

Kaimana'o Tominkaru Paradan

Wapichan Paradan Ida'ana'o

Kaimana'o Tominkaru Paradan

The New Testament in the Wapishana language

Guyana, South America
[wap]

Additional copies available from:

Guyana Bible Society
Lot 83 Albert St .
Bourda, Georgetown Guyana

Translation by
© 2012, Wycliffe Bible Translators, Inc.
www.Wycliffe.org

First edition published by
Suriname Bible Society
<https://www.surinamebiblesoc.org>
Guyana Bible Society

Visit for more Scripture resources.
www.ScriptureEarth.org/wap

Creative Commons (Attribution-NonCommercial-NoDerivs)

[http: creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/](http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/)

You may copy, redistribute and transmit for non-commercial purposes.

You must include the original copyright notice and license notices.

You cannot sell or modify the text.

Di'oraz kaarita dau'a'o

Di'oraz saada-kariwai kaarita, New Testament wuru'u. Wapichan ida'an udakota-kao 'Kaimana'o Kuwai' kii. Kaina'a 27 ubuu-tinpan.

Wuru'u saada-kariwaiz, aonaa pidan kuwaa mani karikaonan. Mazan umanawunu'o Tominkaru paradan, ipai pidan ati'o. Jesus poitorunao saadan dono wuru'u Kaimana'o Kuwai, isaadanuz Greek paradan ida'an.

Kotua'iki uruu dauna'an, usaada-kaoa'a naa ba'oran kaduz parada-karu kida ida'an. Atii dobata amazada uruu dauna'an, uru'u naa usaada-kao English ida'an. Atii kai, pabi'inaaka kida'o parada-karu ida'ana'a naa usaada-kao.

Aizii di'i usaada-kao Wapichan paradan ida'ana'a naa.

Usaada-kao dono wuru'u Kaimana'o Kuwai Wapichan paradan di'iti, pabi'i-naaka'o Bible kaduz kaiwaa-kao. Kaina'a'o kapam pidannao aitapa'o Hebrew na'iki Greek paradan, inao kaminka'uta'o usaada-kao Wapichan paradan ida'an.

Aizii wuru'u Kaimana'o Kuwai, saada-kariwaiz Wapichan ida'an, usaada-kao kai'oraz Wapichannao paradauzon kaduz kawana'ati'o, masha'apan-naa kizi pidan aitaanuz. Pabi'i kida puikodan nii English ida'ana'o parada-karu kida kaiwaa-kao. Usha'apanum kau'an, kaina'a wadakotan pabi'i kida aimaakan English ida'an. Wuru kaduz kida'a: bread, yeast, wine, bed, lamp, gold na'iki mile. Kaina'a kapam aimaakan kida aonaa waaitapan na'apam udakota-kao Wapichan ida'an, wuru kaduz kida'a: harp, camel, synagogue, Pharisee, Sadducee, bear, dragon, grape, olive, na'iki sulfur. Uruu idi'o usaada-kao English dakotan kawan.

Aizii kaarita token itinapu, kaina'a Parada-karu Masha'apannaada-kinao, kaminka'uta'o nii pidan aitakan kaiwaa-kariwai dadara'o parada-karu. Panaadon parada-karu ba'oran kaduz pidannao kaiwauzonii, oo kotua'o pidannao kaiwauzonii.

Aizii, puikodan dono parada-karu bracket [] nazo'a'o usaadinpan, ukai-naabata-kao aonaa usaadinpan na'apa kotu'u kida'o saada-kariwai ida'a. Mazan pabi'i kida ba'oran kaarita ida'a, na'apa usaadinpan.

Waaitaan dono di'ora'a kaarita, Tominkaru Paradanuz, waaitapan nii Jesus Christ, uruu kakupa'o Tominkaru Paradan. Jesus kowaadan, Tominkaru kainaabatan nii wa'ati Kaimana'o Doronaa ida'an na'apa'oram wuru'u saada-kariwaiz. Ukau'an ipai saadinpa'oraz Tominkaru Paradan di'ora'a kaarita ida'a'oraz, Tominkaru aipan kawana'ati'o usaada-kao wuru'u. (Puawunuta 2 Timothy 3:16-17 ida'a.)

Aonaa bauda'apa'o choochi di'iki'o pidannao mani wuru'u saada'oraz Kaimana'o Kuwai Wapichan ida'an. Ukau'an aonaa bauda'apa'o choochi ati'o mani wuru'u usaada-kaoaz. Mazan usaada-kao ipai aitaapainao Wapichan paradan ati'o, wamishida kizi Jesus Christ, uruu mishi'o Tominkaru dani. Wamishidan dono, wazaamatan nii karikaonanuo kakupa-karu.

Kaarita Uu Kida

<i>title</i>	<i>book</i>	<i>page</i>
Kuwai Ruth Dau'a'o.....	Ruth.....	1
Matthew Saadanii Kaimana'o Kuwai	Matthew	8
Mark Saadanii Kaimana'o Kuwai	Mark	80
Luke Saadanii Kaimana'o Kuwai.....	Luke.....	123
John Saadanii Kaimana'o Kuwai.....	John.....	210
Apostlenao Sha'apaapanii Kida Dau'a'o.....	Acts.....	261
Paul Kaaritan Rome Iainao Ati'o.....	Romans.....	334
Kuwiini'o Paul Kaaritan Corinth Sannao Ati'o.....	1 Corinthians	366
Itamautan Paul Kaaritan Corinth Sannao Ati'o.....	2 Corinthians	399
Paul Kaaritan Galatia Sannao Ati'o.....	Galatians.....	421
Paul Kaaritan Ephesus Sannao Ati'o	Ephesians.....	432
Paul Kaaritan Philippi Sannao Ati'o.....	Philippians.....	444
Paul Kaaritan Colosse Sannao Ati'o	Colossians	453
Kuwiini'o Paul Kaaritan Thessalonica Sannao Ati'o.....	1 Thessalonians	462
Itamautan Paul Kaaritan Thessalonica Sannao Ati'o.....	2 Thessalonians	470
Kuwiini'o Paul Kaaritan Timothy Ati'o	1 Timothy	475
Itamautan Paul Kaaritan Timothy Ati'o.....	2 Timothy	486
Paul Kaaritan Titus Ati'o.....	Titus	495
Paul Kaaritan Philemon Ati'o.....	Philemon	500
Kaarita Saada-kariwai Hebrewnao Ati'o	Hebrews.....	503
James Saadanii Kaarita.....	James.....	527
Kuwiini'o Peter Kaaritan.....	1 Peter	536
Itamautan Peter Kaaritan.....	2 Peter	545
Kuwiini'o John Kaaritan	1 John.....	551
Itamautan John Kaaritan	2 John.....	560
Idikinautan John Kaaritan	3 John.....	562
Jude Saadanii Kaarita	Jude.....	564
Jesus Aida-kidanii John Ati	Revelation.....	567
Glossary		602
Read the New Testament		612

Mazan di'ora'a saada-kao, turuu
kizi unao mishidan Jesus, uruu
wuru'u Christ, Tominkaru Dani;
na'iki uruu ma'ozakan ida'ana'o nii
unao kakupan, umishidan ida'an
uruu.

John 20:31

Kuwai Ruth Dau'a'o

Na'apa'oram Ruth dau'a'oraz

Di'oraz kaarita saada-kao Ruth dau'ana'o. Ruth, Moab sanaba, odai-aruitapan Israel san. Umawakan kowas o'ai, mazan upu'a Ruth mashaapan na'iki omarainapan pa'imauzo-daun, na'apain tuukii otainan Israelnao Tominkarun ati pamishidan ida'anazu. Atii diina'iti'i zii oikodauzon naa paudaiarun wadaun nii. Aonaa ozaamatan sha'apa'oram daonaiora karikaonan, mazan paudaiarun iriban-manawun ozaamata. Ruth daiaruitapan ida'an paudaiarun iriban-manawun, na'apa'o ida'an wuru'u uiriban-manawun kawadauntan mawaka'o, na'iki karikaonanuo ni'i naa uzaamatapan uamazadati, aonaa kizi u'uu mainabatinan pairibannao bii'iki, na'iki pawii ai kopam. Una'apan idi oroo Ruth, umanawunu'o Israelnao naobanaa King David ko'okoon wuru'u orooz.

Aizii di'oraz kaarita Ruth dau'a'oraz saada-kao, utukapa-kidan turuu kaimana'o aimaakan sha'apan ba'oran kaduz pidan ati patainan ida'an mishi'oraz Tominkaru ati pamishidan ida'anazu.

Elimelech Makon Wiizai Moab Iti

1 ¹⁻² Kotua'a naa Israel sannao naobanaitapan dono Judgenao,^a kaina'a pidan Elimelech kia'o u'uu, na'iki udaiaro, Naomi kia'o o'uu. Dya'utama'o idainao daonaioranao, bauta'apa'o uu Mahlon, ba'oran uu Kilion. Wurulu inaouz Ephrath kia'o u'uu takaa-daunnao. Imashaapan Bethlehem ii, Judah baara ia'o. Zamazi kaiwainpan na'ii, uruu idi imako'anan zii ba'oran kaduzu pidannao wiizi iti, Moab kia'o wiizai uu, baara antanpu'o di'iti.^b

³ Ina'ia'akapan pu'a, Elimelech mawakan naa. Uruu, uwa'akan kowas Naomi paudainao tuma. ⁴ Udauna'an odainao dya'utamainaowuz daonaioranao kaudaiaron kida'a naa na'ii sanaabanao idi. Bauta'apa'o daiaro uu Orpah, ba'oran daiaro uu Ruth. Uruu dauna'an, baokooka'u [10] wunu mani Naomi mashaapan paudainao tuma, ⁵ uru'u naa odainao daonaioranao mawakan o'ai. Ukau'an Naomi wa'akinan maudaiaru-daun na'iki maudani-daunu'u naa, soo padinizonao tuma'a naa kowas karikaonan.

Naomi Kiwan Ruth Tuma Bethlehem Iti

⁶ Aizii Naomi na'iakapan pu'a Moab ii, oabatan naa na'apam Tominkaru nyukunuitapan papidanannao Judah iainaowuz pataan ida'an ipaoriba

a 1:1 Judge—awunuutapa'o pidannao toshao kawanu. **b** 1:2 Moab antanpuinao ba'oran kaduz pidannao, na'iki pana'a'o itominkarun Israel sannao ai.

ziwu-kinaa nii. Uru'u naa ominziwan okiwa'azon naa padinizonao tuma Moab iki, Judah baara iti.

⁷Udauna'an ñmakon naa, mazan pamakopa-kizi ana, ⁸sariapa Naomi kian padinizonao ati, “Ukiwa'a naa shomaan udapu iti kida umashaapa'an kizi'i naa udaronao tuma. Marii kizi pa'i Tominkaru kaimanan u'ati, uaidan idi ukaimanan ò'ati, na'iki òdainao ati, mawakainaouz naa. ⁹Na'iki marii kizi pa'i Tominkaru aipana'ati ukaudaiarun koshan, konaukii kizi umashaapan naa udapu kida ida'a.” Uru'u naa Naomi kowaadinan naa padinizonao ati. Onaubaan ìdyaun, odokobaan ìdyaun na'iki okissitan ìdyaun. Sariapa ìzaadan kowas diwa'o ida'an.

¹⁰“Aonaa wakiwa'azon, wamakon nii wamashaapa'anan nii putuma puiribannao bii'ii,” ñkian o'ati.

¹¹“Ukiwa'a naa shomaan powa'a iti òdinizonao. Kanom nii umako'ozon òdauw ati? Oo turuu mani uitiiman òkaudanin daonaioranao idi udaiarunao nii koshan?” Naomi kian ñ'ati. ¹²“Ukiwa'a naa udapu iti usha'apanum kau'an masokonnaou'a naa ògaru. Aona'a naa turuu òkaudaiarun. Na'apam mani òdi'itinpan dono, òkaudaiarun dau'a kai di'ora'a maruta'o ida'a'o, na'iki òkaudanin daonaioranao idi, ¹³turuu mani uitiiman umashaapan maudaiarundaun, uzaudapan òdainao daonaioranao dyaupain atii ñtominnaruan udaiarunao nii?^c Aonaa òdinizonao, kasha'apanna'o kai wuru'u, ukau'an ukiwa'a naa. Mishi ukasha'oran kowas, mazan powa'a'o zii manawun ukasha'oran òbaiaapanii u'ai. Usha'apanum kau'an Naobanai Tominkaru taa kasha'ora manawun ò'ati,” Naomi kian padinizonao ati.

¹⁴Uru'u naa ìzaadan diwa'o ida'an, kowas. Orpah dokobatan na'iki okissitan naa paimauzo okowaadina'akan naa o'ati. Mazan Ruth, ona'an ozaamatina'akan paimauzo kadu iki. ¹⁵Sariapa Naomi kian o'ati, “Putukapa Ruth. Aizii kiwa'a naa Orpah pa'iribannao di'iti, na'iki patominkarunnao di'iti. Aizii pukiwa'a naa kopam otuma pudapu iti.”

¹⁶Mazan Ruth kian paimauzo ati, “Aonaa pudyuua'a naa powa'a iti ògaru pu'ai, na'iki aonaa pumashaata'a na'a òda'anpa'azon pudawu ati. Na'itim pumakon, òmakon nii pudawu'ati, òmashaapa'anan nii na'ia'oram pumashaapa'ana-kizi di'iti. Òiribaniitan nii puiribannao, na'iki òtominkarunuitapan nii puTominkarun. ¹⁷Na'iam nii pumawakan, na'ii òaipan òmawakan kopam, na'iki pudazaba'a òaipan òdida-kao. Marii kizi pa'i Tominkaru pataka'utan ògaru tuukii òwa'akan dono pugaru òmawakan ua'ii,” Ruth kian. ¹⁸Naomi aitapa'akan naa Ruth mako'azon tuukii manawun padawu ati, aona'a naa na'anapan okia'akan o'ati.

¹⁹Uruu na'iki idobatan, ñmakopan atii ñkaawan Bethlehem iti. Ñkaawan dono'a naa Bethlehem iti, ipai na'ii sannao di'itinpan tuukii idau'u. Na'ii sanaabanao zunnao kadakoinpan. Ñkian, “Naomi mani mishi aoro'o?” ²⁰Sariapa Naomi kian ñ'ati, “Aonaa udakota'a na'a ògaru Naomi kii [konaukia'o], mazan udakota ògaru Marah kii [kasha'ora'o].^d Usha'apanum kau'an Tominkaru taa kasha'ora ò'ati.

^c 1:11-13 Tominkaru pidanannao kaduzu, daonaiaora mawakan dono paudaiaro ai pamakau-danikan pu'a zii otuma. Turua'o nii u'inauwuzi zaamatan udaiaoro-daun paudaiaro nii. Aizii ukauadanin dono kiwiitapa'o daonaiaora idi otuma, mawaka'a u'inauwuzi dani ni'o nii utaa-kao. Putukapa Deuteronomy 25:5-6 ida'a'a. ^d 1:20 Naomi kia'oraz uuai konaukia'o kia'o kaiwuru'u, Israel sannao paradan Hebrew ida'an. Marah kia'oraz uuai kasha'ora'o kia'o kaiwuru'u, Israel sannao paradan Hebrew ida'an.

²¹ Õmakon di'iki'i ipai kanom kaina'a ò'ida'a, mazan aizii Tominkaru kaawa-kidan powaa ati ôgaru kasha'ora, na'iki kana'apan daun. Kanom ni'o udakota-pa'azon mooko ôgaru Naomi nii, Tominkaru taan pu'a kasha'ora'o, pataan ida'an dadara'o mashaapa-karu ô'ati?"

²² Uruu kia'o Naomi kaawauzon Moab iki, padinizo Ruth na'iki sanaaba tuma Bethlehem ati. Na'ii sannaosakadan kawana'ati'i padukutapan papao-riba barley aka wuru'u ikaawanuz.

Ruth Kaudinan Boaz Zakapun ii

2 ¹ Aizii kaina'a'o pidan, Boaz kia'o u'uu, Naomi iribaniitapanii paudaiarun Elimelech ida'an. Wurulu'uruuz, kasha'apauzi'o na'iki umanawunu'o pidan.

² Bauda'apa kamoo Ruth pishaainan pimauso ati. Okian, "Õmako kizi pidannao dawu'ati izakapun iti, pana'a dono ôikodan nii pidan na'ii kamonannu'o nii ô'ati pataapadan ida'an ôzowaidan pawa'akanii barley wa'akun kida."

"Pumakonka'a naa mooko ôdani," Naomi kian o'ati.

³ Uru'u naa Ruth makon zakapu iti. Na'ii ozowaidinan kaudinainao dawu'ati ïmarina'atanii kida dau'an. Wurulu'mani'i Elimelech iriban Boaz zakapun ia'o wuru'u ozowaidinanuz.

⁴ Udauna'an kazakapunu'o, Boaz, kaawan naa Bethlehem iki. Sariapa ukonaukii-kidanaakan kaudinainao, na'iki ukian i'ati, "Marii Naobanai Tominkaru kaina'an utuma."

Îdako'atin uparadan, ikian u'ati, "Marii Naobanai Tominkaru marainpan pugaru."

⁵ Boaz pishaan papoitorunao foomaanan, ukian, "Kan dii aoro'o zunaabaz?"

⁶ Foomaan kian u'ati, "Oroo tawaraiaba, Moab sanaabaz, Naomi tuma'oraz okaawan. ⁷ Opishaanii ôgaru. Okian, 'Ôzowaidapa kizi da'a'a kaudinainao dawu'ati?' Chaapi'iki'o okaawan wuru'u. Uruu zii wuru'u osookapa'ana'a-kanuz kadikini'o di'iti."

⁸ Uru'u naa Boaz paradan Ruth ati. Ukian o'ati, "Puabata ôdadakoo sodi, mana'a pa'i pumako'o na'a baokoinao zakapun iti. Mana'a pumako'o na'a di'iki'i. Puna'a puzowaidapa ôpoitoruabanao dawu'ati. ⁹ Pudi'itapa putukapa kizi na'itinpun ikaudina'anan, pukaudin kizi îdazaba ana. Ôkakinaonii pa'inainao daonaioranao, aonaa kizi ïnyukunuitapan pugaru. Pumaradakon dono, kaina'a wunu pakinnaa ida'a kida, putuza pa'i wunu na'iki."

¹⁰ Sariapa Ruth dawukan ukanaapu'ati, oawun-baara imi'i baara iti, na'iki okian u'ati, "Kanom nii pukamonan-kidan ôgaru, ôtawaraiaban pu'a?"

¹¹ Boaz kian o'ati, "Ôabatanii puunamanaa, na'apan pumashaapan kaiman puimauso tuma pudaiaru mawakan dauna'an. Ôaitapa na'apan puwa'akan pudaru na'iki pudaro, na'iki puwiizi kopam. Puwa'atin pumashaapa'anan aonaa puaitapauzonii pidannao bii'ati mani. ¹² Marii Naobanai, Israel Tomin-karunuz, puwa'ati-kiziz na'iki puikodaniaz kazannaata'o nii pugaru, kawinipanaatan pugaru kaimanaiman pumashaapauzon idi kaiman."

¹³ Sariapa Ruth kian u'ati, "Kaiman manawun pukamonanun ô'ati, naobanai. Kaiman aka ônyukunuu puparadan idi ô'ati na'apa. Aonaa umanawunu'o mani ôgaru pupoitoruabanao ai padamata."

¹⁴ Aroapa-karu dono Boaz dapadan Ruth, “Puwa'ati da'ati'i, puaroapanaka, pudamotanaka barley-ba'i katama sodi'o^e ida'ati,” ukian o'ati.

Uruu Ruth sakanatinan naa kaudinainao aroopan. Boaz taan owanyukunuu nii papidauzu barley idi diri'i, aona'a naa oka'iitan panikan ipaizu, uruu idi osaabaan uwa'akun.

¹⁵ Ruth kiwa'akan dauna'an pawaa iti pkaudin-kizi iti, sariapa Boaz paradan kaudinainao ati. Ukian i'ati, “Marina'apa pa'i ozowaidapan kasa-ba'uka-kariwai kida dazaba ana. Aonaa na'apam ukia'a na'a o'ati. ¹⁶ Mishi'o-raiman uso'ota kasaba'uka-kariwai di'iki kida'o ozowaidan nii. Aonaa ukasharuta'a naa onyukunuu.”

¹⁷ Uruu Ruth zowaidapan barley dau'a atii wachuupun di'iti. Udauna'an owao-kida'akan naa pakadunaa di'ikizu. Opaidanuzu diri'i, 30 pounds mani./

¹⁸ Udauna'an odowautinan okiwan naa, ona'akan naa pazowaidanii barley na'iki pawanyukunuu wa'akun paimauzo di'iti. ¹⁹ Sariapa oimauzo pishaanuzo, okian o'ati, “Kanom zakapunu'u ia'o wuru'u pukaudinankanuz? Marii Tominkaru kaimanan pidan ati wuru'u taa'oraz panyukunuu ati pugaru,” okian Ruth ati.

Uru'u naa Ruth kakuwaapan paimauzo ati. Okian, “Boaz kia'o pidan uu, uzakapun ia'o ōkaudinankan.”

²⁰ Naomi kian padinizo ati, “Marii Tominkaru kaimanan u'ati, pakawan ukamonan-kidan waunao kakupainao na'iki mawakainao kopam.” Uru'u naa Naomi kakowaapan Ruth ati, okian o'ati, “Wa'iriban-manawun wuru'u Boaz. Ukau'an turua'o mishi utaapan waunao.”

²¹ Ruth kian paimauzo ati, “Kaikapa'a Boaz kian ō'ati'i, 'Pkaudin ōpoitorunao tuma, atii iipaian padukutapan ōpaoriba ōzakapun ia'oraz.”

²² Naomi kian o'ati, “Kaimana'o mishi pkaudinanan upoitoruabanao dawu'ati karikaonan, pana'a dono, pumakon ana baokoinao dawu'ati ba'oran pidan zakapun iti, punyukunuu kasharuta-kaonaa nii na'ii.”

²³ Ukau'an karikaonanua naa Ruth kaudina'anpan Boaz poitorunao dawu'ati. Ozowaidapan barley, na'iki wheat kopam. Atii kaudin-kizai paoribai dukutapa-kaonaa zakapu ia'o ipain. Ruth mashaapan pakawan paimauzo Naomi tuma.

Ruth Ikodan Paudaiaru nii

3 ¹ Masakauda'u ukotua'ikin uruu dauna'an, Naomi paradan Ruth ati. Okian, “Ōdani sodi, kaiman shoman ōikodan pudaiaru nii kai'i naa, pukadapu kizi'i naa, na'iki pumashaapa kizi'i naa kaiman. ² Aizii Boaz, wa'iriban-manawun tawuru'u, upoitorunao tuma'o pukaudinankauzonuz. Aizii puabatapa kaimanaiman na'apam ōkian pu'ati. Aizii'o nii wuru wachuupunin uzuu-kida'anan nii barley madi panariidapauzo-kizi iti. ³ Ukau'an puminziwa pa'i kai, pukaokopanaka zii, pukaduunuin kizi, na'iki pukaiwada kaimana'o pukamichan, pumako kizi unariidapa-kizi iti. Mazan mana'a pa'i puaidina'a na'a u'ati, atii u'ipaian paaroopan na'iki patuza'akan pada'awun ua'ii. ⁴ Uda'awu'ana'akan dono'o naa putukapa pa'i na'itinpun uwashatina'anan. Aizii

e 2:14 pudamotanaka barley-ba'i katama sodi'o: inikauzon kaduzu pawanyukunuu, na'apa wadamotan kawan wabadin damorudu di'iti. f 2:17 30 pounds oo 20 litres

uda'awu'akan dono'o naa, pumako pa'i u'idi'iti. Udauna'an puda'ata ushibirinaa, na'iki puwashatina'a naa pa'i ukidiba antanapu. Uaitapankan ana'a naa puna'ian, ukowaadan nii pu'ati na'apan nii pusha'apatinan."

⁵ Ruth kian paimauzo ati, "Hā'āi, ōsha'apatinan nii mooko ipai pudyuudan kawana'ati ōgaru."

⁶ Ruth minziwan dauna'an, omako'akan naa nariidapauzo-kizai iti. Osha'apatinan na'apa paimauzo dyuudan kawana'ati paugaru. ⁷ Pada'awu'anan ua'ii, Boaz aroopa'akan na'iki utuza'akan, ukau'an kaiman uabatina'akan. Uru'u naa uwashatina'anan kasaba'uka-kariwai kida paoribai aka nariida-kariwai za'an, na'iki uda'awu'akan naa. Ruth mako'akan naa kona'iauda'u u'idi'iti. Oda'ata'akan ushibirinaa, na'iki owashatina'akan naa ukidiba antanapu. ⁸ Tomun zikono'o naa mani ukiziina'akan, tuukii utarian utukapan idi zunaba washatinapan pakidiba antanapu! ⁹ "Kanom pugaru?" Boaz kian mashauda'u.

"Ōgaru Ruth, pupoitoruaba," okian u'ati kaimana'o ida'an. "Pushibata ōgaru pushibirinaa tokon idi, usha'apanum idi puihiban-manawun ōdaiarun. Turua'o ukau'an puzaamatan ōgaru pudaiaro nii putaapa kizi ōgaru."*

¹⁰ "Marii Tominkaru marainapan pugaru, ōdadokoo sodi," Boaz kian o'ati. "Powa'a zii ukaimanan manawun wuru'u puaidaniaz aimaakan ō'ati kiwii-tapa kida'o pusha'apatanii kida ai. Aonaa pudi'tinpan puikoda'azon dau'u tominnaru'o daonaiora, kapuraatanu'o oo pataka'utina'o, oo na'apa'oram pidan pudaiaru nii. ¹¹ Mana'a putaria'a na'a oo pudopiidina'a naa, ipai da'a sannaŋ aitapanii kaimana'o zuna pugaru. Ukau'an ōsha'apatinan nii pu'ati puaipan kawana'ati. ¹² Mishi'o mishi pudaiarun iriban wuru'u ōgaruz. Turua'o mishi ōzaamatan pugaru ōdaiaro nii, ōtaapa kizi pugaru, mazan kaina'a'o ba'oran pidan, maonapa'o manawun uiribaniitapan ō'ai. Uruu'o nii kaaitapan na'apan nii pusha'apata-kaŋ. ¹³ Puna'a'a naa zii da'a'a atii chaapi'iki, waabata kizi kaiwuru di'iki'i ba'oran pidanazu na'apan uaiapa mani pugaru. Uaipan dono, kaimana'o nii, mazan uaonaan dono, Tominkaru kaina'an idi, uawun za'a, mishi'o ōkian pu'ati, ōgaru'o ni'a naa zaamata pugaru. Ukau'an puna'a'a naa zii atii chaapi'iki."

¹⁴ Uruu idi Ruth washatina'akan naa powa'a iti ukidiba antanapu. Mazan wakanada'anan di'iti, aiwaka'an zii, pidan maaidinapakan pu'a zii, okadi-shitan naa. Boaz di'tinpan aonaa uaipan kanom aitapan zunaab na'ankan aiwaka'an nariidapauzo-kizai ii. ¹⁵ Sariapa Boaz kian Ruth ati, "Punana'iki wuru'u pukaiwadapaniaz pukamichan paawa ana, pukadaarada ō'ati da'a-zu'u." Uru'u naa Ruth kadaaradan naa u'atiz na'iki uzokota diri'i barley o'ati, 50 pounds mani. Udauna'an usawatan naa o'atizu na'iki okiwan naa. Uru'u naa Boaz kiwan naa donoŋ iti kopam.

¹⁶ Ruth kaawan naa paimauzo di'iti, sariapa paimauzo pishaanuzo, "Na'apan naazu ōdani sodi?" okian o'ati. Ruth kowaada Naomi ati ipai kanom Boaz sha'apatanii pa'ati. ¹⁷ Ruth kowaada Naomi ati kopam na'apam Boaz taan barley pa'ati umaaiapakan idi okaawan kana'apani o'idi'iti.

g 3:9 Tominkaru pidanannao kaduza, zuna daiaru ma'inawuzu'u mawakan dono. Turua'o nii ōdaiarun iribaniitapanii zaamatanuzo paudaiaro nii. Na'apa wuru'u daonaiora sha'apatan kaimana'o mawaka'o pairiban ati, na'iki udaiaron ati.

¹⁸ “Pumashaapa Ruth, puzaudapa,” Naomi kian Ruth ati. “Aona'o nii Boaz sookapan atii usha'apatan ipai wuru'u pasha'apata'azooniaz aizii. Utukapa'azon idi kanoma'o nii taapa pugaru.”

Boaz mazidan Ruth tuma

4 ¹Uruu dono Boaz makon pidannao ikodaakapauzo-kizi itinaapu, donoi awautapa-kinao paninomizinaa di'iti. Na'ii usakanatapan uzaudapan naa patukapa'azooniaz pidan Elimelech iribanuz-manawun dobatapan na'ii. Na'ia'a naa mishi udobatapan. Uru'u naa Boaz dapadanuzu. “Da'ati'i ōpao-naru, pusakanatapanaka da'a'a,” ukian u'ati. Uruu idi usakanata'anana na'ii. ²Udauna'an Boaz ikodan baokooka'u [10] pidannao, wiizai zowaunaanao, na'iki uduyudan isakanatan na'ii kopam. Isakanata'akan dono'a naa baokopa, ³uru'u naa Boaz paradan arawu ati'i Elimelech iribanuz-manawun. “Aizii ōparada'azon pu'ati, ōpaonaru,” ukian u'ati. “Kaawa'a naa Naomi powaa ati Moab iki. Aizii otaa'azon naa paudaiarun, wairiban Elimelech amazadati. ⁴Uruu idi ukau'an tuukii ōkowaada'azon pu'atizu, ōaipan puaitapanuzu, pana'a dono putoria'azoonuzu o'ai. Puaipan anaz, puna'apa'a naa kai wunaou'u wazowaunaanaowuz kanaapu'u na'iki iabatapan pu'a, puzaamata kizi'i naazu na'iki putaapa kizi'i naa puriban mawaka'oraz amazadati. Mazan pumaaipakan anazu, pukowaada ō'ati. Usha'apanum kau'an pugaru pa'an turua'o ni'oraz putoriinuz kuwiitapa ō'ai. Ōgaru pudawu'iti'o karikaonan.”

“Hā'āi, ōzaamatan ni'a naazu ōtaapa kizi'a naazu,” ukian, wuru'u pidanaz. ⁵“Aizii,” Boaz kian u'ati, “putorian ana'a naa wuru'u amazadaz Naomi ai, na'iki puzaamatan ana'a naazu, puzaamatan ni'i naa Ruth pudaiaro ni'i naa kopam, Moab sanaabazo, Mahlon daiaro-daun. Udauna'an pukaudanin dono kiwiitapa'o daonaioa idi otuma, kaimana'o nii na'apa na'iki pakawanu'o nii Ruth daiarun uu na'akapa-kao na'iki uka'idiwaun uruu amazada idi.”

⁶Sariapa wuru'u pidanaz kian Boaz ati, “Na'apa aonaa turuu ōzaamatan wuru'u amazadaz. Pana'a dono aona'o nii ōdainao ka'idiwaun kaimanaiman u'idi. Pugaru'a naa pa'an zaamatazu. Ōgaru aonaa turuu ōzaamatanuzu.”

⁷Uruu dono Israel ii, kaikapa'o da'i pidannao kaduzu papaonaruiakaan dono. Uruu itukapa-kida'azon na'apan mishi'o pataan pairiban ati pataa'azoonii. Bauda'apa'o so'ota'akan nii padazikida bada'ii, na'iki utaa'akan niizu pairiban pataa'azoo-kizi ati pataa'azoonii.

⁸Ukau'an arawu kia'akan naa Boaz ati, “Pugaru'u naa pa'an zaamatazu.” Uru'u naa mazan uso'ota'akan padazikida bada'ii, na'iki utaa'akanuzu Boaz ati.

⁹Udauna'an Boaz paradan naa kazowautapainao wiizai ati na'iki na'iainao i'kasaba'ukinpan ati. Ukian, “Utukapa kaimanaiman ukanaapu ati aizii na'apan ōtorian Naomi ai ipai Elimelech, Kilion na'iki Mahlon amazadati kida. ¹⁰Na'iki uitapan ni'a naa ōzaamatan Mahlon amuzu daiaro-daun Ruth, Moab sanaabazo ōdaiaro nii. Uruu idi ukau'an karikaonanuo nii mawaka'o wadaun ka'idiwaun nii uamazadati idi, na'iki aona'o nii u'uu mainaabatanan pairibannao bii'iki, na'iki pawii ai kopam. Ukau'an ukanaapu ati utukapan na'apan ōsha'apainpan aizii.”

¹¹Sariapa uparada-kizinao kian u'ati. “Oo, watukapa mishizu, na'iki kaimanaiman waaitapan na'apan pusha'apainpan dau'an. Marii Tominkaru

sha'apatan kaimana'o, pudaiaro ni'o ati, pataan ida'an iriba odainao nii. Puiribain kizi i'idi'iki, na'apa Israel takaa-daunnao iribainan kawanu iriba, Tominkaru aipan kawana'ati dya'utam sodiinao di'iki, Rachel na'iki Leah di'ikiinaouz. Marii pusha'apatin-kizi kaimanan Ephrathah ii,^h na'iki pumana-wuntin kizi na'ii Bethlehem ii. ¹²Marii kizi pa'i putoman iriba pudainao nii aoro tuma'a, pa'inaibaz zii zuna, na'iki powa'a zii kizi pudainao iribainan umanawunu'o ida'an, na'apa Judah na'ikin Tamar dani Perez iribainan kawanu."

¹³Uruu Boaz zaamatan naa Ruth paudaiaro nii, umazidan naa otuma. Tominkaru aipana'ati usaabaan idi oroo, okaudani'akan kadiman Boaz ati. Na'iki okaudanipan dono'a naa, daonaiora odani sodi nii. ¹⁴⁻¹⁵Ruth kau-danipan dono, zunnao, na'ii sanabanao, kian Naomi ati, "Marii wakonaukii-kidan Tominkaru kaimanan, usha'apanum idi aonaa umarina'atan pugaru kana'apan-daun, uta'a naa putakaan nii aizii. Uru'o ni'i naa wuru'u taapa'o ni'oraz pugaru. Marii kizi pa'i udyaupain umanawunu'o nii pidan Israel ana. Tuukii manawun pudinizo nyukunuu'atin pugaru. Aizii okatakaanta'a naa pugaru, osha'apatan pu'ati powa'a'o zii manawun ukaimanan pudanitapan ai'aka mani iriba'o daonaioranao. Kaina'a'a naa putakaan aizii punyukunuu wiizi nii'o. Uru'o ni'a naa kataapan pugaru karikaonan, atii pumasokonnaoun di'iti."

¹⁶Naomi marainapa tuukii patakaan sodi. Odokobatanuzu na'iki karikao-nanu'u naa otaapanuzu. ¹⁷Naomi min-dazabazi zunnao kian, "Kaudani'a naa Naomi aizii." Idakotan otakaan uu nii Obed kii.

Uruu Obed dani Jesse, na'iki Jesse, uruu King David daru.

¹⁸Di'orazu'u i'iribain-kizi kainaabatapa-kinao idokozun Perez di'iki'o, atii utakaan-daun King David ida'ati'o. Perez dani Hezron, ¹⁹Hezron dani Ram, Ram dani Amminadab, ²⁰Amminadab dani Nahshon, Nahshon dani Salmon, ²¹Salmon dani Boaz, Boaz dani Obed, ²²Obed dani Jesse, Jesse dani King David.

h 4:11 Ephrathah: kotua'o wiizai, uru'u naa dakota-kariwaiz Bethlehem kii.

Matthew

Saadanii Kaimana'o Kuwai

Di'oraz kaarita daua'o

Di'oraz kaarita Matthew saadanii Tominkaru na'iki udani Jesus Christ daua'o. Matthew, uruu 12 apostlenao bii iki'o. Uapostle-tinan ua'ii zii, uruu zaamaapauz tax puraatan^a, mazan Jesus zaamatan uruu kaudina'o nii pa'ati, uruu idi uwa'akan pakaudin-kizi. (Puawunuuta Matthew 9:9-13 ida'a.) Mark na'iki Luke saadanii kaarita ida'a Matthew uu dakota-kao Levi kii.

Pakaaritan ida'a kiwiitapa Matthew kowaadan kanom Jesus Christ dokoza-daunnao nii. Ukowaadan uruu King David Takaan-daun, ukau'an Matthew dakotan uruu David dani kii. Matthew kowaadan uruu wuru'u Christ, Jewnao zaudapaniaz, prophetnao kowaadauzon idi kotua'a naa i'ati Tomin-karu dyuudan nii izannaa nii na'iki inaobanaa nii. (Hebrew paradan ida'an udakota-kao Messiah kii.)

Na'iki ukowaada na'apam Jesus kaudinan ma'ozaka'o ida'an, usha'apata umanawun kida'o aimaakan aona'o pidan ka'iitan pasha'apatan. Ukakuda karinainao pidannao, uso'ota oia'o doronainao pidannao ai, na'iki ukadishita-kida mawakainao.

Iriba Matthew kowaadan Jesus kakinaopan dau'u pidannao. Ukakinaopan sakitapa'o mashaapa-karu daua'o chapter 5, 6 na'iki 7 ida'a; ukakinaotan 12 pa'apostlennao chapter 10 ida'a; ukowaadan di'itinapa-kinai kuwai kida Tominkaru naobanai-tinan daua'o chapter 13 ida'a; utominapa-kidan da'anai-nao paugaru kaimana'o mashaapa-karu daua'o chapter 18, 19 na'iki 20 ida'a; na'iki ukowaadan amazada katokon-tinan daua'o chapter 24 na'iki 25 ida'a.

Matthew kowaada na'apam Jesus zowii-kao, na'iki ukadishitan pamawakakizi iki. Ukowaada na'apam udyuudan apostlenao kakuwaapa'anan pa'ati ipai amazada kawana'ati, na'iki uaipan i'zaamatan papidanannao nii. (Puawunuuta Matthew 28:16-20 ida'a.)

Kaarita buutinnan kida

Jesus dokoza-daunnao *1:1-17*

Jesus Christ shakatan *1:18-2:23*

John Chikaawunuupauzo kaudin-kizi daua'o *3:1-12*

Jesus chikaawunu-kao na'iki utiwaa-kidapa-kao *3:13-4:11*

Jesus kaudinan Galilee Baara ii aka *4:12-18:35*

Jesus kaudinaanan pamakopan dono Jerusalem iti *19:1-20:34*

^a zaamaapauzo tax puraatan^a: Putukapa kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

Jesus sha'apatanii kida, pazowii-kao ua'ii 21:1–26:46

Jesus zaamata-kao, na'iki uzowii-kao 26:47–27:66

Jesus kadishitan pamawaka-kizi iki, na'iki uaidinan pidannao ati
28:1-20

Di'oraz Jesus dokoze-daunnao kainaabatinapa-kinaa

(Luke 3:23-38)

1 ¹Di'oraz kuwai ida'a kakuwaapa-karu Jesus Christ dokoze-daunnao sakadinan iki'o dau'ana'o.^b Jesus Christ, uruu King David takaa-daun, na'iki David, uruu Abraham takaa-daun.

²Di'i naa i'uu kida sakadinanu'u Abraham di'iki'o atii King David ida'ati: Abraham dani uu Isaac; Isaac dani uu Jacob; Jacob dani uu Judah na'iki kaina'a ba'oran u'inawuzunao; ³Judah dainao uu Perez na'iki Zerah (idaro uu Tamar); Perez dani uu Hezron; Hezron dani uu Ram; ⁴Ram dani uu Amminadab; Amminadab dani uu Nahshon; Nahshon dani uu Salmon; ⁵Salmon dani uu Boaz (Boaz daro uu Rahab); Boaz dani uu Obed (Obed daro uu Ruth); Obed dani uu Jesse; ⁶Jesse dani uu King David.

Aizii di'i Jesus Christ dokoze-daunnao dau'ana'o King David di'iki'o, atii patarubanao na'akan ida'ati Israelitenaos pawizi iki Babylon iti: David dani uu Solomon (Solomon daro Uriah daiaro-daun); ⁷Solomon dani uu Rehoboam; Rehoboam dani uu Abijah; Abijah dani uu Asa; ⁸Asa dani uu Jehoshaphat; Jehoshaphat dani uu Jehoram; Jehoram dani uu Uzziah; ⁹Uzziah dani uu Jotham; Jotham dani uu Ahaz; Ahaz dani uu Hezekiah; ¹⁰Hezekiah dani uu Manasseh; Manasseh dani uu Amon; Amon dani uu Josiah; ¹¹Josiah dani uu Jehoiachin^c na'iki kaina'a ba'oran u'inawuzunao.

¹²Aizii patarubanao na'akan dauna'ana'o Israelitenaos Babylon iti atii Jesus Christ ida'ati'i dau'ana'o: Jehoiachin dani uu Shealtiel; Shealtiel dani uu Zerubabel; ¹³Zerubabel dani uu Abiud; Abiud dani uu Eliakim; Eliakim dani uu Azor; ¹⁴Azor dani uu Zadok; Zadok dani uu Achim; Achim dani uu Eliud; ¹⁵Eliud dani uu Eleazar; Eleazar dani uu Matthan; Matthan dani uu Jacob; ¹⁶Jacob dani uu Joseph, uruu Mary daiaruz; Mary dani uu Jesus, Jesus uruu wuru'u dakotakariwaiz Christ^d nii. ¹⁷Ukau'an 14 itonazinaa aitingpan Abraham di'iki'o atii David ida'ati. Na'apa uaitinpan iriban koshan 14 David di'iki'o atii itarubanao na'akan dono'o ida'ati'i idyaun Babylon iti; na'iki na'apa uaitinpan iiriban koshan itarubanao na'akan dauna'an idyaun Babylon iti atii Christ ida'ati.

Jesus shakatan daua'o

(Luke 2:1-7)

¹⁸Kaikapa'o da'i Jesus Christ shakatauzonu'u. Jesus daro Mary, Joseph taapani'i naa pazaamatan ni'o paudaiaro nii. Mazan i'zaamataakan ua'ii,

b 1:1 Jewnao kaduz amanawunu'o i'ati wuru'u kainaabatinapa-karu padokoze-daunnao di'iki. **c 1:11** *Jehoiachin*: ba'oran u'uu Jeconiah **d 1:16** *Christ*: Uruu Tominkaru dyuudaniaz papidanannao zannaa nii. Putukapa Christ daua'o kaarita token ii, Parada-karu Masha'apan-naada-kinao di'ii.

Mary kaudanin naa. Wuru'u okaudaninuz Kaimana'o Doronaa ida'ana'o.¹⁹ Aizii Joseph kaimana'o pidan uruu, ukau'an aonaa uba'azootin-kida'azon Mary iriba'o pidan bii ii, udi'itinpan pa'ida'a sodi na'apam nii pamarina'atan pamazida'azon otuma.

²⁰ Joseph da'awu'ukan padi'itinpan pu'u tuukii. Sariapa Tominkaru di'iki'o angel kaawan u'ida'ati uzanda'awun ii. Na'iki ukian u'ati, "Joseph, King David takaa-daun, aonaa putaria'ana'a pumazidan Mary tuma. Aonaa na'apa'oram ida'ana'o mani karikaonan wuru'u okaudaninuz, mazan Kaimana'o Doronaa ma'ozakan ida'ana'o wuru'u okaudaninuz.²¹ Okaudanipan an, daona'ora'o nii odani nii. Na'iki Jesus^e kii pa'i pudakota u'uu, usha'apanum kau'an ukazannaatan nii papidanannao i'oi'an ai," ukian u'ati.

²² Aizii wuru'u na'apa'oraz sha'apan, Tominkaru Paradan mishiinan ukianuz paprophetin ida'an:²³ "Kaina'a'o nii bauda'apa pa'ina'o zun, aona'o zii okiitauzo-kao kaudanin nii daona'ora idi. Uruu Immanuel kii-karu nii udau'an, watuma'o Tominkaru kia'o wuru'u kii-karuz."

²⁴ Joseph pokoda'akan, sariapa umishidan Tominkaru di'iki'o angel paradan pa'ati. Uruu idi umazidan Mary tuma.²⁵ Mazan aonaa na'apainim ukiaapauzon Mary, atii na'apa okaudanipan. Joseph ka'uutan naa wuru'u koraidaonaaz Jesus kii.

Aitapaabainao pidannao dorotapa'anan Jesus

2 ¹ Aizii Jesus shakatan dono Bethlehem ii, Judea Baara ia'oraz, na'apain Herod king nii na'ii. Uruu dono munapo'o waoko iki'o pidannao kaawan Jerusalem ati. Wuru'u inaouz di'itapauzonao wizi.² Sariapa ipishaan na'ii sannaa, ikian, "Na'iam dii koraidaonaa shakatan king ni'oraz Jewnao ati? Watukapa ukinaaribinaa wizi aidinan waoko iki. Uruu idi'o wawa'atin wakodoru'uka'anan u'ati unaobanain idi."

³ Aizii King Herod abata wuru'u ipishaanuz pidannao na'apa, aonaa unaudapanuz, tuukii uto'ora'akan. Aizii Jerusalem sannao na'apa kapam.⁴ Ukau'an King Herod baokopatan faadaanao zowaunaanao, na'iki tiichaa-pauzonao Moses kakinaori dau'u. Na'ia'a naa upishaan idyaun, "Na'iam nii dii wuru'u naobanai ni'oraz shakatan, Christ kii-kizaiz?"

⁵ "Bethlehem ii, Judea Baara ia'oraz," ikian u'ati. "Na'apa Tominkaru dyuudan paprophetin saadan udau'an. Kaikapa'a ukianu'u:

⁶ 'Pugaru Bethlehem, Judah Baara^f ia'oraz,
umanawunu'o nii, ba'oran wiizainao na'an kida'o ai.
Usha'apanum idi pu'idi'iki'o nii naobanai ni'o tominan.
Uruu taapaa'o nii na'iki na'akapa'o nii kaimana'o ida'an
o'pidanannao Israelitenaouz kaznizo taapiki kawan."⁷

⁷ Sariapa King Herod dapada-kidan wuru'u tawarainao aitapaabainaouz. Aonaa uitapa-kao ukadakoinpan ituma. Pa'idiwaru sodi upishautan idyaun, na'apa'oram naa ukotu'an itukapan wuru'u wizi aidinan, naobanai shakatan kinaaribanaaz. Ukau'an ikowaada u'atiz.⁸ Udauna'an udyuudan naa idyaun Bethlehem iti. Ukian i'ati, "Udorotanka'a naa wuru'u koraidaonaaz. Aizii

uikodan donoza, ukowaada pa'i ò'ati, òmakonaka kizi òkodoru'uka kizi u'ati kapam unaobanain idi."

⁹⁻¹⁰ Paabatapa'akan dauna'an, na'apam King Herod kian pa'ati, ìdobatan naa. Sariapa wuru'u ìtukapauzoniaz wizi aidinan naa i'ati koshan. Uruu idi ukau'an ìkonaukian tuukii. Na'iki wuru'u wizi makon i'ua'ati atii umashaa-dinan doko'o koraidaonaa mashaapa-kizi kabaun pa'inamun. ¹¹ Ìkaawan kabaun ida'ati, na'iki ìmorota'akan naa. Uru'u naa ìtukapan na'ii wuru'u koraidaonaaz, padaro Mary tuma. Sariapa ìkodoru'ukan ukanaapu ati unaobanain idi. Udauna'an ìso'ota'akan naa pana'akapanii kida, gold na'iki frankincense na'iki myrrh,^h ìtaan kidaz mawinipinaa-daun u'ati. ¹² Udauna'an ìkiwan pana'ana'a naa pawa'ati-kizi ai, aonaa ìmakoua'akan King Herod ida'an. Ìsha'apainapanuz kaikapa'a Tominkaru kakinaowan idi'o pazanda'a-wun ii idyaun.

Joseph na'iki udaiaero Mary kidoapa-kidan paudani Jesus

¹³ Tawarainao kiwa'akan dauna'an, Tominkaru dyuudan angel kakuwaa-pa'anan Joseph ati uzanda'awun ii. Ukian u'ati, "Pumako kai, puna'aka wuru'u koraidaonaaz padaro tuma, pukidoapa-kida ìdyaun Egypt iti. Usha'apanum kau'an Herod dorotapa-kida'azon naa wuru'u koraidaonaaz na'iki uzowii-kida'azoonuz. Puna'ii pa'i atii òdapada-kidan an zii pugaru powaa ati." ¹⁴ Joseph pokoda'akan, una'akan naa wuru'u koraidaonaaz padaro tuma Egypt iti. ¹⁵ Na'ii ìmashaapan atii Herod mawakan. Wurulu'u na'a-pa'oraz sha'apan Tominkaru Paradan mishiinan, ukianuz paprophetin ida'an: "Òdapadan òDani Egypt iki."ⁱ

Herod dyuudan daonaioranao sodi kida zowii-kao

¹⁶ Aizii Herod aitaupankan naa na'apam tawarainao, waoko ikiinaouz marii-dan paugaru, ìmakiwakan idi powaa an pa'ida'an, tuukii uto'oran. Uruu idi udyuudan pasoldyaannao zowian ipai daonaioranao sodi kida dya'utam wunu kidainao na'iki awutapainao ìwunun kida, ipai Bethlehem iainao na'iki maonapa kida'o ìmashaapan. Usha'apainpan kaikapa'a, usha'apanum kau'an aitaapaabainao tawarainao waoko ikiinaouz kowaadan kawana'ati'o na'apam ukotu'an naa ìtukapan wuru'u wizi aidinanuz. ¹⁷ Wurulu'u ida'ana'a Tominkaru Paradan mishiinan prophet Jeremiah kiauonuz.

¹⁸ "Ramah^j ii, pidannao wa'idan abata-kao, ìzaadinan na'iki ìmuraapan diiwa'o ida'an. Rachel^k zaadinan paudainao dau'an, aonaa omishidauan pamashaata-kao paudainao mawakan idi."^l

Josephnao dyuuda-kaoa'a naa ìkiwan Egypt iki

¹⁹ Aizii King Herod mawakan dauna'an, Tominkaru di'iki'o angel aidinan Joseph ati uzanda'awun ii, Egypt ii. ²⁰ Angel kian u'ati, "Mawaka'a naa aizii

h 2:11 *frankincense na'iki myrrh*: kawinipina'o kaduunuribai kida. **i 2:15** Hosea 11:1

j 2:18 *Ramah*: kotua'o wiizai munapo za'o Bethlehem ai. **k 2:18** *Rachel*: oroo Israelitena'o daro.

l 2:18 Jeremiah 31:15

zowia'azoinaouz wuru'u koraidaonaaz. Ukau'an puna'aka'a naazu padaro tuma powaa iti Israel iti.” ²¹ Joseph pokoda'akan, una'akan naa idyaun powaa iti Israel iti. ²² Mazan Joseph abatan idi King Herod dani Archelaus naobanai nii Judea Baara ii, ukau'an utarii pamakon na'iti. Mazan uzanda'awun ii Tominkaru kakinaowanuz, uruu idi imakon Galilee Baara iti, ²³ na'ia'a naa ukau'an imashaapan wiizai Nazareth ii. Wuru'u na'apa'oraz sha'apan Tominkaru Paradan mishiinan ukianuz paprophetin ida'an: “Udakota-kao nii Nazareth san.”

John Chikaawunuupauzo kaudin-kizi daua'o

(Mark 1:1-8; Luke 3:1-18; John 1:19-28)

3 ¹ Kotua'iki uruu dauna'an John Chikaawunuupauzo sakadan pakau-dinan pakakinaopan dau'u mapidantaka'o amazada ii aka, Judea Baara ia'oraz. ² Kaikapa'a ukakinaopauzonu'o: “Utanawatina'a naa u'oian ai, usha'apanum kau'an ata'azoo Tominkaru Naobanai-tinan pidannao ati.” ³ Uruu John dau'ati'o, tawaru'u kotua'oraz Tominkaru prophetin Isaiah saadanuz. Ukianuz.

“Pidan kadakoinpan diiwa mapidantaka'o amazada ii aka.

‘Usaaba'a naa naobanai mako kizi nii,
utoma ua'ii sakitapa'o uponaa nii.”^m

⁴ John kamichan toma-kao camel idi idi'o, ukazadawutinpan wuzada-kariwai madai idi'o, na'iki uwanyukunuu nii manorunaoⁿ na'iki maaba. ⁵ Iriba pidannao wa'atin John ida'ati iabata'anan ukakuwaapan. Jerusalem, Judea Baara'a'oraz dono'i iki, na'iki ipai ba'oran wiizai kida Judea Baara'a'oraz di'iki, na'iki Jordan Wa'o za'anainao imashaapan kida kaawan u'ida'ati. ⁶ Ikowaadan pa'oian kida, uruu idi John chikaawunuuan idyaun Jordan Wa'o ii.

⁷ Iriba Jewnao, idakota-kao Phariseenao^o na'iki Sadduceenao^p kaawan John chikaawunuupa-kizi ati. John tukapan idyaun na'ii, sariapa ukian i'ati, “Unao kowazaznao! Kanom kowaada u'ati turuu ukazannaatinan Tominkaru pataka'uta'azon ai unao? ⁸ Usha'apata'a naa kaiman kida'o aimakaan, uaida kizi mishi utanawatina'a u'oian ai. ⁹ Aonaa uzauda-kida'ana'a unao Abraham takaa-daunnaoun ida'ana'o nii mani ukazannaatinan u'oian ai. Okowaadan nii u'ati aizii, turuu Tominkaru toman Abraham takaa-daunnao nii di'oraz kuba kida idi'i. ¹⁰ Kaina'a baro, minziiwapa'ora'a naa barota'o nii atamun kida. Ipai atamun wuru'u aona'oraz ukaakan kaiman na'iki wuru'u dikauda kida'oraz u'aka kida, ipai'o nii ubarota-kao, udauna'an ukaboota-kao nii ipai tikazi wu'iti.”

¹¹ Udauna'an John kian pidannao ati, “Okhikaawunuupan unao wunu idi utanawatinan dikin ii u'oian ai Tominkaru ida'ati, mazan wuru dauna'ana'a, kaini'iki'o nii chikaawunuupa'o nii unao tikazi idi na'iki Kaimana'o Doronaa idi pa'an. Uruu kaina'iki uruu powa'a'o zii umanawunun o'ai, aonaa oka'iitan ukau-din-kizi. Upu'u zii aonaa oturuan ona'akan udazkidi u'ida'ati.” ¹² Kaina'a'a

m 3:3 Isaiah 40:3 **n 3:4** *manorunao*: oo chiwao, iriba'oraz imashaapan. **o 3:7** *Phari-*
see: Putukapa kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii. **p 3:7** *Sadducee*:
Putukapa kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii. **q 3:11** Poitorui kaudin-
kizi wuru'u una'akauzonuz panaobanaa dazkidi u'ida'ati.

naa una'akapan pawidauapa-kinaa papaoriba aka kida. Ipai'o nii uwidauan kaiman kida'o papaoriba aka, na'apa zaishi widau-kao kawan pamada ai. Udauna'an usaabaa-kao ni'i naa kaiman padapunaa iti. Mazan wuru'u dikauda kida'oraz, ipai'o nii pa'an ukaboota-kao tikazi aona'o umakadauzon wu'iti."

John Chikaawunuuan Jesus Jordan Wa'o ii

(Mark 1:9-11; Luke 3:21-22)

¹³Uruu dono Jesus kaawan Galilee Baara iki Jordan Wa'o ati, uchikaa-wunu-kidina'anan John ati. ¹⁴Mazan aonaa John ka'iitan paabatan pasha'apatan na'apa'o u'ati, ukau'an utiwaan papana'adan Jesus nyukunuu. Ukian u'ati, "Kanom nii puchikaawunu-kidina'azon o'ati? Ogaru mishi'orai-man turuu puchikaawunuuan."

¹⁵Mazan Jesus kian u'ati, "Na'apa'o ni'i naa pa'an aizii washa'apatinan, usha'apanum kau'an washa'apatin'azon ipai Tominkaru aipan kawana'ati." Uruu zii John na'apatan panyukunuu.

¹⁶Jesus kodita'akan dauna'an wunu di'iki pachikaawunu-kao dono, sariapa aokazi da'ata-kao u'ati, na'iki utukapa Tominkaru Doronaa wa'atin orid kawan, aokazi ikinapu. Taau, upakotan u'ida'ati. ¹⁷Masha'apakiaka parada-karu aokazi iki'o kian, "Di'i o'Dani'i, omarainapanii manawun, sha'apatin'a'o o'nyukunuu kawana'ati."

Jesus tiwaa-kidapa-kao

(Mark 1:12-13; Luke 4:1-13)

4 ¹Uruu dauna'an Kaimana'o Doronaa na'akan Jesus mapidantaka'o amazada di'iti, Satan tiwaa-kidapa kizi uruu na'ii. ²Aonaa kanom Jesus nikan 40 kamoo, ukau'an tuukii uzamazin. ³Uru'u naa Satan kaawan Jesus ida'ati. Sariapa ukian u'ati, "Tominkaru Danin an pugaru, pudyuuda di'oraz kuba kida tominan bread nii."

⁴Mazan Jesus kian u'ati, "Tominkaru Paradan saada-kariwaiz kian, 'Aonaa pidan mashaapan soo bread ida'an mani karikaonan. Mazan aiapa-karu nii Tominkaru di'iki'oraz parada-karu mashaapa-kinai nii.'"

⁵Udauna'an Satan na'akan Jesus Jerusalem kaimana'oraz wiizai iti. Ukadi-shita-kidanuz dokoa'o Tominkaru Dapu dokoo-dinpan paawa ii manawun, ⁶na'iki ukian u'ati, "Tominkaru Danin an pugaru, puzaka'uta di'iki'i imi'i baara iti. Usha'apanum kau'an Tominkaru Paradan saadinpa'oraz kian, 'Tominkaru awunuutapa-kidan nii pugaru pa'angelinnao ati, i'zaamatapan nii pugaru, aona'o nii pukaziwan pukidiba puwaotan an kuba kida di'iti.'"

⁷Jesus kian u'ati, "Mazan kaikapa'o sha'atii Tominkaru Paradan saadinpa'o kian kapam, 'Mana'a putiwaa-kidapauzo'ona'a uNaobanaa Tominkaru.'"

⁸Udauna'an Satan na'akan Jesus dokoa'o midukuo paawa iti, na'iki uaida-kida Jesus ati ipai umanawun na'iki konaunam kida'o dono, ipai amazada tokon iti. ⁹Ukian Jesus ati, "Ipai'o nii o'taan pu'ati wuru kida'a putaainan an o'ati pukodoru'ukan ida'an okanaapu ati."

¹⁰Sariapa Jesus kian u'ati, "Pumako o'ai, Satan! Tominkaru Paradan saadauzo-kariwaiz kian,

'Pukodoru'uka soo bauda'apa'o Naobanai puTominkarun ati.

Pusha'apatin soo uruu aipan kawana'ati."^u

¹¹Uruu dauna'an Satan marina'ata'akan naa Jesus. Uru'u naa angelnao kaawan u'ida'ati ikaminka'utan naazu.

Jesus sakadan pakaudin-kizi Galilee Baara ii

(Mark 1:14-15; Luke 4:14-15)

¹²Jesus abatan dauna'an John taraa-kao, uru'u naa umakon powaa iti Galilee Baara itinapu, Nazareth iti. ¹³Mazan na'iki'o umakon umashaa-pa'anan Capernaum iti, wiizai maonapa'o Galilee Karishiiz ati. Na'ana'oraz Zebulun na'iki Naphtali takaan-daunnao wiizi baara an kida'oraz. ¹⁴Aimaa-kan sha'apanuz na'apa, parada-karu mishiinan naa tawuru'u prophet Isaiah kianuz pakaaritan ida'a:

¹⁵“Pidannao mashaapainao Zebulun amazadati an,

na'iki Naphtali amazadati an,

na'iki dobaapa-kizai karishii an,

atii tarauka Jordan Wa'o,

Galilee an kida'o Gentilenao mashaapan. Puabata!

¹⁶Puabata pidannao mashaapainao na'ii'aka maruta'o bii'i,

itukapan nii umanawunu'o kanada'o.

Mashaapainao na'an kichana'iki-kia'o maruta'o bii ii,

kanada-karu kanadapan nii idyaun.”^v

¹⁷Na'apaini'i naa Jesus sakadan pakakuwaapan. Ukian, “Utanawatin u'oian ai, usha'apanum kau'an ata'azoo Tominkaru naobanai-tinan pidannao ati.”

Jesus zaamatan 4 kopautapauzonao paminauda'unao nii

(Mark 1:16-20; Luke 5:1-11)

¹⁸Jesus makopan pu'u maonapa Galilee Karishiiz danomata, utukapa dya'utam kopautapauzonao, Simon, uruu Peter kia'o udakotapa-kao, na'iki u'inawuzu Andrew. Izaamaapan kopau karishii ii pasairon ida'an. ¹⁹Jesus kian i'ati, “Uwa'ati otuma, otominapa-kida kizi unao, uzaamaapan dau'u pidannao.” ²⁰Sariapa iwa'aka'akan pasairon kida, na'iki ida'anan naa uruu.

²¹Na'iki'o udobata'akan, utukapa dya'utam pidannao koshan kanawa ida'a. Wuru'u inaouz Zebedee dainao, James na'iki John. Idaru Zebedee na'ia'o ituma kapam, iminziwwatin-kidan pasairon kida. Jesus dapadan idyaun.

²²Sariapa imakon Jesus tuma, iwa'aka'akan naa padaru pakanawan di'ii.

Jesus kakudan iriba pidannao

(Luke 6:17-19)

²³Jesus makon ipai Galilee Baara an kida'o wiizai kawana'ati. Utominapa-kidan pidannao synagogue^w kida kawana'ati. Ukowaadapan Kaimana'o Kuwai Tominkaru naobanai-tinan dau'u, na'iki ukakuda pidannao karinaapainao ipai pabi'inaaka kida'o rinai idi. ²⁴Uunamunaa abata-kao ipai Syria Baara ii aka. Uruu idi na'ikinpuinao pidannao na'akan pairibannao karinainao

u 4:10 Deuteronomy 6:13 **v 4:16** Isaiah 8:23 **w 4:23** *synagogue*: kabaun Jewnao baokopai-napa-kizi. Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

pabi'inaaka'o ĩrinaa kida: kaziwainao, oia'o doronai morotinniinao, mawaka-ziitapainao, na'iki machi'ika-kainao; ipai Jesus kakudan ĩdyaun. ²⁵ Iriba pidannao da'ananuzu Galilee Baara ikiinao, na'iki Decapolis^x Baara ikiinao, Jerusalem ikiinao, Judea Baara ikiinao, na'iki Jordon-wa'o baza ikiinao.

Jesus kakinaopan naawazi ii

5 ¹ Aizii Jesus tukapan iriba pidannao kasaba'ukinan pa'ida'ati, sariapa uzaidan naawazi daara iti. Na'ia'a naa usakanatan. Pidannao, utomi-napa-kidaniinaouz maonapadinan u'ida'ati. ² Usakada'akan naa patominapa-kidan ĩdyaun.

Mishi'o konaukii-karu daua'o

(Luke 6:20-23)

Kaikapa'a ukian ĩ'ati'i:

- ³ “Konaukia'o wunaou'u aitapainaoz
aona'o paturuan paaipan ati padoronaa ii,
ĩnao kaduz ati'o wuru'u Tominkaru naobanai-tinapanuz.
- ⁴ Konaukia'o wunaou'u kasha'oratinainaoz ĩnyukunuu,
Tominkaru saabaan nii ĩnyukunuu.
- ⁵ Konaukia'o wunaou'u aona'oraz ĩatadinpauzon,
Tominkaru taan nii ipai imi'i baara ĩ'idiwau nii.
- ⁶ Konaukia'o wunaou'u tuukia'oraz ĩtaan panyukunuu ati
pasha'apata'azon Tominkaru aiapanii kida usha'apata-kao,
Tominkaru turuuda-kidan nii ĩdyaun kaimanaiman.
- ⁷ Konaukia'o wunaou'u kamunanbainaoz,
Tominkaru kamunanun nii ĩ'ati.
- ⁸ Konaukia'o wunaou'u bauda'apatainaouz panyukunuu Tominkaru ati,
ĩtukapan nii Tominkaru.
- ⁹ Konaukia'o wunaou'u kaudinainaoz pakaimanaaka-kidan dau'u pidannao,
Tominkaru daniitan nii ĩdyaun.
- ¹⁰ Konaukia'o wunaou'u pataka'uta-kariwainaoz
kaimana'o mashaapa-karu Tominkaru ati'o dau'an,
ĩnao ati'o nii wuru'u Tominkaru naobanai-tinapanuz.
- ¹¹ “Konaukia'o nii unao, pidannao dakoopan an unao, na'iki ĩpataka'utan
an unao, na'iki ĩmariidan an unao dau'u, soo ĩpidanannaoun idi'o unao.
- ¹² Ukonaukii tuukii manawun, usha'apanum kau'an kaina'a umanawunu'u
uwinipinaa ni'o aokazi ii. Kotua'a naa na'apa'o Tominkaru prophetinno
pataka'utauzo-kao kapam.

Mishidainao na'apa duwu na'iki kanada'o kawan

(Mark 9:50; Luke 14:34-35)

¹³ “Duwu kawanu'o wuru'u unaouz da'a'a pidannao ati. Mazan duwu manaun ana'a naa, aona'a naa na'apam ukuzuban powa'a. Aona'a naa turuu ukaiwaapa-kao, mazan ukaboota'aka-kao ni'i naa amazada iti. Uru'u naa dobaapainao na'ii'aka dakazatanuz.

^x 4:25 *Decapolis*: Greek paradan ida'an '10 wiizainao' kia'o wuru'u.

¹⁴ “Kanada'o kawanu'u wuru'u unaouz da'a'a pidannao ati. Aonaa naawazi paawa'a'o donoi toma-kao dizinpan. ¹⁵ Aonaa na'iam zii pidan suuauzon lamp, udauna'an utaratanuzu boon waranu'u. Mishi'oraiman lamp muudakao nii kaimana'o pawizi dokoa'o ida'a. Na'iki'o nii ukanadapan ipai kabaun nazo ainao. ¹⁶ Na'apa pa'i unao lamp kawan, upu'ukapan kanada pidannao kanaapu ati, itukapa kizi kaimana'o usha'apatanii. Uruu na'apa'o ida'ana'o nii ikonaukii-kidan uDaru Tominkaru aokazi ia'o umanawunun.

Jesus tominapa-kidan kakinaorii daua'o

¹⁷ “Aonaa uzauda-kida'ana'a, ômarina'ata-kida'anan mani kakinaorii Tominkaru taaniaz Moses ida'an kida, na'iki kotua'o prophetnao saadanii kida, wuru'u ôwa'atinuz da'ati'i. Ôwa'atin aonaa ômarina'ata-kida'anan mani idyaun, mazan ômishia'anan naa na'iki ôsha'apata'anan naa na'apa'oram ikian kidaz. ¹⁸ Ôkakuwaapan mishi'o u'ati, atii aokazi na'iki di'ora'a imi'i baara na'an kawana'ati, aona'o nii buda'apa kakinaorii paradannaa sodi marina'ata-kao, atii kaiman-daun kakinaorii mishiinan. ¹⁹ Ukau'an kanom dikintapan an masakauda'u sodi'o kakinaorii paradannaa, na'iki tominapa-kida'o na'apa baokoinao, awutapa sodi'o nii umanawunun, Tominkaru naobanai-tinan di'ii. Mazan kanom izo'ati'o, sha'apatatina'o kakinaorii kawana'ati, na'iki tominapa-kida'o na'apa baokoinao kapam, umanawunu'o kii-karu nii udau'an, Tominkaru naobanai-tinan di'ii. ²⁰ Ukau'an ôkian nii u'ati, aona'o nii umorotan Tominkaru naobanai-tinan di'iti, soo umashaapan an kaiman Tominkaru aipan kawana'ati powa'a zii wunao aia'a, tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u na'iki Phariseenao^y ai.”

To'oraba-karu daua'o

²¹ Jesus kian koshan, “Uaitapanii sha'atii na'apam kiauzo-karu pidannao ati kotua'a naa, ‘Mana'a puzowia'ana'a pidan.’^z Na'ia'oram pidan zowia'o pidan, pataka'uta-karu niizu udikin ii.”^a ²² Mazan aizii ôkian nii u'ati, na'ia'oram pidan to'oran an pa'inawuzu ati, pataka'uta-karu niizu udikin ii. Na'ia'oram pidan kia'o pa'inawuzu ati ‘pugaru maturuauka'o,’ na'aka-karu niizu kazowautapainao kanaapu ati, marii kizi upataka'uta-kao na'ii. Na'iki na'ia'oram dakooa'o pa'inawuzu, ‘yaakaru, maaitapin-ka'o!’ kii, kaboota-karu niizu Tuubaru'o Tikazi wu'iti.

²³ “Ukau'an putaina'anan dono Tominkaru ati, puna'akan ida'an aimaakan u'ati altar uzai kawaodapa-kizinao di'iti, na'iki punyukunuiankan an kaina'a'o da'i pukasharutan pu'inawuzu nyukunuu, ²⁴ puwa'aka'a naa zii wuru'u putaa'azooniaz altar dazaba'a, pumako pu'inawuzu di'iti, pusaabaa-kidanaka punyukunuu utuma. Udauna'an putaa'anan ni'i naa wuru'u putaa'azooniaz Tominkaru ati.

²⁵ “Aizii pukasharutaakapan an pidan tuma. Uruu dikin ii una'akan pugaru kootowapa-kizai iti. Mazan ukaawa-kidan ua'ii pugaru na'iti, putiwa

y 5:20 tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u na'iki Phariseenao: Înao Jewnao, kaimanaimana'o iaitapan Tominkaru paran, na'iki ikakinaopanii uparadan kawana'ati. Ukau'an kaimana'o pidannao nii itukapa-kao ba'oran pidannao ai. Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'a-pannaada-kinao di'ii. z 5:21 Exodus 20:13 a 5:21 Deuteronomy 17:8, 9

pusaabaa-kidan puparadan utuma. Aonaan an pusha'apatinan na'apa, mishi'o nii una'akan pugaru kootowapa-kizai iti, na'iki utaan nii pugaru kootowapa-kidauzo pidan ati. Udauna'an kootowapa-kidauzo taan ni'i naa pugaru police ka'u iti, uru'o ni'i naa kaboota pugaru taraa-kizai di'iti. ²⁶ Õkian pu'ati, puna'ian nii, aona'o nii pukodita-kida-kao atii pukawinipinaan ana'o nii zii ipai daunuuda'u aiapa-kariwai pukodita-kinaa nii.

Ba'orantapa-karu daua'o

²⁷ “Uaitapanii sha'atii na'apam Tominkaru kakinaorii kian, ‘Mana'a puba'o-rantapa'ana'a.’^b ²⁸ Mazan aizii òkian nii u'ati, kanom awunuutapan zun, na'iki una'azootapanuzo, uba'orantapa'akan naa wuru'u panyukunuu ii. ²⁹ Ukau'an pudiwa'ora antanpu'o puawun sha'apata-kidan dono pu'ati oia'o, puso'ota na'iki pukaboota pu'iaiaz. Kaimana'o nii zii puwaziwaan bauta'apa karikaonan pusha'apauzin punanaa di'iki'o, pukaboota-kidan ai ipai daunuuda'u punanaa manawun Tuubaru'o Tikazi wu'iti. ³⁰ Pudiwa'ora antanpu'o puka'u sha'apata-kidan dono pu'ati oia'o, pudukuta na'iki pukaboota pu'iaiaz. Kaimana'o nii zii puwaziwaan bauta'apa'o puka'u karikaonan, pukaboota-kidan ai ipai daunuuda'u punanaa manawun Tuubaru'o Tikazi wu'iti.”

Muudaaka-karu daua'o

(Matthew 19:9; Mark 10:11-12; Luke 16:18)

³¹ Jesus kian koshan, “Uaitapanii sha'atii na'apam Tominkaru kakinaorii kian, ‘Na'ia'oram pidan muudan an paudaiaro, marii utaan o'ati saada-kariwai muudaaka-karu kaaritannaa.’^c ³² Mazan aizii òkian nii u'ati, daonaiora muudan dono paudaiaro omashaapan pu'u kaiman padamata utuma, ukau'an uba'orantapa-kidan naa oro wuru'u ba'oran daonaiora tuma omazidan ana'a naa koshan. Na'iki arawu'u daonaiora mazida'oraz naa otuma, utoman naa oia'o kapam uba'oran-daiarotapan idi.

Mishi'o parada-karu sha'apata-kao daua'o

³³ “Uaitapanii sha'atii kapam na'apam kiauza-karu pidannao ati kotua'a naa, ‘Mana'a pumarina'ata'ana'a putaanii puparadan pumishia'azoonii, mazan pusha'apata puparadan Tominkaru ati wuru'u pusha'apata'azooniaz.’^d ³⁴ Mazan aizii òkian nii u'ati, mana'a pudakota'ana'a aimaakan uu puparadan mishida-kinao nii. Mana'a pudakota'ana'a aokazi uu puparadan mishida-kinao nii, usha'apanum kau'an Tominkaru naobanai-tinapa-kizi wuru'u. ³⁵ Mana'a pudakota'ana'a imi'i baara uu, usha'apanum kau'an imi'i baara Tominkaru kidiba wiizi wuru'u. Jerusalem uu na'apa kapam, mana'a pudakota'ana'a puparadan ii, usha'apanum kau'an uruu donoi umanawunu'o King wiizi wuru'u. ³⁶ Mana'a pudakota'ana'a puzowau puaipan idi puparadan mishida-kao, usha'apanum kau'an aonaa puka'iitan putoman bauta'apa'o puzowaud baraka oo podidi. ³⁷ Ukau'an, turuu pukian ‘Oo’, umishiin dono, na'iki ‘Aonaa’, u'aonaan dono. Pudobata-kidan an powa'a zii puparadan, oia'o di'iki'o wuru'u.

Kaunaaka-karu daua'o*(Luke 6:29-30)*

³⁸“Uaitapanii sha'atii na'apam Tominkaru kakinaori kian, ‘Pidan zowitan dono pairiban awun, marii ukaunaatinan uawun ati kapam; pidan zowitan dono pairiban dako, marii ukaunaatinan udako ati kapam.’^e ³⁹Mazan aizii ôkian nii u'ati, aonaa pukaunaatina'ana'a pusha'apata-kao an dikauda'o ida'an. Pidan ta'ikan an pudiwa'ora antanpu'o pukaozoo, marii puta'ika-kidan pu'ashabaron antanpu'o pukaozoo kapam. ⁴⁰Pidan kootowapa-kida'anan dono pugaru na'iki uzaamatan pushooton, putaa'aka puchaakitan kapam. ⁴¹Aizii umanawunu'o pidan dyuudan dono pudowautan padopao bauda'apa'o naawazi di'iti, pudobata-kida udopao bauda'apa'a naa naawazi di'iti. ⁴²Pidan pishaan an aimakaan pu'ai, putaa u'ati; ukaiwaa'azon an zii karikaonan puaimakaanuta, putaa'a naa zii u'ati.

Tarubaitapa-kariwainao marainapa-kao daua'o*(Luke 6:27-28, 32-36)*

⁴³“Uaitapanii sha'atii na'apam Tominkaru kakinaori kian, ‘Pumarainapa puiiban, mazan puto'ora-kizaitapa putarubaitapaniinao.’ ⁴⁴Mazan aizii ôkian nii u'ati, pumarainapa pidan to'orainao pu'ati, pukamunan kaiman i'ati; na'iki putoriinapa Tominkaru ati kaimana'o ida'an wunao dau'ana'a, pataka'utainaoz pugaru. ⁴⁵Na'apa'o ida'ana'o nii utukapa-kao mishi'o uDaru Tominkaru aokazi ia'o dainao unao. Usha'apanum kau'an uruu kanada-kida kamoo ipai pidannao ati, kaimanainao na'iki dikaudainao ati kapam. Na'iki ukaawa-kida wunu pidannao ati, kaimanainao îsha'apainpan na'iki dikaudainao îsha'apainpan ati kapam.

⁴⁶“Aizii kanoma'o nii Tominkaru taa uwinipinaa nii ukaimanan an marainpainao ati unao karikaonan? Upu'u zii zaamaapauzonao tax puraatananaa/oiainaoz padamata, îmarainapa pairiban kapam. ⁴⁷Ukau'an ukaimanan dono soo marainpainao ati unao karikaonan, na'apa dii upana'an baokoinao pidannao ai? Na'apa pidannao mashaapan kapam mamishida-kainaoz Tominkaru. ⁴⁸Ukau'an aonaa ukasharutina'ana'a ukaimanan ai, uDaru aokazi ia'o makasharutin-kan kawan pakaimanan ai.

Kamunan-karu daua'o

6 ¹“Usha'apatan an kaimana'o aimakaan, mana'a usha'apata'ana'azu iriba'o pidan bii ii, utukapa-kida'azon idi ukaduz ukaimanan karikaonan. Usha'apainpan an na'apa, aona'o nii uwinipinaa nii uDaru aokazi ia'o di'iki. ²Ukau'an utaan dono aimakaan pataka'utinainao ati, aonaa ukainaa-bata'ana'azu di'ii'aka kida'a tawunao kawanu'u taapinpauzonao kaimanainao nii kaikini'i. Înao, paaippan idi pasha'apataniaz pataka'utinainao ati atadapa-kao, ukau'an îaidautan pasha'apatanii ipai di'ii'aka kida'a pidannao ati, choochiapa-kizai ii, na'iki ipai dunapota pidannao iriba-kizi an. Mishi'o ôkian u'ati, wuru'u înaouz kaimanaimana'ora'a naa îkawinipinaatina'akan

^e 5:38 Exodus 21:23-24 f 5:46 zaamaapauzonao tax puraatananaa: Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

pa'atadapa-ka'o idi. ³Utaan an aimaakan pataka'utinainao ati, mana'a putaapada'ana'a aonaa na'ia'oram pidan aitapan putaanii dau'an. ⁴Utaa'a-zon an aimaakan, aonaa kainaaba'o-karu'u mani utaanuzu, uDaru tukapan nii usha'apatanii aona'oraz pidan tukapan, na'iki ukawinipinaatan nii unao.

Toriinapa-karu daua'o

(Luke 11:2-4)

⁵“Utoriinpan dono, mana'a pa'i utoriinpa'ana'a tawunao kawanu'u taapinpaazonao kaimanainao nii kaikini'i. Īnaudapa pakadishita'anan na'iki patoriinpan choochiapa-kizai ii, na'iki dunapota pidannao iriba-kizi an, ĩaipan karikaonan pakaduz tukapa-ka'o. Ōkian mishi'o u'ati, kaimanai-mana'ora'a naa ikawinipinaatina'akan pa'atadapa-ka'o ida'an. ⁶Mazan unao pa'an, utoriinpa'azon dono, umorota udapu nazo iti, utaratina'aka, uru'u naa utoriinpan uDaru aona'oraz tukapa-ka'o ati. UDaru tukapa'oraz utoriinpan aona'oraz pidan tukapan, utaan nii uwiniinaa nii.

⁷“Utoriinpan dono, aonaa ukiwa'anapa-kida'ana'a mazanuiman kida'o parada-karu, maaitapa-kainao Tominkaru kawan. Ītoriinpan dawuu, na'apa ĩzauda-kidan patominkarun abatan nii patoriinpan. ⁸Aonaa pa'i ĩnao kawan mani unao. Utoriinpan ua'ii zii uDaru aitapani'i naa kanom uaiapanii.

⁹Ukau'an di'oraz kawan utoriinapa'a:

‘WaDaru aokazi ia'o,

marii ipai pidannao taapan pugaru umanawunu'o nii.

¹⁰Marĳ kizi punaobanai-tinan.

Marĳ kizi sha'apatin-karu puaipan kawana'ati

da'a'a imi'i baara'a,

na'apa aokazi iainao sha'apatinan kawana'ati.

¹¹Marĳ putaan wa'ati aizii wawanyukunuu nii.

¹²Pumarina'ata ipai wuru'u oia'o washa'apatanii kidaz,

na'apa wamarina'atan kawan ipai oii kida'o sha'apata-kariwaiz wa'ati.

¹³Aonaa putaapada'ana'a wanyukunuu tiwaa-kidapa-ka'o oia'o di'iti,

mazan kaiman putaapa waunao oia'o ai.^g

[Karikaonanuo pugaru wuru'u naobanaiz,

ma'ozaka'oraz, na'iki konaunama'oraz.

Amen.]]^h

¹⁴“Umarina'atan an pidannao sha'apatanii oii kida'o u'ati, uDaru aokazi ia'o marina'atan nii ipai u'oian kapam. ¹⁵Mazan aonaan an umarina'atan oii kida'o pidannao sha'apatanii u'ati, aona'o nii uDaru marina'atan u'oian kida.

Tominkaru ati'o sanadinapa-karu

¹⁶“Usanadinpanⁱ an Tominkaru ati, aonaa utaapinpa'ana'a kasha'ora'a kawan, tawunao kawanu'u taapinpaazonaouz kaimanainao nii kaikini'i. Īnao ĩpana'ada'akan na'apam paaidinpan pataapinpa'akan ida'an manau-nam kasha'ora'a kawan, ĩaipan karikaonan paaitapa-ka'o pasanadinpan.

^g 6:13 *oia'o ai* oo “Satan ai”. ^h 6:13 Kiwiini'o saada-kariwai ida'a, aonaa di'oraz saadinpanu'u. ⁱ 6:16 *sanadinpan*: Uruu zamazidin-karu. Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apan-naada-kinao di'ii.

Ōkowaadan nii mishi'o u'ati, ĩnao na'apainpainaouz ĩsha'apainpan, kawinipi-naatina'a kainaou'u naa wuru'u pa'atadapa-kao ida'an. ¹⁷Mazan unao, usana-dinpan dono Tominkaru ati, uchikaa uawun baara kaiman, uramaudin na'iki umaoda uzowaud. ¹⁸Aonaa kizi baokoinao aitapan usanadinpan Tominkaru ati, soo uDaru aona'oraz utukapa-kao aitapan nii pa'an, na'iki uDaru tuka-pa'oraz usha'apatan aimaakan aona'oraz baokoinao aitapan, ukawinipinaan nii unao.

Sha'apauzii aokazi ia'o

(Luke 12:33-34; 11:34-36)

¹⁹“Mana'a ukasha'apauzi-tina'ana'a da'a'a imi'i baara'a, usha'apauz kainin nii, na'iki uwuzaaritan nii, na'iki koidimikinao koidapan niizu. ²⁰Mazan usaabaa usha'apauz nii aokazi ii, na'ii aona'o nii ukainin, aona'o nii uwuzaaritaazon, na'iki aona'o nii koidimikinao koidapanuz. ²¹Aizii na'iam pidan saabaan pasha'apauz, karikaonanuo'u nii utaapan panyukunuu, wuru di'iti'i utaapa-kiziz pasha'apauz.

²²“Wuru'u awunui na'apa'o lamp kawan ukanadapan pidan nanaa ati. Aizii puawun kaimanan dono, ipai punanaa mashaapan kanada'o-karu'u. ²³Mazan puawun makaimankan an, punanaa mashaapan nii maruta'o-karu'u. Ukau'an kanada'o makadan dono u'ida'a, maruta'o manawun ida'a'o pugaru.

Bauda'apa naobanai

(Luke 16:13; 12:22-31)

²⁴“Aonaa turuu pidan poitoruitapa-kidinan dya'utama'o naobanainao ati. Panaadon uto'ora-kizaitapan nii bauda'apa'o, na'iki umarainpan nii ba'oran; kaimana'o nii uizo'atin bauda'apa'o, na'iki ukashadapan nii ba'oran. Ukau'an aonaa turuu pidan naobanaitapan Tominkaru na'iki puraata.

Aonaa kizi nyukunui kaziwadapa-kao

²⁵“Uruu idi ōkian u'ati. Aonaa ukaziwadapa'ana'a unyukunuu udi'itinpan ida'an kanoma'o nii unika na'iki utuzan ni'o dau'u ukakupa-kinaa nii, oo kamicha ukaiwadan nii dau'an. Mishi'oraiman kakupa-karu, powa'a'o umana-wunun wanyukunui ai, na'iki nanai, powa'a'o umanawunun kamicha ai.

²⁶“Utukapa mooko kotu'uznao, aonaa ĩpaowinan. Udauna'an ĩso'otan mani papaoriba aka na'iki ikasaba'uan maniz padapuna'a iti. Mazan upu'a'o uDaru aokazi ia'o paan ĩdyaun. Aizii mani unao, aonaa umarainapa-kao mooko powa'a zii kotu'uznao ai? ²⁷Na'ia'oram unao turuu umashaapan powa'a ukotua'ikin ukaziwadapan ida'an unyukunuu udau'an? Aonaa na'ia'oram.

²⁸“Kanom nii ukaziwadapan unyukunuu ukamichan dau'an? Utukapa amazada ii aka'o soosoi kida sodan, na'iki na'apam ĩsoosoan. Aonaa ĩkaudin-dadara ĩtomapan mani pakamichan. ²⁹Mazan ōkian u'ati, King Solomon umanawunu'o usha'apauz konaunam kida, upu'u aonaa ukakamichantinan konaunam soosoi kida kawan. ³⁰Tominkaru wuru'u konaunamada'oraz pinidi kida soda'oraz amazada ii aka. Aizii kakupa utukapa-kao, udauna'an umawa-ka'akan naa, uru'o ni'i naa ukawaoda-kao. Aona'o nii mooko Tominkaru kakamichantan unao na'apa? Kanom nii mooko umishidapan mapasaka sodi?

³¹“Ukau'an aonaa ukaziwadapa'ana'a unyukunuu udi'itipan ida'an kanoma'o nii unika, oo kanoma'o nii utuza, oo kanoma'o nii ukamichan nii. ³²Na'apa kida'o dau'ana'a maaitapa-kainao Tominkaru kaziwadapauzon panyukunuu. Aokazi ia'oraz uDaru aitapanii uaipan aimakaan na'apa kida'oraz umashaapakinanaa nii. ³³Mishi'oraiman utaa unyukunuu kiwiitapa zii Tominkaru naobanaitinan dau'an, na'iki umashaapa na'iki usha'apatin Tominkaru aipan kawana'ati. Utaan nii ipai na'apa kida'oraz unao idiwau nii. ³⁴Ukau'an aonaa ukaziwadapa'ana'a unyukunuu waikana'ana'o uaiapanii dau'an. Usha'apanum idi waikana'ana'o aimakaan sha'apainpan nii waikana'ana'o ida'a. Ukau'an aonaa ukaziwadapa'a naa unyukunuu waikana'ana'o aimakaan dau'an.

Pidan dakotan pairiban oia'o nii

(Luke 6:37-38, 41-42)

7 ¹“Mana'a pudakota'ana'a ba'oran pidannao dikauda'o nii, aonaa kizi Tominkaru dakotan pugaru dikauda'o nii. ²Usha'apanum kau'an Tominkaru dakotan nii pugaru dikauda'o nii na'apa kapam pudakotan kawan ba'oran pidannao, na'iki na'apa'oram putaapan ba'oran pidannao, na'apa'o nii Tominkaru taapan pugaru kapam. ³Kanom nii mooko pudi'itapan kaunuba sodi'o kaina'an puriban awun ida'a, pumadi'itapakan pu'u atamun idin kaina'an puawun ida'a? ⁴Puka'iita zii pukian puriban ati, ‘Ōso'ota kizi kaunuba'o puawun ai' atamun idin kaina'an pu'u puawun ida'a? ⁵Pugaru taapinpauzo kaimana'o nii kaikini'i, puso'ota'a naa zii kiwiitapa atamun idin puawun ai. Uruu na'apa kaimana'o ni'i naa putukapan puso'ota'azonii kaunuba'oraz puriban awun ai. ⁶“Mana'a utaa'ana'a kaimana'o aimakaan Tominkaru di'iki'o arimarakanao ati, itanawatina'akan nii u'ati karikaonan, na'iki iaroautapan nii unao. Mana'a ukaboota'ana'a umanawunu'o kawinipinaa kida'o usha'apauz kooshinao bii iti, idakazaabi'ian nii karikaonan kidaz.”

Pupishaan dono aimakaan taa-karu nii pu'atiz

(Luke 11:9-13)

⁷Jesus kian koshan, “Upishaa aimakaan, taa-karu nii u'atiz; udorota aimakaan, uikodan nii wuru'u udorotapaniaz; udau-dauapa paniinom, da'ata-karu nii paniinom u'ati. ⁸Usha'apanum idi ipai pidan pishaa'o aimakaan, taa-karu nii u'atiz; na'iki na'ia'oram pidan dorota'o aimakaan, uikodan niiz; na'iki dau-daupa'o paniinom da'ata-karu nii paniinom u'ati. ⁹Daruinao, udani pishaan an pawanyukunuu nii u'ai, utaa mani kuba udani ati? ¹⁰Oo upishaan an kopau u'ai, utaa mani kowazaz u'ati? ¹¹Oia'o unao padamata, upu'u zii uaitapa utaan kaiman kida'o aimakaan udainao ati, aitaniiimana'o nii uDaru aokazi ia'oraz, utaan nii kaiman kida'o aimakaan pishainao ati paugaru. ¹²Pusha'apata kaimana'o aimakaan ba'oran pidannao ati, na'apa puaipan kawan aimakaan sha'apata-kao pu'ati kapam. Na'apa'o daua'o wuru'u Moses na'iki Tominkaru prophetinnao kakinaori kidaz.

Mazowa'o dobaapa-kizai paniinom

(Luke 13:24)

¹³“Umorota mazowa'o dobaapa-kizai paniinom ida'an, usha'apanum kau'an kazowa'o dobaapa-kizai paniinom Tuubaru'o Tikazi pataka'utin-kizai di'iti'o

wuru'u. Na'iki masha'apannaa mako-karu na'an, ukau'an iriba pidannao makon na'an. ¹⁴Mazan dobaapa-kizai paniinom karikaonanu'o kakupa-karu di'iti'o, mazowa'o na'iki kasha'apannaa kapam mako-karu na'an. Ukau'an aonaa iriba'o nii mani pidannao ikodanuzu.

Atamun, pa'aka ida'ana'o uaitapa-kao

(Luke 6:43-44)

¹⁵“Uzaudinpauzo pa'i wunao aia'a dakotinpainaouz prophetnao nii. Īwa'a-tin nii u'ida'ati, na'apa masha'apatanu'u kaznizo kawan ĩaidinpan, mazan kichana'iki-kia'o ĩkaduz wuru'u, na'apa baudokoru kawan. ¹⁶Uaitapan nii ĩdyaun na'apa'oram ĩsha'apatanii ida'an, na'apa paoribai aitapa-kao kawan pa'aka ida'an. Aonaa na'apainim puikodan kaiwada-karu ida'a grape oo fig aka. ¹⁷Ukau'an ziwu'o atamun kaakan dono, kaimana'o nii u'aka kida, mazan maziwuka'o atamun, u'aka dikauda kida'o nii. ¹⁸Ziwu'o atamun, aona'o nii ukaakan dikauda kida'o idi; na'iki maziwuka'o atamun, aona'o nii ukaakan kaiman kida'o idi. ¹⁹Na'ia'oram paoribai dikauda kida'o u'aka barota-karu niizu, na'iki kaboota-karu niizu tikazi wu'iti. ²⁰Ukau'an na'apa'o ida'ana'o nii unao aitapan wunaou'u dakotinpainaouz prophetnao nii, ĩsha'apatanii kida ida'an.

Kanoma'o nii morota Tominkaru naobanai-tinapa-kizi iti

(Luke 13:25-27)

²¹“Aonaa ipai'o nii mani pidannao wuru'u 'Naobanai, Naobanai,' kia'o-raz ĩkian ò'ati kawiiizin Tominkaru naobanai-tinapa-kizi ii, soo wunaou'u sha'apatina'oraz òdaru aokazi ia'oraz aipan kawana'ati. ²²Na'apain Tominkaru widauan kamoon dono'o naa pidannao, iriba'o nii pidannao kian ò'ati, 'Naobanai, Naobanai, pu'uu ida'ana'o wakowaadapauzon Tominkaru paradan. Pu'uu ida'ana'o wawaatan oia'o doronai kida, na'iki iriba aimakaan umanawunu'o ukaimanan kida washa'apatan pu'uu ida'an.' ²³Mazan òkian nii i'ati, 'Aonaa òaitapauzon unao. Umako ò'ai, unao sha'apaapauzonao oii kida'o.'"

Dya'utama'o kabaun tomikinao

(Luke 6:47-49)

²⁴“Na'ia'oram pidan abata'o di'oraz òparadan kida, na'iki sha'apatina'oraz òparadan kawana'ati, na'apa'o nii uruu aitapina'o pidan kawan, toma'oraz padapu nii dadara'o baara'a. ²⁵Wunu tuukia'o kaawan dono'o naa, uwa'ozi kida paidan naa, utuubarun paida baara ii aka, na'iki ma'ozaka'o awaru kaa-wa'akan naa kabaun ida'ati, mazan aonaa kabaun dorautan, utoma-kao idi dadara'o baara'a.

²⁶“Aizii na'ia'oram pidan abata'o di'oraz òparadan kida, na'iki aonaa usha'apatinan òparadan kawana'ati, na'apa'o uruu tawuru kawanu'o maaita-pin-ka'oraz pidan, toma'oraz padapu kaatu baara'a. ²⁷Wunu tuukia'o kaawan dono'o naa, wa'ozi kida tuubarun paida baara ii aka, na'iki ma'ozaka'o awaru kaawa'akan naa kabaun ida'ati, sariapa kabaun dorautan, ipai daunuuda'u.”

²⁸Aizii Jesus ipaian patominapa-kidan na'apa kida'o dau'an, tuukii pidannao di'itinpan na'apam utominapa-kidan dau'u. ²⁹Powa'a zii umanawunun utomi-napa-kidan pidannao wunao aia'a tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u.

Jesus kakudan daonaiora kabishopa'o

(Mark 1:40-45; Luke 5:12-16)

8 ¹Jesus token ana'a naa naawazi daara iki, iriba pidannao da'anpan udawu'ati. ²Masha'apakiaka daonaiora kaawan u'ida'ati baiatina'o kichana'iki-kia'o bishoi' idi. Ukodoru'ukan ukanaapu ati, na'iki ukian u'ati, "Naobanai, punyukunuu na'apan dono, òaitapa pukakudan nii ògaru, kaiman kizi'i naa òsaabainan."

³Jesus pishatan uruu na'iki ukian, "Na'apa ònyukunuu, pukakuda, kaiman pusaabain." Masha'apakiaka ubisho manaka'akan naa, na'iki kaiman usaabaina'akan. ⁴Udauna'an Jesus kian u'ati, "Puabata, mana'a pa'i pukowaada'ana'a na'ia'oram pidan ati, mazan pumako sariapa puawunuuta-kidanaka pumada faadaa di'i, na'iki putaa'a naa taauzo-kariwaiz Tominkaru ati kakuda-kariwainao taauzoniaz Moses kakinaori kawana'ati. Na'apa'o ida'ana'o nii pidannao mishidan kaimana'ora'a naa pusaabainan."

Jesus kakudan soldyaanao zowaunaa poitoru

(Luke 7:1-10)

⁵Jesus kaawan dono Capernaum iti, Roman soldyaannao zowaunaa kaawan u'ida'ati padopian idi. ⁶Ukian, "Naobanai, kaina'a òpoitoru karinaan òdapu ii, tuukia'ora'a naa, aona'a naa uka'iitan pakiitinan."

⁷Jesus kian u'ati, "Òmakon nii na'iti, òkakudanaka kizi uruu."

⁸Mazan ukian Jesus ati, "Aonaa Naobanai, aonaa umanawunu'o mani wuru'u ògaruz pumako'ozon mani òdapu iti. Turuu pa'an puparadan kari-kaonan di'iki'i, kakuda'o nii òpoitoru. ⁹Ògaru na'apa, òkaudin doko ainao pidannao ò'ai waranu a'o, ògaru na'apa kaina'a soldyaanao kaudina'o òwara-nu'u kapam. Òdyuudan dono bauta'apa soldyaa, 'Pumako' òkian an u'ati, umakon nii. Aizii òdapadan dono ba'oran soldyaa, 'Puwa'ati' òkian an u'ati, uwa'atin nii. Na'iki òdyuudan dono òpoitoru, 'Pusha'apata wuru'u,' òkian an u'ati, usha'apatan niizu."

¹⁰Jesus abatan idi wuru'u kaikapa'oraz parada-karu'u, tuukii udi'itinp'a-kan, na'iki ukian wunao ati'i kasaba'ukinpainauz pa'ida'ati, "Òkian mishi'o manawun u'ati, aonaa na'apainim zii òikodauzon pidan Jewnao bii'i kaika-pa'a manawun umishidanu'u. ¹¹Uruu idi òkian nii u'ati, iriba'o nii Gentil-nao wa'atin di'ikinapa kida'a waoko ikinapu na'iki wakadapu ikinapu, na'iki isakanata'anan nii Abraham, Isaac na'iki Jacob tuma konaukia'o aroapa-karu ida'ati, Tominkaru naobanai-tinapa-kizi ii. ¹²Mazan unao, Tominkaru pidanannaouz na'ia'o ni'oraz padamata Tominkaru naobanai-tinan dono'o naa, kaboota-karu nii unao maruta'o-karu iti. Na'ia'o ni'i naa uzaadan tuukii na'iki ukuzowan nii uudako kida udopian idi."

¹³Uruu dauna'an Jesus kian naa soldyaanao zowaunaa ati, "Pukiwa'a naa pudapu iti, na'apa'oram pumishidan manawun, sha'apata-ka'o nii na'apa pu'ati." Na'apain aka manawun poitorui kakuda'akan.

j 8:2 kichana'iki-kia'o bishoi: aona'o ukasaranaa nii, tuzuinba'o kapam ba'oran pidan di'iti. Putukapa kaarita token ii Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'i.

Jesus kakuda iriba pidannao

(Mark 1:29-34; Luke 4:38-41)

¹⁴Aizii Jesus kaawan dono Peter dapu iti, na'ii utukapan Peter imauzo washatinpan bed paawa'a, tuukia'o omada wiichan pakarinaan idi. ¹⁵Uruu idi Jesus zaamatan oka'u, sariapa omada wiichan shabata'akan, na'iki okakuda'akan naa. Na'iki'o okadishitan otaan naa Jesus wanyukunuu nii.

¹⁶Uruu wachuupunin kamoo tipitan dauna'an iriba pidannao na'akan Jesus ida'ati pairibannao oia'o doronainao zaamatapaniinao kida. Jesus waata oia'o doronainao pidannao ai paparadan ida'an karikaonan. Na'iki ukakuda ipai karinainao. ¹⁷Wuru'u usha'apatan kaikapa kida'orazu'u, uruu umishian naa tawuru'u kotua'oraz prophet Isaiah kianuz, "Pa'ida'a uzaamatan wa'ai wabaiatin-kinaa rinai kida, na'iki uso'ota wa'ai wakarinauzo-kinaa kida."

Da'ana'azoinao Jesus

(Luke 9:57-62)

¹⁸Jesus tukapan idi'i naa iriba pidannao kasaba'ukinan pa'ida'ati, sariapa ukian patominapa-kidaniinao ati, "Aushaa watarauka'a naa karishii baza iti."

¹⁹Bauda'apa pidan tiichaapauzo Moses kakinaori dau'u wa'atin Jesus ida'ati. Ukian u'ati, "Tiichaa, òda'anan nii pugaru na'iti'oram pumako-kizi iti."

²⁰Jesus dako'atin na'iki ukian u'ati, "Waruzonao kaina'a i'uun kida, kotu'uznao kaina'a i'ishimaka kida kapam, mazan Daonaiora Aokazi Iki'o, aonaa uwashatinauzo-kizi nii, na'iki aonaa usookapauzo-kizi nii."

²¹Ba'oran daonaiora tominpa'o Jesus di'iki kian u'ati, "Naobanai, òdida-naka kizi zii òdaru mawakan kiwiin, uruu dauna'an òda'anan pugaru."^k

²²Mazan Jesus kian u'ati, "Puda'an ògaru. Marii mawakainao didan pairi-ban mawakan."^l

Jesus mashaatan ma'ozaka'o awaru

(Mark 4:35-41; Luke 8:22-25)

²³Jesus paidinan kanawa zo'iti, utominapa-kidaniinao makon kapam utuma karishii an. ²⁴Masha'apakiaka ma'ozaka'o awaru kaawan karishii an, na'iki kanawa kichana'iti-kia'a naa, udaawadainan wunu paran idi. Mazan Jesus, uda'awun. ²⁵Sariapa utominapa-kidaniinao pokowauanuzu. I'kian u'ati, "Kadiman Naobanai! Kadiman! Pukazannaata waunao! Wanaraan ni'i naa!"

²⁶Jesus kian i'ati, "Kanom nii dii utarian? Masakauda'u'o sha'a karikaonan umishidan?" Udauna'an ukadishita'akan, uru'u naa udyuudan ma'ozaka'o awaru na'iki wunu paran mashaadinan. Sariapa mishi amazada mashaadina'akan mashaa.

²⁷Tuukii udi'itinapa-kida'akan patominapa-kidaniinao. "Kanom kaduzu'u naa pidan uruu?" i'kian. "Atii awaru na'iki wunu paran mishida zii uparadan."

k 8:21 Naobanai, òdidanaka kizi zii òdaru mawakan kiwiin, uruu dauna'an òda'anan pugaru. oo "Naobanai, aona'o nii zii òmakon kai. Kaina'a òdaru tuukian. Aizii umawakan an, òdikan nii zii uruu. Uruu dauna'an òmakon nii pudawu'ati." **l 8:22** Marii mawakainao didan pairi-ban mawakan. oo "Marii pidannao wuru'u mamishida-kainaouz ògaru didan pairi-ban mawakan."

Jesus kakudan oia'o doronainao zaamatapaniinao

(Mark 5:1-20; Luke 8:26-39)

²⁸ Jesus kaawan dono'o naa karishii baza iti Gadara Baara itinapu, na'ii pamakopa-kizi an, dya'utam pidannao ikodapanuzu, kodita'akainao pamashaapa-kizi baaranai ia'o, ka'unaru kida di'iki.^m Wuru'u inaouz oia'o doronainao zaamatapaniinao, ukau'an to'oraba'o idyaun. Una'apan idi, aonaa kanom makouzon na'ii'aka'o dunapo ida'an. ²⁹ Sariapa ikadakon u'ati diiwa'o ida'an, "Pugaru Tominkaru Dani, kanom puaipan wa'ai? Pupataka'uta'anan naa sha'a waunao wapataka'uta-ka'o kamoona ual'ii zii?"

³⁰ Aonaa munapo manawun mani inao di'iki, kaina'a iriba'o kooshinao aroapatinan. ³¹ Uruu idi oia'o doronainao pishaan Jesus tuukii. Ikian u'ati, "Puaipan an wamakon di'iki'i, pudyuuda shoman waunao wamorota'an kizi kooshinao di'iti."

³² "Umako," Jesus kian i'ati. Uruu idi ikodita'akan daonaioranao di'iki, na'iki imakon imorota'anan naa kooshinao di'iti. Sariapa kooshinao dima'akan karishii danoma katawudapuzun di'iti, iwaotan karishii baoko iti, na'iki ipai inaraan. ³³ Uru'u naa kooshinao taapikinao dima'akan dono'i iti. Na'ia'a naa ikakuwaapan ipai na'apam aimaakan sha'apainpan dau'u. Na'iki ikowaada na'apam oia'o doronainao zaamatapaniinao sha'apata-ka'o. ³⁴ Uruu idi ipai dono'i sannao makon iikodapa'anan Jesus. Iikodapan dono'o naazu, kaziwa'o ida'an idyuudanuzu iaipan umakon pawizi iki.

Jesus chi'ika-kidan machi'ikaka'o

(Mark 2:1-12; Luke 5:17-26)

9 ¹ Uruu dauna'an Jesus paidinan patominapa-kidaniinao tuma kanawa zo'iti itaraukan karishii an powaa iti'i naa pamashaapa-kizi iti.ⁿ ² Na'ia'a naa pidannao na'akan daonaiaora machi'ikaka'o Jesus di'iti pawashatinapa-kizi baara ida'an. Aizii Jesus tukapan idi imishidan tuukii manawun paugaru, sariapa ukian machi'ikaka'o pidan ati, "Pusaabaa punyukunuu odani, ipai oso'otan pu'orian."

³ Pabi'i kida tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u kian panyukunuu ii, "Uwazootapa'azon Tominkaru paparadan ida'an."

⁴ Jesus, uaitapa na'apam idi'itinpan, uruu idi ukian i'ati, "Kandii nii udi'itinpan odau'u oia'o ida'an?" ⁵ Na'ia'oram masha'apannaa: 'Ipai pu'orian mainaabata-ka'o' kii, oo 'Pukadishita na'iki puchi'ika' kii?' ⁶ Mazan oaidan nii u'ati Daonaiaora Aokazi Iki'o, kaina'a uma'ozakan mainaabata-kinaa nii pidannao oian da'a'a imi'i baara'a." Uru'u naa ukia'akan machi'ikaka'o pidan ati, "Pukadishita, puna'aka puwashatinapa-kizi na'iki pumako'o naa pudapu iti." ⁷ Machi'ikaka'o pidan kadishita'akan na'iki umakon naa padapu iti.

⁸ Aizii pidannao tukapan idi kaikapa'o sha'apanu'u, tuukii idi'itinpan, na'iki ikonaukii-kidan Tominkaru utaan idi umanawunu'o ma'ozaka-karu pidan ati.

m 8:28 Uruu dono pidan baaranaa, kuba uun ii kida'o pa'an. **n 9:1** Jesus mashaapa-kizi wiizai dakota-ka'o Capernaum.

Jesus dapadan Matthew

(Mark 2:13-17; Luke 5:27-32)

⁹ Aizii Jesus makon naa na'iki, pamakopa-kizi an utukapa zaamaapauzo tax puraatan-naa, Matthew kia'o u'uu, usakanatapan kabaun pakaudin-kizi nazo ii. "Puwa'ati ôtuma," Jesus kian u'ati. Sariapa Matthew kadishita'akan na'iki umakon naa utuma.

¹⁰ Jesus aroopan patominapa-kidaniinao tuma Matthew dapu ii. Na'ii iriba zaamaapauzonao tax puraatan-naa na'iki ba'oran oiainao pidannao aroopan ituma. ¹¹ Phariseenao tukapan idi uaroopan na'apainao pidannao tuma, sariapa ikian Jesus tominapa-kidaniinao ati, "Kanom nii utiichaan aroopan oiainao tuma?"

¹² Jesus abata ina'apanuz kaikapa'a, uruu idi ukian i'ati, "Ziwiinao pidannao, aonaa iaipan daakataa, soo karinainao pa'an. ¹³ Umako utominapa kizi na'apa'oram Tominkaru Paradan saada-kariwaiz kian. Ukianuz, 'Kamunan-karu òaipan u'ai, aonaa taain-karu kawaoda-kariwai uzai ida'an mani.'^o Ukau'an aonaa kaimanainao mani wuru'u òdapada'ananiinaouz, mazan oiainao."

Jesus pishaa-kao sanadin-karu dau'u

(Mark 2:18-22; Luke 5:33-39)

¹⁴ Bauda'apa kamoo John Chikaawunuupauzo tominapa-kidaniinao kaawan Jesus ida'ati. Ipishaan Jesus, ikian u'ati, "Kanom nii waunao na'iki Phariseenao sanadinpauzonⁿ Tominkaru ati, mazan putominapa-kidaniinao, aonaa pa'an isanadinpauzon Tominkaru ati?"

¹⁵ Jesus dako'atin idyaun, ukian, "Na'apa dii uaitapan mazida'o daonaiora dapadaniinao mashaapan kasha'ora mazida'o aroapa-kizi ii, mazida'o daonaiora na'an pu'u ituma. Aonaa turuu una'apan. Mazan daonaiora mazida'o zaamata-kao dono i'ai, uruu dono'o ni'i naa pa'an ikasha'oran na'iki isanadinpan."

¹⁶ Udauna'an Jesus kian koshan, "Aonaa pidan zimindotauzon pakamichan zaam dadotan pa'ina'o kamicha idin idi, usha'apanum kau'an shokota'o nii zii wuru'u pa'ina'oraz kamicha idin uzaama'o ai, na'iki powa'a'o nii zii umanawutan wuru'u udadotanz.

¹⁷ "Na'iki aonaa pidan kawazootauzon kaiwauzo-kariwai'i naa wine kinnaa^q pa'ina'o zii wine toma-kao idi. Pa'ina'oraz zii wine poodan nii utada'okan nii wuru'u kaiwauzo-kariwaiz naa ukinnaa, uruu wine wakudinan ni'i naa, na'iki ukinnaa pataka'uinan ni'i naa kapam. Uruu idi karikaonan da'i pidan tomauzon pa'ina'o wine kinnaa papaida-kizi nii pa'ina'o wine. Utoma-kao dono na'apa, aona'o nii ukinnaa sha'apan."

Mawakaiba zunaaba sodi na'iki izaipa'o zunaaba

(Mark 5:21-43; Luke 8:40-56)

¹⁸ Jesus kadakotinan pu'u zii, Jewnao zowaunaa kaawan u'ida'ati. Ukodoru'ukan ukanaapu ati, na'iki ukian, "Òdani zunaaba sodi mawakan

o 9:13 Hosea 6:6 **p 9:14** *sanadinpauzon*: Uruu zamazidin-karu. Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii. **q 9:17** *wine kinnaa*: uzai mada idi'o utoma-kao. Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

aizii aka, upu'u mazan puwa'ati pupishata kizi puka'u idi oroo, okakuda kizi."

¹⁹ Sariapa Jesus na'iki utominapa-kidaniinao makon naa utuma.

²⁰ Aizii na'a'o zun baiatina'o 12 wunu paizaipan idi. Okaawan Jesus barau ikinapu na'iki opishatan ukamichan danoma karikaonan. ²¹ Usha'apanum kau'an panyukunuu ii okian, "Ōpishatan an uchaakitan karikaonan, ōkaku-dan nii."

²² Jesus padantina'akan, sariapa utukapanuzo, na'iki ukian o'ati, "Ma'ozaka putaapa punyukunuu ōdani, pumishidan idi'o, pukakudan." Na'iki'i naa mishi sariapa okakudan.

²³ Uruu dauna'an Jesus kaawan Jewnao zowaunaa dapu iti. Na'ii utukapan iriba taupauzonao na'iki muraapainao mawaka'o ati. ²⁴ Uruu idi sariapa Jesus kian ī'ati, "Ukodita di'iki'i, aonaa omawakan mani wuru'u, oda'awun karikaonan." Ipai pidannao shaazootinan una'apan idi. ²⁵ Pidannao koditan dauna'an, uru'u naa Jesus makon zunaaba sodi di'iti, na'iki uzaamatan naa paka'u kadu'ikizo. Sariapa okakuda'akan na'iki okadishita'akan. ²⁶ Pidannao kakuwaapan di'oraz dau'ana'a ipai na'an kida'o wiizai kawana'ati.

Jesus kakudan dya'utam daonaioranao ishaawunnao

²⁷ Udauna'an Jesus makopan pu'a'a naa na'iki, dya'utam daonaioranao ishaawunnao da'anpan uruu. Īkadakoinan diiwa'o ida'an u'ati. "David Takaan-daun,^r pukamunan-kida waunao," ĩkian.

²⁸ Jesus morotan dono'o naa kabaun nazo iti, uru'u naa ishaawunnao kaawan u'ida'ati na'iki upishaan ĩdyaun. Ukian ī'ati, "Umishida turuu ōkaku-dan unao?"

"Wamishida, Naobanai," ĩkian u'ati.

²⁹ Uru'u naa Jesus pishatan ĩawun kida, na'iki ukian ī'ati, "Umishidan idi, na'apa'o nii usha'apan." ³⁰ Sariapa ĩtukapa'akan naa. Uru'u naa Jesus kaki-naowan ĩdyaun. Ukian, "Mana'a pa'i ukowaada'ana'a pidan ati kanom sha'apan u'ati." ³¹ Mazan upu'u ĩmakon, ĩkakuwaapa'anan udau'an, ipai na'an kida'o wiizai kawana'ati.

Jesus kakudan maparadan-ziiwa

³² Wururu'u dya'utamainaouz daonaioranao mako'okan pu'u zii, pidannao na'akan Jesus ida'ati maparadanu'o daonaiora, wuru'u umaparadanunuz oia'o doronai kaina'an idi'o u'ida'a. ³³ Aizii Jesus waata'akan dauna'an oia'o doronai u'ai, sariapa ukaparadanu'ukan. Tuukii pidannao, kasaba'ukinpainao na'ii, di'itinpan, na'iki ĩkian, "Aonaa watukapauzon zii kaikapa'ora'a aimaaan sha'apata-kao Israel an."

³⁴ Mazan Phariseenao kian, "Oia'o doronainao naobanaa taan idi'o u'ati ma'ozaka-karu wuru'u uwaatanuz oia'o doronainao."

Jesus kasha'oran pidannao dau'an

³⁵ Jesus makon umorowautapan ipai dono'i na'iki wiizai sodi kida kawana'ati. Utominapatin-kidan pidannao synagogue ii kida, na'iki

ukowaadapan Kaimana'o Kuwai Tominkaru naobanai-tinan dau'an, na'iki ukakuda pidannao karinainao pabi'inaaka kida'o rinai idi. ³⁶Tuukii ukasha'ora-kidan ipai wuru'u pidannaouz utukapan idi idopian, na'iki aonaa ĩaitapan na'apam naa pasha'apatinan pa'ida'a, na'apa kaznizonao kawan, aona'oraz ĩtaapiki nii. ³⁷Ukau'an ukian patominapa-kidaniinao ati, "Udaru paoribai baawu, dyuua'a naa u'aka, mazan aonaa kaudinainao iriban kasa-ba'ua'o niizu. ³⁸Utoriinapa kapaoriba'o ati, uzaamata kizi kaudinainao nii kasaba'uupainao nii wuru'u papaoriba aka kidaz."

Jesus zaamatan 12 pidannao apostlenao nii

(Mark 3:13-19; Luke 6:12-16)

10 ¹Jesus dapadan 12 patominapa-kidaniinao baokopa pa'ida'ati, na'iki utaan ma'ozaka-karu i'ati iwaata-kinaa nii oia'o doronai kida pidannao ai, na'iki ĩkakuda kizi pidannao karinaapainao ipai pabi'inaaka kida'o rinai ai. ²Di'i i'uu kida'a 12 pidannao Jesus zaamatan apostlenao^s nii: kiwiin Simon, dakotapa-kariwaiz Peter kii, na'iki u'inawuzu Andrew; James na'iki u'inawuzu John, ĩnao Zebedee dainao; ³Philip na'iki Bartholomew; Thomas na'iki Matthew, Matthew uruu zaamaapauzoz da'i tax puraatannaa; James, Alphaeus dani, na'iki Thaddaeus; ⁴Simon, uruu Patriot;^t na'iki Judas Iscariot, kaakapa'oraz Jesus.

Jesus dyuudan 12 apostlenao

(Mark 6:7-13; Luke 9:1-6)

⁵Aizii Jesus dyuudan naa 12 pazaamataniinao apostlenao nii. Ukakinao-wa'akan idyaun, ukian, "Aonaa umako'ona'a Gentilenao" di'iti, na'iki Samaria Baara sannao," mashaapa-kizi kida donoi di'iti. ⁶Mazan umako pa'an opidanannao Israelitenao di'iti, waziwadinainaoz kaznizo kawan. ⁷Umako ukakuwaapa'an ukowaada kizi maonapa'a naa Tominkaru naobanai-tinan. ⁸Ukakuda karinainao, ukadishita-kida mawakainao powaa iti. Ukakuda baia-tinainao kichana'iki-kia'o bishoi idi, na'iki uwaata oia'o doronainao pidannao ai. Otaanii ma'ozaka-kinai u'ati mawinipinaa-daun, ukau'an usha'apata'a naazu mawinipinaa-daun.

⁹"Umakon dono, aonaa una'akapa'ana'a upuraatan umashaapa-kinaa nii; ¹⁰mana'a una'aka'ana'a umako-kizi iti usaakon oo ba'oran ukamichan oo ba'oran udazkidi oo uwadookori nii. Usha'apanum kau'an pidan kaudina'o, taa-kaoo nii u'ati aimaakan uwinipinii. ¹¹Ukaawan dono na'ia'oram donoi oo wiizai di'iti, udawata pidan na'ii. Na'ia'oram dapaapan an unao, umashaapa idapu ii atii udobatan na'iki. ¹²Umorowautan dono pidannao dapu iti, ukii i'ati, 'Marii kaiman-karu Tominkaru di'iki'o na'an utuma.' ¹³Idapaapan dono unao kaiman, marii kaimana'oraz uparadan na'ian ĩtuma. Mazan ĩmadapaapakan an unao kaiman, ukiwa-kida powaa iti wuru'u kaimana'oraz

s 10:2 apostlenao: dyuuda-kariwai kakuwaapa'anan Tominkaru naobanai-tinan dau'u. Putukapa kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii. **t 10:4 Patriot:** mizaataaka-pauzoz pawii zi dau'an. Ba'oran udakotapa-kinao Zealot kii. **u 10:5 Gentilenao:** pidannao pana'a'o Jewnao ai. Putukapa kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii. **v 10:5 Samaria Baara sannao:** Putukapa kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

uparadan. ¹⁴ Aizii imadapaapakan dono unao kaiman, oo aonaa iabata'azon ukuwaa, udobata na'iki uparauda'aka imi'i ukidiba di'iki iawunuutapan pu'u." ^w ¹⁵ Jesus kian, "Ōkowaada'azon mishi'o aimaakan u'ati. Tominkaru kootowapa-kidan dono'o naa pidannao, Tominkaru pataka'utan nii na'iainao pidannao dono'i, powa'a zii wunao aia'a Sodom na'iki Gomorrah sanaouz." ^x

Pataka'uta-karu nii kaudinainao Tominkaru ati

(Mark 13:9-13; Luke 21:12-17)

¹⁶ Jesus kian koshan, "Uabata, ōdyuudan unao na'apa kaznizonao dyuudakao kawan baudokorunao bii iti. Ukau'an uaitapin na'apa kowazaz kawan, mazan umashaapa kaiman pidannao tuma orid kawan. ¹⁷ Uzaudinpa'a naa pa'i, usha'apanum kau'an pidannao zaamatan nii unao na'iki ina'akan nii unao kootowapa-kizai iti, na'iki iba'izian nii unao synagogue ii kida. ¹⁸ Na'iki ina'akan nii unao kazowautapainao wiizai kanaapu ati na'iki kingnao kanaapu ati ōgaru dikin ii. Na'apa'o ida'ana'o nii ukowaadan i'ati, na'iki ba'oran pidannao ati, Kaimana'o Kuwai ōdau'ana'o. ¹⁹ Aizii uzaamata-kao dono na'iki utiwaa-kidapa-kao dono kootowapa-kizi ii, mana'a udopia'ana'a udawatan dau'u na'apam nii ukian. Taa-karu nii u'ati uaitapa-kinaa nii na'apam nii ukian. ²⁰ Ukau'an uparadan an na'apain, aonaa unaou'o ni'i naa mani parada, mazan uDaru Tominkaru Dorona'o nii parada unao ida'an.

²¹ "Uruu dono pidannao zowii-kidan nii pa'inawuzunao, na'iki daruinao na'apa'o nii i'zowii-kidan paudainao. Daniinao kashadapan nii padarunao na'iki pudaronao, na'iki i'zowii-kidan nii i'dyaun. ²² Ipai pidannao to'orakizaitapan nii unao ōdikin ii. Mazan kanom tuuda'o ipai wuru kida'a atii utokon iti, kazannaata-karu nii uruu. ²³ Upataka'uta-kao dono umishidapan dau'an ōgaru bauda'apa'o wiizai di'ii, ukidoapa ba'oran wiizai di'iti. Ōkian mishi'o manawun u'ati, aona'o nii zii ukau'din-kizi ipain Israel an kida'o wiizai an, Daonaiora Aokazi Iki'o kaawan ua'ii powaa ati.

²⁴ "Aonaa tominpa'o pidan umanawunun patiichaana ai, na'iki aonaa poi-torui umanawunun panaobanaa ai. ²⁵ Ukau'an turua'o wuru'u tominpa'o pidan tominapanuz patiichaana kawan, na'iki poi-torui na'apa panaobanaa kawan. Kadapu'o dakota-kao an Beelzebul^y kii, aitanii-man udapu ainao pidannao powa'a'o nii zii i'dakoapa-kao.

Kanom ai tarii-karu

(Luke 12:2-9)

²⁶ "Ukau'an aonaa utaria'ana'a pidannao ai. Ipai dizapa-kariwai, aida-kida-kao niizu, na'iki ipai taapa-kariwai kida mashaa, ipai'o nii uaitapa-kida-kao. ²⁷ Wuru'u aimaakan ōkowaadaniaz unao ati karikaonan, ukowaada'a naa pa'iz ipai pidannao ati. Kanom aimaakan mashauda'u'o ōkowaadan u'ati, ukowaada'a naa pa'iz diiwa'o ida'an pidannao abata kiziz. ²⁸ Mana'a utaria'ana'a wunao aia'a zowia'oraz pidan, mazan udorona, aonaa i'ka'iitan pazowian pa'an. Mishi'oraiman utarii

w 10:14 Kidibai parauda-kao, ukainaabatan Tominkaru marina'atan nii inao. **x 10:15** *Sodom na'iki Gomorrah*: kotua'o donoinao. Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaadakinao di'ii. **y 10:25** *Beelzebul*: ba'oran kaarita ida'a udakota-kao Beelzebub kii. Uruu Satan.

pa'an Tominkaru ai, ka'iita'oraz pakabootan pidan na'iki udorona Tuubaru'o Tikazi wu'iti. ²⁹Aonaa mooko dya'utama'o parikowarunao toriauzo-ka masakau-da'u sodi'o puraata ida'an karikaonan, mazan upu'u aona'o nii bauta'apa udaru Tominkaru kashaapan iwaotan imi'i baara ati. ³⁰Na'iki Tominkaru aitapanii ipai na'apauda'u'oran uzowaud kida uzowau ida'a. ³¹Ukau'an aonaa utaria'ana'a, usha'apanum kau'an powa'a'o zii umarainapa-ka iriba'o parikowarunao ai.

³²“Na'ia'oram pidan kowaada'o opidan paugaru ipai pidannao kanaapu'u, na'apa'o nii kapam okowaadan opidan uruu, odaru aokazi ia'o kanaapu'u. ³³Mazan na'ia'oram pidan kowaada'o pamarina'atan ogaru ipai pidannao kanaapu'u, na'apa'o nii kapam omarina'atan uruu odaru aokazi ia'o kanaapu'u.

Aonaa kaimanaaka-karu mani, mazan mizaataaka-karu

(Luke 12:51-53; 14:26-27)

³⁴“Aonaa uzauda-kida'ana'a okaimanaaka-kida'anan mani pidannao pa'ati-aaka wuru'u owa'atinuz da'ati'i imi'i baara ati. Owa'atin aonaa okaimanaaka-kida'anan mani pidannao, mazan omizaataaka-kida'anan idyaun pa'atiaaka. ³⁵Owa'atin opana'ada'anan daonaiora nyukunuu padaru ai, zun padaro ai, dinizoi paimauzo ai. ³⁶Puiribannaou'o nii manawun wuru'u putarubanao ni'oraz. ³⁷Na'ia'oram pidan marainpa'o padaru oo padaro powa'a zii pamarainpan ai ogaru, aonaa turuu na'apa'o pidan da'anan ogaru. Na'ia'oram pidan marainpa'o paudani powa'a zii pamarainpan ai ogaru, aonaa turuu na'apa'o pidan da'anan ogaru. ³⁸Na'ia'oram pidan aona'o una'aka'azon pacrossannaa,^a aonaa turuu na'apa'o pidan da'anan oo ukaudin an otuma. ³⁹Na'ia'oram pidan aipa'o pakakupan pa'ida'a, waziwa'o nii karikaonanuo'oraz kakupa-karu pa'ai. Mazan kanom marina'ata'o pamashaapauzon kaduz pamishidan dikin ii ogaru, uikodan nii karikaonanuo'oraz kakupa-karu.

Wawinipa kida

(Mark 9:41)

⁴⁰“Na'ia'oram pidan kaimana'o udapaapan nao, kaimana'o udapaapan ogaru kapam wuru'u; na'iki na'ia'oram pidan kaimana'o udapaapan ogaru, kaimana'o udapaapan wuru'u dyuuda'oraz ogaru kapam. ⁴¹Na'ia'oram pidan dapaapa'o prophet, uaitapan idi Tominkaru prophetin uruu, taa-kaoo nii uwinipa nii na'apa prophet kawan. Na'iki na'ia'oram pidan kaimana'o udapaapan kaimana'o pidan, ukaimanan idi, na'apa'o nii uwinipa nii taa-kaoo kaimana'o pidan kawan. ⁴²Na'iki na'ia'oram pidan taa'o wunu bauta'apa'o opidan tuzan nii, aonaan pu'u padamata umanawunun, mazan opidan uruu, mishi'o nii ukawinipinaata-kaoo na'apa'o dikin ii.”

John Chikaawunuupauzo dyuudan papoitorunao Jesus di'iti

(Luke 7:18-35)

11 ¹Jesus ipaia'akan dauna'an patominapa-kidan 12 patominapa-kidanniinao, uruu dauna'an umakon naa, utominapa-kida'anan na'iki ukakuwaapatina'anan wiizai kida kawana'ati, Galilee Baara an kida'oraz.

^a 10:36 Micah 7:6 **a** 10:38 una'aka'azon pacrossannaa: ubaiaapan kasha'ora'o oo uzowii-kaoo nii pada'anpan dikin ii Jesus.

²Taraa-kizai ia'o John Chikaawunuupauzo, uabatan dono Christ sha'apata-nii kida dau'u, uruu idi uduyudan patominapa-kidaniinao pishaa'anan Jesus. ³Ikaawan dono'o naa u'idi'iti ikian u'ati, "Pukowaada wa'ati, pugaru'u naa mishi wuru'u wa'ati'o ni'oraz John kowaadauzoniaz, oo wazaudapa zii ba'oran?"

⁴Jesus dako'atin idyaun, ukian, "Umako powaa iti John di'iti, ukowaada'an kanom uabatanii na'iki utukapanii osha'apatan: ⁵ishaawunu'o, turuu utukapan; machi'ikaka'o, chi'ika; kabisho'o kichana'iki-kia'o bishoi idi, kaiman ubisho manakan; makina'o, abata; mawaka'o, kakuda-ka'o powaa iti; pata-ka'utina'o, abata Kaimana'o Kuwai. ⁶Konaukia'o nii pidan aona'oraz ukashadan pamishidapan ogaru."

⁷John tominapa-kidaniinao kiwan dauna'an, Jesus kakuwaapan naa John dau'u iriba'o pidannao ati. Ukian i'ati, "Umakonkan dono'oraz John di'ii mapidantaka'o baara ia'oraz, sha'apa'oram pidan uzauda-kida utukapan na'ii uruu dono? Pidan, pinidi saba awaru dawuapa-kidani kawanu'o? ⁸Kanom sha'a utukapa'azon na'ii umakonkanuz na'ii? Daonaiora, umanawunu'o kamicha kida ukaiwadapanii? Pidan kaiwaadapa'oraz na'apa'o kamicha, mashaapa'o umanawunu'o kabaun ii. ⁹Ukowaada o'ati, kanom sha'a utukapa'azon na'ii umakonkan dono na'ii? Tominkaru prophetin sha'a? Prophet mishi uruu, mazan powa'a zii prophet ai. ¹⁰Uruu John dau'ana'o saada-kariwaiz Tominkaru Paradan ida'a. Ukianuz.

'Puabata, oduyudan pidan pu'ua'ati kakuwaapa'o nii o'ati, uru'o nii saabaa pumako kizi.'"^b

¹¹Udauna'an Jesus kian, "Mishi'o okian u'ati, aonaa na'iam pidan shakata'o da'a'a imi'i baara'a umanawunu'o nii John Chikaawunuupauzo ai. Mazan pidan, aona'oraz umanawunun Tominkaru naobanai-tinapa-kizi'i, upu'u umanawunu'o uruu John ai.

¹²"John Chikaawunuupauzo sakadan di'iki'o pakaudin an atii kai, Tominkaru naobanai-tinan tuubarudinan, dikauda'o pidannao tiwaan pu'u pamashaatanuz. ¹³Kiwiitapa John kakuwaapan ua'ii, ipai kotua'oraz Tominkaru prophetinnao kakuwaapan, na'iki kotua'oraz Moses kakinaori kowaadan na'apam nii aimaakan sha'apan. ¹⁴Aizii umishidan an wuru'u ikuwaa kidaz, John, uru'u naa wuru'u Elijahaz, ikowaadaniaz Tominkaru dyuudan nii. ¹⁵Pukakinaon an puabata'a naa kakinaorii!

¹⁶"Na'apam dii mani okainaabatan kainao pidannao? Na'apa'o idyaun koraiziannao kawan sakanatapainaoz pamakinaotin-kizi ii, kadakoin-painaoz pa'atiaaka. ¹⁷I'kian kaikapa'a: 'Watauan pu'u mazida-karu kunnaa unao ati, mazan upu'u aonaa ukonaupan. Wakunuian pu'u u'ati baaranai ia'o ukunuauzo-ka'o, mazan upu'u aonaa uzaadan.' ¹⁸Ukau'an na'apa'o John, sanadinpauzo uruu, na'iki aonaa utuzapauzon. Uruu idi pidannao kian udau'an, 'Kaina'a oia'o doronai u'ida'a.' ¹⁹Aizii Daonaiora Aokazi Iki'o aroopauzon na'iki tuzauzo wine, uru'u naa pidannao kian udau'an, 'Aushaa, utukapa arawu'u kashabakizi na'iki tuzapauzo uruu. Unaudapa pakaminauda'u-tinpan wunao idi'i zaamaapauzonaouz tax puraatananaa, na'iki ba'oran oiainao pidannao tuma.' Tominkaru aitapaaban wuru'u tukapa-kida-kariwaiz umishiin wuru ida'ana'a sha'apaapa-kariwaiz."

Donoi ii kida'o pidannao, aonaa ĩmishidan Jesus

(Luke 10:13-15)

²⁰Donoi kida, Jesus sha'apata-kiziz iriba umanawun kida'o aimaakan padamata, mazan upu'u aonaa na'ii sannao tanawatinan pa'orian ai. Uruu idi Jesus aidan paparadan na'ii sannao mamishidakan dikin ii. ²¹Ukian, “Kasha'ora'o nii manawun pubaiaapan Chorazin! Pugaru Bethsaida, na'apa'o nii pubaiaapan kasha'ora'o manawun! Aizii wuru'u umanawun kida'o-raz aimaakan sha'apata-kariwaiz u'ida'a, usha'apata-kao an mani Tyre na'iki Sidon^d ii, sariapa mani na'ii sannao morokodan kamicha kasha'ora-karu daara kida. Na'iki sariapa mani ikadadainan pariti'i idi, ĩtukapa-kida-kinaa nii mishi patanawatinan pa'orian ai. ²²Mishi'o okian u'ati, awutapa'o nii zii Tominkaru pataka'utan Tyre na'iki Sidon sannao unao ai, wuru kamoo dono'o Tominkaru kootowapa-kidanuz naa pidannao.

²³“Aizii unao Capernaum sannao, u'itiiman umanawunu'o nii unao aokazi ii? Aonaa, mazan kii'an ukaboota-kao nii Tuubaru'o Tikazi wu'iti. Wurulu umanawun kida'oraz aimaakan, sha'apata-kariwaiz u'ida'a sha'apata-kao an mani Sodom^e ii, kaina'a zii mani wuru'u donoiz kai. ²⁴Mishi'o, ukau'an Tominkaru kootowapa-kidan dono'o naa pidannao, powa'a'o nii zii Tominkaru pataka'utan unao, Sodom sannao ai.”

Uwa'ati o'ida'ati usookapa kizi

(Luke 10:21-22)

²⁵Na'apain uruu dono Jesus toriinpan, ukian, “Odaru, aokazi iainao na'iki imi'i baara ainao naobanaa, okonaukii-kidan pugaru, usha'apanum kau'an putukapa-kidan idi'i naa pa'inainao ĩtominpan ati, pumataapadakaniaz umanawunu'o aitaipainao aitakan. ²⁶Mishi'o odaru, na'apa kida'o sha'apan puaipan kawana'ati'o.”

²⁷Aizii Jesus kian ĩ'ati, “Odaru taanii o'ati ipai aimaakan pa'idi'iki kida'o-raz. Aonaa kanom aitakan ogaru uDaniz, soo oDaru. Na'iki aonaa kanom aitakan oDaru, soo ogaru uDani. Na'iki pidannao ozaamataniinaouz aitapa'o nii uruu.

²⁸“Uwa'ati o'ida'ati ipai unao mizainainao kimisha'o padowautapanii idi, otaan nii sookapa-karu u'ati. ²⁹Uzaamata odopawa, una'aka kiziz na'iki utominapa o'idi'iki, usha'apanum kau'an kaimana'o onyukunuu na'iki aonaa atadinpa'o mani wuru'u ogaruz. Uruu idi uikodan nii mishi'o manawun sookapa-karu. ³⁰Wuru'u odopawa otaan ni'oraz u'ati masha'apanna'o na'iki shaakada'o.”

Jesus uruu Sookapa-karu Kamoon naobanaa

(Mark 2:23-28; Luke 6:1-5)

12 ¹Aizii Sookapa-karu Kamoon dono, Jesus dobatapan patominapa-kidaniinao tuma zakapu an paoribai wheat baawu an. Na'apain utominapa-kidaniinao zamazin naa, uruu idi ikaraowaanan wheat aka, na'iki

d 11:21 Tyre na'iki Sidon: donoii kida, aonaa Jewnao mashaapa-kizi mani. **e 11:23** Sodom: kotua'o donoii mainaabata-kariwaiz pidannao oian idi. (Genesis 19:24-28)

ĩnikapaanan naazu. ² Aizii Phariseenao tukapan idi ĩsha'apatinanuz na'apa, sariapa ĩkian Jesus ati, "Putukapa, putominapa-kidaniinao aonaa ĩizo'atin mani wakakinaorinaa wuru'u ĩsha'apatanuz kaikapa'ora'a Sookapa-karu Kamoon dono."^f

³ Jesus dako'atin ĩdyaun, ukian, "Aonaa mooko utukapauzon kaarita ida'a'oraz usaadinpan kanom King David sha'apatauzonii, tawuru dono'o uruu na'iki upidanannao zamazin dono'oraz?" ⁴ Umorotan Tominkaru Dapu nazo iti, na'iki unikan papidanannao tuma bread taa-kariwaiz Tominkaru ati. Na'apa'oraz wazootapa-karu kakinaorii wuru'u pidan nikanuz wuru'u bread taa-kariwaiz Tominkaru ati. Soo faadaanao karikaonan taapada-kariwaiz ĩnikan wuru'u breadiz. ⁵ Na'iki aonaa mooko uaitapan Moses kakinari ida'a'oraz usaadinpan, ukowaadanuz faadaanao sha'apata pakaudin-kiz, Tominkaru Dapu ii sookapauzo-karu kamoon dono, mazan upu'u aonaa ĩtaapa-kao ĩsha'apatan oia'o, ĩmaizo'atikan pu'u kakinaorii? ⁶ Ōkowaadan nii u'ati, di'i utuma'oraz, powa'a'o zii umanawunun Tominkaru Dapu ai. ⁷ Tominkaru Paradan saada-kariwaiz kian, 'Kamunanuaba-karu wuru'u ōaipaniaz, aonaa uzai taa-kariwaiz mani.' Uaitapan an mani kaimanaiman na'apa'oram wuru'u parada-karuz, aonaa mani udakotan pidannao oiainao nii, masha'apata-kainaouz oia'o. ⁸ Usha'apanum kau'an Daonaiora Aokazi Iki'o Sookapa-karu Kamoon naobanaa uruu."

Jesus kakudan pidan makiitaka'o paka'u

(Mark 3:1-6; Luke 6:6-11)

⁹ Na'iki'o Jesus makon synagogue iti. ¹⁰ Na'ii na'a'o daonaiora, aonaa uka'u kiitinan, mawaka'o uka'u. Pabi'i kida pidannao na'ii aipainao pazaamatan Jesus usha'apatinan ida'an pana'iti kakinaorii ai. Uruu idi ipishaanuzu, ĩkian, "Aonaa mani u'orian wakakinaorinaa ati pidan kakudan pidan Sookapa-karu Kamoon dono?"

¹¹ Jesus dako'atin, ukian i'ati, "Na'apa dii mani unao sha'apatinan bauda'apa'o u'uza kaznizo waotan an munapo'o ka'unaru di'iti Sookapa-karu Kamoon dono? Aona'o nii mani uso'otankanuz na'apain?" ¹² Aizii pidan mani, powa'a'o zii umanawunun kaznizo ai. Ukau'an aonaa u'orian wakakinaorinaa ati, washa'apatan kaimana'o Sookapa-karu Kamoon dono." ¹³ Uru'u naa ukian daonaiora makiitaka'o paka'u ati, "Pusawada puka'u." Sariapa usawada'akanuz, na'iki sariapa uka'u kaimana'akan na'apa ba'oran uka'u kawan.

¹⁴ Uruu idi na'iki'o Phariseenao makon ĩkadakotina'anan pa'idiwaru sodi, ĩaitapa'azon na'apam kizi pazowian Jesus.

Tominkaru zaamatanii papoitoru nii

¹⁵ Jesus abatan naa na'apam pasha'apata'azoo-kao, sariapa umakon na'iki. Na'iki iriba pidannao da'ananuzu. Uruu dono ipai ukakudan karinainao na'ii. ¹⁶ Ukakinaowa'akan ĩdyaun, aonaa kizi ĩkakuwaapan udau'u ba'orainao ati. ¹⁷ Uruu umishian naa na'apa'oram Tominkaru kiauzonuz prophet Isaiah ida'an.

^f 12:2 Phariseenao ati, Jesus tominapa-kidaniinao kaudinan wuru'u ĩkaraodanuz wheat aka kida Sookapa-karu Kamoon dono. **g** 12:3 1 Samuel 21:1-6

- ¹⁸ “Di’i uruu’u ōzaamataniaz ōpoitoru nii,
 uruu wuru’u ōmarainapanii na’iki ōnyukunuu-ati’oraz.
 Ōtaan nii ōdorona u’ida’a, na’iki ukakuwaapan nii
 sakitapa’o mashaapa-karu Tominkaru tuma’o dau’u,
 ipai pabi’inaaka’o pidannao ati.
- ¹⁹ Uruu wuru’u ōzaamataniaz ōpoitoru nii,
 aona’o nii ukadakowaakapauzon, na’iki aona’o nii ukadokouzon diiwa.
 Aona’o nii uparadan diiwa’o ida’an dunapo an kida.
- ²⁰ Aona’o nii umanawutan ramitapa’o,
 na’iki aona’o nii umakadan suduupa’o upu’ukapan.
 Ukau’an karikaonanu’o nii ukamunanban,
 atii udikintan nii ooi kida’o aimaakan mishi’o kaiman-karu ida’an.
- ²¹ Na’iki uruu ati’o nii ipai pidannao donozinaa kida nyukunuu,
 iẓaudapan pakazannaata-kao.”^h

Pidannao kian kaina’a oia’o doronainao zowaunaa Jesus ida’a

(Mark 3:20-30; Luke 11:14-23)

²² Uruu dauna’an pidannao na’akan Jesus ida’ati ishaawun na’iki maparadanu’o pidan, wuru’u una’apaitanuz oia’o doronai kaina’an idi’o ida’a. Ukau’an Jesus kakuda uruu. Uruu idi kaimana’a naa uparadan, na’iki kaimana’a naa utukapan. ²³ Tuukii pidannao di’itinpan Jesus sha’apatanii kida dau’an. Uruu idi ikian, “David Takaan-daunⁱ mani arawu’u?”

²⁴ Aizii Phariseenao abatan idi ina’apan, sariapa ikian pa’atiaaka, “Oia’o doronainao naobanaa Beelzebulⁱ taan idi’o uma’ozaka-kinaa nii wuru’u uwaatanuz oia’o doronainao.”

²⁵ Jesus aitapa na’apa’oram idi’itinpan. Uruu idi ukian i’ati, “Bauda’apa’o wiizai ida’a’a pidannao mashaapan, imizaataakapan an pa’atiaaka, aona’o nii wiizai na’an kotua’iki. Na’ia’oram pidannao donoi ainao, imashaapan an buutaaka pairibannao ai, na’iki imizaataakapan an pa’atiaaka, aona’o nii donoi na’an kotua’iki. Na’ia’oram pidannao mashaapainao bauda’apa’o kabaun ida’a buutaakapan an pairibannao ai, na’iki imizaataakapan an pa’atiaaka, aona’o nii imashaapan baokopa kotua’iki. ²⁶ Aizii Satan waatan an papoitorunao oia’o doronainao, iẓuutaakapan na’iki imizaataakapan pa’atiaaka wuru’u. Ukau’an aona’o nii Satan naobanai-tinpan kotua’iki. ²⁷ Unao, ukian ōwaatan oia’o doronainao, oia’o doronainao naobanaa Beelzebul taan ida’ana’o ōma’ozaka-kinaa nii. Mazan kanom taa’oraz mooko unao pidanannao ati ima’ozakannaa nii, ikaboota-kinaa nii oia’o doronainao? Beelzebul? Aonaa. Ukau’an uruu na’apa kida’oraz kainaabata u’ati, na’apa’oram wuru’u upozawatapanuz. ²⁸ Mazan wuru’u ōwaatanuz oia’o doronainao pa’an Tominkaru taanii ida’ana’o ō’ati padoronaa ōma’ozakannaa nii, na’apa’o kainaabata kaina’a’a naa Tominkaru naobanai-tinan ubii’i.

²⁹ “Kaikapa’o kawanu’o wuru’u: Aonaa na’ia’oram pidan ka’iita’o nii pamorotinan ma’ozaka’o daonaiora dapu, una’aka’azon an usha’apauz kida

h 12:21 Isaiah 42:1 **i 12:23** *David Takaan-daun*: Kotua’o Tominkaru kian udyuudan nii bauda’apa David Takaan-daun umanawunu’o naobanai nii. **j 12:24** *Beelzebul*: ba’oran kaarita ida’a udakota-kao Beelzebub kii. Uruu Satan.

u'ai udapu iki, soo udodowan nii zii wuru'u ma'ozaka'oraz pidan kiwiin. Uruu udauna'an turua'o ni'i naa una'akan usha'apauz kida udapu iki.

³⁰ “Na'ia'oram pidan aonaa ò'ida'atanpu'u mani, òtaruba uruu. Na'ia'oram pidan aona'o ukasaba'uupan òtuma, pararaa-bi'ita'o òkasaba'uunii wuru'u.

³¹ “Ukau'an òkowaadan u'ati, sha'apa'oram pidan sha'apatan an oia'o pairi-ban ati, na'iki udakooan Tominkaru, marina'ata-karu nii wuru'u u'oianuz u'ai. Mazan udakooan an Kaimana'o Doronaa, aona'o nii u'oian marina'ata-kao u'ai. ³² Na'ia'oram pidan dikauda'o uparadan Daonaiora Aokazi Iki'o dau'an, marina'ata-karu nii u'oian u'ai, mazan na'ia'oram pidan dakoopa'o Kaimana'o Doronaa, aona'o nii na'apainim u'oian marina'ata-kao u'ai, kai oo diina'iti'i.

Paoribai aitapa-kao pa'aka ida'an

(Luke 6:43-45)

³³ “Puaipan an kaimana'o paoribai aka, ziwu'o uaipan pupaoriba. Paoribai maziwukan dono, dikauda'o nii u'aka. Aitapa-kariwai ziwu'o paoribai pa'aka ida'an. ³⁴ Unao kichana'iki-kia'o kowazaz, aonaa na'itim uparadan kaimanan. Kanom nyukunui ia'oraz utaapa-kao kida, uru'o nii kodita-kida-kariwaiz. ³⁵ Kaimana'o pidan, ukodita-kidan nii kaiman kida'o aimaakan, pataapanii panyukunuu kaimanan di'iki. Dikauda'o pidan, ukodita-kidan nii dikauda kida'o aimaakan, pataapanii panyukunuu dikaudan di'iki. ³⁶ Aizii òkowaadan u'ati, Tominkaru kootowapa-kidan dono'o naa pidannao, ìkootowapa-kida-kao nii ipai dikauda kida'o paparadauzonii dikin ii. ³⁷ Usha'apanum kau'an uparadauzonii kida ida'ana'o nii ukainaabatinan, kaimana'o unao oo oia'o.”

Jesus kaiwaan Jonah pakainaaribanaa nii

(Mark 8:11-12; Luke 11:29-32)

³⁸ Udauna'an pabi'i kida Phariseenao na'iki tiichaapauzonao Moses kaki-naori dau'u kian Jesus ati, “Tiichaa, watukapa'azon pusha'apatan umana-wunu'o aimaakan kainaabata'o nii Tominkaru di'iki'o pugaru.”

³⁹ Jesus dako'atin ìdyaun, ukian ì'ati, “Soo oia'o na'iki maizo'ati-kainao pidannao wuru'u tukapa'azo'oraz aimaakan kainaabata-kao pa'ati. Aona'o nii kanom ida'an ukainaabata-kao u'ati, soo prophet Jonah ida'ana'o nii. ⁴⁰ Jonah na'ian kawan udaru'o kopau toba nazo ii idikinauda'u kamoo na'iki idikinauda'u maruta'o. Na'apa'o nii Daonaiora Aokazi Iki'o na'ian kapam idikinauda'u kamoo na'iki idikinauda'u maruta'o imi'i ka'azo ii. ⁴¹ Pidannao Nineveh sannao kadishitan nii wuru kamoo dono'o, Tominkaru kootowapa-kidanuz ipai pidannao, na'iki ìdakooan nii kainao pidannao, usha'apanum kau'an ìnao ìtanawatinanii pa'oian ai Jonah kowaadan dono ì'ati Tominkaru paradan. Mazan di'ora'a pidan utuma'oraz, powa'a'o zii umanawunun Jonah ai. ⁴² Sheba iki'o Queen naobanaiaaba kadishitan nii wuru kamoo dono'o, Tominkaru kootowapa-kidanuz ipai pidannao, na'iki odakooan nii kainao pidannao, usha'apanum kau'an owa'atinii munapo'o amazada tokon ikinapu, oabata'azon idi Solomon aitapaaban dau'u. Mazan di'ora'a pidan utuma'oraz powa'a'o zii umanawunun Solomon ai.

Oia'o doronai padantan powaa ati*(Luke 11:24-26)*

⁴³ “Na'apainim oia'o doronai koditan pidan di'iki, umakon nii amazada arada'o di'ii'aka, udorotapan naa pamashaapa-kizi nii. Aizii aonaan dono uikodan pamashaapa-kizi nii, ⁴⁴ uru'u naa ukian paaipan ati, ‘Ōkiwan nii powaa iti ōdapu iti.’ Uruu idi ukiwan naa powaa iti, na'iki uikoda wuru'u padapuz aonaa kanom mashaapa'o nii na'ii, kaiman uparaudapa-kao. ⁴⁵ Uruu idi umakon una'anan 7 ba'oran oia'o doronainao powa'a'o zii manawun idikaudan kida pa'ai. Uruu idi imorotan na'iki na'ia'a naa imashaapan. Uruu dauna'an powa'a'o nii zii pidan dikauda'akan kiwiini'o ai. Ukau'an na'apa'o wuru'u oiainaouz pidannao kai'oraz naa imashaapan.”

Jesus daro na'iki u'inawuzunao*(Mark 3:31-35; Luke 8:19-21)*

⁴⁶ Jesus kadakotinan pu'u zii pidannao ati, udaro na'iki u'inawuzunao kaa-wa'akan na'iti, ikadishitapan paniba ii iparada'azon u'ati. ⁴⁷ Uruu idi bau-da'apa pidan na'ia'o kian Jesus ati, “Putukapa, pudaro na'iki pu'inawuzunao paniba ii, iparada'azon pu'ati.”

⁴⁸ Jesus kian u'ati, “Kanom ōdaro nii, kanom ō'inawuzunao nii.” ⁴⁹ Usawa-dan paka'u patominapa-kidaniinao di'iti na'iki ukian, “Di'i ōdaro na'iki ō'ina-wuzunao. ⁵⁰ Kanom sha'apatina'o ōdaru aokazi ia'o aipan kawana'ati, inao wuru'u ōdadakoo, ō'inawuzu na'iki ōdaro.”

Di'itinapa-kinai kuwai, pidan paopa'o daua'o*(Mark 4:1-9; Luke 8:4-8)*

13 ¹ Na'apain uruu kamoo dono, Jesus makon na'ia'o kabaun di'iki karishii za'iti, na'iki na'ii usakanatan udanoma ii. ² Iriba pidannao kasaba'u-kinan u'ida'ati, uruu idi upaidinan kanawa zo'iti, na'iki usakanatan na'ii pidannao na'ian pu'u karishii za'a. ³ Udauna'an uparadan, ukaiwaa di'itinapa-kinai kuwai kida, patominapa-kida-kinaa nii idyaun. Ukian, “Baukapaiman, pidan makon pazakapun iti upaopa'anan papaoriba uuda kida. ⁴ Pabi'i kida upaoriba uuda upararaanii kida waotan dobaapa-kizai an, kotu'uznao kaawan na'iti, sariapa inikanuzu. ⁵⁻⁶ Ba'oran kida upararaan kubata'o imi'i ida'an. Kadiman usoda'akan padamata, mazan kamoo wiicha'akan idi, sariapa uzowian wuru'u soda'aka'oraz zii paoribai sodi kida. Usha'apanum kau'an aonaa na'itim u'ishataba'u zaama-tinan. ⁷ Pabi'i kida upaoriba uuda waotan kaiwada-karu bii an. Sariapa ukau'an kaiwada-karu bazobatanuzu. ⁸ Mazan pabi'i upararaanii papaoriba uuda kida kai-mana'o imi'i ida'an. Uruu idi ukaakan powa'a zii uka'uudan diri'i kida, ba'oran kida uka'uudan diri'i kida manawun. ⁹ Pukakinaon an puabata'a naa kakinaorii!”

Kanom ni'o Jesus kaiwaan di'itinapa-kinai kuwai kida*(Mark 4:10-12; Luke 8:9-10)*

¹⁰ Uruu dauna'an patominapa-kidaniinao pishaan Jesus. Ikian u'ati, “Kanom nii pukakuwaapan pidannao ati di'itinapa-kinai kuwai kida ida'an?”

¹¹ Uda'atini idyaun, ukian, “Unao ati'o karikaonan utaa-kao wuru'u aitapaaba-karuz Tominkaru naobanai-tinpan daua'oraz aona'oraz

uaitapanata-kao, mazan wunao ati'i, aonaa utaa-kao wuru'u aitapaaba-karuz. ¹²Ukau'an pidan kaina'a'o aimaakan u'ida'a, aimaakan taa-karu nii diri'i powa'a zii u'ati. Uruu idi powa'a'o nii zii udiri'in u'ida'a. Powa'a zii manawun udiri'in uaiapa-kao ai. Mazan wuru'u pidan, aona'oraz kanom u'ida'a, kanom masakauda'u sodi'i u'ida'a, kazata-karu nii u'ai. ¹³Uruu idi'o òkaiwaan wuru'u di'itinapa-kinai kuwai kidaz òkakuwaapan dono i'ati. Uruu idi awunuutapa padamata i'dyaun, mazan aonaa itupakan, na'iki iabatapan padamata, mazan aonaa iabatan, na'iki aonaa iaitapan. ¹⁴Īnao ukau'an wuru'u mishia'oraz Tominkaru poitoru Prophet Isaiah paradan. Ukianuz kaikapa'a:

‘Uabatapan nii mazan aona'o nii uaitapan uabatanii,
uawunuutapan nii padamata, mazan aona'o nii utukapanuz.

¹⁵Usha'apanum idi wuru'u pidannaouz idadaradan panyukunuu,
aonaa iabata'azon na'iki aonaa itukapa'azon.

Mazan itukapa'azon an mani,
iabata'azon an mani,
na'iki iaitapan an mani kaiman panyukunuu ii,
uruu idi itanawatin mani ò'ida'ati,
na'iki òkakuda mani i'dyaun.’ Tominkaru kian.^k

¹⁶“Kaiman zii unao ati, utukapan idi uawun idi, na'iki uabatan idi ukinao idi. ¹⁷Mishi'o òkian u'ati. Iriba Tominkaru prophetinnao na'iki kotua'o kai-manainao pidannao, tuukia'o padamata itukapa'azon wuru'u utukapaniaz usha'apata-kao, mazan aonaa itukapanuzu. Na'iki iabata'azon uabatanii, mazan aonaa iabatauzonuzu.

Jesus kainaabatan pakuwaa paopa'o daua'oraz

(Mark 4:13-20; Luke 8:11-15)

¹⁸“Aizii uabatapa uaitapa kizi na'apam òkainaabatan paopa'o daua'oraz kuwai. ¹⁹Pidannao abatainaouz kuwai, Tominkaru naobanai-tinan dau'an, mazan aonaa iaitapanuz. Īnao na'apa'o uudai kawan pararaa-kari-waiz dobaapa-kizai an. Satan kaawa'akan na'an, masha'apannaa uzaamata'akan wuru'u paowa-kariwaiz na'an kida. ²⁰Uudai kida pararaa-kariwaiz kuba baawu an, kainaabata na'apa'o pidannao, iabatan dono sodi'o kari-kaonan, ìkonaukii-kida'akan Tominkaru daua'oraz kuwai. ²¹Mazan aonaa itaapan kuwai kaimanaiman pa'ida'a, uruu idi aonaa umashaapan kotua'iki i'ida'a. Ukau'an na'apainim i'baiaapan dono oo ipataka'uta-kao kuwai dikiin ii, sariapa ukaakinpan. ²²Aizii uudai kida pararaa-kariwaiz kaiwada-karu baawu an, kainaabatan na'apam pidannao abatainaouz kuwai padamata. Mazan i'di'itinpan aimaakan aiapa-kao dau'u, na'iki kasha'apauzi-karu dau'u. Uruu idi imanyukunuutan naa wuru'u kuwaiz. Na'iki aona'a naa i'sha'apainpan kaiman kuwai kawana'ati. ²³Na'iki wuru'u uudai kida paowa-kariwaiz kaimana'o imi'i ida'an, uruu kainaabatan wunaou'u abatainaouz kuwai na'iki kaiman iaitapanuz. Uruu idi imashaapan naa ukawana'ati, paka'iitinan kawana'ati kida, na'apa paoribai kida kawan kaaka'oraz kaiman, ba'oran kaakan powa'a zii udiri'in kida.”

Di'itinapa-kinai kuwai kazamaka'o paowanaka-kao daua'o

²⁴ Aizii Jesus kowaadan ba'oran di'itinapa-kinai kuwai i'ati. Ukian, “Kaika-pa'o wuru'u Tominkaru naobanai-tinapanuz: pidan paowan kawan kaimana'o paoribai uuda kida pazakapun ii. ²⁵ Aiwaka'an ipai pidan da'awun pu'u, utaruba kaawan uzakapun ii. Upaowankan kazamaka'o uuda kida upaoriba wheat bii an, udauna'an umako'okan naa. ²⁶ Paoribai sodan dono'o naa na'iki ukaakan dono'o naa, kaina'a kazamaka'o kida sodan ibii an kapam. ²⁷ Upoi-torunao kaawan u'ida'ati, na'iki ikian u'ati, ‘Naobanai, kaimana'o paoribai uuda kida sha'atii pupaowanii, mazan diina'a'a naa kazamaka'o kida aidina-nu'u.’

²⁸ “‘Ōtaruba wuru'u paowanka'oraz na'apa'o,’ ukian i'ati.

“Upoiturunao kian u'ati, ‘Puaiapa waso'otan wuru'u kazamaka'oraz?’

²⁹ “‘Aonaa,’ ukian i'ati. ‘Panaadon uso'otan dono kazamaka'o, uso'otan nii paoribai kida kapam. ³⁰ Marii zii paoribai na'iki kazamaka'o sawatan baokopa atii paoribai dukutapa-kao dono. Aizii udukutapa-kao ua'ii, ōdyuudan nii dukutapainao so'otan kazamaka'o na'iki ikasaba'uunuzu, na'iki udauna'an marii ikawaodanuzu. Mazan ōpaoriba aka, ōdyuudan nii isaabaanuz padapu-naa di'iti.’”

Di'itinapa-kinai kuwai, paoribai mustard uuda daua'o

(Mark 4:30-32; Luke 13:18-19)

³¹ Jesus kowaadan i'ati ba'oran di'itinapa-kinai kuwai. Ukian, “Kaikapa'o wuru'u Tominkaru naobanai-tinapanuz: mustard uuda paowa-kao kawan zakapu ii. ³² Wurulu mustard uudaz, uruu duusodi'o manawun ipai ba'oran paoribai uuda kida ai. Mazan usodan dono, udyaupain nii udaru ba'oran paoribai kida ai. Udaru'o paoribai nii utominan, uruu idi kotu'uznao kaawan ikashimakainpan uwaoda an kida.”

Di'itinapa-kinai kuwai, yeast daua'o

(Luke 13:20-21)

³³ Jesus kowaadan i'ati powa'a zii ba'oran di'itinapa-kinai kuwai. Ukian, “Kaikapa'o wuru'u Tominkaru naobanai-tinapanuz: pidan muudan kawa-nu'o masakauda'u yeast diri'i'o poroom-bi'iti, atii upoodadan ipai diri'i'oraz poroom.”

Kanom ni'o Jesus kaiwaan tominapa-kinai kuwai kida

(Mark 4:33-34)

³⁴ Jesus kaiwaan di'itinapa-kinai kuwai kida pakakuwaapa-kinaa nii iriba'o pidannao ati. Aonaa na'apainim ukakuwaapauzon i'ati makaiwaaka-daun uruu kaduz kuwai. ³⁵ Ukakuwaapauzon na'apa umishii-kinaa Tominkaru prophetin kianuz.

“Ōkaiwaan nii di'itinapa-kinai kuwai kida
ōparadinan dono i'ati.

Ōkowaadan nii i'ati aimakaan kida
aona'o ĩaitapauzo-kao kida,
amazada tominan di'iki'o.”

Jesus kainaabatan kazamaka'o daua'oraz di'itinapa-kinai kuwai

³⁶ Jesus mako'okan dauna'an iribainnao pidannao di'iki, uru'u naa umorotan kabaun nazo iti. Utominapa-kidaniinao kaawan u'ida'ati, na'iki ikian u'ati, “Pukowaada wa'ati na'apa'oram wuru'u di'itinapa-kinai kuwai kainaabataniaz zakapu ia'o kazamaka'o daua'oraz.”

³⁷ Jesus kian i'ati, “Wuru'u paowa'oraz kaimana'o paoriba uuda kida, uruu Daonaiora Aokazi Iki'o. ³⁸ Wuru'u zakapuz, uruu imi'i baara. Kaimana'o paoribai uuda kida, uruu pidanannao naobanaitapainao ni'o Tominkaru. Wuru'u kazamaka'oraz, uruu Satan pidanannao. ³⁹ Na'iki wuru'u utarubaz paowan-ka'oraz kazamaka'o, uruu Satan. Wuru'u paoribai so'otapa-ka'o, uruu amazada katokon-tinan dau'ana'o. So'otapainaoz paoribai, inao angelnao wuru'u. ⁴⁰ Aizii wuru'u kazamaka'o kasaba'uu-ka'oaz na'iki ukawaoda-ka'oaz, na'apa'o nii aimakaan sha'apan di'ora'a amazada katokon-tinan dono. ⁴¹ Daonaiora Aokazi Iki'o dyuudan nii papoitoru angelnao kaboota'anan panaobanaitinapa-kizi ai ipai aimakaan sha'apata-kida'oraz oia'o pidannao ati, na'iki ipai sha'apatainaouz oii kida'o, ⁴² ikabootan nii idyaun Tuubaru'o Tikazi wu'iti. Na'ia'o nii i'zaadan tuukii na'iki ikuzowan nii paudako padopian idi. ⁴³ Mazan kaimanainao, Tominkaru pidanannaouz, ikanadapan nii na'apa kamoo kawan paDaru naobanai-tinapa-kizi ii. Pukakinaon an puabata'a naa kakinaorii!”

Di'itinapa-kinai kuwai, kawinipina'o aimakaan dizapa-ka'o daua'o

⁴⁴ “Kaikapa'o wuru'u Tominkaru naobanai-tinapanuz: kawinipina'o aimakaan dizapa-ka'o kawan zakapu ii. Pidan ikodanuzu, sariapa udida'akan powaa itiz. Tuukii ukonaukian, uruu idi usellian ipai pasha'apauz. Udauna'an utorian wuru'u zakapuz pa'idiwau nii.

Di'itinapa-kinai kuwai, pearl daua'o

⁴⁵ “Kaikapa'o kapam wuru'u Tominkaru naobanai-tinapanuz: pidan dorota-pa'o kawan kawinipina'o aimakaan, pearl kia'o u'uu. ⁴⁶ Aizii uikodan dono bauda'apa dobata'o uwinipinaa, uru'u naa usellia'anan ipai pasha'apauz, na'iki utorian naa wuru'u pearl pasha'apauz winipinaa ida'an.

Di'itinapa-kinai kuwai, kopautapauzonao daua'o

⁴⁷ “Kaikapa'o kapam wuru'u Tominkaru naobanai-tinapanuz: na'apa'o kopautapainao sairoopan kawan karishii ii, na'iki i'zaamatan pabi'inaaka kopau. ⁴⁸ Aizii isairon paidan dono'o naa, imaaratan naazu unaawa iti, na'iki iwidauan naa wuru'u kopau kidaz. Kaiman kida'o kopau, ipai ipaidan pakinnaa kida zo'iti. Mazan dikauda kida'o kopau, aonaa iaipan, ipai ikabootan kidaz. ⁴⁹ Na'apa'o nii di'ora'a amazada katokon-tinan dono. Angelnao makon nii di'itinapa kida'a iwidaua'anan oiainao pidannao kaimanainao pidannao ai. ⁵⁰ Na'iki ikabootan nii idyaun Tuubaru'o Tikazi wu'iti, na'ia'o nii i'zaadan tuukii na'iki ikuzowan nii paudako padopian idi.”

Pa'ina'o na'iki kotua'o kuwai daua'o

⁵¹ Aizii Jesus kian i'ati, “Uaitapa na'apa'oram dau'ati'o kaiwuru'u okuwaa kidaz?”

“Oo,” ikian u'ati.

⁵² Na'iki ukian i'ati, “Ukau'an pidan tiichaapauzo Moses kakinaori dau'u, aitapa'oraz naa kapam Tominkaru naobanai-tinpan dau'u, na'apa'o uruu pidan kawan saabaa'o umanawun kida'o aimaakan, kotu'u kida'o na'iki pa'inaa kida'o aimaakan pakaiwaan nii.”

Nazareth sannaο manaυdapakan Jesus

(Mark 6:1-6; Luke 4:16-30)

⁵³ Jesus mako'okan naa paipaian dauna'an pakakuwaapan di'itinapa-kinai kuwai ida'an. ⁵⁴ Ukiwan padyaupai-kizi donoi iti. Na'ia'a naa utominapa-kidan pidannao synagogue ii. Aizii abatainaouz ukakuwaapan, tuukii i'di'itinpan, na'iki ikian, “Na'iki'oram uikodan wuru'u aitapa-karuz, na'iki wuru'u umanawun kida'oraz sha'apainapa-karu? ⁵⁵ Aonaa mooko uruu mani carpenter daniz? Aonaa mooko Mary mani udaro nii? Na'iki aonaa u'inawuzunao mani James, Joseph, Simon na'iki Judas? ⁵⁶ Aonaa udadakoonao mani watumainaouz? Na'apa dii mooko uka'iitan pasha'apatan ipai kaikapa kida'ora'a?” ⁵⁷ Uruu idi pidannao to'ora-kizai-tapanuz.

Jesus kian i'ati, “Ipai na'ia'akan prophet taapa-kao umanawunu'o nii, mazan pawizi'i na'iki pairibannao bi'i, aonaa utaapa-kao na'apa.”

⁵⁸ Imamishidakan idi, aonaa Jesus sha'apatan iriba umanawun kida'o aimaakan na'ii.

John Chikaawunuupauzo zowii-kao

(Mark 6:14-29; Luke 9:7-9)

14 ¹ Na'apain uruu dono King Herod abatan kuwai Jesus dau'u. ² Uruu idi ukian paminka'unao ati, “Uruu John Chikaawunuupauzo wuru'u kakuda'oraz pamawaka-kizi iki. Uruu idi'o wuru'u uka'iitanuz pasha'apatan umanawun kida'o aimaakan.” ³⁻⁴ Usha'apanum idi una'apanuz Herod zaamata-kidauzonii da'i John, udodoo-kidanuzu na'iki ukaboota-kidanuzu taraa-kizai di'iti. Usha'apanum idi John paradauzonii u'ati u'inawuzu Philip daiaro Herodias dau'an. Ukian u'ati, “Kakinaorii kian kawana'ati, aonaa ukaimanan pumazidan otuma.” ⁵ Herod zowii-kida'aka mani padamata John na'apain, mazan utarian Jewnao ai, imishidan idi Tominkaru prophetin wuru'u uruuz.

⁶ Mazan Herod shakatan kamoο konaukii-kida-kao dono'o naa, Herodias dani zunaaba konaupan ipai pidannao na'iainao kanaapu ati. Tuukii Herod konaukii-kidanuzo. ⁷ Ukau'an ukowaadan mishi'o nii utaan kanom opishaa nii u'ai. ⁸ Uruu idi okian Herod ati padaro dyuudan kawana'ati na'apam nii okian. “Putaa o'ati John Chikaawunuupauzo zowau da'a'a paraapa zo'an.” ⁹ Tuukii king dopia'akan, unyukunuu kasha'oran, mazan utaan idi papara-dan o'ati patawaraidanao abatapan pu'u, uruu idi udyuudan naa opishaa-niaz taa-kao o'ati. ¹⁰ Ukau'an udyuudan naa John kanau dukuta-kao taraa-kizai ii. ¹¹ Udauna'an uzowau na'aka-kao paraapa zo'an, na'iki utaa-kao o'ati. Uru'u naa ona'akanuzu padaro di'iti. ¹² Udauna'an John tominapa-kidaniinao na'akan naa John nanaa, na'iki idida'anan naazu. Udauna'an ikowaada'anan naa udau'an Jesus ati.

Jesus paan 5,000 pidannao

(Mark 6:30-44; Luke 9:10-17; John 6:1-14)

¹³ Aizii Jesus abatan dauna'an John zowii-kao, sariapa umakon na'iki kanawa zo'an, pidan aonaa-kizi itinapu, patominapa-kidaniinao tuma'o pa'idiwaru uaipinan na'ii. Mazan pidannao abata Jesus makon, uruu idi imakon pawiiizi iki kida, pakidiba ida'an ida'ananuzu unaawa an. ¹⁴ Jesus maaratinan kanawa di'iki, utukapa iriba pidannao. Tuukii ukasha'oran idau'an, na'iki ukakuda ipai karinainao. ¹⁵ Uruu wachuupunin utominapa-kidaniinao wa'atin u'ida'ati. Ikian u'ati, "Wachuupun naa wuru'u, na'iki amazada'a'o karikaonan wuru'u waunaouz. Ukau'an pudyuuda'a naa shoman pidannao imako kizi wiizai kida di'iti itorii'an kizi pawanyukunuu nii."

¹⁶ Mazan Jesus kian i'ati, "Aonaa kanom nii imakon di'iki'i. Utaa iwanyukunuu nii."

¹⁷ "Kaina'a wa'ida'a baka'iauda'u breadnao na'iki dya'utam kopaunao sodi kida karikaonan," ikian u'ati.

¹⁸ Na'iki Jesus kian i'ati, "Ukau'an una'aka da'atizu'u." ¹⁹ Uru'u naa Jesus dyuudan pidannao sakanatan pinid paawa an. Udauna'an Jesus zaamatan wuru'u baka'iauda'u'oraz breadnao na'iki dya'utama'oraz kopaunao, uawunuupan aokazi iti utoriinpan. Ukian, "Kaimana'o pugaru Tominkaru, putaan idi wawanyukunuu nii." Na'iki udushowan naa kidaz, utaanuzu patominapa-kidaniinao ati. Inaou'u naa taa iribainao pidannao ati kidaz. ²⁰ Ipai pidannao aroopan abaapa kida. Udauna'an Jesus tominapa-kidaniinao zawadan 12 dazowan kida wanyukunui wa'akun. ²¹ Na'apaini'oraz aroopainaouz ikoda mani 5,000 daonaioranao na'iki iriba'o kapam na'ii sunnao na'iki koraiziannao, mazan aonaa iaita-kao.

Jesus chi'ikan wunu paawa an

(Mark 6:45-52; John 6:15-21)

²² Udauna'an Jesus dyuudan patominapa-kidaniinao taraukan kanawa zo'an powaa iti udaru'o karishii baza iti, udyuudan pu'u kapam iribainnaouz pidannao. ²³ Udauna'an umakon paba'oran utoriinpa'anan naawaz paawa iti. Paba'oran uchuapadan na'ii.

²⁴ Aizii kanawa ida'anainaouz munapo'o naa imako'okan udaru'o karishii an. Uru'u naa awaru ma'ozaka'o kaawan, uruu idi udaawadaan ikanawan.

²⁵ Wakanada'anan di'iti Jesus wa'atipan chi'ikapa wunu paawa an patominapa-kidaniinao ida'ati. ²⁶ Itukapankanuz, tuukii itarian u'ai uchi'ikapan idi wunu paawa an. "Wa'ati doronai!" ikian. Ikadako'okan patarian idi. ²⁷ Upu'a'a naa mazan Jesus parada'akan i'ati. "Ogaru wuru'u, aonaa utaria'ana'a o'ai," ukian i'ati. ²⁸ "Onaobanaa," Peter kia'akan. "Pugaru mishi manawun kai-wuru'u, ukau'an pudapada ogaru, omako kizi wunu paawa an pu'idi'iti."

²⁹ "Puwa'ati," Jesus kian u'ati. Uru'u naa Peter maaratina'akan kanawa di'iki, umako'okan naa chi'ikapa wunu paawa an Jesus di'iti. ³⁰ Mazan Peter tukapankan naa na'apam ma'ozaka'o awaru toman udaru kida wunu paran, sariapa utariidina'akan. Uru'u naa utipita'ana'akan. Ukadakon Jesus ati patarian idi. "Kadiman oNaobanaa, pukaminka'uta ogaru," ukian. ³¹ Sariapa Jesus zaamatanuz, na'iki ukian u'ati, "Oo pidan, mapasaka mooko pumishi-dautapan. Kanom nii mooko aonaa pumishidan kaimanaiman?"

³² Jesus na'iki Peter paidina'akan naa kanawa zo'iti. Sariapa awaru ma'o-zaka'oraz mashaada'akan. ³³ Uruu idi utominapa-kidaniinao taapan uruu umanawunu'o nii. Īkian u'ati, "Mishi'o mishi pugaru Tominkaru Dani."

Jesus kakudan karinainao Gennesaret ii

(Mark 6:53-56)

³⁴ Īmaaratinan dono'o naa patarauka-kizi iki udaru'o karishii, ĩkaawan Gennesaret Baara ii. ³⁵ Na'ia'inao pidannao aitapan idi Jesus kaawan, idyuu-dan paparadan na'an kida'o wiizai kawana'ati, marii kizi pidannao na'akan ipai karinainao Jesus ida'ati. ³⁶ Īdopian Jesus ati, ĩpishaanuzu marii kizi karinainao pishatan ukamichan danoma karikaonan. Ipai pishatainao ukamichan kakudan.

Phariseenao na'iki ĩdokoza-daunnao kakinaori daua'o

(Mark 7:1-13)

15 ¹ Aizii pabi'i kida Phariseenao na'iki tiichaapauzonao kakinaori dau' kaawan Jerusalem iki, Jesus ida'ati. Na'iki ĩpishaan uruu. Īkian u'ati, ² "Kanom nii aonaa putominapa-kidaniinao sha'apatan kotua'o wadokoza-daunnao tominapa-kidan kawana'ati waunao? Aonaa ĩchikaan paka'u paaroo-pan ua'ii wakaduz kawana'ati?"

³ Jesus kian ĩ'ati, "Kanom nii mooko umaizo'atikan Tominkaru Paradan uda'ana'azon idi udokoza-daunnao kaduz karikaonan. ⁴ Tominkaru Paradan kian pu'u padamata, 'Pumarainapa pudaru na'iki pudaro.' ¹ Aizii ukian koshan, 'Na'ia'oram pidan dakoopa'o padaru oo padaro, marii uzowii-kao.' ⁵ Mazan unao, utominapa-kidan pidannao, turuu pidan kian padaru na'iki padaro ati, 'Kaina'a aimakaan ō'ida'a ōkaminka'uta-kinaa ni'o unao padamata, mazan Tominkaru ati'o ni'i naa ōtaanuzu.' ⁶ Unao aonaa uizo'a-tin Tominkaru kakinaori, 'Pumarainapa pudaru na'iki pudaro,' kia'oraz, soo utaapa'azon pakawan wuru'u pidan tomaniaz kida kakinaorii. ⁷ Unao taapin-pauzonao kaimanainao nii kaikini'i! Na'apa'o manawun tawuru'u prophet Isaiah saadaniaz kotua'a naa udau'an. Tominkaru kian,

⁸ 'Di'oraz pidannao, ĩtaapan ōgaru umanawunu'o nii
paparadan ida'an karikaonan,
mazan munapo'o ĩtaapan panyukunuu ō'ai.

⁹ Mazanu'o karikaonan wuru'u ĩmanawuntapanuz ōgaru,
usha'apanum kau'an ĩtominapa-kidani kida
aonaa ōkakinaori kida'a naa mani.

Mazan pidannao tomani'i naa karikaonan kakinaorii."

Kanom manawun oiida'o pidan

(Mark 7:14-23)

¹⁰ Uruu dauna'an Jesus dapadan pidannao pa'ida'ati. Na'iki ukian ĩ'ati, "Uabatapa na'iki uaitapa pa'i na'apa'oram ōkian u'ati. ¹¹ Aonaa pidan dyoko-rautanii mani wuru'u oiida'oraz uruu, mazan kanom pidan kodita-kidanaiz padako iki, uruu pa'an oiida'oraz pidan, kakinaorii kian kawana'ati."

¹² Udauna'an utominapa-kidaniinao kaawan u'ida'ati, na'iki ikian u'ati, "Puaaitapanii pukasharuta'akan Phariseenao nyukunuu puparadan ida'ana'o-raz na'apa i'ati?"

¹³ Jesus kian i'ati, "Ipai paoribai kida aonaa ôdaru aokazi ia'o paowanii kida mani, so'ota-karu nii kidaz pa'ishitaba'u tuma. ¹⁴ Uruu idi ukau'an aonaa unyukunuupa'ana'a idyaun. Inao tominapa-kidainao, aonaa itukapan kaiman patominapa-kidanii, ishaawunnao idyaun. Aizii bauda'apa'o ishaawun na'akapan dono pamin-ishaawunun, dya'utamaa kida'o nii iwaotan ka'unaru iti."

¹⁵ Mazan Peter kian Jesus ati, "Pukainaabata wa'ati na'apa'oram wuru'u pukuwaaz."

¹⁶ Sariapa Jesus kian u'ati, "Na'apa'o zii mooko umaaitapakan ba'orainao pidannao kawan kapam? ¹⁷ Aonaa mooko uaitapan kanom pidan dyokorautanii, utyoodan niizu. ¹⁸ Mazan kanom pidan kodita-kidanii padako iki, panyukunuu di'iki'o wuru'u ukodita-kidaniaz, uruu pa'an oiida'oraz pidan. ¹⁹ Usha'apanum kau'an pidan nyukunuu di'iki'o, ipai oii kida'o sha'apata'-zoo-kao: uzowia'azon pidan, uba'orantapa'azon, ukaminshu'uinpa'azon, ukoidapa'azon, umariidina'azon pairiban dau'u, na'iki udakoomikitina'azon. ²⁰ Na'apa kida'o aimakaan wuru'u oiida'oraz pidan, mazan pidan machikaakan paka'u paaroopan ua'ii, aonaa u'oiidan pidan."

Zunaaba mishidan

(Mark 7:24-30)

²¹ Na'iki'o Jesus makon munapo'o wiizai kida di'iti, munapo'o donoi kida Tyre na'iki Sidon kida di'itinapa. ²² Canaan sanaaba, na'ia'o omashaapan kaawan Jesus ida'ati. Padopian idi okian u'ati, "Naobanai, King David Takaan-daun," pukamunan-kida ôgaru. Oia'o doronai zaamatan ôdani zunaaba, tuukia'ora'a naa kaiwuru'u." ²³ Mazan aonaa na'apam Jesus kian o'ati.

Uruu idi utominapa-kidaniinao kian u'ati, "Pudyuuda omakon wa'ai, usha'apanum kau'an kaina'iki okadakoinaanan wadawu'ati."

²⁴ Jesus kian, "Ôdyuuda-kao Israelitenao ida'ati'i karikaonan, waziwadinainaouz kaznizonao kawan, aonaa Gentilenao ida'ati'o mani."

²⁵ Upu'a'a mazan okaawan Jesus ida'ati, sariapa okodoru'ukan ukanaapu ati, na'iki okian u'ati, "Pukaminka'uta ôgaru, Naobanai."

²⁶ Jesus kian, "Aonaa kaiman koraiziannao wanyukunuu kazata-kao i'ai na'iki ukaboota-kao arimarakanao ati."

²⁷ Sariapa okian u'ati, "Na'apa mishizi, Naobanai, mazan upu'u zii paka'uzatiki taapadan arimarakanao nikan wanyukunui unuba waota'o aroapa-kizai baara iki."

²⁸ Uruu idi Jesus kian o'ati, "Oo zun, umanawunu'o pumishidan. Uruu idi pupishaaniaz, sha'apa'ata-kao nii pu'ati." Na'apain aka odani zunaaba kaku-da'akan naa.

Jesus kakudan dau'ana'o iriba pidannao

²⁹ Na'iki'o Jesus mako'okan naa, umakopan Galilee Karishiiz danomata, atii uzaidan naawaz iti. Na'ia'a naa usakanatan. ³⁰ Iriba pidannao kaawan

u'ida'ati, ina'akan pidannao machi'ika-kainao, ishaawunnao, u'achoonnao,^o maparadan-ziiwanao, na'iki iriba karinaa-ziiwanao. Imuudan idyaun Jesus kanaapu iti, na'iki ipai Jesus kakudan idyaun. ³¹Tuukii pidannao di'itinpan itukapan idi maparadanu'o, paradan naa; achainao, kaimana'a naa inanaa; machi'ika-kainao chi'ikan naa, na'iki ishaawunnao tukapan naa. Uruu idi tuukii ikonaukii-kidan Israelitenao Tominkarun.

Jesus paan 4,000 pidannao

(Mark 8:1-10)

³²Uruu dauna'an Jesus dapadan patominapa-kidaniinao pa'ida'ati. Na'iki ukian i'ati, "Okasha'ora-kida otukapan wuru'u pidannaouz, ina'an idi idiki-nauda'u'u naa kamoo otuma. Aizii aonaa kanom inikan ni'i naa. Aonaa turuu odyuudan idyaun izamazin pu'u manawun. Panaadon idorautan pakapatin idi'i naa pamakopa-kizi an padapu iti kida."

³³Utominapa-kidaniinao kian u'ati, "Na'iam nii dii waikodan diri'i'o wanyukunui da'a'a mapidantaka'o amazada ida'a wapaa-kinaa nii wuru'u iriba'oraz pidannao?"

³⁴Jesus pishaan idyaun. "Na'apauda'um bread kaina'a u'ida'a?" ukian i'ati. "7 bread na'iki masakauda'u kopaunao sodi kida," ikian u'ati.

³⁵Uru'u naa Jesus dyuudan iriba'oraz pidannao sakanatan imi'i baara an kida. ³⁶Udauna'an uzaamatan 7 bread na'iki kopaunao sodi kida na'iki utoriinpan udau'an Tominkaru ati. "Kaiman" ukian u'ati. Udushowan kidaz na'iki utaanuzu patominapa-kidaniinao ati. Na'iki inaou'u naa taa iriba'o pidannao ati kidaz. ³⁷Ipai pidannao aroopan kaimanaiman abaapa kida. Udauna'an utominapa-kidaniinao saabaan wanyukunui wa'akun. Ipaiddada 7 dazowan kida. ³⁸Aroopainaoz na'apain 4,000 daonaioranao aita-kao, iriba'o kapam na'ii zunnao na'iki koraiziannao mazan aonaa itaitaa-kao. ³⁹Uruu dauna'an Jesus dyuudan naa pidannao. Uru'u naa upaidinan kanawa zo'iti, na'iki umako'okan naa wiizai Magadan itinapu.

Jesus umanawunun tukapa'azoo-kao

(Mark 8:11-13; Luke 12:54-56)

16 ¹Uruu dauna'an Phariseenao na'iki Sadduceenao kaawan Jesus ida'ati itiwaakidapa'ananuzu. Iaipan usha'apatan umanawunu'o aimaakan pa'ati uaida-kida-kinaa nii i'ati mishi'o Tominkaru di'iki'o wuru'u uruuz. ²Jesus kian i'ati, "Unao, ukian amazada chuupun dono wuza, kaimana'o nii amazada, ukian. ³Aizii amazada kanadan dono chaapi'iki wuza na'iki kashaba, uruu ukian aona'o nii amazada kaimanan, tuukia'o nii wunu kaina'iki. Uaitapa utukapan amazada sha'apanum ida'an ukainaabata-kinaa nii na'apam nii amazada sha'apan. Mazan aonaa uaitapan kai'i kainaabatapanii. ⁴Kainaoz oiainao pidannao, maizo'ati-kainaoz Tominkaru, iaipan patukapan umanawunu'o aimaakan sha'apata-kao, mazan aona'o nii kanom sha'apata-kao i'ati, soo wuru'u umanawunu'oraz sha'apan prophet Jonah ati."

Udauna'an Jesus mako'okan naa i'ai.

Pidannao kakinao-kao Phariseenao na'iki Sadduceenao kaduz ai

(Mark 8:14-21)

⁵Udauna'an, itaraukan karishii baza iti, tominapa-tinainao manyukunuutan pana'akan bread panikan nii. ⁶Jesus kian i'ati, "Uzaudinapa pa'i Phariseenao na'iki Sadduceenao yeastin ai."

⁷Ipadaakan pa'atiaaka. Ikian, "Wamana'akakan idi'o bread wanikan nii wuru'u ukianuz na'apa."

⁸Jesus aitapa na'apa'oram ikian. Uruu idi ukian i'ati, "Unao, masakau-da'u'o umishidan. Kanom nii ukadakotinan umana'akakan dau'an bread uwanyukunuu nii? ⁹Aonaa zii uaitapan, aonaa unyukunuitapan tawuru'u, baka'iauda'u'oraz breadnao opaa-kinaaz 5,000 daonaioranao? Na'iki aonaa unyukunuitapan na'apauda'um dazowan uwa'akun paidinan? ¹⁰Oo tawuru'u 7 bread opaa-kinaaz 4,000 daonaioranao? Na'iki aonaa unyukunuitapan na'apauda'um dazowan uwa'akun paidinan? ¹¹Na'apa dii manawun aonaa uaitapan, tawuru'u okadakotinanuz, aonaa bread dau'o mani, mazan uzaudin Phariseenao na'iki Sadduceenao yeastin ai."

¹²Uruu zii itaitapankan aonaa uaipan mani itzaudinpan yeast ai, mazan Phariseenao na'iki Sadduceenao tominapa-kida-kinaa aia'o.

Peter kowaadan kanom wuru'u Jesus

(Mark 8:27-30; Luke 9:18-21)

¹³Jesus makon Caesarea Philippi Baara iti. Na'ii upishaan patominapa-kidaniinao. Ukian i'ati, "Na'apa dii pidannao kian Daonaiora Aokazi Iki'o dau'an?"

¹⁴Idako'atinuzu, ikian, "Pabi'i kida pidannao kian John Chikaawunuu-pauzo. Ba'orainao kian prophet Elijah. Ba'orainao kian prophet Jeremiah oo ba'oran prophet."

¹⁵"Unao mani?" ukian i'ati. "Na'apam ukian odau'an?"

¹⁶Simon Peter dako'atin, ukian, "Pugaru Christ," Tominkaru Dani, uruu Tominkaru karikaonanu'oraz ukakupan."

¹⁷"Kaiman konaukia'o pugaru, Simon, Jonah dani. Usha'apanum idi wuru'u mishi'oraz puparadan aonaa na'ia'oram pidan kainaabatanii mani pu'ati, mazan odaru aokazi ia'o aipan ati'o puaitapan. ¹⁸Ukau'an okowaa-dan nii pu'ati, pu'uu Peter, kuba kia'o wuru'u, na'iki uruu ida'a'o nii otoman ochoochin, aona'o nii mawaka-karu ka'itian pasha'apatanuzu. ¹⁹Otaan nii pu'ati Tominkaru naobanai-tinapa-kizi da'ata-kinao kida, kanom aonaa pukashaapan da'a'a imi'i baara'a, aona'o nii ukashaapa-kao aokazi ii. Kanom pukashaapanii da'a'a imi'i baara'a, kashaapa-kao niizu aokazi ii."

²⁰Udauna'an Jesus kakinaowa'akan patominapa-kidaniinao aonaa kizi ikowaadan pidan ati uruu wuru'u Christ.

Jesus kakuwaapan pazowia'azoo-kaos dau'an

(Mark 8:31–9:1; Luke 9:22–27)

²¹Uruu na'apain ni'i di'iki'i naa, Jesus sakadan pakowaadan patominapa-kidaniinao ati kaimanaiman na'apam nii pasha'apata-kaos. Ukowaadan i'ati na'apam pamakon nii Jerusalem iti. Na'ia'o nii kazowautapainao Jewnao, faadaanao zowaunaanao, na'iki tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u baiaapa-kidan kaziwa'o u'ati, ipataka'utan niizu, na'iki izowii-kidan niizu. Mazan idikinauda'u kamoo udauna'an, ukadishita-kida-kaos nii, kakupa powaa iti pamawaka-kizi iki.

²²Jesus kowaadan idi kaikapa'ora'a, sariapa Peter na'aka'akanuz pana'itinau pairibannao ai, na'iki utowauda'uunuz na'apa'oram ukian kida dau'an, "Aonaa Tominkaru taapadan na'apa, Naobanai, aonaa turuu na'apa'o sha'apan pu'ati," ukian Jesus ati.

²³Mazan utanawatinan Peter di'iti, na'iki ukian u'ati, "Pu'ati o'ai, Satan. Puawautapan o'garu o'sha'apatinan ai Tominkaru aipan kawana'ati'o. Aonaa putaan punyukunuu Tominkaru dau'u ati'i aimakaan kida dau'an, mazan punyukunuu pidannao sha'apainpan dau'ati'o karikaonan."

²⁴Uruu dauna'an Jesus kian patominapa-kidaniinao ati, "Kanom da'ana'azoo'o o'garu, marii umarina'atan panaudapanii pasha'apaapan, una'akan pacrossannaa,^q na'iki uda'anan o'garu. ²⁵Usha'apanum kau'an na'ia'oram pidan aipa'o pamashaapan paaipan kawana'ati karikaonan, uwaziwaan nii karikaonanu'oraz kakupa-karu pa'ai, mazan na'ia'oram pidan marina'ata'o paaipan kawana'ati'o pamashaapan pada'ana'azon idi o'garu, uikodan nii karikaonanu'oraz mashaapa-karu. ²⁶Aonaa kanom pidan ikodan uzaamatan an ipai aimakaan imi'i baara an kida'o, uwaziwainan pu'u karikaonanu'o kakupa-karu ai. Oo kaina'a sha'a aimakaan powa'a'o uaiapa-kaos karikaonanu'o kakupa-karu ai? ²⁷Usha'apanum kau'an Daonaiora Aokazi Iki'o wa'atin nii udaru umanawunun ida'an uangelinnao tuma, na'iki uruu dono ukawinipinaatan nii ipai pidannao na'apa'oram isha'apainpan kawana'ati. ²⁸O'kowaadan u'ati mishi'o, pabi'i kida unao kadishitapainauz da'a'a, aona'o nii umawakan utukapan ua'ii Daonaiora Aokazi Iki'o wa'atin unaobanai-tina'anan king nii."

Jesus aidan pamanawunun

(Mark 9:2–13; Luke 9:28–36)

17 ¹Aizii 6 kamoo dauna'an, Jesus na'akan patuma Peter na'iki James na'iki u'inawuzu John. Ukau'an una'akan idyaun doko'o midukuo paawa iti, pa'idiwaru sodi'i inao na'ii. ²Na'ia'a naa patominapa-kidaniinao awun za'a upana'adinan. Uawun baara na'apa kamoo kawan ukanada'akan, na'iki ukamichan baraka'akan na'apa kanada'o kawan. ³Masha'apakiaka Moses na'iki Elijah aidinan i'ati, ikadakotinan Jesus tuma. ⁴Sariapa Peter kian Jesus ati, "Naobanai, kaimana'o wuru'u wana'anuz da'a'a. Puaipan an, otoman nii idikinauda'u kabaun sodi kida, bauda'apa pu'ati, ba'oran Moses ati, na'iki ba'oran Elijah ati."

q 16:24 *una'akan pacrossannaa*: ubaiaapan kasha'ora'o oo uzowii-kaos nii pada'anpan dikin ii Jesus.

⁵Peter kadakotinan pu'u zii, kanada'o isha'iz bazobatan ipai idyaun, na'iki parada-karu isha'iz bii iki'i kian, "Di'i ödani'i, ömarainapanii manawun, sha'apatina'o önyukunuu kawana'ati. Uabata na'apam ukian u'ati."

⁶Aizii Jesus tominapa-kidaniinao abatan wuru'u parada-karuz, tuukii itarian. Uruu idi ikodoru'ukan na'iki ipazakodinan, iawun baara imi'i baara iti kida. ⁷Mazan Jesus wa'ati'ikan i'ida'ati upishatan idyaun, na'iki ukian i'ati, "Ukadishita, aonaa utaria'ana'a." ⁸Sariapa iawunuupa'akan, itukapa Jesus paba'orantina'a naa uruu. ⁹Udauna'an itokapaanan pu'u midukuo iki, Jesus kakinaowan idyaun. Ukian i'ati, "Aonaa pa'i ukowaada'ana'a pidan ati utukapanii dau'an, atii Daonaiora Aokazi Iki'o kadishita-kida-kao dauna'an pamawaka-kizi iki."

¹⁰Udauna'an patominapa-kidaniinao pishaanuzu. İkian u'ati, "Kanom nii mooko tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u kowaadan Elijah'o nii wuru'u wa'ati'oraz kiwiitapa Christ ua'ii?"

¹¹Jesus dako'atin idyaun, ukian i'ati, "Mishi'o mishi, Elijah kaawa'o ni'oraz kiwiin uminziiwata'anan ipai aimaakan. ¹²Aizii ökowaadan u'ati, kaawan-ka'a naa wuru'u Elijah, mazan aonaa pidannao aitaapanaatanuz. Mishi'orai-man iantamikitanuzu na'apam paaipan kawana'ati. Na'apa'o nii iantamikitan Daonaiora Aokazi Iki'o."

¹³Uruu dauna'an utominapa-kidaniinao aitaapkan naa John Chikaa-wunuupauzo dau'ana'o wuru'u Jesus kadakotinanuz na'apa.

Jesus kakudan daonaiora oia'o doronai zaamatapanii

(Mark 9:14-29; Luke 9:37-43a)

¹⁴İkaawan dono'o naa midukuo iki powaa ati iriba'o pidannao ida'ati. Na'ii pidan kaawan Jesus ida'ati, na'iki ukodoru'ukan ukanaapu ati. ¹⁵Ukian Jesus ati, "Naobanai, pukamunan-kida ödani ukarinaaan mawakaziitapa-karu idi, dikauda'ora'a naa manawun ubaiatan, panaadon kida da'i uwaotan tikazi di'iti oo panaadon wunu baoko iti. ¹⁶Öna'akanii wuru'u ödaniz padamata putominapa-kidaniinao di'iti, mazan aonaa ituruan pakakudanuz."

¹⁷Jesus kian, "Unao, kainao pidannao, mamishida-ka'o na'iki pana'iti'o usha'apaapan aimaakan kida. Na'apam naa mooko ukotua'ikin uaipan öna'an utuma? Na'apam naa mooko ukotua'ikin uaipan ötiwainan utuma? Una'aka wuru'u daonaioraz ö'ida'ati." ¹⁸Udauna'an uru'u naa Jesus dyuudan oia'o doronai koditan mawakaziitapa'o daonaiora di'iki. Sariapa ukoditan daonai-ora di'iki, na'iki sariapa ukakudan.

¹⁹Udauna'an pa'idiwaru'u Jesus tominapa-kidaniinao kaawan Jesus ida'ati, na'iki ikian u'ati, "Kandii ni'o mooko aonaa waka'iitan wakodita-kidan wuru'u oia'o doronaiz?"

²⁰Uruu idi Jesus kian i'ati, "Umamishidakan idi'o wuru'u. Aizii ökowaa-dan nii u'ati mishi'o, umishidan dono mani Tominkaru masakauda'u, duuso-di'o uudai kawan, aonaa mani kanom kasha'apanna'o nii usha'apatan. Turuu ukian di'ora'a midukuo ati, 'puzikadin di'iki'i, atii di'iti'i,' uzikadinan nii u'ati wuru'u. ²¹[Mazan di'oraz kaduz oia'o doronaiz, aonaa turuu udyuuda-kao na'apa, soo karikaonanuo toriinapa-karu na'iki sanadinapa-karu ida'an.]"

Jesus kowaadan koshan pamawakan dau'an

(Mark 9:30-32; Luke 9:43b-45)

²²Uruu dauna'an Jesus na'iki ipai utominapa-kidaniinao baokopatinpan pu'u Galilee Baara ii, ukian i'ati, "Daonaiora Aokazi Iki'o kaakapaa-kao nii pidannao ati. ²³İzowian nii uruu mazan idikinauda'u kamoo dauna'an ukadi-shita-kida-kao nii pamawaka-kizi iki."

Tuukii utominapa-kidaniinao kasha'oran una'apan idi.

Jesus kadakotinan tax dau'u

²⁴Jesus na'iki utominapa-kidaniinao kaawan Capernaum iti. İna'ian pu'u pidannao zaamaapauzonao tax puraatananaa Tominkaru Dapu ati'i kaawan Peter ida'ati, na'iki ipishaan Peter, "Na'apa dii punaobanaa, ukawinipinaa-tauzonii tax Tominkaru Dapu ati?"

²⁵"Oo, utaa," Peter kian.

Peter kaawan dono kabaun ati Jesus di'iti, Jesus parada'aka kiwiin. Upishaan Peter, ukian u'ati, "Na'apam pu'itiiman Simon, kanomnao ai di'i kingnao zaamaapan tax puraatananaa, papidanannao ai, oo ba'oran pidannao ai?"

²⁶"Ba'oran pidannao ai," Peter kian u'ati.

"Ukau'an aonaa kandii nii upidanannao taapan tax puraatananaa nii," Jesus kian u'ati. ²⁷"Mazan aonaa kizi wakasharutan İnyukunuu, ukau'an pukobawuupanaka karishii ii. Aizii na'ia'oram kopau puzaamatanii kiwiitapa, puda'ata udako na'iki puikodan nii wizi'l'o puraata udako ida'a. Puzaamata wuru'u puraataz na'iki putaa zaamaapauzonao tax puraatananaa atiz. Uruu idi'l'o nii wakawinipinaatan tax."

Kanom umanawunu'o nii Tominkaru naobanai-tinapa-kizi ii

(Mark 9:33-37, 42-48; Luke 9:46-48; 17:1-2)

18 ¹Na'apain uruu dono Jesus tominapa-kidaniinao kaawan u'ida'ati, na'iki ipishaanuzu. İkian, "Kanoma'o nii umanawunu'o nii manawun pidan Tominkaru naobanai-tinapa-kizi ii?"

²Uruu idi Jesus dapadan koraidaonaa na'iki ukadishita-kidanuz İbii'i.

³Ukian i'ati, "Ökowaadan u'ati mishi'o, aona'o nii uturuudinan Tominkaru naobanai-tinapa-kizi iti, soo upana'adinan umanawun-tinpan ai, na'iki aonaa utaapinpan atadinapa, na'apa di'oraz koraidaonaa kawanu'u. ⁴Ukau'an na'ia'oram pidan, di'oraz koraidaonaa kawanu'o, aonaa u'atadinpan, uruu umanawunu'o Tominkaru naobanai-tinapa-kizi ii. ⁵Na'iki na'ia'oram pidan marainpa'o padapaapan kaikapa'o koraidaona'a ögaru dikin ii, dapaapa'o ögaru wuru'u.

⁶"Mazan na'ia'oram pidan sha'apata-kida'o oia'o wunao sodi kida ati'i, mishidainaouz ögaru, kaiman mani udaru'o boodapa-kinai kuba suku-ruuta-kao ukanau iki na'iki unaraada-kao paran baoko iti. ⁷Kasha'ora'o nii manawun wunao baiaapanu'u pidannaouz, İsha'apata-kidan idi oia'o pidannao ati. Na'apa'oraz aimaakan kida sha'apatina'o nii, mazan kichana'iki-kia'o nii manawun wuru'u atizu'u pidanaz sha'apata-kida'oraz na'apa kida'o.

⁸Ukau'an puka'u oo pukidiba sha'apata-kidan dono oia'o pu'ati, pudukuta

pu'ai kidaz na'iki pukaboota pu'ai kidaz. Kaimana'o nii pumakon karikao-nanu'o kakupa-karu di'iti bada'ii puka'u na'iki bada'ii pukidiba, pukaboota-kao ai ipai puka'u na'iki pukidiba tuma tikazi wu'iti. ⁹Na'iki puawun sha'a-pata-kidan dono oia'o pu'ati, puso'ota pu'aiaz, na'iki pukaboota pu'aiaz. Kaimana'o nii pumakon karikaonanuo'o kakupa-karu di'iti bada'ii puawun, pukaboota-kao ai ipai dya'utama'o puawun tuma Tuubaru'o Tikazi wu'iti.

Di'itinapa-kinai kuwai kaznizo waziwadina'o daua'o

(Luke 15:3-7)

¹⁰“Ukau'an mishiiman pa'i uzaudin, aonaa ukashada'ana'a wunao sodi kida'a mishidainaouz o'garu. Ōkian u'ati kaikapa'a usha'apanum kau'an angelnao awunuutapainaouz i'dyaun, karikaonanuo'o da'i itukapauzon o'daru aokazi ia'oraz. ¹¹[Daonaiora Aokazi Iki'i w'a'atin ukazannaata'anan pidannao waziwadina'o.]^s

¹²“Na'apam mani pu'itiiman pidan sha'apatinan ka'uz'a 100 kaznizonao idi, bauda'apa'o u'uza waziwadinan dono pairibannao ai? Aona'o nii mani uwa'akan zii wunaou'u na'ainaouz na'iki udorota'anan wuru'u waziwadina'o-raz pairibannao ai? ¹³Ōkowaadan u'ati mishi'o, uikodan dono'o naazu tuukia'o nii ukonaukian wuru dau'ana'a bauda'apa'oraz kaznizo, iriba'o mawaziwadin-kainao dau'ati'o ai. ¹⁴Na'apa'o kapam ukau'an o'Daru aokazi ia'o, aonaa bauda'apa uaipan wunao sodi kida waziwadinanu'u.”

Umin-mishidan sha'apatan an oia'o u'ati

¹⁵Jesus kian koshan, “Pumin-mishidan sha'apatan dono oia'o pu'ati, puparadanaaka u'ati, mazan soo unao sodi karikaonan. Puparada kizi u'ati usha'apatan dau'an oia'o pu'ati. Aizii uabatan dono puparadan, puna'akan pu'linawuzu powa'a ati kaimana'o ida'ati wuru'u. ¹⁶Mazan aonaan an uabata'azon puparadan, puzaamata bauda'apa'a naa oo dya'utama'a naa pidannao puna'akan nii putuma u'idi'iti. Uruu na'apa wuru'u dya'utama'o oo idikinauda'u'o pidannao aidan nii pakowaadan ida'an mishi'o wuru'u puparadan usha'apatan dau'an oia'o pu'ati. ¹⁷Aizii aonaan an uabata'azon iparadan, pukowaada baokopa pumin-mishidannao ati. Mazan aizii aonaan an uabata'azon iparadan putaapa uruu na'apa putaapan kawan mamishida-ka'o Tominkaru oo zaamaapauzonao tax puraatananaa kawan.”

¹⁸“Ōkowaadan unao ati mishi'o: Kanom aona'o unao kashaapan da'a'a imi'i baara'a, aona'o nii ukashaapa-kao aokazi ii. Kanom ukashaapanii da'a'a imi'i baara'a, kashaapa-karu niizu aokazi ii. ¹⁹Ōkowaadan u'ati koshan: Na'apainim dya'utama'o unao, una'apatan an unyukunuu na'apa kida utoriinapa kizi dau'an da'a'a imi'i baara'a, o'daru Tominkaru sha'apatan nii u'atizu. ²⁰Usha'apanum kau'an na'ian dya'utama'o oo idikinauda'u'o baokopatinpinao imishidan idi o'garu, na'ia'o nii Ōgaru ituma.”

Pidan mawinipinaatapainao daua'o

²¹Udauna'an Peter wa'atin Jesus ida'ati, na'iki ukian Jesus ati, “Naobanai, na'apauda'um nii opowa'atan kida omarina'atan o'inawuzu sha'apatanii oii kida'o o'ati? Atii 7 di'iti?”

²² Jesus dako'atinuzu, ukian u'ati, "Aonaa 7 mani, mazan ipai dono, usha'apata-kao kawana'ati."

²³ "Ukau'an kaikapa'o wuru'u Tominkaru naobanai-tinapanuz: na'apa king pishainan kawan papoiturunao ai imawinipinaatapanii kida dau'an. ²⁴ Usakada'akan ana'a naa papishainpan, bauda'apa'o upoituru na'aka-kao u'ida'ati dobata'o manawun puraata umawinipinaatapanuz. ²⁵ Wur'u upoituru aonaa upuraatan turuan ukawinipinaatan wuru'u umawinipinaatapaniaz. Uruu idi king dyuudan naa usellii-kao paudaiaro na'iki paudainao tuma, na'iki ipai usha'apauz kida, umawinipinaatapanii kawinipinaata-kinao ni'i naa. ²⁶ Sariapa udopian kowas wuru'u upoituruz, uruu idi ukodoru'ukan uawun baara imi'i baara iti king kanaapu ati. 'Puzaudapa'a naa zii shoman, okawinipinaatan nii zii ipai omawinipinaatapanii kidaz,' ukian u'ati. ²⁷ Una'apan idi king kasha'ora-kidanuz, uruu idi umarina'atan naa umawinipinaatapanii kida, na'iki kaiman utaapadan umakon naa padapu iti.

²⁸ "Aizii na'iki'o umako'okan wuru'u upoituruz, uikoda pamin-kaudinan mawinipinaatapa'o paugaru, aonaa dobata'o manawun mani. Uzaamata-nuz na'iki udyukuruutanuzu, 'Pukawinipinaata o'ati pumawinipinaatapanuz o'garu,' ukian u'ati. ²⁹ Uruu idi umin-kaudinan dopian kowas, ukodoru'ukan ukanaapu ati. Ukian, 'Puzaudapa'a naa zii shoman, okawinipinaatan nii pugaru.' ³⁰ Aonaa mazan arawu nyukunuu na'apanu'u. Mishi'oraiman ukaboota-kidan naa pamin-kaudinan taraa-kizai iti, atii uipaian dono zii pakawinipinaatan pamawinipinaatapanii.

³¹ "Ba'orainao poitoruinao tukapan idi usha'apatan na'apa'o, tuukii inyukunuu kasha'oran. Uruu idi imakon King di'iti na'iki ikowaada king ati ipai aimakaan usha'apatanii kida dau'an. ³² Udauna'an King dapada-kidan wuru'u poitoruiz. King kian u'ati, 'Pugaru dikauda'o poitorui. Omarina'ata pu'ai ipai pumawinipinaatapanii o'ai, pudopian idi puparadan o'ati. ³³ Aonaa mooko pukasha'ora-kidan pumin-kaudinan kapam, okasha'ora-kidan kawan pugaru?' ³⁴ King to'oran tuukii, uruu idi ukaboota-kidan wuru'u poitoruiz taraa-kizai iti, na'ii upataka'uta-kao atii ukawinipinaatan ipai pamawinipinaatapanii."

³⁵ Udauna'an Jesus kian, "Na'apa'o nii o'aru aokazi ia'oraz sha'apatan ipai unao ati, umamarina'atakan dono unyukunuu ii u'inawuzu sha'apatanii dikauda'o u'ati."

Jesus kakinaopan muudaaka-karu ai

(Mark 10:1-12)

19 ¹ Aizii Jesus ipaian dono'o naa pakakuwaapan na'ii, umakon naa Galilee Baara iki, Judea Baara iti, Jordan Wa'o baza itinpu'u di'itinapa. ² Na'ii iriba pidannao da'ananuzu na'iki ukakuda karinainao na'ii. ³ Pabi'i kida Phariseenao wa'atin u'ida'ati itiwaa-kidapa'ananuz. Ipishaanuzu kaikapa'a: "Wakakinaorinaa taapada daonaiora muudan paudaiaro na'apa'oram dikin ii karikaonan?"

⁴ Jesus dako'atin idyaun, ukian, "Aonaa mooko uaitauzon Tominkaru Paradan saada-kariwaiz tawuru'u ukianuz, usakadin-kizi iki Tominkaru

toman daonaiora na'iki zun. ⁵Na'iki Tominkaru kian, 'uruu idi daonaiora muudinan nii padaru na'iki padaro ai ubauda'apatinan paudaiaro tuma. Ukau'an dya'utamainaouz, bauda'apatinan nii.' ⁶Uruu idi aonaa dya'utama'o-ra'a naa mani idyaun, mazan bauda'apa'ora'a naa. Kanom Tominkaru bauda'apatanii, aonaa turuu pidan muudaaka-kidan."

⁷Phariseenao pishaan Jesus koshan. Ikian, "Kanom nii Moses kakinaori, kashaapan daonaiora muudan paudaiaro pasaadan ida'an muudaaka-karu kaaritannaa?"

⁸Jesus dako'atin, ukian, "Moses kashaapan umuudan udaiaironao, usha'ap-anum kau'an kasha'apannaa u'ati utominapa-kida-kinao ukashadamikin idi, mazan usakadin-kizi iki, aonaa Tominkaru kashaapan na'apa'o. ⁹Ökowaadan u'ati, na'ia'oram unao muuda'o paudaiaro omashaapan pu'u kaiman utuma, udauna'an ukaudaiaron ba'oran zun idi, utoman oia'o wuru'u uba'orantapan ida'an."

¹⁰Jesus tominapa-kidaniinao kian u'ati, "Una'apan idi kaikapa'a daonaiora kaudaiaron dau'an, kaiman zii mani aonaa kaudaiaro-karu."

¹¹Jesus dako'atin idyaun, ukian, "Aonaa pidan nyukunuu na'apan ipai pamashaapa'azon dau'u na'apa, kaiwuru'u uparadan kian kawana'ati, soo wunaou'u Tominkaru taaniaz i'ati ituruuda-kinaa nii, pamashaapan mau-daiaro-daun. ¹²Pabi'i kida daonaioranao, aonaa ikaudaiarouzon, usha'ap-anum kau'an na'apa'o karikaonan itominan makuuta-kariwai kawanu'o idyaun pashakatan di'iki'o; ba'orainao, imakuuta-kao idi'o aonaa ikaudaiaron; ba'o-rainao, ikaudina'azon idi pa'an karikaonan Tominkaru ati. Kanom mashaa-pa'azon na'apa, marii umashaapan na'apa."

Jesus na'iki koraiziannao daua'o

(Mark 10:13-16; Luke 18:15-17)

¹³Udauna'an pidannao na'akan duusodi kidainao koraiziannao Jesus ida'ati iaipan upishatan idyaun, na'iki utoriinapa-kidan idyaun. Mazan Jesus tominapa-kidaniinao mashaatan pidannao na'akainaouz idyaun. ¹⁴Una'apan pu'u mazan Jesus kian, "Marii koraiziannao wa'atin o'ida'ati, aonaa umashaata'ana'a idyaun, usha'apanum kau'an inao kawanu'o pidan wuru'u zaamata'o-raz Tominkaru panyukunuu naobanaa nii." ¹⁵Ukau'an upishatan naa idyaun, na'iki utoriinapa-kidan idyaun. Udauna'an umakon naa na'iki.

Jesus kakinaopan daua'o

(Mark 10:17-31; Luke 18:18-30)

¹⁶Baukapaiman pa'ina'o daonaiora kaawan Jesus ida'ati. Ukian, "Tiichaa, kanom kaimana'o osha'apatan nii oikoda-kinaa nii karikaonanuo kakupa-karu?"

¹⁷Jesus kian u'ati, "Kanom nii pupishaan ogaru kaimana'o dau'an? Kaina'a bauda'apa kaimana'o, soo Tominkaru. Puaipan dono karikaonanuo kakupa-karu, puizo'ati Tominkaru kakinaori kida."

¹⁸"Na'ia'oram kakinaorii kida," daonaiora kian.

Jesus dako'atin, ukian u'ati, "Aonaa puzowia'ana'a pidan, mana'a puba'o-rantapa'ana'a, aonaa pukoidapa'ana'a, aonaa pumariidina'ana'a, ¹⁹pumarainapa pudaru na'iki pudaro, na'iki pumarainapa ba'oran pidan na'apa pumarainpinan kawan."

o'clock, na'apa koshan. ⁶Udauna'an 5 o'clock, umakon naa koshan market iti. Kaina'a zii uikodan pidannao na'ii, aonaa kanom iša'apaapan. Sariapa upishaan idyaun, 'Kanom nii una'an da'a'a bauda'apa kamoo? Aonaa ukau-dina'anan?' ⁷İkian u'ati, 'Aonaa mazan kanom zaamatan waunao kaudina'a-na'o nii.' Uruu idi ukian i'ati, 'Ukau'an umako ukaudina'an o'ati o'paoriba baawu ii.'

⁸"Aizii kamoo tipitanin kapaoriba'o kian pafoomaanan ati, 'Pudapada'a naa kaudinainao da'ati'i wakawinipinaata kizi'i naa idyaun. Kiwiitapa'o nii wakawinipinaatan dawu'itiiniinao isakadan pakaudinan, na'iki waipaian nii kiwiitapainao isakadan pakaudinan di'iti.' ⁹Aizii kaudinainao 5 o'clock di'iki, kiwiin ikawinipinaata-kao. Bauda'apa wizi'i'o puraata kida i'zaamatan. ¹⁰Ukau'an kiwiitapainao isakadan pakaudinan zauda-kidan dobata-kida'o nii pakawinipinaata-kao makaudin-kainao ai bauda'apa kamoo. Mazan na'apa kida kapam ikawinipinaata-kao, bauda'apa wizi'i'o puraata kida i'zaamatan.

¹¹"Pazaamatan dauna'an papuraatan, iparada-paradaapan i'to'oradinan kapaoriba'o ati. ¹²İkian u'ati, 'Dawu'itiiniinao i'kaudinan masakauda'u'o i'kaudinankan, bauda'apa hour sodi, mazan waunao bauda'apa kamoo wakaudinanan wabaiaapan wiicha'o kamoo, mazan upu'u zii pukawinipinaatan idyaun na'apa kida manawun waunao kawan.' ¹³Kapaoriba'o kian bauda'apa'o ati, 'O'paonar, aonaa okoidapan pugaru, puna'apatanii punyukunuu okawinipinaata'azon dau'an pugaru bauda'apa wizi'i'o puraata bauda'apa'o kamoo. ¹⁴Pumako'o naa pudapu iti, kaina'a'a naa puzaamatan pupuraatan. Oaipan kawana'ati'o okawinipinaatanuz dawu'itiini'oraz i'kaudinan, na'apa okawinipinaatan kawan pugaru. ¹⁵Aonaa turuu mooko o'sha'apatan o'puraatan na'apam oaipan kawana'ati? Oo pukishauzin okawinipinaatan idi kaiman wunaou'u dawu'itiiniinaouz i'kaudinan?"

¹⁶Jesus katokontan pakuwaa pakian ida'an, "Pidannao aona'o i'taapa-kao umanawunu'o nii kai, mazan diina'iti'i umanawunu'o nii i'taapa-kao. Na'iki pidannao umanawunu'o i'taapa-kao kai, diina'iti'i aona'o nii i'taapa-kao umanawunu'o nii."

Idikinautan Jesus kowaadan na'apam nii pamawakan

(Mark 10:32-34; Luke 18:31-34)

¹⁷Aizii Jesus makon naa Jerusalem iti. Pamakopa-kizi an udapadan wuru'u 12 patominapa-kidaniinaouz pana'itinapu ba'orainao pidannao ai, na'iki ukian i'ati. ¹⁸"Wamakon wuru'u Jerusalem iti, na'ia'o nii Daonaiora Aokazi Iki'o kaakapaa-kao patarubanao ati, faadaanao zowaunaanaouz, na'iki tiichaapauzonaouz Moses kakinaori dau'u. Na'iki itaan nii uruu zowii-karu nii, ¹⁹na'iki udauna'an itaan nii uruu Gentilenao' ati. İnaou'o ni'i naa dakoapa uruu, pabankiitinan ida'an udau'an na'iki i'ba'izian nii tuukii uruu. Udauna'an itaukan nii uruu cross di'iti na'iki umawakan nii, mazan idikinauda'utan kamoo dauna'an, Tominkaru kadishita-kidan nii uruu kakupa powaa iti pamawaka-kizi iki."

Daroi pishaan Jesus oaipan usha'apatan paaiapanii

(Mark 10:35-45)

²⁰ Uruu dauna'an James na'iki John daro, Zebedee daiaroz, kaawan paudainao daonaioranao tuma Jesus ida'ati. Sariapa okodoru'ukan na'iki odawukan ukanaapu ati. Opishaanuzu, oaipan usha'apatan paaiapanii. ²¹ Jesus kian o'ati, "Kanom puaipan ōsha'apatan pu'ati?"

Sariapa okian u'ati, "Ōaipan pusakanata-kidan di'oraz ōdinaou'u naobanai nii punaobanai-tinan dono. Marii pusakanata-kidan bauta'apa pudiwa'ora antanapu, na'iki ba'oran pu'ashabaron antanapu."

²² Jesus tanawatinan daonaioranao na'iki idaro di'iti. Ukian i'ati, "Aonaa uaitapanii dau'ana'o mani wuru'u upishaanuz ōgaru. Uka'iitan nii mooko wuru'u ōbaiaapan ni'oraz?"^w

"Oo, waka'iitan nii," ikian u'ati.

²³ Jesus kian i'ati, "Mishi'o nii ubaiaapan ōbaiaapan ni'oraz. Mazan kanoma'o nii sakanata ōdiwa'ora antanapu na'iki ōashabaron antanapu, aonaa turuu ōsha'apatan, mazan ōdaru aokazi ia'o minziiwata-kidani wuru'u sakanata-kizaiz pazaamataninao ati."

²⁴ Aizii 10 ba'orainao utominapa-kidaniinao abatan na'apa'oraz dau'u, tuukii i'itoran dya'utamainao ati, makonkainaouz padaro tuma. ²⁵ Uruu idi Jesus dapadan baokopa i'dyaun na'iki ukian i'ati, "Uaitapanii na'apam ba'oran pidannao zowaunaanao, mamishida-kainaouz Tominkaru, waranuitapan papidannao inaobanai-tinpan ida'an i'ati. ²⁶ Mazan unao, aonaa umashaapa'ana'a na'apa, mishi'oraiman kanom aipa'o panaobanai-tinpan, marii ukaudinan unao ati poitorui kawan. ²⁷ Na'iki kanom umanawun-tinpa'azo'o pairibannao ai, marii upoitoruitapa-kidinan ipai pidannao ati. ²⁸ Na'apa Daonaiaora Aokazi Iki'o, aonaa uwa'atin umanawun-tinpa'anan mani, mazan upoitoruitapa-kidina'anan ipai pidan ati, na'iki ukazannaata'anan pidannao pa'ioian ai umawakan ida'an."

Jesus kakudan dya'utam ishaawunnao

(Mark 10:46-52; Luke 18:35-43)

²⁹ Ba'oran dono Jesus na'iki utominapa-kidaniinao makon dono'o naa Jericho iki, iriba pidannao makon Jesus dawu'ati. ³⁰ Aizii na'apain na'ii dya'utam ishaawunu'o daonaioranao sakanatapan dunapo daawa ii. Īabatan idi Jesus dobatapan kowaada-kao, uruu idi ikadakon. Īkian, "David Takaan-daun,^x waNaobanaa, pukamunan-kida waunao." ³¹ Sariapa pidannao towauda'uan i'dyaun, i'dyuudan imashaadinan, mazan powa'a zii manawun ikadakon diiwa'o ida'an. Īkian, "David Takaan-daun, wanaobanaa, pukamunan-kida waunao." ³² Jesus kadishita'akan pamakopa-kizi'i, na'iki udapadan i'dyaun pa'ida'ati. Upishaan i'dyaun, ukian, "Kanom uaipan ōsha'apatan u'ati?" ³³ Īkian u'ati, "Wanaobanaa, waaipan pusaabaan waawun watukapa kizi." ³⁴ Jesus kamunan-kida i'dyaun, uruu idi upishatan i'awun kida. Sariapa itukapa'akan amazada, na'iki imakon naa Jesus tuma.

^w 20:22 Uka'iitan nii mooko wuru'u ōbaiaapan ni'oraz? oo "Uka'iitan nii mooko utuzan wuru'u ōtuzan ni'oraz baiainapa-karu koopo wazoo?" ^x 20:30 David Takaan-daun: Kotua'o Tominkaru kian udyuudan nii bauta'apa David Takaan-daun umanawunu'o naobanai nii.

Jesus konaukii-kida-kao ukaawan dono Jerusalem ati

(Mark 11:1-11; Luke 19:28-40; John 12:12-19)

21 ¹Aizii Jesus na'iki utominapa-kidaniinao maonapatan naa Jerusalem iti, ikaawan Bethphage iti, wiizai Olive Naawa ia'oraz. Na'iki'i naa udyuudan dya'utam patominapa-kidaniinao pa'ua'ati. ²Ukian i'ati, "Umako wakanaapu ia'oraz wiizai di'iti. Na'ia'o nii uikodan ko'idinpa'o chaakashi,^y kaina'a'o nii odani ko'idinpa'o kapam odazaba'a. Ubuzuuta idyaun na'ii, udauna'an una'akan idyaun o'ida'ati. ³Pidan pishaan an unao kanom nii una'akan idyaun, 'Naobanai aipan idyaun,' ukii u'ati. Sariaapa'o nii utaapadan una'akan idyaun." ⁴Na'apa'oraz Tominkaru prophetin kuwaa mishiinkina'a naa. Ukianuz:

⁵"Pukowaada Zion iainao pidannao^z ati.

'Utukapa king, unaobanaa, wa'atin u'ida'ati.

Aonaa u'atadinpan, chaakashi barau an uwa'atin,

pa'ina'o chaakashi uzaidapan."

⁶Udauna'an tominpainao, udyuudaniinaouz makon, na'iki isha'apata ipai na'apa Jesus dyuudan kawana'ati. ⁷Ina'akan chaakashi paudani tuma, na'iki itaan pakamichan kida utabanaa nii, uru'u naa Jesus zaidanuzu. ⁸Iriba pidannao, makopainao Jesus tuma, kadamaradan pakamichan kida dunapota. Ba'orainao dukutan pu'u atamun waoda kaanaba sodi kida'a, imuudan kidaz dunapota Jesus mako kizi nii. ⁹Iribainaouz pidannao makopainao u'ua'ati, na'iki udawu'ati, kadakoinaanan konaukii diiwa'o ida'an. Ikian,

"Wakonaukii-kida Tominkaru, David Takaan-daun dau'an.

Marii Tominkaru kaimanan, di'oraz Naobanai ati'o,

kaawa'oraz uaipan kawana'ati.

Wakonaukii-kida Tominkaru aokazi ia'oraz."

¹⁰Jesus morotan dono'o naa Jerusalem iti, tuukii na'iainao pidannao di'itinpan udau'u. Uruu idi ikian Jesus dau'an, "Kanom wuru'u uruuz?"

¹¹Sariapa Jesus tumainao kian i'ati, "Jesus wuru'u, uruu Nazareth san, Galilee Baara iki'o prophet."

Jesus makon Tominkaru Dapu iti

(Mark 11:15-19; Luke 19:45-48; John 2:13-22)

¹²Udauna'an Jesus kaawan Tominkaru Dapu iti. Na'ii uwaataabi'ian selliipainao kida uzainao na'iki toriipainao kida uzainao taa-kariwai ni'o Tominkaru ati. Udorau-kidan shakataaka-kidauzonao puraata miisan^a kida, na'iki selliipainao wakokoonao taba kida. ¹³Ukian i'ati, "Tominkaru Paradan saadinpa'o kian, 'Odapu dakota-kao nii toriinapa-kizai dapunaa nii, mazan unao ukaiwaapanuzu koidimikinao dizinapa-kizi nii."

¹⁴Na'ii Tominkaru Dapu ii, ishaawunnao na'iki machi'ika-kainao kaawan Jesus ida'ati. Ukakuda ipai idyaun. ¹⁵Faadaanao zowaunaanao na'iki tiichaa-pauzonao Moses kakinaori dau'u, tuukii ito'oran na'iki ikashanau-kidan Jesus patukapan idi Jesus sha'apatan konaunama'o na'iki umanawun kida'o

^y 21:2 *chaakashi*: English ida'an, donkey. ^z 21:5 *Zion iainao pidannao*: Jerusalem sannao, oo ipai Israelitena. ^a 21:12 *miisa*: English ida'an, table.

aimaakan, na'iki paabatan idi koraiziannao kadakoinpan Tominkaru Dapu ii aka. "Wakonaukii-kida Tominkaru, David Takaan-daun^b dau'an," ikian.

¹⁶Uruu idi ipishaan Jesus. Īkian, "Puabatanii na'apa'oram koraiziannao kadakoinpan pudau'an?"

"Oo, ōabata," Jesus kian i'ati. "Aonaa mooko uaitauzon na'apa'o dau'u Tominkaru Kaaritan ida'a? Ukianuz, 'Putominapa-kidaniⁱ koraiziannao sodi kida aitapa'o nii pakonaukii-kidanuz.'"

¹⁷Uruu dauna'an umakon naa i'ai, umakon na'iki patominapa-kidaniinao tuma uda'awu'anan Bethany iti.

Fig kadunaa mawakan

(Mark 11:12-14, 20-24)

¹⁸Ba'oran chaapi'iki Jesus kiwan naa patominapa-kidaniinao tuma Jeru-salem iti. Pakiwapa-kizi an uzamazin naa. ¹⁹Utukapa fig kadunaa dunapo daawa ii. Sariapa umakon na'iti utukapa'azon ukaakan, mazan aonaa bauda'apa uikodan u'aka, soo uanaba pa'idiwaru. Uruu idi ukian fig kadunaa ati, "Aizii marii aonaa na'apainim pukaakauzon powa'a." Una'apan idi, masha'apakii fig kadunaa mariri'ikan na'iki umawakan naa. ²⁰Kaimanaiman utominapa-kidaniinao tukapan na'apam atamun mawaka'akan kadimana'o ida'an, na'iki tuukii idi'itinpan udau'u. Uruu idi ipishaan Jesus. Īkian u'ati, "Na'apa'oran naa fig kadunaa mawaka'akan kadimana'o ida'an manawun?"

²¹Jesus kian i'ati, "Ōkowaadan nii u'ati mishi'o, umishidan an kaimanaiman, aonaa umamishidakan bii an mani, uka'iitan nii usha'apatan powa'a zii ōsha'apata'aka nii ai. Turu'o nii ukian midukuo ati, 'Midukuo, puzikadin di'iki'i paran baoko iti.' Na'apa'o nii usha'apatinan u'ati. ²²Ukau'an taa-karu nii u'ati upishaanii utorinpan ida'an Tominkaru ati, umishidan an ōgaru."

Jesus pishaa-kao kanom aipan ati'o usha'apaapan aimaakan kida

(Mark 11:27-33; Luke 20:1-8)

²³Aizii Jesus kaawan naa powaa ati Tominkaru Dapu iti. Utominapa-kidan pu'u pidannao na'ii, faadaanao zowaunaanao na'iki kazowautapainao Jewnao kaawan na'iti u'idi'iti. Ipishaanuzu, ikian, "Kanom aipan ati'o pusha'apatan kaikapa'oraz aimaakan kida'a? Kanom dyuudanii pusha'apatan na'apa kida'o?"

²⁴Jesus kian i'ati, "Ukowaada ō'ati bauda'apa'o aimaakan dau'u ōpishaan an unao. Ukowaadan an ō'ati, ōkowaadan nii u'ati kanom aipan ati'i ōsha'apatanuzu na'apa kida'o aimaakan." ²⁵Uru'u naa Jesus pishaan idyaun. Ukian i'ati, "Kanom aipan ati'i John chikaawunuupauzon pidannao? Tominkaru aipan ati'o oo pidannao aipan ati'o?"

Sariapa iparadan pa'atiaaka kida Jesus pishaanii dau'an. Īkian, "Wakian dono u'ati Tominkaru aipan ati'o John chikaawunuupauzun pidannao, sariaapa'o nii ukian wa'ati, 'Kanom nii mooko aonaa umishidanuzu.' ²⁶Aizii wakian an 'pidannao aipan ati'o,' mazan watarii panaadon pidannao sha'apatan nii waunao dikauda'o ida'an, usha'apanum kau'an ipai pidannao mishidani

b 21:15 *David Takaan-daun*: Kotua'o Tominkaru kian udyuudan nii bauda'apa David Takaan-daun umanawunu'o naobanai nii.

John, Tominkaru prophetin uruu.” ²⁷Uruu idi ikian Jesus ati, “Aonaa waaitapan,” ikian.

Jesus kian i'ati, “Ukau'an aona'o nii òkowaadan u'ati kanom aipan ati'o òsha'apaapan di'oraz aimakaan kida'a.”

Di'itinapa-kinai kuwai dya'utama'o daniinao daua'o

²⁸“Na'apam u'itiiman,” Jesus kian. “Baukapaiman kaina'a pidan, dya'u-tama'o udainao daonaioranao. Umakon kiwiini'o paudani di'iti, na'iki ukian u'ati, ‘Òdani, pumako pukaudina'an aizii òpaoriba grape baawu iti.’ ²⁹Udani dako'atin uparadan. Ukian, ‘Aonaa òkaudina'azon.’ Mazan udauna'an udi'itinpan sariapa upana'adan panyukunuu, uru'u naa ukaudina'anan padaru paoriba grape baawu iti. ³⁰Aizii udaru makon naa udawu'ichan di'iti'i naa. Na'apa koshan udyuudanuzu. ‘Òmakon nii òkaudina'anan,’ ukian pa'an padaru ati. Mazan upu'u, aonaa umakon ukaudina'anan. ³¹Na'ia'oram udani u'itiiman sha'apata'o padaru aiapanii?”

“Kiwiini'o udani usha'apata padaru aipan kawana'ati,” ikian u'ati.

Jesus kian i'ati, “Òkowaadan u'ati mishi'o, zaamaapauzonao tax puraatan-naa na'iki zunnao kaminshu'u-shorona, ^c kiwiita'a naa ìdyaun unao ai Tominkaru naobanai-tinan di'iti. ³²Usha'apanum idi John Chikaawunuu-pauzo kaawankan, utukapa-kidankan na'apam tanawatin-karu mashaapakaru kaimana'o di'iti Tominkaru ati, upu'u aonaa umishidanuzu. Mazan zaamaapauzonao tax puraatan-naa na'iki zunnao kaminshu'u-shorona, ìmishida uruu pa'an. Unao, utukapan pu'u zaamaapauzonao tax puraatan-naa na'iki zunnao kaminshu'u-shorona tanawatinan pa'oi'an ai, mazan upu'u zii aonaa utanawatina'azon u'oi'an ai.”

Dikauda'o pidannao taapa'o grape baawu

(Mark 12:1-12; Luke 20:9-19)

³³“Uabata ba'oran di'itinapa-kinai kuwai koshan,” Jesus kian. “Baukapaiman kaina'a pidan paowan paoribai grape baawu pa'amazadati di'ii. Ukorarata awauta wuru'u papaoriba baawuz. Udauna'an ukichadan ka'unaru dadara'o baara'a, grape uu sararoo-kizinao nii. Udauna'an utoman doko'o kabaun grape baawu watchmantapa-kizinao nii. Udauna'an utaan naa grape baawu pidannao ati, ìawunuutapa kizi zii u'atizu. Uru'u naa umakon naa ba'oran wiizai iti.

³⁴“Grape ozokan kawana'ati'i naa, udyuudan papoitorunao wunao di'iti'i awunuutapainauz papaoriba grape baawu, ìna'anan naa uka'idiwaun-kinaa nii papaoriba aka winipinaa idi. ³⁵Mazan uzaamataniinaouz awunuutapa'o nii papaoriba grape baawu zaamatan upoitorunao, ìba'iziautapa bauta'apa'o, ìzowii ba'oran, na'iki ìbowautapa kuba idi ba'oran. ³⁶Udauna'an udyuuda papoitorunao na'iti ì'idi'iti koshan. Powa'a zii ìiriban kiwiitapa'o padyuudaniinao ai. Na'apa kiwiitapa'o kawan koshan awunuutapainao upaoriba baawu sha'apatan ìdyaun.

³⁷“Dawu'itin, udyuudan naa paudani ì'idi'iti. Ukian paudani dau'an, ìmanawuntapan nii pa'an òdani.”

c 21:31 *zunnao kaminshu'u-shorona*: ìnao zaamaapauzonao puraata pakiaapa-kidinan dikin ii.

³⁸ “Mazan awunuutapainao upaoriba baawu tukapan kapaoriba'o dani'i naa kaawan pa'ida'ati. Sariapa ikian, 'Di'i naa kapaoriba'o dani. Uru'o nii wuru'u kaidiwau'oraz padaru di'iki upaoriba baawu idi. Baushaa, wazowii uruu, wazaamata kizi wuru'u u'idiwau ni'oraz.’ ³⁹Uruu idi ĭzaamata'akan na'iki ĭkozoota'akanuz paoribai baawu iki, na'iki ĭzowian naazu.

⁴⁰ “Aizii kapaoriba'o kaawan dono'o naa powaa ati, na'apam nii usha'apatan pazaamataninao awunuutapa'o nii papaoriba baawu?” Jesus kian.

⁴¹ Kazowautapainao pidannao dako'atin Jesus paradan. Ĭkian, “Upataka'utan nii na'iki uzowian nii wuru'u oiainaouz pidannao. Udauna'an utaan nii papaoriba baawu ba'oran pidannao ati, kaimana'o nii pa'an ĭawunuutapanuzu. Ĭnaou'o ni'i naa kaiman ĭtaan u'idiwau nii upaoriba aka di'iki, upaoriba kaakan dono.”

⁴² Jesus kian ĭ'ati koshan, “Aonaa mooko uaitauzon saada-kariwaiz kida Tominkaru Paradan ida'a kaikapa'orazu'u?

‘Wuru'u kuba tomapauzonao kabaun kashadaniaz,
madiwautapa-ka'oraz ĭtukapan,
uru'u naa mishi'oraiman umanawunu'o kuba
ipai ba'oran kubanao ai.

Uruu Tominkaru kaudin-kizi wuru'u,
umanawunu'oraz utukapa-kao.’^d

⁴³ “Ukau'an ōkowaadan u'ati, kazata-kao nii uwiizi ni'o Tominkaru naobanai-tinapa-kizi ii. Na'iki utaa-kao nii pidannao ati kaimanainaouz ĭsha'apainpan Tominkaru aipan kawana'ati. ⁴⁴ [Pidan kaboina'o di'oraz kuba paawa ati, baiainpa'o nii tuukii. Na'iki uruu kuba waotan dono na'ia'oram pidan paawa ati, ipai'o nii u'idon.”]^e

⁴⁵ Aizii faadaanao zowaunaanao na'iki Phariseenao abatan Jesus kowaadan kuwai kaikapa'a, ĭaitapa wuru'u kuwai kidaz ĭnao dau'ana'o wuru'u. ⁴⁶ Uruu idi ĭtiwaan pazaamatanuzu, mazan tuukii ĭtarian pidannao ai, usha'apanum kau'an pidannao kian Jesus dau'an, Tominkaru prophetin wuru'u uruuz.

King taapan aroapa-karu paudani mazidan ati

(Luke 14:15-24)

22 ¹ Udauna'an Jesus paradan di'itinapa-kinai kuwai kida ida'an koshan pidannao ati. Ukian. ² “Kaikapa'o wuru'u Tominkaru naobanai-tinapanuz: na'apa king minziiwata-kidan kawan umanawunu'o aroapa-karu paudani mazidan ati. ³ Aizii aroapa-karu kamoan dono'o naa, udyuudan naa papoitorunao dapada-kariwainao pidannao di'iti iwa'ati kizi'i naa aroapa-karu ida'ati, mazan aonaa ĭwa'ati'izon. ⁴ Uruu idi udyuudan ba'oran papoitorunao dapada-kariwainao di'iti koshan. Ukian papoitorunao ati, ‘Ukowaa-danka'a naa dapada-kariwainao ati, ipai'i naa ōminziiwa-kidan aroapa-karu da'a'a. Ōzowii-kida'a naa kakiwin kida'o ō'uza tapi'izanao, ukau'an marina'a naa ĭwa'atin kadiman.’ ⁵ Ukowaada-kaoa'a naa dapada-kariwainao ati, mazan aonaa ĭtaan panyukunuu ati padapada-kao. Usha'apanum idi kaina'a ĭsha'apata'azoonii kida pa'ati: bauda'apa'o mako'ozon pazakapun iti; ba'oran papuraataapauzon dau'ati. ⁶ Aizii ba'orainao zaamatan wuru'u poitoruinaouz,

ĩantamikitan ĩdyaun na'iki ĩzowii wuru'u king poitorunaouz. ⁷King to'oran tuukii, uruu idi uduyudan pasoldyaannao na'iti ĩzowii ipai zowiainaouz upoitorunao, na'iki ĩkawaoda zowii-mikinao mashaapa-kizi donoi.

⁸“Uruu dauna'an king dapadan ba'oran papoitorunao na'iki ukian ĩ'ati, ‘Aizii mazida'o aroapa-kinaa ni'o, ipai'i naa uminziwa-kida-kao, mazan ōdapadanii-nao, ĩtukapa-kida ĩmawa'ati'izookan ida'an, aonaa ĩturan pawat'atin. ⁹Ukau'an umako pidan iriba-kizi iti, udapada kizi ipai pidannao uikodan kawana'ati, ĩwa'ati kizi mazida-karu aroapa-kida-kao ida'ati.’ ¹⁰Uruu idi poitoruinao makon di'iti kida'a pidan iriba-kizi iti. ĩdapada iriba pidannao paikodan kawana'ati. Sha'apa'oram karikaonan pidan, kaimanainao na'iki dikaudainao, mazan iriba ĩikodan pidannao, ĩpaidada kabaun nazoo wuru'u aroapa-kizaiz.

¹¹“Aizii King tukapa'anan padapada-kidaniinao. Utukapa bauta'apa daonaiora na'ii, aona'a ukaiwadapan mazida-karu di'iti'o daara. ¹²Uruu idi King kian u'ati, ‘Ōpaonarū, na'apa'oram pumorotan da'ati'i pumakaiwadapan pu'u mazida-karu di'iti'o daara?’ Aonaa na'apam daonaiora kian u'ati. Umaparadaniita'akan. ¹³Udauna'an king kian papoitorunao ati, ‘Udodoo uruu na'iki ukaboota uruu paniba iti maruta'o-karu iti. Na'ii zaadin-karu nii tuukii, na'iki pidannao kuzowan nii paudako padopian idi.’” ¹⁴Jesus katokontan pakuwaa pakian ida'an kaikapa'a: “Iriba'o nii pidannao dapada-kao padamata, mazan masakauda'u'o nii izaamata-kao.”

Jesus pishaa-kao tax kawinipinaapa-kao dau'u

(Mark 12:13-17; Luke 20:20-26)

¹⁵Uruu dauna'an Phariseenao makon naa ĩparadaaka'anan pa'atiaaka. ĩdi'itinpa'anan na'apam nii pazaamatan Jesus uparadan ida'an. ¹⁶Pana'apainpan idi ĩdyuudan patominapa-kidaniinao, Herod pidannannao tuma Jesus di'iti. Aizii dyuuda-kariwainao kian Jesus ati, “Tiichaa, waaitapa pugaru kaimana'o, mishi'o puparadan. Putominapa-kidan pidannao kaiman Tomin-karu aipan kawana'ati. Na'iki na'apa kida putaapan pidannao, aonaa na'ia'oram umanawunu'o nii ba'oran ai. ¹⁷Aizii pukowaada wa'ati, kaimana'o mani wataanuzu tax puraatan naobanai Caesar ati,^f oo aonaa ukaimanan?”

¹⁸Mazan Jesus aitapa ĩdi'itinpan oii, uruu idi ukian ĩ'ati, “Unao, utaapinpauzonao kaimanainao nii kaikini'! Kanom nii utiwaan uzaamatan ōgaru ōparadan dikin ii? ¹⁹Uaida-kida mooko ō'ati puraata ukawinipinaata-kinaaz tax.” ĩna'aka u'ida'ati wuru'u puraataz. ²⁰Sariapa upishaan ĩdyaun. Ukian, “Kanom dikin wuru'u, na'iki kanom uu wuru'u saada-kariwaiz puraata ida'a?”

²¹“Naobanai Caesar” ĩkian idako'atinuzu.

Udauna'an ukian ĩ'ati, “Utaa ukau'an Caesar ati kanom wuru'u Caesar idiwau kidaz. Aizii Tominkaru ati utaa Tominkaru idiwau kida.” ²²Īabatan idi Jesus kian kaikapa'a, tuukii ĩdi'itinpan na'iki ĩmakon naa u'ai.

Jesus pishaa-kao mawakainao kadishitan dau'an

(Mark 12:18-27; Luke 20:27-40)

²³Na'apain uruu dono pabi'i kida Sadduceenao kaawan Jesus ida'ati. ĩnao aonaa ĩmishidan kakupa-karu nii mawaka-karu dauna'an. ²⁴Īpishaanuzu.

^f 22:17 *Caesar*: tuubaru'o naobanai Rome ia'o.

Īkian u'ati, “Tiichaa, Moses kian wa'ati, daonaiora mawakan dono, aona'o zii udani nii, marii u'inawuzu zaamatan udaiaro-daun paudaiaro nii. Uruu ida'ana'o nii mawaka'o u'inawuzu kaudanin. ²⁵ Aizii dii mani kaina'a pidan 7 udainao daonaioranao. Ītuuniz mazidan, mazan umawakan paudairo ai aonaa zii udani nii, uruu idi udawu'iti'o u'inawuzu daiaroitapan naa oroo. ²⁶ Na'apa koshan umawakan o'ai. Udauna'an ba'oran u'inawuzu mazidan otuma, mawaka koshan o'ai. Atii na'apa ipai imawakan. Ukau'an ipai 7 idyaun daiaroitapan oroo. Mazan aonaa bauta'apa'o kaudanin otuma. ²⁷ Dawu'itin uru'u naa zunaaba mawakan naa kapam.” ²⁸ Aizii ĩpishaan Jesus, ĩkian u'ati, “Aizii pidannao kadishita-kida-kao dono pamawaka-kizi iki, na'ia'oram nii daiaroitapa oroo? Usha'apanum kau'an ipai 7 daonaioranao mazida'o otuma?”

²⁹ Jesus dako'atin ĩdyaun. Ukian, “Upozawatan kaiwuru'u umaaitapakan idi saada-kariwaiz Tominkaru Paradan na'iki aonaa uaitapan Tominkaru ma'ozakan. ³⁰ Mawakainao kadishitan dono, aona'o ni'i naa kaudaiaro-karu na'apain, mazan na'apa'o nii angelnao aokazi iainao kawan ĩdyaun. ³¹ Aonaa mooko uaitapan na'apam Tominkaru Paradan kian kadishita-karu dau'an mawaka-karu di'iki? ³² Tominkaru kian, ‘Ōgaru wuru'u Abraham, Isaac na'iki Jacob Tominkarunuz.’ Ukau'an aonaa mawakainao pidannao Tominkarun mani uruu, mazan kakupainao pidannao Tominkarun.”

³³ Pidannao abatan idi Jesus tominapa-kidan kaikapa'a, tuukii ĩdi'itinpan utominapa-kidanii kida dau'an.

Umanawunu'oraz manawun Tominkaru kakinaori

(Mark 12:28-34; Luke 10:25-28)

³⁴ Aizii Phariseenao abatan idi aonaa Sadduceenao aitapan na'apam naa pakian powa'a Jesus ati, utominapa-kidan idi kaimana'a naa manawun, sariapa ĩbaokopatinan. ³⁵ Na'iki bauta'apa ĩriban tiichaapauzo Moses kakinaori dau'u pishaan Jesus, patiwa-kidapa-kinaa niizu. ³⁶ Ukian u'ati, “Tiichaa, na'ia'oram dii manawun umanawunu'o kakinaorii?”

³⁷ Jesus kian u'ati, “Pumarainapa tuukii Naobanai puTominkarun ipai punyukunuu iki, ipai pudoronaa ii, na'iki ipai pudi'itinpan ida'an.” ³⁸ Uruu wuru'u umanawunu'oraz manawun kakinaorii. ³⁹ Ba'oran kakinaorii, udawu'ati'o umanawunun, kaikapa'ora'a: ‘Pumarainapa ba'oran pidan na'apa pumarainpan kawan punanaa.’ ⁴⁰ Ipai Tominkaru kakinaori kida Moses ida'ana'oraz utaa-kao, na'iki kakinaorii prophetnao tominapa-kidanii kida, zaaminpan patumaaka wuru'u ida'ati'i dya'utama'oraz kakinaorii.”

Kanom dani wuru'u Christ

(Mark 12:35-37; Luke 20:41-44)

⁴¹ Phariseenao kasaba'ukinpan pu'u, Jesus pishaan ĩdyaun kaikapa'a:

⁴² “Na'apam ukian Christ^s dau'an? Kanom takaa-daun uruu?”

“David takaa-daun,” ĩkian u'ati.

⁴³ Jesus kian i'ati, “Mazan kanom nii mooko Tominkaru Doronaa aipan ati David dakotan uruu paNaobanaa nii. Ukianuz da'i u'ati:

g 22:42 *Christ*: Tominkaru dyuudaniaz papidanannao zannaa nii. Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

- ⁴⁴ ‘Naobanai Tominkaru kian ònaobanaa ati, pusakanata da'a'a òdiwa'ora antanapu atii òwaranuita-kidan putarubanao ipai pukidiba waranu ati.’
- ⁴⁵ Aizii David dakotan pu'u uruu paNaobanaa nii, na'apam naa mooko utakaan-daun wuru'u uruuz?”
- ⁴⁶ Aonaa na'ia'oram aitapa'o nii na'apam naa pakian powa'a Jesus ati. Na'iki uruu dauna'an aonaa kanom ka'iitan naa papishaan powa'a uruu.

Phariseenao na'iki tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u

(Mark 12:38-39; Luke 11:43, 46; 20:45-46)

23 ¹ Udauna'an Jesus paradan pidannao ati baokopa patominapa-kidaniinao tuma. ² Ukian “Wuru'u tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u na'iki Phariseenao kakinaopan Tominkaru taanii Moses ati'o kakinaorii di'iki'o. ³ Ukau'an uizo'ati na'iki usha'apata ikowaadapanii kida kawana'ati, mazan aonaa utamakapa'ana'a ikaduz kida. Usha'apanum kau'an aonaa isha'apatinan pakowaadani kakinaorii kida kawana'ati. ⁴ Idobatadan powa'a zii kakinaorii kida, aona'a naa pidannao ka'iitan pasha'apatinan ukawana'ati, mazan upu'u aonaa ikaminka'utan idyaun, aonaa masakauda'u. ⁵ Ipai aimaa-kan isha'apatanii kida, soo iaipan pidannao tukapan, na'iki iaipan pa'ata-dapa-kao. Na'iki udaru kida'a naa itoman saada-kariwai Tominkaru Paradan mashaapa-kizi kida, ikaiwadauzonii kidaz patawu'u na'iki paanoba kida ida'a.^h Ikamichan ziishinaa kida, dawuu itoman kida kapam.ⁱ ⁶ Kaiman i'ati pataapa-kao udaru'o pidan nii aropa-kizai ii aka, na'iki inaudapa pasakanatan umanawunu'o tabai ida'a synagogue kida di'ii. ⁷ Kaiman i'ati pataapa-kao umanawunu'o nii market ii pidannao iriba-kizi ii aka. Na'iki inaudapa pada-kotapa-kao Tiichaa kii.

⁸ “Aizii unao, aonaa udakota-kidina'ana'a Tiichaa nii, usha'apanum kau'an kaina'a bauda'apa utiichaan, ipai unao na'apa kida'o pa'an uiribannao tuma. ⁹ Aonaa udakota'ana'a pidan da'a'a imi'i baara'a'o ‘wadaru’ kii, usha'apanum kau'an kaina'a bauda'apa udaru, uruu aokazi ia'oraz pa'an. ¹⁰ Aonaa utaapada'ana'a udakota-kao naobanai nii, usha'apanum kau'an kaina'a bauda'apa unaobanaa, uruu Christ. ¹¹ Kanom manawun-tina'o pakazowautapan ida'an unao, marii ukaudinan unao ati. ¹² Na'ia'oram pidan umanawun-tinpa'o, waranuita-kao nii uruu. Na'iki na'ia'oram pidan waranuitapa-kidina'o, Tominkaru toman nii uruu umanawunu'o pidan nii.”

Kasha'ora'o nii Phariseenao na'iki tiichaapauzonao

Moses kakinaori dau'u baiaapan

(Mark 12:40; Luke 11:39-52; 20:47)

¹³ “Kasha'ora'o nii manawun ubaiaapan, unao tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u, na'iki unao Phariseenao, taapinpainao kaimanainao nii kaiki-ni'i. Uawautapan pidannao morota'azon Tominkaru naobanai-tinapa-kizi iti. Mazan unao, na'apa, aonaa umorotan na'iti, na'iki aonaa utaapadan pidannao morotan, tiwautinainauz padamata pamorotan na'iti. ¹⁴ [Kasha'ora'o nii ubaiaapan, unao tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u, na'iki unao

Phariseenao, taapinpainao karikaonan kaimana'o nii. Ukashadapan zunnao mawaka'o idaiarunao, na'iki ukazatan idapu na'iki isha'apauz kida. Mazan uaipan idi utaapa-kao kaimanainao nii, uruu idi utoriinpauzon tomunu'iki kida. Una'apan idi powa'a'o nii zii upataka'uta-kao.]]

¹⁵ “Kasha'ora'o nii ubaiaapan, unao tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u, na'iki unao Phariseenao, taapinpainao kaimanainao nii kaikini'i. Umakon munapo atii utarauka paran uzaamata'azon idi bauda'apa saba'o pidan mishidapa'o nii ukakinaori kida. Udauna'an utominapa-kidan naazu, powa'a zii udikaudan unao ai, kaboota-karu nii tikazi wu'iti.

¹⁶ “Kasha'ora'o nii manawun ubaiaapan, unao ishaawunnao, na'akapa'o pidannao. Ukian, ‘Pidan dakota'o Tominkaru Dapu uu paparadan mishida-kinao nii, aona'o nii usha'apan umasha'apatakan anaz, mazan na'ia'oram pidan dakota'o gold, Tominkaru Dapu ia'oraz, paparadan mishida-kinao nii, marii usha'apatan pakowaadaniaz mishi'o pasha'apata'azon.’ ¹⁷Unao maaita-pin-ka'o ishaawunnao, kanom powa'a'o zii umanawunun, wuru'u gold, oo Tominkaru Dapu saabaa'oraz gold kaimana'o nii? ¹⁸Unao kian, ‘Na'ia'oram pidan dakota'o altar paparadan mishida-kinao nii, aona'o nii usha'apan umasha'apatakan anaz, mazan na'ia'oram pidan dakota'o taa-kariwai kawaoda-karu nii altar paawa'a paparadan mishida-kinao nii, marii usha'apatan pakowaadaniaz mishi'o pasha'apata'azon.’ ¹⁹Unao ishaawunnao! Kanom powa'a'o umanawunun, taa-kariwai altar paawa'a oo altar, saabaa'oraz taa-kariwai kida kaimana'o nii? ²⁰Ukau'an pidan dakota'o altar paparadan mishida-kinao nii, udakotan altar na'iki ipai upaawa'a'o kapam wuru'u. ²¹Aizii pidan dakota'o Tominkaru Dapu papaparadan mishida-kinao nii, udakotan Tominkaru Dapu uu na'iki Tominkaru kapam wuru'u paparadan mishida-kinao nii, Tominkaru mashaapan idi na'ii. ²²Pidan dakota'o aokazi paparadan mishida-kinao nii, udakotan Tominkaru taba na'iki sakanatapa'o-raz upaawa'a kapam wuru'u.

²³ “Kasha'ora'o nii manawun ubaiaapan, unao tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u, na'iki unao Phariseenao! Unao taapinpainao kaimanainao nii kaikini'i! Utaa 1/10 ipai wanyukunui kaduunuribanaa zi'inaba sodi kida di'iki. Mazan unao, umarina'atan usha'apatan kaiman-karu, kamunan-karu, na'iki mishida-karu. Uruu kida kaimana'o manawun kakinaorii umanyukunuutaniaz. Usha'apatina'oraz mani padamata ipai ukakinaorinaa kida kawana'ati. ²⁴Unao, u'ishaawunnao na'akapan kawanu'o papidanannao. Mishi unao uzaudinauzonii udyokorautan ai masakauda'u kaniriba'o utuzan ni'o di'iki, upu'u zii mazan aonaa uaitapan udyokorautan udaru'ora'a naa aimaakan kawaro kawanu'o u'udarun.

²⁵ “Kasha'ora'o nii manawun ubaiaapan, unao tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u, na'iki unao Phariseenao, taapinpainao kaimanainao nii kaikini'i. Uchikaan ukoopon na'iki uparaapin, aonaa ukaniriban uaidinpan pabarau iki kida, mazan unazoo kida paida kaniriba'o idi. Na'apa'o unao, upaidadina'o dikauda'o idi, uaipan ida'an uzaamatan ipai aimaakan u'ati'o nii karikaonan. ²⁶Unao ishaawunnao Phariseenao, uchikaa kiwiitapa ukoopon na'iki uparaapin nazoo kida, uruu idi ubarau kida, aona'o ni'i naa ukaniriban kapam.

²⁷“Kasha'ora'o nii manawun ubaiaapan, unao tiichaapauzonao Moses kaki-naori dau'u, na'iki unao Phariseenao, taapinpainao kaimanainao nii kaiki-ni'i. Na'apa unao mawaka'o kinnaa zichida-kao kawan baraka'o idi. Konau-nam uaidinpan, mazan unazoo paida mawaka'o pidannao niwa'uz idi, na'iki kaniriba'o, dyupusha kida'o idi. ²⁸Na'apa'o kapam pidannao tukapan unao, kaimana'o kawan, mazan unyukunuu ii, oia'o unao, taapinpainao karikaonan kaimana'o nii.

²⁹“Kasha'ora'o nii manawun ubaiaapan, unao tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u, na'iki unao Phariseenao, taapinpa'azoinao kaimanainao nii kaikini'i. Utoaman kaiman kida Tominkaru prophetinnao baaranaa nii, na'iki kaimanainao pidannao baaranaa nii, kaiman ukonaunamadan kidaz. ³⁰Aizii ukian, ‘Wamashaapan dono mani kotua'a naa wadokozu-daunnao mashaapankan dono, aonaa mani wazowian Tominkaru prophetinnao inao kawan.’ ³¹Ukau'an uaipan ati ukainaabainan, unao wuru'u zowii-mikinao takaandauunnaouz. ³²Ausha'a naa, uipaida'a naa usha'apatan udokozu-daunnao sakadaniaz naa pasha'apatan oii kida'o.”

³³Jesus kian koshan i'ati, “Unao kowazaznao oia'o manawun na'iki unao kowazaz dainao. Na'apam nii ukazannaatinan ukaboota-kao ai Tuubaru'o Tikazi wu'iti? ³⁴Ukau'an odyuudan nii u'idi'iti prophetnao, aitapaaba'o pidannao na'iki tominapa-kida'o nii pidannao Kaimana'o Kuwai dau'u. Mazan uzowian nii pabi'i kida idyaun utauka-kidan ida'an idyaun cross di'iti. Ba'orainao uba'izian nii synagogue kida di'ii. Na'iki umakon nii uantamiki-ta'anan kidoopainao ba'oran dono'i iti kida. ³⁵Uruu idi unaou'o nii kabaiaapan ipai wunao zanna'a Tominkaru pidannao zowii-kariwainao kidaz. Abel kaimana'oraz pidan zowii-kao di'iki, atii Zechariah Berechiah dani zowii-kao di'iti. Uruu unao zowianiaz, Tominkaru Dapu na'iki altar, uzai kawoadapa-kizinao sakoda'a. ³⁶Okowaadan u'ati mishi'o, ipai wuru'u dikauda'o sha'apatauzo-kariwaiz kida, unao kai'oraz pidannao'u ni'i naa pataka'utakao udikin ii iwinipinaa nii.”

Jesus kasha'oran tuukii Jerusalem dau'ati

(Luke 13:34-35)

³⁷Jesus kian, “Oo Jerusalem, Jerusalem. Pu'ida'ainao pidannao zowia'oraz prophetnao na'iki zowia'oraz pabooan ida'an kuba idi dyuuda-kariwai pidannao kakuwaapan pu'idi'iti. Karikaonanuu da'i padamata oiaipan okazannatapan pu'ida'ainao pidannao, na'apa kuruku kazannatapan kawan paudainao pakutuba kida waranu'u. Mazan aonaa putaapadan okazannatapan idyaun. ³⁸Putukapa, Tominkaru wa'akan padapu, aona'o nii kanom puzannaa nii. ³⁹Aizii okowaadan pu'ati, aona'o nii powa'a putukapan o'garu atii kainaa'a'o nii kamoo kaawan, na'apaini'o nii pukian ‘Marii Tominkaru kaimanan di'oraz Naobanai ati'i, kaawa'oraz uaipan kawana'ati.”

Jesus kowaadan na'apam nii amazada sha'apan

(Mark 13:1-13; Luke 21:5-19)

24 ¹Udauna'an Jesus koditan naa Tominkaru Dapu iki, na'iki umakopan pu'a'a naa, utominapa-kidaniinao tukapa-kidan u'ati wuru'u kabaun kidaz Tominkaru Dapu ia'oraz, na'apam utoma-kao udaru na'iki

konaunam. ² Jesus kian, “Utukapa ipai wuru'u kabaun kidaz. Õkowaadan u'ati mishi'o, aona'o nii bauda'apa kuba mashaapan papaawa atiaaka kida na'ii, ipai'o nii ukaboobi'ii-ka.”

³ Udauna'an Jesus sakanatapan pu'u Olive Naawa ii, utominapa-kidaniinao wa'atin inao pa'idiwaru u'ida'ati. Īkian u'ati, “Pukowaada wa'ati na'apainim nii kaiwuru sha'apanu'u. Kanoma'o nii sha'apa kainaabata'o nii puwa'atin na'iki di'oraz amazada ikodan patokon?”

⁴ Jesus kian ī'ati, “Uzaudin pa'i, aonaa umariidapa-kidina'ana'a pidannao ati. ⁵ Usha'apanum kau'an iriba'o nii pidannao kaawan, īkian nii, ‘ōgaru Christ,’^k na'iki ĩmariidan nii iriba pidannao. ⁶ Uabatan nii mizaataaka-karu kida dau'an na'iki kadakotin-karu nii mizaataaka'azoo-karu kida dau'an, mazan aonaa utaria'ana'a. Na'apa kida'o aimaakan sha'apan nii, mazan aonaa amazada ikodan zii mani patokon wuru'u. ⁷ Bauda'apa'o wiizai iki'o pidannao mizaataakan nii ba'oran wiizai iki'o pidannao tuma, na'iki bauda'apa'o donoi iki'o pidannao mizaataakan nii ba'oran donoi iki'o pidannao tuma. Zamazi kaawan nii, na'iki ipai amazada kawana'ati kaina'a'o nii kichana'iki-kia'o amazada nakainan. ⁸ Kaikapa kida'orazu'u, kasha'ora'o baiaapa-kaosakadi-nan zii karikaonan wuru'u.

⁹ “Udauna'an unao, uzaamata-kaosakadi-nan zii karikaonan wuru'u. ¹⁰ Uruu dono iriba'o nii pidannao tanawatinan pamishidapan ai ōgaru, uruu idi ikaakapaakan nii na'iki īto'ora-kizaitapaakan nii. ¹¹ Na'iki iriba'o nii dakotinpainao prophetnao nii kakuwaapa'anan, ĩmariidan nii iriba pidannao. ¹² Pidannao oiidinan idi tuukia'a naa manawun, aona'o ni'i naa marainpaaka-karu. ¹³ Mazan kanom-nao ma'ozaka'o ĩmishidapan ati utokon iti, ĩnaou'o nii kazannaata-kaosakadi-nan zii karikaonan wuru'u. ¹⁴ Aizii di'oraz Kaimana'o Kuwai Tominkaru naobanai-tinan daua'oraz kowaada-kaosakadi-nan zii karikaonan wuru'u. ¹⁵ Udauna'an uru'o ni'i naa di'oraz amazada ikodan patokon.”

Tariidin-karu daua'o

(Mark 13:14-23; Luke 21:20-24)

¹⁵ Jesus kian koshan, “Na'apa prophet Daniel kowaadauzoniaz sha'apa'o nii, utukapan nii aimaakan oia'o Tominkaru Dapu nazo ii, pataka'ua'o nii Tomin-karu Dapu, aonaa kizi na'itim choochiapa-karu na'ii.¹ (Marii pidan tukapa'o kaarita ida'a udau'ana'o, aitanapanuz.) ¹⁶ Utukapan dono'o naazu, marii kizi Judea Baara iainao pidannao kidoopan midukuo baawu iti. ¹⁷ Marii na'ia'oram pidan paniba ia'o padapu ai, aonaa kizi umorotan uminziiwa-kida'anan zii mani paaiapanii pasha'apauz padapu nazo iti. ¹⁸ Na'iki pazakapun ia'o pidan, aonaa turuu ukiwan padapu iti pakamichan dau'ati. ¹⁹ Uruu dono dikauda'o na'iki kasha'ora'o nii ka'azootinpainao na'iki dokoba-tinpainao zunnao baiaapan. ²⁰ Utoriinapa Tominkaru ati aonaa kizi ukidoopan amazada wadiidizon dono,^m oo Sookapa-karu Kamoon dono. ²¹ Usha'apanum kau'an uruu dono tuukia'o nii

k 24:5 Christ: wuru'u Tominkaru dyuudaniaz papidanannao zannaa nii. Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinoo di'ii. **1 24:15** Daniel 9:27; 11:31; 12:11

m 24:20 amazada wadiidizon dono: kichana'iki-kii manawun chi'ikapa-karu amazada wadiidizon dono. English ida'an udakota-kaosakadi-nan zii karikaonan wuru'u.

udikaudan, na'iki ukichana'iki-kian pidan baiaapan. Aonaa na'apainim na'apa'o manawun baiaapauzo-kao amazada tominan iki'o atii kai, na'iki aona'o nii na'apainim pidan baiaapan na'apa'o koshan.ⁿ ²² Mazan pazaamatanii pidannao dikin ii, Tominkaru awutadan nii uruu dono'oraz baiainapa-karu. Aizii aonaan dono uawutadanuz, aona'o nii pidan wa'akinan kakupa uruu dono.

²³ “Uruu dono na'ia'oram pidan kian an u'ati, ‘di'i wuru'u Christ,’ oo ‘kai-di'iizu'u,’ aonaa umishida'ana'a. ²⁴ Usha'apanum kau'an kaina'a'o nii dakotinpainao Christ nii na'iki dakotinpainao prophetnao nii. Isha'apatan nii umanawun kida'o aimakaan, na'apa'o ida'an itiwaaan nii padamata pamarii-dan Tominkaru zaamataniiinaouznaa papidanannao nii.

²⁵ “Ukau'an uabata, u'ua'ia'o zii kaiwuru'u okowaadanuz u'ati. ²⁶ Ukau'an na'ia'oram pidan kian an u'ati, ‘kaidi'iizu'u baara ii,’ aonaa umako'o naa na'iti. Oo ukian an u'ati, ‘Kaina'a uruu, udizinpan kaida'a'a,’ aonaa umishida'ana'a. ²⁷ Toroanaru kan-kanan kawan waoko iki, turuu utukapa-kao wakadapu iti kapam. Na'apa'o nii utukapa-kao kapam wuru'u Daonaiaora Aokazi Iki'o wa'atinuz. ²⁸ Na'iam aimakaan mawakan, na'ia'o nii watonao katonainpan tukapa-kao.

Daonaiaora Aokazi Iki'o wa'atin daua'o

(Mark 13:24-31; Luke 21:25-33)

²⁹ “Kadiman aka dikauda'oraz baiainapa-karu dauna'an, kamoo marutan nii, na'iki kauzu aona'o nii ukanadapan. Wizinao waota'o nii aokazi iki, na'iki ipai'o nii aimakaan wuru'u doko ii kida'oraz zikadinan.^o ³⁰ Uruu dau-na'an Daonaiaora Aokazi Iki'o aidinan ni'i naa doko ii. Na'iki ipai pabi'inaaka kida'o pidannao imi'i baara an kidainao zaadan nii tuukii. Udauna'an uru'o ni'i naa itukapan Daonaiaora Aokazi Iki'o wa'atin naa usha'uza kida paawa an doko iki, aokazi iki, umanawunu'o pama'ozakan na'iki umanawunu'o pakonaunaman ida'an.^p ³¹ Na'iki diiwa'o kuwudii^q dapaapa-kinai poota-kao, na'iki uduyudan nii pa'angelinnao dapaapa'anan na'iki ibaokopatan Tomin-karu zaamatanii papidanannao nii, ipai di'ikinapa kida'a imi'i baara ana'o amazada kawana'ati.”

³² Jesus kian koshan, “Aushaa udi'itapa fig kadunaa. Na'apainim upa'inaadinan na'iki uanaba pa'ishizo-dinan, uaitapa kamoo dono'o maonapa-tan naa wuru'u. ³³ Ukau'an na'apa'o nii utukapan dono ipai kaikapa kida'o sha'apanu'u, ukainaabatan maonapa'a naa owa'atin, aonaa tomunu'iki'o ni'i naa mani. ³⁴ Okowaadan nii u'ati aimakaan mishi'o, ipai'o nii aimakaan kida sha'apan na'apa, kai'o pidannao mawakan ua'ii ipai. ³⁵ Aokazi na'iki imi'i baara mainaabatina'o nii, mazan oparadan kidaz aona'o nii umainaabatinan.

Ukaawan kamoon, aonaa uaitapa-kao

(Mark 13:32-37; Luke 17:26-30, 34-36)

³⁶ “Mazan aona'o nii pidan aitanan na'apainim nii manawun kaiwuru kida sha'apanu'u. Angelnao aokazi iainao, aona'o nii iaitapan. Ogaru Tominkaru

n 24:21 Daniel 12:1; Revelation 7:14 **o** 24:29 Isaiah 13:10; 34:4; Joel 2:10, 31; Joel 3:15; Revelation 6:12-13 **p** 24:30 Daniel 7:13; Revelation 1:7 **q** 24:31 *kuwudii*: Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinai di'ii.

Dani na'apa, aona'o nii òaitapan. Soo òdaru karikaonan aitapa'o nii udau'an. ³⁷Na'apa'o nii Noah dono'o kawan amazada, Daonaiaora Aokazi Iki'o wa'atin dono.^r ³⁸Na'apain amazada naraan ua'ii, pidannao aroopan, ìtuzapan, na'iki ìkaudaiaropan. Ìmashaapan na'apa atii Noah morotan, upaidinan pakano-wan zo'iti. ³⁹Mazan upu'u aonaa ìaitapan kanom sha'apan atii udaru'o wunu kaawan na'iki unaraadan ipai ìdyaun. Na'apa'o nii Daonaiaora Aokazi Iki'o wa'atin dono.^s

⁴⁰“Aizii uruu dono, kaina'a'o nii dya'utam daonaioranao zakapu ii, bau-da'apa'o nii una'aka-kao, ba'oran wa'aka-karu nii. ⁴¹Na'iki zunnao, dya'u-tamaa kida'o ìboodapan, bauda'apa'o nii na'aka-kao, ba'oran wa'aka-kao nii. ⁴²Ukau'an uzaudinapa umashaapa, usha'apanum kau'an aonaa uaitapan na'apainim nii uNaobanaa kaawan. ⁴³Una'apan idi uaitapa pa'i wuru ìda'a-nazu'u: Kadapu'o aitapan an mani wa'ati'o nii koidimiki, uruu aiwaka'an pokodapa mani umashaapan, uawunuutapan padapu. Na'iki aona'o nii koidimiki morotinan udapu. ⁴⁴Ukau'an na'apa pa'i unao, karikaonan uzaudinapa, usha'apanum kau'an Daonaiaora Aokazi Iki'o wa'atin nii na'apainim karikao-nan umazaudinkan pu'u.

Poitoruinao daua'o

(Luke 12:41-48)

⁴⁵“Na'ia'oram poitorui mishi'o ukaudinauzon kaiman na'iki aitapaaba'o, uru'o nii panaobanaa zaamata na'iki uwa'aka awunuutapa'o nii ba'oran poitoruinao. Na'iki kaimana'o nii utaan ìwanyukunuu, ipai wanyukunui taauzo-kao kawana'ati. ⁴⁶Kaimana'o nii manawun poitorui nyukunuu, unaobanaa kaawan an na'iki uikodan uruu kaiman ukaudin, ipai usha'apatan wuru'u panaobanaa dyuudanii kidaz usha'apatan. ⁴⁷Òkowaadan u'ati mishi'o, unaobanaa dyuudan nii uawunuutapan ipai aimaakan wuru'u pa'idiwau kidaz. ⁴⁸Mazan aizii poitorui dikaudan an, sariaapa'o nii ukian, ‘Aona'o nii ònaobanaa wa'atin kadiman.’ ⁴⁹Ukau'an uru'u naa uba'izitapan paawunuutapanii pamin-kaudinannao. Uaroapatinan naa na'iki utuzapatinan naa po'idipauz-nao tuma. ⁵⁰Bauda'apa kamoo kaawa'o nii unaobanaa wuru'u poitoruiz, aonaa uzauda-kidan dono'o nii mani ukaawan. ⁵¹Una'apan idi, tuukia'o nii panaobanaa pataka'utanuzu, na'iki ukabootan niizu tawunao tuma'a taapinpainao kaimanainao nii kaikini'i. Na'ia'o nii uzaadan na'iki ukuzowan paudako padopian idi.”

10 pa'inainao zunnao daua'o

25 ¹Jesus kian koshan, “Uruu dono kaikapa'o nii wuru'u Tominkaru naobanai-tinapanuz: na'apa'o nii 10 pa'inainao zunnao kawan, na'akapainao palampan kida ìzaudapa'anan mazida'o daonaiaora. ²Aizii baka'iauda'u ìdyaun, aonaa ìaitapinan, ba'oran baka'iauda'uinaouz, aitapina'o ìdyaun pa'an. ³Maaitapin-kainao zunnao na'akan palampan kida, mazan aona'a naa ìna'akan palampan uu nii patuma. ⁴Aitapinainao zunnao, ìna'aka pa'an palampan uu nii powa'a zii. ⁵Tomunu'iki zii aonaa mazida'o daonaiaora kaawan, uruu idi zaudapainao zunnao da'awununun naa na'iki ìda'awu'ukan naa.

⁶“Tomun-zikon di'iti uru'u naa pidan kian diiwa'o ida'an, 'Wa'ati'i naa mazida'o daonaiora. Uwa'ati'i naa, uikodapa'an kizi'i naa uruu.’

⁷“Ipai pa'inainauz zunnao pokoda'akan, na'iki ikadishitan ipu'ukadan naa palampan kida. ⁸Aizii maaitapin-kainao zunnao kian aitapinainao ati, 'Walampin kida makada'anan naa, ukau'an utaa ulampin uu masakauda'u wa'ati, waka'uuta-kinnaa nii walampin kida.’

⁹“Aitapinainao zunnao kian, 'Aonaa. Aona'o nii walampin uu turuan wataan an u'atiz. Mishi'oraiman utoriinaka ulampin uu kida nii.’ ¹⁰Mazan itoria'anan pu'u zii palampan uu kida nii, mazida'o daonaiora kaawa'akan naa. Aitapinainao zunnao zaudapainauz morota'akan naa pa'an mazida'o daonaiora tuma aroopa'azoo-kizai iti, na'iki paniinom tarata'aka-kaoa'a naa. ¹¹Udauna'an zii maaitapin-kainauz zunnao kaawan powaa ati. Sariapa ikian mazida'o daonaiora ati, 'Naobanai, Naobanai, puda'atin wa'ati.’ ¹²Mazan ukian, 'Ökoodaan u'ati mishi'o, aonaa öaitapan unao.”

¹³Udauna'an Jesus kian naa patominapa-kidaniinao ati, “Ukau'an uzaudi-napa umashaapa, usha'apanum kau'an aonaa uaitapan na'apainim nii Daonaiora Aokazi Iki'o kaawan.”

Idikinauda'u'o poitoruinnao daua'o

(Luke 19:11-27)

¹⁴“Kaikapa'o nii koshan Tominkaru naobanai-tinapanuz: na'apa umana-wunu'o daonaiora makon kawan munapo'o wiizai di'iti. Pamakon ua'ii udapadan papoitorunao, na'iki utaan naa ikaudin-kizi nii, marii kizi idiri'idan upuraatan pamakon daida. ¹⁵Utaa i'ati papuraatan ika'iitan kawana'ati kida pasha'apatanuzu. Bauda'apa'o ati utaa baka'iauda'u saako puraata, gold idi'o utoma-ka. Ba'oran ati utaa dya'utam saako puraata, na'iki ba'oran ati utaa bauda'apa saako. Uruu dauna'an umakon naa. ¹⁶Poitorui zaamata'oraz baka'iauda'u saako puraata, makon sariapa ukaudina'anan ukaiwaan naa wuru'u puraataz. Uruu idi udiri'idan papuraatan ikoda baka'iauda'u'a naa saako powa'a zii. ¹⁷Ba'oran poitorui zaamata'oraz dya'utam saako puraata, na'apa kapam, ukaudin an ukaiwaan puraata taa-kariwaiz, na'iki uikoda dya'utama'a naa saako puraata powa'a zii. ¹⁸Mazan poitorui zaamata'oraz bauda'apa saako puraata, umakon sariapa udidan wuru'u panaobanaa taaniaz puraata pa'ati, aonaa ukaiwaanuzu.

¹⁹“Kotua'iki udauna'an uru'u naa inaobanaa kaawan powaa ati, udapadan idyaun koshan. Na'iki upishaan idyaun na'apam naa isha'apatan papuraatan. ²⁰Poitorui zaamata'oraz baka'iauda'u saako puraata na'akan naa 10 saako puraata panaobanaa ida'ati. Sariapa ukian panaobanaa ati, 'Önaobanaa, putaanii sha'atii ö'ati baka'iauda'u saako puraata. Putukapa na'apam ödiridanuz. Öikoda powa'a zii baka'iauda'u saako u'ida'an.’ ²¹Sariapa unaobanaa kian u'ati, 'Pugaru, kaimana'o pusha'apatinan. Kaiman pusha'apatan masakauda'u'o aimakaan ötaanii pu'ati, ukau'an ötaan nii pu'ati powa'a zii aimakaan kida pusha'apatan nii. Puwa'ati'i naa, pukonaukii kizi'i naa ötuma.’

²²“Udauna'an poitorui zaamata'oraz dya'utam saako puraata kaawan panaobanaa ida'ati. Ukian, 'Önaobanaa, putaanii ö'ati dya'utam saako puraata, putukapa na'apam ödiridanuz powa'a'o zii, öikoda dya'utama'a naa saako u'ida'an.’ ²³Sariapa unaobanaa kian u'ati, 'Pugaru, kaimana'o

pusha'apatinan. Kaiman pusha'apatan masakauda'u'o aimaakan òtaanii pu'ati, ukau'an òtaan nii pu'ati powa'a zii aimaakan kida pusha'apatan nii. Puwa'ati'i naa pukonaukii kizi'i naa òtuma.'

²⁴“Udauna'an poitorui zaamata'oraz bauta'apa saako puraata kaawan panaobanaa ida'ati. Ukian panaobanaa ati, 'Ònaobanaa, òaitapa dadara'o pidan pugaru, pukasaba'uan paoribai aka kida aonaa pupaoriba kida mani. ²⁵Uruu idi òtarian pu'ai, ukau'an òdidanaka wuru'u pupuraatanuz imi'i ka'azo ii. Mazan putukapa, di'i naa pakawan wuru'u pupuraatanuz.' ²⁶Sariapa unaobanaa kian u'ati, 'Pugaru maturuauka'o, na'iki zoonzio poitorui. Puaitapanii padamata òkasaba'uan paoribai aka kida aonaa òpaoriba kida di'iki'o mani. ²⁷Mazan upu'u aonaa putaan òpuraatan puraata dapunaa iti udiri'idin kizi na'ii. Di'i òkawanu'o diri'idina'a naa mani òikodan òpuraatan.' ²⁸Uruu idi unaobanaa kian ba'oran papoitorunao ati. 'Uzaamata bauta'apa'oraz saako puraata u'ai na'iki utaa arawu atizu'u, kaina'a'oraz 10 saako u'ida'a. ²⁹Usha'apanum kau'an ipai pidan kaimana'o ukaiwaan taa-kariwai pa'ati, powa'a'o nii zii utaa-kao u'ati, dobata'o nii manawun. Mazan pidan aona'oraz ukaiwaan kaiman taa-kariwaiz pa'ati, kanom taa-kariwaiz u'ati, zaamata-karu nii u'ai.' ³⁰Ukau'an ukaboota wuru'u maturuauka'oraz poitorui paniba iti, maruta'o-karu iti. Na'ia'o nii uzaadan na'iki ukuzowan paudako padopian idi.”

Pidannao buuta-kaoa'a naa

³¹“Daonaiora Aokazi Iki'o kaawan dono umanawunu'o naobanai nii, ipai pa'angelinnao tuma. Uruu dono usakanatan nii umanawunu'o pataba ida'a, king nii. ³²Ipai'o nii pidannao baokopata-kao u'ida'ati. Uru'o ni'i naa ubuutan idyaun, na'apa kaznizo taapiki buutan kawan kaznizonao booginao' ai. ³³Umuudan nii kaznizo kawanu'o pidannao padiwa'ora antanapu. Boogi kawanuinao pidannao pa'ashabaron antanapu. ³⁴Udauna'an king kian ni'i naa padiwa'ora antanpu'o pidannao ati, 'Uwa'ati, òdaru kamunan-kidaniinao, uzaamata kizi'i naa kaiman kida'o aimaakan ònaobanaitapa-kizi ii, minziiwa-kida-kariwaiz naa u'ati amazada toma-kao di'iki'o. ³⁵Usha'apanum kau'an unao utaaazonii da'i òwanyukunuu nii òzamazin dono. Utaauzonii da'i òtuzan nii òmaradakon dono, na'iki kaiman da'i udapaapan ògaru òtawaraitan dono u'idi'iti. ³⁶Òmakamichaniitan dono, utaaazonii da'i òkami-chan nii. Òkarinaan dono, uawunuutapanii ògaru. Na'iki utukapa da'i ògaru òtaraapa-kao dono.’

³⁷“Uruu idi kaimanainao kian nii u'ati, 'Naobanai, na'apainim da'i watukapauzon puzamazin na'iki wataan puwanyukunuu nii, oo pumaradakon na'iki wataan putuzan nii? ³⁸Na'apainim da'i watukapan putawaraitan wa'ida'ati na'iki wadapaapan kaiman pugaru, oo pumakamichaniitan na'iki wakakamichantan pugaru? ³⁹Na'apainim da'i waawunuutapan pukarinaan, oo watukapa'anan pugaru putaraapa-kao dono?’

⁴⁰“King kian nii i'ati, 'Òkowaadan u'ati mishi'o, na'apainim usha'apatan na'apa'o aimaakan bauta'apa'o òpidanan ati, aona'oraz umanawunun padamata, ògaru ati'o wuru'u usha'apatanuz aimaakan.’

⁴¹“Udauna'an king kian nii pa'ashabaron antanpu'o pidannao ati, 'Unao Tominkaru dakotanii papataka'utan nii, umako ò'ai mamakadauzoko tikazi wu'iti, minziiwa-kida-kariwaiz Satan na'iki uangelinnao ati. ⁴²Usha'apanum kau'an unao, aonaa da'i utaaazon òwanyukunuu nii òzamazin dono; aonaa da'i utaaazon òtuzan nii òmaradakon dono. ⁴³Na'iki aonaa da'i udapaapan kaiman ògaru òtawaraitan dono u'idi'iti; òmakamichaniitan dono, aonaa da'i utaaazon òkamichan nii. Òkarinaan dono, aonaa da'i uawunuutapan ògaru; na'iki aonaa da'i utukapa'anauzon ògaru òtaraapa-kao dono.’

⁴⁴“Udauna'an ìkian nii u'ati, 'Naobanai, na'apainim da'i watukapauzon puzamazin, pumaradakon oo putawaraitan oo pumakamichaniitan oo pukarinaa oo putaraa-kizai ii, na'iki wamanyukunuupakan pugaru?’

⁴⁵“Ukian nii, 'Òkowaadan u'ati mishi'o, kanom umasha'apatakanii bauda'apa'o òpidanan ati, aona'oraz umanawunun kowas, umasha'apatakan aimaakan ò'ati wuru'u. ⁴⁶Ukau'an ìdyuuda-kao nii karikaonanuo'o pataka'utin-kizai iti. Mazan kaimana'o pidannao, karikaonanuo'o kakupa-kizai iti'o nii pa'an.”

Jesus zowia'azoo-kao

(Mark 14:1-2; Luke 22:1-2; John 11:45-53)

26 ¹Aizii Jesus ipaian naa pakakuwaapan ipai aimaakan kida dau'an patominapa-kidaniinao ati. Uru'u naa ukian ì'ati. ²“Uaitapanii sha'atii dya'utam kamoo dauna'ana'o ni'i naa Passover Kamoon. Na'iki Dao-naiora Aokazi Iki'o taa-kao ni'i naa tauka-karu nii cross di'iti.”

³Uruu dono Faadaanao zowaunaanao na'iki kazowautapainao Jewnao baokopatinan Caiaphas, Umanawunu'o Faadaa dapu ii. ⁴Ìkadakotinan na'ii pazowia'azon dau'u Jesus, ìaitapa'azon na'apam nii pazaamatan Jesus pidannao daida'an. ⁵Ìkian, “Mazan aonaa washa'apata'ana'a uruu amazada konaukii-kida-kao dono, panaadon wato'orataaka-kidan nii pidannao.”

Zunaaba ramaudan Jesus Bethany ii

(Mark 14:3-9; John 12:1-8)

⁶Aizii Jesus sookadinpan Bethany ii pidan Simon kia'o u'uu dapu ii, kabishopankauzo kichana'iki-kizai bishoi idi. ⁷Jesus na'ian dono zunaaba kaawan u'ida'ati, ona'akapan kawinipina'o kaduunuribai pakinnaa zo'an, kuba" idi'o utoma-kao. Sariapa oshootan ipai wuru'u kaduunuribai Jesus zowau an uaroapatinan pu'u. ⁸Jesus tominapa-kidaniinao tukapan wuru'u oshootanuz kaduunuribai, uruu idi tuukii ìto'oran udau'an. Sariapa ìkian, “Ei! Kanom ni'i naa owakudanuzu. ⁹Wuru'u kaduunuribaiz, turua'o utaa-kao dobata'o puraata dikin ii, na'iki upuraatannaa taa-kao mapuraataniinao ati.”

¹⁰Jesus aitapa na'apa'oram ìkian, uruu idi ukian ì'ati, “Kanom nii ukian aonaa ukaimanan osha'apataniaz? Kaimana'o aimaakan mishi'oraiman wuru'u osha'apataniazu ò'ati. ¹¹Karikaonanuo'o nii ìna'an utuma wuru'u mapuraataniinaouz, mazan ògaru, aonaa karikaonanuo'o nii mani òna'an utuma. ¹²Wuru'u oshootanuz ònanaa an kaduunuribai, ominziiwatan naa ònanaa òdida-kao ua'ii. ¹³Mishi'o òkowaadan u'ati, ipai na'ia'akam amazada kawana'ati, di'oraz Kaimana'o Kuwai kowaadapa-kao an, ipai wuru'u

osha'apataniaz ò'ati, ukowaada-kao nii kapam. Na'iki karikaonanuo' nii onyukunuitapa-kao wuru ida'ana'a osha'apataniaz ò'ati."

Judas kaakapaan Jesus

(Mark 14:10-11; Luke 22:3-6)

¹⁴Udauna'an bauta'apa pidan 12 Jesus tominapa-kidaniinao bii iki'o, Judas kia'o u'uu, makon faadaanao zowaunaanao di'iti. ¹⁵Na'iki upishaan idyaun, ukian, "Kanoma'o nii utaa ò'ati òzaamata-kidan winipinaa nii Jesus u'ati?" Sariapa ìaitaan 30 wizi'i kida'o puraata, na'iki ìitaan naa u'atizu. ¹⁶Uruu na'iki'o Judas di'itimpan naa na'apam nii na'iki na'iam nii pazaamata-kidan Jesus ì'ati.

Jesus aroopan patominapa-kidaniinao tuma Passover dono

(Mark 14:12-26; Luke 22:7-23; John 13:21-30; 1 Corinthians 11:23-25)

¹⁷Kiwiitapa'o kamoo Mawiki'ina'o Bread Nikauzo-kao Kamoon kida dono, Jesus tominapa-kidaniinao wa'atin u'ida'ati, na'iki ìkian u'ati, "Na'iam nii puaipan waminziwa-kidan Passover Kamoon wanyukunuunaa ni'o pu'ati?"

¹⁸Jesus kian ì'ati, "Umako dono'i ita Jerusalem ita. Kaina'a pidan na'ii, na'iki ukii u'ati, "Tiichaa kian, Aizii amazada aitinpa'o ò'ati kaawan naa, ukau'an òtaapan nii Passover Kamoon òtominapa-kidaniinao tuma pudapu ii." ¹⁹Uruu idi imakon ìsha'apata'anan naa Jesus paradan kawana'ati. Ìminiziwa-kidan naa Passover wanyukunuunaa.

²⁰Aizii masakauda'u kamoo tipitan dauna'an, Jesus sakanatan naa 12 patominapa-kidaniinao tuma ìaroopa'azon naa. ²¹Ìaroopan pu'a'a naa Jesus kian, "Òkowaadan nii u'ati mishi'o, bauta'apa pidan unao bii iki'o zaamata-kidan nii ògaru òtarubanao ati." ²²Tuukii utominapa-kidaniinao kasha'oran una'apan idi pa'ati, uruu idi padawu'atiaaka kida ìkian u'ati, "Aonaa mazaan ògaru mani, mishi' ònaobanaa?" ²³Sariapa Jesus kian ì'ati, "Bauta'apa pidan unao bii iki'o, damota'oraz bread patumaaka òtuma, uruu zaamata-kida'o ni'oraz ògaru. ²⁴Mishi aimaakan sha'apan nii Daonaiora Aokazi Iki'o ati, wuru kawana'ati'o Tominkaru Paradan saada-kariwaiz udau'u. Mazaan dikau-da'o nii manawun wuru baiaapanu'u pidan zaamata-kida'oraz Daonaiora Aokazi Iki'oraz. Kaiman zii mani aonaa ushakatauzon." ²⁵Udauna'an Judas, zaamata-kida'o ni'oraz uruu kian, "Kanom mookoz, ògaru sha'a, Tiichaa?" Sariapa Jesus kian u'ati, "Oo, na'apa'o pukianuz."

²⁶Ìaroopan pu'a'a naa, Jesus zaamatan bread na'iki utoriinapa-kidanuz. Udauna'an udushoonuzu, uruu naa utaanuzu ipai patominapa-kidaniinao kawana'ati, na'iki ukian ì'ati, "Unika di'i, ònanaa wuru'u òtaaniaz u'ati."

²⁷Udauna'an uzaamatan koopo kawazo'o wine idi, na'iki utoriinapa-kidanuz. Udauna'an utaanuzu ì'ati na'iki ukian ì'ati, "Ipa'i unao utuza di'i. ²⁸Di'oraz òizain kainaabata'o mishi'o nii Tominkaru sha'apatan pasha'apata'azooniaz pidannao ati." Uruu òizain shootan ida'an Tominkaru marina'atan iriba pidannao oian. ²⁹Òkowaadan u'ati aona'o nii òtuzan wine powa'a atii òtuzan pa'ina'o wine utuma òdaru Tominkaru naobanai-tinapa-kizi ii."

³⁰ Aizii ĩpaian dauna'an paaroopan, ĩkunuia'akan naa Tominkaru ati. Uru'u naa ĩmakon Olive Naawa iti.

Jesus kowaadan Peter taapa-kidan paaitapan paugaru

(Mark 14:27-31; Luke 22:31-34; John 13:36-38)

³¹ Udauna'an Jesus kian ĩ'ati, "Aizii wuru wamarutan ida'a, ĩpai'o nii uwa'akan oġaru. Na'apa usaadinpan kawan kotua'oraz Tominkaru Paradan ida'a, ukianuz: 'Ōzowian nii kaznizonao taapiki, na'iki ĩpai'o nii kaznizonao makoodanainan.'^w ³² Mazan ōkadishitan dauna'an ōmawaka-kizi iki ōmakon nii u'ua'ati Galilee Baara iti."

³³ Sariapa Peter kian u'ati, "Baokoinao mani wa'akan nii pugaru, mazan oġaru, aona'o nii ōwa'akan pugaru!"

³⁴ Jesus dako'atin Peter, ukian u'ati, "Ōkowaadan pu'ati mishi'o, wuru maruta'o ida'a, kuruku ka'aranpan ua'ii, idikinau'o nii pukian pidannao ati, aonaa puaitapan oġaru."

³⁵ Mazan Peter ma'ozakadinan powa'a zii. Ukian, "Aonaa na'apainim nii ōkian aonaa ōaitapan pugaru, atii ōzowii-kao putuma!" ĩpai ba'oran tominapa-kida-kariwainao, na'apa ĩkian kida kapam.

Jesus toriinpan Gethsemane ii

(Mark 14:32-42; Luke 22:39-46)

³⁶ Udauna'an Jesus na'iki utominapa-kidaniinao makon naa Gethsemane^x iti. Na'ii ukian ĩ'ati, "Da'a'a naa zii pa'i usakanatapa'a ōtoriinpan pu'u di'itan-pu'u." ³⁷ Una'aka Peter na'iki dya'utam Zebedee dainao, James na'iki John patuma. Uruu na'ia'a naa Jesus kasha'oran tuukii, udopian panyukunuu ii. ³⁸ Sariapa ukian patumainao ati, "Ōkaikapanuzu'u tuukii kasha'ora-karu dikintan oġaru, mawaka-karu di'iti manawun ōabatanuz. Una'a da'a'a upoko-dapa kizi ōtuma."

³⁹ Jesus makon masakauda'u umunapodinan ĩ'ai, na'ia'a naa ukodoru'ukan udawukan uawun imi'i baara iti, na'iki utoriinpan. Ukian, "Ōdaru, turuu mani, udobata-kida-kao ō'ai wuru'u di'oraz ōbaiaapa'azooniaz, mazan aonaa ōaipan kawana'ati mani, soo puaipan kawana'ati pa'an."

⁴⁰ Udauna'an ukaawan powaa ati patominapa-kidaniinao ida'ati, uikodan ĩdyaun da'awu'u naa. Uruu idi ukian Peter ati, "Aonaa mooko turuu upokodapan uawunuutapan masakauda'u karikaonan ōtuma?" ⁴¹ Na'iki Jesus kian ĩ'ati, "Upokodapa na'iki utoriinapa aonaa kizi ukaakinpan oia'o tiwaa-kidapan an unao. Udorona minziwa padamata, mazan unanaa ii aonaa uturuuan."

⁴² Udauna'an Jesus makon koshan utoriinpa'anan. Ukian, "Ōdaru, aizii aonaa na'itim dono udobata-kida-kao ō'ai wuru'u ōbaiaapan ni'oraz, ukau'an marii mooko ōbaiaapanuz, usha'apa kizi puaipan kawana'ati." ⁴³ Ukaawan powaa ati ĩ'ida'ati, uikodan ĩdyaun da'awu'u naa koshan, aona'a naa ĩka'itan papokodapan.

^w 26:31 Zechariah 13:7 ^x 26:36 *Gethsemane*: uruu olive baawu dakota-kariwaiz Gethsemane, Olive Naawa ia'o. Puawunuuta Luke 22:39 di'ii.

⁴⁴Uruu idi umakon koshan baukapa'a naa. Uruu idikinautan naa utoriinpana'an. Utoriinpan na'apa kiwiitapa'o patoriinpan kawan. ⁴⁵Udauna'an ukaawan naa powaa ati patominapa-kidaniinao ida'ati koshan, na'iki ukian i'ati, "Ei, pakawan zii uda'awupan, usookapan zii? Uabata, kaawa'a naa aita-kariwai amazada aizii, na'iki Daonaiora Aokazi Iki'o kaakapaa-kaoa'a naa oiainao pidannao ati. ⁴⁶Ukau'an ukadishita'a naa, wamako'o naa. Kaawa'a naa kaakapa'oraz o'garu!"

Judas zaamata-kidan Jesus

(Mark 14:43-50; Luke 22:47-53; John 18:3-12)

⁴⁷Jesus kadakotinan pu'u zii, Judas kaawa'akan naa. Uruu 12 Jesus tominapa-kidaniinao bii iki'o. Una'aka patuma iriba pidannao kamarian za'aba'i kida'o na'iki kazowintinapa kida'o atamun idi. Faadaanao zowaunaanao na'iki kazowautapainao Jewnao dyuudanii inao zaamata'o nii Jesus. ⁴⁸Aizii Judas kowaada'akani'i naa na'apam nii pakainaabatan Jesus i'ati. Ukian i'ati, "Pidan okissitaniaz ukaozoo, uruu wuru'u uaipaniaz." ⁴⁹Ukau'an sariapa Judas makon Jesus di'iti, ukian u'ati, "Kaiman, Tiichaa," na'iki ukissita'akan naa ukaozoo. ⁵⁰Uruu idi Jesus kian u'ati, "Opaonaru, pusha'apata'a naa wuru'u pusha'apata'azoniaz."^y Uruu'u naa Judas na'akapaniinao pidannao kaawa'akan na'iki i'zaamata'akan naa Jesus. ⁵¹Una'apan idi bauda'apa Jesus tominapa-kidaniinao bii iki'o so'ota'akan pamarian za'aba'i na'iki usa'ukan Umanawunu'o Faadaa poitoru tain, uwaota'aka. ⁵²Sariapa Jesus kian u'ati, "Pupaida pumarian powaa iti, usha'apanum kau'an kanomanao mizaataaka'o marii ida'an, imawakan nii marii idi. ⁵³Aonaa mooko puaitapan turuu o'daru dyuudan iriba angelnao kaminka'uta'o nii o'garu opishaan an uruu? ⁵⁴Mazan una'apan dono, aona'o ni'i naa kotua'o prophethnao saadanii kidaz Tominkaru Paradan mishiinan, wuru'u sha'apa'o ni'oraz uaita-ka."

⁵⁵Udauna'an Jesus kian zaamatainao ati paugaru, "Kandii nii uwa'atin o'dau'ati kaikapa'a, zaamata'ana'o kawan zowii-miki pidan? Wurulu'u una'akanuz marii za'aba'i kida na'iki uzowin kida? Ipai kamoo o'garu Tominkaru Dapu ii otominapatin-kidan pidannao, mazan aonaa uzaamatan o'garu na'apain. ⁵⁶Mazan di'ora'a aimaakan sha'apan kaikapa'a, Tominkaru prophetinnao saadanii kida mishiin-kina'a naa," ukian.

Udauna'an utominapa-kidaniinao kidoopan naa, i'wa'aka'akan naa uruu.

Jesus kootowapa-kida-ka Jewnao zowaunaanao kanaapu ati

(Mark 14:53-65; Luke 22:54-55, 63-71; John 18:13-14, 19-24)

⁵⁷Udauna'an pidannao zaamatainaouz Jesus na'akan naa uruu Caiaphas Umanawunu'oraz Faadaa dapu iti. Na'ia'a naa tiichaapauzonao Moses kakinari dau'u na'iki ba'orainao kazowautapainao Jewnao baokopatinan. ⁵⁸Peter na'iti uda'an Jesus, mazan munapo uwa'akinpan. Umakopanaan atii ukaawan Umanawunu'oraz Faadaa panibazoota iti. Umorotan panibazoo ati, na'ii usakanatan watchmannao tuma, utukapa'azon na'apam Jesus sha'apata-ka.

^y 26:50 Opaonaru, pusha'apata'a naa wuru'u pusha'apata'azoniaz oo "Opaonaru, kandii nii puwa'atin?"

⁵⁹ Aizii na'ia'a naa faadaanao zowaunaanao na'iki ipai kootowapa-kidauzo-nao pidannao tiwaan paikodan pidannao mariidina'o nii Jesus dau'u, pazowii-kida-kinna niiz, ⁶⁰ mazan aonaa iikodan. Iriba padamata pidannao mariidinan Jesus dau'u, mazan upu'u aonaa iikodan na'apa kida'o imariidinan. Udauna'an zii dya'utam daonaioranao kadishitan na'ii ikakuwaapan, na'apa kida imariidinan Jesus dau'u. ⁶¹ Ikian, "Waabatanii di'oraz daonai-ora kian, 'Turuu omainaabatan Tominkaru Dapu, na'iki okadishita-kidanuz powaa iti idikinauda'u kamoo ida'a.'"

⁶² Sariapa Umanawunu'oraz Faadaa kadishita'akan na'iki ukian Jesus ati, "Aona'o nii karikaonan na'apam pukian kaiwuru dau'ana'a pukaaka-paa-kaaz?" ⁶³ Mazan aonaa Jesus dako'atin uparadan. Udauna'an Umanawunu'oraz Faadaa kian u'ati koshan, "Opishaan pugaru kakupa'oraz Tominkaru awun za'a, pukowaada wa'ati mishi'o mishi pugaru Christ,^z Tominkaru Dani?" ⁶⁴ Jesus kian, "Oo, na'apa'o kaiwuru'u pukianuz. Wuru dauna'ana'a utukapan nii Daonaiaora Aokazi Iki'o sakanatapan Tominkaru diwa'ora antanapu na'iki uwa'atin nii aokazi iki isha'iz paawa an." ⁶⁵ Sariapa Umanawunu'oraz Faadaa kuzuuta'akan pakamichan pato'oran idi, na'iki ukian, "Uabata na'apam uwazootapa'azon Tominkaru! Ukau'an kanom zii wazaudapa kaakapa'o nii uruu, waabatan pu'a'a naa na'apam uwazootapa'azon Tominkaru!" ⁶⁶ Aizii mani na'apam ukian udau'an?" Pidannao kian, "Turuu uzowii-kaaz."

⁶⁷ Udauna'an isopiautapanuzu paawun baara ati na'iki itiniautapanuz, ba'orainao ta'ianuzu. ⁶⁸ Ikian Jesus ati, "Pugaru Christ, ukau'an pokowaada wa'ati na'ia'oram pidan tinika'oraz pugaru?"

Peter taapa-kidan paaitapan Jesus

(Mark 14:66-72; Luke 22:56-62; John 18:15-18, 25-27)

⁶⁹ Aizii Peter una'ian usakanatapan panibazoo ii. Poitoruiaba wa'atin u'ida'ati na'iki okian u'ati, "Pugaru kapam Jesus, Galilee Baara san, tuma'o da'i." ⁷⁰ Mazan Peter taapa-kidapa paaitapan Jesus. Ipai na'iainao kanaapu ati ukian, "Aonaa oaitapan kanom daua'o kaiwuru'u pukadakotinanuz."

⁷¹ Udauna'an umakon panibazoo paniinomizi itinapu. Na'ii ba'oran poitoruiaba tukapanuz na'iki okian na'iainao ati, "Di'oraz pidan, Jesus Nazareth san tuma'o uruu." ⁷² Peter taapa-kida koshan, ukian, "Mishi'o oparadan, aonaa oaitapauzon wuru'u pidanaz."

⁷³ Masakauda'u udauna'an pidannao na'iainao ikadishitapan wa'atin Peter ida'ati na'iki ikian u'ati, "Mishi'o uiriban wuru'u pugaru, usha'apanum kau'an na'apa pukaduz, puparadan ida'an pukainaabatan." ⁷⁴ Udauna'an Peter kian "Mishi'o kaiwuru'u okianuz aonaa oaitapan wuru'u uruu, aizii aonaa oparadan mishiin dono, marii Tominkaru pataka'utan ogaru." Masha'apakii kuruku ka'aranpa'akan naa. ⁷⁵ Sariapa Peter nyukunuua'akan na'apam Jesus kiauon pa'ati, "Kuruku ka'aranpan ua'ii, idikinau'o nii putaapa-kidan puaitapan ogaru." Uruu idi Peter kodita'akan naa paniba iti na'iki uzaadan tuukii.

z 26:63 Christ: wuru'u Tominkaru dyuudaniaz papidanannao zannaa nii. Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinnao di'ii.

Jesus na'aka-kao Pilate di'iti*(Mark 15:1; Luke 23:1-2; John 18:28-32)*

27 ¹Uruu chaapi'iki, chaapi'ikiiman ipai faadaanao zowaunaanao na'iki ipai kazowautapainao Jewnao miitiniipan naa Jesus dau'u, na'apam nii pazowii-kidanuzu. ²Uruu dauna'an idodowa'akan naa Jesus na'iki ina'akan naazu naobanai Pilate di'iti.

Judas zowiinan*(Acts 1:18-19)*

³Judas kaakapaamikitina'oraz abatan naa Jesus zowia'azoo-kao, udi'itinpan na'iki tuukii ukasha'oran pakaakapaan dau'an Jesus. Uruu idi sariapa umakon faadaanao zowaunaanao na'iki kazowautapainao Jewnao di'iti ukiwa-kida'anan ipuraatan. ⁴Ukian i'ati, "Ō'oian, ōkaakapan idi kaimana'o pidan, umasha'apatakan pu'u oia'o."

"Aonaa usha'apan wa'ati, pugaru kii'an, pugaru wuru'u sha'apaapa'oraz na'apa'o," ikian u'ati.

⁵Judas kaboota'akan naa puraata na'ii Tominkaru Dapu nazo ii. Udauna'an umakon udyuukuruutina'anan naa.

⁶Sariapa faadaanao zowaunaanao zawadan wuru'u puraataz, na'iki ikian, "Di'oraz puraata'a pidan zowii-kinao winipinaa wuru'u, ukau'an kakinaorii kawana'ati, aonaa ukaimanan umuuda-kao Tominkaru Dapu'u ia'o puraata wiizi ii." ⁷Uruu idi ikadakotinan udau'an atii ina'apatan na'apa kida panyukunu na'apam nii pakaiwaan wuru'u puraataz. Ikian, ikaiwaan niizu patorii-kinaa nii ka'uz tomiki amazadati, tawarainao baaranaa nii. ⁸Una'apan idi udakota-kao Izai Baara kii. Atii kai pakawan udakotapa-kao na'apa. ⁹Uruu prophet Jeremiah paradan mishiinan naa. Kaikapa'oraz ukian: "Īzaamata 30 wizi'i kida'o puraata, Israelitenao aitan kawana'ati'o uwinipinaa ni'o. ¹⁰Na'iki ikaiwaanuz patorii-kinaa nii ka'uz tomiki amazadati, Tominkaru dyuudan kawana'ati ōgaru."

Jesus tiwaa-kidapa-kao Pilate kanaapu ati*(Mark 15:2-15; Luke 23:3-5, 13-25; John 18:33-19:16)*

¹¹Uruu dono'o naa Jesus kadishita-kida-kao Pilate, Romannao naobanaa kanaapu iti, na'iki upishaan Jesus, ukian, "Pugaru wuru'u naobanaiz, King ni'oraz Jewnao ati?"

"Oo, na'apa'o kaiwuru'u pukianuz," Jesus kian u'ati.

¹²Mazan faadaanao zowaunaanao na'iki kazowautapainao Jewnao kaakapaan dono mazanuiman uruu, aonaa udako'atin idyaun. ¹³Uruu idi Pilate kian u'ati, "Puabata na'apam ikowaadanii ipai dikauda kida'o pudau'an? Upu'u zii aonaa pudako'atinuz?" ¹⁴Mazan aonaa Jesus dako'atin na'apa'oram ikian padau'an, ukau'an tuukii Pilate di'itinpan.

¹⁵Ipai wunu Passover Kamoon dono, naobanai kodita-kidauzon bauda'apa pidan taraa-kizai iki, pidannao aiapanii ukodita-kida-kao, uruu naobanai kaduz wuru'u. ¹⁶Uruu dono itaraapanii pidan, Barabbas kia'o u'uu, uruu kaimanaimana'o uaitapa-kao usha'apatan dikauda kida'o aimaakan. ¹⁷Aizii pidannao kasaba'ukinan dono'o naa, Pilate pishaan idyaun, ukian i'ati,

“Na'ia'oram pidan uaipan ökodita-kidan u'ati, Barabbas oo Jesus dakota-kariwaiz Christ^a kii?” ¹⁸ Una'apanuz paaitapan idi'o kazowautapainao Jewnao na'akanuz Jesus pa'ida'ati, ikishauzin idi'o karikaonan Jesus ati.

¹⁹ Pilate sakanatapan pu'u pakootoopauzo-kizi taba ida'a, udaiaro dyuudan paradan u'ida'ati, okian, “Aonaa pa'i pusha'apata'ana'a wuru'u pidanaz masha'apata-ka'oraz oia'o, kichana'iki-kii shaa özanda'awun uruu dau'an, aonaa utaapan önyukunuu kaiman.”

²⁰ Mazan faadaanao zowaunaanao na'iki kazowautapainao Jewnao kaki-naowan ipai pidannao, marii kizi ipishaan Pilate kodita-kidan Barabbas, na'iki marii uzowii-kidan pa'an Jesus. ²¹ Udauna'an Pilate pishaan naa mishi pidannao. Ukian i'ati, “Na'ia'oram pidan uaipan ökodita-kidan u'ati?”

“Barabbas,” ikian u'ati.

²² “Na'apam nii ösha'apatan naa Jesus dakota-kariwaiz Christ nii?” Pilate kian koshan i'ati.

“Marii utauka-kaos cross di'iti,” ikian.

²³ “Kandii nii, kanom mooko usha'apata dikauda'o nii?” Pilate kian upishaan idyaun.

Mazan powa'a zii ikadokon diiwa'o ida'an, ikian, “Marii utauka-kaos cross di'iti.”

²⁴ Aizii Pilate tukapan idi aonaa na'iti'i naa na'apam pakian powa'a udau'an, mazan mishi'oraiman tuukia'a naa manawun pidannao to'oradinan, uruu idi'i naa uchikaan paka'u wunu idi iriba'o pidannao awunuutapan pu'u, na'iki ukian i'ati, “Wuru ida'ana'a öaidan u'ati, aonaa öaipan ati'o mani wuru di'oraz kaimana'oraz pidan zowia'azoo-kaosz.”

²⁵ Una'apan idi, pidannao kadakon u'ati, “Marii mooko uzowii-kaos winipinaa waotan wa'ati na'iki waudainao ati,” ikian.

²⁶ Uru'u naa Pilate kodita-kidan Barabbas pidannao ati, mazan Jesus uba'iziii-kidan naa pa'an, udauna'an utaa'akan naa Jesus tauka-karu nii cross di'iti.

Soldyaanao antamikitan Jesus pabanikian bii an

(Mark 15:16-20; John 19:2-3)

²⁷ Udauna'an Pilate soldyaannao zaamatan naa Jesus, ina'akanuzu soldyaanao mashaapa-kizi iti. Uru'u naa ibaokopatan ipai soldyaanao na'ii Jesus ida'ati. ²⁸ Na'ii inarakadan ukamichan, na'iki ikakamichantanuz wuza'o kamicha, naobanai kamichan kaduz idi. ²⁹ Udauna'an itoman kowamai kaiwada-karu idi, na'iki ikakowamtan naaz u'idi. Itaan naa u'ati kapam uwadookori nii atamun idi uzaamatapan nii padiwa'ora antanapu, na'apa king zaamatapauzon kawan pawadookori. Uru'u naa ikodoru'ukan ukanaapu ati na'iki ibanikiitan naazu. Ikian, “Pugaru King, umanawunu'o Jewnao naobanaa!” ³⁰ Udauna'an isopiautapanuzu na'iki izaamatan u'ai atamun pataaniaz uwadookori nii. Uruu idi'i naa izowiautapan uzowau. ³¹ Ipaian dauna'an pa'antamikitan uruu, inarakadan naa u'ai pakaiwaada-kidaniaz kamicha u'ati, na'iki ikaiwada-kidan naa ukamichan powaa iti. Udauna'an ina'akan naazu, itauka'anan naazu cross di'iti.

a 27:17 Christ: wuru'u Tominkaru dyuudaniaz papidanannao zannaa nii. Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinoo di'ii.

Jesus tauka-kao cross di'iti*(Mark 15:21-32; Luke 23:26-43; John 19:17-27)*

³² Aizii ikoditan pu'u donoi iki, pamakopa-kizi an iikodapan pidan Cyrene san,^b Simon kia'o u'uu. Sariapa soldyaanao dyuudan una'akan Jesus crossana. ³³ Imakon atii ikaawan amazada iti dakota-kariwai Golgotha kii, na'apa'oraz amazada uu Pidan-Zowau-Niwa'uz-naawa, kia'o wuru'u. ³⁴ Na'ia'a naa itaan Jesus tuzan nii wine idi, kawiki'ita-kariwai aimakaan kibia'o idi, mazan patiwaan dauna'an masakauda'uzu, aonaa uaipanuzu.

³⁵ Aizii soldyaanao taukan dauna'an Jesus cross di'iti, ibuutan naa ukamichan kida. Udauna'an imakinaotan makinaonii, itukapa'azon na'ia'oram nii zaamata ukamichan buutinnan kida.^c ³⁶ Udauna'an isakanatapan naa iawunuutapan Jesus na'ii. ³⁷ Doko antanapu uzowau paawa'a saada-kariwai atamun muna'a ikainaabata-kinaa kanom dikini'ia'o uzowii-kao. Kaikapa'o isaadaniaz: "Di'i wuru'u Jesus, uruu King Jewnao ati." ³⁸ Na'apain uruu dono dya'utam koidimikinao tauka-kao cross di'iti kapam. Imuudan bauda'apa'o Jesus diwa'ora antanapu, ba'oran uwashabaron antanapu.

³⁹ Pidannao dobatapainao na'an maonapa Jesus ida'an, iwa'uan pazowau kida, uruu ibanikiitan naazu. ⁴⁰ Ikian, "Pugaru mainaabata'azo'oraz Tominkaru Dapu na'iki udauna'an pukadishita-kida'azoonuz idikinauda'utan kamoo ida'a, ukau'an aizii pukazannaatina'a naa. Umishiin dono pugaru Tominkaru dani, putoka'a naa pucrossannaa di'iki!"

⁴¹ Aizii faadaanao zowaunaanao, na'iki tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u, na'iki kazowautapainao Jewnao, na'apa kapam ibankiitanuz. ⁴² Ikian, "Ukazannaata ba'orainao pidannao, mazan aonaa uka'iitan pakazannaatinan pa'ida'a. Uruu King ni'o kaikini'i Israel ati! Ukau'an marii utokan aizii cross di'iki, uruu wamishidan niizu!" ⁴³ Umishidanii Tominkaru, ukau'an marina'a naa Tominkaru aidan pakazannaatan uruu kai, usha'apanum kau'an ukiinii 'Ogaru Tominkaru dani!" ⁴⁴ Na'apa kapam koidimikinao tauka-kariwainao uz cross di'iti Jesus dazaba'a, na'apa kapam ibankiitanuz.

Jesus mawakan dau'a*(Mark 15:33-41; Luke 23:44-49; John 19:28-30)*

⁴⁵ Aizii sakitapa kamoo di'iki aka amazada maruta'akan atii daawadata kamoo 3 o'clock di'iti. ⁴⁶ Aizii 3 o'clock mani, uru'u naa Jesus kadakon diiwa, "Eli, Eli, lama sabachthani?" ukian. "Otominkarun, otominkarun, kanom nii aonaa punyukunuupan ogaru?" kia'o wuru'u ukianuz.

⁴⁷ Pabi'i kida pidannao maonapa'o ikadishitapan na'ii, iabata na'apam Jesus kian. Uruu idi ikian, "Udapadan prophet Elijah." ⁴⁸ Sariapa bauda'apa pidan dima'akan sponge dau'ati, na'iki udamotanuzu katama'o wine di'iti, na'iki usawadan naaz atamun ida'an Jesus di'iti, Jesus tuzan nii. ⁴⁹ Mazan baokoinao pidannao kian, "Marii una'ian pa'ida'a, watukapa kizi Elijah wa'atin ukaminka'uta'ananuzu."

⁵⁰ Upu'a'a naa Jesus kadako'okan diiwa koshan, uruu umanizowanta'akan, umawakan naa.

b 27:32 Cyrene: Africa ia'o wiizai. **c 27:35** Psalm 22:18

⁵¹ Na'apain aka kamicha mada Tominkaru Dapu nazoo^d buutapa-kinao kida kuzuuta'akan ipai pazikon an, doko iki atii apowa ati. ⁵² Baaranai kida ipai ida'atina'akan na'iki iriba Tominkaru pidanannao kadishitan ikakudan powaa iti. ⁵³ Ikoditan baaranai iki kida. Aizii Jesus kadishitan dauna'an pamawaka-kizi iki, uru'u naa wuru'u kadishitainaoz pabaaranaa iki makon Jerusalem iti, na'iki iriba pidannao tukapan idyaun na'ii.

⁵⁴ Aizii soldyaanao zowaunaa, pasoldyaannao tuma awunuutapainaoz Jesus, itukapa wuru'u amazada nakainanuz na'iki ipai amazada sha'apanuz. Tuukii itarian! Uruu idi ikian Jesus dau'an, "Wuru'u pidanaz, mishi'o mishi Tominkaru Dani uruu."

⁵⁵ Iriba zunnao awunuutapan Jesus na'ii, mazan munapo ikadishitapan. Wuru'u zunnaoz Galilee Baara iki'o iwa'atin Jesus dawu'ati kaminka'uupainao uruu, sha'apata'o kanom uaiapanii kida. ⁵⁶ Na'iainao zunnao bii ii Mary Magdala sanaaba, na'iki Mary (oroo James na'iki Joseph daro), na'iki Zebedee daiaro.

Jesus dida-kao daua'o

(Mark 15:42-47; Luke 23:50-56; John 19:38-42)

⁵⁷ Aizii kamoo tipita'anan di'iti'i naa, Arimathea san kaawan, uruu kapuraatanu'o pidan, Joseph kia'o u'uu na'iki tominpa'o kapam Jesus di'iki. ⁵⁸ Sariapa umakon upishaa'anan Pilate Jesus nanaa dau'an, udida'azoonuzu. Pilate dyuuda Jesus nanaa taa-kao u'ati. ⁵⁹ Uruu idi Joseph toka-kidan naa Jesus nanaa cross di'iki, upapidan naazu kaimana'o, pa'ina'o kamicha mada idi. ⁶⁰ Udauna'an umuudanuz diiki'i'o pakichada'akanii kuba pabaaranaa ni'o nazo iti. Udauna'an ukida'ukan udaru'o kuba, udorodora-kidanuzu, utaratanaa baaranai paniinomizinaa u'idi, udauna'an umako'okan naa. ⁶¹ Mary Magdala sanaaba na'iki ba'oranuaba Mary, isakanatapan na'ii maonapa ubaaranaa ii.

Soldyaanao awunuutapan Jesus baaranaa

⁶² Ba'oran kamoo uruu Sookapa-karu Kamoon dono faadaanao zowau-naanao na'iki Phariseenao makon Pilate di'iti. ⁶³ Ikian u'ati, "Naobanai, wanyukunuian na'apam tawuru kianu'o mariidinauzoz pakakupan dono zii. Ukian, 'Idikinauda'u kamoo omawakan dauna'an, okadishitan nii kakupa koshan.' ⁶⁴ Ukau'an pudyuuda ubaaranaa awunuutapa-kao kaimanaiman atii idikinauda'u kamoo dauna'an. Panaadon utominapakidaniinao wa'atin nii ikoidapa'ananuz. Udauna'an ikowaada'anan nii pidannao ati, ikian nii kadishita'a naazu pamawaka-kizi iki. Uruu dawu'itiini'o mariidin-karu, powa'a'o nii zii udikaudan kiwiitapa'o mariidin-karu ai."

⁶⁵ Pilate kian i'ati, "Una'aka mooko soldyaanao, uawunuutapa-kida'a naa wuru'u baaranaiz kaimanaiman." ⁶⁶ Uruu idi imakon naa baaranai iti. Na'ii imuudan naa pakainariba kuba kida ukita-kao ai, na'iki iwa'akan naa soldyaanao awunuutapa'o nii wuru'u baaranaiz.

d 27:51 kamicha mada Tominkaru Dapu nazoo: Putukapa kaarita token ii 'Tominkaru Dapu' dau'an, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

Jesus kadishitan pamawaka-kizi iki
(*Mark 16:1-10; Luke 24:1-12; John 20:1-10*)

28 ¹Aizii Sookapa-karu Kamoon dauna'an, na'iki Sunday wakanada'an nan di'iti, Mary Magdalene na'iki ba'oran Mary awunuuta'anan naa baaranai. ²Masha'apakiaka imi'i baara nakainan ma'ozaka'o ida'an na'ii, Tominkaru angelin kaawan idi aokazi iki na'iki umakon baaranai iti, udoro-doraa-kida kuba baaranai ai, na'ii usakanatan uruu kuba paawa'a. ³Aizii angel aidinpan na'apa toroanaru kan-kanaapan kawan na'iki ukamichan umanawunu'o ubarakan. ⁴Tuukii soldyaanao awunuutapainao naka-nakaan patarian idi u'ai, na'iki idorauta'akan naa mawakauanaka.

⁵Aizii angel kian zunnao ati, "Aonaa utaria'ana'a, òaitapa wuru'u uwa'atinuz utukapa'anan Jesus, tauka-kariwaiz cross di'iti. ⁶Aona'a naa uruu nii da'a'a, kadishita'a naazu pamawaka-kizi iki, na'apa pakiauzon kawana'ati. Uwa'ati mooko da'ati'i utukapa di'i wuru'u umuuda-kizinaoaz. ⁷Ukau'an umako kadiman, ukowaada'an utominapa-kidaniinao ati kadishita'a naazu pamawaka-kizi iki, na'iki mako'o naa uruu Galilee Baara iti. Na'ia'o ni'i naa utukapanuz. Uruu òkuwaa unao ati," angel kian.

⁸Uruu idi zunnao makon naa dopiauda'u'o ida'an, itarian mazan ikonaukian pu'u kapam. Aizii imakon dimapa ikakuwaapa'anan naa Jesus tominapa-kidaniinao ati. ⁹Masha'apakii Jesus aidina'akan ikanaapu ii, "Kaiman," ukian i'ati. Sariapa itaitapa'akanuz, uruu idi imako'okan u'ididi'iti, ikodoru'ukan na'iki i'zaamatanin ukidiba iki, imanawuntapanuz. ¹⁰Udauna'an Jesus kian i'ati, "Aonaa utaria'ana'a. Umako, ukowaada'an ò'inawuzunao ati marii imakon Galilee Baara iti, na'ia'o nii itupakan ògaru."

Soldyaanao kakuwaapan paawunuutapankan dau'u

¹¹Aizii zunnao makopan pu'a'a naa, uru'u naa soldyaanao awunuutapai-naouz baaranai makon naa Jerusalem iti, ikakuwaapa'anan naa faadaanao zowaunaanao ati ipai aimaakan sha'apa'o dau'an baaranai ii. ¹²Sariapa faadaanao zowaunaanao baokopatinan kazowautapainao Jewnao tuma. Uru'u naa imiitiniipan itaitapa'azon naa na'apam pasha'apatinan. Itaa dobata puraata soldyaanao ati. ¹³Ikian i'ati, "Kaikapa pa'i ukakuwaapa'a, 'Upoi-torunao koidapanka'a naa uruu aiwaka'an wada'awun daida.' ¹⁴Aizii Pilate abatan an udau'an, waparadan nii u'ati unao dikin ii, aonaa kizi usha'apatan unao." ¹⁵Uruu idi soldyaanao zaamata'akan naa puraata, imakon ikakuwaapa'anan naa padyuuda-kao kawana'ati. Una'apan idi'o kaikapa'oraz kuwai kowaadapa-kaoa'a naa ipai Jewnao kawana'ati atii kai.

Jesus taan papoiturunao sha'apatan ni'o udaru'o kaudin-kizai
(*Mark 16:14-18; Luke 24:36-49; John 20:19-23; Acts 1:6-8*)

¹⁶Udauna'an 11 Jesus tominapa-kidaniinao makon naa Galilee Baara ia'o midukuo iti, Jesus dyuuda kizi iti idyaun. ¹⁷Itupakan dono'o naa Jesus na'ii, sariapa imanawuntapanuz. Mazan pabi'i kida idyaun aonaa imishidan Jesus wuru'u patukapaniaz. ¹⁸Upu'a'a naa Jesus wa'atin i'ida'ati, ukian i'ati, "Aizii ipai òma'ozakannaa taa-kao ò'ati, turuu òkazowutapan aokazi ii na'iki imi'i baara'a. ¹⁹Ukau'an umako ipai pidannao di'iti utominapa-kida kizi idyaun

õtominapa-kidanii dau'u. Uchikaawunuu ïdyaun òDaru uu ida'an, na'iki ògaru uDani uu ida'an na'iki Kaimana'o Doronaa uu ida'an. ²⁰Utominapa-kida òpidanannao, ïizo'ati kizi kaimanaiman ipai wuru'u òparadanuz òdyuudaniaz uizo'atin. Na'iki mishi, karikaonanu'o nii ògaru utuma, atii di'oraz amazada ikodan di'iti patokon.”

Mark

Saadanii Kaimana'o Kuwai

Di'oraz kaarita daua'o

Di'oraz kaarita Mark saadanii. Jesus mawakan na'iki ukadishitan dono pamawaka-kizi iki, pa'ina'o zii Mark uruu dono. Apostle Peter minauda'uita-pauzonii uruu pakakuwaatinan dono. Wuru'u Mark saadaniaz, Peter tukapanii na'iki uabatanii kida Jesus di'iki. Rome iki'o wuru'u usaadanuz pakaaritan mishidainao Gentilenao ati'o, pataka'uta-kariwainauz.

Dobata Mark saadan Jesus sha'apatanii kida dau'an, na'iki utominapakidan dau'u pidannao kapam. Karikaonan da'i Mark dakotauzon Jesus Tiichaa kii.

Kiwiitapa, pakaaritan ida'a, Mark kowaadan Jesus uruu Tominkaru dani. Udauna'an ukowaadan na'apam Jesus sha'apatan umanawun kida'o aimakaan di'itinapa-kinai, aona'o turuu pidan sha'apatan, soo Tominkaru pa'an. Na'iki ukowaadan Jesus, uruu Jewnao zaudapauzoniaz kazannaata'o ni'oraz paugaru. Uruu Jewnao dakotaniaz Messiah kii Hebrew paradan ida'an; Greek paradan ida'an udakota-kao Christ kii. Na'iki Jesus dakotan paugaru Daonaiora Aokazi Iki'o^a kii, utukapa-kidan Tominkaru wuru'u dyuuda'oraz paugaru aokazi iki. Na'iki utukapa-kida mishi'o pidan paugaru, na'iki Tominkaru kapam.

Mark kowaada kapam na'apam pidannao sha'apatinan, oo na'apam ikian Jesus kuwaa na'iki usha'apatanii kida dau'an. Mark saadan pakaaritan, utukapa-kida'azon idi mishi Jesus aipan ipai pidannao (Jewnao na'iki Gentilenao) tominpan pa'idi'iki. Uaipan pidannao aitapan, pidan tominpa'o Jesus di'iki, umashaapan nii kaimanaaka Jesus tuma, na'iki ubaokopatan nii panyukunuu Jesus tuma.

Kaina'a Mark dau'u kida'o kowaada-kao Tominkaru Paradan (New Testament) ida'a. Panaadon udakota-kao John Mark kii. (Puawunuuta Acts 12:12, 25 ida'a; Acts 13:5, 13 ida'a; Acts 15:37-39 ida'a; Colossians 4:10 ida'a; 2 Timothy 4:11 ida'a; Philemon 1:24 ida'a.) Iriba pidan zauda-kidan Mark wuru'u dakota-kariwaiz pa'ina'o pidan nii Mark 14:51-52 ida'a'oraz.

Kaarita buutinpan kida

Jesus sakadan pakaudinan *1:1-13*

Jesus kaudinan Galilee Baara ii aka *1:14-9:50*

^a *Daonaiora Aokazi Iki'o*: Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

Jesus kaudinaanan pamakopan dono Jerusalem iti 10:1-52
 Jesus sha'apatanii kida pazowii-kao ua'ii 11:1-14:42
 Jesus zaamata-kao, na'iki uzowii-kao 14:43-15:47
 Jesus kadishitan pamawaka-kizi iki, na'iki uaidinan pidannao ati
 16:1-19

John Chikaawunuupauzo kaudin-kizi daua'o

(Matthew 3:1-2; Luke 3:1-18; John 1:19-28)

- 1** ¹Di'i Kaimana'o Kuwai sakadinan Tominkaru Dani Jesus Christ daua'o.
²Usaadinpan prophet Isaiah kaaritan kawana'ati:
 "Tominkaru kian,
 'Ödyuudan nii kakuwaapa'o nii pu'ua'ati,
 saabaa'o nii dunapo pu'ati.'
³Kaina'a'o nii pidan kadakoinpan diiwa,
 mapidantaka'o amazada ii aka:
 'Putoma dunapo Naobanai ati,
 pusaabaa sakitapa uchi'ika kizi nii!'"
⁴Mishi John Chikaawunuupauzo aidinan mapidantaka'o amazada ii, kari-
 kaonan ukadakotinan chikaawunuin-karu dau'u. "Utanawatina'a naa u'oian
 ai na'iki uchikaawunuina'a naa. Uruu Tominkaru mainaabatan nii u'oian,"
 ukian pidannao ati. ⁵Iriba pidannao Judea Baara anainao na'iki donoi Jeru-
 salem iki kida'o wa'atin i'abatapa'anan John kuwaa. Ikowaadan pa'oian
 kida, na'iki John chikaawunuuan i'dyaun Jordan Wa'o ii. ⁶Ukamichan toma-
 kao camel idi idi'o, kaina'a kapam uzadawu wuzada-kariwai madai, na'iki
 uwanyukunuu nii manorunao^b na'iki maaba.
⁷Aizii John kian pidannao ati, "Pidan wa'atipa'o ödawu'ati kaina'iki, uruu
 powa'a'o zii umanawunun ö'ai. Aonaa ötüruan öbuzuutan udazkidi zunaa.^c
⁸Öchikaawunuuan unao wunu idi, mazan uruu, uchikaawunuuan nii pa'an
 unao Kaimana'o Doronaa idi."

Jesus Chikaawunuu-kao na'iki utiwaa-kidapa-kao

(Matthew 3:13-4:11; Luke 3:21, 22; 4:1-13)

- ⁹Aonaa utomunu'ikin Jesus kaawan dauna'an Nazareth iki, Galilee Baara
 ia'oraz wiizai. Na'apain John chikaawunuuan uruu Jordan Wa'o ii. ¹⁰Jesus
 koditan dauna'an wunu di'iki, sariapa utukapan aokazi da'ata-kao, na'iki
 Kaimana'o Doronaa wa'atin u'ida'ati orid kawan. ¹¹Parada-karu kian aokazi
 iki, "Pugaru mishi ödani ömarainapanii; kaiman manawun önyukunuu
 pu'ati."
¹²Udauna'an Kaimana'o Doronaa dyuuda'akan naa umakon mapidantaka'o
 amazada di'iti. ¹³Na'ii umashaapan to'ora kida'o aimakannao bii an 40
 kamoo. Na'ii Satan tiwautan patanawatan uruu oia'o di'iti, mazan angelnao
 kaawan idi u'ida'ati, ikaminka'utan naazu.

b 1:6 *manorunao*: oo chiwao, iriba'oraz imashaapan. **c 1:7** Poitorui kaudin-kizi wuru'u
 ubuzuutanuz panaobanaa dazkidi zunaa.

Jesus kaawan ukowaada'anan Kaimana'o Kuwai

(Matthew 4:12-22; Luke 4:14-15; 5:1-11)

¹⁴ John taraa-ka'o dauna'an, Jesus makon Galilee Baara iti, ukowaada'a-nan naa Kaimana'o Kuwai Tominkaru di'iki'o. ¹⁵ Ukian pidannao ati, "Aizii kamoo mishiinan kaawa'azon naa, Tominkaru Naobanai-tinan maonapata'a naa. Utanawatina'a naa u'oian ai kida na'iki umishida wuru'u Kaimana'oraz Kuwai."

Kopautapauzonao da'anan Jesus

¹⁶ Jesus makopaanan pu'u maonapa Galilee Karishiiz danomata, utukapa dya'utam kopautapauzonao, Simon pa'inawuzu Andrew tuma. Īzaamaapan kopau pasairon ida'an karishii baoko iki. ¹⁷ Jesus kian i'ati, "Uwa'ati ōtuma ōtominapa-kida kizi unao uzaamaapan dau'u pidannao." ¹⁸ Sariapa i'wa'aka'akan pasairon kida na'iki ĩda'ana'akan naa uruu.

¹⁹ Na'iki'o udobata'akan, sariapa utukapan dya'utam pidannao koshan, James na'iki John, ĩnao Zebedee dainao. ĩminziwatan pasairon kida pakana-wan zo'o. ²⁰ Sariapa Jesus dapadan ĩdyaun paminauda'unao nii. Uru'u naa i'wa'aka'akan naa padaru Zebedeez kanawa zo'ii poitoruinao tuma, ĩmako'o-kan naa Jesus tuma.

Ma'ozaka'o ida'an Jesus tominapatin-kidan pidannao

(Luke 4:31-37)

²¹ Uruu dauna'an Jesus kaawan Capernaum iti patominapa-kidaniinao tuma. Na'iki Sookapa-karu Kamoon dono'o naa, Jesus makon synagogue^d iti. Na'ia'a naa ukakinaopan pidannao. ²² Pidannao abatapainauz uruu, tuukii ĩdi'itinnan uparadan dau'u, usha'apanum kau'an utominapatin-kidan idi ĩdyaun paaitapan ida'an pa'an, aonaa wunao kawan mani'i tiichaapauzo-naouz Moses kakinaori dau'u.

²³ Upu'u pidan, oia'o doronai zaamatapanii morotan synagogue nazo iti, sariapa ukadakonaakan. ²⁴ Ukian, "Jesus, Nazareth san, kanom dii pusha'-apata'azon wutama? Puwa'atin pumainaabata'azon sha'a waunao? Ōaitapanii pugaru Tominkaru di'iki'o puwa'atin."

²⁵ Sariapa Jesus mashaatan oia'o doronai, ukian, "Pumashaada na'iki pukodita wuru aia'a pidanaz." ²⁶ Sariapa wuru'u oia'o doronaiz ziautapanuzu na'iki ukadako'okan diiwa kapam, uruu mazan uso'otina'akan naa u'idi'iki.

²⁷ Uruu dauna'an tuukii manawun pidannao di'itinnan. Na'iki ĩpishau-taakan pa'atiaaka kida, "Sha'apa'oram kaduz kakinaori'i naa wuru'u? Pa'ina'ora'a naa kakinaowapa-karu aona'o waabatauzon? Di'ora'a pidan paradinan pama'ozakan ida'an, atii oia'o doronainao izo'ati zii uparadan."

²⁸ Uruu idi kadiman ukaunamanaata-ka'o ipai wiizainao kawana'ati Galilee Baara ii aka.

^d 1:21 *synagogue*: kabaun Jewnao baokopainapa-kizi. Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

Jesus kakudan pidannao
(*Matthew 8:14-17; Luke 4:38-41*)

²⁹ Jesus ipaian dauna'an pachoochiipan synagogue ii, na'iki ukoditan paminauda'unao tuma. Imakon sariapa Simon na'iki Andrew dapu iti, James na'iki John mako'o kapam ituma.

³⁰ Uruu dono Simon imauzo karina'o, tuukii omada wiichan pakarinaan idi, aonaa turuu okadishitan. Aizii Jesus kaawan pu'u na'iti, sariapa ikowaadan okarina'an u'ati. ³¹ Jesus makon o'idi'iti, sariapa uzaamatanuzo paka'u kadu iki na'iki ukadishita-kidanuzo. Uru'u naa okakuda'akan, udauna'an otaan naa iwanyukunuu nii.

³² Uruu wachuupunin, kamoo tipitan dauna'an, pidannao kaawa-kidan Jesus ida'ati, ipai karinainao na'iki oia'o doronainao zaamatapaniinao kida kapam. ³³ Ipai na'ii sannao kasaba'ukinan kida kabaun panibazoota an. ³⁴ Uruu dono Jesus kakudan iriba karinainao na'iki iriba ukodita-kidan oia'o doronainao pidannao ai kapam. Aonaa utaapadan oia'o doronainao paradan, usha'apanum kau'an iaitapan idi uruu.

Jesus kakinaopan Galilee Baara ii
(*Luke 4:42-44*)

³⁵ Ba'oran kamoo wakankanaanin, Jesus koditan kabaun iki. Umakon paba'orantin wiizai iki mapidantaka'o amazada iti, na'ia'a naa utoriinpan. ³⁶ Simon na'iki uminauda'unao, idawatapan naa uruu, ³⁷ atii iikodanuzo. Ikian u'ati, "Ipai pidannao dawatapan pugaru."

³⁸ Jesus kian i'ati, "Wamako ba'oran wiizai kida di'iti. Na'ii aka'o nii okaki-naopan, usha'apanum kau'an na'apa'o dau'ati'o owa'atin da'ati'i." ³⁹ Uruu idi Jesus chi'ikapan ipai Galilee Baara an kida'o wiizai kawana'ati, ukakuwaapatinan ipai synagogue kida kawana'ati, na'iki ukodita-kidan ipai oia'o doronainao pidannao ai kida.

Jesus kakudan pidan powaa iti
(*Matthew 8:1-4; Luke 5:12-16*)

⁴⁰ Pidan kaawan Jesus ida'ati baiatina'o kichana'iki-kia'o bishoi^e idi. Ukodoru'ukan ukanaapu itinapu, tuukia'o ida'an upishaan, uaipan Jesus kaminka'utan paugaru. Ukian, "Punyukunuu na'apan an, pusaabaa wuru'u okabishopanuz."

⁴¹ Jesus kasha'ora-kida uruu na'iki upishatanuzo paka'u idi, "Oo, na'apa mishi onyukunuu, okaminka'utan nii pugaru." Na'iki ukian, "Pusaabain powaa iti koshan!" ⁴² Sariapa mishi umada saabaina'akan. ⁴³ Udauna'an Jesus kakinaowa'akan naa uruu, udyuuda'akan naa kapamazu. ⁴⁴ Upu'u ukian u'ati, "Puabata, aonaa pa'i pukowaada'ana'a pidan ati. Mazan pumako sariapa faadaa di'iti utukapa kizi pusaabaa-kao. Na'apain putaa'a naa uzainao faadaa ati, uzowii kizi'i naa idyaun kawaodapa-kizai paawa ii, Moses kakinaori kawana'ati, na'iki pidannao tukapa kizi mishi kaimana'a naa pusaabaa-kao."

e 1:40 kichana'iki-kia'o bishoi: aona'o ukasaranaa nii, tuzuinba'o kapam ba'oran pidan di'iti. Putukapa kaarita token ii Masha'apannaada-kinoo di'ii. **f 1:44** Leviticus 14:1-18

⁴⁵ Uru'u naa mazan pidan mako'okan naa, na'iki ukakuwaapan ipai amazada kawana'ati na'apam pasaabaa-kao dau'u. Kuwai abata-kao idi'i naa ipai wiizai kida kawana'ati, aona'a naa Jesus ka'iitan pa'aidinan wiizai kida di'iti. Usha'apanum kau'an uaitapanii iriba'o nii manawun pidannao zaudapan paugaru na'ii. Una'iakapan naa umashaapan mapidantaka'o amazada di'ii. Na'iti'i naa pidannao makon u'idi'iti ipai Galilee Baara iki kida.

Jesus chi'ika-kidan machi'ikaka'o pidan

(Matthew 9:1-8; Luke 5:17-26)

2 ¹ Jesus kiwan powa'a iti Capernaum iti. Aonaa zii kamoo dobatan iriba, udauna'an, uunamunaa abata-kao kaina'a uruu pasookapauzo-kizi kabaun di'ii. ² Uruu idi iriba pidannao baokopatinan u'ida'ati, paida kabaun nazoo, atii paniba ii aka. Jesus kowaadautan pu'u Kaimana'o Kuwai i'ati, ³ uru'u naa 4 pidannao kaawa-kidan machi'ikaka'o pidan Jesus ida'ati, iaipan ukakudanuzu. ⁴ Mazan pidannao iriban idi aonaa iaitapan na'apam pamorotakidan uruu Jesus di'iti. Uruu idi ibadakatan kabaun zowau'u, na'iki'i naa imorotakidan wuru'u machi'ikaka'oraz pawashatinapa-kizi baara an.

⁵ Jesus tukapan idi mishi imishidan tuukii manawun, ukian machi'ikaka'o ati, "Odani, pu'orian mainaabata'aka-kao'a naa."

⁶ Na'a'o kapam tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u ibi'i isakanatapan. Sariapa idi'itinpan. ⁷ "Kandii nii uparadan kaikapa'a? Uwazootapa'azon Tominkaru paparadan ida'an! Soo bauda'apa Tominkaru turua'o umainaabatan pidan oian."

⁸ Jesus aitapa na'apam idi'itinpan, uruu idi ukian i'ati, "Kandii nii udi'itinpan odau'u kaikapa'a? ⁹ Na'ia'oram masha'apannaa: 'ipai pu'orian mainaabata-kao' kii, oo 'pukadishita na'iki puchi'ika' kii?"

¹⁰ "Ukau'an, oaidan nii u'ati na'apam Daonaiora Aokazi Iki'o kaina'a uma'ozakan da'a'a imi'i baara'a, turuu umainaabatan oii-karu kida." Uru'u naa ukia'akan machi'ikaka'o pidan ati, ¹¹ "Okian pu'ati, pukadishita, puzaamata puwashatinapa-kizi, na'iki pukiwa'a naa pudapu iti."

¹² Ipai awunuutapainao awun za'a, machi'ikaka'o pidan kadishita'akan, uzaamata'akan pawashatinapa-kizi, na'iki ukiwa'akan naa padapu iti. Tuukii idi'itinpan na'iki ikonaukii-kidan Tominkaru. I'ian, "Mishi'o mishi Tominkaru umanawunun! Aonaa watukapauzon aimakaan sha'apata-kao kaikapa'a!"

Jesus dapadan Levi

(Matthew 9:9-13; Luke 5:27-32)

¹³ Jesus makon koshan Galilee Karishiiz danoma iti. Iriba pidannao kaawan u'idi'iti, na'iki ukakinaopan idyaun. ¹⁴ Udauna'an udobatapan pu'u utukapa Levi, Alphaeus dani, zaamaapauzo tax puraatanannaa,⁸ sakanatapan pakaudin-kizi kabaun nazo ii. Jesus kian u'ati, "Puwa'ati otuma." Levi kadishita'akan uda'ana'akan naazu.

¹⁵ Aizii Jesus aroopan dono'o naa Levi dapu ii patominapa-kidanii-nao tuma, iriba zaamaapauzonao tax puraatanannaa na'iki ba'oran oiainao

g 2:14 zaamaapauzo tax puraatanannaa: Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaadakinoo di'ii.

pidannao da'anpan Jesus. Na'ii ĩaroopan utuma kapam. ¹⁶ Na'a'o kapam ĩbii'i tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u, zaamatinpainaouz Phariseenao^h di'iti. ĩtukapan idi uaroopan wunao tuma'a oiainaouz pidannao, na'iki zaa-maapauzonaouz tax puraatan-naa, sariapa ĩpishaan utominapa-kidaniinao, "Kandii nii Jesus aroopan kaikapainao pidannao tuma'a?"

¹⁷ Jesus abata na'apam ĩkian, na'iki ukian ĩ'ati, "Ziwu'o pidan, aonaa uaipan daakataa, soo karina'o. Ōwa'atin aonaa ōdapada'an-an mani kaimanainao, mazan ōdapada'an-an oiainao pa'an."

Sanadinapa-karu

(Matthew 9:14-17; Luke 5:33-39)

¹⁸ Baukapaiman John Chikaawunuupauzo kakinaopauzoniinao na'iki Phariseenao sanadinpan. ⁱ Pidannao pishaan Jesus, "Kandii nii wunao sanadinpanu'u, mazan putominapa-kidaniinao aonaa ĩsanadinpan?"

¹⁹ Jesus kian, "Turuu uaitapan dapada-kariwainao kiwan maaroopaka-daun, mazida'o aroapa-kizi iki? Aonaa! Mazida'o na'an pu'u manawun ĩtuma aona'o nii ĩmaaroapakan. ²⁰ Mazan kamoo kaawan nii, uruu mazida'o na'aka-kao ni'i naa ĩ'ai. Na'apaini'o nii pa'an ĩsanadinpan.

²¹ "Aonaa na'ia'oram pidan zimindotan pakamichan zaam pa'ina'o kamicha idin idi, uchikaa-kao dono sariaapa'o nii pa'ina'o kuzuutanuzu powa'a zii manawun. ²² Aonaa pa'ina'o toma-kariwai riwunii paidauzo-kao kaiwapa-kariwai'i naa riwunii kinnaa^j zo'iti. Upaida-kao an uzo'iti, riwunii kataman dono, sariaapa'o nii riwunii tada'okanuzu na'iki uwakudinan nii, ukinnaa aona'o ni'i naa ukaiwaa-kao powa'a kapam. Uruu idi pa'ina'o riwunii toma-kao an, pa'ina'o nii ukinnaa toma-kao kapam."

Sookapa-karu Kamoon naobanaa

(Matthew 12:1-8; Luke 6:1-5)

²³ Jesus dobatapan zakapu zo'an Sookapa-karu Kamoon dono. Utominapa-kidaniinao makapaanan pu'u utuma, ĩkaraowaanan paoribai wheat aka ĩnikapaanan naazu. ²⁴ Na'a'o Phariseenao ĩtuma. Sariapa ĩkian Jesus ati, "Putukapa, putominapa-kidaniinao, aonaa ĩizo'atin mani wakakinaorinaa wuru'u ĩsha'apatanuz kaikapa'ora'a Sookapa-karu Kamoon dono."^k

²⁵ Jesus dako'atin ĩdyaun, ukian, "Aonaa mooko utukapauzon kaarita ida'a'oraz usaadinpan kanom King David sha'apatauzonii, tawuru'u uzamazin dono'oraz paminauda'unao tuma? ²⁶ David morotan Tominkaru Dapu ĩti, na'iki unikan bread taa-kariwaiz Tominkaru ati. Faadaa Abiathar kazowautapan dono'o Tominkaru Dapu, wuru'u ĩna'apainapanuz. Wakakinaorinaa kiauzon pu'u soo faadaanaou'o nii nika wuru'u breadiz. Mazan David upu'u unikanuz na'iki utaa kapamaz paminau-da'unao ati."

h 2:16 *Pharisee*: Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

i 2:18 *sanadinpan*: Uruu zamazidin-karu. Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii. **j 2:22** *riwunii kinnaa*: wine kinnaa. Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii. **k 2:24** *Phariseenao* ati, Jesus tominapa-kidaniinao kaudinan wuru'u ĩkaraodanuz wheat aka kida Sookapa-karu Kamoon dono.

²⁷Udauna'an powa'a zii ukian i'ati, "Sookapa-karu Kamoon toma-ka'o pidan ati'o, aonaa pidan toma-ka'o Sookapa-karu Kamoon ati. ²⁸Ukau'an Daonaiora Aokazi Iki'o, uruu Sookapa-karu Kamoon Naobanaa pa'an."

Pidan aona'o uka'u kaimanan

(Matthew 12:9-14; Luke 6:6-11)

3 ¹Jesus makon naa powaa iti synagogue iti, na'ia'o pidan aona'o kanom usha'apatan paka'u mawakan idi. ²Na'a'o pidannao Phariseenao bii'i, iaipan patukapan Jesus sha'apatan pana'iti'o aimaakan pakakinaorinaa ai. Uruu idi iaipan naa patukapan ukakudan nii mani wuru'u pidanaz Sookapa-karu Kamoon dono oo aonaa. ³Jesus kian wuru' ati'i pidanaz aona'oraz uka'u kaimanan, "Puwa'ati da'ati'i pidannao kanaapu ati." ⁴Udauna'an Jesus pishaan pidannao kaikapa'a: "Na'apa dii kakinaorii aipan washa'apatinan Sookapa-karu Kamoon dono? Wakaminka'uta oo wapataka'uta wairiban? Wakakuda oo wazowii pidan?" Mazan aonaa karikaonan idako'atin uparadan. ⁵Uruu idi Jesus to'oran, uawunuudanaan i'ati. Una'apan pu'u tuukii ukasha'ora-kidan idyaun, ikashadamikin pu'u. Uruu dauna'an ukian pidan ati, "Putunuuta puanoba." Utunuuta'akanuzu, sariapa uka'u saabaina'akan. ⁶Uruu idi'i naa Phariseenao mako'okan naa synagogue iki, imiitiniipan Herod pidannao tuma, na'iki ibaokopatan padi'itinkan iaipan pazowian Jesus.

Iriba'o pidannao karishii danoma'a ibaokopatinan

⁷Jesus makon patominapa-kidaniinao tuma Galilee Karishiiz danoma iti, na'iki iriba pidannao da'anpan uruu na'iti. Iwa'atin Galilee Baara iki, Judea Baara iki, ⁸na'iki Jerusalem iki kida. Na'iki ba'orainao wa'atin kida Idumea Baara iki, waoko itanpu'oraz Jordan Wa'o ai baara iki, na'iki ba'orainao Tyre na'iki Sidon Baara iki kida. Ipai wuru'u pidannao kaawanuz na'ati iabatan idi'o Jesus sha'apatan kaiman kida'o aimaakan. ⁹Pidannao iriban idi utukapan, uduyudan patominapa-kidaniinao na'akan kanawa pa'ida'ati, aonaa uaipan pidannao chakatinan pa'ida'ati. ¹⁰Usha'apanum kau'an ukakudan dauna'an iriba karinainao pidannao, na'iki ba'orainao dikintinan iaipan papishatan uruu. ¹¹Na'apainim karikaonan pidan kaina'a'o oia'o doronai u'ida'a tukapan Jesus, sariapa udorauta'akan ukanaapu ati pakadakoinan tuma, ukian u'ati, "Pugaru mishi, mishi'o Tominkaru Dani!"

¹²Mazan Jesus kakinaowan oia'o doronainao ma'ozaka'o ida'an. Ukian, "Mana'a pa'i ukowaada'ana'a kanom kaduz wuru'u ogaruz."

Jesus zaamatan 12 pidannao patominapa-kidaniinao bii iki

(Matthew 10:1-4; Luke 6:12-16)

¹³Jesus makon naawazi paawa iti, na'iki'i naa udapadan pa'ida'ati pidannao paaiapaniinao. Uruu idi imakon u'idi'iti. ¹⁴Ibii iki'i naa uzaamatan 12 pidannao. Udatotan idyaun apostlenao' nii. Jesus kian pazaamataninao ati, "Ozaamatan unao mashaapa'o nii otuma. Oduyudan nii unao kakuwaapatina'o nii kaimana'o parada-karu dau'u, ¹⁵na'iki otan nii uma'ozaka-kinnaa nii uwaata-kinnaa nii oia'o doronainao."

¹⁶ Kaikapa'o i'uu kida wuru'u 12 uzaamataninaouz: Simon (Jesus ka'uu-taniazu Peter kii), ¹⁷ James na'iki John, Zebedee dainao (Jesus ka'uutan idyaun Boanerges kii, "Toroanaru kawanuinao" kia'o wuru'u idakota-kaoaz), ¹⁸ Andrew, Philip, Bartholomew, Matthew, Thomas, James Alphaeus daniz, Thaddeus, Simon uruu zaamatanipauzoz pidannao di'iti, tiwautauzonaouz pawaatan Romannao, ¹⁹ na'iki Judas Iscariot, kaakapa'oraz Jesus.

Pidannao kian kaina'a oia'o doronainao zowaunaa Jesus ida'a

(Matthew 12:22-32; Luke 11:14-23; 12:10)

²⁰ Udauna'an Jesus kiwan pasookapauzo-kizi kabaun iti'i naa. Na'ii iriba pidannao kasaba'ukinan u'ida'ati koshan; uruu idi Jesus, patominapa-kidanii-nao tuma, aona'a naa iaitapan na'apam panikan pawanyukunuu.

²¹ Uiribannao abatan idi uunamunaa, sariapa imakon ina'ananuzu, "Madoronaita'a naa uruu, padi'itinpan idi tuukii!" pidannao kian idi.

²² Tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u, wa'atiinao Jerusalem iki, kian, "Kaina'a Beelzebul" u'ida'a, oia'o doronainao naobanaaz, uruu taa'oraz pama'ozakan u'ati, uwaata-kinnaa nii oia'o doronainao."

²³ Jesus dapadan pidannao pa'ida'ati, uparadan i'ati di'itinapa-kinai kuwai ida'an, "Na'apam nii mooko Satan kodita-kidan Satan?" ²⁴ Aizii wiizai buutinan an mani na'iki imizaataakan pa'atiaaka, aona'o nii imashaapan kaiman. ²⁵ Pidannao mashaapainao bauda'apa'o kabaun ida'a buutaakapan an mani na'iki imizaataakan pa'atiaaka, aona'o nii imashaapan kaiman. ²⁶ Ukau'an Satan tonaazinaa mizaataakapan an pa'atiaaka, katokon-tina'o nii unaobanai-tinpan.

²⁷ "Aonaa turuu pidan morotinan na'iki ukoidapan ma'ozaka'o pidan dapu iki, soo udodoo-kao an kiwiin zii, udauna'an turuu usha'apauz kida koidapa-kao. ²⁸ Okowaadan nii pu'ati turuu pidannao sha'apatanii oii kida'oraz so'ota-kao i'ai na'iki ipai wuru'u idakomikitinanuz. ²⁹ Mazan na'ia'oram pidan dakoopa'oraz Kaimana'o Doronaa, aona'o nii u'oi'an so'ota-kao u'ai, karikaonanuo' nii u'oi'an naa." ³⁰ Jesus kian kaikapa'a, pidannao kian idi, "Kaina'a oia'o doronai u'ida'a."

Jesus daro na'iki u'inawuzunao

(Matthew 12:46-50; Luke 8:19-21)

³¹ Udauna'an Jesus daro na'iki u'inawuzunao kaawan, ina'ian paniba ii ikadishitapan. Idyuudan paparadan u'idi'iti, iaipan uwa'atin pa'ida'ati. ³² Iriba'o pidannao sakanatapainaoz udazaba an kian u'ati, "Kaina'a pudaro, pu'inawuzunao na'iki pudadakoonao paniba ii, iaipan pugaru."

³³ Jesus dako'atin na'iki upishaan idyaun, "Kanom odaro nii? Kanom o'ina-wuzunao nii?" ³⁴ Uawunuupan padazaba ainao ati, "Dii odaro na'iki o'ina-wuzunao. ³⁵ Kanom sha'apata'o Tominkaru aiapanii, uruu o'inawuzu, odadako, na'iki odaro."

Pidan paopauzo daua'o

(Matthew 13:1-9; Luke 8:4-8)

4 ¹ Jesus kakinaopan koshan Galilee Karishiiz danoma ii. Pidannao iriban idi, Jesus paidinan kanawa zo'iti, na'ia'a naa usakanatapan. Kanawa

mashaapan munapo zaa karishii danoma ai, na'iki iribainao pidannao ipai ikadishitapan karishii danomata kida.

²Jesus tominapatin-kidan pidannao di'itinapa-kinao kuwai kida ida'an. Ukian i'ati, ³“Aizii uabata! Kaina'a pidan makon upaowinpa'anan. ⁴Zakapu baara ia'a naa upararaan naa uudai kida. Ba'oran uudai kida waotan duna-pota karikaonan. Udauna'an kotu'uznao kaawan na'iki inika'akan naa kidaz.

⁵“Ba'oran kida waotan kuba baara iti, kaina'a'o kapam masakauda'u imi'i upaawa an. Uruu idi kadiman uudai kida sodan. ⁶Mazan udauna'an kamoo wiichan tuukii, sariapa uaradadan pa'ina'o paoribai kida. Kadiman paoribai mawaka'akan, usha'apanum kau'an aonaa iishataba'u kida morotan munapo imi'i ka'azo iti.

⁷“Na'iki ba'oran kida waotan kaiwada-karu bii an. Soda padamata idyaun, mazan aona'a naa ikaakan, kaiwada-karu dikiinan idi idyaun kamoo ai.

⁸“Mazan ba'oran kida waotan kaimana'o imi'i baara iti. Uruu idi uudai kida sodan na'iki ituubarun atii ikaakan: bauta'apa'o kaakan u'aka 30, ba'oran 60, na'iki ba'oran aka 100.”

⁹Jesus kian, “Pukakinaon an puabata'a naa kakinaorii!”

Kanom ni'o Jesus kaiwaan di'itinapa-kinai kuwai

(Matthew 13:10-17; Luke 8:9-10)

¹⁰Pidannao kiwan dauna'an, Jesus wa'akinan 12 patominapa-kidaniinao tuma, na'a'o kapam baokoinao utominapa-kidaniinao. Iaipan ukowaadan pa'ati masha'apanna'o ida'an wuru'u di'itinapa-kinai kuwai kidaz. ¹¹Ukian i'ati, “Okainaabatanii u'ati wuru'u aona'oraz ukowaadauzo-kao, na'apam Tominkaru naobanaitapa-kao, mazan ba'orainao ati okakuwaapan nii soo di'itinapa-kinai kuwai kida ida'an pa'an. ¹²Ukau'an,

“Itukapan nii kanom osha'apatanii,

mazan aona'o nii itaitapanuz.

Īabatan nii oparadan kida,

mazan aona'o nii itaapanuzu.

Īaitapan an maniz, itanawatin mani Tominkaru di'iti,

na'iki uso'otan mani i'oian kida i'ai.””ⁿ

Jesus kainaabatan wuru'u di'itinapa-kinai kuwaiz

(Matthew 13:18-23; Luke 8:11-15)

¹³Udauna'an Jesus kian patominapa-kidaniinao ati, “Aonaan an uaitapan wuru'u di'ora'a di'itinapa-kinai kuwai, na'apam nii mooko uaitapan ba'oran di'itinapa-kinai kuwai kida? ¹⁴Paopauzo paowan kaimana'o kuwai Tominkaru di'iki'o. ¹⁵Pabi'i kida pidan na'apa wuru kawanu'u uudai kida wao-ta'oraz dunapota; ĩabatan pu'a'a naa Kaimana'o Kuwai, Satan kaawa'akan i'ida'ati, ipai ukazata'akan i'ai wuru'u kaimana'oraz kuwai paowa-kariwaiz i'ida'a.

¹⁶“Baokoinao pidannao, inao uudai kida kawanu'o, wao-ta'oraz imi'i di'iti, kuba baara paawa ana'oraz. Īabatan dono Kaimana'o Kuwai, konaukii iza-matanuzu, ¹⁷mazan aonaa itaapan wuru'u kakinaorii kotua'iki pa'ida'a kida.

Masakauda'u karikaonan itaapanuzu. Na'apainim isha'apata'azoo-kao an oo ipataka'uta'azoo-kao an Kaimana'o Kuwai dikin ii, sariapa itanawatinan powaa iti pamishidan ai wuru'u kaimana'oraz kuwai.

¹⁸ “Baokoinao pidannao, inao uudai kida kawanu'o, waota'oraz kaiwada-karu kida sakodata. Inao, iabata wuru'u kuwaiz, ¹⁹ mazan idi'itinpan aimakaan aiapa-kao dau'u, na'iki kasha'apauzi-karu dau'u, na'iki iaipaa-bi'ian ipai pabi'inaaka sodi kida'o aimakaan. Uruu idi imanyukunuutan naa wuru'u kuwaiz. Na'iki aona'a naa isha'apainpan kaiman kuwai kawana'ati.

²⁰ “Mazan baokoinao pidannao, inao uudai kida kawanu'o waota'oraz kaimana'o imi'i baara iti. Iabata wuru'u kuwaiz na'iki imishida, tuukii itaan panyukunuu atiz. Ikaakan bauta'apa'o aka 30, ba'oran 60, na'iki ba'oran 100 manawun.”

Lampa, boon waranu a'o

(Luke 8:16-18)

²¹ Udauna'an Jesus kian i'ati, “Pidan suuan an lamp kabaun nazo ii, na'iam umuuda-kao, boon waranu'u oo bed waranu ii? Aonaa doko'o mani umuuda-kao, aimakaan paawa'a? ²² Kanom dizinpa'o utaapa-kao, na'aka-kao nii kanada'o ida'ati. Na'iki kanom taratapa-kariwai, da'ata-kao niiz. ²³ Pukakinanon an puabata'a naa kakinaorii!”

²⁴ “Punyukunuupa pakawan puabatanii; puna'apan an, uruu kawana'ati'o nii puaitapan. Na'iki powa'a'o nii zii manawun puaitapan taa-kao. ²⁵ Pidanzamata'o okakinaori, powa'a'o nii zii uaitapan taa-kao. Mazan pidan aona'oraz uabatan okakinaori, aona'o nii na'apainim uaitapan taa-kao.”

Jesus kowaadan kuwai uudai sodan dau'a'o

²⁶ Jesus kakinaopan koshan, ukian, “Tominkaru Naobanai-tinan kaikap'ora'a. Wuru kawanu'u pidan paowanuz uudai pazakapun ii. ²⁷ Udauna'an uda'awun aiwaka'an, wakanadan pu'u upokodapan, mazan uudai sodan naa. Aonaa uaitapan na'apam dii usodan. ²⁸ Paaipan ati'o imi'i soda-kidan uudai, atii ukaakan. Kiwiin shomada sodi'o nii zii ukadunaa koditan atii udyaupain, udauna'an ukaakan. ²⁹ U'aka dyuuan dono'o naa, pidan dukutan naazu pasooparan idi, ukamoon kaawan idi'i naa.”

Kuwai mustard uuda dau'a'o

(Matthew 13:31-32, 34; Luke 13:18-19)

³⁰ “Kanom kawanu'o dii wuru'u Tominkaru Naobanai-tinanuz?” Jesus kian. “Kanom kaduz di'itinapa-kinai kuwai mani turuu wakaiwaan wakowaadakinaa niizu? ³¹ Kaikapa'o wuru'u: Pidanzamata'o paowan papaoriba mustard uuda imi'i di'iti, uruu duusodi'o ipai ba'oran paoribai kida uuda ai. ³² Usodan dono'o naa powa'a zii utuubarun ipai paoribai paowa-kariwaiz zakapu ia'o ai, na'iki ukawaodainan iriba. Uruu idi iriba kotu'uz toman pashimaka kida na'apain idikindinan uwaranu'u.”

³³ Jesus tominapa-kidan pidannao soo di'itinapa-kinai kuwai kida ida'an, wuru kida kawanu'u. Utominapa-kidan idyaun masakauda'u itaitapan kawana'ati. ³⁴ Aonaa na'apainim umakaiwaakan di'itinapa-kinai kuwai pakakinaowapa-kinaa nii, mazan paba'oranin dono patominapa-kidaniinao

tuma, na'apaini'o nii zii ukowaadan i'ati masha'apanna'o parada-karu ida'an wuru'u kuwai kidaz.

Jesus mashaadan ma'ozaka'o awaru

(Matthew 8:23-27; Luke 8:22-25)

³⁵ Na'apain uruu wachuupunin, Jesus kian patominapa-kidaniinao ati, "Wamako'o naa karishii baza iti." ³⁶ Uruu iwa'aka'akan naa pidannao, ipaidinan naa kanawa zo'iti, uruu imakon naa. Kaina'a kapam ba'orainao kanawa zo'an kida makon ituma. ³⁷ Masha'apakiaka ma'ozaka'o awaru kaawan na'iki sariapa udaru'o wunu paran kida daawadaan kanawa, maonapa kida unaraadanuzu. Atii wunu paidina'aka kanawa zo'iti. ³⁸ Jesus, uda'awun pa'an, kaimanaiman ukawiizi-baaratan pazowau kanawa tokon itinapu. Sariapa utominapa-kidaniinao pokowauanuzu, na'iki ikian u'ati, "Tiichaa. Aonaa mooko pudopii-kidan waunao? Taa'azo'o naa wanaraan."

³⁹ Sariapa Jesus pokoda'akan na'iki ukian awaru na'iki wunu paran ati, "Pumashaadin!" Sariapa awaru mashaadina'akan na'iki wunu paran sooka'akan naa kapam. ⁴⁰ Udauna'an sariapa Jesus kian patominapa-kidaniinao ati, "Kanom nii dii utarian? Aonaa zii mooko umishidan?" ⁴¹ Mazan tuukii itarian manawun, na'iki sariapa ikian pa'atiaaka kida, "Kandii kaduz dii pidan uruu? Atii awaru na'iki wunu paran izo'ati zii uparadan."

Jesus kodita-kidan oia'o doronainao pidan di'iki

(Matthew 8:28-34; Luke 8:26-39)

5 ¹ Jesus na'iki utominapa-kidaniinao kaawan baza ia'o karishii danoma iti, Gerasa Baara itinapu. ² Jesus maratinan pu'u kanawa zo'iki, pidan ikodapan uruu, kodita'aka'o baaranai iki, ka'unaru kida di'iki.^o ³ Wuru'u pidanaz oia'o doronainao zaamatapanii. Una'auzon umashaapan baaranai an. Aona'a naa kanom ka'iitan padodotan uruu powa'a. ⁴ Iriba'a naa pidannao tiwaan pawatudan uanoba na'iki utaba'u, mazan ipai ubidita'akan chain, wuru'u pawatudapa-kinao kidaz. Uma'ozakan idi manawun aona'a naa turuu uzaamata-kao. ⁵ Una'iakapan baaranai ii aka na'iki midukuo ii aka, wakanadan pu'u na'iki aiwaka'an ukadakoinpan na'iki ipai utazaubi'ian pamada kuba idi.

⁶ Munapo zii utukapan Jesus, sariapa udiman u'ida'ati na'iki ukodoru'ukan ukanaapu ati, ⁷ na'iki ukadakon diiwa'o ida'an, "Jesus, Tominkaru Umanawunu'o Dani! Kanom dii puaipan o'ai? Tominkaru uu ida'an, opishaan pugaru aonaa shoman pupataka'uta'ana'a o'garu," ukian. ⁸ Wuru'u uparadanuz kaikapa'a, Jesus dyuudan idi'o oia'o doronainao so'otinan u'ai.

⁹ Jesus pishaanuzu, "Na'apam pu'uu?"

Pidan kian, "O'uu Iribainao, iriba'o wuru'u waunaouz!" ¹⁰ Tuukii upishaan Jesus aonaa kizi udyuudan oia'o doronainao na'ia'o amazada ai.

¹¹ Na'ia'o iriba'o kooshinao kasaba'ukinpan naawazi za'an, iaroapatinan. ¹² Uruu idi oia'o doronainao pishaan Jesus tuukii, "Turuu shoman pudyuudan wamorotan kooshinao di'iti."

¹³ "Turuu!" Jesus kian. Uru'u naa ikodita'akan pidan di'iki, imorota'akan naa kooshinao di'iti. Iriba'o wuru'u kooshinaouz ikoda mani 2000 idyaun.

Na'iki'o idima'akan atii tawudapu an, atii iwaotan karishii baoko iti. Uruu idi ipai inaraan.

¹⁴Uru'u naa kooshinao taapikinao dima'akan naa, ikakuwaapa'ana'akan naa donoi ia'o pidannao ati, na'iki baokoinao ati kawii-tinpainauz donoi dawun ii kida. Sariapa pidannao makon na'iti itukapa ipai wuru'u sha'apa'oraz na'ii. ¹⁵Ikaawan Jesus ida'ati, itukapa wuru'u pidanaz iriba'oraz da'i oia'o doronainao u'ida'a. Na'a usakanatapan kakamichantinp'a naa, aita-pina'a naa kapam. Tuukii itarian. ¹⁶Pidannao tukapainauz kanom sha'apan, ikakuwaapan naa ba'oran pidannao ati wuru dau'ana'a oia'o doronainao zaamatapauzoniaz da'i pidan, na'iki kooshinao dau'u. ¹⁷Uruu idi tuukia'o ida'an ipishaan Jesus, iaipan umakon pawiiizi iki.

¹⁸Jesus paidina'azon pu'a'a naa kanawa zo'iti, pidan so'ota-kariwaiz oia'o doronainao u'idi'iki, kian Jesus ati tuukia'o ida'an, "Omako kizi putuma!"

¹⁹Aonaa Jesus taapadan umakon patuma. Mazan ukian u'ati, "Pukiwa'a naa puiribannao di'iti, pukowaada'an kizi kanom Naobanai sha'apata pu'ati, ukaimanan idi ukaminka'utan pugaru."

²⁰Uruu idi pidan kiwa'akan naa, na'iki ukakuwaapaanan 10 wiizainao Decapolis Baara an kidainao pidannao ati. Ipai ukowaadan pidannao ati Jesus sha'apatanii kida pa'ati. Na'iki ipai abatainao ukuwaa, tuukii idi'itimpan udau'u.

Jesus kakudan zun sodi na'iki maskonnao izaipaiba

(Matthew 9:18-26; Luke 8:40-56)

²¹Jesus kiwan patominapa-kidaniinao tuma powaa iti karishii baza iti kanawa ida'an. Na'ii iriba pidannao kasaba'ukinan udazaba an awauta.

²²Udauna'an pidan Jairus kia'o u'uu kaawan Jesus ida'ati, uruu kazowautapauzo synagogue pawiiizi ii. Utukapan Jesus, sariapa ukodoru'ukan, udawukan Jesus kanaapu iti ukidiba ida'a. ²³Na'iki tuukia'o ida'an manawun upishaanuzu uaipan pakaminka'uta-kao. Ukian Jesus ati, "Odani sodi zun maonapa'a naa omawakan. Turuu pumakon na'iti pupishata kizi puka'u idi oroo, okakuda kizi na'iki oziwu kizi powaa iti."

²⁴Udauna'an Jesus makon naa utuma. Iriba pidannao makon kapam ituma, atii chakata imashaapan udazaba an kida.

²⁵Na'a'o zun izaipaiba pidannao bii'i. 12 wunu obaiatinan. ²⁶Omakoni'i naa kiwiin bakadun kida daakataanao di'iti, na'iki ipai'i naa otaan papuraatan i'ati. Oaipan pakakudan padamata, mazan kii'an oizain tuukiidinan naa powa'a zii manawun. ²⁷Oabatauzon idi Jesus sha'apatan umanawunu'o aimakaan, omakon naa pidannao bii an Jesus dawu'ati. ²⁸Okian pa'ida'a, "Opishatan an ukamichan karikaonan, kaimana'o nii okakudan."

²⁹Opishata'akan naa uchaakitan za'aba'i, sariapa oizaipan shabata'akan; na'iki kaiman oabatina'akan paka'azo ii, pasaabaa-kao idi pabaiatinan ai. ³⁰Sariapa Jesus aitapan pama'ozakan sha'apatan aimakaan umanawunu'o. Utanawatina'akan powaa iti iriba'o pidannao zikonu'u, upishaan idyaun, "Kanom pishata'oraz okamichan?"

³¹Utominapa-kidaniinao dako'atin uruu, "Puaitapanii iriba pidannao pudazaba an kasaba'ukinpan. Kanom nii mooko pupishaan kanom pishata'oraz pugaru?"

³² Mazan upu'u Jesus awunuudanaan utukapa'azon kanom pishata'oraz paugaru. ³³ Wuru'u zunaz oaitapanii kanom sha'apan pa'ati, sariapa owa'atin panaka-nakaan na'iki patarian bii'i Jesus ida'ati. Okodoru'ukan maonapa ukanaapu'u, na'iki okowaadan Jesus ati ipai kanom sha'apan pa'ati. ³⁴ Jesus kian o'ati, "Pumishidan idi'o pukakudan. Pumako'o naa, punyukunuu kaimanan tuma, pukakuda-kaoa'a naa shaa pubaiatinan ai."

³⁵ Jesus kadakotinan pu'u zii, pidannao kaawan Jairus dapu iki kuwaita'anainao u'ida'ati. Sariapa ikian, "Marina'a naa Tiichaa, mawaka'aka'a naa pudani!"

³⁶ Mazan Jesus aonaa utauan panyukunuu ati na'apa'oram iparadan, na'iki sariapa ukian Jairus ati, "Mana'a putaria'a naa, mazan pumishida pa'an."

³⁷ Udauna'an aonaa utapadan ipai pidannao makon patuma, soo una'aka Peter, James na'iki John James inawuzuz patuma karikaonan.

³⁸ Ikaawan Jairus dapu iti, na'ii Jesus tukapan iriba pidannao kasaba'ukinpan na'iki i'zaadinan diiwa'o ida'an. ³⁹ Jesus morotan kabaun nazo iti na'iki sariapa ukian pidannao ati, "Kandii nii mooko uzaadinan kaikapa'a? Mana'a ukasha'ora'ana'a! Aonaa koraidaonaa mawakan mani wuru'u. Soo oda'awupan karikaonan."

⁴⁰ Mazan ishaazootinan udau'u, pamamishidakan idi uparadan. Sariapa uduyudan ikoditan kabaun nazo iki; una'akan soo koraidaonaa daronao na'iki paminauda'unao, umorota-kidan idyaun koraidaonaa washatinpan di'iti.

⁴¹ Jesus zaamatanuzo paka'u kadu iki na'iki ukian o'ati, "Talitha koun." Kaikapa'o wuru'u parada-karuz: "Zuna sodi, okian, pukadishita," kia'o wuru'u. ⁴² Sariapa okadishita'akan na'iki ochi'ika'akan naa. (12 owunun wuru'u zun sodiz.) Okakudan idi, tuukii idi'itinpan. ⁴³ Mazan Jesus kian i'ati, "Mana'a pa'i ukowaada'ana'a udau'an." Na'iki ukian kapam i'ati, "Utua'a naa owanyukunuu nii."

Aonaa Jesus aiapa-kaon Nazareth ii

(Matthew 13:53-58; Luke 4:16-30)

6 ¹ Udauna'an Jesus makon padyaupai-kizi wiizai iti patominapa-kidaniinao tuma. ² Sookapa-karu Kamoon dono utominapa-kidan pidannao synagogue ii. Iriba pidannao na'iainao abatan ukuwaa, tuukia'o ida'an manawun idi'itinpan. "Na'iki dii uaitapan ipai wuru'u?" ikian. "Kanom taanii u'ati uaitapa-kinaa nii? Na'apa dii usha'apatan umanawun kida'o aimakaan, aona'o watukapauzon? ³ Aonaa carpenter mani uruu, Mary daniz? Aonaa James, Joseph, Judas na'iki Simon inawuzu mani wuru'u uruuz? Aonaa mooko udadakoonao mashaapan da'a'a?" Aonaa imishidan, na'iki aonaa inyukunuu-atin wuru'u usha'apaapanii kidaz. ⁴ Jesus kian i'ati, "Tominkaru prophetinnao naubaa-kaon ba'oran wiizai ii kida, mazan pawizi'i, aonaa uiribannao na'iki ba'oran pidannao naubaan uruu!" ⁵ Uruu idi aonaa Jesus sha'apatan umanawun kida'o aimakaan na'ii, soo masakauda'u karikaonan, upishatan karinainao paka'u idi na'apain ukakuda idyaun. ⁶ Tuukii manawun udi'itinpan idau'u imamishidakan idi paugaru.

Jesus dyuudan 12 patominapa-kidaniinao

(Matthew 10:5-15; Luke 9:1-6)

Udauna'an Jesus makon naa ipai wiizai kida kawana'ati; na'ii ukakinapan ipai pidannao. ⁷ Udadadan 12 patominapa-kidaniinao baokopa pa'ida'ati.

Udauna'an udyuudan naa imakon dya'utam kida. Utaan ma'ozaka-karu i'ati, ikodita-kida-kinaa nii oia'o doronai kida.

⁸Udauna'an ukian i'ati, "Mana'a pa'i una'aka'ana'a aimaakan kida utuma umakon an, soo uwadookori pa'an. Aonaa una'aka'ana'a wanyukunui, oo usaakon, oo upuraatan kida. ⁹Pukaiwada pudazkidi. Aonaa puna'aka'a naa ba'oran pushooton." ¹⁰Jesus kian i'ati kapam, "Na'iam udapaapa-ka'o kaiman, na'ii usookadin uruu kabaun di'ii atii udobata'azon kawana'ati ba'oran wiizai iti. ¹¹Ukaawan an na'ia'oram wiizai di'iti, imadapaapakan an unao kaiman oo imaabata'azookan an ukuwaa, udobata na'iki uparauda'aka imi'i ukidiba iki kida, itaitapa kizi papataka'uta-ka'o nii." ¹²Uruu idi imako'okan kida'a naa ikakinaopaanan pidannao itanawatin kizi'i naa pa'oian kida ai.

¹³Ikodita-kidan iriba oia'o doronainao kida pidannao ai, na'apain iriba iramaudan pidannao olive oil^p idi na'iki ikakudan idyaun.

John Chikaawunuupauzo mawakan daua'o

(Matthew 14:1-12; Luke 9:7-9)

¹⁴King Herod abatan Jesus kaunamanaan ipai amazada kawana'ati. Pabi'i kida pidannao kian, "John Chikaawunuupauzo kakuda'oraz powaa iti! Uruu idi'o wuru'u kaina'a uma'ozakan usha'apata-kinaa nii umanawun kida'o aimaakan." ¹⁵Ba'orainao kian, "Uruu Elijah!" Ba'oran kian, "Uruu prophet, kotua'o Tominkaru prophetin kawanu'o." ¹⁶Herod abatan idizu, ukian, "Uruu John Chikaawunuupauzo! Odukuta-kidani'i naa sha'atii ukanau, mazan kaina'a ukakudan powaa iti."

¹⁷Kaikapa'o da'i wuru'u John zowiauzo-ka'oaz. Herod dyuudan John zaamata-ka'o, udodota-ka'o na'apain utaraa-ka'o. Herod sha'apatan wuru'u kaikapa'a Herodias aipan ati'o, uzaamataniaz paudaiaro nii, pa'inawuzu Philip daiaroz. ¹⁸John Chikaawunuupauzo aonaa umashaadan pakadako-tinan Herod ati kaikapa'a: "Aonaa Tominkaru kashaapan pidan zaamatan pa'inawuzu daiaro!" ¹⁹Uruu idi'i naa Herodias to'ora-kizaitapan John, oaipan pazowii-kidanuzu. Mazan Herod kazannaatapa uruu. ²⁰Herod tarian John ai, uaitapan idi kaimana'o na'iki umanawunu'o pidan uruu. Una'apan idi utaapan uruu kaiman. Unaudapa paabatapan John paradan pa'ati, panyukunu-kasharutinpan pu'u padamata tuukii, ipai John paradan kawana'ati pa'ati.

²¹Herod shakatan kamoo kaawan dono'o naa, Herodias kian, "Aizii turua'o nii okaunaatinan John ati." Na'apain, Herod dapadan ipai umanawun-tinpainao pidannao, soldyaa zowaunaanao kida na'iki kazowautapainao pairibannao Galilee Baara ii. ²²Herodias dani mawuusa morotan na'iki okonaupan naa. Tuukii Herod na'iki upidanannao konaukii-kidanuzo. Uruu idi'i naa King Herod kian o'ati, "Na'ia'oram aimaakan puaipan, o'taan nii pu'ati. Pupishaa o'ai!" ²³Mishi'o oparadan, o'taan nii pu'ati kanom puaiapanii, turuu o'taan pu'ati pazikon an osha'apauz."

²⁴Na'iki'o mawuusaba koditan opishaa'anan padaro kaikapa'a: "Kanom turuu opishaan u'ai?" Odaro kian, "John Chikaawunuupauzo zowau, pukii."

²⁵ Kadimana'o ida'an okiwa'akan king di'iti. Okian, “Ōaiapa putaan ō'ati aizii da'a'a John zowau paraapi nazo'o.” ²⁶ Uruu idi tuukii king kasha'oran, mazan aona'a naa turuu upana'adan paparadan: ipai pidannao abatan wuru'u upishaanuz oroo. ²⁷ Sariapa udyuuda'akan soldyaa na'anan John zowau taraa-kizai iki. Soldyaa mako'okan udukuta'akan naa John kanau. ²⁸ Udauna'an ukaawa-kidan naa paraapi ida'anaz utaan naa zun atiz. Udauna'an zun taan naazu padaro ati.

²⁹ John tominapa-kidaniinao abatan idi'i naa uzowii-kaō, ĩnankan naa John nanaa, ĩdīdan naa kapamazū.

Jesus paan 5000 pidannao

(Matthew 14:13-21; Luke 9:10-17; John 6:1-14)

³⁰ Jesus dyuudaniinao kaawan u'ida'ati powaa ati, na'apain ipai ĩkowaa-dan pakakinaopan dau'u pidannao, na'iki kanom pasha'apata. ³¹ Iriba pidannao kaawa-kaawan Jesus ida'ati, baokoinao kiwa-kiwan pu'u kapam, aonaa kowas na'apam naa ĩaroopan. Uruu idi Jesus kian ĩ'ati, “Wamako amazada iti pidannao ai, usookapa kizi masakauda'u na'ii.” ³² Uruu ĩmako'okan naa baza iti kanawa ida'an pidan aonaa-kizi itinapu. ³³ Upu'u iriba pidannao tukapan ĩmakon, na'apain ĩaitapa ĩdyaun. Uruu idi ipai pidannao makon kadimana'o ida'an wiizai kida iki unaawa an. ĩkaawan kiwiin Jesus makopa-kizi iti.

³⁴ Jesus maaratinan kanawa di'iki, utukapa iriba pidannao, tuukii ukasha'oran ĩdau'an, utukapan idi kaznizonao kawan ĩdyaun, aona'oraz ĩkataapikin. Uruu idi dobata ukakinaotan ĩdyaun. ³⁵ Wachuupun idi'i naa, utominapa-kidaniinao kian u'ati, “Wachuupu'unan naa wuru'u, na'iki da'a'orazu amaza-da'a'o karikaonan wuru'u waunaouz. ³⁶ Pudyuuda'a naa shoman wuru'u pidannaouz, maonapa'o zakapu oo wiizai kida di'iti ĩtorii'an kizi pawanyukunu nii.”

³⁷ “Unao mishi'oraiman taa ĩwanyukunuu nii.” Jesus kian.

ĩpishaan uruu, “Puaiapa sha'a watoriankan ĩwanyukunuu nii 8 kauzu kaudin-karu winipinaa ida'an?”^q

³⁸ Uruu idi Jesus pishaan ĩdyaun, “Na'apauda'um bread kaina'a u'ida'a? Utukapanaka.”

ĩawunuutankan dauna'an, ĩkian u'ati, “Kaina'a baka'iauda'u breadnao na'iki dya'utam kopaunao sodi kida.”

³⁹ Udauna'an Jesus dyuudan patominapa-kidaniinao sakanata-kidan pidannao, katoontinapa kida ko'ori'o pinidi paawa an. ⁴⁰ Uruu idi pidannao sakanatan katoontinapa kida, bauda'apa'o ida'a 100, ba'oran ida'a 50.

⁴¹ Jesus zaamatan wuru'u baka'iauda'u'oraz breadnao na'iki dya'utama'oraz kopaunao, uawunuupan aokazi iti patoriinpan tuma, “Kaimana'o pugaru Tominkaru, putaan idi wawanyukunuu nii.” Udushowan naa wuru'u bread kidaz, udyuudan naa patominapa-kidaniinao taanuzu ipai pidan kawana'ati. Na'apa kapam ubuutan wuru'u kopau kidaz ipai ĩkawana'ati. ⁴² Ipai pidannao aroopan abaapa kida. ⁴³ Udauna'an Jesus tominapa-kidaniinao zawadan 12 dazowan kida wanyukunui wa'akun. ⁴⁴ Daonaioranao paa-kariwaiz na'apain, uikoda mani 5000 ĩdyaun.

q 6:37 8 kauzu kaudin-karu winipinaa: Greek paradan ida'an 200 denarius ati'o.

Jesus chi'ikan wunu paawa an

(Matthew 14:22-33; John 6:15-21)

⁴⁵Sariapa uruu dauna'an aka Jesus dyuudan patominapa-kidaniinao kiwii-tan pa'ua'ati baza itinapu kanawa ida'an Bethsaida iti. Uruu una'an zii, uduyuda'azon idi pidannao kiwan padapu iti kida. ⁴⁶Pidannao kiwan dauna'an, umakon naawazi paawa iti. Na'ia'a naa utoriinpan. ⁴⁷Kamoo tipitanin, karishii zikon ia'a naa kanawa, Jesus na'ian zii pa'an unaawa ii paba'orantin. ⁴⁸Utukapa aonaa patominapa-kidaniinao ka'iitan papooratan kanawa kadiman, awaru pootan idi idyaun pakanaapu iki.

Aizii wakankanaanin ukaawan i'ida'ati, chi'ikapa wunu paawa an. Uwazoo-wazooan pu'u idyaun, ⁴⁹itukapa uchi'ikapan wunu paawa an. "Ma'achai!" ikian patarian bi'i.

⁵⁰Ipai itarian tuukii itukapan idi uruu. Sariapa Jesus paradan, ukian i'ati, "Mana'ua utaria'ana'a. Ōgaru wuru'u!" ⁵¹Udauna'an upaidina'akan naa ituma kanawa zo'iti. Sariapa awaru mashaada'akan, tuukii manawun i'di'itinpan udau'u. ⁵²Usha'apanum kau'an aonaa zii itaitapan manawun kanom sha'apa'o 5000 pidannao paa-ka'o dono'oraz, dadara i'zaamatan aimaakan panyukunuu iti.

Jesus kakudan karinainao Gennesaret ii

(Matthew 14:34-36)

⁵³Itaraukan karishii wakadapu itinapu Gennesaret Baara iti. Na'ii i'ko'i-dan pakanawan karishii danoma'a. ⁵⁴Imaaratinan kanawa di'iki, sariapa pidannao aitapa'akan Jesus. ⁵⁵Uruu idi ipai pidannao makoodanaan wiizai kawana'ati kida, ina'akan karinainao pawizi baara ida'an kida paabata-kizi iti na'iam Jesus kaawan.

⁵⁶Jesus makon an na'itim karikaonan, wiizai, dono'i, oo zakapu kida iti, pidannao na'akan nii karinainao u'ida'ati, na'apain ipishaan uruu tuukia'o ida'an iaipan upishata-kidan pakamichan danoma karikaonan karinainao ati. Ipai pishatainao ukamichan kakudan powaa iti.

Pidan tomanii kakinaorii kida

(Matthew 15:1-9)

7 ¹Phariseenao na'iki tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u, Jerusalem iki'o i'wa'atin, kaawan Jesus ida'ati. ²Itukapa pabi'i kida Jesus tominapa-kidaniinao, aonaa ichikaan paka'u paaroopan ua'ii pakakinaorinaa kawana'ati. ³(Phariseenao na'iki ipai ba'orainao Jewnao taapa zii pakawan kakinaorii kotua'oraz idokozu-daunnao taapan, aonaa i'aroopan machikaaka-daun paka'u kakinaorii kawana'ati. ⁴Itorian dono aimaakan, aona'o nii inikan sariaapazu, mazan kiwiin ichikaan niizu. Na'apain iriba itaapan ba'oran kakinaorii kida, wuru kawanu'u ichikaakapauzon kaduzuz pakoon kida, ka'uz kin kida, boon kida, aroapa-kizai baara kida kapam.) ⁵Uruu idi Phariseenao na'iki tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u pishaan Jesus, "Kanom ni'o aonaa putominapa-kidaniinao taapan kakinaorii wadokozu-daunnao di'iki'oraz, mazan i'aroopan aonaa ichikaan paka'u wakakinaorinaa kawana'ati."

⁶ Jesus dako'atin idyaun, “Mishi'o tawuru'u Isaiah paradan kiauizonuz unao dau'an kotua'a naa! Mishi'o wuru'u, unao taapinpainao kaimanainao nii kaikini'i, na'apa usaadinpan kawan:

‘Di'oraz pidannao, itaapan oġaru umanawunu'o nii
paparadan ida'an karikaonan,
mazan munapo'o itaapan panyukunuu o'ai.

⁷ Aonaa mishi'o mani imanawuntapan oġaru,
mazan itaapan pidan tomanii kakinaorii karikaonan,
aonaa okakinaori kida mani!’^r

⁸ Unao, aonaa uaipan Tominkaru kakinaori, mazan umishidan pidan tomanii kakinaorii karikaonan.”

⁹ Jesus kian i'ati powa'a zii, “Uaitapa mishi udi'itinpan aonaa uaipan Tominkaru kakinaori, mazan uaipan utaapan umishidauzonii kaduz kakinaorii pa'an. ¹⁰ Moses kakinaori kian, ‘Pumarainapa pudaru na'iki pudaro,’ na'iki ‘kanom dakoopa'o padaru oo padaro zowii-karu nii.’ ¹¹ Mazan unao kakinaopan, turuu pidan kian padaru oo padaro ati kaikapa'a: ‘Kanom otaa'azooni'i naa pu'ati padamata, aona'o nii otaan pu'atizu, usha'apanum kau'an otaani'i naazu “Corban” nii (taa-kariwai Tominkaru ati, kia'o wuru'u).’ ¹² Na'apa'o ida'an aonaa utaapadan ukaminka'utan padaru oo padaro. ¹³ Unao, aonaa uizo'atin Tominkaru kakinaori, soo utaapa'azon pakawan wuru'u pidan tomaniaz kida kakinaorii. Na'apain iriba kaina'a ba'oran kida na'apa'o usha'apaapan.”

Kanom toma'o pidan oian

(Matthew 15:10-20)

¹⁴ Udauna'an Jesus dapadan kasaba'ukinpainaouz pidannao pa'ida'ati, baukapa'a naa ukian i'ati, “Uabatapa kaimanaiman, uaitapa kizi na'apam okian. ¹⁵ Kanom pidan nikanii, aonaa u'oiidan pidan. Mazan, kanom kodita'o pidan nyukunuu iki, uruu pa'an oiida'oraz pidan. ¹⁶ [Pukakinaon an puabata'a naa kakinaorii!]^s

¹⁷ Jesus mako'okan naa uwa'aka'akan naa pidannao kasaba'ukinpainaouz, umorotan kabaun nazo iti. Utominapa-kidaniinao pishaan naa uruu na'ii, itaipan ukowaadan wuru'u di'itinapa-kinai kidaz kuwai masha'apan-na'o ida'an. ¹⁸ Jesus kian i'ati, “Aonaa zii mooko uaitapan kapam? Kanom pidan nikanii, aonaa u'oiidan uruu. ¹⁹ Usha'apanum kau'an, aonaa umorotan unyukunuu iti, soo utoba nazo iti karikaonan. Udauna'an ukodita'akan ni'i naa u'idi'iki.” (Kaikapa'o kadakotin-karu ida'ana'o, Jesus kowaadan ipai sha'ap'oram wanyukunui turuu unika-kao.)

²⁰ Powa'a zii ukian, “Kanom kodita'o pidan di'iki, wuru'u oiida'oraz pidan pa'an. ²¹ Usha'apanum kau'an kanom kodita'o pidan nyukunuu iki, uruu wuru'u oiida'oraz pidan di'itinpan, usha'apata-kinaa nii oii kida'oraz aimakaan kaikapa'oraz kida'a: pidan kaminshu'uinpan, pidan koidimikin, pidan zowian ba'oran pidan, ²² pidan ba'orantapan, pidan misha'ororun, na'iki pabi'inaaka kida'o oia'o sha'apata-kao; wuru kawanu'u umariidinauzon, aonaa ukiba'azoo-kidan pasha'apaapan oii kida'o aimakaan, ukishauzi-shorin,

udakoomikin, unaudapa pa'atadinpan, na'iki imashaapan maaitapinaka-daun karikaonan. ²³Ipai wuru'u oii kida'oraz sha'apata-kao, pidan nyukunuu iki'o ukoditan na'iki uruu kida oiida'o pidan."

Gentileaba mishida'o

(Matthew 15:21-28)

²⁴Udauna'an Jesus makon munapo'o amazada di'iti, maonapa'oraz donoi Tyre Baara antanapu. Umorotan kabaun nazo iti, aonaa uaipan pidannao aitapan pana'an, mazan aonaa turuu udizinan. ²⁵Zuna, kaina'a'o oia'o doronai odani sodi zun ida'a, abata Jesus kaina'an na'apain okaawan Jesus ida'ati, odazabadinan oawun imi'i baara iti. ²⁶Wuru'u zunaz, Gentile' oroo, oshakatan Phoenicia Baara ii Syria ia'oraz. Tuukia'o ida'an opishaan Jesus, oaipan ukodita-kidan oia'o doronai paudani sodi zun ai.

²⁷Mazan Jesus dako'atin oroo, "Wapaa zii kiwiin koraiziannao. Aonaa turuu koraiziannao wanyukunuu taa-kao arimarakanao ati."

²⁸Okian, "Mishi'o, Naobanai, upu'u arimarakanao nikan koraiziannao wanyukunuu unuba miisa" waranu'u."

²⁹Ukau'an Jesus kian o'ati, "Pudako'atin idi oparadan na'apa, pukiwa'a naa pudapu iti puikodan nii pudani sodi kodita'aka'a naa oia'o doronai o'ai!"

³⁰Okiwan padapu iti, oikoda paudani washatinpan bed paawa'a, oia'o doronai kodita'aka'a naa o'ai.

Jesus kakudan makina'o na'iki maparadanu'o daonaiora

³¹Udauna'an Jesus makon Tyre Baara iki, umakon Sidon an atii Galilee Karishiiz iti. Na'iki'o udobatan maonapa Decapolis Baara an. ³²Pidannao kaawa-kidan Jesus ida'ati daonaiora makina'o na'iki aona'o maparadanu'o kapam. Ipishaan Jesus tuukia'o ida'an, iaipan upishatanuzu paka'u idi. ³³Uru'u naa Jesus na'akanuzu paba'orantin munapo pidannao ai; na'ii umuudan paka'u shuwu kida ukinao kida di'iti, udauna'an usopitan pazaa-dako, uruu idi upishatan uninoba. ³⁴Udauna'an Jesus awunuupan aokazi iti na'iki uto'ota'akan panizowan na'iki ukian, "Effatha." "Puda'atin," kia'o wuru'u. ³⁵Uru'u naa mishi ukinao da'atina'akan na'iki uninoba kiitina'akan; uruu idi kaimana'a naa uparada'akan.

³⁶Udauna'an Jesus kian ipai pidannao ati, "Mana'a pa'i ukowaada'a naa ba'orainao pidannao ati wuru'u." Ukakinaowan pu'u idyaun powa'an kida padamata, powa'a zii manawun ikowaadaabi'ian baokoinao ati udau'u. ³⁷Ipai abatainaouz udau'u, tuukii manawun idi'itimpan. Na'iki sariapa ikian, "Ipai kanom usha'apatanii kida kaiman zii manawun usha'apatanuzu. Ukakinaoda zii makinoo-ziiwa na'iki ukaparadanuta zii maparadanu'o."

Jesus paan 4000 pidannao

(Matthew 15:32-39)

8 ¹Masakauda'u uruu dauna'an, iriba'o pidannao kaawan Jesus ida'ati koshan. Na'apain uruu dono, aona'ora'a naa iwanyukunuu nii. Uruu

idi Jesus dapadan patominapa-kidaniinao pa'ida'ati. ²Ukian i'ati, “Ōkasha'ora-kida, ōtukapan wuru'u pidannaouz, ina'an idi idikinauda'u kamo'o naa ōtuma na'apain aonaa kanoma'a naa inikan. ³Aonaa turuu ōdyuudan idyaun maaroopaka-daun, panaadon imadoronaitan pazamazin idi pamakopa-kizi an, usha'apanum kau'an pabi'i kida munapo'o imashaapan.”

⁴Utominaapa-kidaniinao pishaan uruu, “Na'apam nii dii mooko pidan ikodan wanyukunui da'a'a, baara'a karikaonan, papaa-kinaa nii ipai wuru'u iriba'oraz pidannao?”

⁵“Na'apauda'um bread kaina'a u'ida'a,” Jesus kian i'ati.

“Kaina'a 7 bread,” ikian.

⁶Jesus dyuudan ipai pidannao sakanatan imi'i baara'a. Udauna'an uzaamatan bread kidaz, utoriinapa-kidanuzu. “Kaiman,” ukian Tominkaru ati udau'an. Udushowanuzu, udauna'an utaanuzu patominapa-kidaniinao ati, inao kizi'i naa kataanuzu ipai pidannao kawana'ati. Ipai isha'apatan padyuuda-kizinao. ⁷Na'a'o kapam masakauda'u kopaunao. Utoriinapa-kidanuzu. “Kaiman,” ukian Tominkaru ati udau'an. Udauna'an utaan naa kidaz patominapa-kidaniinao ati, inao kizi kataanuzu koshan pidannao ati.

⁸⁻⁹Ipai pidannao aroopan abaapa, ikoda mani 4000 pidannao. Jesus tominapa-kidaniinao zawadan 7 dazowan kida wanyukunui wa'akun. Udauna'an Jesus dyuudan naa pidannao kiwan padapu iti kida. ¹⁰Sariapa upaidinan kanawa zo'iti patominapa-kidaniinao tuma, imakon munapo'o wiizai Dalmanutha Baara iti.

Phariseenao aipan Jesus aidan umanawunu'o aimakaan pa'ati

(Matthew 16:1-4)

¹¹Phariseenao kaawan Jesus ida'ati. Ōtiwaa-kidapa'azon uruu, uruu idi ikian u'ati, “Puaida wa'ati, na'apam turuu pusha'apatan umanawun kida'o aimakaan, puaida-kida kizi wa'ati kaina'a mishi mishi'o Tominkaru ma'ozakan kaina'an pu'ida'a.” ¹²Mazan Jesus nyukunuu kasha'oran, na'iki ukian, “Kanom nii mooko utukapa'azon umanawun kida'o aimakaan sha'apata-kao? Ōkowaadan nii u'ati, aonaa turuu ōaidan umanawun kida'o aimakaan u'ati!” ¹³Udauna'an uwa'aka'akan naa idyaun. Upaidinan koshan kanawa zo'iti patominapa-kidaniinao tuma, imakon naa karishii baza iti.

Phariseenao na'iki Herod yeastin kida

(Matthew 16:5-12)

¹⁴Jesus tominapa-kidaniinao manyukunuutan pana'akan iriba bread kida; ina'akapanii bauda'apa sodi karikaonan patuma kanawa zo'o. ¹⁵Jesus kakinaotan idyaun, “Uzaudin pa'i Phariseenao yeastin ai na'iki Herod yeastin ai kapam.”

¹⁶Uruu idi ikian pa'atiaaka, “Ukian kaikapa'a uaitapan idi'o aonaa bread nii wa'ida'a.”

¹⁷Jesus aitapa na'apa'oram wuru'u ikianuz. Uruu idi upishaan idyaun, “Kanom nii ukadakoinapa-kidan bread aonaan u'ida'a? Aonaa mooko uaitapan? Dadara'o mooko manawun uzowau? ¹⁸Isha'o mooko uawun na'iki aonaa ukakinaon? Aonaa mooko uaitapan ¹⁹tawuru dono'o ōdushowauzonuz baka'iauda'u breadnao ōpaa-kinaaz 5000 pidannao? Na'apauda'um dazowan kida wanyukunui wa'akun uzawadan na'apain?”

Utominapa-kidaniinao kian u'ati, "Na'a'o sha'atii 12 dazowan kida wanyukunui wa'akun."

²⁰"Tawuru dono'o mani'i òdushowauzonuz 7 bread 4000 pidannao ati, na'apauda'um dazowan wanyukunui wa'akun uzawadan na'apain?"

"7 dazowan sha'atii," ìkian. ²¹"Upu'u zii, aonaa uaitapan?" ukian ì'ati.

Jesus saabaan pidan awun isha'o Bethsaida ii

²²Udauna'an ìkaawan naa Bethsaida iti. Na'ia'a naa pidannao kaawa-kidan ishaawun pidan Jesus ida'ati, tuukia'o ida'an ìaipan upishatanuzu. ²³Jesus zaamatan wuru'u ishaawunuz paka'u di'iki, una'aka'akanuzu munapo wiizai ai. Udauna'an usopitan pazaadako uawun kida di'iti, na'iki upishatan uawun kida paka'u kida idi. Udauna'an upishaanuzu, "Putukapa'a naa aimaakan?"

²⁴Daonaiora awunuudanaan, na'iki ukian, "Òtukapa pidannao, mazan òtukapan ìdyaun ikoda tawuru'u atamunnao chi'ikapan kawanu'o."

²⁵Udauna'an Jesus pishatan powa'a zii koshan uawun kida paka'u idi. Uruu uawun kida saabaina'akan naa, kaimanaimana'a naa utukapan koshan.

²⁶Udauna'an Jesus dyuuda'akan naazu sariapa padapu iti. Ukian kapam u'ati, "Mana'a pa'i pumako'ona'a wiizai iti powaa iti."

Kanom dii Jesus?

(Matthew 16:13-20; Luke 9:18-21)

²⁷Udauna'an Jesus makon patominapa-kidaniinao tuma wiizai kida di'iti, maonapainauz Caesarea Philippi itinapu. Ìmakopaanan pu'u upishautaan patominapa-kidaniinao, "Na'apa dii pidannao kian òdau'an?" ²⁸Ìdako'atin uparadan kaikapa'a: "Pidannao kian pugaru John Chikaawunuupauzoz, na'iki baokoinao kian pugaru prophet Elijah, na'iki baokoinao kian pugaru kotua'oraz prophetnao bii iki'o kaawan powaa ati koshan."

²⁹Udauna'an upishaan ìdyaun, "Unao mani. Na'apa dii ukian òdau'an?"

Sariapa Peter dako'atinuzu, "Pugaru Christ."

³⁰Udauna'an Jesus kia'akan ì'ati, "Mana'a pa'i ukowaada'ana'a kanom wuru'u ògaruz."

Jesus kowaadan na'apam nii pamawakan

(Matthew 16:21-28; Luke 9:22-27)

³¹Uruu dauna'an Jesus kakuwaapan naa pazowia'azoo-kaò dau'u. Ukian, "Daonaiora Aokazi Ìki'o ubaiaapan nii kasha'ora'o manawun. Kazowautapai-nao Jewnao, na'iki faadaanao zowaunaanao, na'iki tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u, aona'o nii ìaipanuzu. Uzowii-kaò nii kapam, mazan idiki-nauda'u kamoo dauna'an ukadishitan nii powaa iti koshan."

³²Jesus kakuwaapan idi kaimanaiman manawun ì'ati, Peter dapadanuzu pana'itinapu na'iki uto'orauanuz. ³³Sariapa Jesus tanawatinan na'iki uawunuupan ba'oran patominapa-kidaniinao di'iti, na'iki sariapa uto'orauan Peter. Ukian u'ati, "Pumako ò'ai, Satan. Aonaa pudi'itinpan Tominkaru di'itinpan kawan, mazan pudi'itinpan pidan di'itinpan kawanu'o karikaonan."

Jesus pidanan baiaapa'o nii oia'o

³⁴ Udauna'an Jesus dapadan iribainaouz pidannao na'iki patominapa-kidaniinao pa'ida'ati. Ukian i'ati, "Kanom da'ana'azo'o ôgaru, marii umarina'atan panaudapanii pasha'apaapan, na'iki una'akan pacrossannaa," na'iki uda'anan ôgaru. ³⁵ Kanom kazannaata'azo'o pananaa, uwaziwadan niizu; mazan kanom waziwada'o pananaa ôdikin ii, na'iki Kaimana'o Kuwai dikin ii, mishi'o nii uikodan karikaonanu'o kakupa-karu pa'ati. ³⁶ Aonaa kanom pidan ikodan uzaamatan an ipai aimaakan imi'i baara an kida'o, uwaziwainan pu'u karikaonanu'o kakupa-karu ai. ³⁷ Oo kaina'a sha'a aimaakan powa'a'o uaiapaka'o karikaonanu'o kakupa-karu ai? ³⁸ Na'ia'oram pidan kiba'azoo-kida'o pada'anan ôgaru, na'iki pakakuwaapan ôkakinaori kida dau'u wunao ati'i, oiainaouz na'iki mamishida-kainaouz; na'apa'o nii kapam Daonaiora Aokazi Iki'o kiba'azoo-kidan uruu, ukaawan dono udaru umanawunun tuma na'iki kaimanainao Angelnao tuma."

9 ¹ Udauna'an ukian, "Ôkowaadan nii mishi'o u'ati, pabi'i kida unao kida'a'a, aona'o nii zii umawakan utukapan ua'ii Tominkaru Naobanaitinan kamoan kaawan umanawunu'o ida'an."

Jesus pana'adinan patominapa-kidaniinao awun za'a

(Matthew 17:1-13; Luke 9:28-36)

² Aizii 7 kamoo dauna'an Jesus na'akan patuma, Peter, James na'iki John dokoa'o midukuo paawa iti. Na'ii ina'ian na'apauda'u sodi karikaonan. Utominapa-kidaniinao awun za'a upana'adina'akan. ³ Ukamichan tanawatinan wizi'i na'iki baraka, ubarakan powa'a zii ipai pidannao chikaapauzonao chikaan nii ai. ⁴ Udauna'an itukapa Elijah, Moses tuma, kadakotinan Jesus ati.

⁵ Peter kian Jesus ati, "Tiichaa, kaimana'o wuru'u wana'anuz da'a'a. Turuu wotoman idikinauda'u kabaunnao sodi kida, bauda'apa pu'ati, ba'oran Moses ati na'iki bauda'apa Elijah ati." ⁶ Tuukii Peter tarian baokoinao tuma, aonaa uaitapanaatan na'apam pakia'akan.

⁷ Udauna'an isha'iz kaawan udikinda'akan naa idyaun, na'iki parada-karu kian isha'iz bii iki, "Di'ora'a ôdani ômarainapanii, uabata na'apam ukian!" ⁸ Iawunuudanaa'akan kadimana'o ida'an, aona'a naa ba'oran pidannao nii ituma, soo Jesus karikaonan.

⁹ Itokapaanan pu'a'a naa midukuo iki, Jesus kian i'ati, "Mana'a pa'i ukowaada'ana'a wuru'u utukapaniaz, atii Daonaiora Aokazi Iki'o kadishitan dauna'an pamawaka-kizi iki." ¹⁰ Imishida uparadan, mazan pa'atiaaka ipishautaakapaanan na'apa'oram ati'o wuru'u ukianuz, "ukadishitan nii pamawaka-kizi iki," kia'oraz, iaipan paaitapanuzu.

¹¹ Uruu dauna'an ipishaan Jesus, "Kanom ni'o tiichaapauzonao Moses kinaori dau'u kian, 'Elijah'o nii wa'ati kiwiin.'?"

¹² Ukian i'ati, "Elijah'o nii mishi wa'ati kiwiin uminziwata'anan ipai aimaakan. Na'apa kotua'o usaadauzo-kao Tominkaru Paradan ida'a Daonaiora

Aokazi Iki'o dau'an, upataka'uta-kao nii tuukii na'iki aona'o nii uaiapa-kao. ¹³ Ōkowaadan nii u'ati, mishi, Elijah kaawanka'a naa na'iki pidannao pataka'u-tauzonii uruu, na'apa usaadinpauzon kawana'ati Kaarita ida'a kotua'a naa."

Jesus kodita-kidan oia'o doronai daonaiaora di'iki

(Matthew 17:14-21; Luke 9:37-43a)

¹⁴ Uruu dauna'an ikaawan naa powaa ati baokoinao tominapa-kida-kari-wainao ida'ati, itukapa iriba pidannao kasaba'ukinpan ituma. Na'a'o kapam tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u kadakotinan ituma. ¹⁵ Iribainao pidannao tukapan idi Jesus wa'atin, tuukii ikonaukia'akan, na'iki idima'a-kan u'idi'iti, idapaapan naa uruu kaiman kapam.

¹⁶ Jesus pishaan patominapa-kidaniinao, "Kanom dau'ana'o ukadakoinpan wunao tuma'a?"

¹⁷ Bauda'apa pidan tunarunao dako'atin uparadan iriba'o pidannao bii iki. Ukian, "Tiichaa, kaina'a ōna'akan ōdani daonaiaora pu'ida'ati. Kaina'a oia'o doronai u'ida'a, na'iki aonaa ukaparadanun. ¹⁸ Na'apainim oia'o doronai tuu-kiida'akan an uruu, ukaboota'akan nii uruu imi'i baara iti, udauna'an bozo-wa'o koditan udako iki, ukuzowa'akan paudako kida, udauna'an udadara'a-kan, dadara, dadara. Ōpishaanii padamata putominapa-kidaniinao, ōaipan ikodita-kidan wuru'u oia'o doronaiz u'ai, mazan aonaa ituruan."

¹⁹ Jesus kian, "Na'apa dii aonaa zii umishidan? Kotua'iki'i naa ōmashaapan utuma? Kotua'iki'i naa ōna'an ōbaiatinan utuma? Puna'aka na'iki wuru'u daonaiaoraz ō'ida'ati."

²⁰ Uruu idi ina'akan naa uruu Jesus ida'ati. Aizii oia'o doronai tukapa'a-kan idi Jesus, sariapa udorauta-kidan na'iki uzii'a'akan wuru'u daonaiaoraz. Uwazainan naa na'a imi'i baara'a, udako bozowa'akan naa kapam. ²¹ Jesus pishaan daonaiaora daru, "Na'apam dii ukotua'ikin naa pudani kaikapanu'u?" Daonaiaora daru kian, "Kotu'u uduusodin iki. ²² Panaadon kida, maonapa da'i oia'o doronai zowiinuzu ukabootan ida'an uruu tikazi di'iti na'iki wunu baoko iti. Pukamunan-kida shoman waunao, na'iki pukaminka'uta waunao, puturuan an pukaminka'utan!"

²³ Jesus kian u'ati, "Kanom nii pukian 'puturuan an pukaminka'utan'? Ipai aimaakan sha'apan nii pidan ati, umishidan an."

²⁴ Daonaiaora daru kian diiwa'o ida'an, "Ōgaru, ōmishida padamata, mazan ōaipan pukaminka'utan ōgaru, ōmishida kizi kaimanaiman manawun."

²⁵ Jesus tukapan idi iriba'a naa pidannao kasaba'ukinan padazaba ati, ukian oia'o doronai ati, "Makina'o na'iki maparadanu'o doronai, ōaipan pukoditan wuru di'iki'i daonaiaoraz, aonaa ōaipan pumorotan u'idi'iti powa'a!"

²⁶ Uruu oia'o doronai kadako'okan, uzii'autapa'akan daonaiaora, udauna'an ukodita'akan naa u'ai. Mawaka'o kawanu'o daonaiaora tukapa-kao, na'iki ipai pidan kian, "Ei, umawakan!" ²⁷ Mazan Jesus zaamatan uruu paka'u di'iki, ukadishita-kidan naazu.

²⁸ Uruu dauna'an Jesus makon umorotan pasookapa-kizi kabaun nazo iti patominapa-kidaniinao tuma, na'ii ina'ian na'apauda'u sodi karikaonan. Ipishaan Jesus, "Kanom ni'o aonaa waturuan wakodita-kidan oia'o doronai?"

²⁹ Jesus dako'atin idyaun, "Soo toriinapa-karu ida'an turuu na'apainao oia'o doronainao kodita-kida-kao."

Jesus paradan koshan pamawakan dau'u

(Matthew 17:22-23; Luke 9:43b-45)

³⁰ Uruu dauna'an Jesus makon patominapa-kidaniinao tuma, imakon Galilee Baara an. Aonaa Jesus aipan pidannao aitapan na'iam paugaru, ³¹ utominapatin-kida'azon idi patominapa-kidaniinao. Ukian i'ati, "Daonaiora Aokazi Iki'o kaakapaa-kao nii pidannao ati, inaou'u nii zowii uruu. Mazan idikinauda'u kamoo dauna'an, ukadishitan nii powaa iti." ³² Aonaa itaitapa-naatan na'apa'oram ati'o wuru'u ukianuz, na'iki itarii papishaanuzu.

Kanom tuubaru'o nii manawun baokoinao ai

(Matthew 18:1-5; Luke 9:46-48)

³³ Na'apain ikaawan Capernaum iti, imorotan kabaun nazo iti. Na'ia'a naa Jesus pishaan idyaun. Ukian i'ati, "Kanom dau'ana'o ukadakotinan dunapota?" ³⁴ Mazan aonaa idako'atin uparadan, usha'apanum kau'an dunapota ikadakotinaanan idi pa'atiaaka, kanom tuubaru'o nii manawun dau'u.

³⁵ Udauna'an Jesus sakanatan na'iki sariapa udapadan 12 patominapa-kidaniinao. Ukian i'ati, "Kanom aipina'o kiwiini'o nii, marii uruu dawu'itintinan na'iki poitorui nii kapam ipai pidannao ati." ³⁶ Udauna'an ukadishita-kidan koraidaonaa ikanaapu'u, udokobatanuzu na'iki sariapa ukian i'ati, ³⁷ "Kanom dapaapa'o bauda'apa kaikapa sodi'o koraidaonaa o'uu ida'an, udapaapan o'garu wuru'u. Na'iki kanom dapaapa'o o'garu, udapaapan wuru'u dyuuda'o-raz o'garu kapam."

Pidan aona'o uto'ora-kizaitapan unao, upaonarur wuru'u

(Luke 9:49-50)

³⁸ John kian u'ati, "Tiichaa, watukapanii pidan kodita-kidan oia'o doro-nainao pu'uu ida'an, na'iki wamashaata uruu, usha'apanum kau'an aonaa uzaamatinpan wa'ida'ati."

³⁹ "Aonaa umashaata'ana'azu," Jesus kian i'ati. "Pidan sha'apata'o umana-wun kida'o aimakaan o'uu ida'an, aona'o nii uparadan dikaudan odau'an. ⁴⁰ Kanom aonaa unyukunuu oian wa'ati, uruu waunao ida'antanpu'o wuru'u. ⁴¹ Okowaadan nii u'ati na'ia'oram pidan taa'o wunu tuza-karu nii opidanannao ati o'uu ida'an, na'iki uaitapan idi inao zaamatinpan o'idi'iti, taa-kao nii uwini pinaa u'ati.

Kaimana'o duwu na'iki manau'o duwu

(Matthew 18:6-9; Luke 17:1-2)

⁴² "Aizii pidan dyuudan an wunao kawan sodi kidainao sha'apatan oia'o, na'iki aonaa utaapadan imishidan o'garu, kichana'iki-kia'o manawun wuru'u pidan sha'apataniaz, wuru aia'a udaru'o boodapa-kinai kuba sukuruutakaoz ukanau kadu'iki. Udauna'an ukaboota-kao paran baoko iti. ⁴³⁻⁴⁴ Aizii okowaadan u'ati, kaawa'a naa wuru'u Elijah, mazan aonaa pidannao aitapa-naatanuzu. Ukau'an puka'u oii-kidan an pugaru, pudukutazu! Kaimana'o nii zii pumakon kakupa-karu di'iti bauda'apa'o puka'u tuma, putaapan ai dya'utam idyaun, udauna'an pukaboota-kao nii Tuubaru'o Tikazi wu'iti, aona'oraz umakadauzon. ⁴⁵⁻⁴⁷ Bauda'apa'o pukidiba oii-kidan an pugaru, pudukutazu!

Kaimana'o nii zii pumakon kakupa-karu di'iti bauda'apa'o pukidiba tuma, putaapan ai dya'utam idyaun, udauna'an pukaboota-kao nii Tuubaru'o Tikazi wu'iti. Bauda'apa'o puawun oii-kidan an pugaru, puso'otazu! Kaimana'o nii zii pumakon kakupa-karu di'iti bauda'apa'o puawun tuma, putaapan ai dya'utam idyaun, udauna'an pukaboota-kao nii Tuubaru'o Tikazi wu'iti.

⁴⁸ 'Na'ii tarabaro dainao nikapa'oraz pidan nanaa, aona'o nii imawakauzon.

Na'iki wuru'u tikaziz

aonaa na'apainim nii umakada-kao.^x

⁴⁹ "Na'apa wanyukunui kuzubada-kao kawan duwu idi, na'apa pidannao ma'ozakadinan ubaiainpan an kai kaimana'o dau'ati."

⁵⁰ "Kaimana'o wuru'u duwuz, mazan duwu manaun ana'a naa, na'apam nii ukuzubaa-kao powaa iti? Marii duwu kuzuba'o kawan unao, umashaapa kizi kaiman uiribannao tuma."

Jesus kakinaopan muudaaka-karu ai

(Matthew 19:1-12; Luke 16:18)

10 ¹ Na'iki'o Jesus wa'akan amazada Galilee Baara, umakon Judea Baara an, atii Jordan Wa'o baza iti. Iriba kida pidannao kaawa-kaawan u'ida'ati koshan, na'iki utominapa-kidan idyaun patominapatin-kidauzon kawan da'i idyaun.

² Phariseenao kaawan u'ida'ati itiwaa-kidapa'azon uruu. Ikian u'ati, "Pukowaada wa'ati, wakakinaorinaa taapada pidan muudan paudaiaro?"

³ Jesus kian i'ati, "Sha'apa'oram kakinaorii Moses taa u'ati?"

⁴ Ikian Jesus ati, "Moses taapadanii pidan saadan muudaaka-karu kaaritan-naa, udauna'an turuu umuudan paudaiaro."

⁵ Jesus kian i'ati, "Moses saadan wuru'u kakinaorii u'ati unyukunuu dadaran idi'o. ⁶ Mazan Tominkaru sakadan dono patoman amazada na'iki pidan, utoman daonaiora na'iki zun. ⁷ Una'apan idi, daonaiora muudinan padaru na'iki padaro ai na'iki ubauda'apatinan paudaiaro tuma, ⁸ na'iki uruu idi dya'utamanya pidannao bauda'apatinan. Ukau'an aonaa powa'a ipana'a-kidan, soo bauda'apa. ⁹ Kanom Tominkaru bauda'apatinan, aonaa turuu pidan muudaaka-kidan."

¹⁰ Udauna'an imorotan kabaun nazo iti koshan, Jesus tominapa-kidanii-nao pishaan uruu wuru dau'ana'a ukadakotin kiziz. ¹¹ Ukian i'ati, "Pidan muudan dono paudaiaro, udauna'an umazidan ba'oran zun tuma, oia'o wuru'u usha'apataniaz paudaiaro ati uba'orantapan idi. ¹² Na'apa kapam zun muudan dono paudaiaru, udauna'an omazidan ba'oran daonaiora tuma, oia'o wuru'u osha'apataniaz paudaiaru ati oba'orantapan idi."

Jesus na'iki koraiziannao

(Matthew 19:13-15; Luke 18:15-17)

¹³ Pidannao kaawa-kidan koraiziannao Jesus ida'ati. Iaipan upishatan idyaun. Mazan utominapa-kidaniinao kashadakowauan pidannao.

x 9:48 Isaiah 66:24 y 9:49 Na'apa wanyukunui kuzubada-kao kawan duwu idi, na'apa pidannao ma'ozakadinan ubaiainpan an kai kaimana'o dau'ati Greek paradan ida'an: "Ipai pidan duwudakaru nii tikazi idi." Tikazi kii-karu, baiatin-karu ati'o kai imi'i baara'a.

¹⁴ Jesus aitapan idi ina'apan, sariapa uto'orauan patominapa-kidaniinao. Ukian i'ati, "Marii koraiziannao wa'atin o'ida'ati. Aonaa umashaata'ana'a idyaun, usha'apanum kau'an inao kawanu'o wuru'u zaamata'o ni'oraz Tomin-karu panaobanaa nii. ¹⁵ Ōkowaadanii u'ati, kanom aona'o uzaamatanin Tominkaru naobanai-tinapa-kizi iti koraidaonaa zaamatan kawanuzu, aona'o nii umorotan na'iti." ¹⁶ Udauna'an udokobatan ipai koraiziannao bauta'apa kida, upishatan idyaun paka'u idi, na'iki upishaan Tominkaru kaimanan i'ati.

Kasha'apauzi'o pidan

(Matthew 19:16-30; Luke 18:18-30)

¹⁷ Jesus makopaanan pu'u koshan dunapota, sariapa pidan wa'atin u'ida'ati zaka-zakaapa. Sariapa ukodoru'ukan ukanaapu ikinapu, na'iki ukian u'ati, "Kaimana'o Tiichaa, kanom dii osha'apata oikodin-kinaa nii karikaonanuo kakupa-karu?"

¹⁸ Jesus dako'atinuzu, "Kandii nii pudakotan o'garu kaimana'o nii? Aonaa kanom kaimana'o nii, soo Tominkaru bauta'apa. ¹⁹ Puaitapanii Tominkaru kakinaori kidaz. Mana'a puzowia'ana'a pidan; mana'a puba'orantapa'ana'a; na'iki mana'a pukoidapa'ana'a; mana'a pumariidinauzo'ona'a puriban dau'u; mana'a pumariidapa'ana'a puriban puzaamata-kinaa nii usha'apauzi; pumarainapa pudaru na'iki pudaro." ²⁰ "Tiichaa," pidan kian u'ati, "Na'apa omashaapan kotua'iki'i naa, o'koraidaonaan iki o'izo'ati wuru'u kakinaorii kidaz."

²¹ Udauna'an Jesus awunuupan u'idi'iti unaudapa patukapanuzu. Ukian u'ati, "Kaina'a bauta'apa'a naa aimakaan pusha'apatan nii zii. Aizii pumako, pusellian ipai pusha'apauz kida, na'iki puraata puikodanii pusha'apauz kida ida'an, putaa'a naa pataka'utinainao atiz. Pusha'apatin an na'apa, pukapuraatanun nii aokazi ii. Udauna'an puwa'ati o'ida'ati, puda'an kizi o'garu." ²² Mazan daonaiora abatan idi una'apan pa'ati, sariapa unyukunuu kasha'o-ra'akan, ukiwan manaunam, ukasha'apauzin idi manawun.

²³ Jesus awunuupan patominapa-kidaniinao kawana'ati, na'iki ukian, "Dadara'o nii kapuraataniinao pidannao morotan Tominkaru naobanai-tinapa-kizi iti." ²⁴ Sariapa utominapa-kidaniinao di'itinpan uparadan dau'u.

Mazan Jesus kian koshan i'ati, "Ōdainao, na'apa dii manawun dadara pidan morotan Tominkaru naobanai-tinapa-kizi iti. ²⁵ Kasha'apanna'o nii manawun kapuraatanu'o pidan morotan Tominkaru naobanai-tinapa-kizi iti, camel podotan ai akosa awun shaawata."

²⁶ Udauna'an powa'a zii di'itinpan, na'iki ikian u'ati, "Kanom mooko turuu ukazannaata-kao?" ²⁷ Jesus awunuupan i'idi'iti, na'iki sariapa udako'atin idyaun. Ukian i'ati, "Pidannao aonaa turuu isha'apatan wuru'u, soo Tomin-karu pa'an turuu usha'apatan ipai aimakaan."

²⁸ Udauna'an Peter kian u'ati, "Putukapa waunao, wawa'aka'a naa ipai washa'apauz na'iki aizii wada'anpan naa pugaru." ²⁹ Sariapa Jesus kian, "Mishi'o wuru'u. Na'ia'oram pidan wa'aka'o padapu, oo pa'inawuzunao, padadakoonao, padaro, padaru, paudainao, oo pazakapun o'garu dikin ii, na'iki Kaimana'o Kuwai dikin ii, ³⁰ taa-karu nii u'ati 100 powa'a zii kabaun kida, na'iki u'inawuzunao nii, na'iki udadakoonao nii, na'iki udaronao nii, na'iki udainao nii, na'iki uzakapun nii, na'iki una'apan pu'u upataka'uta-kao

nii kapam. Na'iki diina'iti'i uikodinan nii karikaonanu'o kakupa-karu.
³¹ Mazan iriba pidannao kiwiiniinao kai, dawu'itintina'o nii. Na'iki iriba dawu'itiniinao kai, kiwiita-kida-kao nii.”

Jesus kakuwaapan koshan pamawakan dau'u

(Matthew 20:17-19; Luke 18:31-34)

³² Aizii udauna'an Jesus tominapa-kidaniinao, tuukii idi'itinpan udau'u, ukiwiitan idi pa'ua'ati Jerusalem iti. Na'iki na'a'o baokoinao pidannao, da'an-painao idyaun, sariapa itarian kapam. Udauna'an Jesus dapadan koshan 12 patominapa-kidaniinao pana'itinapu baokoinao ai. Uru'u naa ukakuwaapan na'apam nii pasha'apata-kao dau'u. ³³ Ukian i'ati, “Uabata. Aizii wamakon Jerusalem iti, na'ia'o nii Daonaiora Aokazi Iki'o, kaakapaa-kao nii faadaanao zowaunaanao ati, na'iki tiichaapauzonao ati Moses kakinaori dau'u. Na'iki itaan nii uruu zowii-karu nii, na'iki itaan nii uruu Gentilenao ka'u iti. ³⁴ Uruu idi Gentilenao banikiitan niizu, na'iki isopiautapan niizu, na'iki iba'izian nii uruu. Udauna'an izowian nii uruu. Mazan idikinauda'u kamootan ida'a, ukadishitan nii powaa iti.”

James na'iki John pishaan Jesus manawun-tinapa-karu dau'an

(Matthew 20:20-28)

³⁵ Uruu dauna'an James na'iki John, Zebedee dainao, kaawan Jesus ida'ati. Ikian u'ati, “Tiichaa, kaina'a waaipan pusha'apatan aimakaan wa'ati.”

³⁶ “Kanom dii mooko?” ukian.

³⁷ Ikian u'ati, “Pusakanatan dono putaba di'ii punaobanai-tinan dono, pusakanata-kida pa'i waunao putuma. Bauda'apa pudiwa'ora antanapu, ba'oran pu'ashabaron antanapu.”

³⁸ Jesus kian i'ati, “Aonaa uaitapan kanom wuru'u upishaaniaz. Turuu mooko uaitapan utuzan otuza'azooniaz baiatin-karu kooponnaa di'iki, ogaru kawan?” Turuu mooko uaitapan uchikaawunuu-kidinan ochikaawunuu'a-zoo-kao kawan?

³⁹ “Turuu,” James na'iki John kian.

Jesus kian i'ati, “Mishi, utuzan nii wuru'u otuza'azooniaz, na'iki uchikaawunuu-kao nii ochikaawunuu'a-zoo-kao kawana'ati. ⁴⁰ Mazan aonaa turuu osakanata-kidan unao odazaba'a, odiwa'ora antanapu oo oashabaron antanapu. Soo Tominkaru'o nii pa'an taazu, paminziwataniinao ati.”

⁴¹ Aizii 10 Jesus tominapa-kidaniinao abatan idi kaikapa'o parada-karu'u, sariapa ito'oran James na'iki John ati. ⁴² Uruu idi Jesus dapadan baokopa idyaun pa'ida'ati, ukian i'ati, “Uaitapanii mamishida-kainao Tominkaru, dakotinpa'o naobanainao nii, inaudapa pawaranuitapan ipai pidan na'iki pamanawun-tinpan ida'an ikazowautapan idyaun. ⁴³ Mazan aonaa oaipan una'apan. Na'ia'oram unao bii'i aipa'o pamanawunun, marii upoitoruitapa-kidinan ipai baokoinao ati. ⁴⁴ Na'iki kanom umanawun-tinpa'azo'o pairibannao ai, marii upoitoruitapa-kidinan ipai pidannao ati. ⁴⁵ Upu'u zii Daonaiora Aokazi Iki'o, aonaa uwa'atin umanawun-tinpa'anan mani, mazan

upoitoruitapa-kidina'anan ipai pidan ati, na'iki ukazannaata'anan pidannao pa'oian ai umawakan ida'an."

Jesus saabaan Bartimaeus awun

(Matthew 20:29-34; Luke 18:35-43)

⁴⁶ Jesus kaawan patominapa-kidaniinao tuma Jericho ati. Udauna'an idobatapan pu'a'a naa na'iki, iriba pidannao da'anpan idyaun. Kaina'a pidan isha'o uawun pishautauzo da'i puraata, na'a usakanatapan dunapo'o, Bartimaeus kia'o u'uu. Uruu Timaeus dani. ⁴⁷ Uabatan idi Jesus Nazareth san dobatapan, uruu idi ukadako'okan diiwa'o ida'an. Ukian, "Jesus, David Takaan-daun!^a Pukamunan-kida o'garu!"

⁴⁸ Iriba pidannao to'orauanuzu iaipan umashaadan. Mazan powa'a zii manawun ukadakon diiwa'o ida'an. Ukian, "David Takaan-daun! Pukamunan-kida o'garu!"

⁴⁹ Sariapa Jesus kadishita'akan pamakopa-kizi'i. Ukian, "Udapada uruu da'ati'i."

Sariapa ikian u'ati, "Puma'ozakada punyukunuu! Pukadishita, udapadan naa pugaru." ⁵⁰ Uru'u naa ukaboota'akan pachaakitan, uzaka'uta'akan, uwa'a-ti'ikan naa Jesus ida'ati.

⁵¹ Jesus pishaanuzu, "Kanom puaipan o'sha'apatan pu'ati?"

Ishaawun kian Jesus ati, "Tiichaa, o'aipan pusaabaan o'awun."

⁵² Jesus kian u'ati, "Pukiwa'a naa! Pumishidan idi o'garu, puawun saabainan." Sariapa mishi utukapa'akan kaiman, na'iki'o uda'anan naa Jesus.

Jesus morotan Jerusalem iti

(Matthew 21:1-11; Luke 19:28-40; John 12:12-19)

11 ¹ Imaonapatapaanan pu'a'a naa Jerusalem iti, wiizai kida Bethphage na'iki Bethany pa'inaun, ikaawan Olive Naawa iti. Jesus dyuudan dya'utam patominapa-kidaniinao, ² ukian i'ati, "Umako wiizai upa'inaununu'o di'iti. Ukaawan dono na'iti uikodan nii chaakashi^b dani ko'idinpan, aona'o zii uzaida-kao. Ubuzuutazu, na'iki una'aka uruu da'ati'i. ³ Na'iki na'ia'oram pidan pishaan an unao usha'apatanii dau'an, ukii u'ati, 'Naobanai aipanuzu, na'iki kadimana'o nii udyuudan powaa atiz."

⁴ Uruu imako'okan naa iikoda chaakashi dani dunapo'o, uko'idinpan dobaapa-kizai paniinomizinaa di'iki. Ibuzuupan pu'u uzunaa, ⁵ kadishitapai-nao maonapa na'a kian i'ati, "Kanom nii ubuzuupan chaakashi dani zunaa?" ⁶ Idako'atin idyaun na'apa Jesus dyuudan kawana'ati paugaru, uruu dauna'an zii itaapadan ina'akanuzu. ⁷ Ikaawa-kidan naa chaakashi dani Jesus ida'ati, imuudan pachaakitan kida ubarau paawa ati, uruu Jesus zaidan naazu.

⁸ Iriba pidannao kadamaradan pakamichan kida dunapota. Baokoinao dukuan pu'u anabai kida, pokoridi anaba kawan kida'o, maonapa kida'o dunapo an, imuudan naa dunapota kidaz Jesus ua'ati. ⁹ Pidannao kiwiitapainao Jesus ai, na'iki baokoinao udawu'itiinao iwa'atipan kadakoinaanan diiwa'o ida'an. Ikian, "Marii Tominkaru konaukii-kida-kao! Marii Tominkaru

a 10:47 *David Takaan-daun*: Kotua'o Tominkaru kian udyuudan nii bauta'apa David Takaan-daun umanawunu'o naobanai nii. b 11:2 *chaakashi*: English ida'an, donkey.

kaimanan di'oraz Naobanai ati'i, kaawa'oraz uaipan kawana'ati!^c ¹⁰ Marii Tominkaru kaimanan wuru ati'i King-tina'o ni'oraz King David wadaun nii. Marii Tominkaru aokazi ia'o konaukii-kida-kao!"

¹¹ Jesus kaawan dauna'an Jerusalem iti, umorotan Tominkaru Dapu iti, uawunuutan ipai aimaakan kida. Mazan wachuupun idi'i naa ukiwan powaa iti Bethany iti patominapa-kidaniinao tuma.

Jesus paradan fig kadunaa ati

(Matthew 21:18-19)

¹² Ba'oran kamoo, iwa'atipan pu'u powaa ati Bethany iki Jerusalem ati, Jesus zamazin naa. ¹³ Munapo zii utukapan fig kadunaa kaanaba'o. Uruu idi umakon na'iti utukapa'azon kaaka maniz. Mazan ukaawan dono na'iti, aonaa u'aka nii, soo uanaba pa'idiwaru. Usha'apanum kau'an aonaa ukaaka-pauzon dono'o zii mani wuru'u. ¹⁴ Jesus kian fig kadunaa ati, "Aona'o nii pu'aka dizoowauzo-kao powa'a!" Utominapa-kidaniinao abatanii wuru'u una'apanuz.

Jesus waatan selliipainao Tominkaru Dapu iki

(Matthew 21:12-17, 20-22; Luke 19:45-48; John 2:13-22)

¹⁵ Ikaawan dono'o naa Jerusalem iti, Jesus makon Tominkaru Dapu iti, na'iki uwaataabi'ian ipai toriipainao kida uzainao, na'iki selliipainao kida uzainao taa-kariwai ni'o Tominkaru ati. Ipai udorau-kidan shakataaka-kidauzonao puraata miisan^d kida, na'iki ipai selliipainao wakokoonao taba kida, ¹⁶ na'iki aonaa utaapadan pidannao dobata-kidan patoriinii kida Tominkaru Dapu baara an.

¹⁷ Uruu dauna'an ukakinaotan pidannao, "Tominkaru Paradan saadinpa'o kian: 'Ödapu dakota-kao nii ipai pidannao toriinapa-kizi dapunaa nii.' Mazan unao ukaiwaapanuzu koidimikinao dizinapa-kizi nii."^e

¹⁸ Faadaanao zowaunaanao na'iki tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u abatan idi kaikapa'ora'a, itiwaan paikodan pazowii-kinnaa nii Jesus. Usha'apanum kau'an itarian Jesus ai, itukapan idi tuukii manawun ipai pidannao di'itinpan ukakinaopan dau'u.

¹⁹ Wachuupun idi'i naa Jesus kiwan dono'i iki patominapa-kidaniinao tuma.

Jesus parada kiziz fig kadunaa mawakan naa

²⁰ Chaapi'iki ba'oran kamoo, idobatapan pu'u dunapota koshan, itukapa wuru'u fig kadunaa mawaka'aka'a naa atii paoroda iti. ²¹ Peter nyukunuu'aka na'apam Jesus kiauzon da'i, uruu idi ukian, "Tiichaa! Putukapa, puparada kiziz fig kadunaa mawaka'aka'a naa."

²² Jesus kian patominapa-kidaniinao ati, "Umishida Tominkaru. ²³ Mishi ökowaadan nii u'ati, sha'apa'oram pidan turuu udyuudan naawazi so'otinan na'iki ukabootinan paran baoko iti, pamishidan ida'an. Aonaan an umishidan, aona'o nii usha'apan uaipan kawana'ati. ²⁴ Ukau'an, ökian ipai unao ati, ipai kanom upishaanii utoriinpan ida'an, taa-kao nii u'ati. Soo umishidan ida'an karikaonan. ²⁵ Na'iki na'apainim ukadishitan utoriinpan dono, umarina'ata

unyukunuu oian ba'oran pidan ati; na'apa'o nii udaru Tominkaru aokazi ia'oraz marina'atan ipai u'oian kapam. ²⁶ [Mazan aonaan an umarina'atan oii kida'o pidannao sha'apatanii u'ati, aona'o nii unao Daru marina'atan u'oian kida."]/

Jesus pishaa-ka'o kanom aipan ati'o usha'apaapan aimaakan kida

(Matthew 21:23-27; Luke 20:1-8)

²⁷ Īkaawan koshan Jerusalem ati, Jesus chi'ika'anpan pu'u Tominkaru Dapu ii, faadaa zowaunaanao, tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u, na'iki Jewnao zowaunaanao kaawan u'ida'ati. ²⁸ Na'iki ĩpishaanuzu, "Kanom dyuudanii pusha'apatan ipai wuru'u aimaakan kidaz? Oo kanom taapadanii pusha'apatan ipai wuru kida'a?"

²⁹ Jesus dako'atin idyaun, "Ōpishaan nii bauda'apa aimaakan karikao-nan u'ai, na'iki udako'atin an ōgaru, ōkowaadan nii u'ati kanom aipan ati'o ōsha'apatan wuru kida'a. ³⁰ Ukowaada ō'ati, na'iki'oram dii John chikaa-wunuupan taa-ka'o u'ati: aokazi iki'o oo pidan di'iki'o?"

³¹ ĩpishautaaakapan pa'atiaaka kida, "Wakian an aokazi iki'o, ukian nii wa'ati, 'Kanom ni'o mooko aonaa umishidan uruu?' ³² Mazan wakian an pidan di'iki'o, pidannao to'oran nii wa'ati." (Aonaa ĩka'iitan pana'apan, ĩtarian idi pidannao ai, ipai pidannao aitan idi mishi John Tominkaru prophetin.)

³³ Uruu idi ĩkian Jesus ati, "Aonaa waaitapan."

Jesus kian ĩ'ati, "Ōgaru aona'o nii ōkowaadan u'ati kapam, kanom taanii ōsha'apata-kinaa ipai aimaakan kida."

Awunuutapainao grape baawu daua'o

(Matthew 21:33-46; Luke 20:9-19)

12 ¹ Udauna'an Jesus paradan ĩ'ati di'itinapa-kinai kuwai ida'an, "Kaina'a da'i pidan paowa'o grape baawu, ukorarananuzu, ukichadan ka'unaru kuba ida'a pasararoo-kizi nii grape uu, na'iki utoman dokoa'o kabaun watchmantapa-kizai ni'o. Udauna'an uzaamatan pidannao awunuutapainao nii grape baawu. Uruu umakon naa ba'oran wiizai iti. ² Grape karaoda-ka'o dono'o naa, udyuudan naa bauda'apa papoitoru awunuutapainao grape baawu di'iti, pa'idiwau grape dau'ati. ³ Mazan na'ia'a naa awunuutapainao grape baawu zaamatan wuru'u poitoruiz, ĩba'izian naa kapamazu, udauna'an ĩdyuudan powaa itizu kana'apan. ⁴ Udauna'an udyuudan naa ba'oran poitorui ĩ'idi'iti koshan. Awunuutapainao grape baawu ba'iziinuzu pazowau an kida tuukii, powa'a zii manawun kiwiitapa'o ai. ⁵ Udauna'an udyuudan naa ba'oran papoitoru, uruu ĩzowii aka sariapa. Na'apa ĩsha'apatan baokoinao kida, ĩba'iziatapan idyaun na'iki ba'orainao ĩzowii. ⁶ Bauda'apa'a naa pidan kaina'a dyuuda-karu nii, naobanai dani umarainpaniaz manawun. Dawu'itiini'i naa udyuudan bauda'apa'o paudani daonaiora awunuutapainao grape baawu di'iti. 'Aona'o nii ĩka'iitan pasha'apatanuzu,' ukian.

⁷ "Mazan awunuutapainao grape baawu kian, 'Aizii di'i naa kapaoriba'o dani'i. Kadiman, wazowiazu, wazaamata kizi grape baawu u'ai wa'idiwau nii!' ⁸ Uru'u naa ĩzaamata'akan naaz, ĩzowian naaz, udauna'an ĩkabootan naa unanaa munapo grape baawu ai."

⁹Udauna'an Jesus pishaan pidannao, ukian, “Na'apam nii uzauda-kidan kapaoriba'o sha'apatan idyaun? Ipai'o nii uzowiankan wuru'u awunuuta-painaouz grape baawu, udauna'an utaan nii baokoinao atiz. ¹⁰Mishi, unao aitaazoni'i naa saada-kariwaiz kida Tominkaru Paradan ida'a kaikapa'a?

‘Wuru'u kuba tomapauzonao kabaun kashadaniaz,
madiwautapa-ka'oraz itukapan,
uru'u naa mishi'oraiman umanawunu'o kuba
ipai ba'oran kubanao ai.

¹¹Uruu Tominkaru kaudin-kizi wuru'u,
umanawunu'oraz utukapa-kao.”^g

¹²Jewnao naobanaanao aitapa Jesus kadakotinan padau'u wuru'u ukai-waanuz di'itinapa-kinai kuwai. Uruu idi iaipan padamata pazaamatan uruu, mazan itarian iriba'o pidannao ai, uruu idi imakon u'ai iwa'aka'akan naazu.

Tax kawinipinaapa-kao daua'o

(Matthew 22:15-22; Luke 20:20-26)

¹³Uruu dauna'an Jewnao naobanaanao dyuudan Phariseenao na'iki Herod pidanannao Jesus di'iti, itiwa-kidapa'ananuzu, iabata'azon uparadan pana'i-tin. ¹⁴Uruu ikaawan naa ikian Jesus ati, “Tiichaa, waaitapanii pugaru mishi'o puparadan, aonaa turuu pidan tanawatan pudi'itinpan. Umanawun-tinpainao paradan, aonaa punyukunuupan. Mazan mishi'o pa'an pukakinaopan Tominkaru aipan kawana'ati. Na'apa dii mooko wakakinaorinaa kian? Utaapada wataan tax puraatannaa kida naobanai Caesar ati, oo aonaa?”

¹⁵Mazan Jesus aitapa i'zaamikipa'azon karikaonan, ukian i'ati, “Kandii nii utiwaa-kidapa'azon o'garu? Puna'aka o'ati wizi'i'o puraata sodi, otukapa kiziz.” ¹⁶Sariapa ina'akan bauta'apa puraata u'ida'ati. Upihaan naa idyaun, “Kanom dikin, oo kanom uu kida diida'a'orazu'u?”

“Naobanai Caesar wuru'u,” ikian.

¹⁷Uruu idi Jesus kian, “Ukau'an utaa naobanai Caesar ati u'idiwau, na'iki utaa Tominkaru ati u'idiwau kapam.”

Tuukii manawun idi'itinpan Jesus dau'u na'apain.

Pishauta-karu kadishita-karu dau'u mawaka-kizai iki

(Matthew 22:23-33; Luke 20:27-40)

¹⁸Kaina'a Sadduceenao,^h aonaa imishidan pidan kadishita-kida-kao nii pamawaka-kizi iki diina'iti'i. Inao kaawan Jesus ida'ati, ipishaanuzu kaikapa'a: ¹⁹“Tiichaa, Moses saadanii di'ora'a kakinaorii wa'ati. ‘Aizii pidan mawakan an, uwa'akan paudaiaro maudani-daun, marii pidan mawaka'oraz inawuzu mazidan otuma, ikaudani kizi mawaka'o dani nii.”ⁱ ²⁰Kaina'a 7 inawuzuinao. Kiwiin ituuniz mazidan, mazan aonaa zii pu'u udaiaro kaudanin umawakan naa. ²¹Uruu idi u'inawuzu udawu'iti'o zaamatan na'iki umazidan pa'inawuzu daiaro-daun tuma, mazan na'apa koshan umawakan, aonaa zii okaudanin pu'u. Udauna'an ba'oran u'inawuzu mazidan otuma, mazan na'apa koshan umawakan, aonaa zii okaudanin pu'u. ²²Ba'oran mazidan otuma na'apa koshan

g 12:11 Psalm 118:22-23 **h 12:18** *Sadducee*: Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'a-pannaada-kinao di'ii. **i 12:19** Deuteronomy 25:5-6

umawakan, udauna'an ba'oran, atii ipai u'inawuzunao mazidan otuma. Mazan ipai daunuuda'u imawakan, na'iki aonaa bauta'apa inao wa'aka'o nii paudani otuma. Atii ba'oran dono, omawakan naa kapam wuru'u idaiaro daunuz. ²³ Aizii pidannao kadishita-kida-ka'o dono pamawaka-kizi iki. Na'ia'oram nii daiaroi-tapa oroo? Usha'apanum kau'an ipai 7 daonaioranao mazidan otuma," ikian.

²⁴ Jesus dako'atin idyaun, ukian, "Pakawan zii mooko aonaa uaitapan! Umaai-tapakan idi'o saadauzo-kariwaiz Tominkaru Paradan, na'iki wuru'u Tominkaru ma'ozakanuz. ²⁵ Mawakainao kadishitan dono kakupa-karu di'iti, Angelnao kawanu'o nii idyaun aokazi ii. Aona'o nii powa'a mazida-karu na'ii. ²⁶ Okowaa-dan nii unao ati aizii, mishi mawakainao kadishita-kida-ka'o nii. Aonaa mooko utukapauzon usaadinpan Moses kaaritan ida'a, tikazi tominan dono'oraz ko'ori'o kazamaka'o di'iki? Na'apa sha'atii usaadinpan Tominkaru paradauzon dono'oraz Moses ati, ukianuz, 'Ogaru Abraham Tominkarun, Isaac Tominkarun, Jacob Tominkarun kapam.' ²⁷ Uruu kakupainao Tominkarun, aonaa mawakainao Tominkarun mani. Tuubaru'o ida'an manawun upozawatapan!"

Umanawunu'o manawun kakinaorii

(Matthew 22:34-40; Luke 10:25-28)

²⁸ Kaina'a tiichaapauzo Moses kakinaori dau'u, uabata wuru'u ikadako-tinanuz. Utukapan idi kaiman Jesus dako'atin wuru'u Sadduceenao, sariapa uwa'atin Jesus ida'ati upishaanuzu, "Na'ia'oram dii umanawunu'o manawun kakinaorii ipai ba'orainao ai?"

²⁹ Jesus kian, "Umanawunu'o manawun di'orazu'u, 'Puabata, Israelite-nao! Wur'u Naobanai waTominkarunuz, soo uruu bauta'apa, Tominkaru. ³⁰ Pumarainapa tuukii Naobanai wuru'u puTominkarunuz ipai punyukunu-iki, ipai pudorona ii, ipai pudi'itinpan ida'an, ipai puma'ozakan ida'an kapam.' ³¹ Ba'oran udawu'ati'o umanawunu'o kakinaorii kaikapa'ora'a: 'Pumarainapa ba'oran pidannao na'apa pumarainpan kawan punanaa.' Aonaa ba'oran umanawunu'o nii manawun kakinaorii wuru kida aia'a."

³² Tiichaapauzo Moses kakinaori dau'u kian Jesus ati, "Kaiman Tiichaa! Mishi'o kaiwuru'u pukianuz. Uruu mishi bauta'apa'o Naobanai Tominkaru, aonaa ba'oran Tominkaru nii. ³³ Na'apa'o mishi kaiwuru'u. Pumarainapa pa'i tuukii Tominkaru ipai punyukunu-iki, ipai pudi'itinpan ida'an, ipai puma'ozakan ida'an. Marii kizi kapam pumarainpan ba'oran pidan na'apa pumarainpan kawan punanaa. Uruu dya'utama'oraz kakinaorii, powa'a'o zii umanawun, pidan taan ai kawaoda-kariwai uzai na'iki ba'oran kida aimakaan taa-kariwaiz Tominkaru ati'o ai," ukian.

³⁴ Jesus aitapa kaiman tiichaapauzo Moses kakinaori dau'u dako'atin paugaru, uruu idi ukian, "Aonaa pumunapon Tominkaru Naobanai-tinpan ai." Uruu dauna'an ipai ba'orainao tarian papishautan ai uruu.

Kanom kaduz dii wuru'u Christ kii-kizaiz

(Matthew 22:41-46; 23:1-36; Luke 20:41-47)

³⁵ Jesus kakinaopan dono Tominkaru Dapu ii, ukian, "Kandii nii mooko tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u kian wuru'u Christ

dyuuda'azoo-kariwaiz, David takaa-daunu'o nii wuru'u uruuz? ³⁶Kaimana'o Doronaa ida'ana'o tawuru'u David kiauonuz kaikapa'a: Naobanai Tominkaru kian òNaobanaa ati, 'Pusakanata da'a'a òdiwa'ora antanapu atii òmuudan putarubanao puwaranu'u.'^k

³⁷"David dakotan pu'u uruu panaobanaa nii, na'apa di'i naa mooko udani-daun wuru'u uruuz?"

Iriba pidannao kasaba'ukinpainauz, konaukii ìabatapan Jesus kuwaa. ³⁸Ukian naa koshan ì'ati, "Uzaudin pa'i wunao aia'a tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u. Ìnaudapa pakaiwadapan pachi'ikapa-kizi kawana'ati dawuu za'aba'i kida'o kamicha. Na'iki ìaipan pataapa-ka'o umanawun kida'o pidannao nii kasaba'uinapa-kizai ii kida. ³⁹Ìaipan pasakanatan taapa-kariwai umanawun-tinpainao pidannao taba kida ida'a synagoguenao ii, na'iki ìsakanata'azon kiwiin manawun kida'o tabai ida'a aroapa-karu dono. ⁴⁰Mazan upu'u ipataka'utan zunnao mawakainao ìdaiarunao, ìzaamatan ida'an ìsha'apauz ìdapu iki. Uruu dauna'an ìaipan patukapa-ka'o kaimanainao nii patoriinpan ida'an dawuu kida. Na'apainao pidannao pataka'uta-ka'o nii tuukii manawun."

Zuna, mawaka'o odaiaru taan puraata

(Luke 21:1-4)

⁴¹Jesus sakanatan Tominkaru Dapu ii maonapa puraata taapa-kizinao daza-ba'a, uawunuutapan ipai pidannao paidan papuraatan unazo iti. Iriba kapuraataniinao taan dobata kida puraata. ⁴²Udauna'an mapuraatan-ziiwa mau-daiaruiba taan dya'utam sodi isha'o puraata. Aonaa dobata'o mani wuru'u. ⁴³Udapadan patominapa-kidaniinao baokopa pa'ida'ati, ukian ì'ati, "Òkowaa-dan nii u'ati di'ora'a mapuraatanu'o zun taan puraata kinnaa zo'iti powa'a zii manawun ipai ba'orainao ai. ⁴⁴Usha'apanum kau'an baokoinao taan, aonaa paaiapani'i naa mani puraata, mazan oroo pamapuraatanun pu'u, ipai otaan pataapanii sodi puraata pamashaapa-kinnaa ni'o padamata."

Jesus kian Tominkaru Dapu kaboobi'ii-karu nii

(Matthew 24:1-2; Luke 21:5, 6)

13 ¹Jesus koditan pu'a'a naa Tominkaru Dapu iki, bauda'apa utominapa-kidanii kian u'ati, "Putukapa Tiichaa! Konaunam mishi kabaun na'iki ukorarannaa toma-ka'o, kaiman mishi ìtomanuzu udaru kida'o kuba idi!"

²Sariapa Jesus kian u'ati, "Putukapa wuru'u udaru'oraz kabaun na'iki ukorarannaa kidaz? Aona'o nii bauda'apa kuba mashaapan pamuuda-kizinao'a, ipai'o nii ìkaboobi'ii-ka'o kida."

Jesus tominapa-kidaniinao baiaapan nii oia'o

(Matthew 24:3-14; Luke 21:7-19)

³Uruu dauna'an Jesus sakanatapan Olive Naawa ii Tominkaru Dapu pa'inamun, sariapa Peter, James, John na'iki Andrew pishaan uruu pairibannao daida'an, ⁴"Pukowaada wa'ati na'apainim nii zii di'ora'a sha'apanu'u. Kanoma'o nii sha'apa, waaitapa-kinnaa nii usha'apa'azon naa."

⁵ Jesus kian i'ati, "Uzaudin pa'i, aonaa utaapada'ana'a pidan mariidan unao. ⁶ Iriba pidannao kaiwaan nii ò'uu, 'Ōgaru uruu!' i'kian nii, imariidan nii kapam iriba ba'oran pidannao kida. ⁷ Mana'a utaria'ana'a uabatan dono tarubainao mizaataakapan, na'iki uabatan dono kadakotin-karu munapo'o tarubainao mizaataakatinan dau'u. Na'apa kida'o aimaakan sha'apan nii, mazan aonaa zii amazada ikoda'azon patokon mani wuru'u. ⁸ Wiizai kida mizaataakan nii pa'atiaaka; donoi kida mizaataakan nii pa'atiaaka. Kaina'a'o nii imi'i nakainan ipai amazada kawana'ati, kaina'a'o nii zamazi-karu kida kapam. Mazan baiatin-karu kida sakadinan zii karikaonan wuru'u. Shaka-ta'azo'o koraidaonaa kaziwan sakadinan kawanu'u zii wuru'u.

⁹ "Ukau'an uzaudinpa'a naa pa'i. Usha'apanum kau'an uzaamata-kao nii, na'iki una'aka-kao nii kootowapa-kizai iti. Uba'izii-kao nii synagogue ii kida; ukadishitan nii kazowautapainao wiizai kida na'iki kingnao kanaapu ati ōgaru dikin ii; ukowaada kizi kapam Kaimana'o Kuwai ōdau'ana'o. ¹⁰ Mazan amazada token kaawan ua'ii, marii kizi kiwiin Kaimana'o Kuwai kowaada-kao ipai wiizai kawana'ati.

¹¹ "Aizii uzaamata-kao dono, na'iki ukootowapa-kida-kao dono, mana'a udi'itinpa'ana'a upishaa-kao ua'ii na'apam nii ukian. Mazan upishaa-kao dono'o naa, ukowaada'aka kanom dyuuda-kariwai ukowaadan. Usha'apanum kau'an aonaa unaou'o nii mani parada, mazan Kaimana'o Doronaa taan nii waitapa-kinaa nii na'apam nii ukian.

¹² "Uruu dono pidannao zowii-kidan nii pa'inawuzunao. Daruinao na'a-pa'o nii izowii-kidan paudainao. Daniinao kashadapan nii padarunao na'iki padaronao, na'iki izowii-kidan nii idyaun. ¹³ Ipai'o nii pidannao to'ora-kizaitapan unao ōgaru dikin ii. Mazan kanom tuuda'o ipai wuru kida'a atii utokon iti, kazannaata-karu nii uruu.

Kichana'iki-kia'o aimaakan sha'apan nii

(Matthew 24:15-28; Luke 21:20-24)

¹⁴ "Mazan utukapan dono'o naa kachama'idiikia'o aimaakan muuda-kao aonaa uaiapa-kizinaou'u mani, na'iki umana'idii-kidan amazada pidan ai." (Marii awunuutapa'o kaarita di'itapan na'apa'oram saada-kariwaiz.) "Ukau'an marii mashaapainao Judea Baara ii kidoopan naa midukuo kida iti. ¹⁵ Pidansookapa'o paniba ii, marii kizi aonaa umorotan padapu nazo iti powaa iti aimaakan pana'aka'azonii dau'ati. ¹⁶ Pidansookapina'o pazakapun ii, marii kizi aonaa ukiwan padapu iti pachaakitan dau'ati. ¹⁷ Kasha'ora'o nii manawun aimaakan sha'apan ki'iwii-ziiwanao ati uruu dono, na'iki daroinao biidapai-naouz zii idainao ati, uruu kamoona kida kaawan dono. ¹⁸ Utorinapa Tomin-karu ati aonaa kizi usha'apan amazada wadidiizon dono! ¹⁹ Usha'apanum kau'an wuru'u kichana'iki-kii kida'oraz aimaakan sha'apan dono, powa'a'o nii zii manawun ukichana'iki-kian aimaakan sha'apa'o, amazada sakadin-kizi iki'o ai, na'iki kai'i aimaakan sha'apan ai. Na'iki aona'o nii aimaakan sha'apan na'apa powa'a koshan. ²⁰ Mazan Naobanai awutapadan nii wuru'u usha'apan kamoona kidaz, aonaan an mani, aona'o nii bauda'apa pidan

kakupan. Upidanannao kaina'an idi'o wuru'u uawutapadanuz kamoo kida.²¹ Uruu dono, na'ia'oram pidan kian an pu'ati, 'Putukapa, di'i Christ!'ⁿ oo 'Putukapa, kindi'ii zu'u!' mana'a pa'i pumishida'ana'a uruu. Aonaa mishi'o mani wuru'u.²² Dakotinpainao Christ nii na'iki dakotinpainao prophetnao nii kaawan nii, ĩmariidapa'anan pidannao karikaonan. Īsha'apatan nii umana-wun kida'o aimaakan di'itinapa-kida'o nii pidan ĩtanawata-kinaa nii Tomin-karu pidanannao pana'iti, ĩturuan an mazan.²³ Uzaudin kizi pa'i! Ōkowaadan u'ati ipai wuru kida'a, usha'apan ua'ia'o zii wuru'u.

Daonaiora Aokazi Iki'o wa'atin daua'o

(Matthew 24:29-35; Luke 21:25-33)

²⁴ "Na'apain uruu dono kichana'iki-kia'o aimaakan sha'apan dauna'an, kamoo marutan nii na'iki kauzu aona'o nii ukanadan powa'a.²⁵ Wizinao kida waota'o nii aokazi iki, na'iki ipai'o nii aimaakan wuru'u doko ii kida'oraz zika-dinan.²⁶ Uruu dauna'an Daonaiora Aokazi Iki'o aidinan ni'i naa, uwa'atin nii isha'iz bii an, umanawunu'o ma'ozaka-karu na'iki umanawunu'o konaunama-karu ida'an.²⁷ Uduyudan nii pa'angelinnao ipai amazada shakaru ii aka, imi'i baara ana'oraz, ĩkasaba'uka kizi ipai Tominkaru zaamatanii papidanannao nii.

²⁸ "Marii kizi fig kadunaa tominapa-kidan pugaru. Putukapan dono ukadunaa pa'ishizo-dinan na'iki pa'ina'o uanaba sodi kida koditan, puaitapa pidan pao-winpan kamoo maonapatan wuru'u.²⁹ Na'apa kapam kichana'iki-kia'o aimaakan kida sha'apan dono, puaitapan nii ōkaawa'azon kamoon maonapatan naa wuru'u.³⁰ Ōkowaadan nii u'ati aimaakan mishi'o, ipai'o nii aimaakan kida sha'apan na'apa, kai'o pidannao mawakan ua'ii ipai.³¹ Aokazi na'iki imi'i baara mainaabatanii, mazan ōparadan kida aona'o nii na'apainim umainaabatanin.

Ukaawan kamoon, aonaa uaitapa-kao

(Matthew 24:36-44)

³² "Aona'o nii bauda'apa pidan aitapan na'apainim nii oo na'iam nii kamoo wuru sha'apanu'u, aona'o nii Angelnao aokazi ia'o oo Tominkaru Dani aitapan, soo Tominkaru'o nii aitapa pa'anaz.³³ Puawunuutapa, puzaudin, usha'apanum kau'an aona'o nii puaitapan na'apainim nii wuru sha'apanu'u.³⁴ Pidan makon kawanu'o padapu iki na'iki uwa'akan papoitorunao awunuutapa'o niizu, ipai ukakaudin-kizitan ĩdyaun, na'iki uduyudan taapa'o nii panii-nom mashaapan zaudinapa.³⁵ Puawunuutapa, ukau'an, aona'o nii puaitapan na'apainim nii kadapu'o kaawan powaa ati, panaadon wachuupunin oo tomun-zikon, oo kuruku ka'aranpanin, oo kamoo koditanin.³⁶ Ukaawan dono masha'apakiaka, aonaa kizi pa'i uikodan puda'awupan.³⁷ Na'apam ōkian u'ati aizii, ōparadan ipai pidan ati'o wuru'u: 'Uzaudinapa!' ōkianuz."

Jesus zowau kaduunuu-kao Bethany ii

(Matthew 26:1-16; Luke 22:1-6; John 11:45-53; 12:1-8)

14 ¹Uruu dono dya'utam kamoo baokopainpauzo-karu kamoo kaawan ua'ii, na'apain Jewnao nyukunuitapauzon pakazannaatauzo-kao

n 13:21 Christ: wuru'u Tominkaru dyuudaniaz papidanannao zannaa nii. Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

kamoon, Egypt Baara sannao ai, na'iki na'apain bread nikauzo-kao mawiki'ina'o. Faadaanao zowaunaanao na'iki tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u dawatan na'apam kizi pazaamatan Jesus pidannao daida'an, ãipapazowiinuzu. ²Mazan ïkian, "Aonaa kizi pa'i washa'apatanuzu baokopainapa-karu dono, panaadon wato'orataaka-kidan pidannao pa'atiaaka na'iki wa'ati kapam."

³Na'apain Bethany ia'o Jesus, Simon, kabishopankauzo kichana'iki-kizai bishoi idi dapu ii. Jesus aroapatinan pu'u, zun morotan ona'akapanii moto sodi, kuba idi'o utoma-kao, paida'o kaduunuribai kawinipina'o idi, nard kia'o udakota-kao. Oda'atan moto sodi, udauna'an oshootan naa wuru'u kaduunuribai Jesus zowau di'iti. ⁴Pabi'i kida pidannao na'a'o to'oran, ïkian pa'ati-aaka, "Kandii ni'o kaduunuribai wakuda-kao? ⁵Turua'o padamata usellii-kao dobata 300 wizi'i kida'o puraata° ai, udauna'an uwinipinaa taa-kao pataka'utina'inao ati!" Ìdakoopan kapam oroo wuru'u ïna'apanuz.

⁶Mazan Jesus kian ï'ati, "Marina'a oroo! Kanom nii unyukunuitapanuzo? Kaimana'o wuru'u osha'apataniaz ò'ati. ⁷Karikaonanuo nii pataka'utinainao pidannao na'an unao tuma, turua'o nii ukaminka'utan ïdyaun uaipan kawana'ati. Mazan ôgaru aona'o nii òna'an utuma karikaonan. ⁸Osha'apatan pasha'apata'azoonii; oshootan kaduunuribai ômada di'iti, ominziwatan ònanaa ôdida-kao ua'ii. ⁹Aizii mishi'o ôkian u'ati, na'iam dono Kaimana'o Kuwai kowaada-kao ipai amazada kawana'ati, wuru'u osha'apataniaz ò'ati kowaada-kao nii onyukunuitapa-kinoo nii."

¹⁰Udauna'an Judas Iscariot, uruu 12 Jesus tominapa-kidaniinao bii ïki'o makon faadaanao zowaunaanao di'iti, ukaakapa'anan Jesus ï'ati. ¹¹Ìabatan idi una'apan, sariapa ïkonaukian. Na'iki ïkian ïtaan nii puraata u'ati. Uruu dauna'an udi'itinpan naa na'apam kizi pakaakapaan Jesus ï'ati.

Ubaukapan naa Jesus aroopan Passover Kamoon dono

(Matthew 26:17-30; Luke 22:7-23; John 13:21-30; 1 Corinthians 11:23-25)

¹²Aizii kiwiitapa'o kamoo Bread Mawiki'ina'o Nikauzo-kao Kamoon kida dono, na'apain kapam kaznizonao zowiauza-kao Passover wanyukunuunaa nii. Uruu idi Jesus tominapa-kidaniinao pishaanuzu. ïkian u'ati, "Na'iam nii puaipan waminziwata-kidan Passover wanyukunuunaa?"

¹³Uruu dono udyuudan dya'utam patominapa-kidaniinao, ukian ï'ati, "Umako donoi iti, na'ii uikodapan nii daonaiora kapowanka'o wunu moto zo'an. ¹⁴Uda'an uruu atii kabaun iti, umorota-kiziz. Na'ii upishaa kadapu'o, na'iki ukii pa'i u'ati, 'Watiicha'an kian, na'ia'oram dii kabaun nazoo putaan nii u'ati, unika-kizi ni'oraz Passover wanyukunuunaa patominapa-kidaniinao tuma?' ¹⁵Udauna'an kadapu'o tukapa-kidan u'ati udaru'o kabaun nazoo na'iki dokoa'o kapam, minziwata-kariwai'i naa unazoo aroapa-karu ua'ii. Na'ia'a naa pa'i uminziwata ipai aimakaan wa'ati."

¹⁶Udauna'an wunaou'u dya'utamainaouz mako'okan naa donoi iti. Ìkaawan na'iti, na'apa mishi ipai aimakaan sha'apan Jesus paradan kawana'ati. Uruu idi na'ia'a naa ïminziwatan Passover wanyukunuunaa.

¹⁷Aizii kamoo tipitan dauna'an, uru'u naa Jesus kaawan 12 patominapa-kidaniinao tuma. ¹⁸Īaroapatinan pu'a'a naa miisa^p ida'a, Jesus kian ī'ati, "Mishi'o ōkian, bauda'apa pidan unao bii iki'o aroapatina'o ōtuma zaamata-kidan nii ōgaru ōtarubanao ati."

¹⁹Sariapa īmanaunama'akan kida na'iki ipishaanuzu padawu'atiaaka kida. Īkian u'ati, "Aonaa mazan ōgaru mani, mishi?"

²⁰Sariapa Jesus kian ī'ati, "Bauda'apa pidan unao bii iki'o, damo-ta'oraz bread patumaaka ōtuma. ²¹Daonaiora Aokazi Iki'o mawaka'o nii na'apa Tominkaru Paradan saada-kariwaiz kian kawana'ati. Mazan kasha'ora'o nii manawun wuru pidan baiaapanu'u zaamata-kida'o ni'oraz Daonaiora Aokazi Iki'o patarubanao ati. Kaiman zii mani aonaa ushakatauzon."

²²Īaroapatinan pu'u, uzaamatan bread na'iki utoriinpan Tominkaru ati udaun'an. Udauna'an udu'uubi'ian bread na'iki utaanuzu īkawana'ati, na'iki ukian ī'ati, "Unika, ōnanaa wuru'u."

²³Udauna'an uzaamatan koopo kawazo'o wine idi, na'iki utoriinapa-kidanuz Tominkaru ati. Udauna'an utaanuzu koshan ī'ati na'iki ipai ituzan koopo di'iki. ²⁴Jesus kian, "Di'ora'a ōizain shoota'o ni'oraz iriba pidannao ati, uruu wuru'u kainaabata'o ni'oraz mishi'o nii Tominkaru sha'apatan pasha'apata'azooniaz pidannao ati.^q ²⁵Ōkowaadan u'ati, aona'o nii powa'a ōtuzan wine, atii diina'iti'o nii zii ōtuzan pa'ina'o wine pa'an Tominkaru Naobanai-tinapa-kizi ii!"

²⁶Uruu dauna'an īkunuian kunui Tominkaru ati, udauna'an īmakon Olive Naawa iti.

Jesus kowaadan Peter ati, utaapa-kidan nii paaitapan paugaru

(Matthew 26:31-35; Luke 22:31-34; John 13:36-38)

²⁷Jesus kian ī'ati, "Ipai'o nii uwa'akan ōgaru, na'apa usaadinpan kawan Tominkaru Paradan ida'a kaikapa'a:

‘Ōzowian nii kaznizonao taapiki,

na'iki ipai'o nii kaznizonao

makoodanainan pana'iti kida,' kia'oraz.'

²⁸Mazan ōkadishita-kida-kao dauna'an ōmawaka-kizi iki, ōmakon nii u'ua'ati Galilee Baara iti."

²⁹Peter kian u'ati, "Baokoinao mani wa'akan nii pugaru, mazan ōgaru, aona'o nii ōwa'akan pugaru!"

³⁰Jesus kian Peter ati, "Ōkowaadan nii pu'ati, kuruku ka'aranpan ua'ii itamau aizii aiwaka'an, idikinau'o nii pukian pidannao ati aonaa puaitapan ōgaru."

³¹Powa'a zii Peter ma'ozakadinan, ukian, "Aonaa na'apainim nii ōkian aonaa ōaitapan pugaru, atii ōzowii-kao putuma!" Ipai ba'oran tominapa-kida-kariwainao, na'apa kida īkian kapam.

p 14:18 *miisa*: English ida'an, table. **q 14:24** *Tominkaru sha'apatan pasha'apata'azooniaz pidannao ati*: uruu dakota-kao Pa'ina'o Covenant. Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apan-naada-kinao di'ii, 'covenant' waranu'u. **r 14:27** Zechariah 13:7

Jesus toriinpan Gethsemane ii
(*Matthew 26:36-46; Luke 22:39-46*)

³² Udauna'an ikaawan amazada Gethsemane kia'o udakota-kao di'iti, na'ii Jesus kian patominapa-kidaniinao ati, "Usakanatapa zii da'a'a ōtoriiinpa'anan pu'u di'itanpu'u." ³³ Una'aka Peter, James, na'iki John patuma. Udauna'an tuukii ukasha'oran, udopian panyukunuu ii. ³⁴ Ukian i'ati, "Tuukii manawun ōnyukunuu kasha'oran dikintan ōgaru, mawaka-karu di'iti manawun ōabata-nuz. Una'a da'a'a, upokodapa pa'i."

³⁵ Masakauda'u umunapon umako'okan i'ai, uwashatinan paawun baara ikinapu, imi'i baara iti, na'a'a naa utoriiinpan, aonaa padamata uaipan pabaiaapan pataka'utin-karu. ³⁶ "Paapaa, Ōdaru, ipai aimakaan masha'a-pannaa pu'ati. Turuu pudobata-kidan wuru'u ōbaiaapa'azooniaz ō'ai. Mazan aonaa ōaipan kawana'ati mani, soo puaipan kawana'ati pa'an."

³⁷ Udauna'an ukaawan powaa ati patominapa-kidaniinao ida'ati, uikodan i'dyaun da'awu'u naa. Ukian Peter ati, "Simon, puda'awun wuru'u? Aonaa puka'iitan pupokodapan masakauda'u karikaonan?" ³⁸ Jesus kian i'ati, "Upokodapa na'iki utoriiinapa aonaa kizi oia'o tiwaa-kidapan unao. Udoro-naa minziwa padamata, mazan unanaa ii aonaa uturuuan."

³⁹ Udauna'an ukiwan koshan patoriiinapa-kizi iti, na'apa koshan utoriiinpan kiwiitapa'o kawan. ⁴⁰ Uruu dauna'an ukaawan koshan patominapa-kidaniinao ida'ati, uikodan i'dyaun da'awu'u naa; aonaa ika'iitan papokodapan. Na'iki aonaa iaitapan na'apam pakian u'ati.

⁴¹ Ukaawan dono i'ida'ati idikinautan ida'a, ukian i'ati, "Pakawan zii uda'awupan usookapan zii? Turua'a naa! Aizii Daonaiora Aokazi Iki'o kaakapaa-kaoa'a naa oiainao pidannao ati. ⁴² Ukadishita'a naa, wamako'o naa. Utukapa kaawa'a naa kaakapa'oraz ōgaru!"

Jesus zaamata-kao daua'o
(*Matthew 26:47-56; Luke 22:47-53; John 18:3-12*)

⁴³ Jesus kadakotinan pu'u zii, Judas kaawa'akan naa. Uruu 12 utominapa-kidaniinao bii iki'o. Utuma iriba pidannao kamarian-tinpainao na'iki ka'utapainao pazowiin kida kaawan. Wunao dyuudaniinaou'u faadaanao zowaunaanao, tiichaa-pauzonao Moses kakinaori dau'u, na'iki kazowautapainao Jewnao. ⁴⁴ Aizii wuru'u kaakapaamikitina'oraz kakinaotani'i naa wuru'u tarubainaouz. Ukian i'ati, "Pidan ōkissitaniaz, uruu wuru'u uaipaniaz. Uruu pa'i uzaamata na'iki una'aka'a naazu."

⁴⁵ Judas makon sariapa Jesus di'iti, ukian u'ati, "Tiichaa." Na'iki ukissita'akan naazu. ⁴⁶ Uru'u naa izaamata'akan Jesus.

⁴⁷ Mazan bauda'apa pidan na'a'o ukadishitapan so'otan pamarian usa'ukan Umanawunu'o Faadaa poitoru tain. ⁴⁸ Sariapa Jesus paradan i'ati, ukian, "Kandii nii uwa'atin ōdau'ati, una'akan umarian na'iki uzowiin kida, uzaamata-kinaa nii ōgaru; zowii-miki nii utaapan ōgaru?" ⁴⁹ Ipai kamoo ōkakinao-pauzon unao Tominkaru Dapu ii, na'iki aonaa uzaamatan ōgaru. Mazan marii saada-kariwaiz kida Tominkaru Paradan ida'a'oraz mishiinan." ⁵⁰ Udauna'an ipai utominapa-kidaniinao kidoopan, i'wa'aka'akan naa uruu.

⁵¹ Pa'ina'o zii daonaiora da'anapatinan Jesus dawu'ati, aona'o ukaiwadapan kamicha, soo ushibatapan pamada kamicha idin idi karikaonan. Tarubainao

tiwaan pazaamatanuzu, ⁵² mazan udim'a'akan i'ai makamichan-daun, uwa'a-ka'akan naa pashibirinaa kamicha idin ituma.

Jesus tiwaa-kidapa-kao

(Matthew 26:57-68; Luke 22:54-55, 63-71; John 18:13-14, 19-24)

⁵³ Na'iki'o i'ina'akan Jesus Umanawunu'o Faadaa dapu iti. Na'ii ipai faadaanao zowaunaanao, ipai kazowautapainao Jewnao, na'iki ipai tiichaapauzonoa Moses kakinaori dau'u baokopatinan. ⁵⁴ Peter na'iti umakon udawu'ati munapo uwa'akingpan, udauna'an umorota'akan naa Umanawunu'o Faadaa dapu panibazooti iti. Na'ia'a naa usakanatapan awunuutapainao kabaun tuma uwiichadinpan tikazi di'iti.

⁵⁵ Uru'u naa faadaanao zowaunaanao na'iki ipai ba'orainao kootowapa-kidauzonoa pidannao tiwaan paikodan kowaada-karu nii dikauda'o Jesus sha'apatan pazowii-kida-kinaa niizu, mazan aonaa iikodan. ⁵⁶ Iriba pidannao mariidinan Jesus dau'u, mazan pana'a kida iparadan karikaonan. ⁵⁷ Udauna'an ba'oran pidannao kadishitan imariidinan Jesus dau'u, ikian, ⁵⁸ "Waabatanii ukian kaikapa'a: 'Okaboobi'ian nii wuru'u Tominkaru Dapuz pidannao tomaniaz, idikinauda'u kamoo dauna'an okadishita-kidan nii ba'oran, aonaa pidan tomanii mani.'" ⁵⁹ Inao kapam pana'a kida iparadan karikaonan.

⁶⁰ Umanawunu'o Faadaa kadishitan ikanaapu ati, upishaan Jesus kaikapa'a: "Aona'o nii pudako'atin kaiwuru'u iparadan pudau'oraz?" ⁶¹ Mazan Jesus mashaapan mashaa, aonaa uparadan. Powa'a koshan Umanawunu'o Faadaa pishaan uruu, "Pugaru mishi Christ, Kaimana'o Tominkaru Daniz?"

⁶² Jesus kian, "Mishi o'garu wuru'u. Utukapan nii Daonaiora Aokazi Iki'o sakanatan Tominkaru umanawunu'oraz diwa'ora antanapu; utukapan nii kapam uwa'atin isha'iz tuma aokazi iki!"

⁶³ Jesus na'apan idi, sariapa Umanawunu'o Faadaa kuzuuta'akan pakamichan pato'oran idi, "Aona'a naa waaipan ba'oran paradan powa'a! ⁶⁴ Uabata na'apam uwazootapa'azon Tominkaru. Ukau'an na'apam ukian?" Ipai ikian, usha'apatan idi na'apa'oraz oia'o, marii uzowii-kao.

⁶⁵ Pabi'i kida pidannao na'ainao sopitan pazaadako Jesus di'iti. Ishibatan uawun, udauna'an izowitanuzu. Ikian u'ati, "Kanom zowita'oraz pugaru?" Na'iki watchmantapainao na'aka'akan naaz, ita'iautapaanan naa uruu kapam.

Peter kian aonaa uaitapan Jesus

(Matthew 26:69-75; Luke 22:56-62; John 18:15-18, 25-27)

⁶⁶ Peter na'ian pu'u Umanawunu'o Faadaa panibazooti baara ii, bauda'apa poitoruiaba kaawan na'ati. ⁶⁷ Otukapan dono Peter tanaapatinan tikazi ida'a, sariapa oawunuupa'akan u'ati. Okian, "Pugaru na'ia'o kapam Jesus Nazareth san tuma. Mishii?"

⁶⁸ Sariapa umariidina'akan. Ukian o'ati, "Aonaa oaitapan kanom dau'ana'o wuru'u pukadakotinanuz." Uruu idi umakon paniinom iti. Uru'u naa kuruku ka'aranpa'akan naa.

⁶⁹ Poitoruiaba tukapan uruu na'ii, sariapa okian koshan na'ainao kadishitan ati, "Mishi'o uruu iminauda'u!"

⁷⁰ Mazan Peter mariidan idyaun koshan.

Masakauda'u uruu dauna'an kadishitapainao na'a pishaan naa Peter koshan. Īkian, "Mishi'o pugaru ĭminauda'u, pugaru kapam Galilee Baara san."

⁷¹ Udauna'an Peter kian, "Na'apam ōkian mishi'o wuru'u! Marii Tominkaru pataka'utan ōgaru ōmariidinan an! Ōkian, aonaa ōaitapan kanom dau'ana'o wuru'u ukadakotinanuz!"

⁷² Uru'u naa kuruku ka'aranpan naa koshan itamautannaa; sariapa Peter nyukunuuan na'apam Jesus kiauzon da'i pa'ati, "Kuruku ka'aranpan ua'ii itamau, idikinau'o nii pukian aonaa puaitapan ōgaru." Na'iki'ora'a naa uzaa-da'akan tuukii.

Jesus na'aka-kao Pilate di'iti

(Matthew 27:1-2, 11-14; Luke 23:1-5; John 18:28-38)

15 ¹ Chaapi'ikiiman, faadaanao zowaunaanao baokopatinan kazowautapainao Jewnao tuma, na'iki tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u, na'iki ipai kootowapa-kidauzonao pidannao tuma. Īnaou'u naa baokopatan padi'itinnan kadimana'o ida'an na'apam kizi pasha'apatan uruu. Uruu dau-na'an ĭdodotan Jesus anoba kida chain idi, na'iki'o ĭna'akan naazu Pilate di'iti. ² Na'ia'a naa Pilate pishaanuzu, ukian Jesus ati, "Pugaru mishi Jewnao naobanaa king?"

Jesus kian u'ati, "Na'apa'o kaiwuru'u pukianuz."

³ Udauna'an faadaanao zowaunaanao kian Jesus dau'an, "Usha'apatauzonii iriba oii kida'o aimaakan." ⁴ Udauna'an Pilate pishaan koshan Jesus, ukian u'ati, "Aonaa na'apam pukian pukazannaatin-kinaa nii? Puabata na'apam ĭparadan kida pudau'an." ⁵ Mazan aonaa na'apam Jesus kian powa'a. Uruu idi Pilate di'itinnan tuukii.

Pilate dyuudan Jesus zowii-kao

(Matthew 27:15-26; Luke 23:13-25; John 18:39-19:16)

⁶ Ipai wunu, wuru kaawan dono'o baokopainapa-karuz (ĭnyukunuitapauzonuz da'i pakazannaatauzo-kao kamoan), Pilate kodita-kidauzonii bauda'apa pidan taraa-kizai iki, pidannao aipan kawana'ati da'i. ⁷ Uruu dono kaina'a'o pidannao mizaataakapauzonao tiwautauzo pawaatan Romannao pawii ai, na'iki ĭzowiinii pidannao; uruu idi ĭtaraa-kao. Ībii'i kaina'a pidan Barabbas kia'o u'uu. ⁸ Ipai kasaba'ukinpainao pidannao wa'atin Pilate kanaapu ati, ĭpishaan uruu ĭaipan ukodita-kidan bauda'apa taraapa-kariwai pidan, na'apa usha'apatauzonii kawana'ati ipai wunu. ⁹ Pilate pishaan ĭnao, "Uaiapa sha'a ōmuudan na'iki ōkodita-kidan wuru'u Jewnao naobanaaz?" ¹⁰ Uaitapan idi'o wuru'u faadaanao zowaunaanao kishauzin wuru'u ĭkaakapaanuz Jesus u'ati. ¹¹ Mazan faadaanao zowaunaanao dyuudan ipai pidannao pishaan Pilate, ĭaipan Barabbas kodita-kida-kao. ¹² Pilate kian koshan kasaba'ukinpainao pidannao ati, "Na'apam mooko uaipan ōsha'apatan wuru'u Jewnao naobanaa, king ukii kiziz?"

¹³ Ipai ĭparadan diiwa'o ida'an koshan Pilate ati, ĭkian, "Marii utauka-kao Cross di'iti!"

¹⁴ "Kanom mooko oia'o nii usha'apatan?" Pilate kian.

Powa'a zii manawun ĭdiwadan paparadan, ĭkian, "Marii utauka-kao Cross di'iti!"

¹⁵ Pilate aipan idi pakaimandan wuru'u iriba'oraz pidannao nyukunuu, uruu idi ukodita-kidan naa Barabbas i'ati taraa-kizai iki. Uruu dauna'an udyuudan soldyaanao ba'izian Jesus atii shashota umada, na'iki udyuudan naa kapam itaukanuzu Cross di'iti.

Soldyaanao banikiitan Jesus

(Matthew 27:27-31; John 19:2-3)

¹⁶ Na'iki'o soldyaanao morota-kidan Jesus Romannao dapunaa nazo iti, na'ii idapadan ipai baokopa ba'oran soldyaanao. ¹⁷ Ikaiwada-kidan wuza'o chaakita Jesus ati, udauna'an itoman kowamai kawanu'o kaiwada-karu kadunaa idi, udauna'an imuudan naazu uzowau paawa ati. ¹⁸ Ibanikiitan Jesus kaikapa'a, ikian, "Pugaru King, umanawunu'o Jewnao naobanaa!" ¹⁹ Iba'iziinuzu pazowau an kida atamun idi, isopiautapanuzu, ikodoru'ukan na'iki idawukan ukanaapu ati. ²⁰ Ipaian dauna'an pabanikiitan Jesus, iso'otan naa wuru'u wuza-za'oraz chaakita u'ai, ikaiwada-kidan ukamichan powaa iti u'ati. Uruu dauna'an ina'akan naa uruu, itauka'anan naazu cross di'iti.

Jesus tauka-kao Cross di'iti

(Matthew 27:32-44; Luke 23:26-43; John 19:17-27)

²¹ Imakopa-kizi an ikodapan pidan Simon kia'o u'uu, Cyrene san, uruu Alexander na'iki Rufus daru. Soldyaanao dyuudan una'akan Jesus crossanna. ²² Ina'akan Jesus Golgotha iti, (amazada Pidan-Zowau-Niwa'uz-naawa, kia'o wuru'u udakota-kao). ²³ Na'ia'a naa itiwaan patuza-kidan u'ati wine, kawiki'ita-kariwai kibia'o myrrh aiba idi, mazan aonaa Jesus tuzanuzu. ²⁴ Udauna'an itaukan naa Jesus cross di'iti. Udauna'an ibuutan naa ukamichan pakawana'ati kida, imakinaotan makinaonii itukapa'azon na'ia'oram nii kida, bauda'apa'o pidan zaamatan.^s ²⁵ Doko'o za'ora'a naa kamoo chaapi'iki wuru'u itaukanuz Jesus cross di'iti. ²⁶ Kaina'a saada-kariwai imanamikitin-kinaa, "Dii wuru'u King, Jewnao ati," kii. ²⁷ Na'a udazaba'a itaukan kapam dya'utam koidimikinao, bauda'apa udiwa'oran antanapu na'iki ba'oran uwashabaron antanapu. ²⁸ [Kaikapa'o ida'anna'a saada-kariwai kaarita ida'a'oraz mishiinan, "Oia'o pidan kawanu'o utukapa-kao,"^t kia'oraz.]^u

²⁹ Pidannao dobaapainao kida udazaba an banikiitanuzu, iwa'uan pazowau, "Kasha'al!" ikian. "Pukian pukaboobi'ian nii Tominkaru Dapu, udauna'an pukadishita-kidan niizu idikinautan kamoo dauna'an. ³⁰ Aizii putoka'a naa pucrossannaa di'iki pukazannaatina'a naa puaipan ati!"

³¹ Na'apa kapam faadaanao zowaunaanao, na'iki tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u banikiitan Jesus, ikiitaakapan pa'atiaaka kida, "Ukazan-naata ba'oran pidannao, mazan aonaa turuu ukazannaatinan paaipan ati. ³² Watukapa kizi Christ, wuru'u king, Israelitenao naobanaaz tokan aizii Cross di'iki, uruu ida'an kizi wamishidan uruu!" Upu'u zii kapam wunao dakoopan uruu'u, tauka-kariwainaouz udazaba'a.

Jesus mawakan

(Matthew 27:45-56; Luke 23:44-49; John 19:28-30)

³³ Sakitapa kamoo di'iki, ipai amazada maruta'akan, atii daawadata kamoo.

³⁴ Udauna'an aka, uru'u naa Jesus kadakon diiwa'o ida'an. Ukian, "Eloi, Eloi, lema sabachthani?" Kaikapa'o wuru'u ukianuz: "ŌTominkarun, ōTomin-karun, kanom nii aonaa punyukunuupan ōgaru?"

³⁵ Ba'orainao pidannao kadishitapainao udazaba'a abata wuru'u upara-danuz. Sariapa ĩkian, "Aushaa uabata, udapadan pa'ida'ati prophet Elijah."

³⁶ Sariapa bauta'apa pidan dima'akan, udamotan sponge katama'o riwunii di'iti. Udauna'an usawadan naa Jesus dako itiz atamun saba ida'an. Sariapa ukian, "Mashaapa zii! Watukapa kizi panaadon Elijah wa'atin nii utoka-kida'ananuzu."

³⁷ Udauna'an Jesus kadakon ma'ozaka'o ida'an, uruu mawaka'akan naa.

³⁸ Na'apain na'a'o udaru'o kamicha mada kazadinpa'o Tominkaru Dapu nazo ii,^v sariapa ukuzuuta'akan pazikon an doko iki atii apowa iti.

³⁹ Na'a'o soldyaanao zowaunaa kadishitapan Jesus kanaapu'u. Utukapan idi na'apam Jesus mawakan, sariapa ukian, "Mishi'o mishi Tominkaru Danin wuru'u di'ora'a pidana'a."

⁴⁰ Na'a'o kapam zunnao munapo zaa ĩawunuutapan. Ībii iainao na'ii Mary, Magdala sanaaba; na'iki ba'oran Mary, oroo James na'iki Joseph daro; na'iki Salome. ⁴¹ Īnao da'anapatinaonauz Jesus ukaudinankan dono'oraz Galilee Baara ii, na'iki ĩnao kaminka'uupauzoz da'i uruu. Na'iki iriba kapam baokoinao zunnao na'ii, wa'atiinao utuma Jerusalem ati.

Jesus dida-kao

(Matthew 27:57-61; Luke 23:50-56; John 19:38-42)

⁴² Wachuupun di'iti'i naa, uruu dono minziiwatin-karu kamoo kapam wuru'u, ba'oran kamoo tannaa, uruu Sookapa-karu Kamoon. ⁴³ Kaina'a Joseph Arimathea san, na'iki uruu umanawunu'o nii pidannao taapan, na'iki uruu zaudapa'o kapam Tominkaru Naobanai-tinan kamoon kaawan. Kamoo tipitan ua'ii uma'ozakada'akan panyukunuu na'iki umakon, upishaa'anan Pilate Jesus nanaa dau'an.

⁴⁴ Sariapa Pilate di'titipan, uabatan idi Jesus mawaka'aka'a naa. Sariapa udapadan soldyaanao zowaunaa na'iki upishaanuzu, ukian u'ati, "Mawaka'aka'a naa mishi Jesus?"

⁴⁵ "Oo, mawaka'aka'a naazu," ukian u'ati. Uruu idi'i naa Pilate taapada Joseph na'akan Jesus nanaa.

⁴⁶ Uruu idi Joseph torian naa kawinipina'o kamicha mada, na'iki utokakidan naa Jesus nanaa. Udauna'an upapidan naazu kamicha mada idi, na'iki umuudan naazu kichada-kariwai kuba nazo ii. Udauna'an utarata'akan naaz udaru'o kuba idi. ⁴⁷ Mary Magdala sanaaba na'iki Mary Joseph daro tukapanii na'ia'oram Jesus nanaa muuda-kao.

^v 15:38 udaru'o kamicha mada kazadinpa'o Tominkaru Dapu nazo ii: Putukapa kaarita token ii 'Tominkaru Dapu' dau'an, Parada-karu Masha'apannaada-kinao ida'a.

Jesus kadishitan pamawaka-kizi iki

(Matthew 28:1-8; Luke 24:1-12; John 20:1-10)

16 ¹Sookapa-karu Kamoo dauna'an, Mary Magdala sanaaba, na'iki Mary James daro, na'iki Salome torian kaduunuribai ikaduunuu-kinaa nii Jesus nanaa. ²Udauna'an chaapi'ikiiman, Sunday dono kamoo koditanin, uru'u naa imakon baaranai iti. ³Imakopaanan pu'u dunapota, ipishautaa-kaan pa'atiaaka kida, ikian, "Kanoma'o nii kidu'uka kuba wa'ati paniinom iki?" ⁴Usha'apanum kau'an udaru'o wuru'u kubaz. Udauna'an imakonapata-paanan pu'a'a naa na'iti, itukapa wuru'u kuba tuu'uzuz kida'uka'aka-kaoa'a naa.

⁵Imorotanaakan pu'u ka'unaru nazo iti, sariapa itukapan pa'ina'o zii pidan sakanatapan padiwa'ora antanapu, ukaiwadapanii baraka'o kamicha za'a-ba'i, na'iki sariapa itarian. ⁶Mazan ukian i'ati, "Mana'a utaria'ana'a. Ōaitapa udorotapan Jesus Nazareth iki'oraz, tauka-kariwaiz cross di'iti. Uruu kaku-da'aka'a naa, aona'a naa uruu nii da'a'a. Utukapa, da'a'a tawuru'u umuu-dauzo-kaoaz.

⁷"Aizii ukowaada'ana'a naa di'ora'a kuwai, Peter na'iki ba'oran utominapa-kidaniinao ati. Ukowaada i'ati kiwiita'o ni'i naazu Galilee Baara iti. Na'ia'o nii itukapan uruu tawuru kawana'ati'i uparaduzonuz da'i i'ati," ukian. ⁸Udauna'an ikodita'akan baaranai iki idima'akan naa powaa iti. Tuukii itarii-dinan atii naka-nakaa idyaun, aona'a naa ika'iitan pakakuwaapan patarian idi.

[Kotua'o saada-kariwai Mark kaaritan ipain kaikapa'a]

Jesus aidinan Mary Magdala sanaaba ati

(Matthew 28:9-10; John 20:11-18)

⁹[Jesus kadishitan dauna'an pamawaka-kizi iki Sunday chaapi'iki, kiwiin uaidinan Mary Magdala sanaaba ati; oroo di'iki'o ukodita-kidauzon da'i 7 oia'o doronainao. ¹⁰Udauna'an omakon okakuwaapa'anan uminauda'uitapaniinao ati, pakawan zii i'zaadinan pakasha'oran idi. ¹¹Mary kowaadan naa i'ati patukapan Jesus, kakuda'a naa uruu, mazan upu'u aonaa imishidan oroo.

Jesus aidinan dya'utam pada'anpikinao ati

(Matthew 28:16-20; Luke 24:13-49; John 20:19-23; Acts 1:6-8)

¹²Uruu dauna'an, Jesus aidinan dya'utamainao ati, imakopan pu'u ba'oran wiizainao sodi kida di'iti, mazan aonaa itaitapanaatanuzu. ¹³Na'iki'o sariapa i'kiwan powaa iti ikakuwaapan baokoinao ati, mazan aonaa imishidan ikuwaa.

¹⁴Uruu dauna'an Jesus aidinan 11 patominapa-kidaniinao ati, i'aroapatinan pu'u. Uto'orauauzon idyaun imamishidakan na'iki idadaradan idi panyukunuu tuukii manawun, aonaan idi imishidan utukapikinao paradan. ¹⁵Na'apain ukian i'ati, "Umako ipai amazada kawana'ati ukakuwaapa'an kizi Kaimana'o Kuwai dau'u ipai pidannao ati. ¹⁶Kanom mishida'o na'iki chikaa-wunuina'o kazannaata-karu nii; kanom aona'o umishidan pataka'uta-kaou'o

nii. ¹⁷Mishidainao taa-kao nii ĩma'ozakan ĩsha'apata-kinaa nii umanawun kida'o aimaakan; ĩkodita-kidan nii pidannao ai oia'o doronainao kida ō'uu ida'an; ĩaitapan nii paparadan bakadun parada-karu kida; ¹⁸ĩzaamatan an kowazaz oo ĩtuzan an mawaka-kinai riwunii, aona'o nii ĩsha'apan; ĩpishatan nii karinainao paka'u idi, kakuda'o nii ĩdyaun.”

Jesus makon Aokazi iti

(Luke 24:50-53; Acts 1:9-11)

¹⁹Jesus ipaian dauna'an pakadakotinan ĩ'ati, una'aka-kaoa'a naa aokazi iti. Na'ii usakanatan Tominkaru diwa'ora antanapu. ²⁰Uruu dauna'an tominapa-kida-kariwainao makon naa, ĩkakuwaapa'anan naa Kaimana'o Kuwai dau'u ipai amazada kawana'ati. Uruu dono Naobanai kaudinan idi ĩtuma, mishi'i naa mishi ĩsha'apatan umanawun kida'o aimaakan pidannao mishida-kinaa nii.]^w

[Ba'oran saada-kariwai Mark kaaritan ipain kaikapa'a]

(v 9-10) [Sariapa zunnao makon ĩkowaada'anan kuwai dyuuda-kariwaiz ĩkowaadan, mazan aonaa ĩkowaadan ipaiz. Uruu dauna'an Jesus dyuudan patominapa-kidaniinao ipai amazada kawana'ati ĩkowaada'an kizi kaimana'o na'iki karikaonanu'o kuwai, wuru'u karikaonanu'o kazannaatin-kinai daua'o-raz.]^x

^w 16:9-20 Aonaa ipai'o mani saadapauzonao di'ora'a kaarita, totokadan Mark saadan dauna'an di'ora'a kaarita'a, wuru'u verse 9-20 ida'a'oraz. ^x 16:9-10 Aonaa ipai'o mani saadapauzonao di'ora'a kaarita, totokadan Mark saadan dauna'an di'ora'a masakauda'u'oraz saada-kariwai.

Luke

Saadanii Kaimana'o Kuwai

Di'oraz kaarita daua'o

Di'oraz kaarita Luke saadanii. Wuru'u Luke, uruu Gentile na'iki daakataa kapam. Aitapa'o pidan uruu, dobata'o utominpan, na'iki uparada Greek paradan kaimanaiman. Uchi'ikapauzonii da'i apostle Paul tuma ukakuwaaninano.

Luke saadan kaarita Theophilus ati'o, na'iki ba'oran Gentilenao ati'o mishidainouznau Jesus. Luke aipan mishidainao aitapan mishi'o wuru'u itominpana-kida-kaoaz. Tominkaru aipan kawana'ati'o wuru'u Jesus kaawanuz imi'i baara ati kazannaata'o nii ipai pidannao oia'o ai, Jewnao na'iki Gentilenao kapam.

Kaina'a iriba Luke kowaadan aimaakan kida dau'an. Soo Luke kaaritan ida'a karikaonan usaadinpan: angelnao kunuupan dau'u, na'iki taapainao kaznizonao tukapankan dau'u Jesus, ushakatan dauna'an; Jesus makon dau'u Tominkaru Dapu iti Upa'inan dono zii; Samaria san kamunanun daua'o; na'iki daonaiora padantan daua'o padaru ida'ati.

Tuukii Luke paradan toriinapa-karu dau'an; Kaimana'o Kuwai konaukii-kida-kao dau'an; zunnao kakuda-kao dau'an, Jesus na'iki apostlenao kaminaka'uapa-kao dau'an; mapuraataniinao dau'an; oiainao pidannao dau'an, na'iki Kaimana'o Doronaa dau'an.

Paul saadanii kapam masakauda'u Luke dau'an pakaaritan ida'a, 2 Timothy 4:11 na'iki Philemon 24 ida'a.

Kaarita buutinan kida

Kaarita sakadinan *1:1-4*

Jesus na'iki John Chikaawunuupauzo shakatan atii ituubarun *1:5-2:52*

John Chikaawunuupauzo kaudin-kizi daua'o *3:1-20*

Jesus chikaawunu-kao na'iki utiwaa-kidapa-kao *3:21-4:13*

Jesus kaudinan Galilee Baara ii aka *4:14-9:50*

Jesus kaudinaan pamakopan dono Jerusalem iti *9:51-19:27*

Jesus sha'apatanii kida pazowii-kao ua'ii *19:28-22:46*

Jesus zaamata-kao, na'iki uzowii-kao *22:47-23:56*

Jesus kadishitan pamawaka-kizi iki, na'iki uaidinan pidannao ati *24:1-49*

Jesus na'aka-kao aokazi iti *24:50-53*

1 ¹Naobanai Theophilus, Kaina'a iriba pidannao, saadainao ipai Jesus sha'apatanii kida aimaa-kan dau'u, na'iki ipai Jesus sha'apata-kao dau'an. ²İsaada ipai aimakaan, na'apa pakawan waabatan kawan ukowaada-kao utukapikinao di'iki, İnao tukapainao kidaz ipai aimakaan sha'apan usakadin-kizi iki, na'iki ba'orainao di'iki, kowaadainao kidaz ipai kaiman kida'o usha'apatanii dau'u. ³Ukau'an naobanai Theophilus, ödi'itapa kaiman-daun aimakaan wuru'u sha'apata-kariwai kidaz usakadin-kizi iki, na'iki öabata kaiman-daun ipai wuru dau'-ana'a aimakaan kida sha'apata-kariwaiz. Uruu idi öaipan ösaadan pu'atizu kaiman-daun usha'apan kawana'ati manawun. İpai usakadin-kizi iki, atii utokon iti. ⁴Ösaadan pu'atizu kaimanaiman, usha'apanum kau'an öaipan idi puaitapan kaimanaiman, ipai wuru dau'ana'a puabatanii kidaz aimakaan sha'apan.

Angel aidinan Zechariah ati

⁵Aizii Herod king-tinpan dono na'iki ukazowautapan dono, ipai amazada Judea Baara ii aka. Kaina'a faadaa na'ia'o umashaapan, Zechariah kia'o u'uu. Aizii Zechariah dokoza-daunnao, na'apa kapam faadaa-tinpauzo-nao pa'idiwaru. Kaina'a faadaa, Abijah kia'o u'uu, uruu tuma'o Zechariah dokoza-daunnao kaudinauzon kotua'a naa. Aizii Zechariah daiaro Elizabeth, faadaa-tinpauzonao kapam oiribannao. ⁶Kaiman Zechariah na'iki Elizabeth mashaapan Tominkaru awun za'a. İpai İizo'atin Tominkaru dyuuzza na'iki ukakinaori kida. ⁷Mazan aonaa Elizabeth kaudanin, usha'apanum kau'an maudanich oroo. Aizii na'apain maskonnaou'u naa oroo, na'iki uruu tunaru-naou'u naa kapam.

⁸Bauda'apa kamoo Zechariah na'iki umin-kaudinannao, wuru'u faadaa-tin-painao kidaz zaamata-kao kaudina'o nii Tominkaru Dapu nazo ii. Usha'apanum kau'an Abijah ida'atanpuinao pa'idiwaru faadaanao wuru'u kaudina'o-raz uruu dono. ⁹Uruu idi Zechariah na'iki umin-kaudinannao sha'apata'o nii ipai aimakaan, wuru'u faadaanao sha'apatauzonii kidaz Tominkaru ati. ⁹Aizii faadaanao, kaina'a İsha'apatauzonii aimakaan, patukapa-kinnaa nii kanoma'o nii aizii kaudin, kawaoda'o nii kaduunu'o Tominkaru ati. Uruu dono Zechariah zaamata-kao. Uruu idi Zechariah morotan naa Tominkaru Dapu iti ukawaoda'anan kaduunu'o shanaribai altar paawa iti, Tominkaru ati. ¹⁰Aizii kaduunuribai kawaodapa-kao pu'u, pidannao kasaba'ukinan paniba itinapu, na'iki İtöriinpan naa kapam.

¹¹Upu'a'a naa angel, Tominkaru di'iki'o kaawa'akan Zechariah di'ii. Angel kadishitan altar wuru'u kaduunu'o kawaodapa-kizinaoaz diwa'ora antanapu. ¹²Tuukii Zechariah taria'akan patukapan idi angel. ¹³Mazan angel kian u'ati, "Zechariah, mana'a putaria'ana'a, Tominkaru abata putöriinpan. Kaudani'o nii pudaiaro, okaudanipan dono daonaiora'o nii odani nii. Pudukota pa'i u'uu John kii. ¹⁴Aizii ushakatan dono tuukia'o nii pukonaukii-kidanuz na'iki ipai ba'orainao pidannao tuukia'o nii kapam İkonaukii-kidanuz. ¹⁵Na'iki umanawunu'o nii pidan uruu, Tominkaru awun za'a. Aonaa kizi pa'i utuzan

wine na'iki ma'ozaka'o riwunii. Sariaapa'o nii Kaimana'o Doronaa zaamatan uruu ushakatan dono. ¹⁶Na'iki uru'o nii padanata-kida iriba Israelitenao^b powaa ati, Naobanai Tominkaru ida'ati. ¹⁷Na'iki uru'o nii kiwiita Naobanai ua'ati, ma'ozaka'o nii uruu, na'apa'o nii manawun uma'ozakan Elijah kawan, Tominkaru prophetiniz. Na'iki ukaimanadan nii daruinao nyukunuu idainao tuma kida. Na'iki pidannao wuru'u dikintapainao kidaz, utanawatan nii inyukunuu, kaiman kizi'i naa itaitapan padi'itimpan, na'apa izo'atiinao kawan Tominkaru. Na'iki uminziwa-kidan ni'i naa Tominkaru pidannao nyukunuu, iizo'ati kizi uparadan."

¹⁸Sariapa Zechariah kian angel ati, "Kandii ida'ana'o nii mooko itaitapan umishiin wuru'u pukowaadaniaz aimaakan o'ati? Usha'apanum kau'an o'garu tunarunaou'u naa na'iki odaiaro na'apa maskonnaou'u naa kapam."

¹⁹Sariapa angel kian u'ati, "O'garu Gabriel, Tominkaru di'iki'o owa'ati'ikan. Udyuudanii o'garu kowaada'o nii paparadan pu'ati, wuru'u kaimana'oraz kuwai. ²⁰Mazan aonaa pumishidan okuwaa, wuru'u mishi'oraz nii usha'apan paainaa kawana'ati. Pumamishidakan idi okuwaa, pumaparadanun nii aizii. Ukau'an aona'o nii pukaparadanun, atii okuwaa mishiinan dau'ana'o nii zii pukaparadanun koshan."

²¹Upu'a'a naa pidannao zaudapan Zechariah koditan. Itaitapa'azon usha'apanum naa wuru'u umakoditakanuz kadiman. ²²Udauna'an zii ukoditan i'ida'ati. Mazan aona'a naa uparadan nii. Itaitapa'aka sariapa, Tominkaru tukapa-kidan aimaakan u'ati. Pamaparadanun idi Zechariah tiwaan naa pakakuwaapan i'ati paka'u ida'ana'a naa karikaonan.

²³Upaian dauna'an ipai pakaudinkiz, ukiwan naa padapu iti. ²⁴Aonaa ukotua'ikin uruu dauna'an Elizabeth kaudanin naa mishi. Mazan aonaa okoditan padapu iki, atii baka'iauda'u kauzu dauna'an zii okoditan. ²⁵Uruu idi okian, "Aizii Tominkaru kamunan-kida mishi o'garu. Uruu idi aona'o nii powa'a pidannao dakoopanun."

Jesus shakatan kowaada-kida-kao

²⁶Aizii 6 kauzu Elizabeth kaudanin dauna'an, uru'u naa Tominkaru dyuudan angel, Gabriel kia'oraz u'uu, wiizai Nazareth iti, Galilee Baara ia'oraz. ²⁷Udyuudanuzu na'aka'o nii parada-karu pa'inaiba zun di'iti, Mary kia'o o'uu. Joseph, King David takaa-daunuz, aiapanii oroo na'iki upishaa-ni'i naa oroo padaronao ati pamin-mazidan nii.

²⁸Aizii angel kaawan o'ida'ati, sariapa ukian o'ati, "Kaiman pugaru? Kaina'a Tominkaru putuma, na'iki tuukii ukamunanun pu'ati," ukian o'ati. ²⁹Tuukii Mary tarian, na'iki tuukii odi'itimpan ukuwaa dau'u, na'iki tuukii oaitapa'azon na'apa'oram manawun wuru'u ukianuz pa'ati. ³⁰Mazan angel kian o'ati, "Mary, mana'a putaria'ana'a, aizii Tominkaru kamunanu'uzon pu'ati. ³¹Ukau'an pukaudanin nii daonaiora idi. Aizii pukaudanipan dono, pudakota pa'i u'uu Jesus kii. ³²Uruu tuubaruo' nii, na'iki umanawunu'o nii pidan, na'iki udakota-kao nii Tominkaru umanawunu'oraz Dani nii. Na'iki Naobanai Tominkaru zaamatan nii uruu king nii, na'apa kotua'o udokozudaun King David kawan. ³³Karikaonanuo' nii uking-tinpan Israelitenao ati,

b 1:16 *Israelitenao*: inao dakota-kariwaiz kapam Jewnao nii.

wuru'u Jacob takaan-daunnaouz, na'iki unaobanai-tinapanuz, aonaa na'a-painim nii ukatokon-tinan."

³⁴ Udauna'an Mary kian angel ati, "Ōgaru pa'ina'o zii zun, aona'o zii daonaiora kiitauzon. Na'apam nii mooko ōkaudanin?"

³⁵ Angel kian o'ati, "Kaimana'o Dorona'o nii wuru'u kaawa'oraz pu'ida'ati, na'iki Tominkaru taan ida'ana'o nii karikaonan pama'ozakan pu'ida'ati, wuru'u pukaudaninuz. Ukau'an pudani, wuru'u kaimana'oraz manawun koraidaonaa, aona'oraz oia'o nii u'ida'a, udakota-kao nii Tominkaru Dani. ³⁶ Puaitapa puriban taoro'o Elizabeth. Pidannao kian aonaa na'apainim nii okaudaniizon. Mazan kai oroo kaudani'i naa, 6 kauzu'u naa. Omaskonnaoun pu'a'a naa padamata, mazan upu'u zii okaudanin. ³⁷ Usha'apanum kau'an Tominkaru ati, aonaa aimakaan kasha'apannan, turuu usha'apatan sha'a-pa'oram aimakaan, aona'oraz turuu puabatan usha'apata-kao."

³⁸ Sariapa Mary kian, "Ōgaru Tominkaru poitoruaba. Marii mooko aimakaan sha'apan ō'ati, puparadan kawana'ati," okian. Udauna'an angel mako'o-kan naa o'ai.

Mary makon Elizabeth di'iti

³⁹⁻⁴⁰ Kadiman aka udauna'an, uru'u naa Mary makon munapo, midukuota'o wiizai di'iti, Judea Baara ia'oraz. Omakon atii Zechariah dapu iti. Aizii okaawan sariapa onaubaan Elizabeth. ⁴¹ Mary naubaan pu'u oroo, sariapa Elizabeth abatan paudani dakazatinan patoba nazo ii. Upu'a'a naa Kaimana'o Doronaa kaawan Elizabeth ida'ati. ⁴² Uruu idi Kaimana'o Doronaa aipan ati okian Mary ati diiwa'o ida'an. "Tuukii manawun Tominkaru kaimanan pu'ati, ipai ba'oran zunnao ai. Na'iki kaiman manawun Tominkaru pudani ati, putoba nazo ia'oraz." ⁴³ Okian koshan, "Kandii ni'o pa'an wuru'u kaimana'o manawun aimakaan sha'apanuz ō'ati, wuru'u ōnaobanaa daro morowautapanuz ō'ida'ati? ⁴⁴ Punaubaan pu'u ōgaru, sariapa ōabatan ōdani dakazatinan ōtoba nazo ii, ukonaukian idi. ⁴⁵ Konaukia'o nii manawun pugaru, usha'apanum kau'an pumishidan idi wuru'u parada-karuz, na'iki pumishidan idi mishi'o nii umishii-kao wuru'u wanaobanaa kowaada-kidaniaz pu'ati," okian Mary ati.

Mary konaukii-kidan Tominkaru

⁴⁶ Uruu idi Mary kian.

"Tuukii manawun ōkonaukii-kidan wanaobanaa.

⁴⁷⁻⁴⁸ Tuukii manawun ōnyukunuu konaukian,
Tominkaru ōkazannaatapiki nyukunuitapan idi ōgaru,
na'iki ukamunan-kidan idi kowas ōgaru, papoitoruaba.
Aizii ipai'o nii pidannao diina'iti'i, idakotan ōgaru konaukiaiba nii.

⁴⁹ Usha'apanum kau'an, Tominkaru ma'ozaka'oraz
sha'apatan idi kaimana'oraz manawun aimakaan ō'ati.

Mishi uruu umanawunu'o ukaimanan.

⁵⁰ Ipai pidannao taapainaouz Tominkaru umanawunu'o nii,
idokozu-daunnao di'iki atii iwadaunnao di'iti, utukapa-kida
pakamunanun i'ati.

⁵¹ Mishi uruu ma'ozaka'o manawun,

pama'ozakan ida'an ipai uwaataabi'ian pidannao,
wuru'u tuukia'oraz ïatadinpauzon.

⁵² Tuubaru kidainao naobanainao, na'iki umanawun-tinpainao kidaz,
ipai uwaota-kidan ïdyaun panaobanai-tinpan ai.

Aizii pidannao waranuitapa-kariwainao,
uzaamata pa'an ïdyaun tuubaru kidainao nii.

⁵³ Aizii zamazi-tinainao utaa ipai aimaakan ï'ati,
abaapa utaapan ïdyaun.

Mazan kapuraataniinao, aonaa kanom utaan ï'ati.

⁵⁴ Mishi pakiauzon kawan wadokozu-daunnao ati kotua'a naa,
aizii ukawana'ati mishi ukaminka'utan papoitorunao Israelitenaouz.

⁵⁵ Aonaa mishi manyukunuutan kotua'o paparadan, ukiauzonuz,
karikaonanuo nii ukamunan-kidan Abraham na'iki udainao
diina'iti'i,"
kia'o Mary kian.

⁵⁶ Mary na'ian idikinauda'u kauzu Elizabeth tuma. Udauna'an okiwan naa padapu iti.

John Chikaawunuupauzo shakatan daua'o

⁵⁷ Aizii Elizabeth kaudanipan dono'o naa, uru'u naa okaudanipan, daonaiora mishi odani nii. ⁵⁸ Aizii omin-dazabazinao, na'iki oiribannao abatan na'apam Tominkaru kamunanun na'iki utukapa-kidan tuukii pakaimanan o'ati. Tuukii ïkonaukian paabatan idi okaudanipan, uruu idi baokopa ïkonaukian otuma.

⁵⁹ Aizii bauda'apa sondii Elizabeth kaudanipan dauna'an, uru'u naa pidannao kaawan ïtukapa'an naa ïdani choota-kaoc Jewnao kaduz kawana'ati.^d Aizii wuru'u pidannaouz aipan naa padakotan u'uu Zechariah kii, padaru uu kawan. ⁶⁰ Mazan udaro kian ï'ati, "Aonaa, aonaa na'apa'o nii mani u'uu, John kia'o nii pa'an u'uu."

⁶¹ Sariapa ïkian o'ati, "Mazan aonaa bauda'apa uiribannao na'apa'o nii ï'uu." ⁶² Udauna'an ipishaan udaru paka'u ida'an, ïaipan ukowaadan na'apam uaipan paudani uu dakota-kaoc.

⁶³ Sariapa Zechariah pishaan ï'ati kaarita, udauna'an usaadan kaarita ida'a kaikapa'a: "John kia'o nii u'uu." Tuukii pidannao di'itinpan, aonaa ïzauda-kidan udakotan u'uu na'apa. ⁶⁴ Upu'a'a naa mazan Zechariah kaparadanu'ukan. Uruu idi tuukii ukonaukii-kidan Tominkaru.

⁶⁵ Ipai imin-dazabazinao, tuukii ïdi'itinpan. Udauna'an ïkowaadaabi'ia-akan naa ba'orainao ati, ipai wuru dau'an kida'a patukapanii kidaz usha'apan. Uruu idi kuwai makon na'iki una'aka-kaoc ipai wiizai kawana'ati, wuru'u midukuo baawu an kida'oraz wiizainao, Judea Baara ii aka kida'oraz. ⁶⁶ Uruu idi ipai pidannao wuru'u abatainao kidaz kuwai, tuukii manawun ïdi'itinpan, na'iki ïkian, "Ei, kanom kaduzu'o nii wuru'u koraidaonaaz diina'iti'i?" Usha'apanum kau'an ïaitapan idi Tominkaru kaina'an utuma.

c 1:59 choota-kaoc: Putukapa 'chootin-karu' daua'o, kaarita token ii, Parada-karu Masha'apan-naada-kinao di'ii. d 1:59 Leviticus 12:3

Zechariah konaukii-kidan Tominkaru

⁶⁷Uruu dono Kaimana'o Doronaa kaawan Zechariah ida'ati. Kaimana'o Doronaa aipan ati ukowaadan naa Tominkaru paradan pidannao ati. Kaika-pa'o wuru'u ukianuz i'ati:

⁶⁸“Wakonaukii-kida wanaobanaa, Israelitenao Tominkarunuz, ukaawan idi na'iki ukaminka'uta'anan idi papidanannao, na'iki uso'ota'anan idi idyaun ipataka'uta-kao ai.

⁶⁹Utaa zii mishi ipai waunao ati, ma'ozaka'o kazannaatin-kinai nii, papoitoru David takaa-daun idi.

⁷⁰Na'apa pakiauzon kawana'ati kotua'a naa, kaimana'o paprophetinnao ida'an.

⁷¹Ikowaadan ukazannaatan nii waunao, na'iki uso'otan nii waunao watarubanao ai, wunao aia'a tuukia'oraz manawun ito'ora-kizaitapan waunao.

⁷²Mishi Tominkaru kowaadanii kotua'a naa wadokozu-daunnao ati, ukamunan-kidan nii idyaun.

Na'iki aona'o nii umanyukunuutan wuru'u ukowaadauzoniaz pasha'apatan nii i'ati.^e

⁷³Kaimanaiman uwa'akan mishi'oraz paparadan wadokozu-daun Abraham ati kotua'a naa, aona'oraz turuu upana'ada-kao.

⁷⁴Ukowaadauzon u'ati diina'iti'i, ukazannaatan nii waunao watarubanao ai. Kaiman kizi wamashaapan u'ati aonaa wataritan bii'i mani.

⁷⁵Na'iki kaiman kizi manawun wamashaapan soo uruu ati bauda'apa na'iki waizo'ati kizi uparadan karikaonan.”

⁷⁶Udauna'an ukian.

“Pugaru odani, pudakota-kao nii umanawunu'o manawun Tominkaru prophetin nii.

Pukiwiitan nii Naobanai ua'ati, pusaaba'anan naa dunapo umako kizi nii.

⁷⁷Na'iki pukowaada kizi'i naa upidanannao ati, itaitapa kizi ukazannaatan nii idyaun, umainaabatan ni'i naa ipai i'oian.

⁷⁸Mishi kaimana'o na'iki kamunanu'o manawun wuru'u waTominkarunuz.

Uruu aipan ati'o nii wuru'u kazannaatin-kinai wa'atinuz kaina'iki.

Uwa'atin nii kaina'iki kamoo koditan kawanu'o nii.

⁷⁹Na'iki ukanadapan nii ipai waunao mashaapainauz maruta'o-karu'u, na'iki kichana'ikitinainauz pamawakan ai.

Na'iki kaimana'o nii una'akapan waunao, utukapa-kidan nii wa'ati kaimana'o mashaapa-karu,” Zechariah kian.

^e 1:72 ukowaadauzoniaz pasha'apatan nii i'ati: uruu dakota-kao covenant. Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

⁸⁰Uruu idi John dyaupain naa, atii utuubarun. Aizii unyukunuu ma'o-zaka kapam udyaupain Tominkaru dau'ati. Aizii umashaapan mapidantaka'o amazada ii aka. Atii bauda'apa kamoo, ukaudinan kamoon kaawan naa. Uruu dono ukakuwaapatinan naa pidannao ati, wuru'u Israelitenao kidaz.

Na'apam Jesus shakatan

(Matthew 1:18-25)

2 ¹⁻³Uruu dono kaina'a tuubaru'o king, Caesar Augustus kia'o udakotapaka'o. Ukazowautapan idi ipai amazada atii amazada token iti, udyuudakidan paparadan ipai pidannao ati, ipai amazada kawana'ati. Uaipan ipai daunuuda'u pidannao saada-kidan pa'uu padokozu-daunnao shakata-kizi ii pa'idiwaru. Uruu zi'o pidannao uu saadapauzo-kao na'apa. Uruu dono, Quirinius kazowautapa'o ipai wiizainao Syria ii. Uruu dono ipai pidannao makon padokozu-daunnao shakata-kizi iti kida, king paradan kawana'ati.

⁴⁻⁵Aizii Joseph, mashaapan idi Nazareth ii, sariapa umakon Bethlehem iti, Judea Baara ia'oraz. Na'ia'o King David shakatauzon kotua'a naa. Aizii wuru'u King Davidiz, uruu kotua'o Joseph doku-zu-daunu'u naa manawun. Uruu shakata-kizi iti'o wuru'u Joseph na'iki Mary saada-kida'ananuz pa'uu, oroo upishaaniaz pamin-mazidan nii. Na'apain pidannao uu saadapa'azookao dono, kaudani'ora'a naa Mary patoba ii.

⁶⁻⁷Aizii Joseph na'iki Mary kaawan dono Bethlehem iti, ipai kabaun nazoo sookapa-kizai paidan. Uruu idi isookapa-kida-kao tapi'izanao dapu nazo ii. Uruu dauna'an Mary kaziwapan naa, atii okaudanipan na'ii, tapi'izanao dapu nazo ii. Uruu baukapan zii Mary kaudanipan, daonaiora odani nii. Okaudanipan dauna'an osaabaan naa paudani sodi na'iki obazobatanuzu kamicha idi. Udauna'an opaidanuzu tapi'izanao wanyukunuu kinnaa zo'iti.

Angel kakuwaapan taapauzonao kaznizonao ati

⁸Kaina'a pidannao taapauzonao kaznizonao. Uruu dono ina'ian baara ii aiwaka'an, iawunuutapan pa'uzanao isha'apata-kao ai. ⁹Iawunuutapan pu'u pa'uzanao, masha'apakiaka angel Tominkaru di'iki'o kaawan i'ida'ati. Ipai Tominkaru umanawunun kanada'akan amazada idazaba an kida'o, kanada, kanada kamoo ai. Uruu idi tuukii itarian. ¹⁰Mazan angel kian i'ati, "Mana'a utaria'ana'a. Ōwa'atin da'ati'i, ōkakuwaapa'anan idi u'ati. Aizii ōkowaadan nii u'ati kaimana'o kuwai, na'iki ipai pidannao konaukii-kinnaa ni'o. ¹¹Aizii kai, kaina'a koraidaonaa shakatan Bethlehem ii, kotua'oraz King, David kia'oraz u'uu shakatauzo-kizi ii. Wuru'u koraidaonaa shakata'oraz, uru'u naa Christ, tuubaru'o manawun Naobanai, Tominkaru kowaadauzoniaz padyuuda'azon kazannaata'o nii ipai pidannao. ¹²Kaikapa'o nii uaitapan wuru'u koraidaonaaz. Aizii umakon dono na'iti, utukapan nii koraidaonaa bazobata-pa-kao kamicha idi, na'iki uwashatapa-kao nii tapi'izanao wanyukunuu kinnaa zo'ii. Uruu ida'ana'o nii uaitapanuzu," ukian i'ati.

¹³Upu'a'a naa mazan itukapa'akan ba'oran angelnao, aonaa masakauda'u mani, ikaawa'akan pairiban ida'ati. Iabatan angelnao konaukii-kidan Tominkaru pakunuipan ida'an. Kaikapa'o wuru'u iabatanuz ikunuipan:

¹⁴"Oo Tominkaru aokazi ia'o,
umanawunu'o manawun.

Kaimana'o nii manawun mashaapa-karu da'a'a imi'i baara'a,
ipai pidannao ati,
Tominkaru naudapaniinaouz.”

¹⁵Udauna'an angelnao mako'okan naa powaa iti, aokazi iti. Aizii imakon dauna'an, uru'u naa wuru'u uzai taapikinao kian pa'atiaaka kida, “Aushaa wamako Bethlehem iti, watukapanaka kizi kaiwuru'u Tominkaru kowaada-kidaniaz wa'ati.”

¹⁶Uruu dauna'an imako'okan naa na'iti kadimana'o ida'an. Ikaawan na'iti, itukapa Mary, Joseph, na'iki wuru'u koraidaonaaz, uwashatapa-kao tapi'izanao wanyukunuu kinnaa zo'ii. ¹⁷Patukapan idi koraidaonaa, uru'u naa ikaku-waapan pidannao ati, na'iki ipai ikowaadan wuru'u angel kowaadanii kidaz pa'ati koraidaonaa dau'an. ¹⁸Ipai pidannao wuru'u abatainaouz ikakuwaapan, tuukii idi'itinpan ikuwaa dau'u. ¹⁹Aizii Mary tuukii odi'itapan, na'iki ipai otaan panyukunuu iti wuru'u parada-karu kidaz. ²⁰Udauna'an uzai taapikinao kiwan naa koshan pataapa-kizi iti pa'uzanao. Mazan ikiwan konaukii, tuukii manawun ikonaukii-kidan Tominkaru, paabatan idi kaimana'o manawun kuwai angel di'iki, na'iki patukapan idi wuru'u koraidaonaaz paawun idi manawun. Uruu idi pamakopa-kizi an ikunuian aonaa masakauda'u mani, ikonaukii-kidan Tominkaru patukapan idi ipai aimaakan, na'apa angel kowaadan kawana'ati manawun pa'ati.

Jesus uu dakota-kao

²¹Aizii bauda'apa sondii Mary kaudanipan dauna'an, uru'u naa odani choota-kao^f Jewnao kaduz kawana'ati.^g Na'iki u'uu dakota-kaoa'a naa Jesus kii, na'apa angel kiauon kawana'ati o'ati okaudanin ua'ia'oraz zii.

Jesus taa-kao daua'o Tominkaru ati

²²⁻²⁴Aizii bauda'apa kauzu na'iki bauda'apa sondii powa'a Mary kaudanipan dauna'an, uru'u naa omakon Joseph tuma Jerusalem iti Moses kaki-naori kawana'ati. Ina'aka dya'utam wakokoonao pataan nii na'iki zowii-karu nii Tominkaru ati, pasaabainan pakaudanipan dauna'an tannaa nii, na'apa kakinaorii kawana'ati. Na'apaini'i naa kapam ina'akan Jesus na'iti, uruu itaa'anan naaz Tominkaru ati, kakinaorii kawana'ati. Kaikapa'a sha'atii tawuru'u kakinaorii kiauonuz: “Marii ipai daonaioranao, kiwiin kidainaouz ishakan taa-kao Tominkaru ati.”^h

²⁵Uruu dono kaina'a tunarunao, Simeon kia'o u'uu, Jerusalem ia'o umashaapan. Uruu kaimana'o pidan, izo'ati'o na'iki mashaapa'o Tominkaru ati. Na'iki kotua'iki'ora'a naa uzaudapan na'iki tuukia'ora'a naa utukapa'azon Tominkaru kazannaatan Israelitenaou ipataka'uta-kao ai. Karikaonan kapam Tominkaru Doronaa mashaapan utuma. ²⁶Uruu idi Kaimana'o Doronaa ida'an Tominkaru kowaada-kidan u'ati, uaitapa patukapan nii zii Christ pamawakan ua'ii, wuru'u Tominkaru kowaadauzoniaz padyuuda'azon. ²⁷Kaimana'o Doronaa aipan ati Simeon morotan Tominkaru Dapu iti. Na'apain kapam Joseph na'iki Mary na'akan Jesus na'iti, uruu itaa'anan naaz Tominkaru ati,

f 2:21 choota-kao: Putukapa 'chootin-karu' daua'o, kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apan-naada-kinao di'ii. **g 2:21** Leviticus 12:3 **h 2:22-24** Leviticus 12:6-8

kakinaorii dyuudan kawana'ati. ²⁸Uruu idi na'ia'a naa Simeon dokobatan Jesus, na'iki tuukii ukonaukii-kidan Tominkaru. ²⁹Ukian.

“Ōnaobanaa, aizii ōgaru pupoitoru mawakan nii konaukii,
usha'apanum kau'an aizii puparadan mishiinan,

³⁰ōtukapa mishi aizii ōawun idi wuru'u kazannaatin-kinai ni'oraz,

³¹pudyuudaniaz na'iki puaipaniaz ipai pidannao aitanan.

³²Uruu ida'ana'o nii pupidanannao Israelitenao konaukii-kida-kao.

Na'iki uruu kanada'o, tukapa-kida'o nii mishi'o parada-karu
ipai ba'oran kaduz pidannao ati,
wuru'u Gentilenao kii-kizaiz.”ⁱ

³³Tuukii Mary na'iki Joseph di'itinpan Simeon paradan idi na'apa, Jesus dau'an. ³⁴Na'ia'a naa Simeon torinapa-kidan naa i'dyaun, udauna'an ukian Mary ati, “Di'oraz koraidaonaa Tominkaru di'iki'o, udyuuda-kao waota-kida'o nii Israelitenao imamishidakan idi, mazan ba'oran Israelitenao ukadi-shita-kidan nii pa'an pa'ida'ati imishidan idi uruu. Uruu kinaaribai ni'o Tominkaru dyuudan, iriba'o nii pidannao kashadanuz na'iki dakoopanuz. ³⁵Padakoopan ida'ana'o nii uruu, ikainaabainan na'iki i'aidan pa'oi'an, wuru'u idizapauzonii kidaz panyukunuu ii. Uruu idi tuukia'o nii pubaiaapan kasha'o-ra'o na'iki kaziwa'o nii punyukunuu iti, na'apa'o nii punyukunuu dakata-kao kawan marii idi.”

Prophetiaba daua'o

³⁶Uruu dono kaina'a maskonnao, Anna kia'o o'uu. Aizii odaru uu Phanuel, Asher takaan-daun. Na'iki oroo Tominkaru prophetiniaba. 7 wunu zii imazidan dauna'an odaiau mawakan. ³⁷Aizii uruu dono, 84 owunun. Na'iki aonaa na'apainim oonauzon Tominkaru Dapu ai. Ipai kamoo na'iki ipai maruta'o otoriinpauzon Tominkaru ati, na'iki osanadinpan patoriinpan dono Tominkaru ati. ³⁸Aizii omorotan naa koshan Tominkaru Dapu iti, okaawan na'iti Jesus kaawa-kida-kao kawana'ati manawun. Uruu idi tuukii okonaukii-kidan Tominkaru. Udauna'an okowaadan naa koraidaonaa dau'an ipai pidannao ati, wuru'u Jerusalem sannaouz, zaudapainauznaa pakazannaata-kao.

Joseph, Mary na'iki Jesus kiwan naa Nazareth iti

³⁹Aizii Joseph na'iki Mary ipaian naa pasha'apaapan ipai wuru'u Tominkaru kakinaori kawana'ati'oraz usha'apata-kao. Uruu dauna'an i'kiwan naa Nazareth iti, Galilee Baara ia'oraz. ⁴⁰Na'ia'a naa Jesus dyaupain, utominan ma'ozaka na'iki aitapina'o manawun pidan nii. Na'iki powa'a zii Tominkaru kaimanan u'ati.

Jesus wa'akinan Jerusalem ii

⁴¹Ipai wunu Joseph na'iki Mary makouzon Jerusalem iti, Passover Kamoon dau'ati. ⁴²Aizii Jesus ikodan dono'o naa 12 wunu, imakon naa koshan Jesus tuma Jerusalem iti, Passover Kamoon dau'ati. ⁴³Ina'ian atii i'ipaian wuru'u pasha'apaapaniaz. Aizii paipai'an dauna'an pasha'apaipan, pidannao kiwan naa ipai daunuuda'u pawizi iti kida. Aizii Joseph na'iki Mary i'kiwan naa

kapam. Aizii Jesus, una'ian naa uwa'akinan Jerusalem ii. Mazan aonaa Joseph na'iki Mary aitapan wuru'u uwa'akinanuz na'ii. ⁴⁴Ititiiman kaina'a'a naa uwa'atin pairibannao bii'i. Uruu idi imakon naa atii wachuupun, uruu zii isookapan. Aizii pasookapa-kizi ii, uru'u naa idorotan Jesus pidannao bii an, ⁴⁵mazan aonaa ikodanuzu. Sariapa ipadantan powaa iti Jerusalem iti. Uruu idi idorotinan naa udau'u na'ii'aka. ⁴⁶Atii idikinauda'u kamoo dauna'an zii ikodanuzu. Ikodan uruu Tominkaru Dapu nazo ii, usakanatapan Jewnao tiichaanao bii'i, uabatapan ikadakotinan Tominkaru Paradan dau'u na'iki upishautan idyaun. ⁴⁷Tuukii idi'itinpan Jesus dau'u, aonaa na'iam zii iikodauzon koraidaonaa aitapa'o manawun uruu kawan na'iki aitapa'o padako'atin parada-karu.

⁴⁸Aizii Joseph na'iki Mary tukapan idi Jesus na'ii tuukii idi'itinpan. Sariapa Mary kian u'ati, "Odani, kandii nii pusha'apatan aimaakan wa'ati kaikapa'a? Tuukii wadopian, na'iki tuukii pudorotin-kidan waunao ipai di'ii'aka'a."

⁴⁹Sariapa Jesus kian padaro ati, "Kandii nii mooko wuru'u udorotapanuz ogaru di'ii'aka'a? Aonaa mooko uaitapan da'a ogaru'u, o'daru dapu'u?"

⁵⁰Mazan aonaa itaitapan na'apa'oram ati'o wuru'u una'apanuz.

⁵¹Udauna'an Jesus makon naa ituma Nazareth iti. Na'ia'a naa ipai usha'apantan aimaakan padaronao dyuudan kawana'ati, aonaa udikintapan idyaun. Mazan ipai Mary taapan panyukunuu ii wuru'u aimaakan kida sha'apanuz. ⁵²Aizii Jesus tominan ma'ozaka'o nii, na'iki aitapaaba'o nii. Uruu idi ipai pidannao marainapanuz na'iki Tominkaru tuukii kapam umarainapanuzu.

John chikaawunuupan pidannao

(Matthew 3:1-12; Mark 1:1-8; John 1:19-28)

3 ¹Aizii 15 wunu, Tiberius kazowautapan ipai daunuuda'u amazada, atii utokon iti. Uruu dono Pontius Pilate tuubaruo naobanai nii Judea Baara ii. Na'iki Herod kazowautapa'o nii amazada Galilee Baara ii aka. Aizii u'inawuzu Philip kazowautapa'o nii kapam amazada Iturea ii aka, na'iki Trachonitis ii aka. Na'iki uruu dono Lysanias kazowautapa'o nii amazada Abilene ii aka. ²Na'iki Annas na'iki Caiaphas Umanawunu'o Faadaanao uruu dono. Aizii na'apain wunao naobanai-tinpan dono kida'a, Tominkaru dyuudan paparadan John di'iti, Zechariah daniz. Udyuudan paparadan umashaapa-kizi iti, wuru'u mapidantaka'oraz amazada di'iti. ³Uruu idi John makon na'iki ukakuwaatinan naa ipai amazada kawana'ati, wuru'u Jordan Wa'o itinapu kida'oraz. Na'ii ukakinaopan pidannao kaikapa'a: "Utanawatina'a naa u'orian ai, na'iki uchikaawunuina'a naa, Tominkaru mainaabata kizi u'orian." ⁴Kaikapa sha'atii tawuru'u kotua'o Tominkaru prophetin Isaiah kiauzonuz.

"Kaina'a pidan kadakoinpan diiwa

mapidantaka'o amazada ii aka kaikapa'a:

'Usaba'a naa dunapo kaimanaiman Naobanai ati,

ukaawan ua'ii,

na'iki usakitapada'a naa dunapo u'ati,

umako kizi nii.

⁵Marii ipai kasakodaz-tinapa kida'oraz amazada,

na'iki baawuz kida dida-kao,

na'iki marii ipai naawazi na'iki midukuonao patumaakada-kao,
na'iki marii ipai dunapo koraudapa kida'o sakitapada-kao,
na'iki marii ipai dunapo dikauda kida'o na'iki kichadin kida'o
patumaakada-kao kaimanaiman.

⁶ Ipai'o nii pidannao tukapan na'iki ïaitapan
wuru'u Tominkaru kazannaatanuz pidannao.”^j

⁷ Aizii John chikaawunuupan dono, iriba pidannao kaawan ïchikaawunuukidina'anan u'ati. Sariapa John kian i'ati, “Kowazazunao, kandii kowaadan u'ati turuu ukazannaatinan Tominkaru pataka'uta'azon ai unao? ⁸ Usha'apata'a naa kaiman kida'o aimaakan, utukapa-kida kizi mishi utanawatinan u'oian ai. Na'iki aonaa ukia'ana'a u'atiaaka kida, 'Mazan waunao Abraham takaa-daunnao pa'an.' Òkowaadan nii unao ati aizii, turuu Tominkaru toman Abraham takaa-daunnao nii di'oraz kuba kida idi'i. ⁹ Kaina'a baro, minziiwapa'ora'a naa barota'o nii atamun kida. Ipai atamun wuru'u aona'oraz ukaakan kaiman na'iki wuru'u dikauda kida'oraz u'aka kida, ipai'o nii ubarota-kao, udauna'an ukaboota-kao nii ipai tikazi wu'iti.”

¹⁰ Sariapa pidannao pishaan John, ïkian u'ati, “Aizii mani, na'apam nii washa'apatinan?”

¹¹ Ukian i'ati, “Kanom kaina'a dya'utama'o ushooton oo uchaakitan, marii utaan bauda'apa mashootonu'o pidan ati. Na'iki kanom kawanyukunu'o, marii uka'idiwatan mawanyukunu'o pidan.”

¹² Kaina'a pidannao zaamaapauzonao tax puraatan^knaa, ïnao kapam kaawan, ïchikaawunuukidina'anan John ati. Na'iki ïkian u'ati, “Tiichaa, waunao mani, na'apam nii washa'apatinan?”

¹³ “Mana'a naa uzaamaapa'ana'a puraata pidannao ai dobata manawun udyuuda-kao ai.”

¹⁴ Kaina'a kapam soldyaanao kaawan John ida'ati. “Waunao mani, na'apam nii washa'apatinan?” ïkian u'ati.

“Mana'a naa ukazaapa'ana'a puraata pidannao ai, na'iki mana'a naa utoma'ana'a mariidin-karu ïdau'an, uaipan idi karikaonan ukazatan ïpuraatan. Turua'o wuru'u ukawinipinaapa-kaoaz,” ukian i'ati.

¹⁵ Tuukii pidannao di'itinpan John dau'u, na'iki tuukii ïtukapa'azon aimaakan umanawunu'o sha'apata-kao. ïkian panyukunuu ii, “Uru'u naa òaitapan Christ, tawuru'u Tominkaru kowaadauzoniaz padyuuda'azon.”

¹⁶ Aizii John kian ipai ïnao ati, “Ògaru, òchikaawunuupan unao wunu idi karikaonan. Mazan kaini'iki'o nii pidan kaawan powa'a'o zii umanawun ò'ai. Ògaru aonaa òturuan òbuzuutan udazkidi zunaa.^l Uruu, uchikaawunuuan nii pa'an unao Kaimana'o Doronaa idi na'iki tikazi idi. ¹⁷ Kaina'a'a naa una'akapan pawidauapa-kinaa papaoriba aka kida. Ipai'o nii uwidauan kaiman kida'o papaoriba aka, na'apa zaishi widau-kao kawan pamada ai. Udauna'an usaabaa-kao ni'i naa kaiman padapunaa iti. Mazan wuru'u dikauda kida'oraz, ipai'o nii pa'an ukaboota-kao tikazi wu'iti, wuru'u aona'oraz umakadauzon.”

j 3:4-6 Isaiah 40:3-5 k 3:12 zaamaapauzonao tax puraatan^knaa: Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinoo di'ii. l 3:16 Poitorui kaudin-kizi wuru'u ubuzuutanuz panaobanaa dazkidi zunaa.

¹⁸Iriba sodi kida John paradan, utiwaan pakowaadan kaimanaiman pidanao ati Kaimana'oraz Kuwai. Na'iki ukakinaowan idyaun tuukii, uaipan idi ipana'adan pakaduz kida.

¹⁹Aizii Herod naobanai-tinpa'oraz Galilee Baara ii, tuukii John kakinaowanuz, ukazatan idi pa'inawuzu daiaro Herodias, na'iki usha'apatan idi ba'oran dikauda kida'o aimaakan. ²⁰Na'iki powa'a zii Herod toman aimaakan dikauda'o, ukaboota-kidan idi John taraa-kizai iti.

Jesus chikaawunuu-ka'o daua'o

(Matthew 3:13-17; Mark 1:9-11)

²¹Aizii John kaboota-ka'o ua'li taraa-kizai iti, uchikaawunuupan ipai pidanao, wuru'u kaawainao kidaz u'ida'ati. Uruu dauna'an uchikaawunuuan naa kapam Jesus. Jesus toriinpan pu'u, sariapa aokazi da'ata-ka'o. ²²Na'iki Kaimana'o Doronaa kaawan u'ida'ati aokazi iki, ukaawan orid nii. Na'iki parada-karu kian Jesus ati aokazi iki, "Pugaru òdani òmarainapanii, kaiman manawun ònyukunuu pu'ati."

Jesus dokoza-daunnao uu

(Matthew 1:1-17)

²³Aizii Jesus sakadan dono pakaudinan, 30 uwunun na'apain.

Aizii pidannao dakotan Jesus Joseph dani nii.

Joseph uruu Heli dani,

²⁴aizii Heli uruu Matthat dani,

aizii Matthat uruu Levi dani,

aizii Levi uruu Melchi dani,

aizii Melchi uruu Jannai dani,

aizii Jannai uruu Joseph dani,

²⁵aizii Joseph uruu Mattathias dani,

aizii Mattathias uruu Amos dani,

aizii Amos uruu Nahum dani,

aizii Nahum uruu Esli dani,

aizii Esli uruu Naggai dani, ²⁶aizii Naggai uruu Maath dani, aizii Maath uruu Mattathias dani, aizii Mattathias uruu Semein dani, aizii Semein uruu Josech dani, aizii Josech uruu Joda dani, ²⁷aizii Joda uruu Joanan dani, aizii Joanan uruu Rhesa dani, aizii Rhesa uruu Zerubbabel dani, aizii Zerubbabel uruu Shealtiel dani, aizii Shealtiel uruu Neri dani, ²⁸aizii Neri uruu Melchi dani, aizii Melchi uruu Addi dani, aizii Addi uruu Cosam dani, aizii Cosam uruu Elmadam dani, aizii Elmadam uruu Er dani, ²⁹aizii Er uruu Joshua dani, aizii Joshua uruu Eliezer dani, aizii Eliezer uruu Jorim dani, aizii Jorim uruu Matthat dani, aizii Matthat uruu Levi dani, ³⁰aizii Levi uruu Simeon dani, aizii Simeon uruu Judah dani, aizii Judah uruu Joseph dani, aizii Joseph uruu Jonam dani, aizii Jonam uruu Eliakim dani, ³¹aizii Eliakim uruu Melea dani, aizii Melea uruu Menna dani, aizii Menna uruu Mattatha dani, aizii Mattatha uruu Nathan dani, aizii Nathan uruu David dani, ³²aizii David uruu Jesse dani, aizii Jesse uruu Obed dani, aizii Obed uruu Boaz dani, aizii Boaz uruu Salmon dani, aizii Salmon uruu Nahshon dani, ³³aizii Nahshon uruu Amminadab dani, aizii Amminadab uruu Admin dani, aizii

Admin uruu Arni dani, aizii Arni uruu Hezron dani, aizii Hezron uruu Perez dani, aizii Perez uruu Judah dani, ³⁴aizii Judah uruu Jacob dani, aizii Jacob uruu Isaac dani, aizii Isaac uruu Abraham dani, aizii Abraham uruu Terah dani, aizii Terah uruu Nahor dani, ³⁵aizii Nahor uruu Serug dani, aizii Serug uruu Reu dani, aizii Reu uruu Peleg dani, aizii Peleg uruu Eber dani, aizii Eber uruu Shelah dani, ³⁶aizii Shelah uruu Cainan dani, aizii Cainan uruu Arphaxad dani, aizii Arphaxad uruu Shem dani, aizii Shem uruu Noah dani, aizii Noah uruu Lamech dani, ³⁷aizii Lamech uruu Methuselah dani, aizii Methuselah uruu Enoch dani, aizii Enoch uruu Jared dani, aizii Jared uruu Mahalaleel dani, aizii Mahalaleel uruu Kenan dani, ³⁸aizii Kenan uruu Enosh dani, aizii Enosh uruu Seth dani, aizii Seth uruu Adam dani, aizii Adam uruu Tominkaru dani.

Satan tiwaa-kidautan Jesus nyukunuu

(Matthew 4:1-11; Mark 1:12-13)

4 ¹Udauna'an Jesus kiwan naa Jordan Wa'o iki, pachikaawunuu-kao dau-na'an, ma'ozaka Kaimana'o Doronaa taapan unyukunuu. Uruu dono Kaimana'o Doronaa na'akan naa Jesus atii mapidantaka'o amazada di'iti. ²Jesus na'ian 40 kamoo. Na'ia'a naa Satan tiwaa-kidapan Jesus nyukunuu ma'ozakan. Aizii wuru'u Jesus na'ianuz aonaa kanom unikan, atii 40 kamoo. Uruu idi tuukia'a naa manawun uzamazin.

³Sariapa Satan kian Jesus ati, "Tominkaru danin an pugaru, pudyuuda di'oraz kuba'a tominan bread nii."

⁴Mazan Jesus kian u'ati, "Tominkaru Paradan tawuru'u kotua'oraz usaa-dauzo-kao kian: 'Aonaa pidan mashaapan soo bread ida'an karikaonan.'"m

⁵Udauna'an Satan zaida-kidan Jesus doko'a'o amazada di'iti, na'iki uaida-kida Jesus ati ipai daunuuda'u wuru'u umanawun kida'oraz donoinao, ipai amazada tokon iti. Mazan masakauda'u'o karikaonan wuru'u utukapa-kidankanuz u'ati amazada. ⁶Ukian Jesus ati, "Ōzaamatan nii pugaru kazowau-tapa'o nii ipai wuru'u amazada putukapanii kidaz, na'iki ōtaan nii ipai wuru'u konaunam kida'oraz na'iki umanawun kida'oraz aimaakan utaapan. Ipai daunu'o utaa-kao ō'ati wuru'u amazadaz na'iki ipai wuru'u utapanii-nao kidaz aimaakan. Ukau'an turuu ōtaanuzu na'ia'oram pidan ati. ⁷Aizii pukodoru'ukan an ō'ati, ōtaan nii pu'ati ipai daunuuda'u wuru'u amazadaz, na'iki ipai wuru'u aimaakan kidaz kaina'a'oraz na'a."

⁸Sariapa Jesus kian u'ati, "Tominkaru Paradan saadauzo-kariwaiz kian:

'Pukodoru'uka soo bauda'apa Naobanai puTominkarun ati.

Pusha'apatin soo uruu aipan kawana'ati.'"n

⁹Udauna'an Satan na'akan naa Jesus Jerusalem iti. Uruu idi ikaawa'akan naa Tominkaru Dapu zowau paawa iti, udokoodinpan di'iti manawun. Na'ia'a naa ukian Jesus ati, "Tominkaru danin an pugaru, puzaka'uta kai di'iki'i imi'i baara iti. ¹⁰Tominkaru Paradan saadinpa'oraz kian:

'Udyuudan nii pa'angelinnao kazannaatapan pugaru,
na'iki itaapan nii pugaru kaiman.

¹¹Īzaamatapan nii pugaru

na'iki aona'o nii pukaziwan pukidiba
puwaotan an kuba kida di'iti.”^o

¹² Mazan Jesus kian u'ati, “Tominkaru Paradan saadinpauzo kian: ‘Mana'a putiwaa-kidapauzo'ona'a uNaobanaa Tominkaru paradan mishiin.”^p

¹³ Aizii ipai'i naa Satan tiwaan Jesus nyukunuu. Uipaian dauna'an pati-wautanuz, umako'okan naa, atii ba'oran dono'o nii zii koshan utiwaan Jesus.

Jesus sakadan pakaudinan Galilee Baara ii

(Matthew 4:12-17; Mark 1:14-15)

¹⁴ Uruu dauna'an Jesus kiwan naa Galilee Baara iti, na'iki ma'ozaka Kaimana'o Doronaa taapan unyukunuu. Kuwai Jesus dau'u kida'o abata-kaoa'a naa ipai wiizai kawana'ati wuru'u Galilee Baara ii aka kida'oraz. ¹⁵ Na'ii aka'a naa Jesus tominapa-kidan pidannao Tominkaru Paradan dau'u synagogue^q kida kawana'ati. Tuukii pidannao konaukii-kidanuzu.

Jesus kashanau-kao padyaupai-kizi Nazareth ii

(Matthew 13:53-58; Mark 6:1-6)

¹⁶ Udauna'an Jesus makon Nazareth iti, padyaupai-kizi iti. Aizii Sookaparkaru Kamoon dono, umakon na'iki umorotan naa synagogue iti. Ukaduz umorotauzonuz na'apa isookapan kamoon dono. Umorotan idi, na'ia'a naa pidannao dyuudan uaitan Tominkaru Paradan tawuru'u saada-kariwai kidaz kotua'a naa. ¹⁷ Uruu idi itaan naa u'ati kaarita,^r tawuru'u Tominkaru prophetin, Isaiah saadanii kidaz kotua'a naa. Sariapa Jesus buzuutan wuru'u papidapa-kariwaiz kaarita, uda'atanuzu atii uikodan wuru'u paaita'azooniaz. Kaikapa'a usaadinapanu'u:

¹⁸ “Kaina'a Kaimana'o Doronaa Tominkaru di'iki'o mashaapan otuma.

Uzaamatanii ogaru usha'apanum kau'an uaipan idi

okowaadapan Kaimana'o Kuwai pataka'utinainao ati.

Udyuudan okowaadan so'ota-kao nii ipai pidannao

wuru'u pataruba zaamatapaniinao kidaz,

na'iki udyuudan ogaru ishaawunnao ida'ati,

okowaada kizi i'ati kaimana'o ni'i naa itukapan, iawun saaba-kao
idi.

Na'iki udyuudan ogaru kaminka'uta'o nii,

ipai wuru'u pataka'uta-kariwainauz.

¹⁹ Na'iki kowaada'o nii Naobanai kamunanun ni'i naa pa'an aizii,
papidanannao ati.”^s

²⁰ Udauna'an Jesus papida'akan naa wuru'u kaaritz powaa iti, na'iki utaa'akan naa powaa itiz pidan ati, wuru'u taa'oraz u'ati kaarita. Udauna'an usakanata'akan naa. Ipai pidannao, wuru'u synagogue iainao kidaz, awunuu-pa'akan soo Jesus ati. ²¹ Na'iki ukian i'ati, “Aizii wuru'u uabataniaz Tominkaru Paradan aita-kao, uruu umishiinan naa wuru'u.”

o 4:10-11 Psalm 91:11-12 **p 4:12** Deuteronomy 6:16 **q 4:15** *synagogue*: kabaun Jewnao baokopainapa-kizi. Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.
r 4:17 *kaarita*: Di'oraz kaarita'a dakota-kao scroll. Putukapa kaarita token ii 'scroll' waranu'u, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii. **s 4:18-19** Isaiah 61:1-2

²²Ipai pidannao, abatapainao na'ii, tuukii ìdi'itinpan uparadan dau'u. Kaiman ìabatan ukakuwaapan, aitàpa'o pidan kawan manawun. Mazan ìkian pa'atiaaka kida, “Kanom dii mooko uruu, aonaa Joseph dani mani karikao-nan?”

²³Sariapa Jesus kian ì'ati, “Ōaitapa na'apam ukia'azon ō'ati, uparada'a-azon ō'ati tawuru kawanu'u parada-karu kiauzonuz. 'Daakataa, pukasarain puaipan ati pukakuda kizi,' kii-karuz. Na'iki ōaitapa ukia'azon ō'ati. 'Pusha'a-pata kapam da'a'a puwiizi'i, tawuru'u kowaada-kariwaiz wa'ati pusha'apatan Capernaum ii.”

²⁴Udauna'an Jesus kian koshan ì'ati, “Mishi, aonaa na'apainim Tominkaru prophetin naubauzo-kao, ukaawan an pawiiizi ati. ²⁵Aizii uabata na'apam ōkian. Elijah, kowaadapauzoz Tominkaru Paradan, kakupan dono zii, kaina'a iriba zunnao mawaka'o ìdaiarunao, mashaapan Israel ii. Uruu dono idikinau-da'u wunu pazikon an powa'a aonaa wunu kaawan Israel ii, uruu idi aonaa wanyukunui nii, zamazi kaawan ipai wiizai kawana'ati. ²⁶Mazan upu'u zii aonaa Elijah dyuuda-kao kaminka'uta'o nii zunnao Israelitenaouz, wuru'u mawakainaouznnaa ìdaiarunao. Mazan udyuuda-kao soo bauda'apa zun di'iti mawakaiba'a naa odaiaru, ba'oran wiizai ia'oraz omashaapan, Zarephath kia'oraz udakota-kao, Sidon ia'oraz.” ²⁷Na'iki Elisha, Tominkaru prophetin kakupan dono zii, kaina'a iriba pidannao Israel ii, kabishopauzonao kichana'iki-kia'o bishoi idi. Mazan upu'u aonaa bauda'apa pidan Elisha kakudan Israel ia'o ìmashaapan. Soo ukakuda bauda'apa pidan Naaman kia'o u'uu, mashaapa'o ba'oran wiizai ii, Syria kia'oraz udakota-kao.”^u

²⁸Ipai pidannao wuru'u abatapainaouz Jesus paradan synagogue ii, tuukii ìto'oran u'ati, uparadan idi na'apa ì'ati. ²⁹Uruu idi ikadishia'akan kida'a naa, udauna'an ìzaamata'akan naa Jesus paanoba kadu'iki kida, na'iki ìna'aka'akan naaz atii pawiiizi tokon iti, dokoa'o ukatawudapuz-tinpan di'iti. Na'iki'o ni'i naa ìaipan pakida'ukan Jesus. ³⁰Mazan upu'a'a naa Jesus mako'okan, upodowaana'akan pidannao bii an, atii na'apa umakon ì'ai.

Oia'o doronai zaamatapanii daonaiora

(Mark 1:21-28)

³¹Udauna'an Jesus mako'okan naa Capernaum iti, wiizai Galilee Baara ia'oraz. Na'ii utominapa-kidan pidannao Tominkaru Paradan dau'u, Sookapaku-karu Kamoon dono synagogue ii. ³²Tuukii pidannao di'itinpan paabatan idi Jesus paradan kaimanaiman manawun, usha'apanum kau'an ìabatan ma'o-zaka manawun ukakuwaapan pa'ati.

³³Kaina'a daonaiora na'ii synagogue ii, oia'o doronai zaamatapanii. Sariapa ukadakon diiwa'o ida'an Jesus ati. ³⁴Ukian, “Ei, Jesus Nazareth san. Kandii dau'ati puwa'atin wa'ida'ati, kanom puaipan wa'ai? Oo pumainaabata'anan waunao? Ōaitapa pugaru, kaimana'o manawun, Tominkaru di'iki'o puwa'atin.”

³⁵Sariapa Jesus kian u'ati, “Pumashaadautapa, pukodita u'ai!” Sariapa oia'o doronai kaboota'akan wuru'u daonaioraz pidannao awun za'a, mazan umuuda'akan naa na'iki ukodita'akan naa u'ai wuru'u ukaboota'akanuz uruu. Mazan aonaa usha'apatan daonaiora kaziwa'o ida'an.

³⁶Tuukii pidannao di'itinpan, na'iki ikian pairibannao ati, “Ei, na'apa dii pa'an uparadan ma'ozakan manawun? Uka'iita, na'iki ma'ozaka mishi uparadan oia'o doronainao ati, atii uduyuda zii mishi ikoditan pidan di'iki.” ³⁷Uruu idi ipai kuwai makon Jesus sha'apatanii dau'u, uruu wiizai di'ii'aka.

Jesus kakudan iriba pidannao

(Matthew 8:14-17; Mark 1:29-34)

³⁸Aizii Jesus koditan dauna'an synagogue iki, umakon sariapa Simon dapu iti. Na'apain tuukia'o Simon imauzo karinaan, omada wiichan wiicha, wiicha. Sariapa ikowaadan Jesus ati odau'an. ³⁹Uruu idi umakon o'idi'iti. Ukaawan, ukadishitan maonapa owashatinapa-kizi bed ida'a. Sariapa uduyudan orinaa, wuru'u omada wiichanuz koditan o'ai. Sariapa mishi omada wiichan shabata'akan, na'iki okakuda'akan naa. Udauna'an okadishitan naa, na'iki otaan naa iwanyukunuu nii.

⁴⁰Aizii kamoo tipitan dauna'an iriba pidannao kaawa-kidan karinainao pairibannao, pabi'inaaka kida'o irinaa, ipai ina'akan idyaun Jesus ida'ati. Uruu idi ipai Jesus pishatan idyaun, na'iki ipai ukakudan idyaun. ⁴¹Aizii oia'o doronainao, ipai ukodita-kidan pidannao ai kapam. Diiwa ikadakon kida ikoditan dono pidannao di'iki. “Pugaru Tominkaru Dani manawun,” ikian Jesus ati. Mazan tuukii Jesus mashaatan idyaun, aonaa ukashaapan iparadan. Usha'apanum kau'an itaitapan idi uruu Christ.^v

Jesus tominapa-kidan pidannao synagogue kida kawana'ati

(Mark 1:35-39)

⁴²Aizii ba'oran chaapi'iki ushaawaka zii Jesus makon naa donoiki iki, na'iki umakon mapidantaka'o amazada iti. Uruu idi pidannao dorotapanuz atii ikodanuzu. Aonaa padamata itaapadan umakon, tuukii itiwaaan pamashaatanuz. ⁴³Mazan Jesus kian i'ati, “Kaina'a zii okowaada'azon Kaimana'o Kuwai Tominkaru naobanai-tinan dau'u, ba'oran wiizainao kida kawana'ati. Usha'apanum kau'an uruu wuru'u Tominkaru dyuudaniaz okowaada'anan,” ukian.

⁴⁴Uruu idi Jesus makon, na'iki ukakuwaatinan naa synagogue kida kawana'ati.

Jesus zaamatan pamin-kaudinannao nii

(Matthew 4:18-22; Mark 1:16-20)

5 ¹Bauda'apa kamoo Jesus kadishitapan, Gennesaret Karishiiz^w danoma'a. Uruu dono iriba, iriba pidannao kaawan u'ida'ati. Na'ia'a naa ikasaba'uinan na'iki chakata'a naa ikaawan u'ida'ati, iabata'azon idi ukowaadan Tominkaru paradan. ²Upu'u Jesus tukapan dya'utam kanawanao muudapakao karishii danoma ii. Kopautapauzonao muudapanii wuru'u pakanawan kidaz. Aizii wuru'u pidannaouz, ichikaapan naa pasaironnao na'ii wunu danoma'a. ³Sariapa Jesus makon na'iki upaidinan Simon kanawan zo'iti,

^v 4:41 Christ: wuru'u Tominkaru dyuudaniaz papidanannao zannaa nii. Putukapa Christ kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinoo di'ii. ^w 5:1 Gennesaret Karishiiz: Galilee Karishiiz kia'o kapam udakota-kao.

na'iki udyuuda ukida'ukan wuru'u kanawaz masakauda'u karishii danoma ai. Uruu idi Jesus sakanatan naa kanawa zo'ii, na'iki'i naa utominapa-kidan pidannao Tominkaru paradan dau'u.

⁴ Aizii uipaian dauna'an pakakuwaatinan, sariapa ukian Simon ati, "Ukida'-uka kanawa baukapa'a naa kaana'o-karu iti, utunuuta kizi usaironnoo na'ii, uzaamata kizi kopaunao."

⁵ Sariapa Simon kian Jesus ati, "Ōnaobanaa, bauda'apa maruta'o watiwautan wazaamatan kopau da'a'a, mazan aonaa kanom wazaamatan. Mazan aizii pudyuudan idi ōgaru, ōtunuutan nii wuru'u wasaironnoouz, puparadan kawana'ati," ukian. ⁶ Uruu idi na'ia'a naa itunuutan pasaironnoo. Na'iki sariapa isaironnoo zaamatan diri'i, diri'i kopaunao, aonaa uka'iita-kao kawana'ati. Atii isairon kida aonaa uka'iitan naa pawazoo, maonapa kida isairon dadotan, pawazoo kimishan idi manawun. ⁷ Sariapa iawarian pairibannao, wuru'u ba'oran kanawa zo'iainaouz kaminka'uta'o nii paugaru. Uruu idi baokopa'a naa ito'otan wuru'u sairo kidaz, izaamata kopau diri'i, diri'i, ipai ipaidadan pakanawannao, maonapa kida ikanawan tipitan, uwazoo diri'in idi manawun.

⁸ Aizii Simon tukapan idi aimaakan sha'apan kaikapa'a, sariapa ukodoru'ukan Jesus kanaapu iti, na'iki ukian u'ati, "Marina'a shoman ōgaru, ōnaobanaa, usha'apanum kau'an oia'o pa'i manawun pidan wuru'u ōgaruz." ⁹ Tuukii Simon na'iki wuru'u ba'orainaoz di'itinpan, patukapan idi pazaamatan diri'i manawun kopaunao. ¹⁰ James na'iki John wuru'u Zebedee dainaoz na'apa kapam, tuukii kapam idi'itinpan.

Sariapa Jesus kian Simon ati, "Mana'a putaria'ana'a, aizii puzaamaapan ni'i naa pa'an pidannao." ¹¹ Udauna'an ikozootan naa pakanawan kida karishii danoma ati, na'iki iwa'aka'akan naa ipai pa'aimaakanutu kida, na'iki imako'okan naa Jesus dawu'ati.

Jesus kakudan pidan kabishopa'o

(Matthew 8:1-4; Mark 1:40-45)

¹² Aizii Jesus kaawan wiizai iti, na'ii kaina'a'o pidan baiatina'o kichana'-iki-kia'o bishoi idi. Utukapan idi Jesus, sariapa ukodoru'ukan ukanaapu iti, uawun baara imi'i baara iti. Na'iki ukian Jesus ati, "Ōnaobanaa, ōpishaan pugaru tuukii manawun, punyukunuu na'apan an, pukakuda shoman ōgaru, puso'ota wuru'u bishoizi ō'ai."

¹³ Sariapa Jesus pishatanuz na'iki ukian u'ati, "Na'apa mishi ōnyukunuu, aizii marii pumada saabainan." Sariapa mishi pidan mada saabaina'akan.

¹⁴ Udauna'an Jesus kakinaowan uruu. Ukian u'ati, "Mana'a zii pa'i pukowada'ana'a pidan ati, wuru dau'ana'a ōsha'apataniaz pu'ati. Mazan pumako pa'an kai, faadaa di'iti, marii kizi uawunuutan pumada, utukapa kizi mishi pumada saabainan. Uruu dauna'an putaa'a naa pa'i pu'uza faadaa ati, utaa kiziz na'iki ukawaoda kiziz Tominkaru ati, Moses kakinaori kawana'ati. Uruu ida'ana'o nii pidannao mishidan kaimana'a naa pumada saabainan powaa iti."

¹⁵ Mazan kii'an kuwai Jesus dau'ana'o iribaa'aka-kao'a naa manawun ipai di'ii'aka kida'a. Uruu idi pidannao kaawan aonaa masakauda'u mani Jesus ida'ati, iabata'azon idi ukuwaa. Ba'orainao ikaawan iaipan idi kapam

pakakuda-kao, parinaa kida ai. Uruu idi ipai ukakudan iḏyaun. ¹⁶ Mazan panaadon Jesus makon nii da'i, utoriinpa'anan mapidantaka'o amazada iti.

Jesus chi'ika-kidan machi'ikaka'o daonaiora

(Matthew 9:1-8; Mark 2:1-12)

¹⁷ Aizii bauta'apa kamoo, Jesus tominapa-kidan dono pidannao, kaina'a pabi'i kida Phariseenao^x sakanatapan na'ii, na'iki na'ii kapam tiichaapauz-nao Moses kakinaori dau'u. Ba'oran wiizai iki kida'o iwa'atin wuru'u inaouz, tawuru'u Galilee Baara na'iki Judea Baara ii aka kida'oraz wiizainao, na'iki Jerusalem ikiinao kida na'ii kapam. Inao kida wuru'u sakanatapa'oraz na'ii. Mazan Tominkaru taani'i naa pama'ozakan Jesus ati, ukakuda-kinaa nii karinao pabi'inaaka kida'o rinai ai. ¹⁸ Na'apain pidannao kaawan Jesus ida'ati, ina'akan pairiban machi'ikaka'o. Ina'akanuzu pawashatinapa-kizi baara an. Iaipan pamorota-kidanuz kabaun nazo iti, Jesus kanaapu iti. ¹⁹ Mazan pidannao iriban idi manawun, aonaa na'itim imorota-kidanuzu. Uruu idi sariapa izaida-kidanuz kabaun zowau iti. Udauna'an iso'owan naa kabaun zowau, na'iki'i naa itoka-kidanuz pawashatinapa-kizi baara an, atii pidannao sakoda iti, na'iki imuudanuzu Jesus kanaapu'u. ²⁰ Aizii Jesus tukapan idi imishidan tuukii manawun, sariapa ukian machi'ikaka'oraz pidan ati, "Ōpaonarū, aizii ipai pu'oiān mainaabata-kao pu'ai."

²¹ Sariapa tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u, na'iki Phariseenao kian pa'atiaaka kida, "Kandii mooko arawu'u, uwazootapa'azon Tominkaru papara-dan ida'an? Soo bauta'apa Tominkaru turua'o umainabatan pidan oian."

²² Mazan Jesus aitapa na'apam iḏi'itinpan. Uruu idi ukian i'ati, "Kandii nii uḏi'itinpan ōḏau'u kaikapa'a? ²³ Na'ia'oram masha'apannaa: 'ipai pu'oiān mainaabata-kao' kii, oo 'pukadishita na'iki puchi'ika' kii? ²⁴ Mazan ōaidan nii u'ati wuru'u Daonaiora Aokazi Iki'o, kaina'a uma'ozakan umainaabata-kinaa nii pidannao oian da'a'a imi'i baara'a." Uru'u naa Jesus kia'akan naa machi'ikaka'o pidan ati, "Ōkian pu'ati pukadishita, puzaamata wuru'u puwashatinapa-kiziz na'iki pumako'o naa pudapu iti." ²⁵ Sariapa mishi pidan kadishita'akan ipai awunuutapainao awun za'a, uzaamata'akan naa pawashatinapa-kizi baara, na'iki umako'okan naa padapu iti konaukii. Tuukii ukonaukii-kidan Tominkaru.

²⁶ Aizii wuru'u awunuutapainao kidaz, tuukii iḏi'itinpan, na'iki tuukii kapam itarian, na'iki tuukii ikonaukii-kidan Tominkaru. "Ei, watukapa zii aizii konaunam kida'o na'iki umanawunu'o aimaakan sha'apata-kao, wuru'u aona'oraz watukapauzon usha'apata-kao kida," iḱian.

Jesus dapadan Levi

(Matthew 9:9-13; Mark 2:13-17)

²⁷ Udauna'an Jesus koditan naa kabaun iki na'iki umako'okan naa. Pamakopa-kizi an utukapa pidan Levi kia'o u'uu, uruu zaamaapauzo tax puraatanāa. Jesus ikodan usakanatapan pazaamaapa-kizi ii puraata. Sariapa ukian u'ati, "Puwa'ati ōtuma, ōtominapa-kida kizi pugaru." ²⁸ Sariapa Levi wa'akan wuru'u pakaudinkiz na'iki umako'okan naa Jesus dawu'ati.

^x 5:17 *Pharisee*: Putukapa kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

²⁹ Aizii padapu ii Levi toman naa udaru'o aroapa-karu Jesus ati. Kaina'a iriba ba'orainao zaamaapauzonao kapam tax puraatan-naa aroopa'azon ituma, na'iki kaina'a iriba kapam ba'oran pidannao kida aroopa'azon ituma. ³⁰ Kaina'a na'ii pabi'i kida Phariseenao awunuutapan, na'iki na'ii kapam iiribannao tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u awunuutapan. Sariapa ikian utominapa-kidaniinao ati, "Kandii nii arawu aroopa'azon na'iki utuza'azon wunao tuma'a oiainaouz, zaamaapauzonao kidaz tax puraatan-naa, na'iki wuru'u oiainao kidaz pidannao?" Kia'o wuru'u ikiai-napanuz.

³¹ Sariapa Jesus kian i'ati, "Pidannao ziwuinao, aonaa kanom nii iaipan daakataa, soo karinainao pa'an tuukii iaipan daakataa. ³² Ukau'an na'apa'o kapam wuru'u owa'atinuz da'ati'i, aonaa kaimanainao ida'a-ti'o mani, soo oiainao ida'ati'o pa'an wuru'u owa'atinuz itanawatin kizi pa'orian ai."

Pidannao pishautan Jesus sanadinapa-karu dau'u

(Matthew 9:14-17; Mark 2:18-22)

³³ Pabi'i kida pidannao, kaawainao kidaz Jesus ida'ati, kian u'ati, "John Chikaawunuupauzoz tominapa-kidaniinao mapuda pa'an isanadinpauzon,^y na'iki itoriinpauzon Tominkaru aipan kawana'ati. Na'iki wuru'u tominpauzonao kidaz Phariseenao di'iki, na'apa kapam isanadinpan na'iki itoriinpan. Mazan aizii wuru'u putominapa-kidaniinaouz, aonaa isanadinpauzon, mazan iaroopan nii na'iki ituzan nii atii ishiitan."

³⁴ Sariapa Jesus kian i'ati, "Turuu mani u'itiiman pidannao wa'atiinao mazida-karu dau'ati baiatan pazamazin mazida'o daonaiaora na'an pu'u ituma? Aonaa turuu ibaiatan pazamazin. ³⁵ Mazan bauda'apa kamoo na'akakaru nii wuru'u mazida'oraz daonaiaora i'ai, uruu dono'o ni'i naa pa'an isanadinpan na'iki ibaiatan pazamazin."

³⁶ Udauna'an Jesus kowaadan naa di'itinapa-kinai kuwai. Ukian i'ati, "Aonaa na'iam zii pidan kuzuutauzon pa'ina'o chaakita pazimindota-kinaa nii uzaama'ora'a naa chaakita. Mazan aizii pidan kuzuuan an pa'ina'o chaakita pazimindoapa-kinaa nii, upataka'uan pa'ina'o chaakita, na'iki pana'a'o nii uaidinpan uzaama'o ai. ³⁷ Na'iki aonaa na'apainim pidan paidauzon, pa'ina'o zii wine toma-kao, uzaama'ora'a naa wine kinnaa^z zo'iti. Usha'apanum kau'an pa'ina'o wine paida-kao an, upoodan nii uma'ozakan ana'a naa, na'iki utada'okan nii wuru'u uzaama'oraz naa riwunii kinnaaz. Uruu idi ipai'o nii riwunii wakudinan. Aizii wuru'u ukinnaaz ukaboota'aka-kao ni'i naa. ³⁸ Mishi'oraiman pa'ina'o wine paida-kao pa'ina'o ukinnaa zo'iti. ³⁹ Na'iki aonaa kanom tuza'azon pa'ina'o zii wine toma-kao, patuza'akan dauna'an ma'ozaka'ora'a naa wine. Aizii pidan tuzan an wuru'u ma'ozaka'oraz wine, 'Kaiman pa'an wuru'u ma'ozaka'oraz wine, pa'ina'o utoma'aka-kao ai,' ukian nii." Uruu kia'o wuru'u Jesus kowaadaniaz kuwai.

y 5:33 *sanadinpauzon*: Uruu zamazidin-karu. Putukapa kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinoo di'ii. z 5:37 *wine kinnaa*: Putukapa kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinoo di'ii.

Sookapa-karu Kamoon daua'o

(Matthew 12:1-8; Mark 2:23-28)

6 ¹Bauda'apa kamoo Sookapa-karu Kamoon dono, Jesus dobatapan zakapu an patominapa-kidaniinao tuma, paoribai wheat baawu an. Na'apain Jesus tominapa-kidaniinao karaowaanan wheat aka. Uruu idi i'zu'uan naa wuru'u wheat aka kidaz paka'u baara iti, iaipan idi umada so'oinan, udauna'an inikan naaz. ²Pabi'i kida Phariseenao pishaan idyaun, "Kandii ni'o udikintapan wuru'u aona'oraz wakakinaorinaa kashaapan usha'apata-ka, Sookapa-karu Kamoon dono?"^a

³Jesus kian i'ati, "Aonaa mooko utukapauzon kaarita ida'a'oraz usaadinpan kanom King David na'iki uminauda'unao sha'apatauzonii i'zamazin dono'o-raz? ⁴Umorotan Tominkaru Dapu nazo iti, na'ii uzaamatan bread taa-kari-waiz Tominkaru ati. Udauna'an unikan naaz na'iki utaan naa paminauda'u-nao atiz. Aonaa ukashaapa-ka padamata ba'oran pidan nikan wuru'u bread kidaz, soo faadaanao." ⁵Powa'a zii Jesus kian i'ati, "Daonaiora Aokazi Iki'o, uruu pa'an kazowautapa'oraz Sookapa-karu Kamoon."

Jesus kakudan pidan dadara'o uanoba

(Matthew 12:9-14; Mark 3:1-6)

⁶Ba'oran dono koshan, Sookapa-karu Kamoon dono, Jesus morotan synagogue iti. Na'ii utominapa-kidan pidannao Tominkaru paradan dau'u. Kaina'a bauda'apa pidan na'ii dadara'o uanoba bada'ii, udiwa'oran atanapa na'iki aonaa na'apam ukaiwaanuzu. ⁷Kaina'a wunaou'u tiichaapauzonaouz Moses kakinaori dau'u, na'iki Phariseenao na'ii kapam. Inao tuukii iaipan patukapan Jesus sha'apatan aimaakan, iaipan pana'apaunuz, usha'apatan an aimaakan, Sookapa-karu Kamoon dono. Uruu idi kaimanaiman i'awunuutapan uruu, i'itukapa'azon usaabaan wuru'u pidan anobaz. ⁸Mazan Jesus aitapa ipai i'di'itinpan, uruu idi ukian wuru ati'i daonaiora dadara'oraz uanoba, "Pukadi-shita, na'iki puwa'ati da'ati'i pidannao kanaapu ati." Sariapa ukadishitan na'iki umako'okan naa pidannao kanaapu iti. ⁹Udauna'an Jesus kian pidannao ati, "Opishaan nii unao aizii, na'apa dii kakinaorii taa-kariwaiz wa'ati aipan washa'apatinan, Sookapa-karu Kamoon dono? Uaipan washa'apatan oia'o oo kaimana'o? Udyuuda wakakudan pidan oo wazowianuzu?" ¹⁰Jesus awunuupan ipai pidannao kawana'ati, na'iki sariapa ukian pidan dadara'o uanoba ati, "Pusawada puanoba." Sariapa usawada'akan paanoba, na'iki uanoba saabaina'akan naa. ¹¹Mazan tuukii wunao to'oranu'u, zaudapainaouz Jesus sha'apatan aimaakan. Uruu dauna'an imiitiniipan naa, iaitapa'azon na'apam nii pasha'apatan Jesus.

Jesus zaamatan 12 pidannao padyuudan nii

(Matthew 10:1-4; Mark 3:13-19)

¹²Uruu dono Jesus makon naawazi paawa iti utoriinpa'anan, uruu idi una'ian utoriinpan bauda'apa maruta'o Tominkaru ati. ¹³Aizii ba'oran

^a 6:2 Phariseenao ati, Jesus tominapa-kidaniinao kaudinan wuru'u ikaraodanuz wheat aka kida Sookapa-karu Kamoon dono.

chaapi'iki, uru'u naa udapadan patominapa-kidaniinao. Aizii ībii iki, uzaa-mata 12 daonaioranao padyuudan nii kowaadapa'o nii ipai kuwai wuru'u uaiapanii kidaz ukowaada-kao na'iki usha'apata-kao. Udakotan wuru'u pazaamataniiinaouz apostlenao.^b 14-16 Kaikapauda'u'o wuru'u uzaamatanii-naouz: Simon, Peter kia'oraz udakotapa-kao, na'iki u'inawuzu Andrew, na'iki kaina'a James, John, Philip, Bartholomew, Matthew, Thomas, na'iki James, Alphaeus daniz, na'iki Simon, uruu Patriot,^c Judas, James daniz na'iki Judas Iscariot zaamata-kida'oraz Jesus.

Jesus tominapatin-kidan na'iki ukaminka'uupan pidannao

(Matthew 4:23-25)

¹⁷Udauna'an Jesus token naa naawazi paawa iki, apowa'a'o baara ati, wunao tuma'a pazaamataniiinaouz daonaioranao. Na'ia'a naa iriba pidannao wuru'u tominpauzonao kidaz u'idi'iki kasaba'uinan, na'iki iriba kapam ba'oran pidannao kaawan na'iti. Pidannao wa'atin pabi'inaaka kida'o wiizai iki, ipai Judea Baara ii aka kidainaouz wiizainao, Jerusalem ikiinao na'ii kapam. Aizii kaina'a ba'orainao kida kaawan wa'atiinao Tyre na'iki Sidon iki, munapo'o paran danoma itinapu kida'o wiizainao. ¹⁸Īwa'atin ĩabata'a-zon idi Jesus kuwaa. Ba'orainao, ĩkaawan ĩaipan idi kapam pakakuda-kao parinaa ai. Na'iki kaina'a ba'orainao oia'o doronai zaamatapaniinao kida. Uruu dono ipai ukakudan karinainao. ¹⁹Tuukii pidannao aipan papishatan Jesus, usha'apanum kau'an ĩtukapan idi ma'ozaka Tominkaru kaudinan u'ida'a, uso'ota pabi'inaaka kida'o rinai pidannao ai. Uruu idi ukakuda ipai pidannao parinaa kida ai.

Konaukii-karu na'iki kasha'ora-karu

(Matthew 5:1-12)

²⁰Sariapa Jesus awunuupuan wunao di'iti'i tominpainao kidaz u'idi'iki. Ukian ĩ'ati.

“Konaukia'o pa'an unao,
mapuraataniinaouz,
usha'apanum kau'an unao ati'o pa'an
wuru'u Tominkaru naobanai-tinanuz.

²¹Konaukia'o pa'an unao
baiatainaouz pazamazin kai.
Usha'apanum kau'an, diina'iti'i abaapa'o nii pa'an unao.
Konaukia'o pa'an unao,
kasha'oratinainao kidaz kai,
usha'apanum kau'an diina'iti'i
karikaonanuo nii pa'an ukonaukiitinan.

²²“Konaukia'o pa'an unao, uto'ora-kizaitapa-kao an, na'iki ukashanaukii-kida-kao an, na'iki udakowautapa-kao an, na'iki udakota-kao an oiainao nii Daonaia Aokazi Iki'o dikin ii. ²³Ukonaukii na'apa kida'o aimakaan sha'apan dono u'ati. Ukonaukii tuukii, usha'apanum kau'an kaina'a pa'an

b 6:13 *apostlenao*: dyuuda-kariwai kakuwaapa'anan Tominkaru naobanai-tinan dau'u.

c 6:14-16 *Patriot*: mizaataakapauzoz pawii zi dau'an. Ba'oran udakotapa-kinao Zealot kii.

umanawunu'o uwinipinaa ni'o taapa-kao aokazi ii. Wuru'u pidannao to'ora-kizaitapa'oraz unao kai, na'apa'o kapam idokozu-daunnao taapauzon Tominkaru prophetinnao kotua'a naa.

²⁴ Kasha'ora'o nii manawun ubaiaapan diina'iti'i, unao kapuraataniinao, kai kaiman manawun uabatinpan.

²⁵ Kasha'ora'o nii manawun ubaiaapan diina'iti'i, unao kawanyukunuinao, mazan diina'iti'i uzamazin nii.

Kasha'ora'o nii manawun ubaiaapan diina'iti'i,

unao konaukia'oraz umashaapan,

konaukii ushaazootinan kai,

mazan diina'iti'i ukasha'oratinan nii tuukii, uzaadinan nii na'iki

umuraapatinan nii.

²⁶ “Kasha'ora'o nii manawun ubaiaapan diina'iti'i, kai tuukii uatadapa-kao. Na'apa kotua'a naa idokozu-daunnao atadapauzon pidannao dakotinpaouzo-naouz prophetnao nii.

Umarainapa to'oratinainao u'ati

(Matthew 5:38-48; 7:12a)

²⁷ “Mazan aizii ōkia'azon unao abatapainao ati. Umarainapa ipai utarubanao. Kaiman utaapa na'iki usha'apata kaiman aimaakan wunao ati'i to'ora-kizaitapa'oraz unao. ²⁸ Upishaa Tominkaru marii kizi ukaimanan wunao ati'i, aipainaouz dikauda'o sha'apan u'ati. Na'iki utoriinapa Tominkaru ati kaimana'o ida'an wunao dau'ana'a antamikiipauzonaouz unao. ²⁹ Aizii pidan tinikan an pugaru pukaozoo ati, marii putinika-kidan ba'oran pukaozoo u'ati. Aizii pidan kazatan an puchaakitan, marii uzaamatan pushooton kapam. ³⁰ Na'ia'oram pidan pishaan an aimaakan pu'ai, putaa u'ati. Aizii pidan kazatan an pusha'apauzi, mana'a pupishaa'ana'a powaa itiz. ³¹ Pusha'apata kaimana'o aimaakan ba'oran pidannao ati, na'apa puaipan kawan i'isha'apatan aimaakan pu'ati.

³² “Aizii pumarainpan an soo wunaou'u marainpainaouz karikaonan pugaru, kandii dikin ii puaitapan pukonaukii-kida-kao? Upu'u zii oiainao pidannao imarainapa pamarainpikinao. ³³ Aizii pusha'apatan an kaiman aimaakan soo wunao ati karikaonanuu, sha'apatainao kidaz kaiman aimaakan pu'ati, kandii dikin ii puaitapan kaimana'o aimaakan taa-kao pu'ati? Upu'u zii oiainao pidannao, i'isha'apata kaiman aimaakan wunao ati'i sha'apatainaouz kaimana'o aimaakan i'ati. ³⁴ Aizii putaan an aimaakan oo puraata pidan ati, puaitapan idi ukawadauntan niiz, kandii dikin ii puaitapan pukonaukii-kida-kao? Upu'u zii oiainao taan puraata ba'oran oiainao ati, iaitapa kawadaunita-karu nii wuru'u papuraatanuz. ³⁵ Ukau'an umarainapa utarubanao, usha'apata kaiman kida'o aimaakan i'ati. Utaa kapam aimaakan kana'apan i'ati, aonaa uzaudapa'ana'a ukawadaunuta-kao powaa iti. Kaina'a'o pa'an umanawun kida aimaakan taapa-kao unao ati, usha'apatanii kida winipinaa nii. Uruu idi mishi'o nii Tominkaru umanawunu'oraz daniitan ipai unao. Tominkaru, uruu ipai ukaimanan pidannao ati. Utukapa-kida pakaimanan wunao ati'i, aona'oraz ikonaukii-kidauzon uruu, utaan pu'u aimaakan i'ati, na'iki wunao ati'i oiainaouz manawun pidannao. ³⁶ Ukau'an ukamunan kapam na'apa udaru Tominkaru kamunanuuzon kawan.

Mana'a uzaudauzo'ona'a pidan madiwautapaka

(Matthew 7:1-5)

³⁷“Mana'a udakotauzo'ona'a pidan dikauda'o nii, aonaa kizi Tominkaru dakotan unao dikauda'o nii. Mana'a ukaboota-kida'ana'a pidan pataka'utakaru nii, aonaa kizi kapam uboota-kao. Na'iki umarina'ata wuru'u dikauda kida'oraz sha'apatauzo-kao u'ati, Tominkaru marina'atan nii wuru'u oii kida'oraz usha'apatauzon. ³⁸Utaa aimakaan ba'orainao ati, Tominkaru taan nii aimakaan unao ati. Na'iki diri'i'o nii manawun aimakaan taa-kao u'ati, atii aona'o ni'i naa na'itim upaidinan. Na'apam udiri'in putaaazon aimakaan ba'orainao ati, na'apa'o nii udiri'in Tominkaru taan pu'ati.”

³⁹Udauna'an Jesus kakuwaapan naa, di'itinapa-kinai kuwai ida'an. Kaikapa'o wuru'u ukianuz: “Aonaa turuu pidan ushaawun na'akan pamin-ushaawunun, usha'apanum kau'an ipai daunuuda'u'o nii iwaotan kichada-kariwai nazo iti. ⁴⁰Aonaa na'iam pidan tominpauz umanawunun patiichaan ai, mazan ipai wuru'u tominpauzonaouz iipaian dauna'an patominpan, na'apa'o ni'i naa iaitapan patiichaan kawan.

⁴¹“Kandii nii mooko wuru'u pudi'itapanuz kaunuba'o puiriban awun ida'a, pumadi'itapakan pu'u wuru'u atamun taramtinpa'oraz puawun ida'a? ⁴²Puka'iita zii pukian puiriban ati. 'Da'ati'i ōso'ota kizi kaunuba'oraz puawun ai,' pumatukapakan pu'u kaina'a udaru'o atamun idin puawun ida'a? Pugaru taapinpa'oraz kaimana'o nii kaikini'i, mishi'oraiman puso'ota'a naa zii kiwiin atamun idin puawun ai. Uruu dauna'an kaimana'o ni'i naa putukapan puso'ota'azonii kaunuba'oraz puiriban awun ai.

Paoribai na'iki u'aka daua'o

(Matthew 7:16-20; 12:33-35)

⁴³“Paoribai ziwu'o usodan, aonaa u'aka dikauda'o nii. Mazan aizii paoribai maziwuka'o, ukaakan dono dikauda'o nii kapam u'aka. ⁴⁴Ipai kaimana'o dizoo-karu kadunaa aitapa-kao pa'aka ida'an kida, na'iki aonaa na'iam zii pidan karaodauzon dizoo-karu fig oo grape kaiwada-karu kadunaa di'iki. ⁴⁵Aizii kaimana'o pidan, ukodita-kida kaiman kida'o pa'idiwaru aimakaan, utaapan idi kaiman kida'o aimakaan panyukunuu ii. Mazan aizii dikauda'o pidan, ukodita-kida dikauda kida'o pa'idiwaru aimakaan, utaapan idi oii kida'o aimakaan panyukunuu ii. Ukau'an sha'apa'oram aimakaan pidan taapanii kida panyukunuu ii, uruu kida wuru'u ukodita-kidaniaz paparadan ida'an.

Dya'utama'o kabaun tomikinao

(Matthew 7:24-27)

⁴⁶“Kandii nii udakotan ōgaru unaobanaa nii, umasha'apatakan pu'u ōdyuudanii usha'apatan? ⁴⁷Na'ia'oram pidan wa'ati'o ō'ida'ati, na'iki mishi'o uabata'azon ōkuwaa, na'iki izo'ati'o ōparadan, ōkowaadan nii kanom kawanu'o uruu. ⁴⁸Uruu na'apa pidan kawan, toma'o padapu dadara'o baara'a, na'iki kichada'o patoron unun nii munapo. Aizii na'apainim wunu tuubarun na'iki udapu naraan, aona'o nii wunu paran kabootanuz, usha'apanum kau'an dadara'o baara'a'o wuru'u udapuz. ⁴⁹Aizii na'ia'oram pidan abata'o ōkuwaa

mazan aonaa uizo'atinuz, na'apa'o uruu tawuru kawanu'u maaitapin-ka'oraz pidan, toma'oraz padapu shomada'o imi'i ida'a. Aizii na'apainim wunu tuubarun, baukapa'o nii wunu paran kida'uka'akan wuru'u kabaunuz, uruu idi sariapa kabaun dorautan ipai daunuuda'u."

Jesus kakudan soldyaa zowaunaa poitoru

(Matthew 8:5-13)

7 ¹ Aizii Jesus ipaian dauna'an pakadakotinan pidannao ati, uru'u naa umakon Capernaum iti. ² Aizii na'ii kaina'a Roman soldyaannao zowau-naa. Uruu dono upoitoru umarainapanii manawun karinaan tuukii, maonapa'ora'a naa umawakan. ³ Uabatan idi Jesus kaawan wuru wiizai ida'ati'i pamashaapa-kiziz, sariapa udyuudan kazowautapainao Jewnao Jesus di'iti. Uaipan idapadankan Jesus, uwa'ati kizi padapu ati, ukakudanaka kizi upoitoru. Aizii uruu aonaa Jew mani. ⁴ Udauna'an imakon naa Jesus di'iti, atii ikodanuzu. Na'ia'a naa ikowaadan u'ati parada-karu, na'iki tuukii ipishaan umakon patuma. Ikian u'ati, "Tuukii manawun waaipan pukaminka'utan wuru'u pidanaz, waaitapanii uruu kaimana'o naobanai. ⁵ Usha'apanum kau'an uruu umarainapanii tuukii wairibannao Jewnao, na'iki uruu tomanii wa'ati wuru'u synagogue. Uruu idi tuukii wapishaan pugaru pumako kizi u'idi'iti," ikian. ⁶ Uruu idi Jesus makon ituma.

Aizii imonapatapaanan pu'a'a naa, uru'u naa naobanai dyuudan papaonaru-nao ikodapa'anan Jesus. Na'iki udyuudan ina'akan paparadan u'idi'iti, kaikapa'a: "Naobanai, aonaa oaipan pumizidinan, aonaa oaipan puwa'atin odapu ati. ⁷ Na'iki aonaa umanawunu'o mani pidan ogaru, na'iki aonaa oturuan oparada'anan na'iki omakon pu'idi'iti manawun. Turuu pa'an puparadan, na'iki kari-kaonan opoitoru kakuda kizi. ⁸ Ogaru na'apa, okaudinan doko ainao pidannao o'ai waranu a'o. Ogaru na'apa, kaina'a soldyaannao kaudina'o owaranu'u kapam. Aizii okian dono buda'apa soldyaa ati, 'Pumako,' umakon nii. Aizii odapadan dono ba'oran soldyaa, 'Puwa'ati,' okian an u'ati, uwa'atin nii. Na'iki odyuudan dono opoitoru, 'Pusha'apata wuru'u,' okian an u'ati, usha'apatan niiz."

⁹ Tuukii Jesus di'itinpan uabatan idi wuru'u kaikapa'oraz parada-karu'u. Sariapa utanawatinan pidannao di'iti, wuru'u wa'atipainao kidaz udawu'ati. Na'iki ukian i'ati, "Aizii okowaadan nii u'ati: aonaa na'iam zii okodauzon mishida-karu manawun wuru kawanu'ora'a Israelitenao bii an." ¹⁰ Udauna'an wunaou'u na'akainaouz parada-karu kiwa'akan naa powaa iti, naobanai dapu iti. Aizii ikaawan iabatan poitorui kakuda'aka'a naa.

Jesus kakudan daonaiora mawaka'ora'a naa

¹¹ Kadiman aka uruu dauna'an Jesus makon wiizai di'iti, Nain kia'o u'uu. Aizii pidannao, tominpauzonao u'idi'iki na'iti kapam imakon utuma. Na'iki iriba kapam ba'orainao pidannao makon udawu'ati.

¹² Aizii Jesus kaawan pu'u wiizai koraratapa-kinao paniinomizinaa ida'ati, upu'u daonaiora mawaka'o na'aka-kao baaranai iti. Zuna mawakaiba'a naa odaiaru, odani wuru'u mawaka'oraz, ubauda'apan odani wuru'u uruuz. Na'iki kaina'a iriba, iriba pidannao makon otuma.

¹³ Aizii Jesus tukapan oroo tuukii ukamunan-kidanuzo, sariapa ukian o'ati, "Mana'a puzaada'ana'a." ¹⁴ Udauna'an umakon na'iki upishatan naa wuru'u

mawaka'o na'akapa-kinaoaz, sariapa wunaou'u na'akapainaoz mawaka'o mashaadina'akan. Udauna'an ukian mawaka'o ati, "Pa'ina'o daonaiora, òkian pu'ati, pukadishita." ¹⁵ Sariapa daonaiora sakanata'akan na'iki uparadan. Udauna'an ukadishitan na'iki Jesus na'akan naaz padaro dazaba iti.

¹⁶ Tuukii pidannao tarian na'iki tuukii ìdi'itinpan. Na'iki tuukii kapam ìkonaukii-kidan Tominkaru. Uruu idi ìkian, "Ei! Kaawa zii mishi wabii ati umanawunu'o Tominkaru prophetin. Mishi Tominkaru kaawan ukamin-ka'uta'anan waunao Jewnao, upidanannaouz," ìkian. ¹⁷ Aizii kuwai, Jesus sha'apatanii daua'o kowaadaabi'ii-kaoa'a naa ipai Jewnao wiizi kida kawana'ati, na'iki ìwiizi dawun itinapu kida'o pidannao mashaapan, ipai kapam ìabatan wuru'u kuwai.

John Chikaawunuupauzo dyuuda-kidan paparadan Jesus di'iti

(Matthew 11:2-19)

¹⁸ Aizii John abatan idi patominapa-kidaniinao pidannao kakuwaapan ipai wuru dau'a'a Jesus sha'apatanii kidaz aimakaan, sariapa udapadan dya'u-tam pidannao ìbii iki. ¹⁹ Udauna'an udyuudan naa ìdyaun Naobanai Jesus di'iti, na'iki udyuuda ìpishaan Jesus kaikapa'a: "Pugaru'u naa wa'ati'o ni'oraz kowaadapa-kao? Oo marii zii wazaudapan ba'oran wa'atin?"

²⁰ Udauna'an ìmakon naa Jesus di'iti, atii ìkaawan u'idi'iti, na'ia'a naa ìkian u'ati, "John Chikaawunuupauzoz dyuudan waunao pu'ida'ati, upishaa-kidan na'iki uaitapa'azon pugaru'u naa tawuru'u wa'ati'o ni'oraz kowaadapa-kao? Oo marii zii wazaudapan ba'oran wa'atin kaina'iki?"

²¹ Aizii wuru'u ìkaawanuz na'iti, Jesus kaudinan pu'u karinainao dau'u. Ukadanan pu'a'o iriba, iriba pidannao pabi'inaaka kida'o ìrinaa ai, oia'o doronai zaamatapaniinao, ipai ukakudan ìdyaun, na'iki ishaawunnao kida, ipai uda'atan na'iki usaabaan ìawun. ²² Uruu idi Jesus dako'atin wunao paradanu'u John dyuudaniinaouz. Ukian ì'ati, "Aizii ukiwa John di'iti, ukowaada kizi u'ati ipai daunuuda'u wuru'u utukapanii kidaz òsha'apatan, na'iki ukowaada u'ati ipai wuru'u uabatanii kidaz kuwai. Ukowaada u'ati iriba'a naa ishaawunnao awun da'ata-kao, na'iki saaba-kao; aizii machi'ika-kainao, chi'ika-kida-kao; na'iki kabishopauzonao kichana'iki-kia'o bishoi idi, ipai ìkakuda-kao. Aizii makinao-ziiwanao, kaimana'a naa ìabatan; na'iki mawakainao kida, kakuda-kao powaa iti; aizii pataka'utinainao, kowaada-kaoa'a naa ì'ati Kaimana'o Kuwai." ²³ Konaukia'o nii manawun wunaou'u sariaapa'o-raz ìmishidan ògaru, aona'oraz ìdi'itinpan pana'iti kida òdau'u," ukian ì'ati.

²⁴ Aizii John di'ikiinao pidannao kiwan dauna'an, sariapa Jesus kian wunao ati'ì iribainaouz pidannao, kasaba'ukinpainaouz utuma. Ukian ì'ati, "Kandii dau'ati'o tawuru'u unao makouzonuz John di'iti mapidantaka'o amazada di'iti? Kandii wuru'u utukapa'azooniaz na'ii? Utukapa'azon pidan kakatai-mana'o unyukunuu, awaru dawuu-kidan kawan pinidi? ²⁵ Kanom dii sha'a wuru'u utukapa'azooniaz na'ii? Oo utukapa'azon pidan konaunama'o oo umanawunu'o ukaiwadinpan? Pidan umanawunu'o, na'iki kaiwadinpa'o kaimanaiman, umashaapan kabaun umanawunu'o di'ii? ²⁶ Oo kanom sha'a

wuru'u utukapa'azooniaz na'ii? Tominkaru prophetin? Mishi'o wuru'u, pidan utukapaniaz na'ii, powa'a'o zii umanawunun ba'oran prophetnao ai. ²⁷Uruu John, dau'ana'o tawuru'u kotua'o Tominkaru Paradan saadauzo-kaoz kaikapa'a: 'Ōdyuudan nii ōprophetin kiwiin, saabaa'o nii dunapo pu'ua'ati,'" ukianuz.

²⁸Udauna'an Jesus kian koshan i'ati, "Ōkowaadan nii u'ati aizii aimakaan, John uruu uwazootapanii ipai, ipai pidannao, aonaa bauda'apa pidan kaina'a shakatainao wuru baara'a'a, uruu kawanu'o nii. Mazan pidan, aona'oraz umanawunun Tominkaru naobanai-tinapa-kizi'i, upu'u umanawunu'o uruu John ai," Jesus kian i'ati.

²⁹Ipai pidannao na'iki wuru'u zaamaapauzonao kidaz tax puraatananaa, abatan Jesus paradan, na'iki ĩnao tuukii pa'an ĩmishidan, na'iki ĩaitapa mishi'o na'iki sakitapa'o wuru'u Tominkaru paradan kidaz. Uruu idi'o pa'an ĩchikaawunu-kidinan John ati. ³⁰Mazan kaina'a ba'orainao pidannao, idakotapa-kaos Phariseenao na'iki kaina'a ba'orainao tiichaapauzonao Moses kainaori dau'u. ĩnao aonaa pa'an ĩsha'apatan wuru'u Tominkaru aiapanii kidaz usha'apata-kaos. Uruu idi aonaa ĩchikaawunu-kidinan John ati.

³¹Powa'a zii koshan Jesus kian pidannao ati, "Na'apa dii mani ōkian wunao dau'ana'a kainaouz pidannao mashaapan? Na'apa dii mani ōkowaadan oo ōdakotan ĩdyaun? Ōkian nii. ³²ĩnao mashaapan koraiziannao makinaotinan kawanu'o, aonaa ĩnyukunuu kaimana'azon ba'orainao ati. Aizii pamakinaotin kizi iki, koraiziannao kadakoinpauzon pa'atiaaka kida kaikapa'a: 'Wakunuian mazida-karu kunnaa unao ati kuwudii ida'an, mazan aonaa ukonaupan. Aizii Wakunuian mawaka-karu kunnaa u'ati, aonaa uzaadan,' ĩkiitaakapan. ³³Aizii John Chikaawunuupauzo kaawan dono da'ati'i, aonaa unikauzon kaimana'o wanyukunui wuru'u ba'oran pidannao nikauzonii kaduz kidaz, na'iki aonaa utuzan wine. Uruu idi unao kian udau'an. 'Kaina'a oia'o doronai u'ida'a.' ³⁴Aizii Daonaiora Aokazi Iki'o, ukaawan da'ati'i, ipai pa'an uaroopan, na'iki utuzan bishoa'o wine. Uruu idi unao kian udau'an. 'Aushaa utukapa, kashabakizi pa'an arawu'u, na'iki tuzapa-shori kapam. Na'iki unaudapa kapam pakaminauda'u-tinpan wunao idi'i zaamaapauzonaouz tax puraatananaa, na'iki oiainao pidannao tuma.' ³⁵Mazan ipai pidannao wuru'u da'anainao kidaz Tominkaru paradan, ĩnao tukapa-kidan mishi'o wuru'u Tominkaru aitananii kidaz oo wuru'u usha'apaapanii kidaz aimakaan."

Oia'o zunaaba sha'apatanii dau'a'o

³⁶Aizii kaina'a Pharisee, una'akan Jesus, uaroopa-kida'azoonuzu padapu ii. Uruu idi Jesus makon utuma udapu iti, na'ia'a naa usakanatan na'iki uaroopan naa. ³⁷Uruu wiizai di'ii kaina'a zunaaba madoronaa-daunu'o omashaa-pauzon. Aizii oabatan idi Jesus aroopa'azon Pharisee dapu ii, sariapa omakon na'iti, ona'akan kaduunuribai pakinnaa zo'an kuba idi'i utoma-kaos. ³⁸Okaawan Jesus kidiba di'iti ubarau itinapu. Ozaadan tuukii, uruu idi ipai ozabian Jesus kidiba paawun uu idi. Udauna'an oaradan naa ukidiba padizo idi na'iki sariapa okissitan wuru'u ukidiba kidaz, udauna'an oramaudan naa ukidiba kaduunu'oraz ramau idi. ³⁹Aizii Pharisee, wuru'u na'aka'oraz Jesus

padapu ati, tukapan wuru'u zun sha'apatanuz aimakaan na'apa Jesus ati. Sariapa ukian panyukunuu ii, “Umishiin an mani di'oraz daonaora Tomin-karu prophetin, uaitapa mani na'apa'oram okaduz wuru'u zunaz pishata'oraz paugaru. Na'iki uaitapa mani ipai na'apam omashaapauzon na'iki wuru'u oii kida'oraz aimakaan osha'apaapauzon.”

⁴⁰Sariapa Jesus paradan, na'iki ukian u'ati, “Simon, kaina'a aimakaan òkowaada'azon pu'ati.”

“Tiichaa, na'apa'oram aimakaan wuru'u pukowaada'azooniaz ò'ati?” Simon kian.

⁴¹Jesus kian u'ati, “Kaina'a dya'utam pidannao mawinipinaatapainao pidan. Bauda'apa mawinipinaatapan 500 wizi'i kida'o puraata, ba'oran mawinipinaatapan 50 wizi'i kida'o puraata.” ⁴²Aonaa bauda'apa inao ka'ii-tan pakawadauntan powaa iti wuru'u pamawinipinaatapaniaz puraata. Uruu idi pidan wuru'u taa'oraz zii puraata i'ati, umarina'ata'akan naa wuru'u imawinipinaatapaniaz. Aona'o ni'i naa uaipan uwadaun oo unyukunuupa'akan powa'a wuru'u imawinipinaatapaniaz. Ukau'an, na'ia'oram nii puaitapan marainapa tuukii wuru'u marina'ata'oraz pamawinipinaatapa-kao?”

⁴³Simon dako'atin, na'iki ukian, “Òzauda-kidan wuru'u mawinipinaatapa'o uruu dobata manawun, uru'o nii marainapa uruu tuukii.”

“Na'apa mishizi, sakitapa'o kaiwuru'u pudi'itinapanuz,” Jesus kian Simon ati. ⁴⁴Udauna'an Jesus tanawatinan zunaaba di'iti, na'iki ukian Simon ati, “Putukapa di'oraz zunaaba'a, mishii? Òmorotan pudapu ati, aonaa putaan wunu ò'ati òchikaa-kinaa nii òkidiba. Mazan oroo, okaawan da'ati'i, ozaadan atii ochikaan òkidiba paawun uu idi. Udauna'an oaradan òkidiba padizo idi. ⁴⁵⁻⁴⁶Na'iki aonaa pukissitan ògaru, mazan oroo pakaawan di'iki'o aonaa osookadan pakissiipan òkidiba. Na'iki aonaa putaan òramauda-kinaa nii òzowau, mazan oroo oramauda zii òkidiba. ⁴⁷Aizii òkowaadan nii pu'ati aimakaan,” Jesus kian. “Wuru'u osha'apatanuz aimakaan kaikapa'a, otukapa-kidan na'apam pamarainpan ògaru tuukii. Usha'apanum kau'an o'oiian wuru'u tuubaru'oraz manawun mainaabata-kao idi ipai daunuuda'u o'ai. Mazan aizii pidan masakauda'u'o u'oiian, aizii u'oiian mainaabata-kao an, masakauda'u'o nii kapam umarainpan ògaru.”

⁴⁸Udauna'an Jesus kian zunaaba ati, “Aizii ipai daunuuda'u'u naa pu'oiian mainaabata'aka-kao, aona'o nii powa'a unyukunuupa-kao.”

⁴⁹Sariapa pidannao wuru'u sakanatapainao kidaz utuma kiitaakapan pa'atiaaka kida, “Kandii mooko arawu'u turuu mooko uaitapan pamainaa-batan pidan oian?”

⁵⁰Mazan Jesus kian zun ati, “Pumishidan idi'o wuru'u, pukazannaatinanuz pu'oiian ai. Aizii pukiwa'a naa, kaiman punyukunuu aizii, na'iki aonaa kanom powa'a kasharutapa'o nii pugaru.”

Zunnao kaminka'uupauzonao Jesus

8 ¹Udauna'an Jesus makon naa, uchi'ikapan ipai dono'i na'iki wiizai kida kawana'ati. Wuru'u uchi'ikapanuz ukowaadapan Kaimana'o

f 7:41 wizi'i kida'o puraata: Greek paradan ida'an, denarius wuru'u. Bauda'apa denarius, bauda'apa'o kamoo kaudin-karu winipinaa.

Kuwai, Tominkaru naobanai-tinan daua'o. Aizii 12 utominapa-kidaniinaouz, na'ii'aka kapam ichi'ikapan utuma. ²Na'iki zunnao, tawuru'u ukakudaniinao kidaz parinaa ai, na'iki ba'orainao ukakudaniinao oia'o doronai zaamatapan ai idyaun, na'iti kapam pabi'i kida inao makon, ikaminka'uupan Jesus na'iki wuru'u utominapa-kidaniinaouz. Mary, Magdala sanaaba, Jesus so'otaniaz 7 oia'o doronainao o'ai, oroo wuru'u kaminka'uupa'oraz idyaun, ³na'iki Joanna oroo Chuza kia'oraz odaiaru uu, kazowautapa'oraz pabi'i kida Herod poi-torunao. Na'iki Susanna na'ii kapam, na'iki iriba ba'oran zunnao kida na'ii ituma. Ipai isha'apatan aimakaan, itaan papuraatan, na'iki aimakaan sodi kida paaipan ati, pakaminka'uta-kinan nii Jesus na'iki utominapa-kidaniinao.

Jesus kowaadan uudai paowa-kao dau'u

(Matthew 13:1-9; Mark 4:1-9)

⁴Pidannao kaawan iriba, iriba Jesus ida'ati, na'iki iriba kapam ba'oran wiizai ikiinao kida kaawan. Aizii pidannao baokopatinan dauna'an, uru'u naa Jesus kakuwaapan naa i'ati di'itinapa-kinai kuwai ida'an. ⁵Ukian, "Bauda'apa kamoo pidan makon pazakapun iti upaowa'anan poroom uuda kida. Aizii kawiiizii-kariwai baara an, uru'u naa upararaan poroom uuda. Pabi'i kida poroom uuda waotan chi'ikapa-kizai an, uruu idi ipai udakazaabi'ii-kao. Udauna'an kotu'uznao wa'atin na'iki ipai inikan wuru'u uudai kidaz.

⁶"Ba'oran uudai kida waotan kubata'o baawu an. Mishi kaiman padamata uudai soda'akan mazan aonaa na'itim u'ishataba'u zaamatanin, udauna'an kamoo wiicha'akan naa, uruu idi sariapa uaradan atii umaririn.

⁷"Ba'oran uudai kida waotan kaiwada-karu ta'o baara an. Mishi kaiman padamata usoda'akan, mazan udauna'an, kaiwada-karu watuda'akan naa wuru'u pa'ina'oraz usodan kida. Uruu idi aonaa na'itim naa idyaupain.

⁸"Ba'oran uudai kida, kaiman pa'an iwaotan kawiiizii-kariwai baara an. Uruu idi ziwu isodan, udauna'an ikaaka'akan naa madowaaka kida pa'idiwaru, na'iki diri'i shinibaba kida u'aka. Bauda'apa'o ukadunaa di'iki, uikoda 100 u'aka diri'in."

Udauna'an Jesus kian naa pidannao ati, "Pukakinaon an puabata'a naa kakinaorii!"

Kanom ni'o Jesus kaiwaan di'itinapa-kinai kuwai kida

(Matthew 13:10-17; Mark 4:10-12)

⁹Udauna'an Jesus tominapa-kidaniinao pishaan naa uruu, na'apa'oram manawun wuru'u di'itinapa-kinai kuwaiz, ukowaadaniaz i'ati. ¹⁰Uruu idi ukian i'ati, "Soo unao ati'o nii ukainaabata-kao wuru'u di'itinapa-kinai kuwaiz, Tominkaru naobanai-tinan daua'oraz. Mazan wunao ati'i ba'orainao kidaz ukowaada-kao nii soo di'itinapa-kinai kuwai ida'an. Uruu idi itukapan pu'u padamata wuru'u kadakotin-kizaiz, mazan upu'u aona'o nii itukapan-nuzu. Iabatan pu'u padamatazu, mazan upu'u, aona'o nii itaitapan na'apa'oram wuru'u parada-karu kianuz.

Jesus kowaadan na'apa'oram wuru'u di'itinapa-kinai kuwai

(Matthew 13:18-23; Mark 4:13-20)

¹¹"Kaikapa'a wuru'u di'itinapa-kinai kuwaiz," Jesus kian i'ati, "Aizii wuru'u uudai kidaz, Tominkaru paradan kida wuru'u. ¹²Aizii wuru'u uudai

kida waota'oraz chi'ikapa-kizai an, uruu pidannao dau'ana'o, wuru'u abatainao kidaz Kaimana'o Kuwai. Mazan udauna'an Satan kaawan i'ida'ati, uruu idi sariapa umainaabatan ipai daunuuda'u inyukunuu iki wuru'u Kaimana'o-raz Kuwai kida. Usha'apanum kau'an aonaa uaipan imishidan, na'iki aonaa uaipan ikazannaatinan pa'oian ai.

¹³“Aizii uudai kida wuru'u waota'oraz kubata'o baawu an, uruu pidannao dau'ana'o, wuru'u konaukia'oraz iabatan na'iki izaamatan padamata Kaimana'o Kuwai. Mazan aonaa izaamatan tuukii panyukunuu iti wuru'u parada-karu kidaz. Uruu idi masakauda'u aimaakan dikauda'o sha'apa'akan i'ati, uruu naa ikashadina'akan, aona'a naa powa'a imishidapa'akan.

¹⁴“Aizii uudai kida wuru'u waota'oraz kaiwada-karu baawu an kida, uruu pidannao dau'ana'o, wuru'u abatainao na'iki mishidainao kidaz Kaimana'o Kuwai. Mazan idi'itinpan aimaakan aiapa-kao dau'u, na'iki kasha'apauzi-karu dau'u, na'iki iaipaa-bi'ian ipai pabi'inaaka sodi kida'o aimaakan. Uruu idi imanyukunuutan naa wuru'u kuwaiz. Na'iki aona'a naa isha'apainpan kaiman kuwai kawana'ati.

¹⁵“Aizii uudai kida wuru'u waota'oraz kaiman, kawiiizii-kariwai baara an, uruu pidannao wuru'u abatainao na'iki zaamatainao kidaz parada-karu kaimanaiman manawun panyukunuu iti. Iizo'ati ipai parada-karu, uruu idi aonaa ikashadinan. Usha'apanum kau'an kaiman inyukunuu dyaupain Tominkaru ati. Uruu idi kaiman mishi imashaapan tukapa-kao.

Aonaa lamp taratapauzo-kao

(Mark 4:21-25)

¹⁶“Aonaa na'ia'oram pidan suuauzon lamp, udauna'an utaratanuzu boon idi, oo umuudanuz bed waranu iti. Mishi'oraiman lamp suu-kao dono, umuuda-kao doko'o ukanadapa kizi kaiman. Aizii pidannao morotan an, kaimana'o nii ukanadapan i'ati. ¹⁷Na'iki ipai aimaakan dizapa-kariwai usha'apaapa-kao, ipai'o nii ukodita-kida-kao kainaabana'o-karu ati. Na'iki ipai aimaakan dizapa-kariwai ipai'o nii ukodita-kida-kao Kanada'o-karu ati. ¹⁸Ukau'an udi'tapa na'iki uzaamata unyukunuu iti wuru'u uabatanii kidaz parada-karu. Usha'apanum kau'an pidan kaina'a'o utaapan aimaakan panyukunuu ii, taa-karu nii u'ati powa'a zii. Aizii wuru'u pidan, aona'oraz utaan aimaakan panyukunuu iti, zaamata-karu nii u'ai ipai daunuuda'u wuru'u masakauda'u'oraz aimaakan utaapan panyukunuu ida'a.”

Jesus daro na'iki u'inawuzunao daua'o

(Matthew 12:46-50; Mark 3:31-35)

¹⁹Udauna'an Jesus daro na'iki u'inawuzunao kaawan itukapa'azon uruu. Mazan aonaa na'itim imaonapadinan udazaba iti, usha'apanum kau'an iriba manawun pidannao kasaba'ukinpan udazaba an kida. ²⁰Uruu idi bauda'apa pidan kian Jesus ati, “Kaina'a pudaro na'iki pu'inawuzunao kadishitapan paniba ii, itukapa'azon pugaru.”

²¹Sariapa Jesus kian ipai pidannao ati, “Ōdaro na'iki ō'inawuzunao pa'an wuru'u abatainaouz na'iki izo'atiinaouz Tominkaru paradan.”

Jesus paradan awaru na'iki wunu paran ati

(Matthew 8:23-27; Mark 4:35-41)

²²Bauda'apa kamoo Jesus paidinan kanawa zo'iti patominapa-kidaniinao tuma. Na'iki ukian i'ati, "Aushaa wamako'o naa karishii baza iti." Uruu idi imako'okan naa. ²³Aizii imakopaanan pu'u, Jesus da'awu'ukan naa kanawa zo'ii. Masha'apakiaka ma'ozaka'o awaru kaawan. Sariapa wunu paran kida daawadaan ikanawan, atii wunu paidina'akan naa ikanawan zo'iti. Maonapa'a naa kanawa tipitan.

²⁴Sariapa Jesus tominapa-kidaniinao makon u'idi'iti, ipokowauanuzu. Na'iki ikian u'ati, "Wanaobanaa! Wanaobanaa! Kadiman! Taa'azo'o naa wanaraan," ikian. Udauna'an Jesus kadishita'akan, na'iki udyuudan awaru na'iki wunu paran mashaadinan. Sariapa mishi awaru na'iki wunu paran mashaadina'akan. ²⁵Udauna'an Jesus kian patominapa-kidaniinao ati, "Na'apa'oram mooko wuru'u umishidanuz?"

Mazan tuukii itarian, na'iki tuukii idi'itinpan. Ikian pa'atiaaka kida, "Ei! Kanom kaduz pidan uruu? Udyuuda zii awaru na'iki wunu paran mashaadan, atii iizo'ati zii uparadan," ikian.

Jesus kakudan oia'o doronai zaamatapanii pidan

(Matthew 8:28-34; Mark 5:1-20)

²⁶Jesus na'iki utominapa-kidaniinao makopaanan karishii baoko an, atii ikaawan baza itnapu wiizai di'iti, Gerasa Baara kia'o u'uu, Galilee Baara pa'lnamunu'oraz. ²⁷Aizii Jesus maratina'akan zii kanawa zo'iki, uru'u naa pidan, donoi iki'o, oia'o doronainao zaamatapanii kaawa'akan Jesus ida'ati. Kotua'iki'ora'a naa aonaa ukaiwadan kamicha, na'iki aonaa umashaapauzon kabaun ii. Umashaapan baaranai ii aka, kuba uun ii aka karikaonan. ²⁸Aizii utukapan Jesus, sariapa ukadako'okan, udauna'an ukodoru'ukan na'iki umapotinan Jesus kanaapu iti. Na'iki ukian diiwa'o ida'an, "Jesus, Tomin-karu umanawunu'o dani, kanom puaipan o'ai, na'apa dii pusha'apata'azon o'garu? Aonaa shoman pupataka'uta'ana'a o'garu," ukian. ²⁹Wuru'u uparadanuz kaikapa'a Jesus dyuudan idi'o oia'o doronainao koditan u'ai.

Kiwiin, mapudu'o da'i oia'o doronainao tuukiidauzonuzu. Pidannao tiwaan pu'u padamata padodowan ipai uanoba na'iki utaba'u chain idi, mazan sariaapa'o nii ubidita'akanuzu. Uruu dauna'an oia'o doronainao na'aka'akan ni'i naa uruu, mapidantaka'o amazada baara iti. Uruu wuru'u parada'oraz Jesus ati.

³⁰Jesus pishaanuzu, "Na'apa dii pu'uu?" "Ö'uu Iribainao," ukian. Ukowaadan pa'uu na'apa usha'apanum kau'an iriba, iriba manawun oia'o doronainao morotan naa u'idi'iti. ³¹Na'apain tuukii oia'o doronainao pishaan Jesus, aonaa kizi udyuudan idyaun ka'unaru nazo iti, aona'oraz utokon nii.

³²Na'ia'o iriba kooshinao aroapatinan naawazi za'an. Uruu idi oia'o doronainao pishaan Jesus tuukii. "Pukashaapa shoman wamorotan kooshinao di'iti," ikian. Jesus kashaapa imorotan kooshinao di'iti. ³³Uruu idi ikodita'akan naa pidan di'iki na'iki imorota'akan naa kooshinao di'iti. Sariapa kooshinao dima'akan naa tawudapu an, na'iki ipai iwaotan karishii baoko iti. Uruu idi ipai imawakan panaraan idi.

³⁴ Aizii pidannao, wuru'u taapainaoz kooshinao tukapan idi wuru'u aimakaan sha'apanuz kaikapa'a, sariapa idiman ikakuwaapa'anan. Uruu idi ikakuwaapan pidannao ati ipai donoi ii aka, na'iki kazakapuntinpainao ati donoi dawun ii aka. Ipai ikowaadan patukapan kawana'ati usha'apan. ³⁵ Uruu idi iriba pidannao makon na'iti itukapa'anan wuru'u kowaada-kariwaiz aimakaan sha'apan. Aizii ikaawan Jesus ida'ati, itukapa pidan wuru'u so'ota-kariwaiz oia'o doronainao u'idi'iki, aona'a naa usha'apan, na'iki kaina'a naa ukaiwadapan kamicha. Kaiman usakanatapan Jesus dazaba'a, aita'pina'a naaz, na'iki kaimana'a naa udi'itinpan. Uruu idi tuukii pidannao tarian. ³⁶ Pidannao wuru'u tukapainaoz aimakaan sha'apan, ikakuwaapan naa ba'oran pidannao ati. Ikowaadan i'ati na'apa'oram ukakuda-ka'o wuru'u oia'o doronai zaamatapaniaz pidan. ³⁷ Uruu idi ipai pidannao kawiiizi-tinpainao kidaz donoi Gerasa Baara an kida, tuukii ipishaan Jesus makon pawiiizi iki. Usha'apanum kau'an tuukii manawun itarian.

Uruu idi Jesus paidinan naa kanawa zo'iti na'iki umako'okan naa. ³⁸ Wuru'u pidan so'ota-kariwaiz oia'o doronainao u'idi'iki, tuukii upishaan Jesus. "Omako kizi putuma," ukian. Mazan Jesus kian u'ati, ³⁹ "Pukiwa'a naa shoman pudapu iti, pukowaada'an kizi'i naa na'apam Tominkaru sha'apatan kaimana'o manawun aimakaan pu'ati." Uruu dauna'an pidan mako'okan naa. Aizii pamakopa-kizi donoi ii aka, ipai ukowaadan pidannao ati wuru'u Jesus sha'apataniaz pa'ati.

Jesus kakudan Jairus dani na'iki izaipaiba zunaaba kapam

(Matthew 9:18-26; Mark 5:21-43)

⁴⁰ Aizii Jesus na'iki utominapa-kidaniinao kiwan karishii baza itinapu. Na'ii iriba pidannao dapaapan uruu, usha'apanum kau'an tomunu'ora'a naa i'audapanuzu. ⁴¹ Udauna'an pidan Jairus kia'o u'uu kaawan Jesus ida'ati, uruu kazowautapauzo synagogue Jewnao ati pawiiizi ii. Ukaawan, sariapa ukodoru'ukan, na'iki udawukan Jesus kanaapu iti ukidiba ida'a. Tuukii una'akan uruu padapu iti. ⁴² Usha'apanum kau'an, udani zun bauda'apauzo, 7 owunun, karinaan tuukii, maonapa'ora'a naa omawakan.

Aizii Jesus makopaanan pu'a'a naa, iriba pidannao kasaba'uinan udazaba an. ⁴³ Aizii pidannao bii'i kaina'a zunaaba, izaipaiba, 12 wunu'ora'a naa obaiatinan. Iriba'a naa omakon daakataanao di'iti. Mazan aonaa bauda'apa daakataa kakuda'o nii oroo. Na'iki ipai'i naa otaan papuraatan i'ati. ⁴⁴ Uruu dono owa'atin pidannao bii an Jesus baruw ikinapa. Sariapa opishatan uchaakitan danoma karikaonan. Sariapa oizaipan shabata'akan. ⁴⁵ Masha'apakiaka Jesus kian, "Kanom pishata'oraz o'garu?"

Mazan ipai pidannao wuru'u udazaba an kidainaoz kian, "Aonaa wapishatan pugaru."

Uruu idi Peter kian, "Wanaobanaa, kaina'a iriba pidannao pudazaba an."

⁴⁶ "Mazan kaina'a pidan pishata'o o'garu, oaitapa, usha'apanum kau'an so'otinanaaka ma'ozaka-karu o'idi'iki," Jesus kian i'ati. ⁴⁷ Aizii zun aita'pan idi'i naa paaitapa'aka-ka'o, sariapa omaonapadinan panaka-nakaan bii'i Jesus dazaba iti, atii okodoru'ukan na'iki odawukan ukanaapu iti, oawun imi'i baara iti. Ipai pidannao abatapan pu'u, uru'u naa okowaadan kanom ni'o wuru'u opishatanuz Jesus kamichan. Okowaadan papishatan idi ukamichan

karikaonan sariapa oabatan izai dukuta'akan. ⁴⁸ Udauna'an Jesus kian o'ati, "Ōdadakoo, pumishidan idi'o pukakudan. Aizii pukiwa'a naa, kaiman punyukunuu aizii, na'iki aonaa kanom powa'a kasharutapa'o nii pugaru."

⁴⁹ Jesus kadakotinan pu'u zii o'ati, uru'u naa pidan kaawa'akan kakuwaa-pa'ana'o Jairus ida'ati, udapu'u iki'o uwa'ati'ikan wuru'u pidanaz. Ukian u'ati, "Marina'a naa Tiichaa, mawaka'aka'a naa pudani." ⁵⁰ Mazan Jesus abata wuru'u pidan kakuwaapanuz Jairus ati. Uruu idi ukian u'ati, "Mana'a putaria'ana'a, mazan pumishida pa'an ôgaru, kakuda'o nii powaa iti wuru'u pudaniz."

⁵¹⁻⁵³ Udauna'an ĩmako'okan naa na'iti atii ĩkaawan kabaun iti. Na'ii ĩikoda iriba pidannao zaadinainao, diiwa ĩkadakoinan, uruu ĩmuraapan naa wuru'u mawakaibazo. Uruu idi Jesus kian ĩ'ati, "Mana'a uzaada'ana'a, aonaa omawakan mani wuru'u, soo oda'awun karikaonan." ĩshaazootinan mazan udu'u, pabanikian nii ĩtaapan wuru'u uparadanuz, usha'apanum kau'an ĩaitapa mawaka'aka'ora'a naa wuru'u zunaabaz. Udauna'an Jesus morotan naa mawakaiba di'iti, mazan aonaa utaapadan ba'oran pidannao kida morotan patuma. Soo umorota-kida patuma Peter, John, James na'iki mawakaiba daru na'iki odaro. ⁵⁴ Aizii ĩkaawan mawakaiba di'iti, sariapa Jesus zaamatan oka'u na'iki uparadan o'ati. "Pukadishita koraidaonaa," ukian o'ati. ⁵⁵ Sariapa okakuda'akan powaa iti, udauna'an okadishita'akan. "Utaa owanyukunuu nii," Jesus kian odaronao ati. ⁵⁶ Tuukii odaronao di'itinpan. Uruu idi Jesus kian ĩ'ati, "Mana'a pa'i ukowaada'ana'a wuru dau'ana'a ôsha'apatanuz aimaa-kan kaikapa'a."

Jesus dyuudan 12 patominapa-kidaniinao

(Matthew 10:5-15; Mark 6:7-13)

9 ¹ Jesus dapadan 12 patominapa-kidaniinao baokopa pa'ida'ati. Na'iki utaa ĩ'ati ma'ozaka-karu, ĩka'ĩita-kinaa nii paso'otan oia'o doronai kida pidannao ai, na'iki turuu kizi ĩso'otan pabi'inaaka kida'o rinai pidannao di'iki.

² Udauna'an udyuudan naa ĩmakon ĩkowaada'an kizi'i naa kuwai Tominkaru naobanai-tinan dau'u, na'iki ĩkakuda'an kizi ipai karinaapainao kida pidannao.

³ Aizii padyuudan ua'ii ĩdyaun, ukian ĩ'ati, "Mana'a pa'i una'aka'ana'a aimakaan kida utuma umakon an. Mana'a una'aka'ana'a uwadookori, oo usaakon, oo uwanyukunuu, na'iki aonaa una'aka'ana'a upuraatan kida, na'iki aonaa una'aka'ana'a ba'oran ushootan. ⁴ Na'iam udapaapa-kao kaiman, na'ii usookadin uruu kabaun di'ii, atii udobata'azon kawana'ati ba'oran wiizai iti. ⁵ Mazan na'ia'oram pidannao aona'o ĩnaubaan oo ĩaipan ukaawan pawiiizi ati, mana'a usookadina'ana'a na'ii, mazan uparauda'aka imi'i ukidiba iki kida umakon ua'ii ĩwiizi iki. Uruu ida'an utukapa-kidan ĩ'ati ĩpataka'uta-kao nii."

⁶ Jesus ipaian dauna'an pakakinaopan ĩdyaun, ĩmakon naa. Na'iki ĩkowaadapan naa Kaimana'o Kuwai Jesus dau'u ipai wiizai kida kawana'ati, na'iki iriba ĩkakudan karinainao pidannao ipai amazada kawana'ati.

Herod nyukunuu kasharutinpan

(Matthew 14:1-12; Mark 6:14-29)

⁷ Aizii naobanai Herod kazowautapa'oraz ipai amazada Galilee Baara ii aka, uabatan naa kadakotin-karu ipai wuru dau'ana'a Jesus sha'apaapanii

kidaz aimaakan. Tuukii kowaadapa-kariwaiz kida kasharutapan unyuku-nuu. Usha'apanum kau'an kaina'a pabi'i kida uabatan pidannao kian, "John tawuru'u chikaawunuupauzoz, uruu wuru'u kakuda'oraz powaa iti." ⁸ Aizii uabatan ba'orainao kian, "Elijah wuru'u kakuda'oraz powaa iti." Ba'orainao kian, "Kotua'o Tominkaru prophetin wuru'u kakuda'oraz powaa iti," ikian. ⁹ Uruu idi Herod kian, "Ei, odukuta-kida'a naa sha'atii John kanau. Kandi'i naa mooko pidannao kadakotin-kidaniaz?" Uruu idi tuukii Herod aipan patukapan Jesus.

Jesus paan iriba'o pidannao

(Matthew 14:13-21; Mark 6:30-44; John 6:1-14)

¹⁰ Aizii wuru'u 12 Jesu tominapa-kidaniinaouz, udyuudaniinaouz kaawan naa powaa ati. Uruu idi ikakuwaapan naa Jesus ati. Ipai ikowaadan u'ati pasha'apatanii kida aimaakan dau'an, pachi'ikapa kizi wiizai kida kawana'ati. Uruu dauna'an Jesus na'akan idyaun, imakon naa ba'oran pidannao ai. Una'akan idyaun munapo'o wiizai di'iti, Bethsaida kia'o udakotapakao wiizai dawun itinapu. ¹¹ Iriba pidannao abatan wuru'u Jesus makonuz na'iti. Uruu idi iriba, iriba pidannao da'anan Jesus na'iti. Aizii ikaawan na'iti tuukii Jesus konaukii-kidan idyaun. Na'ia'a naa ukakuwaatinan i'ati, ukowaadapan naa ipai daunuuda'u Tominkaru naobanai-tinan dau'u. Na'iki ukakuda ipai daunuuda'u pidannao wuru'u aipainao kidaz pakakuda-kao parinaa ai. ¹² Ina'ian utuma atii wachuupun.

Aizii 12 Jesus tominapa-kidaniinaouz, tuukia'a naa idopian itukapan idi'i naa wachuupun. Sariapa iwa'atin Jesus ida'ati, na'iki ikian u'ati, "Pudyuuda'a naa shoman wuru'u pidannaouz marii kizi'i naa imakon idawata'an kizi pada'awu-kizi nii na'iki pawanyukunuu nii wunao di'iti'i kawiizi-tinpainao kidaz kaida'ana'a, na'iki ba'orainao mako kizi maonapa zaa kida'o wiizai di'iti. Usha'apanum kau'an da'a'orazu'u amazada'a'o karikaonan wuru'u wau-naouz," ikian u'ati.

¹³ Mazan Jesus kian i'ati, "Unao mishi'oraiman taa iwanyukunuu nii."

Mazan ikian u'ati, "Kaina'a baka'iauda'u sodi karikaonan bread, na'iki dya'utam kopaunao sodi kida. Oo puaiapa sha'a watoriankan wanyukunui wapaa-kinnaa nii ipai daunuuda'u wuru'u iriba'oraz pidannao?" ikian. ¹⁴ Uruu dono iriba, iriba pidannao kaawan, aonaa itaita-kao kawana'ati. Daonaioranao pa'idiwaru ikoda mani 5000 idyaun.

Udauna'an Jesus kian patominapa-kidaniinao ati, "Udyuuda ipai pidannao katontinan pana'a kida, marii 50 kida ikasaba'ukinan. Na'iki marina'a naa isakanatan kida na'ii."

¹⁵ Aizii iipaian dauna'an pakatontin-kidan pidannao, ¹⁶ uru'u naa Jesus zaamatan wuru'u baka'iauda'u'oraz breadnao na'iki wuru'u dya'utama'oraz kopaunao sodi kida. Uzaamatan dauna'anazu, sariapa uawunuupan aokazi iti patoriinpan tuma, "Kaimana'o pugaru Tominkaru, putaan idi wanyukunui." Udauna'an udushowan naa wuru'u bread na'iki kopaunao kidaz, na'iki utaan naaz patominapa-kidaniinao ati, marii kizi'i naa itaanuzu ipai pidannao kawana'ati kida. ¹⁷ Uruu dono ipai pidannao aroopan abaapa kida, atii 12 dazowan udiri'in zii Jesus tominapa-kidaniinao zawadan wanyukunui wa'akun.

Peter kowaadan kanom kaduz Jesus

(Matthew 16:13-28; Mark 8:27-9:1)

¹⁸Bauda'apa kamoo Jesus toriinpan pu'u paba'oran, utominapa-kidaniinao kaawan u'ida'ati, sariapa upishaan idyaun kaikapa'a: "Na'apa dii pidannao kian ôdau'an, kanom ikowaadan ôgaru?"

¹⁹Aizii ikian u'ati, "Pabi'i kida pidannao kian pugaru, John Chikaawunuu-pauzo. Ba'orainao kian pugaru Elijah. Ba'orainao kian pugaru kotua'o Tomin-karu prophetin wuru'u, kadishita'oraz pamawaka-kizi iki."

²⁰"Aizii unao mani, kanom uaitapan ôgaru?" ukian i'ati.

Sariapa Peter dako'atin uparadan, "Pugaru Christ,^g Tominkaru di'iki'o," ukian u'ati.

²¹Mazan Jesus kian, "Mana'a pa'i ukowaada'ana'a pidannao ati ôgaru dau'an." ²²Na'iki ukian i'ati, "Daonaiora Aokazi Iki'o kasha'ora'o nii manawun ubaiaapan. Na'iki tuukia'o nii ukashada-kao, aona'o nii uaiapaka-o. Kazowautapainao Jewnao, faadaanao zowaunaanao, na'iki tiichaa-pauzonao Moses kakinaori dau'u, inaou'o nii wuru'u kashada'oraz uruu. Atii uzowii-kao nii, mazan idikinauda'utan kamoo ida'a ukadishitan nii ubaara-naa iki," ukian i'ati.

²³Uruu dauna'an Jesus kian ipai inao ati, "Kanom da'ana'azo'o ôgaru, marii umarina'atan panaudapanii pasha'apaapan, na'iki marii una'akan pacrossannaa,^h na'iki marii uda'anan ôgaru. ²⁴Usha'apanum kau'an na'ia'oram pidan mamuuda'azoo-ka'o wuru'u pamashaapanuz panyukunuu aipan kawana'ati kai, mazan upu'a'o nii uwaziwadan ipai wuru'u pamamuuda'azookanii. Mazan pidan marina'ata'o wuru'u pamashaapanuz panyukunuu aipan kawana'ati kai, na'iki kashaapa'o pazowii-kao ôdikin ii. Mishi'o nii pa'an udoronaa kazannaata-kao, na'iki karikaonanuo'o nii pa'an umashaapan Tominkaru tuma. ²⁵Aonaa kanom pidan ikodan uzaamatan an ipai aimakaan imi'i baara an kida'o, uwaziwainan pu'u karikaonanuo'o kakupa-karu ai. ²⁶Na'ia'oram pidan kiba'azoo-kida'o pada'anan ôgaru, na'iki kiba'azoo-kida'o ôkakinaori kida, na'apa'o nii kapam Daonaiora Aokazi Iki'o kiba'azoo-kidan uruu, ukaawan dono pamanawunun tuma, na'iki udaru umanawunun tuma, na'iki kaimanainao angelnao tuma. ²⁷Mishi ôkowaadan nii u'ati aimakaan mishi'o. Kaina'a pabi'i kida pidannao kaida'a'a, aona'o nii zii imawakan, atii itukapan nii zii Tominkaru naobanai-tinan."

Jesus kadakotinan Moses na'iki Elijah tuma

(Matthew 17:1-8; Mark 9:2-8)

²⁸Aizii bauda'apa'a naa sondii dobatan Jesus kadakotinan dauna'an, uru'u naa una'akan Peter, John na'iki James patuma. Una'akan idyaun naawazi paawa iti, utoriinpa'anan. ²⁹Aizii utoriinpan pu'a'a naa masha'apakiaka uawun baara pana'adina'akan, na'iki ukamichan wizi'i, wizi'i. ³⁰Masha'apakiaka dya'utam daonaioranao kaawa'akan u'ida'ati, udauna'an ikadakotinan

g 9:20 Christ: wuru'u Tominkaru dyuudaniaz papidanannao zannaa nii. Putukapa kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii. **h 9:23** una'akan pacrossannaa: ubaiaapan kasha'ora'o oo uzowii-kao nii pada'anpan dikin ii Jesus.

naa utuma. Moses na'iki Elijah wuru'u kaawa'oraz. ³¹ Īkaawa'akan aokazi iki, konaunam na'iki Kanada laidinpan. Na'ia'a naa ĩkadakotin-kidan na'apam nii Jesus mawakan Jerusalem ii, maonapa'o ni'i naa umishian wuru'u Tomin-karu aipaniaz usha'apata-ka.

³² Aizii Peter na'iki uminauda'unao ipai daunuuda'u ĩda'awun. Aizii ĩpoko-da'akan ĩtukapa Kanada Jesus umanawunun kanadapan, na'iki ĩtukapa dya'utam pidannao kadishitapan utuma. ³³ Aizii ĩtukapan naa pidannao mako'ozon. Sariapa Peter kian Jesus ati, "Wanaobanaa, kaiman zii wuru'u wana'anuz putuma. Turua'o nii watoman idikinauda'u sookapa-kizai, ba-da'apa pugaru ati, ba'oran Moses ati, na'iki ba'oran Elijah ati," ukian. Mazan aonaa Peter aitapan na'apa'oram aimakaan wuru'u pakadakotin kiziz.

³⁴ Ukadakotinan pu'u zii, isha'iz kaawa'akan, na'iki sariapa ushibatan Jesus, Moses na'iki Elijah. Tuukii Peter na'iki uminauda'unao tarian ĩtukapan idi isha'iz shibatan ĩdyaun. ³⁵ Udauna'an ĩabatan parada-karu kian isha'iz bii'i, "Di'oraz ōdani ōzaamatanii, ukau'an uizo'ati uparadan."

³⁶ Aizii parada-karu mashaadan dauna'an, ĩtukapa Jesus paba'orantina'a naa. Mazan mashaa ĩtaapan wuru'u patukapaniaz aimakaan, aonaa kanom ati ĩkowaadan wuru'u patukapaniaz na'apain.

Jesus so'otan oia'o doronai daonaiaora ai

(Matthew 17:14-18; Mark 9:14-27)

³⁷ Ba'oran kamoo Jesus, Peter, John na'iki James tokapaanan zii naawazi paawa iki. Na'ia'a naa ĩikodan iriba pidannao. Sariapa ĩikodapan Jesus, ³⁸ na'iki masha'apakiaka pidan kadako'okan pidannao bii iki, "Tiichaa, tuukii manawun ōaipan putukapan ōdani, ubauda'apan ōdani daonaiaora wuru'u. ³⁹ Masha'apakiika'o da'i oia'o doronai zaamata'akauzonuz, na'iki ukadakoin-kida'akan niiz diiwa. Udauna'an ukaboota'akan niiz imi'i baara iti, na'iki umawakaziita'akan naa, atii ipai'o nii da'i udako bozowan. Karikao-nan ubaiata-kidauzon kaziwa'o u'ati, umuudan niiz, atii ukapatin ana'o nii zii tuukii. ⁴⁰ Tuukia'o da'i ōpishaan wuru'u putominapa-kidaniinaouz, ōaipan idi iso'otan u'aiaz, ĩtiwaa padamata paso'otanuz mazan aonaa uso'otina'azon u'ai."

⁴¹ Sariapa Jesus dako'atin uparadan na'iki ukian ipai pidannao ati, "Maam, pakawan zii mooko umamishidakan, pakawan umashaapa'azon oia'o ati. Na'apam nii zii ukotua'ikin ōna'an utuma, ōbaiatan unao? Puna'aka wuru'u pudaniz da'ati'i," ukian pidan ati.

⁴² Aizii udani wa'atin pu'a'a naa, uru'u naa koshan oia'o doronai zaamata'akanuzu, ukaboota'akanuzu daam kii imi'i baara iti, mazan umawakaziita'akan naa. Mazan upu'a'a naa Jesus dyuudan oia'o doronai so'otinan u'ai. Uruu idi kaiman ukakuda'akan wuru'u daonaiaoraz. Udauna'an utaan padaru atiz kaimana'a naa. ⁴³ Ipai pidannao, wuru'u na'iainaouz, tuukii ĩdi'itinpan, Tominkaru tukapa-kidan idi ĩ'ati mishi pama'ozakan, usha'apatan ida'an aimakaan kaikapa'a.

Jesus kakuwaapan pamawakan dau'u

(Matthew 17:22-23; Mark 9:30-32)

Pidannao kadakoinapa-kidan pu'u zii wuru'u Jesus sha'apataniaz aimakaan, uru'u naa Jesus kian patominapa-kidaniinao ati. ⁴⁴ "Ōaiapa uabatan

ōparadan kaimanaiman aizii, aonaa kizi umanyukunuutanuz. Aizii Daonai-ora Aokazi Iki'o, uzaamata-kida-kao nii, atii utaa-kao nii naobanainao ka'u iti, ma'ozaka-tinpainao kidaz." ⁴⁵ Mazan aonaa utominapa-kidaniinao aitapan na'apa'oram daua'o manawun wuru'u ukadakotinanuz. Usha'apanum kau'an dizapa-kariwai ĩaitapan ai wuru'u aimakaanuz, aonaa kizi ĩaitapan kanom daua'o wuru'u ukadakotinanuz. Na'iki tuukii ĩtarian papishaan uruu na'apa'oram manawun wuru'u ukadakotinanuz.

Na'apa dii pidan umanawunu'o aitapa-kao

(Matthew 18:1-5; Mark 9:33-37)

⁴⁶ Baukapaiman Jesus tominapa-kidaniinao kashadaakapan, ĩnao pa'idi-warū pa'atiaaka kida. ĩkadakoinapa-kidan na'ia'oram pidan kaina'a ĩbi'i, umanawunu'o ipai ba'orainao ai. ⁴⁷ Mazan Jesus, uaitapa ipai ĩdi'itinpan. Aizii ĩbaokopatinpan pu'a'a naa utuma, sariapa una'akan koraidaonaa na'iki ukadishita-kidanuz padazaba'a. ⁴⁸ Udauna'an ukian patominapa-kidaniinao ati, "Na'ia'oram pidan konaukia'o udapaapan wuru'u di'oraz koraidaona'a ō'uu ida'an, konaukia'o kapam udapaapan ōgaru wuru'u. Aizii na'ia'oram pidan konaukia'o udapaapan ōgaru, konaukia'o kapam udapaapan wuru'u dyuuda'oraz ōgaru. Aizii na'ia'oram pidan unao bii'i waranuitapa-kariwai, mazan Tominkaru ati umanawunu'o pa'an wuru'u uruuz."

Pidan aona'o uto'ora-kizaitapan unao, upaonarū wuru'u

(Mark 9:38-40)

⁴⁹ Sariapa John kian Jesus ati, "Wanaobanaa watukapanii pidan so'oopan oia'o doronainao pidannao di'iki pugaru uu ida'an. Na'iki wadyuuda usookadan wuru'u una'apainapanuz, usha'apanum kau'an aonaa waunao bii iki'o mani wuru'u uruuz."

⁵⁰ "Mana'a umashaata'ana'a uruu," Jesus kian John na'iki ba'oran patominapa-kidaniinao ati. "Na'ia'oram pidan aona'a uto'ora-kizaitapan unao, upaonarū wuru'u," Jesus kian i'ati.

Pidannao maaiapakan Jesus kaawan pawii'zi ati

⁵¹ Aizii maonapata'a naa kamoo wuru'u Jesus makon aita-kaoaz aokazi iti. Uruu idi Jesus di'itinpan pamakon dau'u Jerusalem iti. ⁵² Na'iki udyuuda pidannao kiwiitan pa'ua'ati kakuwaapa'ana'o nii pidannao di'iti, pawa'atipan dau'u kaina'iki. Uruu idi pidannao kiwiita'akan naa wiizai iti, Samaria ia'oraz. Aizii na'ii'aka'a naa ikowaadan pidannao ati wuru'u Jesus wa'atinuz kaina'iki, na'iki marii kizi ĩsaabaan usookapa kizi nii. ⁵³ Mazan aonaa na'iainao pidannao taa'azon usookapa kizi nii, usha'apanum kau'an ĩaitapa umakopan Tominkaru Dapu iti wuru'u Jerusalem ia'oraz. ⁵⁴ Aizii utominapa-kidaniinao James na'iki John abatan idi'i naa wuru'u pidannao mataa'azookanuz Jesus sookapa kizi nii. Sariapa ikian u'ati, "Wanaobanaa, puaiapa watoriinpan Tominkaru ati, marii kizi uwaota-kidan tikazi aokazi iki, umainaabata kizi wuru'u pidannaouz?" ⁵⁵ Mazan Jesus tanawatinan i'idi'iti sariapa ukashadakowauan ĩdayaun. ⁵⁶ Udauna'an Jesus na'iki utominapa-kidaniinao kora'uka'akan naa ba'oran wiizai iti.

Da'ana'azoinao Jesus daua'o

(Matthew 8:19-22)

⁵⁷Aizii Jesus makopaanan pu'a'a naa patominapa-kidaniinao tuma, bau-da'apa pidan kian Jesus ati, “Ôda'anan nii pugaru na'iti'oram pumako-kizi iti,” ukian.

⁵⁸Sariapa Jesus kian u'ati, “Waruzonao kaina'a i'uun kida, kotu'uznao kaina'a i'šhimaka kida kapam, mazan Daonaiora Aokazi Iki'o, aonaa na'iam uwashatin kizi nii, na'iki aonaa usookapaka-kizi nii.”

⁵⁹Jesus kian ba'oran pidan ati, “Pumako ôtuma.”

Mazan pidan kian, “Naobanai, ôdidanaka kizi zii ôdaru mawakan kiwiin.”ⁱ

⁶⁰Mazan Jesus kian u'ati, “Marii mawakainao didan pairiban mawakan,^j mazan pugaru pumako pa'an, pukakuwaapa'an kizi'i naa Tominkaru naobanai-tinan dau'u,” ukian u'ati.

⁶¹Ba'oran kian Jesus ati, “Naobanai, ôgaru ômakon nii putuma, mazan ômakon ua'ii, ôkowaadinankan nii zii kiwiin ôiribannao di'ii,” ukian.

⁶²Uruu idi Jesus kian u'ati, “Pidan sakada'o pakawiiziipan, udauna'an awunuupa'o powaa iti, madiwautapa-ka'o karikaonan uruu wunao bii ia'ia naobanaitapainaoz Tominkaru.”

Jesus dyuudan 72 pidannao

10 ¹Aizii uruu dauna'an Jesus zaamatan powa'a zii koshan pidannao, tominapa-tinainao bii iki. 72 pidannao uzaamatan. Wuru'u uzaamataninaouz pidannao, padyuudan ni'o, kiwiitainao nii pa'ua'ati. Dya'utam kida'o nii uaipan imakon ipai amazada na'iki wiizai kida kawana'ati, wuru'u Jesus mako'ozoo-kizi kidaz.

²Aizii Jesus kian i'ati, “Kaina'a kai diri'i paoribai aka karaoda-karu nii. Mazan kaina'a masakauda'u kaudinainao. Ukau'an utoriinapa, kapaoriba'o ati, udyuuda kizi kaudinainao nii, kasaba'ua'o ni'i naa upaoriba aka. ³Ukau'an umako'o naa. Aizii ôdyuudan unao na'apa kaznizo dainao dyuudakao kawan baudokorunao bii iti. ⁴Mazan aonaa pa'i una'aka'ana'a upuraatan, na'iki usaakon, na'iki ba'oran udazkidi. Na'iki mana'a pa'i utomunu'ikinpa'ana'a oo uzaamaaka'uupa'ana'a pidannao uikodapaniinao kida dunapota.

⁵“Aizii ukaawan an kabaun iti, ukian nii. ‘Tosh, kaiman unao? Marii Tominkaru taan kaimana'o mashaapa-karu unao ati.’ ⁶Aizii kadapu'o nyukunu kaimanan an, marii Tominkaru di'iki'o kaiman-karu mashaapan utuma. Mazan aizii pidan nyukunu makaimankan an, ukiwa-kida'aka powaa iti wuru'u uparadanuz. ⁷Ukau'an usookadinan nii, pidan konaukii-kida'o unao dapu ii. Na'ia'o nii unikan uwanyukunuu na'iki utuzan nii kanom karikaonan taa-kariwai u'ati. Usha'apanum kau'an pidan kaudina'o, taa-ka'o nii u'ati aimaakan uwinipinii. Ukau'an na'ia'o nii usookadinan atii uipain ukakuwaatinan na'ii'aka.

i 9:59 Naobanai, ôdidanaka kizi zii ôdaru mawakan kiwiin oo “Naobanai, kaina'a ôdaru tuukian. Umawakan na'iki udida-ka'o dauna'ana'o nii zii, ômakon pudawu'ati.” **j 9:60** Marii mawakainao didan pairiban mawakan oo “Marii pidannao wuru'u mamishida-kainaoz ôgaru didan pairiban mawakan”

⁸“Aizii ukaawan an na'ia'oram wiizai di'iti, na'iki kawiiiziinao konaukii-kidan an unao, na'iki imorota-kidan an unao padapu iti, unika sha'apa'oram wanyukunui maokoda-kariwai u'ati na'ii. ⁹Na'iki ukakuda ipai karinainao na'ii uruu wiizai di'ii. Na'iki ukii na'iainao pidannao ati. 'Aizii taa'azo'o naa Tominkaru naobanai-tinan kamoon kaawan unao ida'ati.'

¹⁰“Mazan aizii ukaawan an na'ia'oram wiizai di'ii, aonaa uaiapa-ka'o na'iki aonaa ukuwaa abata'azoo-ka'o na'ii. Ukiwa powaa iti dunapo iti, na'iki'i naa ukii i'ati. ¹¹Imi'i, wuru'u uwiizi iki'oraz, zaamatina'oraz wadazkida ida'ati, ipai'o nii wawao-kidanuz unao di'iti. Aizii uzaudina'a naa pa'i, maonapa'ora'a naa Tominkaru naobanai-tinan kaawan unao ida'ati,' ukii i'ati.'"

¹²Jesus kian, “Ōkowaada'azon mishi'o aimaakan u'ati. Diina'iti'i Tominkaru kootowapa-kidan dono'o naa pidannao, awutapa'o nii zii upataka'utan pidannao Sodom^k iainao kidaz wunao aia'a, aona'oraz iabata'azon unao kuwaa.”

Mamishida-kainao pidannao daua'o

(Matthew 11:20-24)

¹³“Kasha'ora'o nii manawun pubaiaapan Chorazin! Kasha'ora'o nii manawun pubaiaapan Bethsaida. Aizii wuru'u umanawun kida'oraz sha'a-pata-kariwaiz u'ida'a, usha'apata-ka'o an mani Tyre na'iki Sidon' ii, sariapa mani na'iainao pidannao morokodan kamicha kasha'ora-ka'o daara kida, na'iki sariapa mani ipariti'ian pazowau. Itukapa-kida-kinaa nii mishi pata-nawatinan pa'oian ai. ¹⁴Mazan, awutapa'o nii zii Tominkaru pataka'utan Tyre na'iki Sidon sannao unao ai, ukootowapa-kidan dono'o naa pidannao diina'iti'i. ¹⁵Na'iki unao Capernaum sannao, u'itiiman umanawunu'o nii unao aokazi ii? Aonaa. Mazan kii'an ukaboota-ka'o nii Tuubaru'o Tikazi wu'iti.”

¹⁶Udauna'an Jesus kian patominapa-kidaniinao ati, “Na'ia'oram pidannao mishida'o unao kuwaa, imishidan kapam ōgaru wuru'u. Aizii na'ia'oram pidannao mamishida-ka'o unao kuwaa, aonaa imishidan mani ōgaru wuru'u. Na'iki kanomanao mamishida-ka'o ōgaru, aonaa imishidan mani kapam wuru'u dyuuda'oraz ōgaru.”

Jesus dyuudaniinao kaawan naa powaa ati

¹⁷Aizii tawuru'u 72 pidannao Jesus dyuudaniinaouz kaawan naa powaa ati, konaukii ikakuwaapan. Īkian Jesus ati, “Wanaobanaa, oia'o doronainao izo'ati waparadan. Sariapa mishi ikoditan pidannao di'iki, wadyuudan idi ikoditan pu'uu ida'an.”

¹⁸Jesus kian i'ati, “Ōtukapanii Satan waotan doko iki, na'apa toroanaru pizo-pizowankan kawan doko ii. ¹⁹Uabata na'apam ōkian unao ati aizii. Ōtaani'i naa ōma'ozakan unao ati, uka'iita-kinaa nii udakazatinan kowazaznao paawa an na'iki kankoorunnao paawa an kapam. Na'iki ōtaan idi uma'o-zaka-kinaa nii, aona'o nii Satan ka'iitan pasha'apatan unao. Na'iki aona'o nii kanom sha'apatan unao kaziwa'o ida'an. ²⁰Mazan mana'a ukonaukii-kida'ana'a wuru'u oia'o doronainao izo'atinuz uparadan. Mishi'oraiman ukonaukii pa'an Tominkaru saadan idi'i naa u'uu pakaaritan ida'a aokazi ii.”

k 10:12 Sodom: kotua'o donoi mainaabata-kariwai pidannao oian idi na'ii. (Genesis 19:24-28)

l 10:13 Tyre na'iki Sidon: donoi kida, aonaa Jewnao mashaapa-kizi mani.

Jesus konaukii-kidan Tominkaru

(Matthew 11:25-27; 13:16-17)

²¹Uruu dono Kaimana'o Doronaa taan tuukii konaukii-karu Jesus nyukunuu iti. Uruu idi tuukii ukonaukian, na'iki ukian, "Ōdaru, Naobanai-tinpa'o ipai aokazi ii, na'iki ipai imi'i baara an, ōkonaukii-kidan pugaru tuukii, usha'apanum kau'an puaida-kidan idi wuru'u pudizapauzonii kidaz aimakaan aita'ainao pidannao ai, na'iki wunao aia'a tominpauzonao kidaz pidannao. Mazan aizii puaida-kidanuz maaitapa-kainao pidannao ati, aona'oraz itominpauzon. Mishi ōdaru, na'apa puaitan kawana'ati'o mishi wuru'u aimakaan sha'apanuz naa aizii."

²²Udauna'an ukian patominapa-kidaniinao ati, "ŌDaru taa'akani'i naa ōati kaiman-daun aimakaan, utaa ōma'ozaka-kinaa nii, ma'ozaka kizi ōkazowautapan pidannao na'iki utaa ōaitapa-kinaa nii. Aonaa kanom aitapan ōgaru, Tominkaru Danin, soo ōDaru bauda'apa aitapa ōgaru kaimanaiman. Na'iki aonaa kanom aitapan ōDaru, soo ōgaru uDani, ōaitapa pa'an uruu kaimanaiman. Na'iki wunaou'u ōzaamataniiinaouz, ina'o aitapa ōDaru kaimanaiman."

²³Udauna'an Jesus tanawatinan patominapa-kidaniinao di'iti, na'iki ukian soo ina'o ati karikaonan, "Kaiman zii unao ati, utukapan idi uawun idi ipai aimakaan kida sha'apan. ²⁴Ōkowaadan nii unao ati, kotua'a naa iriba pidannao Tominkaru prophetinnao, na'iki kingnao, ina'o tuukia'o iaipan patukapan wuru'u unao tukapanii kidaz kai, mazan aonaa itukapanuzu, pamawakan idi'i naa. Na'iki tuukia'o kapam iabata'azon wuru'u unao abatanii kidaz kai aimakaan, mazan aonaa iabatanuz."

Kuwei Samaria san kamunanun daua'o

²⁵Baukapaيمان pidan tiichaapauzo Moses kakinaori dau'u wa'atin Jesus ida'ati, uaipan patiwa-kidapanuz. Ukian u'ati, "Tiichaa, na'apa dii ōsha'apatinan, ōzaamata-kinaa nii wuru'u karikaonan'u'oraz kakupa-karu diina'iti'i?"

²⁶Sariapa Jesus kian u'ati, "Na'apa dii mooko tawuru'u kotua'oraz Tomin-karu kakinaori saadauzo-kariwaiz kian Moses ati? Na'apa'oram puaitapan wuru'u kakinaorii kianuz?"

²⁷Aizii pidan kian Jesus ati, "Kakinaorii kian, pumarainapa tuukii Naobanai wuru'u puTominkarunuz manawun ipai punyukunuu iki, ipai pudoronaa ii, ipai pudi'itinpan ida'an, na'iki ipai puma'ozakan ida'an. Na'iki pumarainapa puiriban, na'apa pumarainpan kawan punanaa."

²⁸Jesus kian u'ati, "Sakitapa'o kaiwuru'u pudako'atinuz parada-karu. Ukau'an aizii pusha'apatina'a naa ipai ukawana'ati, na'iki pukakupa kizi karikaonan."

²⁹Mazan wuru'u pidanaz tuukii uaipan patukapa-kao kaimana'o pidan nii. Uruu idi upishaan Jesus. Ukian, "Kanom wuru'u ōiriban ōmarainpan ni'oraz?"

³⁰Sariapa Jesus kian u'ati, "Bauda'apa kamoo Jew wa'atipaanan Jerusalem iki, umakon Jericho iti. Aizii umakopaanan pu'u, koidimikinao ikodan uruu, sariapa i'zaamatanuzu, na'ia'a naa inaraka'akan naa ukamichan. Uruu dau-na'an i'zowiautapa'akan naaz tuukii, na'iki mawakanaka. Na'iki'o i'wa'aka'akan naaz."

³¹ “Upu'u faadaa wa'atipaanan na'an dunapota. Aizii utukapankan naa pidan zowiautapa-kariwaiz, sariapa ukora'uka'akan u'ai dunapo daawa ii aka. ³² Kaina'iki koshan ba'oran Jew wa'atipaanan uruu dunapota, uruu Levite, kaudinauzoz Tominkaru Dapu ii. Aizii umaonapatan na'ati, uru'u naa utukapan pidan wuru'u zowiautapa-kariwaiz. Uruu idi umako-makowan udazaba iti, uawunuutaa-kidanuz, udauna'an ukora'uka'akan naa u'ai dunapo daawa ii aka.

³³ “Kaina'iki mazan koshan ba'oran pidan wa'atin, uruu Samaria san^m pa'an, uruu dunapota koshan uwa'atin. Aizii na'apa'a naa kapam utukapankan pidan wuru'u zowiautapa-kariwaiz. Mazan tuukii pa'an utukapan pakamunan-kidan wuru'u pidanaz. ³⁴ Uruu idi sariapa umakon u'idi'iti, udauna'an uchikaan naa wine idi ipai wuru'u izai ba'izi-daun kidaz. Uipaian dauna'an pachikaanuz, uru'u naa uzichian wuru'u ba'izi-daun kidaz kiwinii idi. Udauna'an uruu ubazobatan naa wuru'u ba'izi-daun kidaz. Uipaian dauna'an pasaabaanuz, uru'u naa uzaida-kidanuz pakawaron chaakashiⁿ barau iti. Una'akan naaz atii ikaawan wiizai di'iti. Na'ia'a naa kaiman usaabaanuz, atii ukawinipinaata sookapa-kizai kabaun nazoo u'ati, na'iki ipai utorian uwanyukunuu nii.

³⁵ “Ba'oran kamoo Samaria san dobatan naa, uruu idi sariapa uso'otan dya'utam wizi'i kidainao papuraatan, na'iki utaan naazu sookapa-kizai kabaun taapiki ati. Ukian u'ati. ‘Ōaiapa putaapan uruu kaiman, da'ana'o nii koshan ōkiwanu'u, aizii na'apauda'um puraata pukabootan udau'ati, ōkawa-dautan nii ipai daunuuda'u pu'ati ōkaawan an powaa ati,' ukian.”

³⁶ Uruu idi Jesus kian naa koshan tiichaapauzo Moses kakinaori ati, “Na'ia'oram dii pidan tukapa-kida'o mishi pamarainpan wuru'u koidimikinao zowiautapaniaz pidan?”

³⁷ Ukian Jesus ati, “Wuru'u kamunan-kida'oraz uruu.”

Uruu idi Jesus kian u'ati, “Ukau'an pusha'apatina'a naa pa'i kapam na'apa.”

Jesus morowautapan Martha na'iki Mary dapu iti

³⁸ Aizii Jesus na'iki utominapa-kidaniinao makon atii ikaawan wiizai di'iti. Uruu wiizai di'ii kaina'a zunaaba Martha kia'o o'uu. Tuukii okonaukii-kidan Jesus kaawan padapu ati. ³⁹ Na'iki kaina'a o'inaozo Mary kia'o o'uu. Aizii Mary, ona'ian naa osakanatapan Jesus dazaba ii oabatapan ukakuwaa. ⁴⁰ Mazan Martha tuukii pa'an odopiidinan pasha'apata'azoonii sodi kida aimakaan dau'ati. Uruu idi owa'atin Jesus ida'ati, na'iki okian u'ati, “Naobanai, aonaa pukasha'ora-kidan putukapan wuru'u ō'inaozo wa'akanuz ōgaru ōba'oran, sha'apata'o nii ipai aimakaan wuru'u sha'apata'azoo-kariwai kidaz? Pudyuuda oroo, okaminka'uta kizi'i naa ōgaru.”

⁴¹ Sariapa Jesus kian o'ati, “Martha, kandii nii pudopiidinan pusha'apata'azoonii kida dau'an? ⁴² Kaina'a soo bauda'apa aimakaan tuukia'o uaiapa-kao. Aizii wuru'u Mary sha'apaapaniaz aimakaan, kaimana'o manawun wuru'u, aona'o nii na'apainim ukazata-kao o'ai.”

Jesus tominapa-kidan patominapa-kidaniinao toriinapa-karu dau'u

(Matthew 6:9-13; 7:7-11)

11 ¹Bauda'apa kamoo Jesus toriinpan. Aizii uipaian dauna'an patoriinpan, bauda'apa pidan utominapa-kidaniinao bii iki kian u'ati, "Wanaobanaa, putominapa-kida waunao toriinapa-karu dau'u, na'apa John tominapa-kidauzon kawan patominapa-kidaniinao."

²Jesus kian i'ati, "Na'apainim utoriinpan an, kaikapa pa'i ukia'a.

'Wadaru,

marii ipai pidannao taapan pugaru umanawunu'o nii manawun.

Na'iki marii kizi punaobanai-tinan.

³Marii kizi putaan wa'ati aizii wawanyukunuu nii.

⁴Pumarina'ata ipai wuru'u oia'o washa'apaapanii kidaz.

Na'apa wamarina'atan kawan

wuru'u oii kida'oraz pidannao sha'apaapan wa'ati.

Aonaa putaapada'ana'a wanyukunuu tiwaa-kidapa-kao oia'o di'iti."

⁵Udauna'an Jesus kian koshan patominapa-kidaniinao ati, "Dii mani bauda'apa unao makon tomun-zikon pupaonaru dapu iti, na'iki pukian u'ati. 'Tosh opaonaru. Oaipan zii idikinauda'u bread pu'ai. ⁶Kaina'a opaonaru dobatapa'o kaaawa'akan odapu ii. Na'iki aonaa kanom otaan nii u'ati.' ⁷Aizii pupaonaru kian an mani pu'ati padapu nazo iki. 'Mana'a putowauda'uta'ana'a ogaru. Ipai'i naa paniinom dadaradina'akan. Na'iki ogaru na'iki odainao wasookapan naa wuru'u. Aona'a naa turuu okadishitan na'iki otaan aimakaan pu'ati.' ⁸Aizii na'apa dii mani pusha'apatinan? Okowaadan nii unao ati. Aonaan pu'u pupaonaru kadishita'azon, utaa'an bread pu'ati, mazan upu'a'o nii ukadishitan na'iki utaan ipai aimakaan puaiapanii, usha'apanum kau'an aonaan idi pusookadan pupishautan wuru'u paaipaniaz aimakaan u'ai. ⁹Ukau'an okian u'ati, upishaa aimakaan dau'an, taa-karu nii u'atiz. Udorota aimakaan, uikodan nii wuru'u udorotapaniaz. Udaudauapa paniinom, da'ata-karu nii paniinom u'ati. ¹⁰Pidan wuru'u pishaa'oraz aimakaan, taa-karu nii u'atiz. Na'iki na'ia'oram pidan dorota'o aimakaan, uikodan niiz. Na'iki kanom dau-daupa'o paniinom, da'ata-karu nii paniinom u'ati.

¹¹"Unao daruinao, utaa mani udani ati kowazaz, upishaan an kopau u'ati?"

¹²Oo utaa mani u'ati kankoorun upishaan an kuruku dani u'ati? ¹³Oia'o unao padamata, mazan upu'u zii uaitapa utaan kaiman kida'o aimakaan udainao ati. Aitaniiman uDaru aokazi ia'oraz, utaan nii Kaimana'o Doronaa, wunao ati'i pishainaouz uruu udau'an."

Pidannao kian kaina'a oia'o doronainao zowaunaa Jesus ida'a

(Matthew 12:22-30; Mark 3:20-27)

¹⁴Ba'oran dono Jesus waatan oia'o doronai maparadanu'o pidan di'iki. Aizii oia'o doronai waata-kao dauna'an, sariapa ukaparadanu'ukan. Tuukii pidannao kasaba'ukinpainao na'ii di'itinpan aimakaan sha'apata-kao idi na'apa.

¹⁵Mazan pabi'i kida ikian, "Beelzebul," oia'o doronainao naobanaa ida'ana'o karikaonan wuru'u ukodita-kidanuz oia'o doronainao. Utaan ida'ana'o pama'ozakan u'ati wuru'u ukaudinanz," ikian.

¹⁶ Kaina'a ba'orainao tiwaa-kidapa'azoinao karikaonan Jesus. Uruu idi ipishaan Jesus sha'apatan pa'ati umanawun kida'o aimaakan, uruu ida'an kizi utukapa-kidan mishi'o wuru'u ukaudinanz Tominkaru ida'an. ¹⁷ Mazan Jesus aitapa na'apa'oram idi'itinpan. Uruu idi ukian i'ati, "Aizii pidannao mashaapainao udaru'o wiizai di'ii, mizaataakapan an pa'atiaaka, na'apam ni'i naa mooko uaitapan i'ma'ozakadan pawizi? Aizii pidannao mashaapainao buda'apa'o kabaun ida'a, mizaataakapan an pa'atiaaka, na'apam ni'i naa mooko i'ma'ozakadinan?" ¹⁸ Aizii Satan poitorunao wuru'u oia'o doronainaoz mizaataakapan an pa'atiaaka, na'apam ni'i naa mooko uaitapan Satan kaudin-kizi ma'ozakadinan? Aizii unao kian o'dau'an, okodita-kidan oia'o doronainao, Beelzebul taan ida'ana'o o'ma'ozaka-kinaa nii. ¹⁹ Kanom ida'ana'o mooko pa'an upidanannao, wuru'u da'nainaoz unao kodita-kidauzon oia'o doronainao? Beelzebul ida'ana'o sha'a? Aitapa-kariwai inao na'apa kapam i'kaudinanz o'garu kaudinan kawan. Ukau'an kaimanaiman itukapa-kidan na'apam unao pozawatan. Upozawatan wuru'u uparadanuz o'dau'an kaikapa'a. ²⁰ Aonaa Beelzebul ma'ozakan ida'ana'o mani wuru'u okaudinanuz, okaudinan Tominkaru ma'ozakan ida'ana'o, uruu taan ida'ana'o pama'ozakan o'ati wuru'u okodita-kidanz oia'o doronainao pidannao di'iki. Ukau'an wuru'u o'sha'apataniaz Tominkaru ma'ozakan ida'an tukapa-kida unao ati kaina'a naa Tominkaru naobanai-tinan unao bii'i.

²¹ "Aizii na'apainim pidan ma'ozaka'o, kazannaatapan an padapu pabairi tuma oo pamarian tuma, usha'apata-kao ai. Aona'o nii usha'apauz koidapaka-oo udapu nazo ii. ²² Mazan aizii pidan, powa'a'o zii manawun uma'ozakan u'ai, kaawa'akan an u'ida'ati, ipai'o nii ukazata'akan u'ai, ubairi na'iki umarian na'iki ipai ba'oran aimaakan kida wuru'u uma'ozakatinapa-kinaa kidaz. Udauna'an ma'ozaka'oraz manawun pidan buutan ni'i naa ba'orainao ati ipai wuru'u pakoidanuu kidaz, ba'oran pidan sha'apauziz.

²³ "Na'ia'oram pidan aona'o uaipan o'garu paminauda'u nii, uto'ora-kizaitapan o'garu wuru'u. Na'iki pidan wuru'u aona'oraz ukaminka'utan okasaba'uupan pidannao, uruu waataabi'ia'o pidannao o'ai wuru'u uruuz.

Oia'o doronai padantan padapu ati

(Matthew 12:43-45)

²⁴ "Na'apainim oia'o doronai koditan pidan di'iki, umakon nii amazada arada'o di'ii'aka, udorotapan naa pamashaapa-kizi nii. Aizii aonaan dono uikodan pamashaapa-kizi nii, uru'u naa ukian paaipan ati. 'Okiwan nii powaa iti omashaapauzo-kizi iti.' ²⁵ Uruu idi ukiwan naa powaa iti, na'iki uikoda padapu nazoo kaiman usaabaa-kao, aonaa ukaniriban. ²⁶ Udauna'an umakon, una'anan naa 7 ba'oran oia'o doronainao, powa'a'o zii manawun idikaudan kida u'ai. Uruu idi imorotan, na'iki na'ia'a naa imashaapan. Uruu dauna'an powa'a'o ni'i naa manawun pidan dikauda'akan kiwiitapa'o ai."

Jesus kadakotinan konaukii-karu dau'u

²⁷ Aizii Jesus kadakotinan idi na'apa, sariapa zun kadakon u'ati iriba'o pidannao bii iki. Okian, "Konaukia'o manawun pudaro, wuru'u shakata-kida'oraz pugaru, na'iki biida-kida'oraz pugaru."

²⁸ Mazan Jesus dako'atin oparadan kaikapa'a: "Wunao pa'an wuru'u konaukia'oraz, abatainaouz na'iki izo'atiinaouz Tominkaru Paradan."

Pidannao tukapa'azo'o aimaakan sha'apata-ka'o

(Matthew 12:38-42)

²⁹Aizii pidannao kasaba'ukinan pu'a'a naa iriba Jesus ida'ati, uru'u naa ukian koshan i'ati, "Pidannao wuru'u mashaapainao kidaz kai, oia'o manawun i'dyaun. Atii iaiapa zii aimaakan tukapa-kida-ka'o pa'ati kiwiin, pamishida-kinaa nii. Mazan aona'o nii bauda'apa aimaakan tukapa-kida-ka'o i'ati. Soo wuru'u aimaakan, Jonah sha'apatauzoniaz kotua'a naa. ³⁰Mishi kotua'a naa Tominkaru kainaatinan Prophet Jonah ida'an Nineveh sannao ati, ukowaada-kidan u'ida'an na'apam pasha'apata'azon i'dyaun. Ukau'an na'apa'o kapam wuru'u Tominkaru kainaatinanuz Daonaiora Aokazi Iki'o ida'an. Na'apa'o kapam wuru'u ukowaadapanuz kuwai kainao pidannao ati. ³¹Aizii wuru kamoo dono'o, Tominkaru kootowapa-kidanuz ipai pidannao, uruu dono Queen, Sheba sanaaba ba'azootin-kidan nii Tominkaru kanaapu ati wuru'u pidannao mashaapainauz kai. Usha'apanum kau'an owa'atin pawizi iki munapo, munapo, amazada tokon ikinapa, oabata'azon idi na'iki otominpa'azon idi kaiman kida'o aimaakan dau'u King Solomon di'iki. Mazan kaina'a pidan kaida'a'a, powa'a'o zii umanawunun Solomon ai. ³²Aizii dii-na'iti'i Tominkaru kootowapa-kidan dono'o naa ipai pidannao. Uruu dono Nineveh sannao ba'azootin-kidan nii unao Tominkaru kanaapu ati. Usha'apanum kau'an kotua'a naa iabatan dono Jonah kuwaa, sariapa pa'an itanawatinan pa'oian ai. Mazan kaina'a pidan kaida'a'a, powa'a'o zii umanawunun Jonah ai.

Na'apam nii wananaa kanadapan

(Matthew 5:15; 6:22-23)

³³"Aonaa na'iam zii pidan suuauzon lamp, udauna'an utaratanuzu boon idi. Mishi'oraiman, lamp suu-ka'o dauna'an, umuuda-ka'o nii doko'o lamp wiizi ida'a. Aizii pidannao morotan an, kaimana'o nii itukapan ukanadapan kabaun nazoo. ³⁴Aizii wuru'u puawun kidaz, na'apa'o lamp kawan, ukanadapan punanaa ati. Aizii puawun kanadapan an kaiman, ipai'o nii punanaa mashaapan kanada'o-karu'u. Mazan aizii puawun ishaan ana'a naa, punanaa mashaapan nii maruta'o ka'azo'o. ³⁵Ukau'an puaitapa kizi pa'i, panaadon aonaa kanada'o nii pu'ida'a, soo maruta'o karikaonan. ³⁶Aizii punanaa kanadapan an ipai daunuuda'u, aonaa masakauda'u maruta'o nii na'ii, kaimanaimana'o nii manawun ukanadapan punanaa ipai daunuuda'u. Na'apa'o nii ukanadapan lamp kawan, tawuru'u kaimana'oraz manawun ukanadapan pu'ida'ati."

Jesus kashadakowauan Jewnao zowaunaanao

(Matthew 23:1-36; Mark 12:38-40)

³⁷Aizii Jesus ipaian dauna'an pakadakotinan, Pharisee na'akan uruu padapu iti, uaroapanaka kizi patuma. Uruu idi Jesus makon utuma udapu iti. Na'ia'a naa isakanatan na'iki iaroopa'azon naa. ³⁸Mazan tuukii Pharisee di'itinpan Jesus dau'u. Usha'apanum kau'an aonaa Jesus chikaan paka'u paaroopan ua'ii, inao chikauzon kawan paka'u. ³⁹Mazan sariapa Jesus kian Pharisee ati, "Aizii unao Phariseena'o, kaiman uchikauzon ukoopon na'iki

uparaapin barau. Mazan unyukunuu ka'azo ii, tuukii utaapan misha'oraru-karu, na'iki tuukii uaipan usha'apatan oii kida'o aimakaan. ⁴⁰Mishi unao maaitapin-kainao manawun, uaitapa Tominkaru tomanii ipai wuru'u koopo na'iki paraapi barau kidaz. Kanom tomanii mooko uaitapan wuru'u unazoo kidaz kapam, aonaa Tominkaru mani? ⁴¹Ukau'an utaa mishi'oraiman ukooon wazoo na'iki uparaapin wazoo kida, mapuraataniinao ati. Usha'apatan an aimakaan kida na'apa, mishi'o pa'an wuru'u uchikainanuz kaimandaun oia'o ai.

⁴²“Kasha'ora'o nii manawun ubaiaapan Phariseenao! Mishi minziiwa ubuutan Tominkaru ati 1/10^p wanyukunui kaduunuribanaa zi'inaba sodi kida. Mazan upu'u zii umarina'atan usha'apatan kaimana'o, na'iki sakitapa'o aimakaan ba'oran pidannao ati. Na'iki aonaa kapam umarainpan Tominkaru. Ipa'i'o nii padamata usha'apatan kapam wuru'u kaikapa kida'oraz aimakanu'u. Mazan, aonaa okian mani u'ati kaiwuru'u, umarina'ata'a naa ubuutan 1/10.

⁴³“Kasha'ora'o nii manawun ubaiaapan Phariseenao! Usha'apanum kau'an synagogue ii, unaudapa usakanatauzon umanawun kida'o tabai paawa'a, ba'orainao ai. Na'iki pidannao iribainapa kizi ii aka, tuukii uaipan utaapaka'o umanawun kida'o pidannao nii. ⁴⁴Kasha'ora'o nii manawun ubaiaapan, usha'apanum kau'an unyukunuu ikodanii tawuru'u baaranai aona'oraz ukainaaban. Uruu idi pidannao chi'ika'anpan baaranai paawa an, usha'apanum kau'an aonaa iaitapan ubaaranain.”

⁴⁵Uruu idi bauda'apa pidan, tiichaapauzo Moses kakinaori dau'u bii iki'o kian Jesus ati, “Tiichaa, puparadan idi kaikapa'a, pudakooan kapam waunao dikauda'o ida'an wuru'u, puparadanuz na'apa.”

⁴⁶Jesus kian u'ati, “Kasha'ora'o nii manawun ubaiaapan kapam, unao tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u! Usha'apanum kau'an, utoman kakinaorii dobata'a naa manawun, atii aona'a naa pidannao ka'iitanuz. Kaina'a unao padamata, mazan aonaa na'apainim zoobaba ukaminka'utan idyaun. ⁴⁷Kasha'ora'o nii manawun ubaiaapan, usha'apanum kau'an kaiman kida utoman Tominkaru prophetinnao baaranaa kotua'a naa. Inao tawuru'u udokozu-daunnao zowiauzoniinao kidaz kotua'a naa. ⁴⁸Utoman ida'an ibaaranaa, ukainaabainan na'apa unyukunuu kapam udokozu-daunnao kawan, tuukii unaubaapan wuru'u izowiinuz Tominkaru prophetinnao kotua'a naa. ⁴⁹Tominkaru, paaitapaaban ida'an manawun, uaitapa ipai dau-nuuda'u isha'apatan nii aimakaan kaikapa'a. Uruu idi'o tawuru'u ukianuz. ‘Odyuudan nii i'idi'iti prophetnao, na'iki apostlenao. Pabi'i kida zowii-karu nii na'iki pataka'uta-karu nii wuru'u odyuudaniinao kidaz,’ kii ukiauzon kotua'a naa. ⁵⁰Ukau'an wuru'u kainaouz pidannao mashaapan, inao'u ni'i naa kabaiaapan wunao zanna'a Tominkaru prophetinnaouz, zowii-kariwai-nao kidaz kotua'a naa, amazada sakadinan di'iki. ⁵¹Abel zowiauzo-kao di'iki, atii Zechariah di'iti. Uruu Zechariah zowii-kariwaiz Tominkaru Dapu na'iki altar, uzai kawaodapa-kizinao sakoda'a. Ipa'i inao kida zanna'o nii wuru'u kainaouz pidannao baiaapan. Mishi'o kaiwuru'u okianuz.

p 11:42 ubuutan Tominkaru ati 1/10: Udakota-kao “tithe” English ida'an. Pubuutan bauda'apa pupaoriba aka 10 ni'o pupaoriba aka di'iki Tominkaru ati. Numbers 18:25-32; Deuteronomy 14:22-29.

⁵² “Kasha'ora'o nii manawun ubaiaapan, unao tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u. Usha'apanum kau'an unao taapanii padamata key, wuru'u aitapa-kinai di'iti'oraz. Unao na'apa aona'o nii kapam umorotan. Tuukii manawun uawautapan pidannao, wuru'u morota'azoinaouz padamata na'iti.”

⁵³⁻⁵⁴ Aizii Jesus koditan dauna'an Pharisee dapu iki, uru'u naa tiichaa-pauzonao Moses kakinaori dau'u, na'iki Phariseenao, dakoopan uruu tuukii, na'iki tuukii kapam ikashadan wuru'u ukuwaa kidaz. Uruu idi ipishaan naa Jesus pabi'inaaka kida'o aimaakan dau'an. Wuru'u ipishautanuz uruu na'apa, ikimudinan karikaonan iabata'azon na'apam nii udako'atin ipai wuru'u paparadan kidaz. Iaipan pazaamatan uruu na'iki pakaakapaan uruu, udako'a-tin an iparadan pana'iti.

Pidannao kakinao-kao Phariseenao kaduz ai

(Matthew 10:26-27)

12 ¹ Aizii pidannao kaawan ikasaba'uinan Jesus ida'ati iriba, iriba, atii ikida'uaakapan. Pidannao kasaba'uinpan pu'u, Jesus kian patomi-napa-kidaniinao ati, “Uzaudin pa'i, aonaa kizi utamakapan wuru'u Pharisee-nao kaduz kidaz, kadimana'oraz uiribainan na'iki utuubarudinan, na'apa yeast tuubaruda'akan kawan poroom-bi'i. Iaipan karikaonan patukapa-kao kaimanainao pidannao kawan, mazan aonaa mishi'o mani wuru'u. ² Mazan ipai dizapa-kariwai kidaz, ipai'o nii uaida-kida-kao. Na'iki ipai wuru'u taapa-kariwaiz mashaa, ipai'o nii uaitapa-kida-kao. ³ Ukau'an na'apam pukiauzon maruta'o-karu'u, ipai'o nii uabata-kida-kao Kanada'o-karu'u. Na'iki kanom mashauda'u'o pukowaadan kabaun nazo ii, diiwa'o nii ukowaada-kao pidan-nao baokopainapa-kizi ii.

Marii kizi kichana'iki-karu Tominkaru ai

(Matthew 10:28-31)

⁴ “Aizii okian unao ati opaonarunao. Mana'a utaria'ana'a wunao aia'a, zowia'oraz pidan. Izowian dauna'an pidan, uruu ukaduz isha'apatanii. ⁵ Mazan okian u'ati, utarii pa'an Tominkaru ai, uruu mishi'o pa'an uma'o-zakan. Uzowian dauna'an pidan, ukabootan niizu Tuubaru'o Tikazi wu'iti. Ukau'an okian unao ati, uruu ai pa'an utarii. ⁶ Aonaa mooko baka'iauda'u parikowarunao selliauzo-kao dono, iwinipinaa soo dya'utam puraata sodi kida karikaonan? Mazan upu'u zii aonaa bauta'apa Tominkaru manyuku-nuutan idyaun. ⁷ Na'iki atii uaitapa zii na'apauda'um uzowauda kida uzowau ida'a. Ukau'an mana'a utaria'ana'a. Aitaniiman unao, powa'a'o zii manawun umarainapa-kao, iriba'o parikowarunao ai.”

Pidan mabaa'azo'o ukakuwaapan Jesus dau'u

(Matthew 10:32-33; 12:32; 10:19-20)

⁸ “Okowaadan nii u'ati aimaakan mishi'o. Na'ia'oram pidan kowaada'o opidan paugaru ipai pidannao kanaapu'u, na'apa'o nii kapam Daonaiora Aokazi Iki'o, kowaadan upidan uruu, ipai Tominkaru angelinnao abata-pan pu'u. ⁹ Mazan na'ia'oram pidan kowaada'o pidannao kanaapu'u pamari-na'atan ogaru, na'apa'o nii kapam omarina'atan uruu Tominkaru angelinnao kanaapu'u.

¹⁰“Na'ia'oram pidan dakoopa'o Daonaiora Aokazi Iki'o, upu'a'o nii mazan uDaru mainaabatan wuru'u dikauda kida'oraz uparadan udau'an. Mazan aizii pidan wuru'u dakoopa'oraz Kaimana'o Doronaa, aonaa na'apainim nii umainaabata-kao wuru'u uparadanuz.

¹¹“Aizii, uzaamata-kao dono, na'iki una'aka-kao dono synagogue iti kida, na'ii kizi upishaa-kao. Oo una'aka-kao dono naobanainao kanaapu iti. Aizii ipishaan dono'o naa unao na'ii, mana'a utaria'ana'a, oo udopiidina'ana'a udawatan dau'u na'apam nii udako'atin iparadan. ¹²Usha'apanum kau'an Kaimana'o Doronaa kaminka'utan nii pugaru. Uruu ida'ana'o nii puaitapan na'apam nii pudako'atin pidannao paradan uruu dono.”

Pidan di'itinpa'o pakapuraatanun dau'u

¹³Aizii pidannao bii iki, bauda'apa pidan kian Jesus ati, “Tiichaa, pudyuuda ò'inawuzu buutan kapam òidiwau nii, wuru di'iki'i aimaakan kida wadaru wa'akaniaz pamawakan idi.”

¹⁴Mazan Jesus kian pidan ati, “Kanom zaamatanii mooko ògaru buuta'o nii aimaakan patumaaka pugaru na'iki pu'inawuzu ati?” ¹⁵Uruu idi powa'a zii koshan Jesus kian ipai pidannao ati, “Asaki'i, uzaudinapa pa'i. Aonaa kizi uaipaabi'ian na'iki una'azootapan pabi'inaaka sodi kida aimaakan. Usha'apanum kau'an kasha'apauzi-karu ida'an aonaa pidan ikodan konaukii-karu na'iki kaimana'o mashaapa-karu,” ukian i'ati.

¹⁶Udauna'an Jesus kowaadan naa i'ati di'itinapa-kinai kuwai. Kaika-pa'o wuru'u kuwai ukowaadaniaz i'ati: “Kaina'a pidan kapuraatanu'o, na'iki kaina'a utaapanii udaru'o amazada, uzakapun wiizi kida. Uruu dono ipai upaoriba kida kaakan madowaaka kida pa'idiwaru. ¹⁷Uruu idi udi'itinpan, na'iki ukian panyukunuu ii. ‘Na'apa dii pa'i òsha'apatinan, aonaa na'iam nii òkasaba'uan òpaoriba aka kida.’ ¹⁸Udauna'an ukian panyukunuu ii. ‘Òaitapa na'apam nii òsha'apatinan. Òso'oobi'ian nii ipai wuru'u òsha'apauz dapunaa kidaz, òtoma kizi powa'a zii udaru kida'o manawun uwadaun nii. Uruu kaimana'o ni'i naa na'ii òkasaba'uan ipai òpaoriba aka, na'iki ipai ba'oran kaduz kida aimaakan. ¹⁹Uruu dauna'an òkian nii ònyukunuu ii. Aizii kaina'a'a naa diri'i, diri'i wanyukunui, na'iki aimaakan kida kasaba'uu-kao. Turua'o nii òmashaapan u'ida'an kotua'iki, iriba'o nii wunu òdobatan u'ida'an. Aizii aona'o ni'i naa kanom dau'ati òdopian. Òna'an ni'i naa kabaunu'u, soo òaroapatinan naa, na'iki òtuzapatinan naa na'iki òkonaukiitinan ni'i naa karikaonan.”

²⁰“Mazan uruu dono Tominkaru kian u'ati. ‘Mishi pugaru maaitapin-ka'o pidan. Aizii wuru wamarutan ida'a'a òso'otan nii punizowan na'iki pumawakan nii. Aizii ipai pupaoriba aka na'iki ipai aimaakan wuru'u pukasaba'uunii kidaz, kanoma'o ni'i naa zaamataz?’”

²¹Udauna'an Jesus kian naa koshan pidannao ati, “Na'apa kapam wuru'u pidannao, di'itinpainaouz soo pakapuraatanun dau'u. Kaina'a diri'i'i naa òkasaba'uan papuraatan na'iki pasha'apauz kida diina'iti'o tannaa ni'i. Mazan Tominkaru tukapan òdyaun mapuraatan ziwunao nii, usha'apanum kau'an aonaa òsha'apatinan Tominkaru aipan kawana'ati.”

Mana'a udopiidinauzo'o na'a, Tominkaru taan nii aimaakan u'ati

(Matthew 6:25-34)

²² Udauna'an Jesus kian patominapa-kidaniinao ati, "Aonaa ukaziwada-pa'ana'a uzowau udi'itinanpa ida'an kanoma'o nii unika na'iki utuza ukakupa-kinaa nii, oo kamicha ukaiwadan nii dau'an. ²³ Mishi'oraiman kakupa-karu, powa'a'o umanawunun wanyukunui ai, na'iki nanai, powa'a'o umanawunun kamicha ai. ²⁴ Aushaa udi'itapa watonao. Aonaa ipaowinan, aonaa ikasaba'uan papaoriba aka, aonaa idapu nii oo aonaa itoman kabaun kida pakasaba'uu kizi nii papaoriba aka. Mazan Tominkaru taapanii, na'iki upaapanii pa'an ipai idyaun. Aitaniiman unao, powa'a'o zii umanawunun kotu'uznao ai.

²⁵ "Turuu mani pidan ikodan pakakupa-kinaa nii kotua'iki zaa, padi'itinanpa ida'an tuukii wuru dau'a'a aimaakan kidaz? ²⁶ Aizii pumaturuukan an puikodan masakauda'u pukakupa-kinaa nii, pudi'itinanpa ida'an kaziwa. Kandii nii mooko pukaziwadapa'azon zii puzowau ba'oran aimaakan kida dau'ati?

²⁷ "Aushaa udi'itapa amazada ii aka'o soosoi, konaunam kida utukapa-kao. Padamata aonaa ikaudinan, aonaa itoman pakamichan nii. Mazan okowaa-dan nii unao ati, upu'u zii King Solomon, umanawun kida'o usha'apauz, umanawunu'o umashaapan. Mazan upu'u zii aonaa ukamichan konaunaman wuru kawanu'u konaunam kida'oraz soosoi. ²⁸ Tominkaru taapanii na'iki ukakamichantapanii konaunam pinidi kida baara ii aka'o. Aizi'o putukapa'a-kan baara ii aka'o pinidi, kaiman na'iki ziwu. Mazan waikana'an ipai'o nii ukawaoda-kao, tikazi sharawaa-kao nii u'idi. Aona'o nii mooko Tominkaru saabaan na'iki ukakamichantan unao powa'a zii? Mishi unao masakauda'u sodi'o karikaonan umishidan. ²⁹ Ukau'an aonaa ukaziwada'ana'a uzowau, udi'itinanpa idi tuukii, uaitapa'azon idi kanoma'o nii unika, oo kanoma'o nii utuza. ³⁰ Soo wunaou'u maaitapa-ka'oraz mishi'o Tominkaru, inao pa'an kaziwadapauzonao pazowau na'apa. Udaru Tominkaru, ipai uaitapan wuru'u uaipanuz na'apa kida'o aimaakan. ³¹ Mishi'oraiman udi'itinanpa tuukii Tominkaru naobanai-tinan dau'u, na'iki umashaapa kaiman uparadan kawana'ati. Uruu idi utaan nii u'ati wuru'u na'apa kida'oraz aimaakan.

Na'apam kasha'apauzi-karu aokazi ii

(Matthew 6:19-21)

³² "Odainao, aonaa utaria'ana'a una'apauda'u sodin idi karikaonan. Konaukia'o nii pa'an udaru Tominkaru taan kaiman kida'o aimaakan unao ati, wuru'u zaamatainaouz uruu panaobanaa nii. ³³ Usellia'a naa usha'apauz kida, utaa kizi puraata pataka'utinainao ati. Ukapuraatan kizi na'iki ukasha'apauz kizi aokazi ii pa'an. Na'ii aona'o nii pa'an uipaiuzon, na'iki aona'o pa'an koidimikinao koidapan wuru'u usha'apauz kidaz. Na'iki aona'o nii pa'an mazinoo nikan wuru'u usha'apauziz. ³⁴ Aizii na'iam an pidan taapan pasha'apauz, karikaonanuo nii utaapan panyukunuu wuru di'iti'i, utaapa-kiziz pasha'apauz.

Zaudina'o poitorui

³⁵ "Zaudinpa'a naa pa'i pumashaapa, pukaiwadapa'a naa pukamichan, na'iki tuudinpa'a naa putaapa puzadao. Na'iki maodapa'a naa putaapa pulampan.

Panaadon masha'apakiika'o nii aimaakan sha'apa'akan. ³⁶Na'apa puzaudapatin, poitoruinao zaudapauzon kawan panaobanaa kaawan, mazidainao aroapakizi iki. Aizii inaobanaa kaawan, udau-dauan paniinom, kadiman ida'ata'akan paniinom u'ati. ³⁷Kaimana'o nii manawun wunao nyukunuu'u poitoruinaouz, inaobanaa ikodan idi idyaun pokodapa, na'iki zaudinapa. Okowaadan nii unao ati na'apam nii inaobanaa sha'apatinan. Uso'otan dauna'an pachaakitan, udyuudan nii isakanatan. Udauna'an umaokodan ni'i naa poitoruinao wanyukunuu nii miisa^q baara'a. Na'iki udyuudan ni'i naa iaroopan. ³⁸Kaimana'o nii manawun poitoruinao nyukunuu, panaobanaa ikodan idi idyaun zaudinapa, na'iki pokodapa, ukaawan pu'u tomun-zikon oo tomun-zikon dauna'an.

³⁹"Aizii pidan kadapu'o aitapan an mani na'apainim koidimiki morotina'azon padapu, aona'o nii uwa'akan padapu. Mazan una'ian nii uzaudapan oo uawunuutapan, na'iki aona'o nii ukashaapan koidimiki shaazon papaniinomiz na'iki aona'o nii ukashaapan umorotan padapu nazo iti. ⁴⁰Aizii unao, na'apa'a naa pa'i kapam umashaapa zaudinapa. Usha'apanum kau'an aona'o nii uitapan na'apainim nii Daonaiora Aokazi Iki'o kaawan. Ukaawan nii umazaudinapakan pu'u."

Poitoruinao daua'o

(Matthew 24:45-51)

⁴¹Sariapa Peter kian Jesus ati, "Wanaobanaa, kaiwuru'u pukakuwaatina-nuz di'itinapa-kinai kuwai ida'an, soo waunao ati'o kaiwuru'u? Oo ipai'o baokopa waunao na'iki pidannao ati'o kapam?"

⁴²Jesus kian u'ati, "Na'ia'oram poitorui zowaunaa kaina'a mishi'o ukau-dinauzon kaiman, izo'atiaaba'o, na'iki aitapaaba'o kapam. Uruu'o nii naobana'i zaamata kazowautapa'o nii ipai aimaakan, na'iki pidannao wuru'u mashaapainao kidaz udapu ii. Taapa'o nii kaiman ba'oran poitoruinao na'iki taa'o nii iwanyukunuu nii kaiman na'iki patumaaka, wanyukunui maokodauzo-kao kawana'ati, na'apa panaobanaa aitan kawana'ati u'ati. ⁴³Kaimana'o nii manawun poitorui nyukunuu, unaobanaa kaawan an na'iki uikodan uruu kaiman ukaudin, ipai usha'apatan wuru'u panaobanaa dyuudanii kidaz usha'apatan. ⁴⁴Okowaadan u'ati mishi'o, unaobanaa dyuudan nii uawunuutapan ipai aimaakan wuru'u pa'idiwau kidaz.

⁴⁵"Mazan aizii wuru'u poitoruiz, zaamata-kariwaiz poitoruinao naobanaa nii, kian an panyukunuu ii, 'Ei, kotua'a naa onaobanaa makon, atii di'i aonaa zii ukaawan.' Uruu dauna'an upataka'utan naa na'iki uba'izitapan naa wuru'u ba'oran poitoruinaouz, daonaioranao na'iki zunnao. Aizii uruu, umashaapan uaroapatinan naa, utuzapatinan naa, na'iki upo'idipan naa kari-kaonan. ⁴⁶Mazan bouda'apa kamoo unaobanaa kaawan nii. Ukaawa'akan nii masha'apakiaka, poitoruinao naobanaa mazaudinapakan pu'u, aona'o nii uitapan panaobanaa kaawan. Uruu dono upataka'utan nii wuru'u poitoruinao naobanaaz tuukia'o ida'an manawun. Na'apa'o nii upataka'uta-kao pidannao dikintapainao kawan, aona'oraz imishida'azon.

⁴⁷"Aizii poitorui, wuru'u aitapa'oraz padamata ipai kanom panaobanaa aiapanii, oo dyuudanii kida usha'apatan pa'ati. Mazan upu'u aonaa

usha'apatinan sakita, padyuuda-kao kawana'ati. Uruu dikin ii uba'izii-kao nii tuukii. ⁴⁸ Mazan aizii poitorui, aona'o uaitapan kanom panaobanaa aiapa-nii sha'apata-kao pa'ati, mazan upu'u kowas utiwaan pasha'apatan aimaakan, mazan usha'apatanuzu pana'iti karikaonan. Aizii usha'apatan idi aimaakan pana'iti, uba'izii-kao nii udikin ii masakauda'u. Aizii na'apam udiri'in aimaakan taa-kao pidan sha'apatan nii, na'apa'o nii kapam uaiapa-kao usha'apatan aimaakan, utaa-kao kawana'ati u'ati. Aizii pidan wuru'u taa-kariwaiz u'ati powa'a zii aimaakan usha'apatan nii, powa'a'o nii zii kapam uaiapa-kao usha'apatan aimaakan, utaa-kao kawana'ati u'ati."

Jesus kaawan ubuutaaka-kida'anan pidannao

(Matthew 10:34-36)

⁴⁹ Jesus kian, "Ōwa'atin da'ati'i, ōdyuuda-kao idi ōpu'ukada'anan tikazi imi'i baara an. Kadimana'ora'a naa padamata ōaipan ōmaoda-kidanuz. ⁵⁰ Na'iki kaina'a zii kapam kasha'ora'o baiapa-kida'azoo-kao ō'ati. Na'iki ōapichauta-kida-kao nii ubaoko iti, pidan apichauta-kida-kao kawan wunu baoko iti uchikaawunuu-kao dono. Kasha'ora utaapan ōnyukunuu, kadimana'ora'a naa padamata ōaipan usha'apata'aka-kao, uipai aka kizi'i naa. ⁵¹ Kanom uzauda-kidan ōsha'apata'anan wuru'u ōkaawanuz da'ati'i? Ōna'akan kaimana'o mashaapa-karu, pidannao mashaapa kizi kaiman baokopa wuru amazada baara ana'a? Ōkowaadan nii unao ati kanom dau'ati'o wuru'u ōwa'atinuz. Ōwa'atin da'ati'i imi'i baara ati, aonaa ōbaokopata'anan mani pidannao, mishi'oraiman ōbuutaaka-kida'anan pa'an pidannao pairibannao kida ai. ⁵² Uruu idi pidannao buutaakapan ni'i naa pairibannao kida ai. Panaadon kaina'a baka'iauda'u pidannao mashaapainao baokopa paudainao tuma bauda'apa'o kabaun ida'a. Panaadon idikinauda'u'o nii pidannao īnao bii iki zaamatan ōgaru panaobanaa nii, uruu dikin ii wuru'u dya'utamainauz to'oran ni'i naa ī'ati. Panaadon dya'utama'o nii īzaamatan ōgaru panaobanaa nii, uruu dikin ii wuru'u idikinauda'uinaouz to'oran nii ī'ati. ⁵³ Na'iki daruinao to'ora-kizaitapan nii paudainao daonaioranao, ōgaru dikin ii, panaadon īdainao kida'o nii to'ora-kizaitapa padarunao ōgaru dikin ii. Na'iki daroinao to'ora-kizaitapan nii paudainao zunnao ōgaru dikin ii. Panaadon īdainao zunnaou'o nii to'ora-kizaitapa padaronao. Na'iki zunnao to'ora-kizaitapan nii padinizonao ōgaru dikin ii, panaadon īdinizonaou'o nii to'ora-kizaitapa paimauzonao, ōgaru dikin ii."

Jesus kakinaowan pidannao, abatapainao ukuwaa

(Matthew 16:2-3)

⁵⁴ Udauna'an Jesus kian ipai pidannao abatapainao ati, "Aizii na'apainim utukapan isha'iz marutadinan wakadapu iki, sariapa ukian. 'Akaa wa'ati wunu.' Atii kaawa mishi wunu. ⁵⁵ Aizii na'apainim utukapan an awaru wa'atin udaba ikinapa. Uruu idi ukian nii, 'Akaa wiicha'o nii amazada aizii.' Atii wiicha mishi amazada na'apain. ⁵⁶ Unao taapinpainao kaimana'o kaiki-ni'! Uaitapa ukowaadan aimaakan sha'apa'azon. Aizii utukapan ida'an isha'iz marutan uaitapa wunu wa'atin. Na'iki awaru ida'an, uaitapa amazada wiichan nii. Mazan kanom ni'o mooko aonaa uaitapan ukowaadan, kanom ni'o wuru'u ōsha'apaapanuz aimaakan kida kai, da'ana'a imi'i baara an?"

Pidan saabaa-kidan pakasharutaakapan

(Matthew 5:25-26)

⁵⁷Jesus kian koshan, “Kandii nii mooko aonaa uaitapan uaipan ati, na'apam aimaakan sha'apata-kao kaiman na'iki sakitapa? ⁵⁸Aizii pukasharutaakapan an pidan tuma. Uruu dikin ii una'akan pugaru kootowapa-kizai iti. Mazan ukaawa-kidan ua'ii pugaru na'iti, putiwaa pusaabaa-kidan punyukunu utuma. Aonaan an pusha'apatinan na'apa, mishi'o nii uawautan pugaru kootowapa-kidauzo pidan kanaapu iti. Udauna'an kootowapa-kidauzo pidan taan ni'i naa pugaru police ka'u iti, uru'o ni'i naa kaboota pugaru taraa-kizai iti. ⁵⁹Ökian pu'ati, puna'ian nii, atii pukawinipinaan ipai daunuuda'u aiapakariwai pukodita-kinaa nii.”

Pidannao zowii-kao

13 ¹Uruu dono pidannao kaawan Jesus ida'ati, na'iki ikowaadan u'ati, na'apam Pilate zowii-kidauzon Galilee Baara ikiinao pidannao Tominkaru Dapu ii, ikawaodapan pu'u pa'uza Tominkaru ati. ²Sariapa Jesus kian i'ati, “Kaiwuru'u ukakuwaapanuz ò'ati kaikapa'a, utiwaan ukowaadan ò'ati imawakan kaikapa'a, pa'oi'an idi'o manawun tuukii, ba'oran Galilee Baara sannao ai? ³Aonaa pa'oi'an idi'o mani tuukii ba'orainao ai, wuru'u imawakanuz kaikapa'a. Aizii unao, umatanawatinkan an u'oi'an ai, umawakan nii kapam. ⁴Aizii mani mooko taonawu'u, 18 pidannao mawakainauz, dokoa'o kabaun dikian idi idyaun Siloam ii, Jerusalem ia'oraz. I'oi'an idi'o manawun tuukii puaitapan ipai ba'oran Jerusalem sannao ai? ⁵Ögaru, ökian aonaa pa'oi'an idi'o mani tuukii ba'orainao ai wuru'u kabaun zowianuz idyaun. Aizii unao, umatanawatinkan an u'oi'an ai, umawakan nii kapam,” Jesus kian i'ati.

Paoribai makaaka'azoo-ka'o daua'o

⁶Jesus kowaadan di'itinapa-kinai kuwai. Kaikapa'o wuru'u kuwaiz: “Kaina'a pidan paowa'o dizoo-karu uuda pazakapun ii. Fig kia'o udakotakao. Atii ba'oran dono zii kapaoriba'o makon na'iti, utukapa'anan naa papaoriba kaakan, mazan aonaa bauda'apa uikodan papaoriba aka. Ba'oran dono umakon koshan. Atii na'apa umako'anpan aonaa bauda'apa uikodan papaoriba aka. ⁷Uruu idi ukian papaoriba taapiki ati. ‘Aizii idikinauda'u'u naa wunu òawunuuta'anpan òpaoriba kaakan, mazan aonaa bauda'apa zii òikodauzon u'aka. Ukau'an, aizii pubarota'a naa pa'i ukadunaa. Aonaa kanom ni'i naa utaapa-kao, madiwautapaka'a naa manawun uzaamatapan zakapu baara.’ ⁸Mazan paoribai taapiki kian. ‘Marina'a zii shoman una'an bauda'apa'a naa wunu. Òsaabaan niiz kaiman, na'iki òkichadan nii uoroda an òkaboota kizi nii tapi'iza diki, uziwu-kinaa nii, panaadon uruu dauna'an kaaka'o niiz. ⁹Aizii ukaakan an ba'oran wunu kaimana'o nii una'an. Mazan aizii, umakaakakan an uruu turua'a naa pa'an ubarota'aka-kao,’ ukian.”

Jesus saabaanii zun daua'o

¹⁰Bauda'apa kamoo Jesus kakuwaapatinan Jewnao ati, synagogue ii, Sookapa-karu Kamoon dono. ¹¹Uruu dono na'ia'o zun, oia'o doronai

zaamatapanii. 18 wunu odawu'u koraudinpan, aonaa na'apam kowas osakitapadinan. ¹² Aizii Jesus tukapan oroo, sariapa ukian o'ati, "Ödadakoo, aizii öso'otan purinaa pu'ai." ¹³ Udauna'an upishata'akan naa oroo, sariapa kowas odawu'u sakitapadina'akan. Tuukii okonaukii-kidan Tominkaru.

¹⁴ Uruu idi tuukii kazowautapa'o synagogue to'oran, patukapan idi Jesus kakudan wuru'u zunaz Sookapa-karu Kamoon dono. Udauna'an wuru'u kazowautapa'o choochiapa-karu kian ipai pidannao ati, "Kaina'a 6 kamoo taa-kao, pidan kaudin-kinnaa nii. Ukau'an uwa'ati uruu dono uaipan an ukakuda-kao urinaa ai. Mazan Sookapa-karu Kamoon dono aonaa turuu uwa'atin," ukian.

¹⁵ Sariapa Jesus dako'atin uparadan, na'iki ukian i'ati, "Unao taapinpainao kaimanainao nii kaikini'! Aonaa mooko ubuzuutauzon na'iki uawautauzon ubooin, oo ukawaron wunu di'iti, ituza'azon an wunu Sookapa-karu Kamoon dono? ¹⁶ Aizii mani mooko aoro'o Abraham takaan-daunuzu, Satan watudapaniaz 18 wunu? Aonaa mooko kapam turuu obuzuuta-kao Sookapa-karu Kamoon dono?" ¹⁷ Tuukii pidannao dakoopainao Jesus ba'azoinpan, paabatan idi uparadan na'apa. Aizii ba'orainao tuukii pa'an ikonaukii-kidan patukapan ipai wuru'u Jesus sha'apatanuz kaiman kida'o manawun aimaakan.

Jesus kowaadan dya'utam kuwai Tominkaru naobanai-tinan dau'u

(Matthew 13:31-33; Mark 4:30-32)

¹⁸ Jesus kian pidannao ati, "Kanom kawan dii Tominkaru naobanai-tinan, na'apa dii pa'i ökowaadanuz?"

¹⁹ Uruu idi ukian, "Kaikapa'o kawanu'o wuru'u Tominkaru naobanai-tinanuz. Aizii pidan paowan duusodi'o mustard uuda pazakapun ii. Udauna'an usoda'akan naa udaru na'apa zakapu ii aka'o paoribai kida doko'an kawan, atii kotu'uznao wa'atin itoma'anan naa pashimaka nii uwaoda kadu'an kida."

²⁰ Udauna'an ukian koshan i'ati, "Kanom kawan dii ökainaabatan Tominkaru naobanai-tinan. Na'apa dii pa'i ökowaadanuz?" ²¹ Uruu idi ukian, "Kaikapa'o kawanu'o wuru'u Tominkaru naobanai-tinanuz. Na'apa zun tomauzon kawanu'o bread. Ozaamatan masakauda'u poroom basii zo'ati, udauna'an omuudan masakauda'u yeast upooda-kinnaa nii, masakauda'u dau'na'an upooda'akan naa udaru."

Mazowa'o paniinom dau'a

(Matthew 7:13-14, 21-23)

²² Aizii Jesus makopaanan dono Jerusalem iti, utominapa-kidaan pidannao wuru'u udaru kida'o na'iki duusodi kida'o wiizainao kawana'ati. ²³ Bauda'apa pidan na'ii pishaan Jesus, "Naobanai, na'apauda'um sodi'o nii karikaoonan pidannao kazannaatinan papataka'uta-kao ai pa'oian dikin ii?" ukian.

Sariapa Jesus kian ipai abatapainao ati. ²⁴ "Ma'ozaka'a naa pa'i utiwain, umorota kizi wuru ida'ana'a mazowa'oraz paniinom. Usha'apanum kau'an iriba'o nii pidannao tiwaan pamorotan na'an, mazan aona'o nii ituruan imorotan. ²⁵ Usha'apanum kau'an ukaawan nii na'iti, kadapu'o tarata'akan pu'a'a naa papaniinomiz. Uruu idi una'ian ni'i naa ukadishitapan paniba ii, udau-daupan naa paniinom, na'iki ukian nii, 'Naobanai, puda'ata paniinom

wa'ati.' Mazan naobanai kian nii u'ati. 'Aonaa òaitapan unao, aonaa òaitapan na'iki'oram uwa'atin.' ²⁶Uruu idi unao kian nii u'ati. 'Waaroopauzonii na'iki watuzauzonii sha'atii putuma. Na'ii aka sha'atii pukakuwaapatinauzon wawiizi ii aka.' ²⁷Mazan ukian nii koshan unao ati. 'Òkii sha'atii u'ati, aonaa òaitapan unao, aonaa òaitapan na'iki'oram uwa'atin. Ukau'an umako ò'ai di'iki'i, ipai unao sha'apaapauzonao oia'o.' ²⁸Tuukia'o nii udopian, uzaadan nii tuukii na'iki ukuzowan nii uudako, utukapan an Abraham, Isaac, Jacob, na'iki ipai kotua'o Tominkaru prophetinnao, mashaapan kaiman Tominkaru naobanai-tinapa-kizi ii, uwa'aka-kao pu'a'a naa paniba ii. ²⁹Uruu dono iriba'o nii ba'oran kaduz pidannao wa'atin waoko iki, wakadapu iki, na'iki wadabaazi iki kanaapu kida. Na'iki ìsakanatan nii konaukia'o aroapa-karu ida'ati, wuru'u Tominkaru naobanai-tinapa-kizi ia'oraz. ³⁰Uruu dono, pidannao aona'o ìtaapa-kao umanawunu'o nii kai, mazan diina'iti'i umanawunu'o nii ìtaapa-kao. Na'iki pidannao umanawunu'o ìtaapa-kao kai, diina'iti'i aona'o nii ìtaapa-kao umanawunu'o nii pa'an," Jesus kian i'ati.

Jesus kasha'ora-kidan Jerusalem sannao

(Matthew 23:37-39)

³¹Na'apain Jesus kakuwaapatinan dono, pabi'i kida Phariseenao wa'atin Jesus ida'ati, na'iki ìkian u'ati, "Pumako pa'i di'iki'i wawiizi iki. Pumako ba'oran wiizai iti, usha'apanum kau'an naobanai Herod dakotan pazowii-kidan pugaru."

³²Mazan Jesus kian i'ati, "Umako Herod di'iti, taapina'oraz aitapa'o nii. Ukowaada u'ati òkian, òso'oopan nii oia'o doronainao pidannao di'iki, na'iki òkakudan nii pidannao kida parinaa ai. Òkaudinani nii aizii, waikana'an, na'iki idikinauda'utan kamoo ida'a, uruu òka'iita'akan naa òkaudin-kizi. Kii pa'i ukowaada u'ati òparadan. ³³Upu'a'o nii mazan òdobatapaanan aizii, waikana'an, na'iki ba'oran kamoo. Aonaa turuu Tominkaru prophetin zowii-kao na'iam karikaonan, mazan uzowii-kao nii soo Jerusalem ii."

³⁴Aizii di'i kaikapa Jesus paradan wiizai Jerusalem ati'i. Ukian, "Jerusalem, Jerusalem, pugaru di'ikiinao pidannao zowiipauzonii Tominkaru prophetinnao. Na'iki ìnao zowiauzonii paboori idi pidannao dyuuda-kariwainauz kakuwaapa'anan i'ati. Tuukia'o padamata òaipauzon òdokobatan ipai baokopa pidannao, wuru'u mashaapainauz pu'ida'a, na'apa kuruku kasaba'ukan kawan paudainao pakutuba waranu'u. Mazan aonaa ìkashaa-pina'azon ò'ati. ³⁵Uruu idi Tominkaru muudan naa ìdyaun na'iki aona'o ni'i naa powa'a unyukunuupan wuru'u kabaun ìtorinapa kiziz. Na'iki òkowaadan ni'ii aimaakan mishi'o, aona'o nii powa'a ìtukapan ògaru, ati diina'iti'i, ìkian dono'o nii zii òdau'an, 'Marii Tominkaru kaimanan, wuru ati'i Naobanaiz, kaawa'oraz uaipan kawana'ati.'"

Jesus kakudan pidan Sookapa-karu Kamoon dono

14 ¹Bauda'apa kamoo Jesus makon uaroopa'anan Pharisee dapu iti, uruu kazowautapa'o pamin-Phariseennao. Aizii wuru'u uaroopa'ananuz Sookapa-karu Kamoon dono'o. Uruu idi na'ia'a naa pidannao di'itapan Jesus kaimanaiman, ìtukapa'azon usha'apatan aimaakan. ²Upu'a'a naa pidan poodapa'o utaba'u, na'iki uanoba wa'atin Jesus ida'ati. ³Sariapa Jesus kian wunao

ati'i, tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u, na'iki Phariseenao ati. Ukian i'ati, "Na'apa dii kakinaorii taa-kariwaiz wa'ati dyuudan sha'apatin-karu? Ukashaapa wakakudan karina'o pidan Sookapa-karu Kamoon dono, oo aonaa?" ⁴ Mazan aonaa bauda'apa pidan dako'atin Jesus paradan. Udauna'an upishata'akan naa wuru'u pidanaz, sariapa ukakuda'akan. Udauna'an udyuudan naa umakon.

⁵ Uruu dauna'an ukian naa koshan pidannao ati, "Aizii mani di'i unao dani, oo utapi'izan waotan an munapo'o mowa'un shaawata, aonaa mani uso'otanuzu Sookapa-karu Kamoon dono?" ⁶ Mazan aonaa iaitapan na'apam padako'atin Jesus paradan.

Pidan morowautapa'o na'iki kadapu'o daua'o

⁷ Jesus tukapan pabi'i kida pidannao tuukii iaipan pasakanatan umanawun kida'o tabai ida'a. Uruu idi uparadan i'ati di'itinapa-kinai kuwai ida'an, kaika-pa'o wuru'u ukianuz i'ati: ⁸ "Na'apainim udapada-kao dono aroopa'o nii mazi-dainao di'iti, mana'a usakanata'ana'a umanawun kida'o tabai ida'a. Panaadon kaina'a kadapu'o dapadan umanawun kidainao pidannao powa'a'o zii u'ai. ⁹ Udauna'an kadapu'o, wuru'u dapada'oraz unao wa'atin nii u'ida'ati na'iki ukian nii u'ati, 'Marii pa'an arawu sakanatan da'a'a,' ukian nii. Uruu idi usakanatan ni'i naa na'iam karikaonan. Uruu ida'an uba'azootin-kida-kao. ¹⁰ Ukau'an na'apainim udapada-kao dono, mana'a usakanata'ana'a umanawun kida'o tabai ida'a, mishi'oraiman usakanata pana'itinapu. Aizii kadapu'o wuru'u dapada'oraz unao, utukapan idi usakanatapan na'ii, ukian nii u'ati. 'Da'ati pa'an puwa'ati'i ōpaonarū, pusakanata kizi umanawunu'o tabai ida'a.' Uruu idi ipai'o nii pidannao tukapan putaapa-kao umanawunu'o nii. ¹¹ Na'ia'oram pidan tuukia'o uaipan pakazowautapan pidannao, bauda'apa kamoo Tominkaru waranuitapa-kidan nii uruu ba'orainao ati. Na'iki na'ia'oram pidan waranuitapa-kidina'o, mazan bauda'apa kamoo Tominkaru zaamatan nii uruu kazowautapa'o nii ba'orainao."

¹² Udauna'an Jesus kian aroapa-kida'o ati paugaru, "Na'apainim putoman an aroapa-karu, aonaa pudapada'ana'a pupaonarunao, na'iki pu'inawuzunao, oo puiribannao, na'iki kapuraatan kidainao pidannao wuru'u pudapu dazaba an kidainaouz. Usha'apanum kau'an inao na'apa'o nii kapam iaroapa-kidan pugaru, uruu na'apa'o ida'an ikawinipinaan wuru'u paaroopauzonuz pu'ida'a. ¹³ Mazan na'apainim putoman an aroapa-karu, pudapada mapuraataniinao, u'achoonnao,' na'iki machi'ika-kainao, na'iki ushaawunnao. ¹⁴ Una'apan dono, konaukia'o nii pugaru. Usha'apanum kau'an aona'o nii kowas ika'iitan pakawadauntan wuru'u paaroapa-kida-kaoaz. Mazan Tominkaru kawinipinaan nii pa'an pugaru diina'iti'i, ukadishita-kidan dono mawakainao pidannao, wuru'u izo'atiinao kidaz uparadan."

Jesus kakuwaapan tuubaru'o aroapa-karu dau'u

(Matthew 22:1-10)

¹⁵ Aizii bauda'apa pidan Jesus min-aropatinan, uabatan idi wuru'u Jesus paradanuz kaikapa'a, sariapa ukian Jesus ati, "Konaukia'o nii zii manawun pidannao, iaroapa-kida-kao dono Tominkaru naobanai-tinapa-kizi ii."

r 14:13 u'achoonnao: pidan shakata'o aonaa unanaa patumaakan, panaadon aonaa uanoba kai-manan, oo utain, oo na'ia'oram karikaonan usha'apauzin.

¹⁶Mazan Jesus kian u'ati, "Baukapaiman pidan toman udaru'o aroapa-karu, udapada iriba pidannao. ¹⁷Aizii aroapa-karu kamoon dono'o naa, udyuudan naa papoitoru dapadankan dapada-kariwainao pidannao, marii kizi'i naa ipai i'wa'atin, i'aroapanaka kizi'i naa. ¹⁸Mazan ipai dapada-kariwainao pidannao, kaina'a iparadan kida.

"Kiwiini'o kian poitorui ati, 'Akarachii, aonaa oturuudinan. Kaina'a pa'i otorian zakapu, ukau'an omako'ozon na'iti wuru'u dawunuutanka'azonuz. Ukau'an aona'o nii omakon aroapa-karu di'iti. Pukowaada kizi na'apa punaobanaa ati.'

¹⁹"Ba'oran kian u'ati, 'Akarachii, aonaa oturuudinan. Kaina'a pa'i otorian 10 boinao, kaudinainao nii zakapu ii. Ukau'an omakon wuru'u otiiwaa'anan naa i'kaudinaaban. Ukau'an aona'o nii omakon aroapa-karu di'iti. Pukowaada kizi na'apa punaobanaa ati.'

²⁰"Ba'oran kian, 'Akarachii, aonaa oturuudinan. Diiki'i zii pa'i omazida'akanu'u. Uruu idi aonaa oturuudinan omakon aroapa-karu di'iti. Pukowaada kizi na'apa punaobanaa ati.'

²¹"Udauna'an poitorui kiwa'akan naa, na'iki ukowaada ipai panaobanaa ati wuru'u parada-karu kidaz. Uruu idi tuukii unaobanaa to'oran. Udauna'an ukian papoitoru ati. 'Kadiman, aizii oaiapa pumakon ipai kazoo kida'o dunapo kawana'ati na'iki mazoo kida'o dunapo kawana'ati wuru'u donoi an kida'oraz. Punanaka kizi da'ati wuru'u mapuraataniinao kida pidannao, machi'ika-kainao, ushaawunnao, na'iki tokooza'uupainao kida.'

²²"Uruu idi poitorui makon padyuuda-ka'o kawana'ati. Udauna'an ukaawan naa, na'iki ukian panaobanaa ati. 'Kaina'a naa okaawa-kidan pidannao puparadan kawana'ati, mazan kaina'a zii tabai mawazoo kida'o.'

²³"Uruu idi naobanai kian papoitoru ati. 'Aizii pumako na'iki pukora'uu donoi tokon ii aka, na'iki donoi dawun ii aka puna'aka kizi pidannao da'ati'i wuru'u mashaapainao kidaz na'ii'aka. Marii ikawazootan odapu paida.'

²⁴"Pidannao kaawan dauna'an, naobanai kian. 'Aizii okian nii unao ati, aona'o nii bauta'apa pidan, wuru'u dapada-kariwainao padamata mawa'ati'i-zoo-kainao, tiwaan owanyukunuu idionaa, aonaa masakauda'u, ukian i'ati."

Di'itinapa-karu kiwiin kaudin-karu ua'ii Jesus ati

(Matthew 5:13; 10:37-38; Mark 9:50)

²⁵Bauda'apa kamoo, iriba pidannao makon kasaba'u-kasaba'uan Jesus dawu'ati. Pamakopa-kizi an, Jesus mashaadinaanan, na'iki ukian i'ati.

²⁶"Na'ia'oram pidan tominpa'o na'iki aipina'o opoitoru nii, mazan tuukia'o manawun umarainpan pairibannao, padaro, paudaiaro, paudainao, pa'inawuzunao na'iki padadakoonao pamarainpan ai ogaru, na'iki tuukia'o umarainpan pamashaapan kaiman oo tuukia'o ukarodinpan, aonaa turuu uda'anan ogaru, na'iki ukaudinan otuma. ²⁷Na'ia'oram pidan aona'o una'aka'azon pacrossannaa,^s aonaa turuu uda'anan na'iki ukaudinan otuma. Aizii na'ia'oram pidan aona'o uaipan pazowii-ka'o ogaru dikin ii, aonaa turuu uda'anan ogaru, na'iki ukaudinan otuma.

^s 14:27 *una'aka'azon pacrossannaa*: ubaiaapan kasha'ora'o oo uzowii-ka'o nii pada'anpan dikin ii Jesus.

²⁸ “Na'ia'oram bauda'apa pidan unao bii'i kaida'a'a, toma'o udaru'o kabaun, pamadi'itapakan pu'u na'apauda'um nii puraata pakaiwaan patoma-kinaa nii na'iki paipai-kinaa nii wuru'u padapuz? ²⁹ Mazan pamadi'itinapakan pu'u, upu'u zii utoman kabaun wiizi nii, na'iki usakita'akan naa kabaun toron-naa kida nii. Mazan aona'a naa uka'iitan paipaian wuru'u kabaun patoma'a-zooniaz. Aizii ipai pidannao dobaapainao kida na'an, pakawan zii itukapan utoron kida sakitinpan. Uruu idi ibanikiitan niizu, na'iki ishaazootinan nii wuru dau'a'a pidan toma'azo'oraz padamata kabaun. ³⁰ Na'iki ikian nii udau'an. 'Akaa, kotua'a naa arawu sakitan padapu toronna'a, atii di'i aonaa zii usha'apatauanuz, aonaa na'apainim nii uipaianuz' ikian nii udau'an.

³¹ “Aizii mani, king dakotan an pamizaataakapan, na'iki kaina'a 10,000 usoldyaannao. Umizaataakapa'azon ba'oran king tuma. Aizii wuru'u ba'oran king ida'a 20,000 soldyaannao, powa'a'o zii manawun iiriban usoldyaannao ai. Aona'o nii mani mooko usakanatan na'iki udi'itinpan kiwiin pamizaataakapan ua'ii, utukapa kizi paturuan na'iki paka'iitan pamizaataakapan ba'oran king tuma, dobata'o zii usoldyaannao pa'ai? ³² Aizii uitapan an pamaturuukan utuma, sariaapa'o nii udyuuda-kidan paparadan ba'oran king di'iti umunapon pu'u zii, ukowaada-kidan u'ati aona'a naa umizaataakapa'azon, mazan ikaimanaaka kizi'i naa powaa iti.”

³³ Udauna'an Jesus kian koshan i'ati, “Na'apa kapam pidan kaudina'azon an o'ati. Marii udi'itinpan kiwiin. Aizii uwa'aka'azon an mishi wuru'u pamarainapanii kidaz, pairibannao na'iki ipai aimakaan kida. Na'apa'o pidan turuu pa'an ukaudin an o'ati.

³⁴ “Kaimana'o wuru'u duwuz, mazan duwu manaun ana'a naa, aonaa na'apam ukuzubaa-ka'o powaa iti. ³⁵ Uruu idi aonaa powa'a ukaimanan, atii paoribai di'iti, aonaa ukaimanan. Uruu idi ukaboota'aka-ka'o ni'i naa. Pukaki-naon an puabata'a naa kakinaorii!”

Waziwadina'o kaznizo dau'a'o

(Matthew 18:12-14)

15 ¹ Bauda'apa kamoo, iriba pidannao zaamaapauzonao tax puraatan-naa na'iki ba'oran oiainao pidannao kaawan iabata'anan Jesus kuwaa. ² Uruu idi Phariseenao, na'iki kaina'a ba'orainao tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u, inao kadakoinpan pa'atiaaka kida Jesus dau'u. Kaikapa'o wuru'u ikianuz: “Arawu naubaa zii pidannao kaawan pa'ida'ati'i, wuru'u aitapa-kariwainao kidaz isha'apaapan dikauda kida'o aimakaan, atii uaroapa zii ituma,” ikian.

³ Sariapa Jesus paradan di'itinapa-kinai kuwai ida'an i'ati. Kaikapa'o wuru'u ukianuz. ⁴ “Dii mani unao aroapatin-kidan an 100 u'uza kaznizonao baara ii aka, aizii mani bauda'apa kaznizo waziwadinan pairibannao ai. Na'apa dii mani pusha'apatinan? Aonaa mani puwa'aka'akan na'ii ipai dau-nuuda'u wuru'u iribainauz kaznizonao, pudawata'anan idi wuru'u bauda'apa'oraz kaznizo waziwadinan? Mishi pudawatinan nii udau'u di'ii'aka'a atii puikodanuz. ⁵ Aizii puikodan idi wuru'u waziwadina'oraz kaznizo, tuukii pukonaukii-kidanuz na'iki sariapa pudokobatanuz. ⁶ Udauna'an pudokobatan naaz atii pudapu iti. Aizii pukaawan sariapa pudapada-kidan pupaonarunao, na'iki pudapu dazaba an kidainao pidannao, na'iki pukian i'ati. “Tuukii

manawun ōkonaukian aizii, usha'apanum kau'an ōikodan idi ō'uza waziwadin'a'o pairibannao ai. Ukau'an ōaipan aizii wakonaukian baokopa.'

7“Aizii ōkowaada'azon aimakaan unao ati. Tuukia'o nii manawun konaukii-karu aokazi ii, bauta'apa'o pidan tanawatinan an pa'oi'an ai. Wunao konaukii-kida-kao aia'a, iribainaoz pidannao, aona'oraz naa i'itiiman kanom ai patanawatinan powa'a.”

Zuna waziwada'o papuraatan

8 Jesus kian koshan, “Aizii mani zun tiwa'o padiri'idan papuraatan sodi kida. Kaina'a'a naa okasaba'ukan 10 wizi'i kida'o puraata.¹ Bauda'apa kamoo odobaa-kidan na'iki owaziwadan bauta'apa papuraatan. Na'apam nii puaitapan osha'apatinan? Sariaapa'o nii osuan palampan odorotan wuru'u puraa-taz, udauna'an oparauan nii ipai padapu nazoo, odorotan papuraatan kaimanaiman ipai kabaun nazo an, atii oikodanuzu. ⁹Aizii oikodan dauna'anazu, sariapa odapadan baokopa papaonarunao, na'iki pidannao wuru'u padapu dazaba an kida'oraz imashaapan. Uruu idi okian i'ati. ‘Tuukii manawun ōkonaukian aizii, ōikodan idi ōwaziwada nii ōpuraatan. Ōaiapa baokopa ukonaukian ōtuma aizii.’” ¹⁰Udauna'an Jesus kian i'ati, “Aizii ōkowaadan nii u'ati aimakaan. Na'apa'o nii kapam Tominkaru angelinnao konaukian tuukii aokazi ii, bauta'apa'o pidan tanawatinan an pa'oi'an ai.”

Pidan konaukii-kidan paudani kaawan powaa ati

¹¹Udauna'an powa'a zii koshan Jesus kian i'ati, “Kaina'a pidan dya'utama'o udainao daonaioranao. ¹²Aizii dawu'ichan kian padaru ati. ‘Paapaa, kai'i naa ōaipan putaan ō'ati aimakaan kida, na'iki pusha'apauz kida, wuru'u ōzaamatan ni'oraz kida pumawakan dauna'an.’ Uruu idi idaru buutan naa ikawana'ati ipai wuru'u pazaamatapanii kidaz amazada, na'iki uzainao, na'iki ipai ba'oran aimakaan kida, ubuutan naaz ikawana'ati. ¹³Aonaa zii na'apauda'um kamoo dobatan, uru'u naa udani wuru'u udawu'ichanuz selli-a'akan naa ipai amazada, na'iki ba'oran aimakaan kida, wuru'u buuta-kariwaiz pa'ati. Uruu dauna'an, umakon naa munapo, munapo ba'oran wiizai iti. Una'aka ipai daunuuda'u papuraatan wuru'u taa-kariwai kidaz usha'apauz winipinaa nii. Na'ii aka'a naa umashaapan, ukaiwaan naa na'iki ukabootan naa papuraatan madoronaa-daun. ¹⁴Aizii uipai'an dauna'an kaiman-daun papuraatan, uru'u naa zamazi kaawan tuukii, uruu wiizai di'ii'aka. Aizii uruu udopian naa, aona'a naa uikodan pawanyukunuu nii. ¹⁵Uruu idi umakon pidan na'ii san di'iti, na'iki upishaan naa pakaudin-kizi nii u'ati. Uruu idi pidan zaamatan naa uruu taapa'o nii pa'uza kooshinao. ¹⁶Na'ia'a naa ukau-dinan, na'iki una'azootapan naa kooshinao wanyukunuu idionaa kida. Kia'azoo uaipan panikan abaapa wuru'u kooshinao wanyukunuu idionaa kidaz. Mazan aonaa kanom taan uwanyukunuu nii.

¹⁷“Bauda'apa kamoo udi'itinpan, uruu idi ukian paaipan ati, ‘Na'apauda'um kaina'a ōdaru poitorunao? Inao karikaonan pa'an iwanyukunuu taakao, na'iki iaroopan nii abaapa, atii kaina'a'o nii zii iwanyukunuu wa'akun

t 15:8 10 wizi'i kida'o puraata: Greek paradan ida'an drachmas. Bauda'apa drachma, bauta'apa'o kamoo kaudin-karu winipinaa.

kida. Aizii kaina'a ôgaru da'ana'a ôpataka'utinan atii na'apa'o nii ômawakan ôzamazin idi. ¹⁸ Ôkiwan ni'i naa mooko powaa iti ôdaru di'iti, na'iki ôkian nii u'ati, "Paapaa, ôsha'apata zii mishi oia'o aimaakan Tominkaru ati, na'iki pugaru ati. ¹⁹ Aonaa turuu powa'a aizii pudakotan ôgaru pudani nii, mazan aizii putaapa'a naa ôgaru, na'apa putaapauzon kawan pupoitorunao." Ôkian nii ôdaru ati, ukian. ²⁰ Uruu idi ukadishitan, mazan umako'okan naa. Na'iki'i naa umakon atii umaonapatan. Munapo zii udaru tukapan uwa'atin duna-pota. Tuukii ukamunan-kidanuzu. Uruu idi sariapa umakon u'idi'iti, kadima-na'o ida'an. Ukaawan paudani di'iti, sariapa udokobatanuzu na'iki ukissitanuzu pakaozoo ati. ²¹ Aizii udani kian u'ati. 'Paapaa, ôsha'apata zii mishi oia'o aimaakan Tominkaru ati, na'iki pugaru ati. Aonaa turuu powa'a aizii pudakotan ôgaru pudani nii.' ²² Mazan sariapa udaru dapadan papoitorunao na'iki ukian i'ati. 'Kadiman, una'aka umanawunu'o kamicha ukaiwadan nii, na'iki una'aka ka'usabai u'ati, na'iki una'aka kapam dazkidii ukaiwadan nii. ²³ Udauna'an umako pa'i uzowiinaka kizi kakiwini'o tapi'iza, waaroapa kizi aizii, na'iki wakonaukii kizi baokopa. ²⁴ Usha'apanum kau'an, di'oraz ôdani mainaabatina'ora'a naa, mazan di'i uaidinan aizii kakupa, na'iki uruu pozawata'o wa'ai, mazan masha'apakiaka ukaawan na'iki uikodin waunao powaa ati.' Aizii poitoruinoo sha'apatan dauna'an ipai aimaakan, uru'u naa iaroopan.

²⁵ "Aizii ba'oran udani, wuru'u tunarunaouz, mako'o zakapu iti uruu na'apain. Udauna'an upadantan naa, aizii umaonapatan pu'a'a naa padapu ati, uabata shamoro aran, na'iki pidannao konaupan. ²⁶ Uruu idi udapadan bauda'apa poitorui na'iki upishaan uruu. 'Kanom kaiwuru'u kainao sha'apapaniazu'u?' ukian u'ati. ²⁷ Poitorui kian u'ati. 'Kaina'a pu'inawuzu kaawan powaa ati. Uruu idi pudaru zowii-kidan tapi'iza ukakiwinidapaniaz aroapakinai nii. Usha'apanum kau'an ukonaukii-kidan idi ukaawan kaiman powaa ati, aonaa kanom sha'apan u'ati.' ²⁸ Mazan tuukii uto'oran, uruu idi aonaa umorotan kabaun nazo iti. Sariapa udaru makon u'idi'iti, na'iki tuukii uaipan pamorota-kidanuz kabaun nazo iti. ²⁹ Mazan sariapa udani dako'atiautapa'akan uparadan. Ukian padaru ati. 'Kotua'iki'i naa ôkaudinan pu'ati, na'apa poitorui kawan, na'iki aonaa na'apainim zii ôdikintapauzon puparadan, oo ômasha'apatakan pudyuudanii ôsha'apatan. Mazan upu'u zii aonaa zoobaba puzowiauzon boogi" ô'ati, ôkonaunamadin-kinaa nii ôpaonarunao tuma. ³⁰ Mazan aizii dii pudani kaawan, mainaabata'o kaiman-daun aimaakan wuru'u putaanii kidaz u'ati. Ukabootan puraata soo madoronaa-ziiwanoo zunnao" dau'ati. Mazan aizii di'i ukaawan idi, puzowii-kidan kakiwini'o tapi'iza.'

³¹ "Ôdani, udaru kian u'ati. 'Mishi pugaru karikaonan puna'an ôtuma, ukau'an ipai daunuuda'u wuru'u aimaakan ôtaapanii kidaz, pu'idiwau pa'idiwaru wuru'u. ³² Mazan aonaa turuu wamakonaukii-kidakan wuru'u pu'ina-wuzu kaawanuz. Usha'apanum kau'an mainaabatina'o uruu, mazan di'i uaidinan aizii kakupa, na'iki uruu pozawata'o, mazan masha'apakiaka ukaawan powaa ati wa'ida'ati.'"

Poitorui aitapa'o pasha'apatinan diina'iti'o tannaa nii

16 ¹Jesus kian patominapa-kidaniinao ati, “Kaina'a bauda'apa pidan kapuraatanu'o, na'iki kaina'a upoituru awunuutapa'o ipai utaapanii kida aimakaan, na'iki uruu ati'o nii aimakaan kida kawinipinaata-kao. Bauda'apa kamoo, naobanai abatan papoituru kaiwaapan, puraata mainaaba-daun. ²Uruu idi udapada-kidanuzu na'iki ukian u'ati. ‘Mishii, na'apa'oram kuwai kaiwuru'u oabataniaz pudau'an. Na'apa dii pusha'apaapan opuraatan? Aizii oaiapa otukapan kaiman-daun pusaadanii kida aimakaan pukaaritan ida'a. Na'iki ipai oaiapan pusaadan na'apauda'um kaina'a aimakaan kida, na'iki opuraatan. Oaiapa otukapan ipai aimakaan patumaaka. Usha'apanum kau'an uruu dauna'an, aonaa powa'a oaiapan pukaudinan o'ati oo aona'o ni'i naa powa'a pukazowutapan aimakaan wuru'u otaapanii kidaz.’

³“Uruu idi poitorui di'itinnan, na'iki ukian paaipan ati. ‘Akarachii, aizii onaobanaa muuda-kida'azon ogaru okaudin-kizi ai. Na'apa dii pa'i osha'apatinan? Asaki'i. Aonaa pa'i oturuan okaudin dadara'o kaudin-kizai dau'u, aonaa oka'iitan okichadan imi'i. Na'iki ogaru naobanai-tinpauzo, aonaa oka'iitan opishautan aimakaan pidannao ai, kakiba'azonna'o ni'i naa ona'apainpan an.’ ⁴Uruu idi udi'itinnan tuukii. Udauna'an ukian, ‘Aizii oaitapa na'apam nii osha'apatinan. Okapaonarutinan nii kai, aizii pa'i onaobanaa kabootan dono'o naa ogaru okaudin-kizi ai, kaina'a'o nii opaonarunao, kamunanu'o nii o'ati, na'iki morota-kida'o nii ogaru padapu iti,’ ukian.

⁵“Udauna'an udapadan naa bauda'apa kida pidannao wuru'u mawinipinaatapainao kidaz unaobanaa, na'iki upishaan naa idyaun. Kiwiini'o pidan ati ukian. ‘Na'apauda'um dii pumawinipinaatapan onaobanaa?’ ⁶“100 moto kiwini'i omawinipinaatapan u'ai,’ ukian u'ati. Uruu idi uso'otan uadowanchin kaaritannaa. Na'iki ukian u'ati. ‘Dii kaarita ida'a usaadinpan wuru'u pumawinipinaatapaniaz. Mazan aizii opowaadan nii puadowanchin pu'ati, ukau'an pukawinipinaatan nii soo 50 karikaonan. Ukau'an na'apa'a naa aizii pusaada kai da'a'a, naobanai tukapan nii.’

⁷“Udauna'an upishaan naa ba'oran. ‘Pugaru mani, na'apauda'um pumawinipinaatapan onaobanaa?’ Ukian, ‘Ogaru, 100 saako poroom, omawinipinaatapan u'ai.’ Uruu idi uso'otan koshan uadowanchin kaaritannaa na'iki ukian. ‘Dii kaarita ida'a usaadinpan wuru'u pumawinipinaatapaniaz, mazan aizii opowaadan nii puadowanchin pu'ati, ukau'an pukawinipinaatan nii soo 80 saako karikaonan. Ukau'an na'apa'a naa aizii pusaada kai da'a'a kaarita ida'a, naobanai tukapan nii.’

⁸“Uruu idi naobanai kian dikauda'o papoituru dau'an. ‘Uaitapa mishi na'apam padi'itinnan na'iki uaitapa na'apam pakaiwainan diina'iti'o tannaa nii.’” Jesus kian koshan, “Pidannao di'itinpauzonao soo pakapuraatanun dau'u, iaitapa pa'an na'apam pakaiwainan, iaitapa na'apam pasha'apatan aimakaan pairibannao ati pakaimandin-kinnaa nii. Iaitapa pa'an na'apam pasha'apatan aimakaan, wunao aia'a pidannao mashaapainauz Tominkaru ati.”

⁹Powa'a zii koshan Jesus kian i'ati, “Marii kizi'i naa unao aitapan aizii na'apam ukaiwaan wuru'u uikodanii kidaz aimakaan. Uaitapa kizi na'apam ukaimandinan, na'iki ukapaonarutin utaapanii kida aimakaan ida'an. Na'iki

diina'iti'i aonaan dono'o naa aimakaan kida na'iki puraata kaiwaa-kao, mazan kaina'a'o nii pa'an kamunanu'o nii pu'ati na'iki morota-kida'o nii pugaru karikaonanu'o mashaapa-kizai iti.

¹⁰ “Na'ia'oram pidan kaimana'o utaapan masakauda'u'o aimakaan taapa-kida-kao pa'ati, na'apa'o nii kapam kaimana'o nii utaapan diri'i'o aimakaan taapa-kida-kao an pa'ati. Mazan aizii pidan aona'oraz utaapan kaiman aimakaan wuru'u masakauda'u'oraz taapa-kida-kao pa'ati, na'apa'o nii kapam aona'o nii utaapan kaiman udaru'o aimakaan, wuru'u taapa-kida-kao an pa'ati. ¹¹ Aizii unao, umaaitapakan an ukaiwaan oo utaapan kaiman sha'apauzii kai, ukau'an aona'o nii uturuan utaapan wuru'u kaimana'o, oo umanawun kida'o aimakaan taapa-kida-kariwai ni'oraz u'ati, diina'iti'i aokazi ii. ¹² Aizii umataapakan idi kaiman ba'oran pidan sha'apauz kai, aonaa turuu kaimana'o oo umanawunu'o aimakaan taa-kao u'ati diina'iti'i, wuru'u u'idi-wau ni'oraz padamata aokazi ii.

¹³ “Aonaa turuu poitorui kaudinan dya'utama'o naobanainao ati. Panaadon uto'ora-kizaitapan nii buda'apa, na'iki umarainpan nii ba'oran. Kaimana'o nii uizo'atin buda'apa, na'iki ukashadapan nii ba'oran. Ukau'an na'apa kapam kai, aonaa turuu pidan naobanaitapan Tominkaru na'iki puraata.”

Ba'oran kida Jesus kakinaori

(Matthew 11:12-13; 5:31-32; Mark 10:11-12)

¹⁴ Aizii Phariseenao abatan idi wuru'u Jesus kakuwaapatinanuz kaikapa'a, tuukii ibanikiitan wuru'u ukuwaa kidaz. Usha'apanum kau'an, inao tuukii imarainpan kapuraatan-karu. ¹⁵ Uruu idi Jesus kian i'ati, “Unao manawun, kaimanainao pidannao kawanu'o uaipan utukapa-kao. Mazan Tominkaru aitanpanii kaiman-daun unyukunu. Aizii ipai aimakaan kida wuru'u umana-wunu'oraz pidannao tukapan kai, mazan Tominkaru tukapan uruu kida aimakaan, madiwautapa-ka'o karikaonan.

¹⁶ “Aizii kakinaorii, wuru'u Moses saadauzonii kidaz kotua'a naa, na'iki wuru'u kotua'o Tominkaru prophetinnao saadauzonii kidaz, kaimana'o mashaapa-karu daua'o Tominkaru tuma. Uruu kida kuwai ma'ozaka ukowaa-dapauzo-kao, atii John Chikaawunuupauzo kaudinan di'iti. Uruu dauna'an Kaimana'o Kuwai Tominkaru naobanai-tinan daua'o kowaadapa-kaoa'a naa ipai pidannao ati. Uruu idi tuukii padamata pidannao tiwaan pamorotan Tominkaru naobanai-tinapa-kizi iti. ¹⁷ Masha'apanna'o nii pa'an aokazi na'iki imi'i baara mainaabatan, mazan wuru'u kakinaorii paradannaa sodi kidaz, aona'o nii buda'apa umainaabata-kao.

¹⁸ “Na'ia'oram pidan muudan dono paudaiaro, udauna'an umazidan ba'oran zun tuma, utoman oia'o wuru'u uba'orantapan idi. Na'iki na'ia'oram daonaiora zaamatan paudaiaro nii wuru'u muuda-kariwaiz zun, utoman kapam oia'o paba'orantapan ida'an.”

Pidan kapuraatanu'o na'iki Lazarus daua'o

¹⁹ Udauna'an Jesus kian naa koshan, “Baukapaiman kaina'a pidan kapuraatanu'o, na'iki umanawunu'o umashaapan. Ukamichan umanawun kida na'iki kawinipinaa kida'o pa'idiwaru. Na'iki uwanyukunu nii toma-kao umanawun kida'o kapam.

²⁰ “Aizii udapu korarannaa paniinomizinaa ii, kaina'a pataka'utina'o pidan sakanatapauzo na'ii. Aizii wuru'u pidanaz ipai'o umada kabishon, Lazarus kia'o u'uu. Ipai kamoo da'i una'akauzo-kao na'ati. ²¹ Una'azootina'anan kowas kapuraatanu'o wanyukunuu unuba kida dau'an. Atii una'ian nii usakanatapan, arimarakanao pizoodapan naa ubisho kida umada ida'an.

²² “Bauda'apa kamoo Lazarus mawakan naa kowas. Mazan sariapa angel-nao na'akan uruu aokazi iti. Uruu idi na'ia'a naa kaiman usakanatapan Abraham dazaba'a. Kadiman aka uruu dauna'an, kapuraatanu'o pidan mawakan naa kapam, na'iki udida-kao. ²³ Uruu idi sariapa pa'an una'aka-kao oiainao pidannao mashaapa-kizi iti. Na'ia'a naa kapuraatanu'o pidan baiatan tuukii kaziwa'o.

“Aizii uawunuupan aokazi iti. Sariapa utukapan Abraham munapo, na'iki utukapa Lazarus sakanatapan udazaba'a. ²⁴ Uruu idi ukadakon. ‘Ōdaru Abraham, pukamunan-kida ōgaru, pudyuuda Lazarus damotan paka'u shuwu wunu di'iti, na'iki marii uwa'atin ō'ida'ati, uwadidii kizi ōninoba. Usha'apam kau'an tuukii manawun ōbaiatan wiicha'o, ōmashaapan idi tikazi wu'u.’

²⁵ “Mazan Abraham kian u'ati. ‘Ōdani, pukakupan dono puaitapa na'apam pumashaapan kaiman konaukii, na'iki ipai aimakaan pu'ida'a. Mazan Lazarus uruu dono upataka'utinan, aonaa kanom nii u'ida'a. Mazan aizii kaimana'a naa na'iki konaukii pa'an umashaapan da'a'a, pupataka'utinan pu'u, na'iki pubaiatan pu'u kaziwa'o na'ii. ²⁶ Na'iki aonaa na'apam wakaminka'utan pugaru, diina'a kazowa'o, na'iki munapo'o manawun ka'unaru awautapa'o pugaru wa'ai. Aonaa na'apam pidan makon di'iki'i, pugaru di'iti. Na'iki aonaa na'apam kapam pidan wa'atin da'ati'i pugaru di'iki,' ukian u'ati.

²⁷ “Uruu idi kapuraatanu'o kian, ‘Ōdaru Abraham, pudyuuda mooko pa'i Lazarus ōdaru dapu iti, ōiribannao di'iti. ²⁸ Kaina'ii kai baka'iauda'u ō'ina-wuzunao. Marii kizi ukakinaowankan i'dyaun i'tanawatin kizi pa'oi'an ai, aonaa kizi i'wa'atin pamawakan dauna'an da'ati'i, pataka'utin-kizai ida'ati.’

²⁹ “Mazan Abraham kian u'ati. ‘Kaina'a Moses saadanii na'iki kotua'o Tominkaru prophetinnao saadanii kakinaorii kida kaarita ida'a. Marii i'abatan na'iki i'izo'atin wuru'u parada-karu kidaz.’

³⁰ “Mazan kapuraatanu'o pidan kian. ‘Ōdaru Abraham, upu'u aona'o nii i'abata'azon wuru'u parada-karu kidaz. Mazan aizii pidan mawaka'o na'iki tukapa'o wuru'u pataka'utin-kizaiz kadishita-kida-kao an, kakuwaapa'ana'o nii i'idi'iti, sariaapa'o nii pa'an i'mishidan ukuwaa, na'iki i'tanawatinan nii pa'oi'an ai.’

³¹ “Mazan Abraham kian u'ati. ‘Aizii i'maabata'azookan an kakinaorii wuru'u Moses, na'iki kotua'o Tominkaru prophetinnao saadanii kidaz, ukau'an na'apa'o nii kapam, aona'o nii i'abata'azon pidan kadishita'o pamawaka-kizi iki kuwaa.’”

Pidan sha'apatan daua'o oia'o aimakaan

(Matthew 18:6-7, 21-22; Mark 9:42)

17 ¹⁻² Jesus kian patominapa-kidaniinao ati. “Kaina'a'o nii oia'o aimakaan kida sha'apata-kida-kao pidannao ati. Mazan kasha'ora'o nii manawun pidan baiaapan, usha'apata-kidan dikan ii oia'o aimakaan ba'oran pidan ati. Kaiman zii mani padamata udaru'o boodapa-kinai kuba

sukuruuta-kao an ukanau kadu iki, udauna'an ukaboota-kao paran baoko iti, usha'apata-kidan ai oia'o aimaakan ba'orainao ati. ³ Ukau'an uaitapa kizi pa'i na'apam usha'apatinan.

"Aizii na'apainim pu'inawuzu sha'apatan oia'o, pukakinao uruu ma'ozaka'o ida'an. Aizii ukian an pu'ati, 'Aka, mishi'o mishi wuru'u ōsha'apatanuz oia'o aimaakan.' Uruu dauna'an pumarina'ata'a naa wuru'u usha'apataniaz oia'o. ⁴ Aizii usha'apatan an 7 oia'o aimaakan pu'ati, bauda'apa'o kamoo ida'a. Mazan karikaonan pasha'apatan kawana'ati oia'o pu'ati, uwa'atin na'iki ukian pu'ati. 'Kasha'ora ō'ati ōsha'apatan oia'o aimaakan pu'ati.' Pumishida uparadan, na'iki aonaa puto'ora-kizaitapa'ana'a uruu, na'iki pumarina'ata wuru'u usha'apataniaz oia'o."

Mishida-karu daua'o powa'a zii

⁵ A izii 12 Jesus tominapa-kidaniinaouz kian u'ati, "Putaa shoman wamishida-kinaa nii powa'a zii."

⁶ Jesus kian i'ati, "Umishidan an masakauda'u, na'apa mani mustard uuda sodi kawan, turuu ukian udaru'o atamun kadunaa ati, 'Puso'otin di'iki, na'iki pusakitin paran baoko ii.' Turuu umishidan puparadan.

Poitorui daua'o

⁷ "Aizii mani kaina'a pupoitoru kaudina'o pu'ati zakapu ii, na'iki awunuu-tapauzo pu'uza kaznizonao, na'iki warakinpauzo pu'ati, na'iki maokodauzo kapam puwanyukunuu nii. Aizii mani uruu kaawan zakapu iki, pudyuuda mani sariapa unikan pawanyukunuu? ⁸ Aonaa, mishii? Mishi'oraiman pudyuudan nii zii uwarakinan pu'ati, udauna'an pudyuudan nii zii umaokodan puwanyukunuu nii. Uruu dauna'an puaroopan nii na'iki putuzan nii puriwun. Uruu dauna'ana'o nii zii pudyuudan uaroopan. ⁹ Aonaa turuu poitorui zaudapan panaobanaa naubaan paugaru, pasha'apatan dikin ii ipai aimaakan panaobanaa paradan kawana'ati. ¹⁰ Ukau'an na'apa pa'i unao kapam, usha'apatan dauna'an ipai aimaakan udyuuda-kao kawana'ati. Turuu ukian, 'Waunao poitoruinoo karikaonan. Washa'apata ipai aimaakan kida wadyuuda-kao kawana'ati, usha'apanum kau'an wakaudin-kizi ni'o karikaonan utaa-kao wuru'u."

Jesus kakudan 10 pidannao

¹¹ Aizii Jesus makopaanan dono Jerusalem iti, udobatapaanan Samaria Baara na'iki Galilee Baara sakodata, wuru'u uwiizai-tinpan kida di'ii'aka. ¹² Umaonapatapaanan pu'u wiizai di'iti, sariapa 10 daonaioranao, kabisho-pauzonao kichana'iki-kia'o bishoi idi ikodapan uruu. Mazan munapo ikadishitapan u'ai. ¹³ Uruu idi ikadakon u'ati kaikapa'a: "Jesus, Naobanai, pukamunan-kida waunao."

¹⁴ Jesus awunuupan, sariapa utukapan i'dyaun. Uruu idi ukian i'ati, "Umako faadaa di'iti, marii kizi uawunuutan umada, utukapa kizi mishi umada saabainan kaiman." Udauna'an imako'okan naa, aizii imakopaanan pu'u masha'apakiaka itukapan pamada saabaina'akan naa.

¹⁵ Uruu idi bauda'apa daonaiora padantan Jesus di'iti. "Kaiman manawun pugaru Tominkaru," ukian diiwa'o ida'an. ¹⁶ Ukaawan Jesus di'iti, sariapa

ukodoru'ukan maonapa ukidiba ida'a, ukanaapu iti, udauna'an udawukan, uawun imi'i baara iti. "Kaiman manawun ò'ati, pukakudan ôgaru," ukian Jesus ati. Aizii wuru'u pidanaz, aonaa Jew mani uruu, mazan Samaria san pa'an.

¹⁷Sariapa Jesus kian, "10 sha'atii pidannao ôkakudan. Na'iam naa wuru'u ba'orainauz? ¹⁸Soo bauta'apa karikaonan pidan wa'atin powaa ati ukonau-kii-kida'anan Tominkaru, na'iki uruu ba'oran kaduz pidan padamata."

¹⁹Udauna'an ukian pidan ati, "Pukadishita, pumako kizi'i naa, pumishidan idi'o ôgaru wuru'u pukakudanuz," ukian.

Tominkaru naobanai-tinan dau'a

(Matthew 24:23-28, 37-41)

²⁰Phariseenao pishaan Jesus, "Na'apainim nii wuru'u Tominkaru naobanai-tinanuz?"

Jesus kian i'ati, "Tominkaru naobanai-tinan dono, aona'o nii utukapa-kao. ²¹Aona'o nii pidan kian, putukapa di'i naa ukaawanu'u, oo kindi'ia'a naa ukaawanu'u. Usha'apanum kau'an unao bii a'o wuru'u Tominkaru naobanai-tinapanuz."

²²Udauna'an ukian patominapa-kidaniinao ati, "Kaina'a'o nii bauta'apa kamoo, tuukia'o nii utukapa'azon Daonaiora Aokazi Iki'o kaawan. Mazan aona'o nii zii ukaawan na'apain. ²³Uruu dono kaina'a'o nii pidannao kian unao ati, 'Putukapa. Kindi'ia'a naa uru'u,' oo 'di'i naa uru'u.' Mazan aonaa pa'i pudima'ana'a, oo aonaa pa'i pumako'ona'a idawu'ati, idapada kizi iti pugaru. ²⁴Usha'apanum kau'an ôkaawan dono, ipai'o nii pidannao tukapan ôgaru. Na'apa toroanaru pizo-pizowankan kawan di'itanapu kida'a, ipai utukapa-kao. Ukau'an na'apa'o nii kapam wuru'u ôkaawanuz. ²⁵Mazan kai, ôpataka'uta-kao nii zii na'iki ôbaiaapan nii zii tuukii kaziwa'o. Na'iki tuukia'o nii pidannao, wuru'u mashaapainao kidaz kai, kashadan ôgaru. ²⁶Aizii diina'iti'i Noah dono'o kawanu'o nii amazada, Daonaiora Aokazi Iki'o kaawan dono. ²⁷Na'apa kotua'a naa, Noah dono kaiman pidannao abatinpan, itoman aroapa-karu, ituzapan, zunnao na'iki daonaioranao kida mazidapan. Atii na'apa Noah paidinan pakanawan zo'iti, pakawan pidannao mashaapan na'apa. Aizii na'apain umorotan dono kanawa zo'iti, wunu kaawan tuukii, tuukii. Uruu idi ipai, ipai pidannao mawakan panaraan idi.

²⁸"Na'iki Lot dono'o kawanu'o nii kapam amazada, wuru'u ôkaawanuz diina'iti'i. Lot kakupan dono, kaiman pidannao abatinpan, itoman aroapa-karu, ituzapan, ba'orainao torian diri'i kida aimaakan, ba'orainao selliipan. Ba'orainao kaudinan ipaopan pazakapun kida. Ba'orainao kida toman kabaun. ²⁹Atii na'apa Lot kodita-kida-kao Sodom iki, pakawan pidannao mashaapan na'apa. Aizii Lot koditan dono manawun, Tominkaru wao-kidan tikazitinapa kida'o kuba shorauz aokazi iki, na'apa wunu kaawan kawan. Uruu idi kaiman-daun pidannao mawakan. ³⁰Ukau'an Daonaiora Aokazi Iki'o, na'apa'o nii kapam amazada ukaawan dono diina'iti'i.

³¹"Aizii na'apain, ôkaawan kamoon dono, kanom sakanatapan an paniba ii, aonaa turuu umorotankan zii padapu nazo iti pasha'apauz dau'ati. Na'iki pidan pazakapun ia'o ukaudin, na'apain ôkaawan kamoon dono, aonaa turuu upadantankan zii padapu ati. ³²Puaitapa na'apam Lot daiaro sha'apatauzo-kao opadantin id.

³³ “Aizii na'ia'oram pidan mamuuda'azoo-ka'o wuru'u pamashaapanuz panyukunuu aipan kawana'ati kai, upu'a'o nii uwaziwaan ipai wuru'u pamarainapanii kidaz. Mazan aizii na'ia'oram pidan marina'ata'o pamashaapanuz panyukunuu aipan kawana'ati kai, na'iki kashaapa'o nii pazowii-ka'o òdikin ii. Mishi'o nii pa'an udorona kazannaata-ka'o, na'iki karikaonanuo' nii pa'an umashaapan Tominkaru tuma.

³⁴ “Òkowaadan nii u'ati mishi'o aimaakan. Na'apain òkaawan dono kaina'a'o nii dya'utam pidannao da'awupan pashimaka wu'u. Bauda'apa'o nii pidan na'aka-ka'o, ba'oran una'an nii uwa'aka-ka'o. ³⁵ Na'iki kaina'a'o nii na'apain dya'utam zunnao boodapan maziki. Uruu dono bauda'apa'o nii zun na'aka-ka'o, ba'oran ona'an nii owa'aka-ka'o. ³⁶ [Na'iki kaina'a'o nii dya'utam daonaioranao kaudinan pazakapun ii. Uruu dono bauda'apa'o nii na'aka-ka'o, ba'oran una'an nii uwa'aka-ka'o.]”^w

³⁷ Sariapa Jesus tominapa-kidaniinao kian u'ati, “Naobanai. Na'iam nii wuru'u aimaakan sha'apanuz kaikapa'a?”

Jesus kian i'ati, “Uaitapan nii, aona'o nii umainaabanan. Na'iam utukapan an watonao kasaba'uinpan, sariapa uaitapan kaina'a aimaakan mawakan. Ukau'an uaitapan nii kapam amazada kaawan an, aona'o nii umainaabanan.”

Zuna mawaka'o odaiaru pishaan pakaminka'uta-ka'o

18 ¹ Uruu dauna'an Jesus kowaadan naa di'itinapa-kinai kuwai patomina-kinai na'ia'oram pidan mamuuda'azoo-ka'o wuru'u pamashaapanuz panyukunuu aipan kawana'ati kai, upu'a'o nii uwaziwaan ipai wuru'u pamarainapanii kidaz. Mazan aizii na'ia'oram pidan marina'ata'o pamashaapanuz panyukunuu aipan kawana'ati kai, na'iki kashaapa'o nii pazowii-ka'o òdikin ii. Mishi'o nii pa'an udorona kazannaata-ka'o, na'iki karikaonanuo' nii pa'an umashaapan Tominkaru tuma. ² Kaikapa'a wuru'u Jesus kuwaaz: “Bauda'apa wiizai di'ii, kaina'a pidan kootowapa-kidauzo pidannao. Wuru'u pidanaz aonaa ukichana'ikin Tominkaru ai, na'iki aonaa ukarodapan pidan. ³ Aizii uruu wiizai di'ii, kaina'a zun mawa-kaiba'a naa odaiaru. Madukutaka owa'ati'anpan u'ida'ati, oaipan idi ukamin-ka'utan paugaru. Kaikapa'o wuru'u okianuz u'ati: ‘Kaina'a pidan kashadapautan ògaru aimaakan dau'an. Turuu mani pukaminka'utan ògaru, pusakitapadan ida'an wuru'u aimaakanuz?’ ⁴ Aonaa mazan unyukunuupan oo ukaminka'utan oroo sariapa. Uruu idi owa'ati'anpan atii ukashadinan o'ai. Uruu idi ukian paaipan ati, ‘Ògaru aonaa òkichana'ikin Tominkaru ai, na'iki aonaa òniinawii-tan pidan. ⁵ Mazan upu'a'o nii òkaminka'utan wuru'u zunaabaz, òsha'apatan nii wuru'u oaipaniaz òsha'apatan. Òmasha'apatakan an o'atiz, aona'o nii osookapan owa'ati'anpan. Panaadon okarinaadan ògaru pawati'anpan idi.”

⁶ Uruu idi Jesus kian koshan, “Aizii uabata na'apam dikauda'o padamata kootowapa-kidauzo pidannao kian. ⁷ Aizii Tominkaru mani, aonaa mani turuu ukamin-ka'utan papidanannao, ipishautan an uruu ipai kamoo na'iki ipai maruta'o, òaipan idi pakaminka'uta-ka'o? Uabatapa mani kotua'iki, aimaakan pishauta-ka'o an pa'ati? ⁸ Ògaru kian, mishi kadimana'o nii ukaminka'utan oo usha'apatan aimaakan upishaa-ka'o kawana'ati. Mazan Daonaiora Aokazi Iki'o kaawan dono koshan uikodan nii mani mishida'o manawun pidannao wuru imi'i baara'a'a?”

Pharisee na'iki zaamaapauzo tax puraatananaa daua'o

⁹ Udauna'an Jesus kowaadan naa di'itinapa-kinai kuwai, wunao ati'i dakotinpainauz kaikin kaimanainao nii, na'iki dakotinpainauz kaikin

mishidainao nii Tominkaru, ipai ba'oran pidannao ai. ¹⁰ Kaikapa'o wuru'u ukuwaaz: "Baukapaiman, dya'utam pidannao makon Tominkaru Dapu iti, itoriinpa'anan Tominkaru ati. Bauda'apa pidan, uruu Pharisee. Ba'oran, uruu zaamaapauzo tax puraatananaa. ¹¹ Pharisee toriinpan ukadishitapan di'itanpu'u. Kaikapa'a wuru'u utoriinapanuz masha'da'u panyukunuu ii: 'Kaiman manawun pugaru ò'ati Tominkaru. Usha'apanum kau'an ôgaru, aonaa ba'orainao kawanu'o mani, aonaa misha'oraru mani ôgaru, aonaa na'apainim ôdikintapauzon kakinaorii oo ôsha'apatan dikauda kida'o aimaakan. Na'iki aonaa ba'orainao kawan mani ôba'orantapauzon. Kaiman zii ò'ati, aonaa arawu kawanu'o mani ôgaru'u, zaamaapauzo tax puraatananaa. ¹² Ôgaru, bauda'apa sondii ida'a, dya'utam kamo'o nii ômanikakan ôwanyukunuu ôsanadinpan idi pu'ati. Na'iki karikaonan da'i ôbuutauzon 1/10 ôpuraatan na'iki ôpaoriba aka pu'ati.'

¹³ "Mazan aizii wuru'u zaamaapauzo tax puraatananaa, munapo ukadishitapan, utoriinpan di'itanpu'u. Aonaa baupapa uawunuupankan aokazi iti. Mazan utoriinpan, uzowian padokori'i na'iki ukian, 'Tominkaru, ôgaru oia'o pidan, pukamunan-kida shoman ôgaru.'"

¹⁴ Uruu idi Jesus kian i'ati, "Ôkowaadan nii u'ati mishi'o aimaakan, soo zaamaapauzo tax puraatananaa pa'an, Tominkaru mainaabata u'oi'an. Na'ia'oram pidan tuukia'o uaipan pakazowautapan pidannao, bauda'apa kamoo Tominkaru waranuitapa-kidan nii uruu ba'orainao ati. Na'iki na'ia'oram pidan waranuitapa-kidina'o, mazan bauda'apa kamoo Tominkaru zaamatan nii uruu kazowautapa'o nii ba'orainao."

Jesus na'iki koraiziannao sodi kida daua'o

(Matthew 19:13-15; Mark 10:13-16)

¹⁵ Bauda'apa kamoo pidannao kaawan Jesus ida'ati îna'akan paudainao sodi kida. Îaipan upishatan na'iki utoriinapa-kidan paudainao. Aizii Jesus tominapa-kidaniinao tukapan wuru'u îna'akanuz paudainao u'ida'ati, sariapa îto'orauan îdyaun. ¹⁶ Mazan sariapa Jesus dapadan koraiziannao pa'ida'ati. Na'iki ukian patominapa-kidaniinao ati, "Marii koraiziannao wa'atin, aonaa umashaata'ana'a îwa'atin ò'ida'ati. Usha'apanum kau'an, koraiziannao kawanu'o pidan wuru'u zaamata'oraz Tominkaru panaobanaa nii. ¹⁷ Mishi, ôkian nii u'ati: Na'ia'oram pidan aona'o uzaamatan Tominkaru panaobanaa nii di'oraz koraidaonaa kawan, aona'o nii utukapan wuru'u kaiman kida'oraz aimaakan Tominkaru sha'apatanii wunao ati'i, zaamatainaouz uruu panaobanaa nii."

Pidan kapuraatanu'o na'iki mako-karu daua'o aokazi iti

(Matthew 19:16-30; Mark 10:17-31)

¹⁸ Kaina'a pidan, kazowautapa'o pamin-Jewnao pawii zi ii. Uruu kian Jesus ati, "Kaimana'o tiichaa, na'apa dii ôsha'apatinan, Tominkaru taa-kinaa nii ò'ati wuru'u karikaonan'u'oraz kakupa-karu?"

¹⁹ "Kandii nii pudakotan ôgaru kaimana'o nii?" Jesus kian u'ati, "Mazan mishi aonaa kanom ba'oran kaimana'o nii, soo bauda'apa Tominkaru. ²⁰ Puaitapa na'apam kakinaorii kian, tawuru'u Tominkaru taauzonii kidaz Moses ati? Ukian. 'Mana'a puba'orantapa'ana'a, mana'a puzowia'ana'a pidan,

mana'a pukoidapa'ana'a, mana'a pumariidina'ana'a puihiban dau'u, na'iki pumarainapa pudaru na'iki pudaro.”

²¹ Aizii pidan kian Jesus ati, “Ōkoraidaonaan di'iki ōizo'atin ipai daunuu-da'u wuru'u kakinaorii kidaz.”

²² Uruu idi Jesus kian u'ati, “Kaina'a bauda'apa'a naa aimaakan pusha'apatan nii. Pusellii ipai pusha'apauzi, putaa kizi wuru'u puraataz pataka'utinainao ati. Pusha'apatan an aimaakan na'apa, kaina'a'o nii umanawun kida'o aimaakan taapa-ka'o pu'ati aokazi ii. Uruu dauna'an turua'a naa puwa'atin ōdawu'ati, putominapa kizi ō'i'di'iki.” ²³ Aizii pidan abatan idi wuru'u Jesus na'apanuz, aonaa unaudapan paabatanuz, tuukii unyukunuu kasha'oran. Usha'apanum kau'an kapuraatanu'o wuru'u uruuz.

²⁴ Jesus tukapan idi wuru'u unyukunuu kasha'oranuz, sariapa ukian, “Kasha'apannaa na'iki dadara manawun kapuraataniinao ati Tominkaru naobanaita-ka'o. ²⁵ Masha'apannaa'o nii pa'an camel podotan akosa awun shaawata, kapuraatanu'o zaamata'azon ai Tominkaru panaobanaa nii.”

²⁶ Sariapa abatapainao pidannao kian Jesus ati, “Ukau'an aona'o nii bauda'apa pidan kazannaatinan?”

²⁷ Jesus kian, “Na'ia'oram aimaakan kasha'apannaa'o oo aona'o turuu pidan ka'iitan pasha'apatan, mazan Tominkaru masha'apannaa usha'apata'akan pa'an aimaakan, wuru'u aona'oraz turuu pidan ka'iitan pasha'apatan,” ukian i'ati.

²⁸ Sariapa Peter kian Jesus ati, “Putukapa na'apam waunao, ipai daunuda'u wawa'akan aimaakan, na'iki wadapu, wada'anpan idi pugaru, oo watominpa'azon idi pu'i'di'iki.”

²⁹ Uruu idi Jesus kian u'ati, “Ōkowaadan nii aimaakan mishi'o unao ati. Na'ia'oram pidan wa'aka'o padapu, paudaiaro, pa'inawuzunao, padaru, padaro, oo paudainao, pakaudina'azon idi manawun Tominkaru ati, ³⁰ dobatato'o nii zii manawun Tominkaru taan u'ati kaiman kida'o aimaakan kai, na'iki utaan nii u'ati karikaonanuo kakupa-kinai diina'iti'i.”

Idikinautan naa Jesus kakuwaapan pamawakan dau'u

(Matthew 20:17-19; Mark 10:32-34)

³¹ Jesus dapadan pa'ida'ati soo wunao karikaonanuu patominapa-kidaniinaouz. Ukian i'ati, “Uabata ōparadan aizii. Aizii wuru'u wamakonuz Jerusalem iti. Na'ia'o ni'i naa ipai aimaakan sha'apata-ka'o na'apa tawuru kawana'ati'i kotua'o Tominkaru prophetinnao saadauzonii kidaz Daonai-ora Aokazi Iki'o dau'ana'oraz. ³² Uzaamata-ka'o nii, udauna'an utaa-ka'o nii Gentilenao^x ati. Ibanikiitan nii na'iki idakoopan nii uruu, na'iki idakoopan nii kapam wuru'u ukuwaa kidaz. Na'iki isopiautapan nii uruu. ³³ Na'iki iba'izian nii uruu, udauna'an izowian nii uruu. Mazan idikinauda'u kamoo dau'ana'an, ukadishitan nii pabaaranaa iki.”

³⁴ Mazan aonaa utominapa-kidaniinao aitakan na'apa'oram dau'a'o wuru'u ukadakotinanuz. Usha'apanum kau'an dizapa-kariwai iaitapan ai wuru'u ukuwaa, uzowii-ka'o dau'a'oraz.

^x 18:32 *Gentilenao*: pidannao pana'a'o Jewnao ai. Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

Jesus saabaan isha'o pidan awun

(Matthew 20:29-34; Mark 10:46-52)

³⁵ Jesus maonapatapaanan pu'u Jericho iti, kaina'a pidan ishaawun saka-natapan maonapa dunapo daawa'a, upishautan puraata pidannao ai. ³⁶ Aizii uabatan idi iriba manawun pidannao dobaapan kida padazaba an, sariapa upishaan idyaun. "Kanom kaiwuru'u pidannao sha'apaapaniaz?" ukian.

³⁷ "Jesus, Nazareth san dobatapan diida'ana'a," ikian u'ati.

³⁸ Sariapa ishaawun kadakon Jesus ati. "Jesus, David Takaan-daun,^y pukamunan-kida ôgaru," ukian.

³⁹ Sariapa pidannao kiwiitapainao kida makopaanan to'orauanuzu, iaipan umashaadan. Mazan powa'a zii manawun ukadakon diiwa'o ida'an. Ukian, "David Takaan-daun, pukamunan-kida ôgaru," kia'o wuru'u ukadakoinanuz.

⁴⁰ Sariapa Jesus kadishita'akan pamakopa-kizi an, na'iki udyuudan pidannao na'akan pa'ida'ati wuru'u ishaawunuz. Aizii ukaawa-kida-kao dauna'an Jesus dazaba ati, sariapa upishaan uruu. ⁴¹ "Kanom puaipan ôsha'apatan pu'ati?"

"Ônaobanaa, ôtukapa'azon amazada," ukian Jesus ati.

⁴² Uruu idi Jesus kian u'ati, "Marii mooko putukapan. Pumishidan idi'o ôgaru, wuru'u putukapanuz naa," ukian. ⁴³ Sariapa mishi utukapa'akan kaiman. Na'iki'o uda'anan naa Jesus, na'iki tuukii ukonaukii-kidan Tominkaru. Aizii ipai pidannao tukapainao wuru'u ishaawun awun saabaa-kaoaz, tuukii kapam ikonaukii-kidan Tominkaru.

Zacchaeus tukapa'azon Jesus

19 ¹ Aizii Jesus dobatapaanan pu'u Jericho an, ² kaina'a pidan na'ii kapuraatanu'o, Zacchaeus kia'o u'uu. Uruu kazowautapauzo zaamaa-pauzonao tax puraatananaa. ³ Uruu dono tuukii Zacchaeus aipan patukapan Jesus. Mazan uruu madiwau'o pidan, aonaa kowas na'apam utukapan Jesus, usha'apanum kau'an iriba manawun pidannao kasaba'uinan Jesus daawata. ⁴ Uruu idi udiman Jesus na'iki pidannao ua'ati, na'iki uzaidan doko'a'o atamun kadu iti, Sycamore kia'o u'uu. Usha'apanum kau'an na'ana'o nii wuru'u Jesus dobatanuz, na'iki'i naa uawunuutapan.

⁵ Aizii Jesus kaawan uzaidapa kizi pa'inamun, sariapa uawunuupan na'iki ukian u'ati, "Zacchaeus, putoka kadiman, usha'apanum kau'an ôsookadinan nii pudapu ii aizii."

⁶ Uruu idi kadiman Zacchaeus toka'akan, na'iki una'akan naa Jesus padapu iti. Kaiman u'ati, na'iki tuukii unaubaaan Jesus sookadinan padapu ii. Uruu idi tuukii manawun ukonaukian. ⁷ Mazan pidannao, tuukii idakoopan wuru'u Jesus sookadinanuz na'ii. Kaikapa'o wuru'u ikianuz udau'an: "Aushaa utukapa, usookadinan oia'o pidan dapu ii."

⁸ Aizii padapu ia'a naa, Zacchaeus kadishitan pidannao kanaapu'u, na'iki ukian Jesus ati, "Naobanai, puabata na'apam ôkian aizii: Ôbuutan nii pazikon an ôpuraatan, na'iki pazikon an ôsha'apauz ôtaan nii

y 18:38 David Takaan-daun: Kotua'o Tominkaru kian udyuudan nii bauda'apa David Takaan-daun umanawunu'o naobanai nii.

mapuraataniinao pidannao ati. Aizii na'ia'oram pidan ai òzaamatauzonii dobata'a naa manawun puraata òdyuuda-kao ai, mazan aizii òtaan nii i'ati powaa iti wuru'u òzaamatauzonii kidaz i'ai. Mazan òtaan nii i'ati dobata òzaamatauzon ai. Òzaamatan an 10, òtaan nii u'ati 40," ukian.

⁹Sariapa Jesus kian u'ati, "Aizii Tominkaru kazannaatan pidannao pa'oi'an ai, wuru'u mashaapainao kidaz wuru kabaun ida'a'a. Ukau'an wuru'u pidan kadapu'oraz, Abraham takaa-daun, na'apa ipai waunao kawan. ¹⁰Aizii Dao-naiora Aokazi Iki'o na'apa'o dau'ati'o udyuuda-kao, dorota'o nii, na'iki kazanaata'o nii pozawatainao pidannao."

Na'apam poitoruinao sha'apatan puraata taa-kariwai i'ati

(Matthew 25:14-30)

¹¹Ipai pidannao abatapan wuru'u Jesus kakuwaapatinanuz. Na'iki uruu dono maonapa za'ora'a naa Jesus Jerusalem iti. Aizii pidannao zauda-kidan Jesus kaawan dono Jerusalem iti, uru'o ni'i naa ìzauda-kidan patukapan Tominkaru naobanai-tinan kamoan kaawan. Mazan Jesus aitapa ìdi'itinpan. Uruu idi ukakuwaapan naa koshan i'ati, na'iki ukowaadan naa i'ati di'itinapakinai kuwai. ¹²Kaikapa'o wuru'u kuwai ukowaadaniaz i'ati: "Kaina'a umana-wunu'o pidan, umako'ozon munapo, ba'oran wiizai iti, usha'apanum kau'an uzaamata'azoo-kao idi tuubaruo naobanai nii, kazowautapa'o nii pawiiizi sannao. Aizii panaobanaita-kao dauna'an, uaipan papadantan powaa ati pawiiizi ati. ¹³Pamakon ua'ii udapadan 10 papoitorunao pa'ida'ati. Na'iki utaa ikawana'ati bauda'apa kida ipuraatan nii, gold idi'o utoma-kao.^z Udauna'an ukian naa i'ati. 'Utiwaa pa'i usha'apatan aimakaan wuru ida'ana'a upuraatan kidaz, atii òkaawan powaa ati,' ukian. Uruu dauna'an umakon naa.

¹⁴"Mazan tuukii uuiizi sannao to'oran u'ati. Uruu idi ìdyuuda-kidan paparadan udawu'ati, tuubaruo kidainao pidannao di'iti wuru'u naobanaita'o ni'oraz uruu na'ii. Kaikapa'a wuru'u ìdyuudanuz paparadan: 'Aonaa waaipan ukazowautapan waunao,' ìkian. ¹⁵Mazan upu'u uzaamata-kao kazowautapa'o nii pawiiizi sannao.

"Panaobanaita-kao dauna'an ukiwan naa pawiiizi iti. Aizii ukaawan dauna'an, udapada-kidan naa papoitorunao, uabata'azon naa kanom isha'apata, na'iki na'apauda'um naa iikodan papuraatan kida ida'an. ¹⁶Kiwiini'o upoitoru kaawan, ukian u'ati. 'Naobanai, òikoda 10 goldtinapa kida'o puraata, tawuru ida'ana'a bauda'apa'oraz putaan ò'ati.' ¹⁷Kaiman, puaitapa mishi pukaiwaan puraata. Kaimana'o manawun poitorui pugaru. Puaitapan idi pusha'apatinan kaiman na'iki puikodan idi dobata aimakaan masakauda'u'o aimakaan taa-kao ida'an, ukau'an aizii òzaamatan nii pugaru kazowautapa'o nii 10 wiizainao,' ukian u'ati.

¹⁸"Udauna'an ba'oran poitorui wa'atin naobanai ida'ati. 'Naobanai, ògaru òikoda baka'iauda'u goldtinapa kida'o puraata wuru ida'ana'a bauda'apa'oraz putaan ò'ati,' ukian. ¹⁹Uruu idi naobanai kian u'ati. 'Kaiman, òzaamatan nii pugaru kazowautapa'o nii baka'iauda'u wiizainao,' ukian.

²⁰"Udauna'an ba'oran poitorui wa'atin naobanai ida'ati. Na'iki ukian. 'Naobanai, dii òkiwa-kidan pu'ati pakawan pupuraatan tawuru'u putaaniaz

^z 19:13 *puraata, gold idi'o utoma-kao*: Greek ida'an udakota-kao mina. Bauda'apa puraata, idiki-nauda'u kauzu kaudin-karu winipinaa wuru'u.

ō'ati. Una'an ōsaabatapanuz, na'iki kaimana'o ōbazobatapanuzu ōlinson idi.
²¹ Ōtarian idi'o pu'ai wuru'u ōtaapanuz pupuraatan. Usha'apanum kau'an pugaru aonaa pukarodapauzon pidan. Punaudapa puzaamatauzon pidan ai aimaakan aonaa pumizidin kizi mani. Na'iki puikodauzon paoribai aka, aonaa pupaowanii di'iki'o mani,' ukian naobanai ati.

²² "Uruu idi naobanai kian u'ati. 'Pugaru, aonaa pusha'apatinan pudyuudakao kawana'ati. Ukau'an ōpataka'utan nii pugaru puparadan kawana'ati. Puaitapan pu'u ōmakarodapakan pidan, na'iki ōzaamatan aimaakan aonaa ōidiwau mani, na'iki ōikodan paoribai aka, aonaa ōpaonii di'iki'o mani.
²³ Mazan kandii nii mooko wuru'u, aonaa zoobaba pumuudan ōpuraatan puraata taapa-kizinao ii? Aizii dii mani wuru'u ōkaawanuz, dobata za'a naa mani padamata ōikodan ōpuraatan.'

²⁴ "Udauna'an naobanai kian wunao ati'i kadishitapainao kidaz udazaba'a. 'Uzaamata u'ai wuru'u puraataz, utaa kiziz arawu ati'i ikoda'oraz 10 goldtinapa kida'o puraata.'

²⁵ "Mazan ikian u'ati. 'Naobanai, kaina'a'a naa 10 goldtinapa kida'o puraata u'ida'a.'

²⁶ "Uruu idi naobanai kian i'ati, 'Ōkowaadan nii aimaakan u'ati: na'ia'oram pidan kaina'a'o aimaakan u'ida'a, taa-karu nii powa'a zii aimaakan u'ati. Mazan aizii pidan wuru'u aona'oraz aimaakan nii u'ida'a, zaamata-karu nii u'ai ipai wuru'u masakauda'u'oraz aimaakan u'ida'a'oraz.' ²⁷ Udauna'an ukian. 'Aizii pidannao wuru'u aona'oraz iaipan ōgaru panaobanaa nii, una'aka i'dyaun da'ati'i, uzowii kizi i'dyaun ōkanaapu'u.'"

Jesus maonapatan daua'o Jerusalem iti

(Matthew 21:1-11; Mark 11:1-11; John 12:12-19)

²⁸ Aizii Jesus ipaian dauna'an pakadakotinan i'ati, uru'u naa imakon Jerusalem iti. Jesus kiwiitapa'o nii pidannao ua'ati. ²⁹ Na'iki'i naa imakon, imakon atii imao-napatan naawazi di'iti, dakotapa-kariwaiz Olive Naawa kii. Upa'inamun, kaina'a dya'utam wiizainao, Bethphage kia'o udakotapa-kao, ba'oran Bethany kia'o udakotapa-kao. Sariapa Jesus dyuudan dya'utam patominapa-kidaniinao wiizai di'iti. ³⁰ Ukian i'ati, "Umako wiizai di'iti. Aizii ukaawan dono na'iti, uikodan nii na'ii chaakashi' dani, ko'idinpan, aona'o zii uzaidauzo-kao. Ubuzuutanaka uruu, na'iki una'aka uruu da'ati'i. ³¹ Aizii pidan kian an u'ati, 'Kanom ni'o wuru'u ubuzuutanuz ō'uza?' Ukii u'ati. 'Wanaobanaa wuru'u aipa'oraz zii uruu.'"

³² Uruu idi imakon naa, atii ikaawan na'iti. Iikoda ipai aimaakan na'apa ukowaada-kao kawana'ati i'ati. ³³ Udauna'an ibuzuutan naa chaakashi dani. Sariapa uka'uzatiki kian i'ati, "Kandii ni'o wuru'u ubuzuutanuz ō'uza?"

³⁴ "Wanaobanaa wuru'u aipa'oraz zii uruu," ikian u'ati. ³⁵ Udauna'an ina-akan naaz atii ikaawa-kidanuzu Jesus di'iti. Uruu dauna'an ikadaaradan naa pachaakitan kida ubarau iti, Jesus sakanata kizi nii, na'iki izaida-kidan naa Jesus ubarau iti. ³⁶ Aizii umakopaanan pu'a'a naa ubarau an, uru'u naa pidannao kadaaradan naa pakamichan kida dunapota Jesus ua'ati.

³⁷ Aizii imaonapatan naa Jerusalem iti, idaporotapaanan pu'a'a naa dunapota, wuru'u Olive Naawa iki'oraz. Uru'u naa iriba pidannao, wuru'u

tominapatinauzonao kidaz Jesus di'iki, tuukii ikonaukian. Na'iki tuukii ikonaukii-kidan Tominkaru diiwa'o ida'an, patukapan idi ipai wuru'u pabi'inaaka kida'oraz na'iki umanawun kida'oraz aimaakan Jesus sha'apatauzon pachi'ikapa kizi kawana'ati. ³⁸Na'iki ikian, "Marii Tominkaru kaimanan manawun di'oraz King ati'i, kaawa'oraz uaipan kawana'ati. Uruu ida'ana'o nii wakaimanaakan Tominkaru tuma, marii Tominkaru aokazi ia'oraz konaukii-kida-kao tuukii manawun, umanawunun idi," ikian.

³⁹Kaina'a pabi'i kida Phariseenao pidannao bii'i, inao kian Jesus ati, "Tiichaa, pudyuuda shoman putominapa-kidaniinao mashaadan kaiwuru'u pakadakoinapanuz."

⁴⁰Jesus kian i'ati, "Okowaadan nii u'ati mishi'o aimaakan, pidannao mashaata-kao an pakadakoinpan ai, kubanaou'o ni'i naa kadakoin."

Jesus zaadan Jerusalem dau'an

⁴¹Aizii padaporotapaanan pu'u naawazi iki, Jesus awunuupan Jerusalem iti. Utukapa kaimanaiman wuru'u donoiz. Sariapa uzaadan, ukamunan-kidan idi na'iainao pidannao. ⁴²Na'iki ukian, "Kaiman zii mani padamata uaitapan an, kai wuru'u pidan kaimanaaka-kinaaz Tominkaru tuma. Mazan aonaa utukapanuz, na'iki dizapa-kariwai u'aiaz. ⁴³Mazan kaina'a'o nii bauda'apa kamoo, utarubanao kaawan imizaataakapa'anan utuma. Ipai'o nii ikoraratan uwiizi na'iki aona'o nii na'itim ukazannaatinan. ⁴⁴Imainaabatan nii kaiman-daun uwiizi, aona'o nii kanom wa'aka-kao u'ida'a. Na'iki ipai unao mashaapainao na'a, umainaabata-kao nii kapam. Usha'apanum kau'an aonaa uaitapa'azon na'iki uzaamata'azon wuru'u Tominkaru dyuudaniaz u'ida'ati, ukazannaatin-kinaa ni'oraz padamata."

Jesus morotan naa Tominkaru Dapu nazo iti

(Matthew 21:12-17; Mark 11:15-19; John 2:13-22)

⁴⁵Aizii Jesus kaawan dono Jerusalem iti, umorotan naa Tominkaru Dapu nazo iti. Na'ii uikoda iriba pidannao selliipainao kida uzainao, taa-karu ni'o Tominkaru ati. Uruu idi uwaataabi'ian naa pidannao paselliapa-kizi kida di'iki. ⁴⁶Ukian i'ati, "Kaikapa sha'atii Tominkaru paradan saadinpa'o kian: 'Odapu dakota-kao nii toriinapa-kizai dapunaa nii.' Mazan unao ukaiwaapanuzu koidimikinao dizinapa-kizi nii," ukian i'ati.

⁴⁷Ipai kamoo Jesus tominapa-kidan pidannao Tominkaru Dapu ii. Aizii faadaanao zowaunaanao, na'iki tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u, na'iki wuru'u kazowautapainao kidaz pidannao. Ipai inao, tuukii iaipan pazowian Jesus. ⁴⁸Mazan aonaa iaitanan na'apam pazowian uruu. Usha'apanum kau'an iriba manawun pidannao abatapan ukakuwaatinan, na'iki wuru'u pidannao kidaz karikaonan ina'ian Jesus tuma, usha'apanum kau'an aonaa iaipan padobaa-kidan ukuwaa, iaipan paabatan ukuwaa ipai daunuu-da'u.

Jesus pishaa-kao kanom aipan ati'o usha'apaapan aimaakan kida

(Matthew 21:23-27; Mark 11:27-33)

20 ¹Bauda'apa kamoo Jesus tominapa-kidan dono pidannao na'iki ukowaadapan dono i'ati Kaimana'o Kuwai Tominkaru Dapu ii.

Na'ia'o faadaanao zowaunaanao, na'iki tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u, na'iki kazowautapainao Jewnao na'ia'o kapam. Baokopa inao wa'atin Jesus ida'ati. ²Na'iki ikian u'ati, "Pukowaada wa'ati kanom dyuudanii na'iki kanom aipan ati'o wuru'u pukowaadapanuz kuwai na'iki wuru'u pusha'apa-tanuz aimakaan kaikapa'a?"

³Sariapa Jesus kian i'ati, "Öpishaan nii unao bouda'apa aimakaan dau'an, òaiapa udako'atin òparadan. ⁴Kanom dyuudanii John na'iki kanom aipan ati'o wuru'u uchikaawunuupanz pidannao? Tominkaru aipan ati'o oo pidan aipan ati'o?"

⁵Hāī, aonaa ïaitapan padako'atin uparadan. Sariapa ïpishaan pairibannao kida. "Na'apam nii wadako'atin kaiwuru'u uparadanuz?" ïkiitaakapan. "Aizii wakian an Tominkaru aipan ati'o wuru'u uchikaawunuupanz, ukian nii wa'ati upu'u zii mooko aonaa umishidan John? ⁶Mazan aizii wakian an u'ati, pidan aipan ati'o karikaonan wuru'u uchikaawunuupanz. Tuukia'o nii pidannao wuru'u diinaouzu'u, to'oran wa'ati, na'iki ïzowian nii waunao paboori idi. Usha'apanum kau'an ipai inao, tuukii ïmishidan Tominkaru prophetin wuru'u Johnaz." ⁷Uruu idi ikian Jesus ati, "Aonaa waaitapan kanom dyuudanii uruu."

⁸Jesus kian i'ati, "Ögaru na'apa, aona'o nii kapam ökowaadan unao ati kanom aipan ati'o wuru'u ösha'apaapanuz aimakaan kaikapa'a."

Awunuutapainao zakapu daua'o

(Matthew 21:33-46; Mark 12:1-12)

⁹Udauna'an Jesus kowaadan naa pidannao ati di'itinapa-kinai kuwai. Kaikapa'o wuru'u ukowaadaniaz: "Baukapaiman pidan paowan dizoo-karu kadunaa pa'idiwaru pazakapun ii, grape kia'oraz udakota-ka. Aizii wuru'u pidan upaopan naa pazakapun ii, atii uipaian. Uruu dauna'an uzaamatan naa pidannao awunuutapainao ni'i naa pazakapun pa'aonaan daida. Uruu dauna'an umakon naa. Kotua'iki'o wuru'u umako'onanuz ba'oran wiizai iti. ¹⁰Aizii una'ian pu'u zii ba'oran wiizai ii, upaoriba aka kida dyuuan naa. Uruu idi udyuudan naa papoitoru na'iti, unanaka kizi'i naa wuru'u upaoriba aka buuta-kariwaiz naa u'idiwau nii. Mazan poitorui kaawan na'iti, sariapa taapainao paoribai ba'iziautapan uruu, na'iki ïdyuudan ukiwan powaa iti kana'apan. ¹¹Udauna'an naobanai dyuudan ba'oran papoitoru i'idi'iti. Mazan na'apa koshan ïba'iziinuzu, na'iki ïantamikitanuzu kakiba'azonna'o ida'an, na'iki ïdyuudan uruu kana'apan koshan. ¹²Udyuuda koshan ba'oran papoitoru i'idi'iti. Mazan ïba'izian uruu, aonaa masakauda'u mani, izai umada ïba'izindaun kida. Paba'izian dauna'an uruu, ïkabootankan naazu zakapu dawun ii. ¹³Udauna'an kapaoriba'o kian. 'Na'apam nii ösha'apatinan aizii? Ödyuudan nii aizii i'idi'iti ödani, wuru'u ömarainpaniaz manawun. Öaitapa aona'o nii pa'an ïkashadapan uruu.' Uruu idi udyuudan paudani. ¹⁴Aizii ïtukapan naa kapaoriba'o dani wa'atin sariapa ikian pa'atiaaka kida. 'Aizii wa'ati'i naa kapaoriba'o dani diina'iki'i. Aushaa, wazowii pa'i uruu wazaamata kizi wuru'u u'idiwau nii kida'oraz aimakaan.' ¹⁵Uruu idi sariapa ïzaamatan uruu, na'iki ïna'akan naaz zakapu dawun iti. Na'ia'a naa ïzowianuzu.

"Aizii mani," Jesus kian pidannao ati. "Na'apam ni'i naa uaitapan kapaoriba'o sha'apatapan wuru'u taapainauz upaoriba? ¹⁶Uwa'atin nii i'ida'ati, na'iki

uzowian nii ïdyaun kaiman-daun. Udauna'an uzaamatan nii ba'orainao taapa'o ni'i naa zakapu na'iki upaoriba kida."

Aizii pidannao abatan idi wuru'u una'apanuz sariapa ïkian, "Kandii nii? Aonaa turuu aimakaan sha'apata-kao na'apa."

¹⁷Uruu idi Jesus awunuupan i'ati, na'iki ukian, "Kaikapa sha'atii tawuru'u Tominkaru paradan saadinpa'o kianuz.

'Wuru'u kuba tomapauzonao kabaun kashadaniaz,
madiwautapa-ka'oraz itukapan,
uru'u naa mishi'oraiman umanawunu'o kuba
ipai ba'oran kubanao ai.'

Kanom dau'ana'o uzauda-kidan wuru'u Tominkaru paradanuz na'apa?

¹⁸Pidan kaboina'o di'oraz kuba paawa ati, baiainpa'o nii tuukii. Na'iki uruu kuba waotan dono na'ia'oram pidan paawa ati, ipai'o nii u'ido'o-kan."

Tax kawinipinaapa-kao dau'a'o

(Matthew 22:15-22; Mark 12:13-17)

¹⁹Tuukii tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u, na'iki faadaanao zowaunaanao, to'oran Jesus ati. Tuukia'o padamata ïaipan pazaamata-kidan uruu na'ii pakakuwaatin kizi ii. Usha'apanum kau'an ïaitapa padau-a'o wuru'u ukadakotinanuz di'itinapa-kinai kuwai ida'an. Mazan tuukii ïtarian pidannao ai. ²⁰Mazan upu'u ïdorotan pazaamata-kida-kinaa nii Jesus. ïaipan pazaamatan uruu, udauna'an ïaipan papataka'uta-kidanuz tuubaruo' naobanai ati, wuru'u Rome iki'oraz uwa'atin. Uruu idi ikawinipinaatan naa pidannao makoinao nii Jesus kakuwaatin kizi iti, na'apa abata'azoinao kawan ukuwaa. Uruu idi masakauda'u'o nii ïabatan uparadan dikauda sha'apa'oram aimakaan dau'an, uru'o ni'i naa ïkowaadankanuz. ²¹Aizii wuru'u pidannao dyuuda-kariwainauz, kian naa Jesus ati, "Tiichaa, waaitapa mishi'o kaiwuru'u puparadan kidaz na'iki pukuwaa kidaz, na'iki sakitapa'o wuru'u putominapa-kidanuz pidannao. Aonaa pudi'itapan sha'apa'oram pidan, kaimanan, oo umanawunun. Mazan mishi pa'an putominapa-kidan pidannao na'apa Tominkaru aipan kawana'ati. ²²Na'apa dii pukian waunao Jewnao taan dau'an tax puraatananaa tuubaruo' naobanai Rome ia'o ati? Wadikintapan Tominkaru di'iki'o kakinaorii wuru'u, oo aonaa?"

²³Mazan Jesus aitapa ïtiwa'azon karikaonan pazaamatan uruu na'apa kida'o ida'an. Uruu idi ukian i'ati. ²⁴"Aushaa unana'iki mooko wizi'i'o puraata." ïtaan dauna'an puraata ukian naa koshan i'ati, "Kanom awun baara, na'iki kanom uu utukapan saadinpan puraata baara'a?"

"Rome ia'o naobanai," ïkian.

²⁵Uruu idi Jesus kian i'ati, "Ukau'an utaa Rome ia'o naobanai ati wuru'u u'idiwau kidaz. Na'iki utaa Tominkaru ati wuru'u Tominkaru idiwau kidaz," ukian. ²⁶Aizii wuru'u Jesus dako'atinuz parada-karu, iriba'o pidannao kanaapua'o. Mazan wuru'u pidannao kaakapa'azoinaowuz Jesus, aonaa bauda'apa ïikodan pazaamata-kinaa nii uruu. Mazan mashaa ïabatapan, na'iki tuukii ïdi'itinpan wuru dau'a'a udako'atinuz paparadan na'apa.

Mishi'o nii mani kakupa-karu mawaka-karu dauna'an?

(Matthew 22:23-33; Mark 12:18-27)

²⁷Kaina'a pabi'i kida Sadduceenao,^b aona'oraz ïmishidan kadishita-kida-kao nii pidannao pamawaka-kizi iki diina'iti'i. Ìnao wa'atin Jesus ida'ati, na'iki ipishaanuzu kaikapa'a. ²⁸“Tiichaa, kaikapa sha'atii tawuru'u kakinao-rii Moses saadauzonii kianuz wa'ati. ‘Na'apainim daonaiora mawakan dono, uwa'akan paudaiaro aonaa zii pu'u okaudanin, marii u'inawuzu mazidan otuma. Aizii kiwiini'o ïdani daonaiora, taa-karu nii mawaka'o dani nii,’ kii tawuru'u parada-karu kiauzonuz. ²⁹Kaina'a 7 inawuzuinao. Kiwiin ïtuuniz mazidan, mazan aonaa zii pu'u udaiaro kaudanin umawakan naa. ³⁰Uruu idi u'inawuzu udawu'iti'o zaamatan na'iki umazidan pa'inawuzu daiaro-daun tuma, mazan na'apa koshan umawakan. ³¹Udauna'an ba'oran u'inawuzu mazidan otuma, mazan na'apa koshan umawakan aonaa zii okaudanin pu'u, ba'oran mazidan otuma na'apa koshan umawakan, udauna'an ba'oran, atii ipai u'inawuzunao mazidan otuma, mazan ipai daunuuda'u ïmawakan, na'iki aonaa bauta'apa ìnao wa'aka'o nii paudani otuma. ³²Atii ba'oran dono, omawakan naa kapam wuru'u ïdaiaro daunuz. ³³Aizii pidannao kadishita-kida-kao dono pamawaka-kizi iki. Na'ia'oram nii daiaroitapa oroo? Usha'apanum kau'an ipai 7 daonaioranao mazidan otuma,” ïkian.

³⁴Jesus dako'atin ïdyaun, ukian, “Daonaioranao na'iki zunnao wuru'u mashaapainao kidaz imi'i baara an, mazida'o nii pa'an ïdyaun. ³⁵Mazan aizii wuru'u daonaioranao na'iki zunnao Tominkaru widauniinaouz, na'iki ukadishita-kidan ni'oraz pamawaka-kizi iki, aona'o nii pa'an ïkaudaiarun oo ïmazidan. ³⁶Usha'apanum kau'an na'apa'o ni'i naa ïdyaun angelnao kawan. Aona'o ni'i naa powa'a ïmawakauzon. Ipai ïdyaun Tominkaru dainaou'u naa pa'idiwaru. Usha'apanum kau'an ukadishita-kidan idi ïdyaun pamawaka-kizi iki. ³⁷Moses kuwaa tukapa-kida kaimanaiman mishi'o wuru'u mawakainao kadishita-kida-kaoaz pamawaka-kizi iki. Na'apa watukapan usaadinpan Moses dau'an, ukowaadanuz udaru'o tikazi pu'ukapan kaiwada-karu kadunaa ida'a, mazan aonaa bauta'apa uanaba ka'awan. Uruu ida'a watukapan na'apam Moses dakotan Tominkaru, Abraham, Isaac na'iki Jacob Tominkarun nii. ³⁸Wuru'u Tominkaruz kakupainao Tominkarun, aonaa mawakainao Tominkarun mani, uruu idi Tominkaru tukapan pidannao kakupainao pa'idiwaru,” ukian ï'ati.

³⁹Uruu idi pabi'i kida tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u kian Jesus ati. “Kaimana'o na'iki sakitapa'o kaiwuru'u pudako'atinuz iparadan Tiichaa,” ïkian u'ati. ⁴⁰Uruu dauna'an aona'a naa powa'a Sadduceenao pishaan uruu, usha'apanum kau'an itaria'akan naa udako'atin ai paparadan koshan.

Kanom kaduz wuru'u Christ kii-kizaiz

(Matthew 22:41-46; Mark 12:35-37)

⁴¹Jesus kian wunao ati'i tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u, “Na'apa dii mooko wuru'u Christ,^c dakota-kaoaz David Takaan-daun nii? ⁴²⁻⁴³David

b 20:27 Sadducee: Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinoo di'ii.

c 20:41 Christ: wuru'u Tominkaru dyuudaniaz papidanannao zannaa nii. Putukapa Christ daua'o kaarita token ii.

kian pu'u pasaadanii kaarita Psalms ida'a, 'Naobanai Tominkaru kian òNaobanaa ati, pusakanata òdiwa'ora antanapu, atii òwaranuitapa-kidan putarubanao pu'ati.'"^d

⁴⁴Udauna'an Jesus kian koshan i'ati, "David dakotan pu'u uruu panaobanaa nii, na'apa di'i naa mooko wuru'u udaniitanuz uruu?"

Jesus aipan zaudinapa-karu tiichaapauzonao ai Moses kakinaori

(Matthew 23:1-36; Mark 12:38-40)

⁴⁵Ipai pidannao abatapan pu'u, Jesus kian patominapa-kidaniinao ati. ⁴⁶"Uzaudinapa pa'i wunao aia'a tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u. Īnaudapa pachi'ika'anpan dawuu za'aba'i kida'o kamicha daara an. Na'iki tuukia'oraz ĩaipan pataapa-kao umanawun kida'o pidannao nii, pidannao iribainapa kizi ii aka. Aonaa uda'ana'ana'a wuru'u ĩkaduz kidaz. Na'iki naudapainauz pasakanatan umanawun kida'o tabai ida'a, synagogue kida ii. Na'iki ĩnaudapa kapam pasakanatan, umanawunuinao taba ida'a aroapakizai ii. ⁴⁷Na'iki ĩnaudapa payaakaratan zunnao, mawakainao ĩdaiarunao, pazaamatan ida'an ĩsha'apauz kida. Na'iki ĩnaudapa paabata-kidan patoriinpan tomunu'iki. ĩnao Tominkaru pataka'utan nii tuukii manawun."

Zuna taan daua'o puraata sodi

(Mark 12:41-44)

21 ¹Aizii Tominkaru Dapu nazo ii, Jesus awunuutapan, kapuraatan kidainao pidannao taan puraata taa-karu nii Tominkaru ati. ²Na'iki utukapa kapam zun mapuraatanu'o, na'iki mawakaiba'a naa odaiaru, taan na'iki opaidan dya'utam wizi'i sodi kidainao puraata. ³Sariapa Jesus kian pidannao ati, "Ōkowaadan nii unao ati, di'oraz zuna'a, dobata otaan puraata ba'orainao ai. ⁴Usha'apanum kau'an ba'orainao taaniaz papuraatan, kaina'a diri'i'o zii ukawa'akun. Mazan aizii oroo kowas, pamapuraatanun pu'u, otaan kaiman-daun papuraatan pamashaapa-kinnaa sodi'i naa."

Jesus kowaadan na'apam nii Tominkaru Dapu kaboobi'ii-kao

(Matthew 24:1-2; Mark 13:1-2)

⁵Pabi'i kida Jesus tominapa-kidaniinao, kadakotin-kidan konaunam patukapan Tominkaru Dapu toma-kao. Utoma-kao umanawun kida'o na'iki konaunam kida'o kuba idi. Na'iki kaina'a kapam konaunam kida'o aimakaan pidannao taanii kida Tominkaru ati, udapu konaunamada-kinnao nii. Jesus kian i'ati. ⁶"Ipai wuru'u konaunam kida'oraz aimakaan utukapan da'a'a. Mazan kaina'a'o nii bauda'apa kamoo, kaiman-daunu'o nii ukaboobi'ii-kao, ipai wuru'u kuba kidaz kadishitapa kida'oraz kabaun."

Kichana'iki-kia'o amazada wa'atin daua'o

(Matthew 24:3-14; Mark 13:3-13)

⁷Sariapa Jesus tominapa-kidaniinao kian, "Tiichaa, na'apainim nii wuru'u aimakaan sha'apanuz kaikapa'a? Kanom ida'ana'o nii waaitapan wuru'u amazada sha'apanuz naa na'apa?" ĩkian.

⁸ Jesus kian i'ati, "Uzaudinapa pa'i aonaa kizi umariida-kao. Kaina'a iriba pidannao dakotinpan o'garu nii. Iwa'atin nii unao ida'ati na'iki ikian nii, 'O'garu Christ, tawuru'u Tominkaru kowaadauzoniaz padyuuda'azon kazaanaata'o nii papidanannao.' Ba'orainao kian nii unao ati. 'Aizii amazada ikodan naa patokon.' Mazan aonaa pa'i umako'ona'a idawu'ati. ⁹ Na'iki aonaa pa'i utariidina'ana'a uabatan dono wiizainao mizaataakapan ba'oran wiizai kida tuma, na'iki uabatan dono pidannao kashadaakapan, ito'orataakapan atii izowiaakapan pa'atiaaka kida. Usha'apanum kau'an ipai'o nii zii na'apa kida'o sha'apan kiwiin. Mazan aonaa kadimana'o nii mani wuru'u amazada ikodanuzu patokon uruu dauna'an."

¹⁰ Udauna'an ukian i'ati, "Kaina'a'o nii zii pidannao mizaataakapan ba'oran wiizai ii kida'o pidannao tuma. ¹¹ Na'iki kaina'a'o nii zii kichana'iki-kia'o imi'i baara nakainan, na'iki imi'i baara tada'okan nii. Na'iki kaina'a'o nii zii zamazi kaawan, na'iki kaina'a'o nii zii pabi'inaaka kida'o, kichana'iki-kia'o na'iki zaamainba'o rinai kaawan. Na'iki kaina'a'o nii zii utukapan aimakaan kichana'iki-kia'o aidinan aokazi iki.

¹² "Mazan ipai wuru'u aimakaan kida sha'apan ua'ii kaikapa'a, uzaamata-kao nii na'iki uantamikita-kao nii unaobanaitapan dikin ii o'garu. Panaadon pabi'i kida unao na'aka-kao nii synagogue iti kida, utiwaa-kidapa-kao nii, na'iki ukaboota-kao nii taraa-kizai iti. Na'iki pabi'i kida unao kadishita-kidaka-kao nii oo utiwaa-kidapa-kao nii tuubaru kidainao naobanainao kanaapu'u. Ipai'o nii ubaiaapan dikauda kida'o aimakaan na'apa o'garu dikin ii.

¹³ "Uruu dono turua'o nii ukowaadan Kaimana'o Kuwai odau'ana'o. ¹⁴ Ukau'an uaitapa kizi'i naa pa'i, diina'iti'i upishaa-kao an, aonaa kizi udopiidinan uaitapa'azon idi na'apam nii udako'atin pidannao paradan. ¹⁵ Usha'apanum kau'an o'taan nii uaitapa-kinnaa nii uparadan, uaitapa kizi na'apam nii udako'atin iparadan ipishaan dono unao. Uruu ida'ana'o nii ikaakinpan, aona'o nii itaitapan na'apam nii powa'a pakian u'ati.

¹⁶ "Uruu dono udarunao na'iki udaronao, na'iki u'inawuzunao na'iki ba'oran uiribannao, na'iki upaonarunao zaamata-kidan nii unao, atii pabi'i kida unao izowii-kidan nii. ¹⁷ Na'iki ipai'o nii pidannao to'ora-kizaitapan unao o'garu dikin ii. ¹⁸ Mazan aona'o nii bauda'apa uwaziwaan uzowaud. ¹⁹ Ukau'an ma'ozaka utaapa unyukunuu. Aonaa utaria'ana'a usha'apata-kao ai. Uruu ida'an mishi'o nii pa'an ukakupan diina'iti'i.

Jesus kowaadan na'apam nii Jerusalem kaboobi'ii-kao

(Matthew 24:15-21; Mark 13:14-19)

²⁰ "Aizii na'apainim pa'i utukapan ana'a naa soldyaanao koraratan Jerusalem. Uruu ida'an sariaapa'o nii uaitapan Jerusalem kaboobi'ii-kao kamoona kaawan naa wuru'u. ²¹ Marii kizi pa'i pidannao kawiiizi-tinpainao Judea Baara ii aka kidoopan midukuo iti. Aizii pidannao wuru'u mashaapainauouz donoi ii, marii pa'i ikidoopan. Aizii wunaou'u mashaapainauouz donoi dawun itnapu kida, aonaa pa'i iwa'ati'ina'a donoi ati. ²² Usha'apanum kau'an Jerusalem sannao pataka'uta-kao kamoona naa wuru'u kaawa'oraz. Uruu idi Tominkaru paradan tawuru'u saada-kariwaiz kotua'a naa mishiinan naa wuru'u. ²³ Uruu dono kasha'ora'o nii manawun aimakaan sha'apan zunnao ati wuru'u kaudaniinaouz patoba ii. Na'iki wunao ati'i biidapainauouz zii

ĩdainao. Na'iki uruu kamoo dono kasha'ora'o nii aimaakan baiaapa-kao di'ora'a amazada baara'a'a. Uruu dono'o ni'i naa Tominkaru pataka'utan wuru'u pidannaouz. ²⁴ Pabi'i kida pidannao zowii-kao nii mizaataaka-kinai marii idi. Ba'orainao zaamata-kao nii, na'iki ĩna'aka-kao nii poitoruinoo nii ba'oran wiizai kida kawana'ati, na'iki ĩkaudinoo nii dadara, mawinipinaa-daun. Uruu dono Gentilenaou'o ni'i naa kazowautapa na'iki waranuitapa Jerusalem sannao. ĩkazowautapan nii ĩdyaun atii Tominkaru aipan kawana'ati na'apam ukotua'ikin ĩkazowautapan na'ii.

Na'apam nii amazada Tominkaru dani wa'atin dono

(Matthew 24:29-35; Mark 13:24-31)

²⁵ “Kaina'a'o nii zii pana'a'o na'iki kichana'iki-kia'o aimaakan tukapa-kao, aona'o utukapauzo-kao usha'apauzon kamoo ati, kauzu ati na'iki wizinao ati. Ipai pidannao mashaapainaoz imi'i baara an, tuukia'o nii ĩtarian ĩabatan dono kichana'iki-kia'o wunu paran tururuinan, na'iki ĩtukapan nii udaru kida'o wunu paran tominan. ²⁶ Tuukia'o nii ĩtarian, pidannao dorauta'o nii patarian idi, usha'apanum kau'an ĩaitapa kaina'a'o nii zii kichana'iki-kii kida'o manawun aimaakan sha'apan da'ana'a imi'i baara an. Na'iki ipai'o nii amazada nakainan doko ii, uruu idi ipai'o nii aimaakan wuru'u doko ii kida'oraz zikadinan. ²⁷ Uruu dauna'an Daonaiora Aokazi Iki'o aidina'a-kan ni'i naa, uwa'atin aokazi iki isha'iz bii an, umanawunu'o pama'ozakan na'iki umanawunu'o pakonaunaman tuma. ²⁸ Aizii utukapan ana'a naa na'apa kida'o aimaakan sha'apan, aonaa utaria'ana'a, mishi'oraiman ukadishitapa ma'ozaka, na'iki doko iti uawunuutapa. Usha'apanum kau'an ukazannaata-kao kamoon maonapatan naa wuru'u.”

²⁹ Udauna'an Jesus kowaadan naa ĩ'ati di'itinapa-kinai kuwai. Kaikapa'o wuru'u ukianuz ĩ'ati: “Aushaa udi'itapa fig kadunaa kida na'iki ba'oran atamun kadunaa kida. ³⁰ Na'apainim utukapan an ukaanaban oo uanaba kida pa'inaadinan, sariapa uaitapan uruu ida'an wawunu donon maonapatan naa wuru'u. ³¹ Ukau'an na'apa'o nii kapam uaitapan wuru'u Tominkaru Naobanai-tinan kamoon maonapatanuz, utukapan ana'a naa wuru'u aimaakan kida sha'apanuz kaikapa'a. ³² Ōkowaadan nii u'ati aimaakan mishi'o, ipai'o nii aimaakan kida sha'apan na'apa, kai'o pidannao mawakan ua'ii ipai. ³³ Mishi mainaabatina'o nii ipai daunuuda'u aokazi na'iki imi'i baara, mazan wuru'u ōparadan kidaz aona'o nii na'apainim umainaabatinan.

Zaudinapa-karu

³⁴ “Uruu idi zaudinpa'a naa umashaapa. Aonaa umashaapa'ana'a utomapan dau'u karikaonan aroapa-karu na'iki tuzapa-karu. Na'iki aonaa udi'itinpa'ana'a soo usha'apaapa'azon dau'ati karikaonan aimaakan u'ati. Panaadon upadaida'anata-kao, na'apa basakara zaamatan kawan kotu'uz. ³⁵ Usha'apanum kau'an wuru'u aimaakan sha'apa'o ni'oraz sha'apan nii ipai amazada kawana'ati. ³⁶ Uruu idi uzaudinpa'a naa umashaapa. Na'iki karikaonan pa'i utoriinapa Tominkaru ati, ma'ozaka kizi utaapan unyukunuu, utukapan dono'o naa aimaakan kida wuru'u sha'apa'o ni'oraz ubii an, na'iki ma'ozaka kizi kapam unyukunuu ukadishita-kida-kao dono diina'iti'i, Daonaiora Aokazi Iki'o kanaapu'u.”

³⁷⁻³⁸ Uruu kia'o wuru'u Jesus tominapa-kidauzonuz pidannao ipai kamoo, Tominkaru Dapu ii. Na'iki ipai chaapi'iki pidannao makouzon da'i Tominkaru Dapu iti, uruu iabata'anan naa Jesus kakuwaapatinan. Aizii Jesus, ipai wachuupun da'i umakouzon Olive Naawa iti, na'iki una'ian nii bauda'apa maruta'o.

Jesus zowia'azoo-kao daua'o

(Matthew 26:1-5; Mark 14:1-2; John 11:45-53)

22 ¹ Aizii maonapa'a naa Bread Mawiki'ina'o Nikauzo-kao Kamoon kaawan. Uruu Passover Kamoon kia'oraz udakota-kao. ² Faadaanao zowaunaanao na'iki tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u, tuukii itarian pasha'apatan Jesus pidannao awun za'a. Uruu idi ikadakotin-kidan na'apam nii pazaamata-kidan Jesus, iaipan pazowii-kidanuzu pidannao daida'an.

Judas kaakapaan Jesus

(Matthew 26:14-16; Mark 14:10-11)

³ Sariapa Satan morotinan Judas, Iscariot kia'oraz udakotapa-kao. Uruu tawuru'u 12 Jesus tominapa-kidaniinao bii iki'oraz. ⁴ Sariapa Judas makon faadaanao zowaunaanao di'iti, na'iki kazannaatapauzonao Tominkaru Dapu zowaunaanao di'iti. Na'ia'a naa Judas kadakotinan ituma, na'iki ukowaadan naa i'ati na'apam nii pazaamata-kidan Jesus. ⁵ Tuukii ikonaukian, uruu idi ikian Judas ati, "Wakawinipinaatan nii pugaru." ⁶ Kaiman Judas ati puraata taa'azoo-kao pa'ati. Uruu dauna'an uabatapan naa na'itim nii Jesus makon. Uruu na'ia'o ni'i naa uaipan pazaamata-kidan Jesus, iribainao pidannao daida'an.

Passover wanyukunuunaa minziiwa-kida-kao

(Matthew 26:17-25; Mark 14:12-21; John 13:21-30)

⁷ Aizii kaawa'a naa Bread Mawiki'ina'o Nikauzo-kao Kamoon, na'apain kapam kaznizonao zowiauza-kao Passover wanyukunuunaa nii. ⁸ Uruu idi Jesus dyuudan Peter na'iki John. Ukian i'ati, "Unao pa'i minziiwa-kida Passover wanyukunuunaa wanikan nii."

⁹ "Na'iam nii puaipan waminziiwa-kidanuzu?" ikian Jesus ati.

¹⁰ Jesus kian i'ati, "Umako dono'i iti. Aizii ukaawan an na'iti, daonaiora kapowanka'o wunu moto zo'an ikodapan nii unao. Uda'an uruu padawu'ati, na'iki umorota udawu'ati kabaun nazo'iti. ¹¹ Na'iki ukii kadapu'o ati na'ii. 'Tiichaa pishaa-kidan na'iam dii kabaun nazoo wuru'u aroapa-kizaiz unika kizi ni'oraz Passover wanyukunuunaa baokopa patominapa-kidaniinao tuma?' ¹² Sariaapa'o nii kadapu'o tukapa-kidan u'ati udaru'o kabaun nazoo doko ia'o kapam, na'iki ipai'ora'a naa uminziiwa-kida-kao aroapa-kizai nii. Ukau'an na'ii usaabaa ipai wanyukunui," Jesus kian i'ati. ¹³ Udauna'an imako'o-kan naa dono'i iti. Ikaawan na'iti na'apa mishi ipai aimaakan sha'apan Jesus paradan kawana'ati. Uruu idi na'ia'a naa iminziiwa-kidan Passover wanyukunuunaa.

Ubaukapan naa Jesus aroopan Passover Kamoon dono

(Matthew 26:26-30; Mark 14:22-26; 1 Corinthians 11:23-25)

¹⁴ Aizii kamoo tipitan dauna'an, Jesus na'iki 12 utominapa-kidaniinao sakanatan naa baokopa miisa^e ida'a. ¹⁵ Na'ia'a naa Jesus kian i'ati, "Tuukia'o ònika'azon unao tuma wuru'u di'oraz Passover wanyukunuunaa òzowii-kao ua'ii. ¹⁶ Usha'apanum kau'an aona'o nii powa'a ònikauzon unao tumazu, atii diina'iti zii'i, Tominkaru tukapa-kidan dono'o naa panaobanai-tinan ipai pidannao ati, na'iki uipaian ana'a naa pasha'apatan ipai wuru'u pasha'apata'azoonii kidaz."

¹⁷ Udauna'an uzaamatan koopo kawazo'o wine idi, na'iki utoriinapa-kidanuz Tominkaru ati. Udauna'an utaan, na'iki udobata-kidan naa wine wuru'u koopo zo'a'oraz ipai wunao kawana'ati'i 12 utominapa-kidaniinaouz. Na'iki ukian i'ati, "Marii ipai unao tuzan di'oraz wine. ¹⁸ Aizii ògaru, aona'o ni'i naa powa'a òtuzan wuru'u di'oraz wine, toma-kariwaiz Passover riwunnaa nii, atii diina'iti'o nii zii koshan òtuzan wine, Tominkaru tukapa-kidan dono'o naa panaobanai-tinan ipai pidannao ati."

¹⁹ Udauna'an uzaamatan naa bread, na'iki utoriinapa-kidanuz Tominkaru ati. Udauna'an udushowan naa bread na'iki utaan naazu patominapa-kidaniinao kawana'ati kida. Na'iki ukian i'ati, "Aizii di'i ònanaa wuru'u, òtaaniaz unao dikin ii. Marii kizi pa'i karikaonan unikan bread kaikapa'a, unyukunuitapa-kinaa nii ògaru."

²⁰ Paaroopan dauna'an uzaamatan koshan wuru'u koopoz, paida'o wine idi, na'iki udobata-kidan naa ikawana'atiz. Ukian i'ati, "Di'oraz wine koopo ida'a'oraz kainaabata'o mishi'o nii Tominkaru sha'apatan pa'ina'o pasha'apata'azooniaz unao ati/ òizain ida'an, umishiinan nii òizain shootan ida'an unao ati." ²¹ Jesus kian, "Mazan wuru'u pidan zaamata-kida'o ni'oraz ògaru òmin-arooan, kaina'a uruu kaida'a'a. ²² Mazan mishi, Daonaiora Aokazi Iki'o mawakan nii kaikapa'a, na'apa Tominkaru aipan kawana'ati. Mazan kasha'ora'o nii manawun pidan baiaapan uzaamata-kidan dikin ii uruu." ²³ Sariapa Jesus tominapa-kidaniinao paradan pa'atiaaka kida. Iaitapa'azon na'ia'oram pidan pabi'i wuru'u zaamata-kida'o ni'oraz uruu.

Jesus kadakotinan naobanai-tinapa-karu dau'u

²⁴ Uruu dauna'an, Jesus tominapa-kidaniinao kashadaakapan naa pa'atiaaka kida. Usha'apanum kau'an ipai i'dyaun iaipinan tuubaruo pidan nii pamin-kaudinannao ai. ²⁵ Uruu idi Jesus kian i'ati, "Aizii kingnao wuru'u kazowau-tapainaoz ipai pidannao, ipai amazada kawana'ati, ma'ozaka ikazowautapan wuru'u pidannaoz. Na'iki wuru'u naobanai-tinpainao kidaz pidannao, tuukii iaipan pidannao dakotan paugaru kamarainpanu'o naobanai nii. ²⁶ Mazan unao, aonaa una'apa'ana'a inao kawan. Mishi'oraiman, na'ia'oram pidan unao bii'i, tuubaruo utaapinpan, marii utaapinan pidan waranuitapa-kidina'o kawan. Na'ia'oram pidan naobanai-tinpa'o, marii utaapinan poitorui kawan.

e 22:14 miisa: English ida'an, table. **f 22:20** Tominkaru sha'apatan pa'ina'o pasha'apata'azooniaz unao ati: uruu dakota-kao Pa'ina'o Covenant. Putukapa kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii, 'covenant' waranu'u.

²⁷Kanom kaina'a tuubaru'o nii pidan? Wuru'u sakanatapa'oraz, zaudapa'oraz aimakaan sha'apata-kao pa'ati? Oo wuru'u kaudina'oraz u'ati? Mishi tuubaru'o pidan wuru'u sakanatapauzoz. Mazan ôgaru kian aonaa una'apan. Usha'apanum kau'an ôgaru na'apa poitorui kawan ômashaapan, ôkaudinan unao bii'i. ²⁸Atii di'i aonaa uwa'akan ôgaru ôbaiatan pu'u kasha'ora kida'o aimakaan. ²⁹Mazan ôzaamatan unao kazowautapa'o nii pidannao diina'iti'i. Na'apa ôdaru zaamatan kawan ôgaru kazowautapa'o nii ipai papidanannao. ³⁰Uaroopan nii na'iki utuzan nii ôtuma ônaobanai-tinapa-kizi ii. Na'iki usakanatan nii umana-wunu'o tabai kida ida'a. Na'iki na'ia'o ni'i naa unao kazowautapan ipai dau-nuuda'u Israel takaan-daunnao,^s wuru'u 12 udainao di'iki'oraz naa iiribainan."

Jesus kowaadan Peter ati, utaapa-kidan nii paaitapan paugaru

(Matthew 26:31-35; Mark 14:27-31; John 13:36-38)

³¹Jesus kian koshan, "Simon, puabata ôparadan. Satan pishaani'i naa Tominkaru unao dau'an, ukau'an utiwaa-kidapan nii unao, na'apa pidan manaruan kawan zaishi padyukuo ai. ³²Mazan ôtoriinapani'i naa pugaru ati Simon, punyukunuu ma'ozaka kizi, aonaa kizi pumuudan pumishidapan ôgaru. Na'iki puma'ozakada'a naa pa'i ba'oran mishidainao nyukunuu, pupadantan dono ô'ida'ati."

³³Sariapa Peter kian u'ati, "Naobanai, ôgaru, turuu ôtaraa-kidinan na'iki ômawakan putuma."

³⁴Jesus kian u'ati, "Peter, aizii wuru wamarutan ida'a, kuruku ka'aranpan ua'ii, pumariidinan nii idikinau ôdau'an. 'Aonaa ôaitapan uruu,' pukian nii ôdau'an pidannao ati."

Jesus kakinaowan patominapa-kidaniinao

³⁵Jesus kian 12 patominapa-kidaniinao ati, "Tawuru dono'o, ôdyuudauzo-nuz umakon mapuraatan-daun, masaakon-daun, na'iki aonaa una'akan ba'oran udazkidi kida. Kanom ba'oran tuukia'o uaipan uruu dono?"

"Aonaa kanom," i'kian.

³⁶Uruu idi Jesus kian i'ati, "Mazan aizii kanom kaina'a'o upuraatan, na'iki usaakon, marii una'akanuzu. Aizii kanom aona'o mizaataaka-kinai marii nii u'ida'a, marii usellian pachaakitan patorii-kinaa nii pamarian nii. ³⁷Usha'apanum kau'an, saada-kariwaiz Tominkaru paradan wuru'u ôdaua'oraz mishiiinan ni'i naa wuru'u," ukian i'ati. "'Uzowii-kao nii na'apa pidannao sha'apaapainao kawan oia'o.' Aizi'o ni'i naa pa'an wuru'u saada-kariwaiz Tominkaru paradan, ôdaua'oraz mishii-kao," Jesus kian.

³⁸Sariapa Jesus poitorunao kian, "Wanaobanaa, putukapa di'i kaina'a dya'utam mizaataaka-kinai marii wa'ida'a."

"Turua'o nii wuru'u," Jesus kian i'ati.

Jesus toriinpapa'anan Olive Naawa iti

(Matthew 26:36-46; Mark 14:32-42)

³⁹Jesus makon naa Olive Naawa iti patominapa-kidaniinao tuma. Ukaduz umako'anpauzon na'iti. ⁴⁰Aizii i'kaawan na'iti, Jesus kian i'ati, "Utoriinapa pa'i aonaa kizi ukaakinpan unyukunuu tiwaa-kidapa-kao an."

⁴¹ Udauna'an umako'okan naa i'ai, na'apa mani umunapon pidan ka'iitan kawana'ati kabootan kuba. Na'ia'a naa Jesus kodoru'ukan na'iki utoriinpan naa. ⁴² Ukian kaikapa'a: "Ôdaru, punyukunuu na'apan an, puzikada shoman ô'ai wuru'u kaziwa'oraz aimaakan baiaapa-kida'azoo-kaô ô'ati. Mazan aonaa ôaipan kawana'ati mani, soo puaipan kawana'ati pa'an." ⁴³ Sariapa angel aokazi iki'o kaawan Jesus ida'ati, uma'ozakada'anan unyukunuu. ⁴⁴ Tuukii Jesus dopian panyukunuu ii, na'iki kaziwa utaapan unyukunuu. Uruu idi tuukii utoriinpan padaru ati. Atii umashikan sabian na'apa izai kawan.

⁴⁵ Uipaijan dauna'an patoriinpan, uru'u naa umakon patominapa-kidaniinao di'iti. Uikoda idyaun ipai ida'awun, panyukunuu kasha'oran idi. ⁴⁶ Ukian i'ati, "Kandii nii uda'awupan? Upokoda, na'iki utoriinapa mishi'oraiman, aonaa kizi ukaakingpan utiwaa-kidapa-kaô an," ukian i'ati.

Jesus zaamata-kaô daua'o

(Matthew 26:47-56; Mark 14:43-50; John 18:3-11)

⁴⁷ Jesus kadakotinan pu'u zii patominapa-kidaniinao ati, uru'u naa pidan-nao wa'atin kasaba'u, kasaba'uan Judas dawu'ati. Uruu 12, Jesus tominapa-kidaniinao bii iki'o. Aizii ikaawan, sariapa Judas kissitan Jesus. ⁴⁸ Mazan Jesus kian u'ati, "Judas, pukissitan ida'an pukaakapaan Daonaiora Aokazi Iki'o?"

⁴⁹ Aizii Jesus tominapa-kidaniinao tukapan idi wuru'u aimaakan sha'apanuz na'apa, sariapa ikian, "Wanaobanaa, turua'a naa wakaiwaan wamarian aizii?" ⁵⁰ Upu'a'a naa mazan bauda'apa pidan Jesus tominapa-kidaniinao bii iki'o, so'ota'akan naa marii za'aba'i, na'iki usa'ukan Umanawunu'o Faadaa poitoru tain.

⁵¹ Mazan Jesus kian i'ati, "Turua'a naa!" Udauna'an upishata'akan naa pidan tain na'iki kaiman usaaba'akan powaa itiz.

⁵² Udauna'an Jesus kian naa faadaanao zowaunaanao ati, na'iki kazaanaatapaazonao Tominkaru Dapu zowaunaanao ati, na'iki kazowautapaazonao Jewnao ati, "Kaikapa uwa'atin ô'ida'ati'i, una'akan marii na'iki chipirari za'aba'i kida, zaamata'ana'o kawan zowii-miki pidan?" ⁵³ Ipai kamoo sha'atii ôtominao-kidan pidanna Tominkaru Dapu ii, upu'u aonaa uzaamatan ôgaru na'ii. Mazan mishi aizii wuru wamarutan ida'a ôkashaapa-kaô na'iki ôtaa-kaô unao ka'u iti. Usha'apanum kau'an aizi'i naa Satan ma'ozakatinpan kamoon kaawan."

Peter mariidinan daua'o

(Matthew 26:57-58, 69-75; Mark 14:53-54, 66-72; John 18:12-18, 25-27)

⁵⁴ Udauna'an iizaamata'akan naa Jesus, na'iki ina'akan naaz umanawunu'o faadaa dapu iti. Peter na'iti kapam umakon idawu'ati, mazan munapo uwa'akinpaanan i'ai. ⁵⁵ Uruu idi na'ia'a naa tikazi pu'ukada-kaô panibazoo ii. Na'iki na'ia'a naa pidanna sakanatapan awauta tikazi dazaba an. Peter na'ii kapam usakanatapan ibii ii. ⁵⁶ Udauna'an poitoruiaba tukapankan naa uruu, tikazi maodapan pu'u. Uruu idi sariapa oawunuupan uawun baara iti, na'iki okian, "Di'oraz daonaiora'a, uminauda'uitapaazonii kapam Jesus."

⁵⁷ Mazan sariapa Peter mariidinan, na'iki ukian o'ati, "Aonaa ôaitapaazon uruu."

⁵⁸ Masakauda'u uruu dauna'an, daonaiora tukapankan naa kapam Peter. "Pugaru uminauda'u kaduz kapam," ukian.

Mazan Peter kian u'ati, "Aonaa õgaru mani."

⁵⁹ Atii tomunu'iki zaa uruu dauna'an, ba'oran daonaiora paradan ma'ozaka Peter dau'an. "Mishi'o wuru'u Jesus minauda'u kaduz arawu'u, na'iki uruu Galilee Baara san kapam, aonaa umainaabanan," ukian pidannao ati.

⁶⁰ Mazan Peter kian koshan u'ati, "Aonaa õaitapan kanom daua'o kaiwuru'u pukadakotinanz." Aonaa zii Peter ipaian pakadakotinan, uru'u naa kuruku ka'aranpan. ⁶¹ Upu'a'a naa Jesus tanawatinan, na'iki sariapa uawunuupan Peter di'iti. Uruu idi sariapa Peter nyukunuua'akan uparadan, tawuru'u ukianuz, "Aizii wuru marutan ida'a pumariidinan nii idikinau õdau'an kuruku ka'aranpan ua'ii. 'Aonaa õaitapan uruu,' pukian nii õdau'an." ⁶² Uruu idi sariapa Peter koditan pidannao bii iki, na'iki umakon paniba itinapu. Na'ia'a naa uzaadan tuukii, tuukii.

Jesus banikiita-kao na'iki uba'izii-kao

(Matthew 26:67-68; Mark 14:65)

⁶³ Aizii pidannao wuru'u watchmantapainao kidaz Jesus, ibanikiitan naa uruu. Udauna'an itiniautapan na'iki ita'iautapan naa uruu. ⁶⁴ Udauna'an ishibatana na'iki ido'otan naa uawun baara kamicha idi, na'iki ikian u'ati, "Aushaa, pukowaada wa'ati na'ia'oram pidan wuru'u tinika'oraz pugaru?" ⁶⁵ Na'iki dikauda kida manawun imanamiki u'ati.

Jesus na'aka-kao Jewnao kootowapa-kizi iti

(Matthew 26:59-66; Mark 14:55-64; John 18:19-24)

⁶⁶ Atii wakanadan. Aizii uruu chaapi'iki, chaapi'ikiiman uru'u naa kazowau-tapainao Jewnao, na'iki faadaanao zowaunaanao, na'iki tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u, ipai inao baokopatinan. Udauna'an idapada-kidan naa Jesus pakootowapa-kizi iti. ⁶⁷ Na'ia'a naa ikian u'ati, "Aizii pukowaada'a naa wa'ati mishi'o wuru'u pugaru Christ?"^h

Mazan Jesus kian i'ati, "Okowaadan an u'ati, aona'o nii umishidan õparadan. ⁶⁸ Na'iki õpishaan an unao, aona'o nii udako'atin õparadan. ⁶⁹ Mazan kadimana'o ni'i naa pa'an Daonaiora Aokazi Iki'o sakanatan Tominkaru ma'ozaka'o diwa'ora antanapu."

⁷⁰ Uruu idi ipai inao kian u'ati, "Ukau'an mishi'o wuru'u pugaru Tominkaru Dani?"

"Una'apan sha'atii kaiwuru'u upishaanuz õgaru na'apa," ukian i'ati.

⁷¹ Udako'atin idi iparadan na'apa, sariapa ikian, "Kandii nii waipan zii dikauda'o aimaakan kowaada-kao udau'u, waabatan pu'u kaimanaiman udako iki na'apam ukian padau'an."

Pilate pishaan daua'o Jesus

(Matthew 27:1-2, 11-14; Mark 15:1-5; John 18:28-38)

23 ¹ Uruu idi ipai pidannao, wuru'u abatapainao kidaz na'ii kadishia'akan. Udauna'an ina'akan naa Jesus Pilate di'iti. Atii ikaawa-kidan

h 22:67 Christ: wuru'u Tominkaru dyuudaniaz papidanannao zannaa nii. Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

na'itizu. ²Na'ia'a naa ikaakapaan Jesus Pilate ati. "Aushaa puabata wakuwaa di'oraz pidan dau'ana'a, waabatan ukakinaopan pidannao pana'iti karikaonan. Na'iki aonaa uaipan ikawinipinaan tax Rome ia'o naobanai ati. Na'iki tuukii udakotinpan Christ nii. Na'iki udakotinpan king nii Jewnao ati," ikian Pilate ati.

³Udauna'an Pilate pishaan naa Jesus, "Mishi pugaru wuru'u king ni'oraz Jewnao ati?"

"Una'apan sha'atii kaiwuru'u puna'apanuz," Jesus kian u'ati.

⁴Udauna'an Pilate kian naa faadaanao zowaunaanao ati, na'iki ipai kasaba'ukinpainao pidannao ati, "Aonaa kanom oikodan dikauda'o nii aimakaan usha'apatan. Uruu idi aonaa kanom dikin ii usha'apata-kao."

⁵Mazan ma'ozaka pidannao dako'atin uparadan, na'iki ikian u'ati, "Aizii ipai'i naa ukakinaowan pidannao, wuru'u kawii-tinpainao kidaz wawiizi Judea Baara an. Uruu idi tuukia'a naa pidannao kashadaakapan, na'iki aona'a naa powa'a imishidan oo isha'apatina'azon wuru kawana'ati'o Rome iki'o naobanai kakinaori kidaz. Galilee Baara iki'o wuru'u usakadanuz pakakinaopan pidannao, atii di'i, aizii kaawa'a naa uruu da'ati'i," ikian Pilate ati.

Herod pishaan daua'o Jesus

⁶Pilate abatan idi ina'apan, sariapa ukian i'ati, "Kanom san uruu, Galilee Baara san?" ⁷Aizii uaitapan idi Jesus wa'atin Herod kazowautapanii wiizai di'iki, sariapa udyuudan una'aka-kao Herod di'iti. Usha'apanum kau'an uruu dono, na'ia'o Herod Jerusalem ii. Uruu dauna'an ina'akan naa Jesus Herod di'iti. ⁸Tuukii Herod konaukii-kidan patukapan Jesus, usha'apanum kau'an kotua'iki'ora'a naa uabatautan Jesus dau'an. Na'iki tuukia'o utukapa'azon aimakaan wuru'u pabi'inaaka kida'oraz Jesus sha'apaapauzon. ⁹Uruu idi, iriba sodi kida upishaan Jesus, mazan aonaa bauda'apa udako'atin uparadan. ¹⁰Mazan upu'a'a naa faadaanao zowaunaanao, na'iki tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u maonapadinan Herod dazaba ati, na'iki ikowaada iriba dikauda kida'o aimakaan u'ati, Jesus dau'an. ¹¹Udauna'an Herod na'iki baokopa pasoldyaannao tuma, imakinaotan na'iki ibanikiitan naa Jesus kakaiba'azonnaa kida'o ida'an. Udauna'an ikaiwada-kidan naa u'ati naobanainao kamichan kaduz. Uruu dauna'an Herod dyuudan naa koshan uruu powaa iti Pilate di'iti. ¹²Uruu kamoo dono Herod na'iki Pilate kaimanaakan. Uruu ua'ii aonaa ikaimanaakauzon.

Pidannao aipan Jesus zowii-kao

(Matthew 27:15-26; Mark 15:6-15; John 18:39-19:16)

¹³Udauna'an Pilate dapadan naa faadaanao zowaunaanao, na'iki naobanaitinpainao kida pidannao, na'iki ba'oran pidannao kida. ¹⁴Aizii ibaokopatinan dauna'an, uruu naa ukian i'ati, "Unao zaamatanii, na'iki ukaawa-kidanii wuru'u di'oraz daonaiaora'a. Na'iki ipai unao ukowaadan o'ati, ukakinaopan pidannao pana'iti. Na'iki ipai'i naa amazada kawana'ati pidannao to'oran naobanai Rome iki'o ati. Aizii di'i utukapa na'apam okootowapa-kidanuz, unao abatan pu'u. Mazan aonaa oikodan dikauda'o nii aimakaan usha'apatan, unao kowaadan kawan o'ati. ¹⁵Aizii Herod na'apa kapam, aonaa kanom uikodan dikauda'o nii usha'apatan. Uruu idi'o wuru'u udyuudanuz uruu

powaa ati da'ati'i. Aonaa kanom dikauda'o nii wuru daonaiora sha'apatanu'u. Ukau'an aonaa kanom dikin ii uzowii-kao. ¹⁶Uruu idi ōba'izii-kidan nii karikaonan uruu, udauna'an marina'a naa umuuda-kao." ¹⁷[Passover Kamoon dono, karikaonan da'i Pilate kodita-kidauzon i'ati bauda'apa pidan, taraa-kizai iki.]ⁱ

¹⁸Mazan pidannao kadakoinan u'ati aonaa masakauda'u mani. "Marii uzowii-kao, pukodita-kida pa'an Barabbas wa'ati," i'kiainan u'ati. ¹⁹Aizii Barabbas, wuru'u utaratapa-kaoaz, uzauda-kao idi'o utoman to'orataakakaru pidannao ati, i'to'ora-kinaa nii Rome iki'o naobanainao ati, wuru'u Jerusalem iainao kidaz. Uruu dono bauda'apa pidan zowii-kao. Uruu idi Barabbas zauda-kao udikin ii.

²⁰Tuukii padamata Pilate tiwaan pakodita-kidan Jesus, uruu idi na'apa koshan ukian i'ati kiwiini'o kawan. ²¹Mazan ma'ozaka i'kadakoinan u'ati. "Marii utauka-kao cross di'iti! Marii utauka-kao cross di'iti!" i'kiainan u'ati.

²²Upu'u Pilate tiwaan paparadan i'ati. Uruu idikinautan naa uparadan na'apa i'ati. "Kanom mooko dikauda'o nii usha'apata? Aonaa kanom ōikodan dikauda'o nii usha'apatan. Ukau'an aonaa kanom dikin ii uzowii-kao. Uruu idi ōba'izii-kidan nii karikaonan uruu na'iki udauna'an marina'a naa umuuda-kao," ukian pidannao ati.

²³Mazan powa'a zii i'kadakoinan u'ati diiwa'o ida'an. "Marii utauka-kao cross di'iti," i'kiainan u'ati. I'kadakoinan u'ati, atii i'dikintan uruu. ²⁴Uruu idi na'apa'a naa Pilate dyuudan Jesus sha'apata-kao, pidannao aipan kawana'ati. ²⁵Na'iki ukodita-kidan naa i'ati pidan wuru'u zauda-kariwaiz umizaataakapakidan pidannao, na'iki uzowian pidan. Udauna'an utaa'akan naa Jesus pidannao ka'u iti, marii kizi'i naa i'sha'apatan uruu Jewnao aipan kawana'ati.

Jesus tauka-kao cross di'iti

(Matthew 27:32-44; Mark 15:21-32; John 19:17-27)

²⁶Udauna'an soldyaanao na'aka'akan naa Jesus. Aizii i'makopa-kizi an i'ikodan pidan kaawa'aka'o zii Jerusalem ati. Simon kia'o u'uu, Cyrene san wuru'u pidanaz. Sariapa soldyaanao zaamatan Simon na'iki i'dyuudan naa uwaodatan Jesus dawu'ati wuru'u cross ni'oraz atamun tu'uz. ²⁷Na'iki iriba, iriba pidannao makon tazatappan Jesus dawu'ati. Aizii zunnao na'ii kapam i'ibii ii, tuukii i'muraan Jesus. ²⁸Mazan Jesus kian i'ati, "Zunnao, Jerusalem sanaabanao, aonaa uzaada'ana'a ōdau'an. Mishi'oraiman uzaada pa'an unao dau'an, na'iki udainao dau'an. ²⁹Usha'apanum kau'an kaina'a'o nii kamoo kaawan, uruu dono pidannao kian nii. 'Konaukia'o nii pa'an zunnao aona'oraz na'apainim i'kaudaniizon, aona'oraz i'biida-kidauzon koraidaonaa.' ³⁰Uruu dono tuukia'o nii pidannao aipan midukuonao dikitan paugaru, na'iki tuukia'o nii i'aipan naawazi dizan paugaru. ³¹Aizii di'i wuru'u utukapaniaz dikauda'o aimaakan sha'apata-kao ō'ati kaikapa'a, aonaa kanom dikin ia'o mani, aitaniiimana'o nii manawun dikauda'o aimaakan baiaapa-kida-kao Jerusalem sannao ati, i'sha'apaapan dikin ii oii kida'o aimaakan."

³²Kaina'a kapam soldyaanao na'akan dya'utam daonaioranao zowii-karu nii, i'nao zaamata-kao i'sha'apatan idi dikauda kida'o aimaakan. ³³Udauna'an

i 23:17 Kiwiini'o saada-kariwai ida'a, aonaa di'oraz saadinpanu'u.

ikaawan naa wuru di'iti'i amazada dakotapa-kariwaiz Pidan-Zowau-Niwa'uz-naawa kii. Na'ia'a naa itaukan Jesus cross di'iti. Na'iki dya'utam daonaiaoranao tauka-ka'o udazaba'a. Bauda'apa udiwa'ora antanapu, ba'oran uwasha-baron antanapu. ³⁴Pataukinapa kizi iki Jesus kian padaru ati, "Ōdaru, pumainaabata wuru'u dikauda'o aimaakan īsha'apataniaz ō'ati kaikapa'a, usha'apanum kau'an aonaa īaitapan kanom ni'o wuru'u pasha'apaapanuz aimaakan kaikapa'a." Udauna'an soldyaanao makinaotinan naa, patukapakinaa nii na'ia'oram nii pidan zaamata Jesus kamichan pa'idiwau nii.

³⁵Uruu dono iriba pidannao awunuutapan Jesus tauka-ka'o. Aizii Jewnao naobanaanao, tuukii pa'an ībanikiitan uruu. Kaikapa'a wuru'u īkianuz. "Uruu kazannaapa'o ba'oran pidannao. Aizii watukapa kizi'i naa mooko, umishiin an uruu Christ, Tominkaru zaamataniaz, na'iki udyuudaniaz kazannaata'o nii papidanannao, marii aizii ukazannaatinan paaipan ati," īkian udau'an.

³⁶Aizii soldyaanao na'apa kapam ībanikiitan uruu. Udauna'an itaan naa uriwun nii mawinipina'o wine idi. ³⁷Na'iki īkian u'ati, "Umishiin an mishi pugaru wuru'u king ni'oraz Jewnao ati, pukazannaatinan nii puaipan ati."

³⁸Aizii atamun ida'a, uzowau paawa'a itaukan pasaadanii. Kaikapa'a wuru'u īsaadaniaz: "Dii wuru'u King, Jewnao ati."

³⁹Aizii bauda'apa wuru'u tauka-kariwainaouz Jesus dazaba'a, uparadan dikauda'o ida'an Jesus ati. "Umishiin an pugaru Christ,^j pukazannaatina'a naa aizii puaipan ati, na'iki pukazannaata waunao kapam," ukian.

⁴⁰Mazan sariapa uiriban to'orauanuzu. Na'iki ukian u'ati, "Aonaa mooko pukichana'ikin puparadan Tominkaru dau'an kaikapa'a? Aonaa mooko pudī'itapan na'apam pupataka'uta-ka'o na'iki pumawakan nii na'apa uruu kawan. ⁴¹Mazan aonaa kanom dikin ia'o mani upataka'uta-ka'o, aonaa kanom oia'o nii usha'apatan. Mazan waunao, wapataka'uta-ka'oaz kaikapa'a, washa'apatan idi'o oia'o." ⁴²Udauna'an ukian Jesus ati, "Jesus, punyukunuupa pa'i ōgaru punaobanaita-ka'o ana'a naa."

⁴³Jesus kian u'ati, "Ōkowaadan nii pu'ati mishi'o: aizii na'ia'o nii kapam pugaru ōtuma konaukii-kizai aokazi ii."

Jesus mawakan daua'o

(Matthew 27:45-56; Mark 15:33-41; John 19:28-30)

⁴⁴Aizii sakitapa kamoo, ipai amazada maruta'akan uruu wiizai di'ii, atii daawadata kamoo. Uruu dauna'an zii koshan amazada kanadan. ⁴⁵Aizii Tominkaru Dapu nazo ii masha'apakiaka kamicha mada wuru'u awauta-pa'oraz unazoo kida,^k kuzuuta'akan pazikon an, doko iki atii uwaranu iti. ⁴⁶Upu'a'a naa Jesus kadako'okan naa diiwa'o ida'an. "Ōdaru, puka'u iti ōtaan ōdorona," ukian. Mazan umawaka'akan naa.

⁴⁷Na'ia'o soldyaanao zowaunaa awunuutapan, uruu idi ipai uabatan, na'iki utukapan na'apam aimaakan sha'apan. Uruu idi tuukii ukonaukii-kidan Tominkaru na'iki ukian, "Mishi'o mishi kaimana'o pidan arawu'u," ukian.

j 23:39 Christ: wuru'u Tominkaru dyuudaniaz papidanannao zannaa nii. Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii. k 23:45 kamicha mada wuru'u awautapa'o-raz unazoo kida: Putukapa kaarita token ii 'Tominkaru Dapu' dau'an, Parada-karu Masha'apannaada-kinao ida'a.

⁴⁸Na'iki ipai pidannao wuru'u awunuutapainao kidaz na'ii, ipai kapam itukapan wuru'u aimakaan kida sha'apanuz. Tuukii idi'itipan na'iki ikasha'oran aimakaan sha'apata-kaos idi na'apa. Udauna'an i'kiwan naa. ⁴⁹Aizii pidannao wuru'u aitapainao kidaz Jesus, na'iki wuru'u tominpauzonao kidaz u'idi'iki, na'ii kapam iawunuutapan. Na'iki zunnao wuru'u wa'atiinaouz utuma Galilee Baara iki, na'ii kapam baokopa ituma, munapo ikadishitapan na'iki iawunuutapan.

Na'apam Jesus dida-kaos

(Matthew 27:57-61; Mark 15:42-47; John 19:38-42)

⁵⁰⁻⁵¹Uruu dono na'ia'o pidan, Joseph kia'o u'uu. Arimathea iki'o, Judea Baara ia'oraz wiizai. Kaimana'o pidan uruu, na'iki sha'apata'o ipai aimakaan Tominkaru aipan kawana'ati. Na'iki tuukia'o uzaudapan Tominkaru naobanai-tinan kamoon kaawan. Padamata Jewnao, kazowautapaniinao pidannao tuma'o uzaamatinpan, mazan upu'u aonaa unyukunuu na'apan iparadan kawana'ati, na'iki aonaa unyukunuu na'apan wuru dau'ana'a isha'apatanuz Jesus kaikapa'a. ⁵²Sariapa umakon upishaa'anan Pilate Jesus nanaa dau'an. Na'apa Pilate nyukunuu. ⁵³Uruu idi umakon naa Jesus tauka-kizinao iti, na'iki na'a'a naa utoka-kidan unanaa. Na'iki upapidan naazu baraka'o kamicha mada idi. Kaina'a ukichadanii kuba, mawakainao uun nii, na'iki aona'o zii kapam ukaiwauzo-kaos. Na'iti'i naa una'akan Jesus nanaa na'iki na'ia'a naa umudanuz. ⁵⁴Friday wachuupunin wuru'u udida-kaos, Jewnao sookapauzon kamoon maonapatan pu'a'a naa.¹

⁵⁵Aizii zunnao wa'atiinaouz Jesus tuma Galilee Baara iki, na'iti imakon baaranai iti. Uruu idi itukapa na'iam naa unanaa muuda-kaos. ⁵⁶Uruu dau'ana'an i'kiwan naa pamashaadinapa kizi iti, itoma'anan naa kaduunuribai pakaduunuu-kinaa nii Jesus nanaa. Ba'oran kamoo uruu Sookapa-karu Kamoon wuru'u, uruu idi aonaa kanom isha'apatan uruu kamoo dono, Moses kakinaori kian kawana'ati.

Jesus kadishitan daua'o pamawaka-kizi iki

(Matthew 28:1-10; Mark 16:1-8; John 20:1-10)

24 ¹Aizii chaapi'ikiiman Sunday dono, zunnao makon baaranai iti. I'na'akan kaduunuribai, itomanii pakaduunuu-kinaa nii Jesus nanaa. ²Aizii ikaawan baaranai paniinomizinaa di'iti, aona'a naa utaratinpan, zikada'aka-kaos naa udaru'o kuba, baaranai taratapa-kinaoz. ³Uruu idi sariapa zunnao morota'akan baaranai paniinomizinaa shaawata. Mazan aona'aka'a naa Naobanai Jesus nanaa nii. ⁴Tuukii idi'itipan, uruu idi ikadishitapan naa na'ii, aonaa itaitapan na'apam pasha'apatinan. Upu'a'a naa itukapan dya'utam daonaioranao, wizi'i kida'o ikamichan kadishitapan na'a padazaba'a.

⁵Tuukii itarian, upu'u mazan imapotinan i'ati patarian bii'i. Na'iki daonaioranao kian i'ati, "Kandii nii udorotan kakupa'o pidan mawakainao pidannao bii an? ⁶Aona'a naa uruu nii da'a'a, kadishita'aka'a naazu. Kaikapa sha'atii tawuru'u ukiauzonuz unao ati, tawuru'u Galilee Baara ia'oraz zii. ⁷Daonaiora

¹ 23:54 Jewnao aitaizon pakamoon sakadinan, kamoo tipitan di'iki, na'iki uipain nii ba'oran kamoo tipitan di'iti.

Aokazi Iki'o zaamata-kao nii, udauna'an utaa-kao nii oiainao pidannao ka'u iti, udauna'an utauka-kao nii cross di'iti, atii umawakan. Mazan idikinauda'u kamoo dauna'an ukadishitan nii pamawaka-kizi iki,' kii sha'atii tawuru'u ukiauzonuz," i'kian i'ati.

⁸ Sariapa mishi zunnao nyukunuua'akan Jesus paradan. ⁹ Udauna'an i'kiwa'akan naa atii ikaawan 11 Jesus tominapa-kidaniinao di'iti. Ipai dau-nuuda'u ikowaadan i'ati na'iki ba'orainao ati na'apa patukapan kawana'ati aimakaan sha'apan. ¹⁰ Kaikapauda'u'o wuru'u zunnaouz, Mary Magdala sanaaba, Joanna, Mary, James daroz, na'iki kaina'a ba'oran zunnao ituma. Ipai baokopa inao wuru'u kakuwaapainouz Jesus tominapa-kidaniinao ati. ¹¹ Mazan aonaa imishidan zunnao paradan, usha'apanum kau'an i'abatanuz mariidin-karu kawan karikaonan. ¹² Mazan Peter sariapa pa'an udimakan baaranai iti. Ukaawan na'iti sariapa uawunuupan baaranai paniinomizinaa shaawata, mazan utukapa soo kamicha mada karikaonan, wuru'u Jesus nanaa shibata-kinooz. Udauna'an ukiwan naa, tuukii udi'itinpan patukapan idi aimakaan na'apa.

Jesus chi'ikapan patominapa-kidaniinao daawata

(Mark 16:12-13)

¹³ Uruu kamoo dono dya'utam daonaioranao tominpauzonao Jesus di'iki makopaanan wiizai Emmaus iti. Munapo za'o wuru'u wiizai Jerusalem iki. ¹⁴ Aizii wuru'u daonaioranaouz ikadakotinaan pamakopa-kizi an, ipai wuru dau'a'a aimakaan sha'apata-kariwaiz na'iki kowaada-kariwai kidaz Jesus dau'an. ¹⁵ Aizii ikadakotinaan pu'u, masha'apakiaka Jesus kaawa'akan na'iki uchi'ikapaanan naa idaawata. ¹⁶ Itukapa padamata Jesus, mazan aonaa iaitapan uruun. Usha'apanum kau'an dizapa-kariwai iaitapan ai uruu. ¹⁷ Sariapa upishaan idyaun. Ukian, "Kanom daua'o kaiwuru'u ukadakotinaananuz umakopan pu'u?"

Sariapa imashaada'akan, na'iki utukapa iawun baara kasha'ora pa'idiwaru. ¹⁸ Bauda'apa dako'atin uparadan, Cleopas kia'o u'uu, ukian u'ati, "Soo bauda'apa pugaru Jerusalem ida'a maaitapa-ka'o wuru dau'ana'a aimakaan sha'apata-kariwai kidaz diiki'i'i?"

¹⁹ "Na'apa'oram wuru'u aimakaan kida sha'apata-kariwaiz?" ukian i'ati.

"Tawuru'u kasha'ora kida'oraz aimakaan sha'apata-kao Jesus ati, Nazareth sanaz. Tominkaru prophetin uruu. Mishi Tominkaru tukapa-kidan uruu kaimana'o, na'iki umanawunu'o pidan, ipai wuru ida'ana'a usha'apatanii kidaz aimakaan na'iki ukakuwaatinan ida'an ma'ozaka. Ipai pidannao na'apa kapam itukapan uruu, kaimana'o, na'iki umanawunu'o mishi pidan. ²⁰ Wafaadaan-nao zowaunaanao, na'iki kazowautapainao Jewnao wuru'u zaamata-kida'oraz uruu. Udauna'an itaan naa uruu Rome iki'o naobanai ka'u iti, izowii-kidan naaz cross paawa'a. ²¹ Wa'itiiman shaa uru'o nii wuru'u kazannaata'oraz Israelitenao patarubanao ai. Aizii di'i uikoda'aka'a naa idikinauda'u kamoo umawakan dauna'an. ²² Na'iki powa'a zii kaina'a aimakaan di'itinapa-kidan waunao tuukii. Aizii chaapi'iki, waunao bii ikiinao zunnao makonkan ubaaranai ii. ²³ Aona'a naa iikodan unanaa na'ii. Mazan ikaawan powaa ati ikowaadan wa'ati, patukapan dya'utam angelnao. Na'iki angelnao kowaadan i'ati kadishita'aka'a naa Jesus powaa iti. ²⁴ Zunnao kaawan dauna'an, sariapa

waunao bii iki'o daonaioranao makon kapam baaranai iti. Na'iki ipai itukapan aimakaan na'apa zunnao kowaadan kawan. Mazan aonaa iikodan Jesus na'ii."

²⁵ Udauna'an Jesus dako'atin iparadan na'iki ukian i'ati, "Maam, na'apa dii manawun umaaitapakan aimakaan, na'iki kasha'apannaa umishidan tawuru'u kotua'o Tominkaru prophetinnao saadauzonii kidaz? ²⁶ Aonaa mooko uaitapan wuru'u Christ, Tominkaru dyuudaniaz kazannaata'o nii papidanannao, baiaapan nii ipai wuru'u na'apa kida'oraz aimakaan? Uruu dauna'an umakon nii aokazi iti, na'iki karikaonanuo ni'i naa ukonaukiitin-kida-kao na'ii," ukian i'ati. ²⁷ Udauna'an ukowaadan na'iki unyukunuu-kidan i'ati ipai na'apa'oram manawun tawuru'u Moses na'iki prophetnao saadanii kidaz padau'an, Tominkaru Paradan ida'a'oraz.

²⁸ Ukadakotinaanan i'ati, atii na'apa imaonapatan wuru di'iti'i pamakopakiziz wiizai. Mazan itukapan Jesus sariapa pa'an udobatan. ²⁹ Uruu idi tuukii imashaatan uruu. "Puna'a'a naa zii shoman puda'awu aka watuma, wachuupun naa pa'i wuru'u, na'iki taa'azo'o naa wamarutan," ikian u'ati. Uruu idi umakon ituma. ³⁰ Aizii kabaunu'ia'a naa, uruu iaroopa'azon naa. Uruu idi Jesus sakanatan ituma. Na'iki sariapa uzaamatan bread, udauna'an utorinapa-kidan naaz. Uruu dauna'an udushowan naa bread ikawana'ati. ³¹ Uruu ida'a zii iawun da'ata-kao iaitapa-kinaa nii Jesus. Iawunuupan u'idi'iti sariapa iaitapa'akan uruu. Mazan upu'a'a naa umainaabatina'akan iawun za'a. ³² Sariapa ikian pa'atiaaka kida, "Ei, uruu idi'o tawuru'u kaimanaiman uparadan pishatan wanyukunuu, ukadakotinaananuz wa'ati dunapota. Na'iki unyukunuu-kidanuzu wa'ati ipai daunuuda'u na'apam saadauzo-kariwaiz Tominkaru paradan kian."

³³ Udauna'an iminziiwa'akan naa, na'iki ipadanta'akan naa koshan Jerusalem iti. Aizii ikaawan na'iti iikoda wuru'u 11 Jesus tominapa-kidaniinao, kasaba'ukinpan baokopa, ba'orainao kida tuma. ³⁴ Na'iki iabatan ikadakotinan. "Mishi'o wuru'u wanaobanaa kadishitan, na'iki ukakudanuz naa powaa iti. Simon Peter tukapa'aka'a naa kapam uruu," ikian.

³⁵ Udauna'an inao kowaadan naa kapam ipai daunuuda'u na'apam Jesus chi'ikapaanan patuma dunapota. Ikowaadan i'ati aonaa iaitapanuz, atii udushowan ida'an zii bread i'ati, iaitapan uruu.

Jesus aidinan patominapa-kidaniinao ati

(Matthew 28:16-20; Mark 16:14-18; John 20:19-23; Acts 1:6-8)

³⁶ Aizii wuru'u dya'utamainaouz daonaioranao kakuwaapatinan pu'u zii pairibannao ati, upu'a'a naa Jesus kaawa'akan i'ida'ati masha'apakiaka. Na'iki ukian i'ati, "Marii kaiman-karu mashaapan unao tuma." ³⁷ Mazan tuukii itarian, i'itiiman shaa udoronaa nii karikaonan wuru'u patukapaniaz. ³⁸ Mazan Jesus kian i'ati, "Kandii nii utarian? Na'iki kandii nii aonaa umishidan utukapan o'garu? ³⁹ Aushaa utukapa mooko oka'u di'i, utukapa okidiba, mishi o'garu wuru'u. Uwa'ati da'ati'i upishata kizi o'garu, upishata omada, utukapa kizi mishi o'garu wuru'u. Aizii doronai aonaa udunaa nii oo uniwa'uz nii, wuru kawanu'u upishatanuz o'garu," ukian i'ati. ⁴⁰ Uruu idi utukapa-kidan naa i'ati paka'u na'iki pakidiba.

⁴¹ Tuukii ikonaukian na'iki tuukii idi'itinpan, aonaa imishidan wuru'u patukapanuz Jesus. Uruu idi ukian i'ati, "Kaina'a aimakaan da'a'a nika-karu

nii?" ⁴² Sariapa itaan u'ati kopau waraka-kariwai'i naa. ⁴³ Uruu idi uzaamata-nuz na'iki uaroopan naa iawun za'a.

⁴⁴ Udauna'an Jesus kian naa i'ati, "Aizii di'i wuru'u utukapaniaz ipai aimaa-kan kida sha'apan kaikapa'a. Uru'u naa tawuru'u okowaadauzoniaz unao ati, wachi'ikapauzon dono'oraz baokopa. Kaikapa sha'atii tawuru'u okiauzonuz unao ati. 'Ipai wuru'u Moses saadanii kidaz odau'an, na'iki wuru'u Tominkaru prophetinnoo saadanii kidaz, na'iki wuru'u saada-kariwai kidaz odau'an Psalms ida'a, ipai'o nii zii uruu kida mishii-kao,' kii sha'atii tawuru'u okiauzonuz u'ati," Jesus kian i'ati. ⁴⁵ Na'iki utaan naa itaitapa-kinaa nii na'apa'oram manawun wuru'u saada-kariwaiz Tominkaru paradan ida'a. ⁴⁶ Udauna'an ukian naa i'ati, "Kaikapa sha'atii tawuru'u Tominkaru paradan saada-kariwai kida kianuz. 'Zowii-karu nii wuru'u Tominkaru dyuudaniaz kazannaata'o nii papidanannao, mazan idikinauda'u kamoo umawakan dauna'an ukakudan nii powaa iti, na'iki ukadishita-kida-kao nii pabaaranaa iki. ⁴⁷ Marii pa'i kuwai kowaadapa-kao u'uu ida'an ipai pidannao ati, ipai imi'i baara an, marii ukowaada-kao Jerusalem sannao ati kiwiin. Kaikapa'o wuru'u kuwaiz: pidan tanawatinan an pa'oian ai, Tominkaru mainaabatan nii i'oian.' ⁴⁸ Ukau'an odyuudan ukakuwaapan ipai wuru dau'a'a utukapanii kidaz sha'apan o'ati. ⁴⁹ Na'iki odyuudan nii unao ida'ati tawuru'u o'daru kowaadauzoniaz pataa'azon unao ati. Mazan una'a'a naa zii pa'i uzaudapa da'a'a Jerusalem ida'a, atii odyuudan aokazi iki wuru'u o'daru dyuuda'azoniaz unyukunuu ma'ozakakinaa nii."

Jesus na'aka-kao aokazi iti

(Mark 16:19-20; Acts 1:9-11)

⁵⁰ Udauna'an Jesus na'akan naa idyaun Jerusalem iki atii Bethany iti. Na'ia'a naa usawadan paka'u i'idi'iti, na'iki utoriinpan Tominkaru ati, marii kizi utaan kaimana'o mashaapa-karu inyukunuu iti. ⁵¹ Utoriinapa-kidan pu'u idyaun, uru'u naa usawatina'akan, na'iki una'aka'aka-kao'a naa aokazi iti. ⁵² Sariapa ikodoru'ukan u'ati, iawun doko iti. Uruu idi tuukii ikonaukian, udauna'an ikiwa'akan naa konaukii Jerusalem iti. ⁵³ Aizii Jerusalem ia'a naa, ipai kamoo imako'anpan Tominkaru Dapu iti, itoriinpan na'iki ikonaukii-kidan Tominkaru.

John

Saadanii Kaimana'o Kuwai

Di'oraz kaarita daua'o

Di'ora'a kaarita John saadanii. Uruu Jesus tominapa-kidanii, na'iki apostle kapam uruu. Karikaonan una'auzon Jesus dazaba'a umanawun kida'o aimaakan sha'apan dono. Panaadon aka aonaa Jesus taapadan ba'orainao patominapa-kidaniinao wa'atin patuma, mazan John utaapada pa'an umakon patuma.

John kakuwaapan dono pidannao dau'u ukainaabatan i'dyaun i'uu ida'an kida. Mazan ukakuwaapan dono padau'u, aonaa uaipan patukapa-kao umanawunu'o nii. Uruu idi aonaa usaadan pa'uu ukakuwaapan dono padau'u, mazan udakotinan ba'oran tominapa-kida-kariwaiz, kii da'i. (Putukapa John 18:15 ida'a.) Panaadon udakotinan Jesus marainpaniaz patominapa-kidanii, kii. (Putukapa John 13:21 ida'a.) Usaadan dono John kia'o pidan uu, ba'oran John daua'o wuru'u ukakuwaapanuz, Chikaawunuupauzo dau'ati'o wuru'u.

John saadan di'ora'a kaarita uaipan pidannao aitapan na'iki imishidan Jesus uruu Christ (Jewnao ati'oraz ukaunamunaatauzo-kao), uruu Tominkaru Dani. Pidannao mishidan dono uruu, na'iki i'zaamatanin idi upidanannao nii, iikodan nii karikaonanuo kakupa-karu. (Putukapa John 20:31 ida'a.)

John kowaada Jesus karikaonanuo ukakupan. Amazada tominan ua'ii zii kakupa'ora'a naa uruu. (Putukapa John 1:1 ida'a.) Na'iki pabi'inaaka'o ida'an, Tominkaru kainaabatan wa'ati kanom wuru'u Jesus. (Putukapa John 14:9-11 ida'a.) Ukowaada kaimanaiman na'apam pidan mishidan, uikoda kizi karikaonanuo kakupa-karu. Na'iki ukowaada pidan mishida-kinaa ni'o wuru'u Jesus sha'apatanuz iriba umanawun kida'o aimaakan. (Putukapa John 3:2 ida'a, na'iki John 10:38 ida'a.) Kaina'a Jesus daua'o ba'oran kaarita kida: Matthew, Mark na'iki Luke. Tuukii ikakuwaapan usha'apatanii kida dau'u. Na'iki ikowaada na'apam utominapa-kidan pidannao mashaapa-karu dau'u Tominkaru ati. Mazan John, aonaa ukakuwaapan ipai Jesus sha'apatanii dau'u. Ukowaada aona'oraz ba'oran kaarita kida kowaadan.

John kowaada iriba umanawun kida'o Jesus paradan na'iki usha'apatanii kida, kainaabata'o uruu mishi'o Tominkaru dani, uruu kakupa-kina'i, uruu dunapo, uruu mishi'o, uruu kanada'o, uruu wunu, uruu bread, uruu paoribai kadunaa, na'iki kaznizonao ka'uzatiki.

Kaarita buutinnan kida

Parada-karu tominan pidan nii *1:1-18*

John Chikaawunuupauzo kakuwaapan Jesus dau'u *1:19-34*

Jesus kakinaopan, na'iki usha'apatanii kida daua'o 1:35–12:50

Jesus sha'apatanii kida pazowii-kao ua'ii 13:1–17:26

Jesus zaamata-kao atii uzowii-kao 18:1–19:42

Jesus kadishitan pamawaka-kizi iki, na'iki uaidinan pidannao ati
20:1–31

Jesus aidinan patominapa-kidaniinao ati Galilee Baara ii 21:1–25

Parada-karu Pidantinan

1 ¹Amazada toma-kao ua'ii na'a'ora'a naa Parada-karu, uruu Tominkaru tuma'o, na'iki uruu Tominkaru. ²Uruu na'a'ora'a naa Tominkaru tuma amazada toma-kao ua'ii.

³Uruu ida'ana'o Tominkaru toman ipai aimaakan. Aonaa aimaakan tominan sha'apa'oram ida'an karikaonan, soo Uruu ida'an. ⁴Uruu ida'a kakupa-kinai, na'iki wuru'u kakupa-kinaiz uruu kanadapa'oraz pidannao ati. ⁵Kanada'o kanadapan maruta'o-karu'u, aonaa turuu maruta'o makadanuzu.

⁶Kaina'a'o da'i pidan, John kia'o u'uu, Tominkaru dyuudanii. ⁷Ukaawan ukakuwaapa'anan pidannao ati Kanada'o dau'u, ukuwaa ida'an kizi ipai ĩabatan na'iki ĩmishidan Kanada'o dau'u. ⁸Aonaa John mani wuru'u Kanada'oraz, mazan ukaawan, ukakuwaapa'anan Kanada'o dau'u. ⁹Wuru'u Kanada'oraz, kaina'iki uwa'atipan imi'i baara ati, uruu pa'an kanadapa'oraz ipai pidannao.

¹⁰Kaawanka'o Parada-karu imi'i baara ati. Uruu ida'ana'o Tominkaru toman imi'i baara na'iki pidannao, mazan upu'u aonaa ĩaitapan kanom wuru uruuz. ¹¹Ukaawan pawizi ida'ati'o padamata, mazan uiribannao, aonaa ĩnaubaan uruu. ¹²Mazan na'ia'oram pidan nauba'o na'iki mishida'o uruu, utaapada ĩtominan Tominkaru dainao nii. ¹³Aonaa ĩtominan Tominkaru dainao nii koraidaonaa shakatan kawan, oo pidan aipan kawana'ati mani, soo Tominkaru aipan kawana'ati pa'an.

¹⁴Aizii wuru'u Parada-karuz, utominan pidan nii na'iki umashaapankan wabii an. Watukapa na'apam uruu mishi'o umanawunun. Usha'apanum kau'an bauta'apauzon Tominkaru dani wuru'u uruuz. Uruu ida'ana'o Tominkaru kainaabatan kaimanaiman pakamunanban na'iki uruu ida'ana'o mishi'o kuwai kainaabata-kao wa'ati.

¹⁵John kakuwaapan udau'an pidannao ati, ukian diiwa'o ida'an ĩ'ati: "Di'i naa tawuru'u ōkaunamunaataniaz: Kaini'iki'o nii uwa'atin ōdawu'ati, mazan uruu powa'a'o zii umanawunun ō'ai, usha'apanum kau'an uruu na'a'ora'a naa ōshakatan ua'ii, ōkii-kiziz."

¹⁶Ukamunanun idi manawun, powa'an kida usha'apatan kaiman kida'o aimaakan wa'ati. ¹⁷Tominkaru taa-kidan Moses ida'an pakakinaori; mazan utaan mishi'o kuwai na'iki utukapa-kidan pakamunanun Jesus Christ ida'an pa'an. ¹⁸Aonaa pidan tukapauzon Tominkaru. Soo Udani bauta'apauzoz, karikaonan'oraz una'an Tominkaru tuma, uruu kaimanaiman ukainaabatan Tominkaru.

John Chikaawunuupauzo kowaadan kanom ni'o pakaawan

(Matthew 3:1-12; Mark 1:1-8; Luke 3:1-18)

¹⁹⁻²⁰ Jewnao zowaunaanao Jerusalem iainaouz dyuudan faadaanao na'iki ìminka'u Levitenao^a pishaa'anan John kanom kaduz manawun wuru'u uruuz. Ukowaada ì'ati kaimanaiman, ipai kizi pidannao aitan, “Ògaru, aonaa Christ^b mani,” ukian ì'ati.

²¹ Aizii ìkian u'ati, “Ukau'an kanom mooko pugaru? Elijah sha'a pugaru?” “Aonaa!” John kian ì'ati.

“Pugaru sha'a Prophet, tawuru'u kaawa'o ni'oraz?”^c ìkian u'ati.

“Aonaa,” ukian koshan ì'ati.

²² Uruu idi ìkian u'ati, “Ukau'an kanom kaduz mooko manawun wuru'u pugaru? Waaipan wakuwaa nii, wunao ati'o ni'i dyuudainaouz waunao. Pukowaada'aka'a naa kanom kaduz wuru'u pugaru!”

²³ John kian ì'ati, “Ògaru dau'ana'o tawuru'u prophet Isaiah saadauzonuz kaikapa'a:

‘Kaina'a'o pidan kadakoinpan diiwa mapidantaka'o amazada ii aka:

Usaaba'a naa dunapo Naobanai mako kizi nii.”^d

²⁴ Phariseenao^e kapam wuru'u dyuuda-kariwai ipishaa'anan John. ²⁵ Uru'u naa ìkian John ati, “Pukian pu'u aonaa Christ mani pugaru, aonaa Elijah mani, na'iki aonaa Tominkaru Prophetin mani, tawuru'u wazaudapaniaz, mazan kandii nii mooko puchikaawunuupan?”

²⁶ Aizii John kian ì'ati, “Ògaru, òchikaawunuupan wunu idi. Mazan kaina'a ubii'i ba'oran pidan, aona'o uaitapan kanom kaduz uruu. ²⁷ Uruu'o ni'i naa tukapa-kao umanawunu'o nii òna'an pu'u zii. Ògaru aonaa òturan òbuzuutan udazkidi zunaa.”^f

²⁸ John kakuwaapatinanuz kaikapa'a, Bethany ia'o, waoko ia'oraz Jordan Wa'o ai, uchikaawunuupauzo-kiziz.

So'ota'o pidannao oian

²⁹ Ba'oran kamoo John tukapan Jesus wa'atin pa'ida'ati, na'iki ukian pidannao ati: “Di'i naa wuru'u Tominkaru taaniaz Kaznizo-dani kawanu'o ni'oraz, so'ota'oraz pidannao oian! ³⁰ Uruu dau'ati'o tawuru'u òkianuz, ‘Utukapa-kao ni'i naa umanawunu'o nii òna'an pu'u zii, mazan uruu powa'a'o umana-wunun ò'ai, usha'apanum kau'an uruu kiwiitapa'o ò'ai.’ ³¹ Ògaru, aonaa òaitapan kanom kaduz uruu, mazan òchikaawunuupan wunu idi, Israelitenao aitapa-kinaa ni'o kanom kaduz uruu.”

³² John kowaadan kaimanaiman patukapanii dau'u: “Òtukapanii Kaimana'o Doronaa wa'atin aokazi iki orid kawan, na'iki upakotan uruu ida'a. ³³ Kiwiin zii, aonaa òaitapan kanom kaduz uruu. Mazan dyuuda'oraz òchikaawunuupan wunu idi kian ò'ati, ‘Putukapan an Kaimana'o Doronaa wa'atin doko iki na'iki umashaadinan dono pidan ida'a, uru'u naa wuru'u chikaawunuupa'o

a 1:19-20 *Levitenao*: Israel dani, Levi takaan-daunnao, kaminka'uupauzonao Tominkaru Dapu ii.

b 1:19-20 *Christ*: Tominkaru dyuudaniaz papidanannao zannaa nii. Putukapa kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii. c 1:21 Deuteronomy 18:18-19 d 1:23 Isaiah 40:5 e 1:24 *Pharisee*: Putukapa kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

f 1:27 Poitorui kaudin-kizi wuru'u ubuzuutanuz panaobanaa dazkidi zunaa.

ni'oraz Kaimana'o Doronaa idi.' ³⁴ Ōtukapan idi usha'apan na'apa, ukau'an, ōkian u'ati, Tominkaru Dani wuru'u di'orazu'u."

Jesus ikodan kiwiini'o patominapa-kidaniinao

³⁵ Ba'oran kamoo na'ia'o koshan John na'iki na'ia'o utuma, dya'utam utomi-napa-kidaniinao. ³⁶ Utukapan Jesus dobatapan na'iki, ukian udau'an, "Di'i naa wuru'u Tominkaru taaniaz Kaznizo-dani kawanu'o ni'oraz!"

³⁷ Aizii dya'utamainaouz John tominapa-kidaniinao, ĩabatanii uparadan na'apa, uru'u naa ĩda'anpa'akan Jesus. ³⁸ Jesus awunuukan powaa iti, utukapa ĩwa'atin padawu'ati. Uru'u naa upishaan ĩdyaun, "Kanom udawatapan?"

Īkian u'ati, "Tiichaa. Na'ia'o dii pumashaadinpan?"

³⁹ "Uwa'ati, utukapa kizi," ukian ĩ'ati. Uru'u naa ĩmakon utuma na'iki ĩtukapa na'iam umashaadinpan, (4 o'clock wachuupunin wuru'u) uruu na'ia'a naa ĩchuupudinan utuma.

⁴⁰ Aizii wuru'u da'anpa'akainaouz Jesus, paabatan dauna'an John paradan, bauda'apa'o uu Andrew, uruu Simon Peter inawuzu. ⁴¹ Kiwiin zii chaapi'iki, Andrew tukapan pa'inawuzu Simon na'iki ukakuwaapan u'ati, "Waikoda'a naa Messiah!" ukian. (Messiah, kii-karu Christ kia'o kapam wuru'u.)^g ⁴² Uru'u naa una'akan Simon, Jesus di'iti.

Jesus awunuupan u'idi'iti, ukian u'ati, "Pugaru Simon, John dani. Aizii pu'u Cephas kia'o nii." (Peter kia'o kapam wuru'u, na'iki kuba kia'o wuru'u.)

Jesus dapadan Philip na'iki Nathanael

⁴³ Ba'oran chaapi'iki Jesus di'itinpan umako'ozon Galilee Baara iti. Uikodapan Philip na'iki ukian u'ati, "Puwa'ati ōtuma, putominapa kizi." ⁴⁴ (Philip, uruu Bethsaida san, na'ia'o Andrew na'iki Peter mashaapan kapam.)

⁴⁵ Uruu dauna'an Philip ikodan Nathanael na'iki ukian u'ati, "Waikoda'a naa tawuru'u Moses na'iki prophetnao saadauzoniaz Kakinaorii Kaaritannaa ida'a udau'an. Uruu Jesus, Joseph dani, Nazareth sanaz."

⁴⁶ "Nazareth san!" Nathanael kian, "Na'apa di'i naa aimaakan kaimana'o sha'apan uruu wiizai di'iki pa'an?"

"Puwa'ati putukapa kizi," Philip kian u'ati.

⁴⁷ Aizii Jesus tukapan Nathanael wa'atin pa'ida'ati, sariapa ukian udau'an, "Arawu'u mishi'o Israelite, aonaa na'itim umariidinan."

⁴⁸ Nathanael pishaan uruu, "Na'apa dii puaitapan ōdau'an?"

Jesus kian u'ati, "Philip dapadan ua'ii pugaru, ōtukapanii pugaru paoribai fig waranu ii."

⁴⁹ "Tiichaa," Nathanael kian u'ati, "Pugaru Tominkaru Dani! Pugaru King Israelitenao ati."

⁵⁰ Jesus kian u'ati, "Ōkowaadan idi'o pu'ati, 'Ōtukapan pugaru paoribai fig waranu ii,' uruu idi'o pumishida'akan? Putukapan nii zii umanawun kida'o aimaakan sha'apan wuru aia'a!" ⁵¹ Na'iki ukian ĩ'ati, "Mishi'o kai-wuru'u ōkianuz: Utukapan nii aokazi da'atinan, na'iki Tominkaru angelinnao

g 1:41 Hebrew paradan ida'an udakota-kao Messiah kii, na'iki Greek paradan ida'an udakota-kao Christ kii.

mako'anpan doko iti, na'iki iwa'ati'anpan apowa ati Daonaiora Aokazi Iki'o ida'an!"

Jesus pana'adan wunu wine nii

2 ¹Dya'utam kamoo dauna'an kaina'a mazidainao aroopa'azon Cana ii, Galilee Baara ia'oraz donoi. Jesus daro na'ia'o oroo. ²Jesus na'iki utominapa-kidaniinao, na'iti'o idapada-kao kapam. ³Aizii riwunni wine ipain idi'i naa, sariapa Jesus daro kian u'ati, "Ipai'i naa i'riwun."

⁴"Kanom nii punyukunuupa'azon o'garu?" Jesus kian o'ati. "Aonaa zii amazada kaawan osha'apata-kinaa nii aimakaan."

⁵Sariapa udaro kian na'ia'o poitoruinao ati, "Usha'apata pa'i na'apam dono ukian u'ati!"

⁶Na'ii kaina'a 6 dowada kida, kuba idi'o itoma-kao. Uruu kaduz dowada kida Jewnao kaiwauzonii wunu kinnaa nii pachikain-kinaa nii, ichoochin kakinaorinaa kawana'ati. Uwazoo kida tuubarun 20 oo 30 gallon kida.

⁷Jesus kian naa poitoruinao ati, "Upaidada wuru'u dowada kidaz wunu idi." Uru'u naa ikapowan wunu na'iki ikawazootan naa dowada kida atii ipaidan.

⁸Udauna'an Jesus kian i'ati, "Aizii ukapota'a naa dowada wazoo, utaa kizi kazowautapa'o aroapa-karu atiz." Uru'u naa ina'akan u'idi'iti wuru'u wunuz,

⁹pana'adina'aka'oraz naa wine nii, na'iki uru'u naa utiwaanuz. Mazan aonaa uaitapan na'iki'oram ukaawa-kida-kao. (Soo poitoruinao kapotainaouz wunu, itaitapa pa'an.) Sariapa udapadan wuru'u mazida'oraz ¹⁰na'iki ukian u'ati, "Kiwiini'o padamata kaimana'oraz wine maokodauzo-kao. Aizii morowau-tapainao tuzan dono'o naa kaimanaiman, udauna'an zii turuu sha'apa'oram karikaonan wine maokoda-kao. Mazan pugaru pakawan zii putaapan wuru'u kaimana'oraz wine, atii kai!"

¹¹Cana ia'o wuru'u kiwiini'oraz Jesus sha'apatan umanawunu'o aimakaan. Na'ii uaida-kidan na'apam paugaru umanawunun. Uruu idi kaimanaimana'a naa utominapa-kidaniinao mishidapan uruu.

¹²Uruu dauna'an umakon naa donoi Capernaum iti padaro na'iki pa'ina-wuzunao tuma, na'iki patominapa-kidaniinao tuma kapam. Mazan aonaa ina'ian kotua'iki.

Jesus kodita-kidan Tominkaru Dapu iki puraataapainao

(Matthew 21:12-13; Mark 11:15-17; Luke 19:45-46)

¹³Aizii maonapa'a naa Passover Kamoon sakadinan, uru'u naa Jesus makon Jerusalem iti. ¹⁴Uikoda Tominkaru Dapu ii, selliipainao tapi'iza, kaznizo, na'iki wakokoonao. Uikoda kapam na'ii pidannao shakataaka-kidauzo puraata.

¹⁵Uzaamata'akan do'ooribai paba'izin nii, uru'u naa uwaatan Tominkaru Dapu iki ipai i'uzanao, kaznizonao na'iki tapi'izanao. Aizii shakataaka-kidauzonao puraatan miisan^h kida, udorau-kida'akan, ipuraatan zokota'akan kida'a naa ubaara'a kida'o. ¹⁶Jesus kian selliipainao ati wakokoonao, "Ukodita-kida wuru kida'a di'iki'i! Aonaa turuu utaapan o'daru dapu puraa-taapa-kizai nii." ¹⁷Sariapa utominapa-kidaniinao nyukunuuan Tominkaru

Paradan saada-kariwaiz kian, “Tuukii manawun òkaziwadapan ònyukunuu, òmarainpan idi pudapu.”¹

¹⁸ Jewnao zowaunaanao kian u'ati, “Turuu mooko pusha'apatan waawun za'a umanawunu'o aimaakan, wamishida-kinaa nii Tominkaru aipan ati'o wuru'u pusha'apatanuz aimaakan kaikapa'a?”

¹⁹ Jesus kian i'ati, “Umainaabata wuru'u Tominkaru Dapuz, na'iki idikinau-da'u kamoo ida'a òkadishita-kidan nii powaa itiz.”

²⁰ Aizii ìkian u'ati, “Di'ora'a Tominkaru Dapu 46 wunu utomapa-kao. Aizii turuu mooko puzauda-kidan pukadishita-kida'akanuzu idikinauda'u kamoo ida'a?” ²¹ Mazan Tominkaru Dapu Jesus kianuz, pananaa dau'ati'o wuru'u.

²² Tominkaru kadishita-kidan dauna'an Jesus mawaka-karu di'iki, utomi-napa-kidaniinao nyukunuitapan wuru'u uparadanuz. Ìmishida wuru'u saada-kariwaiz kida Tominkaru Paradan, na'iki ìmishida Jesus paradan kapam.

²³ Una'ian pu'u Jerusalem ii Passover Kamoon dono, iriba pidannao mishi-dan uruu ìtukapan idi usha'apaapan umanawun kida'o aimaakan. ²⁴ Mazan Jesus aitakan idi ipai pidan kaduz, aonaa ukainaabatinan kaimanaiman i'ati. ²⁵ Aonaa kanom nii uaipan pidan kakuwaapan pa'ati pamin-pidanan dau'u, usha'apanum kau'an uaitapanii ipai pidan nyukunuu.

Jesus ikodaakan Nicodemus tuma

3 ¹ Kaina'a pidan, Nicodemus kia'o da'i u'uu, kazowautapa'o Jewnao, na'iki Phariseenao tonaazinaa di'iti'o uzaamatinpan. ² Ukaawan aiwaka'an Jesus ida'ati na'iki ukian u'ati, “Tiichaa, waaitapa Tominkaru di'iki'o pukaawan putominapa-kida'anan waunao. Usha'apanum kau'an aonaa kanom ka'itaan pasha'apatan umanawun kida'o aimaakan wuru'u pusha'apaapaniaz, soo Tominkaru kaina'an dono utuma.”

³ Jesus kian u'ati, “Mishi'o kaiwuru'u òkianuz: Aonaa turuu pidan tukapan Tominkaru Naobanai-tinapa-kizi, soo ushakatan an koshan.”

⁴ Nicodemus kian u'ati, “Na'apa dii mooko pidan tunarunao shakatan koshan? Aonaa turuu umorotan padaro toba nazo iti ushakata kizi itamaul!”

⁵ Jesus kian u'ati, “Mishi'o kaiwuru'u òkianuz: Aonaa turuu pidan morotan Tominkaru Naobanai-tinapa-kizi iti, soo ushakatan an wunu ida'an na'iki Doronai ida'an. ⁶ Padaronao di'iki'o pidan shakatan pananaa zo'o, mazan Doronai ida'ana'o pidan shakatan padoronaa ia'o. ⁷ Aonaa pumaaitapaka'ana'a kaiwuru'u, ‘Unao shakata pa'i powa'a koshan,’ òkianuz pu'ati. ⁸ Awaru makon pamako'ozoo-kizi iti. Puabata mishi uwa'idan, mazan aonaa puaitapan na'iki'oram uwa'atin oo na'iti'oram umakon. Na'apa'o kapam wuru'u pidan Kaimana'o Doronaa di'iki'oraz ushakatan.”

⁹ Nicodemus pishaan Jesus, ukian, “Na'apa dii mooko turuu na'apa kida'o aimaakan sha'apan?”

¹⁰ Jesus kian u'ati, “Pugaru aitapa-kariwai putiichaa-tinpan Israelitenao ati, mazan na'apa dii pumaaitapakan na'apa kida'o aimaakan? ¹¹ Mishi'o kaiwuru'u òkianuz: Waparanan waaitapanii dau'a'o, na'iki wakowaa-dan watukapanii dau'a'o, mazan upu'u aonaa pumishida'azon wakuwaa. ¹² Òkowaa-dan pu'ati imi'i baara'a'o aimaakan kida sha'apan dau'u, mazan

aonaa pumishidan. Na'apam nii mooko pumishidan ôgaru, ôkowaadan an pu'ati aokazi ii kida'o aimakaan dau'u? ¹³ Aonaa kanom makouzon aokazi iti, soo Daonaiora Aokazi Iki'o, uruu wa'ati'oraz aokazi iki.

¹⁴ “Kotua'a naa mapidantaka'o amazada di'ii, Moses sawatauzon tooro muna'a kowazaz toma-kariwai chipirari idi./ Na'apa'o nii manawun Dao-naiora Aokazi Iki'o sawata-ka. ¹⁵ Ukau'an, na'ia'oram pidan mishidan dono uruu, mishi'o nii uikodan karikaonanuo kakupa-karu.

¹⁶ “Tominkaru marainpan idi manawun pidannao, utaa paudani bauda'a-pauzon. Ukau'an na'ia'oram pidan mishidan dono uruu, aona'o nii umawauzon, mazan uikodan nii karikaonanuo kakupa-karu. ¹⁷ Tominkaru dyuudan pauDani imi'i baara ati, aonaa pataka'uta'o ni'o mani pidannao pa'orian dikin ii, mazan ikazannaatin-kinaa ni'o pa'an.

¹⁸ “Aona'o nii Tominkaru pataka'utan mishidainauz uDani. Soo upataka'utan nii wunao pa'ana'a, aona'oraz imishidan ubauda'apauzon udani. ¹⁹ Kaikapa'o wuru'u, Tominkaru dakota-kinaaz pidannao oia'o nii: Kaawa'ora'a naa kanada'o imi'i baara ati, mazan pidannao tuukii imarainpan maruta'o wuru aia'a kanada'oraz, Tominkaru di'iki'oraz ukaawan. Isha'apaapan idi soo oia'o pa'idiwaru. ²⁰ Pidan sha'apaapa'o oia'o aimakaan kida, aonaa unaudapan kanada'o na'iki aona'o nii uwa'atin kanada'o ida'ati. Usha'apanum kau'an na'apa'o pidan aonaa uaipan pa'orian kida kainaabata-ka. ²¹ Mazan pidan mishi'o umashaapan Tominkaru ati, utaapada pa'an kanada'o kanadapan paugaru, kanada'o kainaabata kizi wuru'u usha'apaapanuz aimakaan kida uizo'atin idi'o pa'an Tominkaru.”

John Chikaawunuupauzo kakuwaapan Jesus dau'u

²² Uruu dauna'an, Jesus makon Judea Baara iti patominapa-kidaniinao tuma. Tomunu'iki una'ian ituma, na'iki na'ii uchikaawunuu-kida'akan pidannao. ²³ John chikaawunuupa'o kapam pidannao Aenon ii maonapa Salim iti, wunu baoko tuubarun idi kida na'ii. Pidannao kaawa-kaawan kida ichikaawunuina'anan na'ati. ²⁴ (Uruu sha'apan John taraa-ka. u'a'ia'o zii.)

²⁵ John tominapa-kidani bii ikiinao kashadaakapan ba'oran Jew tuma chikain-karu dau'an choochi kakinaopan kawana'ati'oraz. ²⁶ Aizii ikaawan naa John di'iti, ikian u'ati, “Tiichaa, puaitapa tawuru'u pidan putuma'oraz Jordan baza ii, tawuru'u pukowaadapaniaz pidannao ati? Mazan aizii kaina'a'a naa uchikaawunuupa-kidan pidannao, na'iki iriba, iriba pidannao makon u'idi'iti!”

²⁷ John kian i'ati, “Aonaa kanom ka'iitan pasha'apatan aimakaan paaipan ati, soo Tominkaru dyuudan an uruu. ²⁸ Unao abata sha'atii tawuru'u ôkianuz, ‘Ôgaru aonaa Christ^k mani, ôgaru dyuuda-kariwai karikaonan uruu ua'ati.’ ²⁹ Mazida-kizai ii, mazida'akaiba pa'an mako'oraz pamin-mazidan tuma. Mazan upu'u zii mazida'aka'o paonaru konaukian uabatan idi mazida'o imodapan, ukonaukian idi paudaiaro dau'an. Na'apa'o manawun wuru'u ôkonaukianuz, na'iki aizii ôturuuda ôkonaukian. ³⁰ Uruu mishi'o ni'i naa umanawun-dinan, mazan ôgaru, ôawutapaanan naa wuru'u.”

Kanom nii Tominkaru dyuudan paudani

³¹ Kaawa'oraz doko iki uruu umanawunu'o ipai pidan ai. Aizii wuru'u imi'i baara'a'oraz, uruu imi'i baara san, na'iki ukakuwaapan imi'i baara'a'o dau'u. Wur'u kaawa'oraz aokazi iki, ³² ukakuwaapan patukapanii na'iki paabatapanii dau'u aokazi ii, mazan aonaa pidan mishidan zoobaba ukuwaa. ³³ Kanom mishidan an ukuwaa, na'apa'o ida'an ukainaabatan Tominkaru kuwaa mishiin. ³⁴ Wur'u Tominkaru dyuudaniaz, ukowaada Tominkaru paradan, usha'apanum kau'an kaimanaimana'o Tominkaru taan u'ati Kaimana'o Doronaa. ³⁵ WaDaru Tominkaru marainapanii pauDani, na'iki utaa ipai daunuuda'u aimaakan uka'u iti. ³⁶ Pidan mishida'o uDani, kaina'a'o karikaonanuo'o kakupa-karu u'ida'a. Aizii pidan aona'oraz umishidan uDani, aonaa na'apainim nii uikodan karikaonanuo'o kakupa-karu, mazan karikaonanuo'o nii ubaiatan Tominkaru to'oran.

Jesus paradinan Samaria sanaaba tuma

4 ¹ Phariseenao abata'a naa kuwai Jesus zaamatin-kidan daua'o pidan-nao pa'ida'ati, na'iki uchikaawunuuan iriba pidannao, powa'a zii iiriban John di'iti'o zaamatinan ai. ² (Jesus mishi aonaa uchikaawunuupan padamata, soo utominapa-kidaniinao.) ³ Aizii Jesus abatan idi na'apam pidan-nao kakuwaapan padau'u, uru'u naa ukiwan Judea Baara iki, Galilee Baara iti. ⁴ Umakopan pu'u na'iti, Samaria Baara ana'o nii udobatan.

⁵ Aizii udobatan pu'u Samaria Baara an, ukaawan donoi iti, Sychar kia'o u'uu. Maonapa'o na'ii Jacob taauzonii zakapu paudani Joseph ati. ⁶ Na'ia'o Jacob kichada-kidauzon pakapoo-kizi nii.

Sakitapa kamoo, Jesus mizainan naa kowas pachi'ikapa-kinaa. Usakanatan maonapa kapoo-kizai ii. ⁷⁻⁸ Utominapa-kidaniinao mako aka donoi iti itoria'a-na'akan wanyukunui. Upu'a'a naa Samaria sanaaba wa'atin okapowa'anan na'ati kapoo-kizai ida'ati.

“Ötuza'azoo wunu,” Jesus kian o'ati.

⁹ “Pugaru Jew, aizii ögaru Samaria sanaaba, mazan kandii nii pupishaan wunu ö'ai?” okian u'ati. (Ona'apan u'ati, usha'apanum kau'an aona'o turuu Jewnao kaiwaan aimaakan Samaria Baara sannao kaiwaanii.)

¹⁰ Jesus kian o'ati, “Puaitapan an mani kanom Tominkaru taa'azoonii, na'iki kanom wuru'u pishaa'oraz pugaru wunu dau'ati, pupishaa mani uruu padamata na'iki utaa mani pu'ati wunu kakupa-kinai, aona'o umaarauzon pa'an.”

¹¹ Okian u'ati, “Aonaa kanom ida'an mazan pukapotan wunu, usha'apanum kau'an kapoo-kizai ida'a munapo wunu. Na'ikim nii pu'itiiman puikodan wunu aona'o umaarauzon? ¹² Wadokozu-daun Jacob kichadanii wuru'u wapakoo-kizi ni'oraz. Uruu, udainao na'iki i'uzanao, na'iki'o ituzan wunu kapam. Powa'a'o zii mooko pugaru umanawunun Jacob ai?”

¹³ Jesus kian, “Pidan tuza'o wunu di'ora'a kapoo-kizai di'iki'i, maaradako'o nii uruu koshan; ¹⁴ mazan pidan tuza'o pa'an ötaan ni'oraz wunu, aonaa na'apainim nii umaaradakouzon. Ötaan ni'oraz wunu, una'an ni'i naa u'ida'a,

ikoda'o nii wunu ma'ozaka'oraz ununudapan, taa'o ni'oraz karikaonanuo kakupa-karu."

¹⁵Aizii okian u'ati, "Aushaa putaa mooko uruu wunu ò'ati, aonaa kizi òmaarakouzon, na'iki aonaa kizi òkapowa'anan powa'a da'ati'i."

¹⁶Jesus kian o'ati, "Pudapadanaka pudaiaru na'iki puwa'ati utuma da'ati'i."

¹⁷"Aona'o mazan òkaudaiarun," okian u'ati.

Jesus kian o'ati, "Mishi'o kaiwuru'u, 'aona'o òkaudaiarun,' pukianuz. ¹⁸Pugaru, baka'iau'ora'a naa pumazidan. Aizii kai'oraz pumin-mashaapan, aonaa mishi pudaiaru mani uruu, ukau'an mishi'o kaiwuru'u puparadanuz."

¹⁹Okian u'ati, "Aizii òaitapa! Pugaru Tominkaru prophetin! ²⁰Waunao Samaria Baara sannao dokoza-daunnao, di'ora'a midukuo ida'a'o òaida-kidauzon pataapan Tominkaru umanawunu'o nii. Mazan unao Jewnao kian, Jeru-salem ii pa'an Tominkaru aipan pidannao aida-kidan òtaapan uruu umanawunu'o nii."

²¹Aizii Jesus kian o'ati, "Pumishida òparadan, kaina'iki kamoo wa'atin, uruu dono aona'o nii pidannao nyukunuitapan di'ora'a midukuo oo Jeru-salem, òaida-kida'azon an pataapan Tominkaru umanawunu'o nii. ²²Unao Samaria Baara sannao, aonaa uaitapan kaimanaiman kanom wuru'u utaa-paniaz umanawunu'o nii; waunao Jewnao, waaitapa pa'an kanom wuru'u wataapaniaz umanawunu'o nii. Usha'apanum kau'an Jewnao ati'o wuru'u pidan kazannaatin-kinaa kainaabata-kaaoz. ²³Mazan kaina'iki pa'ina'o kamoo wa'atin, aizii uruu kamo'o naa wuru'u kaawa'oraz! Uruu dono, pidannao mishi'oraz manawun òtaapan Tominkaru umanawunu'o nii, òtaainan nii u'ati padoronaa ii, na'iki mishi'o ida'ana'o nii. Na'apainao wuru'u Tominkaru aipaniaz papidanannao nii. ²⁴Tominkaru uruu Doronai. Pidan taapa'oraz uruu umanawunu'o nii, marii utukapa-kidanuz Tominkaru ati, pataainan ida'an padoronaa ii na'iki mishi'o ida'an."

²⁵Aizii Samaria sanaaba kian Jesus ati, "Òaitapanii kaina'iki Messiah wa'atin. (Christ^m kia'o kapam wuru'u.) Ukaawan dono, ukainaabatan nii ipai aimakaan wa'ati."

²⁶Udauna'an Jesus kian, "Ògaru uruu. Uruu paradina'oraz pu'ati."

²⁷Upu'a'a naa Jesus tominapa-kidaniinao kaawa'akan donoi iki; tuukii òdi'itinpan òtukapan idi ukadakotinan zunaaba tuma. Mazan aonaa na'ia'o-ram kian o'ati, "Kanom puaipan u'ai?" oo "Kandii ni'o pukadakotinan otuma?" aonaa ukian u'ati.

²⁸Uru'u naa owa'aka'akan pawunun kinnaa, okiwa'akan naa donoi iti. Na'ia'a naa okakuwaapan pidannao ati. ²⁹"Aushaa uwa'ati, utukapanaka pidan kaidi'ia'a, ukowaada'aka ò'ati ipai òsha'apatauzonii kida. Uru'u naa sha'a Christ?" okian. ³⁰Uru'u naa pidannao makon donoi iki, òtukapa'anan Jesus.

³¹Upu'u Jesus tominapa-kidaniinao dapadautan uruu, "Tiichaa, puaroopa'a naa zii!" òkian.

³²Mazan Jesus kian ò'ati, "Ògaru kaina'a wanyukunui ònikan ni'o, aona'o-raz unao aitanpan udu'u."

³³ Uruu idi utominapa-kidaniinao pishautaakan, “Pidan na'akani'i naa sha'a uwanyukunuu nii?” ikian.

³⁴ Jesus kian i'ati, “Ōwanyukunuu pa'an wuru'u ōsha'apatanuz dyuuda'o ōgaru aiapanii ōsha'apatan, atii ōpaianuzu. ³⁵ Karikaonan da'i puabatan pidan kian: ‘Kaina'iki 4 kauzu, udauna'an paoribai aka karaoda-kaō.’ Mazan ōkian u'ati, uawunuapa kaimanaiman zakapu kawana'ati kida. Dyuu'a naa paoribai aka, turua'a naa ukaraoda-kaō! ³⁶ Aizii wuru'u karaodapainaouz kawinipinaata-kaō'a naa idyaun. Īkaraodapaniinao baokopata-kaō karikaonanuo kakupa-karu di'iti. Paowa'oraz paoribai uuda, na'iki karaoda'oraz paoribai aka baokopa'o nii ikonaukian.

³⁷ “Mishi'o wuru'u kiauuzo-karuz kaikapa'a: ‘Bauda'apa'o pidan paowan, ba'oran pidan karaodan.’ ³⁸ Ōdyuudan ukaraodapa'an paoribai aka zakapu kawana'ati, aonaa ukaukinauzon na'ii padamata; ba'orainao kowas baiaapanii unao ua'ii dadara'o kaudin-kizai, aizii unaou'u naa naubaapa ikauzin-kizi.”

³⁹ Iriba Samaria Baara sannao, mashaapainaouz donoi ii mishidan Jesus, zunaaba kian idi, “Ukowaada ō'ati ipai aimaakan ōsha'apatauzonii.”

⁴⁰ Aizii Samaria Baara sannao kaawainaouz u'ida'ati, ipishaan uruu tuukii, “Waaipan puna'a'akan watuma,” ĩkian u'ati. Uruu idi dya'utam kamoo Jesus na'ia'akan ĩtuma.

⁴¹ Iriba baokoinao mishidan ĩabatan idi Jesus kuwaa, ⁴² na'iki ĩkian zunaaba ati, “Aizii wamishida, aonaa pukowaadan idi mani wa'ati, mazan waabatan idi sariapa uruu di'iki. Aizii waaitapa uruu mishi wuru'u kazannaata'o ni'oraz ipai pidannao.”

Jesus kakudan naobanai dani munapo'o pa'ai

⁴³ Una'ia'akan dauna'an dya'utam kamoo, uru'u naa Jesus dobatan Galilee Baara iti. ⁴⁴ Jesus kian: “Tominkaru prophetin, aonaa utaapauzo-kaō umanawunu'o nii pawizi ii.” ⁴⁵ Galilee Baara iki'o pidannao, makonka'o Passover Kamoon dau'ati Jerusalem ii, ipai ĩtukapan Jesus sha'apatanii kida baokopainapa-karu dono na'ii. Ukau'an, Jesus kaawan dono Galilee Baara iti, konaukii pidannao dapaapan uruu.

⁴⁶ Jesus kaawan naa koshan donoi Cana ati, Galilee Baara ia'oraz, (na'ia'o tawuru'u upana'adan wunu wine nii, kiwiini'o dono.)

Aizii uruu dono Capernaum ii, kaina'a'o wiizai zowaunaa karina'o udani daonaiora. ⁴⁷ Uabatan idi kaina'a Jesus kaawan Judea Baara iki Galilee ati, uru'u naa umakon Jesus di'iti. Tuukia'o ida'an upishaan Jesus, “Pumako ōtuma Capernaum iti pukakuda kizi ōdani; maonapa'ora'a naa umawakan kowas kaiwuru'u!”

⁴⁸ Jesus kian u'ati, “Aonaan an unao tukapan umanawun kida'o aimaakan sha'apata-kaō, aona'o nii umishidan.”

⁴⁹ Aizii pidan karina'oraz udani kian Jesus ati, “Puwa'ati kadiman ōtuma Naobanai, mawaka'o ni'i naa ōdani.”

⁵⁰ Jesus kian u'ati, “Pukiwa'a naa powaa iti, kakuda'a naa pudani!” Umishida Jesus paradan, uruu idi ukiwa'akan naa powaa iti. ⁵¹ Dunapo ii zii upoitorunao ikodapan uruu. ĩkian u'ati, “Kakuda'aka'a naa pudani.”

⁵² Uru'u naa upishaan idyaun, “Na'iam dii kamoo ukakudan?” “Munumun, masakauda'u kamoo daawadatan, uruu umada wadidin,” ĩkian u'ati. ⁵³ Udaru

aitapa na'a'o kamoo wuru'u, "Kakuda'a naa pudani!" Jesus kianuz u'ati. Ukau'an tuukii umishidan Jesus, na'iki baokopa udapu ainao pidannao mishi-dan kapam.

⁵⁴Uruu itamautannaa Jesus sha'apatan umanawunu'o aimaakan, pakaawan dono Galilee Baara ati koshan, Judea Baara iki.

Jesus kakudan karinaapa'o pidan wunu baoko danoma ii

5 ¹Udauna'an Jesus makon Jerusalem iti Jewnao baokopainpauzon kamoo dau'ati. ²Jerusalem awauribanaa ida'a, kaina'a paniinom, Kaznizo Paniinomizinaa kia'o udakota-kao. Maonapa udazaba'a kaina'a wunu baoko, Bethzatha kia'o udakota-kao Jewnao paradan ida'an. Maonapa wunu baoko danoma an, kaina'a baka'iauda'u kabaun dikin-dinapa-kizai kida. ³Aizii dikin-dinapa-kizai kida nazo ii, kaina'a iriba karinainao washatinpan kida, ishaa-wunnao na'iki pabi'inaaka machi'ika-kainao kaduz kida. [Ipai idyaun izaudapan wunu koboinan. ⁴Panaadon kida'o da'i angel kaawauzon, na'iki ukoboan nii wuru'u wunuz. Karinaa-ziiwa kiwiini'o udamotinan ubaoko iti, ukoboo-kao dauna'an aka, uruu kakuda'o nii sha'apa'oram karikaonan parinaa ai.]ⁿ

⁵Kaina'a karinaapa'o pidan na'ii kapatira'ora'a naa, ubaiatinan 38 wunu. ⁶Jesus tukapan uruu, uaitapa kotua'ora'a naa ukarinaapan. Jesus kian u'ati, "Puaiapa pukakudan?"

⁷Karinaapa'o kian u'ati, "Aonaa pidan kaminka'uta'o nii ōgaru, ōkaawa kizi wunu baoko iti ukoboo-kao dono. Ōtiwaina'akan dono'o naa ōmakon na'iti, ba'oran pidan kaawa'aka'a naa kiwiin ō'ai."

⁸Sariapa Jesus kian u'ati, "Aushaa, pukadishita! Pumako'o naa, puna'aka'a naa puwashatinapa-kizi." ⁹Sariapa uma'ozaka'akan. Ukadishita'akan, uzaamata'akan pawashatinapa-kizi, na'iki uchi'ika'akan naa.

Aizii uruu dono, Sookapa-karu Kamoon wuru'u. ¹⁰Uruu idi Jewnao zowaunaanao kian pidan kakuda-kariwai ati, "Aizii Sookapa-karu Kamoon. Pudikintapan wakakinaorinaa wuru'u puna'akanuz puwashatinapa-kizi."

¹¹Mazan ukian i'ati, "Pidan kakuda'oraz ōgaru, ukian ō'ati, 'Pumako, puna'aka'a naa puwashatinapa-kizi.'"

¹²Na'iki ipishaan uruu, "Kanom mooko wuru'u dyuuda'oraz pumakon na'iki puna'akan puwashatinapa-kizi?"

¹³Mazan aonaa uaitapan kanom wuru'u kakuda'oraz paugaru, usha'apam kau'an iriba'o pidannao uruu dono na'ii, na'iki kadiman kapam Jesus mako'okan ibii an.

¹⁴Uruu dauna'an, Jesus ikodan naa uruu Tominkaru Dapu ii. Ukian u'ati, "Puabata, aizii ma'ozaka'a naa pugaru; ukau'an marina'a naa oia'o, panaadon kasha'ora'o aimaakan sha'apan powa'a zii pu'ati."

¹⁵Uru'u naa umako'okan, ukakuwaapa'ana'akan naa Jewnao zowaunaanao ati. Ukian i'ati, "Jesus karikaonan tawuru'u kakuda'oraz ōgaru."

¹⁶Jesus sha'apatan idi na'apa'o aimaakan Sookapa-karu Kamoon dono, uruu dikan ii Jewnao dadaradan naa amazada u'ati. ¹⁷Uruu idi Jesus kian i'ati, "Ōdaru, ipai kamoo ukaminka'uupan pidannao. Ōgaru na'apa'o kapam uruu kawan."

Jesus mishi'o Tominkaru Dani

¹⁸ Jesus kian dikin ii na'apa, powa'a zii Jewnao zowaunaanao dawatan na'apam pazowii-kida-kinnaa nii uruu. Aonaa soo uwazootapan idi mani isookapauzon kamoona kakinaorinaa, mazan udakotan idi kapam Tominkaru paDaru nii, uruu ida'an upatumaakadinan Tominkaru tuma.

¹⁹ Uruu idi Jesus kian i'ati, "Mishi'o kaiwuru'u okianuz, aonaa Tominkaru Dani sha'apatan aimaakan paaipan ati, soo usha'apata patukapanii paDaru sha'apatan. Kanom uDaru sha'apatanii, na'apa kapam uDani sha'apatan. ²⁰ ODaru marainapanii pauDani na'iki utukapa-kida u'ati ipai pasha'apaapanii. Na'iki utukapa-kidan nii u'ati aimaakan powa'a'o zii umanawunun kida, unao di'itinapa-kinnaa nii. ²¹ Na'apa ODaru kadishita-kidan kawan mawakainao na'iki utaan kakupa-karu i'ati, na'apa'o manawun uDani taan kakupa-karu na'ia'oram ati utaa'azon. ²² ODaru, aonaa ukabootan pidan oia'o di'iti oo kaimana'o di'iti. PauDani ati pa'an utaan ipai wuru'u na'apa'oraz sha'apatin-karu, ²³ ipai kizi pidannao taapan uDani umanawunu'o nii, na'apa itaapan kawan uDaru. Mazan pidannao aona'oraz itaapan Tominkaru Dani umanawunu'o nii, na'apa kapam aonaa itaapan mani uDaru umanawunu'o nii wuru'u, dyuuda'oraz uruu.

²⁴ "Mishi'o kaiwuru'u okianuz u'ati: Pidan abata'o na'iki izo'ati'o okuwaa, na'iki mishida'o dyuuda'oraz ogaru, kaina'a'ora'a naa karikaonanuo kakupa-karu u'ida'a wuru'u. Aona'o nii upataka'uta-kao pa'orian dikin ii. Aonaa powa'a mawakapa-karu di'itanpu'ora'a naa mani uruu, mazan kaina'a'ora'a naa uruu ida'a karikaonanuo kakupa-karu. ²⁵ Mishi'o kaiwuru'u okianuz u'ati: Kaina'iki kamoo wa'atin, aizii uru'u naa wuru'u kaawa'oraz. Uruu dono'o ni'i naa mawakainao abatan Tominkaru Dani paradan. Pidan abata'o na'iki izo'ati'o Ukuwaa uruu kakupa'o nii. ²⁶ WaDaru di'iki'o kakupa-karu ikoda-kao. Na'apa'o manawun waDaru toman pauDani, uruu di'iki kapam kakupa-karu ikoda-kao.

²⁷ "WaDaru kiini'i naa pauDani ati, 'Turua'a naa aizii pubuutan pidannao,' usha'apanum kau'an uruu pa'an wuru'u Daonaiora Aokazi Iki'o. ²⁸ Aonaa umaaitapaka'ana'a okuwaa! Mishi'o, kaina'a'o nii kamoo kaawan, na'iki uruu dono ipai'o nii pabaaranaa iki kida mawakainao abatan Uparadan. ²⁹ Pidan-nao sha'apata'o kaimana'o, ikadishitan nii na'iki karikaonanuo nii ikakupan; mazan pidannao sha'apata'o oia'o, ikadishitan nii na'iki pataka'uta-kao nii idyaun.

Kakuwaapainao Jesus dau'u

³⁰ "Aonaa turuu osha'apatan aimaakan oaipan ati karikaonan. Obuutan pidannao soo Tominkaru aipan kawana'ati manawun. Ukau'an sakitapa'o pa'an wuru'u obuutanuz pidannao isha'apainpan kawana'ati. Usha'apanum kau'an, aonaa otiwaan osha'apatan aimaakan oaipan ati karikaonan, soo dyuuda'oraz ogaru aipan kawana'ati osha'apatinan.

³¹ "Okakuwaapan an mani odau'u, o'ida'a karikaonan, aonaa turuu opara-dan mishida-kao. ³² Mazan kaina'a ba'oran kakuwaapa'o odau'u, oaitapa mishi'o wuru'u uparadanuz odau'an.

³³ "Unao, udyuudan pidannao John Chikaawunuupauzo di'iti. Uruu dono ukowaada mishi'o odau'an. ³⁴ Aonaa oaipan manawun mani pidan kakuwaapan

ōdau'an kaiwuru'u; mazan ōkowaadan unao ati kaikapa kida'ora'a, turuu kizi ukazannaatinan. ³⁵ John uruu lamp kawanu'o, ma'ozaka'oraz ukanadapan; aizii unao masakauda'u karikaonan ukonaukii-kidan ukanadapanuzu.

³⁶ “Powa'a zii John kuwaa ai umanawunun wuru'u kakuwaapa'oraz ōdau'u: wuru'u ōsha'apatanii kidaz ōdaru aipan kawana'ati, na'iki wuru'u Uaipaniaz zii ōsha'apatan, īnao wuru'u kakuwaapa'oraz ōdau'u. Na'iki ōsha'apatanii kida ukainaabata ōdaru wuru'u dyuuda'oraz ōgaru. ³⁷ Na'iki ōdaru kapam kakuwaapa'o ōdau'u. Unao, aonaa uabatauzon uparadan oo utukapauzon uruu. ³⁸ Aonaa uzaamatan Ukuwaa, usha'apanum kau'an aonaa unao mishi-dan ōgaru wuru'u Udyuudaniaz. ³⁹ Utominpan padamata kaimanaiman saada-kariwaiz kida Tominkaru Paradan dau'u, uzauda-kidan uruu ida'a'o nii unao ikodan karikaonanuo kakupa-karu, mazan uruu kida kakuwaapa'oraz ōdau'u! ⁴⁰ Mazan upu'u aonaa uzaamatina'azon ō'ida'ati, turuu kizi uzaamatan karikaonanuo kakupa-karu.

⁴¹ “Ōsha'apatan aimaakan aonaa ōaipan idi'o mani pidannao dakotan ōgaru umanawunu'o nii. ⁴² Mazan ōaitapa unao, aonaa na'ia'oram marainpan Tomin-karu kaimanaiman. ⁴³ Ōgaru, ōkaawan ōdaru uu ida'ana'o, mazan unao, aonaa unaubaan ōgaru. Mazan ba'orainao kaawan an paaipan ati karikaonan, īnaou'o nii pa'an unaubaapa. ⁴⁴ Upaonarunao naubaan an unao, tuukii ukonaukian, mazan aonaa zoobaba usha'apatan aimaakan Tominkaru bauda'apauzon naubaa-kinnaa nii unao. Ukau'an, na'apam nii mooko umishidan uruu?

⁴⁵ “Aonaa ōgaru'o nii mani wuru'u kia'o ni'oraz ōdaru ati, 'oia'o īnao,' unao dau'an. Kaina'a Moses saadauzonii, uru'o nii pa'an wuru'u 'oia'o īnao,' kia'o ni'oraz, unyukunuu Moses saadanii dau'atin pu'u padamata. ⁴⁶ Umishidan an mani mishi manawun Moses saadanii, umishida mani padamata ōgaru. Usha'apanum kau'an, ōgaru dau'a'o wuru'u usaadaniaz. ⁴⁷ Mazan umamishidakan pu'u Moses saadauzonii kakinaorii, na'apam nii dii umishidan ōparadan?”

Jesus paan 5000 pidannao

(Matthew 14:13-21; Mark 6:30-44; Luke 9:10-17)

6 ¹ Aizii udauna'an Jesus taraukan Galilee Karishiiz baza iti, (Tiberias Karishiiz, kia'o udakota-kao kapam.) ² Iriba pidannao da'anpan uruu itukapan idi usha'apatan umanawun kida'o aimaakan, ukakudanuz karinainao. ³ Jesus makon patominapa-kidaniinao tuma naawazi paawa iti, na'ii usakanatan ituma. ⁴ Aizii udono, maonapata'o Jewnao Passover Kamoon.

⁵ Jesus awunuudanaan, utukapa iriba pidannao wa'atin pa'ida'ati. Sariapa ukian Philip ati, “Na'ikim nii watorian wanyukunui wapaa-kinnaa nii ipai wunaou'a?” ⁶ Jesus pishaanuz Philip, utiwaa-kidapan karikaonan uruu, mazan Jesus, uaitapani'i naa na'apam nii pasha'apainpan.

⁷ Philip kian u'ati, “8 kauzu pidan kaudinan winipinaa, aonaa turuu utorian wunao aroapa-kinnaa ni'i, utaa-kao pu'u mani masakauda'u sodi kida.”

⁸ Andrew, Simon Peter inawuzuz, uruu kapam Jesus tominapa-kidanii. Ukian Jesus ati, ⁹ “Kaina'a koraidaonaa diida'a'a, kaina'a u'ida'a baka'iauda'u barley-ba'i° na'iki dya'utam kopaunao sodi kida. Mazan na'apam nii mooko masakauda'u sodi'o wanyukunui turuan iriba'o manawun pidannao ati?”

¹⁰ Jesus kian patominapa-kidaniinao ati, “Marii pidannao sakanatan.” Uru’u naa idyuudan pidannao sakanatan naa. Pinidi baawu wuru’u na’ia’oraz amazada. Aizii daonaioranao uikoda mani 5000 idyaun. ¹¹ Uru’u naa Jesus zaamatan bread na’iki utoriinapa-kidan naaz Tominkaru ati, “Kaimana’o pugaru Tominkaru, putaan idi wanyukunui.” Uruu dauna’an udyuudan naa utaabi’ii-kaosakanata-painao ati, aizii kopau na’apa kapam una’apatan. Ipai pidan aroopan abaapa kida. ¹² Aizii ituruudan dauna’an paaroopan, Jesus kian patominapa-kidaniinao ati, “Aizii uzawada wanyukunui wa’akun, aonaa uwakuda’ana’az.” ¹³ Uruu idi baka’i-auda’u’oraz barley-ba’i wa’akun di’iki, ipaidada 12 dazowan kida.

¹⁴ Aizii pidannao tukapan idi Jesus sha’apatan umanawunu’o aimaakan, sariapa ikian, “Di’i naa wuru’u Prophet, saada-kariwai Tominkaru paradan kaunamunaataniaz uwa’atin nii.”^p ¹⁵ Jesus aitapan idi pidannao zaamata’azon naa paugaru King nii aonaan pu’u unyukunuu na’apan, uruu idi umako’okan i’ai paba’orantin koshan midukuo iti.

Jesus chi’ikan wunu paawa an

(Matthew 14:22-33; Mark 6:45-52)

¹⁶ Uruu wachuupunin, Jesus tominapa-kidaniinao makon naa Galilee Kari-shiiz iti. ¹⁷ Izaamatan kanawa na’iki uru’u naa itaraukan Capernaum iti. Maruta’aka’a naa amazada, aonaa zii Jesus kaawan i’ida’ati.

¹⁸ Aizii uruu wamarutan ida’a, ma’ozaka’o awaru kaawan na’iki kichana’iki-kii utoman wunu paran. ¹⁹ Jesus tominapa-kidaniinao pooratan pakanawan na’apa’o bii an, 3 oo 4 mile umunapon. Uru’u naa itukapan Jesus wa’atin, wunu paawa an uchi’ikapan. Uwa’atin, atii umaonapatan i’ikanawan ida’ati. Tuukii itarian u’ai. ²⁰ Mazan upu’a’a naa uparadan i’ati, “Mana’a utaria’ana’a! Ōgaru wuru’u!” ²¹ Uparadan dauna’an, iaipan naa upaidinan patuma kanawa zo’iti, mazan masha’apakiaka i’kaawa’akan naa pamako-kizi iti.

Pidannao dawatinan Jesus dau’u

²² Ba’oran chaapi’iki, pidannao karishii danoma ia’oraz i’wa’akinan, iaitapanii na’a’o soo bauda’apa kanawa karikaonan. Na’iki iaitapa kapam aonaa Jesus makon patominapa-kidaniinao tuma uruu kanawa zo’an, soo inao karikaonan mako. ²³ Mazan kaina’a ba’oran kanawa kida kaawan Tiberias iki, maonapa Naobanai paa-kizi ii pidannao, utoriinapa-kidan dauna’an wanyukunui. ²⁴ Aizii pidannao tukapan idi aonaa Jesus nii, na’iki aonaa utominapa-kidaniinao nii kapam, uru’u naa ipaidinan kanawa kida zo’iti, na’iki imakon naa Capernaum iti, idawatina’anan naa Jesus dau’u.

Jesus, uruu wanyukunui aokazi iki’o

²⁵ Iikoda Jesus karishii baza ia’a naa. Uru’u naa ikian u’ati, “Tiichaa, na’a-painim di’i naa pukaawan da’ati’i?”

²⁶ Jesus kian i’ati, “Mishi’o kaiwuru’u okianuz: Udawatinan odau’u soo uaroopan idi’o abaapa karikaonan, aonaa utukapan idi’o mani osha’apatan umanawun kida’o aimaakan. ²⁷ Aonaa ukaudina’ana’a pataka’uinauzo wanyukunui dau’ati. Ukaudin pa’an wanyukunui dau’ati karikaonan’oraz

kakupa-karu u'ida'an. Uruu wuru'u Daonaiora Aokazi Iki'o taan ni'oraz unao ati, usha'apanum kau'an Tominkaru tukapa-kida mishi panyukunuu kai-manan u'ati."

²⁸ Aizii ikian u'ati, "Kanom mooko manawun Tominkaru aiapanii washa'apatan?"

²⁹ Jesus kian i'ati, "Tominkaru aipan soo umishidan ôgaru, padyuudaniaz."

³⁰ Na'iki ikian u'ati, "Kandii mooko umanawunu'o aimaakan puaida-kidan nii wa'ati, wamishida-kinaa nii wuru'u puparadanuz? ³¹ Wadokozu-daunnao, inikauzonii wanyukunui, 'manna' kia'oraz udakota-kao, mapidantaka'o amazada ii. Na'apa usaadinpan Tominkaru Paradan ida'a, 'Utaanii i'ati inikan nii aokazi iki'o wanyukunui.'" ^q

³² Jesus kian i'ati, "Mishi'o kaiwuru'u ôkianuz: Aonaa Moses mani wuru'u taa'oraz aokazi iki'o wanyukunui u'ati. Ôdaru pa'an wuru'u taa'oraz aokazi iki'o wanyukunui, mishi'oraz kakupa-kinai. ³³ Wanyukunui, Tominkaru dyuudaniaz aokazi iki, uruu pa'an taa'oraz kakupa-kinai manawun, pidannao ati."

³⁴ Sariapa pidannao kian u'ati, "Naobanai! Putaa mooko wa'ati uruu wanyukunui, na'iki ipai kamoo pa'i putaa wa'atiz!"

³⁵ Jesus kian i'ati, "Ôgaru wuru'u wanyukunui kakupa-kinaiz. Na'ia'oram pidan zaamatina'o ô'ida'ati na'iki mishida'o ôgaru, aona'o nii uzamaziizon na'iki aona'o nii umaarakouzon.

³⁶ "Mazan ôkii sha'atii u'ati, utukapa'a naa padamata ôgaru, mazan upu'u aonaa umishidan ôgaru. ³⁷ Ipai pidan ôdaru taaniaz ô'ati, zaamatina'o nii ô'ida'ati. Na'iki pidan wuru'u zaamatina'oraz ô'ida'ati aonaa na'apainim nii ôkashanauan. ³⁸ Usha'apanum kau'an ôwa'atin da'ati'i aokazi iki, ôsha'apata'anan dyuuda'oraz ôgaru aipan kawana'ati ôsha'apatan. Aonaa ôwa'atin ôsha'apata'anan aimaakan ônyukunuu aipan kawana'ati. ³⁹ Na'iki dyuuda'oraz ôgaru, aonaa buda'apa uaipan ôwaziwaan pidan pataaniinaouz ô'ati. Mazan uaipan pa'an ôkadishita-kidan idyaun na'iki ôtaan ikakupa-kinaa nii, Tominkaru Ainaa dono. ⁴⁰ Ôdaru aipan ipai pidan tukapa'oraz na'iki mishida'oraz uDani, zaamatan karikaonanu'o kakupa-karu; na'iki ôkadishita-kidan nii idyaun karikaonanu'o kakupa-karu di'iti Tominkaru Ainaa dono."

⁴¹ Uru'u naa Jewnao kadakotin-kidan uruu na'iki ito'oran naa u'ati, ukian idi, "Ôgaru wuru'u wanyukunui aokazi iki'oraz kaawan." ⁴² Ukau'an ikian pa'atiaaka, "Aonaa mooko Jesus mani uruu, Joseph daniz? Waaitapanii na'apain udaronao! Na'apa di'i naa mooko kaiwuru'u ukianuz, "Ôgaru aokazi iki'o ôwa'atin?"

⁴³ Jesus kian i'ati, "Aona'a naa ukadakoinpa'ana'a na'apa. ⁴⁴ Ôdaru wuru'u dyuuda'oraz ôgaru; na'iki aonaa turuu pidan zaamatina' ô'ida'ati, soo ôdaru minziwatan dono uruu uzaamatin-kinaa nii ô'ida'ati. Na'iki ôkadishita-kidan nii uruu Tominkaru Ainaa dono. ⁴⁵ Na'apa kotua'o prophet saadauzonii kian, 'Ipai'o nii Tominkaru tominapa-kidan pidannao.' Ukau'an kanom dyauta'o unyukunuu ôdaru paradan dau'ati, na'iki tominpa'o uruu di'iki, zaamatina'o nii ô'ida'ati.

⁴⁶ "Mazan aonaa na'ia'oram pidan tukapauzon ôdaru, soo wuru'u wa'ati'oraz Tominkaru di'iki, uruu pa'an tukapa'oraz ôdaru. ⁴⁷ Mishi'o kaiwuru'u ôkianuz:

Na'ia'oram pidan mishida'o, zaamata'ora'a naa karikaonanuo kakupa-karu wuru'u. ⁴⁸Ōgaru wuru'u wanyukunui kakupa-kinaiz. ⁴⁹Udokoza-daunnao nikauzon pu'u 'manna' mapidantaka'o amazada di'ii, upu'u imawakan. ⁵⁰Mazan di'i naa pa'an wuru'u wanyukunui, kaawa'oraz aokazi iki, pidan nika'oraz uruu, karikaonanuo nii ukakupan. ⁵¹Ōgaru pa'an wuru'u wanyukunui, kaawa'oraz aokazi iki, taa'oraz kakupa-kinai. Pidan nikan an wuru'u wanyukunui, uruu karikaonanuo nii ukakupan. Wanyukunui ōtaan ni'oraz u'ati, uruu ōdunaa. Uruu ōtaaniaz pidannao kakupa-kinaa nii."

⁵²Uru'u naa Jewnao shokorodinan u'ati na'iki ikian pa'atiaaka, "Na'apam nii mooko arawu itiiman pataan wa'ati padunaa, wanyukunui nii?"

⁵³Jesus kian i'ati, "Mishi'o kaiwuru'u ōkianuz: Umanikakan an Daonai-ora Aokazi Iki'o dunaa na'iki umatuzakan an uizain, aona'o kakupa-karu nii u'ida'a. ⁵⁴Mazan kanom aroopa'o ōdunaa dau'u na'iki tuza'o ōizain, uruu karikaonanuo nii pa'an ukakupan na'iki ōkadishita-kidan nii uruu Tominkaru Ainaa dono. ⁵⁵Ōdunaa, uruu mishi'o wanyukunui na'iki ōizain mishi'o riwunii. ⁵⁶Na'ia'oram pidan aroopa'o ōdunaa dau'u na'iki tuza'o ōizain, uruu zaamatinpa'o ō'ida'ati, na'iki ōgaru zaamatinpa'o uruu ida'ati kapam. ⁵⁷Ōdaru Tominkaru taapa'oraz kakupa-karu, uruu wuru'u dyuuda'oraz ōgaru. Uruu di'iki'o ōikodan kakupa-karu. Ukau'an pidan aroopa'oraz ōdau'u, uikodan nii kakupa-karu ōgaru di'iki. ⁵⁸Ukau'an di'ora'a wuru'u wanyukunui kaawa'oraz pa'an aokazi iki, aonaa udokoza-daunnao nikauzonii manna kawanu'o mani. Inikauzon pu'u padamata manna, mazan upu'u zii imawakan. Mazan pidan aroopa'o di'ora'a wanyukunui dau'u, karikaonanuo nii pa'an ukakupan."

⁵⁹Jesus kakuwaatinanuz kaikapa'a, utominapatin-kidan dono'o pidannao *synagogue* ii.

Jesus kuwaa taa'oraz karikaonanuo kakupa-karu

⁶⁰Aizii iabatan idi na'apa'o kuwai, iriba da'anapatinainaoz uruu, kian, "Dadara'o manawun ukuwaa. Kanom turuu uabatapan kaiwuru'u ukuwaaz?"

⁶¹Mazan Jesus, uaitapa na'apam patominapa-kidaniinao kadakotin-kidan pakuwaa. Sariapa ukian i'ati, "Ukaziwaa-kida zii ōparadan? ⁶²Na'apam dii mani ukian utukapan an Daonaiora Aokazi Iki'o sawatinan powaa iti pawai'ati-kizi iti? ⁶³Pudi'itapan an soo nanai daua'o karikaonan, uruu mazanu'o karikaonan wuru'u. Kaimana'o Doronaa pa'an wuru'u kaawa-kida'oraz kakupa-karu. Wur'u ōparadan kidaz, unao ati'oraz, aonaa nanai daua'o mani, mazan doronai daua'o, na'iki ukakupa-kinaa ni'o. ⁶⁴Mazan upu'u zii kaina'a pabi'i kida unao aonaa umishidan." (Jesus aitananii sariapa patominapa-kidan di'iki'o idyaun, na'ia'oram aona'o nii imishidan. Na'iki uaitapa na'ia'oram nii kaakapaa paugaru tarubainao ati.) ⁶⁵Na'iki Jesus kian koshan, "Kaikapa'o ati'o tawuru'u ōkianuz u'ati, aonaa turuu pidan zaamatinan ō'ida'ati, soo ōdaru Tominkaru na'akan dono ō'ida'ati idyaun."

⁶⁶Na'iki'ora'a naa iriba utominapa-kidaniinao muudinan naa u'ai, aonaa powa'a imakon utuma. ⁶⁷Uruu idi Jesus kian wunao ati'i 12 patominapa-kidaniinaoz, "Unao mani, umuudinan ni'i naa kapam ō'ai?"

⁶⁸ Simon Peter kian u'ati, "Naobanai, kanom di'iti'o nii mooko wamakon? Pugaru ida'a pa'an parada-karu kida taa'oraz karikaonanuo' kakupa-karu. ⁶⁹ Na'iki, aizii wamishida na'iki waaitapa pugaru umanawunu'o, Tominkaru di'iki'o puwa'atin!"

⁷⁰ Jesus kian i'ati, "Ögaru zaamata'oraz 12 unao. Mazan bauda'apa unao, Satan!" ⁷¹ Una'apanuz Judas Iscariot daua'o wuru'u (Simon Iscariot daniz); uruu 12 tuma'o uaitinpan, uru'o nii zaamata-kida Jesus.

Pa'inawuzunao dyuudan Jesus makon Judea Baara iti

7 ¹ Uruu dauna'an, Jesus morowautapan na'ii'aka wiizai kawana'ati, Galilee Baara ii kida'oraz. Aonaa uaipan pachi'likinan Judea Baara ii aka, usha'apanum kau'an Jewnao zowaunaanao zaudapanii uruu na'ii, iaipan pazowiinuzu. ² Na'iki uruu dono maonapata'o Jewnao baokopainpauzon kamoan, ikawiizibatinauzon. ³ Uruu idi Jesus inawuzunao kian u'ati, "Pugaru mani? Kanom nii aona'a naa pumakon Judea Baara iti, abatauzonao pukuwaa tukapa kizi wuru'u pusha'apaapanii kidaz? ⁴ Aonaa na'ia'oram pidan dizapa'o pasha'apaapan aimakaan, uaipan an pidannao aitapan kaimanaiman kanom kaduz paugaru. Pusha'apaapan an aimakaan, marina'a naa ipai pidannao aitapan!" ⁵ (Aizii wuru'u u'inawuzunaouz, aonaa imishidan uruu.)

⁶ Jesus kian i'ati, "Aonaa zii mazan amazada kaawan ò'ati òmako-kinaa nii na'iti. Mazan unao, turuu umakon na'apainim karikaonan, uaipan kawana'ati. ⁷ Aonaa kanom dikin ii pidannao to'ora-kizaitapan unao. Mazan ögaru ito'ora-kizaitapanii, ökakuwaapan idi i'orian dau'u. ⁸ Umako'o naa baokopainapa-kizai iti. Mazan ögaru, aona'o nii zii ömakon, usha'apanum kau'an aonaa zii amazada kaawan ò'ati." ⁹ Jesus paradan dauna'an na'apa, una'ian zii Galilee Baara ii.

Jesus Jerusalem ii

¹⁰ Mazan u'inawuzunao makon dauna'an baokopainapa-kizai iti, uru'u naa Jesus makon kapam. Umakon na'iti dizinapa, aonaa kizi pidannao aitapan na'iam uruu. ¹¹ Na'ii, baokopainapa-kizai ii, Jewnao zowaunaanao dawatinan udau'u pidannao bii an, "Aonaa utukapan tawuru'u pidanaz?" ikian pidannao ati.

¹² Aizii uruu dono, iriba pidannao paradinan mashauda'u kida Jesus dau'u. Ba'orainao kian, "Kaimana'o pidan uruu." Mazan ba'orainao kian, "Aonaa kaimana'o pidan mani uruu, soo umariidapan karikaonan pidannao." ¹³ Mazan aonaa na'ia'oram pidan diwadan paparadan, itarian idi Jewnao zowaunaanao ai.

¹⁴ Aizii 4 kamo'o naa baokopainapa-karu, uruu zii Jesus makon Tominkaru Dapu iti. Na'ia'a naa utominapa-kidan pidannao. ¹⁵ Aizii Jewnao zowaunaanao abatan idi utominapa-kidan pidannao kaimanaiman manawun, tuukii i'di'itinpan uaitapan dau'an. Sariapa ikian udau'ati, "Na'apam dii mooko arawu aitapan kaikapa'a naa manawunu'u? Aonaa na'apainim padamata tiichaanao tominapa-kidauzon uruu!"

¹⁶ Jesus kian i'ati, "Wuru'u ökuwaa kidaz aonaa ötomanii mani. Tomin-karu, dyuuda'oraz ögaru, uruu di'iki'o wuru'u ökuwaa kidaz. ¹⁷Pidan min-ziiwata'o panyukunuu Tominkaru kaudin-kizi dau'ati, uru'o nii pa'an aitapa ökuwaa, Tominkaru di'iki'o, oo ötomanii karikaonan. ¹⁸Pidan kakuwaapan an paaipan ati karikaonan, utiwaan pamanawun-tinan wuru'u. Mazan pidan kakuwaapa'o pamanawunutapa'azon idi dyuuda'o paugaru; uruu kaimana'o pidan, na'iki mishi'o uparadan. ¹⁹Mishi, Moses taanii unao ati ukakinaorinaa. Mazan aonaa na'ia'oram unao mishi'o utaapan wuru'u kakinaoriiz. Mazan kandii nii uzowia'azon ögaru?"

²⁰ Aizii pidannao kian u'ati, "Kaina'a oia'o doronai pu'ida'a! Kanom mooko pu'itiiman zowia'azoo pugaru?"

²¹ Jesus kian i'ati, "Kaina'a bauda'apa ösha'apatanii umanawunu'o aimakaan Sookapa-karu Kamoon dono, na'iki tuukii unao di'itinpan udau'u. ²²Mazan upu'u zii, utaapadan udani daonaioranao choota-kao" sookapauzokaru kamoo dono, ikainaabatin-kinaa Jewnao nii, Moses taan idi na'apa'o kakinaorii. (Mazan aonaa Moses di'iki'o mani wuru'u na'apa'o sakadinanuz, uruu dokuu-daunnao pa'an wuru'u sakada'oraz na'apa'o.) ²³Aizii utaapadan pu'u udani choota-kao Sookapa-karu Kamoon dono, uruu aonaa kizi unao dikintapan Moses taaniaz kakinaorii. Kandii nii mooko uto'oran ö'ati ösaabaan idi pa'an kaimanaiman pidan nanaa Sookapa-karu Kamoon dono? ²⁴Aona'a udi'itapa'ana'a ösha'apataniaz aimakaan oia'o nii. Mazan udi'itapa wuru'u ösha'apataniaz aimakaan kaimana'o nii pa'an."

Christ mani wuru'u Jesus?

²⁵ Kaina'a Jerusalem sannao bii ikiinao pidannao, ikian Jesus dau'ati pa'atiaaka, "Aonaa mooko arawu'u mani tawuru'u itiwaitaniaz pazowii-kidan? ²⁶Aizii di'i naa uparadinan iriba'o pidan ati. Na'iki aonaa kanom wa'atin itowauda'ua'anan uruu! Jewnao zowaunaanao aitapani'i naa sha'a uruu Christ' kii-kizaiz? ²⁷Mazan Christ kaawan dono, aona'o nii pidan aitapan na'iki'oram uwa'atin. Mazan arawu'u, waaitapa na'iki'oram uwa'atin."

²⁸ Aizii Jesus tominapatin-kidan pu'u pidannao Tominkaru Dapu ii, ukian diiwa'o ida'an, "Uaitapanii mooko ögaru na'iki na'iki'oram öwa'atin? Aonaa ö'ida'a'o mani öwa'atin! Dyuuda'oraz ögaru, uruu mishi'o, na'iki uruu di'iki'o öwa'atin. Unao aonaa uaitapauzon uruu. ²⁹Mazan ögaru öaitapanii uruu, usha'apanum kau'an uruu di'iki'o öwa'atin, na'iki uruu pa'an wuru'u dyuuda'oraz ögaru."

³⁰ Uru'u naa iaipan pazaamata'akan Jesus sariapa na'ii, mazan aonaa kanom zaamatan uruu, usha'apanum kau'an aonaa zii amazada kaawan uzaamata-kinao nii. ³¹ Mazan iriba na'iainao pidannao mishidan uruu, na'iki ikian, "Ba'oran kaawan an, dakotina'o Christ nii, turuu mani mooko usha'apatan powa'a zii umanawun kida'o aimakaan arawu'u sha'apatanii kida aia'a?"

u 7:22 *choota-kao*: Putukapa 'chootin-karu' daua'o, kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii. v 7:26 *Christ*: wuru'u Tominkaru dyuudaniaz papidanannao zannaa nii. Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

Jewnao zowaunaanao aipan pazaamata-kidan Jesus

³² Aizii Phariseenao abatankan naa na'apam pidannao kian pa'atiaaka, mashauda'u padamata Jesus dau'an. Uru'u naa ĩbaokopatinan faadaanao zowaunaanao tuma, udauna'an ĩdyuudan naa watchmantapainao Tominkaru Dapu ĩzaamatanaka kizi Jesus.

³³ Jesus kian, "Ōna'an nii zii utuma baukapa'a naa, udauna'an ōkiwan ni'i naa dyuuda'oraz ōgaru di'iti. ³⁴ Udawatinan nii ōdau'u mazan aona'o nii uikodan ōgaru. Aonaa turuu unao makon ōmako'ozoo-kizi iti."

³⁵ Uru'u naa Jewnao zowaunaanao kian pa'atiaaka, "Na'iti'oram mani umako'ozon, aonaa kizi turuu waikodan uruu? Umako'ozon sha'a Jewnao di'iti, mashaapainauz Greeknao wiizi ii aka, utominapa-kida'anan Greeknao?" ³⁶ Na'apa'oram dau'ati'o dii wuru'u, 'Udawatinan nii ōdau'u, mazan aona'o nii uikodan ōgaru,' na'iki 'Aonaa turuu umakon ōmako'ozoo-kizi iti,' ukianuz?" ĩkian.

Wunu kakupa-kinai

³⁷ Dawu'itiini'o kamoo baokopainapa-karuz, uruu umanawunu'o manawun kamoo. Uruu kamoo ida'a Jesus kadishitan na'iki uparadan diiwa'o ida'an, "Kanom maaradako'o marii uwa'atin ō'ida'ati, ōtaa kizi u'ati utuzan nii. ³⁸ Saada-kariwaiz Tominkaru Paradan kian kawana'ati, 'Kanom mishida'o ōgaru, uruu di'iki'o nii wunu taa'oraz kakupa-kinaa shootapan.'" ³⁹ Jesus kadakotinanuz, Kaimana'o Doronaa daua'o wuru'u. Uruu wuru'u taa-karu ni'oraz mishidainao ati. Uruu dono aonaa zii Kaimana'o Doronaa taa-ka'o mishidainao ati, usha'apanum kau'an aonaa zii Jesus sawata-ka'o umanawunu'o ida'an.

Pana'a kida parada-karu Jesus dau'an

⁴⁰ Jesus paradan dauna'an, iriba abatainaouz uparadan, ĩkian udau'an, "Di'ora'a pidan uru'u naa Prophet, uru'u naa wazaudapaniaz!"

⁴¹ Ba'orainao kian, "Uru'u naa Christ!" Mazan ba'orainao kian, "Aonaa uruu mani wuru'u! Galilee Baara iki'o nii mooko Christ wa'atin? ⁴² Aonaa mooko saada-kariwaiz kida Tominkaru Paradan kian, David Takaan-daunu'o nii Christ, na'iki ushakatan nii Bethlehem ii, David mashaapauzo-kizi ii?"

⁴³ Uruu pana'a kida pidannao paradan Jesus dau'an. ⁴⁴ Aizii ba'orainao, ĩaipan naa padamata pazaamata'akan Jesus, marii kizi utaraa-ka'o, mazan aonaa kanom zaamatan zii uruu.

Jewnao zowaunaanao aonaa ĩmishidan Jesus

⁴⁵ Uruu dauna'an watchmantapainao Tominkaru Dapu (tawuru'u dyuuda-kariwainauz ĩzaamata'anan Jesus) ĩkaawan naa powaa ati faadaanao zowaunaanao na'iki Phariseenao ida'ati. Uru'u naa ĩkian, "Kandii nii aonaa una'akan uruu wa'ida'ati?"

⁴⁶ Aizii watchmantapainao kian ĩ'ati, "Aonaa na'ia'oram pidan paradauzon na'apa uruu kawan!"

⁴⁷Uru'u naa Phariseenao kian i'ati, "Upozawata-kidan naa mooko kapam unao kaiwuru'u? ⁴⁸Uabatauzo mooko faadaanao zowaunaanao bii iki'o, oo bauda'apa Pharisee mishida'o uruu? ⁴⁹Mazan wuru'u da'anpainaouz uruu, aonaa itaitapan Moses taauzonii kakinaorii dau'u. Ukau'an Tominkaru pataka'utan nii idyaun!"

⁵⁰Na'a'o ituma Nicodemus, uruu Pharisee kapam; uruu makonka'oraz Jesus di'ii kiwiini'o dono zii. Ukian patumainao ati, ⁵¹"Wakakinaorinaa kian kawana'ati, aonaa turuu wakabootan pidan oia'o di'iti, wamaabatakan ua'ii zii na'apam ukian na'iki wamaaitapakan ua'ii zii kanom manawun wuru'u usha'apaapanuz."

⁵²Aizii ikian u'ati, "Pugaru kapam Galilee Baara san, mishii? Putominpan an Tominkaru Paradan saada-kariwai dau'u, putukapan nii, aonaa na'apainim nii prophet wa'atin Galilee Baara iki."

⁵³[Uruu dauna'an ipai pidannao kiwa'akan kida'a naa padapu iti.

Zuna kootowapa-kida-kao oba'orantapan idi

8 ¹Aizii Jesus, umakon naa Olive Naawa iti. ²Ba'oran kamoo, wakana-da'akan zii ukaawa'akan naa powaa ati Tominkaru Dapu ati. Pidannao kaawa-kaawan kida'a naa u'ida'ati. Jesus sakanatan na'iki uru'u naa utominapa-kidan koshan pidannao. ³Upu'u tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u na'iki Phariseenao kaawa-kida'akan zun, zaamata-kariwai oba'orantapan idi. Oroo'o naa ikadishita-kidan pidannao kanaapu ii.

⁴Udauna'an ikian Jesus ati, "Tiichaa. Di'ora'a zun ikoda-kariwai oda'awupan ba'oran daiaru tuma. ⁵Moses taanii kakinaorii kian, zun na'apa'o, marii ozowii-kao, oboo-kao ida'an kuba idi. Aizii pugaru mani, na'apam dii pukian na'apa'o dau'ati?"

⁶Ina'apanuz u'ati, iabata'azon karikaonan na'iam uparadan pana'itin kakinaorii ai, idakoapa-kinaa nii uruu naobanainao kanaapu ii. Mazan Jesus dawuka'akan pasakanatapa-kizi'i, usaadapa'akan paka'u shuwu idi kaatu ida'a. ⁷Ipishautan pu'u zii uruu, Jesus saabaina'akan koshan pasakanatapa-kizi'i. Uru'u naa ukian i'ati, "Na'ia'oram pidan unao bii a'o aonaa na'apaini'oram usha'apatan oia'o. Marii uruu kiwiini'o nii boowan oroo." ⁸Udauna'an udawuka'akan koshan. Na'apa koshan usaadapan paka'u shuwu idi.

⁹Iabatan idi na'apam Jesus kian pa'ati, bauda'apa kida imakon Jesus ai, atii ipai imakon. Tunarunaonao kiwiin imako'okan, udauna'an pa'inainao, iwa'aka'akan naa Jesus. Aizii wuru'u zunaabaz, pakawan zii okadishitapan na'ii. ¹⁰Jesus saabainan pasakanatapa-kizi'i koshan. Uru'u naa ukian o'ati, "Na'iam naa idyaun? Aonaa kanom wa'akinan, kaboota'o nii pugaru oia'o di'iti?"

¹¹"Aonaa," okian u'ati.

Na'iki Jesus kian o'ati, "Ōgaru, aona'o nii kapam okabootan oia'o di'iti pugaru. Pumako'o naa, mazan aona'a naa pusha'apata'ana'a oia'o koshan."]^x

Jesus kanada'o kawanu'o imi'i baara sannao ati

¹²Bauda'apa kamoo, Jesus kakinaopan koshan pidannao, ukian i'ati, "Ōgaru wuru'u kanadapa'oraz imi'i baara sannao ati. Pidan zaamatan an ō'ida'ati, kanada'o-karu'a'o nii umashaapan, na'iki aonaa na'apainim nii ubaiaapan maruta'o. Wuru'u kanada'oraz, uruu kakupa-kinai manawun."

¹³Phariseenao kian u'ati, "Pugaru, pu'ida'a'ora'a naa karikaonan pukaku-waapan, aonaa turuu puparadan mishida-kao."

¹⁴Jesus kian i'ati, "Mishi ò'ida'a'o òkakuwaapan, mazan upu'u turuu òkuwaa mishida-kao! Usha'apanum kau'an òaitapa na'iki'oram òwa'atin na'iki na'iti'oram òmakopan. Unao, aonaa uaitapan na'iki'oram òwa'atin oo na'iti'oram òmakopan. ¹⁵Unao, udakotan pidan oia'o nii, soo uzauda-kidan karikaonan. Ògaru, aonaa na'apa mani òdakotan pidan oia'o nii. ¹⁶Mazan 'oia'o uruu,' oo, 'kaimana'o uruu,' òkian an pidan dau'ati, uruu mishi'o pa'an wuru'u òna'apanuz, usha'apanum kau'an, aonaa òba'orantina'o mani wuru'u òna'apanuz. Òdaru dyuuda'oraz ògaru, tuma'o wuru'u ògaruz. ¹⁷Ukainaorinaa kian, 'Dya'utama'o pidannao kakuwaapan an na'apa kida manawun bauda'apa'o aimaakan dau'u, uruu aitapa-kao mishi'o wuru'u òkuwaaaz.' ¹⁸Òkakuwaapan òdau'u, na'apa manawun òdaru, dyuuda'oraz ògaru kakuwaapan kawan òdau'u."

¹⁹Ìkian u'ati, "Na'iam dii mooko puDaru?"

Jesus kian i'ati, "Unao, aonaa uaitapan kanom ògaru, ukau'an aonaa uaitapan òDaru! Uaitapan an mani ògaru, uaitapa mani òDaru kapam."

²⁰Jesus paradan na'apa utominapa-kidan dono'o pidannao Tominkaru Dapu ii, maonapa puraata tauzo-kizinao ii, (Tominkaru Dapu tannaa ni'oraz). Mazan aonaa na'ia'oram pidan zaamatan uruu, usha'apanum kau'an aonaa zii amazada kaawan uzaamata-kinao nii.

Jesus kakinaopan mamishida-kainao paugaru

²¹Aizii Jesus kian i'ati koshan, "Òmakon ni'i naa di'iki'i. Udawatan nii ògaru, mazan umawakan nii u'oian bii'i. Òmako'ozoo-kizi iti, aonaa unao ka'iitan umakon."

²²Ukau'an, Jewnao zowaunaanao kian pa'atiaaka. "Pazowiina'azon dau'ati'o òaitapan wuru'u ukianuz, 'Òmako'ozoo-kizi iti, aonaa unao ka'iitan umakon,' ukianuz?"

²³Jesus kian, "Unao, da'a sannao karikaonanu'u; ògaru, doko iki'o pa'an òwa'atin. Unao imi'i baara sannao! Ògaru, aonaa imi'i baara san mani.

²⁴Uruu idi'o tawuru'u òkianuz u'ati, umawakan nii u'oian bii'i. Mishi'o nii umawakan u'oian bii'i, umamishidakan idi ògaru'u naa wuru'u."

²⁵"Kanom mooko pugaru?" òkian u'ati.

Jesus kian, "Ògaru wuru'u, òkowaadaniaz u'ati kiwiin zii. ²⁶'Oia'o,' turua'o òkian unao dau'ati, mazan aona'o nii òna'apan, usha'apanum kau'an, òparadan soo dyuuda'oraz ògaru dyuudan kawana'ati, na'iki òaitapa uruu sakitapa'o uparadan. Kanom òabatanii uruu di'iki, uruu òkowaada pidannao ati da'a'a imi'i baara'a."

²⁷Aonaa òaitapan uparadinan paDaru aokazi ia'o daua'o wuru'u. ²⁸Uruu idi Jesus kian i'ati, "Usawatan dono'o naa Daonaiora Aokazi Iki'o, uaitapan ni'i naa mishi ògaru'u naa wuru'u. Uruu dono uaitapan nii, òsha'apatan aimaakan aonaa òaipan ati'o mani, mazan òparadan na'apa manawun òdaru tominapa-kidan kawana'ati ògaru. ²⁹Aizii dyuuda'oraz ògaru, karikaonanu'o una'auzon òtuma, aona'o nii uwa'akauzon ògaru òba'orantin, usha'apanum kau'an ukonaukii-kidanii ipai aimaakan òsha'apatanii."

³⁰Iriba pidannao mishidan Jesus, òabatan idi na'apam ukian.

Abraham dainao

³¹Ukau'an Jesus kian Jewnao ati mishidainaouz uruu, “Karikaonanun an uizo'atipan ôkakinaori, uruu mishi'o ôpidanannao unao. ³²Uaitapan nii mishi'o kuwai Tominkaru di'iki'o. Na'iki mishi'o kuwai muudin-kidan nii unao upoitoruitapa-kao ai.”

³³Ikian Jesus ati, “Abraham takaan-daunnao mazan waunao, na'iki aonaa na'apaini'oram ba'oran naobanai poitoruitapauzon waunao. Na'apa'oram ati'o dii kaiwuru'u, ‘mishi'o kuwai muudin-kidan nii unao upoitoruitapa-kao ai,’ pukianuz?”

³⁴Jesus kian i'ati, “Mishi'o kaiwuru'u ôkianuz u'ati: Pidan sha'apata'o oia'o, uruu oia'o poitoru wuru'u. ³⁵Aonaa karikaonanuo' nii mani naobanai taapan papoitoru padapu'u. Mazan udani, karikaonanuo' nii pa'an utaapa-kao naobanai dani nii. ³⁶Ukau'an Tominkaru Dani muudin-kidan an unao upoitoruitapa-kao ai, mishi'o nii manawun aonaa poitorui'i naa mani unao. ³⁷Ôaitapa Abraham takaan-daunnao unao. Mazan upu'u zii uzowia'azon ôgaru, usha'apanum kau'an, aonaa utaapan kaimanaiman ôkuwaa unyukunuu ii. ³⁸Ôgaru, ôkakuwaapan ôDaru tukapa-kidani daua'o ô'ati. Unao, usha'apatan aimakaan udaru kian kawana'ati.”

³⁹Aizii ikian u'ati, “Abraham mazan wadaru nii.”

Jesus kian i'ati, “Umishiin an mani Abraham dainao unao, na'apa mani umashaapan uruu mashaapauzon kawan. ⁴⁰Ôabatan kawana'ati mishi'o kuwai Tominkaru di'iki, uruu ôkowaada unao ati. Mazan upu'u zii uzowia'azon ôgaru. Abraham, aonaa na'apa'o mani ukaduz! ⁴¹Unao sha'apaapanii kidaz, udaru kaudin-kizi pa'an wuru'u.”

Na'iki ikian u'ati, “Tominkaru, uruu mazan bauda'apa wadaru. Aonaa ba'oran wadaru nii.”

Satan dainao

⁴²Jesus kian i'ati, “Umishiin an mani udaru Tominkaru, umarainapa mani ôgaru, usha'apanum kau'an uruu di'iki'o ôwa'atin. Uruu dyuudanii ôgaru, aonaa ôaipana'ati'o mani wuru'u ôwa'atinuz. ⁴³Kandii nii aonaa uaitapan zoobaba kaiwuru'u ôparadanuz? Usha'apanum kau'an aonaa uzaamata'azon ôkuwaa. ⁴⁴Unao Satan dainao, uruu idi'o usha'apata'azon aimakaan udaru aipan kawana'ati. Uruu, sakadin-kizai iki'o uzowian pidan, na'iki aonaa na'apainim ukonaukii-kidan mishi'o kuwai, usha'apanum kau'an aonaa na'apainim uparadan mishiin. Uruu mariidinauzo na'iki ipai mariidinauzonao tomin-kizi!

⁴⁵“Ôgaru, mishi'o pa'an ôkuwaa, mazan uruu idi'o aonaa unao mishidan ôparadan. ⁴⁶Na'ia'oram dii pidan kaida'a'a, turua'o ukainaabatan ô'oian? Ôkowaadan pu'u mishi'o, mazan kandii nii aonaa umishidan ôparadan? ⁴⁷Tominkaru pidanan, uruu abata Tominkaru paradan. Unao, aonaa uzaamatan Tominkaru paradan kida, usha'apanum kau'an aonaa upidanannao mani unao.”

Jesus paradan padau'an

⁴⁸Aizii Jewnao kian Jesus ati, “Waaitapa sha'atii, wakianuz padau'ati, Samaria san pugaru, na'iki oia'o doronai zaamatapanii.”

⁴⁹ Jesus kian i'ati, "Aonaa oia'o doronai zaamatapan ôgaru, aonaa masakau-da'u. Ôgaru, umanawunu'o nii ôtaapan ôDaru, mazan unao, aonaa utaapan ôgaru umanawunu'o nii. ⁵⁰ Ôgaru, aonaa ôaipinan umanawunu'o nii. Mazan kaina'a bauda'apa pa'an, aipa'o ôtaapa-kao umanawunu'o nii, na'iki uru'o nii aitapa na'apam pasha'apatan ôgaru. ⁵¹ Mishi'o kaiwuru'u ôkianuz: Pidan izo'atipan an ôkakinaori, aonaa na'apainim nii umawakauzon."

⁵² Uru'u naa Jewnao kian u'ati, "Aizii waaitapa, kaina'a mishi oia'o doronai pu'ida'a! Abraham mawaka uruu, prophetnao mawaka inao kapam. Mazan upu'u zii pukian, 'Pidan izo'atipan an ôkakinaori, aonaa na'apainim nii umawakauzon.' ⁵³ Oo puwazootapanii sha'a wadaru Abraham umanawunun? Uruu mawaka'a naa, prophetnao na'apa kapam. Kanom kaduz mooko pu'itii-man pugaru?"

⁵⁴ Aizii Jesus kian i'ati, "Ôdakotinan an ô'ida'a umanawunu'o nii, madi-wautapa-ka'o wuru'u. ÔDaru pa'an wuru'u umanawunutapa'oraz ôgaru. Uruu unao dakotaniaz uTominkarun nii. ⁵⁵ Unao, aonaa uaitapauzon uruu, mazan ôgaru, ôaitapa pa'an uruu. Aizii 'Aonaa ôaitapauzon uruu,' ôkian an, marii-dinauzo ôgaru, na'apa unao kawan. Mazan ôgaru, ôaitapanii pa'an uruu, ukau'an ôizo'ati uparadan. ⁵⁶ Udaru Abraham, tuukii ukonaukian uaitapan idi patukapan nii zii ôkaawan. Na'iki utukapa mishi ôkaawan, uruu idi tuukii ukonaukian."

⁵⁷ Jewnao kian u'ati, "Aonaa zii putunarunaoun,^y mazan na'apa dii mooko putukapan Abraham?"

⁵⁸ Jesus kian i'ati, "Mishi'o kaiwuru'u ôkianuz: Ôgaru na'a'ora'a naa Abraham tominan ua'ii."

⁵⁹ Uru'u naa izaamata'akan kuba kida paboori nii, izowia'aka'azon naa uruu. Mazan Jesus dizina'akan i'ai, umako'okan pidannao bii an aka, na'iki umako'okan naa Tominkaru Dapu iki.

Jesus saabaan ishaawunu'o awun

9 ¹ Pamakopan pu'u, Jesus tukapan pidan pashakatan iki'o u'ishaawunun. ² Sariapa utominapa-kidaniinao pishaanuzu, "Tiichaa, kanom oian idi'o arawu shakatan ishaawun nii, pa'oian idi'o oo udaronao oian idi'o?"

³ Jesus kian i'ati, "Ushakatan ishaawun nii, aonaa pa'oian, oo udaronao oian idi'o mani, mazan u'ishaawunun ida'ana'o nii Tominkaru ma'ozakan kainaabata-kao. ⁴ Wakanadan pu'u zii, marii washa'apaapa dyuuda'oraz ôgaru aiapanii washa'apatan; kaina'iki maruta'o wa'atin, uruu dono aonaa na'itim ni'i naa kaudin-karu. ⁵ Ôna'an kawana'ati da'a'a imi'i baara'a, ôgaru wuru'u kanada'oraz imi'i baara ida'a."

⁶ Jesus kian dauna'an na'apa, usopitan pazaadako imi'i baara ati. Udauna'an uraua'akanuz imi'i tuma, na'iki uruu idi uzichian naa ishaawun awun. ⁷ Ukian u'ati, "Aizii puchikaanaka daari puawun ai Siloam Baoko ii." (Siloam, kii-karu dyuuda-kariwai kia'o Jewnao paradan ida'an.) Uru'u naa umakon uchikaan-kan naa paawun. Ukiwan powaa ati kaimana'a naa utukapa'akan.

⁸ Aizii umin-dazabazinao, na'iki ba'oran pidannao naudina'oraz naa ituka-pauzon upishautan aimaakan pidannao ai, ikian pa'atiaaka, "Aonaa mooko

^y 8:57 Aonaa zii putunarunaoun oo "Aonaa zii puikodan 50 puwunun?"

arawu mani tawuru'u sakanatapauzoz na'iki pishautauzoz pidannao aimaa-kan kida dau'ati?"

⁹ Ba'orainao kian, "Uruu wuru'u," mazan ba'orainao kian, "Aonaa uruu mani, soo uaidinpan karikaonan na'apa uruu kawan."

Mazan uruu kian i'ati, "Ögaru da'i tawuru'u pishautauzoz pidannao aimaa-kan dau'ati."

¹⁰ İkian u'ati, "Mazan na'apa di'i naa puawun saabaina'akan, putukapakinaa nii?"

¹¹ Ukian i'ati, "Pidan Jesus kia'o u'uu, utoma'akan daari na'iki udauna'an uzichian öawun u'idi, udauna'an udyuudan öchikaankan öawun Siloam Baoko ii. Öchikaan dauna'an daari öawun ai, kaimana'a naa ötukapa'akan."

¹² İpishaan uruu, "Na'iam dii uruu?" İkian.

"Aonaa öaitapan," ukian i'ati.

Phariseenao aitapa'azon kanom tukapa-kidanii ishaawun

¹³ Udauna'an i'ua'atiitan naa uruu Phariseenao di'iti. ¹⁴ Jesus tomanuz daari na'iki usaabaanuz pidan awun, Sookapa-karu Kamoon dono'o. ¹⁵ Uru'u naa Phariseenao pishaan koshan uruu, na'apa'oram naa uikodan patukapakinaa nii. Ukian i'ati, "Uzichia'akan daari öawun ida'an, udauna'an öchikaan öawun baara, na'iki'o kaimana'a naa ötukapa'akan."

¹⁶ Baokoinao Phariseenao kian, "Pidan sha'apata'oraz aimakaan kaikap'a, aonaa Tominkaru di'iki'o mani uwa'atin wuru'u, usha'apanum kau'an, kaudin uruu Sookapa-karu Kamoon dono." Baokoinao kian, "Mazan na'apa dii mooko oia'o pidan turuan pasha'apatan umanawunu'o aimakaan kida kaikapa'a?" Uruu pana'a sodi kida idi'itinpan.

¹⁷ Uru'u naa Phariseenao pishaan uruu koshan, "Pukian usaabaanii puawun, ukau'an na'apam dii pukian udau'an?"

Ukian i'ati, "Tominkaru prophetin uruu."

¹⁸ Jewnao zowaunaanao, aonaa imishida'azon ishaawunu'o da'i uruu, uruu idi idapada-kidan naa udaronao. ¹⁹ Uru'u naa ipishaan idyaun, "Udani mishi arawu'u? Ishaawunu'o da'i mishi uruu pashakatan di'iki? Mazan na'apa di'i naa wuru'u utukapanuz aizii?"

²⁰ Aizii udaronao kian i'ati, "Waudani mishi uruu, na'iki ishaawunu'o ushakatan. ²¹ Mazan wuru'u utukapanuz naa, aonaa waaitapan na'apa'oram, na'iki aonaa waaitapan kanom aipan ati'o. Upishaa'a naa uruu, aonaa duu-sodi'o zii mani uruu, turua'o nii ukowaadan paaipan ati." ²² Aizii udaronao kianuz na'apa, itarian idi'o Jewnao zowaunaanao ai. Usha'apanum kau'an, Jewnao baokopatanii panyukunuu, kanom kian an, "Jesus, uruu Christ,"^z aona'o ni'i naa powa'a utapada-kaö ubaokopatinan synagogue ii, choochii-pauzonao tuma. ²³ Uruu idi'o udaronao kian, "Aonaa duusodi'o zii mani uruu, upishaa'a naa uruu."

²⁴ Powa'a koshan, itamautannaa aizii idapada-kidan wuru'u ishaawunuz da'i. İkian u'ati, "Pukowaada Tominkaru awun za'a mishi'o wuru'u puparadanuz! Usha'apanum kau'an waaitapa Jesus kakuda'oraz pugaru, oia'o pidan uruu."

z 9:22 Christ: wuru'u Tominkaru dyuudaniaz papidanannao zannaa nii. Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

²⁵Ukian i'ati, "Aonaa òaitapan, oia'o mani uruu oo aonaa. Mazan bau-da'apa aimaakan òaitapanii pa'an: kiwiin ishaawunu'o da'i ògaru, mazan aizii kaimana'a naa òtukapan."

²⁶"Na'apa dii mooko usha'apatan pugaru putukapa-kinaa nii?" ìkian u'ati.

²⁷"Òkowaada'a naa sha'atii u'ati, mazan aonaa umishidan òkuwaa," ukian i'ati. "Kandii ni'i naa uabata'azon powa'a zii koshan da'i? Oo uaipan sha'a unao kapam utominapa-kidaniinao nii?"

²⁸Uru'u naa ìdakoopa'akan uruu, ìkian u'ati, "Pugaru pa'an wuru'u pumin-na'apaimanan tominapa-kidanii, mazan waunao Moses tominapa-kidaniinao pa'an. ²⁹Waaitapa Tominkaru paradanii Moses ati pa'an, mazan arawu'u Jesus kii-kizaiz, aonaa waaitapan na'iki'oram uwa'atin!"

³⁰Ukian i'ati, "Mazan na'apam dii mooko? Aonaa mishi uitapan na'iki'oram uwa'atin, mazan usaabaa òawun! ³¹Waaitapa aonaa Tominkaru nyukunuupan pidan oia'o paran an pa'ati. Mazan pidan marainpa'o uruu na'iki sha'apatina'o uaipan kawana'ati, uruu mishi'o nii pa'an Tominkaru nyukunuupan uparadan. ³²Na'iki aonaa na'apainim zii uabatauzo-kao, pidan pashakatan di'iki'o uawun ishaan, ikodan patukapa-kinaa nii ba'oran pidan di'iki. ³³Soo mishi uruu pidan wa'atin an Tominkaru di'iki, turuu pa'an usha'apatan na'apa'o aimaakan."

³⁴Ìkian u'ati, "Pugaru oia'o manawun pushakatan, mazan upu'u zii kaikin putominapa-kida'azon waunao?" Na'iki'ora'a naa aona'a naa ìkashaapan ubaokopatinan powa'a pidannao tuma synagogue ii.

Pidannao ishaawunnao kawanu'o

³⁵Aizii Jesus abatan dono'o naa, aonaa ìkashaapan umorotan synagogue iti powa'a, uru'u naa umakon u'idi'iti. Ukian u'ati, "Pumishida wuru'u Dao-naiora Aokazi Iki'oraz?"

³⁶Ukian u'ati, "Pukowaadan dono na'ia'oram uruu, òmishidan nii uruu!"

³⁷Na'iki Jesus kian u'ati, "Putukapani'i naa uruu, na'iki kai'oraz uruu wuru'u paradina'oraz putuma."

³⁸Sariapa pidan kian u'ati, "Òmishida, òNaobanaa!" Ukodoru'ukan u'ati na'iki utaan ipai padi'itinpan u'ati.

³⁹Jesus kian, "Òkaawan da'ati'i òtukapa-kida'anan na'apam pidannao oian. Ukau'an ishaawun kawanuinaouz, ìtukapan nii. Na'iki dakotinpainaouz aita-painao nii, ishaawunnao kawanu'o nii."

⁴⁰Kaina'a Phariseenao udazaba'a, ìabata wuru'u uparadanuz na'apa, uru'u naa ipishaan uruu, "Waunao mani, ishaawunnao mooko kapam?"

⁴¹Jesus kian i'ati, "U'ishaawunun dono mani, aonaa mani na'apam kii-karu u'oian dikan ii padamata. Mazan ukian idi aonaa u'ishaawunun, ukau'an u'oian na'auzon nii karikaonan u'ida'a wuru'u."

Kaznizo daua'o kuwai

10 ¹Jesus kian, "Mishi'o kaiwuru'u òkianuz: Soo koidimikinao na'iki antamikinao wuru'u zaida'oraz kaznizo korarannaa paawa an aka. Aonaa ìmorotan paniinom ida'an korara nazo iti. ²Mazan pidan morota'oraz paniinom ida'an, uruu pa'an kaznizonao ka'uzatiki. ³Uruu ati'o pa'an korara paniinomizinaa taapiki da'atan paniinom. Kaznizonao aitaapani'i naa

uparadan. Udapadan ĭdyaun udakotan ida'an ĭ'uu bauda'apa kida, na'iki ukiwiitan naa ĭ'ua'ati ukodita-kidan dono ĭdyaun.

⁴ “Aizii ukodita-kidan dono'o naa ĭdyaun, uru'u naa umakon ĭ'ua'ati. Kaznizonao da'anan naa uruu ĭaitapan idi'i naa uparadan. ⁵ Mazan tawarai aona'o nii ĭda'anan, ĭkidoopa'akan nii pa'an u'ai, usha'apanum kau'an aonaa ĭaitapan uparadan.”

⁶ Jesus kowaadan wuru'u kuwaiz, mazan aonaa Phariseenao aitakan na'a-pa'oram manawun wuru'u ukuwaaz.

Kamarainpanu'o kaznizo ka'uzatiki

⁷ Ukau'an Jesus kian ĭ'ati koshan, “Mishi'o kaiwuru'u ōkianuz: Ōgaru wuru'u paniinom, kaznizonao dobaapa-kiziz. ⁸ Ipai baokoinao kaawainaoz kiwiitapa ō'ai, ĭnao koidimikinao na'iki antamikinao. Mazan aonaa kaznizonao nyukunuu-atin ĭdyaun. ⁹ Ōgaru wuru'u paniinomizi. Kanom morotan an ōgaru ida'an, uruu kazannaatapa-karu nii. Ōgaru ida'ana'o nii umorotan na'iki ukoditan, na'iki uikodan nii paaroapa-kizi nii. ¹⁰ Koidimiki kaawan soo ukoidapa'anan, uzowiibi'ia'anan na'iki umainaabata'anan kaznizonao. Ōgaru, ōkaawan pa'an turuu kizi ĭkakupan, na'iki kaimanaiman kizi manawun ĭkakupan.

¹¹ “Ōgaru wuru'u kamarainpanu'oraz kaznizonao ka'uzatiki. Aizii wuru'u kamarainpanu'oraz kaznizonao ka'uzatiki, turuu pa'an umawakan pakaznizonnao dikin ii ukazannaata kizi ĭdyaun. ¹² Pidan kawinipinaapa-kariwaiz utaapan ba'oran pidan uzanao, aonaa kaznizonao ka'uzatiki kawanu'o mani wuru'u, usha'apanum kau'an aonaa u'uzanao mani wuru'u utaapaniaz. Utukapan an baudokoru wa'atin, ukidoopa'akan nii, uwa'aka'akan naa wuru'u kaznizonaoz. Uru'u naa mishi baudokoru zaamata'akan naa kaznizo, aizii ba'orainao dimaadanaa'akan naa. ¹³ Kawinipinaapa-kariwaiz kidoopa'akan, ukaudinan idi'o soo puraata dikin ii karikaonan, aona'o umarainpan kaznizonao.

¹⁴⁻¹⁵ “Ōgaru kamarainpanu'o kaznizonao ka'uzatiki. Ōdaru aitakanii ōgaru na'iki ōaitapanii ōdaru, na'apa'o manawun wuru'u ōaitapanuz ōkaznizonnao na'iki ĭaitapanuz ōgaru kapam; na'iki turuu ōmawakan ĭ'ati ōkazannaata kizi ĭdyaun. ¹⁶ Kaina'a ba'oran ōkaznizonnao, aonaa di'ora'a tonaazinaa di'iki'o mani. ĭnao, ōna'akan nii na'iki ĭmishidan nii ōparadan kapam, na'iki uruu dono soo bauda'apa'o nii kaznizonao tonaazinaa, na'iki bauda'apa'o nii ĭka'uzatiki.

¹⁷ “Ōdaru marainpan ōgaru, usha'apanum kau'an ōkashaapinan idi mawaka-karu ati, turuu kizi ōkakupan powa'a iti koshan ¹⁸ Aonaa kanom turua'o uzowian ōgaru paaipan kawana'ati. Soo ō'ida'a'o karikaonan wuru'u ōkashaapinanuz! Ōka'iita ōtaainan na'iki turuu ōkakudan powaa iti ōdaru aipan kawana'ati.”

¹⁹ ĭabatan idi na'apa'o Jesus kuwaaz, sariapa koshan Jewnao di'itinpan pana'a kida pairiban ai. ²⁰ Iriba ĭkian udau'an, “Kaina'a'o oia'o doronai u'ida'a, uruu idi'o umadoronaa-ziiwan! Kandii nii uabata'azon ukuwaa.”

²¹ Mazan ba'orainao kian, “Turuu mooko pidan kaina'a'o oia'o doronai u'ida'a kakuwaapan kaikapa'a? Aonaa turuu na'apa'o tukapa-kidan ishaawunu'o pidan.”

Jewnao mamishidakan

²² Amazada wadidiizon dono,^a Jesus na'ia'o Jerusalem ii, Tominkaru Dapu Saabauzo-kao Kamoon^b konaukii-kida-kao dau'ati. ²³ Jesus chi'ika'anpan waoko itinapu, Solomon's Porch^c kia'oraz udakotapa-kao di'ii'aka, Tomin-karu Dapu ia'oraz. ²⁴ Pidannao wa'atin ikasaba'ukinan naa udazaba ati. Na'iki ikian u'ati, "Na'apam nii dii ukotua'ikin wazaudapan pukowaadan wa'ati kanom wuru'u pugaruz? Pugarun dono Christ,^d pukowaada'aka'a naa wa'ati kai."

²⁵ Jesus kian i'ati, "Ōkowaadani'i naa sha'atii u'atizu, mazan aonaa umishidan. Ōsha'apataniaz umanawun kida'o aimakaan, ōdaru dyuudan kawana'a-ti'o wuru'u, kainaabata'o nii kanom ōgaru. ²⁶ Mazan unao aonaa umishidan, usha'apanum kau'an aonaa ōkaznizonnao mani unao. ²⁷ Mazan ōkaznizonnao, iaitapa pa'an ōparadan na'iki ōaitapa i'dyaun kapam, na'iki uruu idi i'da'an-an ōgaru. ²⁸ Aizii da'anpainaouz ōgaru, ōtaa i'ati karikaonanuo kakupakaru aonaa kizi imawakauzon. Aonaa turuu ikazata-kao ōka'u iki. ²⁹ ŌDaru taanii i'dyaun ō'ati, na'iki uruu umanawunu'o ipai ba'orainao ai. Aonaa turuu ikazata-kao ōdaru ka'u iki. ³⁰ ŌDaru na'iki ōgaruz bauda'apa'o."

³¹ Uru'u naa koshan Jewnao zaamata'akan kuba paboori kida nii, izowia'aka'azon naa uruu. ³² Jesus kian i'ati, "Ōsha'apata iriba kaiman kida'o aimakaan unao awun za'a, ōDaru dyuudan kawana'ati. Na'ia'oram dikin ia'o wuru'u uzowia'azoonuz ōgaru kuba idi?"

³³ Ikian u'ati, "Aonaa pusha'apatan idi'o mani kaiman kida'o aimakaan waboowa'azon pugaru, mazan puwazootapa'azon idi'o Tominkaru. Pugaru pidan karikaonan, mazan upu'u zii pudakotinpan Tominkaru nii!"

³⁴ Jesus kian i'ati, "Aonaa mooko Tominkaru kian unao kakinaorinaa saada-kariwai ida'a, 'Unao tominkarunao' kii?^e ³⁵ Tominkaru dakotan wuru'u pakuwaa kaawa-kizinaouz pidannao, 'tominkarunao' kii, na'iki waaitapa, saada-kariwaiz kida Tominkaru paradan karikaonanuo nii umishiin. ³⁶ Mazan kandii nii ukian, 'puwazootapa'azon Tominkaru pudakotinpan ida'an Tominkaru dani nii'? Ōgaru, Tominkaru saabaani'i naa na'iki udyuudanii imi'i baara ati. Ukau'an turuu pa'an ōdakota-kao Tominkaru Dani nii. ³⁷ Ōmasha'apatakan an mani ōdaru dyuudanii ōsha'apatan, aonaa kanom nii umishidan ōgaru; ³⁸ mazan ōsha'apatan dono ōdaru kaudin-kizi, umamishidakan pu'u padamata ōgaru, turua'o padamata umishidan wuru ida'ana'a ōsha'apatanii kidaz. Uruu ida'ana'o nii uaitapan kaimanaiman ōgaru na'iki ōdaru bauda'apa'o, na'iki na'apa kida'o waunao."

³⁹ Īaipan naa koshan pazaamata'akan uruu, mazan sariapa Jesus kidoo-pa'akan i'ai.

⁴⁰ Udauna'an Jesus makon powaa iti Jordan baza iti, John Chikaawunuupauzo-kizi iti. Una'ia'akan pu'u, ⁴¹ iriba pidannao kaawan u'ida'ati, na'iki ikian pa'atiaaka, "Aonaa mishi John sha'apatan umanawun kida'o aimakaan,

a 10:22 amazada wadidiizon dono: English ida'an udakota-kao 'winter.' b 10:22 Tominkaru Dapu Saabauzo-kao Kamoon: Putukapa kaarita token ii Jewnao baokopainpauzon kamoon dau'a'o waranu ii. c 10:23 Solomon's Porch: dikin-dinapa-kizai kamoo ai. d 10:24 Christ: wuru'u Tominkaru dyuudaniaz papidanannao zannaa nii. Putukapa kaarita token ii, Paradakar Masha'apannaada-kinao di'ii. e 10:34 Psalm 82:6

mazan ipai ukuwaa mishiin di'ora'a pidan dau'a'a!" ⁴² Na'iki iriba na'iainao pidannao mishidan uruu.

Lazarus mawakan

11 ¹ Kaina'a'o da'i pidan Lazarus kia'o u'uu, ukarinauzon. Bethany ia'o umashaapan. Dya'utam udadakoonao Mary na'iki Martha kia'o i'uu, na'ia'o imashaapan kapam. ² (Mary ramauda'oraz da'i Naobanai Jesus kidiba kaduunu'o ramau idi, na'iki o'inoonuzu padizo idi. Oroo azu Lazarus wuru'u karina'oraz.) ³ Uruu idi udadakoonao dyuudan paparadan Jesus di'iti. Īkian, "Naobanai, pumarainpaniaz pupaonaru, tuukii ukarinaa kai."

⁴ Mazan Jesus abatan dono wuru'u kuwaiz, ukian, "Lazarus karinaanuz, aonaa umawaka-kinaa ni'o mani wuru'u; mazan Tominkaru ma'ozakan umanawunu'o, kainaabata-kinao ni'o, na'iki na'apa'o ida'ana'o nii pidannao aitapan Tominkaru Dani umanawunun."

⁵ Aizii Jesus, umarainapanii Martha, Mary, na'iki Lazarus. ⁶ Mazan uabatan pu'a'a naa kuwai Lazarus karinaan dau'u, una'ian zii dya'utam kamoo. ⁷ Uruu dauna'an Jesus kian patominapa-kidaniinao ati, "Aizii, wamako powaa iti Judea Baara iti."

⁸ "Tiichaa," ĩkian u'ati, "Diiki'i sha'atii Jewnao zowia'azon pugaru na'ii kuba idi, mazan upu'u zii pumako'ozon powaa iti?"

⁹ Jesus kian i'ati, "Kaina'a 12 hours wakandan bauda'apa'o kamoo ida'a. Mishii na'apa? Pidan chi'ikapan an wakandan pu'u aona'o nii ukaboinan, usha'apanum kau'an kaina'a zii kanadapa'o imi'i baara. ¹⁰ Mazan pidan chi'ikapan an wamarutan pu'u, ukaboinan nii, usha'apanum kau'an aonaa kanada'o nii u'ida'a."

¹¹ Ukakuwaapan dauna'an, ukian i'ati, "Da'awu'uka'a naa wapaonaru Lazarus, mazan ōmakon nii na'iti ōpokowaua'anan uruu."

¹² Utominapa-kidaniinao kian u'ati, "Naobanai, kaimana'o wuru'u uda'awunuz, ukakudan nii wuru'u." ¹³ Jesus paradanuz Lazarus mawakan daua'o, mazan i'itiiman mishi'o nii manawun Lazarus da'awun.

¹⁴ Uru'u naa Jesus kowaadan i'ati kaimanaiman, "Mawaka'a naa Lazarus. ¹⁵ Mazan kaiman zii, aonaa ōgaru nii na'ii, usha'apanum kau'an na'apa'o ida'ana'o nii unao mishidan kanom wuru'u ōgaruz. Aizii wamako'o naa u'idi'iti."

¹⁶ Thomas (Shamaan kia'oraz udakotapa-kao) kian pamin-tominpannao ati, "Aushaa, wamako wanaobanaa tuma, marii wazowii-kao utuma."

Jesus uruu kakupa-kina'i

¹⁷ Aizii, Jesus kaawan dono'o naa Bethany iti, ukowaada-kao u'ati 4 kamoo dobatan naa Lazarus nanaa na'ian baaranai ii. ¹⁸ Bethany maonapa'o Jerusalema iti, aonaa uikodan dya'utam mile. ¹⁹ Aizii Lazarus mawakan dauna'an, iriba pidannao kaawan Judea Baara iki'o, ĩmorowauta'anan Martha na'iki Mary ida'ati, ikonaukiida'anan ĩnyukunuu kowas, i'azu mawakan idi.

²⁰ Martha abatan dono'o naa pidannao kian, "Wa'ati'i naa Jesus!" Uru'u naa oikodapa'ana'akan uruu, mazan Mary ona'ian kabaun ii.

²¹ Martha kian Jesus ati, "Naobanai, puna'an dono mani da'a'a, aonaa mani ō'azu mawakan padamata! ²² Mazan ōaitapa, pupishaan an Tominkaru kai kanom dau'ati karikaonan, ukawana'ati'o nii usha'apan."

²³ Jesus kian o'ati, "Pu'azu kadishitan nii powaa iti."

²⁴ Martha kian u'ati, "Ōaitapa, ukadishitan nii koshan, kadishita-karu kamoo dono."

²⁵ Jesus kian o'ati, "Ōgaru wuru'u kadishita-kinaiz, na'iki ōgaru wuru'u kakupa-kinaiz. Pidan mishida'oraz ōgaru, kakuda'o nii umawakan pu'u padamata. ²⁶ Aizii kanom mishi'o ukakupan, na'iki mishida'o ōgaru, aonaa na'apainim nii umawakauzon. Pumishida?"

²⁷ "Oo, Naobanai!" okian u'ati. "Ōmishida kaimanaiman, pugaru wuru'u Christ, Tominkaru Dani, kaawa'o ni'oraz imi'i baara ati."

Jesus kasha'ora-kidan mawaka-karu

²⁸ Martha paradan dauna'an Jesus ati, okiwa'akan naa powaa iti. Uru'u naa oparadan pa'inaozo Mary ati karikaonan. "Kaina'a'ora'a naa mishi watiichaan, utukapa'azon pugaru," okian o'ati. ²⁹ Mary abatan idi kaikapa'ora'a, uru'u naa omako'okan, oikodapa'anan uruu. ³⁰ (Aizii Jesus, aonaa zii ukaawan wiizai ati, pakawan zii na'ii Martha ikodapanaka-kizi ii uruu.) ³¹ Aizii kabaun nazo iainaouz pidannao, konaukiida'anainaouz onyukunuu, itupakan idi Mary kodita'akan dopiauda'u kabaun nazo iki, i'itiiman omuraa-pa'anan nii baaranai iti kowas, uruu idi imakon odawu'ati.

³² Aizii Mary ikodapan dono'o naa Jesus, sariapa okodoru'ukan u'ati ukanaapu'u na'iki okian u'ati, "Naobanai, puna'an dono mani da'a'a, aonaa zii mani ō'azu mawakan padamata!"

³³ Jesus tukapan idi Mary na'iki pidannao otumainaouz zaadinan, sariapa uto'oran panyukunuu ii mazan tuukii ukasha'oran kapam. ³⁴ Ukian i'ati, "Na'iam dii ubaaranaa?"

Ikian u'ati, "Puwa'ati da'ati'i, Naobanai, putukapa kizi." ³⁵ Jesus zaada-akan naa. ³⁶ Pidannao kian pa'atiaaka, "Aushaa utukapa, tuukia'o umarainpan Lazarus!"

³⁷ Mazan baokoinao kian, "Utukapa-kidanii sha'atii ishaawun, mishii? Ukau'an, ukaawan dono mani Lazarus karinaapan pu'u zii, ukakuda mani uruu padamata."

Jesus kakudan Lazarus

³⁸ Powa'a zii koshan Jesus nyukunuu kasha'oran tuukia'o ida'an, uru'u naa umakon na'iki ukaawan naa baaranai ida'ati. Kuba uun ida'a'o wuru'u ubaaranaaz, na'iki taratapa-kariwai udaru'o kuba idi. ³⁹ Uru'u naa Jesus dyuudan pidannao zikadan wuru'u kuba, baaranai taratapa-kinaoaz. Martha kian u'ati, "Naobanai, dyupusha'ora'a naa wuru'u, puaitapanii 4 kamo'o naa udida-kao dauna'an."

⁴⁰ Na'iki Jesus kian o'ati, "Aonaa mooko ōkian, pumishidan an, putukapan nii na'apam Tominkaru umanawunun kainaabatan?" ⁴¹ Uru'u naa pidannao kidu'ukan naa wuru'u kubaz. Udauna'an Jesus awunuupan doko iti na'iki ukian, "Ōdaru, kaiman mishi manawun pugaru ō'ati, puabata da'i ōparadauzon an pu'ati. ⁴² Ōaitapa karikaonan da'i puabatauzon ōparadan. Mazan ōparadan pu'ati kaikapa'a, di'oraz pidannao na'an idi'o, marii kizi imishidan pudyuudanii ōgaru." ⁴³ Utoriinpan dauna'an, ukian diiwa'o ida'an, "Lazarus, pukodita da'ati'i!" ⁴⁴ Mawaka'oraz pidan kodita'akan naa. Uka'u na'iki ukidiba

watudinapa kida kamicha idi, na'iki uawun baara kamicha idi ubazobatinpan. Jesus kian pidannao ati, “Ubuzuuta kamicha u'ai, marii kizi'i naa umakon.”

Jesus zowia'azoo-kao daua'o

(Matthew 26:1-5; Mark 14:1-2; Luke 22:1-2)

⁴⁵Iriba morowautankainaouz Mary ida'ati, tukapainaouz Jesus sha'apatan aimakaan, mishidan uruu. ⁴⁶Mazan baokoinao kiwan na'iki ikakuwaapan naa Phariseenao ati, Jesus sha'apatanii dau'u. ⁴⁷Uruu idi'i naa Phariseenao na'iki faadaanao zowaunaanao miitiniipan baokoinao Jewnao zowaunaanao tuma. “Na'apa dii washa'apatan uruu?” ikian. “Aushaa udi'itapa, wuru'u pidanaz, iriba'a naa usha'apatan umanawun kida'o aimakaan! ⁴⁸Wataapadan dono usha'apaapan na'apa kida'o aimakaan, ipai'o ni'i naa pidannao zaamatan u'idi'iti, na'iki udauna'an Romannao wa'atin nii ikaboobi'ian nii Tominkaru Dapu na'iki izowia'anan wawiizi sanna!”

⁴⁹Bauda'apa ibii ia'o, Caiaphas kia'o u'uu. Uruu Umanawunu'o Faadaa uruu wunu ida'a. Ukian, “Unao pidannao, maaitapin-kainao karikaonan! ⁵⁰Aona'a mooko uitapan, powa'a'o nii ukaimanan bauda'apa'o pidan mawakan an pidannao dikin ii, wawiizi sanna mainaabata-kao ai manawun?” ⁵¹Caiaphas na'apanuz aonaa paaipan kawana'ati'o mani. Uruu wuru'u Umanawunu'o Faadaa uruu wunu ida'a. Ukau'an uparada'akanuz na'apa ukowaada'akan naa Jesus wuru'u mawaka'o ni'oraz Jewnao donozinaa ati. ⁵²Mazan aonaa soo inao ati'o nii mani karikaonan. Umawakan nii Tominkaru pidannao baokopatin-kinaa nii, mashaapainaouz ba'oran wiizai ii aka kida kapam.

⁵³Ibaokopatinankan di'iki'ora'a naa, Jewnao zowaunaanao sakadan pakadakotin pazowia'azon dau'u Jesus. ⁵⁴Uruu idi aona'a naa Jesus chi'ika'anpan kainaabatinapa Jewnao bii an powa'a. Na'iki'ora'a naa umakon Ephraim iti, amazada mapidantaka'o di'itanpu'oraz, na'ia'a naa uruu patominapa-kidaniinao tuma.

⁵⁵Maonapa'a naa Passover Kamoo kaawan, na'iki iriba pidannao munapo kida'o imashaapan makon Jerusalem iti, ichikaina'anan naa Jewnao kakinorinaa kawana'ati, turuu kizi ibaokopainpan pidannao tuma Passover Kamoon dono. ⁵⁶Izaudapan Jesus na'iki ikian pa'atiaaka udau'an pabaokopatinpan pu'u Tominkaru Dapu ii, “Wa'ati'o nii puzauda-kidan uruu da'ati'i baokopainapa-kizai ati?” ⁵⁷Aizii faadaanao zowaunaanao na'iki Phariseenao kii akani'i naa pidannao ati, “Kanom aitapan dono na'iam Jesus, marii pa'i ukowaadan sariapa wa'ati, wazaamata kizi na'iki wakootowapa-kida kizi uruu.”

Mary ramaudan Jesus kidiba

(Matthew 26:6-13; Mark 14:3-9)

12 ¹Aizii 6 kamoo Passover Kamoon ua'ii Jesus makon Bethany iti, Lazarus mashaapa-kiziz, tawuru'u ukakudaniaz pidan. ²Jesus paonarunao konaukii-kidan na'iki iaroapa-kidan wuru'u ukaawanuz. Martha maokoda'o nii wanyukunui udono, Lazarus na'iki Jesus sakanatapan pu'u miisa' di'ii baokoinao tuma. ³Mary zaamatankan pootozu zo'a'o kawinipina'o ramau, paoribai

nard kiwin idi'o pa'idiwaru utoma-kao, uru'u naa oshootanuz Jesus kidiba iti, udauna'an o'inoan ukidiba padizo idi. Ipai ukaduunua'akan kabaun nazoo.

⁴Sariapa Judas Iscariot, Jesus tominapa-kidaniinao bii iki'o, kaakapa'o ni'oraz Jesus, uruu kian, ⁵"Kandii nii ramau wakuda-kao? Turua'o usellii-kao padamata 300 wizi'i kida'o puraata^a dikin ii. Udauna'an uwinipinaa taa-kao pataka'utinainao ati." ⁶Ukianuz kaikapa'a pakoidimikin idi'o, aonaa umarainpan idi'o mani pataka'utinainao. Uruu wuru'u taapa'oraz puraata, i'ati'oraz taaugo-kao kida, na'iki'o da'i ukaiwa'akauzon patorii-kinaa nii aimaakan pa'idiwau nii.

⁷Jesus kian, "Mana'a putowauda'ua'ana'a oroo! Kaiman zii otaapan ramau, ominziwata-kinaa nii onanaa odida-kao ua'ii. ⁸Pataka'utinainaoz karikaonanuo' nii ina'an unao tuma, mazan ogaru aonaa karikaonanuo' nii mani ona'an utuma."

⁹Iriba Jewnao abatan kaina'a Jesus Bethany ii; uruu idi imakon na'iti. Imakonuz na'iti Jesus na'ian idi'o, na'iki itukapa'azon idi'o kapam Lazarus, wuru'u Jesus kakudaniaz pamawaka-kizi iki. ¹⁰Uruu idi'i naa faadaanao zowaunaanao di'itinpan na'iki itoman panyukunuu izowii kizi Lazarus kapam. ¹¹Usha'apanum kau'an iriba'a naa Jewnao muudinan i'ai na'iki imishidan naa Jesus, ukakudan idi Lazarus.

Pidannao dapaapan Jesus Jerusalem ii

(Matthew 21:1-11; Mark 11:1-11; Luke 19:28-40)

¹²Aizii ba'oran kamoo dono'o naa, wuru'u iriba'oraz pidannao, kaawainaouz Passover Kamoon dau'ati, iabata kaina'iki Jesus wa'atin Jerusalem ati. ¹³Uruu idi idukuan pokoridi anaba kaduz kida na'iki ina'akan kida'a naazu, iikodapa'anan naa Jesus. Ikian paimori bii an, "Kaiman manawun wakazannaatiki! Marii Tominkaru kaimanan Naobanai ati, kaawa'oraz uaipan kawana'ati, King ni'oraz Israelitena'o ati."

¹⁴Jesus zaidan chaakashiⁱ pa'ina'o zii, na'iki uruu barau ana'a naa umakon. Usha'apan na'apa Tominkaru Paradan saadauzo-kariwaiz kawana'ati:

¹⁵ "Mana'a utaria'ana'a, Jerusalem sannao!

Diina'iki unaobanaa King wa'atini'i,
uzaidapa pa'ina'o chaakashi."

¹⁶Uruu dono aonaa utominapa-kidaniinao aitapan na'apa'oram wuru'u kaikapa'oraz aimaakan sha'apan kida'a. Mazan Jesus kadishitan dauna'an pamawaka-kizi iki, uruu zii inyukunuuan wuru'u saadauzo-kariwai udau'an, na'iki inyukunuuan wuru'u pasha'apatanuz kaikapa'o aimaakan u'ati'i.

¹⁷Jesus tumainaouz pidannao ukadishita-kidan dono'oraz Lazarus pabaara-naa iki, inao kakuwaapan naa baokoinao ati aimaakan sha'apa'o dau'u.

¹⁸Iabatan idi Jesus sha'apatan umanawunu'o aimaakan, uruu idi iriba pidannao ikodapa'anan uruu. ¹⁹Uruu idi Phariseenao kian naa pa'atiaaka, "Aonaa na'itim washa'apatinan! Aushaa utukapa, ipai'i naa pidannao da'anpan uruu!"

Jesus kowaadan pazowii-kao nii

²⁰Aizii na'ia'o Greeknao wunao bii ia'a makoinaouz Jerusalem iti konaukii-kida'anan Tominkaru baokopainapa-karu dono. ²¹Iwa'atin Philip ida'ati (Philip

g 12:5 300 wizi'i kida'o puraata: bauda'apa'o wunu pidan kaudinan winipinaa kawana'ati'o wuru'u. h 12:14 chaakashi: English ida'an, donkey.

Bethsaida san uruu, Galilee Baara ia'oraz). Īkian u'ati, “Kaina'a'o watukapa'azon Jesus, waparada'azon utuma.” ²² Philip kowaadanuz Andrew ati, uru'u naa ĩmako'okan na'iki ĩkowaadan naa Jesus ati Greeks nao parada'azon utuma.

²³ Jesus kian ĩ'ati, “Aizii kaawa'a naa amazada, Daonaiora Aokazi Iki'o tukapakinoo ni'i naa umanawunu'o nii. ²⁴ Mishi'o kaiwuru'u ōkianuz: Aonaa na'a-painim nii buda'apa'o maziki dako waota'oraz imi'i baara ati iribainan, soo umawakan an. Mazan umawakan idi, uru'o nii zii ukaakan madowaaka. ²⁵ Pidan marainpa'oraz pakakupan, uwaziwaan niiz; mazan pidan aona'oraz umarainpan pakakupan di'ora'a amazada ida'a'a, uruu ati taa-kao nii karikaonanuu'o kakupakaru. ²⁶ Na'ia'oram pidan aipan an ōgaru panaobanaa nii, marii uda'anan ōgaru; na'iam dono ōgaru, ōpoitorunao ōtuma'o nii ĩnao kapam. Wuru'u pidan naobanaitapa'oraz ōgaru, ōdaru aida-kidan nii na'apam pamarainpan uruu.”

Jesus sawata-kao nii

²⁷ Jesus kian, “Aizii kii'an! Na'apa dii ōkian? Turuu mani ōkian, ‘Ōdaru, aonaa putaapada'ana'a dadara'o manawun kamoo kaawan ō'ati?’ Mazan aonaa turuu ōna'apan. Na'apa'o ni'o wuru'u ōkaawanuz imi'i baara ati, baiaa-pa'o ni'o kasha'ora'o. ²⁸ Ōdaru, putukapa-kida pumanawunun pidannao ati!”

Udauna'an Parada-karu aokazi iki'o kian, “Ōtukapa-kidani'i naa ōmanawunun, na'iki ōtukapa-kidan nii ōmanawunun powa'a koshan.”

²⁹ Pidannao, na'a'oraz ĩkadishitapan abata wuru'u parada-karuz. “Toroo-naru!” ĩkian udau'ati. Baokoinao kian, “Angel paradan u'ati!”

³⁰ Mazan Jesus kian ĩ'ati, “Aonaa ōmishida-kinaa ni'o mani wuru'u parada-karu abata-kaoaz, mazan unao mishida-kinaa ni'o pa'an. ³¹ Aizii kaawa'a naa kamoo Tominkaru tiwaa-kinaa ni'i naa imi'i baara sanna. Aizi'o ni'i naa di'ora'a amazada baara'a'o naobanai kaboota-kao. ³² Ōsawata-kao dono'o naa, na'apa'o ida'ana'o nii ōdapadan ipai pidannao ō'ida'ati.” ³³ Jesus kianuz kaikapa'a, ukowaadan na'apam nii pamawakan wuru'u.

³⁴ Pidannao kian u'ati, “Wakakinaorinaa saada-kariwai kowaadan wa'ati, Christ karikaonanuu'o nii ukakupan. Mazan na'apa'o dii kaiwuru'u, sawata-karu nii Daonaiora Aokazi Iki'o pukianuz? Kanom mooko wuru'u Daonaiora Aokazi Iki'oraz?”

³⁵ Jesus kian ĩ'ati, “Kanada'o nii zii amazada masakauda'u'u naa. Umako'o naa zii sariapa, amazada kanadan pu'u, aonaa kizi ubaiaapan maruta'o. Usha'apanum kau'an, pidan chi'ikapa'o amazada marutan pu'u, aonaa uaitapan na'iti'oram naa pamakon. ³⁶ Ukaiwaa wuru'u Kanada'oraz, ukaina'an pu'u zii, unao kizi Kanada'o sannao nii.”

Iriba Jewnao mamishida'azookan Jesus

Aizii Jesus paradan dauna'an ĩ'ati kaikapa'a umako'okan naa ĩ'ai, aonaa kizi ĩaitapan na'iam uruu. ³⁷ Jesus sha'apatan pu'u padamata iriba umanawun kida'o aimaakan ĩawun za'a, mazan upu'u zii aonaa ĩmishidan uruu. ³⁸ Ipai usha'apan kaikapa'a, Prophet Isaiah kuwaa mishiinan naa wuru'u:

“Naobanai, kanom mishida paabatanii wakuwaa?

Kanom ati dii Naobanai aida-kidan pama'ozakan?”ⁱ

³⁹ Mazan aonaa ìmishida'azon, usha'apanum kau'an, kaikapa'o koshan da'ì
Isaiah kiauzon idau'ana'a:

⁴⁰ “Tominkaru ishada'akan ñawun kida,
aonaa kizi ìtukapan.

Na'iki udadaradan ìnyukunuu kida,
aonaa kizi ìaitapan.

Aonaa zoobaba iwa'atin Tominkaru ida'ati,
usaabaa kizi ìdyaun.”^j

⁴¹ Isaiah kian kaikapa'a, usha'apanum kau'an aida-kida-kariwai u'ati
na'apam nii Jesus umanawunun diina'iti'o, na'iki uru'u naa ukakuwaapan
udau'u.

⁴² Mazan upu'u iriba kaina'a Jewnao zowaunaanao mishida'o Jesus.
Mazan ìtarian idi Phariseenao ai, aonaa kanom nii ìkowaadan baokoinao ati
pamishidan dau'u, aonaa kizi ìkashanau-kao pabaokopainpan ai synagogue^k
ii. ⁴³ Tuukii manawun ìnaudapan pidannao naubaan paugaru, Tominkaru
naubaan ai paugaru.

Jesus kaawan ukazannaata'anan pidannao

⁴⁴ Diiwa'o ida'an Jesus kian, “Ipai pidan mishida'oraz ôgaru, aonaa ôgaru
karikaonan mani wuru'u umishidaniaz, dyuuda'oraz ôgaru kapam wuru'u
umishidaniaz. ⁴⁵ Na'iki ipai pidan tukapa'oraz ôgaru, uruu tukapa'o kapam
dyuuda'oraz ôgaru. ⁴⁶ Ôgaru, ôkaawan kanadapa'o nii imi'i baara sannao
ida'ati. Pidan mishidan an ôgaru, aona'o nii una'ian maruta'o di'ii. ⁴⁷ Na'ia'o-
ram pidan abatan an ôkuwaa, mazan aonaa uizo'atin, aonaa ôgaru'o nii mani
kaboota'oraz uruu oia'o di'iti. Ôkaawan da'ati'i aonaa ôkaboota'anan mani
pidannao oia'o di'iti mazan ôkazannaata'anan pa'an ìdyaun. ⁴⁸ Pidan kasha-
da'o ôgaru na'iki dikintapa'o ôparadan, kaina'a'ora'a naa kaboota-kida'o nii
uruu oia'o di'iti. Ôparadanu'o nii wuru'u kaboota'oraz uruu pataka'utin-karu
di'iti, amazada token dono'o naa! ⁴⁹ Usha'apanum kau'an, aonaa ôaipan ati'o
mani wuru'u ôparadanuz, soo ôdaru dyuuda'oraz ôgaru, dyuudan kawana'a-
ti'o. ⁵⁰ Na'iki ôaitapa, wuru'u ukakinaori kidaz uruu karikaonanu'o kakupa-
kinai. Ôkakuwaapan u'ati, kaikapa'a ôdaru dyuudan kawana'ati'o.”

Jesus chikaan patominapa-kidaniinao kidiba

13 ¹ Aizii baokopainpauzo-karu Passover Kamoon ua'li zii. Jesus aitapa
kamoo kaawa'akan naa aizii wuru'u, umako-kinna ni'i naa padaru
di'iti, di'ora'a amazada di'iki'i. Karikaonan umarainpan papidanannao,
umarainapa ìdyaun tuukii, atii na'apa umawakan.

² Wachuupun dono Jesus aroopan patominapa-kidaniinao tuma. Satan di'i-
tinapa-kidani'i naa Judas, Simon Iscariot daniz, marii kizi ukaakapan Jesus.
³ Jesus aitapanii kaimanaiman Tominkaru taanii pa'ati panyukunuu ma'o-
zaka-kinna nii, paka'iita-kinna nii pasha'apatan ipai daunuuda'u aimakaan.
Uaitapa pawa'atin Tominkaru di'iki'o na'iki ukiwan nii powaa iti Tomin-
karu di'iti koshan. ⁴ Uruu idi Jesus kadishita'akan paaroapa-kizi miisa di'iki,

udauna'an unarakadan pachaakitan.¹ Udauna'an uzaamatan towel na'iki upapidanuz pakonoon an.⁵ Uruu dauna'an ukapotan wunu basii zo'ati, na'iki uchikaan naa patominapa-kidaniinao kidiba. Udauna'an uinoan ikidiba kida towel idi, upapidapaniaz pakonoon an.

⁶ Mazan ukaawan Simon Peter ida'ati, sariapa Peter kian u'ati, "ōNaobanaa, puchikaan nii ōkidiba?"

⁷ Jesus kian u'ati, "Pugaru, aonaa puaitapan kai kanom wuru'u ōsha'apaa-paniaz, mazan puaitapan nii zii diina'iti'i."

⁸ Peter kian u'ati, "Ōgaru, aonaa na'apainim nii puchikaan ōkidiba!"

Mazan Jesus kian u'ati, "Aonaan an ōchikaan pukidiba, aona'o nii puzaamatinpan powa'a ō'ida'ati."

⁹ Simon Peter kian u'ati, "Naobanai, ukau'an aonaa puchika'ana'a ōkidiba karikaonan! Mazan puchikaa mooko ōka'u, na'iki ōzowau kapam!"

¹⁰ Jesus kian, "Pidan kaokopa'ora'a naa, aona'ora'a naa ukaniriban wuru'u. Ukau'an aonaa kanom nii uchikainan powa'a zii, soo uchikaan nii pakidiba'a naa karikaonan. Ipai unao, aona'ora'a naa ukaniriban. Soo kaina'a bauda'apa unao bii'i kaniriba'o." ¹¹ (Jesus aitapani'i naa kanoma'o nii kaakapaa paugaru. Uruu idi'o ukianuz, "Ipai unao, soo kaina'a bauda'apa unao bii'i kaniriba'o.")

¹² Uipaian dauna'an pachikaan ikidiba kida, Jesus morokodan naa pakamichan, na'iki usakanatan powaa iti miisa di'iti. Uru'u naa upishaan idyaun, "Uaitapa kanom wuru'u ōsha'apata'akaniaz u'ati?" ukian. ¹³ "Unao dakotan ōgaru, 'Tiichaa' oo 'Naobanai' kii. Na'apa'o mishi manawun wuru'u ōgaruz.

¹⁴ Ōgaru uNaobanaa na'iki uTiichaan. Mazan upu'u ōchikaan ukidiba kida. Ukau'an, na'apa'a naa pa'i uchikaa uiriban kidiba kida kapam. ¹⁵ Ōsha'apatan aimaakan, unao tamakapan ni'o. Na'apa'a naa usha'apata ōsha'apatan kawan unao ati. ¹⁶ Mishi'o kaiwuru'u ōkianuz: Aonaa na'ia'oram poitorui umana-wunun panaobanaa ai. Aonaa na'ia'oram pidan dyuuda-kariwaiz ukakuwaa-pa'anan, umanawunun dyuuda'o ai paugaru. ¹⁷ Aizii uaitapan an kaikapa kida'ora'a, konaukia'o nii manawun unao, usha'apatinan an ukawana'ati.

¹⁸ "Mazan ōkadakotinanuz aonaa ipai unao daua'o mani. Ōaitapanii sha'apa'oram kaduz kida pidannao ōzaamatanii. Mazan kaina'a saada-kariwaiz kida Tominkaru Paradan ida'a kaikapa'a: 'Ōmin-aroopan tominan ōtaruba nii.' Uruu mishiin-kinna ni'o wuru'u usha'apanuz na'apa. ¹⁹ Ōkowaadan u'ati kanoma'o nii sha'apa, usha'apan ua'ii zii. Aizii usha'apa'akan dono'o naa, umishidan nii 'Ōgaru wuru'u.' ²⁰ Mishi'o kaiwuru'u ōkianuz: Na'ia'oram pidan konaukia'o udapaapan ōdyuudanii, ōgaru kapam wuru'u udapaapaniaz; na'iki na'ia'oram pidan konaukia'o udapaapan ōgaru, dyuuda'oraz ōgaru kapam wuru'u udapaapaniaz."

Jesus kowaadan kanoma'o nii sha'apan pa'ati

(Matthew 26:20-25; Mark 14:17-21; Luke 22:21-23)

²¹ Jesus kian dauna'an na'apa, tuukii udopian panyukunuu ii, uruu idi aona'a naa udizapa'akan paparadan, ukian i'ati, "Mishi'o kaiwuru'u ōkianuz: Bauda'apa pidan unao bii iki'o zaamata-kidan nii ōgaru ōtarubanao ati."

²² Utominapa-kidaniinao awunuuakaan pa'atiaaka, aonaa iaitapan kanom dau'ati'o wuru'u una'apanuz. ²³ Bauda'apa Jesus tominapa-kidanii, tawuru'u

umarainpaniaz, Jesus dazaba a'o usakanatapan udono. ²⁴ Ukau'an Simon Peter sawaan paka'u u'ati. "Pupishaa uruu kanom wuru'u sha'apata'o ni'oraz dikauda'o aimaakan kaikapa'a," ukian.

²⁵ Uru'u naa umaonapadan pazowau Jesus ida'ati, na'iki ukian, "Naobanai, kanom daua'o manawun wuru'u puparadanuz?"

²⁶ Jesus kian, "Ōdamotan nii bread ka'uz uu di'iti, udauna'an kanom ati ōtaanuzu, uruu wuru'u zaamata-kida'o ni'oraz ōgaru." Uru'u naa Jesus zaamatan bread na'iki udamotanuzu ka'uz uu di'iti, utaanuzu Judas ati, Simon Iscariot daniz. ²⁷ Sariapa Judas zaamatan dono wuru'u bread, Satan morotina'akan naa uruu. Uru'u naa Jesus kian Judas ati, "Kadiman zoobaba pusha'apata wuru'u pusha'apata'azoniaz!"

²⁸ Aizii aroopainauz utuma, aonaa iaitapan kanom ni'o Jesus na'apanuz u'ati. ²⁹ Judas taapan idi ipuraatan, ba'orainao zauda-kidan Jesus dyuudanii utorian aimaakan ikaiwaan nii Baokopainapa-kizai ii. Ba'orainao itiiman, Jesus dyuudanii utaan aimaakan pataka'utinainao ati.

³⁰ Judas zaamatan dauna'an bread, ukodita'akan naa i'ai paniba iti. Uruu dono amazada maruta'aka'ora'a naa.

³¹ Judas mako'okan dauna'an, Jesus kian, "Aizii Daonaiora Aokazi Iki'o umanawunun aida-kaoa'a naa wuru'u, na'iki uruu ida'ana'o nii Tominkaru umanawunun aidinan. ³² Aizii Tominkaru umanawunun aidinan an Uruu ida'an, ukau'an Tominkaru aidan nii pidannao ati na'apam Daonaiora Aokazi Iki'o umanawunun. Na'iki kai'o ni'i naa uaidanuz.

³³ "Ōdainao, aona'o ni'i naa ōna'an tomunu'iki unao tuma. Ōkiauzon kawan Jewnao ati, na'apa ōkian u'ati aizii: udawatan nii ōgaru, mazan aonaa turuu umakon ōmakopa-kizi iti. ³⁴ Ukau'an ōtaan unao ati pa'ina'o kakinaorii: umarainpaaka. Na'apa ōmarainpauzon kawan unao, na'apa pa'i manawun umarainpaaka. ³⁵ Umarainpaakan an, ipai'o nii pidannao aitapan unao mishi'o ōpidanannao."

Jesus kowaadan Peter ati, utaapa-kidan nii paaitapan paugaru

(Matthew 26:31-35; Mark 14:27-31; Luke 22:31-34)

³⁶ Simon Peter pishaan uruu, "Naobanai, na'iti'oram pumako'ozon?"

Jesus kian u'ati, "Na'iti'oram ōmakon, aonaa turuu puda'anpan ōgaru aizii, mazan puda'anpan nii zii diina'iti'i."

³⁷ Peter kian u'ati, "Naobanai, kandii nii mazan aonaa turuu ōda'anpan pugaru kai? Ōgaru turuu ōmawakan pugaru dikin ii!"

³⁸ Jesus kian u'ati, "Puka'iita mooko pu'itiiman pumawakan ōgaru dikin ii? Mishi'o kaiwuru'u ōkianuz pu'ati: Kuruku ka'aranpan ua'ii, idikinau'o nii pukian pidannao ati aonaa puaitapan ōgaru."

Jesus uruu dunapo Tominkaru di'iti'o

14 ¹ Jesus kian patominapa-kidaniinao ati, "Aonaa pa'i unyukunuu ukasha'o-ra'ana'a! Umishidapa Tominkaru; umishida ōgaru kapam. ² Kaina'a iriba kabaun nazoo kida ōdaru dapu ii. Ukau'an ōmakon naa wuru'u ōsaaba'anan naa uwiizi nii. Aonaan an mani una'apan, aonaa mani ōkowaadan u'ati na'apa. ³ Aizii ōsaabaan dauna'an uwiizi nii, ōwa'atin nii koshan unao dau'ati, turuu kizi una'ian ōtuma kapam ōna'ii-kizi ii. ⁴ Unao, uaitapanii dunapo ōmako-kizi iti'oraz."

⁵ Aizii Thomas kian u'ati, "Wanaobanaa, aonaa waaitapan na'iti'oram pumako'ozon. Na'apam nii mooko waaitapan dunapo na'iti'o?"

⁶ Jesus kian, "Ōgaru wuru'u dunapoz, ōgaru wuru'u mishi'oraz, na'iki ōgaru wuru'u kakupa-kinaiz. Soo ōgaru ida'an turuu kaawa-karu ōdaru di'iti. ⁷ Aizii unao, uaitapan an ōgaru, uaitapan nii ōdaru kapam. Aizii wuru di'iki'i uaitapa'a naa na'iki utukapa'a naa uruu."

⁸ Philip kian u'ati, "Wanaobanaa, putukapa-kida wa'ati puDarū, uruu turua'o nii wa'ati."

⁹ Jesus kian, "Kotua'iki ōmashaapan unao tuma, mazan upu'u zii mooko aonaa puaitapan ōgaru, mishii Philip? Ipai pidan tukapa'oraz ōgaru, uruu tukapa'o kapam ōdaru wuru'u. Mazan na'apa di'i naa kaiwuru'u, 'Putukapa-kida wa'ati puDarū,' pukianuz? ¹⁰ Aonaa mooko pumishidan, ōgaru na'iki ōDarū, bauta'apa'o waunao? Kuwai kida ōkowaadaniaz unao ati, aonaa ō'ida'a'o mani ōtoman. ŌDarū, mashaapa'oraz ō'ida'a, uruu pa'an wuru'u sha'apaapa'oraz pakaudin-kizi kida ōgaru ida'an. ¹¹ Umishida ōgaru na'iki ōDarū, bauta'apa'o waunao ōkianuz. Oo, umishida pa'i ōDarū sha'apataniaz umanawun kida'o aimaakan ōgaru ida'an. ¹² Mishi'o kaiwuru'u ōkianuz: Ipai pidan mishida'o ōgaru, usha'apatan nii ōsha'apaapanii kaduz kida kapam. Na'iki usha'apatan nii powa'a'o zii umanawunun kida, usha'apanum kau'an ōmakon naa ōDarū di'iti wuru'u. ¹³ Upishaan an ōgaru kanom dau'ati kari-kaonan, ōpidanannaoun idi unao, ōsha'apatan nii u'ati. Na'apa'o ida'ana'o nii uDani aida-kidan pidannao ati paDarū umanawunun. ¹⁴ Upishaan an ōgaru kanom dau'ati karikaonan, ōpidanannaoun idi unao; ōsha'apatan nii u'ati.

Jesus taan nii Kaimana'o Doronaa

¹⁵ "Umarainpan an ōgaru, uizo'atipan nii ōkakinaori kida. ¹⁶ Ōpishaan nii ōDarū na'iki utaan nii unao ati ba'oran Minka'ui kakinaota'o nii unao, na'iki karikaonanuo' nii una'auzon unao tuma. ¹⁷ Uruu Kaimana'o Doronaa tominapa-kida'o nii unao mishi'o Tominkaru daua'o. Mazan mamishida-kainao pidannao, aonaa turuu iẓaamatan uruu paminka'u nii, usha'apanum kau'an aonaa itukapan na'iki aonaa iaitapan uruu. Mazan unao, uaitapa pa'an uruu, usha'apanum kau'an, kaina'a'o uruu unao tuma, na'iki karikaonanuo' nii una'auzon unao ida'a.

¹⁸ "Aona'o nii ōwa'akan unao, maudaniiwai wa'aka-kao kawan; ōkaawan nii powaa ati u'ida'ati. ¹⁹ Kadimana'o ni'i naa pidannao matukapakan ōgaru. Mazan unao utukapan nii pa'an, usha'apanum kau'an ōkakupan nii powaa iti koshan, ukau'an unao ukakupan nii kapam ōkakupan idi. ²⁰ Aizii uruu dono, uaitapan nii ōgaru na'iki ōdarū bauta'apa'o waunao. Aizii unao na'iki ōgaru, na'apa'o manawun bauta'apa'o pidan kawan.

²¹ "Na'ia'oram pidan abata'o na'iki izo'atipa'o ōkakinaori kida, uruu wuru'u marainpa'oraz ōgaru. Ōdarū marainpan nii pidan marainpa'oraz ōgaru; aizii ōgaru, ōmarainpan nii uruu kapam na'iki ōaitapa-kidinan nii u'ati."

²² Judas kian u'ati (aonaa Judas Iscariot mani), "Naobanai, na'apam nii puaidan pumanawunun waunao ati karikaonan, ba'orainao ati aona'o nii mooko puaida-kidan?"

²³ Jesus kian u'ati, "Pidan marainpa'o ōgaru, uizo'atipan nii ōpara-dan, na'iki ōDarū marainpan nii uruu. Wawa'atin nii uruu ida'ati na'iki

wamashaapan nii utuma. ²⁴ Mazan na'ia'oram pidan aona'o umarainpan ôgaru, aonaa uizo'atin ôparadan kida. Wuru'u kuwai kidaz, unao abataniaz, aonaa ôtomanii mani karikaonan, ôDaru pa'an wuru'u dyuuda'oraz ôkaku-waapan na'apa.

²⁵ “Ôkowaadan u'ati kaikapa kida'ora'a ôna'an pu'u zii utuma. ²⁶ Wuru'u Minka'ui, Kaimana'o Doronaaz, ôDaru dyuudan ni'oraz u'ida'ati ôgaru aipan ati; uru'o nii pa'an tominapa-kida unao ipai ôkuwaa kida dau'u, na'iki unyukunuu-kidan nii unao ati ipai daunuuda'u wuru'u ôkuwaa kidaz.

²⁷ “Ôwa'akan unao tuma kaimana'o nyukunui; soo ôgaru turuu ôtaan na'a-pa'o. Aonaa da'i sannao taan kawanu'o mani ôtaan nyukunui kaimanan. Aonaa pa'i unyukunuu kasha'ora'ana'a oo utariidina'ana'a. ²⁸ Ôkowaadanii sha'atii u'ati, 'Ômakon ni'i naa ôdaru di'iti, mazan ôkaawan nii koshan powaa ati.' Umishiin an mani umarainpan ôgaru, ukonaukii mani ômakon idi'i naa ôDaru di'iti, usha'apanum kau'an umanawunu'o ôgaru ai wuru'u uruuz. ²⁹ Ôkowaadan naa u'ati kai kanoma'o nii sha'apa, usha'apan ua'ii zii; aizii usha'apan dono'o naa uaitapan nii ôkuwaa mishiin. ³⁰ Aona'o ni'i naa ôparadinan tomunu'iki utuma, usha'apanum kau'an wa'ati'i naa wuru'u di'ora'a amazada baara'a'oraz naobanai. Mazan aonaa uka'iitan pamashaatan ôgaru. ³¹ Mazan ôsha'apata pa'an ipai aimaakan ôdaru dyuudan kawana'ati ôgaru, pidannao aitapa-kinaa nii mishi'o ômarainpan uruu.

“Aizii, wamako'o naa.”

Paoribai kadunaa manawun

15 ¹ “Ôgaru wuru'u mishi'oraz paoribai kadunaa, na'iki ôDaru saabaa-pauzo paoribai baawu. ² Ipai'o nii udukutan paoribai waoda kida aona'oraz ikaakan. Mazan kaaka'oraz kida usaabaan nii pa'an, aonaa kizi kazamaka'o nii ukadu'u, na'iki madowaaka kizi koshan ukaakan. ³ Unao, saabaa'aka-kariwai'i naa ôkuwaa ida'an. ⁴ Pakawan pa'i uzaamatinapa ô'ida'ati, ôzaamatinpan nii u'idi'iti kapam. Aonaa paoribai waoda kaakan paaipan ati karikaonan, soo uzaamatinpan an pakadunaa ida'ati. Unao na'apa'o kapam, aonaa uka'iitan usha'apatan kaimana'o aimaakan uaipan ati karikaonan. Soo uzaamatinpan an ô'ida'ati.

⁵ “Ôgaru wuru'u paoribai kadunaa. Aizii unao, uwaoda kida kawanu'o. Pidannao, karikaonan'oraz îna'an ô'ida'a, ôgaru na'apa ôna'an nii î'ida'a, înao sha'apatan ni'i naa dobata kaiman kida'o aimaakan. Unao, aonaa uka'iitan usha'apatan aimaakan u'ida'a karikaonan, soo ôkaminka'utan an unao. ⁶ Mazan pidan aona'oraz una'an ô'ida'a, uawu'uta-kao ni'i naa, na'iki umaririn ni'i naa amazada ii, na'apa paoribai waoda awu'uta-kariwai maririn kawan. Udauna'an ukasaba'uka-kao na'iki ukaboota-kaoa'a naa tikazi wu'iti. ⁷ Mazan unao, una'an an pakawan ô'ida'a, na'iki umishidapan an ôparadan kida, turuu utoriinpan kanom dau'ati karikaonan, na'iki utaa-kao nii u'ati. ⁸ Kaikapa'o ida'ana'o wuru'u ôDaru umanawunun aida-kida-kaoaz: Unao sha'apaapan ida'an dobata kaiman kida'o aimaakan, na'iki na'apa'o ida'an utukapa-kidinan ôpidanannao unao. ⁹ Na'apa ôDaru marainpan kawan ôgaru, na'apa ômarainpan kapam unao. Uzaamatinapa pakawan ô'ida'ati, ômarainapa kizi unao. ¹⁰ Uizo'atipan an ôkakinaori kida, pakawanu'o nii ômarainpan unao, na'apa ôizo'atipan kawan ôDaru kakinaori kida, na'iki pakawan umarainpan ôgaru.

¹¹ “Ōkowaadan u'ati ipai kaikapa kida'ora'a, unao konaukii kizi na'apa manawun ôgaru konaukian kawan, na'iki aonaa kizi kanom towauda'uan ukonaukian.

¹² “Aizii kaikapa ôkakinaori'i, umarainpaaka, na'apa manawun ômarainpan kawan unao. ¹³ Aonaa na'ia'oram pidan kamarainpanu'o powa'a zii wuru aia'a, pidan kashaapa'oraz pazowii-kaô papaonarunao kazannaatin-kinaa nii. ¹⁴ Ōpaonarunao unao, uizo'atipan an ôkakinaori kida. ¹⁵ Aona'a naa ôdakotan unao ôpoitorunao nii, usha'apanum kau'an poitorui, aonaa uaitapan na'apa'oram panaobanaa sha'apainpan. Mazan ôdakotan unao ôpaonarunao nii, usha'apanum kau'an ipai ôkowaadan u'ati ôabatanii kida ôDaru di'iki. ¹⁶ Aonaa uaipan ati'o mani uzaamatinan ô'ida'ati; ôgaru aipan ati'o pa'an unao zaamatinan. Ukau'an ôgaru aipan ati'o unao makon usha'apata'an dobat kaiman kida'o aimakaan. Na'iki karikaonan kizi usha'apaapan na'apa'o aimakaan. Uzaamatinpan idi ô'ida'ati, ôDaru taan nii unao ati kanom karikaonan upishaan an u'ati. ¹⁷ Ukau'an kaikapa ôkakinaori unao ati'i: ‘Umarainpaaka.’

Jesus di'itiinao zaamatinpan to'ora-kizaitapa-kaô

¹⁸ “Pidannao to'ora-kizaitapan an unao, unyukunuitapa na'apa'o îto'ora-kizaitapauzon ôgaru. ¹⁹ Umashaapan an mani na'apa imi'i baara sannao mashaapan kawan, îmarainapa mani unao pairibannao nii. Mazan ôaipana'ati'o uzaamatinan ô'ida'ati. Ukau'an, aonaa imi'i baara sannao'u naa mani unao; uruu idi'o pidannao to'ora-kizaitapan unao. ²⁰ Udi'itapa ôkianuz u'ati kaikapa'a: ‘Aonaa na'ia'oram poitorui umanawunun panaobanaa ai.’ Kaina'a antamikitainao ôgaru, na'apa'o nii îantamikitan unao kapam; mazan kaina'a ba'orainao izo'ati'o ôparadan, ukau'an na'apa'o nii îizo'atin uparadan kapam.

²¹ “Pidannao sha'apatan nii unao na'apa, usha'apanum kau'an uzaamatinpan idi'o ô'ida'ati. Mazan înao, aonaa îaitapauzon wuru'u dyuuda'oraz ôgaru. ²² Aonaan an mani ôkaawan da'ati'i na'iki aonaan an mani ôkakuwaapan î'ati, aonaa mani î'oian kainaabatan padamata. Mazan aizii, ‘aonaa waaitapan oia'o wuru'u na'apa'oraz,’ aonaa turuu îkian. ²³ Pidannao to'ora-kizaitapa'o ôgaru, îto'ora-kizaitapan ôDaru kapam wuru'u. ²⁴ Aonaan an mani ôsha'apatan îawun za'a îmatukapauzokanii pidan sha'apatan kida, aonaa mani padamata î'oian kainaabatan. Mazan aizii, îtukapani'i naa ôsha'apatan na'apa'o, mazan upu'u zii îto'ora-kizaitapan baokopa waunao, ôgaru na'iki ôDaru. ²⁵ Aonaa na'apa'o ida'an, îkakinaorinaa mishiinan: ‘Îto'ora-kizaitapan ôgaru madiwautapaka karikaonan,’ kia'oraz usaadinpan.

²⁶ “Kaawa'o nii Minka'ui, uruu Kaimana'o Doronaa, uruu kainaabata'o mishi'o kuwai Tominkaru daua'o. Ôdyuudan nii uwa'atin ôDaru di'iki unao ida'ati, na'iki uru'o nii kakuwaapa ôdau'an. ²⁷ Aizii unao, ukakuwaapan nii ôdau'u kapam, usha'apanum kau'an unao na'a'o ôtuma ôsakadinan di'iki ôtominapatin-kidan pidannao.

16 ¹ “Ōkowaadani'i naa u'ati kaikapa kida'ora'a, uruu aonaa kizi umuudina'akan umishidapan ai. ² Uiribannao kashanauan nii unao synagogue kida iki, uchoochiipan ai îtuma. Na'iki kaina'a'o ni'i naa kamoo kaawan, uruu dono pidannao zowian an unao, î'itiiman kaimana'o nii aimakaan wuru'u pasha'apataniaz Tominkaru ati. ³ Pidannao sha'apatan nii unao

na'apa, usha'apanum kau'an aonaa ïaitapauzon òDaru, oo ògaru. ⁴Mazan òkowaadani'i naa u'ati kaikapa kida'ora'a. Ukau'an uruu kamoo kaawan dono'o naa, unyukunuitapan nii òkuwaa na'apa kida'o daua'oraz. Òsakadinan di'iki òtominapa-kidan unao, aonaa òkowaadauzon u'ati na'apa kida'o, usha'apanum kau'an òna'an idi zii utuma.

Kaimana'o Doronaa kaudin-kizi

⁵“Mazan aizii òkiwan ni'i naa powaa iti dyuuda'oraz ògaru di'iti. Mazan aonaa na'ia'oram zoobaba unao pishaan ògaru na'iti'oram wuru'u òmako'oonuz. ⁶Òkowaadan idi zii u'ati kaikapa'ora'a, uruu idi unyukunuu kasha'orran naa. ⁷Mazan mishi'o kaiwuru'u òkianuz: Aona'o nii Minka'ui kaawan u'ida'ati, soo òmakon an. Ukau'an kaimana'o nii manawun unao ati wuru'u òmakonuz. Mazan òmakon an, òdyuudan ni'i naa uruu unao ida'ati. ⁸Aizii ukaawan dono, ukainaabatan nii pidannao ati na'apa'oram manawun oia'o; na'iki, na'apa'oram manawun ìdi'itapan kaimana'o; na'iki na'apa'oram manawun ìdi'itapan Tominkaru kowaadan oia'o pataka'uta-kao. ⁹Pana'iti karikaonan ìdi'itapan oia'o, usha'apanum kau'an aonaa ìmishida'azon ògaru. ¹⁰Pana'iti karikaonan ìdi'itapan kaimana'o, usha'apanum kau'an òmakon nii powaa iti òDaru di'iti, na'iki aona'o nii powa'a utukapan ògaru. ¹¹Na'iki pana'iti karikaonan ìdi'itapan pataka'utin-karu, usha'apanum kau'an Tomin-karu pataka'utani'i naa naobanai di'ora'a amazada baara'a'oraz.

¹²“Kaina'a dobata zii òkowaada'azoonii u'ati padamata, mazan dobata'o ni'i naa manawun wuru'u òkuwaaz, aona'o nii uka'itanz. ¹³Mazan Kaimana'o Doronaa kaawan nii, uruu mishi'o ukuwaa Tominkaru daua'o. Uruu aipan ati'o ni'i naa uaitapan mishi'o kuwai Tominkaru di'iki'o. Aona'o nii ukakuwaapan pa'ida'a karikaonan, mazan ukakuwaapan nii paabatanii dau'u, na'iki ukowaadan nii unao ati kanom kida'o nii sha'apa diina'iti'i. ¹⁴Uru'o nii kainaabata òmanawunun, ukowaadan ida'an kanom dii ògaru, na'iki na'apa'oram wuru'u òkuwaaz. ¹⁵Òkowaadauzon ipai aimaakan òDaru dau'u, aizii na'apa'o nii kapam Kaimana'o Doronaa kowaadan u'ati ipai ògaru dau'an, na'iki na'apam òkiauzon.”

Kasha'ora-karu konaukii-karu ua'ii

¹⁶Jesus kian, “Masakauda'u dauna'an aona'o ni'i naa utukapan ògaru powa'a, mazan masakauda'u uruu dauna'an utukapan nii ògaru koshan.”

¹⁷Aizii kaina'a utominapa-kidaniinao bii iki'o, ìkian pairiban ati kida, “Na'apa'oram dau'ati'o ukianuz, ‘Masakauda'u dauna'an aona'o ni'i naa utukapan ògaru powa'a, mazan masakauda'u uruu dauna'an utukapan nii ògaru koshan;’ na'iki na'apa'oram dau'ati'o dii, ‘usha'apanum kau'an òmakon naa powaa iti wuru'u òDaru di'iti,’ ukianuz?” ¹⁸Aonaa ìmashaadan ìpishau-taakan, “Na'apa'oram dau'ati'o dii wuru'u, ‘Masakauda'u dauna'an,’ ukianuz? Aonaa waaitapan kanom daua'o ukadakotinan,” ìkian.

¹⁹Jesus aitapa ìpishaa'azon paugaru, uruu idi ukian i'ati, “Òkian kaikapa'a: ‘Masakauda'u dauna'an aona'o ni'i naa utukapan ògaru, mazan masakauda'u uruu dauna'an utukapan nii ògaru koshan.’ Mishii, uruu dau'ati'o upishau-taakan? ²⁰Mishi'o kaiwuru'u òkianuz u'ati: Uzaadan nii na'iki diiwa'o nii umuraapan, ba'orainao konaukian pu'u. Kiwiin zii ukasha'oran nii, mazan

uruu dauna'an ukonaukian nii. ²¹ Zuna kaudanipa'azon dono, kasha'ora kowas onyukunuu okaziwapan kamoo kaawan idi'i naa, mazan okaudanipan dauna'an, aona'a naa onyukunuitapan pakaziwapauzon. Soo okonaukian naa pa'an, usha'apanum kau'an koraidaonaa sodi shakatan idi. ²² Na'apa'o kawanu'o wuru'u unao baiaapaniaz: kai unyukunuu kasha'ora-kida, mazan otukapan nii koshan da'i unao, na'iki uruu dono ukonaukian nii, na'iki aona'o nii kanom mashaatan ukonaukiitan.

²³ "Aizii uruu dono, aona'o ni'i naa kanom nii upishaan zii ogaru aimakaan dau'ati. Mishi'o kaiwuru'u okianuz u'ati: Upishaan an oDaru kanom karikaonan dau'ati, utaan nii u'ati opidanannaoun idi unao. ²⁴ Aonaa zoobaba upishaan uruu kanom karikaonan dau'ati, opidanannaoun idi unao. Upishaa, Tominkaru taan nii u'ati upishaanii. Uruu kaimanaiman kizi ukonaukiitan.

²⁵ "Okakuwaapauzon u'ati di'itinapa-kinai kuwai ida'an di'ora'a aimakaan kida dau'a'a. Mazan kaina'a'o ni'i naa kamoo kaawan, aizii uruu dono aona'o ni'i naa okakuwaapan powa'a di'itinapa-kinai kuwai ida'an, mazan oparadan nii sariapa kizi pidannao uitapan okuwaa oDaru dau'a'o. ²⁶ Uruu dono, turua'o ni'i naa upishaan uruu aimakaan dau'ati, o'uu ida'an, opidanannaoun idi unao; aonaa kanom nii opishaan zii oDaru unao ati, ²⁷ usha'apanum kau'an, oDaru marainapanii unao. Umarainpan unao, usha'apanum kau'an unao marainpan idi'o ogaru, na'iki unao mishidan idi uruu di'iki'o owa'atin. ²⁸ Mishi, owa'atin oDaru di'iki'o, imi'i baara ati. Aizii omakon ni'i naa imi'i baara iki, okiwan naa oDaru di'iti."

²⁹ Uru'u naa utominapa-kidaniinao kian u'ati, "Aizii, uruu zii puparadan kainaabatan, aonaa pukaiwaan di'itinapa-kinai kuwai. ³⁰ Aizii watukapa, puaitapa mishi ipai aimakaan; turuu pudako'atin pupishaa-kao ua'ii zii aimakaan dau'ati. Ukau'an aizii wamishida puwa'atin Tominkaru di'iki."

³¹ Jesus kian i'ati, "Uruu zii umishidan? ³² Kaina'iki kamoo wa'atin, aizii uruu kamo'o naa wuru'u kaawa'oraz, uruu dono pana'itinapu kida'o nii umakoodanainan, ukidoopan nii o'ai udapu iti kida, uwa'akan nii ogaru o'ba'orantin. Mazan aonaa o'ba'orantina'o manawun mani ogaru, usha'apanum kau'an oDaru karikaonanuo una'auzon otuma. ³³ Okowaadan unao ati aimakaan kaikapa kida'ora'a, unyukunuu konaukii-kinaa nii, uzaamatinpan idi o'ida'ati. Di'ora'a amazada baara'a'a, ubaiaapan nii kasha'ora'o. Mazan uma'ozakadapa unyukunuu! Ogaru, owazootani'i naa di'ora'a amazada baara'a'o kasha'ora kida'o aimakaan!"

Jesus toriinpan papidanannao ati

17 ¹ Jesus kakuwaapan dauna'an patominapa-kidaniinao ati, uawunuu-pan doko iti na'iki uru'u naa utoriinpan.

"oDaru, aizii kaawa'a naa kamoo. Putukapa-kida pidannao ati puDani umanawunun, utukapa-kida kizi i'ati pumanawunun kapam.

² Pugaru aipan ati'o ukazowautapan ipai pidannao, utaa kizi karikaonanuo kakupa-karu ipai wunao ati'i, puzaamatin-kidaniinaouz u'ida'ati.

³ Kaikapa'o wuru'u karikaonanuo'oraz kakupa-karu ikoda-kao: pidannao aitapan ida'an soo bauda'apa pugaru mishi'o Tominkaru, na'iki iaitapan ida'an ogaru, Jesus Christ, pudyuudaniaz imi'i baara ati.

⁴ Otukapa-kida'a naa imi'i baara'a'o pidannao ati pugaru umanawunun,

ōsha'apatan ida'an ipai pudyuudanii ōsha'apatan. ⁵Ōdaru, marii ōtukapa-kaō umanawunu'o nii aizii, na'apa ōtukapauzo-kaō kawan pugaru tuma amazada tominan ua'ii zii.

⁶“Ōaitapa-kidani'i naa pukaduz wunao ati'i, putaaniinaouz ō'ati di'ora'a amazada baara ainao bii iki. Pupidanannao īdyaun na'iki putaaniinao ō'ati īdyaun, na'iki īizo'atipa pukakinaori. ⁷Aizii īaitapa'a naa, ipai aimakaan putaani ō'ati, pugaru di'iki'o wuru'u. ⁸Ōkowaada'a naa pukuwaa i'ati, na'iki īzaamata kaimanaiman panyukunuu itiz. īaitapa ōwa'atin pugaru di'iki'o na'iki īmishida pudyuudanii ōgaru.

⁹“Aonaa ōtoriiinpan ipai pidannao ati, mazan ōtoriiinpan wunao ati'i putaaniinaouz ō'ati, usha'apanum kau'an pupidanannao pa'an īdyaun. ¹⁰Ipai ōpidanannao, pupidanannao kapam īdyaun. Ukau'an ipai pupidanannao ōpidanannao kapam īdyaun. Inao ida'ana'o nii ōmanawunun aitapa-kaō. ¹¹Aizii, aona'o ni'i naa ōna'an imi'i baara'a, kadimana'o ni'i naa ōmakon pu'idi'iti. Mazan ōpidanannao, īna'an nii zii imi'i baara'a. Ōdaru, kaimana'o manawun, pukazannaatapa pa'i wunaou'u putaapa-kidaniinaouz ō'ati. īnyukunuu patumaaka kizi pa'atiaaka, pugaru na'iki ōgaru nyukunuu patumaakan kawan. ¹²Ōna'an dono zii ītuma imi'i baara'a, ōkazannaatapa īdyaun, pakawan kizi īmashaapan pupidanannao nii. Ōkazannaatapa īdyaun, aonaa na'ia'oram waziwadinan, soo bauda'apa pidan waziwadina'o ni'oraz aita-kaō, na'apa'o ida'an kizi saada-kariwaiz kida puparadan mishiinan.

¹³“Aizii kadimana'o ni'i naa ōmakon pu'idi'iti. Ōtoriiinpan ī'ati kaikapa'a ōna'an pu'u zii ītuma imi'i baara'a, īnyukunuu konaukii kizi kaimanaiman na'apa ōnyukunuu konaukian kawan manawun. ¹⁴Ōkowaada'a naa pukuwaa i'ati, na'iki uruu idi ba'oran pidannao kashanau-kidan īdyaun. īkashanau-kida-kaō, usha'apanum kau'an ōgaru kawanu'o īdyaun, aonaa īdi'itinpan ba'orainao di'itinpan kawan. ¹⁵Ōtoriiinpan, aonaa ōaipan mani puso'otan īdyaun di'oraz amazada baara iki'i, mazan ōpishaan pa'an pukazannaatapan īdyaun Satan ai. ¹⁶Ōgaru, aonaa ōdi'itinpan imi'i baara sannao di'itinpan kawan. Inao na'apa kapam īdi'itinpan ōgaru kawan, aonaa imi'i baara sannao kawan mani. ¹⁷Pusaabaa īdyaun pu'idiwaunao nii, puaitapa-kidan ida'an ī'ati mishi'o manawun puparadan. Puparadan, uruu mishi'o manawun. ¹⁸Pudyuudan kawan ōgaru imi'i baara ati, na'apa ōdyuudan īnao kapam amazada kawana'ati. ¹⁹Kaimanaiman ōtaainan pu'ati īnao dikin ii, turuu kizi īnao kapam taainan kaimanaiman pu'ati.

²⁰“Aonaa īnao ati mani karikaonan ōtoriiinpan, mazan ōtoriiinpan ba'orainao ati kapam, mishidainao ni'oraz ōgaru, paabatan ida'an ōdaua'o kuwai ōpidanannao ida'an. ²¹Ōtoriiinpan ī'ati, marii kizi ībauda'apatan panyukunuu, na'apa pugaru na'iki ōgaru bauda'apatapan kawan wanyukunuu. Ōdaru, na'apa pugaru bauda'apatinpan ōgaru ida'ati, na'iki ōgaru bauda'apatinpan pugaru ida'ati, na'apa kizi īnao bauda'apatinpan waunao ida'ati, pidannao mishida kizi pugaru wuru'u dyuuda'oraz ōgaru. ²²Ōtaanii umanawun-karu i'ati na'apa putaan kawan ō'atiz, marii kizi ībauda'apatapan panyukunuu, na'apa pugaru na'iki ōgaru bauda'apatapan kawan wanyukunuu. ²³Kaina'a īnyukunuu ii ōgaru; na'iki kaina'a ōnyukunuu ii pugaru. Marii kizi kaimanaiman ībauda'apatapan panyukunuu, ba'oran

pidannao aitapa-kinaa nii, pugaru wuru'u dyuuda'oraz ôgaru. Na'iki pumarainapanii mishidainaouz ôgaru na'apa pumarainpan kawan ôgaru.

²⁴“ÔDaru, na'iam ôgaru, na'ii ôaipan ôtuma wuru'u putaaniinaouz ô'ati, îtukapa kizi ômanawunun, wuru'u putauzoniaz ô'ati pumarainpan idi ôgaru amazada tominan ua'ii. ²⁵Kaimana'o manawun ôdaru, aonaa pidannao aitapauzon pugaru. Mazan ôgaru, ôaitapanii pugaru, na'iki ôtominapa-kidaniinao îaitapa pudyuudanii ôgaru. ²⁶Ôkainaabatani'i naa î'ati kanom kaduz pugaru, na'iki karikaonanu'o nii ôkainaabaapan î'ati kanom kaduz pugaru. Îmarainpaaka kizi na'apa pumarainpan kawan ôgaru, turuu kizi ôzaamatinpan înao di'iti kapam.”

Soldyaanao zaamata'anan Jesus

(Matthew 26:47-56; Mark 14:43-50; Luke 22:47-53)

18 ¹Jesus toriinpan dauna'an paDaru ati, umakon naa patominapa-kidaniinao tuma Kidron Wa'o baza itinapu. Kaina'a'o da'i paoribai baawu na'ii, na'iti'i naa Jesus morotan patominapa-kidaniinao tuma. ²Judas, kaakapa'o ni'oraz uruu tarubainao ati, uaitapanii kapam uruu amazada, usha'apantum kau'an, na'iti'o Jesus makouzon patominapa-kidaniinao tuma. ³Ukau'an na'iti'i naa Judas makon, una'akan bauda'apa utonazinaa soldyaanao. Na'iki watchmantapainao Tominkaru Dapu bii ikiinao kapam, înao faadaanao zowaunaanao na'iki Phariseenao dyuudaniinao. Îna'akapanii mizaataakakinao kida. Aizii ba'orainao îna'akapanii palampan kida.

⁴Jesus aitapani'i naa na'apam nii îsha'apaapan paugaru. Uruu idi uwa'ati'i-kan î'ida'ati, na'iki ukian î'ati, “Kanom uaipan?”

⁵“Jesus, Nazareth san,” îkian u'ati.

“Ôgaru uruu,” Jesus kian î'ati.

(Judas, kaakapa'oraz uruu, na'ia'a naa îtuma.) ⁶“Ôgaru uruu,” Jesus kian idi î'ati, sariapa îdandanaa'akan, na'iki îdorautean imi'i baara iti.

⁷Powa'a koshan Jesus pishaan îdyaun, “Kanom uaipan?”

“Jesus, Nazareth san,” îkian u'ati koshan.

⁸Jesus kian î'ati, “Ôkii sha'atii u'ati, ‘Ôgaru uruu.’ Umishiin an ôgaru udawatapan, ukau'an marina'a wunaou'u ôtumainaouz.” ⁹(Ukian î'ati na'apa, uparadan mishiin-kinaa ni'o utoriinpan dono'oraz. “Ôdaru, aonaa bauda'apa ôwaziwaan wuru'u putaaniinaouz ô'ati,” ukianuz.)

¹⁰Aizii Simon Peter, una'akapanii marii. Uso'ota'akan pakinnaa aiazu, na'iki sa'ukan Umanawunu'o Faadaa poitoru tain diwa'ora antanpu'o, wao-ta'aka. Malchus kia'o u'uu wuru'u poitoruiz. ¹¹Jesus kian Peter ati, “Pusha-kada pumarian powaa iti pakinnaa zo'iti! Pu'itiiman aona'o nii ôbaiaapa'azon kasha'ora'o, ôdaru taaniaz ôbaiaapan nii?”

Jesus na'aka-kao Annas di'iti

¹²Aizii, soldyaanaouz na'iki îzowaunaa, na'iki watchmantapainao Tomin-karu Dapu, îzaamata'akan naa Jesus na'iki îdo'ota'akan naa uka'u kida.

¹³Îna'akan uruu Annas di'iti kiwiin zii. Annas, uruu Caiaphas imadokozu. Aizii Caiaphas, uruu Umanawunu'o Faadaa uruu dono, ¹⁴na'iki uruu kia'oraz kiwiin zii Jewnao zowaunaanao ati kaikapa'a: “Kaimana'o nii manawun bauda'apa'o pidan mawakan an ipai pidannao dikin ii.”

Peter kian aonaa uaitapauzon Jesus

(Matthew 26:69-70; Mark 14:66-68; Luke 22:55-57)

¹⁵ Simon Peter, na'iki ba'oran Jesus tominapa-kidanii, ïda'anpan Jesus. Aizii ba'oraniz, uruu kaimanaimana'o Umanawunu'o Faadaa aitapan. Ukau'an morota kootowapa-kizai iti uruu Jesus tuma, Umanawunu'o Faadaa dapu iti. ¹⁶ Mazan Peter, una'ian paniinom ii, aonaa umorotan. Aizii, ba'oraniz Jesus tominapa-kidanii, kaimanaimana'oraz Umanawunu'o Faadaa aitapan, umako'okan powaa iti na'iki uparada'akan zunaaba ati, awunuutapaibaz paniinom, na'iki uru'u naa umorota-kidan Peter. ¹⁷ Aizii zunaaba, awunuutapaibaz paniinom, okian Peter ati, "Pugaru òaitapan diidi'ia'ora'a pidan tominapa-kidanii kapam?"

"Aonaa," Peter kian o'ati.

¹⁸ Aizii poitoruinao na'iki watchmantapainao, ïpu'ukada ni'i naa tikazi na'ii, amazada wadidin idi, uruu na'ia'a naa ïkadishitapan ïtanaapan kida. Peter na'ii kapam ukadishitapan utanaapan ïtuma.

Umanawunu'o Faadaa pishautan Jesus

(Matthew 26:59-66; Mark 14:55-64; Luke 22:66-71)

¹⁹ Uru'u naa Umanawunu'o Faadaa pishaan Jesus, "Kanomnao putominapa-kida nii? Kanom daua'o putominapa-kidan ïdyaun?"

²⁰ Jesus kian u'ati, "Karikaonan òkakuwaapan, turuu kizi ipai pidan-nao abatan òkuwaa. Karikaonan òtominapa-kidan pidannao synagogue ii, na'iki Tominkaru Dapu ii. Aonaa na'apainim òdizapan òkuwaa pidannao ai. ²¹ Kanom nii pupishaan ògaru? Pupishaa pidannao abatainao na'apam òkian. Ìnao, ïaitapa na'apa'oram òkiauzon."

²² Jesus paradan idi na'apa, bauda'apa watchman udazaba a'o kadishitapan, uta'ika'akan naa Jesus paawun baara ati. Ukian Jesus ati, "Kanom dyuudan pudako'atin Umanawunu'o Faadaa paradan na'apa."

²³ Jesus kian u'ati, "Puaitapan an òparadan pozawatan, pukowaada ipai da'ainao pidannao ati'i. Mazan puaitapan an òparadan sakitapan, kanom ni'i naa puta'ika'akan ògaru?"

²⁴ Udauna'an Annas dyuudan una'aka-kao Caiaphas di'iti, Umanawunu'o Faadaa, pakawan uka'u kida do'otinpan.

Peter powa'atan pakian pidannao ati, aonaa uaitapauzon Jesus

(Matthew 26:71-75; Mark 14:69-72; Luke 22:58-62)

²⁵ Aizii Peter, pakawan zii ukadishitapan na'ii utanaapan, uru'u naa upishaa-kao koshan, "Aonaa pugaru mani kapam utominapa-kidaniinao tuma'oraz, mishii?"

"Aonaa," Peter kian.

²⁶ Na'a'o pidan, uruu kapam Umanawunu'o Faadaa poitoru, na'iki uruu iriban tawuru'u Peter sa'ukaniaz utain; ukian Peter ati, "Aonaa mooko pugaru mani tawuru'u òtukapaniaz utuma paoribai baawu ii, mishii?"

²⁷ "Aonaa," Peter kian koshan. Una'apan dauna'an, uru'u naa kuruku ka'aranpa'akan.

Jesus na'aka-kao Pilate kanaapu iti

(Matthew 27:1-2, 11-31; Mark 15:1-20; Luke 23:1-5; 13:25)

²⁸ Wakankanaanin Jesus na'aka-kaoa'a naa Caiaphas di'iki, Roman-nao dapunaa iti'i naa. Aizii Jewnao, aonaa ĩmorotan Romannao dapunaa iti, usha'apanum kau'an aonaa ĩkaniribaina'azon pakakinaorinaa kian kawana'ati, turuu kizi ĩaroopan Passover Kamoon dono.^m ²⁹ Uruu idi, Pilateⁿ koditan i'ida'ati na'iki upishaan idyaun, “Kanom mooko oia'o nii di'ora'a pidan sha'apatan, ukootowapa-kida-kinaa niizu?”

³⁰ Aizii ĩkian u'ati, “Uruu dikintapauzo kakinaorii, una'apan idi'o wana'a-kan uruu pu'ida'ati.”

³¹ Pilate kian ĩ'ati, “Usha'apata'a naa uruu uaipan kawana'ati, ukakinaorinaa kawana'ati.”

Jewnao kian u'ati, “Waunao, aonaa Rome iki'o kakinaorii taapadan wazowian pidan.” ³² Usha'apan na'apa, Jesus paradan mishiin-kinaa ni'o, tawuru'u ukowaadanuz na'apam nii pamawakan.

³³ Pilate morotan powaa iti Romannao dapunaa iti. Uru'u naa udapada-kidan Jesus na'iki upishaanuzu, “Pugaru mishi Jewnao naobanaa king?” ukian.

³⁴ Jesus kian u'ati, “Puaipan ati'o kaiwuru'u pupishaanuz ōgaru na'apa? Oo ba'oran pidannao kakuwaapan idi'o pu'ati ōdau'an?”

³⁵ Pilate kian u'ati, “Ōgaru, aonaa Jew mani. Pumin-Jewnnao na'iki faadaanao zowaunaanao pa'an wuru'u na'aka'oraz pugaru ō'ida'ati. Kanom mooko wuru'u pusha'apataniaz, puto'orada-kinaa nii idyaun?”

³⁶ Jesus, kian, “Ōnaobanai-tinapanuz, aonaa imi'i baara'a'o kingnao naobanai-tinpan kaduz mani. Da'ainao naobanai-tinpan kawanun an mani wuru'u ōnaobanai-tinapanuz, mizaataaka mani ōpidanannao, aonaa kizi Jewnao zowaunaanao zaamatan ōgaru. Mazan aonaa da'a'o nii mani wuru'u ōnaobanai-tinapanuz!”

³⁷ Pilate kian u'ati, “Ukau'an, king wuru'u pugaruz?”

Jesus kian, “Pugaru, pudakotan ōgaru king nii. Na'apa'o ni'o ōshakatan, na'iki ōkaawan imi'i baara ati, ōkakuwaapa'anan mishi'o dau'u. Na'ia'oram pidan mishi'o ida'antanpu'o, uru'o nii zaamata ōparadan.”

³⁸ Pilate kian u'ati, “Kanom mooko mishi'o nii?” Udauna'an Pilate koditan koshan Jewnao ida'ati, na'iki ukian ĩ'ati, “Aonaa kanom dikauda'o nii arawu sha'apatanu'u, ōkaboota-kinaa nii uruu oia'o di'iti.” ³⁹ Mazan ipai wunu Passover Kamoon dono ōkodita-kidauzo nii unao aipan kawana'ati bauda'apa taraapa-kariwai pidan. Ukau'an, turuu ōmuudan unao aipan ati, Jewnao naobanaa king kii-kizaiz?” ukian ĩ'ati.

⁴⁰ Uru'u naa ĩkadako'okan diiwa'o ida'an, na'iki ĩkian u'ati, “Aonaa arawu mani'! Mazan waaiapan Barabbas pa'an!” Aizii Barabbas uruu antamiki.

Pilate kashaapa Jesus zowii-kao

19 ¹ Uru'u naa Pilate dyuudan soldyaanao ba'izian tuukii Jesus. ² Soldyaanao tinokan kaiwada-karu, uruu idi'i naa ĩkakowamtan

uruu. Udauna'an ikakamichantan uruu, wuza'o kamicha idi,^o ³ na'iki uruu naa iwa'ati'anpan u'ida'ati, ita'ii'anpan uruu paawun baara ati, na'iki ikian u'ati, "Pugaru King, umanawunu'o Jewnao naobanaa!"

⁴ Pilate koditan koshan, Jewnao kasaba'ukinapa-kizi iti na'iki ukian i'ati, "Aushaa uabata! Aizii okodita-kidan ni'i naa uruu unao ida'ati, mazan oaipan uaitapan kaimanaiman, aonaa kanom oikodan oia'o nii usha'apatan." ⁵ Uru'u naa Jesus kodita-kida-kao, umorokodapa wuru'u kowamaiz kaiwada-karu idi'oraz utoma-kao, na'iki wuza'oraz kamicha. Uru'u naa Pilate kian i'ati, "Aizii, di'i naa wuru'u pidanaz!"

⁶ Aizii, faadaanao zowaunaanao, na'iki watchmantapainao tukapa'akan naa uruu, sariapa ikadakon diiwa'o ida'an, "Marii utauka-kao cross di'iti! Marii utauka-kao cross di'iti!"

Na'iki Pilate kian i'ati, "Una'aka'a naa uruu, utauka kizi'i naazu cross di'iti. Ogaru, aonaa kanom oikodan oia'o nii usha'apatan."

⁷ Jewnao kian u'ati, "Waunao, kaina'a wakakinaorinaa, pidan na'apa'o marii uzowii-kao, udakotinpan idi Tominkaru Dani nii."

⁸ Aizii Pilate abatan idi na'apam Jewnao kian, tuukii utarian. ⁹ Udauna'an umorota-kidan koshan Jesus Romannao dapunaa iti. Na'ia'a naa upishaan uruu, "Na'ikim san mooko pugaru?" ukian u'ati. Mazan aonaa Jesus dako'atin uparadan. ¹⁰ Aizii Pilate kian u'ati, "Kanom nii aonaa pudako'atin o'paradan? Ogaru, turuu okazannaatan pugaru puzowii-kao ai, na'iki turuu o'tauka-kidan pugaru cross di'iti."

¹¹ Jesus kian u'ati, "Aonaa turuu pusha'apata-kidan ogaru, soo Tomin-karu taapadan an. Ukau'an, wuru'u pidan na'aka-kida'oraz ogaru pu'ida'ati, powa'a'o zii manawun usha'apatan oia'o pu'ai."

¹² Pilate abatan idi na'apam ukian, utiwaan padamata na'apam pakazannaatan uruu. Mazan Jewnao kadakon u'ati, "Pukazannaatan an uruu, aonaa Caesar paonaru mani wuru'u pugaruz! Pidan dakotinpa'o king nii, Caesar taruba wuru'u uruuz!"

¹³ Pilate abatan idi na'apam Jewnao kian, uru'u naa ukodita-kidan koshan Jesus i'ida'ati, na'iki uruu dauna'an usakanatan pakootoopauzo-kizi tabai ida'a,^p panibazoo di'ii, Kuba Baara^q kia'oraz udakota-kao. (Gabbatha, kia'o udakota-kao Hebrew ida'an.) ¹⁴ Aizii uruu dono mao-
napa'a naa sakitapa kamoo, na'iki uruu dono minziiwatin-karu kamoo' wuru'u Passover dau'ati.

Uru'u naa Pilate kian Jewnao ati, "Di'i naa unaobanaa king!"

¹⁵ Uru'u naa ikadako'okan, "Marii uzowii-kao! Marii uzowii-kao! Marii utauka-kao cross di'iti!" ikian.

Na'iki Pilate kian i'ati, "Uaiapa mooko o'tauka-kidan unaobanaa king cross di'iti?"

Aizii faadaanao zowaunaanao kian u'ati, "Soo Caesar, uruu bauta'apa wanaobanaa king!"

o 19:2 wuza'o kamicha: naobanai kamichan kaduz wuru'u na'apa'oraz uwuzan. **p 19:13** tabai: naobanainao sakanatauzo-kizi ikootoopan dono. (Pilate sakanatan na'a, udi'itapan panaadon powa'a zii na'apam nii pasha'apatan Jesus.) **q 19:13** Kuba Baara: panibazoo, kuba idi'o utoma-kao. **r 19:14** minziiwatin-karu kamoo: Uruu dono'o Jewnao minziiwatauzon panikan ni'o Passover Kamoon dono. Wachuupunin, kamoo tipita'akan dauna'an, inikaunuzonuz.

¹⁶Uru'u naa Pilate taan Jesus i'ati, marii kizi'i naa soldyaanao taukan uruu cross di'iti.

Jesus tauka-kao cross di'iti

(Matthew 27:32-44; Mark 15:21-32; Luke 23:26-43)

Uru'u naa soldyaanao na'aka'akan naa Jesus, ¹⁷Ukodita-kida-kao donoi iki uwaodatapa'a naa pacrossannaa, na'iki una'aka-kao Pidan-Zowau-Niwa'uz-naawa kia'o amazada dakota-kao di'iti. (Golgotha, kia'o udakota-kao Hebrew ida'an.) ¹⁸Na'ia'a naa itaukan Jesus cross di'iti. Na'iki dya'utam pidannao tauka-kao udazaba'a, ba'oran cross kida di'iti. Bauda'apa tauka-kao udiwa'ora antanapu, ba'oran tauka-kao uwashabaron antanapu. ¹⁹Pilate saada-kidanii Jesus daua'o paranka daara'a, na'iki utauka-kidanuzu cross paawa'a, doko atanapa Jesus zowau ai. "Jesus, Nazareth San, uruu King, Jewnao ati," kia'o wuru'u saada-kariwaiz. ²⁰Iriba pidannao aitaan wuru'u saada-kariwaiz, umaonapan idi donoi ati. Wurru'u usaada-kaoz idikinauda'u'o parada-karu ida'ana'o, Hebrew ida'an, Latin ida'an, na'iki Greek ida'an. ²¹Jewnao faadaannao zowaunaanao kian Pilate ati, "Aonaa pusaada'ana'a, 'uruu King, Jewnao ati' kii; mazan pusaada kaikapa'a: 'Di'ora'a pidan kian, Ogaru King, Jewnao ati' kii pa'an."

²²Mazan Pilate kian i'ati, "Kanom o'saadanii, aonaa turuu upana'adan."

²³Aizii soldyaanao taukan dauna'an Jesus cross di'iti, i'zaamata'akan naa ukamichan na'iki ibuutanuzu pamina'utamkida, soldyaanao zaamata kizi pakawana'ati kida. I'zaamata kapam ushooton za'aba'i; aizii uruu toma-kao aonaa na'iam ukanotinpan. ²⁴Aizii ikian pa'atiaaka, "Di'ora'a shooto, aonaa washushuuda'ana'a. Wamakinaotin aka, watukapa kizi kanoma'o nii zaamata pa'anazu." Isha'apatanuz aimaakan na'apa, saada-kariwaiz Tominkaru Paradan mishiin-kinaa ni'o wuru'u:

"Ibuutan okamichan kida pakawana'ati

na'iki imakinaotina'akan oshooton dikin ii."

Na'apa soldyaanao sha'apatan aimaakan.

²⁵Na'ia'o Jesus crossannaa dazaba ii, udaro kadishitapan pa'inaozo tuma. Na'ia'o kapam ituma Clopas daiaro Mary, na'iki Mary Magdala sanaabaz.

²⁶Jesus tukapan padaro, na'iki umarainpaniaz patominapa-kidanii kadishitapan odazaba'a. Ukian padaro ati, "Pudani ni'i naa uruu!"

²⁷Udauna'an ukian patominapa-kidani ati, "Pudaro ni'i naa oroo!" Na'iki'o-ra'a naa utapan oroo.

Jesus mawakan

(Matthew 27:45-56; Mark 15:33-41; Luke 23:44-49)

²⁸Jesus aitapan idi ipai'i naa pasha'apatan wuru'u Tominkaru aipaniiaz pasha'apatan; saada-kariwaiz Tominkaru Paradan mishiin-kinaa nii, ukian, "Omaradako."

²⁹Aizii uruu dono na'a'o boon zo'o pasaata-kariwai kibia'o riwunii. Uruu baako iti idamotan sponge, na'iki isawadanuz Jesus dako iti, hyssop kadunaa saba ida'an. ³⁰Usoosokanuzu na'iki ukian, "Aizii ipai'i naa osha'apatinan!"

Aizii una'apa'akan dauna'an, uru'u naa usawiki-kida'akan pazowau, na'iki umanizowanta'akan naa.

Jesus aradu'u dakata-kao

³¹ Aizii Jewnao zowaunaanao, aonaa ñaipan tauka-kariwainao na'ian cross paawa ii atii kamoo tipitan di'iti, usha'apanum kau'an uruu di'iki Sookapa-karu Kamoo sakadinan. Na'iki umanawunu'o Sookapa-karu Kamoo, Passover Kamoon wuru'u udono'oraz. Uruu idi ñipishaan Pilate marii kizi udyuudan cross paawa iainao taba'u kida ramita-kao ñmawaka kizi kadiman, uruu dauna'an turuu kizi ñnanaa kida toka-kida-kao. ³² Uru'u naa soldyaanao makon, na'iki ñramita'akan naa Jesus dazaba ainao ñtauca-kao taba'u kida. ³³ Mazan ñkaawan Jesus ida'ati ñtukapan uruu mawaka'a naa, uruu idi aonaa ñramitan utaba'u. ³⁴ Mazan bauta'apa soldyaa dakata'akan uruu paaradu'u ati dimana'o pachipararin idi, sariapa izai na'iki wunu shoota'akan udakata-kizinao iki. ³⁵ (Pidan tukapa'oraz kaikapa'o sha'apan, uruu wuru'u kakuwaapa'oraz. Ukau'an turuu ukuwaa mishida-kao. Ukowaadan wuru'u mishi'oraz kuwai turuu kizi unao mishidan kapam.) ³⁶ Di'ora'a aimaakan kida sha'apan, saada-kariwaiz Tominkaru Paradan mishiin-kinaa ni'o wuru'u: "Aona'o nii bauta'apa uniwa'uz ramita-kao," kia'oraz usaadinpan. ³⁷ Na'iki kaina'a koshan saada-kariwai Tominkaru Paradan ida'a kaikapa'ora'a: "Pidannao awunuupan nii padakatanii di'iti," kii.

Jesus dida-kao daua'o

(Matthew 27:57-61; Mark 15:42-47; Luke 23:50-56)

³⁸ Aizii na'apa kida'o sha'apan dauna'an, Joseph, Arimathea san pishaan naa Pilate Jesus nanaa dau'ati, turuu kizi una'akanuzu na'iki udida-kizi'i naazu. (Wuru'u Joseph, uruu mishida'o Jesus, mazan aonaa ukowaadan ba'oran pidan ati, utarian idi Jewnao zowaunaanao ai.) "Turuu puna'akanuzu," Pilate kian dauna'an u'ati; uru'u naa umakon na'iki una'akan naa Jesus nanaa. ³⁹ Aizii, Nicodemus, tawuru'u makonkauzoz aiwaka'an Jesus di'ii, uruu kapam mako Joseph tuma. Una'aka 30 kilogram kasarai,^t myrrh na'iki aloes idi'o ukawiki'ita-kao. ⁴⁰ Ñnaou'u naa na'aka Jesus nanaa na'iki ñpapidan naaz baraka'o kamicha mada^u kasarai-tinpa'o idi. Na'apa'o Jewnao saabauzon mawaka'o, una'aka-kao ua'ii baaranai iti. ⁴¹ Aizii, Jesus zowii-kizinao ii kaina'a'o da'i paoribai baawu. Na'iki kaina'a'o na'a pa'ina'o kichada-kariwai baaranai, aona'o zii ukaiwauzo-kao. ⁴² Jewnao minziwauzon idi Passover Kamoon dau'ati uruu dono, na'iki baaranai kaina'an idi na'ii, na'ia'a naa ñpada'akan Jesus nanaa.

Jesus kadishitan pamawaka-kizi iki

(Matthew 28:1-8; Mark 16:1-8; Luke 24:1-12)

20 ¹ Ishawaka zii amazada Sunday chaapi'iki, Mary Magdala sanaabaz kaawa'akan naa Jesus baaranaa ati. Otukapa zikada'aka-kao'a naa kuba baaranai tarata'aka-kinaoz. ² Uru'u naa odima'akan, okowaada'anan

^t 19:39 kasarai: pidan mawaka'o kasarannaa. ^u 19:40 kamicha mada: linen kia'o udakota-kao, kawinipina'o. Uruu idi'o Jewnao watudauzon pidan mawaka'o.

Simon Peter na'iki Jesus marainpaniaz patominapa-kidanii ati. Okian i'ati, "Na'aka-kaoa'a naa wanaobanaa nanaa pabaaranaa iki, aizii aonaa waaitapan na'iam naa i'isha'apatanuzu!"

³Uru'u naa Peter na'iki ba'oran Jesus tominapa-kidaniaz makon, ituka-pa'anan Jesus baaranaa. ⁴Baokopa dya'utam idyaun dimapa imakon na'iti. Mazan wuru'u ba'oraniz, ukadimandina'akan naa na'iki ukiwiita'akan Peter ai, ukau'an kiwiin ukaawan Peter ai baaranai iti. ⁵Udawukan, uawunuutaa-kidan ka'unaru nazo iti, utukapa mawaka'o watuu-kinao kamicha mada unazo ii; mazan aonaa umorotan na'iti. ⁶Mazan Simon Peter kaawa'akan udawu'ati, sariapa umorotanaakan unazo iti. Utukapa wuru'u nanai watuu-kinaoaz kida kamicha mada na'ii, ⁷na'iki utukapa kapam wuru'u kamichaz Jesus zowau watuu-kinaoaz. Pakawan uwatudinpan na'iki pana'itinapu wuru aia'a ba'oran kamicha mada kidaz. ⁸Udauna'an, tominapa-kida-kariwai, kiwiini'oraz ukaawan baaranai ati, umorotan naa kapam ka'unaru nazo iti. Ukau'an utukapa na'iki umishida. ⁹(Uruu dono aonaa zii itaitapan na'a-pa'oram saada-kariwaiz Tominkaru Paradan ida'a'oraz, kadishita'o nii uruu pamawaka-kizi iki, kia'oraz.)

Jesus aidinan Mary Magdala sanaaba ati

(Matthew 28:9-10; Mark 16:9-11)

¹⁰Uruu dauna'an i'ikiwan naa powaa iti pamashaapa-kizi iti, wuru'u tominapa-kida-kariwainauz. ¹¹Mazan Mary, ona'ian zii okadishitapan, ozaadinan Jesus baaranaa ii. Pazaadan pu'u, odawukan na'iki omorotakidan pa zowau ka'unaru iti, oawunuutaa-kidan unazoo. ¹²Otukapa dya'utam angelnao na'ii, baraka kida'o ikamichan. Isakanatapan Jesus nanaa-daunuz ida'a. Bauda'apa'o sakanatapan uzowau antanapu, na'iki ba'oran sakanatapan ukidiba antanapu. ¹³Ikian Mary ati, "Kandii nii puzaadinan?"

Okian i'ati, "Ina'akan idi oNaobanaa di'iki'i, aizii aonaa oaitapan na'iam naa i'isha'apatanuzu!"

¹⁴Oparada'akan dauna'an, okiwa-kiwaa'akan padikin iti, otukapa pidan padazaba'a. Jesus padamata wuru'u kadishitapa'oraz, mazan aonaa oaitapanuzu. ¹⁵Jesus kian o'ati, "Kandii nii puzaadinan? Kanom pudawatan?"

Ozauda-kidan saabaapauzo paoribai baawu wuru'u uruuz. Okian u'ati, "Pugarun an wuru'u zikada'oraz uruu di'iki'i, pukowaada o'ati na'iam pusha'apatanuzu, onanaka kizi uruu powaa ati."

¹⁶Upu'a'a naa Jesus dakotan o'uu, "Mary!" ukian o'ati.

Uru'u naa otanawatina'akan u'ida'ati, na'iki okian u'ati, "Rabboni!" (Hebrew ida'an, "Tiichaa," kia'o wuru'u.)

¹⁷Jesus kian o'ati, "Mana'a puzaamatina'ana'a o'ida'ati, usha'apanum kau'an aonaa zii o'ikiwan o'daru di'iti. Mazan pumako o'inawuzunao di'iti, pukowaada'an o'paradan i'ati. Pukii i'ati, 'O'ikiwan naa o'Daru na'iki o'Tominkarun di'iti wuru'u. Uruu i'Daru na'iki i'Tominkarun kapam."

¹⁸Uru'u naa Mary Magdala sanaaba makon Jesus tominapa-kidaniinao di'iti na'iki okowaadan naa i'ati patukapan Naobanai, na'iki okowaadan naa i'ati na'apam ukian.

Jesus aidinan patominapa-kidaniinao ati

(Matthew 28:16-20; Mark 16:14-18; Luke 24:36-49)

¹⁹Uruu Sunday wachuupunin, Jesus tominapa-kidaniinao baokopatinan kabaun nazo ii. Itarian idi Jewnao zowaunaanao ai ipai idadaradapan panii-nom kida. Masha'apakiaka Jesus aidinan ibii ii, na'iki ukian i'ati, "Kaiman utaapa unyukunuu." ²⁰Uparadan dauna'an na'apa, utukapa-kidan i'ati potopotori daunizi paka'u kida ida'a'o, na'iki paaradu'u dakata-kizinao. Itukapan idi wuru'u Naobanaiz, tuukii, tuukii utominapa-kidaniinao konaukian. ²¹Udauna'an Jesus kian i'ati koshan, "Kaiman utaapa unyukunuu. Odu dyuudan kawan o'garu imi'i baara ati, ukau'an na'apa odyuudan kapam unao amazada kawana'ati." ²²Uipaian dauna'an paparadan, upootan panizowan i'ida'ati na'iki ukian i'ati, "Otaan Kaimana'o Doronaa u'ati. ²³Ukau'an turuu ukian pidan ati, 'Marina'ata-kaoa'a naa u'oian,' Tominkaru marina'ata'akani'i naa kapam wuru'u pidan oianuz. Aonaan an umarina'atan pidan oian, aona'o nii Tominkaru marina'atan kapamazu."

Jesus aidinan Thomas ati

²⁴Thomas (Shamaan kia'o ba'oran u'uu), uruu kapam 12, Jesus tominapa-kidani ii bii iki'o, aona'o uruu nii ituma Jesus aidinan dono i'ati. ²⁵Ikian u'ati, "Watukapanii Naobanai!"

Thomas kian i'ati, "Aona'o nii omishidan utukapan Naobanai, soo otukapan an zii potopotori daunizi uka'u kida ida'a, na'iki oshakadan an zii oka'u shuwu na'iti, na'iki oshakadan an zii oka'u uaradu'u dakata-kizinao shaawa iti."

²⁶Bauda'apa soondii dauna'an, baokopa'o koshan Jesus tominapa-kidaniinao kabaun nazo ii. Uruu dono, na'a'a Thomas ituma. Paniinom kida dadaradinpan pu'u padamata, Jesus na'ia'a naa uaidinan ibii ii. Ukian i'ati, "Kaiman utaapa unyukunuu." ²⁷Udauna'an ukian Thomas ati, "Putukapa potopotori daunizi oka'u kida ida'a, putaa puka'u shuwu na'ati; pushakada puka'u o'aradu'u dakata-kizinao shaawa iti. Aona'a naa pumamishidaka'ana'a, mazan pumishidapa'a naa pa'an!"

²⁸Thomas kian u'ati, "Pugaru o'Naobanaa na'iki oTominkarun!"

²⁹Jesus kian u'ati, "Thomas, pumishida aizii, putukapan idi o'garu? Konaukia'o manawun pidan mishida'oraz pamatukapakan pu'u."

Kanom ni'o di'ora'a Kaarita Saada-ka

³⁰Jesus sha'apatanii iriba umanawun kida'o aimakaan patominapa-kidaniinao awun za'a, aonaa usaadinpan di'ora'a kaarita ida'a. ³¹Mazan di'ora'a saada-ka, turuu kizi unao mishidan Jesus, uruu wuru'u Christ, Tominkaru Dani; na'iki uruu ma'ozakan ida'ana'o nii unao kakupan, umishidan ida'an uruu.

Jesus aidinan Galilee Baara ii patominapa-kidaniinao ati

21 ¹Aizii uruu dauna'an, Jesus aidinan koshan patominapa-kidaniinao ati Tiberius Karishiiz' danoma ii. Kaikapa aizii uaidinan i'ati'i. ²Aizii

7 utominapa-kidaniinao baokopa'o udono: Simon Peter, Thomas (Shamaan kia'oraz ba'oran u'uu), Nathanael (Galilee Baara ia'o Cana sanaz), Zebedee dainao, na'iki dya'utam ba'orainao Jesus tominapa-kidaniinao. ³ Simon Peter kian i'ati, "Ōmako'ozon wuru'u, ōsairoopa'anan."

Īkian u'ati, "Wamakon nii putuma." Uru'u naa ĩmakon utuma kanawa zo'an; mazan uruu aiwaka'an aonaa kanom ĩsairotan.

⁴ Chaapi'iki, kamoo koditan ua'ii, na'ia'a naa Jesus kadishitapan unaawa ii, wunu danoma'a. Mazan utominapa-kidaniinao aonaa ĩaitapan Jesus wuru'u kadishitapa'oraz. ⁵ Jesus kian i'ati, "Ōpaonarunao, usairota kopau?"

Īkian u'ati, "Aonaa kanom wasairotan."

⁶ Mazan Jesus kian i'ati, "Ukaboota usairon ukanawan diwa'ora antanapu, usairotan nii kopau." Uru'u naa ĩkabootan pasairon, ĩsairota iriba, iriba kopau. Na'iki aona'a naa ĩka'iitan pasawatan pasairon kanawa zo'ati.

⁷ Aizii Jesus tominapa-kidaniaz, tawuru'u umarainpaniaz, ukian Peter ati, "Naobanai uruu!" Simon Peter abatan idi Naobanai uruu kii-karu, sariapa umorokada'akan pakamichan (unarakada'akanii pakamichan pasairoopan idi), na'iki uzaka'uta'akan naa wunu baoko iti, umako'ozon idi kadiman Jesus di'iti. ⁸ Ba'orainao utumainao kanawa ida'an zii ĩwa'atin, ĩkozootapaanan pasairon paida'oraz kopau idi. Aonaa munapo'ora'a naa mani idyaun wuru'u wunu danoma ai, 100 meters mani umunapon. ⁹ ĩmaaratinan dono'o naa, ĩtukapa wizi'i'o tikazi tiriizi na'ii na'iki kaina'a upaawa'a kopau kazimata-kariwai, na'iki kaina'a bread udazaba'a. ¹⁰ Jesus kian i'ati, "Una'aka da'ati'i na'apauda'um karikaonan kopau, aizi'oraz uzaamata'akan."

¹¹ Simon Peter kiwa'akan powaa iti, na'iki upaidinan kanawa zo'iti. Uru'u naa ukaminka'utan pairibannao kozootan sairo unaawa ati. Paida wuru'u sairoz kopau tu'uz kida idi, 153 ipai'ika'o sairota-kariwai kopau: mazan sairo aonaa udadoobi'innan, kopau iriban pu'u padamata. ¹² Jesus kian i'ati, "Waaroopa'a naa." Aonaa na'ia'oram utominapa-kidaniinao papishaanuzu kanom uruu. Usha'apanum kau'an ĩaitapa kaimanaiman Naobanai Jesus wuru'u. ¹³ Jesus zaamatan bread na'iki uru'u naa utaabi'ian ĩkawana'atiz; kopau na'apa kapam utaan ĩkawana'ati.

¹⁴ Ukau'an, idikinautan naa aizii wuru'u Jesus aidinanuz patominapa-kidaniinao ati, pakadishitan dauna'an mawaka-karu di'iki.

Jesus pishaan Peter

¹⁵ Aizii ĩaroopan dauna'an, Jesus kian Simon Peter ati, "Simon, John dani, mishi'o pumarainpan ōgaru powa'a zii wunao ai'i?"

Peter kian u'ati, "Oo, Naobanai; puaitapanii ōmarainpan pugaru."

Jesus kian u'ati, "Puawunuutapa ōpidanannao, na'apa kaznizo dainao awunuutapa-kao kawan."

¹⁶ Powa'a koshan Jesus kian u'ati, "Simon, John dani, mishi'o pumarainpan ōgaru?"

Peter kian u'ati, "Oo, Naobanai; puaitapanii ōmarainpan pugaru."

Jesus kian u'ati, "Putapa ōpidanannao, na'apa kaznizonao taapa-kao kawan."

¹⁷ Aizii idikinautan naa Jesus pishaan Peter, "Simon, John dani, mishi'o pumarainpan ōgaru?"

Sariapa Peter nyukunuu kasha'oran, Jesus pishaan idi paugaru idikinau'u naa manawun, "Mishi'o pumarainpan ôgaru?" kii.

Ukau'an Peter kian u'ati, "Naobanai, pugaru puaitapanii ipai aimakaan; puaitapanii ômarainpan pugaru!"

Jesus kian u'ati, "Puawunuutapa ôpidanannao, na'apa kaznizonao awunuu-tapa-kao kawan. ¹⁸Mishi'o kaiwuru'u ôkianuz: Pupa'inan dono zii puaipan ati puminziwauzon, na'iki pumakon pumako'ozoo-kizi iti; mazan putunaru-naoun dono'o naa, pusawadan nii puka'u na'iki ba'oran pidannaou'o nii min-ziiwa-kida pugaru na'iki puna'aka-kao nii, aonaa pumako'ozoo-kizi iti mani."

¹⁹(Jesus paradanuz na'apa, ukainaabatan na'apam nii Peter mawakan. Na'iki na'apa'o ida'ana'o nii uaida-kidan Tominkaru umanawunun.) Udauna'an Jesus kian u'ati, "Puda'an ôgaru!"

²⁰Peter awunuuankan powa'a iti, utukapa Jesus tominapa-kidanii umarain-paniaz wa'atin idawu'ati. (Uruu tawuru'u sakanatapa'oraz Jesus dazaba'a aroapa-karu dono, Passover Kamoon dono'oraz, pishaa'oraz Jesus kaikapa'a: "Naobanai, kanoma'o nii mooko manawun wuru'u kaakapa'o ni'oraz pugaru putarubanao ati?") ²¹Peter tukapan idi uwa'atin, uru'u naa upishaan Jesus, "Naobanai, arawu mani'i, na'apam nii usha'apata-kao?"

²²Jesus kian u'ati, "Na'apa dii pu'ati ôaipan an ukakupan zii atii ôkaawan powaa ati? Pugaru, puda'an ôgaru!" ²³Na'iki'i naa parada-karu iribainan mishidainao kawana'ati, na'iki iabatan ukowaada-kao aona'o nii umawakauzon, wuru'u utominapa-kidaniaz. Mazan, "aona'o nii umawakauzon," aonaa Jesus kian udau'ati. Mazan, "Na'apa dii pu'ati ôaipan an ukakupan zii atii ôkaawan powaa ati?" kia'o ukian.

²⁴Wuru'u Jesus tominapa-kidaniaz, uru'u naa kakuwaapa'oraz di'ora'a aimakaan kida dau'a'a, na'iki uruu kapam saada'oraz di'ora'a kaarita. Na'iki waaitapa mishi'o wuru'u ukuwaa kidaz.

²⁵Kaina'a iriba ba'oran kida aimakaan Jesus sha'apatanii, aonaa usaada-kao. Usaada-kao an mani ipai daunuuda'u, aonaa mani udaua'o saada-kariwai kida kaarita wiizi nii di'ora'a amazada ida'a'a.

Apostlenao Sha'apaapanii

Kida Daua'o

Di'oraz kaarita daua'o

Di'oraz kaarita Luke saadanii. Utotokadan powa'a zii pakuwaa tawuru'u usaadaniaz Theophilus ati ba'oran kaarita ida'a, Luke kia'oraz udakota-kao.

Luke saadan pakaaritan Theophilus ati'o, uaipan idi uaitapan kaimanai-man na'apa'oram wuru'u mishidainao iribainanuz naa Jesus na'aka-kao dau-na'an aokazi iti. Kaina'a bauda'apa umanawunu'o parada-karu Acts 1:8 ida'a. Jesus kian, “Mazan Kaimana'o Doronaa morotinan dono unao, ma'ozaka'o nii utaapan unyukunuu, ukau'an ma'ozaka'o nii ukakuwaapan ôdau'u Jerusalem ii aka, na'iki ipai Judea Baara ii aka, na'iki Samaria Baara ii aka, atii ipai amazada kawana'ati.”

Luke kowaada kapam na'apam Kaimana'o Doronaa morotinan na'iki utaan pama'ozakan mishidainao ati, na'iki izowaunaanao ati Jerusalem ii, Pentecost Kamoon dono. Uruu idi ma'ozaka mishi Peter na'iki ba'oran mishidainao kakuwaapan pamin-Jewnao ati Jerusalem ii aka, na'iki ipai Judea Baara ii aka. Īkakuwaapa kapam Samaria Baara sannao ati, wuru'u maonapa'oraz ĩwiizi Jewnao wiizi dazaba an. Kadiman mishidainao iribainan Kaimana'o Doronaa kaminka'utan idi ĩdyaun.

Kaina'a iriba Luke saadan kapam papaonaru Paul daua'o: Paul kowaadapan daua'o kuwai Jesus daua'o ipai amazada kawana'ati, ba'oran kaduz pidannao mashaapa-kizi ii aka. Wuru'u ba'oran kaduz pidannaouz, ĩnao Jewnao dakotaniaz Gentilenao nii. Mazan iriba ĩnao, ĩmishidan kuwai Jesus daua'o.

Panaadon Luke chi'ikapan na'iki ukaudinan baokopa Paul tuma. Aizii na'apainim Luke ikodaakan an Paul tuma, masha'apakiaka watukapan usaadinpan waunao kii. Waikodan niizu Acts 16:10, 20:5 na'iki 27:2 ida'a.

Kaarita buutinpan kida

Minziiwatin-karu kakuwaapa-karu ua'ii 1:1-26

Kaimana'o Kuwai kowaadapa-kao Jerusalem ii aka 2:1–8:3

Kaimana'o Kuwai kowaadapa-kao Judea na'iki Samaria Baara ii aka
8:4–12:25

Kiwiitapa'o Paul kakuwaatin-kizi 13:1–14:28

Choochi zowaunaanao miitiniipan Jerusalem ii 15:1-35

Itamautan Paul kakuwaatin-kizi 15:36–18:22

Idikinautan Paul kakuwaatin-kizi 18:23–21:16

Paul zaamata-kao na'iki utaraapa-kao 21:17–26:32

Paul dyuuda-kao Rome iti 27:1–28:31

1 ¹Ōpaonarū Theophilus: Kiwiini'o ōkaaritan ida'a,^a ōkowaadani'i naa sha'atii pu'ati ipai Jesus kaudin-kizi kida dau'u, na'iki ōkowaada ukuwaa, utominapatin-kida-kinaaz pidannao. ²Ipai ōkowaadanuz usakadin-kizi iki atii Tominkaru na'akauzon di'iti uruu aokazi iti.

Mazan Jesus na'aka-kao ua'ii aokazi iti, ukakinaowan apostlenao Kaimana'o Doronaa ida'an, inao uzaamataniinaouz kakuwaapatinainao nii.

³Aizii 40 kamoo pazowii-kao dauna'an, Jesus aidinan mapuda apostlenao ati, ukau'an itukapa uruu, na'iki usha'apata pabi'inaaka aimakaan, utukapa-kida-kinaa nii i'ati mishi'o pakakupan, na'iki ipai ukowaadan i'ati na'apam Tominkaru naobanai-tinan.

⁴Bauda'apa kamoo apostlenao baokopatinpan dono, Jesus kakinaowan idyaun, kaikapa'a: "Mana'a zii pa'i umako'ona'a Jerusalem iki, uzaudapa kizi Kaimana'o Doronaa, tawuru'u ōDaru kowaadauzoniaz pataa'azon unao ati, na'apa sha'atii tawuru'u ōkiauzonuz u'ati. ⁵John Chikaawunuupauzon soo wunu idi karikaonan, mazan aona'o nii zii kamoo dobatan iriba, Tominkaru chikaawunuuan nii unao Kaimana'o Doronaa idi pa'an," ukian apostlenao ati.

Tominkaru na'akan Jesus aokazi iti

⁶Aizii apostlenao baokopatinan dono Jesus tuma Olive Naawa ii, sariapa ikian u'ati, "Naobanai, aizii'o ni'i naa puzaamatan powaa iti pidan king nii Israelitenao bii iki, kazowautapa'o ni'i naa waunao Israelitenao?"

⁷Mazan Jesus kian i'ati, "Soo ōDaru'o nii karikaonan aitapa na'apainim nii pasha'apatan ipai aimakaan paaipan kawana'ati. Unao aonaa turuu uaitapan. ⁸Mazan Kaimana'o Doronaa morotinan dono unao, ma'ozaka'o nii utaapan unyukunuu. Ukau'an ma'ozaka'o nii ukakuwaapan ōdau'u Jerusalem ii aka, na'iki ipai Judea Baara ii aka, na'iki Samaria Baara ii aka, atii ipai amazada kawana'ati."

⁹Jesus ipaian dauna'an paparadinan i'ati na'apa, uru'u naa Tominkaru na'aka'akan naazu aokazi iti. Apostlenao awunuutapan udawu'ati, atii isha'iz dikinida'akan naazu.

¹⁰Īawunuutapan pu'u zii udawu'ati, masha'apakiaka dya'utam daonai-oranao, baraka'o ikamichan kida, aidina'akan na'iki ikadishitan idazaba'a.

¹¹Sariapa iparadan apostlenao ati kaikapa'a: "Galilee Baara sannao. Kandii nii uawunuutapan aokazi iti? Wuru'u Jesus, Tominkaru na'akaniaz aokazi iti, na'apa'o nii uwa'atin koshan, utukapan kawan umakon aokazi iti," ikian.

Judas wadaun zaamata-kao

¹²Udauna'an apostlenao padantan naa Olive Naawa iki, Jerusalem itii'i naa. Munapo za'o wuru'u naawazi imakonaka kiziz. ¹³Aizii ikaawan naa dono'i iti, sariapa imakon pasookadinpauzo-kizi iti, kabaun dokoa'o uparanka baaratinpan. Kaikapauda'u idyaunu'u: Peter, John, James, Andrew, Philip, Thomas, Bartholomew, Matthew, James (Alphaeus daniz), na'iki Simon (uruu Patriot),^b na'iki Judas (James daniz). ¹⁴Na'ia'a naa apostlenao baokopainpan, na'iki

a 1:1 Di'oraz kaarita Luke saadanii koshan. b 1:13 Patriot: mizaataakapauzoz pawii'zi dau'an. Ba'oran udakotapa-kinao Zealot kii.

mapuda da'i ĩtoriinpan Tominkaru ati. Mary, Jesus daroz, na'ia'o kapam ĩtuma, na'iki ba'oran zunnao, na'iki Jesus inawuzunao.

¹⁵ Bauda'apa kamoo uruu dono, mishidainao baokopatinan, 120 wuru'u baokopatinpainaouz. Na'iki Peter kadishitan ĩnao kanaapu iti, na'iki ukian ĩ'ati, ¹⁶ “Öiribannao, ökia'azon ipai unao ati, marii aizii saada-kariwaiz Tominkaru paradan mishii-kaos, tawuru'u Kaimana'o Doronaa kowaada-kidauzoniaz kotua'a naa David ida'an. Judas dau'ana'o wuru'u una'apanuz, uruu na'aka'oraz pidannao, zaamata'o nii Jesus. ¹⁷ Judas wabii iki'o uruu, Jesus zaamatauzonii, kaudina'o nii baokopa watuma.” ¹⁸ (Taa-kariwai puraata Judas ati, uzaamata-kidan winipinaa Jesus patarubanao ati. Uruu puraata ida'an zakapu torii-kaos. Na'iki uruu zakapu baara ia'o Judas waotauzon mawaka aka, na'iki tada'oka aka utoba, na'iki ipai uokori kodia'akan. ¹⁹ Ipai pidannao mashaapainao Jerusalem ii aka, abatan wuru'u aimaakan sha'apanuz u'ati na'apa. Uruu idi idakotan paparadan ida'an wuru'u zakapu uu, Akeldama kii, “Izaita'o Zakapu,” kia'o wuru'u.)

²⁰ “Kaikapa sha'atii tawuru'u David saadauzoniaz udau'u Psalms ida'a.

‘Marii udapu wa'akinan mawazoo-daun;

Aonaa kizi pidan mashaapan udapu ii.’^c

Ba'oran koshan David saadanii Psalms ida'a, ukian,

‘Marii kizi ba'oran pidan zaamatan wuru'u ukaudin-kiziz.’^d

²¹ “Ukau'an marii wazaamatan bauda'apa pidan wabii iki, chi'ikapauzo da'i baokopa watuma wakaudinano dono Naobanai Jesus tuma, ²² John chikaa-wunuuan di'iki'o uruu, atii una'aka-kaos di'iti wa'ai aokazi iti. Ukau'an na'ia'oram pidan zaamata-kaos, uru'o ni'i naa kakuwaapatin waunao tuma Jesus kadishita-kida-kaos dau'u pamawaka-kizi iki.” ²³ Uruu idi dya'utam pidannao zaamata-kaos, Joseph Barsabbas (Justus kia'oraz kapam udakotapauzo-kaos), na'iki Matthias. ²⁴⁻²⁵ Aizii ĩtukapa'azon na'ia'oram nii zaamata-kaos. Uruu idi ĩtoriinpan Tominkaru ati kaikapa'a: “Naobanai, ipai puaitapan pidannao nyukunuu, putukapa-kida wa'ati na'ia'oram nii bauda'apa pidan zaamata-kaos kaudina'o nii pu'ati Judas wadaun nii, mako'oraz naa pamashaapa-kizi iti'i naa,” ĩkian. ²⁶ Uruu dauna'an ĩmakinaotan makinaonii, ĩtukapa'azon kanom di'iti uwaotan. Matthias di'iti uwaotan. Uru'u naa ĩzaamata apostle nii, kaudina'o nii Jesus ati, ba'oran 11 apostlenao tuma.

Kaimana'o Doronaa kaawan dau'a'o

2 ¹ Aizii Pentecost kamoon kaawan dono'o naa, ipai mishidainao kasaba'ukinan baokopa, bauda'apa'o kabaun nazo ii. ² Masha'apakiaka ĩabata aimaakan wa'atin diiwa aokazi iki, ma'ozaka'o awaru wa'atin kawanu'o. Ipai pidannao, sakanatapainao kabaun nazo ii abatanuz. ³ Upu'a'a naa ĩtukapa'akan iriba tikazi pu'ukapan kawan sodi kida'o aimaakan, na'iki ĩtukapan naa ĩbuutinan ipai pidannao kawana'ati kida. ⁴ Uru'u dono Kaimana'o Doronaa morotinan na'iki uma'ozakadan naa ipai ĩdyaun. Sariapa ĩparadan pabi'inaaka'o parada-karu kida ida'an, Kaimana'o Doronaa aipan kawana'ati.

⁵ Uruu dono iriba'o Jewnao, Tominkaru-tapainao, kasaba'uinpan Jerusalem ii. ĩnao wa'atin munapo kida'o wiizai di'iki. ⁶ Ipai ĩnao, masha'apakiaka

iabatan diiwa'o aimaakan wuru di'ia'a mishidainao kasaba'ukinapa-kizi ii. Uruu idi iriba idiman na'iti, itukapa'ananuzu. Uru'u naa mazan iabatan mishidainao paradan paparadan kaduz kida ida'an. ⁷Tuukii idi'itinpan idau'u. Sariapa ikian pa'atiaaka kida, "Ei, ipai sha'atii wunaou'u pidannaouz Galilee Baara sannao pa'idiwaru, ⁸⁻⁹mazan na'apa di'i naa mooko waabatan iparadan kaiman, waparadan kaduz ida'an kida? Ipai waunao di'i pana'a kida'o waparadan, na'iki ba'oran wiizai iki kida'o pa'idiwaru wawa'atin. Kaina'a wa'atiinao Parthia Baara iki, ba'orainao Media Baara iki, na'iki Elam Baara iki, ba'orainao Mesopotamia Baara iki, Judea Baara iki, Cappadocia Baara iki, ba'orainao kida Pontus Baara na'iki Asia Baara iki. ¹⁰Kaina'a ba'orainao kida wa'atiinao Phrygia Baara iki na'iki Pamphylia Baara iki, ba'orainao kida Egypt Baara iki, pabi'i kida pidannao wa'atin Libya Baara iki, maonapa'oraz donoi Cyrene itinapu. Kaina'a kapam Rome ikiinao, ¹¹Jewnao kaawan na'iki ba'oran kaduz pidannao, zaamataninaouznna Jewnao kaduz di'iti. Na'iki kaina'a kapam Crete Baara na'iki Arabia Baara ikiinao. Ipai waunao wawa'atin ba'oran amazada iki kida'o, mazan upu'u zii waabatan kaimanaiman ikowaadan Tominkaru sha'apatanii, umanawun kida'o aimaakan, waparadan kida ida'an."

¹²Tuukii, tuukii idi'itinpan, aonaa isookadan papishaan pairibannao kida. "Kandii ni'o wuru'u aimaakan sha'apanuz na'apa?" ikian.

¹³Mazan ba'orainao, ibankiitan mishidainao, kaikapa'a: "Ashu, ipo'idin karikaonan wuru'u," ikian.

Peter kuwaa

¹⁴Udauna'an Peter kadishitan naa baokopa wunao tuma'a, 11 apostlenaouz. Na'iki ukian naa i'ati, ma'ozaka'o ida'an, "Oiribannao Jewnao, tawarainao, na'iki Jerusalem sannao. Uabata o'paradan. Okowaada'azon u'ati wuru dau'ana'a aimaakan uabataniaz aizii. ¹⁵Unao kian, 'Wunao po'idin wuru'u.' Aonaa wapo'idin, aizii zii wakanada'akan, na'iki waoko ii zii kamoo. ¹⁶Oaipan uaitapan wuru dau'ana'a utukapaniaz sha'apan aizii, tawuru'u naa wuru'u mishiina'oraz, prophet Joel saadauzoniaz kotua'a naa. Kaikapa sha'atii tawuru'u ukiauzonuz.

¹⁷Tominkaru kian pidannao ati:

'Kaikapa'o nii osha'apatana aimaakan diina'iti'i,
amazada tokon ua'ii,

otaan nii odoronaa ipai pidannao ati.

Na'iki udainao daonaioranao na'iki zunnao,
kowaadapan nii o'paradan;

na'iki tominnarunao ati,

otukapa-kidan nii mishi'o aimaakan zanda'awunii ia'o kawanu'o nii.

Aizii tunarunaonao ati,

otukapa-kidan nii mishi'o aimaakan izanda'awun ii.

¹⁸Uruu dono otaan nii odoronaa o'poitorunao nyukunuu iti,
daonaioranao na'iki zunnaouz.

Na'iki ikowaadan nii o'paradan kida.

¹⁹Uruu dono oaidan nii umanawun kida'o aimaakan di'itinapa-kinai ni'o,
doko ii na'iki imi'i baara'a.

Uruu dono pidannao tukapan nii izai, tikazi, na'iki podidi'o tikazi shan.

²⁰ Uruu dono maruta'o nii kamoo, na'iki kauzu wuza'o nii izai kawan.

Wuru'u aimakaan kida sha'apan nii kaikapa'a, umanawunu'o kamoo, ôgaru Naobanai Kamoon kaawan ua'ia'o nii.

²¹ Na'ia'oram pidan pishaa'o Naobanai kazannaatan paugaru, kazannaata-karu niiz.' Kia'o wuru'u Joel saadauzoniaz.^e

²² “Ôiribannao Israelitenao, uabata ôparadan. Kaimanaiman Tominkaru kainaabatan unao ati mishi'o udyuudanii wuru'u Jesus Nazareth sanaz, usha'apata-kidan ida'an u'ati umanawun kida'o aimakaan. Unao, uaitapa mishi'o kaiwuru'u ôparadanuz, usha'apanum kau'an utukapani'i naa usha'apatan na'apa kida'o aimakaan, da'ana'a uwiizi an. ²³ Paaipan kawana'a-ti'o wuru'u Tominkaru zaamata-kidanuz Jesus unao ati. Uaitapanii kotua'a naa, unao zaamatan niizu na'iki uzowii-kidan niizu, udyuudan ida'an oia'o pidannao taukanuzu cross di'iti. ²⁴ Mazan Tominkaru kadishita-kida uruu mawaka-kizai iki. Ukakuda uruu powaa iti, aonaa mawaka-karu ka'iitan pataratapan uruu mawakainao bii ii. ²⁵ Kaikapa sha'atii tawuru'u David saadauzoniaz Christ paradan.

‘Ôaitapa karikaonan kaina'a Naobanai Tominkaru ôtuma, maonapa umashaapan ôdazaba'a.

Uruu idi aona'o nii kanom ai ôtarian.

²⁶ Ukau'an tuukii manawun ôkonaukian, na'iki karikaonanuo nii ôkonaukii-kidan Naobanai.

Ôaitapa na'iki ômishida

pukadishita-kidan nii ônanaa powaa iti.

²⁷ Aona'o nii pukashaapan ôna'ian karikaonan mawaka-kizai ii.

Na'iki aona'o nii putaapadan kaimana'o manawun pupoitoru nanaa dyupushan baaranai ii.

²⁸ Pukowaadauzonii ô'ati,

pukadishita-kidan nii ôgaru powaa iti ômawakan dauna'an.

Ôkonaukian nii manawun putaapan idi ôgaru pudazaba'a,'

kia'o David saadauzon.^f

²⁹ “Ô'inawuzunao, ôkowaada'azon u'ati kaimanaiman, wadokozu-daun King David dau'an. Uruu kotua'a naa umawakan, kaina'a watukapan ubaaranaa kaida'a'a, atii kai. ³⁰ Mazan prophet uruu. Uruu idi uaitapa na'iki umishida wuru'u Tominkaru kowaadauzoniaz pasha'apata'azon u'ati. Ukiauzonuz, uzaamatan nii buda'apa David takaa-daun king nii, na'apa'o nii uruu kawan. ³¹ Tominkaru aipan ati, David aitapa na'apam nii aimakaan sha'apan diina'iti'i. Uruu idi'o ukowaadanuz Tominkaru kakudan nii Christ powaa iti pamawaka-kizi iki. Aona'o nii ukashaapan una'ian mawakainao bii ii, na'iki aona'o nii ukashaapan udyupushan baaranai ii. ³² Ukau'an uru'u naa wuru'u Jesus, Tominkaru kadishita-kidaniaz pamawaka-kizi iki. Mishi'o wuru'u ukakudanuz powaa iti, ipai waunao apostlenao tukapanuz. ³³ Tuukii Tominkaru naubaan Jesus, uruu idi usakanata-kidanuz padiwa'ora antanapu Naobanai nii. Na'iki Tominkaru taa'a naa Kaimana'o Doronaa Jesus ati, ukowaadauzoniaz pataa'azon u'ati. Uruu

Kaimana'o Dorona'a naa wuru'u Jesus taaniaz waunao mishidainao ati aizii, wuru'u unao tukapanii kidaz, na'iki unao abataniaz kapam. ³⁴Aonaa David sawatauzo-kao aokazi iti. Mazan upu'u zii ukian.

‘Naobanai Tominkaru kian ōNaobanaa ati.

Pusakanata ōdiwa'ora antanapu,

³⁵ atii ōwaranuita-kidan putarubanao pu'ati.’s

³⁶ “Ukau'an, marii ipai unao na'iki ipai ba'oran Israelitenao aitapan kaimanaiman, tawuru'u Jesus, unao tauka-kidaniaz cross di'iti, uru'u naa Christ, Tominkaru zaamataniaz Naobanai nii, kazannaata'o nii papidanannao.”

³⁷ Pidannao abatan dauna'an ipai wuru'u Peter paradanuz pa'ati kaikapa'a, tuukii inyukunuu kasha'oran. Sariapa ipishaan Peter, na'iki ba'oran apostle-nao kapam. “Wairibannao, na'apam nii dii washa'apatinan aizii?” i'ikan.

³⁸ Peter kian i'ati, “Ōiribannao, ipai unao, utanawatin u'oian ai na'iki uchikaawunuu-kidina'a naa umishidan idi'i naa Jesus Christ, Tominkaru mainaabata kizi ipai u'oian. Na'iki Tominkaru taa kizi'i naa u'ati Kaimana'o Doronaa. ³⁹ Uruu wuru'u Tominkaru kowaadauzoniaz pataa'azon unao ati, na'iki utakaannao ati, na'iki Gentilenao ati. Mazan soo padapadanii-nao pidannao ati'o nii wuru'u Naobanai waTominkarun taanuz Kaimana'o Doronaa.” ⁴⁰ Peter kakinaowan idyaun kaimanaiman, na'iki powa'a zii koshan uparadan i'ati, kaikapa'a: “Umuuda'a naa oia'o kai, aonaa kizi upataka'utakao diina'iti'i oiainao pidannao pataka'uta-kao dono'o naa.”

⁴¹ Uruu idi iriba, iriba pidannao mishidan ukuwaa, na'iki ichikaawunuinan naa kapam. Uruu dono 3,000 pidannao mishidan Jesus, na'iki ibaokopatitan naa wunao bii iti'i mishidapainauznaa. ⁴² Uruu dauna'an karikaonan da'i ibaokopainpauzon. Minziiwa itominpan apostlenao di'iki, na'iki ipai ibaуда'apatan panyukunuu Tominkaru dau'ati. Inikan bread baokopa, inyukunuitapa-kinaa nii Jesus mawakan, na'iki itoriinpan baokopa kapam Tominkaru ati.

Mishidainao mashaapan kaiman

⁴³ Uruu dono, Tominkaru aipan ati apostlenao sha'apatan umanawun kida'o aimakaan, aona'oraz turuu usha'apatauzo-kao. Tuukii pidannao di'itinpan wuru dau'a'a isha'apatanii kidaz. ⁴⁴ Na'iki mapuda ibaokopainpan ba'oran mishidainao kida tuma. Na'iki karikaonan da'i ika'idiwaakapan pa'atiaaka kida. ⁴⁵ Na'ia'oram pidan sellian dono pasha'apauz, utaan nii wuru'u pasha'apauz winipinaaz ipai mishidainao kawana'ati, itorii-kinaa nii paaiapanii manawun aimakaan. ⁴⁶ Ipai kamoo mishidainao baokopatinauzon Tominkaru Dapu ii. Panaadon ibaokopatitan nii mishidainao dapu ii kapam, konaukii iaroopan baokopa, na'iki inikan nii kapam bread panyukunuitapa-kinaa nii Jesus mawakan. ⁴⁷ Karikaonan ikonaukiitin-kidan Tominkaru. Uruu idi tuukii pidannao naudapan wuru'u mishidainaouz. Ipai kamoo Jesus kazannaatan pidannao i'oian ai. Uruu idi powa'a zii manawun mishidainao iribainan.

Machi'ikaka'o daonaiora

3 ¹ Bauda'apa kamoo wachuupun ua'ii, Peter na'iki John makon koshan Tominkaru Dapu iti, itoriinpa'anan Tominkaru ati, Jewnao toriinpauzon

kawana'ati. ²Aizii kaina'a daonaiaora kaawa-kida-kariwai Tominkaru Dapu paniinomizinaa di'ii, dakota-kariwaiz Konaunama'o Paniinom kii. Wuru'u daonaiaoraz aona'o uchi'ikauzon pashakatan iki'o. Ipai kamoo pairibannao na'akauzonuzu Tominkaru Dapu paniinomizinaa di'iti, upishaa kizi puraata pidannao ai, imorota'anan pu'u Tominkaru Dapu iti.

³Aizii wuru'u daonaiaoraz, utukapa Peter na'iki John morota'anan Tomin-karu Dapu iti. Sariapa ukian i'ati, "Utaa shoman opuraatan sodi nii." ⁴Sariapa iawunuupa'akan u'idi'iti, na'iki Peter kian, "Puabata." ⁵Sariapa daonaiaora awunuupa'akan i'idi'iti, aonaa upanadankan paawun i'ai, uzauda-kidan itaa'azon puraata pa'ati. ⁶Mazan Peter kian u'ati, "Aonaa opuraatan nii, mazan otaan nii aimakaan kaina'a'o o'ida'a. Okian pu'ati, puchi'ika Jesus Christ, Nazareth san uu ida'an." ⁷Uzaamatanuzu paka'u kadu iki ukadishita-kidanuz. Masha'apakiaka daonaiaora kidiba na'iki utaba'u kida ma'ozaka'a-kan, ⁸uru'u naa ukadishitan, na'iki uchi'ika'akan naa kapam. Sariapa umorotan Peter na'iki John tuma Tominkaru Dapu iti. Na'ii uchi'ikaadanaan na'iki uzaka'uudanaan, ukonaukii-kidan Tominkaru. ⁹Aizii pidannao tukapan idi na'iki iabatan idi wuru'u ukonaukii-kidanuz Tominkaru kaimanan pa'ati, ¹⁰sariapa iaitapa'akan uru'u naa tawuru'u sakanatapauzoz Tominkaru Dapu paniinomizinaa ii, pishautauzoz puraata pidannao ai. Tuukii pidannao di'itinpan patukapan idi aimakaan sha'apan u'ati.

¹¹Aizii wuru'u daonaiaoraz, na'a uzaamatinpan Peter na'iki John kadu iki, Solomon's Porch^h di'ii. Iriba pidannao diman i'ida'ati, itukapa'anan idyaun. Tuukii idi'itinpan udau'u.

Peter kakuwaapan Tominkaru Dapu ii

¹²Peter tukapan idi iriba pidannao, sariapa uparadan i'ati, kaikapa'a: "Oiribannao, Israelitenao, kanom ni'o uawunuutapan na'iki udi'itinpan wadau'u? U'itiiman wakaimanan ida'ana'o manawun oo wama'ozakan ida'ana'o karikaonan wuru'u wachi'ika-kidanuz di'ora'a daonaiaora? Aonaa turuu washa'apatan aimakaan kaikapa'a wa'ida'a! ¹³Mishi wadokoza-daunnao Abraham, Isaac, na'iki Jacob, na'iki ipai wairiban-daunnao Tomin-karun. Uruu tuukii pa'an ukonaukii-kidan na'iki unaubaan papoitoru Jesus. Mazan unao, tuukii uaipan uzowii-ka'o, na'iki tuukii ukashadan, na'iki udakoopan uruu Pilate kanaapu'u, umuuda'azon pu'u padamatazu. ¹⁴Mazan aonaa unao nyukunuu na'apan, aonaa uaipan wuru'u kaimana'oraz pidan aona'oraz usha'apatan oia'o muuda-ka'o. Soo uaipan pa'an Pilate muuda-kidan zowii-miki pidan. ¹⁵Uruu idi uzowii-kidan wuru'u taa'oraz kakupa-kina'i. Mazan Tominkaru kakuda na'iki ukadishita-kida uruu pamawaka-kizi iki. Ipai waunao watukapa uruu, ukadishitan dauna'an. ¹⁶Uruu Jesus uu ida'ana'o wuru'u wachi'ika-kidanuz machi'ikaka'o, wamishidan idi Jesus tuukii manawun, na'iki machi'ikaka'o mishidan idi kapam uruu tuukii. Ipai unao utukapa aizii di'i ukadishitapanu'u.

¹⁷"Uabata oiribannao! Oaitapa unao na'iki uzowaunaanao sha'apatan Jesus kaikapa'a, usha'apanum kau'an umaaitapakan idi Tominkaru dyuudanii wuru'u uruuz. ¹⁸Tominkaru kowaada-kidani'i naa sha'atii kotua'a naa

^h 3:11 *Solomon's Porch*: dikin-dinapa-kizai kamoo ai.

prophetnao ida'an, wuru'u padyuudan nii Christ, mazan pidannao pataka'utan niizu na'iki izowian niizu. Aizii watukapa na'apa'a naa mishi Tominkaru mishii-kidan paparadan.

¹⁹⁻²⁰ “Ukau'an umuuda'a naa na'iki utanawatina'a naa usha'apaapan ai oia'o, umashaapa kizi'i naa pa'an Tominkaru aipan kawana'ati, umainaabata kizi ipai u'oian u'ai. Na'iki Tominkaru tiwaa-kida kizi unao ati kaimana'o na'iki konaunama'o mashaapa-karu unyukunuu ii. Na'iki udyuudan nii koshan Christ da'ati'i unao na'iki waunao ida'ati. Usha'apanum kau'an uruu Jesus, Tominkaru zaamataniaz kazannaata'o nii na'iki kazowautapa'o nii ipai daunuuda'u waunao.

²¹ “Jesus na'ian nii zii aokazi ii, atii Tominkaru pa'inaadan ipai wuru'u patomanii kidaz aimakaan. Na'apa sha'atii ukowaada-kidauzon kotua'a naa kaimanainao prophetnao ida'an. ²² Kaikapa sha'atii tawuru'u Moses kiauonuz Christ dau'an, 'Naobanai waTominkarun zaamatan nii pidan unao bii iki prophet nii, ukowaadapan nii Tominkaru paradan na'apa o'garu kawan. Uabata kizi pa'i ipai aimakaan ukowaadanii u'ati, uizo'ati kizi na'iki usha'apatin kizi uparadan kawana'ati. ²³ Na'ia'oram pidan aona'o uabata'azon na'iki aona'o uizo'atin uparadan, Tominkaru mainaabatan niizu papidananao bii iki.”ⁱ

²⁴ “Na'apa sha'atii Prophet Samuel kowaadauzon, na'iki ipai ba'oran udawu'ati kidainao prophetnao, ikowaadapauzonii kapam ipai wuru kida dau'ana'a, watukapanii kidaz naa usha'apaapa-kao da'ana'a. ²⁵ Uru'u naa tawuru'u prophetnao ida'ana'oraz Tominkaru kowaada-kidan pasha'apata'azon na'iki pataa'azon wadarunnao ati. / Ipai waunao Jewnao ati'o kapam wuru'u utaa-kaaz, usha'apanum kau'an idani-daunnao wuru'u waunaouz. Ukiauzon Abraham ati, 'Okamunan-kidan nii ipai pidannao imi'i baara anainao, bauta'apa'o putakaan-daun ida'an.”^k

²⁶ “Aizii Tominkaru dyuudan dono'o naa papoitoru, udyuudan uruu kiwiin waunao Jewnao ida'ati kaminka'uta'o nii waunao, utanawatin-kidan ida'an waunao, washa'apaapan ai oii kida'o aimakaan,” Peter kian i'ati.

Peter na'iki John kootowapa-kida-kao

4 ¹ Peter na'iki John kadakotinan pu'u zii pidannao ati, upu'a'a naa faadaanao, na'iki kazowautapa'o watchmantapainao Tominkaru Dapu, na'iki Sadduceenao' kaawa'akan ibii ati. Na'iki iabata ikowaadapan ² mishi'o wuru'u Jesus kadishitanuz pamawaka-kizi iki. Ukau'an mishi'o nii kapam pidannao, mawakainao kidaz kadishitan pamawaka-kizi iki. Uruu dikin ii ito'oran tuukii apostlenao ati. ³ Sariapa izaamata-kidan idyaun. Mazan wachuupun idi'i naa ina'aka'akan naa idyaun taraa-kizai iti, na'ia'a naa itaraa-kidan idyaun. ⁴ Mazan iriba, iriba pidannao mishidan, wuru'u abatainaouz apostlenao kuwaa. Uruu idi powa'a zii mishidainao iribadinan, 5000, soo daonaioranao karikaonan aita-kao.

i 3:23 Deuteronomy 18:15, 18-19 j 3:25 Tominkaru kowaada-kidan pasha'apata'azon na'iki pataa'azon wadarunnao ati: uruu dakota-kao covenant. Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao ida'a. k 3:25 Genesis 22:18; 26:4 l 4:1 Sadducee: Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

⁵ Aizii ba'oran kamoo ipai kootowapa-kidauzonao pidannao baokopatinan Jerusalem ii: faadaanao zowaunaanaouz, kazowautapainaoz Jewnao, na'iki tiichaapauzonaouz Moses kakinaori dau'u. ⁶ Annas, Umanawunu'oraz Faadaa, na'ia'o kapam uruu baokopa Caiphas, John, na'iki Alexander tuma. Na'iki na'ia'o kapam ba'oran faadaanao ituma, Annas iribannao kida. ⁷ Ipai inao baokopatinan, udauna'an idyuudan naa apostlenao kadishitan pakanaapu'u. Ipishaan naa idyaun kaikapa'a: "Kanom aipan ati'o, oo kanom taanii uma'o-zaka-kinaa nii, wuru'u uchi'ika-kidanuz di'oraz daonaiora'a?" ikian.

⁸ Sariapa Kaimana'o Doronaa ma'ozakadan Peter nyukunuu, na'iki ukian i'ati, "Oiribannao, wanaobanaanao, na'iki kazowautapainao waunao Israelitenao. ⁹ Ukadishita-kidan waunao aizii ukanaapu'u, soo wakamunanun idi na'iki wakaminka'utan idi machi'ikaka'o pidan. Na'iki unao, uaitapa'azon na'apa'oram wuru'u wachi'ika-kidanuz uruu. ¹⁰ Aizii oaiapa ipai unao, na'iki ipai Israelitenao aitapan. Jesus Christ, tawuru'u Nazareth sanaz, uruu ma'ozakan ida'ana'o wuru'u wachi'ika-kidanuz di'oraz daonaiora'a. Uruu idi utukapan kaimana'a naa aizii ukadishitapan di'i. Uruu Jesus Christ, unao zowii-kidaniaz, utauka-kidaniaz cross di'iti. Mazan Tominkaru kakuda na'iki ukadishita-kida uruu pamawaka-kizi iki. ¹¹ Uruu Jesus dau'ana'o tawuru'u kotua'oraz usaadauzo-ka, Tominkaru Paradan kianuz kaikapa'a:

'Wuru'u kuba unao tomapauzonao kabaun kashadaniaz.

Kaimana'o, na'iki umanawunu'o kabaun toma-kinao wuru'u,

ipai ba'oran kubanao ai.'^m

¹² "Aonaa ba'oran pidan nii, kazannaata'o nii waunao, di'oraz imi'i baara an, soo bauda'apa Jesus. Uruu Tominkaru dyuudanii, pidannao kazannaatin-kinaa nii, aonaa ba'oran uruu kawanu'o nii."

¹³ Tuukii kootowapa-kidauzonao pidannao di'itinpan Peter na'iki John dau'u, usha'apanum kau'an itukapa ma'ozaka ikakuwaapan, aonaa itarian. Na'iki itaitapa aonaa aitapainao pidannao manawun mani inao. Udauna'an itaitapankan naa, Jesus minauda'uitapauzonii inao. ¹⁴ Mazan itukapan idi kaina'a wuru'u daonaiora chi'ika-kida-kariwaiz kadishitapan na'a Peter na'iki John tuma, aonaa itaitapan na'apam naa pakian i'ati. ¹⁵ Uruu idi idyuudan zii ikodita-kida-ka miitiniapa-kizai nazo iki. Udauna'an kootowapa-kidauzonao pidannao kadakotinan naa pa'atiaaka. ¹⁶ Ikian, "Na'apam nii dii washa'apatan idyaun? Ipai pidannao mashaapainao Jerusalem an aitapan wuru'u isha'apatanuz umanawunu'o aimakaan, na'iki aonaa na'itim wamariidin udau'an. ¹⁷ Mazan turuu pa'an wamashaatan ikakuwaapatinan, ikuwaa iribainan ai ba'oran pidannao di'iti. Wakakinao shoman idyaun, aonaa kizi'i naa ikakuwaapatinan powa'a Jesus dau'u pidannao ati." ¹⁸ Uruu idi idapadan idyaun powa'a ati. Na'iki ikian i'ati, "Wakakinaowan nii unao, aonaa waabata'azon powa'a ukakuwaapatinan pidannao ati Jesus dau'u. Aonaa masakauda'u."

¹⁹ Sariapa Peter na'iki John kian i'ati, "Oiribannao, kanom paradan uaitapan Tominkaru aiapa izo'ati-ka? Unao paradan, oo uruu paradan?" ²⁰ Aonaa turuu wasookadan wakowaadapan wuru'u watukapanii, na'iki waabatanii kida aimakaan daua'oraz."

²¹ Powa'a zii koshan kootowapa-kidauzonao pidannao kakinaowan idyaun ma'ozaka'o ida'an. Udauna'an imuuda'akan naa idyaun. Aonaa itaitapan na'apam pasha'apatan idyaun. Usha'apanum kau'an ipai pidannao, tuukii ikonaukii-kidan Tominkaru, itukapan idi wuru'u umanawunu'o aimakaan sha'apata-kaoz machi'ikaka'o ati. ²² Wurulu'u pidan chi'ika-kida-kariwaiz, uwazootani'i naa 40 uwunun.

Mishidainao toriinpan Tominkaru ati, utaa kizi ima'ozaka-kinaa nii

²³ Kootowapa-kidauzonao pidannao muudan dauna'an Peter na'iki John, sariapa ikiwan pamin-mishidannao di'iti. Na'iki ipai ikowaadan i'ati na'apam faadaanao zowaunaanao na'iki kazowautapainao Jewnao kian pa'ati. Na'iki ikowaadan ikakinaowan paugaru ma'ozaka'o ida'an. ²⁴ Mishidainao abatan idi na'apa'o parada-karu, sariapa itoriinpan Tominkaru ati, kaikapa'a: "Oo Naobanai umanawunu'o, toma'o aokazi, imi'i baara, paran na'iki ipai wuru'u mashaapainauz aokazi ii, imi'i baara'a, na'iki paran baoko ii. ²⁵ Kotua'a naa mishi pukaiwaan wadarun, King David, kowaada'o nii puparadan Kaimana'o Doronaa ida'an. Kaikapa sha'atii tawuru'u King David kiauzonuz, 'Kanom diki ia'o wuru'u Gentilenao" to'oranuz?

Na'iki kandii nii pidannao dakotautan pasha'apatan o'garu madiwautapaka?

²⁶ Kingnao minziwan, imizaataakapa'azon, na'iki ba'oran naobanai-tinpainao kida baokopatinan ituma, itaipan pamashaatan Naobanai Tominkaru na'iki Christ, wuru'u puzaamataniaz kazannaata'o nii papidanannao.'o

²⁷ "Aizii, na'apa'a naa mishi, ukawana'ati watukapan aimakaan kida sha'apaapa-ka. Pontius Pilate na'iki King Herod baokopatinan Gentilenao na'iki Israelitenao tuma, Jerusalem ida'a, ito'oran dono'oraz Jesus ati. Uruu kaimana'o pupoitoru Christ, uruu puzaamataniaz kazannaata'o nii pupidanannao. ²⁸ Mishi pugaru, puwazoota pidan ma'ozakan, mazan soo puaipan kawana'ati'o, na'iki pukashaapan idi'o karikaonan wuru'u pidannao sha'apatanuz Jesus kaikapa'a. Na'iki kotua'ora'a naa pudi'itapan wuru'u pusha'apata-kida'azoonuz uruu kaikapa'a. ²⁹ Oo, waNaobanaa, puabata na'apam pidannao dakotan pasha'apatan waunao. Mazan waunao pupoitorunao na'iki pupidanannao, pukaminka'uta waunao, ma'ozaka kizi wakowaadapan puparadan pidannao ati. ³⁰ Pukashaapa wakakudan karinainao, kaimana'o pupoitoru, Jesus ida'an. Na'iki marii kapam washa'apatan Jesus ida'an, umanawun kida'o aimakaan, aona'oraz turuu pidan sha'apatan," ikian.

³¹ Itaipan dauna'an patoriinpan Tominkaru ati, sariapa amazada nakainan itaokopatinapa kizi ii, na'iki ipai Kaimana'o Doronaa ma'ozakadan inyukunu. Uruu idi ma'ozaka'a naa ikowaadapan Tominkaru paradan.

Mishidainao ka'idiwaakapan

³² Ipai wuru'u mishidainauz, imashaapan patumaaka itaapan panyukunu, na'iki na'apa kida idi'itinpan. Aizii pasha'apauz kida, aonaa itaapan soo

pa'ati'o nii mani karikaonan. Mazan ĩka'idiwatan nii ipai pamin-mishidannao kida u'idi. ³³Kaimana'o Doronaa ma'ozakadapan idi apostlenao, ma'ozaka ĩkakuwaapan Naobanai Jesus kadishitan dau'u pamawaka-kizi iki. Na'iki kai-manaiman Tominkaru kaminka'utan ipai wuru'u mishidainauz. ³⁴⁻³⁵Aonaa kanom aimaakan awuta'o nii ĩ'ai. Usha'apanum kau'an pabi'i kida mishidainao, kaina'a ĩzakapun wiizi kida, na'iki ĩdapu kida. Aizii isellian an ba'oran pazakapun oo padapu, ĩna'akan nii wuru'u uwinipinaa kidaz apostlenao di'iti. Apostlenau'o ni'i naa buuta wuru'u puraataz mishidainao kawana'ati, wuru'u pataka'utinainauz. Uruu idi aonaa ĩbaiaapan pazamazin.

³⁶Aizii mishidainao bii'i kaina'a daonaiora Cyprus san, Joseph kia'o u'uu, mazan apostlenao dakotan naazu Barnabas kii, (ma'ozakadapa'o pidannao nyukunuu, kia'o wuru'u u'uuaz).

³⁷Bauda'apa kamoo, Barnabas sellian pazakapun ba'oran pidan ati. Uzakapun kawinipinaata-kao dauna'an, una'akan naa wuru'u puraataz apostlenao di'iti. Na'apa kizi'i naa koshan ĩbuutan puraata, mishidainao kawana'ati.

Ananias na'iki udaiaro Sapphira

5 ¹Kaina'a daonaiora Ananias kia'o u'uu. Udaiaro uu Sapphira kia'o. ĩaipan kapam pataan puraata mishidainao ati'o nii. Uruu idi ĩbuutan pa'amazadati, na'iki iselliinuz. ²Mazan Ananias na'iki udaiaro bauda'apatan panyukunuu aonaa kizi ĩtaan ipai daunuuda'u wuru'u puraataz. Udauna'an Ananias makon naa apostlenao di'iti, utaan naa wuru'u puraataz ipai'o kawan mishi. ³Sariapa Peter kian u'ati, "Ananias, kandii nii pukashaapan Satan kaiwaan pugaru? Satan aipan ati pubuutan puraata pu'idiwau nii, wuru di'iki'i puraata taa-kariwaiz pu'ati puamazadati winipinaa nii. Kandii nii putiwaan pumariidan Kaimana'o Doronaa? ⁴Pusellian ua'ii wuru'u amaza-daz, pu'idiwau wuru'u, na'iki pusellian dauna'anazu, pu'idiwau padamata wuru'u puraataz. Mazan kandii ni'i naa mooko wuru'u pusha'apatanuz aimaakan kaikapa'a naa manawunu'u? Aonaa waunao mani wuru'u pumariidaniaz, mazan putiwaan pumariidautan Tominkaru pa'an." ⁵Ananias abatan idi Peter paradan na'apa, sariapa udorauta'akan, na'iki umawaka'akan naa. Aizii pidannao, tukapainao na'iki abatainao kida kuwai Ananias mawakan dau'u, tuukii, tuukii ĩtarian. ⁶Sariapa daonaioranao wa'atin, na'iki ĩbazoobatan naa unanaa kamicha mada idi. Udauna'an ĩna'akan naazu na'iki ĩdida'ana'akan naa uruu.

⁷Tomunu'iki zaa uruu dauna'an, Ananias daiaro kaawa'akan naa apostlenao ida'ati, aonaa oaitapan wuru'u paudaiaru mawakanuz. ⁸Sariapa Peter kian o'ati, "Pukowaada o'ati, patumaaka'o wuru'u di'oraz puraata'a? Kaika-pauda'u'o wuru'u uamazadati kawinipinaata-kaoaz?"

"Oo, na'apa'o wuru'u," okian u'ati.

⁹Uruu idi Peter kian o'ati, "Kandii nii pugaru na'iki pudaiaru tiwaa-kidapan Tominkaru Doronaa? U'itiiman aona'o nii Tominkaru aitanan? Puabata! Kaikin iki'i naa daonaioranao didankainao pudaiaru wa'atini'i. Aizii pugaru'o ni'i naa kapam ĩdida'an." ¹⁰Sariapa odorauta'akan na'iki omawaka'akan naa kapam. Aizii daonaioranao kaawan padidanaka-kizi iki Ananias, ĩtukapan udaiaro mawaka'aka'a naa kapam. Uruu idi ĩna'akan naa onanaa na'iki ĩdidan naazo paudaiaru dazaba'a.

¹¹ Uruu idi tuukii mishidainao, Jerusalem iainaouz tarian. Na'iki tuukii kapam ba'orainao pidannao kida tarian, iabatan idi wuru'u imawakanuz na'apa.

Umanawun kida'o aimakaan sha'apata-kao

¹² Tominkaru ma'ozakan ida'an, apostlenao sha'apata umanawun kida'o aimakaan pidannao awun za'a, aona'oraz turuu pidan sha'apatan. Mapuda da'i mishidainao baokopainpauzon Solomon's Porch^p di'ii, Tominkaru Dapu ia'oraz. ¹³ Mazan mamishida-kainao pidannao, tuukii itarian pakaawan mishidainao ida'ati, mazan upu'u inaudapan wuru'u isha'apaapanii kidaz aimakaan, na'iki ipai iparadan kaiman idau'an. ¹⁴ Mazan una'apan pu'u iriba daonaioranao na'iki zunnao mishidan naa Naobanai Jesus. Uruu idi baokopa'a naa ibaokopatinan kiwiini'o mishidainao tuma. ¹⁵ Apostlenao sha'apaapan idi umanawun kida'o aimakaan, sariapa pidannao na'akan karinainao pairibannao, na'iki imuudan idyaun dunapo daawa an, pada'awupa-kizi baara'a kida. Aizii Peter dobatan an na'an idazaba an, iaipan udikin dobatan ipaawa an, ikakuda kizi. ¹⁶ Iriba pidannao kasaba'ukinan apostlenao ida'ati, wa'atiinaouz donoi sodi kida di'iki, wuru'u Jerusalem dazaba an kida'oraz wiizainao. Ina'akan karinainao, na'iki oia'o doronai zaamatapaniinao kida, na'iki ipai irinaa kida so'ota-kao i'ai.

Apostlenao kodita-kida-kao taraa-kizai iki

¹⁷ Aizii Umanawunu'o Faadaa na'iki uminka'unao, wuru'u Sadduceenaouz,^q tuukii ikashauzin apostlenao ati. ¹⁸ Uruu idi izaamatan idyaun, na'iki itaraa-kidan naa idyaun. ¹⁹ Mazan uruu aiwaka'an, angel, Tominkaru di'iki'o da'atan taraa-kizai paniinomizinaa kida i'ati, na'iki ukodita-kida'akan naa idyaun. Ukian i'ati, ²⁰ "Umako Tominkaru Dapu iti, ukowaada kizi pidannao ati wuru dau'a'a pa'ina'oraz naa mashaapa-karu." ²¹ Apostlenao izo'ati Angel paradan. Ishawaka zii amazada, inao mako'oka'a naa Tominkaru Dapu iti. Na'ia'a naa koshan itominapatin-kidan pidannao.

Aizii Umanawunu'o Faadaa baokopatinan naa paminka'unao tuma, na'iki idapadan naa ipai kootowapa-kidauzonao pidannao miitiniapa-kizai iti. Udauna'an idyuudan naa pidannao taraa-kizai iti, inanaka kizi'i naa apostlenao pa'ida'ati. ²² Mazan dyuuda-kariwainao kaawan taraa-kizai iti, aonaa iikodan apostlenao na'ii, uruu idi ikiwa'akan naa powaa iti. Ikaawan, sariapa ikian kootowapa-kidauzonao pidannao ati, ²³ "Wakaawan taraa-kizai iti waikoda ipai paniinom kida dadaradinapa pa'idiwaru, na'iki watchmantapainao taraa-kizai, ipai ikadishitapan paniinom kawana'ati kida. Mazan wamorotan taraa-kizai nazo iti, aonaa waikodan pidannao na'ii."

²⁴ Faadaanao zowaunaanao, na'iki kazowautapa'o watchmantapainao Tominkaru Dapu abatan idi wuru'u ikowaaz, tuukii idi'itinpan. ²⁵ Upu'a'a naa pidan kaawa'akan, kakuwaapa'ana'o i'ida'ati. Ukian i'ati, "Uabata okuwaa! Tawuru'u daonaioranao utaraa-kidaniinaouz, kaini'ia'a naa idyaun Tominkaru Dapu ii, itominapatin-kidan naa pidannao." ²⁶ Sariapa

p 5:12 *Solomon's Porch*: dikin-dinapa-kizai kamoo ai. **q 5:17** *Sadducee*: Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

watchmantapainnao zowaunaa makon paminka'unao tuma, ĩna'anan wuru'u apostlenaouz, ĩkootowapa-kida'azon ĩdyaun. Mazan kaiman ĩzaamatan ĩdyaun, usha'apanum kau'an tuukii ĩtarian wunao aia'a abatapainao kidaz ĩkowaa. ĩzauda-kidan pazowii-kao paboo-kao ida'an kuba idi, apostlenao dikin ii.

²⁷Apostlenao kaawa-kida-kao dauna'an, ĩkadishita-kida-kaoa'a naa kootowapa-kidauzonao pidannao kanaapu ati. Na'iki Umanawunu'o Faadaa kian naa i'ati kaikapa'a: ²⁸“Tuukii sha'atii wakakinaowan unao, wakii sha'atii 'aona'a naa waaipan powa'a utominapa-kidan pidannao Jesus dau'u.” Mazan upu'u zii utominapatin-kidan pidannao. Aizii ipai'i naa Jerusalem ii aka ukuwaa iribainan. Na'iki ipai ukowaadan pidannao ati, waunao wuru'u zowii-kida'oraz Jesus.”

²⁹Sariapa Peter na'iki ba'oran apostlenao kian, kaikapa'a: “Waizo'atin nii soo Tominkaru paradan, mazan pidan paradan, aona'o nii waizo'atin. ³⁰Tominkaru, wadokozu-daunnao mishidauzoniaz, uruu kadishita-kidanii Jesus pamawaka-kizi iki, unao zowii-kidaniaz na'iki utauka-kidaniaz cross di'iti. ³¹Mazan Tominkaru zaamatan na'iki umuudan uruu padiwa'ora antanapu, umanawunu'o Naobanai nii, kazannaata'o nii ipai pidannao. Na'iki uruu ida'an kizi waunao Israelitenao tanawatinan wa'oi'an ai, na'iki uruu ida'an kizi wa'oi'an mainaabata-kao wa'ai. ³²Mishi'o wuru'u kuwaiz, waunao waaitapa na'iki watukapa uruu kakupa. Uruu idi'o wakakuwaatinan udau'u. Na'iki Kaimana'o Doronaa, Tominkaru taaniaz ipai mishidainao kawana'ati, uruu kapam kainaabata'o pidannao ati mishi'o wuru'u kuwai Jesus dau'u kida'oraz.”

³³Kootowapa-kidauzonao pidannao abatan idi wuru'u ĩparadanuz kaikap'a, tuukii ĩto'ora'akan. ĩaipan naa apostlenao zowiaka-kao ³⁴Mazan kaina'a pidan Phariseenao' bii iki'o, Gamaliel kia'o u'uu, na'iki uruu tiichaapauzo Moses kakinaorii dau'u. Ipai pidannao naudapan uruu. Sariapa ukadishitan na'iki udyuudan apostlenao kodita-kida-kao zii miitiniapa-kizai iki. ³⁵Udauna'an ukian naa ipai kootowapa-kidauzonao pidannao ati, “Oiribannao Israelitenao, uabata o'paradan. Udi'itinapa zii shoman kiwiin usha'apatan ua'ii di'oraz daonaioranaou'u. ³⁶Kotua'a naa na'apa sha'atii tawuru'u Theudas kaawauzonuz. Uruu dono udakotinpan umanawunu'o pidan nii, na'iki iriba sha'atii uzaamatan papidanannao nii. Uikoda 400 pidannao zaamatan u'idi'iti. Mazan bauta'apa kamoo uzowii-kao, uruu idi ipai upidanannao makooobi'ĩinan, atii na'apa karikaonan ĩmainaabatinan.

³⁷“Uruu dauna'an Judas, Galilee Baara san, uaipan pamizaataakapan Rome sannao tuma, ĩsaadapan dono ipai pidannao uu.” Iriba sha'atii uzaamatauzon papidanannao nii. Mazan na'apa koshan uzowii-kao. Aizii upidanannao, ipai ĩmakooobi'ĩinan kapam.

³⁸“Ukau'an o'kia'azon u'ati, wunao dau'ana'a di'oraz pidannaou'u, aonaa umashaata'ana'a ĩdyaun pakaudin-kizi ai. Umuuda mishi'oraiman ĩdyaun, marii ĩmakon. Aizii ĩsha'apaapan an wuru'u aimaakan kidaz paaipan kawana'ati karikaonan, na'apa'o nii kapam ĩmainaabatinan. ³⁹Mazan aizii

r 5:34 *Pharisee*: Putukapa kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

s 5:37 Rome sannao saadan ipai pidannao uu tax puraatanaa zaamata'azoo-kao idi.

umishiin an mishi i'sha'apaapan wuru'u aimakaan kidaz Tominkaru aipan kawana'ati, aona'o nii uka'iitan umashaatan idyaun. Na'iki utarubai-tinpan ni'i naa Tominkaru ati," ukian i'ati.

⁴⁰Sariapa mishi uparadan na'apatan inyukunuu. Udauna'an idapadan naa apostlenao powa'a ati koshan, na'iki i'ba'izii-kidan naa idyaun. I'ba'izii-kao dauna'an kootowapa-kidauzonao pidannao kakinaowan naa idyaun tuukii. "Aonaa waaipan ukakuwaatinan powa'a Jesus dau'u," ikian apostlenao ati, mazan imuuda'akan naa idyaun.

⁴¹Uruu idi apostlenao kodita'akan naa kootowapa-kidauzonao pidannao bii iki, tuukii ikonaukian. Usha'apanum kau'an itaitapa Tominkaru wuru'u kashaa-pa'oraz iantamikita-kao Jesus dikin ii. ⁴²Ipai kamoo apostlenao tominapa-kidan pidannao, na'iki ikowaadapan Kaimana'o Kuwai Tominkaru Dapu ii, na'iki idapu kawana'ati kida. Ikowaadapan i'ati, mishi'o wuru'u Jesus, uruu Christ.^t

Pidannao zaamata-kao kaudinainao nii

6 ¹Uruu dauna'an iriba'a naa Jewnao, Israel anainaouz, mishidan. Iriba kapam baokoinao Jewnao mishidan, wa'atiinao kidaz ba'oran amazada iki, iparadaniitani'i naa Greek paradan. Inao to'orainpan, na'iki ikaakapautan pamin-Jewnao, wuru'u Israel an kida'oraz imashaapan. Usha'apanum kau'an ipai kamoo wanyukunui oo puraata buutauzo-kao zunnao ati, wuru'u mawakainao kidaz naa idaiarunao. Mazan ikian aonaa itaan patumaaka wanyukunui oo puraata wunao ati'i Jewabanao paradaniita'oraz naa Greek paradan. ²Uruu idi 12 apostlenaouz, baokopatin-kidan ipai mishidainao, na'iki ikian i'ati, "Aonaa turuu wasookadan wakowaadapan Tominkaru paradan, soo wabuutan dikin ii karikaonan puraata oo wanyukunui. ³Uabata oiribannao, uikoda mishi'oraiman 7 daonaioranao unao bii iki, Kaimana'o Doronaa ma'ozakadapaniinao inyukunuu, na'iki aitapaabainao. Marii kizi inao buuta'o nii puraata na'iki wanyukunui. Uru'o ni'i naa ikaudin-kizi nii. ⁴Aizii waunao pakawanu'o nii pa'an wakaudin, watoriinpan nii Tominkaru ati, na'iki watominapa-kidan nii pidannao uparadan dau'u."

⁵Ipai pidannao nyukunuu na'apan apostlenao paradan kawana'ati. Uruu idi izaamatan Stephen, mishida'o manawun Tominkaru uruu, na'iki Kaimana'o Doronaa ma'ozakadapanii unyukunuu. Izaamata kapam Philip, Prochorus, Nicanor, Timon, Parmenas na'iki Nicolas Antioch san, uruu Gentile, mishida'o Tominkaru na'apa Jewnao kawan, na'iki uruu mishida'ora'a naa kapam Jesus. ⁶Udauna'an mishidainao na'akan naa wuru'u pidannao pazaamata-niinaouz, apostlenao di'iti. Uruu idi apostlenao muudan paka'u i'ida'a, na'iki itoriinpan Tominkaru ati, ukaminka'uta kizi idyaun.

⁷Udauna'an powa'a zii Tominkaru Paradan abata-kao na'iki uiribainan naa. Uruu idi Jerusalem ia'o mishidainao iribainan powa'a zii manawun, na'iki iriba kapam na'iainao faadaanao izo'atin Tominkaru paradan, pamishidan ida'an Jesus.

Stephen kootowapa-kida-kao

⁸Tuukii Tominkaru kaminka'utan Stephen, utaa uma'ozaka-kinaa nii. Uruu ida'an usha'apata pabi'inaaka umanawun kida'o aimakaan, iriba'o pidannao

^t 5:42 Christ: wuru'u Tominkaru dyuudaniaz papidanannao zannaa nii. Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinoo di'ii.

awun za'a. ⁹Mazan kaina'a pabi'i kida Jewnao kashadaakapan Stephen tuma, ukuwaa kida dau'an. Īnao wuru'u zaamatanpainaouz wuru di'iti'i, dakota-kariwaiz, Poitorui-daunnao^u Synagoguegan kii. Īnao wa'atinaouz Cyrene iki, ba'orainao Alexandria iki. Pabi'i kida ba'oran pidannao wa'atin wiizai kida di'iki Cilicia na'iki Asia Baara iki kida'o.

¹⁰Mazan Stephen aitapa powa'a zii manawun i'ai, usha'apanum kau'an Kai-mana'o Doronaa kaina'an idi utuma. Uruu idi aona'a naa ĭaitapan na'apam naa padako'atin uparadan. ¹¹Uruu idi ĭzaamatan daonaoranao mariidina'o nii Stephen dau'u. Kaikapa'a wuru'u ĭdyuudanuz ĭmariidinan: "Waabatanii Stephen dakoopan Moses na'iki Tominkaru dikauda'o ida'an." ¹²Sariapa mishi pidannao to'ora'akan, na'iki kazowautapainao Jewnao, na'iki tiichaapauz-nao Moses kakinaori dau'u, tuukii ĭto'oran Stephen ati. Udauna'an ĭzaamata'akan naazu na'iki ĭna'aka'akan naazu ipai Jewnao zowaunaanao kanaapu iti. ¹³Na'iki na'ia'a naa koshan ĭdyuudan pidannao mariidinan Stephen dau'u kootowapa-kidauzonao kanaapu'u. Kaikapa'a wuru'u pidannao mariidinanuz: "Di'oraz pidana'a, karikaonan da'i udakoopan Tominkaru Dapu, na'iki wakakinaorinaa Moses taanii kidaz wa'ati. ¹⁴Waabatanii ukian, Jesus Nazareth san kaboobi'ian nii Tominkaru Dapu, na'iki upana'adan nii ipai waunao kaduz, Moses taanii kidaz wa'ati wamashaapa-kinaa nii." ¹⁵Sariapa pidannao, abatapainao, awunuupa'akan Stephen awun baara iti, na'iki ĭtukapan uawun baara kanada, ikodanii angel awun baara.

Stephen kakuwaapan Jewnao zowaunaanao ati

7 ¹Sariapa Umanawunu'o Faadaa kian Stephen ati, "Mishi'o kaiwuru'u ĭparadan pudau'u kida'oraz?"

²Stephen dako'atin ĭparadan kaikapa'a: "Ō'ĭnawuzunao, uabatan nii ōparadan ōdako iki aizii. Kotua'a naa, Tominkaru umanawunu'oraz manawun aidinauzon wadarun Abraham ati, umashaapan dono'oraz zii Mesopotamia ii. ³Uruu dono sha'atii ukian Abraham ati, 'Pumako di'oraz puwiizi di'iki'i, na'iki puwa'aka puribannao. Ōna'akan nii pugaru ba'oran amazada iti.'"

⁴"Uruu idi Abraham makon, na'iki uwa'akan pamashaapa-kizi tawuru'u Chaldiannao wiizaitapaniaz. Utuzutinan naa Haran iti, na'ii zii ukawiizitinan, na'ia'a naa udaru mawakauzon. Uruu dauna'an sha'atii Tominkaru dyuudan naa koshan utuzutinan wuru ida'ati'i di'oraz amazada'a unao mashaapa-kiziz naa. ⁵Mazan uruu dono aona'o zii sha'atii Tominkaru taan amazada Abraham idiwau nii. Mazan ukowaadan Abraham ati, pataan nii u'ati na'iki ipai udainao ati, wuru'u di'oraz amazada'a. Uruu dono aona'o zii Abraham dani nii.

⁶"Ba'oran dono Tominkaru kian u'ati, 'Pudainao kawiiizi-tinpan nii zii ba'oran kaduz pidannao wiizi ii aka. Na'ia'o ni'i naa ĭpoitoruitapa-ka'o, na'iki tuukia'o nii ĭpataka'uta-ka'o atii 400 wunu. ⁷Mazan ōpataka'utan nii pidannao wuru'u poitoruitapainaouz ĭdyaun. Uruu dauna'an ōkodita-kidan nii ipai pudani-daunnao Egypt iki, na'iki ĭwa'atin nii da'ati'i di'oraz amazada ida'ati. Na'a'o ni'i naa pa'an ĭmanawuntapan ōgaru,' kia'o wuru'u Tominkaru kiauzon

u'ati.^w ⁸ Na'iki kaikapa'o koshan Tominkaru kiauzon Abraham ati'i:^x “Ōaipan nii pugaru na'iki ipai pudainao daonaioranao choota-kidinan,^y na'iki ipai idainao diina'iti'i, na'apa'o nii pa'idiwaru ina'apata-kao. Uruu ida'ana'o nii utukapa-kidan ōpidanannao unao, na'iki mishi uizo'atin ōparadan.”^z Na'apa'a naa mishi Abraham sha'apatan aimaakan. ⁸ kamoo udani Isaac shakatan dauna'an, uru'u naa uchoota-kidanuzu Tominkaru dyuudan kawana'ati. Aizii Isaac dani Jacob, na'apa kapam uchoota-kidanuzu. Aizii Jacob dainao 12 sha'atii daonaioranao, ipai inao na'apa kapam ichoota-kao. Inao di'iki'o sha'atii wadarunnao tominan.

⁹ “Uruu Jacob dainao sha'atii tawuru'u selliauzoz padawu'ichan Joseph Egypt iti poitorui nii ikishauzin idi u'ati.^a Mazan karikaonan da'i Tomin-karu kaminka'utauzon uruu, ¹⁰ dikauda'o aimaakan sha'apan an u'ati. Aizii tawuru'u king, Egypt san dapada-kidauzon dono'oraz Joseph pa'ida'ati, Tominkaru tukapa-kida king^b ati wuru'u Joseph, kaimana'o na'iki aitapaaba'o pidan. Sariapa king zaamatan Joseph udaru'o naobanai nii, kazowautapa'o nii ipai Egypt Baara sannao, na'iki awunuutapa'o nii ipai usha'apauz kida.

¹¹ “Udauna'an sha'atii zamazi kaawan ipai Egypt ii aka, na'iki ipai Canaan^c ii aka. Tuukii sha'atii pidannao dopian. Na'iki wadarunnao, tuukii idopian kapam, aona'a naa iikodan pawanyukunuu nii. ¹² Mazan Jacob abata kaina'a pa'an wanyukunui, zaishi kaduz kida selliapa-kao Egypt ii. Uruu idi Jacob dyuudan paudainao, Joseph tuunizinao toria'anan wanyukunui Egypt iti. ¹³ Ba'oran dono imakon koshan, uruu u'itamautannaa itoriina'anan na'iti. Uruu dono'o naa sha'atii Joseph kowaadan pa'inawuzunao ati kanom wuru'u paugaruz. Na'iki na'apaini'i naa king abatan Joseph iribannao dau'an. ¹⁴⁻¹⁵ Uruu dono'o tawuru'u Joseph dapada-kidauzonuz padaru na'iki ipai pairibannao. 75 uiribannao baokopatinan, ipai imakon Jacob tuma Egypt iti. Na'ia'a naa sha'atii Jacob mawakauzon, na'iki udainao ipai kapam imawakan na'ii. Inao wuru'u wadarunnaouz. ¹⁶ Mazan ipai sha'atii idani-daunnao na'akan inanaa kida, da'ati'i wawiizi Shechem ati. Wuru ida'ati'i baaranaiz, Abraham toriauzoniaz Shechem ii, Hamor dainao ai, puraata idi'oraz ukawinipinaatauzon.

¹⁷ “Aizii wuru'u kamoo maonapatan dono'o naa, Tominkaru mishia'azonuz naa paparadan utauzoniaz Abraham ati, uruu dono iriba'ora'a naa utakaan-daunnao Egypt ii. ¹⁸ Na'iki na'apain ba'orani'i naa King-tinan Egypt ii, aona'a naa uaitapan Joseph dau'an. ¹⁹ Uruu idi udorotan naa pa'antamikita-kinaa nii wadarunnao. Uruu dono'o naa upataka'utan naa idyaun tuukia'o ida'an, udyuudaazonuz ikabootan paudainao amazada iti shakatainaouz zii, imawaka kizi.

²⁰ “Uruu dono'o Moses shakatauzonuz, konaunam sodi'o koraidaonaa. Idikinauda'u kauzu sha'atii padaronao taapan na'iki idizapan uruu padapu ii, udauna'an aonaa na'itim naa udiza-kao. ²¹ Uruu idi ikodita-kidan naazu padapu iki, mazan king dani zunaaba ikoda sha'atii wuru'u koraidaonaaz.

w 7:7 Genesis 15:13-14 x 7:8 Tominkaru kiauzon Abraham ati'i: uruu dakota-kao covenant.

Putukapa kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao ida'a. y 7:8 choota-kidinan:

Putukapa 'chootin-karu' daua'o, kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao ida'a.

z 7:8 Genesis 17:10-14 a 7:9 Genesis 37-50 b 7:10 king: ipai pidannao zaamata-kariwai king

nii Egypt ii, idakota-kao Pharoah kii. c 7:11 Canaan: uruu dakota-kariwaiz Israel kii.

Uruu idi ozaamatanuzu na'iki odyaupaitanuzu kaiman, na'apa paudani kawan manawun. ²² Kaimanaiman sha'atii tiichaanao tominapa-kidan Moses, ukau'an kaiman-daun uaitapan wuru'u Egypt Baara sannao aitananii kidaz. Na'iki uruu paraaba'o manawun, na'iki uaitapa pasha'apatan pabi'inaaka kida aimakaan.

²³ “Bauda'apa kamoo, Moses makon uawunuuta'anan pairibannao Israelite-naouz. Uruu dono uikodani'i naa 40 uwunun. ²⁴ Ukaawan ikaudin-kizi iti, utukapa Egypt san ba'iziautapan Israelite. Sariapa Moses kaunaan wuru'u pairiban ba'izii-kaoaz, uruu idi uba'izia'akan naa Egypt san atii umawakan. ²⁵ Moses itiiman shaa pairibannao aitanan nii Tominkaru wuru'u dyuuda'oraz paugaru kazannaata'o nii idyaun, mazan aonaa idi'itinpan na'apa.

²⁶ “Ba'oran kamoo, Moses tukapan dya'utam Israelitenao mizaataakapan. Sariapa umakon i'idi'iti utiwaan pakaimanaaka-kidan idyaun. Ukian i'ati, ‘Uabata oiribannao, aonaa umizaataakapa'ana'a, oo umashaapa'ana'a uiriban atiaaka kaikapa'a.’

²⁷ “Mazan wuru'u ba'iziautapa'oraz pairiban, sariapa ukida'uka'akan Moses na'iki ukian u'ati, ‘Aonaa puzaamata-kao kazowautapa'o nii waunao oo dyuuda'o nii na'apam washa'apatinan. ²⁸ Puzowia'azon sha'a ogaru, puzowian kawan Egypt san munumun?’^d ²⁹ Moses abatan idi una'apan, sariapa utaria'akan. Uaitapa ba'oran pidannao aitapa'akani'i naa wuru'u uzowiinuz pidan. Sariapa Moses kidoopan Egypt iki, umakon atii Midian iti. Na'ia'a naa umashaapan, tawarai nii, atii umazidan naa na'ii sanaaba tuma. Dya'utam sha'atii idainao daonaioranao.

³⁰ “40 wunu dauna'an sha'atii, angel aidinauzon Moses ati, tikazi maodapan kazamaka'o ko'ori'o di'iki, mapidantaka'o amazada baara ii, maonapa'oraz midukuo Sinai ii. ³¹ Tuukii sha'atii Moses di'itinpan, utukapan idi kazamaka'o maodapan udaru. Sariapa umaonapadinan na'iti, utukapa'azoonuzu kaimanaiman. Upu'u uabatan Naobanai Tominkaru paradan pa'ati. ³² ‘Ogaru pudarunnao Abraham, Isaac, na'iki Jacob Tominkarun,’ ukian. Tuukii Moses naka-nakaan patarian idi, na'iki aona'a naa uka'iitan paawunuupa'akan tikazi di'iti.^e

³³ “Udauna'an Naobanai kian naa Moses ati, ‘Puso'ota pudazkida, umana-wunu'o baara'a'o wuru'u pukadishitapanuz, okaina'an idi da'a'a. ³⁴ Mishi otukapa na'apam Egypt Baara sannao pataka'utan opidanannao udawunu'iti manawun. Obata idopian tuukii o'ati, uruu idi'o oaidinan pu'ati, okazan-naata'azon idi idyaun. Aizii odyuudan nii pumakon Egypt iti,’ kia'o wuru'u Tominkaru kiauzon Moses ati.’^f

³⁵ Stephen kian koshan i'ati, “Uruu Moses tawuru'u kaminka'uta'azo'oraz pairibannao Israelitenao. Mazan ikian sha'atii u'ati, ‘Aonaa puzaamata-kao kazowautapa'o nii waunao oo dyuuda'o nii na'apam washa'apatinan.’ Mazan paaipan ati Tominkaru dyuudan Moses kazowautapa'o nii, na'iki kazannaata'o nii idyaun ipataka'uta-kao ai. Tominkaru zaamatan uruu, angel aidinan ida'an u'ati tikazi maodapa'o di'ii. ³⁶ Ukau'an uruu Moses tawuru'u koditakida'oraz wadarunnao Egypt iki. Tominkaru ida'an ma'ozaka sha'atii, Moses sha'apatan pabi'inaaka umanawun kida'o aimakaan pakodita-kida-kinaa nii

īdyaun Egypt iki, atii utarauka-kidan paran ī'ati, dakota-kariwaiz Red Sea kii. Na'iki'i naa sha'atii una'akapan īdyaun mapidantaka'o amazada baara an. Usha'apata umanawun kida'o aimaakan na'ii'aka, atii 40 wunu. ³⁷Uruu Moses tawuru'u kiauoz ipai Israelitenaō ati kaikapa'a: 'Tominkaru zaamatan nii pidan unao bii iki prophet nii, na'apa ōgaru kawan.'³⁸ Na'iki uruu Moses tuma'o sha'atii tawuru'u wairibannaō Israelite kasaba'ukinauzonuz mapidantaka'o amazada baara ii. Uruu dono'o sha'atii angel Tominkaru di'iki'o paradauzonuz Moses ati midukuo Sinai paawa ii. Utaan dono'oraz Moses ati kakinaorii, kaimana'o mashaapa-kinai ni'o, udobata-kidan ni'o wadarunnaō ati, na'iki waunao ati'o kapam. ³⁹Mazan upu'u aona'a naa īaipan Moses pazowaunaa nii, uruu idi aona'a naa īizo'ati'izon uparadan. Mazan īnyukunuu Egypt iti pa'idiwaru, tuukii īkiwa'azon powaa iti.

⁴⁰ "Moses na'ian pu'u zii midukuo Sinai ii Tominkaru tuma, uru'u naa pidannaō kian Aaron ati, 'Putoma'a naa watominkarunnaō nii, kazowautapa'o ni'i naa waunao. Usha'apanum kau'an aonaa waaitapan na'iam naa Moses kodita-kida'oraz waunao Egypt iki,' īkian.^h ⁴¹Uruu dono'ora'a naa tawuru'u ītomaūzonuz patominkarun nii, ītomanuzu na'apa tapi'iza kawan. Udauna'an ikawaodan naa kaznizo, pataan ni'i naa patominkarun ati. Udauna'an īkasaba'ukinan naa udazaba an, uruu ikonaukiitin-kidan naa wuru'u patomaniaz patominkarun nii.

⁴² "Tuukii Tominkaru to'oran ī'ati. Uruu idi umarina'ata'akan naa īdyaun. Marii kizi'i naa ītoriiṇpan patominkarunnaō ati kida'a naa karikaonan, wuru'u doko ii kida'oraz, kamoo, kauzu, na'iki wizināo kidaz. Uruu kawana'ati'o tawuru'u Tominkaru prophetinnaō saadauzoniaz. Kaikapa sha'atii tawuru'u usaadauzonii kianuz:

Unao Israelitenaō,
karikaonan da'i utaan na'iki ukawaodauzon uzaināo,
uchi'ikapauzon dono'oraz 40 wunu,
mapidantaka'o amazada ii aka.

Mazan aonaa ōgaru ati'o mani da'i tawuru'u ukawaodauzonuz uzaināo,

⁴³ soo utominkarun Molech ati'o karikaonan.

Uruu unao na'akapauzonii padapunaa tuma.

Na'iki una'akapauzonii kapam ba'oran utominkarun Rephan,
wizi kawanu'oraz utoman.

Īnao utomanii kidaz utominkarunnaō nii,

īnao ati'o karikaonan, tawuru'u utoriinpaūzonuz.

Uruu idi ōkashaapan nii utarubanaō zaamatan unao,

marii kizi īna'akan unao munapo, munapo ba'oran amazada iti,
Babylon dawun itinapu."ⁱ

⁴⁴ Stephen kian koshan, "Kotua'a naa, wadokoṇu-daunnaō chi'ikapauzon dono'oraz mapidantaka'o amazada di'ii'aka, īna'akapauzonii patuma Tomin-karu kakinaori pakarannaa, padapunaa tuma. Uruu īnyukunuitapa-kināa Tominkaru kaina'an patuma. Utoma-kaō na'apa Tominkaru kowaadauzon kawana'ati'o, na'iki uaida-kidan kawana'ati'o Moses ati wuru'u ukaki-naori pakarannaa dapunaa toma-kaōaz. ⁴⁵Kotua'iki uruu dauna'an, Joshua

na'akan na'iki ukazowautapan dono'o naa wadokoza-daunnao, taa-kariwai'i naa sha'atii i'ati Tominkaru kakinaori pakarannaa padapunaa tuma, idarun-nao dobata-kidani'i naa i'ati. Na'iki uruu dono'ora'a naa sha'atii tawuru'u Tominkaru waatauzonuz pawizi ai Gentilenao. Uruu amazada'a naa sha'atii wadarunnao zaamata pawizi nii. Na'iki na'iti'i naa ina'akauzon Tominkaru kakinaori pakarannaa, padapunaa tuma. Na'ia'a naa sha'atii utaapa-ka'o atii David king-tinan di'iti. ⁴⁶ Kaiman sha'atii Tominkaru nyukunuu David ati, na'iki uruu pishauzoz Tominkaru, uaipan patoman kabaun u'ati, Israelite-nao Tominkarunuz. ⁴⁷ Mazan David dani, Solomon ati'i naa pa'an Tominkaru toma-kidauzon padapu nii.

⁴⁸ "Mazan waaitapa, aonaa Tominkaru umanawunu'oraz mashaapan kabaun pidan tomanii nazo'o. Kaikapa sha'atii tawuru'u prophet saadanii kian:

⁴⁹ 'Aokazi, uruu onaobanai-tinapa-kizi tabanaa.

Aizii imi'i baara, uruu o'sabatapa-kizi karikaonan okidiba.

Sha'apa'oram nii mooko kabaun putoma o'ati?"

Naobanai kian.

'Turuu mooko puaitapan putoman kabaun osookapa-kizi nii?

⁵⁰ Aonaa mooko otomanii mani oka'u idi

ipai wuru'u aimaakan kidaz?"

⁵¹ Udauna'an Stephen kian koshan kootowapa-kidauzonao pidannao ati, "Mishi unao dadara unyukunuu. Aonaa umishida'azon Tominkaru, na'iki aonaa uabata'azon uparadan. Na'iki tuukii udikintapan Kaimana'o Doronaa, na'apa manawun unao, udarunnao kawan. ⁵² Inao ipai i'antamikitan Tominkaru prophetinnao. Atii izowiauzo nii wunaou'u kowaadapauzonauz Tominkaru dyuuda'azon dau'an Kaimana'o Papoitoru. Udyuuda'a naa mishi wuru'u papoitoruz, uru'u naa tawuru'u unao zaamata-kidaniaz na'iki uzowii-kidaniaz. ⁵³ Unao ati'o padamata ipai kakinaorii taa-ka'o, tawuru'u Tominkaru dyuudauzoniaz angelnao kowaada-kidan udokoza-daunnao ati. Mazan upu'u aonaa uizo'ati'izon wuru'u kakinaorii kidaz," ukian.

Stephen zowii-ka'o

⁵⁴ Iabatan idi Stephen paradan na'apa, tuukii ito'ora'akan u'ati na'iki ikuzowan paudako. ⁵⁵ Mazan ma'ozaka Stephen nyukunuu Kaimana'o Doronaa aipan ati. Uawunuupan doko iti aokazi iti, utukapa Kanada Tominkaru umanawunun kanadapan na'ii, na'iki utukapa Jesus kadishitapan Tominkaru diwa'ora antanapu. ⁵⁶ Uru'u naa ukian kootowapa-kidauzonao pidannao ati, "Utukapa! Aokazi da'atinan, na'iki otukapa Daonaiaora Aokazi Iki'o^k kadishitapan Tominkaru diwa'ora antanapu."

⁵⁷ Sariapa kootowapa-kidauzonao pidannao kadakoina'akan, itaratan pakinao kida uparadan ai. Na'iki i'zaamata'akan naa uruu. ⁵⁸ Udauna'an i'kozoota'akan naa uruu wiizai dawun iti. Na'ia'a naa inaraka'akan naa pashooton kida. Kaina'a pidan, Saul kia'o u'uu. Uruu ati'i naa i'awunuutapakan pashooton kida. Na'ia'a naa i'boowautapan Stephen kuba idi, aonaa masakauda'u mani.

⁵⁹Mazan upu'u Stephen toriinpan. Ukian, “Ōnaobanaa Jesus, puzaamata ōdoronaa.” ⁶⁰Udauna'an ukodoru'ukan na'iki uparadan diiwa'o ida'an. “Ōnaobanaa, mana'a pupataka'uta'ana'a ĭdyaun pa'orian dikin ii,” ukian. Uru'u naa mazan umawaka'akan naa.

8 ¹Kaiman Saul ati Stephen zowii-kao.

Saul pataka'utan mishidainao

Stephen zowii-kao dauna'an, powa'a zii manawun mishidainao pataka'uta-kao Jerusalem ii. Uruu idi mishidainao kidoopaabi'iinan Judea Baara iti kida, na'iki Samaria Baara iti kida. Mazan apostlenao aonaa ĭkidoopan pa'an. Īna'ian zii Jerusalem ii. ²Kaina'a pidannao na'ii mishidainao Tominkaru. Tuukii ĭnyukunu kasha'oran Stephen zowii-kao idi. Udauna'an ĭdidan naazu, na'iki ĭmuraan uruu tuukii. ³Mazan Saul, tuukii uaipan pamainaabatan mishidainao. Uruu idi umakon ĭdapu kawana'ati kida. Uikodan dono mishidainao, daonaioranao na'iki zunnao, ukozootan nii ĭdyaun padapu iki, na'iki utaraa-kidan ni'i naa ĭdyaun.

Philip kakuwaapatinan daua'o Samaria ii aka

⁴Aizii mishidainao wuru'u kidoopainauz Jerusalem iki, ĭkowaadapan naa Kaimana'o Kuwai Jesus dau'u pidannao ati pamakopa-kizi kawana'ati. ⁵Aizii Philip, umakon donoi Samaria iti, na'ii'aka'a naa ukowaadapan Kaimana'o Kuwai pidannao ati Christ' dau'u. ⁶Iriba da'i pidannao kasaba'ukinan, na'iki tuukii ĭabata'azon Philip kuwaa kaimanaiman. Usha'apanum kau'an ĭtukapan idi Philip sha'apatan iriba umanawun kida'o aimaakan, aona'oraz turuu pidan sha'apatauzon. ⁷Iriba ukodita-kidan oia'o doronainao pidannao di'iki. Na'iki diiwa ĭkadakoinan wuru'u ĭkoditanuz pidannao di'iki. Na'iki iriba uchi'ika-kidan pidannao machi'ika-kainao na'iki tokooza'uupainao. ⁸Uruu dono tuukii pidannao konaukian na'ii.

⁹Aizii Samaria ii kaina'a marunao, Simon kia'o u'uu. Kotua'iki'ora'a naa udi'itinapa-kidan pidannao pamarunaowiinpan ida'an. Na'iki uruu tuukia'o u'atadinpan na'iki udakotinpan aitapa'o pidan nii. ¹⁰Ipai pidannao Samaria ii, waranuitapa-kariwainao, na'iki umanawun-tinpainao, tuukii ĭmishidan Simon. Uruu idi ĭkian udau'an, “Tominkaru di'iki'o uikodan wuru'u umanawunu'oraz ma'ozaka-kinai.” ¹¹Tuukii ĭmishidan marunao, usha'apanum kau'an kotua'iki'ora'a naa udi'itinapa-kidan pidannao pasha'apaapanii kida aimaakan dau'u pamarunaowiinpan ida'an.

¹²Aizii Philip, ukowaadapan idi'i naa ĭ'ati Kaimana'o Kuwai Tominkaru naobanai-tinan dau'u, na'iki Jesus uruu mishi'o Christ. Uruu idi zunnao na'iki daonaioranao mishidan Philip kuwaa, na'iki ĭchikaawunuinan naa. ¹³Aizii Simon, umishida Philip kuwaa, uruu idi uchi'ikaawunuinan naa kapam. Uruu dauna'an karikaonan umakon na'iki uchi'ikapan Philip dawu'ati. Na'iki tuukii udi'itinpan, utukapan idi na'apam Philip sha'apatan umanawun kida'o aimaakan.

Kaimana'o Doronaa morotinan Samaria Baara sannao

¹⁴Aizii apostlenao Jerusalem iainao abata'a naa wuru'u Samaria Baara sannao mishidanuz Tominkaru Paradan, uruu idi ĭdyuudan Peter na'iki

18:5 *Christ*: wuru'u Tominkaru dyuudaniaz papidanannao zannaa nii. Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

John i'idi'iti. ¹⁵Īkaawan dauna'an, uru'u naa Peter na'iki John toriinapaidan mishidainao Tominkaru ati, Kaimana'o Doronaa morotin kizi ĭdyaun. ¹⁶Usha'apanum kau'an Philip chikaawunuuni'i naa ĭdyaun, ĭmishidan idi Naobanai Jesus, mazan aonaa zii Kaimana'o Doronaa nii i'ida'a. ¹⁷Uru'u naa Peter na'iki John muudan paka'u ipai wunao ida'ati'i mishidainauz, sariapa Kaimana'o Doronaa morotinan ipai ĭdyaun.

Simon toria'azon ma'ozaka-kinai

¹⁸Aizii Simon, wuru'u marunao-tinpauzoz, udi'itapan wuru'u Kaimana'o Doronaa morotinanuz mishidainao, apostlenao muudan ida'an paka'u i'ida'a. Sariapa utaa'azon puraata apostlenao ati. ¹⁹Ukian i'ati, "Utaa kapam o'ati wuru'u ma'ozaka-kinaiz, na'apa kizi kapam Kaimana'o Doronaa morotinan ipai o'ishatanii pidannao."

²⁰Mazan Peter kian u'ati, "Marii Tominkaru mainaabatan pupuraatan putuma. Pu'itiiman toriauzo-kariwai puraata ida'an wuru'u ma'ozaka-kinai, mawinipinaa-daunu'oraz Tominkaru taan? ²¹Aonaa turuu pukaudinan watuma Tominkaru paradan dau'u. Usha'apanum kau'an Tominkaru aitapa punyukunuu, uaitapa pudi'itinpan pana'iti karikaonan. ²²Ukau'an pumarina'ata'a naa wuru'u pudi'itinapanuz oia'o dau'u, putoriinapa na'iki pupishaa Tominkaru, panaadon uso'otan nii wuru'u oia'oraz na'iki dikauda'oraz aimaakan pudi'itapan. ²³Usha'apanum kau'an otukapa tuukii manawun pukishauzin waunao ati, na'iki tuukii manawun pusha'apata'azon oia'o, oia'o zaamatapan idi pugaru kaimanaiman," ukian.

²⁴Sariapa Simon kian i'ati, "Oaiapa utoriinpan Naobanai ati odau'an, aonaa kizi dikauda'o aimaakan sha'apan o'ati, pukian kawan."

²⁵Aizii Peter na'iki John ipaian dauna'an pakowaadapan ipai paabatanii, na'iki patukapanii kida Naobanai Jesus sha'apaapauzon, na'iki ikowaadapan dauna'an uparadan kida, ikiwan naa Jerusalem iti. Mazan pakiwapakizi an ikowaadapaanan naa Kaimana'o Kuwai pidannao ati, iriba wiizainao kawana'ati, Samaria ii aka kida'oraz.

Philip na'iki Ethiopia san daua'o

²⁶Bauda'apa kamoo, angel, Tominkaru di'iki'o, kian Philip ati, "Pumako Jerusalem iki'o dunapo di'iti, Gaza iti'oraz mako'oraz mapidantaka'o amazada an." ²⁷Sariapa Philip minziiwan na'iki umakon naa padyuudakizinao iti.

Kaina'a umanawunu'o Ethiopia san, ukiwapaanan patararan ida'an padapu iti. Uruu taapa'o Ethiopia ia'o naobanaiaaba puraatan.^m Umakonkan Jerusalem ii, uchoochiipankan Jewnao tuma. ²⁸Pakiwapaanan pu'u, uaitaapaanan kaarita ida'a kotua'o kuwai prophet Isaiah saadan.

²⁹Aizii Philip kaawan naa dunapo iti, padyuuda-kizinao iti. Na'ii Kaimana'o Doronaa kian u'ati, "Pumaonapadin kindi'ia'oraz tarara di'iti'i, pumako kizi udaawata."

³⁰Uru'u naa Philip mako'okan naa kadimana'o ida'an. Ukaawan tarara di'iti, uabatan Ethiopia san aitaapan wuru'u prophet Isaiah saadaniaz.

m 8:27 Ethiopia ii, udaru'o naobanaiaaba oo Queen, odakota-kao Candace kii.

Sariapa Philip pishaanuzu. Ukian u'ati, "Puaitapanii na'apa'oram dau'ati'o wuru'u puaitaapaananiazu?"

³¹ Sariapa ukian u'ati, "Aonaa òaitapan. Òaitapa mani soo pidan kowaadan an kaimanaiman ò'ati." Udauna'an udapadan naa Philip, upaidin kizi patuma patararan zo'ati. Uruu idi Philip zaidan na'iki usakanata'akan naa udazaba'a.

³² Aizii wuru'u saada-kariwaiz Tominkaru paradan uaitaapaananiaz kaika-pa'ora'a:

"Una'aka-kao na'apa kaznizo na'aka-kao kawanu'o pazowia'azoo-kizinao iti.

Pidan sokozaan dono kaznizo dani, aona'o nii uzaadan, na'apa'o uruu kapam.

Pidannao sha'apatan pu'u uruu, aona'o nii na'apam ukian.

³³ Tuukii ìba'azootin-kidanuzu.

Na'iki aonaa ukootowapa-kida-kao sakitapa'o ida'an.

Uruu dauna'an uzowii-kao.

Ukau'an aonaa uwa'akan paudani oo pawadaun da'a'a imi'i baara'a."

³⁴ Udauna'an Ethiopia san pishaan naa Philip, "Turuu mani pukowaadan ò'ati kanom daua'o wuru'u prophet Isaiah saadaniaz? Padaua'o oo ba'oran daua'o?" ³⁵ Uru'u naa Philip kowaadan u'ati Tominkaru paradan saadinpa'o-raz, na'iki ukowaadan naa u'ati Kaimana'o Kuwai, Jesus daua'oraz.

³⁶ Ìmakopaanan pu'u dunapota tarara ida'an, ìkaawan wunu di'iti. Sariapa Ethiopia san kian Philip ati, "Di'i naa wunu aizi'i. Turuu mani puchikaawunuuan naa ògaru?" ³⁷ [Philip kian u'ati, "Turuu, mazan soo pumishidan an tuukii." Sariapa ukian Philip ati, "Òmishida Jesus Christ, uruu Tominkaru dani."]

³⁸ Uru'u naa umashaadin-kidan patararan wunu danoma'a. Udauna'an ìtoka'akan naa tarara di'iki ìmako'okan naa wunu baoko iti. Na'ia'a naa Philip chikaawunuuan naazu. ³⁹ Ìmaaratinan dauna'an wunu baoko iki, masha'apakiaka Tominkaru Doronaa na'aka'akan naa Philip ba'oran wiizai iti. Aona'a naa Ethiopia san tukapan Philip powa'a. Pamatukapakan pu'azu, upu'u udobatan konaukii.

⁴⁰ Masha'apakiaka Philip kaawa'akan naa Azotus^o iti. Na'iki'i naa udobatan Caesarea iti. Umakopaanan pu'u na'iti, ukowaadapaanan Kaimana'o Kuwai ipai wiizai kawana'ati.

Jesus zaamatan Saul

(Acts 22:6-16; 26:12-18)

9 ¹ Aizii Saul pakawan zii udakotautan pazowian wuru'u mishidapai-naouz Jesus. Uruu idi umakon Umanawunu'o Faadaa di'iti. ² Ukian u'ati, "Òmako'ozon Damascus iti òdorota'anan pidannao wuru'u da'anai-naouz 'Jesus Kaduz'. Uruu idi òaipan usaadan kaarita òna'akan nii synagogue kawana'ati kida, Jewnao naobanaanao di'iti, ìkaminka'uta kizi òzaamatan ipai daonaioranao na'iki zunnao, wuru'u Jesus pidannaou, òna'aka kizi ìdyaun da'ati'i Jerusalem ati, na'a kizi ìtaraa-kao."

³ Aizii Saul makon naa Damascus iti, una'aka'a naa wuru'u saada-kariwaiz kaarita. Mazan umakopaanan pu'u zii na'iti, na'iki umaonapatapaanan pu'a'a

naa kapam, masha'apakiaka aimaakan kanada'akan aokazi iki. Ipai amazada kanada'akan Saul dazaba an kida. ⁴Sariapa Saul waota'akan imi'i baara iti, na'iki uabata parada-karu kian pa'ati, "Saul, Saul, kandii nii pupataka'utan ôgaru?"

⁵Sariapa Saul dako'atinuzu. Ukian, "Ônaobanaa, kanom dii pugaru?"

Sariapa parada-karu kian u'ati, "Ôgaru Jesus, ôgaru wuru'u pupataka'u-taniaz. ⁶Aizii pukadishita, pumako'o naa wuru donoi di'iti'i, pumako-kiziz. Na'ia'o nii ôpoitoru kowaadan pu'ati kanom pusha'apatan nii."

⁷Daonaioranao makopainaouz Saul tuma, na'a îkadishitapan, aonaa îka'iita'akan paparadan, îabata wuru'u parada-karuz, mazan aonaa kanom îtukapan. ⁸Udauna'an Saul kadishita'akan naa imi'i baara iki. Uda'ata'akan padamata paawun, mazan aona'a naa utukapa'akan amazada. Udauna'an uminauda'unao ka'utan naazu, atii îkaawan Damascus iti. ⁹Idikinauda'u kamoo u'ishaawununkan, na'iki aonaa uaroopan, na'iki aonaa kanom utuzan kapam.

¹⁰Na'ii Damascus ii kaina'a mishidapa'o Jesus, u'uu Ananias. Uruu dono Naobanai Jesus aida-kidinan na'iki uparadan u'ati, kaikapa'a: "Ananias."

"Di'i ôgaru'u, ôNaobanaa," ukian.

¹¹Naobanai kian koshan u'ati, "Aizii puminziiwa, pumako kizi Judas dapu iti. Kaina'a udapu tawuru di'ia'a dunapo dakota-kariwaiz 'Sakitapa'o Dunapo,' kii. Pukaawan dono na'iti, pupishaa pa'i Saul dau'an, Tarsus sanaz. Kai'o-raz, utoriinpan ô'ati. ¹²Ôtukapa-kidani'i naa daonaiaora u'ati, u'uu Ananias. Utukapa ukaawan pa'ida'ati, na'iki upishatanuz utukapa kizi koshan."

¹³Sariapa Ananias kian, "Ônaobanaa, iriba'o pidannao kowaadautan aimaakan uruu daonaiaora dau'u, ikowaada na'apam upataka'utan tuukii pupidanannao Jerusalem ii. ¹⁴Na'iki îkowaadan wuru'u ukaawanuz da'ati'i Damascus ati, uzaamata'anan ipai pidannao naobanaitapainaouz pugaru. Na'iki kaina'a una'akapan kaarita faadaanao zowaunaanao saadanii u'ati uzaamata-kinnaa nii wuru'u mishidainaouz pugaru."

¹⁵Sariapa Naobanai kian, "Pumako upu'u u'idi'iti, usha'apanum kau'an ôzaamatani'i naa uruu ôpoitoru nii. Ôdyuudan nii ukakuwaapan ôdau'u Gentilenao ati, na'iki îzowaunaanao ati, na'iki Israelitenao ati kapam. ¹⁶Na'iki ôkowaadan nii u'ati tuukia'o nii pidannao pataka'utan uruu ôdau'an," ukian.

¹⁷Uruu idi sariapa Ananias makon Saul mashaapa-kizi iti. Umorotan dau-na'an kabaun nazo iti, sariapa umako'okan Saul di'iti, na'iki upishata'akan naazu, na'iki ukian u'ati, "Ô'inawuzu Saul. Wanaobanaa dyuudanii ôgaru pu'ida'ati. Uruu Jesus, aida-kidina'oraz pu'ati, puwa'atipaanan dono'oraz da'ati'i. Uruu wuru'u dyuuda'oraz ôgaru pu'ida'ati, kaiman kizi putukapan koshan da'i, na'iki Kaimana'o Doronaa ma'ozakada kizi pugaru." ¹⁸Sariapa aimaakan kopau mada kawan kida'o waowa'akan Saul awun di'iki. Uruu dauna'an, kaimana'a naa utukapa'akan koshan. Udauna'an ukadishita'akan naa, na'iki uchikaawunuu-kaoa'a naa. ¹⁹Saul nikan dauna'an pawanyukunuu, sariapa uma'ozaka'akan powaa iti.

Saul na'ian zii Damascus Ii

Saul na'ian zii mishidainao tuma Damascus ii. ²⁰Uruu dono umorotan synagoge kida di'iti. Na'ii ukakuwaapan Jesus dau'u. Ukowaadan mishi'o wuru'u

Jesus, Tominkaru Dani uruu. ²¹Ipai abatainaouz Saul paradan, tuukii ìdì'itipan ukuwaa dau'u. Ìkian pa'atiaka kida, “Aonaa uruu mani mooko tawuru'u zowiipauzoz Jerusalem iainao pidannao zaamatanpainao kidaz Jesus di'iti? Aizii ukowaada-kaou wuru'u ukaawanuz da'ati'i, uzaamata'anan mishidainao, na'iki uaipan pana'akan ìdyaun dodotinapa kida Jerusalem iti, faadaanao zowaunaanao di'iti,” ìkian. ²²Mazan ma'ozaka manawun Saul kakuwaapan, aonaa Jewnao wuru'u Damascus sannaouz aitakan na'apam pakian u'ati. Usha'apanum kau'an kaimanaiman ukowaadan ì'ati mishi'o wuru'u Jesus uruu Christ.^p

²³Uruu dauna'an Jewnao zowaunaanao baokopatinan naa, uruu ìaipan naa pazowia'akan Saul. ²⁴Uruu idi ìzaudapanuzu ipai donoi awautapakinao paniinomizinaa kawana'ati, aiwaka'an na'iki wakanadan pu'u. Mazan kowaada-kaou u'ati wuru'u ìzaudapanuz uruu. ²⁵Bauda'apa maruta'o, pidannao mishidainaoz Saul kuwaa, ìpaidan uruu udaru'o dazowan zo'iti, udauna'an ìkodita-kidanuzu, donoi awautapakinao kuduan shaawata. Ìtoka-kidanuzu atii imi'i baara iti, uruu na'apa ukidoopan patarubanao ai.

Saul kaawan Jerusalem Iti

²⁶Aizii Saul kaawan dono'o naa Jerusalem iti, uaipan naa padamata pabakopatinan wunao bii ìti'i mishidainaoz Jesus, mazan tuukii ìtarian u'ai. Aonaa ìmishidan wuru'u umishidanuz naa Jesus. ²⁷Udauna'an Barnabas na'akan naazu apostlenao di'iti, na'iki ukowaadan naa ì'ati na'apam Naobanai Jesus aidinan na'iki uparadan kapam Saul ati dunapo ii. Na'iki ukowaadan kapam ì'ati na'apam Saul kakuwaapan ma'ozaka Jesus dau'u Damascus ii. ²⁸Uruu dauna'an zii ìkashaapan Saul baokopatinan patuma. Na'iki karikaonanu'u naa ukakuwaapatinan ma'ozaka Jesus dau'u pidannao ati Jerusalem ii. ²⁹Na'ia'a naa koshan ukashadaakapan Jewnao tuma, wuru'u paradaniita'oraz naa Greeknao paradan. Sariapa ìto'oran u'ati, na'iki ìaipan naa pazowia'akanuzu. ³⁰Mazan mishidainao aitapa'aka'a naa wuru'u ìzowia'azonuz Saul, sariapa ìna'akanuzu Caesarea iti, na'iki'i naa ìdyuudan naazu pawizi Tarsus iti, kanawa ida'an.

³¹Uruu dauna'an kaimana'a naa na'iki konaukia'a naa mishidainao mashaaapan, wuru'u Judea Baara ii aka kidainaoz, na'iki Galilee Baara ii aka kidainaoz, na'iki Samaria Baara ii aka kidainaoz. Aona'a naa kanom pataka'utan ìdyaun. Kaimana'o Doronaa kaminka'utan idi ìdyaun, powa'a zii ìma'ozakadinan, na'iki powa'a zii mishidainao Jesus iribainan, na'iki aona'a naa powa'a ìsha'apata'azon dikauda kida'o aimaakan panaobanaitan idi'i naa Jesus.

Peter makon daua'o Lydda iti, na'iki Joppa Iti

³²Peter chi'ikapan na'iki umorowautapan ipai wiizai kawana'ati. Aizii ukaawan dono'o naa Lydda iti, na'ii umorowautapan mishidainao di'ii. ³³Na'ii uiikodan daonaiora machi'ikaka'o, u'uu Aeneas. Wuru'u pidanaz aona'o uzikadinan pada'awupa-kizi baara di'iki, 8 wunu. ³⁴Peter kian u'ati, “Aeneas, Jesus

p 9:22 Christ: wuru'u Tominkaru dyuudaniaz papidanannao zannaa nii. Putukapa Christ daua'o kaarita token ii.

Christ chi'ika-kidan nii pugaru. Pukadishita, pusaabaa wuru'u puda'awupakizi baaraz.” Sariapa mishi Aeneas kadishita'akan. ³⁵Iriba pidannao, wuru'u mashaapainao kidaz Lydda ii, na'iki ipai wuru'u Sharon Baara ii aka kida'oraz imashaapan tukapan wuru'u machi'ikaka'o pidan chi'ika-kida-kaaz. Uruu idi tuukii imishidan, na'iki izaamatan naa kapam Jesus panaobanaa nii.

³⁶Uruu dono kaina'a zun mashaapa'o Joppa ii. Oroo mishidapa'o Jesus; o'uu Tabitha, Dorcas kia'o kaiwuru'u Greek paradan ida'an. Karikaonan da'i okaminka'utauzon na'iki okamunanuuzon ipai mapuraatanu'o pidannao ati. ³⁷Na'apaini'i naa okarinaa tuukii, atii omawakan. Onanaa chikaanaa-kaodauna'an, omuuda-kaoa'a naa doko'o ii, paranka baara-tinpa'o, kabaun nazo ii. ³⁸Maonapa'o wuru'u wiizai Lydda, Joppa iti. Uruu idi mishidainao Joppa sannaouz abatan kaina'a Peter Lydda ii. Sariapa idyuudan dya'utam daonai-oranao dapada'anan Peter. Ikaawan u'idi'iti, ikian u'ati, “Kadiman, pumako watuma Joppa iti.”

³⁹Sariapa Peter minziiwa'akan, na'iki umako'okan naa ituma. Ukaawan naa i'idi'iti, sariapa imorota-kidanuzu doko ia'o kabaun nazo iti, mawakaiba nanaa muuda-kizinao iti. Iriba zunnao, mawakainao kida'a naa idai-arunao kasaba'uinan Peter dazaba an, izaadan u'ati na'iki itukapa-kidan u'ati ipai kamicha kida, wuru'u Dorcas kanoonii kidaz paziwun dono'oraz zii. ⁴⁰Udauna'an Peter dyuudan ipai pidannao koditan mawakaiba muuda-kizinao nazo iki. Ikoditan dauna'an, sariapa ukodoru'ukan na'iki utoriin-pa'akan naa Tominkaru ati. Udauna'an ukian mawakaiba ati, “Tabitha, pukadishita!” Sariapa oda'ata'akan paawun, na'iki otukapa Peter. Uruu idi osakanata'akan naa. ⁴¹Peter zaamatan oka'u, na'iki ukadishita-kidanuzo. Udauna'an umorota-kidan naa powa'a ati ipai mishidainao, na'iki mawakainao kidaz naa idaiarunao. Ikaawan na'iti, itukapa oroo kakupa'a naa.

⁴²Uruu dono ipai pidannao mashaapainao Joppa ii abatan kuwai Tabitha kakuda-kaoda'u. Uruu idi iriba pidannao mishidan Naobana'i Jesus. ⁴³Uruu dauna'an iriba kamoo Peter na'ian zii Joppa ii, Simon dapu ii, wuzadapauzoz madai kida.

Peter na'iki Cornelius

10 ¹Kaina'a daonaiora mashaapauzo Caesarea ii, u'uu Cornelius. Uruu Rome soldyaannao zowaunaa, Italy ikiinaouz. ²Wuru'u Cornelius aonaa Jew mani, mazan upu'u zii uruu, na'iki udapu ainao, na'iki ipai uiribannao kida, Tominkaru-tapauzonao pa'idiwaru, na'iki ipai isha'apatinauzon Tominkaru aipan kawana'ati. Karikaonan ukaminka'utauzon kapam pataka'utinainao kida Jewnao. Na'iki karikaonan utoriinpauzon Tominkaru ati.

³Bauda'apa kamoo wachuupun ua'ii, Tominkaru tukapa-kidan pa'angelin Cornelius ati. Kaimanaiman Cornelius tukapanuz. Angel kian u'ati, “Cornelius!”

⁴Sariapa uawunuupa'akan angel di'iti, patarian bii'i. Ukian u'ati, “Kanom puaipan o'ai, onaobanaa?”

Angel kian u'ati, “Tuukii Tominkaru naudapan putoriinpauzon pa'ati, na'iki utukapa na'apam pukaminka'utauzon pataka'utinainao. Uruu ida'an putukapa-kidan mishi putaainan u'ati. ⁵Aizii pudyuuda pa'i pidannao Joppa

iti idapadanaka kizi pidan, Simon Peter kia'oraz u'uu. ⁶Kaina'a uruu tawarai nii Simon dapu ii, wuzadapauzoz madai kida. Maonapa'o udapu paran danoma ii."

⁷Angel mako'okan dauna'an, uru'u naa Cornelius dapada'akan dya'utam papoitorunao na'iki bauta'apa soldyaa karikaonanu'oraz ukaudinauzon utuma, na'iki uruu Tominkaru-tapauzo kapam. ⁸Ukowaada i'ati ipai aimaa-kan patukapaniaz aidinan. Udauna'an udyuuda'akan naa idyaun Joppa iti.

⁹Atii ba'oran kamoo imaanapatapaanan naa Joppa iti. Upu'u Peter zaidan kabaun paawa iti, utoriinpa'anan Tominkaru ati. Na'apain sakitapa kamo'ora'a naa wuru'u. ¹⁰Uruu idi uabatan pazamazi'i naa. Mazan Simon poitorunao, iwarakinpan zii. Aizii Peter toriinpan pu'a'a naa, masha'apakiaka Tominkaru aida-kidan aimakaan u'ati. ¹¹Peter tukapan aokazi da'atinan na'iki aimakaan wa'atin imi'i baara ati aokazi iki, na'apa kazoa'o kamicha madanaa zaama-tapa-kao kawanu'o padanoma token iki kida. ¹²Wuru'u kamicha madanaa zo'o, Peter tukapan pabi'inaaka'o aimakaan, uzainao, na'iki wuniinao kaduz kida, na'iki ipai wuru'u kozootinainao kidaz i'ichi'ikapan, na'iki pabi'inaaka kotu'uz-nao. ¹³Sariapa parada-karu kian u'ati, "Peter! Aushaa puzowii punikan nii."

¹⁴Peter kian, "Aonaa turuu, oNaobanaa. Aonaa na'apainim zii onikauzon inao kaduz aimakaan, wuru'u aona'oraz waunao kakinaorinaa taapadan wanikan."^q

¹⁵Powa'a koshan aokazi iki'o parada-karu kian u'ati, "Mana'a pudako-ta'ana'a aimakaan kaniriba'o nii, wuru'u ogaru Tominkaru saabaaniaz naa na'iki otomaniaz naa kaimana'o nii." ¹⁶Idikinau parada-karu na'apan u'ati. Udauna'an ukiwa-kida'aka-kao'a naa aokazi iti.

¹⁷Aizii Peter di'itinpan tuukii, uaitapa'azon kanom manawun wuru'u tukapa-kida-kariwaiz pa'ati. Udi'itinpan pu'u zii kabaun zowau ii, upu'a'a naa Cornelius dyuudaniinao pidannao pishautan naa na'iam Simon dapu, atii ikaawan kabaun korarannaa paniinomizinaa ati. ¹⁸"Tosh," ikian. "Kaina'a tawarai da'a'a, Simon Peter kia'o u'uu?"

¹⁹Peter pakawan zii utiwaan paaitapan kanom manawun wuru'u aimakaan aida-kida-kariwaiz pa'ati. Sariapa Kaimana'o Doronaa kian u'ati, "Puabata, kaina'a idikinauda'u daonaioranao kaida'a'a idawatapan pugaru. ²⁰Putoka, putukapa'an kizi idyaun, na'iki pumako pa'i ituma, mana'a putaria'ana'a. Ogaru wuru'u dyuuda'oraz idyaun."

²¹Uruu idi Peter toka'akan naa, sariapa utukapan daonaioranao na'iki ukian i'ati, "Ogaru wuru'u unao dawatapaniaz. Na'apa'oram ukuwaa wuru'u uwa'atinuz?"

²²Ikian u'ati, "Wanaobanaa Cornelius, soldyaanao zowaunaaz, dyuudan waunao pu'ida'ati. Uruu kaimana'o pidan, izo'ati'o Tominkaru. Uruu aonaa Jew mani padamata, mazan ipai Jewnao naudapan uruu. Tominkaru dyuudan pa'angelin u'ida'ati na'iki udyuudan udapada-kidan pugaru padapu iti, uabata kizi pukuwaa," ikian. ²³Udauna'an Peter morota-kidan naa idyaun. Bauda'apa maruta'o ida'awu'ukan na'ii.

Ba'oran kamoo Peter minziwan, na'iki umako'okan naa Caesarea iti Cornelius poitorunao tuma. Na'iki pabi'i kida mishidainao Joppa sannaouz mako

kapam ituma. ²⁴Ba'oran kamoo ikaawan naa Caesarea iti. Aizii Cornelius, uzaudapani'i naa idyaun. Kaina'a'a naa uiribannao, na'iki upaonarunao, udapadaniinao padapu ati. ²⁵Peter kaawan dono'o naa, sariapa Cornelius ikodapanuzu, udawukan na'iki ukodoru'ukan ukanaapu iti. ²⁶Mazan Peter kadishita-kidanuzu. Ukian u'ati, "Ogaru, soo pidan karikaonan na'apa'o pugaru kawan." ²⁷Upu'a'a naa Peter morotan udawu'ati kabaun nazo iti, pakadakotinaanan pu'u utuma. Na'ia'a naa utukapa iriba pidannao baokopatinpan. ²⁸Sariapa ukian i'ati, "Ipai unao, uaitapanii waunao Jewnao kaduz, aonaa wakakinaorinaa kashaapan wamorowautan oo wabaokopatinan unao Gentilenao bii iti. Mazan kaimanaiman Tominkaru kainaabatan o'ati, aonaa kizi odakooan oo odakotan sha'apa'oram pidan dikauda'o nii. ²⁹Aizii di'i pudapada-kidan ogaru, sariapa onyukunuu na'apa'akan, minziiwa owa'atin pugaru ida'ati. Aizii Cornelius, pukowaada'a naa kanom ni'o pudapada-kidan ogaru da'ati'i."

³⁰Cornelius kian u'ati, "Kotu'iki'i donoiman kaikapaimana'a, otoriinpan odapu nazo ii Tominkaru ati. Masha'apakiaka daonaiora kadishitan okanaa-pu'u, wizi'i'o ukamichan. ³¹Ukian o'ati. 'Cornelius! Ipai Tominkaru abatan puparadan putoriinpaizon kawana'ati, na'iki utukapa na'apam pukamunauzon pataka'utinainao ati. ³²Pudyuuda pa'i pupoitorunao Joppa iti idapadanaka kizi pidan, Simon Peter kia'o u'uu. Kaina'a uruu tawarai nii Simon wuzadapauzoz madai dapu ii, maonapa'o udapu paran danoma ii,' ukian. ³³Uruu idi kadiman odapada-kidan pugaru. Kaiman manawun wa'ati puwa'atin da'ati'i. Ukau'an ipai waunao di'i, wazaudapan naa pugaru Tominkaru awun za'a. Waabata'azon ipai na'apa'oram kuwai kida, wuru'u waNao-banaa dyuudaniaz pukowaadan wa'ati."

Peter kakuwaapan naa

³⁴Peter kian i'ati, "Aizii oaitapa'aka'a naa, aonaa Tominkaru mana'idiipan sha'apa'oram kaduz pidan, umarainapa ipai pidannao patumaaka. ³⁵Uzaa-mata sha'apa'oram kaduz pidan, iizo'atin idi uruu, na'iki imashaapan idi kaiman uaipan kawana'ati. ³⁶Unao, uaitapani'i naa kuwai tawuru'u Tominkaru dyuudauzoniaz waunao Israelitena'o ati. Kaimana'o Kuwai, pidannao ikoda-kinaa ni'o kaimanaaka-karu Tominkaru tuma, Jesus Christ ida'an, dyuuda-kariwaiz ipai pidannao naobanaa nii.

³⁷"Unao, uaitapani'i naa ipai aimakaan Jesus sha'apatanii waunao Jewnao wiizi Israel Baara an. Usakadinan Galilee Baara iki, John kakinaopan dauna'an pidannao itanawatin kizi pa'oian ai na'iki ichikaawunuin kizi. ³⁸Uabatani'i naa na'apam Tominkaru taan Jesus Nazareth san ati Kaimana'o Doronaa na'iki ma'ozaka-karu. Uruu ida'an ma'ozaka ukaudinpan, usha'apata kaiman kida'o aimakaan, ukakuda ipai karinainao pidannao. Aizii wuru'u Satan zaamatapaniinaouz, na'iki uantamikitaniinao kidaz, ipai ukakudan idyaun, Tominkaru kaina'an idi utuma. ³⁹Waunao apostlenao, watukapanii ipai aimakaan wuru'u usha'apatanii kidaz ipai Jewnao wiizi Jerusalem ii aka na'iki ba'oran iwiizi kida di'ii'aka. Jewnao tukapanii padamata usha'apatan na'apa kida'o aimakaan, mazan upu'u itaukanuzu cross di'iti, atii izowianuzu. ⁴⁰Mazan Tominkaru kadishita-kida uruu pamawaka-kizi iki, idikinauda'utan kamoo ida'a. Na'iki utukapa-kida uruu pabi'i kida pidannao ati. ⁴¹Aonaa ipai

pidannao ati mani, soo wunao ati'i uzaamataniinaouznaa kakuwaapatina'o nii pasha'apatanii kida dau'u. Ukau'an waunao watukapanii uruu, waaro-apanii na'iki watuzanii baokopa utuma, ukadishitan dauna'an pamawaka-kizi iki. ⁴²Uruu idi udyuudan wakakuwaapan ipai pidannao ati, na'iki wakowaada kizi kapam, uruu Tominkaru zaamataniaz kootowapa-kida'o nii ipai pidannao, mawakainao na'iki kakupainao. ⁴³Ipai Tominkaru prophetinao kowaadani'i naa udau'an pakaaritan kida ida'a. Kaikapa'o ikianu'u: 'Ipai pidannao mishidainao uruu na'iki izo'atiinao uparadan, Tominkaru maina-batan nii i'orian imishidan idi Jesus.'"

Kaimana'o Doronaa na'iki Gentilenao

⁴⁴Peter paradinan pu'u zii, Kaimana'o Doronaa morotina'akan naa ipai pidannao, abatapainaoz ukuwaa. ⁴⁵Mishidainao Jewnao wuru'u kaawainaouz Joppa iki Peter tuma, tuukii idi'itinpan patukapan idi Tominkaru taan Kaimana'o Doronaa Gentilenao ati kapam. ⁴⁶Itaitapa Tominkaru di'iki'o wuru'u, usha'apanum kau'an iabatan idi iparadan pana'a kida'o parada-karu ida'an. Na'iki iabatan idi ikonaukii-kidan Tominkaru sha'apatan kaiman kida'o aimakaan. Sariapa Peter kian ba'oran mishidainao ati, ⁴⁷"Kanom kaina'a mashaata'o nii di'oraz pidannaou'u, ichikaawunuu-kao ai wunu idi? Kaina'a'a naa Kaimana'o Doronaa taa-kao i'ati, na'apa utaa-kao kawan waunao Jewnao ati," ukian i'ati. ⁴⁸Udauna'an udyuudan naa ichikaawunuu-kao imishidan idi'i naa Jesus Christ. Pachikaawunuu-kao dauna'an, ipishaan naa Peter marii kizi una'a'akan ituma na'apauda'um kamoo zoobaba.

Peter kakuwaapan Jerusalem ii mishidainao ati

11 ¹Aizii apostlenao na'iki mishidainao Judea Baara ii akainaouz abata'aka'a naa wuru'u Gentilenao mishidanuz naa kapam Tomin-karu paradan. ²Aizii Peter kiwan dono'o naa Jerusalem iti Judea Baara ia'oraz, sariapa Jewnao, wuru'u mishidainaouz, dakoopan uruu. Ikian u'ati. ³"Pumorowautapankan Gentilenao bii ii, atii puaroapa zii kapam ituma."

⁴Uruu idi Peter kowaadan naa i'ati kaimanaiman, ipai na'apa'oram wuru'u aimakaan sha'apanuz pa'ati. Ukian i'ati. ⁵"Ötoriinpan pu'u Joppa ii, Tominkaru aidan aimakaan ö'ati. Ötukapa aimakaan wa'atin aokazi iki imi'i baara ati, na'apa kazoa'o kamicha madanaa zaamatapa-kao padanoma tokon iki kida'o kawanu'o. Umashaadan na'a ödazaba'a. ⁶Öawunuupan unazo iti ötukapa pabi'inaaka aimakannao: uzainao, na'iki wuniinao kaduz kida, na'iki ipai wuru'u kozootinainao kidaz ichi'ikapan, na'iki pabi'inaaka kotu'uznao. ⁷Upu'u öabatan parada-karu kian ö'ati. 'Peter! Aushaa puzowii punikan nii.' ⁸Mazan ödako'atinuzu. 'Aonaa turuu, öNaobanaa! Aonaa na'apainim zii önikauzon inao kaduz kaniriba'o aimakaan, wuru'u aona'oraz waunao Jewnao kakinaorinaa taapadan wanikan.' ⁹Powa'a koshan aokazi iki'o parada-karu kian ö'ati. 'Mana'a pudakota'ana'a aimakaan kaniriba'o nii, wuru'u Ögaru Tominkaru saabaaniaz naa na'iki ötomaniaz naa kaimana'o nii!' ¹⁰Idikinau wuru'u parada-karu na'apanuz ö'ati. Udauna'an ukiwa-kida'aka-kaoa'a naa powaa iti aokazi iti.

¹¹"Upu'a'a naa idikinauda'u daonaioranao kaawan kabaun ömashaapa-kizi iti, inao dyuuda-kariwainao ödau'ati Caesarea iki. ¹²Sariapa Kaimana'o

Doronaa kian ō'ati. 'Pumako pa'i ĭtuma. Mana'a putaria'ana'a.' Uruu idi ōmakon ĭdawu'ati. 6 mishidainao makonkan ōtuma. Di'i ĭdyaunu'u, wuru'u makonkainauz ōtuma. Ipai baokopa wamorotan Gentile, Cornelius dapu iti. ¹³Uru'u naa ukowaadan wa'ati na'apam angel kaawankan pa'ida'ati. Angel kian u'ati. 'Pudyuuda pupoitorunao Joppa iti, ĭdapadanaka kizi Simon Peter. ¹⁴Usha'apanum kau'an ukowaadan nii Kaimana'o Kuwai, Tominkaru kazannaata-kinaa nii pugaru na'iki ipai puiribannao, pudapu ainao kidaz.' ¹⁵Uruu dauna'an ōkakuwaapan naa ĭ'ati, sariapa Kaimana'o Doronaa morotan ĭnyukunuu iti, na'apa umorotinauzon kawan waunao kiwiitapa'o dono'oraz. ¹⁶Sariapa ōnyukunuua'akan wanaobanaa Jesus kiauzon wa'ati. 'John, uchikaawunuupan wunu idi karikaonan, mazan Tominkaru, uchikaa-wunuuan nii unao Kaimana'o Doronaa idi pa'an.' ¹⁷Ukau'an waaitapa Tominkaru wuru'u taa'oraz Kaimana'o Doronaa Gentilenao nyukunuu iti, na'apa utaan kawan Kaimana'o Doronaa waunao Jewnao nyukunuu iti, wamishidan idi Naobanai Jesus Christ. Ukau'an aonaa turuu ōmashaatan Tominkaru sha'apatan kaimana'o aimakaan ĭ'ati!"

¹⁸Aizii Jewnao, wuru'u mishidainao kidaz abatapan dauna'an ipai wuru'u Peter kuwaa kidaz, sariapa ĭsookadan padakomikitanan, mazan uruu dauna'an, tuukii ĭkonaukii-kidan Tominkaru. ĭkian kaikapa'a: "Aizii waaitapa kaimanaiman, Tominkaru aipan kawana'ati'o wuru'u Gentilenao, tanawatinanuz pa'orian ai, uaipan idi ĭmashaapan karikaonan patuma."

Antioch sannao daua'o

¹⁹Aizii mishidainao, tawuru'u kidoopainauz papataka'uta-kao ai, Stephen zowii-kao dono'oraz, ĭmakon munapo'o wiizai kida di'iti, atii Phoenicia iti, ba'orainao Cyprus iti, na'iki ba'orainao Antioch iti. Na'ia'a naa ĭkakuwaapan Jesus dau'u, mazan soo Jewnao ati karikaonan. ²⁰Pabi'i kida kaina'a daonai-oranao mishidainao, Cyprus Baara sannao na'iki Cyrene sannao, ĭnao makon donoi Antioch iti. Na'ii ĭkakuwaapan Jewnao ati na'iki Gentilenao ati kapam. ĭkowaadan naa Kaimana'o Kuwai Naobanai Jesus daua'o. ²¹Tominkaru taan idi pama'ozakan ĭ'ati, ma'ozaka ĭkakuwaapan, uruu idi iriba Gentilenao mishidan ĭkuwaa Jesus dau'u kida'oraz.

²²Aizii mishidainao, Jerusalem iainauz abatan naa iriba Antioch sannao mishidan naa Jesus, sariapa ĭdyuudan Barnabas makon Antioch iti. ²³Ukaawan na'iti, tuukii ukonaukian, usha'apanum kau'an uaitapa na'apam Tominkaru taan kaimana'o mishida-karu ĭnyukunuu iti. Uruu idi uma'ozakadan naa ĭnyukunuu powa'a zii, karikaonan kizi ĭizo'atin Naobanai Jesus, na'iki aonaa kizi ĭtanawatinan u'ai. ²⁴Barnabas uruu kaimana'o pidan, ma'ozaka'o Kaimana'o Doronaa kaudinan u'ida'a. Na'iki uruu mishida'o Tominkaru. Iriba, iriba pidannao mishidan Naobanai Jesus, ukakuwaapan idi ĭ'ati udau'an.

²⁵Uruu dauna'an Barnabas makon naa Tarsus iti, udorota'anan Saul. ²⁶Uikodan dauna'an Saul, una'akan naazu patuma powaa iti Antioch ati. Bauda'apa wunu Barnabas na'iki Saul na'ian mishidainao tuma. Karikaonan ĭbaokopainpan mishidainao tuma na'ii, ĭtominapa-kidan naa iriba, iriba pidannao Tominkaru paradan dau'u. Uruu dono Antioch ii, uru'o zii mishidainao Jesus dakotauzo-kao Christian kii.

²⁷Uruu dono prophetnao, Jerusalem ikiinao, kaawan Antioch ati. ²⁸Kaina'a bauta'apa Agabus kia'o u'uu. Uruu kadishitan pidannao kanaapu ati, Kaimana'o Doronaa aipan ati, ukowaadan kaina'iki zamazi wa'atin ipai amazada kawana'ati'o nii. (Claudius kazowautapan dono'o Rome ii aka'o amazada wuru'u zamazi kaawanuz.) ²⁹Sariapa mishidainao di'itinpan, ibauda'apatan panyukunuu iaipan pakaminka'utan ipai mishidainao. Uruu idi ipai mishidainao Antioch sannaouz taa'azon puraata sodi kida paka'iitan kawana'ati, pakaminka'uta-kinaa nii ba'oran mishidainao, wuru'u kawii-tinpainao kidaz Judea Baara ii aka. ³⁰Idyuuda'a naa wuru'u pabaokopataniaz puraata Barnabas na'iki Saul ida'an, choochi zowaunaanao di'iti Jerusalem iainaouz.

Peter kodita-kida-kao taraa-kizai iki

12 ¹Uruu dono naobanai Herod zaamata-kidan na'iki utaraa-kidan pabi'i kida mishidainao zowaunaanao Jerusalem ii. Uaipan papataka'utan idyaun tuukii. ²Sariapa udyuudan soldyaanao zowian apostle James marii za'aba'i idi, John inawuzu uruu. ³Herod tukapan idi tuukii Jewnao konaukian James zowii-kao idi, uru'u naa uzaamata-kidan kapam Peter. Bread Mawiki'i-na'o Nikauzo-kao Kamoon dono'o wuru'u uzaamata-kidanuz Peter.

⁴Peter zaamata-kao dauna'an, utaraa-kaoa'a naa. Na'ii 4 soldyaanao tonaazinaa muuda-kao awunuutapa'o nii uruu. Kiwiin 4 soldyaanao awunuutapan nii uruu. Uruu dauna'an 4 ba'orainao awunuutapan nii koshan, udauna'an na'apa'o nii koshan, udauna'an na'apa koshan.

Aizii Herod, uaipan nii pakootowapa-kidan Peter ipai pidan kanaapu'u, Passover Kamoon ipain dauna'an. ⁵Uruu idi Peter taapa-kaoa'a naa taraa-kizai ii. Mazan mishidainao toriinpan tuukii, iaipan Tominkaru kaminka'utan Peter.

⁶Bauda'apa'a naa kamoo, Peter kootowapa-kida-kao ua'ii, uda'awun dya'utam soldyaanao sakoda'a. Watudinpa'o Peter anoba chain idi, soldyaanao anoba di'iti. Na'iki kaina'a ba'oran soldyaanao watchmantapainao paniinom kida, taraa-kizai nazo ii. ⁷Mazan masha'apakiaka angel Tominkaru di'iki'o kaawa'akan Peter ida'ati, na'iki ipai taraa-kizai nazoo Peter da'awupa-kiziz kanada'akan. Sariapa angel pokowauanuzu, upishatan Peter ma'ozaka'o ida'an. "Pupokoda! Kadiman na'iki pukadishita," angel kian. Sariapa chain kida waota'akan Peter anoba di'iki.

⁸Udauna'an angel kian u'ati, "Pukaiwada pukamichan, na'iki pukaiwada pudazkidi." Kadiman Peter kaiwadina'akan. "Pukaiwada puchaakitan za'aba'i, na'iki puwa'ati odawu'ati," angel kian u'ati. ⁹Uruu idi Peter da'ana'akan naa angel. Mazan aonaa Peter aitapan mishi'o wuru'u angel sha'apatanuz aimakaan na'apa. U'itiiman shaa aimakaan tukapa-kida-kao nii pa'ati pazanda'awun ii. ¹⁰Sariapa idobata'akan soldyaanao watchmantapainao dazaba an, udauna'an idobatan ba'oran soldyaanao watchmantapainao dazaba an. Atii ikaawan paniba itinpu'o paniinom di'iti, chipirari idi'o pa'idiwaru utoma-kao. Mazan sariapa paniinom da'atina'akan i'ati paaipan ati, uruu idi ikodita'akan naa taraa-kizai iki. Na'iki'i naa imako'okan naa dunapota, udauna'an angel mainaabatina'akan naa u'ai.

¹¹Uruu zii Peter aitapa'akan mishi'o pakoditan taraa-kizai iki. Uruu idi ukian, "Aizii oaitapa kaimanaiman, Tominkaru dyuudankan pa'angelin

kodita-kidankan ôgaru. Mishi ukazannaatanun, Herod antamikitan ai ôgaru, na'iki wuru aia'a tuukia'oraz Jewnao tukapa'azon ôsha'apata-kaô.”

¹² Uaitapa'akan idi'i naa wuru'u pakodita-kida-kaôaz, sariapa umakon Mary dapu iti, John daroz, Mark kia'oraz kapam u'uu. Iriba'o mishidainao baokopatinpan na'ii uruu dono, itoriinpan, ãipan Tominkaru kaminka'utan Peter. ¹³ Sariapa Peter dau-dauan paniinom. Kaina'a ipoitoruiaba Rhoda kia'o o'uu. Sariapa omakon na'iti, opishaan kanom wuru'u kaawa'oraz. ¹⁴ Oabatankan Peter paradan, tuukii okonaukia'akan. Mazan odima'akan naa powaa iti, “Kaina'a Peter paniba ii, ukadishitapan paniinom di'ii,” okian.

¹⁵ “Pumariidinan,” ãkian o'ati.

Mazan okian i'ati, “Mishi'o kaiwuru'u ôparadanuz.”

“Panaadon uangelin mani karikaonan,” ãkian o'ati.

¹⁶ Mazan Peter kaina'a kowas udau-daupan paniinom. Udauna'an zii ãda'atinan u'ati. ãtukapa Peter mishi na'a ukadishitapan, tuukii ãdi'itinpan. ¹⁷ Sariapa usawadan paka'u uaipan idi ãparadan mashauda'u. Udauna'an ukowaadan naa ipai na'apa'oram Tominkaru iNaobanaaz kodita-kidan uruu taraa-kizai iki. Udauna'an ukian i'ati, “Ukowaada pa'i James ati, tawuru'u choochi zowaunaaz, na'iki ba'orainao mishidainao kida ati wuru'u ôkodita-kida-kaôaz taraa-kizai iki.” Udauna'an udobata'akan naa.

¹⁸ Ba'oran chaapi'iki'i naa, soldyaanao wuru'u awunuutapainauz Peter, tuukii ãdopian, na'iki ãtarian, aonaa ãaitapan na'apam pasha'apatinan. “Na'iam naa Peter? Na'apa dii ukidoopan?” ãkian. ¹⁹ Aizii Herod abata'aka'a naa Peter kidoopan, sariapa udyuudan udawata-kaô ipai amazada kawana'ati. Mazan aonaa ãikodanuzu. Uruu idi Herod pishaan naa koshan soldyaanao powa'a zii, uaitapa'azon na'apa'oram wuru'u ukidoopanuz. Tuukii Herod to'oran, uruu idi sariapa uzowii-kidan ãdyaan.

King Herod mawakan daua'o

Uruu dauna'an Herod makon naa Judea Baara iki, umorowautapa'an an Caesaria iti, una'ian kotua'iki zaa. ²⁰ Tuukia'o da'i King Herod to'orataaka-pauzon Tyre na'iki Sidon sannao tuma. Mazan uruu dono sariapa Tyre na'iki Sidon sannao baokopatan pidannao, na'aka'o nii paparadan king di'iti. ãaipan pasaabaa-kidan pamashaapan utuma, usha'apanum kau'an aonaa ba'oran wiizai nii ãtorii-kizi nii pawanyukunuu, soo bauda'apa King Herod wiizi iki.

Aizii pidannao, wuru'u dyuuda-kariwainauz kaawan Blastus di'iti, upoi-toru, utuma'oraz manawun ukadinan. ãparadan u'ati kaimanaiman, atii mishi ukowaadan Herod ati ãparadan. Uruu idi Herod kowaada'akan naa i'ati na'apainim nii pamiitiniipan ãtuma.

²¹ Aizii pakainaataniaz kamoo dono'o naa, ukaiwadan umanawunu'o pakamichan na'iki usakanatan umanawunu'o pataba ida'a. Na'iki'i naa uparadan ipai pidannao ati. ²² Tuukii pidannao konaukii-kidan uparadan. Sariapa ãkadakoinan kaikapa'a: “Aizii tominkaru paradan wa'ati, aonaa pidan paradan mani kaiwuru'u,” kia'o wuru'u ãkadakoinanuz. ²³ Mazan aonaa zoobaba udyuudan ãkonaukii-kidan pa'an Tominkaru umanawunun. Uruu idi sariapa angel Tominkaru di'iki'o karinaada'akan naazu masha'apakiaka, tuukia'o ida'an. Upazaroita'akan naa atii umawakan u'di.

²⁴Mazan una'apan pu'u powa'a zii manawun Tominkaru Paradan kowaa-dapa-kao na'iki uabata-kao, uruu idi powa'a zii ba'oran pidannao mishidan na'iki powa'a zii mishidainao iribainan.

²⁵Aizii Barnabas na'iki Saul itaa'a naa puraata wuru'u dyuuda-kariwaiz ina'akan mishidainao di'iti, Jerusalem iainaouz. Uruu dauna'an ikiwan naa powaa iti Antioch iti. Ina'aka patuma John, Mark kia'oraz u'uu kapam.

Barnabas na'iki Saul zaamata-kao kaudina'o nii

13 ¹Kaina'a mishidainao mashaapainao Antioch ii, Syria Baara ia'oraz. Inao mishidainao bii'i kaina'a prophetnao,^r na'iki ba'orainao kida tominapa-kidauzo mishidainao. Kaikapauda'u'o wuru'u kaudinainaouz: kaina'a Barnabas, Simeon miikoroz, Lucius Cyrene sanaz, Manaen, Herod dyaupaitaniaz, na'iki Saul.

²Bauda'apa kamoo ichoochiapatinan pu'u na'iki isanadinpan^s pu'u Tomin-karu ati, Kaimana'o Doronaa kian i'ati, "Uzaamata shoman Barnabas na'iki Saul kaudina'o nii o'ati. Kaina'a kaudin-kizai oaiapanii isha'apatan o'ati."

³Uruu idi isanadinpan na'iki itoriinpan naa koshan. Udauna'an itoriinapa-kidan naa Saul na'iki Barnabas, na'iki imuudan paka'u i'ida'a. Udauna'an idyuudan naa idyaun.

Saul makon ukowaadapa'anan Kaimana'o Kuwai

⁴Aizii Kaimana'o Doronaa dyuudan kawana'ati idyaun, imakon naa wiizai Seleucia iti paran danoma ia'oraz. Na'iki'i naa izaamatan udaru'o kanawa, mako'ozo'o Cyprus iti, uruu udaru'o katonaru, paran zikon ia'o. ⁵John Mark makon kapam iminka'u nii. Ikaawan dono'o naa wiizai Salamis iti, na'ia'a naa ikowaadapan Tominkaru Paradan Jewnao ati, synagogue kawana'ati kida.

⁶Uruu dauna'an idobatan pakidiba ida'ana'a naa. Imakon atii ikaawan ba'oran wiizai di'iti, Paphos kia'oraz u'uu, uruu katonaru danoma ia'oraz mazan. Na'ia'a naa iikodan pidan marunao-tinpa'o Bar-Jesus kia'o udakotapa-kao, uruu Jew, dakotinpauro prophet nii kaikini'i. ⁷Aizii wuru'u marunaouz, upaonaruitapanii naobanai wuru'u kazowautapa'oraz ipai amazada na'ii, Sergius Paulus kia'o u'uu. Aitapa'o na'iki kaimana'o udi'itinpauro wuru'u naobanaiz. Sariapa udapada-kidan pa'ida'ati Barnabas na'iki Saul, uabata-azon idi Tominkaru Paradan. ⁸Tuukii mazan marunao towauda'utan naobanai abatapan ikuwaa, aonaa uaipan umishidan ikuwaa, wuru'u Jesus dau'u kida'o-raz. (Elymas kia'o kapam udakotapa-kao Greek ida'an wuru'u marunaouz.)

⁹Kaimana'o Doronaa ma'ozakadan idi Saul, Paul kia'oraz naa u'uu, sariapa uawunuupa'akan ma'ozaka'o ida'an marunao ati. Ukian u'ati, ¹⁰"Pugaru na'apa Satan kawan manawun, usha'apanum kau'an tuukii puawauta'azon ipai wuru'u kaiman kida'oraz kuwai na'iki kaiman kida'oraz mashaapa-kinai. Pugaru mariidinauzo, puaitapa na'apam pupana'adan na'iki putanawatan Tominkaru paradan dikauda'o nii. ¹¹Mazan Tominkaru sha'apatan nii na'iki

r 13:1 *prophet*: Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii. s 13:2 *sanadinpan*: Uruu zamazidin-karu. Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

upataka'utan nii pugaru aizii, ishaawun-karu ida'an, aona'o nii kanom putukapan, aonaa kanada'o atii diina'iti zii'i." Sariapa mishi Elymas awun maruta'akan, uruu idi aona'a naa powa'a utukapa'akan aimaakan. Sariapa uchi'i-kaadanaan naa udorotan pidan ka'uta'o nii paugaru. ¹²Naobanai tukapan idi aimaakan sha'apata-ka'o na'apa, tuukii umishidan, na'iki tuukii udi'itinpan wuru dau'a'a paabataniaz kaiman kida'o kuwai, Naobanai Jesus daua'oraz.

Paul kakuwaapan Antioch ii Pisidia Baara ia'oraz

¹³Uruu dauna'an Paul na'iki uminauda'unao dobatan naa Paphos iki, wuru'u katonaru ia'oraz wiizai. Na'iki'i naa imakon kanawa ida'an atii ikaawan Perga iti, Pamphylia Baara ia'oraz. Na'ia'a naa John Mark wa'akan idyaun. Upadantan naa powaa iti Jerusalem iti.

¹⁴Uruu dauna'an idobatan naa pakidiba ida'an atii ikaawan Antioch iti, Pisidia Baara ia'oraz. Na'ii Paulnao morotan naa synagogue nazo iti, Sookapa-karu Kamoon dono, na'iki isakanatan naa na'ii. ¹⁵Upu'a'a naa synagogue zowaunaanao aitaapan wuru'u kakinaorii Moses saadanii kidaz, na'iki Tominkaru prophetinnao saadauzonii kidaz kapam. Uruu dauna'an ipishaa-kidan naa Paul na'iki Barnabas. Ukian, "Wa'inawuzunao, ukuwaa kaina'an dono ma'ozakada'o nii wairibannao nyukunuu, turuu ukakuwaapan."

¹⁶Sariapa Paul kadishita'akan na'iki usawadan paka'u i'ati, uaipan idi mashaa pidannao abatapan. Kaikapa'a wuru'u ukianuz i'ati: "Ipai unao Israelitenao na'iki unao kapam Gentilenao taapainauz Tominkaru umana-wunu'o nii, uabata o'paradan aizii. ¹⁷Wuru'u Israelitenao Tominkarunuz, uruu tawuru'u zaamata'oraz wadokozi-daunnao kotua'a naa imashaapauzon dono zii Egypt ii. Uruu aipan ati'o kapam tawuru'u kadiman iiribainan na'iki ma'ozaka utaapan inyukunuu, ikaudin-kida-ka'o pu'u ba'izi ida'an na'ii. Mishi'o wuru'u Israelitenao Tominkarun ma'ozakanuz manawun. Usha'apanum kau'an pama'ozakan ida'an masha'apannaa uso'otan idyaun Egypt iki.

¹⁸"Udauna'an una'akapan naa idyaun 40 wunu mapidantaka'o amazada baara ii aka. Aonaa ukashadinan i'ai idikintapan pu'u padamata uruu.

¹⁹"Na'iki Tominkaru zowii-kida i'ati ipai daunuuda'u 7 pidannao tonaa-zinaa, pana'a kida'o iparadan, Canaan Baara ii aka kida'oraz imashaapan. Ukau'an ipai utaan wuru'u amazadaz papidanannao ati i'wiizi ni'i naa. ²⁰Aizii wuru'u aimaakan kida sha'apaapa-kaoz kaikapa'a, 450 wunu ukotua'ikin.

"Uruu dauna'an, Tominkaru zaamatan naa pidannao kazowautapa'o nii papidanannao, idakota-ka'o Judges kii.

"Uruu dauna'an ikazowautapan atii Tominkaru zaamatan prophet Samuel kazowautapa'o nii idyaun. ²¹Uruu dono tuukii ipishaan Samuel, marii kizi uikodan king nii pa'ati. Uruu idi Tominkaru taan naa i'ati Saul, Kish daniz, Benjamin di'ikiinao kidaz iiribainan. Saul kazowautapan idyaun 40 wunu. ²²Na'apain ni'i naa Tominkaru muudan uruu.

"Uruu dauna'an Tominkaru zaamatan ba'oran king, u'uu David, Jesse dani uruu. Tominkaru kian David dau'an. 'Aizii oikoda pidan onaudapanii, na'iki onyukunuu kawana'ati'o. Usha'apanum kau'an usha'apatan nii ipai aimaakan na'apa o'aipan kawana'ati.'

²³"Kotua'iki uruu dauna'an Jesus shakatan, uruu King David Takaan-daunu'u naa. Uru'u naa tawuru'u Tominkaru kowaadauzoniaz padyuuda'azon

kazannaata'o nii papidanannao Israelitenaouz. ²⁴ Jesus sakadan ua'ii pakau-dinan, John chi'ikapan na'iki ukakuwaapatinan ipai Israelitenaou ati. Udyuudan itanawatinan ipai oia'o ai, na'iki ichikaawunuin kizi. ²⁵ John ipaian ua'ii pakaudin-kizi, ukian pidannao ati. 'Kanom uzauda-kidan ôgaru? Ôgaru u'itiiman tawuru'u Tominkaru kowaadauzoniaz padyuuda'azon? Aonaa uruu mani ôgaru, mazan kaini'iki'o ni'i naa pa'an uwa'atin. Uruu umanawunu'o manawun pidan. Ôgaru aonaa manawun ôturuan ôso'otan udazkidi u'ati.'

²⁶ "Uabata ôkuwaa ôiribannao, ipai unao Abraham dani-daunnao! Na'iki unao Gentilenao, taapainaoz Tominkaru umanawunu'o nii, uabata ôkuwaa kapam! Di'oraz kuwai kazannaatin-karu daua'oraz, ipai waunao ati'o udyuuda-ka. ²⁷ Jerusalem sannao, na'iki izowaunaanao aonaa iaitapan Jesus wuru'u kazannaatin-kinaiz. Na'iki aonaa iaitapan na'apa'oram daua'o tawuru'u Tominkaru prophetin saadanii kida kianuz, tawuru'u iabatautaniaz padamata uaita-ka ipai Sookapa-karu Kamoon dono. Mazan upu'u zii imishian naa tawuru'u prophetnao saadauzonii kidaz, pazowii-kidan ida'an Jesus. ²⁸ Aonaan pu'u iikodan dikauda'o nii aimaakan usha'apatan, pazowii-kida-kinaa niizu. Mazan upu'u zii tuukii idyuudan Pilate zowii-kidan Jesus, atii mishi uzowii-ka. ²⁹ Ipaian dauna'an pasha'apaapan ipai aimaakan wuru'u Tominkaru paradan kowaadauzoniaz udau'an. Uru'u naa itoka-kidan naa unanaa cross paawa iki, na'iki imuudan naazu pabaaranaa iti. ³⁰ Mazan Tominkaru kakuda uruu powaa iti, na'iki ukadishita uruu pabaaranaa iki. ³¹ Jesus kadishitan dauna'an, mapuda utukapa-kidinan pidannao ati wuru'u wa'atiinaouz utuma Galilee Baara iki Jerusalem ati. Inaou'u naa kai kakuwaatina'o nii udau'u ipai Jewnao ati.

³² "Aizii di'i ôgaru, na'iki Barnabas kaawan, wakaawa-kidan Kaimana'o Kuwai unao ida'ati: Tawuru'u Tominkaru kowaada-kidauzoniaz pasha'apata'azon wadokozu-daunnao ati, aizii kai'i naa umishian wuru'u pasha'apata'azoniaz. ³³ Waunao idani-daunnaou'u naa, uruu idi aizii watukapa'a naa mishi umishian paparadan, ukadishita-kidan ida'an Jesus pabaaranaa iki. Kaina'a sha'atii saada-kariwai Jesus daua'o Psalm 2 ida'a, kaikapa'a:

'Pugaru ôdani,
pudaruitan ôgaru aizii.'

³⁴ "Na'iki Tominkaru kian koshan ukadishita-kidan dauna'an uruu pabaaranaa iki, aonaa na'apainim nii umawakauzon powa'a. Kaina'a usaadinpan udau'u kaikapa'a:

'Mishi'o nii ôtaan pu'ati wuru'u kaimana'oraz manawun aimaakan,
ôkowaadauzoniaz ôtaa'azon King David ati.'

³⁵ "Na'apa sha'atii tawuru'u saadapa'o Psalms kianuz pasaadanii ida'a:
'Aona'o nii pukashaapan wuru'u kaimana'oraz manawun pupoituru
dyupushan pabaaranaa ii.'

³⁶ "Mishi David kaimana'o ukazowautapan papidanannao na'apa Tomin-karu aipan kawana'ati. Mazan bauda'apa kamoo umawakan. Na'iki unanaa muuda-ka padarunnao baaranaa ii. Atii udyupushan na'ii. ³⁷ Mazan Jesus, wuru'u ukadishita-kidaniaz pabaaranaa iki, aonaa pa'an ukashaapan udyupushan pabaaranaa ii. ³⁸ Ôiribannao, ôaipan ipai unao aitanpan, Jesus

ida'ana'o pidan oian mainaabata-kao. ³⁹ Aonaa turuu pu'orian kida mainaabata-kao pumishidan ida'an Moses kakinaori kida. Mazan soo pumishidan ida'an Jesus pu'orian mainaabata-kao, na'iki Tominkaru dakotan pugaru kaimana'o pidan nii. ⁴⁰ Uzaudinpa'a naa pa'i, umamishidakan an mishi'o nii aimakaan sha'apan u'ati na'apa Tominkaru prophetinnao saadauzonii kawana'ati. ⁴¹ Tawuru'u ikianuz.

'Uabata, unao dakoopainao Tominkaru,
 Tuukia'o nii udi'itipan.
 Kai ōsha'apatan nii umanawunu'o aimakaan.
 Pidan tiwaan an pakowaadanuzu,
 upu'u aona'o nii umishidanuzu,
 atii na'apa'o nii umawakan.'"^u

⁴² Udauna'an Paul na'iki Barnabas ipaian naa pakakuwaapan. Ikoditan pu'u synagogue iki, pidannao pishaan idyaun, marii kizi iwa'atin koshan ba'oran Sookapa-karu Kamoon dono, usha'apanum kau'an iabata'azon powa'a zii wuru'u ikuwaa kidaz. ⁴³ Ikoditan dauna'an iriba Jewnao da'anan Paulnao, na'iki iriba kapam Gentilenao wuru'u mishidainaouznaa Tominkaru Jewnao kawan, inao da'anan kapam Paulnao. Na'ia'a naa Paulnao paradan pidannao ati na'iki ikakinaowan naa idyaun. Marii kizi ma'ozaka itaapan panyukunuu, panyukunuitapan ida'an Tominkaru kamunanun pa'ati.

⁴⁴ Ba'oran Sookapa-karu Kamoon dono iriba, iriba kawiiiziinao wa'atin synagogue ati, iabata'anan Naobanai Tominkaru Paradan. ⁴⁵ Kaina'a pabi'i kida Jewnao, itukapan idi wuru'u iriba, iriba pidannao kaawan, sariapa ikishauzin Paulnao ati. Uruu idi tuukii idakoopan Paulnao kuwaa na'iki tuukii kapam idakoautapan Paulnao kakiba'azonna'o ida'an. ⁴⁶ Mazan ma'ozaka Paul na'iki Barnabas paradan i'ati kaikapa'a: "Unao ati'o mishi'orai-man wakowaada'azon kiwiin wuru'u Tominkaru Paradanuz, mazan tuukii ukashadanuzu. Ukau'an uaipan ati'o karikaonan wuru'u umaaiipakanuz karikaonanuo kakupa-kinai. Ukau'an wamakon ni'i naa unao ai, na'iki watuzutinan ni'i naa aizii Gentilenao di'iti. ⁴⁷ Kaikapa sha'atii tawuru'u Naobanai Tominkaru paradan kiauonuz padamata ipai waunao ati. Ukian,

'Ōzaamatan pugaru kanadapa'o nii Gentilenao ati,
 pugaru kizi tukapa-kida kazannaatin-kinai ipai pidannao ati,
 ikazannaatin-kinai nii pa'orian ai.'"

⁴⁸ Gentilenao abatan idi wuru'u parada-karuz na'apa, tuukii ikonaukian na'iki tuukii inaubaan wuru'u Naobanai Tominkaru Paradanuz. Na'iki wunaou'u zaamata-kariwainaouz karikaonanuo kakupa-karu di'iti, inao pa'an tuukii imishidan. ⁴⁹ Uruu idi kuwai Naobanai daua'o iribainan uruu wiizai baara ii aka.

⁵⁰ Mazan Jewnao, wuru'u mamishida-kainaouz kuwai, tuukii ito'oran. Uruu idi ikimudan naa na'ii sannao, daonaioranao umanawun-tinpainao kidaz, na'iki zunnao, kapuraataniinao kidaz na'iki toriinpauzonaouz Tominkaru ati. Ikimudan idyaun tuukii, ito'ora kizi Paul na'iki Barnabas ati. Mishi'i naa mishi pidannao to'oradinan Paulnao ati, atii ikashanauan idyaun pawiiizi iki. ⁵¹ Uruu idi Paul na'iki Barnabas wao-kidan kaiman-daun imi'i padazkidi

di'iki. Uruu ida'an itukapa-kidan aonaa mishi pidannao aipan na'iki aonaa iabata'azon ikuwaa. Udauna'an imako'okan naa Iconium iti. ⁵² Mazan konaukii pa'an iwa'akan wuru'u mishidainauz na'iki wuru'u zaamatainao kidaz Kaimana'o Kuwai panyukunuu iti. Usha'apanum kau'an kaina'a'a naa pa'an Kaimana'o Doronaa inyukunuu ii.

Paul na'iki Barnabas kakuwaapatinan dono'o Iconium ii

14 ¹ Paul na'iki Barnabas kaawan Iconium iti. Na'apa koshan aimakaan sha'apan Antioch ia'o kawan. Imorotan synagogue iti Sookapa-karu Kamoon dono. Ma'ozaka ikowaadapan Kaimana'o Kuwai Jesus dau'u. Uruu dono iriba, iriba Jewnao na'iki Gentilenao mishidan wuru'u kaimana'oraz kuwai. ² Mazan kaina'a pabi'i kida Jewnao, aona'o pa'an imishidan. Uruu idi ito'oradan tuukii Gentilenao Paul na'iki Barnabas ati. ³ Upu'u mazan Paulnao na'ian kotua'iki zaa pidannao tuma. Aonaa itarian, mazan ma'ozaka ikakuwaapan, ipai ikowaadan i'ati Naobanai kamunanun, na'iki ukamarainapanun dau'an. Naobanai Tominkaru aipan idi pidannao aitapan mishi'o wuru'u Paulnao kuwaa kidaz, sariapa uma'ozakadan idyaun. Uruu idi isha'apata umanawun kida'o aimakaan wuru'u aona'oraz pidan ka'iitan pasha'apatan.

⁴ Uruu dono, uruu wiizai di'ii aonaa pidannao mishidan patumaaka. Ba'orainao na'apa inyukunuu Jewnao paradan kawana'ati, ba'orainao apostlenao paradan kawana'ati. ⁵ Udauna'an pabi'i kida Gentilenao na'iki Jewnao wuru'u to'orainauz, miitiniipan naa ipai pazowaunaanao tuma. Iaipan pa'antamikit na'iki pazowian Paulnao, paboowan ida'an idyaun kuba idi. ⁶ Mazan Paul na'iki Barnabas abatan idi na'apam pasha'apata'azoo-kao, sariapa imakon atii Lystra na'iki Derbe iti, Lycaonia Baara ii aka'oraz wiizainao, na'iki imakon kapam ba'oran wiizainao sodi kida di'iti, maonapainauz udazaba an kida. ⁷ Na'ii aka'a naa ikowaadapan Kaimana'o Kuwai.

Na'apam Paulnao taapa-kao Lystra ii

⁸ Lystra ii, kaina'a daonaiora aonaa na'apainim uchi'ikauzon pashakatan di'iki'o. ⁹ Aizii Paul kakuwaapatinan dono, na'ia'o wuru'u machi'ikaka'oraz daonaiora sakanatapan, uabatapan wuru'u kaimana'oraz kuwai. Paul tukapa, na'iki uaitapa tuukii umishidan wuru'u kuwaiz, na'iki uaitapa, umishidan idi turua'o nii uchi'ikan. Uruu idi Paul awunuupan sariapa uawun iti. ¹⁰ Na'apain ukian u'ati ma'ozaka'o ida'an, "Pukadishita!" Sariapa mishi ukadishita'akan na'iki uchi'ikaadanaa'akan naa.

¹¹ Pidannao tukapan idi Paul sha'apatan aimakaan na'apa, tuukii idi'itinpan na'iki iparadan diiwa pa'atiaaka kida, paparadan Lycaonian ida'an. Kaikapa'pa wuru'u ikianuz: "Aaa, watominkarunnao wuru'u kaawa'oraz wa'ida'ati aokazi iki, na'apa pidan kawan iaidinpan." ¹² Uruu idi idakotan Barnabas Zeus kii, patominkarun uu kawan. Aizii Paul Hermes kii idakotan, ba'oran patominkarun uu kawan. Usha'apanum kau'an Paul uruu wuru'u kakuwaapatina'oraz manawun. ¹³ Kaina'a faadaa, uruu tominkaruniitapa'o Zeus. Kaina'a utominkarun dapu paniba itinapu wiizai ai. Uruu faadaa baokopa pidannao tuma, ina'akan naa kazotinao na'iki soosoi kida wiizai awautapa-kinao paniinomizinaa di'iti. Uruu ikawaoda'azon naa kazotinao Paulnao ati, na'apa pasha'apatauzon kawan patominkarunnao ati.

¹⁴Paul na'iki Barnabas abatan idi wuru'u īsha'apata'azonuz aimaa-kan kaikapa'a, sariapa īkuzuuan pakamichan pakasha'oran idi. Udauna'an kadimana'o ida'an īmako'okan pidannao bii iti. Na'ia'a naa īkian pidannao ati ma'ozaka'o ida'an. ¹⁵“Kandii nii usha'apata'azon aimakaan wa'ati kaikapa'a? Waunao pidannao kapam na'apa'o unao kawan. Wakaawan da'ati'i wana'a-kan Kaimana'o Kuwai, umarina'ata kizi na'iki umuuda kizi'i naa oia'o, na'iki wuru'u mazan-kida'oraz karikaonan aimakaan usha'apaapan. Utanawatin kizi'i naa pa'an mishi'o Tominkaru di'iti, uruu karikaonan'oraz ukakupan. Uruu toma'oraz aokazi na'iki imi'i baara, paran na'iki ipai aimakaan-nao wuru'u mashaapainauz wunu baoko'o, na'iki imi'i baara an kida'oraz. ¹⁶Kotua'a naa Tominkaru kashaapa pidannao mashaapan na'apam karikaonan paaipan kawana'ati, ¹⁷mazan karikaonan utukapa-kidan pakaina'an ī'ati pakamunan-kidan ida'an īdyaun.

“Atii di'i, udyuuda wunu unao paoriba kida kaaka-kinaa nii, na'iki utaa pabi'inaaka kida uwanyukunuu nii. Na'iki utaa konaukii-kinai unyukunuu iti,” ukian ī'ati. ¹⁸Paul kowaadan pu'u kaikapa kida'o aimakaanu'u, mazan upu'u kasha'apannaa pidannao sookadan wuru'u pakawaoda'azonuz kazoti Paulnao ati.

¹⁹Kaina'a Jewnao wa'atiinao Antioch iki, Pisidia Baara ia'oraz na'iki ba'orainao wa'atin Iconium iki. Īnao kaawan naa Lystra ati, na'ia'a naa īkaki-naowan pidannao īto'ora kizi Paulnao ati. Atii mishi pidannao na'apatan panyukunuu īparadan kawana'ati. Uruu idi ipai baokopa pidannao to'oradinan, na'iki īboowautapan naa Paul tuukii kuba kida idi. Udauna'an īkozoota'akan naazu na'iki īkabootankan naazu donoi dawun itinapu ī'itiiman mawaka'ora'a naa uruu. ²⁰Sariapa mishidainao makon ītukapa'ananuzu na'iki īkasaba'ukinan naa u'ida'ati, upu'a naa mazan ukadishitan koshan. Udauna'an ukiwan naa powaa iti donoi iti. Ba'oran kamoo Paulnao makon naa Derbe iti.

Paul na'iki Barnabas kiwan Antioch iti

²¹Derbe ii īkowaadapa'akan Kaimana'o Kuwai, na'iki iriba, iriba pidannao mishidan īkuwaa Jesus dau'u. Udauna'an īkiwan naa koshan Lystra iti, udauna'an Iconium iti, udauna'an Antioch iti wuru'u Pisidia Baara ia'oraz wiizai. ²²Ipai uruu wiizai kida di'ii, īma'ozakadan mishidainao kida nyukunuu, ma'ozaka kizi īmishidapan. Kaikapa'o wuru'u īkianuz ī'ati: “Ipai waunao wabaiaapan nii kasha'ora kida'o aimakaan, na'iki wapataka'uta-kao nii kaimana'o dikin ii karikaonan. Wabaiatan bii a'o nii kasha'ora'o wuru'u wamoro-tinanuz Tominkaru naobanai-tinapa-kizi.”

²³Ipai mishidainao wiizi kida kawana'ati, Paulnao zaamatan naa pabi'i kida mishidainao choochi zowaunaanao nii. Īzaamatan dauna'an wuru'u kazowautapainao nii, ītoriinpan naa Naobanai Tominkaru ati, marii kizi utaapan īdyaun na'iki ukazannaatapa kizi ipai wuru'u mishidainauz. Uruu dono isanadinpan Tominkaru ati patoriinpan pu'u.

²⁴Īpaian dauna'an pakakuwaapatinan wiizai kida kawana'ati wuru'u Pisidia Baara ii aka'oraz, īmakon naa ba'oran amazada iti dakota-kariwaiz Pamphyilia kii. ²⁵Uruu amazada baara di'ii kaina'a wiizai dakotapa-kariwai Perga kii. Na'ii aka'a naa koshan īkowaadapa'akan kuwai Jesus dau'u. Uruu

dauna'an idobatan naa koshan atii paran danoma itinpu'u wiizai di'iti, dakota-kariwaiz Attalia kii. ²⁶Na'iki'i naa izaamatan udaru'o kanawa, na'iki ikiwan naa koshan Antioch iti, wuru'u Syria Baara ia'oraz. Na'ia'o sha'atii tawuru'u pidannao toriinapanuz na'iki ipishaanuz Tominkaru, marii kizi ukamunanun na'iki ukaminka'utan Paulnao. Uruu kaudin-kizai'i naa wuru'u iipaianiaz.

²⁷Ikaawan dono'o naa Antioch iti, ibaokopatin-kidan naa ipai wuru'u mishidainaouz, ikowaadan naa i'ati ipai daunuuda'u na'apam Tominkaru kaiwaan idyaun na'iki na'apam usha'apatan aimaakan kida inao ida'an. Ikowaada kapam na'apam Naobanai Tominkaru taa'a naa aizii Gentilenao mishida-kinaa nii Kaimana'o Kuwai, uruu idi iriba imishidan. ²⁸Kotua'iki Paulnao na'ian mishidainao tuma.

Miitiniapa-karu Jerusalem ii

15 ¹Uruu daarna'an Judea Baara iki'o daonaioranao wa'atin atii Antioch ati. Na'ia'a naa itominapa-kidan mishidainao. Ikian i'ati, "Aonaa turuu ukazannaatinan u'oian ai, soo uchoota-kidinan" an Moses kakinaori kawana'ati," ikian i'ati. ²Uruu dikin ii tuukii Paul na'iki Barnabas kashadaakapan ituma. Sariapa mishidainao di'itinpan, na'iki ibauda'apatan panyukunuu marii kizi Paul, Barnabas na'iki Antioch ikiinaouz pidannao makon baokopa Jerusalem iti, ipishaanaka kizi apostlenao na'iki choochi zowaunaanao na'ii. Iabata kizi na'apam ikian na'apa kida'o aimaakan dau'an.

³Uruu idi na'apa'a naa mishi mishidainao dyuudan idyaun Jerusalem iti. Aizii pamakopa-kizi an ikakuwaapa'akan mishidainao wiizi kawana'ati kida, Phoenicia Baara ii, na'iki Samaria Baara ii kapam, ikowaadapa'akan i'ati na'apam Gentilenao zaamatan naa mishi'o Tominkaru panaobanaa nii kapam. Tuukii mishidainao konaukii-kidan wuru'u ikuwaa kidaz.

⁴Na'iki'i naa koshan imakon atii ikaawan Jerusalem iti. Tuukii mishidainao na'iki apostlenao, na'iki choochi zowaunaanao, konaukii-kidan ikaawan. Ipai inao ati, ikowaadan naa na'apam Tominkaru kaiwaan idyaun na'iki usha'apata-kidan aimaakan kida inao ida'an. ⁵Mazan kaina'a kapam Phariseenao mishidainaou'u naa Jesus. Inao kadishitan na'iki ikian, "Marii mooko pa'i Gentilenao chootin Moses kakinaori kawana'ati."

⁶Uruu idi apostlenao baokopa choochi zowaunaanao tuma, ikadakotinan na'iki idi'itapan tuukii wuru'u na'apa kida'oraz aimaakan dau'an. ⁷Atii tomunu'iki ikashadaakapan. Udauna'an Peter kadishitan na'iki ukian i'ati, "Oiribannao, unao uaitapa na'apam Tominkaru zaamatan ogaru kiwiin unao bii iki, kowaadapa'o nii Kaimana'o Kuwai Jesus dau'u Gentilenao ati. Uaipan idi iabatan wuru'u kaimana'oraz kuwai, na'iki imishida kizi'i naa. ⁸Tominkaru, aitapa'oraz ipai pidannao nyukunuu, uruu wuru'u zaamata'o-raz Gentilenao. Utukapa-kidan pazaamatan idyaun, utaan ida'an Kaimana'o Doronaa i'ati, na'apa pataan kawan waunao Jewnao ati. ⁹Tominkaru ati, aonaa inao pidannao pana'an waunao ai. Imishidan idi uruu, uchikaan i'oian. ¹⁰Mazan kandii nii mooko ukashadan wuru'u Tominkaru sha'apatani kidaz,

wuru'u utomanuz aimaakan dadara'o manawun Gentilenao ati, wuru'u mishidainauz naa? Mishi waunao aonaa waka'iitan washa'apatan na'apa kida'o aimaakan, atii wadoko-kozu-daunnao ati dadara kapamaz. ¹¹ Aonaa wakazannaatinan na'apa kida'o ida'an. Wamishida wakazannaatinan soo Jesus wanaobanaa kamunanun ida'an, na'apa kapam inao mishidan kawan."

¹² Ipai wuru'u kasaba'ukinpainaouz pidannao na'ii, mashaa iabatapan Barnabas na'iki Paul kowaadautan na'apam Tominkaru kaiwaan idyaun usha'apata-kidan idi umanawun kida'o aimaakan, aona'oraz turuu pidan ka'iitan pasha'apatan. Isha'apata pabi'inaaka kida aimaakan Gentilenao ati iwiizi ii aka. ¹³ Ipaian dauna'an pakadakotinan, uru'u naa James kadishita'akan na'iki ukian, "Uabata o'paradan o'ribannao! ¹⁴ Aizii waabata Simon Peter kowaadan na'apam Tominkaru tukapa-kidan pakamunanun uruu zi'o Gentilenao ati, uzaamatan ida'an ibii iki papidanannao nii. ¹⁵ Na'apa kotu'u Tominkaru prophetinnao saadauzonii kawana'ati manawun, waabatan wuru'u aimaakan kida sha'apanuz naa kai. Kaikapa'a tawuru'u Tominkaru paradan saadauzo-kaoaz:

¹⁶ 'Uruu dauna'an o'wa'atin nii koshan,' Naobanai kian.

'Osaabaan nii powaa iti King David naobanai-tinapa-kizi, kaboo'i'ii-kariwaiz na'apa kabaun kawan.

Mazan o'saabaan niiz na'iki okadishita-kidan niizu ma'ozaka powaa iti.

¹⁷ Uruu dono ipai pabi'inaaka kida'o nii pidannao wa'atin o'ida'ati.

Pabi'i kida Gentilenao, wuru'u o'zaamataninaouz naa o'pidanannao nii, ipai'o nii iikodinan o'garu.'

¹⁸ Kii Tominkaru kiauzon,

kotua'ora'a naa ukowaada-kidan pasha'apata'azon wuru'u na'apa kida'oraz aimaakan."^w

¹⁹ Powa'a zii James kian, "Ukau'an o'ribannao o'di'itinpan kaikapa'a, aonaa o'itiiman turuu washa'apata-kidan dadara'o manawun aimaakan wunao ati'i Gentilenao, tanawatinainauz naa Tominkaru ida'ati. ²⁰ Mishi'oraiman wasaada pa'an kaarita i'idi'iti, aonaa kizi inikan wanyukunui taa-kariwaiz ba'oran kaduz tominkaru ati. Na'iki aonaa kizi daona'ora na'iki zun kiaapakaan pamamazidakan pu'u. Na'iki aonaa kizi inikan izai, oo aimaakan dunaa wuru'u dyukuruuta-kariwaiz uzowii-kao. ²¹ Usha'apanum kau'an kotua'ora'a naa wuru'u Moses kakinaori kida aitaapauzo-kao ipai Jewnao ati synagoge ii, Sookapa-karu Kamoon kawana'ati. Ipai'ora'a naa uruu kakinaorii kida kowaada-kao, ipai Jewnao wiizi kawana'ati."

Kaarita saada-kao Gentilenao ati'o

²² Uruu dauna'an apostlenao, choochi zowaunaanao, na'iki ipai mishidainao wuru'u Jerusalem iainauz baokopa imiitiniipan, iaipan padyuudan daona'oranao mako'o nii Paulnao tuma Antioch iti, ina'aka kizi kuwai mishidainao di'iti. Uruu idi i'zaamatan Judas, Barsabbas kia'oraz udakotapa-kao na'iki Silas, inao ipai mishidainao aitananii kaimana'o ikaduz kida. ²³ Inaou'o nii na'aka kaarita, kaikapa'o usaada-kao'a:

w 15:18 Aonaa kabaun dau'ana'o mani wuru'u kadakotin-karuz da'a'a, mazan King David takaan-daun naobanai-tinan dau'ana'o pa'an. Uruu ma'ozaka'o nii ukazowautapan powaa iti.

“Tosh wairibannao. Di'oraz kaarita waunao apostlenao na'iki choochi zowaunaanao di'iki'o. Wasaadan kaarita unao wairibannao Gentilenao ati'o, mishidainaoz naa Jesus, mashaapainaoz Antioch ii, Syria Baara ii aka na'iki Cilicia Baara ii aka'oraz.

²⁴ “Waabata kaina'a daonaorianao waunao bii iki'o makon unao bii iti na'iki waabatan tuukii itowauda'utan unao pakuwaa ida'an. Aonaa wadyuudan ina'akan na'apa'o kuwai unao di'iti. ²⁵ Uruu idi wabaokopatinan da'a'a, na'iki wakadakotinan na'apa kida'o aimaakan dau'an. Atii mishi ipai wabauda'apatan wanyukunuu, wadyuuda kizi pidannao, kakuwaapa'ana'o nii unao ati. Ukau'an imakon nii Paul na'iki Barnabas tuma wamarainapaniinaouz tuukii. ²⁶ Inao baita'oraz kichana'iki-kii kida'o wanaobanaa Jesus Christ kaudin-kizi dau'an. ²⁷ Ukau'an uabatan nii kaimanaiman Judas na'iki Silas dako iki na'apam wanyukunuu unao dau'an, na'apa'o nii uabatan wakaaritan ida'a'o kawan.

²⁸ “Kaimana'o Doronaa aipan kawana'ati, na'apa kapam wanyukunuu, aonaa turuu washa'apata-kidan dadara'o manawun aimaakan unao ati. Mazan di'i pa'an aimaakan kida wakowaadan aona'o nii turuu unao sha'apatan: ²⁹ Mana'a unika'ana'a wanyukunui taa-kariwaiz ba'oran kaduz tominkaru ati. Na'iki aonaa unika'ana'a izai oo aimaakan dunaa dyukuruuta-kariwai uzowii-ka. Na'iki aonaa turuu daonaiaora na'iki zun kiaapaakan pamamazidakan pu'u. Uizo'atin an ipai wuru'u kakinaoriiz, kaimana'o wuru'u. Uruu ukaduz, atii ba'oran dono,”

kia'o wuru'u isaadanuz kaarita.

³⁰ Udauna'an Paulnao na'iki wuru'u dyuuda-kariwainaoz ituma, makon naa atii ikaawan Antioch iti. Ikaawan dauna'an ibaokopatin-kidan naa ipai mishidainao na'iki itaan naa wuru'u saada-kariwaiz kaarita i'ati. ³¹ Na'ia'a naa mishidainao itaatan wuru'u kaaritaz. Tuukii mishidainao konaukian, na'iki inyukunuu ma'ozakadinan powa'a zii paabatan idi wuru'u kaimana'o'oraz kakinaorii.

³² Aizii Judas na'iki Silas, prophetnaouz, ikakuwaapan naa i'ati na'ii. Tomunu'iki ikadakotinan i'ati, ima'ozakadan inyukunuu, ma'ozaka kizi itaapan pamishidan Tominkaru. ³³ Ina'ian zii ituma atii kotua'iki zaa, ba'oran dono zii ikiwan. Ikiwan dono'o naa konaukii mishidainao dyuudan idyaun powaa iti, wunao di'iti'i iiribannao, dyuudainaoz idyaun. ³⁴ [Mazan Silas, una'ian zii pa'an.]^x ³⁵ Aizii Paul na'iki Barnabas na'ii zii pa'an iwa'akinan. Uruu idi baokopa'a naa mishidainao kida tuma ikaudinan na'ii, ikakinaopan na'iki ikowaadapan naa Tominkaru paradan pidannao ati. Atii kotua'iki zaa ina'ian mishidainao tuma.

Paul na'iki Barnabas buutaakapan

³⁶ Uruu dauna'an, Paul kian Barnabas ati, “Wamako koshan ipai wiizai kida kawana'ati, wakowaadapa-kiziz Tominkaru paradan. Watukapa kizi na'apam naa mishidainao kida mashaapan.” ³⁷ Uruu idi Barnabas na'aka'azon John Mark. ³⁸ Mazan Paul aonaa unyukunuu na'apan, usha'apanum kau'an aonaa John Mark ipaian pakaudin-kizi utokon iti, ikakuwaatinan dono'oraz

x 15:34 Kiwiini'o saada-kariwai ida'a, aonaa di'oraz saadinpanu'u.

amazada kawana'ati kida. Pamphylia ii sha'atii uwa'akan idyaun, upadan-tanuz naa powaa iti Jerusalem iti. ³⁹Uruu dikin ii tuukii ikashadaakapan, atii ibuutaakapan. Upu'u mazan Barnabas na'akan John Mark na'iki imakon sariapa Cyprus iti. ⁴⁰Mazan Paul, uzaamata pa'an Silas pamin-makon nii. Uruu dono mishidainao, wuru'u Antioch iainaoz toriinan naa Tominkaru ati, marii kizi ukamunan-kidan Paul na'iki Silas. Uruu dauna'an imakon naa. ⁴¹Na'iki'i naa imorowautapan ipai mishidainao wiizi kida kawana'ati, wuru'u Syria Baara an kida'oraz atii Cilicia Baara ii aka. Ipai ima'ozakadan mishidainao.

Timothy makon Paul na'iki Silas tuma

16 ¹Na'iki'i naa koshan Paulnao dobatan atii Derbe iti, udauna'an Lystra iti. Lystra ii kaina'a mishida'o daonaiora mashaapan, Timothy kia'o u'uu. Udaru Jewaba na'iki mishida'o kapam oroo. Udaru, Greek pa'an uruu. ²Ipai mishidainao Lystra iainao na'iki Iconium iainao kida, kaiman pa'idiwaru iparadan Timothy dau'an. ³Paul na'aka'azon Timothy kakuwaapatina'o nii patuma. Mazan ipai Jewnao mashaapainao na'ii aitananii Timothy daru aonaa Jew mani. Uruu idi Paul choota-kidan Timothy kakinaorii kawana'ati Moses taaniaz Jewnao ati. ⁴Uruu dauna'an imakon naa na'iki ikakuwaapatinan naa mishidainao ati donoi kida kawana'ati. Kaiman-daun ikowaadan kakinaorii kida dau'an, tawuru'u Jerusalem ia'oraz apostlenao, na'iki choochi zowaunaanao aipaniaz ipai mishidainao kida izo'atin. ⁵Uruu idi tuukii mishidainao ma'ozakadan pamishidan na'iki kadiman kapam iiribainan.

Paul dapada-kao Macedonia iti

⁶Uruu dauna'an imakon naa koshan. Mazan sariapa idobatan Phrygia na'iki Galatia Baara an. Usha'apanum kau'an aonaa Kaimana'o Doronaa kashaa-pan ikakuwaapan Asia Baara ii aka. ⁷Na'iki'o idobatan atii ikaawan Mysia Baara sakadin-kizi iti. Na'iki'o itiwaan pamakon Bithynia Baara iti. Mazan Kaimana'o Doronaa, Jesus di'iki'o, mashaatan koshan idyaun, aonaa turuu ikakuwaapan na'ii'aka. ⁸Uruu idi idobatan naa sariapa Mysia Baara an, atii ikaawan wiizai Troas iti, paran danoma ia'oraz. ⁹Uruu marutan ida'a Paul tukapan pazanda'awun ii Macedonia san kadishitapan baza itinapu na'iki tuukii upishaan Paul marii kizi utaraukan pawizi ati. Kaikapa'a wuru'u pidan kianuz: "Puwa'ati da'ati'i Macedonia ati, tuukii waaipan pukaminka'utan waunao!" ¹⁰Paul kowaadan dauna'an pazanda'awun, uru'u naa waminziwa'akan naa. Usha'apanum kau'an waaitapa Tominkaru aipan wana'akan Kaimana'o Kuwai Macedonia Baara sannao di'iti.^z

Lydia, Philippi sanaaba zaamatan Jesus panaobanaa nii

¹¹Wazaamatan dauna'an kanawa Troas iki, wamakon naa. Uruu dono wasookadin-kida-kao Samothrace ii. Ba'oran kamoo wadobatan naa

y 16:3 *choota-kidan*: Putukapa 'chootin-karu' dau'a'o, kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii. z 16:10 Troas iki Luke baokopatinan Paulnao tuma. Uruu Luke saadanii wuru'u di'oraz kaarita'a. Uruu idi masha'apakiaka watukapan verse 10 ida'a "wa" oo "waunao" kaiwaa-kao.

koshan atii wakaawan Neapolis iti, Macedonia Baara sakadin-kizi ia'oraz.¹² Udauna'an wadobatan Macedonia Baara an wakidiba ida'an, atii wakaawan umanawunu'o donoi, Philipi iti. Na'iki uruu wiizai di'ii, Rome ikiinao pidannao kazowautapa'o na'ii. Iriba kamoo wana'iipa'akan pidannao tuma.

¹³ Sookapa-karu Kamoon dono, wamakongan donoi dawun ii, wa'ozidanoma itnapu. Waaipan watukapan na'iam Jewnao toriinpauzon. Waikoda zunnao kasaba'ukinpan toriinpa'anainao Tominkaru ati. Uruu idi na'ia'a naa wasakanatan, na'iki wakakuwaapan naa i'ati. ¹⁴ Kaina'a zunaaba abatapainao bii'i, Lydia kia'o o'uu, Thyatira iki'o owa'atin. Oroo selliipauzo kawinipina'o kamicha mada kida. Na'iki oroo toriinpauzo Tominkaru ati. Uruu dono kaimanaiman Tominkaru da'atan onyukunuu, ozaamata kizi ipai wuru'u Paul kuwaa kidaz panyukunuu. ¹⁵ Na'iki uruu dono oroo, na'iki ipai pidannao mashaapainao otuma odapu ii chikaawunuinan. Ochikaawunuinan dauna'an, ona'akan waunao padapu iti. Okian wa'ati, "Ōaipan usookadinankan ōdapu ii. Umishidan an wuru'u ōmishidanuz naa Naobanai Jesus, umakon nii ōdapu iti," okian. Atii mishi ona'apatan wanyukunuu. Uruu idi wamakong odapu iti.

Paulnao taraa-kao Philipi ii

¹⁶ Bauda'apa kamoo, wamakongan pu'u toriinapa-kizai iti, waikodapan poi-toruiaba. Oroo oia'o doronai zaamatapanii. Uruu aipan ati oaitapa pakowaadapan kanoma'o nii sha'apan pidan ati diina'iti'i. Dobata puraata oikodan panaobanaanao ati pakowaadapan ida'an na'apa kida'o aimakaan. ¹⁷ Kari-kaonan oda'anapatinan waunao na'iki okadakoinpan kaikapa'a: "Di'oraz daonaioranaou'u, ina mishi'oraz na'iki umanawunu'o Tominkaru poitoru-nao, ikowaadapan unao ati na'apam nii kazannaatin-karu oia'o ai." ¹⁸ Iriba kamoo wuru'u ona'apainapanuz wadawu'ati atii Paul kashadinan. Sariapa utanawatinan o'idi'iti na'iki ukian oia'o doronai ati, "Jesus Christ ma'ozakan ida'an ōkian, pukodita o'idi'iki." Sariapa mishi oia'o doronai kodita'akan o'ai.

¹⁹ Aizii onaobanaanao wuru'u kaiwaapainauz oroo aita'apa'akan naa wuru'u oia'o doronai so'ota'aka-kaoz naa o'ai na'iki iaitapa aona'o ni'i naa powa'a paikodan puraata o'ida'an. Uruu idi tuukii ito'oran, sariapa izaamatan Paul na'iki Silas, na'iki ikozootan naa idyaun kootowapa-kizai iti. ²⁰ Na'iki idyuudan naa ikadishitan Rome iki'o naobanainao kanaapu iti. Na'ia'a naa ikaakapaan idyaun kaikapa'a: "Di'oraz daonaioranaou'u Jewnao. Aonaa ikaimanan, itomapan dikauda kida'o aimakaan ipai pidannao ati da'ana'a wawiizi an kida. ²¹ Ikowaadapan pana'a kida'o kakinaorii wakakinaorinaa ai. Waunao Rome di'iti'o wazaamatinpan na'iki waizo'ati ipai Rome iki kida'o kakinaorii, uruu idi aonaa turuu wada'anan wuru'u ina kaduz kidaz," ikaianan. ²² Udauna'an ipai baokopa pidannao to'ora'akan naa Paulnao ati na'iki izowiautapa'akan naa idyaun. Sariapa naobanainao dyuudan soldyaanao zaamatan Paulnao, na'iki idyuudan ikuzuuan ikamichan, na'iki marii kizi iba'izii-kao tuukii. ²³ Uruu idi soldyaanao ba'izian idyaun tuukii, tuukii. Uruu dauna'an ina'akan naa idyaun taraa-kizai iti, na'iki idyuudan naa taraa-kizai taapiki taratan idyaun na'iki udadarada kizi paniinom kaimanaiman. ²⁴ Padyuudakao kawana'ati, taraa-kizai taapiki kabootan naa idyaun taraa-kizai nazo iti, uzikonu'ia'o di'ii umuudan idyaun. Na'ia'a naa umuudan itaba'u kida udaru'o na'iki kimisha'o atamun kida sakoda iti.

²⁵Tomun-zikon dono Paul na'iki Silas toriinpan na'iki ikunuitinan Tominkaru ati. Ipai ba'oran taratapa-kariwainao pidannao abatapan idyaun. ²⁶Udauna'an masha'apakiaka imi'i baara nakaina'akan tuukii, ipai unakaa'akan taraa-kizai dapunaa. Uruu idi sariapa taraa-kizai paniinomizinaa kida da'atina'akan kaiman-daun. Na'iki ipai chain wuru'u taraa-kariwainao watudapa-kinao kidaz buzuutina'akan. ²⁷Sariapa taraa-kizai taapiki pokoda'akan naa. Utukapa ipai paniinom kida da'atinapa pa'idiwaru, tuukii utaria'akan na'iki u'itiiman ipai'i naa taraapa-kariwainao kida kidoopa'akan. Uruu idi uzaamata'akan naa pamarian za'aba'i uzowiina'aka'azon naa. ²⁸Mazan Paul kadako'okan u'ati diiwa'o ida'an. "Aonaa puzowiina'ana'a, kaina'a ipai daunuuda'u waunao!" ukian u'ati.

²⁹Sariapa taraa-kizai taapiki dyuudan lamp na'aka-kao pa'ida'ati. Udauna'an uwa'atin Paulnao ida'ati panaka-nakaan bi'i, na'iki ukodoru'ukan Paulnao kanaapu iti. ³⁰Udauna'an ukodita-kida'akan naa idyaun. Na'iki sariapa upishaan idyaun kaikapa'a. "Na'apa dii osha'apatinan okazannaatin-kinaa nii o'oi'an ai?"

³¹Idako'atin uparadan kaikapa'a: "Pumishida Naobanai Jesus daua'o kuwai, uruu ida'ana'o nii pugaru na'iki ipai pudapu iainao pidannao kazannaatinan."

³²Udauna'an Paul na'iki Silas kakuwaapan naa ikowaadan Kaimana'o Kuwai Naobanai Jesus dau'u taraa-kizai taapiki ati, na'iki ipai pidannao mashaapainao kida udapu ii, ipai iabatan wuru'u kaimana'oraz kuwai. ³³Na'apain uruu wamarutan ida'a taraa-kizai taapiki chikaan naa ba'izi-daun kida Paulnao mada ida'a kida'oraz. Uruu marutan ida'a ipai daunuuda'u ichikaawunui-nan. ³⁴Udauna'an taraa-kizai taapiki na'akan naa Paulnao padapu nazo iti na'iki utaan naa iwanyukunuu nii. Uruu dono tuukii taraa-kizai taapiki na'iki wuru'u udapu iainaoz pidannao konaukian pazaamatan idi Tominkaru panaobanaa nii.

³⁵Chaapi'iki'i naa Rome iki'o naobanainao dyuudan naa paminka'unao na'akan paparadan taraa-kizai taapiki di'iti kaikapa'a: "Pubuzuuta'a naa na'iki pukodita-kida'a naa wuru'u daonaioranaouz na'iki marina'a naa imakon," kia'o wuru'u idyuudanuz paparadan. ³⁶Parada-karu kowaada-kao dauna'an u'ati ukian naa Paulnao ati, "Rome iki'o naobanaanao dyuudan paparadan o'ati di'oraz paminka'unao ida'an. Iaipan naa okodita-kidan unao taraa-kizai iki, aonaa kizi upataka'uta-kao powa'a. Ukau'an umako'o naa mashauda'u di'iki'i," ukian i'ati.

³⁷Mazan Paul kian dyuuda-kariwainao pidannao ati, "Aonaa kanom iikodan dikauda'o nii aimakaan washa'apatana. Waunao Rome di'iti'o kapam wazaamatanpan, ukau'an na'apa'o kapam waunao Rome sannao kawan. Mazan kandii nii mooko iba'izii-kidan waunao madiwautapaka ipai pidannao awun za'a? Na'iki kandii nii ikaboota-kidan waunao taraa-kizai iti? Aizii kandii nii iaipan padyuudan waunao mashauda'u? Aonaa turuu ikodita-kidan waunao mashauda'u. Marii mishi'oraiman iwa'atin da'ati'i ikodita-kidanaka kizi waunao."

³⁸Udauna'an dyuuda-kariwainao pidannao kiwan naa Rome iki'o naobanainao di'iti. Aizii ikaawan na'iti ikowaadan naa i'ati ipai Paulnao paradan. Aizii iabatan idi wuru'u Paulnao kianuz, Rome di'iti'o kapam izaamatinpan, tuukii itarian. ³⁹Uruu idi sariapa iwa'atin Paulnao ida'ati na'iki ikian i'ati,

“Tuukii wanyukunuu kasha'oran wa'antamikita-kidan idi unao kaikapa'a,” ikian. Udauna'an ikodita-kidan naa Paulnao taraa-kizai nazo iki. Na'iki ikian i'ati, “Aizii turua'a naa umakon di'oraz donoi di'iki'i.” ⁴⁰Mazan Paul na'iki Silas makon sariapa Lydia dapu iti. Na'ii zii ikakuwaapatina'akan, ima'ozakadan mishidainao kida nyukunuu powa'a zii. Uruu dauna'an imakon naa uruu donoi iki.

Paul kakuwaapan Thessalonica ii

17 ¹Paul na'iki Silas dobatapaanan wiizai Amphipolis na'iki Apollonia ii aka, udauna'an ikaawan naa Thessalonica ati. Na'ii kaina'a synagogue Jewnao idiwau. ²⁻³Paul kaduz umorotauzon synagogue iti. Uruu idi idikinau'u naa umorotan synagogue iti, Sookapa-karu Kamoon dono kida. Uruu dono Paul da'atan na'iki uaitaan naa ipai wuru'u saadinpa'oraz Tominkaru paradan, Christ daua'oraz. Kaimanaiman ukowaadan i'ati mishi'o wuru'u Christ pataka'uta-kaoaz na'iki uzowii-kaoaz, na'iki ukadishitanuzu pabaaranaa iki. “Ukau'an di'oraz Jesus okowaadapaniaz u'ati, uruu wuru'u Christ kii-kizaiz,” ukian i'ati. ⁴Pabi'i kida Jewnao tuukii imishidan na'iki ina'apata panyukunuu Paul kuwaa kida dau'ati. Na'iki iriba Greeknao toriinpauzonao Tominkaru ati, mishidan kuwai Jesus dau'u, na'iki iriba kapam umanawun-tinpainao Greek-abanao mishidan.

⁵Aizii Jewnao wuru'u mamishida-kainaouz Jesus, tuukii pa'an ikishauzin Paulnao ati. Uruu idi ibaokopatan naa zoonzionao pidannao, wuru'u chi'ikinauzonaouz dunapota karikaonan. Na'iki ito'oradan idyaun tuukii Paulnao ati. Sariapa mishi ito'ora'akan mapidankiaka. Uruu idi ikadakoina'akan naa tuukii, aonaa masakauda'u mani atii ito'oradan iriba pidannao. Udauna'an ina'aka'akan naa idyaun sariapa Jason dapu iti. Ikaawan na'iti baupapa ishaazoda'akan Jason paniinomizi. Uruu iaipan naa pakodita-kida'akan Paulnao ipai pidannao kanaapu iti. ⁶Mazan aonaa iikodan idyaun na'ii, uruu idi izaamata'akan naa kowas Jason na'iki ba'oran mishidainao na'iainao utuma. Udauna'an ikozoota'akan naa idyaun atii wiizai zowaunaanao kanaapu iti. Ikaawan na'iti pakadakoinan tuma. Ikian, “Di'oraz pidannaou'u dikaudaapauzonao wiizai ipai amazada kawana'ati. Aizii kaawa'a naa idyaun wawiizi ati, ⁷na'iki kaiman Jason taapan idyaun padapu ii. Aizii inao tuukii idikintapan tuubaruo naobanai Caesar kakinaori. Ikian kaina'a ba'oran king Jesus kia'o u'uu.” ⁸Sariapa naobanai-tinpainao kida na'iki na'iainao pidannao to'ora'akan tuukii, paabatan idi wuru'u na'apa'oraz parada-karu. ⁹Uruu idi naobanainao kian Jasonnao ati, “Wamuudan nii unao soo utaan an zii ipai puraata wadakotan kawana'ati.” Itaan dauna'an puraata idakotan kawana'ati, uruu zii imuuda-kao.

Paul kakuwaapan Berea ii

¹⁰Aizii wamaruta'akan, uru'u naa mishidainao dyuudan Paul na'iki Silas makon Berea iti. Uruu idi imakon, atii ikaawan na'iti. Na'apa'a naa koshan imorotan na'ii synagogue iti, Jewnao idiwauz, ¹¹na'iki ikakuwaapan naa Jewnao ati. Mazan tuukii pa'an Jewnao wuru'u, Berea sannaouz aipan patominapa-kida-kao Thessalonica iainao ai. Uruu idi minziwa iwa'atin iabata'azon idi kaimanaiman Paul kuwaa. Na'iki ipai kamoo iawunuutan

saada-kariwaiz kida Tominkaru paradan, itukapa'azon Paul na'iki Silas kuwaa mishiin na'iki itukapa'azon una'apan ukawana'ati. ¹²Uruu dono iriba Jewnao mishidan kuwai Jesus dau'u, na'iki iriba Greeknao daonaioranao mishidan, na'iki iriba kapam umanawun kida'o Greek-abanao mishidan ikuwaa. ¹³Aizii Jewnao wuru'u Thessalonica sannaouz abatankan naa Paulnao kowaadapan koshan Tominkaru Paradan Berea ii, sariapa imakon na'iti. Aizii ikaawan na'iti sariapa ito'oradan pabi'i kida na'ia'inao pidannao. Uruu idi baokopa ito'oradinan Paulnao ati. ¹⁴Sariapa mishidainao wuru'u Berea sannaouz dyuudan pidannao wa'anpa'anan Paul kadimana'o ida'an paran danoma itinapu. Mazan Silas na'iki Timothy aonaa pa'an imakon. ¹⁵Uruu idi Paul makon naa paminauda'unao tuma, atii ikaawan Athens iti. Na'iki'i naa uminauda'unao padantan powaa iti. Aizii ikaawan powaa iti ikowaadan naa Silas na'iki Timothy ati Paul aipan imakon kadiman pa'idi'iti.

Paul kakuwaapan Athens ii

¹⁶Uruu idi Paul na'ian naa uzaudapan Silas na'iki Timothy kaawan Athens iti. Mazan aonaa Paul nyukunuu kaimanan patukapan idi iriba manawun na'ii toma-kariwainao pa'idiwaru tominkarunao nii. ¹⁷Na'ia'a naa koshan Paul morotan synagogue iti. Uruu idi ukakuwaapan kaimanaiman Jewnao ati, na'iki Gentilenao ati wuru'u toriinpauzonaouz Tominkaru ati. Na'iki ipai kamoo umakon pidannao dobaapauzo-kizi an. Na'ii ukakuwaapan pidannao ati, dobatainao kida padazaba an. ¹⁸Kaina'a pidannao di'itapauzonao pana'a kida'o kuwai. Epicurean kia'o idakota-kao, ba'orainao dakota-kao Stoic kii. Inao kashadaakapan tuukii Paul tuma ukuwaa kida dau'an. Sariapa ikian kaikapa'a: "Na'apa'o dii kaiwuru'u pidan maaitapin-ka'o kuwaa kidaz kaiki-ni'i?" Ba'orainao kian, "Utominapa-kidan pidannao ba'oran kaduz tominkarunao daua'o." Usha'apanum kau'an ina'apan, Paul kakuwaapatinan idi Jesus dau'u, na'iki ukadishitan dau'u pamawaka-kizi iki. ¹⁹Sariapa ina'akan Paul pidannao di'iti, wuru'u tominpauzonao na'iki di'itapauzonaouz pana'a kida'o kuwai. Areopagus ia'o wuru'u ibaokopatinpauzonuz. Na'ia'a naa ikian Paul ati, "Waaitapa'azon kanom daua'o na'iki na'apa'oram manawun kuwai wuru'u pa'inaa kida'oraz, pukowaadapan. ²⁰Pabi'i kida pukuwaa, aonaa waabatauzon zii. Uruu idi waabata'azon powa'a na'iki waaitapa'azon na'apa'oram manawun wuru'u pukuwaa kidaz." ²¹(Ipai wuru'u Athens sannaouz na'iki ba'orainao mashaapainao kida na'ii, imashaapan soo pakadakin-kidan dau'u karikaonan pa'inaa kida'o parada-karu oo kuwai uruu zi'o uabata-kao.)

²²Uruu idi na'ia'a naa Paul kadishitan pidannao kasaba'ukinpainao kanaapu iti. Na'iki ukian i'ati, "Unao Athens sannao, mishi unao karikaonan da'i utoriinpauzon utominkarunnao ati. ²³Usha'apanum kau'an ipai ochi'ikaadanaan na'iki oawunuutan uwiizi. Kaina'a otukapan iriba utoman altar kida utominkarunnao ati. Mazan kaina'a kapam otukapan utomanii altar, kaikapa'a usaadinpan udaara'a: Tominkaru Ati'o Aona'oraz Uaitapauzo-kao. Mishi utoriinpauzonii Tominkaru ati wuru'u aona'oraz uaitapauzo-kao. Aizii uruu Tominkaru daua'o nii okakuwaapan unao ati! ²⁴Uruu Tominkaru toma'o ipai amazada na'iki utomanii ipai aimaakannao mashaapainao kida imi'i baara an. Uruu kazowautapanii ipai aimaakan aokazi ii na'iki imi'i baara an

kida'o. Aonaa umashaapan wuru ida'a'a pidan tomaniaz toriinapa-kizai nii. ²⁵ Aonaa kanom uaipan pidannao ai, na'iki aonaa uaipan pakaminka'uta-kao. Usha'apanum kau'an uruu pa'an taa'o kakupa-karu ipai pidannao ati, na'iki utaa ipai aimakaan ïaiapanii kida.

²⁶ “Kotua'a naa Tominkaru toman bauda'apa daonaiora. Bauda'apa'o pidan di'iki pabi'inaaka kida pidannao tominan ipai wuru'u mashaapainao kidaz naa imi'i baara an. Patoman ua'ii pidannao, ipai ubuutan amazada, uaitapanii na'apainim nii pataan na'iki uaitapa kanomanaou'o nii pamuuda uruu amazada kida ida'a. ²⁷ Tominkaru toman pidannao na'iki usha'apatan aimakaan i'ati kaikapa'a. Uaipan idi tuukii ïdorotan paugaru, ïpishaadanaatan nii di'ii'aka'a atii panaadon na'apa'o ida'ana'o nii ïikodanuzu. Aonaa Tominkaru munapon pu'u mani ai. ²⁸ Pidana kiazon kawana'ati: ‘Uruu aipan ati'o wakakupan, wazikadinan na'iki wanizoinpan.’ Na'apa sha'atii unao iriban, aitaapauzo kiazonuz, ‘Waunao na'apa udainao kapam.’

²⁹ “Mishi Tominkaru dainao waunao, ukau'an waaitapa, aonaa wuru kawanu'o mani uruu, toma-kariwai kidaz gold idi, silver idi oo kuba kida idi. ³⁰ Kotua'a naa aonaa Tominkaru sha'apatan pidannao, ïsha'apaapan pu'u na'apa kida'o aimakaan. Usha'apanum kau'an aonaa ïaitapan uruu. Mazan aizii Tominkaru dyuudan na'iki uaipan ipai, ipai pidannao tanawatinan wuru'u aia'a oii kida'oraz aimakaan pasha'apaapan. ³¹ Usha'apanum kau'an uaitapa na'ia'oram kamoo dono'o ni'i naa ukootowapa-kidan ipai, ipai pidannao, mashaapainao wuru amazada baara an kida'a. Kaina'a'a naa uzaamatani pidan, kootowapa-kida'o nii ïdyaun sakitapa, ïsha'apatan kawana'ati sha'apa'oram kida aimakaan. Umishiian pazaamatan wuru'u pidanaz, ukadishita-kidan ida'an uruu pamawaka-kizi iki,” ukian.

³² Aizii ïabatankan Paul paradan mawaka'o kadishita-kida-kao dau'an, pabi'i kida pidannao tuukii ïshaazootin-kidan Paul kuwaa. Mazan ba'orainao kian u'ati, “Waabata'azon powa'a zii kaiwuru'u pukuwaa kidaz.” ³³ Uruu dauna'an, uipaian naa pakakuwaapan na'iki umakon naa wuru di'iki'i miitiniapa-kizaiz. ³⁴ Mazan kaina'a pabi'i kida pidannao da'anan Paul, tuukii ïmishidan pa'an.

Kaina'a pidan mishida'o Dionysius kia'o u'uu. Uruu zaamatinpauzo wunao di'iti'i, tominpauzonao na'iki di'itapauzonaouz pa'inaa kida'o kuwai. Na'iki kaina'a zunaaba Damaris kia'o o'uu. Oroo omishidan kapam, na'iki kaina'a kapam ba'orainao kida mishidainao.

Paul kakuwaapan Corinth ii

18 ¹ Udauna'an Paul dobatan naa Athens iki, na'iki umakon atii Corinth iti. ² Aizii Corinth ii kaina'a pidan paudaiaro tuma, Aquila kia'o u'uu, Pontus ia'o ushakatauzon, udaiaaro uu Priscilla. Diiki'i'o zii ïkaawa'akanu'u Italy iki. Usha'apanum kau'an tuubaru'o naobanai Claudius dyuudan idi ipai Jewnao koditan Rome iki, dono'i Italy ia'oraz. ³ Paul sookadinpan Aquilanao tuma. Usha'apanum kau'an ïkaudin-kizi soo ïtomapan na'iki ïkanoopan madai tent dapunaa kida nii, uruu kaduz dau'a'o kapam Paul kaudinauzon. Uruu idi na'ia'a naa ukaudin an ïtuma. ⁴ Aizii ipai Sookapa-karu Kamoon dono, Paul morotauzon na'iki ukakuwaapan i'ati synagogue ii. Tuukii uaipan pana'apatan ïnyukunuu pakuwaa dau'ati. Uruu idi ukakuwaapan kaimanai-man Jewnao ati na'iki Greeknao ati kapam.

⁵ Aizii Silas na'iki Timothy kaawan dauna'an Macedonia iki, Paul kaudinan soo pakakuwaapatinan dau'a'a naa karikaonan. Kaimanaiman ukakuwaapan Jewnao ati Jesus dau'an. Ukian, "Mishi'o uruu Christ, Tominkaru kowaa-dauzoniaz padyuudan nii kazannaata'o nii ipai pidannao." ⁶ Mazan aonaa imishida'azon, tuukii idakooan Paul kuwaa dikauda kida'o ida'an. Uruu idi sariapa uso'otan pashooton, na'iki uziiianuzu ikanaapu iti, na'iki ukian i'ati, "Tominkaru pataka'utan dono unao u'oi'an dikin ii, uaipan ati'o wuru'u. Aonaa o'garu aipan ati'o mani. Mazan aizii omuudan nii unao, na'iki omakon ni'i naa Gentilenao di'iti, ina'o ati'o ni'i naa pa'an aizii okakuwaapan."

⁷ Udauna'an umakon naa, usookadina'anan Gentile dapu iti, Titius Justus kia'o u'uu. Uruu toriinpaazo Tominkaru ati. Na'iki maonapa'o udapu synagogue dazaba'a. ⁸ Mazan kaina'a Jew, Crispus kia'o u'uu. Uruu kazowautapa'o synagogue dapunaa. Uruu tuukii pa'an umishidan Paul kuwaa Jesus daua'o. Na'iki ipai pidannao, mashaapainao kida udapu ii, imishida kapam wuru'u kuwai kidaz. Na'iki iriba kapam Corinth sannao abatan Paul kuwaa na'iki tuukii imishidanuzu. Uruu idi ichikaawunuinan.

⁹ Baukapaiman, aiwaka'an Tominkaru paradan Paul ati, uzanda'awun ii. Kaikapa'a wuru'u kii-karuz u'ati: "Mana'a putaria'ana'a, na'iki mana'a pusookada'ana'a wuru'u pukakuwaapatinanuz pidannao ati. ¹⁰ Aona'o nii omuudapan pugaru, na'iki aona'o nii kanom sha'apatan pugaru. Usha'apannu kau'an di'oraz donoi ida'a kaina'a iriba opidanannao." ¹¹ Uruu idi Paul na'ian Corinth ii utominapa-kidan pidannao Tominkaru Paradan dau'u, bada'apa wunu pazikon an powa'a.

¹² Na'apaini'i naa Gallio zaamata-kao tuubaruo naobanai nii pidannao ati, wuru'u mashaapainao kidaz ipai Achaia ii aka. Uruu dono Jewnao baokopatinan na'iki izaamatan Paul. Udauna'an ina'akan naa uruu tuubaruo naobanai kanaapu iti, marii kizi ukootowapa-kida-kao na'ii. ¹³ I'ikian Paul dau'an, "Di'oraz pidana'a, uaipan papana'adan pidannao nyukunuu, itoriinapa kizi Tominkaru ati, pana'a'o wakakinaorinaa ai."

¹⁴ Paul parada'aka'azon padamata, upu'a'a naa mazan naobanai Gallio parada'akan Jewnao ati. Ukian, "Di'oraz pidan sha'apatan an mani dikauda kida'o aimakaan, minziwa mani obatapan ukuwaa. ¹⁵ Mazan obatan kai-wuru'u, soo ukashadaakapan parada-karu dau'an, pidan uu dau'an, na'iki unao kakinaorinaa sodi kida dau'ana'o karikaonan. Marii unao sakitapadan uaipan ati wuru'u aimakaan kidaz. O'garu aonaa turuu okootowapatin-kidan pidan kaikapa'o dikin ii karikaonanu'u!" ¹⁶ Uru'u naa mazan uwaata'akan naa pidannao kootowapa-kizai iki. ¹⁷ Sariapa na'ianoo Greeknao zaamata'akan naa Sosthenes, kazowautapauzo synagogue. Na'iki iba'iziatapa'akan naa kowas uruu na'ii, maonapa kootowapa-kizai paniinomizinaa ida'a. Mazan aonaa Gallio nyukunuupan wuru'u iba'izimikipanuzu.

Paul kiwapaanan naa koshan Antioch iti

¹⁸ Mazan upu'u Paul na'ian zii kotua'iki zaa Corinth ii, mishidainao tuma. Uruu dauna'an umakon naa udaru'o kanawa ida'an, mako'o Syria iti, Aquila na'iki Priscilla mako'o kapam kanawa ida'an. Cenchreae iki'o wuru'u izaamatanuz kanawa. Mazan pamakon ua'ii Paul madii-kida'akan pazowaud, paipai'an idi'i naa wuru'u pakowaadauzoniaz pasha'apata'azon Tominkaru

ati.^a 19-21 Ephesus ii kanawa sannao mashaadina'akan. Uruu idi na'ii Paul maaratina'akan zii kanawa di'iki. Aizii Priscilla na'iki Aquila na'ia'o ni'i naa pa'an iimaaratinan. Uruu idi na'ii Paul miitiniipa'akan Jewnao tuma, synagogue ii. Tuukii padamata iaipan Paul na'ia'akan zii tomunu'iki zaa patuma, mazan aonaa Paul nyukunuu na'apan. Uruu idi ukian i'ati, "Tominkaru aipan an owa'atin da'ati'i, owa'atin nii koshan unao ida'ati," ukian i'ati. Na'ia'a naa pa'an Priscilla na'iki odaiaru wa'akinan. Aizii Paul udobatan naa koshan kanawa ida'an. 22 Na'iki'o umakon atii ukaawan Caesarea iti. Na'ia'a naa umaaratinan kanawa di'iki. Na'iki'i naa umakon pakidiba ida'an Jerusalem iti, utukapa'an mishidainao.

Uruu dauna'an udobatan naa koshan atii ukaawan powaa iti Antioch iti. 23 Masakauda'u una'ia'akan, udauna'an umakon naa koshan. Umakon ipai pakakuwaapatin-kizi kida amazada kawana'ati, Galatia Baara ii aka na'iki Phrygia Baara ii aka. Uma'ozakadan ipai mishidainao nyukunuu na'ii'aka.

Apollos kakuwaapan Ephesus na'iki Corinth ii

24 Uruu dono Jew, Apollos kia'o u'uu, Alexandria ia'o ushakatan, kaawan Ephesus ati. Uruu paraaba'o manawun pidan. Na'iki kaiman-daunu'o uaitapan saada-kariwaiz kida Tominkaru paradan. 25 Na'iki kaimanaiman kapam utominapa-kida-kao Naobanai Jesus kaduz kida dau'u. Uruu idi ma'ozaka ukakuwaapan na'iki kaiman utominapa-kidan pidannao Jesus dau'u, na'iki usha'apaapanii kida dau'an. Mazan chikaawunuupa-karu dau'u, uaitapa soo bauda'apa John chikaawunuupan dau'u karikaonan. 26 Mazan ma'ozaka ukakuwaapan Jewnao ati synagogue ii. Priscilla na'iki Aquila abata wuru'u ukakuwaapanuz. Uipaian dauna'an pakakuwaapan, sariapa ina'akan uruu padapu iti. Na'ia'a naa ikakuwaapan u'ati kaimanaiman uaitapa-kinaa nii powa'a zii na'apam Tominkaru aipan pamishida-kao.

27 Uruu dauna'an Apollos di'itinpan, ukakuwaapatina'ana'azon Achaia iti. Uruu idi Ephesus ikiinao mishidainao kaminka'utan Apollos, pasaadan ida'an kaarita ba'oran mishidainao di'iti, Achaia iainaouz, marii kizi idapaapan uruu ukaawan an. Aizii ukaawan dauna'an na'iti, kaiman mishi ukamin-ka'utan mishidainao, wuru'u Tominkaru kamunanun ida'ana'oraz izaamatan Jesus panaobanaa nii. 28 Na'iki ma'ozaka Apollos kashadaakapan Jewnao tuma na'ii. Iriba'o pidannao abatapan pu'u, utukapa-kidan i'ati Tominkaru paradan di'iki, mishi'o wuru'u Jesus, uruu Christ.^b

Paul kakuwaapan Ephesus ii

19 1 Aizii Apollos kakuwaapatinan pu'u Corinth ii, Achaia Baara ia'oraz, Paul una'ian zii pa'an baza antanapu Asia Baara an. Uwa'atin atii ukaawan Ephesus ati. Na'ii uikodan mishidainao Jesus, 2 na'iki upishaan idyaun kaikapa'a: "Kaimana'o Doronaa morotanii unyukunuu iti umishidan dono?"

a 18:18 Na'apa'o pa'an Jewnao kaduz imadii-kidan nii pazowaud iipaian an pasha'apa-tan wuru'u pakowaadauzoniaz pasha'apata'azon Tominkaru ati. b 18:28 Christ: wuru'u Tominkaru dyuudaniaz papidanannao zannaa nii. Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

“Aonaa na'apainim zii waabatauzon Kaimana'o Doronaa dau'an,” ikian u'ati.

³“Na'apa'oram mooko uchikaawunuu-kaoz?” ukian i'ati.

“Na'apa John Chikaawunuupauzon kawan, utominapa-kidan kawana'ati pidannao,” ikian.

⁴“Mazan John chikaawunuuan pidannao tanawatinainaou'u naa pa'oian ai, uduyudan idi imishidan wuru'u kaina'iki'oraz uwa'atin padawu'ati. Uruu Jesus, dau'ana'o wuru'u una'apanuz,” ukian i'ati.

⁵Pidannao abatan idi uparadan na'apa, sariapa ichikaawunuu-kidinan Naobanai Jesus uu ida'an. ⁶Uruu dauna'an Paul muudan naa paka'u i'ida'a, sariapa Kaimana'o Doronaa morotan inyukunuu kida di'iti.^c Na'iki iparadan naa ba'oran kaduz parada-karu kida ida'an. Na'iki ikowaadan naa kuwai Tominkaru di'iki kida'o. ⁷Uikoda mani 12 wuru'u pidannaouz.

⁸Idikinauda'u kauzu Paul na'ian, ukakuwaapatinan pidannao ati synagogue^d ii. Uaipan idi imishidan, ma'ozaka ukakuwaapan, na'iki kaimanai-man ukowaadan i'ati wuru'u Tominkaru naobanai-tinapanuz dau'u. ⁹Mazan kaina'a pabi'i kida pidannao dikintapa, aonaa imishida'azon Paul kuwaa. Na'iki iriba'o pidannao abatapan pu'u dikauda sodi kida iparadan, wuru dau'ana'a da'anainaouz “Jesus Kaduz.” Uruu idi Paul na'akan mishidainao pa'idiwaru patuma, tominpauzo-kizai dapunaa iti, Tyrannus idiwauz. ¹⁰Na'ia'a naa utominapatin-kidan pidannao ipai kamoo, atii dya'utam wunu. Uruu idi ipai, ipai pidannao, Jewnao na'iki Gentilenao, wuru'u mashaapainao kidaz Asia Baara ii aka abatan wuru'u Paul kowaadanii kidaz Tominkaru paradan, Naobanai Jesus dau'u kida'oraz.

Sceva dainao tiwaan paso'otan oia'o doronainao Jesus uu ida'an

¹¹Tominkaru aipan ati Paul sha'apatan umanawun kida'o aimaakan aona'oraz pidan ka'iitan pasha'apatan. ¹²Atii Paul linson, na'iki kamicha pishatapa'o umada, na'aka-kao karinainao di'iti, na'iki ipishata-kao u'idi sariapa ikakudan. Na'iki sariaapa'o nii kapam oia'o doronainao koditan pidannao di'iki.

¹³Kaina'a kapam pabi'i kida Jewnao, chi'ikapan na'iki iso'oopan oia'o doronai kida pidannao ai. Sariapa itamakapan itiwaan kapam paso'otan oia'o doronai Naobanai Jesus uu ida'an. Ikian oia'o doronai ati, “Wakian pukodita Jesus tawuru'u Paul kowaadapaniaz uu ida'an,” ikian. ¹⁴Sceva dainao wuru'u na'apainpainaouz. Aizii wuru'u idaru Jewnao faadaan zowaunaa uruu, 7 wuru'u udainaouz.

¹⁵Mazan oia'o doronai kian i'ati, “Ōaitapanii Jesus na'iki Paul. Mazan unao, aonaa ōaitapan,” ukian. ¹⁶Upu'a'a naa mazan pidan, wuru'u oia'o doronai zaamatapaniaz, zaka'utina'akan naa idyaun na'iki uzo'ii bi'ia'akan naa ipai idyaun tuukia'o ida'an, ipai imada izain, na'iki ipai kapam ukuzuua'akan ikamichan kida imada iki. Uruu idi ikidoopan naa udapu iki, na'iki pamada kaziwan bii'i, idima'akan naa u'ai kadimana'o ida'an. ¹⁷Ipai Jewnao na'iki

^c 19:6 *Kaimana'o Doronaa morotan inyukunuu kida di'iti* oo “Kaimana'o Doronaa kaawan i'ida'ati.” ^d 19:8 *synagogue*: kabaun Jewnao baokopainapa-kizi. Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

ipai Gentilenao, mashaapainao kidaz Ephesus ii abatan ipai wuru'u aimakaan sha'apanuz kaikapa'a. Uruu idi tuukii pidannao tarian, na'iki tuukii ìdì'itinpan. Na'iki kaiman pa'idiwaru pidannao paradan Naobanai Jesus dau'an. "Ei, ma'ozaka'o mishi manawun uruu," ìkian. ¹⁸Uruu dono iriba mishidainao kowaadan ipai oii kida'o pasha'apaapauzonii iriba'o pidannao abatapan pu'u. ¹⁹Ba'orainao kida kowaadan na'apam pamarunao-tinpaizon. Mazan uruu dono ipai ìna'akan naa pamarunao-tinpan kaaritannaa kida. Uruu idi pidannao kanaapu'u ipai ìkawaodan wuru'u pakaaritan kidaz. Aizii ìaitaan ipai wuru'u kaarita kida winipinaaz, dobata, dobata, ubaokopatinan uikoda fifty thousand wizi'i kida'o puraata.^e ²⁰Aizii mishidainao tukapan idi ma'ozaka kuwai pishatan pidannao nyukunuu, powa'a zii ìma'ozakadinan pakakuwaatinan dau'ati. Uruu idi powa'a zii mishidainao iribainan.

Pidannao to'oradinan Ephesus ii

²¹Aizii ipai wuru'u aimakaan kida sha'apan dauna'an kaikapa'a, Paul di'itinpan, na'iki uaipan pamorowautapan wiizai kawana'ati kida wuru'u Macedonia na'iki Achaia Baara ii aka kida'oraz. Na'iki'o ni'i naa uaitan padobatan atii Jerusalem iti. Paul kian, "Òkaawan dauna'an Jerusalem iti, òmakon nii na'iki òmorowautapa'anan nii kapam Rome iti." ²²Uruu idi uduyudan pamin-kaudinannao, Timothy na'iki Erastus kiwiitan Macedonia iti. Aizii Paul una'ia'akan zii pa'an Ephesus ii, Asia ia'oraz.

²³Mazan uruu dono'o naa pidannao to'oradinan Ephesus ii tuukii manawun, usha'apanum kau'an iriba'a naa ìtukapan pidannao da'anan "Jesus Kaduz." ²⁴Kaina'a pidan Ephesus ii, Demetrius kia'o u'uu. Uruu tomapauzo iriba, iriba, tominkaruaba Artemis dapunaa dikan kida silver idi. Utomanuzu duusodi kida'a. Na'apa'o ida'an dobata, dobata uikodan puraata pa'ati, na'iki pidannao ati, wuru'u kaudinainao kidaz utuma. ²⁵Uruu idi udapadan na'iki ubaokopatan ipai pidannao kaudinainao patuma na'iki ba'orainao kida na'apa'o kapam ìkaudinainao ìnao kawan. Na'ia'a naa ukian ipai ìnao ati, "Òpaonarunao, aizii òparada'azon u'ati. Ipai unao uaitapa kanom kaduz wakaudin-kizi nii. Na'iki uaitapa dobata, dobata waikodan puraata watomanii kida ida'an. ²⁶Aizii utukapa, na'iki uabata ukinao idi na'apam Paul dikauda kian wuru dau'ana'a watomanii kidaz aimakaan. Ukian, 'Wuru'u toma-kariwai kidaz tominkaru nii ka'ui idi'oraz, mazanu'o karikaonan, aonaa mishi'o mani.' Uruu idi ipai'i naa una'apatan da'ainao pidannao nyukunuu, paparadan kawana'ati, atii ipai di'ii'aka'a Asia Baara kawana'ati kida, iriba'a naa ìmishidan uparadan. ²⁷Aizii pidannao dakoopan ni'i naa watomapanii kidaz. Na'iki umanawunu'oraz watominkarunuaba Artemis, odapu tukapa-kao ni'i naa madiwautapa-ka'o nii karikaonan. Na'iki aona'o ni'i naa powa'a pidannao dyautan oroo, atii na'apa'o ni'i naa karikaonan omanyukunuuta-kao. Ipai unao, uaitapa ipai pidannao toriinpauzon o'ati, da'a'a Ephesus an, na'iki ipai Asia Baara ii aka, na'iki ipai ba'oran amazada kawana'ati kida."

²⁸Aizii pidannao abatankan idi una'apan, sariapa mishi ìto'ora'akan, na'iki ikadakoina'akan naa diiwa, diiwa. "Ma'ozaka'o, na'iki umanawunu'o

^e 19:19 wizi'i kida'o puraata: Greek paradan ida'an drachmas. Bauda'apa drachma, bauda'apa'o kamoo kaudin-karu winipinaa.

watominkaruaban Artemis, da'a'a Ephesus ida'a," kia'o wuru'u ikadakoinanuz. ²⁹Uruu idi iriba, iriba pidannao kadakoinan diiwa'o ida'an, ito'oradinan naa mapidankiaka uruu wiizai di'ii'aka. Upu'a'a naa iikoda'akan Gaius na'iki Aristarchus. Sariapa iẓaamatan iḍyaun. Īnao Paul minauda'unao Macedonia iki'o iwa'atin. Īna'aka'akan naa kowas Īnao pidannao baokopainpauzo-kizi iti. ³⁰Tuukii padamata Paul mako'ozon na'iti, pidannao kanaapu iti. Mazan aonaa mishidainao kashaapan umakon na'iti. ³¹Kaina'ia'o kapam Paul pao-narunao na'ii, tuubaru kidainao pidannao. Īnao dyuudan paparadan u'idi'iti, aonaa kizi umakon pidannao baokopainapa-kizi iti. ³²Aizii na'ia'a naa pidannao to'oradinan tuukii, ba'orainao kadakoinan pana'iti sodi kida'a naa karikaonan, usha'apanum kau'an, kaina'a pabi'i kida pidannao aonaa ĩaitapan kanom dau'ati'o manawun wuru'u pawa'atinuz. ³³Aizii Jewnao aipan idi pakazannaatinan, sariapa iẓaamatan pabii iki Alexander parada'o nii pidannao kanaapu iti, marii kizi ukowaadan i'ati aonaa ipai'o mani wuru'u Jewnao sha'apaapanuz aimakaan kaikapa'a. Soo Paul pa'an wuru'u na'apainpa'oraz. Sariapa Alexander sawadan paka'u, uaipan pidannao mashaadinan na'iki ĩabata kizi uparadan. ³⁴Aizii pidannao tukapankan naa uruu Jew, ipai baokopa ikadako'okan patumaaka kaikapa'a: "Ma'ozaka'o, na'iki umana-wunu'o watominkaruaban Artemis da'a'a Ephesus ida'a," kia'o wuru'u ikadakoinanuz atii tomunu'iki.

³⁵Upu'u mazan donoi zowaunaa kaawan i'ida'ati, sariapa umashaatan wuru'u ikadakoinapanuz. Ukian i'ati kaikapa'a: "Uabata oḗparadan Ephesus sanna. Ipai pidannao aitapan soo wawiizi Ephesus taapa'o wuru'u umana-wunu'oraz tominkaruaba Artemis dapunaa. Na'iki ipai pidannao aitapan kaina'a kapam wataapan umanawunu'o kuba, oroo kawanu'oraz utoma-kao, tawuru'u waotauzoz aokazi iki. ³⁶Aonaa turuu pidan kashadan na'iki udakoo-pan watominkaruaban Artemis. Ukau'an usookada'a naa wuru'u ukaikapainpanuzu'u. Mana'a usha'apaapa'ana'a aimakaan madoronaa-daun. ³⁷Unao kaawa-kidanii wuru'u pidannaouz da'ati'i, ĩmasha'apatakan pu'u dikauda'o aimakaan, aonaa kanom ikoidapan watominkaruaban dapu iki, na'iki aonaa idakoo-pan watominkaruaban dikauda'o ida'an. ³⁸Aizii Demetrius na'iki ipai umin-kaudinannao, ĩkaakapaa'azon an pidannao, marii pa'an ĩkaakapaan, na'iki ĩna'akan iḍyaun Rome iki'o naobanai di'iti, na'ii kizi ikootowapa-kidaka, kootowapa-karu kamoondono. ³⁹Aizii unao mani, kaina'a zii uparada'azon aimakaan dau'an? Uparada'azon an, marii uabata-kidan wuru'u uparadan kidaz, wuru di'ia'a kabaun toma-kariwaiz kawiiẓiinao miitiniapa-kizi nii. ⁴⁰Aizii di'i wuru'u washa'apatanuz aimakaan kaikapa'a, kichana'iki-kia'o wuru'u, wato'oradinan mapidankiaka manawun. Aizii Rome iki'o naobanai abatan ana'a naa pa'i wuru'u wadikaudainapanuz, sariaapa'o nii upishaa-kidan waunao kanom dikin ia'o wuru'u wato'oradinanuz kaikapa'a. Aona'o nii waaitapan na'apam wakazannaatinan." ⁴¹Donoi zowaunaa ipaian dau-na'an paparadan kaikapa'a, usookada'akan naa miitiniapa-karu.

Paul morowautapankan dono'o Macedonia na'iki Achaia Baara ii

20 ¹Pidannao sookadan dauna'an pato'orainpan, Paul dapada-kidan na'iki ubaokopatan naa ipai mishidainao. Uruu ukowaadina'a-azon naa i'ati, na'iki uma'ozakadan ĩnyukunu, ma'ozaka kizi kapam ĩtaapan

pamishidan. Pazaamaaka'uan dauna'an mishidainao, umakon naa Macedon-
 nia iti. ² Aizii pamakopa-kizi donoi kawana'ati kida, Paul ma'ozakadan pidan-
 nao nyukunuu pakowaadapan ida'an kaiman kida'o kuwai i'ati. Atii ukaawan
 Achaia Baara iti. ³ Idikinauda'u kauzu una'ia'akan. Udauna'an uminziiwan naa
 koshan uruu umako'ozon naa atii Syria iti. Upu'u mazan pidannao kowaadan
 Paul ati, kaina'a Jewnao zaudapan uruu iaipan pazowianuzu. Uruu idi ukiwan
 powa'a an koshan Macedonia an. ⁴ Na'iki kaikapauda'u pidannao makon
 utuma. Berea iki Sopater, Pyrrhus daniz; Thessalonica iki Aristarchus na'iki
 Secundus; Derbe iki Gaius; Asia Baara iki Tychicus na'iki Trophimus; na'iki
 Timothy mako kapam. ⁵ Inaou'u naa kiwiita Troas iti, na'ia'o ni'i naa i'zaudapan
 waunao. ⁶ Mawiki'ina'o Bread Nikauzo-kao Kamoon dauna'an, wamakon naa
 kapam kanawa ida'an Philippi iki. Atii baka'iauda'u kamoo dauna'an waikodan
 zii wairibannao Troas ia'a naa. Bauda'apa sondii wana'ia'akan Troas ii.

Ubaukapan naa Paul morowautapan Troas ati

⁷ Saturday dono, kamoo tipitan dauna'an, ipai wabaokopatinan,
 waaroop'aazon idi baokopa, na'iki wanika'azon idi bread wanyukunuitapa-
 kinaa nii Jesus mawakan wa'ati. Paul aitanan idi uwa'aka'azon mishidai-
 nao ba'oran kamoo, ukakuwaapatinan i'ati atii tomun-zikon di'iti. ⁸ Kabaun
 nazoo dokoa'o di'ia'o wuru'u wabaokopatinanuz, na'iki na'ii iriba'o lamp kida
 maodapan. ⁹ Kaina'a pa'ina'o zii daonaiora Eutychus kia'o u'uu, usakanata-
 pan windoo paawa'a. Aizii Paul kakuwaapatinan atii Eutychus da'awununuz.
 Udauna'an uda'awu'ukan naa, atii masha'apakiaka uwaota'akan naa imi'i
 baara iti. Idikinauda'u'o utara'apaawatinpan paawa iki'o wuru'u uwaota'aka-
 nuz. Pidannao dokobatanuzu, mazan mawaka'aka'a naa uruu. ¹⁰ Mazan upu'u
 Paul kaawa'akan u'ida'ati, na'iki udokobata'akan naazu. "Mana'a ukasha'o-
 ra'ana'a, kakuda'aka'a naa uruu powaa iti," ukian i'ati. ¹¹ Uruu dauna'an
 i'zaidan naa powaa iti kabaun nazo iti, uru'u naa i'aroopan naa na'iki inikan
 naa bread baokopa. Uruu dauna'an powa'a zii Paul kakuwaapatinan pidannao
 ati, atii wakankanaanin. Uruu kii uwa'akauzon i'dyaun. ¹² Aizii wuru'u wao-
 ta'oraz daonaiora, ukiwan naa padapu iti pairibannao tuma, aonaa usha'a-
 pan. Aizii uiribannao kaiman inyukunuu i'kiwan.

Paul kowaadinan mishidainao ati Ephesus iainaouz

¹³ Troas iki pakidiba ida'an Paul makon Assos iti. Mazan waunao, kanawa
 ida'an pa'an wamakon na'iti. Na'ia'o ni'i naa Paul aitan paikodan waunao.
¹⁴ Atii na'apa'a naa mishi. Ukaawan dauna'an na'iti, upaidinan naa watuma
 kanawa zo'iti, na'iki'i naa wamakon atii wakaawan Mitylene iti. ¹⁵ Ba'oran
 kamoo wadobatapa'akan wiizai dazaba an, Chios kia'o u'uu. Ba'oran kamoo
 ida'a wakaawan Samos iti. Ba'oran kamoo wadobatan koshan atii wakaawan
 Miletus iti. ¹⁶ Aona'a naa Paul aipan patomunu'ikinpan Asia Baara an. Mazan
 kadimana'a naa pa'an uaipan pakaawan Jerusalem iti, Pentecost ua'ii. Uruu
 idi aonaa umakon Ephesus iti. ¹⁷ Soo udyuuda-kidan pa'an paparadan na'iti,
 marii kizi choochi zowaunaanao wa'atin u'ida'ati Miletus ati.

f 20:5 Verse 5 ida'a watukapan Luke saada'oraz di'oraz kaarita'a baokopatinan koshan Paulnao
 tuma.

¹⁸ Aizii ikaawan dauna'an u'ida'ati, ukian naa i'ati, "Ipai unao utukapauzon nii na'apam okaudinan, na'iki utukapa na'apam omashaapauzon kiwiin da'ana'a Asia Baara an kida. Oskadan di'iki'o okaudinan da'ana'a, atii di'i, uaitapa na'iki utukapa ipai okaduz. ¹⁹ Obaiatan bii'i tuukii kasha'ora'o, Jewnao dakotautan pu'u pasha'apatan ogaru, mazan upu'u mashaa, na'iki minziiwa osha'apatan okaudin-kizi, onyukunuu kasha'oran bii'i. Usha'apam kau'an Tominkaru poitorun idi ogaru. ²⁰ Na'iki aonaa kanom odizapan na'iki otaapa-kidan unao ai, ipai okowaadan u'ati kaiman kida'o kakinaorii tawuru dono'o okakuwaapatinan dono'oraz u'ati, udapu ii kida, na'iki iriba'o pidan bii ii. ²¹ Aizii Jewnao ati na'iki Gentilenao ati na'apa pa'idiwaru oparadan, okakinaowan idyaun tuukii, itanawatin kizi'i naa pa'orian ai Tominkaru ida'ati, na'iki izaamata kizi'i naa wanaobanaa Jesus Christ panyukunuu naobanaa nii.

²² "Mazan aizii omakon ni'i naa Jerusalem iti, oizo'atin nii Kaimana'o Doronaa paradan. Aonaa oaitapan na'apam nii osha'apata-kao na'ii. ²³ Usha'apam kau'an ipai donoi, okakuwaatin-kizi kawana'ati, Kaimana'o Doronaa kowaadan o'ati, kaina'a'o nii dikauda'o aimaakan sha'apan o'ati, na'iki otaraa-kida-kao nii na'ii. ²⁴ Mazan aonaa usha'apan ozowii-kao. Kanom tuukia'o osha'apata'azon, oaipan pa'an oipaian okaudin-kizi wuru'u Naobanai Jesus dyuudaniaz osha'apatan. Udyuudan okowaadan Kaimana'o Kuwai ipai pidannao ati, Tominkaru kaimanan na'iki ukamunanun dau'u.

²⁵ "Aizii ipai'i naa okowaadan u'ati Tominkaru naobanai-tinan dau'u. Aizii wuru dauna'ana'a, aona'o ni'i naa powa'a utukapan ogaru. ²⁶⁻²⁷ Mazan aizii okia'azon unao ati, na'apainim unao oo ba'orainao mawakan, pakawan pa'orian bii'i zii, aonaa ogaru aipan ati'o mani wuru'u. Usha'apam kau'an aonaa kanom odizapan unao ai. ²⁸ Ukau'an uzaudinpa'a naa pa'i kaiman kizi'i naa utaapan udorona, na'iki kaiman pa'i kapam ukazannaatapa mishidainao wuru'u Kaimana'o Doronaa taaniaz uawunuutapan nii. Usha'apam kau'an Tominkaru zaamatanii wuru'u inaouz pa'idiwau nii pauDani izain ida'an na'iki umawakan ida'an. ²⁹ Oaitapa di'i owa'akan dauna'an unao, kaini'iki'o nii pidannao kaawan ubii ati, imariidan nii na'iki ipozawaabi'ii-kidan nii unao atii itanawatin-kidan nii unao umishidan ai Jesus. Ikaawan nii ma'ozaka, na'apa'o nii to'oraba'o boudokoru pozawaabi'ii-kidan kawan kaznizonao atii uzowian idyaun. ³⁰ Na'iki kaina'a'o nii kapam pidannao unao bii iki'o, imariidan nii na'iki ibuutan nii pabi'i kida mishidainao pa'ida'ati. ³¹ Ukau'an uzaudinpa'a naa pa'i, unyukunuitapa na'apam otominapa-kidan unao, obaiatan bii'i kasha'ora'o na'iki to'ora-karu bii'i. Mazan upu'u okaki-naotan ipai unao, wakanadan pu'u na'iki aiwaka'an kida atii idikinauda'u wunu.

³² "Aizii owa'akan ni'i naa unao Tominkaru ka'u ida'a. Uru'o nii kazannaa-tapa unao. Na'iki owa'akan Kaimana'o Kuwai utuma, Tominkaru kamunanun daua'o, uruu kida'o nii ma'ozakadapa unyukunuu. Na'iki uruu kida kuwai ida'ana'o nii uikodan kaimana'o manawun aimaakan, wuru'u Tominkaru aipaniaz pataan diina'iti'i ipai pidannao ati, ubuutaniinaouz pa'ati.

³³ "Ipai unao, utukapa na'iki uaitapa okaduz, aonaa na'apainim ona'a-zootapan wuru'u konaunam kida'oraz pidannao kamichan, oo wuru'u itaapanii kidaz gold oo silver. ³⁴ Aonaa ona'azootapan usha'apauz, mazan

utukapa na'apam ôkaudinan dadara ôka'u ida'an, ôikoda-kinaa nii aimaakan ômashaapa-kinaa nii, na'iki ômin-kaudinannao ati'o nii kapam. ³⁵ Ômashaapan ida'an kaikapa'a, na'iki ôkaudinan ida'an dadara, ôtominapa-kidan unao. Na'apa kizi ukaudinan, na'iki ukaminka'uta kizi kapam pidannao, wuru'u aona'oraz manawun îka'iitan pakaudinan. Karikaonan kizi kapam unyukunuitapan tawuru'u Naobanai Jesus kiauzonuz: 'konaukia'o nii pidan minzii-wa'oraz utaan aimaakan ba'oran pidan ati, aimaakan taa-ka'o ai pa'ati.'"

³⁶ Paipaian dauna'an pakadakinpan, Paul kodoru'ukan naa pakakinanotaniinao tuma. Na'iki îtoriinpan naa Tominkaru ati. ³⁷ Uruu dauna'an Paul kowaadinan naa, ipai îdokobatan uruu, îzaadan naa mazan u'ati. ³⁸ Înyukunu kasha'oran tuukii usha'apanum kau'an "Aona'o ni'i naa powa'a utukapan ôgaru," ukian idi î'ati. Udauna'an îwa'anpankan naa uruu, atii kanawa di'ii.

Paul makon naa Jerusalem iti

21 ¹ Wazaamaaka'uan dauna'an mishidainao zowaunaanao, wamako'o-kan naa udaru'o kanawa ida'an. Na'iki'o wamakon sariapa Cos iti. Ba'oran kamoo wadobatan naa koshan, Rhodes ii wakaawa'akan, na'iki'i naa wamakon atii wakaawan Patara iti. ² Na'ia'a naa wazaamatan ba'oran kanawa tu'uz mako'o Phoenicia iti, Syria ia'oraz. Wapaidinan dauna'an, wamakon naa koshan. ³ Maonapa wadobatan paran baoko a'o katonaru Cyprus danoman, wa'ashabaron antanapu wataapanuzu. Wamakon atii wakaawan Tyre iti, Syria ia'oraz. Na'ii wamaaratina'akan zii kanawa di'iki. Usha'apanum kau'an na'ia'o nii zii kanawa wazoo kida maaraa-ka'o. ⁴ Uruu wiizai di'ii, waikoda mishidainao Jesus. Uruu idi bauda'apa sondii wana'ia'akan ituma, kanawa sannao tomunu'ikinpan kawana'ati. Uruu dono Kaimana'o Doronaa kowaadakidan mishidainao ati, na'apam nii Paul sha'apata-ka'o Jerusalem ii. Uruu idi tuukii îmashaatanuzu, aonaa kizi umakon na'iti. ⁵ Mazan na'apaini'o ni'i naa wadobatan kamoon aita-ka'o. Uruu idi wamakon naa koshan kanawa di'iti. Ipai mishidainao, paudaiaro na'iki paudainao tuma kida îda'anan waunao atii paran danoma iti. Na'ia'a naa paran danoma ii wakodoru'ukan baokopa na'iki watoriinpan naa Tominkaru ati. ⁶ Îzaamaaka'uan dauna'an waunao, wapaidinan naa kanawa zo'iti. Aizii mishidainao, îkiwan naa kapam padapu iti kida.

⁷ Na'iki'i naa koshan wadobatan, atii Ptolemais ii kanawa mashaadinan. Uruu idi na'ii wamorowautapa'akan mishidainao kida di'ii. ⁸ Ba'oran kamoo wadobatan, atii wakaawan Caesarea iti, wasookadinan Philip dapu ii. Uruu Philip kowaadapauzoz Kaimana'o Kuwai Jesus dau'u pidannao ati. Na'iki uruu tawuru'u zaamata-kariwaiz Jerusalem ii, 7 sha'atii îzaamata-ka'o buuta'o nii wanyukunui patumaaka kida.^g ⁹ Kaina'a 4 Philip dainao zunnao, aona'o zii îkaudaiarun kida. Înao prophetiabanao.^h ¹⁰ Aizii dobata zaa kamoo wana'a'akan dauna'an, uru'u naa prophet, Agabus kia'o u'uu, kaawan Judea Baara iki. ¹¹ Ukaawan wa'ida'ati, sariapa uso'otan Paul zadawu ukonon iki, na'iki uwatudan pataba'u, na'iki paanoba uzadawu idi. Ukian, "Kaimana'o Doronaa kian, kaikapa'o nii Jewnao watudan wuru'u kazadawu'oraz Jerusalem ii, na'iki îtaan niizu Gentilenao ati."

¹² Aizii waabatan idi kaikapa'a parada-karu'u, tuukii waunao na'iki ba'orainao kida tiwaan pamashaatan Paul, aonaa padamata wataapadan umakon Jerusalem iti. ¹³ Mazan ukian, "Kandii nii uzaadan ôdau'ati kaikapa'a, ukasha'orada'azon ônyukunuu? Ôwatuda-kao an oo ôzowii-kao an na'ii, Nao-banai Jesus dikin ii, aonaa usha'apan, mazan upu'a'o nii ômakon," ukian. ¹⁴ Atii aonaa waka'iitan wamashaatanuz. Uruu idi wakian u'ati, "Marii mooko pusha'apata-kao Tominkaru aipan kawana'ati."

¹⁵ Uruu dauna'an waminziiwan naa, na'iki wamakon naa Jerusalem iti wakidiba ida'an. ¹⁶ Pabi'i kida mishidainao Caesarea iki mako kapam watuma. Uruu idi baokopa'a naa wamakon, atii wakaawan Jerusalem iti. Înaou'u naa na'aka waunao Mnason dapu iti, wasookapa'azoo-kizi iti. Uruu kotua'o uwa'atin Cyprus iki, na'iki kotua'ora'a naa pa'an uzaamatan Jesus panaobanaa nii. ¹⁷ Wakaawan dono Jerusalem iti tuukii mishidainao konaukii-kidan waunao.

Paul morowautapan James di'iti

¹⁸ Ba'oran kamoo Paul makon baokopa watuma, utukapa'anan James. Wakaawan na'iti, waikoda ipai choochi zowaunaanao na'ii. ¹⁹ Uruu idi tuukii Paul konaukii-kidan îdyaun. Udauna'an ukowaadan naa î'ati ipai aimaakan Tominkaru sha'apatanii kida Gentilenao ati, pakaudinan dono îbii ii aka.

²⁰ Ipai wuru'u abatainaouz Paul kuwaa, tuukii îkonaukian. "Kaimana'o manawun mishi pugaru," îkian Tominkaru ati. Udauna'an îkian Paul ati. "Wa'inawuzu Paul, mishi putukapa na'apam iriba, iriba Jewnao ipai amazada kawana'ati mishidan naa naobanai Jesus. Mazan înao, tuukii îmarainpan na'iki îizo'atin tawuru'u Moses kakinaori kidaz. ²¹ Aizii kaina'a îabatan dikauda kida'o parada-karu pudau'u. Îabatan putominapa-kidan na'iki pukakinaotan Jewnao wuru'u mashaapainaouz Gentilenao wiizi ii aka kida, aona'a naa kaikin puaipan îsha'apatinan Moses kakinaori kida kawana'ati. Na'iki aona'a naa kaikin puaipan îchoota-kidanⁱ pudani daonaioranao, Moses kakinaori kawana'ati, na'iki aona'a naa kaikin puaipan wuru sha'a-pata-kaoa'a waunao Jewnao kaduz kidaz. ²² Masakauda'u dauna'an, îabatan ni'i naa wuru'u pukaawanuz. Aizii mani, na'apam nii washa'apatinan? ²³ Wadi'itinpan kaikapa'a, waaipan pusha'apatinan waparadan kawana'ati. Kaina'a 4 daonaioranao kowaadauzo pamishia'azon paparadan Tominkaru ati.^j Kaina'a'a naa îdyaun kaida'a'a, îipaia'a naa pasha'apatan wuru'u îkowaa-dauzoniaz pasha'apata'azon. ²⁴ Ukau'an turuu pumakon baokopa îtuma, puchikaina'an kizi îtuma Tominkaru ati, Jewnao kakinaori kawana'ati. Na'iki pukowaada kizi'i naa pugaru'o nii kawinipinaata uzainao îtaan nii faadaanao ati. Îpaian dauna'an pachikainan, isokozoo-kao ni'i naa îtukapa-kida-kinaa ni'i naa pamishian paparadan Tominkaru ati. Uruu ida'ana'o nii Jewnao tukapan aonaa mishi'o mani wuru'u pumashaatanuz pidannao sha'apatan aimaakan wakakinaorinaa ai. Usha'apanum kau'an, pugaru na'apa kapam pusha'apatan wuru'u wakakinaorinaa aiapanii kidaz usha'apata-kao.

²⁵ "Mazan Gentilenao ati, wuru'u mishidainaouznaa, waunao choochi zowaunaanao saadani'i naa pa'an wakaaritan î'ati, na'iki wataa î'ati

i 21:21 choota-kidan: Putukapa 'chootin-karu' daua'o, kaarita token ii, Parada-karu
Masha'apannaada-kinao di'ii. j 21:23 Numbers 6:1-20

idikinauda'u karikaonan kakinaorii waaipaniaz iizo'atin. Kaikapa'a wuru'u wakianuz wakaaritan ida'a: 'Aonaa unika'ana'a wanyukunui taa-kariwaiz ba'oran kaduz tominkarunao ati. Na'iki aonaa unika'ana'a izai, na'iki aimaa-kan dunaa wuru'u dyukuruuta-kariwaiz uzowii-ka. Na'iki aonaa ukashaa-pa'ana'a daonaiora na'iki zun kiaapaakan pamamazidakan pu'u,'" kia'o wuru'u ikianuz Paul ati.

²⁶ Ba'oran kamoo na'apa'a naa Paul sha'apatinan padyuuda-ka. Kawana'ati. Una'akan naa wuru'u daonaioranaouz, na'iki na'ia'a naa ichikainan utuma Moses kakinaori dyuudauzon kawana'ati. Uruu dauna'an Paul makon Tominkaru Dapu iti, ukowaadankan naa faadaanao ati 7 kamoo ida'a iipaian ni'i naa pachikainan Tominkaru ati. Uruu dono'o ni'i naa uzainao kawaoda-ka. Ikwana'ati kida.

Paul zaamata-ka. Tominkaru Dapu ii

²⁷ Mazan 7 kamoo isha'apaapan wuru'u pasha'apaapanii kidaz, na'iki iipaian pu'a'a naa kapam. Upu'u Jewnao wa'atiinao Asia iki, tukapan Paul Tominkaru Dapu ii. Sariapa ikimudan na'iki ito'oradan pidannao kasaba'ukinpainao na'ii. Una'apan pu'u izaamata'akan naa Paul, ²⁸ na'iki ikadakoinan naa kaikapa'a: "Unao Israelitenao, ukaminka'uta wazaamatan di'oraz pidana'a. Uruu tawuru'u chi'ikapa'oraz ipai amazada kawana'ati, dakoopa'ita'oraz Israelitenao, na'iki dakoopa'o wakakinaorinaa Moses taaazonii kidaz wa'ati, na'iki udakooapan kapam wuru'u di'oraz Tominkaru Dapu'u. Aizii di'i, ukaniribaa-kidan Tominkaru Dapu, una'akan idi Gentilenao unazo ati." ²⁹ (Ito'oran na'apa usha'apanum kau'an itukapanii Trophimus, Ephesus san, Paul tuma dono'i ii. I'tiiman mani kaina'a Paul morota-kidan uruu patuma Tominkaru Dapu iti.)

³⁰ Uruu dono tuukii, tuukii pidannao to'oradinan uruu wiizai di'ii. I'diman naa di'iki kida'a kasaba'u, kasaba'uan Tominkaru Dapu iti. Imorotan sariapa izaamatan Paul, na'iki ikozoota'akan naazu Tominkaru Dapu iki. Udauna'an itarata'akan naa paniinom. ³¹ Aizii wuru'u pidannaouz, iaipan naa pazowia'akan uruu. Upu'u mazan parada-karu kaawan Rome iki'o soldyaanao zowau-naa ida'ati. Kaikapa'a wuru'u parada-karu dyuuda-ka. "Ipai, ipai pidannao to'oradinan kai Jerusalem ii, tuukia'o kaiwuru'u ito'oradinanuz." ³² Soldyaanao zowaunaa abatankan idi na'apa'o kuwai, sariapa una'akan soldyaanao, panaobanaanao tuma kida. Kadimana'o ida'an imako'okan naa pidannao to'oradinainao di'iti. Aizii pidannao tukapankan soldyaanao zowaunaa, pasoldyaanao tuma, sariapa isookada'akan pazowiautapan Paul.

³³ Soldyaanao zowaunaa kaawan na'iti, sariapa uzaamatan Paul i'ai. Udauna'an udyuudan naa uwatuda-ka. Dya'utamtinpa'o chain idi. Na'iki upishaan naa pidannao kaikapa'a: "Kanom kaduz wuru'u di'oraz pidana'a? Kanom mooko usha'apata?" ³⁴ Mazan pana'a sodi kida pidannao kadakoinan. Ba'orainao kian, "uruu kaikapa'ora'a," ba'orainao kian, "kaikapa'o uru'u." Atii aonaa soldyaanao zowaunaa aitapan kanom dikin ia'o wuru'u ito'oradinanuz u'ati. Uruu idi udyuudan naa Paul na'aka-ka. Soldyaanao mashaapakizi nazo iti. ³⁵ Mazan imorotan ua'ii kabaun nazo iti, pozai ida'a zii, uru'u naa soldyaanao sawata'akan naa Paul, usha'apanum kau'an tuukia'a naa manawun pidannao to'oradinan. ³⁶ Iwa'atin baokopa udawu'ati kasaba'u,

kasaba'uan, pakadakoinan tuma. "Uzowii uruu, uzowii uruu," kia'o wuru'u ikadakoinanuz.

Paul kakuwaapan naa padau'u

³⁷Soldyaanao kaawa-kida'anan pu'a'a naa uruu padapu nazo iti. Sariapa Paul kian soldyaanao zowaunaa ati Greek ida'an, "Turuu o'paradan pu'ati?"

"Kaa! Puaitapanii sha'a Greek?" ukian Paul ati. ³⁸"O'itiiman shaa pugaru Egypt san, tawuru'u toma'oraz mizaataaka-karu diiki'i za'a Rome ikiinao tuma, na'iki taazata-kida'oraz 4000 zowii-mikinao pidannao mapidantaka'o amazada di'iti."

³⁹"Aonaa. Ogaru Jew, Tarsus ia'o oshakatan, umanawunu'oraz manawun wiizai Cilicia Baara ii. Pukashaapa shoman o'paradan pidannao ati," Paul kian.

⁴⁰"Kaiman, turuu puparadan," ukian. Pozai paawa ia'a naa Paul kadishitan na'iki usawadan paka'u, pidannao mashaada-kizi. Sariapa mishi pidannao mashaada'akan. Udauna'an uparadan naa Jewnao ati iparadan Hebrew ida'an.

22 ¹Kaikapa'a wuru'u ukianuz i'ati: "O'iribannao Jewnao, uabata o'paradan, okowaada'azon u'ati, aonaa mishi'o mani wuru'u aimakaan uabataniaz odau'u," ukian i'ati. ²Iabatan idi Paul paradan Hebrew ida'an, powa'a zii imashaada'akan. Uru'u naa ukian i'ati: ³"Ogaru Jew, oshakatan Tarsus ii, Cilicia Baara ia'oraz. Mazan o'dyaupain da'a'a, Jerusalemi'i. Gamaliel tominapa-kidauzonii ogaru, na'iki kaimanaiman ukkinaotan ogaru, oizo'ati kizi ipai Tominkaru kakinaori wuru'u wadokozu-daunnao ati'oraz utaa-kao kida. Uruu idi tuukii oizo'atin wuru'u kakinaorii kidaz, na'iki tuukii otaainan Tominkaru ati kapam, na'apa unao kawan. ⁴Ogaru, ozowiapa-kidauzonii na'iki o'antamikitaizonii pidannao, wuru'u da'anpainaouz Jesus Kaduz. Na'iki owatuda-kidauzonii na'iki okaboota-kidauzonii taraa-kizai iti zunnao na'iki daonaioranao. ⁵Umanawunu'o Faadaa na'iki ipai kootowapa-kidauzonao pidannao aitapa kaiman-daun wuru'u osha'apatauzonuz aimakaan kida na'apa. Inao turuu ikowaadan unao ati mishi'o kaiwuru'u o'paradanuz. Usha'apanum kau'an ogaru ida'ana'o idyuudauzon pasaadanii kaarita kida Damascus iainao Jewnao ati'o. Ikowaadan pakaaritan ida'a owa'atin, ozaamata'anan pidannao mishidainaouz Jesus. Udauna'an ona'aka kizi idyaun watudinapa Jerusalem ati, marii kizi kazowautapainao Jewnao antamikitan idyaun.

Paul kowaadan na'apam pazaamatan Jesus panaobanaa nii

(Acts 9:1-19; 26:12-18)

⁶"Uruu dono omakopaanan pu'u Damascus iti, sakitapa kamoo omaonapan naa na'iti, mazan masha'apakiaka doko iki'o kanada'o manawun kanadapa'akan ogaru. ⁷Sariapa owaota'akan imi'i baara iti. Na'iki obata paradakaru kian o'ati, 'Saul! Saul! Kandii nii puantamikitan ogaru?"

⁸"Naobanai, kanom pugaru?" okian.

"Ogaru Jesus, Nazareth iki'oraz, ogaru wuru'u puantamikitaniaz,' ukian o'ati. ⁹Pidannao, wuru'u otumainaouz, itukapa kapam wuru'u kanada'oraz. Mazan aonaa pa'an iabatan wuru'u parada-karuz o'ati.

¹⁰ “Uruu idi òpishaanuzu kaikapa'a: ‘Ònaobanaa, kanom puaipan òsha'a-pata?’

“Naobanai kian, ‘Pukadishita, na'iki pumako Damascus iti. Na'ia'o nii ipai ukowaada-kaò pu'ati, na'apam nii Tominkaru aipan pusha'apatinan.’

¹¹ Amazada kanadan idi manawun, sariapa u'ishada'akan òawun. Na'iki aona'a naa kanom òtukapan. Uruu idi òminaуда'unao ka'utan naa ògaru Damascus iti.

¹² “Aizii na'ii kaina'a pidan Ananias kia'o u'uu. Uruu mishida'o Tomin-karu, na'iki izo'ati'o ipai kakinaorii wuru'u taa-kariwai kidaz wa'ati. Na'iki ipai na'iainao Jewnao naudapan uruu. ¹³ Uruu kaawan ò'ida'ati. Ukian ò'ati, ‘Ò'inawuzu Saul, marii putukapan koshan!’ Sariapa mishi òawun saabaina'a-kan na'iki kaiman òtukapa'akan uruu.

¹⁴ “Udauna'an ukian ò'ati, ‘Tominkaru, wuru'u wadokozu-daunnao mishidaniaz, uzaamatan pugaru, utukapa-kida'azon idi pu'ati kanom uaiapanii pusha'apatan pa'ati. Na'iki uaipan idi kapam putukapan wuru'u kaimana'oraz manawun papoitoru. Na'iki uaipan puabatan uparadan udako iki manawun. ¹⁵ Ukau'an pugaru'o ni'i naa kakuwaapatin udau'u, na'iki na'aka'o nii uparadan. Pukowaadan nii ipai pidannao ati, ipai wuru'u putukapaniaz na'iki puabatanii kidaz aimakaan. ¹⁶ Aizii kanom zii puzaudapan? Kadiman naa, puchikaawunuin kizi'i naa, na'iki puparada'a naa Naobanai ati kai, marii kizi uchikaan ipai pu'oiان pu'ai,’ ukian ò'ati.”

Paul zaamata-kaò kakuwaapatina'o nii Gentilenao ati

¹⁷⁻¹⁸ Uruu dauna'an òwa'atin naa Jerusalem ati. Na'ia'a naa òmorotan Tominkaru Dapu iti òtoriinpa'anan u'ati. Òtoriinapatinan pu'u òtukapan Naobanai. Ukian ò'ati, “Puminziiwa kadiman, pumako kizi Jerusalem iki, kai, kai. Usha'apanum kau'an aona'o nii da'ainao pidannao mishida'azon pukuwaa òdau'u.”

¹⁹ Mazan òkian, “Naobanai, ipai ìnao, ìaitapanii ògaru kaimanaiman. Ìaitapanii wuru'u òmakouzonuz synagogue kawana'ati kida, òzaamata'a-nan ipai pidannao mishidainao kidaz pugaru. Udauna'an òtaraa-kidan na'iki òba'izii-kidan da'i ìdyaun. ²⁰ Aizii tawuru'u Stephen, kakuwaapatinauzoz pudau'u, uruu zowii-kaò dono, na'ia'o kapam ògaru. Patumaaka'o ònyukunuu zowii-mikinao tuma. Ògaru taapanii ìchaakitan kida ìzowian dono Stephen paboori kuba kida idi.”

²¹ Mazan Naobanai kian, “Pumako di'iki'i, òdyuudan nii pugaru munapo Gentilenao di'iti.”

²² Mashaa pidannao abatapan Paul kadakotinan. Mazan aizii ìabatan-kan ukowaadan wuru'u padyuuda-kaò Gentilenao di'iti, sariapa ìkada-koina'akan diiwa'o ida'an. “Una'aka uruu di'iki'i! Marii uzowii-kaò! Aonaa turuu utaapa-kaò kakupa,” ìkiainan. ²³ Ìto'oran na'iki ìkadakoinan tuukii. Uruu idi ìkaboowan pashooton kida doko iti, ba'orainao kida kaboowan imi'i doko iti kapam. ²⁴ Sariapa soldyaanao zowaunaa dyuudan Paul na'aka-kaò soldyaanao mashaapa-kizi nazo iti. Na'iki udyuudan naa pasoldyaanao ba'iziinuzu, marii kizi ukowaadan ì'ati, kanom dikin ia'o manawun wuru'u Jewnao to'oradinanuz u'ati kaikapa'a. ²⁵ Uruu idi ìdodowan naa Paul na'iki ìba'izia'azon naazu. Mazan upu'u Paul kian soldyaanao zowaunaa ati,

wuru'u maonapa'oraz ukadishitapan udazaba'a, "Puaitapanii Rome di'iti'o ò'uu saadinpan? Na'apa dii Rome iki'o kakinaorii kiauazon, ukashaapa mani òba'izii-kao madiwautapaka, òmakootowapa-kida-kanao pu'u?"

²⁶ Aizii soldyaanao zowaunaa abatan idi wuru'u Paul na'apanuz, sariapa umakon pazowaunaa di'iti, na'iki ukian u'ati, "Na'apam nii pusha'apatinan aizii? Tawuru'u pidan pudyuudaniaz ba'izii-kao, Rome di'iti'o u'uu saadinpan."

²⁷ Uruu idi soldyaanao zowaunaa wa'atin Paul ida'ati, na'iki ukian u'ati, "Pukowaada ò'ati, mishi'o Rome di'iti'o pu'uu saadinpan?"

"Oo," ukian u'ati.

²⁸ Soldyaanao zowaunaa kian Paul ati, "Ògaru òsaada-kidan ò'uu Rome di'iti, òkawinipinaatan idi dobata puraata wiizai zowaunaanao ati."

"Mazan ògaru, ò'uu saadinan Rome di'iti òshakatan di'iki'o," Paul kian u'ati.

²⁹ Sariapa soldyaanao, wuru'u ba'izia'azoinaouz Paul, munapodina'akan u'ai. Na'iki soldyaanao zowaunaa, tuukii utaria'akan, uabatan idi kanom kaduz wuru'u Paul, na'iki uwatuda-kidan idi kapamazu chain idi.

Paul kootowapa-kida-kao

³⁰ Tuukii soldyaanao zowaunaa aipan paaitapan kanom dau'ana'o wuru'u Jewnao to'orainapanuz Paul ati. Ba'oran kamoo udyuudan naa Paul, buzuuta-kao. Na'iki udyuudan naa kapam faadaanao zowaunaanao na'iki ipai kootowapa-kidauzonao pidannao baokopatinan. Udauna'an una'akan naa Paul i'idi'iti, na'iki udyuudan naa ukadishitan i'kanaapu iti.

23 ¹ Uruu idi Paul awunuupa'akan sakitapa kootowapa-kidauzonao pidannao di'iti. Na'iki ukian i'ati, "Ò'inawuzunao, karikaonan òmashaapan kaiman Tominkaru ati, na'iki òaitapa aonaa kanom oia'o nii aimaakan òsha'apatan, ba'azootin-kida'o nii ògaru. Òmashaapa kaiman atii kai." ² Sariapa Umanawunu'o Faadaa, Ananias kia'o u'uu, dyuudan Paul dazaba iainao pidannao ta'ikan uruu padako ida'ati. ³ Sariapa Paul kian u'ati, "Pugaru kaniriba'o kabaun daarazi kawanu'o, zichida-kariwaiz baraka'o idi. Mishi'oraiman pudako'o nii pa'an Tominkaru ta'ika. Pusakanatapan di'i, putiwaa-kidapan ògaru, kakinaorii aipan kawana'ati. Mazan upu'u zii pudikintapan wuru'u kakinaorii pudyuudan ida'an wunao ta'ikan òdako'o."

⁴ Pidannao maonapainao Paul dazaba'a kian u'ati, "Kandii nii puparadan arawu ati kaikapa'a, Tominkaru zaamataniaz Umanawunu'o Faadaa nii?"

⁵ Paul kian, "Ò'inawuzunao, kasha'ora ò'ati òna'apan, aonaa pa'an òaitapan Umanawunu'o Faadaa uruu. Usha'apanum kau'an Tominkaru paradan kian, 'Mana'a udakoopa'ana'a pidan kazowautapa'o unao."

⁶⁻⁸ Sariapa Paul di'itapan wuru'u kootowapa-kidauzonaouz pidannao. Pabi'i kida utukapa kaina'a zaamatanpainao Sadduceenao di'iti, kaina'a kapam utukapan zaamatanpainao Phariseenao di'iti. (Sadduceenao, aonaa ìmishidan pidan kadishitan nii pamawaka-kizi iki. Na'iki aonaa ìmishidan angel kaina'an, na'iki aonaa kapam ìmishidan doronai kaina'an. Mazan Phariseenao ipai pa'an ìmishidan wuru'u na'apa kida'oraz.) Uruu idi Paul kian diiwa'o ida'an, "Ò'inawuzunao, ògaru Pharisee na'apa òdarunao kawan. Òkootowapa-kida-kao, na'iki òkadishita-kida-kao unao kanaapu'u, òmishidan

idi kadishita'o nii mawakainao diina'iti'i." Aizii ĩabatankan wuru'u Paul na'apanuz, sariapa Phariseenao na'iki Sadduceenao kashadaakapan tuukii. Uruu idi ikadakowaakapan naa atii ĩbuutaakapan. ⁹Na'iki powa'a zii pidannao diwadan pakadakowaakapan. Kaina'a tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u, zaamatinpainaouz Phariseenao di'iti, ĩnao kadishitan na'iki ma'o-zaka ĩparadan Paul dau'an. "Aonaa kanom waikodan dikauda'o nii arawu sha'apatanu'u. Panaadon mishi'o doronai oo angel paradan u'ati," ĩkian. ¹⁰Mazan kichana'iki-kia'a naa manawun ikashadaakapan. Uruu idi soldyaanao zowaunaa dyuudan naa pasoldyaannao makon pidannao bii iti, ĩkazata kizi Paul ĩ'ai, marii kizi ĩna'akan uruu soldyaanao dapunaa nazoo iti.

¹¹Uruu wamarutan ida'a Tominkaru paradan Paul ati uzanda'awun ii. "Mana'a putaria'ana'a. Ipai wuru'u pukowaadaniaz pidannao ati ōdau'an da'ana'a Jerusalem an, ipai ōaipan kapam pukowaadanuz Rome ii aka," ukian u'ati.

Pidannao dakotan pazowian Paul

¹²Ba'oran chaapi'iki, pabi'i kida Jewnao baokopatinan na'iki ikadakotinan. Uruu dono ĩbauda'apatan panyukunuu na'iki ĩtaan paparadan Tominkaru ati. ĩkian, "Aona'o nii wanikan wawanyukunuu na'iki aona'o nii watuzan wariwun, atii wazowian dauna'an zii Paul. Marii Tominkaru pataka'utan waunao wamazowiikan an Paul." ¹³Uwazoota 40 daonaioranao baokopatinan, wuru'u na'apatainaouz panyukunuu. ¹⁴ĩnao wa'atin faadaanao zowaunaanao ida'ati, na'iki Jewnao zowaunaanao ida'ati. ĩkian ĩ'ati, "Waunao, wakiinii Tominkaru ati aona'o nii wanikan wawanyukunuu, na'iki aona'o nii watuzan wariwun atii wazowian dauna'an zii Paul. ¹⁵Uruu idi waaipan ipai unao dyuuda-kidan uparadan soldyaanao zowaunaa di'iti. Umariida kizi uruu, marii kizi udyuudan Paul unao ida'ati. Ukii kizi u'ati. 'Waabata'azon powa'a zii kanom ni'o manawun wuru'u Paul zaamatapa-kaoaz.' Aizii waunao, wadizinpan ni'i naa, wazowian nii uruu ukaawan ua'ii da'ati'i unao ida'ati," ĩkian.

¹⁶Mazan Paul chaonain abata ipai wuru'u ikadakotinanuz. Uruu idi sariapa umakon soldyaanao dapunaa iti, ukowaadankan Paul ati wuru'u ĩparadan kidaz ĩzowia'azonuz uruu. ¹⁷Sariapa Paul dapadan bauda'apa soldyaanao zowaunaa, na'iki ukian u'ati, "Puna'aka wuru'u di'oraz daonaiora'a unao zowaunaa di'iti, kaina'a ukakuwaapa'azon u'ati." ¹⁸Uruu idi soldyaanao zowaunaa na'akan naazu pazowaunaa di'iti, na'iki ukian u'ati, "Paul, taraapa-kariwaiz, dyuudan ōna'akan di'oraz daonaiora'a pu'ida'ati, usha'apanum kau'an kaina'a ukakuwaapa'azon pu'ati."

¹⁹Sariapa soldyaanao zowaunaa na'aka'akan wuru'u daonaioraz pana'itipapu pidannao ai. Na'ia'a naa upishaan uruu kaikapa'a: "Na'apa'oram wuru'u pukakuwaapa'azonuz ō'ati?"

²⁰Ukian naobanai ati, "Kaina'a Jewnao baokopainpan, pazowaunaanao tuma, ipai ĩna'apatan panyukunuu ĩaipan pamariidan pugaru. Uruu idi kain'iki'o nii ĩdyuudan paparadan pu'ida'ati, ĩaipan pudyuudan Paul wai-kana'an Jewnao kootowapa-kizi dapunaa iti. ĩkian nii pu'ati, 'Kootowapakidauzonao pidannao aitapa'azon powa'a zii kanom ni'o manawun wuru'u Paul zaamata-kaoaz.' ²¹Mazan mana'a pa'i pumishida'ana'a ĩparadan, aonaa

pudyuuda'ana'a Paul i'idi'iti. Usha'apanum kau'an kaina'a'o nii Jewnao dizinpan izowia'azoonuzu ukaawa-kida-kao ua'ii. Uwazootanii 40 daonaioranao wuru'u dizina'azoinaouz. Ipai inao, itaan paparadan Tominkaru ati. Ikian, 'Aona'o nii wanikan wawanyukunuu na'iki aona'o nii watuzan wariwun atii wazowian dauna'an zii Paul.' Taa'azo'o naa kaina'iki idyaun, soo pugaru'u naa izaudapan, iabata'azon na'apam pukian."

²² Udauna'an soldyaanao zowaunaa kian daonaiora ati, "Mana'a pa'i puko-waada'ana'a pidan ati wuru'u pukakuwaapanuz o'ati." Udauna'an udyuuda'akan naa ukiwan powaa iti.

Paul dyuuda-kao naobanai Felix di'iti

²³ Uruu dauna'an soldyaanao zowaunaa, dapada-kidan dya'utam pasoldyaannao naobanaanao, na'iki ukian i'ati, "Udyuuda 200 soldyaanao minziiwan, imako kizi Caesarea iti aizii 9 o'clock, aiwaka'an. Na'iki marii 70 soldyaanao makon kapam kawaro barau an kida. Na'iki marii powa'a zii 200 soldyaanao makon kapam pachipararin za'aba'i kida tuma. ²⁴ Na'iki uminziiwa-kida pa'i kapam Paul kawaronnao nii. Kaiman mazan pa'i oaipan una'akan uruu, aonaa oaipan usha'apata-kao, kaiman oaipan ukaawa-kidan uruu naobanai Felix di'iti, wiizainao zowaunaaz," ukian i'ati. ²⁵ Udauna'an utaan naa i'ati pasaadanii kaarita naobanai Felix di'iti'oraz. Kaikapa'a wuru'u usaadaniaz:

²⁶ "Di'oraz kaarita ogaru Claudius Lysias di'iki'o. Pugaru umanawunu'o naobanai Felix ati'o. Tuukii onaubaan pugaru okaaritan ida'an. ²⁷ Jewnao zaamatan wuru'u di'oraz daonaiora'a, na'iki maonapa'ora'ana'a padamata izowianuzu. Obatan idi u'uu saadinpan Rome di'iti, sariapa okazannaatan uruu osoldyaannao tuma.

²⁸ "Oaitapa'azon kanom dikin ia'o wuru'u ito'oradinanuz u'ati, uruu idi ona'akan uruu Jewnao kootowapa-kidauzono pidannao di'iti. ²⁹ Na'a-paini'i naa obatan wuru'u ito'oranuz u'ati soo pakakinaorinaa sodi kida dau'ana'o karikaonan. Aonaa turuu pidan zowii-kao oo taraa-kao, soo na'a-pa'o dikin ii karikaonan. ³⁰ Mazan ukowaada-kao idi o'ati izowia'azon naa uruu, sariapa odyuudan uruu pu'idi'iti kadimana'o ida'an. Na'iki odyuuda Jewnao kowaadan pu'ati, kanom dikin ia'o oo kanom wuru'u usha'apataniaz, ito'ora-kinaaz u'ati. Uruu kaduz. Atii ba'oran dono."

³¹ Na'apa'a naa mishi soldyaanao na'akan Paul padyuuda-kao kawana'ati. Atii ikaawa-kidanuzu aiwaka'an wiizai Antipatris iti. ³² Ba'oran chaapi'iki, soldyaanao, wuru'u pakidiba ida'an kidainaouz, ipadantan naa powaa iti pawa'ati-kizi iki, atii padapunaa di'iti. Mazan kawaro barau an kidainaouz, inau'u naa pa'an dobata Paul tuma, ³³ atii ikaawan Caesarea iti. Na'ia'a naa itaan kaarita naobanai Felix ati. Na'iki itaan naa kapam Paul u'ati. ³⁴ Uipaiian dauna'an paaitaan wuru'u kaaritaz, uru'u naa upishaan Paul, na'iki'oram amazada di'iki'o uwa'atin. Ukowaadan pawa'atin wiizai Cilicia Baara ia'o di'iki. ³⁵ Uruu idi ukian Paul ati, "Ozaudapan nii zii wuru'u zowia'azoinaouz pugaru kaawan. Obatan dauna'an na'apam ikian pudau'an, uruu oaitapan ni'i naa na'apam osha'apatan pugaru." Uruu idi udyuudan naa soldyaanao taratan Paul, umanawunu'o kabaun di'ii, naobanai Herod tomauzoniaz, na'iki iawunuutapa-kizi uruu na'ii.

Jewnao kaakapaan Paul Felix ati

24 ¹Aizii baka'iauda'u kamoo dauna'an, Ananias, Umanawunu'o Faadaa makon naa Caesarea iti kazowautapainao Jewnao tuma na'iki lawyer^k tuma, Tertullas kia'o u'uu. Inao makon naa naobanai Felix di'iti ikaakapaa'anan Paul u'ati. ²Ikaawan na'iti, udauna'an Paul na'aka-kaoa'a naa i'ida'ati. Na'ia'a naa Tertullas kaakapaan naa uruu kaikapa'a:

“Ōnaobanaa Felix, pugaru umanawunu'o naobanai. Konaukii pidannao mashaapan pukazowautapan idi wawiizi kaiman. Na'iki ipai pusakitapadan wa'ati wuru'u aimakaan kida kasharutapa'oraz waunao wawiizi ida'a. ³Uruu idi kaiman pidannao nyukunuu pu'ati ipai wiizai kawana'ati pukazowautapanii kidaz. ⁴Aonaa ōmashaatapa'azon pugaru tomunu'iki manawun, mazan ōaipan puabatan waparadan masakauda'u. ⁵Di'oraz daonaiora'a aonaa ukai-manan, kichana'iki-kia'o uruu. Ipai, ipai amazada kawana'ati ukimudautan na'iki uto'orataaka-kidan Jewnao. Na'iki uruu kazowautapa'o Nazareth san pidannao. ⁶Na'iki uaipan kapam pakaniribaa-kidan Tominkaru Dapu pawazotapan ida'an kakinaorii. Uruu dikin ia'o wazaamatanuzu. [Wakootowapakida'azoo nii padamata uruu wakakinaorinaa kawana'ati, ⁷mazan Lysias, soldyaanao zowaunaa kaawan, sariapa una'akan uruu wa'ai. ⁸Na'iki ukian kanom kaakapaa'azon an Paul, marii uwa'atin pu'ida'ati.]⁹ Aushaa, pupishaa mooko uruu, puabatan nii kanom dikin ia'o wuru'u wato'oranuz u'ati.” ⁹Ipai wuru'u abatapainauz Jewnao, na'apa inyukunuu uparadan kawana'ati. “Mishi'o kaiwuru'u uparadanuz,” i'kian.

Paul kazannaatinan Felix kanaapu'u

¹⁰Uruu idi naobanai Felix sawadan paka'u Paul di'iti. “Pugaru'u naa parada aizii,” ukian. Sariapa Paul kian naobanai ati, “Ōaitapa kotua'o mishi pukazowautapan wairibannao Jewnao, ipai wuru ida'a'a amazada iwiizaitapaniaz. Pugaru puaitapanii ipai ikaduz. Uruu idi tuukii ōkonaukian, usha'apanum kau'an aizii ōkakuwaapan nii pu'ati. ¹¹Aizii di'i 12 kamoo dobatan ōkaawan dauna'an Jerusalem iti, ōtoriinpa'anan idi Tominkaru ati. Turuu pupishaan pidannao pumishida'azon an. ¹²Aonaa Jewnao ikodauzon ōkashadakowaakapan pidan tuma Tominkaru Dapu ii, na'iki aonaa na'iam zii iikodan ōto'orataaka-kidan pidannao synagogue ii oo pawiizi an kida. ¹³Ukau'an aonaa mishi'o mani kaiwuru'u iparadanuz. Aonaa kanom iikodan pamishii-kinaa nii kaiwuru'u ikaakapaanuz ōgaru pu'ati. ¹⁴Mazan ōkowaadan nii pu'ati aimakaan ōsha'apatauzonii. Mishi karikaonan ōtoriinpauzon wadarunnao Tominkarun ati, soo Jesus tominapa-kidan kawana'ati. Mazan i'kian pana'iti'o karikaonan wuru'u na'apa'oraz. Mazan ipai ōmishidan wuru'u kakinaorii Tominkaru taaniaz Moses ati. Na'iki ipai ōmishidan wuru'u Tominkaru prophetinnao saadauzonii kidaz. ¹⁵Na'apa ōmishidan Tominkaru, wunao mishidan kawanu'u diinaouzu'u, na'iki ōmishida kapam bauda'apa kamoo ipai'o nii pidannao, kaimanainao na'iki oiainao kadishita-kida-kaonii pabaaranaa iki. ¹⁶Uruu idi karikaonan ōtiwautinan, kaiman ōaipan

k 24:1 lawyer: uruu kashadaakapauzo kootowapa-karu dono Rome iki'o kakinaorii kawana'ati.

l 24:6b-8a Kiwiini'o saada-kariwai ida'a, aonaa di'oraz saadinpanu'u.

ōtaapinan, aonaa ōaipan ōnyukunuu kasharutinpan pidannao tuma oo Tominkaru tuma.

¹⁷“Dobata wunu ō'aonaankan Jerusalem iki. Ōkaawan powa'a ati ōwa'a-nan idi'o puraata ōiribannao Jewnao ida'ati. Na'iki ōkawaoda-kida'azon idi kapam uzai Tominkaru Dapu ii. ¹⁸Ōipaian pu'a'ora'a naa ōsha'apaapan uruu kida aimakaan, na'iki ōipaian kapam ōchikainan Tominkaru ati, wuru'u iikodanuz ōgaru Tominkaru Dapu ii. Aonaa pidannao kasaba'uinpan ōtuma uruu dono, na'iki aonaa pidannao kasharutaakapan uruu dono. ¹⁹Mazan na'ia'o pabi'i kida Jewnao Asia iki'o iwa'atin. Īnao pa'an turuu ĩna'aka-kao da'ati'i pukanaapu ati, ikowaada kizi kanom dikauda'o aimakaan ōsha'apatan, turuu ikaakapaan ōgaru pu'ati. ²⁰Aushaa pupishaa mooko wunaou'u di'oraz Jewnaou'u. Kanom dii iikoda dikauda kida'o nii aimakaan ōsha'apaapan, tuubaru kida'o Jewnao kootowapa-kidan dono ōgaru Jerusalem ii? ²¹Soo kaina'a bauda'apa aimakaan dikin ii ōto'oradan idyaun, ōdako'atin idi ĩparadan ma'ozaka kaikapa'a: ‘Ukootowapa-kidan ōgaru soo ōmishidan idi bauda'apa kamoo mawakainao kadishita-kida-kao nii pamawaka-kizi iki,’ ōkian idi ĩ'ati.”

²²Felix, uaitapani'i naa “Jesus Kaduz” dau'u. Uruu idi ukian, “Turua'a naa shoman. Ōzaudapan nii zii Lysias, soldyaanao zowaunaa kaawan. Uruu dau-na'an ōaitapan nii na'apam ōsha'apatan pugaru,” ukian. Udauna'an usooka-da'akan naa wuru'u kootowapa-karuz, ²³na'iki Felix kian naa soldyaanao zowaunaa ati, “Aonaa ōaipan utaratapa-kao, marii uawunuutapa-kao karikao-nan. Uiribannao kamunanu'uzon an u'ati, turuu ĩna'akan aimakaan uaiapanii kida,” ukian.

Paul paradan Felix na'iki udaiaro ati

²⁴Atii dobata kamoo, uruu dauna'an Felix kaawan naa powa'a ati pau-daiaro Drusilla tuma. Jewaba wuru'u Felix daiaroz. Īkaawan na'iti, sariapa Felix dyuudan Paul na'aka-kao pa'ida'ati, uabata'azon ukakinaopan. Uruu idi ipai Paul kowaadan u'ati na'apa'oram wuru'u pidan mishidanuz Christ Jesus. ²⁵Na'iki ukowaada kapam u'ati kaiman kida'o mashaapa-karu dau'u, na'iki ukowaada na'apam pidan ma'ozakadan panyukunuu oia'o sha'apata-kao ai. Na'iki ukowaada kapam u'ati diina'iti'i Tominkaru kootowapa-kidan nii ipai pidannao. Mazan sariapa Felix taria'akan paabatan idi na'apa kida'o kakinaorii. Uruu idi ukian, “Turua'a naa zii shoman. Ba'oran dono ōturuu-dinan dono ōdapada-kidan nii koshan pugaru.” ²⁶Felix itiiman shaa Paul taan nii puraata pa'ati, pakodita-kinaa nii. Uruu idi mapuda udapada-kidan Paul, na'iki ukadakotinan nii da'i utuma. ²⁷Mazan dya'utam wunu dauna'an Porcius Festus zaamata-kao tuubaru'o naobanai nii Felix wadaun nii. Uruu idi Felix muudinan naa. Mazan Paul una'ian naa kowas uwa'akan uruu taraa-kizai ii, uaipan idi Jewnao kaimanan pa'ati.

Paul aipan padyuuda-kao naobanai Caesar di'iti

25 ¹Aizii Festus zaamata-kao dauna'an tuubaru'o naobanai nii, ukaawan naa Caesarea ati. Idikinauda'u kamoo pakaawan dau-na'an, umakon Jerusalem iti. ²Aizii Jerusalem ia'a naa, faadaanao zowau-naanao, na'iki Jewnao naobanaanao kaakapaan naa Paul, Festus ati. ³Na'iki

tuukii ipishaan Festus kaikapa'a: "Turuu shoman pudyuudan Paul na'aka-kao Caesarea iki, Jerusalem ati, marii kizi ukootowapa-kida-kao da'a'a." Wuru'u ñaipanuz Paul na'aka-kao, ñaipan pazowii-kidan uruu dunapo ii ukaawan ua'ii Jerusalem ati. ⁴Mazan Festus kian i'ati, "Aonaa! Marii Paul taapa-kao na'ii, Caesarea ii, usha'apanum kau'an kadimana'o nii ôkiwan powaa iti. ⁵Marii uzowaunaanao makon ôtuma di'iki'i, umishiin an ñaitapan Paul sha'apatan dikauda kida'o aimaakan, marii ikowaadan na'ii kanom wuru'u dikauda kida'oraz usha'apatan."

⁶Festus na'ian 8 oo 10 kamoo Jerusalem ii. Uruu dauna'an zii ukiwan powaa iti Caesarea iti. Ba'oran kamoo pakaawan dauna'an, uru'u naa usakanatan kootowapa-kizai dapunaa nazo ii. Na'iki udyuudan naa Paul na'aka-kao pa'ida'ati. ⁷Uruu una'aka-kaoa'a naa i'ida'ati. Sariapa Jewnao, wa'atiinao kidaz Jerusalem iki, kasaba'ukinan naa Paul dazaba an. Na'iki ikowaadan naa iriba dikauda kida'o aimaakan usha'apaapan. Aizii ipishaa-kaoa'a naa, mazan aona'a naa zoobaba imishian wuru'u paparadan udau'an kida'oraz. ⁸Udauna'an Paul paradan kaikapa'a pakazannaatin-kinaa nii: "Aonaa ôkashadan oo ôdakoopan kakinaorii wuru'u taa-kariwaiz waunao Jewnao ati. Na'iki aonaa ôsha'apatan Tominkaru Dapu, oo ôsha'apaapan dikauda kida'o aimaakan na'ii. Na'iki aonaa kanom dikauda'o nii ôsha'apatan udaru'o naobanai Caesar^m tuma na'iki aonaa ôdikintapan ukakinaori kida," ukian.

⁹Mazan Festus aipan pakaimandan Jewnao nyukunuu pa'ati. Uruu idi upishaan Paul kaikapa'a: "Na'apa punyukunuu, turuu mani pumakon Jerusalem iti, na'ii kizi pukootowapa-kida-kao ôkanaapu'u wuru dau'ana'a Jewnao kowaadanii kidaz pusha'apatan?"

¹⁰Paul kian u'ati, "Mazan dii ôkadishitapa-kida-kao pugaru kanaapu'u, naobanai Caesar kabootaniaz kaudina'o nii da'a'a. Ukau'an turuu ôkootowapa-kida-kao di'oraz kootowapa-kizai ida'a. Puaitapa aonaa kanom dikauda'o nii aimaakan ôsha'apatan Jewnao ati. ¹¹Dii mani ôsha'apatan an dikauda'o aimaakan, turuu mani ôzowii-kao udikin ii, aonaa mani ômarainan ôzowii-kao. Mazan aizii puabatan pu'u aonaa ôsha'apatan dikauda'o aimaakan, aonaa turuu pudyuudan ôgaru i'idi'iti. Mazan ôzaamatanpan idi Rome di'iti, turuu pa'an pudyuudan ôgaru Rome iti, na'ii kizi ôkootowapa-kida-kao naobanai Caesar kanaapu'u," ukian.

¹²Sariapa Festus tanawatinan, na'iki ukadakotinan pidannao tuma, wuru'u kaudinainao kidaz patuma. Udauna'an utanawatinan koshan Paul ida'ati, na'iki ukian u'ati, "Mishi tuukii puaipan pudyuuda-kao naobanai Caesar di'iti, ukau'an na'iti'o ni'i naa pudyuuda-kao," ukian.

Festus paradan King Agrippa ati Paul dau'an

¹³Udauna'an King Agrippa na'iki udadakoo Bernice kaawan Caesarea ati, imorowautapa'anan Festus ida'ati, na'iki ikonaukii-kida'anan unaobanaitinan. ¹⁴Na'apain imorowautapan dono, Festus kowaadan naa King ati ipai daunuuda'u Paul taratapa-kao dau'an. Ukian, "Kaina'a pidan taratapa-kao kaida'a'a, una'an Felix wa'akan. ¹⁵Aizii ômakonkan dono Jerusalem ii, Jewnao faadaanao zowaunaanao, na'iki kazowautapa'o Jewnao kaakapaan

uruu ò'ati, ìkowaadan usha'apaapan dikauda kida'o aimaakan, na'iki ìdyuuda òzowii-kidan uruu. ¹⁶ Mazan òkian ì'ati, 'Waunao Rome sannao, aonaa pa'an wakashaapan pidan sha'apata-kao, oo uzowii-kao sariapa. Waunao, wakaduz kaikapa'a, waaipan nii zii pa'an ukadishita-kida-kao kiwiin wunao kanaapu ìti'i kaakapainauz uruu. Waabata kizi na'apam ukian padau'an, ukazanaatin-kinaa nii.'

¹⁷ "Ìnao Jewnao kaawankan dono da'ati'i, aonaa òtomunu'ikinpan ìdyaun. Ba'oran kamoo ida'a òdapada-kida'akan naa Paul na'iki òkootowapa-kida'akan naaz. ¹⁸ Aizii wuru'u Jewnaouz, ìkaakapaan naazu, mazan aonaa zoobaba kanom òabatan ìkowaadan usha'apatan dikauda'o nii aimaakan. Ò'itiiman sha'a dikauda'o aimaakan nii wuru'u usha'apataniaz. Ukau'an aonaa kanom dikin ii uzowii-kao. ¹⁹ Kanom dikin ii òabatan ìkashadaakapan utuma, soo paTominkarun kakinaori kida dau'an karikaonan. Na'iki pidan mawaka'ora'a naa dau'an, Jesus kia'oraz u'uu, uruu dau'ana'o kapam wuru'u ìto'oranuz u'ati. Mazan Paul kian, 'Kakupa uruul' ²⁰ Aonaa òaitapan na'apam òsha'apatan wuru'u kaikapa'oraz aimaakan kida'a. Uruu idi òpishaan Paul, 'Turuu mani pumakon Jerusalem ìti, na'ii kizi pa'an òkootowapa-kidan pugaru, wuru dau'ana'a aimaakan kida kowaada-kariwaiz pudau'an?' ²¹ Mazan ukian, uaiapan soo naobanai Caesar kootowapa-kida'o nii paugaru. Uruu idi òdyuudan utarata-kao powaa ìti, atii kaina'a'o nii na'apainim òdyuudan uruu, naobanai Caesar di'iti."

²² King Agrippa kian, "Ògaru, òabata'azoo kapam kaiwuru'u ukuwaa kidaz." "Waikana'ana'o nii puabatan ukuwaa," Festus kian.

²³ Ba'oran kamoo King Agrippa na'iki udadakoo Bernice wa'atin naa, umanawun kida'o pakamichan ìkaiwadan. Baokopa ìmorotan kabaun kasa-ba'uinapa-kizai nazo ìti, soldyaanao zowaunaanao tuma, na'iki umanawun kida'o pidannao tuma. Udauna'an Festus dyuudan naa Paul nanaka-kao.

²⁴ Ukaawa-kida-kao dauna'an, Festus kian naa, "King Agrippa, na'iki ipai unao pidannao. Dii wuru'u daonaiora da'ainao Jewnao, na'iki Jerusalem ii akainao Jewnao kaakapautaniaz, na'iki tuukia'oraz ìaipan uzowii-kao. ²⁵ Mazan aonaa zoobaba òabatan dikauda'o nii aimaakan usha'apatan uzowii-kida-kinao nii. Na'iki paaipan ati pa'an upishaan padyuuda-kao Rome ìti, naobanai Caesar di'iti. Uruu idi òdyuudan nii uruu Rome ìti. ²⁶ Mazan aonaa kanom òikodan, òsaadan nii naobanai Caesar di'iti udau'an. Aizii di'ì òkadishita-kidan uruu ipai unao kanaapu ìti, na'iki pugaru kanaapu ati'o manawun King Agrippa. Puabatan dauna'an uparadan, panaadon puabatan nii kanom dikin ia'o Jewnao to'oratinan u'ati. ²⁷ Usha'apanum kau'an aonaa turuu òdyuudan tarainpa'o pidan, òmasaadakan pu'u kanom dikin ia'o wuru'u utarainpanuz," ukian.

Paul kazannaatinan King Agrippa kanaapu'u

26 ¹ Uruu idi King Agrippa kian Paul ati, "Puparada'azon an pudau'an, turuu puparadan." Sariapa Paul sawadan paka'u na'iki uparadan kaikapa'a: ² "Naobanai Agrippa! Kaiman manawun ò'ati pukashaa-pan òparadan. Aizii òkazannaatinan nii pukanaapu'u Jewnao to'orainpan ai ò'ati, òmasha'apatakan pu'u dikauda'o aimaakan. ³ Pugaru, puaitapanii kaiman-daun Jewnao kaduz kida, na'iki puaitapa ipai kanom dau'ana'o

ikashadaakapauzon kapam. Uruu idi òaipan puabatapan òkuwaa kaimanai-man.

⁴“Ipai Jewnao ìaitapanii ògaru, ìaitapa òkaduz kida òkoraidaonaan iki'o atii kai. Ìaitapanii na'apam òmashaapauzon òwiizi ii, udauna'an Jerusalem ii. ⁵Ìnyukunuu na'apan an, marii ìkowaadan pu'ati kai na'apam ìtukapauzon òmashaapan kiwiin, na'iki marii ìkowaadan kanom òmishidanii. Ògaru Phariseenao di'iti'i da'i òzaamatinpauzon. Ìnao tuukia'oraz manawun ìizo'atin Jewnao kakinaori kida. ⁶Aizii di'i òkadishitan da'a'a, òkootowapa-kidakao soo òmishidan idi tuukii, wuru'u Tominkaru kowaadauzoniaz da'i pasha'apata'azon wadokozu-daunnao ati. ⁷Uruu idi'o tawuru'u wairibannao, 12 Jacob dainaouz, na'iki ìnao takaa-daunnao, karikaonan da'i ìtoriiinpan na'iki ìtaainan Tominkaru ati, ipai kamoo na'iki maruta'o. Ìzaudapan idi'i naa kaimana'o taa'azoo-kariwaiz pa'ati. King Agrippa, uruu kapam wuru'u òzaudapaniaz naa, na'iki uruu dikiin ia'o wuru'u Jewnao to'orainapanuz ò'ati. ⁸Ukau'an ipai unao da'ainaou'u, kandii nii mooko aonaa umishida'azon wuru'u Tominkaru kadishita-kidanuz pidan mawaka'o?

⁹“Ògaru na'apa'o zii da'i kiwiin, tuukia'o òaipan òmashaatan wuru'u pidannao da'ananuz Jesus, Nazareth sanaz. ¹⁰Òkowaadan nii na'apam òsha'apaapauzon da'i aimaakan kida Jerusalem ii. Faadaanao zowaunaanao dyuudan kawana'ati òkaboota-kidauzon mishidainao Jesus taraa-kizai iti. Aizii ìzowii-kao an, kaiman ò'ati na'apa ònyukunuu ìkawan. ¹¹Òmakon nii da'i ipai synagogue kawana'ati, òdorotan wuru'u mishidainaouz Jesus, marii kizi ipataka'uta-kao. Na'iki tuukii òdyuudan ìdakoopan wuru'u pamishidanuz Jesus. Òto'oran idi ì'ati tuukii, òmakouzon da'i ba'oran donoi kawana'ati kida òdorotan ìdyaun.

Paul kowaadan na'apam pazaamatan Jesus panaobanaa nii

(Acts 9:1-19; 22:6-16)

¹²“Bauda'apa kamoo òmakopaanan Damascus iti, òna'akapanii kaarita faadaanao zowaunaanao saadanii, ma'ozaka kizi na'iki mabaa'azoo kizi òsha'apatan pidannao uruu ida'an. ¹³King Agrippa, dunapo ii sakitapa kamoo òtukapan aimaakan kanada'o, ukanadapan ògaru na'iki òminaуда'unao. Ukanadapan aokazi iki kanada, kanada powa'a zii manawun kamoo ai. ¹⁴Ipai wawaota'akan imi'i baara iti, na'iki òabata parada-karu kian ò'ati Hebrewⁿ paranan ida'an, 'Saul! Saul! Kandii nii puantamikitan ògaru kaikapa'a? Puantamikitan idi ògaru na'apa, puikodan kaziwa'o manawun pu'ati.'

¹⁵“‘Ònaobanaa, kanom pugaru?’ òkian.

“Sariapa udako'atin òparadan, ‘Ògaru Jesus! Ògaru wuru'u puantamikitaniaz,’ ukian ò'ati. ¹⁶‘Pukadishita! Òaidinan pu'ati, usha'apanum kau'an òzaamatan idi pugaru aizii òpoitoru nii. Aizii pukowaada'a naa pa'i pidannao ati ipai, ipai wuru'u putukapaniaz òsha'apatan pu'ati. Na'iki kaina'a'o nii zii òaidan powa'a aimaakan kida pu'ati pukowaadan nii pidannao ati kapam. ¹⁷Òdyuudan nii pugaru Jewnao na'iki Gentilenao bii iti, na'iki òkazan-naatan nii ìsha'apatan an pugaru. ¹⁸Pugaru òaipan tukapa-kida'o nii ì'ati mishi'o kuwai òdau'an. Marii kizi ìkoditan maruta'o-karu iki, kanada'o-karu

ati. Na'iki ĩmuudin kizi'i naa panaobanaitapan ai Satan, ĩzaamata kizi'i naa pa'an Tominkaru panaobanaa nii. Aizii ĩmishidan an oġaru, mainaabata-karu nii ĩ'orian, na'iki Tominkaru buutan ni'i naa ĩdyaun papidanannao nii,' kia'o wuru'u ukiauzonuz o'ati.

Paul kakuwaapan pakaudinan dau'u

¹⁹“Naobanai Agrippa, oizo'ati wuru'u aokazi iki'oraz parada-karu. ²⁰Kiwiin okakuwaapan Damascus ii aka, udauna'an Jerusalem ii aka, na'iki ipai Judea Baara ii aka okakuwaapan. Uruu dauna'an omakon Gentilenao bii ii aka kapam. Okakuwaapan na'iki okakinaopan ĩdyaun, ĩmuuda kizi'i naa pasha'a-paapan oii kida'o aimaakan. ĩtanawatin kizi'i naa pa'an Tominkaru ida'ati, na'iki ĩtukapa-kida kizi'i naa mishi patanawatinan pa'oian ai, pamashaapan ida'an kaimana'a naa. ²¹Kaikapa'o dikin ia'o wuru'u Jewnao to'orainapanuz o'ati. Tominkaru Dapu ia'o wuru'u ĩzaamatanuz oġaru. Na'iki na'apain ĩaipan pazowia'akan oġaru. ²²Mazan Tominkaru kazannaatapa oġaru ĩ'ai, atii di'i okadishitapanu'u. Ukau'an ipai okowaadan naa wuru'u otukapanii kidaz aimaakan ipai pabi'inaaka pidannao ati, na'iki naobanainao ati. Mazan aonaa pa'inaa kida'o aimaakan mani wuru'u okowaadapaniaz Tominkaru prophetinnao na'iki Moses saadauzonii kida ai. Mishi'oraiman uruu dau'ana'o pa'an tawuru'u ĩsaadanii kidaz. ²³Īkian Christ pataka'uta-kao nii, atii uzowii-kao nii. Mazan uru'o nii kiwiin kadishita pamawaka-kizi iki, kowaada'o nii, na'iki tukapa-kida'o nii kanada'o Jewnao ati na'iki Gentilenao ati.”

²⁴Paul paradan idi na'apa, sariapa Festus kadako'okan Paul ati kaikapa'a: “Paul! Madorona'a naa puzowau, putominapatin-kinaa.”

²⁵Paul kian, “Naobanai, aonaa ozowau madoronan, mishi'o na'iki sakitapa'o kaiwuru'u oġaradanuz. ²⁶King Agrippa! Aonaa okiba'azon oġaradan pu'ati, usha'apanum kau'an pugaru, puaitapanii ipai kanom daua'o kaiwuru'u okadakotinanz. Usha'apanum kau'an aonaa dizinpa'o mani Jesus sha'apata-kao, ipai uaitapa-kao. ²⁷King Agrippa! Pumishida wuru'u Tominkaru prophetinnao saadauzonii kidaz udau'an? Oaitapa ipai pumishidanuzu, mishi?”

²⁸Naobanai Agrippa kian Paul ati, “Pu'itiiman pupana'adan nii onyukunuu aizi'ika'o pukuwaa ida'an?”

²⁹Paul kian, “Aonaa usha'apan puabatan parada-karu aizi'ika'o, na'iki kotua'iki'ora'a naa puabatautan, mazan otoriinpan nii Tominkaru ati, marii kizi pugaru na'iki ipai wuru'u abatapainauz kai, na'apa kizi umishidan oġaru kawan, mazan aona'o nii pa'an uwatudapa-kao oġaru kawan.”

³⁰Udauna'an King Agrippa, na'iki naobanai Festus, na'iki Bernice, na'iki ipai ba'orainao pidannao kadishita'akan na'iki ikodia'akan naa. ³¹Pakoditan dauna'an, ĩkian pa'atiaaka kida, “Aonaa kanom dikauda'o nii usha'apatan, aonaa kanom dikin ii uzowii-kao oo utaratapa-kao.” ³²Sariapa King Agrippa kian Festus ati, “Aonaa mani upishauzon padyuuda-kao naobanai Caesar di'iti, umuuda-kao'a naa mani padamata aizii wuru'u,” ukian.

Paul dyuuda-kao Rome iti

27 ¹Aizii Paul na'iki ba'oran taraapa-kariwainao pidannao dyuuda'azoo-kao dono'o naa Rome iti, Italy Baara'a ia'oraz, uru'u naa

ĩtaa-kaoa'a naa Julius ka'u iti. Uruu kaudina'o tuubaru kidainao soldyaanao tuma, Caesar soldyaannaouz. ² Wapaidin-kida-kaoa'a naa^o udaru'o kanawa zo'iti, wa'ati'o Adramyttium iki, una'akapikinao kiwapaanan naa powaa iti Asia iti. Na'iki ĩmashaadinpaanan nii kanawa mashaadin-kizi kida kawana'ati Asia ii aka kida'oraz. Na'a'o kapam Aristarchus watuma, Thessalonica san, Macedonia ia'oraz. ³ Ba'oran kamoo wakaawan Sidon iti. Kaiman mazan Julius kamunanun Paul ati, ukashaapa umorowau-tapan na'ii papaonarunao di'ii'aka, ĩtaa kizi u'ati aimaakan uaiapanii kida. ⁴ Na'iki'i naa koshan wamakon, mazan ma'ozaka manawun awaru wakanaapu iki. Uruu idi wakora'ukan katonaru Cyprus di'iti, wadikindina'azon idi awaru ai ubarau ii aka. ⁵ Udauna'an kanawa kora'uka-kida-ka'o baza iti, Cilicia na'iki Pamphylia itinapu, na'ii'aka'a naa wamakon atii wakaawan Myra iti, Lycia ia'oraz. Na'ii wamaaratın-kida-ka'o kanawa di'iki. ⁶ Na'ia'a naa Julius, soldyaanao zowaunaa pishaan pamakon ba'oran pidannao kanawan ida'an, Alexandria iki'o ĩwa'atin, na'iki Italy iti'o ĩmako'onan. Uruu idi wapaidin-kida-kaoa'a naa koshan uruu kanawa zo'iti.

⁷ Na'iki'i naa wamakon kona'ii, kona'ii, usha'apanum kau'an ma'ozaka manawun awaru wakanaapu iki. Atii iriba kamoo dauna'an, kasha'apanna'o ida'an wamaonapatan padamata dono'i Cnidus iti, mazan aona'a naa kanawa zikadina'azon, ma'ozaka manawun awaru wakanaapu iki. Uruu idi wakora'ukan wadaba itinapu, paran baoko a'o katonaru di'iti, Crete kia'o udakotapakao. Waaipan wadikindinan awaru ai ubarau ii aka. Maonapa wadobata'akan Solmone an, katonaru dyuo a'oraz. ⁸ Mazan kasha'apannaa wamakon katonaru za'an atii wakaawan "Kaimana'o Mashaadin-kizai" di'ii, maonapa'oraz dono'i Lasea iti, na'ii mazan uruu katonaru di'ia'oraz.

⁹ Aata, iriba'a naa kamoo wawaziwa'akan. Aizii dobata'aka'a naa amazada Jewnao Sanadinpauzon Kamoon, na'iki kichana'iki-kia'o ni'i naa chi'ikapakaru paran baoko an awaru ma'ozakan idi'i naa. Uruu idi Paul kakinaowan kanawa na'akapikinao. ¹⁰ "Aonaa turuu wadobatan kai. Wamakon dono, dikauda'o nii aimaakan sha'apan wa'ati. Panaadon wawaziwaan nii kanawa na'iki uwazoo kida na'iki pidannao kapam." ¹¹ Mazan tuukii pa'an kanawa na'akapikinao zowaunaa, na'iki kakanawanu'o dobata'azon. Uruu idi tuukii ĩna'apatan soldyaanao zowaunaa nyukunuu paparadan kawana'ati. Aonaa umishida'azon Paul paradan. ¹² Na'ii wuru'u kanawa mashaadin-kiziz, aonaa sookapa-kizai kaimanan amazada wadidiizon dono.^p Uruu idi iriba pidannao kanawa zo'ainao na'apatan panyukunuu. Tuukii ĩaipan padobatan, kanawa na'akapikinao zowaunaa paradan kawana'ati. Kaina'a ba'oran wiizibai na'ii, uruu katonaru tokon itinapu, maonapa'oraz dono'i Phoenix iti. Na'ii pa'an ĩaipan patoman pawiiiziba nii, atii amazada wadidiizon ipain. Na'iki uruu di'ii aonaa awaru zowiauzon tuukii manawun amazada, ukashakarutinpan idi.

o 27:2 Da'a'a watukapan Luke, saada'oraz di'oraz kaarita'a, baokopatinan koshan Paulnao tuma.
p 27:12 amazada wadidiizon dono: English ida'an udakota-ka'o 'winter.' Kasha'apannaa chi'i-kapa-karu kanawa ida'an paran baoko ii aka. Usha'apanum kau'an ma'ozaka manawun awaru amazada wadidiizon dono. Turuu wuru'u ma'ozaka'oraz awaru zowian udaru'o kanawa, na'iki unaraadanuz pidannao tuma.

Ma'ozaka'o awaru daua'o

¹³Upu'a'a naa awaru kaawan kona'ii wadaba iki, paran baoko ikinapu. Tuukii ikonaukian, na'iki ikian, "Turua'o nii wamakon." Uru'u naa mazan ikosotan kimisha'o aimaakan wuru'u mashaadinapa-kida'oraz kanawa. Udauna'an ikida'ukina'akan naa, maonapa zii kanawa makopaanan Crete danoma an. ¹⁴Kadiman aka uruu dauna'an ma'ozaka'o manawun awaru kaawa'akan naa wadaba iki, katonaru di'ikinapa. ¹⁵Sariapa awaru zowitan kanawa padaba iki. Aka, watiwaan naa padamata wasakitapadan kanawa zowau, mazan aona'a naa waka'iitan wana'akan kanawa wamako'ozoo-kizi an. Uruu idi wamuuda'akan naa kanawa, na'iki'i naa awaru kida'uka'akan naazu atii wadaba iti paran zikon iti.

¹⁶Uruu idi kanawa makon atii maonapa ba'oran katonaru sodi, paran zikon ia'o dazaba an, Cauda kia'oraz udakota-ka. Na'ii wadikinda'aka-ka masakauda'u awaru ai. Udauna'an kanawa na'akapikinao saabatan naa kanawa sodi, paminauda'u udaru'o paawa iti, atii kasha'apannaa iipaian pawatudanuz.

¹⁷Uruu dauna'an kanawa na'akapikinao watuan naa kaimanaiman pakawan tu'uz ushazodan ai. Tuukii itarian, i'zauda-kidan paikodan maanaaba'o, Libya danoma an. Uruu idi i'apowa'adan na'iki itoka-kidan naa kamicha mada kida'ukapa'oraz udaru'o kanawa, mazan upu'u zii awaru kidu'ukan wuru'u kanawaz.

¹⁸Aonaa awaru mashaadan, pakawan ma'ozaka uto'oradinan. Ba'oran kamoo ikaboowan naa kanawa wazoo kida wunu baoko iti. ¹⁹Ba'oran kamoo ida'a uruu ikaboowa'akan naa kanawa sha'apauzinaa kida wunu baoko iti. ²⁰Iriba kamoo aonaa watukapan kamoo oo wizinao. Pakawan awaru ma'ozaka, na'iki kichana'iki kii manawun, aona'a naa waaitapan na'apam naa washa'apatinan powa'a. Wa'itiiman shaa wamawakan naa wuru'u.

²¹Dobata'a naa kamoo, aonaa pidannao nikan pawanyukunuu. Uruu idi, Paul kadishitan ikanaapu iti na'iki ukian i'ati, "Uabata o'paradan. Uizo'a-tiizon an mani o'paradan, kaina'ii zii mani padamata waunao kai Crete ii, aonaa mani dikauda'o aimaakan sha'apan wa'ati kaikapa'a, na'iki aonaa mani padamata wawaziwaan aimaakan kida. ²²Mazan aizii o'kia'azon ipai unao ati! Uma'ozakada unyukunuu, aona'o nii bauda'apa pidan mawakan. Soo kanawa'o nii karikaonan wawaziwada. ²³Usha'apanum kau'an aiwaka'an angel kaawankan o'ida'ati Tominkaru o'taapiki na'iki o'naobanaa di'iki'o. Uduyudan pa'angelin paradan o'ati kaikapa'a: ²⁴'Paul, aonaa putaria'ana'a, aona'o nii pusha'apan. Mishi'o nii pukadishita-kida-ka naobanai Caesar kanaapu iti Rome ii. Tominkaru kaimanan idi manawun, ukazannaatan nii ipai wuru'u putumainaoz pidannao." ²⁵Uruu idi Paul kian i'ati, "Ukau'an uma'ozakada unyukunuu. Omishida Tominkaru kazannaatan nii waunao, paparadan kawana'ati o'ati. ²⁶Mazan waua'ii, awaru kidu'ukan nii wakawan maana'o-karu iti, katonaru danoma iti," ukian i'ati.

Kanawa zo'ainao tarian panaraan ai

²⁷Uruu dauna'an awaru kida'ukapan naa kanawa ipai kamoo na'iki ipai maruta'o Mediterranean baoko ii aka. Aizii tomun-zikon, dya'utam sondiitan

ida'a'a naa, kanawa na'akapikinao kian, "Maonapa'o kawanu'ora'a naa aizii wakaawan paran danoma iti." ²⁸ Sariapa iwaota-kidan aimaakan kimisha'o paran baoko iti itukapa'azon idi na'apam wunu kaanan. Uruu idi itukapan wunu kaanan 120 feet. Masakauda'u dauna'an iwaota-kidan naa koshaniz. Uruu idi itukapan powa'a'a naa umaanan, 90 feet. ²⁹ Uruu idi tuukii itarian, izauda-kidan naa pakanawan zowiitinan kuba kida di'iti. Sariapa imashaadin-kidan pakanawan, iwaota-kidan wunu baoko iti 4 kimisha kida'o manawun chipirari, sukuruu-tinapa kida'oraz kanawa dikapo itinapu. Kadimana'ora'a naa padamata iaipan wakanada'akan. ³⁰ Aizii pidannao kaudinainao kanawa zo'ii, itiwaan naa pakidoopan kanawa udaru'o di'iki. Sariapa iwaota-kidan duusodi'o kanawa wunu baoko iti. Itukapa-ka'o ikodanii mishi tawuru'u iwaota-kidanuzu kimisha'o chipirari kanawa zowau iki. ³¹ Mazan Paul aitapa, uruu idi ukian soldyaanao ati na'iki izowaunaa ati, "Wuru'u pidannao, kaudinainaoz kanawa zo'o, ikidoopan an wuru kanawa di'iki'i, kaiman-daunu'o nii pidan mawakan." ³² Sariapa soldyaanao dukutan wuru zuna'a, kanawa sodi pidannao toka-kidaniaz, uruu idi uamara'akan naa.

³³ Aizii wakanada'anan di'iti'i naa Paul kian ipai pidannao ati, "Akarachii! Dya'utam sondii aonaa kanom unikan, udi'itinpan na'iki utarian idi. ³⁴ Mazan aizii oaiapa ipai unao nikan uwanyukunuu uma'ozaka-kinaa nii, na'iki ukakupa-kinaa nii, usha'apanum kau'an ipai waunao, aona'o nii kanom sha'apan wa'ati. Na'iki aona'o nii bauta'apa wawaziwadan wazowaud," ukian. ³⁵ Paparadan dauna'an i'ati, Paul zaamatan naa bread na'iki utoriinapa-kidan naaz Tominkaru ati. "Kaiman manawun wakian pu'ati di'oraz bread dau'ati," ukian ipai pidannao kanaapu'u. Udauna'an udushotan naa pawanyukunuu nii na'iki uaroopan naa. ³⁶ Uruu idi ipai pidannao ma'ozakadan panyukunuu, na'iki inikan naa pawanyukunuu kapam. ³⁷ Iriba'o pidannao wuru'u kanawa zo'ainaouz, kaikapauda'u'o wabaokopatinanu'u 276. ³⁸ Pidannao nikan dauna'an pawanyukunuu, uru'u naa ikaboowa'akan naa ipai poroom kida paran baoko iti, iaipan idi kanawa shaakadinan.

Kanawa shaazoobi'iinan dau'a'o

³⁹ Udauna'an amazada kanadan naa, sariapa pidannao tukapan maonapa paran danoma. Mazan aonaa iaaitapan na'ia'oram wuru'u amazadaz. Na'iki itukapa kapam kashakarutinp'a'o amazada, na'iki kaatu baara-tinpa'o paran danoma. "Aushaa, watiwaa wana'akan kanawa na'iti, panaadon turua'o nii usakanatan maana'o-karu ii," ikian. ⁴⁰ Uruu idi idukuta'akan naa wuru'u kimisha kida'o sukuruutapa-kariwaiz kanawa kadu'iki kida, una'ian naa iwa'aka'akan kidaz wunu baoko ii. Upu'a'a naa iwaota-kidan powaa iti udaru'o poora wunu baoko iti, kanawa kadikapotapa-kinaoaz. Udauna'an ikazadan naa powaa iti udaru'o kamicha mada doko'o kanawa zowau ida'a, kaiman kizi iaipan awaru pootan wuru'u kanawaz udanoma iti. ⁴¹ Aonaa zii ikaawan udanoma iti, mazan kanawa kaawa'akan naa maana'o-karu ati, uruu una'ian naa uwaziwainan kaatu baara ii. Aizii wunu paran ma'ozakan idi manawun, sariapa uzowitan kanawa dikapo ma'ozaka'o ida'an. Uruu idi ipai ushazoo-bi'ia'akan kanawa.

⁴² Sariapa soldyaanao zowii-bi'ia'aka'azon naa ipai daunuuda'u wuru'u taraapa-kariwainaoz pidannao. Izauda-kidan inyootan unaawa iti na'iki

ikidoopan pa'ai. ⁴³ Mazan tuukii pa'an izowaunaa aipan pakazannaatan Paul, uzowii-kao ai. Uruu idi umashaatan idyaun. Na'iki udyuudan naa pa'an nyobainao kida pidannao zaka'utan kiwiin, marii kizi inyoontan unaawa iti. ⁴⁴ Udauna'an marii ba'orainao wuru'u aona'oraz inyooban, ikodan atamun oo paranka idin kida, uruu ida'an kizi'i naa inyoontan paran danoma iti. Uruu na'apa'o wanyootauzon unaawa iti, aonaa kanom sha'apan wa'ati.

Paran baoko ia'o katonaru, Malta kia'o u'uu

28 ¹ Wamaaratinan dauna'an unaawa ati, ukowaada-kao wa'ati, katonaru Malta Baara'a'o wuru'u wamaaratinanuz. ² Tuukii kawiiiziinao konaukii-kidan patukapan waunao. Upu'a'a naa wunu kaawan, na'iki wadidi amazada. Sariapa ipu'ukadan tikazi wa'ati. ³ Paul zowaidan naa zowaakaru na'iki udokobatan naazu, na'iki usharawaan naa tikazi. Tikazi wiichan idi, sariapa kowazaz mawaka-kinai, koditan zowaakaru bii iki, na'iki sariapa uarotan Paul paka'u ida'a, aonaa umuudinan una'an ukazadinpan uka'u kadu iki. ⁴ Aizii kawiiiziinao tukapan idi wuru'u kowazaz arotanuz Paul ka'u, sariapa idi'itinpan udau'u, na'iki ikian pa'atiaaka kida, "Ei, zowia'o pidan arawu'u! Aonaa umawakan oo unaraan paran baoko'o, mazan watominkarun, wuru'u sha'apata'oraz pa'an pidan pa'oian dikin ii, mishi'o nii uzowii-kidan uruu kowazaz arotan ida'anazu." ⁵ Sariapa Paul ra'oka'akan kowazaz tikazi wu'iti, mazan aonaa usha'apan paarota-kao pu'u. ⁶ Izaudapan naa Paul poodan, na'iki itukapa'azon naa udorautan masha'apakiaka oo umawaka'akan naa, mazan tomunu'u naa uarota-kao dauna'an, aonaa kanom sha'apan u'ati. Uruu idi ipana'adan naa padi'itinpan, na'iki ikian, "Ei, tominkaru pa'i uruu!"

⁷ Maonapa wamaaratin kizi amazada iki, kaina'a udaru kida'o zakapu baara, Publius paoriba baawu kida, uruu kazowautapa'o wiizai uruu katonaru baara ii. Wamorowautapankan dono udapu ii, tuukii ukonaukii-kidan waunao, idikinauda'u kamoo utaapan waunao padapu ii. ⁸ Uruu dono tuukia'o Publius daru karinaan, umada wiichan na'iki utyoodapan izai. Uruu idi Paul morotan uda'awupa-kizi iti, na'iki umuudan paka'u u'ida'a, na'iki utoriinpan, upishaan Tominkaru marii kizi karina'o kakudan, sariapa mishi ukakuda'akan. ⁹ Ipai pidannao kawiiizi-tinpainauz katonaru di'ii abatan wuru'u usha'apatanz aimakaan na'apa, uruu idi na'apainim iiribannao karinaan dono, ina'akan nii idyaun Paul ida'ati, na'iki ipai ukakudan idyaun. ¹⁰ Idikinauda'u kauzu wana'ian ituma, kaiman itaapan waunao, itaa wa'ati aimakaan mawinipinaa-daun kida. Aizii wadobata'azon dono'o naa, iriba pidannao na'akan aimakaan kida wa'ati wakaiwaan nii, na'iki wanikan nii wamakopa-kizi an.

Malta iki'o wamakon Rome iti

¹¹ Idikinauda'u kauzu dauna'an, wamakon naa ba'oran kanawa ida'an, "Shamaannao Tominkarunao"^q kia'o u'uu. Wuru'u wiizaiz wamaratin-kiziz,

q 28:11 *Shamaannao Tominkarunao*: wuru'u kanawa uu, na'iki na'akapikinoo tominkarunnaouz, Castor na'iki Pollus kia'o i'uu kida. Inao kawanu'o utoma-kao wuru'u imuudaniaz pakanawan zowau ida'a.

di'ia'a naa kanawa na'akapikinao mashaadinan amazada wadidiizon dono. Alexandria iki'o wuru'u kanawa na'akapikinao wa'atipaanuz. ¹² Uruu idi baokopa'a naa wamakon ituma atii wakaawan Syracuse iti, idikinauda'u kamoo wana'ia'akan. ¹³ Na'iki'i naa koshan wamakopaanan atii wakaawan kanawa sookadinauzo-kizi iti, Rhegium ia'oraz. Ba'oran kamoo wadobatan koshan, uruu dono awaru kaawan wabarau ikinapu. Uruu idi dya'utam kamoo ida'a wakaawa'akan naa donoi Puteoli iti, Italy Baara ia'oraz naa. ¹⁴ Uruu wiizai di'ii waikoda mishidainao Jesus. Ipishaan waunao iaipan wana'a'akan zii patuma bauda'apa soondii sakodaz. Uruu idi wana'ia'akan zii ituma. Uruu wiizai di'iki wakidiba ida'ana'a naa wamakopaanan Rome iti. ¹⁵ Aizii mishidainao Rome iainaouz abata'aka'a naa wuru'u wawa'atipaanuz, sariapa iwa'atin iikodapa'anan waunao. Waikoda pabi'i kida mishidainao zaudapan waunao market ii, Appius ia'oraz. Na'iki'i naa wadobatan baokopa ituma, atii wakaawan wiizai di'iti dakotapa-kariwaiz Idikinauda'u Sookapa-kizai kii. Na'ii ba'oran mishidainao zaudapan waunao. Paul tukapan idi idyaun, tuukii ukonaukii-kidan Tominkaru. Uruu idi powa'a zii uma'ozakadan panyukunuu Tominkaru ati. Atii baokopa'a naa wakaawan ituma donoi Rome iti.

Paul kakuwaapan Rome ii

¹⁶ Aizii wakaawan dono'o naa Rome iti, aonaa Paul taratapa-ka'o na'ii. Kashaapa-ka'o umashaapan pa'ida'a, mazan kaina'a soldyaa muuda-ka'o awunuutapa'o nii uruu. ¹⁷ Idikinauda'u kamoo Paul kaawan dauna'an, udapada-kidan naa kazowautapainao Jewnao Rome ainao kidaz. Aizii ibao-kopatinan dauna'an u'ida'ati, ukadakotinan naa ituma. Ukian, "Ö'inawuzunao, Jewnao, ökia'azon unao ati, aonaa ösha'apatan dikauda'o aimaakan wairibannao Jewnao ati, na'iki aonaa öpana'adan oo ödakoopan waunao Jewnao kaduz kida, wuru'u wadokozu-daunnao dyuudauzonii kidaz washa'apatan. Mazan upu'u Jewnao zaamatan ögaru Jerusalem ii, atii itaraa-kidan ögaru Rome iki'o naobanainao ati. ¹⁸ Aizii ökootowapa-kida-ka'o dono'o naa, aonaa kanom Rome ikiinao ikodan dikauda'o nii ösha'apatan, özowii-kida-kinoo nii. Uruu idi iaipan padamata ömuuda-ka'o. ¹⁹ Mazan aonaa Jewnao aipan ömuuda-ka'o. Uruu idi öpishaan ödyuuda-ka'o da'ati'i Rome ati. Mazan aonaa ökadakotina'anan mani dikauda öiribannao Jewnao dau'an, soo öparada'azon idi ödau'an naobanai Caesar kanaapu'u, da'a'a ökootowapa-kida-ka'o dono. ²⁰ Uruu idi'o ödapada-kidan unao, ökakuwaapa'azon na'iki ökowaada'azon idi u'ati kanom dikin ia'o wuru'u özaamata-ka'oaz. Utukapa di'i, öanoba sukuuruutapa-ka'o chain idi, aonaa kanom dikin ia'o mani, soo ömishidan idi'o Christ, tawuru'u tuukia'oraz naa Israelitenao zaudapan."

²¹ Sariapa ikian Paul ati, "Aonaa zoobaba kaarita dyuuda-ka'o wa'ati, Judea Baara iki pudau'an. Na'iki aonaa kapam wairibannao kaawainao kida na'iki kakuwaapan pudau'an. Uruu idi aonaa kanom dikauda'o nii waabatan pudau'an. ²² Waunao, waabata'azoo kapam na'apa'oram wuru'u pumishidanii kidaz. Usha'apanum kau'an ipai amazada kawana'ati waabatan dikauda kida pa'idiwaru pidannao kadakotinan wuru dau'ana'a pumishidaniaz." ²³ Uruu idi ikainaabatan naa kanom dono'o nii iabata'azon wuru'u ukuwaa kidaz.

Paainaa kamoo dono'o naa, iriba pidannao kaawan Paul mashaapa-kizi ati. Uruu idi ukakuwaapan i'ati chaapi'iki, atii wachuupun di'iti. Kaimanaiman

ukowaadan i'ati na'apa'oram manawun wuru'u Tominkaru naobanaita-kaoaz naa. Na'iki kaimanaiman ukowaadan i'ati, ipai aimaakan tawuru'u Jesus sha'apatanii kidaz, na'iki kasha'ora kida'oraz ubaiaapauzon na'apa manawun tawuru kawana'ati'i, Moses na'iki Tominkaru prophetinno saadauzonii kidaz Christ dau'u. ²⁴Pabi'i kida pidannao tuukii imishidan wuru'u ukuwaa kidaz, ba'orainao aonaa imishidauan. ²⁵Uruu dikin ii tuukii ikashadaakapan pa'ati-aaka kida. Mazan ikoditan ua'ii paniba iti, Paul kian i'ati, "Mishi'o mishi tawuru'u Kaimana'o Doronaa kiauonuz wadokoza-daunnao ati, prophet Isaiah ida'ana'oraz ukowaada-kidauzon. ²⁶Kaikapa sha'atii tawuru'u ukianuz:

'Pumako di'oraz pidannao di'iti, na'iki pukii i'ati:

Uabatautan nii kuwai powa'an kida,

mazan aonaa na'apainim nii uaitapan wuru'u parada-karuz.

Utukapautan nii aimaakan kida sha'apaapa-kao,

mazan aonaa na'apainim nii uaitapanuzu.

²⁷Usha'apanum kau'an, tuukii manawun unyukunuu dadaran.

Na'iki tuukii u'inidan ukinao umaabata'azookan idi parada-karu.

Na'iki uawun utarata umatukapa'azookan idi.

Aata utukapa mani, na'iki uaitapa mani padamata

wuru'u utukapa'azooniaz.

Na'iki sariapa mani padamata utanawatinan powa'a ati o'ida'ati.

Uruu idi okakuda mani na'iki o'saabaa mani padamata unao,

kia'o wuru'u Tominkaru kiauonuz."''^r

²⁸Uru'u naa Paul katokonta'akan naa paparadan kaikapa'a: "Ukau'an, o'aipan unao Jewnao aitapan, Tominkaru dyuuda-kidan parada-karu wuru'u kazannaatin-karu dau'u kida'oraz, Gentilenao ati'o. Usha'apanum kau'an inao, iabata na'iki imishida pa'an wuru'u kuwai kidaz!" ²⁹[Sariapa Jewnao kodita'akan iabatan idi Paul paradan na'apa, tuukii na'iki ma'ozaka ikasha-daakapan naa pa'atiaaka kida.]^s

³⁰Dya'utam wunu Paul mashaapan kabaun pakawinipinaapanii di'ii. Ipai umorota-kidan, na'iki unaubaan pidannao morowautapainao kida pa'ida'ati.

³¹Kaimanaiman ukowaadan i'ati na'apa'oram manawun wuru'u Tominkaru naobanaita-kaoaz, na'iki ipai ukowaadapan pidannao ati Naobanai Jesus Christ dau'an. Mabaa'azoo ukakuwaapan na'iki ma'ozaka kapam. Na'iki aonaa kanom mashaatan ukakuwaapatinan.

Paul Kaaritan

Rome Iainao Ati'o

Di'oraz kaarita daua'o

Paul saadan di'ora'a kaarita mishidainao Jesus Christ ati'o, Rome iainaouz imashaapan. Aonaa na'apainim zii Paul makouzon Rome iti, mazan kaina'a uaitapanii mishidainao mashaapan na'ii. Na'iki udakotan pamorowautan inao di'iti. (Romans 15:22; 16:21)

Di'ora'a pakaaritan ida'a, kaimanaiman Paul kainaabatan Kaimana'o Kuwai dau'an. Na'iki ukowaadan na'apa'oram wuru'u Tominkaru dakotanuz pidan kaimana'o nii. Paul kowaadan, aonaa bauda'apa pidan kaimana'o nii. Soo Jesus Christ, uruu bauda'apa kaimana'o manawun. Wamishidan dono Jesus, waso'ota-kao oia'o kazowautapan ai waunao, na'iki pa'ina'o mashaapa-karu taa-kao wa'ati. Uruu idi kaimana'o ni'i naa wamashaapan Tominkaru tuma.

Paul nyukunuu-kidan pakaaritan ida'an, ipai pidan oia'o pa'idiwaru, aonaa kanom ikodinan Tominkaru umanawunun. (Romans 3:23) Soo Tominkaru taa'o kazannaatin-kinai, Jesus Christ mawakan ida'an cross paawa'a. Kaina'a bauda'apa aimaakan ida'an, turuu Jewnao (Abraham takaa-daunnaouz), na'iki Gentilenao (pana'ainaouz pidannao Jewnao ai) ikodan kazannaatin-karu. Ipai inao, iikodan nii pakazannaatin-kinaa nii soo pamishidan ida'an Jesus Christ.

Kaarita buutinpian kida

Paul sakadan pakakuwaapan Kaimana'o Kuwai dau'u 1:1-17

Ipai pidan oia'o, aipa'o pakazannaata-kao 1:18-3:20

Na'apam Tominkaru kazannaatan pidan 3:21-4:25

Kakupa-karu ikoda-kao Jesus Christ ida'an 5:1-8:39

Jewnao na'iki Gentilenao aiapa-kao imishidan Jesus Christ 9:1-11:36

Na'apam pidan kaduz zaamatanpa'oraz Jesus Christ ida'ati 12:1-15:13

Paul katokontan pakakuwaapan 15:14-16:27

1 ¹Di'ora'a kaarita, ôgaru Paul di'iki'o, Christ Jesus poitoruz. Tomin-
karu zaamatan ôgaru Christ Jesus apostlen nii, na'iki ubuutan ôgaru
kowaadapa'o nii pidannao ati uruu di'iki'o Kaimana'o Kuwai. ²Kotua'ora'a
naa Tominkaru kowaada-kidan Kaimana'o Kuwai dau'u. Na'apa prophet-
nao saadan Tominkaru Paradan ida'a. ³UDani daua'o wuru'u Kaimana'o-
raz Kuwai. Wuru'u udaniz, uruu wanaobanaa Jesus Christ. Ukaawankan
dono pidan nii, King David takaa-daun uruu. ⁴Mazan uruu mishi'o Tomin-
karu, na'iki aonaa usha'apatan oia'o. Umanawunu'o pama'ozakan ida'an

Tominkaru kainaabatan pauDani manawun uruu, pakadishita-kidan ida'an uruu mawaka-karu di'iki. ⁵Tominkaru aipan idi ipai pidannao taapan umana-wun nii Jesus Christ, uaidan pakamunanun ò'ati Christ ida'an. Uzaamatan ògaru kakuwaapa'o nii manawun ipai Gentilenao^a ati, ñizo'ati kizi Christ pamishidan ida'an Tominkaru di'iki'o Kaimana'o Kuwai. ⁶Aizii unao Tominkaru zaamataninao kapam, Jesus Christ pidanannaou'u naa unao.

⁷Ukau'an òsaadan di'ora'a òkaaritan ipai unao mishidainao ati, Rome iainaouz, Tominkaru marainapanii unao na'iki uzaamatanii unao papidanannao nii manawun. Òtoriinpan waDaru Tominkaru ati, na'iki waNaobanaa Jesus Christ ati, marii kizi ukamunanun u'ati na'iki utaa kizi unyukunuu kaiman-kinaa nii.

Paul morowauta'azon Rome iainao mishidainao di'iti

⁸Aizii kiwiin, kaiman manawun pugaru, òkian Tominkaru ati, Jesus Christ ida'an, ipai unao dau'an. Usha'apanum kau'an ipai'i naa wiizai kawana'ati pidannao kaunamunaatan umishidan Christ. ⁹⁻¹⁰Tominkaru ati'o òkaudinan kaimanaiman ònyukunuu iki, òkowaadapan pidannao ati Kaimana'o Kuwai, uDani daua'o. Tominkaru aitapanii mishi'o kaiwuru'u òkianuz kaikapa'a: Karikaonan òtoriinpan Tominkaru ati òpishaan ukaminka'utan unao, na'iki utaapada kizi'i naa aizii òmorowautan unao di'iti.

¹¹Tuukii manawun òtukapa'azon unao, òkakuwaapa kizi u'ati kaiman kida'o dau'u, Tominkaru sha'apataniaz ipai waunao ati. Òkaminka'uta'azon unao powa'a kizi utaan kaimanaiman unyukunuu Christ ati. ¹²Kaikapa'o dau'ati'o kaiwuru'u òkianuz: òkaminka'utan nii unao, na'iki unao kaminka'utan nii kapam ògaru, wama'ozakadaaka kizi, wakowaadan ida'an wamishidan daua'o Christ.

¹³Õmin-mishidannao, òaipan uaitapan, karikaonan da'i òdakotautan òmorowautan unao di'iti, mazan kaina'a da'i aimaakan kida towauda'uan ògaru. Òmorowauta'azon u'idi'iti turuu kizi òtominapa-kidan unao, ma'ozaka kizi umishidapan Christ, na'apa òtominapa-kidan kawan ba'oran Gentilenao, ba'oran donoi ii kida kapam, ma'ozaka kizi ñmishidapan Christ.

¹⁴Õsha'apatan ni'o Tominkaru aitan wuru'u òkowaadapanuz Kaimana'o Kuwai ipai pidannao ati, donoi sannao ati na'iki wunao ati'i pana'ii kida'oraz ñmashaapan donoi ai. Aitapaabainao ati na'iki maaitapa-kainao ati. ¹⁵Ukau'an tuukii òkowaada'azon Kaimana'o Kuwai unao ati kapam, Rome iainao.

¹⁶Ògaru aonaa òkiba'azoo-kidan Kaimana'oraz Kuwai, usha'apanum kau'an uruu ida'ana'o Tominkaru aidan pama'ozakan, ukazannaatan ipai pidan mishida'oraz Kaimana'o Kuwai. Kiwiitapa, Jewnao bii iki'o pidannao, na'iki aizii ukazannaatan naa kapam Gentilenao. ¹⁷Aizii wuru'u Kaimana'o Kuwaiz, ukainaabata na'apa'oram ida'an Tominkaru dakotan waunao kaimana'o pidannao nii, soo mishida-karu ida'an karikaonan. Na'apa kotua'o usadauzo-kao Tominkaru Paradan ida'a: "Wuru'u pidan Tominkaru dakotaniaz kaimana'o pidan nii pamishidan ida'an, uruu karikaonanu'o nii ukakupan."^b

a 1:5 *Gentilenao*: pidannao pana'a'o Jewnao ai. Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii. **b 1:17** Habakkuk 2:4

Tominkaru pataka'utan pidannao oia'o dikin ii

¹⁸ Tominkaru aokazi ia'o kainaabatanii pato'oran pidannao ati, sha'apaa-painaouz oia'o, aona'oraz kawanu'o Tominkaru nii i'ati. Isha'apaapan ida'an oia'o, itowauda'uu ba'orainao pidannao aitapan Tominkaru daua'o. ¹⁹ Tominkaru pataka'utan sha'apatainao oia'o, usha'apanum kau'an iaitapanii Tominkaru dau'an, kaimanaimana'o ukainaabatan i'ati padaua'o. ²⁰ Tominkaru toman di'iki'o amazada, turua'o pidannao aitapan kaimanaiman uruu, itukapan ida'an utomanii kida, imatukapauzokan pu'u padamata uruu. Uruu ma'ozaka'o manawun, na'iki uruu umanawunu'o Tominkaru ipai patomaniinao ai. Ukau'an aonaa turuu pidan kian: Aonaa oaitapan Tominkaru, kii.

²¹ Iaitapan pu'u padamata Tominkaru, mazan upu'u aonaa itaapan uruu umanawunu'o nii, na'iki aonaa ikonaukii-kidan umanawunun. Maaitapinaka karikaonan idi'itinpan. Aona'a naa ika'iitan padi'itinpan sakitapa Tominkaru dau'u, ukau'an panyukunuu na'akan naa idyaun oia'o dau'ati. ²² Itaapinan aitapaabainao nii, mazan maaitapin-kainao karikaonan idyaun. ²³ Aona'a naa itaapan umanawun nii Tominkaru, wuru'u karikaonan'oraz ukakupan, mazan itominkaruniitan naa ka'ui idi'o aimakaan kida toma-kao. Itoman patominkarun nii pidan kawan, kotu'uz kawan, wuniinao kaduz kida kawan, na'iki kowazaznao kawan.

²⁴ Uruu idi'o Tominkaru marina'atan idyaun, isha'apata kizi oia'o aimakaan kida panyukunuu aipan kawana'ati, na'iki madoronaa-daun kizi'i naa ikiaapaakan. ²⁵ Imuudan naa pamishidan wuru'u mishi'oraz kuwai Tominkaru daua'o, aizii imishidan naa mariidin-karu. Itaapan umanawun nii tomakariwai kida aimakaan, na'iki itukapa-kida pamarainpan idyaun. Mazan aona'a naa itaapan Tominkaru umanawun nii, toma'oraz idyaun. Uruu pa'an turua'o ukonaukii-kida-kao ipai dono. Amen.

²⁶ Na'apa'o dikin ia'o Tominkaru marina'atan idyaun, marii kizi'i naa ikiaapaakan madoronaa-daun, padi'itinpan kawana'ati kakiba'azonna'o aimakaan dau'u. Ukau'an, zunnao upu'u ina'apan, aona'a naa iaipan paudaiaru Tominkaru aitan kawana'ati, mazan ikiaapan pamin-zunan kida'a naa. ²⁷ Aizii daonaioranao na'apa kapam idyaun, aonaa iaipan paudaiaro Tominkaru aitan kawana'ati, mazan tuukii iaipan pakiaapan pamin-daonaioran. Ukau'an, daonaioranao sha'apaapan idi kakiba'azonna'o aimakaan pamin-daonaioran tuma kida, Tominkaru kawinipinaatan idyaun pataka'utin-karu idi.

²⁸ Na'iki powa'a zii, itaapan idi madiwautapa-ka'o kawan Tominkaru aitapa-kidaniaz padaua'o i'ati. Uruu idi'o umarina'atan idyaun, isha'apata kizi'i naa kakiba'azonnao kida'o aimakaan padi'itinpan kawana'ati. Uruu idi'o isha'apatan naa oia'o aimakaan kida, aona'oraz ukaimanan pidan sha'apatan. ²⁹ Ikaduz isha'apaapan oia'o aimakaan pa'idiwaru: iantamikitinan; iaipan pasha'apauz nii powa'a zii; inaudapa pakaziwan ba'orainao pidannao; ikishauzin, izowian pidan. Aizii na'apam nii iparadaakan, soo izunaapaakan; imariidinan; ikadakotinan pairiban dau'u; idakooan ba'oran pidan mashauda'u. ³⁰ Imariidinan pairiban dau'u iaipan idi uunamunaa abata-kao dikauda. Ito'ora-kizaitapan Tominkaru; idakomikitinan; iatadinpan, na'iki umanawun nii ikakuwaapan padau'an. I'di'itinpan pa'ina'o aimakaan dau'u pasha'apata-kinaa nii oia'o. Idikintapan padaronao. ³¹ I'di'itinpan

maaitapinaka karikaonan, aonaa imishian paparadan. Aonaa ikaminka'utan pairiban, itaitapan pu'u ubaiaapan kasha'ora'o. ³² Tominkaru aitapa-kidani'i naa i'ati sakitapa'o pakakinaori: pidannao na'apa'oraz imashaapan, marii imawakan, kia'oraz. Itaitapan pu'u na'apa'o kakinaorii, mazan upu'u zii isha'apaapan oia'o aimakaan kida. Na'iki ikonaukii-kida kapam baokoinao sha'apatan na'apa kida'o oia'o.

Tominkaru di'itapa aimakaan sakitapa

2 ¹ Aizii pugaru, dakota'oraz ba'oran pidan oia'o nii, na'iki pukian an udau'an: sakitapa'o wuru'u Tominkaru pataka'utanuz uruu. Pudaui'ati'o kapam wuru'u puna'apanuz. Usha'apanum kau'an, na'apa'o kapam pugaru uruu kawan, pusha'apaapanii oia'o. ² Na'iki waaitapa Tominkaru pataka'utan nii sakitapa'o ida'an ipai sha'apaapainao na'apa'o aimakaan. ³ Aizii pugaru, pudakotan ba'oran pidan oia'o nii, mazan upu'u pusha'apaapan uruu kaduz oia'o aimakaan kida. Pu'itiiman aona'o nii Tominkaru pataka'utan pugaru, upataka'utan dono sha'apaapainao oia'o? ⁴ Aonaa mooko pudi'itapan na'apam Tominkaru kamunanun manawun pu'ati? Pusha'apaapan pu'u oia'o, aonaa upataka'utan pugaru sariapa, na'iki utaan dobata amazada pu'ati, upataka'utan ua'ii pugaru? Aonaa mooko puaitapan Tominkaru kamunanunuz manawun pu'ati uaipan idi'o putanawatinan pu'oian ai?

⁵ Mazan dikintapa pugaru, aonaa pumuuda'azon pusha'apaapan oia'o. Ukau'an, puaipan ati'o wuru'u puto'oradanuz Tominkaru powa'a zii pu'ati, upataka'uta-kinaa nii pugaru wuru kamoo dono'o upataka'utanuz naa sha'apaapainao oia'o. Uruu dono, ipai'o nii pidannao aitanan sakitapa'o ida'ana'o Tominkaru dakotan pidan, oia'o pidan nii, oo kaimana'o pidan nii. ⁶ Tominkaru kawinipinaan nii ipai waunao, washa'apatan kawana'ati aimakaan.

⁷ Kaina'a pidannao, aonaa ikashadinan pasha'apaapan kaimana'o aimakaan. Na'apa'o ida'an ikainaabatan mishi'o itaipan Tominkaru naubaan na'iki utaan idyaun umanawunnao nii, na'iki utaa kizi i'ati karikao-nanu'o kakupa-karu. Inao ati'o nii Tominkaru taan karikaonanuo kakupa-karu. ⁸ Mazan pidannao sha'apaapainaoz aimakaan panyukunuu aipan kawana'ati, dikintapainaoz mishi'o kakinaorii, na'iki sha'apaapainaoz pa'atiaaka oia'o aimakaan. Inao ati'o nii tuukii Tominkaru to'oran, na'iki tuukia'o nii upataka'utan idyaun.

⁹ Ipai pidannao sha'apaapa'oraz oia'o aimakaan kida, ibaiaapan nii kasha'ora'o na'iki kaziwa'o. Aitaniimana'o nii Jewnao baiaapan kasha'ora'o, na'iki Gentilenao, na'apa'o nii ibaiaapan kapam. ¹⁰ Mazan pidannao sha'apaapa'oraz kaimana'o aimakaan, inaou'o nii Tominkaru naubaa. Utupakan nii idyaun umanawunnao nii, na'iki utaan nii inyukunuu kaiman-kinaa nii. Aitaniimana'o utaan Jewnao nyukunuu kaiman-kinaa nii, na'iki Gentilenao, na'apa'o nii utaan i'ati kapam. ¹¹ Usha'apanum kau'an, Tominkaru ati aonaa na'ia'oram pidan powa'a'o umanawunun pairiban ai.

¹² Aizii Gentilenao, aonaan pu'u itaitapan kakinaorii Tominkaru dyuudaniaz Moses ida'an. Mazan isha'apatan an oia'o, upu'a'o nii Tominkaru pataka'utan idyaun. Aizii Jewnao, itaitapanii pa'an wuru'u kakinaoriiz, ukau'an, isha'apatan an oia'o, Tominkaru pataka'utan nii idyaun idikintapan idi paaitapanii kakinaorii. ¹³ Usha'apanum kau'an, aonaa Tominkaru dakotan

pidan kaimana'o pidan nii, ĭaitapan idi kakinaorii, mazan ĭizo'atin idi pa'an kakinaorii. ¹⁴ Aizii Gentilenao, aona'oraz ĭaitapan Tominkaru kakinaori. Mazan ĭsha'apatan an sakitapa aimaakan panyukunuu kowaadan kawana'ati, na'apa'o kainaabata ĭaitapan panyukunuu ii kaimana'o aimaakan, na'iki oia'o aimaakan. ¹⁵ Pidannao na'apa'oraz ĭkaduz, kaina'a'o kawanu'o Tominkaru kakinaori saadinpan ĭnyukunuu ii. ĭnyukunuu kowaada kapam mishi'o wuru'u na'apa'oraz. Usha'apanum kau'an, panaadon ĭnyukunuu kowaada ĭ'ati ĭsha'apatan kaimana'o aimaakan, na'iki panaadon, oia'o aimaakan. ¹⁶ Ukau'an, ipai'o nii kaikapa kida'o aimaakan sha'apan wuru kamoo dono'o, Tominkaru dyuudanuzu naa Jesus Christ tiwaa-kidapan na'iki upataka'utan pidannao, ĭdizapanii kida padi'itinpan kawana'ati. Kaikapa'o wuru'u Kaimana'o Kuwai ōkowaadapaniaz.

Jewnao na'iki Tominkaru kakinaori

¹⁷ Aizii pugaru, pudakotinpan Jew nii, tuukii punyukunuu kakinaorii dau'ati. Pu'atadinpan, na'iki pukian: waunao Tominkaru pidannao manawun. ¹⁸ Puaitapa kanom Tominkaru aiapanii pusha'apatan. Na'iki tominapa-kida-kariwai pugaru kakinaorii dau'u, pusha'apata kizi sakitapa aimaakan. ¹⁹ Puzauda-kidan turuu pukainaabatan na'apam Tominkaru aipan mashaapa-karu, wunao ati'i ĭshaawun kawanuinaouz. Na'iki puzauda-kidan Kanada'o kawanu'o pugaru wunao ati'i maruta'o ida'a'o kawanu'oraz ĭmashaapan. ²⁰ Na'iki puzauda-kidan turuu pukakinaotan pidannao, maaitapin-kainao kawanu'oraz. Na'iki puzauda-kidan turuu putominapa-kidan koraiziannao kawanuinaouz pidannao. Usha'apanum kau'an, kakinaorii di'iki'o puaitapan ipai wuru'u aitapa'azoo-kariwaiz Tominkaru dau'u, na'iki mishi'o dau'u.

²¹ Mishi putominapa-kida pidannao Tominkaru kakinaori dau'u. Kandii nii mooko aonaa putominpan puizo'atin wuru'u kakinaorii? Pukian pidannao ati: Aonaa ukoidapa'ana'a. Aizii pugaru, aonaa mooko pukoidapan? ²² Pukian pidannao ati: Aonaa uba'orantapa'ana'a umin-mazidan kaina'an pu'u. Aizii pugaru, aonaa mooko puba'orantapan? Pukachama'idin ba'oran kaduz pidannao tomanii ai patominkarun nii. Aonaa mooko pukoidapan kawinipinaa kida'o aimaakan ĭtoriinpauz-kizi dapunaa iki? ²³ Pu'atadinpan, Tominkaru taan idi unao ati pakakinaori Moses ida'an. Aonaa mooko pidannao paradan dikauda Tominkaru dau'an, pudikintapan idi ukakinaori? ²⁴ Na'apa usaadinpan Jewnao dau'an Tominkaru Paradan ida'a: "Unao sha'apatan idi'o oia'o aimaakan, Gentilenao dakoopan Tominkaru."

²⁵ Kaimana'o wuru'u chootin-karuz,^c puizo'atin an Tominkaru kakinaori. Mazan pudikintapan an kakinaorii, na'apa'o pugaru Gentilenao kawan, aona'oraz ĭchoota-kao. ²⁶ Ukau'an na'apa kapam Gentilenao, aona'oraz ĭchoota-kao padamata, ĭizo'atin an kakinaorii. Tominkaru tukapan nii ĭdyaun papidanannao nii na'apa choota-kariwainao kawan. ²⁷ Pidan aona'oraz padamata uchoota-kao, mazan upu'u uizo'atin Moses saadanii kakinaorii. ĭdakotan nii Jewnao oiainao nii, ĭdikintapan idi wuru'u kakinaorii,

^c 2:25 *chootin-karu*: Putukapa 'chootin-karu' daua'o kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

usaada-kao pu'u inao ati, na'iki ichoota-kao pu'u padamata. ²⁸ Usha'apanum kau'an aonaa mishi'o mani Jew uruu, udaru na'iki udaro Jewnaoun idi, oo uchootinpan idi Jewnao kakinaorinaa kawana'ati. ²⁹ Mazan pidan mishi'oraz manawun Jew, uruu wuru'u sakitapa'oraz pa'an udi'itinpan. Ukau'an, mishi'oraz manawun chootin-karu, usha'apata-kao pidan nyukunuu ii, aonaa unanaa ida'a mani. Saada-kariwaiz kakinaorii, aonaa upana'adan pidan nyukunuu. Kaimana'o Doronaa wuru'u pana'ada'oraz pidan nyukunuu, na'iki Tominkaru wuru'u nauba'o ni'oraz uruu, aonaa pidan mani.

Tominkaru kaduz umishiauzon paparadan

3 ¹ Ukau'an, na'apa'oram ida'an mooko waunao Jewnao wazootapan Gentilenao? Oo na'apam dii mooko ukaimanan wuru'u pidan chootinanuz?^d ² Kaina'a iriba. Umanawunu'o sha'apa'o: Tominkaru tauzonuz pakakinaori waunao Jewnao ati, wataapan ni'o. ³ Aonaan idi Jewnao sha'apatan wuru'u "washa'apatan nii," ikii kiziz Tominkaru ati, ukau'an na'apam ni'i naa aizii? Turua'o nii sha'a Tominkaru marina'atan wuru'u ukowaadaniaz pasha'apatan nii, aonaan idi Jewnao sha'apatan wuru'u "washa'apatan nii" ikii-kiziz? ⁴ Aonaa turuu una'apan! Tominkaru, ukaduz umishiauzon paparadan, ipai pidan mariidinauzon pu'u padamata. Kaikapa usaadinpan Tominkaru paradan ida'a: "Pugaru Tominkaru, kainaabata-kao nii sakitapa'o puparadan. Aizii pidan dakotan dono pumariidinan kootowapa-kizai ii, mazan upu'u aona'o nii na'iam pumariidinan ikoda-kao."^e

⁵ Mazan washa'apataniaz oia'o kainaabatan an Tominkaru ukaduz usha'apatauzon sakitapa aimakaan, na'apam nii wakian aizii udau'an? Turuu mooko wakian kaikapa'a: "Aonaa usakitapan wuru'u Tominkaru pataka'utauzun waunao, washa'apatan dikin ii oia'o." (Kaina'a pidannao na'apa'o idi'itinpan.) ⁶ Aonaa turuu una'apan! Aonaan dono mani Tominkaru sha'apatan sakitapa aimakaan, ukau'an aonaa mani turuu ukootowapa-kidan ipai pidannao.

⁷ Mazan kaina'a'o nii panaadon pidan kian kaikapa'a: "Tominkaru pataka'utan waunao, aonaan idi washa'apatan udyuudanii washa'apatan. Na'apa'o ida'an, kaimanaiman uaitapa-kao Tominkaru, ukaduz umishiauzon paparadan. Uruu idi utaapa-kao umanawunu'o nii. Mazan kandii nii mooko upu'u zii upataka'utan waunao wa'oian dikin ii?" ⁸ Putamakapan an na'apa'o di'itinapa-karu, kaikapa'o nii panaadon pukianu'u: "Kaimana'o wuru'u washa'apatanuz oia'o, pidannao konaukii-kida kizi Tominkaru, usha'apatan idi sakitapa aimakaan," kii. Tominkaru pataka'utan nii idyaun, pidan na'apa'oraz udi'itinpan. Mazan upu'u kaina'a pidannao mariidinan odau'u. Ikian, na'apa'o kaikin otominapa-kidan pidannao.

Ipai pidan sha'apata'o oia'o

⁹ Ukau'an, kaimana'o mooko waunao powa'a zii Gentilenao ai? Aonaa! Ōkainaabata sha'atii u'ati, ipai pidan, Jewnao oo Gentilenao, oia'o poitoruitapanii pa'idiwaru. ¹⁰ Kaikapa usaadinpan Tominkaru Paradan ida'a'a:

"Aonaa na'ia'oram pidan kaimana'o Tominkaru awun za'a,

d 3:1 *chootinanuz*: Putukapa 'chootin-karu' daua'o, kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii. **e 3:4** Psalm 51:4

aonaa bauda'apa.

¹¹ Aonaa na'ia'oram pidan kaimanaimana'o uaitapan Tominkaru kaduz;
aonaa ïaipan paaitapan Tominkaru dau'u.

¹² Ipai'i naa pidannao padantan Tominkaru ai;
ipai ïdyaun madiwautapa-ka'o karikaonan.
Aonaa kanom sakitapa'o usha'apatan aimakaan,
aonaa bauda'apa."^f

¹³ "Ïparadan kachama'idiikii, na'apa baaranai dyupushan kawan.
Ïmariidapan pairiban."^g
"Ïkaziwaa pidan paparadan idi,
na'apa kowazaz arotanii kawan."^h

¹⁴ "Ïparadan kashaуда'u na'iki pamanamiki tuma."ⁱ

¹⁵ "Kadiman ïmakon ïzowia'anan pairiban.

¹⁶ Na'itim karikaonan ïmakon, ipataka'uan
na'iki ïkasha'oradan pidannao nyukunu.

¹⁷ Aonaa ïaitapan na'apam mashaapa-karu kaiman ba'orainao tuma."^j

¹⁸ "Aonaa ïtarian Tominkaru umanawunu'o ai."^k

¹⁹ Aizii waaitapa, na'apam Tominkaru kakinaori kian, mashaapainao ati'o kakinaorii waranu'u. Aonaa kizi na'itim pidan paradan pakazannaatin-kinaa nii. Na'iki ipai kizi pidannao kadishitan Tominkaru kanaapu'u pataka'utakaru nii pa'idiwaru, pa'oiان dikin ii. ²⁰ Usha'apanum kau'an, aonaa na'ia'oram pidan Tominkaru dakotan kaimana'o pidan nii, usha'apatan ida'an aimakaan kakinaorii kawana'ati. Mazan kii'an wuru'u kakinaoriiiz, soo ukainaabatan wa'ati, ipai waunao oiainao pa'idiwaru.

Na'apam wadakota-kao kaimana'o pidan nii

²¹ Mazan aizii Tominkaru kainaabata'a naa na'apa'oram ida'ana'o udakotan waunao kaimana'o pidan nii. Aonaa kakinaorii izo'ati-kao ida'an mani. Kotua'ora'a naa Moses na'iki Tominkaru prophetinnao saadauzon na'apa'o dau'u. ²² Tominkaru dakotanuz pidan, kaimana'o pidan nii, umishidan ida'an Jesus Christ. Ipai sha'apa'oram pidan mishida'o, aonaa kanom pana'a'o nii. ²³ Usha'apanum kau'an ipai pidan oia'o pa'idiwaru, aonaa kanom ikodinan Tominkaru umanawunun. ²⁴ Mazan Tominkaru dakotan pidan, kaimana'o pidan nii, soo ukamunanun idi manawun. Christ Jesus mawakan ida'an, uso'otan waunao wapataka'uta-kao ai wa'oiان dikin ii. ²⁵ Tominkaru taan Jesus Christ mawaka'o nii na'iki shoota'o nii paizain pidannao oian mai-naabata-kinao nii, ïmishidan idi umawakan i'oiان dikin ii. Na'apa'o ida'an Tominkaru kainaabatan, ukaduz usha'apatauzon sakitapa aimakaan. Kotua'a naa, Jesus Christ kaawan ua'ii, aonaa zii upataka'utan pidannao i'oiان dikin ii. ²⁶ Mazan aizii, Tominkaru kainaabatan, ukaduz usha'apatauzon aimakaan sakitapa, udakotan ida'an ipai mishidainao Jesus, kaimana'o pidannao nii.

²⁷ Una'apan kau'an, kandii mooko zoobaba wa'atadinapa-kinaa nii? Aonaa kanom! Waizo'atin ida'an sha'a Tominkaru kakinaori? Aonaa! Soo wamishidan ida'an pa'an. ²⁸ Ukau'an, Tominkaru dakotan waunao kaimana'o pidan

nii, wamishidan ida'an Jesus, aonaa washa'apatan ida'an mani aimaakan kakinaorii kawana'ati.

²⁹ Jewnao pa'idiwaru Tominkarun mooko wuru'u Tominkaruz? Aonaa mooko Gentilenao Tominkarun mani kapam uruu? Gentilenao Tominkarun kapam wuru'u uruuz. ³⁰ Wamishida kaina'a bauta'apa Tominkaru, uru'o nii dakota Jewnao kaimana'o pidannao nii, imishidan ida'an Christ. Na'iki uru'o nii dakota Gentilenao kaimana'o pidannao nii, imishidan ida'an kapam Christ. ³¹ Ukau'an turuu mooko wamarina'atan wuru'u kakinaoriiz mishidaku ida'an? Aonaa turuu! Mishi'oraiman, wataapa wuru'u kakinaoriiz umanawunu'o nii.

Tominkaru dakotan Abraham kaimana'o pidan nii

4 ¹ Ukau'an, na'apam wakian Abraham dau'an, waunao Jewnao dokuu-daunuz? Na'apa'oram ida'an Tominkaru dakotan uruu kaimana'o pidan nii? ² Umishiin an mani Tominkaru dakotan uruu kaimana'o pidan nii, usha'apatan idi kaimana'o aimaakan, turuu mani u'atadinpan. Mazan aonaa turuu u'atadinpan Tominkaru ati, usha'apatan ida'an aimaakan. ³ Tominkaru Paradan saada-kariwai kian, "Abraham mishida Tominkaru, uruu idi Tominkaru dakotan uruu kaimana'o pidan nii."

⁴ Pidana kaudina'o kanaobanaatinapa, puraata taa-kaono u'ati, ukau-dinan winipinaa wuru'u, aonaa na'apani'o mani. ⁵ Mazan Tominkaru dakotan pidan kaimana'o pidan nii, aonaa pidan sha'apatan idi'o mani aimaakan, soo umishidan idi'o Tominkaru, turua'oraz udakotan oia'o pidan, kaimana'o pidan nii. ⁶ Na'apa King David kian pidan konaukian dau'an, Tominkaru dakotan idi uruu kaimana'o pidan nii, aonaa usha'apatan idi mani aimaakan. Ukian:

⁷ "Konaukia'o pidan wuru'u Tominkaru mainaabataniaz u'oian kida, aona'oraz powa'a Tominkaru nyukunuitapan u'oian!

⁸ Konaukia'o pidan wuru'u,

Tominkaru tukapaniaz aona'o kawan u'oian."

⁹ Aizii wuru'u konaukii-karu David kii-kiziz, choota-kariwainao^m ati'o mooko karikaonan utaa-kaono, oo aona'oraz ichoota-kaono ati'o kapam? Wakian sha'atii, Abraham mishidan idi Tominkaru, udakotan uruu, kaimana'o pidan nii. ¹⁰ Ukau'an, na'apaini'oram mooko Tominkaru dakotan Abraham, kaimana'o pidan nii? Uchootinan dauna'ana'o, oo uchootinan ua'ia'o zii? Uchootinan ua'ia'o zii! ¹¹ Abraham chootinan kainaabata wa'ati Tominkaru dakotan uruu, kaimana'o pidan nii, umishidan idi, pachootinan ua'ii zii. Ukau'an ipai mishidainao Tominkaru, aona'oraz padamata ichoota-kaono, Tominkaru dakotan idyaun kaimana'o pidannao nii, imishidan idi. Ukau'an ipai mishidainao, idaru wuru'u Abraham, imishidan idi uruu kawan, aonaan pu'u padamata ichootinan. ¹² Na'iki uruu kapam choota-kariwainao daru, na'apa'oraz kapam imishidan Tominkaru, Abraham mishidan kawan pachootinan ua'ii zii.

¹³ Kotua'a naa, Tominkaru kowaadan dono pataan nii ipai imi'i baara Abraham ati na'iki utakaan-daunnao ati, i'idiwau nii, aonaa Abraham izo'atin

idi'o mani kakinaorii, mazan Abraham mishidan idi'o pa'an Tominkaru. Umishidan idi, Tominkaru dakotan uruu, kaimana'o pidan nii. ¹⁴Tominkaru kowaadaniaz pataan nii zaamata-kao an mani pidan izo'atin idi kakinaorii, madiwautapaka mani pidan mishidan Tominkaru. Ukau'an madiwautapaka mani kapam Tominkaru kowaadanuz pataan nii aimakaan Abraham ati. ¹⁵Usha'apanum kau'an wuru'u Tominkaru kakinaoriiz, uto'orada Tominkaru pidannao ati imaizo'atikan idiz. Mazan aonaan dono mani kakinaorii nii, aonaa kanom mani pidan dikintapa.

¹⁶Ukau'an, wazaamatan nii Tominkaru kowaadaniaz pataan nii, soo wamishidan idi Tominkaru. Una'apan kau'an, ipai Abraham dainao, mishi'o nii i'zaamatan Tominkaru kowaadaniaz pataan nii i'ati, usha'apanum kau'an mawinipinaa-daunu'o Tominkaru taa'azon i'ati wuru'u. Utaa'azoo-kao, aonaa soo taapainao kakinaorii ati'o mani karikaonan, mazan ba'oran kaduz pidannao ati'o kapam, mishidainaouz Tominkaru na'apa Abraham mishidan kawan. Usha'apanum kau'an, Abraham uruu ipai mishidainao daru. ¹⁷Na'apa usaadinpan Tominkaru Paradan ida'a Abraham dau'an: "Iriba'o nii ba'oran kaduz pidannao dakotan pugaru padaru nii,"ⁿ kia'o usaadinpan. Ukau'an, Tominkaru kowaadaniaz pasha'apatan nii, turuu umishida-kao, usha'apanum kau'an Tominkaru wuru'u na'apa'oraz. Uruu Abraham mishidaniaz. Uruu turua'o ukakudan mawaka'o pidan, na'iki turua'o uparadan ida'an aimakaan kida tominan aona'oraz zii utukapauzo-kao.

¹⁸Abraham mishida na'apam Tominkaru kian patakaannao ni'o dau'an. Aonaa ukashadinan pazaudapan Tominkaru sha'apatan ukowaadaniaz pasha'apatan nii, uaitapan pu'u aona'a naa turuu patoman paudani nii. Uruu idi'o ba'oran kaduz pidannao dakotan uruu padaru nii, na'apa Tominkaru kian kawana'ati Abraham ati, "Iriba'o nii putakaannao, na'apa wizinao kawan, aona'o nii kanom ka'iitan paaitaan i'dyaun," kia'o ukian. ¹⁹Pakawan umishidan Tominkaru sha'apatan nii wuru'u ukowaadaniaz pasha'apatan nii u'ati, uaitapan pu'u aonaa paka'iitan naa patoman paudani nii. Usha'apanum kau'an uruu dono maonapa'ora'a naa 100 uwunun. Na'iki udaiaro Sarah, maskonnaou'u naa kapam, aona'ora'a naa turuu okaudanin. ²⁰Mazan upu'u aonaa Abraham pana'adan panyukunuu pamishidapan ai Tominkaru kowaadanuz pataan nii iriba utakaannao nii. Mazan mishi'oraiman, powa'a zii uma'ozakadan pamishidapan, ukau'an ukonaukii-kida Tominkaru umanawunun usha'apata'azonii dau'an pa'ati. ²¹Abraham aitapa kaimanai-man, turuu Tominkaru sha'apatan wuru'u ukowaadaniaz pasha'apatan nii. ²²Ukau'an Abraham mishidan idi'o, Tominkaru dakotan uruu kaimana'o pidan nii.

²³"Tominkaru dakotan uruu kaimana'o pidan nii," kia'oraz usaadinpan, aonaa Abraham dau'ana'o mani karikaonan. ²⁴Mazan usaada-kao na'apa, waaitapa-kinna ni'o Tominkaru dakotan nii waunao, kaimana'o pidan nii kapam, wamishidan idi Tominkaru, kakuda'oraz waNaobanaa Jesus mawakakaru di'iki. ²⁵Tominkaru taapadan pidannao zowian Jesus Christ wa'oi'an dikin ii. Na'iki ukakudan powa'a iti uruu, turuu kizi udakotan waunao, kaimana'o pidannao nii.

Tominkaru dakotan waunao, kaimana'o pidannao nii

5 ¹Ukau'an, Tominkaru dakotan idi waunao kaimana'o pidannao nii wamishidan idi, aizii kaimanaaka'a naa waunao Tominkaru tuma, wanaobanaa Jesus Christ ida'an. ²Wamishidan idi Christ, una'akan waunao Tominkaru kamunanun ida'ati, na'apa'o ida'a'o wamashaapan kai. Na'iki tuukii wakonaikian, waaitapan idi mishi'o nii Tominkaru taan wa'ati diina'iti'i paugaru kaduz umanawun-karu.

³Mazan turuu kapam wakonaikian wabaiatinan dono, usha'apanum kau'an wabaiatinan tominapa-kida waunao aonaa kizi wakashadinan. ⁴Aizii aonaan idi wakashadinan, kaiman Tominkaru ati. Ukaimanan idi wa'ati, aizii wazaudapan naa utaan ukowaadauzoniaz pataan nii wa'ati. ⁵Wuru'u wazaudapaniaz, aona'o nii ukasharutan wanyukunuu. Usha'apanum kau'an mishi'o Tominkaru marainpan waunao. Na'apa ukowaada-kidan wa'ati Kaimana'o Doronaa ida'an, uruu utaaniaz naa wa'ati.

⁶Tominkaru aitanii kamoo kawana'ati, Christ mawakan oiainao pidannao dikin ii, aonaan pu'u waka'iitan wamuudan oia'o. ⁷Aonaa kanom ka'iitan pazowii-kidinan pidan kaimana'o umashaapan dikin ii. Kaina'a mani ba'oran pidan turua'o uzowii-kidinan pidan kaimana'o manawun dikin ii. ⁸Mazan Tominkaru, ukainaabata pamarainpan manawun waunao, wa'oian pu'u, udyuuda zii Christ mawakan waunao dikin ii. ⁹Tominkaru dakotan idi waunao, kaimana'o pidannao nii, Christ mawakan ida'an, ukau'an waaitapa mishi'o nii Christ kazannaatan waunao wabaiaapan ai Tominkaru to'oran diina'iti'i, upataka'utan dono'o naa oiainao. ¹⁰Tominkaru tarubanao zii da'i waunao, mazan upaonaruitan waunao pauDani mawakan ida'an. Upaonaruitan idi waunao, waaitapa mishi'o nii ukazannaatan waunao, Christ kakupan ida'an. ¹¹Aonaa uruu mani karikaonan, mazan wakonaikian kapam Tominkaru sha'apatan idi aimakaan wanaobanaa Jesus Christ ida'an. Uruu toma'o-raz waunao Tominkaru paonarunao nii.

Adam ida'an mawaka-karu, mazan Christ ida'an kakupa-karu

¹²Bauda'apa'o pidan, Adam, dikintapan idi Tominkaru, ipai pidannao oian. Na'iki usha'apatan idi oia'o, ipai pidan mawakauzo pa'idiwaru. Usha'apanum kau'an, Adam sha'apatan dono oia'o, ikoda'o nii ipai utakaan-daunnao wuru'u sha'apata'oraz oia'o. ¹³Pidannao sha'apaapanii oia'o, Tominkaru taan ua'ii pakakinaori kida Moses ida'an, mazan aonaa udakotan idyaun dikintapainao nii kakinaorii, usha'apanum kau'an aonaa zii utaan pakakinaori uruu dono. ¹⁴Mazan upu'u, Adam dikintapan di'iki'o Tominkaru, atii Tominkaru taan ida'ati pakakinaori Moses ida'an, ipai pidan mawakauzo pa'idiwaru, aonaan pu'u padamata idikintapan sariaapa'o Tominkaru di'iki'o kakinaorii, Adam kawan.

Aizii Adam, Christ kawanu'o wuru'u, kaawa'o ni'oraz udawu'ati zii. ¹⁵Mazan Christ sha'apataniaz kaimana'o aimakaan wa'ati, pana'a'o Adam sha'apatanii oia'o aimakaan ai. Ipai pidan mawakauzon, bauda'apa'o pidan, Adam, dikintapan idi Tominkaru. Mazan wuru'u Tominkaru kamunanunuz, powa'a'o zii umanawunun, iriba udakotan pidannao, kaimana'o pidannao nii, bauda'apa'o pidan, Jesus Christ, kamunanun ida'an. ¹⁶Tominkaru sha'apatan

kaimana'o aimakaan, pana'a'o wuru aia'a dikauda'oraz aimakaan sha'apan, bauta'apa'o pidan oian ida'ana'oraz. Bauta'apa'o pidan, Adam, sha'apatan idi oia'o, Tominkaru dakotan ipai pidan, oia'o pidannao nii. Mazan Christ sha'apatan idi kaimana'o aimakaan, Tominkaru dakotan pidannao, kaimana'o pidannao nii, i'isha'apatan pu'u iriba oia'o aimakaan kida. ¹⁷Mishi, bauta'apa'o pidan Adam, dikintapan ida'an, ipai pidan mawakauzo pa'idiwaru. Mazan bauta'apa'o pidan, Jesus Christ, sha'apatanii ida'an, Tominkaru kamunanun manawun pidannao ati, udakotan idyaun, kaimana'o pidannao nii. Na'iki ma'ozaka'o nii imashaapan oia'o ai.

¹⁸Bauta'apa'o pidan, Adam, sha'apatanii ida'an kiwiini'o oia'o, Tominkaru dakotan ipai pidannao, oia'o pidannao nii pa'idiwaru. Ukau'an na'apa kapam, bauta'apa'o pidan, Jesus Christ, sha'apatanii kaimana'o aimakaan ida'an, Tominkaru dakotan ipai pidannao mishidainaouz Christ, kaimana'o pidannao nii, na'iki utaan i'ati karikaonanu'o kakupa-karu. ¹⁹Tominkaru dakotan kawan ipai pidannao, oia'o pidannao nii, bauta'apa'o pidan dikintapan idi, ukau'an na'apa kapam udakotan iriba pidannao, kaimana'o pidannao nii, bauta'apa'o pidan izo'atin idi paugaru.

²⁰Tominkaru taanuznaa kakinaorii, pidannao aitapa-kinaa ni'o oia'o wuru'u i'isha'apaapaniaz. Pidannao sha'apaapan pu'u powa'a zii oia'o, mazan Tominkaru, utukapa-kida powa'a zii pakamunanun tuukii manawun. ²¹Kiwiin zii oia'o kazowautapanii ipai pidannao, uruu idi'o imawakauzon. Mazan aizii Tominkaru kamunan-kidan idi tuukii waunao, uruu idi udakotan waunao, kaimana'o pidannao nii, na'iki utaan wa'ati karikaonanu'o kakupa-karu, waNaobanaa Jesus Christ ida'an.

Karikaonanu'o kakupa-karu zaamatinapa-karu idi Christ ida'ati

6 ¹Ukau'an, marii mooko pakawan washa'apaapan oia'o, Tominkaru aida kizi powa'an kida wa'ati pakamunanun? ²Aonaa turuu! Waunao mawaka'o pidan kawanu'ora'a naa oia'o ati. Ukau'an aonaa turuu washa'apaapan pakawan zii oia'o. ³Uaitapanii waunao, chikaawunuu-kariwainaouz, Tominkaru zaamatin-kidanii Christ Jesus ida'ati. Ukau'an, mawaka'o kawanu'o waunao uruu tuma. ⁴Wachikaawunuu-kao dono, wamawakan na'iki wadida-kao kawanu'o Christ tuma. Ukau'an waDaru Tominkaru kadishita-kidan kawan Christ mawaka-karu di'iki, umanawunu'o pama'ozakan ida'an, na'apa'o nii kapam ukadishita-kidan waunao, pa'ina'o mashaapa-karu di'iti.

⁵Tominkaru bauta'apatan idi waunao Jesus Christ ida'ati wamawakan ida'an uruu kawan, ukadishita-kidan nii kapam waunao ukadishita-kidan kawan Jesus Christ. ⁶Na'iki waaitapanii, kiwiini'oraz wakaduz mawakan naa Christ tuma cross di'ii, turuu kizi oia'o ma'ozaka'oraz ukaudinan wa'ida'a mainaabata-kao. Uruu aonaa kizi powa'a oia'o poitoruitapan waunao. ⁷Usha'apanum kau'an pidan mawaka'o, aonaa powa'a oia'o poitoruitapan uruu. ⁸Wamawakan idi Christ tuma, wamishida karikaonanu'o nii kapam wakakupan utuma. ⁹Waaitapanii Jesus Christ kadishita-kida-kao mawaka-karu di'iki, na'iki aonaa na'apainim nii umawakauzon koshan. Aonaa na'apainim nii powa'a mawaka-karu zaamatan uruu. ¹⁰Umwakan baukapa uwazoota-kinaa nii oia'o aimakaan. Aizii kai kakupa uruu, na'iki umashaapan soo Tominkaru ati'i naa. ¹¹Ukau'an na'apa kapam udi'itinapa udau'u.

Unao mawaka'o kawanu'ora'a naa oia'o ati, mazan kakupa'ora'a naa pa'an Tominkaru ati, uzaamatinpan idi Christ Jesus ida'ati.

¹²Ukau'an, aonaa utaapada'ana'a oia'o kazowautapan unanaa, wuru'u mawakauzoz. Aonaa usha'apata-kida'ana'a u'ati usha'apata'azonii oia'o aimakaan. ¹³Na'iki aonaa ukashaapa'ana'a usha'apauzin kida oia'o ati, aimakaan dikauda'o sha'apata-kinoo nii. Mishi'oraiman, utaaina'a naa Tominkaru ati sha'apata'o nii kaimana'o aimakaan. Usha'apanum kau'an Tominkaru kakudani'i naa unao mawaka-karu di'iki, pa'ina'o kakupa-karu ida'ati. ¹⁴Aona'a naa unaobanaitapa'ana'a oia'o. Usha'apanum kau'an aonaa umashaapan naa kakinaorii waranu'u, mazan Tominkaru kamunanun ida'a'ora'a naa umashaapan.

Poitoruinao, sha'apata'o ni'o kaimana'o aimakaan

¹⁵Ukau'an, marii mooko washa'apaapan oia'o, aonaan idi wamashaapan naa kakinaorii waranu'u, na'iki wamashaapan idi'i naa pa'an Tominkaru kamunanun ida'a? Aonaa turuu! ¹⁶Uaitapanii kaimanaiman, pidan taainan dono poitorui nii, upoitoruitapa-kidinan wuru ati'i uizo'atiniaz panaobanaa. Na'apa'o kawanu'o unao, unaobanaitapan dono oia'o, ubuuta-kaos karikaonanu'o mawaka-karu di'iti; oo, uizo'atipan dono Tominkaru, udakotan unao, kaimana'o pidannao nii. ¹⁷Mishi, kiwiin zii upoitoruitapa-kidinan oia'o ati, mazan aizii, kaimanaiman unyukunuu iki uizo'atin utominapa-kida-kinoo. Uruu idi ōkonaukii-kidan Tominkaru udau'an. ¹⁸Tominkaru muudin-kidani'i naa unao oia'o ai, aizii Tominkaru poitoru'u naa unao, kaiman kida'ora'a naa pa'an aimakaan usha'apaapan.

¹⁹Ōkaiwaan parada-karu ipai kamo'o ukaiwauzo-kaos, ōkainaabata-kinoo nii Tominkaru daua'o kuwai, udadaran idi u'ati. Kiwiitapa, ukaiwaapan unanaa madoronaa-daun na'iki usha'apatan iriba oia'o aimakaan. Aizii na'apa'a naa utaa unanaa ipai daunuuda'u sha'apata'o nii kaimana'o na'iki sakitapa'o aimakaan, Tominkaru aipan kawana'ati.

²⁰Oia'o poitoruitapan dono zii unao, aonaa usha'apata'azon kaimana'o aimakaan. ²¹Kanom mooko kaimana'o nii uikoda usha'apaapauzonii kida ida'an, ukiba'azoo-kidaniaz naa kai? Na'apa kida'o aimakaan sha'apaapa-kaos ida'an pidan ikoda karikaonanu'o mawaka-karu. ²²Mazan unao, Tominkaru muudin-kidani'i naa oia'o poitoruitapan ai, aizii Tominkaru poitoru'u naa unao. Uruu idi'o ukaminka'utan unao, umashaapa-kinoo nii kaiman na'iki sakitapa, na'iki utaan u'ati karikaonanu'o kakupa-karu. ²³Usha'apanum kau'an oia'o sha'apata-kaos winipinaa karikaonanu'o mawaka-karu. Mazan Tominkaru taanii mawinipinaa-daun karikaonanu'o kakupa-karu, wazaamatinpan ida'an Christ Jesus wanaobanaa ida'ati.

Kakinaorii daua'o

7 ¹Aizii unao, ōmin-mishidannao, uaitapanii kakinaorii daua'o. Kakinaorii kazowautapan pidan soo ukakupan dono zii. ²Kaikapa'o kawanu'o kaiwuru'u: kakinaorii kian, zun mazida'o, aonaa turuu omazidan ba'oran daonaiora tuma odaiaru kakupan dono zii. Mazan odaiaru mawakan an, aonaa powa'a kakinaorii marainan omazidan. ³Ukau'an, omashaapan an ba'oran daonaiora tuma, paidaiaru kakupan pu'u zii, "ba'orantapa'o," kia'o

nii kii-karu odau'an. Mazan odaiaru mawakan an, aonaa powa'a kakinaorii marainan omazidan. Turuu omazidan ba'oran daonaiora tuma, aona'o nii "ba'orantapa'o" kii-karu odau'an.

⁴Ukau'an òiribannao, na'apa'o kawanu'o kakinaorii taapauzon unao. Mazan uzaamatinpan kau'an Christ ida'ati, mawaka'o kawanu'o unao utuma kakinaorii ai. Aizii, Christ kakuda-kariwaiz mawaka-karu di'iki, tuma'o-ra'a naa waunao, sha'apata'o nii kaiman kida'o aimaakan Tominkaru ati. ⁵Wamashaapan dono zii wanyukunuu aipan kawana'ati, kakinaorii ma'ozakada wanyukunuu ia'o oia'o sha'apata'azoo-kao, na'iki washa'apatan naa oia'o, buuta'o ni'oraz waunao karikaonanuu'o mawaka-karu di'iti. ⁶Mazan aizii, wamawakan idi'i naa Moses kakinaori ai, aonaa powa'a ukazowautapan waunao. Ukau'an aonaa powa'a washa'apaapan aimaakan Tominkaru ati, Moses kakinaorii izo'ati-kao ida'an. Mazan pa'ina'o mashaapa-karu ida'ana'o-ra'a naa, Kaimana'o Doronaa kaminka'utan ida'an waunao.

Oia'o kaiwaan kakinaorii

⁷Ukau'an oia'o mooko wuru'u Tominkaru kakinaoriz? Aonaa na'apa'o mani kaiwuru'u! Mazan mishi'oraiman, kakinaorii wuru'u kainaabata'oraz ò'ati oia'o. Aonaa mani òaitapan oia'o wuru'u ba'oran pidan idiwau na'azootapakaaz, aonaan an kakinaorii kian: "Aonaa puna'azootapa'ana'a," kii. ⁸Mazan oia'o kaiwaan wuru'u kakinaoriiz, uma'ozakada-kinaa nii ònyukunuu ia'oraz oia'o sha'apata'azoo-kao. Aonaan dono mani kakinaorii nii, aonaa mani oia'o ma'ozakadinan.

⁹Kiwiin, òmaaitapakan dono zii Tominkaru kakinaori, kaimana'o kawan ò'itiiman òmashaapan. Mazan òaitapan di'iki kakinaorii, uru'u naa òaitapan oia'o ògaru, karikaonanuu'o mawaka-karu ida'atanpu'o. ¹⁰Aizii wuru'u kakinaoriiz, kainaabata'o ni'oraz padamata, na'apam òikodan karikaonanuu'o kakupa-karu, uru'u naa mishi'oraiman buuta ògaru karikaonanuu'o mawaka-karu di'iti. ¹¹Oia'o kaiwaan wuru'u kakinaoriiz pamariida-kinaa nii ògaru, na'iki buuta'o nii ògaru karikaonanuu'o mawaka-karu di'iti.

¹²Mazan wuru'u kakinaoriiz, kaimana'o na'iki Tominkaru di'iki'o, sakitapa'o na'iki kaminka'uta'o nii pidan mashaapan kaiman ¹³Mazan kaimana'o aimaakan buuta mooko ògaru karikaonanuu'o mawaka-karu di'iti? Aonaa na'apa'o mani kaiwuru'u! Oia'o wuru'u kaiwa'oraz kaimana'o aimaakan pabuuta-kinaa nii ògaru karikaonan mawaka-karu di'iti. Aizii, watukapa na'apam ukichana'iki-kian manawun wuru'u oia'oraz. Ukaiwaan kaimana'oraz Tominkaru kakinaori pasha'apata-kida-kinaa nii dikauda'o aimaakan.

Nyukunui ia'o mizaataaka-karu

¹⁴Waaaitapa, Tominkaru di'iki'o wuru'u kakinaorii. Mazan ògaru, pidan karikaonan, kapatiti'o oia'o ati. Oia'o toriinii kawanu'o ògaru papoituru nii. ¹⁵Aonaa òaitapan kandii nii òsha'apaapan oia'o aimaakan. Òaipaniaz òsha'apatan kaimana'o aimaakan, aonaa òsha'apatan. Mazan aona'oraz òaipan òsha'apatan, uruu na'apain òsha'apaapa. ¹⁶Òsha'apaapan kau'an wuru'u aona'oraz òsha'apata'azon, na'apa'o kainaabata Tominkaru kakinaori kaimanan ò'ati. ¹⁷Ukau'an, aonaa ògaru manawun mani wuru'u sha'apaapa'oraz oia'o aimaakan. Mazan ònyukunuu ida'a'oraz oia'o, uruu

wuru'u sha'apaapa'oraz oia'o aimaakan. ¹⁸ Aizii òaitapa, aonaa kaimana'o nii ò'ida'a, ògaru pidan karikaonan, kapati'o ònyukunuu oia'o ati. Òaipan pu'u òsha'apatan kaimana'o aimaakan, mazan aonaa òka'iitan òsha'apatan. ¹⁹ Aonaa òsha'apatan wuru'u kaimana'oraz aimaakan òaipaniaz òsha'apatan. Mazan òsha'apata oia'o aimaakan, wuru'u aona'oraz òaipan òsha'apatan. ²⁰ Aizii, òsha'apatan kau'an wuru'u aona'oraz òaipan òsha'apatan, ukau'an aonaa ògaru manawun mani wuru'u sha'apaapa'oraz oia'o aimaakan. Mazan ònyukunuu ida'a'oraz oia'o, uruu wuru'u sha'apata'oraz oia'o aimaakan.

²¹ Òkowaadan nii karikaonanuo'u usha'apauzon: òaipan pu'u òsha'apatan kaimana'o aimaakan, òsha'apata soo oia'o aimaakan. ²² Ògaru, ònyukunuu ii, tuukii òkonaukii-kidan Tominkaru kakinaori. ²³ Mazan kaina'a pana'a'o aimaakan ònyukunuu ii, sha'apaapa-kida'o ò'ati oia'o aimaakan. Tuukii umizaapan wuru'u òsha'apata'azoonuz kaimana'o aimaakan. Utaapan ògaru taraa-kariwai kawan usha'apaapa-kidan oia'o ò'ati, uruu idi aonaa òka'iitan òizo'atin Tominkaru kakinaorii. ²⁴ Kasha'ora'o òbaiaapan, tuukii òdopian! Kanoma'o nii kazannaata ògaru wuru aia'a òsha'apata'azoonuz oia'o aimaakan, buutin-kida'oraz ògaru karikaonanuo'u mawaka-karu di'iti? ²⁵ "Kaiman," òkian Tominkaru ati, turua'oraz ukazannaatan ògaru Jesus Christ wanaobanaa ida'an!

Ukau'an, kaiman ò'ati Tominkaru kakinaori, tuukii òaipan òizo'atinuz, mazan upu'u ònyukunuu ida'a'o oia'o, sha'apata-kidan ò'ati oia'o aimaakan, aona'oraz padamata òaipan òsha'apatan.

Kaimana'o Doronaa ma'ozakan ida'ana'o mashaapa-karu

8 ¹ Ukau'an aizii, aonaa kanom nii Tominkaru papataka'utan zaamatin-painao Christ Jesus ida'ati. ² Kaimana'o Doronaa taani'i naa wa'ati pa'ina'o kakupa-karu wazaamatinpan idi Christ Jesus ida'ati. Ukau'an aizii, aonaa powa'a wanyukunuu ida'a'o oia'o poitoruitapan waunao, na'aka'o ni'oraz waunao karikaonanuo'u mawaka-karu di'iti. ³ Moses saadanii kakinaorii, aonaa uka'iitan pakazannaatan waunao oia'o ai, wanyukunuu kapatin idi oia'o ati, mazan Tominkaru uka'iita. Ukazannaata waunao, wanyukunuu ida'a'o oia'o kazowautapan ai, udyuudan ida'an paudani Christ Jesus imi'i baara ati, pataka'uta-karu nii wa'oi'an dikin ii. Pidan nii ukaawan, waunao kawan unanaa, mazan aona'o u'oi'an. ⁴ Tominkaru sha'apatan na'apa aimaakan, turuu kizi mashaapainao Kaimana'o Doronaa aipan kawana'ati, sha'apatan ipai kakinaorii aiapanii sha'apata-kao, aonaa oia'o nyukunui aipan kawana'ati mani.

⁵ Pidan mashaapa'oraz oia'o panyukunuu aipan kawana'ati, udi'itinpan soo panyukunuu sha'apata'azoonii dau'u pa'idiwaru. Mazan pidan mashaapa'oraz Kaimana'o Doronaa aipan kawana'ati, udi'itinpan soo Kaimana'o Doronaa aiapanii sha'apata-kao dau'u. ⁶ Pidan di'itinpa'oraz oia'o panyukunuu sha'apata'azoonii dau'u pa'idiwaru, uikodan nii karikaonanuo'u mawaka-karu. Mazan pidan di'itinpa'oraz Kaimana'o Doronaa aipan kawana'ati, uikodan nii karikaonanuo'u kakupa-karu na'iki nyukunui kaimanan. ⁷ Ukau'an, pidan di'itinpan dono oia'o panyukunuu sha'apata'azoonii kawana'ati, Tominkaru taruba wuru'u uruuz. Usha'apanum kau'an aonaa uizo'atin Tominkaru kakinaori, na'iki aonaa uka'iitan paizo'atinuz. ⁸ Pidan mashaapa'oraz oia'o panyukunuu aipan kawana'ati, aonaa turuu Tominkaru konaukii-kidan usha'apatanii.

⁹Mazan unao, aonaa usha'apaapan oia'o unyukunuu aipan kawana'ati. Usha'apaapan aimakaan Kaimana'o Doronaa aipan kawana'ati'o, mashaapa'oraz unao ida'a. Pidan aona'oraz Kaimana'o Doronaa mashaapan u'ida'a, aonaa Christ pidanan mani uruu. ¹⁰Mazan Christ mashaapan an unao ida'a, unanaa mawakan nii mishi padamata diina'iti'i u'oian idi, mazan upu'a'o nii udoronaa kakupan, Tominkaru dakotan idi'i naa unao kaimana'o pidannao nii. ¹¹Tominkaru kakudan kawan Christ Jesus mawaka-karu di'iki paDoronaa ida'an, mashaapa'oraz unao ida'a. Na'apa'o nii kapam utaan mawakauzoz unanaa kakupa-kinnaa nii, paDoronaa ida'an, mashaapa'oraz unao ida'a.

¹²Ukau'an, õmin-mishidannao, kaina'a pa'i washa'apatan ni'o, mazan aonaa wamashaapan mani oia'o wanyukunuu sha'apata'azonii kawana'ati. ¹³Umashaapan an pakawan zii oia'o unyukunuu aipan kawana'ati, Tominkaru buutan nii unao karikaonanuo mawaka-karu di'iti. Mazan umashaad an usha'apaapan oia'o, Kaimana'o Doronaa kaminka'utan ida'an unao, uikodan nii karikaonanuo kakupa-karu. ¹⁴Ipai pidannao Kaimana'o Doronaa kazowautapaniinaouz, ñnao Tominkaru dainao.

¹⁵Wuru'u Kaimana'o Doronaa taa-kariwaiz unao ati, aonaa utoman unao poitoruinao nii, taria'o nii koshan Tominkaru ai. Mazan utoman unao Tominkaru dainao nii pa'an, na'iki turuu ukian Tominkaru ati aizii: "Pugaru waDaru," kii. ¹⁶Tominkaru Doronaa zaamatan wadoronaa ida'ati, kainaabata'o nii mishi'o Tominkaru dainao waunao. ¹⁷Tominkaru dainaoun idi waunao, wazaamatan nii kaiman kida'o aimakaan utaapaniaz naa papidanannao ati. Na'iki wazaamatan nii kapam Christ tuma Tominkaru taapaniaz uruu ati. Wabaiaapan kau'an kasha'ora'o Christ kawan, na'apa'o nii Christ umanawunun kaduz taa-kao wa'ati.

Tominkaru umanawuntan nii paudainao diina'iti'i

¹⁸Aizii kai'oraz wabaiatinan, õaitapa aonaa uikodinan wuru'u Tominkaru umanawunta'azonuz waunao diina'iti'i. ¹⁹Ipai aimakaan Tominkaru tomaniinao, tuukia'a naa ñzaudapan Tominkaru kainaabatan na'ia'oram manawun wuru'u paudainaouz. ²⁰Ipai utomaniinao aimakaan mawakauzo na'iki zaamauzo, aonaa paaipan ati'o mani itominan na'apa, mazan Tominkaru aipan kawana'ati'o. Mazan upu'u kaina'a ñzaudapan ²¹Tominkaru so'ota'azonuz ñdyaun diina'iti'i mawakauzo-karu na'iki zaamauzo-karu ai. Na'iki uzaamata'azonuz ñdyaun umanawunu'o mashaapa-karu di'iti paudainao tuma. ²²Waaitapa ipai Tominkaru tomaniinao dopitan, atii kai, na'apa zun dopian kawan okaudanipa'azon dono. ²³Mazan aonaa Tominkaru tomaniinao aimakaan mani karikaonan wuru'u dopita'oraz. Waunao kapam, kaina'a'oraz naa Kaimana'o Doronaa, kiwiini'oraz naa utaa-kao wa'ati. Mishi kai wadopitan wazaudapatinan pu'a'a naa Tominkaru kowaadan diina'iti'i ipai patomaniinao ati, udainao wuru'u waunaouz. Na'iki utaan naa wananaa nii mamawakauzoka idi. ²⁴Uru'u naa wuru'u wazaudapaniaz Tominkaru sha'apatan wa'ati, ukazannaatan di'iki waunao. Pidan zaamata'oraz naa aimakaan kowaada-kariwaiz taa-karu nii u'ati, aonaa kanom ni'i naa uzaudapatinan. Aonaa na'ia'oram pidan pakawanu'o zii uzaudapan pazaamatanii' naa aimakaan, kowaada-kariwaiz taa-karu nii u'ati. ²⁵Mazan wazaudapan an aimakaan taa-kao wa'ati aona'oraz zii wazaamatan, aonaa kandii nii wakashadinan wazaudapan.

²⁶ Na'apa'o kapam, Kaimana'o Doronaa kaminka'uta waunao wadopian dono. Wamaaitapakan pu'u kanom dau'an watoriinpan, uruu pa'an pishaa Tominkaru kaminka'utan waunao. Upishaan Tominkaru tuukia'o ida'an, aonaa pidan ka'iitan pakowaadan kaimanaiman parada-karu ida'an. ²⁷ Aizii Tominkaru, aitapa'oraz na'apam wadi'itinan, uaitapa kaimanaiman kanom Kaimana'o Doronaa aiapanii sha'apata-kao wa'ati. Usha'apanum kau'an, Tominkaru aipan kawana'ati'o manawun wuru'u utoriinapanuz Tominkaru pidanannao ati.

²⁸ Waaitapa ipai aimaakan, kaimana'o oo kasha'ora'o sha'apan an, Tominkaru kaiwaan niiz kaimana'o nii wunao ati'i marainpainauz uruu. Īnao wuru'u uzaamataniinaouz papidanannao nii, usha'apanum kau'an kaina'a'o udi'itapan pasha'apatan ni'o ĩ'ati. ²⁹ Tominkaru aitapaniinaouz amazada tominan ua'ii, pazaamatan nii papidanannao nii, ĩnao wuru'u udi'itapan patoman nii pauDani kawan, uruu kizi ĩtuuniz nii. ³⁰ Pidannao, kotua'oraz naa udi'itapan patoman paudani kawan, ĩnao wuru'u udapadaniinaouz. Aizii udapadaniinaouz, ĩnao udakota kaimana'o pidannao nii. Aizii udakotaniinaouz kaimana'o pidannao nii, ĩnao'u'o nii utoma umanawunnao nii, paudani kawan.

Aonaa turuu kanom mashaatan Tominkaru marainpan ai waunao

³¹ Una'apan kau'an, na'apam wakian aizii? Tominkaru kaminka'utan kau'an waunao, kanom ka'iita padikintan waunao? ³² Aonaa Tominkaru marainan paudani pataka'uta-kao, mazan utaapada pidannao zowian uruu ipai waunao dikin ii. Utaan idi pauDani, waaitapa konaukia'o nii utaan wa'ati ipai aimaakan.

³³ Kanom turuu udakoopan Tominkaru pidanannao? Tominkaru pa'an wuru'u dakota'oraz ĩdyaun kaimana'o pidannao nii. ³⁴ Kanom turuu ukian wadau'an: "oia'o ĩnao, marii ĩpataka'uta-kao"? Aonaa kanom. Usha'apanum kau'an, Christ Jesus pa'an wuru'u mawaka'oraz waunao oian dikin ii, oo powa'a zii manawun, Tominkaru kakudaniaz umawakan dauna'an. Kai umashaapan umanawun nii Tominkaru diwa'ora antanapu, utoriinpan Tominkaru ati waunao dau'an.

³⁵ Ukau'an kandii turuu ubuutan waunao Christ kamarainapanun ai? Aonaa kanom. Wapataka'uta-kao pu'u, oo wabaiaapan pu'u dadara'o mashaapakan, oo wa'antamikita-kao pu'u wamishidan dikin ii, oo wabaiaapan pu'u zamazi-karu, oo aonaan pu'u ba'oran wakamichan nii. Wamashaapan pu'u kichana'iki-kia'o bii'i, oo pidannao zowian pu'u waunao, upu'u umarainpan waunao. ³⁶ Na'apa usaadinpan kotua'o Tominkaru paradan ida'a:

“Pupidanannaoun idi waunao,

ipai kamoo pidannao aipan pazowian waunao.

Wadi'itapa-kao, kaznizonao kawan, zowii-kariwainao ni'oraz.”^o

³⁷ Mazan na'apa kida'o aimaakan sha'apan pu'u wa'ati, ipai'o nii wawazootan kidaz Jesus Christ, marainpa'oraz waunao kaminka'utan ida'an waunao.

³⁸ Ōgaru, ōaitapa kaimanaiman, aonaa kanom ka'iitan pabuutan waunao Tominkaru kamarainapanun ai: kakupa-karu oo mawaka-karu, angelnao oo

oia'o doronainao, aimaakan sha'apa'o kai oo sha'apa'o nii diina'iti'i, ³⁹ma'o-zaka-tinpainao doko ii oo imi'i baara an. Aonaa na'ia'oram toma-kariwai ka'iita'o pabuutan waunao Tominkaru kamarainapanun ai, uaidaniaz Christ Jesus wanaobanaa sha'apatanii ida'an.

Paaipan ati'o Tominkaru zaamatan pidan

9 ¹Ōgaru, Christ ida'ati'o ōzaamatanpan, ōkowaadan mishi'o aonaa ōmariidinan mani. Ōnyukunuu, Kaimana'o Doronaa kazowautapaniaz kainaabata kapam aonaa ōmariidinan mani kaiwuru'u. ²Tuukia'o ōnyukunuu kasha'oratinan, na'iki karikaonan ōdopitan ōnyukunuu ii, ³ōmin-Jewnnao dau'an, aona'oraz imishidan Christ. Ōpishaa mani Tominkaru so'otan ōgaru Christ di'iki, na'iki ōkaboota-ka'o pataka'utin-kizai iti īwadaun nii, na'a-pa'o turuan an mani ukaminka'utan imishidan Christ. ⁴Īnao Israelitenao,^p Tominkaru zaamatanii pudaainao nii pidannao bii iki. Īnao ati'o utukapakidan pamanawunun. Īnao ati'o utaan paparadan mishi'o ni'o usha'apan.^q Īnao ati'o utaan pakakinaori kida. Īnao ati'o ukainaabatan na'apam mishi'o choochiapa-karu pa'ati. Īnao ati'o ukowaadan pasha'apatan nii kaiman kida'o aimaakan. ⁵Kotua'o idokozu-daunnao, umanawun kidainao.^r Īnao donozi-naa di'iki'o Christ shakatauzonuz. Uruu Tominkaru, kazowautapa'oraz ipai aimaakan, marii karikaonan ukonaukii-kida-ka'o. Amen.

⁶Aonaa uzauda-kida'ana'a, aona'o ni'i naa Tominkaru mishian wuru'u ukowaadaniaz pasha'apatan nii papidanannao ati. Usha'apanum kau'an, aonaa ipai'o mani Israelitenao Tominkaru pidanannaoun. ⁷Na'iki, aonaa ipai'o mani Abraham takaa-daunnao Tominkaru pidanannaoun. Tominkaru kian Abraham ati: "Soo Isaac takaa-daunnao ōdakotan ni'oraz pudainao nii."^s ⁸Ukau'an, aonaa ipai'o mani Abraham takaa-daunnao, Tominkaru dakotan pudaainao nii. Soo ukowaadaniinaouz pataan nii Abraham dani nii, uruu dainao pa'an mishi'o Abraham dainao. ⁹Kaikapa'o Tominkaru kian Abraham ati ukowaadan dono pasha'apata'azoonii: "Ōkaawan nii powaa ati ōaitanii amazada kawana'ati. Uruu dono kaudanipa'o ni'i naa pudaiaoro Sarah, daonaiaoro nii odani nii."^t

¹⁰Aizii wuru'u idaniz, uruu wadokozu-daun Isaac. Umazidan Rebecca tuma, na'iki okaudanin shamaannao^u idi. ¹¹⁻¹²Mazan īshakatan ua'ii zii, na'iki īsha'apatan ua'ii zii oia'o, oo, kaimana'o aimaakan, Tominkaru kian Rebecca ati: "Kiwiini'o ushakatan, uru'o nii kaudin padawu'ichan ati."^v Ukau'an Tominkaru zaamatan pidan padi'itapan kawana'ati pasha'apata'azoonii. Aonaa uzaamatan pidan usha'apatan idi aimaakan. ¹³Na'apa ba'oran Tominkaru paradan kotua'o saada-ka'o kian: "Ōzaamatanii Jacob, mazan Esau, aonaa ōnyukunuu-atin."^w

¹⁴Ukau'an, turuu mooko wakian: "Aonaa Tominkaru sha'apatan sakitapa aimaakan," kii? Aonaa turuu. ¹⁵Tominkaru kian kotua'a naa Moses ati:

"Ōkamunan-kidan nii pidan, ōkamunan-kida'azoonii,

p 9:4 *Israelitenao*: ĩnao dau'ati'o Jewnnao kii-karu kapam. **q 9:4** *utaan paparadan mishi'o ni'o usha'apan*: uruu dakota-ka'o covenant. Putukapa kaarita token ii, Parada-karu

Masha'apannaada-kinao di'ii. **r 9:5** Kotua'o idokozu-daunnao uu, Abraham, Isaac, na'iki Jacob. Uruu Jacob, Israel kia'oraz kapam u'uu. **s 9:7** Genesis 21:12 **t 9:9** Genesis 18:10, 14

u 9:10 *shamaannao*: i'uu Esau na'iki Jacob. **v 9:12** Genesis 25:23 **w 9:13** Malachi 1:2-3

na'iki òkasha'ora-kidan nii pidan, òkasha'ora-kida'azoonii.”^x

¹⁶ Ukau'an Tominkaru zaamatan pidan, aonaa pidan aipan ati'o mani, oo usha'apatan idi'o mani aimaakan, mazan Tominkaru kamunanun idi'o pa'an.

¹⁷ Kotua'o saada-kariwai Tominkaru paradan kowaadan Tominkaru kian Egypt ia'o naobanai ati: “Ògaru aipan ati'o punaobanai-tinan, òkaiwaa kizi pugaru, òtukapa-kida-kinaa nii òma'ozakan, na'iki òkainaabata-kinaa nii pidannao ati ipai amazada kawana'ati, ògaru pa'an mishi'o manawun Tomin-karu.”^y ¹⁸ Ukau'an Tominkaru kamunan-kida pidan, pakamunan-kida'azoonii. Na'iki udikintapada ba'oran pidan, udikintapada'azoonii.

Tominkaru sha'apata pasha'apata'azoonii

¹⁹ Kaina'a'o nii panaadon pidan kian: “Mazan kandii nii mooko Tominkaru dakotan pidan sha'apatan oia'o? Kanom mooko ka'iita aonaa pasha'apatan Tominkaru aiapanii usha'apatan?”

²⁰ Mazan ògaru kian, aonaa turuu pidan dako'atin Tominkaru na'apa. Turuu mooko kubai idi'o aimaakan toma-kao kian toma'o ati paugaru: “Kandii nii putoman ògaru kaikapa'a?” kii. ²¹ Pidantomapauzo aimaakan kubai idi, turuu ukaiwaan kubai paaipan kawana'ati. Pakaiwaapanii kubai di'iki, panaadon dya'utam utoman aimaakan. Bauda'apa utoman dowada sodi, kabaun konaunam-kinaa nii, ba'oran utoman kaiwaa-karu nii ipai kamoo.

²² Na'apa'o Tominkaru, turuu usha'apatan aimaakan paaipan kawana'ati, utukapa-kida-kinaa nii pato'oran, na'iki pama'ozakan manawun. Mazan upu'u aonaa upataka'utan sariapa aka pato'ora-kizinao, pataka'uta-karu ni'oraz ìaitinpan. ²³ Na'iki uaitapa-kida'azon idi kapam umanawunu'o paugaru pakamunan-kidaniinao ati, uminziwa-kidaniinaouznaa ka'idiwai-na'o nii diina'iti'i pamanawunun idi. ²⁴ Waunao wuru'u Tominkaru dapadaniinaouz, aonaa soo Jewnao bii iki'o mani karikaonan, mazan Gentilenao bii iki'o kapam. ²⁵ Kaikapa'o Tominkaru kian, prophet Hosea saadanii ida'a:

“Pidannao aona'oraz òpidanannao mani kiwiin zii,
òdakotan nii ìdyaun òpidanannao nii.

Pidannao aona'oraz òmarainpan kiwiin zii,
òdakotan nii ìdyaun òmarainapaniinao nii.”^z

²⁶ Na'iki ukian koshan:

“Wuru di'ia'a amazada Tominkaru parada-kiziz pidannao ati,
‘Aonaa òpidanannao mani unao,’ ukianuz,
na'ia'o nii ìdakota-kao,

‘Tominkaru ma'ozaka'o manawun dainao nii.’”^a

²⁷ Mazan prophet Isaiah kian Israelitenao dau'an:

“Israel takaa-daunnao iriban pu'u padamata iriba, iriba,
aonaa kanom ka'iitan paaitaan ìdyaun,
mazan ìwa'akun sodi'o nii karikaonan Tominkaru kazannaatan.

²⁸ Usha'apanum kau'an kadimana'aka'o nii

na'iki baukapa'aka'o nii
wanaobanaa pataka'utan pidannao pakian kawana'ati.”^b

²⁹Na'apa Isaiah kian kiwiin zii:

“Aonaan dono mani ma'ozaka'o manawun Naobanai
kawa'akuntan masakauda'u watakaan-daunnao,
kaimanaiman mani wamainaabata-kao
Sodom na'iki Gomorrah sannao^c kawan.”^d

Aonaa Israelitenao mishidan Kaimana'o Kuwai

³⁰Ukau'an na'apam dii wakian aizii? Aonaan pu'u Gentilenao dawatan Tominkaru dakota-kinaa nii paugaru kaimana'o pidannao nii, upu'u Tomin-karu dakotan idyaun kaimana'o pidannao nii, imishidan idi Jesus. ³¹Mazan Israelitenao, aonaa Tominkaru dakotan idyaun kaimana'o pidannao nii, itiwaan pu'u paizo'atin ipai kakinaorii, Tominkaru dakota-kinaa nii idyaun kaimana'o pidannao nii. ³²Mazan kandii nii? Itiwaan idi pasha'apainpan kakinaorii kawana'ati, Tominkaru dakota-kinaa nii idyaun kaimana'o pidannao nii, aonaa mishida-karu ida'an mani. Uruu idi'o ikaboinan paponapo'a'o kuba di'iki. ³³Kaikapa'o prophet Isaiah saadan Tominkaru paradan, Christ daua'o:

“Aushaa uabata: omuudan nii kuba Zion^e ii,
kasharutapa'o nii pidannao nyukunuu,
na'iki uruu di'iki'o nii itukurinpan na'iki ikaboinan.

Mazan pidan mishida'oraz uruu,

aonaa na'apainim nii uba'azootin-kida-kao umishidan dikin ii uruu.”^f

10 ¹Ömin-mishidannao, tuukii òaipan Tominkaru kazannaatan ömin-Israelitenaoun. Na'apa'o ötoriinpan Tominkaru ati idau'an! ²Ögaru, òaitapanii idyaun na'iki turuu ökakuwaapan idau'u. Tuukia'o itiwinan pasha'apatan aimakaan kaimana'o nii Tominkaru ati. Mazan isha'apaapaniaz, pana'iti'ora'a naa imaaaitapakan idi na'apam Tominkaru kazannaatan pidan. ³Aonaa inyukunuu-atin na'apa'oram ida'ana'o Tominkaru dakotan pidan, kaimana'o pidan nii. Itiwaan pasha'apatan aimakaan Kakinaorii kawana'ati, ikashadan idi wuru'u Tominkaru dakota-kinaaz pidan, kaimana'o pidan nii. ⁴Mazan Christ wuru'u sha'apata'oraz pa'an ipai kakinaorii aiapanii sha'apata-kao. Ukau'an ipai mishidainaouz Christ, Tominkaru dakotan idyaun kaimana'o pidannao nii.

Turuu Tominkaru kazannaatan ipai pidan

⁵Kaikapa Moses saadanu'u, Tominkaru dakotan dau'an pidan, kaimana'o pidan nii, kakinaorii izo'ati-kao ida'an: “Pidan sha'apatan an ipai, ipai aimakaan kakinaorii kawana'ati, karikaonanuo nii ukakupan.”^g ⁶Mazan kaikapa kii-karu Tominkaru dakotan dau'an pidan, kaimana'o pidan nii, umishidan ida'ana'oraz Christ: “Aonaa pukia'ana'a punyukunuu ii, kanoma'o nii mako aokazi iti?” (nanka'o nii Christ imi'i baara ati). ⁷“Na'iki aonaa pukia'ana'a, kanoma'o nii mako mawakainao pidannao wiizi iti?” (nanka'o nii Christ powaa ati).^h ⁸Mazan saada-kariwai Tominkaru Paradan kian koshan:

c 9:29 Sodom na'iki Gomorrah: Putukapa kaarita token ii Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii. d 9:29 Isaiah 1:9 e 9:33 Zion, oo Jerusalem. f 9:33 Isaiah 28:16 g 10:5 Leviticus 18:5 h 10:6-7 Deuteronomy 30:13

"Tominkaru di'iki'oraz kuwai, aonaa kasha'apanna'o mani uaitapa-ka'o, turua'o pukakuwaapan na'iki pudi'itinpan udau'u."ⁱ Uruu wuru'u kuwai wakowaadapaniaz, Tominkaru dakotanuz pidan, kaimana'o pidan nii, pamishidan ida'an Christ. ⁹Pukian an pidannao ati: "Jesus, uruu umana-wunu'o oNaobanaa," na'iki pumishidan an punyukunuu iki Tominkaru kakudan uruu umawakan dauna'an, Tominkaru kazannaatan nii pugaru. ¹⁰Wamishidan idi'o wanyukunuu ii, Tominkaru dakotan waunao kaimana'o pidannao nii. Na'iki wakowaadan idi'o Jesus, uruu umana-wunu'o waNaobanaa, Tominkaru kazannaatan waunao. ¹¹Tominkaru Paradan saadinpa'o kian: "Na'ia'oram pidan mishida'o uruu, aonaa na'apainim nii uba'azootinan pamishidan dikan ii uruu."^j ¹²Ipai pidan dau'ati'o kaiwuru'u, usha'apanum kau'an aonaa Jewnao pana'an Gentilenao ai. Tominkaru, uruu ipai pidannao Naobanaa, na'iki utaa kaiman kida'o aimaakan ipai pidan ati pishaa'oraz ukaminka'utan paugaru. ¹³Tominkaru Paradan saadinpa'o kian: "Ipai pidan pishaa'oraz Naobanai Tominkaru kaminka'utan paugaru, ukazannaatan nii."^k

¹⁴Mazan na'apam nii mooko ipishaan wuru'u pamamishidakaniaz kamin-ka'utan paugaru? Na'iki na'apam nii mooko imishidan uruu, imaabatakan pu'u udaua'o? Na'iki na'apam nii mooko iabatan udaua'o, aonaan pu'u kuwai kowaada-ka'o i'ati? ¹⁵Na'iki na'apam nii mooko kuwai kowaada-ka'o, aonaan pu'u kakuwaapauzonao dyuuda-ka'o? Tominkaru Paradan saadinpa'o kian: "Kaiman manawun wa'ati pidannao wa'atin ikowaadapan kaimana'o kuwai."^l

¹⁶Mazan aonaa ipai pidannao nyukunuu-atin Kaimana'o Kuwai. Isaiah kian Israelitenao dau'an: "Naobanai Tominkaru, aonaa iriba mani pidannao mishidan wakowaadapaniaz kuwai."^m ¹⁷Ukau'an pidan mishidan, uabatan idi'o Kaimana'o Kuwai. Na'iki uabatan Kaimana'o Kuwai, kakuwaatin-karu idi'o Christ dau'u.

¹⁸Mazan mishi'o mooko aonaa Israelitenao abatan wuru'u Christ daua'oraz kuwai? Iabatanii padamata! Tominkaru Paradan saadinpa'o kian:

"Ipai na'ia'akam pidannao abata'a naa kuwai.

Na'iki kuwai kowaada-ka'o ipai amazada kawana'ati."ⁿ

¹⁹Mazan mishi'o mooko aonaa Israelitenao aitapan Tominkaru di'iki'oraz kuwai? Iaitapanii padamata! Kiwiin, Moses saadan Tominkaru paradan idau'an kaikapa'a:

"Okishauzidan nii unao,

osha'apatan ida'an kaimana'o aimaakan

ba'oran kaduz pidannao ati.

Oto'oradan nii unao

osha'apatan ida'an kaimana'o aimaakan pidannao ati,

maaitapin-kainaouz."^o

²⁰Isaiah, aonaa utarian usaadan Tominkaru Paradan kaikapa'a:

"Pidannao aona'oraz idawatan ogaru,

upu'a'o nii iikodan ogaru.

Pidannao aona'oraz iaitapa'azon odau'an,

upu'a'o nii oaitapa-kidinan i'ati."^p

²¹ Mazan Isaiah saadanii ida'a, Tominkaru kian Israelitenao dau'an:

“Ipai kamoo ödapadautan öpidanannao
 ipadanata kizi ö'ida'ati,
 mazan dikintapa idyaun,
 aonaa iabata'azon ögaru.”^q

Aonaa Tominkaru marina'atan Israelitenao

11 ¹ Ukau'an, Tominkaru marina'atan naa mooko papidanannao Israelitenao wuru'u? Aonaa! Usha'apanum kau'an, ögaru Israelite kapam, Abraham takaan-daun, Benjamin donozinaa di'iki'o. ² Aonaa Tominkaru marina'atan papidanannao kotua'oraz uzaamatan. Na'apa sha'atii Tominkaru paradan saada-kariwai kian Elijah dau'an, ukaakapan dono Israelitenao: ³ “Naobanai Tominkaru, izowia'a naa prophetnao pudyuudanii-nao i'idi'iti. Na'iki ikaboobi'ia'a naa altar kida, pidannao kawaodapa-kiziz uzai kida pu'ati. Öba'orantina'a naa öwa'akinan. Aizii itiwaan naa pazowian ögaru kapam!”^r

⁴ Mazan Tominkaru kian u'ati: “Kaina'a ötaapani'i naa öpidanannao 7,000 daonaioranao. Aonaa na'ia'oram idyaun taapa'o Baal umanawun nii, ba'oran pidannao taapaniaz patominkarun nii.”^s

⁵ Na'apa kapam kai, kaina'a masakauda'u Israelitenao Tominkaru zaamatanii papidanannao ni'o, soo pakamunanun idi manawun. ⁶ Ukau'an aonaa isha'apatan idi'o mani kaimana'o aimaakan Tominkaru zaamatan idyaun papidanannao nii. Mazan uzaamatan an mani idyaun isha'apatan idi kaimana'o aimaakan, aonaa mani umishiin wuru'u uzaamatanuz idyaun pakamunanun idi karikaonan.

⁷ Ukau'an, aonaa ipai mani Israelitenao ikodan wuru'u tuukia'oraz iaipan paikodan. Mazan masakauda'u'oraz ibii iki Tominkaru zaamatan, inao pa'an ikodazu. Mazan baokoinao, Tominkaru dadarada inyukunuu. ⁸ Na'apa usadinpan Tominkaru Paradan ida'a:

“Tominkaru aipan ati'o imaaaitapinkan.

Atii kai pakawan utaratapan iawun,
 aonaa kizi iaitapan kanom patukapanii,
 na'iki u'inidapan ikinao kida,
 aonaa kizi iaitapan kanom paabatanii.”^t

⁹ Na'apa kapam king David kian Tominkaru ati Israelitenao dau'an:

“Marii izaamata-kao masha'apakiaka ikonaukiitinan pu'u,
 Marii ipataka'uta-kao pasha'apaapanii winipinaa nii!

¹⁰ Marii i'ishaawunun, aonaa kizi itukapan.

Marii karikaonan ibaiatan kasha'ora'o.”^u

¹¹ Aizii, Israelitenao kasharutinan na'iki iwaotanuz imamishidakan idi'i naa Christ, aonaa na'itim mooko isaabaa-kao? Aonaa turuu una'apan! Mishi'orai-man, imamishidakan idi, Tominkaru kazannaatan naa Gentilenao, Israelitenao kishauzi-kinaa nii i'ati. ¹² Israelitenao mamishidakan idi, umanawun kida'o aimaakan sha'apan ipai pidannao ati. Na'iki iwaziwaan idi Tominkaru

kamunanun, Gentilenao zaamatan naa umanawun kida'o aimaakan. Aitanii-mana'o nii ukau'an umanawun kida'o aimaakan sha'apan ipai pidannao ati, Israelitenao mishidan dono'o naa Christ.

Tominkaru kazannaatan Gentilenao

¹³ Aizii ôparadan u'ati Gentilenao, mishidainaouz Christ. Tominkaru dyuudan ôgaru kakuwaapa'o nii u'ati, na'iki ôatadapa wuru'u ôkaudin-kizi ni'oraz, ¹⁴ ôaipan idi ôiribannao Israelitenao kishauzin unao ati, turuu kizi Tominkaru kazannaatan înao bii iki pidannao. ¹⁵ Tominkaru marina'atan idi Israelitenao, ukaimanaaka-kidan naa ba'oran kaduz pidannao patuma. Aita-niimana'o nii kaimana'o aimaakan sha'apan ipai pidannao ati, Tominkaru zaamatan dono'o naa Israelitenao powaa iti. Na'apa'o nii ukaimanan pidan mawaka'o kakudan kawan powaa iti.

¹⁶ Pidan taan dono Tominkaru ati kiwiini'o patomanii bread bauda'apa'o poroom-bi'i di'iki, ipai wuru'u poroom-bi'inaaz Tominkaru idiwau'uka'a naa wuru'u. Na'iki pidan taan dono Tominkaru ati papaoriba kadunaa, ipai uwaoda kida uidiwau'uka'a naa wuru'u. Na'apa'o kawanu'o wuru'u Israelite-naouz. Tominkaru zaamatan idi kotua'a naa îdokoza-daunnao papidanannao nii, ipai îtakaan-daunnao Tominkaru zaamatanii'i naa papidanannao nii wuru'u. ¹⁷ Paowa-kariwai atamun kawanu'o wuru'u Israelitenaouz. Pidan dukutan kawan paoribai waoda kida, udauna'an usakadan îwadaun nii ba'oran atamun waoda idi, amazada ii aka'oraz usodan. Unao Gentile-nao atamun waoda kawanu'o, amazada ii aka'oraz ukadunaa sodan. Aizii uzaamatan naa kaimana'o aimaakan Israelitenao zaamatan kawan. Na'apa atamun waoda amazada ii aka'oraz ukadunaa sodan zaamatan kawan paoribai aiba paziwu-kinaa nii, uishitaba'u di'iki'oraz uwa'atin. ¹⁸ Mazan aonaa pa'i utaapinpa'ana'a umanawun nii Israelitenao ai, dukuta-kariwai paoribai waoda kida kawanu'oraz. Udi'itapa, unao atamun waoda kawanu'o karikao-nan. Aonaa atamun waoda ida'ana'o mani atamun ishitaba'u kakupan. Mazan uishitaba'u ida'ana'o pa'an uwaoda kakupan.

¹⁹ Mazan kaina'a'o nii panaadon ukian: "Mazan paoribai waoda kida dukuta-kao, turuu kizi waunao sakada-kao îwadaun nii." ²⁰ Na'apa'o mishi kaiwuru'u: mazan îdukuta-kao îmamishidakan idi'o Christ. Aizii unao Gentilenao, usakada-kao îwadaun nii umishidan idi'o. Ukau'an aonaa u'atadinpa'a naa, mazan uzaudina'a naa udukuta-kao ai. ²¹ Aonaa Tominkaru karodapa'akan papataka'utan Israelitenao, paoribai waoda kida kawanu'o-raz padamata. Aizii unao mani, u'itiiman ukarodapa'akan nii papataka'utan unao?

²² Ukau'an udi'itapa kaimanaiman na'apam Tominkaru kamunanban, na'iki uto'oraban. Uto'oraban wunao ati'i mamishida-kainaouz. Mazan unao ati, ukamunanun, karikaonanun an mazan umishidapan. Aonaan dono'o naa umishidapan, na'apa'o nii kapam udukuta-kao. ²³ Aizii Israelitenao kapam, îsakadan ana'a naa pamishidan, îsakada-kao nii powaa ati paoribai ida'ati. Usha'apanum kau'an, Tominkaru turua'o usakadan îdyaun powaa ati. ²⁴ Unao Gentilenao, atamun waoda kawanu'o, dukuta-kariwaiz amazada ii aka'o usodan di'iki, udauna'an usakada-kao paoribai waoda nii, aona'oraz turuu uzauda-kida-kao una'apata-kao. Aizii Israelitenao, paoribai waoda manawun

kawanu'o ĭdyaun, ukau'an powa'a'o nii umasha'apannan Tominkaru sakadan ĭdyaun powa'a ati pakadunaa ida'ati.

Tominkaru kamunanun ipai pidan ati

²⁵ Aizii, ōmin-mishidannao, ōaipan uaitapan kaimanaiman mashaa'oraz utaapauzo-kao zii kiwiin, aonaa kizi u'atadinpan. Tominkaru aipan ati'o Israelitenao bii iki'o pidannao dikintapadinan. Mazan ĭdikintapan katokontinan nii, Gentilenao mishidan dono'o naa Tominkaru aitan kawana'ati. ²⁶ Uruu dauna'an, ipai'o ni'i naa Israelitenao kazannaata-kao, na'apa usaa-dinpan Tominkaru paradan ida'a:

“Zion^v iki'o nii Tominkaru pidanannao kazannaatiki wa'atin, uru'o nii so'ota ipai Jacob takaan-daunnao isha'apaapan ai oia'o.

²⁷ Ōmishian nii wuru'u ōparadanuz, ōsha'apata'azooniaz ĭ'ati,^w ōso'otan dono'o naa ĭ'oiān.”^x

²⁸ Israelitenao kashadan idi Kaimana'o Kuwai, ukau'an Tominkaru taruba ĭdyaun, Kaimana'o Kuwai kaawa-kinaa nii unao Gentilenao ida'ati. Mazan Tominkaru zaamatan idi ĭdyaun kotua'a naa papidanannao nii, pakawan umarainpan ĭdyaun. Usha'apanum kau'an, na'apa'o ukowaadan ĭdokoza-daunnao ati, pasha'apatan nii. ²⁹ Usha'apanum kau'an, Tominkaru zaamatan an papidanannao nii, na'iki ukian dono ukaminka'utan nii ĭdyaun, aonaa na'apainim nii upana'adan panyukunuu. ³⁰ Kiwiin zii unao Gentilenao, tuukii udikintapan Tominkaru. Mazan aizii, Tominkaru kamunan-kidan unao, Israelitenao dikintapan idi'i naa uruu. ³¹ Aizii kai, ĭnaou'u naa dikintapa Tominkaru, na'apa'o nii kapam ukamunan-kidan ĭdyaun diina'iti'i, ukamunan-kidan kawan unao Gentilenao. ³² Ukau'an ipai Jewnao na'iki Gentilenao dikintapainauz, Tominkaru taratapanii kawanu'o ĭdyaun, aonaa kizi ĭkidoopan padikintapan ai uruu, na'apa'o ida'an kizi utukapa-kidan pakamunanun ĭ'ati.

Tominkaru konaukii-kida-kao

³³ Umanawunu'o mishi Tominkaru kamunanun! Uka'iita mishi padi'itapan pasha'apata'azoonii, na'iki uaitapa kaimanaiman na'apam pasha'apatan pasha'apata'azoonii! Kanom aitapa Tominkaru di'itinnan na'iki usha'apata'azoonii? Kandii aitapa na'apam nii Tominkaru sha'apatan wuru'u pasha'apata'azooniaz? ³⁴ Kotua'o saada-kariwai Tominkaru Paradan kian:

“Aonaa kanom aitanpan na'apa'oram waNaobanaa Tominkaru di'itapan aimaakan.

Na'iki aonaa kanom kakinaotan uruu usha'apata kizi aimaakan.”^y

³⁵ Aonaa na'ia'oram pidan taa'o aimaakan Tominkaru ati, marii kizi ukawadauntanuz.”

³⁶ Ipai aimaakan utomanii na'iki utaapanii pa'idiwaru, na'iki uaipan kawana'ati'o ipai aimaakan sha'apan. Marii karikaonan Tominkaru taapaka-kao umanawunu'o nii. Amen.

v 11:26 Zion, oo Jerusalem. w 11:27 ōsha'apata'azooniaz ĭ'ati: uruu dakota-kao Pa'ina'o Covenant. Putukapa kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii, 'covenant' waranu'u. x 11:26-27 Isaiah 59:20-21; 27:9 y 11:34 Isaiah 40:13

Marii mishidainao taainan kaimanaiman Tominkaru ati

12 ¹Ukau'an ōmin-mishidannao, Tominkaru kamunan-kidan idi dobata unao, ōpishaan tuukii unao: utaa'in kaimanaiman Tominkaru ati, zowii-kariwai aimaakan taa-kao kawan, mazan unao kakupan pu'u pa'an, usha'apata kaiman aimaakan Tominkaru konaukii-kidan nii. Na'apa'o wuru'u utaapa-kaoaz umanawun nii.

²Aonaa utamakapa'ana'a udazaba anainao pidannao kaduz, maaitapa-kainaoz Tominkaru. Mazan ukashaapa'a naa Tominkaru pana'adan udi'itinpan, pa'inaa kizi'i naa ukaduz. Na'apa'o ida'ana'o nii uaitapan na'apam Tominkaru aipan mashaapa-karu, wuru'u kaimana'oraz na'iki ukonaukii-kidaniaz na'iki sakitapa'oraz.

³Tominkaru kamunanun idi ō'ati, na'iki uzaamatan idi ōgaru, kowaada-pa'o nii paparadan, ōkian ipai unao ati mishidainao: Mana'a utaapinpa'ana'a umanawun nii powa'a zii uka'iitan ai usha'apatan aimaakan, mazan udi'itapa usha'apatan aimaakan patumaaka wuru kawana'ati'i Tominkaru aipan ati'oraz uka'iitan usha'apatan, umishidan ida'ana'oraz uruu. ⁴Pidan nanaa bauda'apa, mazan iriba usha'apauzin, na'iki pana'a kida ikaminka'utan unanaa. ⁵Ukau'an na'apa'o kapam waunao mishidainaoz. Mishi iriba waunao padamata, mazan Tominkaru baokopatan idi waunao Jesus Christ ida'ati, bauda'apa'o kawanu'o wananaa, na'iki ipai washa'apauzin kida, pana'a kida ikaminka'uaakan.

⁶Pana'a kida Tominkaru taan wa'ati waka'iitanii washa'apatan. Ukau'an marii washa'apata wuru'u waka'iitaniaz washa'apatan. Puka'iitan an pukowaadan Tominkaru di'iki'o kuwai, marii pukowaadan wuru'u pumishidaniaz. ⁷Puka'iitan an pukaminka'utan pidannao, pukaminka'uta idyaun. Puka'iitan an putominapa-kidan pidannao Tominkaru paradan dau'u, marii putominapa-kidan idyaun. ⁸Puka'iitan an puma'ozakadan mishidainao nyukunuu, marii puma'ozakadan idyaun. Puka'iitan an puka'idiwatan pidan pusha'apauz idi, marii puka'idiwatan kaimanaiman na'iki konaukia'o ida'an. Puka'iitan an pukazowautapan puirobannao, marii pukazowautapan kaimanaiman. Puka'iitan an pukamunan-kidan pidan baiaapa'o kasha'ora'a, pusha'apata punyukunuu konaukian ida'an.

⁹Mishiiman pa'i umarainpaaka. Umuuda oia'o aimaakan. Kaimanaiman uzaamatanapa kaimana'o ida'ati. ¹⁰Umarainpaaka tuukii na'apa inawuzuinano manawun kawan. Unao kiwiin uaida-kida'a utaapan uiribannao umanawun nii. ¹¹Mana'a uzoono'o na'a, mazan minziwa na'iki konaukii ukaudin waNaobanaa ati. ¹²Konaukii umashaapa, uzaudapan idi'i naa Tominkaru sha'apata'azoonii u'ati. Mana'a ukashadina'ana'a aimaakan kasha'ora'o sha'apan dono u'ati. Karikaonan utoriinapa Tominkaru ati. ¹³Kaina'an dono unao bi'i'aipa'o pakaminka'uta-kao, utaa i'ati aimaakan kaina'a'o u'ida'a. Konaukii udapaapa udapu ati tawarainao.

¹⁴Pidannao antamikitan dono unao, utoriinapa Tominkaru ati, usha'apata kizi kaimana'o aimaakan i'ati, aonaa upishaa'ana'a usha'apatan dikauda'o aimaakan i'ati. ¹⁵Pidannao konaukian dono, ukonaukii ituma. Ba'orainao nyukunuu kasha'oran dono, ukasha'ora ituma. ¹⁶Patumaaka utaapa unyukunuu umin-mishidannao tuma. Mana'a u'atadinpa'ana'a, mazan ukaudin

sha'apa'oram karikaonan pidannao tuma. Mana'a utaapinpa'ana'a aitapa'o nii ba'orainao ai.

¹⁷Usha'apata-kao dono oia'o ida'an, mana'a ukauna'ana'a. Udi'itapa pa'an usha'apatan kaimana'o aimaakan ipai pidannao ati. ¹⁸Uturuan an, umashaapa kaiman ipai pidan tuma.

¹⁹Aizii ōmin-mishidannao, pidan sha'apatan dono dikauda'o aimaakan u'ati, mana'a ukauna'ana'a, marii Tominkaru pa'an kaunaata unao. Usha'apanum kau'an kaikapa'o usaadinpan kotua'o Tominkaru Paradan ida'a:

“Ōgaru'o nii kaunaata;

ōgaru'o nii kawinipinaata powaa iti,”^z

Naobanai kian.

²⁰Mazan kaikapa'o pa'an usaadinpan koshan Tominkaru Paradan ida'a:

“Pidan to'ora-kizaitapa'o pugaru zamazin dono,

putaa u'ati aimaakan unikan nii;

umaradakon dono, putaa u'ati utuzan nii.

Pusha'apatan an na'apa'o u'ati,

uba'azoinpan nii pa'ida'a pasha'apatanii aimaakan dau'an.”^a

²¹Mana'a putaapada'ana'a dikauda'o aimaakan sha'apata-kariwai pu'ati sha'apata-kidan pu'ati dikauda'o aimaakan. Mazan pusha'apata mishi'oraiman kaimana'o aimaakan, na'apa'o ida'ana'o nii pudikintan.

Mishidainao na'iki wiizai zowaunaanao

13 ¹Marii pa'i ipai pidannao izo'atin wiizai zowaunaanao, usha'apanum kau'an, Tominkaru aipan ati'o wuru'u ikazowautapanuz wiizai. Kai'oraz wiizai zowaunaanao, Tominkaru wuru'u zaamata'oraz idyaun kazowautapa'o nii wiizai. ²Ukau'an, pidan dikintapan dono idyaun, udikintapan Tominkaru zaamatanii wiizai zowaunaanao ni'o wuru'u. Na'iki pidan dikintapa'oraz idyaun, paaipan ati'o nii upataka'uta-kidinan. ³Pidan sha'apata'o kaiman aimaakan, aonaa kanom nii utarian wiizai zowaunaanao ai. Mazan pidan sha'apata'o dikauda'o aimaakan, taria'o nii umashaapan. Ukau'an, aonaan dono puaipan pumashaapan tarii wiizai zowaunaanao ai, pusha'apata kaimana'o aimaakan, uruu kaimana'o nii i'ati. ⁴Usha'apanum kau'an Tominkaru poitorunao wuru'u inaouz, sha'apata'o nii kaimana'o aimaakan unao ati. Mazan pidan sha'apatan an dikauda'o aimaakan, taria'o nii umashaapan. Usha'apanum kau'an, ipataka'utan nii pidan usha'apatan dono dikauda'o aimaakan. Tominkaru ati'o wuru'u ikaudinanz, ipataka'utan dono pidan sha'apata'oraz dikauda'o aimaakan. ⁵Uruu idi, marii uizo'atin wiizai zowaunaanao, aonaa soo ipataka'utan ai mani unao, mazan uitapan idi kaimana'o wuru'u na'apa'oraz.

⁶Uruu idi'o marii kapam ukawinipinaatan tax, wiizai zowaunaanao ati. Usha'apanum kau'an, Tominkaru ati'o ikaudinanz wuru'u, ikazowautapanuz wiizai. ⁷Ukau'an usha'apata wuru'u iaipaniaz usha'apatan. Iaipan dono ukawinipinaatan tax, ukawinipinaata i'atiz. Kaina'an dono ba'oran tax iaipanii kawinipinaata-kao, marii ukawinipinaatan kapamaz. Utaapa ipai idyaun umanawunu'o nii.

Wamarainpaaka

⁸ Mana'a umawinipinaatapa'ana'a pidan. Soo marainpaaka-karu pa'an umawinipinaatapa uiriban ai. Pidan sha'apatina'o na'apa, izo'ati'o ipai Kakinaorii wuru'u. ⁹ Kaikapa'oraz Tominkaru kakinaori kida'a: Mana'a puba'orantapa'ana'a. Mana'a puzowia'ana'a pidan. Mana'a pukoidapa'ana'a. Mana'a puna'azootapa'ana'a ba'oran pidan idiwau. Na'iki ipai ba'oran kakinaorii kida, ibaokopatinan kaikapa'a: "Pumarainapa ipai pidan na'apa pumarainpan kawan punanaa." ¹⁰ Pidan marainpa'o pairiban, aona'o nii usha'apatan dikauda'o aimakaan pairiban ati. Ukau'an pidan marainpa'o pairiban, sha'apatina'o ipai kakinaorii aipan kawana'ati.

¹¹ Aizii na'apa'a naa pa'i umashaapa, uitapan idi umanawunu'o aimakaan sha'apazon dono'ora'a naa wuru'u wamashaapanuz kai. Ukau'an, uzaudin-pa'a naa pa'i, usha'apanum kau'an, wakazannaata-ka'o kamoon, powa'a'ora'a naa umaonapanat wasakadinan dono'o wamishidan ai. ¹² Maonapa'a naa maruta'o dobatan, na'iki aizii wakanada'akan naa wuru'u. Mana'a naa washa'apaapa'ana'a aimakaan kida maruta'o dono'oraz usha'apaapauzo-ka'o. Washa'apata'a naa aizii kaiman kida'o aimakaan wakandan pu'u. ¹³ Kaimana'a naa washa'apainapa, kanada'o-karua'oraz pidannao mashaa-pan kawan. Aonaa wamako'ona'a mapidankiika'o baokopainapa-karu di'iti, oo wapo'idi'i na'a. Mana'a naa waba'orantapa'ana'a, oo wakaiwaa'ana'a wananaa madoronaa-daun na'iki kakiba'azonna'o ida'an. Mana'a naa wazunaapaaka'ana'a, oo wakishauziaaka'ana'a. ¹⁴ Na'iki mana'a naa wadi'i-tinpa'ana'a washa'apata'azon dau'u oia'o aimakaan, tuukia'oraz wananaa sha'apata'azon. Mazan mishi'oraiman, watamakapa'a naa pa'an Naobanai Jesus Christ kaduz.

Mana'a wadakota'ana'a wamin-mishidan oia'o pidan nii

14 ¹ Konaukii udapaapa mishidainao aona'oraz zii imishidapan ma'o-zakan. Mana'a ukashadaakapa'ana'a ituma, imishidapan idi pana'a unao ai. ² Panaadon kaina'a pidannao, aona'oraz zii imishidapan ma'oza-kan, i'itiiman aonaa Tominkaru taapadan dunai nika-ka'o, uruu idi inikan soo paowa-kariwai karikaonan. Na'iki kaina'a ba'oran mishidainao, itaitapa turuu panikan kanom kaduz karikaonan wanyukunui. ³ Pidan nika'oraz kanom kaduz karikaonan wanyukunui, aonaa kizi pa'i udakoopan wuru'u aona'oraz unikan dunai. Na'iki pidan aona'oraz unikan dunai, aonaa kizi pa'i udakotan oia'o pidan nii, nika'oraz kanom kaduz karikaonan wanyukunui. Usha'apanum kau'an, Tominkaru zaamatanii uruu papidanani. ⁴ Kandii nii pudakotan ba'oran pidan poitoru oia'o nii? Unaobana'o nii pa'an kowaada usha'apatan kaiman aimakaan, oo aonaa. Kaimana'o nii usha'apatan aimakaan, usha'apanum kau'an ma'ozaka'o wuru'u wanaobanaa Tominkaruz, turua'o ukaminka'utan usha'apatan kaiman pakaudin-kizi.

⁵ Na'apa kapam, kaina'a panaadon mishida'o, utaaan pabi'i kida kamoo umanawunu'o nii ba'oran kamoo kida ai. Mazan ba'oran pidan ati, ipai kamoo na'apa kida pa'idiwaru umanawunun. Marii ipai pidan aitapan kanom kaimana'o aimakaan pasha'apatan nii. ⁶ Pidan taapa'oraz pabi'i kida kamoo umanawun nii, utaaan idi'o Tominkaru umanawun nii wuru'u. Aizii pidan

nika'oraz kanom kaduz karikaonan wanyukunui, unikanuz, utaapan idi'o kapam Tominkaru umanawun nii wuru'u. Usha'apanum kau'an utoriinapanii Tominkaru ati panikanii dau'an. Na'apa kapam, pidan aona'oraz unikan pabi'i kida wanyukunui, aonaa unikanuz, utaapan idi'o Tominkaru umanawun nii wuru'u, na'iki utoriinapanii kapam Tominkaru ati panikanii dau'an. ⁷Aonaa na'ia'oram waunao mashaapan wa'ati'o karikaonan. Na'iki aonaa na'ia'oram waunao mawakan wa'ati'o karikaonan. ⁸Wakakupan an, wanaobanaa Jesus Christ ati'o wuru'u wakakupanuz. Na'iki wamawakan an, waNaobanaa ati'o wuru'u wamawakanuz. Ukau'an, wakakupan an, oo wamawakan an, waNaobanaa idiwau waunao. ⁹Uruu idi'o Jesus Christ mawakan na'iki ukakudan powaa iti, uruu kizi ipai pidannao, mawakainao na'iki kakupainao Naobanaa nii.

¹⁰Aizii pugaru, nika'oraz paowa-kariwai karikaonan, kanom nii pudakotan pumin-mishidan oia'o pidan nii, unikan idi kanom kaduz karikaonan wanyukunui? Aizii pugaru kapam, nika'oraz kanom kaduz karikaonan wanyukunui, kanom nii pudakooan pumin-mishidan, umanikakan idi pabi'i kida wanyukunui? Ipai'o nii waunao kadishitan Tominkaru kanaapu ii diina'iti'i. Uruu'o nii pa'an: "kaiman," oo, "aonaa ukaimanan," kii, washa'apatanii kida dau'an. ¹¹Tominkaru Paradan saadinpa'o kian:

"Mishi ôkakupan idi,' Naobanaa kian,

'mishi'o nii ipai pidannao dawukan ôkanaapu ati,

na'iki ipai'o nii pidannao kowaadan, ôgaru wuru'u Tominkaruz.'"b

¹²Ukau'an ipai waunao, wakowaadan nii washa'apatanii dau'u Tominkaru ati.

Aonaa wawaota-kida'ana'a wamin-mishidan

¹³Ukau'an aona'a naa wadakota'ana'a wamin-mishidan oia'o pidan nii. Mazan mishi'oraiman, watoma'a naa wanyukunuu aonaa kizi washa'apatan aimaakan pozawata-kida'o nii idyaun oia'o di'iti. ¹⁴Ôzaamatinpan idi waNaobanaa Jesus Christ ida'ati, ôaitapa kaimanaiman aonaa na'ia'oram wanyukunui oia'o Tominkaru ati unika-kao an. Mazan pidan zauda-kidan an oia'o Tominkaru ati unika-kao wuru'u wanyukunui, aizii unikan anaz, oia'o wuru'u usha'apataniaz. ¹⁵Pukasha'oradan an pumin-mishidan nyukunuu punikan idi wanyukunui, aona'oraz uzauda-kidan ukaimanan unika-kao, aonaa pumarainpan mani uruu wuru'u. Aonaa pu'oia'ana'a pumin-mishidan nyukunuu punikan ida'an wanyukunui aona'oraz uzauda-kidan ukaimanan unika-kao, uruu dikin ia'o Christ Jesus mawakan. ¹⁶Aonaa putaapada'ana'a kaimana'oraz pu'itiiman pusha'apatan aimaakan, kaunamanaata-kao dikauda'o nii. ¹⁷Usha'apanum kau'an Tominkaru naobanaitapa-kao, aonaa aimaakan nika-kao, oo tuza-kao di'ii'aka'o mani. Mazan mashaapa-karu sakitapa, kaiman, na'iki konaukii, Kaimana'o Doronaa kaminka'utan ida'an waunao. ¹⁸Pidan kaudinan an na'apa Christ ati, kaimana'o nii Tominkaru ati. Na'iki kaimana'o nii pidannao paradan udau'an.

¹⁹Ukau'an, marii karikaonan watiwaa washa'apatan kaimana'o aimaakan, wamashaapa kizi kaiman wamin-mishidannao tuma, na'iki wama'ozakada kizi inyukunuu. ²⁰Aonaa pupataka'ua'ana'a Tominkaru sha'apataniaz

mishida'o nyukunuu ii, punikan ida'an wanyukunui. Ipai wanyukunui turua'o unika-ka'o. Mazan dikauda'o wuru'u pidan nikanuz wanyukunui pawaota-kida-kinaa nii pamin-mishidan oia'o di'iti. ²¹Ukau'an sakitapa'o aimaakan sha'apata-ka'o: aonaa punika'ana'a wanyukunui, oo putuza'ana'a ma'ozaka'o riwunii, oo pusha'apata'ana'a aimaakan pumin-mishidan waota-kinaa nii oia'o di'iti. ²²Ukau'an na'apa'oram pumishidanii, soo Tominkaru ati puparada udau'an. Pidana sha'apatan an paaitapanii kaimana'o aimaakan, na'iki unyukunuu kowaadan an u'ati aonaa oia'o mani wuru'u usha'apataniaz, konaukia'o pidan uruu. ²³Mazan pidan zauda-kidan an aonaa ukaimanan unika-ka'o wuru'u wanyukunui, mazan upu'u zii unikanuz, oia'o Tominkaru ati wuru'u na'apa'oraz, unikan idi wanyukunui aona'oraz uzauda-kidan ukaimanan. Usha'apanum kau'an, oia'o wuru'u pidan sha'apatanuz aimaakan aona'oraz uaitapan kaimanaiman, kaimana'o oo oia'o wuru'u pasha'apataniaz.

Marii washa'apatan aimaakan ba'orainao konaukii-kinaa nii

15 ¹Waunao, ma'ozaka'oraz wamishidapan, marii wama'ozakadan wunao nyukunuu'u aona'oraz zii imishidapan ma'ozakan. Aonaa wadi'itapa'ana'a washa'apatan aimaakan soo waunao konaukii-kinaa nii kari-kaonan. ²Mazan mishi'oraiman, marii washa'apatan aimaakan wairibannao konaukii-kinaa nii, wama'ozakada kizi imishidapan. ³Usha'apanum kau'an, Jesus Christ sha'apatan aimaakan aonaa paugaru konaukii-kinaa ni'o mani. Mazan usaadinpan kawan Tominkaru Paradan ida'a: "Pidannao dakoopan dono pugaru, ōgaru Tominkaru baiaapa iparadan kida."^c ⁴Ipai kotua'o saadakariwai kida Tominkaru paradan, usaada-ka'o watominapa-kinaa ni'o. Na'iki kaminka'uta'o nii waunao, aonaa kizi wadopiidinan kasha'ora'o sha'apan dono wa'ati. Na'iki ma'ozakada'o nii wanyukunuu, aonaa kizi wakashadinan wazaudapan Tominkaru kowaadaniaz pataan nii wa'ati.

⁵Ōtorinpan Tominkaru ati, kaminka'uta'oraz waunao wadopiidinan ai, na'iki ma'ozakada'oraz wanyukunuu. Marii kizi ukaminka'utan udi'itinpan patumaaka umin-mishidannao tuma, utamakapan ida'an Christ Jesus mashaapan kaduz. ⁶Baokopa kizi unao, bauda'apa'o pidan kawan ukonaukii-kidan Tominkaru, waNaobanaa Jesus Christ Daruz.

⁷Ukau'an, konaukii udapaapa umin-mishidannao, na'apa Jesus Christ dapaapan kawan konaukii unao, pidannao konaukii-kida kizi Tominkaru. ⁸Ōkowaada sha'atii u'ati, Jesus Christ kaawan Jewnao minka'u ni'o, kainaa-bata'o nii Tominkaru mishian paparadan, idokozu-daunnao ati'oraz ukowaadan pasha'apatan nii. ⁹Na'iki turuu kizi kapam Gentilenao konaukii-kidan Tominkaru, ukamunan-kidan idi idyaun. Na'apa usaadinpan kawan kotua'o Tominkaru Paradan ida'a:

"Uruu idi, ōkonaukii-kidan nii pugaru,
Gentilenao tuma;
ōkonaukii-kidan nii pugaru,
ōkunuian ida'an kunui."^d

¹⁰Na'iki kaina'a koshan saadinpa'o kaikapa'a:

“Unao, Gentilenao,
ukonaukii baokopa Tominkaru pidanannao tuma.”^e

¹¹ Na'iki kaina'a koshan saadinpa'o kaikapa'a:

“Ukonaukii-kida Naobanai, ipai unao Gentilenao,
ipai unao pidannao ukonaukii-kida uruu.”^f

¹² Kaina'a Prophet Isaiah saadanii kapam kaikapa'a:

“Kaawa'o nii Jesse^g takaa-daun diina'iti'i,
na'iki uru'o ni'i naa kazowautapa Gentilenao.

Uruu ida'ana'o nii Gentilenao zaudapan Tominkaru sha'apatan
wuru'u ukowaadauzoniaz pasha'apatan nii.”^h

¹³ Ōtoriinpan Tominkaru ati, toma'oraz wanyukunuu kazaudapanu'o nii,
marii kizi utaan unao ati kaimanaiman konaukii-karu na'iki kaimanaaka-
karu, umishidan ida'an uruu. Uzaudapatinan ma'ozakadin kizi, Kaimana'o
Dorona ma'ozakan ida'an.

Kanom ni'o Paul saadan di'oraz kaarita'a

¹⁴ Ōmin-mishidannao, tuukii ōmishidan usha'apaapan kaiman aimaa-
kan u'atiaaka. Kaimanaiman uaitapan Tominkaru aipaniaz uaitapan, na'iki
uaitapa utominapa-kidaakan udau'u. ¹⁵ Mazan di'ora'a ōkaaritan ida'a,
ma'ozaka ōparadan pabi'i kida aimakaan dau'an, ōnyukunuu-kidan u'ati
utominapa-kida-kinao. Ōsaadan na'apa, Tominkaru kamunanun idi ō'ati.
¹⁶ Uzaamatan ōgaru kaudina'o nii Christ Jesus ati, kowaadapa'o nii Tomin-
karu di'iki'o Kaimana'o Kuwai Gentilenao ati, faadaa kaudinan kawan. Ōtaa
kizi idyaun kaduunu'o aimakaan kawan, ukonaukii-kidan ni'oraz, Kaimana'o
Dorona saabaan ida'an idyaun. ¹⁷ Ukau'an ōtatadapa wuru'u kaudin-kizai
Tominkaru ati'oraz ōsha'apaapan, ōzaamatanpan ida'ana'oraz Christ Jesus
ida'ati. ¹⁸ Ōparadan nii soo Christ sha'apatanii dau'u ōgaru ida'an, Gentile-
nao izo'ati-kinaa ni'oraz Tominkaru, ōkowaadanii na'iki ōsha'apatanii kida
ida'ana'oraz. ¹⁹ Kaimana'o Dorona ma'ozakan ida'an, iriba ōsha'apatan
umanawun kida'o aimakaan. Ukau'an, Jerusalem iki'o atii Illyricum iti, ipai
ōmorotinan dono'i kida. Aizii ipai'i naa ōkowaadan na'ii'aka Christ daua'o
Kaimana'o Kuwai.

²⁰ Tuukia'o ōkakuwaapa'azon dono'i kawana'ati, aona'oraz zii kanom
kowaadauzon na'ii Christ daua'o Kaimana'o Kuwai, uruu aonaa kizi ōkaudi-
nan ba'oran pidan sakadanii kaudin-kizai ida'a. ²¹ Na'apa usaadinpan kawan
Tominkaru Paradan ida'a:

“Wunaou'u, aona'oraz kakuwaapauzo-karu i'ati udau'an,
īaitapan nii uruu.

Na'iki wunaou'u, aona'oraz īabatauzon udaua'o kuwai,
īaitapan nii uruu.”ⁱ

Paul morowauta'azon Rome iainao mishidainao di'iti

²² Kotua'iki'i naa ōdakotautan ōmorowautan unao di'iti, mazan aonaa
ōturuudinan. ²³ Mazan aizii, ōipaia'a naa ōkaudin-kizi ipai wiizai kawana'ati

e 15:10 Deuteronomy 32:43 f 15:11 Psalm 117:1 g 15:12 Jesse: uruu King David daru.
h 15:12 Isaiah 11:10 i 15:21 Isaiah 52:15

da'ana'a. Ukotua'ikin idi'i naa ôdakotautan ômorowautan unao di'iti, ²⁴na'ana'o nii ôaipan ômorowautapa'akan ômakopan dono Spain iti. Ôkonaukii-tina'akan dauna'an utuma, ôdobatan ni'i naa, na'iki ôaipan nii pa'i ukamin-ka'utan ôgaru, ôkaawa kizi Spain iti.

²⁵Mazan kiwiin ômakon nii zii Jerusalem iti ôwanaka'anan taa-kariwai aimakaan kida na'iainao mishidainao ati. ²⁶Macedonia na'iki Achaia Baara ii aka'o mishidainao, tuukii îka'idiwata'azon Tominkaru pidanannao, dadara'o-raz îbaiatan mashaapa-karu Jerusalem ii. ²⁷Panyukunuu aipan ati'o wuru'u îkaminka'uta'azoonuz îdyaun. Mazan mishi îsha'apatan ni'o wuru'u na'apa'o-raz, îmawinipinaatapanii kawanu'o Jerusalem ia'o mishidainao. Usha'apanum kau'an, înao Jewnao di'iki'o Gentilenao ka'idiwainan kaimana'o idi, Jewnao kowaadan ida'an î'ati Kaimana'o Kuwai Jesus daua'oraz. Ukau'an, na'apa'o kapam Gentilenao ka'idiwatanuz Jewnao kaimana'o idi, pataan ida'an pasha'apauz î'ati. ²⁸Aizii ôtaankan dauna'an î'ati dyuuda-kariwai î'ati, ômakon ni'i naa Spain iti. Na'ana'o ni'i naa ômorowautaana'akan Rome an unao ida'an. ²⁹Na'iki ôaitapa, ôkaawan dono unao di'iti, ôkaawa-kidan nii kaimana'o aimakaan Christ di'iki'o, ma'ozakada'o nii wamishidapan.

³⁰Aizii ômin-mishidannao, wazaamatinpan idi waNaobanaa Jesus Christ ida'ati, na'iki wamarainpaakan idi Kaimana'o Doronaa ida'an, ôpishaan tuukii utoriinpan ôtuma Tominkaru ati, ôgaru dau'an. ³¹Upishaa Tominkaru, marii kizi ukazannaatan ôgaru mamishida-kainao ai, Judea Baara ii akainauz. Na'iki upishaa uruu, Jerusalem iainao mishidainao konaukii-kida kizi aimakaan ôna'akaniaz î'idi'iti. ³²Utoriinapa na'apa, konaukii kizi ôkaawan unao di'iti, Tominkaru aipan an una'apan, wama'ozakadaaka kizi ôna'ia'akan dono unao tuma.

³³Ôtoriinpan Tominkaru ati, una'a kizi ipai unao tuma, uruu taa'oraz wanyukunuu kaiman-kinna. Amen.

Paulnao dyuudan paparadan mishidainao ati

16 ¹Ôkia'azon unao ati wadadakoo Phoebe dau'an, kaimana'o pidan oroo, kaminka'uupa'o mishidainao Cenchreae ii. ²Okaawan dono unao di'iti, konaukii udapaapa oroo, na'apa mishidainao aiapa-kao kawan înaubaa pamin-mishidan, usha'apanum kau'an mishida'o Jesus wuru'u orooz. Oaipan an ukaminka'utan paugaru kanom dau'an karikaonan, ukaminka'uta pa'i oroo. Usha'apanum kau'an, iriba'o okaminka'utauzon pidannao, ôgaru okaminka'utauzonii kapam.

³Ôparadan pa'i Priscilla na'iki odaiaru Aquila ati, ômin-kaudinannaouz Christ Jesus ati. ⁴Înao kazannaatauzonii ôgaru, îaitapan pu'u kichana'iki-kia'o wuru'u pasha'apataniaz. Uruu idi kaiman ônyukunuu î'ati, na'iki ipai mishidainao Gentilenao kaiman î'ati kapam îkazannaatan ôgaru. ⁵Ôparadan pa'i kapam mishidainao ati, îdapu ia'oraz îbaokopainpauzon.

Ôparadan pa'i Epenetus ati, ômarainpaniaz. Uruu kiwiini'o umishidan Jesus Christ Asia Baara ii.

⁶Ôparadan pa'i Mary ati, dadara'oraz okaudin an okaminka'uupan unao. ⁷Ôparadan pa'i Adronicus na'iki Junia ati, ômin-Jewnaouz, ôgaru tuma'oraz îtarauzo-kao. Înao kowaadapa'o Kaimana'o Kuwai, na'iki kaimanaimana'o mishidainao aitanpan îdyaun. Înao kiwiini'o îmishidan Jesus Christ ôgaru ai.

⁸Ōparadan pa'i Ampliatu ati, ōmarainpaniaz uzaamatinpan idi waNaobanaa Jesus Christ ida'ati. ⁹Ōparadan pa'i Urbanus ati, wamin-kaudinanz Jesus Christ ati.

Ōparadan pa'i kapam Stachys ati, ōmarainpaniaz kapam.

¹⁰Ōparadan pa'i Apelles ati, tiwaa-kariwaiz na'iki tukapa-kida'oraz mishi'o pamarainpan Christ. Ōparadan pa'i mishidainao ati mashaapainauz Aristobulus dapu ii. ¹¹Ōparadan pa'i Herodian ati, uruu Jew ōgaru kawan.

Ōparadan pa'i mishidainao ati, mashaapainauz Narcissus dapu ii. ¹²Ōparadan pa'i Tryphena na'iki Tryphosa ati. Inao zunnao dadara'o ikaudinanz waNaobanaa Jesus ati. Ōparadan pa'i Persis ati, ōmarainpaniaz, na'iki dadara'oraz okaudinanz waNaobanaa ati. ¹³Ōparadan pa'i Rufus ati, kaimana'oraz manawun ukaudinanz waNaobanaa Jesus ati. Na'iki ōparadan pa'i kapam udaro ati, taapa'oraz da'i ōgaru paudani kawan.

¹⁴Ōparadan pa'i Asyncritus, Phlegon, Hermes, Patrobas na'iki Hermas ati, na'iki ipai itumainauz mishidainao ati. ¹⁵Ōparadan pa'i Philologus, Julia, Nereus na'iki udadakoo ati, na'iki Olympas ati. Na'iki ipai ba'orainao itumainauz mishidainao ati.

¹⁶Konaukii unaubaa umin-mishidannao ubaokopatinan dono. Ipai da'ainao mishidainao Jesus Christ, idyuudan paparadan unao ati.

¹⁷Ōpishaan tuukii unao ōmin-mishidannao: uzaudinpa'a naa wunao aia'a, buutaaka-kida'oraz pidannao, na'iki to'orataaka-kida'oraz idyaun pa'atiaaka, na'iki pozawaabi'ita-kida'oraz imishidapan Christ. Na'iki pana'iti'oraz ikuwaa unao tominapa-kida-kao ai. Mana'a unyukunuupa'ana'a idyaun! ¹⁸Pidannao na'apa'oraz isha'apatan aimaakan, aonaa waNaobanaa Jesus Christ ati'o mani ikaudinanz wuru'u, mazaan soo panyukunuun aipan kawana'ati'o karikaonan. Konaunam itoman pakuwaa na'iki ikonaukii-kida nii kawanu'o pidan, na'apa'o ida'an imariidan pidan. Aona'oraz uzaudinanz na'apa'o mariidin-karu ai!

¹⁹Ipai'i naa pidannao abatan unao izo'atipan dau'u Kaimana'o Kuwai, ukau'an tuukii ōkonaukian unao dau'an. Mazaan una'apan pu'u, ōaipan uaitapan kaimanaiman kanom kaimana'o usha'apata-kao, na'iki aonaa kizi uturukadinanz oia'o aimaakan dau'ati. ²⁰Tominkaru, taa'oraz wanyukunuun kaiman-kinaa wamin-mishidannao tuma, kadimana'o ni'i naa umainaabatan Satan, aonaa kizi powa'a udikintan unao. Ōtoriinpan Tominkaru ati, marii kizi pakawan waNaobanaa Jesus Christ kamunanun manawun unao ati.

²¹Timothy, ōmin-kaudinanz Jesus Christ ati, udyuudan paparadan unao ati. Lucius, Jason, na'iki Sosipater, inao Jewnaouz ōgaru kawan, idyuudan kapam paparadan unao ati.

²²Aizii ōgaru Tertius, kaminka'uta'oraz Paul saadan di'ora'a kaarita'a. Ōdyuudan kapam ōparadan unao ati, ōmin-mishidannauz Jesus Christ.

²³Gaius, uruu dapu ia'o ōgaru Paul mashaapan, na'iki uruu dapu ia'o mishidainao choochiipauzon, uruu dyuudan kapam paparadan unao ati. Erastus, awunuutapa'oraz wiizai puraatan da'a'a, udyuudan kapam paparadan unao ati. Wa'inawuzu Quartus, udyuudan kapam paparadan unao ati.

j 16:16 Paul dono'o mishidainao baokopatinan dono, itukapa-kidan panaubaaan oo pakonaukii-kidan pamin-mishidannao pakissitan ida'an idyaun pakaozoo ati, oo pataawu ati, oo panaadon paka'u ati.

²⁴ [Ōtoriiinpan Tominkaru ati, marii kizi pakawan waNaobanaa Jesus Christ kamunanun tuukii unao ati. Amen.]^k

Paul katokontan pakaaritan

²⁵ Marii wakonaukii-kidan Tominkaru! Uruu turua'o uma'ozakadan wamishidapan ōkowaadanii Kaimana'o Kuwai ida'an, Jesus Christ daua'oraz. Kotu'u, kotu'u, amazada tominan di'iki'o, dizinapa Tominkaru taapan wuru'u Kaimana'oraz Kuwai. ²⁶ Mazan aizii, Tominkaru prophetinnao saadauzonii kida Tominkaru paradan ida'an uaida-kida kaawa'a naa, Tominkaru kari-kaonanu'o ukakupan dyuudan kawana'ati. Ipai kizi pidannao, ipai amazada kawana'ati imishidan na'iki iizo'atin Christ.

²⁷ Uruu bauta'apa Tominkaru, na'iki uruu paba'orantin aitapa'o ipai aimaa-kan. Marii kizi ipai waunao, karikaonan wakonaukii-kidan uruu, Jesus Christ kaminka'utan ida'an waunao. Amen.

Kiwiini'o Paul Kaaritan

Corinth Sannao Ati'o

Di'oraz kaarita daua'o

Di'oraz kaarita apostle Paul wuru'u saada'oraz. Usaadan di'ora'a kiwiita-pa'o pakaaritan Corinth sannao ati, una'ian dono'o donoi Ephesus ii.

Di'oraz kaarita saada-ka'o mishidainao ati'o, mashaapainauz Corinth ii. Wuru'u Corinth kii-kizaiz, udaru'o donoi. Na'ii kaina'a pabi'inaaka pidannao mashaapan, na'iki pabi'inaaka'o ikaduz kida kapam. Pidannao mashaapainao na'ii pabi'inaaka isha'apatan aimaakan pamashaapa-kinaa nii na'iki iikoda-kinaa nii papuraatan.

Wuru'u pidannao, mashaapainauz donoi Corinth ii iriba'o itominkarunnao. Na'iki pabi'inaaka oii kida'o aimaakan sha'apaapa-ka'o na'ii kapam. Aonaa imashaapan Tominkaru aipan kawana'ati.

Aizii Paul saadanuz pakaaritan mishidainao ati, mashaapainauz na'ii, uabatan idi na'apam mishidainao aonaa imashaapan kaiman. Uabata na'apam ibuutaakapan, na'apam ikaakapaakan na'iki ina'akan pamin-mishidannao kootoopauzonao di'iti. Kaina'a mishidainao taapan pidan kaminshu'uinpa'o pabi'i, aonaa ikakinaotan wuru'u pidanuz. Uruu idi Paul kakinaotan na'iki utominapa-kidan idyaun na'apam mishidainao aiapa-ka'o imashaapan. Na'iki ukian i'ati marii kizi ikonaukii-kidan Tominkaru ipai aimaakan isha'apataniida'an. Na'iki isha'apata kizi ipai aimaakan kamarainpan-karu ida'an, ima'ozakada-kinaa nii pamin-mishidannao. Utukapa-kidan kapam i'ati aimaakan umanawunu'o. Ukian, "Aizii di'i kaina'a idikinauda'u aimaakan karikao-nanu'o nii una'an: uruu wuru'u mishida-karu, na'iki wataapanuz wanyukunu ma'ozaka Tominkaru sha'apatan ni'o dau'an wa'ati, na'iki kamarainpan-karu. Mazan wuru'u aimaakan umanawunu'oraz wunao idikinauda'uinao bii iki'oraz, uruu wuru'u kamarainpan-karuz pa'an." (1 Corinthians 13:13)

Paul kakinaotan idyaun kapam na'apam kizi ina'akinan ibaokopatinan dono choochi ii. Isha'apata kizi ipai aimaakan kaiman na'iki sakitapa. Marii kizi mishidainao taapan umanawunu'o nii wuru'u panikanuz bread na'iki ituzanuz wine panyukunuitapa-kinaaz Naobanai Jesus mawakan. Na'iki powa'a zii Paul kowaadan i'ati Kaimana'o Doronaa taanii kida dau'u, pidan ka'iita-kinaa pasha'apatan kaudin-kizai Tominkaru ati. Na'iki ukakuwaapan kadishita-karu dau'u diina'iti'i. Ukowaadan i'ati Christ mishi'o ukadishitakida-ka'o mawaka-karu di'iki, ukau'an mishidainao mawakainauznua kadi-shita-kida-ka'o nii kapam diina'iti'i. Na'iki ukowaadan na'apam nii wananaa wakadishitan dono diina'iti'i.

Paul kowaada-kidan kapam mishidainao ati, Corinth sannaouz, pamoro-wauta'azon dau'an i'idi'iti.

Paul wuru'u kiwiitapa'oraz ukakuwaapan Kaimana'o Kuwai dau'u na'ii sannao ati. Īabatan ida'ana'o ukuwaa Christ Jesus daua'o, wuru'u imishidanz.

Kaarita buutinpan kida

Kaarita Daua'o 1:1-9

Mishidainao buutaakapan daua'o 1:10-4:21

Kaminshu'uinapa-karu na'iki mazida-karu daua'o 5:1-7:40

Toma-kariwai tominkarunao 8:1-11:1

Mishidainao baokopatinan dono 11:2-11:34

Tominkaru taan mishidainao kaudin-kinaa nii 12:1-14:40

Mishidainao kadishita-kida-kao daua'o 15:1-58

Puraata zaamata-kao daua'o pataka'utinainao ati 16:1-4

Paul katokontan pakaaritan 16:5-24

1 ¹Di'oraz kaarita oġaru Paul di'iki'o, zaamata-kariwaiz Tominkaru aipan kawana'ati apostle nii Christ Jesus ati, na'iki wa'inawuzu Sosthenes di'iki'o kapam. ²Mishidainao Tominkaru ati'o Corinth iainaouz, Tominkaru buutaniinaouz papidanannao nii, na'iki usaabaaniinaouz kaiman pa'ati, papidanannao nii Christ Jesus ida'an. Na'apa uzaamatan kawan ipai pidannao ipai amazada kawana'ati, dopia'oraz waNaobanaa Jesus Christ ati, uruu inao Naobanaa kapam.

³Ōtoriinpan Tominkaru waDaru na'iki Naobanaa Jesus Christ ati, marii kizi ukamunanun unao ati na'iki utaan unyukunuu kaiman-kinaa nii.

Paul konaukii-kidan Tominkaru

⁴Karikaonan ōkowaadauzon ōTominkarun ati na'apam ōkonaukian unao dau'an, usha'apanum kau'an usha'apatan idi kaiman kida'o aimaakan unao ati Christ Jesus ida'an. ⁵Ubauda'apatinpan ida'an Christ tuma, Tominkaru taa unao ati uka'iita-kinaa nii kida usha'apatan iriba aimaakan pa'ati: unao aitapakinaa nii kaimanaiman wuru'u kuwaiz udaua'o na'iki ukowaada kiziz baokoinao ati. ⁶Uruu ida'ana'o wuru'u Tominkaru aida-kidan unao ati mishi'o wuru'u kuwaiz Christ daua'oraz, wakowaadaniaz unao ati. ⁷Una'apan kau'an, Tominkaru Doronaa taa unao ka'iita-kinaa nii usha'apatan ipai kaudin-kizai, uzaudapan pu'u kapam waNaobanaa Jesus Christ aidinan, uwa'atin dono powa'a ati imi'i baara ati. ⁸Tominkaru taapan nii kapam unao mishidanuzu ma'ozaka atii utokon iti, uruu idi unao, aona'o nii oia'o ikoda-kao u'ida'a wuru kamoo dono'o, waNaobanaa Jesus Christ kaawanuz powa'a ati. ⁹Tominkaru, mishi'o nii usha'apatan aimaakan na'apa pakian kawana'ati, uruu wuru'u zaamata'oraz unao ubaokopatinapa-kizi uDani Jesus Christ tuma, waNaobanaaz.

Mishidainao Corinth ia'oraz buutaakapan daua'o

¹⁰Ōiribannao, waNaobanaa Jesus Christ dyuudan ōparadan u'ati, na'iki tuukii ōaipan uabatan ōparadan. Patumaaka utaapa unyukunuu

umin-mishidannao tuma, uruu aonaa kizi buutaaka-karu unao bii an. Kai-manaiman ubauda'apatin, na'apa kida udi'itinapa aimakaan dau'u, na'iki usha'apata'azoonii aimakaan kida dau'an. ¹¹ Ōiribannao, pabi'i pidannao Chloe dapu ikiinaouz kowaadan ō'ati kaina'a pidannao kashadaakapan unao bii an. ¹² Kaikapa'o ati'o kaiwuru'u ōkianuz: pabi'i kida unao, pana'a kida udi'itinpan umin-mishidannao ai. Bauda'apa'o kian, “Ōgaru Paul pidanan,” ba'oran kian, “Ōgaru Apollos pidanan,” ba'oran kian, “Ōgaru Peter pidanan,” na'iki ba'oran kian, “Ōgaru Christ pidanan.”

¹³ Ubuutaakapan ida'an kaikapa'a, ubuutan kawanu'o Christ wuru'u. Paul mooko mawaka'oraz cross ida'a unao ati? Paul uu ida'ana'o mooko wuru'u unao chikaawunuu-kaoz? ¹⁴ Kaiman manawun ō'ati, aonaan idi ōchikaawunuuan pidannao unao bii iki, soo Crispus na'iki Gaius ōchikaawunuunii. ¹⁵ Ukau'an aonaa turuu na'ia'oram pidan kian ōgaru uu ida'ana'o uchikaawunuinan. ¹⁶ (Oo ōaitapa, ōchikaawunuunii mishi kapam Stephanas na'iki uiribannao, mashaapainauz udapu'u; mazan aonaa ō'itiiman ōchikaawunuuan kaina'a ba'oran pidan.) ¹⁷ Christ aonaa udyuudan ōgaru chikaawunuupa'o nii, mazan kowaadapa'o nii pa'an Kaimana'oraz Kuwai, Christ mawakan daua'oraz. Na'iki ōkowaada kiziz masha'apanna'o parada-karu ida'an. Ōkaiwaan an mani parada-karu kida pidan aitapaaban kawana'ati'o, konaunam mani ōkuwaa ī'ati, mazan aona'a naa mani kuwai Christ mawakan daua'oraz cross ida'a kaiwainan ma'ozaka'o ida'an.

Tominkaru aitapaaban na'iki pidan aitapaaban daua'o

¹⁸ Kuwai Christ mawakan daua'oraz Cross paawa'a, madiwautapa-ka'o wunao pidannao tukapanuz, waziwadinpainaouz Tominkaru ai. Mazan waunao ati kazannaatapa-kariwainaouz, uruu pa'an waaitapa-kinaa Tominkaru ma'ozakan. ¹⁹ Kotua'oraz Tominkaru Paradan Saada-kariwaiz kian,

“Ōtukapa-kidan nii na'apam aitapaaba'o pidannao
kakinaori kida madiwautapa-ka'o.

Na'iki ōtukapa-kidan nii aonaa mishi'o manawun mani īaitapan
na'apam padi'itinpan aimakaan kida dau'an.”^a

²⁰ Ukau'an, na'apam wakian pidannao aitapaabainao dau'an? Na'apam wakian kaaritapauzonao dau'an Jewnao kakinaori dau'u? Na'iki na'apam wakian wuru'u imi'i baara ainao pidannao dau'an, aitapainauz pana'apatan pidannao nyukunuu paparadan ida'an? Tominkaru aida-kida na'apam pidannao aitapaabanuz, madiwautapa-ka'o karikaonan. ²¹ Tominkaru aitapaaba'o manawun, uruu idi aonaa utaapadan pidannao aitapan paugaru, wuru ida'ana'a īaitapaabanuz. Mazan kii'an, paaipan ati pa'an ukazannaatan pidannao mishi-da'oraz Christ, wakowaadaniaz kuwai ida'an. Uruu kuwai pidannao aitapaabainao dakotaniaz madiwautapa-ka'o nii. ²² Jewnao, īaiapa Tominkaru sha'apatan na'iki uaida-kidan aimakaan umanawunu'o pa'ati, pamishida-kinaa nii wuru'u kuwaiz; na'iki Greeknao, īabata'azon kakuwaapa-karu aitapaaba-karu ida'an. ²³ Aizii waunao, wakowaada Christ mawakanuz Cross ida'a; uruu kuwai aona'o manawun Jewnao naudapan paabatan, na'iki Gentilenao^b abatan uruu kuwai madiwautapa-ka'o karikaonan. ²⁴ Mazan pa'an wunao ati'i pidannao, Tominkaru

a 1:19 Isaiah 29:4 b 1:23 *Gentilenao*: pidannao pana'a'o Jewnao ai. Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinoo di'ii.

zaamataninaouz papidanannao nii, Jewnao na'iki Gentilenao, ipai inao ati di'oraz kuwai Christ daua'oraz, aida-kida'o pa'an na'apam Tominkaru ma'ozakan manawun, na'iki uaitapaaban manawun. ²⁵Pidannao kian wuru'u kuwai Tominkaru di'iki'oraz madiwautapa-ka'o, mazan uruu kuwai aida-kida Tominkaru powa'a'o zii uaitapaaban inao aitapaaban ai. Na'iki ikian pu'u wuru'u Tominkaru sha'apataniaz kapat'i'o, mazan kii'an wuru'u Tominkaru sha'apatanii kidaz, powa'a'o zii uma'ozakan inao ma'ozakan ai.

²⁶Aizii unyukunuitapa kanom da'i unao, omin-mishidannao, Tominkaru zaamatan dono'oraz unao: aonaa iriba mani unao aitaapaaba'o, pidan aitaapaaban kaduz kawana'ati; aonaa iriba mani unao umanawunu'o; aonaa iriba mani unao dokozunnao umanawunu'o naobanainao. ²⁷Mazan Tominkaru zaamata pa'an "maaitapin-kainao" pidannao kii-kiziz. Inao ida'an uaidakidan aonaa pidan zaamata-kao paaitapaaban dikin ii mani. Na'iki Tominkaru zaamatan pidannao aona'oraz imanawunun, aida-kida'o nii aonaa pidan zaamata-kao umanawunun dikin ii mani. ²⁸Tominkaru zaamatan kashada-kariwai na'iki dakota-kariwainaoz aona'o imanawunun, soo aida-kida'o nii pa'an wunaou'u dakota-kariwainaoz umanawuniinao nii, aonaa mishi'o manawun mani inao umanawunun. ²⁹Uruu idi aonaa turuu pidan atadinpan Tominkaru awun za'a. ³⁰Mazan Tominkaru ida'ana'o karikaonan unao bauta'apatinapanuz Christ Jesus tuma; na'iki Tominkaru aitaapaaban ida'an Christ kazannaatan waunao. Uruu Christ ida'ana'o Tominkaru dakotan waunao kaimana'o nii, usaabaan waunao kaiman Tominkaru pidanannao nii, na'iki ukazannaatan waunao wa'orian ai. ³¹Ukau'an marii washa'apatinan Tominkaru Paradan Saadinpa'oraz kian kawana'ati, "Kanom atadinpa'azon an, marii u'atadinpan Naobanai sha'apaapanii dau'an."

Paul aonaa ukaiwaan parada-karu umanawun kida'o

2 ¹Öiribannao, uru'oraz zii da'i ökaawan unao di'iti, ökowaada'ananuz Tominkaru paradan unao ati, aonaa ökaiwaan dadara kida'o parada-karu na'iki umanawunu'o aitaapa-karu. ²Öna'iankan dono'oraz unao di'ii, ötoman önyukunuu aonaa kizi önyukunuupan aimakaan, soo Jesus Christ na'iki wuru'u umawakanuz cross ida'a. ³Ukau'an ömakonkan dono'oraz unao di'ii, ökapatin bii a'o, na'iki ötarian bii a'o, na'iki tuukii önaka-nakaan. ⁴Na'iki ökuwaa, aonaa ökowaadanuzu parada-karu kida ida'an pidan aitaapaaban kaduz di'iki'oraz, sariaapa'oraz una'apatan pidan nyukunuu. Mazan Tominkaru Doronaa, pama'ozakan ida'an aida-kida mishi'o wuru'u ökuwaaz. ⁵Ukau'an unao mishidapanuz aonaa pidan aitaapaaban kaduz ida'ana'o mani, mazan umishidanuzu Tominkaru ma'ozakan ida'ana'o pa'an.

Kaimana'o Doronaa aitaapaaban daua'o

⁶Ögaru, ökowaada aitaapaaba-karu dau'u, wunao ati'i ma'ozaka'oraz naa itaapan panyukunuu pamishidapan ida'a. Mazan wuru'u aitaapaaba-karuz ökowaadaniaz, aonaa pidannao oo inaobanaanao di'iki'o kaduz mani, katokontina'o ni'oraz inaobanai-tinpan. ⁷Wuru'u aitaapaaba-karu ökowaadaniaz, uruu wuru'u Tominkaru di'itapanuz pasha'apatan umanawunu'o aimakaan aona'oraz pidannao aitanpan. Amazada toma-kao ua'ii, Tominkaru di'itapani'i naa na'apam kizi ukazannaatan waunao, turuu kizi utaan wa'ati umanawunu'o aimakaan.

⁸ Aonaa na'ia'oram naobanainao kazowautapa'oraz da'a'a imi'i baara'a aitapan di'oraz aitapaaba-karu dau'an. Īaitapan an maniz, aonaa mani ĩtaukan Jesus cross di'iti, waNaobanaa umanawunu'oraz. ⁹ Mazan Tomin-karu Paradan Saadinpa'oraz kian,

“Wuru'u umanawunu'o aimakaan Tominkaru sha'apata'azooniaz
pidannao ati,
marainpainaouz uruu;
aimakaan aona'o pidan tukapauzon oo abatauzon,
aimakaan aona'o pidan zauda-kidan sha'apauzon nii.”^c

¹⁰ Mazan waunao ati'o wuru'u Tominkaru aitapa-kidanuz aimakaan kida paDoronaa ida'an.

Kaimana'o Doronaa aitapa ipai aimakaan, uaitapa dadara kida'o aimakaan aona'oraz na'apainim Tominkaru aitapa-kidauzon pidan ati. ¹¹ Pidan doronaa, uruu karikaonan aitapa'o ipai aimakaan pidan nyukunu ii. Na'apa ukau'an, Tominkaru Doronaa karikaonan aitapa'o ipai na'apam Tominkaru di'itinpan.

¹² Waunao, aonaa wadi'itinpan na'apa pidannao di'itinpan kawan, mazan taa-kao wa'ati Doronai Tominkaru di'iki'oraz pa'an, tominapa-kida'o nii waunao waaitapa-kinaa nii kaiman kida'o aimakaan Tominkaru taanii wa'ati.

¹³ Ukau'an, aonaa wakakuwaapan parada-karu kida ida'an tominapa-kida-kariwai pidan aitapaaban kawana'ati'oraz. Mazan wakakuwaapan Kaimana'o Doronaa tominapa-kidan kawana'ati'o waunao, watominapa-kidan pidannao Kaimana'o Doronaa kuwaa dau'u na'apa uaipan kawana'ati.

¹⁴ Pidan aona'oraz Kaimana'o Doronaa nii u'ida'a, aonaa umishidan kuwai Tominkaru Doronaa di'iki'o, utaapanuzu madiwautapa-ka'o nii. Na'iki aonaa na'itim uaitapanuzu, usha'apanum kau'an Tominkaru Doronaa ida'ana'o pa'an wuru'u pidan aitanuz Tominkaru dau'u kida'o aimakaan. ¹⁵ Mazan pidan, kaina'a'oraz Kaimana'o Doronaa u'ida'a, turuu uaitapan ipai aimakaan Kaimana'o Doronaa tominapa-kidanii. Mazan pidan, aona'oraz Kaimana'o Doronaa nii u'ida'a, aonaa na'itim uaitapan pidan dau'u kaina'a'oraz Kaimana'o Doronaa u'ida'a. ¹⁶ Tominkaru Paradan saada-kariwai kian kawan,

“Aonaa kanom aitapan na'apam Tominkaru di'itinpan,
Aonaa kanom turuu kakinaopan uruu.”^d

Mazan waunao kaina'a'oraz Kaimana'o Doronaa wa'ida'a, na'apa wadi'itinpan Christ di'itinpan kawan.

Waunao apostlenao Tominkaru poitorunao

3 ¹ Ōmin-mishidannao, ōmorowautapankauzon dono'oraz unao di'ii, aonaa turuu ōparadan u'ati, ōparadauzon kawan pidannao ati, mashaapa'oraz Kaimana'o Doronaa aipan kawana'ati. Mazan ōparadan u'ati, ōparadauzon kawan mamishida-kainao pidannao ati, mashaapa'oraz paaipan kawana'ati. Usha'apanum kau'an uruu dono, unao koraidaonaa kawanu'o zii, wuru ida'a'a umishidapanuz Christ. ² Ōtaanii dunui u'ati, aonaa ōtaan dunai u'ati, usha'apanum kau'an aona'o zii uka'iitan unikan dunai. Na'iki upu'u zii kai, aonaa uka'iitan unikanuzu. ³ Pakawan zii umashaapan pidannao kawan mashaapa'oraz paaipan kawana'ati. Usha'apanum kau'an kaina'a

kishauziaaka-karu ubii an na'iki ukashadaakapan. Na'apa'o aida-kida umashaapan pidannao kawan mashaapainauz paaipan kawana'ati, na'iki aona'oraz ïaitapan Tominkaru.

⁴ Aizii bauda'apa'o unao kian, “Ôgaru Paul pidanan,” ba'oran kian, “Ôgaru Apollos pidanan.”^e Ukian idi na'apa, uaida-kidan umashaapan pidannao kawan aona'oraz ïaitapan Tominkaru. ⁵ Kanom mooko ôgaru, na'iki kanom mooko Apollos? Waunao Tominkaru poitorunao karikaonan, wakaminka'utan ida'ana'o unao umishidanuz Jesus Christ. Ipai waunao, washa'apata wuru'u kaudin-kizai Naobanai taaniaz wa'ati. ⁶ Ôgaru wuru'u paowa'oraz uudai, na'iki Apollos wuru'u zabia'oraz uudai, mazan Tominkaru pa'an wuru'u taa'oraz usoda-kinaa nii. ⁷ Ukau'an pidan paowa'oraz uudai na'iki pidan zabia'oraz, aonaa ïmanawunun. Soo Tominkaru pa'an wuru'u umanawunu'oraz, uruu taa'oraz usoda-kinaa nii. ⁸ Pidan paowa'oraz, na'iki ba'oran pidan zabia'oraz, aonaa na'ia'oram ïnao awutapan ba'oran ai, na'iki ipai idyaun Tominkaru kawinipinaatan nii, wuru kawana'ati'i kaudin-kizai ïsha'apataniaz kida. ⁹ Waunao kaudinainao Tominkaru ati, wakaudin baokopa; na'iki unao Tominkaru zakapun kawanu'o, na'iki unao Tominkaru Dapu kapam.

¹⁰ Tominkaru taan ida'an ôka'iita-kinaa nii ôsha'apatan ukaudin-kizi, ôgaru wuru'u kiwiini'oraz ôsakadan ôkakuwaapan unao ati Jesus Christ dau'u, na'apa pidan kawan sakada'oraz patoman kabaun pasakitan ida'an utoronnaa kida kiwiin, na'iki'i naa ba'orainao kaudinan naa wuru'u kabaun dau'u. Aizii ipai pidan kaudina'oraz na'a marii utoman kaimanaiman wuru'u kabaunuz. ¹¹ Usha'apanum kau'an, aonaa turuu pidan sakitan ba'oran tooro, pana'a'o wuru aia'a sakita-kariwaiz naa kiwiin. Wur'u kabaun toronnaa sakita-kariwaiz, uruu Jesus Christ. ¹² Aizii pabi'i kida pidannao, ikaiwaan nii gold, silver, oo kawinipina'o kuba kida patoma-kinaa nii wuru'u kabaunuz; baokoinao, ikaiwaan nii atamun, pinidi, oo zi'inaba. ¹³ Na'iki kaudin-kizai, ipai pidan sha'apataniaz kaimanaimana'o nii utukapa-ka'o Christ kootoopen kamoon dono'o naa. Tikazi'o nii wuru'u aida-kida'o ni'oraz sha'apa'oram aimakaan wakaiwaanii wakaudin-kizi ida'a. Ukau'an tikazi kawaodan donoz, uru'o nii pa'an aida-kida na'apam uma'ozakan na'iki ukaimanan. ¹⁴ Aizii kaudin-kizai pidan sha'apataniaz tuudan an tikazi, ukawinipinaata-ka'o nii wuru'u pidanaz. ¹⁵ Mazan ukaudin-kizi ka'awan an kaiman-daun, aona'o nii ukawinipinaata-ka'o wuru'u pidanaz; mazan upu'a'o nii ukazannaata-ka'o, na'apa pidan kawan kidoopa'oraz tikazi maodapa'o bii an.

¹⁶ Mishi unao, uaitapanii Tominkaru Dapu wuru'u unaouz, na'iki kaina'a Tominkaru Doronaa mashaapan u'ida'a. ¹⁷ Ukau'an na'ia'oram pidan pataka'utan an Tominkaru Dapu, Tominkaru pataka'utan nii uruu tuukia'o ida'an, usha'apanum kau'an Tominkaru Dapu kaimana'o, saabaa-kariwai Tominkaru ati, na'iki unao ukau'an wuru'u Tominkaru Dapuz.

¹⁸ Aonaa umariidautina'ana'a. Na'ia'oram pidan unao bii'i zauda-kidan an aitaapaaba'o pidan wuru'u paugaruz, imi'i baara ana'o aitaapaaba-karu kaduz kawana'ati, marii mishi'oraiman utaapinan maaitapin-ka'o nii, uruu mishi kizi pa'an uaitapaaban Tominkaru di'iki'oraz aitaapaaba-karu kawana'ati. ¹⁹ Usha'apanum kau'an wuru'u aitaapaaba-karu di'oraz amazada di'iki'oraz,

madiwautapa-ka'o karikaonan Tominkaru awun za'a. Tominkaru paradan saadinpa'oraz kian kawan, "Pidannao taapinan aitapaaba'o nii manawun, mazan Tominkaru kaiwaan ïaitapaabanuz pakaakinapa-kida-kinaa nii ïdyaun."^f ²⁰Na'iki kaina'a ba'oran Tominkaru paradan saadinpa'oraz kian, "Naobanai ati, pidan aitapaaba'oraz di'itinpan kida madiwautapa-ka'o kari-kaonan."^g ²¹Ukau'an aonaa kizi na'ia'oram pidan atadinpan pidan dau'an pada'anpaniaz. Ipai di'oraz aimaakan Tominkaru taanii unao ati kamin-ka'uta'o nii unao: ²²ōgaru, Apollos, na'iki Peter; di'oraz amazada; kakupa-karu na'iki mawaka-karu; kai na'iki diina'iti'o, ipai wuru kida'a unao idiwau pa'idiwau, ²³na'iki unao Christ idiwau, na'iki Christ Tominkaru idiwau.

Waunao apostlenao kaudina'o Christ ati

4 ¹Udi'itapa Apollos na'iki ōgaru, waunao Christ poitorunao karikao-nan. Tominkaru taanii wakaudin-kizi nii, wakowaada kizi pidannao ati na'apam Tominkaru di'itapanuz pasha'apatan aimaakan, wuru'u aona'o-raz uaitapa-kidauzon pidannao ati kotua'a naa. ²Aizii pidan taa-kariwaiz ukaudin-kizi nii, marii usha'apatanuzu mishiiman, panaobanaa aipan kawana'ati. ³Aizii ōgaru ati, aonaa usha'apan pabi'i kida unao oo ba'orainao di'itapan an na'iki kadakotin-kidan wuru'u ōkaudinanz Tominkaru ati. Upu'u ōgaru, aonaa na'apam ōkian ōkaudin-kizi dau'an. ⁴Ōgaru, ōai-tapan kawana'ati, kaiman ōsha'apatan wuru'u taa-kariwaiz ōkaudin-kizi nii, mazan aonaa ōkian mani kaiwuru'u ōsha'apata wuru'u ōkaudin-kizi kaiman manawun. Mazan Naobanai'o nii pa'an wuru'u kowaada'oraz kaiman ōsha'apatan ōkaudin-kizi oo aonaa. ⁵Ukau'an, mana'a udi'itapa'ana'a na'iki ukadakotin-kida'ana'a na'apam pidan sha'apatan pakaudin-kizi, wuru'u kamoo aita-kariwaiz kaawan ua'ii. Mishi'oraiman uzaudapa Naobanai Jesus kaawan. Aizii ukaawan dono'o naa, ukanadapan nii aimaakan kida dizin-pa'oraz maruta'o-karu ii. Na'iki uaitapa-kidan nii kaimanaiman kandii ni'o pidannao sha'apatan aimaakan kida. Na'iki uruu dono Tominkaru naubaan nii ipai pidan wuru kawana'ati'i ikaudinanz pa'ati.

⁶Omin-mishidannao, ōkaiwaa Apollos na'iki ōgaru, ōtukapa-kida-kinaa nii na'iki ōtominapa-kida-kinaa nii unao, na'apa'oram ati'o manawun tawuru'u kii-karuz, "Usha'apata aimaakan soo kakinaorii kida kawana'ati." Uruu aona'o nii uatadapan bauta'apa'o pidan na'iki ukashadan ba'oran. ⁷Kanom tomanii pugaru umanawunu'o nii baokoinao ai? Kanom kaina'a pu'ida'a aona'o Tominkaru taanii mani pu'ati? Ipai aimaakan kida pu'ida'a'oraz Tominkaru di'ikin an, kandii nii pu'atadinpan, utaa-kao pu'u pu'ati mawinipinaa-daun?

⁸Unao, kaina'a naa mooko uzauda-kidan u'ida'a ipai aimaakan uaiapanii? Unao, kaina'a naa mooko uzauda-kidan u'ida'a ipai aimaakan Kaimana'o Doronaa taaniaz uka'iita-kinaa nii usha'apatan kaudin-kizai Tominkaru ati? Unao, naobanainaou'u naa mooko uzauda-kidan aonaan pu'u zii waunao naobanai-tinan? Kaiman manawun mani ō'ati umishiin an unao naobanainaou'u naa, uruu turuu kizi waunao kapam naobanai-tinpan baokopa unao tuma. ⁹Mazan ōtukapanuz, Tominkaru toman waunao apostlenao awutapa

manawun ipai pidannao ai. Waunao na'apa'o pidannao kawan na'aka-kari-waiz zowii-karu nii iriba'o pidannao kanaapu'u, ipai pidannao na'iki angel-nao awunuutapan pu'u. ¹⁰ Waunao, watukapa-kao maaitapin-kainao nii, usha'apanum kau'an waunao Christ poitorunao. Mazan unao, utaapinan aita-paaba'o nii pa'an, uzaamatinpan idi Christ ida'ati. Waunao, aonaa wataapa-kao umanawunnao nii, mazan unao, utaapinan umanawunnao nii pa'an. Unao naubaapa-kao, mazan waunao aonaa wanaubaapa-kao. ¹¹ Pakawan kai waunao wazamazi na'iki maradako; aonaa wakakamichanun; waunao, waba'izii-kao; aonaa wadapu nii wamashaapa-kizi nii. ¹² Waunao, dadara wakaudinana wamashaapa-kinaa nii. Aizii pidannao paradan dono wa'ati kaziwa-kida'o parada-karu ida'an, watoriinpan nii, kaiman kizi pa'an aimaa-kan sha'apan i'ati. Pidannao pataka'utan dono waunao, wataapada i'sha'apata-kan waunao, aonaa watiwaan wakaunan. ¹³ Pidannao kadakotin-kidan dono waunao dikauda'o ida'an, waunao kaimana'o nii pa'an waparadan idau'an. Pakawan kai, pidannao taapan waunao na'apa aimakaan kawan aona'oraz naa uaipa-kao.

¹⁴ Ōsaadan di'oraz unao ati, aonaa ōba'azootin-kida'azon idi'o mani unao, mazan ōtominapa-kida-kinaa ni'o na'iki ōkakinaota-kinaa ni'o unao pa'an, usha'apanum kau'an unao, ōdainao kawanu'o ōmarainpan. ¹⁵ Utiichaannao kaina'an pu'u mani iriba padamata, tominapa-kida'o unao mashaapa-karu dau'u Christ ati, mazan kaina'a bauda'apa pidan unao daru kawanu'o. Ōgaru wuru'u unao daru, usha'apanum kau'an ōgaru kiwiitapa'oraz ōkowaadan u'ati Kaimana'o Kuwai, na'iki uruu idi'o umishidanuz Christ Jesus. ¹⁶ Ukau'an ōpishaan unao umashaapa kizi pa'i na'iki udi'itinapa kizi na'apa ōgaru kawan. ¹⁷ Uruu idi'o ōdyuudan Timothy unao di'iti, uruu ōdani kawanu'o ōtaapan na'iki ōmarainapanii. Uruu mishi'o usha'apatan kaudin-kizai Naobanai ati'o. Uru'o nii nyukunuu-kida unao ati na'apam ōda'anan Christ Jesus, na'apa ōtominapa-kidan na'iki ōkakinaopan kawan mishidainao ipai choochi ōmorowauta-kizi kawana'ati.

¹⁸ Pabi'i kida unao umanawun nii uabatinpan, uzauda-kidan aona'o nii ōwa'atin ōmorowauta'anan u'ida'ati koshan. ¹⁹ Mazan Naobanai aipan an una'apan, ōwa'atin nii u'ida'ati kadiman. Uruu dono'o nii ōaitapan wuru'u atadinpainao pidannao umanawun-tinpan pakadakotinana ida'ana'o karikao-nan, oo mishi'o wuru'u kaina'a ma'ozaka-karu i'ida'a, Tominkaru di'iki'oraz. ²⁰ Usha'apanum kau'an Tominkaru kazowautapan dono pidannao, upana'ada ikaduz pama'ozakan ida'an. Pidannao kian an kaina'a i'ida'a Tominkaru ma'ozakan mazan ikaduz aonaa ukaimanan, aonaa Tominkaru kazowautapanii mani wuru'u inaouz. ²¹ Aizii ōwa'atin dono, sha'apa'oram kaduz ida'an uaipan ōwa'atin u'ida'ati? Uaiapa ōwa'atin ba'izi tuma, oo uaiapa sha'a ōwa'atin kamarainpanu'o na'iki kaimana'o nyukunui ida'an?

Pidan kaminshu'uinpa'o daua'o

5 ¹ Ukowaada-kao ō'ati kaina'a kaminshu'uinapa-karu unao bii'i, wuru'u na'apa'oraz aimakaan sha'apaapa-kao oia'o manawun wuru'u. Upu'u zii pidannao aona'oraz iaitapan Tominkaru, aonaa ikashaapan uruu kaduz aimakaan sha'apaapa-kao pabii an. Ukowaada-kao ō'ati kaina'a daonaiora unao bii a'o, udaiaroitapan padaroaba. ² Mazan upu'u unao, utaapinan umanawunu'o

nii! Ukasha'ora'oraz mani mishi'oraiman, na'iki wuru'u daonaiaora sha'apata'oraz aimaakan na'apa'o, aona'ora'a naa turuu unao taapadan ubaokopatinan unao tuma uchoochiipan dono. ³Ōgaru, ō'aonaan pu'u padamata unao ai, mazan kaina'a ōgaru unao tuma ōdi'itinpan ii. Na'iki ōaitapa'aka'a naa na'apam nii ōpataka'utan wuru'u pidanaz sha'apata'oraz oia'o manawun, na'ia'o kawanu'o manawun ōgaru unao tuma. ⁴Aizii ubaokopatinan dono'o naa wanaobanaa Jesus uu ida'an, na'iki ōgaru, ōbaokopatinan kapam unao tuma ōdi'itinpan ii, waNaobanaa Jesus ma'ozakan ida'an, ⁵marii pa'i utaan wuru'u pidanaz Satan ati, unanaa oia'oraz pataka'uta-kizinao kizi. Mazan udoronaa kazannaata-kao nii wuru dono'o Naobanai Jesus kaawanuz powaa ati.

⁶Ukau'an unao atadinapanuz, aonaa kaimana'o mani wuru'u. Uaitapanii tawuru'u kii-karuz kaikapa'a: "Masakauda'u sodi'o yeast, upoodada ipai wuru'u poroom-bi'i."⁷ Ukau'an marii uzikadan wuru'u kaminshu'uinpa'oraz pidan unao bii iki. Na'apa Israelitenao zikadauzon kawan ipai yeast padapu iki kida, itaapan ua'ii Passover Kamoon. Uruu unao pa'ina'o poroom-bi'i ukawanu'o nii, aona'oraz ukawiki'ita-kao yeast idi. Mishi ōaitapa unao, Tominkaru so'otani'i naa u'oian, na'iki utomanii unao kaiman. Christ zowii-kao wa'ati wakazannaata-kinao ni'o wa'oian kida ai, na'apa kaznizo dani kawan Israelitenao zowiauzoniaz Passover Kamoon dono. ⁸Una'apan kau'an, wamarina'ata'a naa kiwiitapa'o wamashaa-pauzon kaduz, wuru'u oia'oraz na'iki dikauda'oraz. Mishi'oraiman, waizo'ati'i naa Tominkaru wanyukunuu iki, aonaa wadakotinpan ida'an mani karikaonan, na'apa kizi'i naa pa'an waunao bread kawan, aona'oraz ukawiki'ita-kao yeast idi, Israelitenao nikauzonii kawan Passover Kamoon dono.

⁹Ōsaadanii sha'atii kiwiitapa'oraz ōkaaritan ida'a, ōkiinii unao ati aonaa kizi ubaokopatinpan na'iki uminauda'uitapan pidannao kaminshu'u-shorona'o tuma. ¹⁰Aizii ōsaadan dono'oraz na'apa, aonaa pidannao mamishidakainao dau'ana'o mani tawuru'u ōna'apanuz, na'iki pidannao oiainpainaouz pakaminshu'uinpan ida'an, oo na'azootinauzonaouz, oo koidimikinaouz, oo tominkarunitapainaouz toma-kariwai tominkarunao. Mazan aonaa na'itim umashaapan pana'itinapa i'ai, umashaapan pu'u da'a'a imi'i baara'a. ¹¹Mazan ōsaadanii unao ati, aonaa kizi ubaokopatinpan na'iki uminauda'uitapan pidan dakotina'oraz pumin-mishidan nii, mazan upu'a'oraz zii ukaminshu'uinpan, oo na'azootinauzo, oo tominkaruniitapa'o toma-kariwai tominkarunao, oo parada'o dikauda kida'o aimaakan ba'orainao dau'an, oo po'idipauzo, oo koidimiki. Aonaa shaa pa'i uaroopa'ana'a na'apa'o pidan tuma.

¹²⁻¹³Ōgaru aonaa ōkaudin-kizi mani wuru'u ōdi'itapa kizi na'apam ōsha'apatan na'iki ōkakinaotan pidannao mamishida-kainao. Tominkaru'o nii pataka'uta ina'o i'oian kida dikin ii. Mazan unao, ukauudin-kizi pa'an wuru'u ukakinaotanuz umin-mishidannao, sha'apaapainaouz oia'o. Na'apa Tomin-karu paradan saadauzo-kariwaiz kian kawan, "Aonaa utaapada'ana'a wuru'u pidan sha'apata'oraz oia'o na'an unao bii'i."ⁱ

Mishidainao sakitapadan pakasharutaakan

6 ¹Aizii na'ia'oram an unao kasharutaakan pumin-mishidan tuma, mana'a pumako'ona'a pukaakapa'anan pumin-mishidan kootoopauzonao ati,

aona'oraz ìmishidan Tominkaru. Mishi'oraiman, pupishaa pa'an mishidainao puchoochin ainaouz sakitapadan wuru'u ukasharutaakanuz. ²Mishi, unao uaitapanii diina'iti'i Tominkaru pidanannaou'o nii wuru'u kootowa'o ni'oraz pidannao mashaapa'oraz ipai na'ia'akan. Ukau'an, unao turuu kapam usakitapadan masha'apannaa kida'oraz kasharutaaka-karu kida unao bii ana'oraz. ³Mishi, uaitapanii waunaou'o nii wuru'u kootowa'o ni'oraz angelnao diina'iti'i. Ukau'an, unao turuu kapam udi'itapan na'iki usakitapadan wuru'u kasharutaaka-karu kida kai'oraz mashaapa-karu ida'a. ⁴Una'apan kau'an, na'apainim an pukasharutaakan pumin-mishidan tuma, mana'a pumako'o-na'a kootoopauzonao di'iti, aona'oraz ìmishidan Tominkaru. Ìnao aona'o turuu ìsakitapadan ukasharutaakanuz. ⁵Ökian u'ati kaikapa'a òba'azoo-kida'azon unao. Aonaa mooko zoobaba bauda'apa pidan nii unao bi'i'i aitaapaaba'o, ka'iita'o padi'itapan na'iki pasakitapadan mishidainao kasharutaakanuz? Mishi kaina'a'o wuru'u. ⁶Mazan unao, umakon mamishida-kainao di'iti, na'iki ukaakapan umin-mishidan i'ati, na'iki uaipan ìsakitapadan ukasharutaakanuz.

⁷Aizii wuru'u ukaakapaakanuz, na'iki una'akanuzu umin-mishidannao kootowapa-kizai iti, na'apa'o aida-kida unao aonaa umashaapan mishidainao kawan. Pumin-mishidan sha'apatan an aimaakan dikauda'o pu'ati, oo uzaamatan an pusha'apauzi, kaimana'o nii zii putuudan an punyukunuu pukaakapaan ai pa'an uruu kootoopauzo ati. ⁸Mazan unao, aonaa ukashaapan una'apata-kao. Mishi'oraiman unaou'u naa sha'apata'oraz dikauda'o aimaakan, na'iki uzaamatan baokoinao sha'apauz i'ai, na'iki usha'apatan di'oraz aimaakan umin-mishidannao ati'o.

⁹Mishi, uaitapanii wuru'u pidannao sha'apatainaouz dikauda kida'o aimaakan, aona'o nii iwiizi nii Tominkaru naobanai-tinapa-kizi ii. Aonaa umariidautina'ana'a. Pidannao kaminshu'uinpainao, pidannao tominkaruniitapai-nao aimaakan karikaonan, pidannao kiaapainaoz aonaa pamin-mazidan mani, daonaioranao kiaapaakauzonaouz pa'atiaaka, ¹⁰pidannao koidimikinao, pidannao na'azootinauzonao, pidannao po'idipauzonao, pidannao para-da'o dikauda kida'o aimaakan ba'orainao dau'an, pidannao kazatainao pairiban sha'apauz; wuru'u pidannao sha'apatainaouz na'apa kida'oraz aimaakan, ìnao aona'o nii iwiizi nii Tominkaru naobanai-tinapa-kizi ii. ¹¹Kiwiitapa, na'apa'o da'i pabi'i unao mashaapauzon. Mazan unao chikaa-kariwai'i naa u'oian ai, Tominkaru buutani'i naa pa'idiwau nii. Na'iki udakotani'i naa unao kaimana'o pidannao nii Naobanai Jesus Christ ma'ozakan ida'an, na'iki waTominkarun Doronaa ida'an.

Ukonaukii-kida Tominkaru umashaapan ida'an u'ati

¹²Aizii pabi'i unao mishidainao kian, “Ögaru, kashaapa-kao òsha'apatan kanom karikaonan òaiapanii.” Mishi'o wuru'u, mazan aonaa ipai mani aimaakan òsha'apatanii kaimana'o ò'ati wuru'u. Pabi'i unao kian, “Ögaru, kashaapa-kao òsha'apatan kanom karikaonan òaiapanii,” mazan ögaru aona'o nii ökashaapan na'ia'oram aimaakan kazowautapan ögaru. ¹³Mazan ba'oran kian nii, “Wanyukunui toma-kao watoba ati'o na'iki watoba toma-kao wanyukunui ati'o.” Mishi'o wuru'u, mazan diina'iti'i wa'aokazi'ian dono'o naa, aona'o ni'i naa powa'a wanyukunui nii, usha'apanum kau'an

aona'o ni'i naa wananaa aipan wanyukunui. Mazan aonaa kaimana'o mani wuru'u wakaiwaan wananaa kaminshu'uinapa-karu dau'ati. Mishi'oraiman marii washa'apatan aimakaan kida wananaa ida'an, Naobanai Jesus aipan kawana'ati. Na'iki Naobanai Jesus wuru'u kazowautapa'oraz wananaa. ¹⁴Pama'ozakan ida'an Tominkaru kadishita-kidan Naobanai Jesus mawaka-karu di'iki, na'iki ukadishita-kidan nii kapam waunao mawaka-karu di'iki pama'ozakan ida'an.

¹⁵Mishi, unao uaitapanii unanaa zaamatanpa'o Christ nanaa di'iti. Ukau'an aonaa turuu ōzaamatan Christ nanaa na'iki ōbauda'apatanuz kaminshu'u-shoroaba nanaa di'iti. Aonaa turuu, aonaa masakauda'u! ¹⁶Aonaa mooko uaitapan pidan kiaapa'oraz kaminshu'u-shoroaba, ubauda'apatinan otuma wuru'u? Usaadinpan kawan Tominkaru kaaritan ida'a, ukian, "Daonai-ora kiaapan dono zun, wuru'u daonaiora na'iki zun bauda'apa'o kawanu'o inanaa." ¹⁷Mazan pidan zaamatina'oraz Naobanai Jesus di'iti, uruu ubauda'apatinan utuma wuru'u panyukunuu ii.

¹⁸Mana'a ukaminshu'uinpa'ana'a. Ipai ba'oran aimakaan oii kida'o pidan sha'apatanii, aonaa usha'apatan unanaa. Mazan pidan kiaapa'oraz aonaa pamin-mazidan mani, usha'apatan aimakaan dikauda'o manawun pananaa ati wuru'u. ¹⁹Mishi, unao uaitapanii unanaa Kaimana'o Doronaa mashaapakizi wuru'u. Uruu mashaapa'oraz unao ida'a na'iki uruu Tominkaru taaniaz unao ati. Ukau'an unao aonaa turuu usha'apainpan uaipan kawana'ati, mazan Tominkaru idiwau unao, ²⁰usha'apanum kau'an Tominkaru toriini'i naa unao. Ukau'an, ipai aimakaan usha'apatanii unanaa kida ida'an aida-kida kizi na'apam ukonaukii-kidan Tominkaru.

Kakinaorii kaudaiaruinao na'iki kaudaiaroinao ati'o

7 ¹Aizii, ōkowaadan nii na'apam ōdi'itinpan tawuru kida dau'ana'a upishaanuz ōgaru, usaadaniaz ukaaritan ida'a. Mishi kaimana'o wuru'u daonaiora mashaapan an maudaiaro-daun. ²Mazan ukaina'an idi iriba manawun kaminshu'uinapa-karu, marii daonaiora mazidan na'iki ukiaapan soo paudaiaro. Zuna na'apa kapam. Marii omazidan na'iki okiaainpan soo paudaiaru tuma. ³Na'iki daonaiora, aonaa kizi umaaiapakan paudaiaro oaipan an uruu, usha'apanum kau'an odaiaru uruu. Zuna na'apa kapam, aonaa kizi omaaiapakan paudaiaru uaipan an oroo, usha'apanum kau'an udaiaro oroo. ⁴Na'iki aonaa paba'orani'o mani okazowautapan pananaa, mazan odaiaru wuru'u kazowautapa'o onanaa kapam. Na'apa kapam daonaiora, aonaa paba'orani'o mani ukazowautapan pananaa, mazan udaiaru wuru'u kazowautapa'o unanaa kapam. ⁵Mana'a umaraina'ana'a unanaa udaiaru ai oo udaiaro ai. Soo mishi unyukunuu na'apa kidaakan an, uruu aonaa kizi ukiaapaakan na'apauda'um kamoo sodi karikaonan, uruu turuu kizi utaan amazada utoriinapa-tin-kinnaa nii. Mazan udauna'an, turua'a naa koshan ukiaapaakan. Aonaa kizi Satan tiwaa-kidapan unao, usha'apanum kau'an unao mazidainao aonaa uka'iitan utuudan unyukunuu tomunu'iki manawun ukiaapaakan ai. ⁶Mazan kaiwuru'u ōna'apanuz, aonaa ōtaan mani kakinaorii wuru'u aonaa kizi ukiaapaakan na'apauda'um kamoo karikaonan. ⁷Tuukii zii mani ukai-manan ō'ati ipai unao mishidainao mashaapan an paba'oran, ōgaru kawan. Mazan Tominkaru taa pabi'i mishidainao ati ika'iita-kinnaa nii pamashaapan

mazida'o pidan nii, na'iki ba'orainao mishidainao ati utaa ika'iita-kinaa nii pamashaapan paba'oran, aonaa imazidan.

⁸ Aizii, ôparada'azon wunao ati'i, aona'oraz naa ikaudaiarun oo ikaudaiairon, na'iki zunnao ati mawakainauznaa idaiarunao. Kaimana'o wuru'u umashaapanuz uba'oran, ôgaru kawan. ⁹ Mazan aonaan an uka'iitan udadaradapan unyukunuu zun ai oo daonaiaora ai, ukau'an kaiman pa'an umazidan koshan, una'azootapan ai zun oo daonaiaora tuukii manawun.

¹⁰ Aizii, ôparadan unao ati mishidainao mazidainaouznaa. (Wuru'u kakinaorii aonaa ôgaru di'iki'o mani, mazan Naobanai Jesus di'iki'o pa'an wuru'u kakinaoriiz.) Ôparadan unao daiaroinao ati, mana'a pumuuda'ana'a pudaiaru. ¹¹ Mazan pumuudan an pudaiaru, ukau'an puba'orantina'a naa pumashaapa, oo puaipan an pumashaapan pidan mazida'o nii, pukiwa pudaiaru di'iti powa'a iti, pukaimanaaka utuma koshan. Na'iki ôparadan unao daiaruinao ati kapam, mana'a pumuuda'ana'a pudaiaro.

¹² Aizii, ôparadan unao baokoinao mishidainao ati, mazidainaouz pidan mamishida-ka'o tuma, (wuru'u kakinaorii ôgaru di'iki'o, aonaa Naobanai Jesus di'iki'o mani). Na'ia'oram unao daonaioranao mazida'o zun tuma aona'oraz omishidan Jesus, na'iki pakawan oaipan pamashaapan pumin-mazidan nii, aonaa pumuuda'ana'a oroo. ¹³ Na'iki pugaru zun mishidapa'o Jesus, mazida'o daonaiaora tuma aona'oraz umishidan Jesus, na'iki pakawan uaipan pamashaapan pumin-mazidan nii, aonaa pumuuda'ana'a uruu. ¹⁴ Usha'apanum kau'an wuru'u daonaiaora aona'oraz umishidan Jesus, kaiman Tominkaru saabaan uruu ubauda'apatinan ida'an paudaiaro di'iti, mishidapa'oraz Jesus. Na'iki zun aona'oraz omishidan Jesus, kaiman Tominkaru saabaan oroo obauda'apatinan ida'an paudaiaru di'iti, mishidapa'oraz Jesus. Aonaan an mani umishiin Tominkaru saabaan kaiman pudaiaro, oo pudaiaru aona'oraz zii umishidan, unao dainao aonaa mani Tominkaru saabaan kaiman pa'ati. Mazan umishiin idi, kaiman Tominkaru saabaan unao dainao kapam. ¹⁵ Mazan wuru'u pidan aona'oraz umishidapan oo omishidapan Jesus muuda'azon an pamin-mazidan mishidapa'oraz Jesus, marii umakon oo omakon. Na'apa'o sha'apan an, pidan mishidapa'oraz, aona'a naa powa'a uruu oo oroo mashaapan mazida'o pidan nii. Mazan Tominkaru zaamatan waunao mishidainaouz Jesus, wamashaapa-kizi konaukii na'iki kaiman ipai pidannao tuma. ¹⁶ Panaadon unao daiaroinao mishidapainaouz Jesus, unao ida'ana'o nii udaiarunao mishidan Jesus, na'apa unao kawan. Na'apa kapam unao daiaruinao, mishidapainaouz Jesus, panaadon unao ida'ana'o nii udaiaronao mishidan Jesus na'apa unao kawan.

Umashaapa uwa'atin dono'o kawan Tominkaru ida'ati

¹⁷ Di'oraz kakinaorii ôtaanii ba'oran mishidainao ati ba'oran wiizai iainao kidaz. Marii ipai unao mashaapan pakawan wuru'u mashaapa-karu kaduz ida'a Naobanai Tominkaru muuda-kiziz pugaru, uzaamatan ua'ia'oraz pugaru mishidapa'o nii Jesus. ¹⁸ Kaikapa'o ati'o kaiwuru'u ôkianuz: Aizii pidan choota-kariwaiz^j Jewnao kakinaorinaa kawana'ati, Tominkaru zaamatan

^j 7:18 choota-kariwaiz: Putukapa 'chootin-karu' daua'o, kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

ua'ii uruu, aonaa kizi utiwaan papana'adan pachoota-kaoaz. Na'apa kapam, Tominkaru zaamatan dono pidan aona'oraz uchoota-kao Jewnao kakinaorinaa kawana'ati, aonaa kizi'i naa uaipan pachoota-kao. ¹⁹Usha'apanum kau'an aonaa umanawunu'o aimaakan mani wuru'u pidan choota-kaoaz oo aonaa uchoota-kao. Mazan kanom pa'an umanawunu'o nii, washa'apatan pa'an aimaakan kida Tominkaru aipaniaz washa'apatan. ²⁰Ukau'an ipai unao, pakawan una'a, umashaapauzonuz kaduz ida'a, Tominkaru zaamatan ua'ia'oraz unao mishidapainao nii Jesus.

²¹Aizii pugaru torii-kariwai poitorui* nii Tominkaru zaamatan ua'ii pugaru, mana'a putaapada'ana'a pupoitoruitapa-kaoaz kasharutapan punyukunuu. Mazan na'apainim an pidan toria'oraz pugaru kian pu'ati, "aizii turua'a naa pumakon," pumako'o naa, uruu aonaa kizi pupoitoruitapa-kao. ²²Pugaru poi-toruitapa-kariwaiz Tominkaru zaamatan ua'ii pugaru, na'apa'o pugaru pidan kawan muuda-kariwaiz naa upoitoruitapa-kao ai, usha'apanum kau'an Naobanai Jesus muudin-kidani'i naa pugaru oia'o poitoruitapan ai. Aizii pugaru na'apa kapam, aona'oraz pidan torian papoitoru nii Tominkaru zaamatan ua'ii pugaru, mazan aizii Christ poitoru'u naa pa'an pugaru. ²³Unao Tominkaru toriini'i naa. Ukau'an mana'a naa upoitoruitapa-kidina'ana'a pidannao ati. ²⁴Ömin-mishidannao, pakawan umashaapa na'apa Tominkaru zaamatan di'iki'o kawan unao, mishidapainao nii Jesus.

Pidannao aona'oraz zii ikaudaiarun oo ikaudaiaron

²⁵Aizii, ôparadan nii wuru dau'ana'a upishaanuzu pidannao dau'an aona'oraz zii ikaudaiarun oo ikaudaiaron. Aonaa Naobanai Jesus taan kakinaorii uruu dau'an. Mazan Naobanai Jesus, dobata ukaminka'utan ôgaru, ukau'an ômishida unao turuu umishidan ôparadan. Uruu idi kaikapa'a ôdi'itinpan kaimana'o aimaakan dau'an unao sha'apatan ni'o. ²⁶Amazada dadaradinan idi'i naa kai, ô'itiiman powa'a zii ukaimanan pa'an mishidainao, aona'oraz zii ikaudaiaron oo ikaudaiarun mashaapan paba'oran. ²⁷Mazan aizii pugaru kaina'a'ora'a naa pudaiaro, aonaa pudorota'ana'a na'apam kizi pumuudan oroo. Aizii aonaan an zii pudaiaro nii, aonaa pudorota'ana'a pudaiaro nii. ²⁸Mazan aizii putoman an punyukunuu na'iki pumazidan naa, aonaa oia'o mani wuru'u pusha'apataniaz. Na'iki zun aona'oraz zii okaudaiarun, oتمان panyukunuu na'iki omazidan naa, aonaa oia'o mani wuru'u osha'apataniaz. Mazan wuru'u pidannao kaudaiaruinao oo kaudaiaroinao, îbaiaapan nii dadara'o mashaapa-karu na'iki kasha'ora kida'a aimaakan kai'oraz mashaapakaru ida'a, na'iki aonaa ôaipan ubaiaapan na'apa kida'oraz aimaakan.

²⁹Ömin-mishidannao, ôaipan uaitapan wuru dau'ana'a. Wururu'u wamashaapanuz kai di'oraz amazada ida'a, aona'o ni'i naa utomunu'ikin, uruu uikodan naa patokon. Uruu idi'o ôkian daonaioranao ati kaudaiaroinaouz: Aonaa utaapada'ana'a ukaudaiaronuz awautapan udi'itinpan usha'apata'azon ai kaudin-kizai Naobanai Jesus ati. ³⁰Na'iki na'apa kapam unao mishidainao zaadinainaouz, aonaa udi'itinpa'ana'a tuukia'a naa manawun ukasha'oran dau'u. Na'iki unao mishidainao konaukii-tinainaouz, aonaa udi'itinpa'ana'a soo ukonaukiitinan dau'u

karikaonan. Na'apa kapam unao mishidainao toriainauz aimakaan kida, aonaa udi'itinp'a'ana'a tuukia'a naa manawun usha'apauz kida dau'u. ³¹Na'iki unao mishidainao sha'apaapainauz aimakaan kida pamashaapa-kinaa nii wuru amazada ida'a'a, aonaa udi'itinp'a'ana'a tuukia'a naa manawun usha'apaapaniaz kida dau'u. Usha'apanum kau'an wuru'u mashaapa-karu kaduz di'oraz amazada ida'a kai, na'iki ipai aimakaan kida pidan sha'apaapaniaz pamashaapa-kinaa nii da'a'a, kadimana'o ni'i naa uikodan patokon.

³²Aonaa òaipan udi'itinp'an tuukia'a naa manawun na'apam kizi umashaa-pan. Daonaiora aona'oraz zii udaiaro nii, unyukunuu pasha'apatan dau'an kaudin-kizai Naobanai Jesus ati, uaipan pasha'apatinan Tominkaru aipan kawana'ati. ³³Mazan daonaiora mazida'oraz, unyukunuu pasha'apatan dau'an aimakaan kida imashaapa-kinaa nii di'oraz amazada ida'a, usha'apanum kau'an uaipan idi pataapan paudaiaro kaiman. ³⁴Uruu idi dya'utam udi'itinp'an, uaipan pasha'apatinan Naobanai aipan kawana'ati, mazan ukonaukii-kida'azon paudaiaro kapam. Na'apa kapam, zun mawaka'oraz naa odaiaru oo zun aona'oraz zii odaiaru nii, onyukunuu tuukii osha'apatan dau'an kaudin-kizai Tominkaru ati. Oaipan ipai aimakaan pasha'apatanii pananaa ida'an na'iki padi'itinp'an ida'an Tominkaru ati pa'idiwara. Mazan zun mazida'oraz, odi'itinp'an pasha'apatan dau'an aimakaan kida imashaapa-kinaa nii, usha'apanum kau'an oaipan idi pasha'apatan aimakaan kida paudaiaru nyukunuu kawana'ati. ³⁵Òkianuz unao ati kaikapa'a, òkaminka'uta-kinaa ni'o unao, udi'itapa kizi kanom kaimana'o aimakaan usha'apatan nii. Aonaa òtiwaan mani òtaan kakinaorii u'ati wuru'u. Mishi'oraiman òkaminka'uta'azon unao umashaapa-kizi kaiman, Naobanai pidanannao mashaapan aiapa-kao kawana'ati. Uruu turuu kizi usha'apatan kaudin-kizai soo Naobanai Jesus ati karikaonan, na'iki aonaa kizi udi'itinp'an usha'apatan dau'u ba'oran aimakaan.

³⁶Mazan aizii dii mani pugaru kaina'a zun pudaiaro ni'o, maskonnao-tinp'ora'a naa, na'iki tuukii puaipan oroo, pudi'itinp'an soo pumazidan dau'u otuma. Ukau'an turuu pamazidan, na'iki aonaa oia'o mani wuru'u. ³⁷Mazan aizii putoman punyukunuu aona'o nii pukaudaiaron, na'iki aonaa pidan dyuudan ida'ana'o mani wuru'u pusha'apatanz aimakaan, na'iki puka'iita pudadaradan punyukunuu puaipan ai zun, kaimana'o aimakaan wuru'u pusha'apataniaz. ³⁸Ukau'an wuru'u pidan mazida'oraz paudaiaro ni'o tuma, kaimana'o aimakaan wuru'u usha'apataniaz, na'iki pidan aona'oraz ukau-daiaron, aimakaan powa'a'o zii ukaimanan wuru'u usha'apataniaz.

Zunnao mishidainao, mawakainauz naa ìdaiarunao

³⁹Aizii zun bauta'apatina'o paudaiaru di'iti ukakupan pu'u. Mazan odaiaru mawakan an, turuu omazidan na'ia'oram pidan tuma oaiapanii. Mazan marii omazidan pidan mishida'o tuma. ⁴⁰Mazan ògaru òdi'itinp'an, powa'a'o nii zii pa'an ukaimanan omashaapan an paba'oran, aonaa okaudaiarun koshan. Mazan ò'itiiman kaiman pa'an unao abatan na'apam òkian, usha'apanum kau'an Tominkaru Doronaa kazowautapanii ògaru, unao kawan.

Uzai dunaa taa-kao toma-kariwai tominkarunao ati

8 ¹Aizii òdako'atin nii upishaanuz, waunao mishidainao nikan daua'oraz dunai, wuru'u taa-kariwaiz toma-kariwai tominkarunao ati. Waaitapa

ipai waunao ida'a kaina'a aitapa-karu. Aitapa-karu toman waunao atadinapa, mazan wakamarainapanun ida'an wama'ozakadan nii wamin-mishidannao pa'an. ²Pidan zauda-kida'oraz paaitapa aimakaan dobata manawun, aona'o zii uaitapan aimakaan wuru'u. ³Mazan mishi, Tominkaru aitapa pa'an pidan marainpa'oraz paugaru.

⁴Ukau'an, kaikapa'a ôkianu'u dunai nika-kao dau'an, taa-kariwaiz toma-kariwai tominkarunao ati: waaitapa aimakaan toma-kariwaiz tominkarunao nii, aonaa mishi'o Tominkaru mani wuru'u, mazan waaitapa kaina'a baula'apa Tominkaru pa'an. ⁵Mishi, ukaina'an pu'u aimakaan kida dakota-kariwaiz tominkarunao nii aokazi ii, oo imi'i baara'a, (na'iki kaina'a iriba pidan dakotani tominkarunao nii na'iki naobanainao nii), ⁶waunao ati kaina'a baula'apa Tominkaru karikaonan, waDarû. Uruu toma'oraz ipai aimakaan kida, na'iki wamashaapan uruu ati'o. Na'iki kaina'a baula'apa Naobanai karikaonan, Jesus Christ. Ipai aimakaan kida toma-kao uruu ida'ana'o pa'idiwara, na'iki wamashaapan uruu ida'ana'o.

⁷Mazan aonaa ipai mani pidannao aitapan, aonaa kakupa'o mani wuru'u toma-kariwaiz tominkarunao. Pabi'i pidannao naudina'ora'a naa i'ati pamishidan wuru'u toma-kariwaiz tominkarunao na'iki itaapan idyaun kakupainao nii. Ukau'an inikan dono dunai, pakawan idi'tinpan udau'u, taa-kariwai kawan toma-kariwai tominkaru ati. Uruu idi aonaa iabatan kaiman panyukunuu ii, iabatan i'isha'apata aimakaan oia'o. ⁸Mazan wanikan dono wanyukunui, aona'o nii umaonapadan waunao Tominkaru ida'ati. Aizii aonaan dono wanikanuz, aonaa uawutapadan Tominkaru nyukunuu kaimanan wa'ati. Na'iki wanikan dono kapamaz, aonaa utoman waunao kaiman powa'a zii Tominkaru ati.

⁹Mazan pabi'i kida unao, uaitapa aonaa sha'apa'o mani wuru'u dunai nika-kao taa-kariwaiz toma-kariwai tominkarunao ati. Mazan uaitapin pa'i, aonaa kizi uwaota-kidan umin-mishidan aona'oraz zii umishidan ma'ozaka, unikan ida'an wuru'u wanyukunui unao kawan. ¹⁰Aizii dii mani pumin-mishidan aona'oraz zii umishidan ma'ozaka, utukapan uaroopan tominkarunao dapunaa ii, uruu idi una'apatan panyukunuu, unikan naa dunai taa-kariwaiz tominkarunao ati, ukian pu'u panyukunuu ii "oia'o wuru'u ôsha'apataniaz."

¹¹Ukau'an, pugaru aitapan ida'an aonaa kakupa'o mani wuru'u toma-kariwaiz tominkarunao, pupataka'uin-kidan pumin-mishidan aona'oraz zii umishidan ma'ozaka, uruu ati'oraz kapam Christ mawakan. ¹²Ukau'an pu'orian wuru'u, pusha'apata-kidan ida'an pumin-mishidan ati aimakaan uzaua-kidaniaz panyukunuu ii, aonaa kaimana'o mani. Na'iki na'apa'o ida'an, oia'o aimakaan wuru'u pusha'apataniaz Christ ati. ¹³Ukau'an, ôwaota-kidan an ômin-mishidan oia'o di'iti ônikan ida'an dunai, aona'o nii ônikauzon dunai powa'a.

Aimaakan kida turua'o apostle zaamatan na'iki sha'apatan

9 ¹Ôgaru turuu ôsha'apainpan ôaipan kawana'ati. Apostle wuru'u ôgaru, usha'apanum kau'an ôtukapanii Jesus wanaobanaa, na'iki ôkaudinan idi'o uruu ati wuru'u unao mishidanuz Naobanai Jesus. ²Baokoinao pidannao mataapakan pu'u ôgaru apostle nii, mazan unao uaitapa apostle pa'an wuru'u ôgaruz. Na'iki unao mishidapanuz Naobanai Jesus, uruu kainaabata'o kaimanaiman apostle wuru'u ôgaruz, Naobanai Jesus ati.

³ Aizii pidannao dakoopan dono ôgaru ôkaudinan dau'an apostle nii, kaika-pa'a ôdako'atin idyaun: ⁴ Waunao turuu wana'an unao tuma udapu'u na'iki wanikan kapam uwanyukunuu baokopa utuma. ⁵ Waunao turuu wana'akan kapam wadaiaronao mishidainauz, watuma wamakon dono ba'oran wiizai iti kida, na'apa ba'oran apostlenao kawan, na'iki Naobanai Jesus inawuzunao kawan, na'iki Peter kawan. ⁶ Oo Barnabas na'iki ôgaru'o nii sha'a karikaonan kaudin waikoda-kinaa nii wapuraatan, watorii-kinaa nii wawanyukunuu?

⁷ Aonaa na'ia'oram soldyaa kaudina'o pawiiizi ati kawinipinaatan pawanyukunuu papuraatan idi. Na'iki aonaa na'ia'oram pidan paowa'oraz grape baawu, madizookan papaoriba grape aka. Na'iki aonaa na'ia'oram pidan ka'uza'o kaznizonao oo tapi'iza idi matuzakan pa'uza dunuu.

⁸ Wuru'u kuwai kida ôkainaabata-kinaaz na'apa'oram ati'o ôkian pidan-nao aitananii kida, mazan aonaa pidan mani karikaonan wuru'u di'itinpa'o-raz na'apa. Kakinaorii na'apa ukian kapam. ⁹ Wuru'u Kakinaorii Tominkaru taaniaz Moses ati kian, "Aonaa puwatudapa'ana'a tapi'iza dako poroom aka udakazaapa-kida-kao dono u'ati."⁷ Aizii Tominkaru na'apanuz, aonaa tapi'iza dau'ana'o mani karikaonan. ¹⁰ Mazan una'apanuz waunao dau'ana'o na'iki usaada-kao waunao dikin ia'o. Usha'apanum kau'an pidan kawiiiziipa'oraz na'iki pidan karaodapa'oraz paoribai aka, iaitapa panyukunuu ii îka'idiwai-nan nii kapam wuru'u paoribai aka idi.

¹¹ Wakowaadanuz Kaimana'o Kuwai unao ati, uruu wapaopan kawanu'o paoribai uuda wuru'u. Ukau'an turuu wapishaan unao taan wawanyukunuu nii. ¹² Aizii baokoinao turuu îpishaan unao kaminka'utan idyaun, îkowaadapan idi Kaimana'o Kuwai, waunao aitaniiiman, turuu manawun wapishaan ukaminka'utan waunao.

Mishi waunao turua'o padamata wapishaan aimaakan kida unao ai, wakowaadapan idi kaimana'o kuwai. Mazan waunao, watuuda wabaiaapan ipai sha'apa'oram aimaakan kida, upu'u aonaa wapishaan aimaakan kida u'ai. Uruu aonaa kizi washa'apatan aimaakan awauta'o nii pidan umishidan ai Kaimana'o Kuwai, Christ daua'oraz. ¹³ Mishi unao, uaitapanii pidannao kaudinainauz Tominkaru Dapu ii, îikodan pawanyukunuu nii pakaudinan ida'an na'ii. Na'iki faadaanao kaudinainauz altar, uzai kawaodapa-kizinao di'ii, îikodan panikan nii dunai idi wuru di'iki'i, uzai pidannao na'akaniaz pataan nii Tominkaru ati na'ii. ¹⁴ Ukau'an na'apa'o kapam Naobanai Jesus kian pidan kowaadapa'oraz Kaimana'o Kuwai, marii kizi pidannao abatainaouz ukuwaa taan uwanyukunuu nii.

¹⁵ Mazan ôgaru, turua'o padamata ôpishaan ôwanyukunuu nii ôkowaadapan idi kaimana'o kuwai, upu'u aonaa na'apainim ôpishaan utaan aimaakan ô'ati. Aizii ôsaadanuz unao ati, aonaa ôaipan idi'o mani usakadan naa utaan aimaakan kida ô'ati. Kaiman zii pa'an ô'ati ômawakan an, aonaa ôkazata-kidan ô'atadinapanuz, ômazaamatakanuz ôkakuwaapan winipinaa. ¹⁶ Upu'u zii ôkowaadapan dono Kaimana'o Kuwai, aonaa turuu ôatadinpan uruu ida'an, usha'apanum kau'an ôgaru, Tominkaru dyuudanii kowaadapa'o nii Kaimana'o Kuwai. Na'iki aonaan an ôkowaadan wuru'u Kaimana'o Kuwai, upataka'utan nii ôgaru. ¹⁷ Ôkakuwaapan an mani kaimana'o kuwai dau'u

ōaipan ati karikaonan, ōpishaa mani pidannao kawinipinaatan ōgaru. Mazan ōkowaadapanuz kaimana'o kuwai aonaa ōaipan ati'o mani, uruu idi'o pa'an ōsha'apatan kaudin-kizai Tominkaru taaniaz ōsha'apatan nii. ¹⁸ Ukau'an kanom ōwinipinaa nii? Soo wuru'u ōkowaadapanuz kaimana'o kuwai, na'iki aonaa ōdakotan uwinipinaa. Una'apan idi'o aonaa ōpishauzon aimakaan taa-ka'o ō'ati, ōkowaadapan dono Kaimana'o Kuwai ōturuuan pu'u ōpishaan.

¹⁹ Aonaan pu'u pidan poitoru mani ōgaru, mazan upu'u ōtaapinan ipai pidan poitoru kawan. Uruu turuu kizi ōka'liitan kawana'ati ōna'apatan iriba pidannao nyukunuu imishida kizi Jesus Christ. ²⁰ Ōkaudinano dono Jewnao bii an, na'apa ōmashaapan Jew kawan, turuu kizi ōna'apatan inyukunuu imishida kizi Jesus Christ. Na'iki ōgaru pidannao tuman dono, da'anainaouzn-aa Jewnao kakinaorinaa, ōgaru na'apa kapam inao kawan, ōizo'ati wuru'u kakinaorii iizo'atipaniaz, turuu kizi ōna'apatan inyukunuu imishida kizi Jesus Christ, aonaan pu'a'aa naa padamata ōtaapan uruu kakinaorii. ²¹ Aizii ōgaru Gentilenao tuman dono, mataapa-kainaouz Jewnao kakinaorinaa, ōgaru na'apa kapam ōmashaapan Gentile kawan, turuu kizi ōna'apatan inyukunuu imishida kizi Jesus Christ. Mazan aonaa ōkian mani kaiwuru'u aonaa ōizo'a-tin Tominkaru kakinaori. Mishi'oraiman, ōgaru, ōizo'ati Christ kakinaori. ²² Ōgaru mishidainao tuman dono, aona'oraz imishidapan ma'ozaka, na'apa kapam ōtaapinan inao kawan, turuu kizi ōma'ozakadan imishidapan powa'a zii Jesus Christ. Ōkowaadapan dono kaimana'o kuwai ipai sha'apa'oram kaduz pidannao ati, na'apa ōtiwaan ōtaapinan ipai inao kawan. Uruu na'apa'o ida'an turuu kizi ōkaminka'utan pabi'i idyaun imishida kizi Christ. ²³ Ōsha'apatan ipai na'apa kida'oraz aimakaan, pidannao abata kizi Kaimana'o Kuwai. Uruu baokopa kizi mishidainao tuma ōka'iidiwainan kaiman kida'o aimakaan idi, Tominkaru kowaadaniaz pataan nii mishidainao ati.

²⁴ Unao, uaitapanii dimatin-karu dono ipai pidannao dimainao ni'oraz tiwaakan padimaban ida'an, mazan bauda'apa'o nii pidan inao bii iki'o winian nii, na'iki uzaamatan taa'azoo-kariwaiz aimakaan uwinian idi pa'an. Ukau'an na'apa kizi kapam unao pidan dimaba'o kawan, uzaamata kizi Tominkaru taa'azooniaz aimakaan.

²⁵ Ipai pidannao dimainao ni'oraz iſha'apatinan soo patominapa-kida-ka'o kawana'ati. Aizii wuru'u iſha'apatanuz na'apa kida'oraz aimakaan, ſaipan idi aimakaan taa-ka'o pa'ati, aona'o ni'oraz una'an karikaonan. Mazan waunao mishidainao, washa'apatinan watominapa-kida-ka'o kawana'ati waaipan idi aimakaan taa-ka'o wa'ati karikaonanu'o ni'oraz una'an pa'an. ²⁶ Uruu idi'o ōdimaan sariapa ōdima-kizi tokon iti. Na'iki ōgaru, na'apa pidan kawan makinao-tina'oraz tiniaaka-karu ida'an, aona'oraz udobaa-kidan patinikan pamin-tiniaakan. ²⁷ Ōgaru ōtominapa-kida ōnanaa sha'apata'o nii aimakaan sakitapa'o, na'apa pidan tominapa-kidan kawan pananaa pasha'apatan ida'an dadara kida'o aimakaan dimatin-karu ua'ii. Mishi, ōgaru ōkowaadapani'i naa kaimana'o kuwai baokoinao ati. Aizii aonaan an ōmashaapan wuru kawana'ati'i kaimana'o kuwai ōkowaadapaniaz, aona'o nii Tominkaru taan ō'ati utaa'azooniaz.

Wakakinao-ka'o toma-kariwai tominkarunao ai

10 ¹ Ōmin-mishidannao, ōaipan unyukunuan aimakaan kida sha'apa'o-raz da'i wadokozu-daunnao ati, da'anpainaouz Moses. Tominkaru

na'akapan ĩnao padyuudan ida'an isha'iz kazannaatapa'o nii ĩdyaun. Ipai ĩnao taraukan Red Sea pakidiba ida'an.^m ²Ipai ĩnao chikaawunuinan Moses pidanannao nii, wuru ida'ana'a ĩmakonuz isha'iz waranu an na'iki ĩtaraukan ida'an paran. ³Ipai ĩnao, ĩnika wanyukunui Tominkaru taaniaz ĩ'ati aokazi iki.ⁿ ⁴Na'iki ipai ĩnao, ĩtuza kapam wunu Tominkaru taaniaz ĩ'ati kuba di'iki. ĩtuzan wuru'u kuba di'iki Tominkaru aidaniaz ĩ'ati, ĩchi'ikapa-kizi mapidantaka'o amazada di'ii'aka. Aizii wuru'u kubaz, uruu Christ wuru'u.^o ⁵Tominkaru sha'apatan pu'u ĩ'ati na'apa kida'o aimaakan, upu'u zii ipai zaa wadokozu-daunnao, aonaa ĩsha'apatinan Tominkaru nyukunuu kawana'ati. Uruu idi ĩmawakan ipai mapidantaka'o amazada baara ii aka.^p

⁶Aizii ipai di'oraz aimaakan kida sha'apanuz, watominapa-kinaa ni'o wuru'u. Na'iki wakakinaorinaa ni'o, aonaa kizi wana'azootapan oia'o aimaakan kida na'apa ĩnao kawan.^q ⁷Mana'a watominkaruniitapa'ana'a toma-kariwai tominkarunao, pabi'i kida'o wadokozu-daunnao kawan. Usaadinpan kawan ĩdau'an Tominkaru kaaritan ida'a. Ukian, "Wuru'u pidannao aroopan naa na'iki ĩtuzapan naa, na'iki udauna'an ĩkonaupan naa madoronaa-daun."^r ⁸Mana'a wakaminshu'uinpa'ana'a na'iki aonaa wakiainpa'ana'a ba'oran minmazidan tuma, pabi'i kida ĩnao sha'apatauzonii kawan. Uruu idi Tominkaru to'oran ĩ'ati na'iki 23,000 ĩmawakan bauda'apa'o kamoo ida'a.^s ⁹Mana'a watiwaa-kidapa'ana'a Naobanai Tominkaru,^t pabi'i kida'o wadokozu-daunnao tiwaa-kidapauzon kawan uruu. Uruu idi Naobanai Tominkaru to'oran ĩ'ati na'iki uzowian ĩdyaun, udyuudan ida'an kowazaznao aroa'o nii ĩdyaun.^u ¹⁰Na'iki aonaa ukashada'ana'a na'apam Tominkaru taapan unao, pabi'i kida ĩnao na'apauzon kawan. Uruu idi Tominkaru dyuudan pa'angelin zowian ĩdyaun.^v

¹¹Aizii ipai di'oraz aimaakan kida sha'apanuz ĩ'ati, uruu tukapa-kida'o nii kanom turuu sha'apan wa'ati, washa'apatan an aimaakan oii kida'o ĩnao sha'apatan kawan. Na'iki usaada-kao kakinaowa'o nii waunao, aonaa kizi washa'apatan na'apa kida'o aimaakan, usha'apanum kau'an waunao wamashaapan maonapa'ora'a naa amazada katokon-tina'azon ida'ati.

¹²Ukau'an, na'ia'oram pidan itiiman ma'ozaka'o pamishidapan, marii uzau-dinpan, usha'apanum kau'an aonaan an uzau-dinpan, uwaotinan nii oia'o.

¹³Aizii na'apainim an putiwaa-kidapa-kao aimaakan oia'o dau'ati, punyuku-nuitapa baokoinao pidannao na'apa'o kapam ĩtiwaa-kidapa-kao. Mazan Tominkaru mishi'o utaapan paparadan papidanannao ati. Aona'o nii utaapadan putiwaa-kidapa-kao tuukia'a naa manawun, pumaka'itakan ai. Aizii wuru dono'o putiwaa-kidapa-kaoaz, Tominkaru toman nii pugaru ma'ozaka, uruu turua'o nii putuudan putiwaa-kidapa-kaoaz na'iki aona'o nii putaainan oia'o ati.

¹⁴Ukau'an ōmin-mishidannao, ōmarainapaniinao, mana'a utominkarunii-tapa'ana'a toma-kariwai tominkarunao. ¹⁵Ōparadan unao ati, ōparadan kawan aitaipainainao pidannao ati. Ukau'an udi'itapa kizi na'apa'oram kaiwuru'u

m 10:1 Exodus 13:21-22; Exodus 14:22-29 **n** 10:3 Exodus 16:35 **o** 10:4 Exodus 17:6; Numbers 20:11 **p** 10:5 Numbers 14:29-30 **q** 10:6 Numbers 11:4 **r** 10:7 Exodus 32:6
s 10:8 Numbers 25:1-18 **t** 10:9 Ba'oran kaarita di'ii kida usaada-kao Christ kii.
u 10:9 Numbers 21:5-6 **v** 10:10 Numbers 16:41-49

ōparadanuz u'ati. ¹⁶ Watuzan dono wine wuru'u watoriinapa-kidaniaz Tominkaru ati, wanyukunuitapan dono'oraz Jesus mawakan wa'ati, baokopa waunao mishidainao, wabauda'apatinan Christ tuma uizain ida'an. Na'iki wanikan dono bread wadushowaniaz, baokopa waka'iidiwainan Christ nanaa idi.^w ¹⁷ Wanikan ida'an wuru'u bauda'apa'oraz bread di'iki, ipai waunao wairiban pu'u padamata, baokopa wabauda'apatinan wamin-mishidannao tuma na'iki Christ tuma.

¹⁸ Aushaa udi'itapa mooko tawuru'u Israelitena. Ibauda'apatinan, inikan ida'an dunai, uzai zowii-kariwai di'iki'o, taa-kariwaiz altar paawa'a Tominkaru ati.^x ¹⁹ Aonaa ōkian mani kaiwuru'u, wuru'u wanyukunui taa-kariwaiz toma-kariwai tominkaru ati powa'a'o zii pa'an umanawunun ba'oran wanyukunui ai. Na'iki aonaa ōkian mani kaiwuru'u, toma-kariwaiz tominkaru mishi'o ukakupan. ²⁰ Mazan ōkian, wuru'u pidannao tominkarunitapainaoz toma-kariwai, izowian pa'uzanao na'iki itaanuzu oia'o doronainao ati'o karikaonan, aonaa Tominkaru ati'o mani. Na'iki aonaa ōaipan unao bauda'apatinan oia'o doronainao tuma.^y ²¹ Aonaa turuu utuzan wine wuru'u koopo di'iki, unyukunuitapa-kinaaz Naobanai Jesus mawakan, uaidakinaa nii ubauda'apatinpan Naobanai Jesus tuma, na'iki utuzan kapam wine ba'oran koopo di'iki, uaida-kinaa nii ubauda'apatinpan oia'o doronainao tuma. Na'iki aonaa turuu unikan bread, Naobanai Jesus mawakan nyukunuitapa-kinao ni'oraz, na'iki unikan kapam wuru'u wanyukunui oia'o doronainao ati'oraz utaa-ka. ²² Washa'apatan an na'apa'o aimakaan wakishauzidan nii Tominkaru, uruu uto'oran nii wa'ati. Waunao aonaa wama'ozakan u'ai.^z

²³ Pabi'i unao kian, "Ōgaru kashaapa-kaō ōsha'apatan kanom karikaonan ōaiapanii." Mishi'o wuru'u, mazan aonaa ipai mani aimakaan washa'apatanii kaimanan wa'ati. Pabi'i unao kian, "Ōgaru kashaapa-kaō ōsha'apatan kanom karikaonan ōaiapanii." Mishi'o wuru'u, mazan aonaa ipai mani aimakaan washa'apatanii ma'ozakadan baokoinao mishidainao.^a ²⁴ Ukau'an, aonaa kizi na'ia'oram pidan di'itapan na'iki sha'apatan aimakaan paaiapanii karikaonan. Mishi'oraiman, udi'itapa na'iki usha'apata aimakaan kaminka'uta'o nii ba'oran mishidainao.

²⁵ Turuu punikan sha'apa'oram karikaonan dunai putoriinii dunai selliapa-kizinao iki. Aonaa pupishaa'ana'a na'iki'oram wuru'u dunaiz. ²⁶ Usha'apanum kau'an, Tominkaru paradan saadinpa'oraz kian, "Imi'i baara na'iki ipai aimakaan kida na'a'oraz Tominkaru idiwau."^b

²⁷ Aizii dii mani pidan mamishida-ka'o na'akan pugaru, aroopa'ana'o nii, pumako pumako'ozon an. Na'iki punika kanom karikaonan umaokodanii pu'ati. Aonaa pupishaa'ana'a na'iki'oram uikodan wuru'u wanyukunuiz.

²⁸ Mazan na'ia'oram pidan kian an pu'ati, "Di'oraz wanyukunui taa-kariwai toma-kariwai tominkarunao ati." Ukau'an aonaa punika'ana'azu, na'iki na'apa'o ida'an, aona'o nii pusha'apatan aimakaan pana'iti'o wuru'u pidan nyukunuu ai. ²⁹ Pugaru panaadon pukian punyukunuu ii, aonaa sha'apa'o mani wuru'u unika-kaō, mazan wuru'u ba'oran pidanaz, panaadon ukian panyukunuu ii, aonaa kaimana'o mani wuru'u na'apa'o nika-kaō.

w 10:16 Matthew 26:26-28; Mark 14:22-24; Luke 22:19-20 x 10:18 Leviticus 7:6

y 10:20 Deuteronomy 32:17 z 10:22 Deuteronomy 32:21 a 10:23 1 Corinthians 6:12

b 10:26 Psalm 24:1

Ukau'an pidan mishida'o pishaan nii, "Na'apam aizii, na'iki kandii nii mooko aonaa ôtaapada-kao ôsha'apatinan ônyukunuu kian kawana'ati, ba'oran pidan kian idi panyukunuu ii aonaa kaimana'o mani wuru'u?"³⁰ "Kaiman pugaru," ôkian an Tominkaru ati ôwanyukunuu dikin ii, kandii nii mooko ba'oran pidan kian ôdau'an ôsha'apatan oia'o ônikan idiz?

³¹Ukau'an, puaroopan dono oo putuzan dono, oo kanom karikaonan pusha'apatan, pusha'apata kiziz pukonaukii-kida-kinaa nii Tominkaru umanawunun. ³²Aonaa pusha'apata'ana'a aimakaan waota-kida'o nii na'ia'o-ram pidan uizo'atipan ai Tominkaru. Panaadon wuru'u pidanaz, uruu Jew, oo uruu aonaa Jew mani, oo uruu mishidapa'o Tominkaru. ³³Ôgaru na'apa ôtiwainan, ôtiwaa ôsha'apatan aimakaan pidannao nyukunuu kaiman-kinaa nii, aonaa ôkasharuta-kinaa nii mani înyukunuu. Ôgaru, aonaa ôdi'itapan ôsha'apatan aimakaan ô'ati karikaonan. Mazan ôdi'itapan ôsha'apatan aimakaan ôkaminka'uta-kinaa nii iriba baokoinao pidannao, uruu ida'an kizi ôkaminka'utan înao îmishida kizi Jesus na'iki îkazannaatin kizi.

11

¹Uda'an ôkaduz na'apa ôda'anan kawan Christ kaduz.

Zunnao shibatan daua'o pazowau

²Tuukii ôkonaukii-kidan unao, usha'apanum kau'an karikaonan unyukunuitapan ôgaru, na'iki usha'apatinan idi ôdobata-kidaniaz kakinaorii kida kawana'ati. ³Mazan ôaipan uaitapan Christ kazowautapa'o daonaiaora. Na'iki daonaiaora kazowautapa'o paudaiaro, na'iki Tominkaru kazowautapa'o Christ. ⁴Ukau'an daonaiaora shibatapa'o pazowau patoriinpan dono Tominkaru ati, oo pakowaadapan dono Tominkaru paradan baokopatin-karu dono choochi ii, kakiba'azonna'o wuru'u usha'apataniaz Christ ati, wuru'u pazowaunaaz.

⁵Na'iki zun, aona'oraz oshibatapan pazowau patoriinpan dono Tominkaru ati, oo pakowaadapan dono Tominkaru paradan baokopatin-karu dono choochi ii, kakiba'azonna'o wuru'u osha'apataniaz paudaiaru ati, wuru'u pazowaunaaz. Oroo na'apa'o zun kawan ziida-kariwaiz ozowauda. ⁶Aonaan an zun shibatan pazowau, marii ozowauda dukuta-kao. Mazan ukakiba'azonnan idi zun ati wuru'u pazowaud dukuta-kao, oo pazowaud ziida-kao, ukau'an marii oshibatapan pazowau.

⁷Daonaiaora aonaa kanom nii uaiapa-kao ushibatan pazowau, usha'apanum kau'an Tominkaru toman daonaiaora paugaru kawan. Na'iki daonaiaora ida'a Tominkaru umanawunun tukapa-kao. Mazan zun, oroo ida'a daonaiaora umanawunun tukapa-kao. ⁸Usha'apanum kau'an daonaiaora, aonaa utoma-kao zun di'iki, mazan zun toma-kao daonaiaora di'iki. ⁹Na'iki daonaiaora, aonaa utoma-kao zun ati, mazan zun toma-kao daonaiaora ati'o. ¹⁰Ukau'an, marii zun shibatan pazowau, otukapa-kida-kinaa nii paudaiaru kazowautapan paugaru, usha'apanum kau'an kaina'a kapam angelnao awunuutapan.

¹¹Mazan waunao mishidainao, wamashaapanuz bauta'apatinapa Naobanai Jesus ida'an, aonaa turuu zun sha'apainpan pa'ida'a karikaonan, na'iki daonaiaora aonaa turuu usha'apainpan pa'ida'a karikaonan. ¹²Mishi zun toma-kao kawan daonaiaora di'iki, na'apa kapam daonaiaora shakatan zun di'iki. Mazan ipai îdayaun Tominkaru di'iki'o pa'an.

¹³Unao, udi'itapa di'oraz aimakaan: Kaimana'o mani wuru'u zun toriipapanuz Tominkaru ati, aonaa oshibatapan pazowau baokopatin-karu dono

choochi ii? ¹⁴ Kainaabatanapa'o na'apa'oram pidan kaduz toma-kao, ukau'an daonaiora kadizo-tinpan an, kakiba'azonna'o aimaakan wuru'u. ¹⁵ Mazan zun dizo dawua'oraz, uruu aimaakan konaunama'o wuru'u. Usha'apanum kau'an odizo dawua'oraz taa-kao, ozowau shibarinaa ni'o. ¹⁶ Mazan na'ia'o-ram pidan kashadaakapa'azo'o wuru dau'ana'a, aonaa na'apam okian powa'a, soo kaikapa'a: Aonaa waunao oo ba'oran mishidapainao Tominkaru taapan ba'oran kaduz kakinaorii wuru aia'a, ibaokopatinan dono pachoochin ii kida.

Naobanai Jesus mawakan nyukunuitapa-kinao

(*Matthew 26:26-29; Mark 14:22-25; Luke 22:14-20*)

¹⁷ Aizii di'i okakinaota'azoonuzu unao, aonaa okonaukii-kidan unao. Usha'apanum kau'an ubaokopatinan dono uchoochiapa-kizi ii, soo ukaziwan na'iki ukasha'oradan karikaonan umin-mishidannao nyukunuu. Aonaa usha'apatan aimaakan kaimana'o. ¹⁸ Kiwiitapa okia'azon, ukowaada-kao o'ati kaina'a buutaaka-karu unao bii an uchoochiipan dono, na'iki omishida zaa kaiwuru'u kuwaiz. ¹⁹ Mazan mishi, wuru'u buutaaka-karuz unao bii an, uruu ida'an turuu pidannao aitapa-kao mishi'oraz pa'an isha'apatan aimaakan sakitapa Tominkaru aipan kawana'ati.

²⁰ Aizii uaroopa'anan dono baokopa, unyukunuitapa'anan Naobanai Jesus mawakan, aonaa mishi'o mani utaapanuzu umanawunu'o nii. ²¹ Usha'apanum kau'an, aroapa-karu dono, pabi'i kida unao kiwiita'akan naa na'iki uaroopa'akan naa wanyukunui dau'u,^c aonaa uzaudapan umin-mishidannao. Uruu idi ba'orainao zamazi idyaun, baokoinao po'idi idyaun. ²² Aonaa mooko udapu nii uaroapa-kizi nii na'iki utuza-kizi nii? Oo kaimana'o sha'a u'ati wuru'u utaapanuz madiwautapa-ka'o nii Tominkaru pidannao, na'iki uba'azootin-kidan umin-mishidannao wuru'u pataka'utinainaoz? Na'apam uaipan okian u'ati? Upu'u sha'a okonaukii-kida unao? Ogaru aonaa okonaukii-kidan unao, usha'apatan idi na'apa'o!

²³ Wurulu kakinaorii odobata-kidaniaz unao ati, uruu kakinaorii Naobanai Jesus taaniaz o'ati. Tawuru aiwaka'ana'a Naobanai Jesus zaamata-kida-kao ua'ii patarubanao ati, uzaamatan bread, ²⁴ na'iki utoriinpan Tominkaru ati udau'an. Udauna'an udushoonuzu, na'iki ukian, "Aizii di'i onanaa taa-kariwai unao dikin ii. Na'apa pa'i usha'apata unyukunuitapa-kinaa nii omawakauzon." ²⁵ Iaroopan dauna'an, na'apa kapam Jesus zaamata'akan koopo kaina'a'oraz wine na'a, na'iki ukian, "Di'oraz wine koopo ida'a'oraz, kainaabata'o mishi'o nii Tominkaru sha'apatan pa'ina'o pasha'apata'azooniaz pidannao ati^d oizain ida'an. Na'iki na'apainim dono utuzanuzu, unyukunuitapa omawakauzon." ²⁶ Aizii karikaonan unikan kawana'ati di'oraz bread, na'iki utuzan wine di'oraz koopo di'iki, ukowaadapan Naobanai Jesus mawakan daua'o wuru'u, atii ukaawan powaa ati.

²⁷ Ukau'an, na'ia'oram pidan nikan dono bread na'iki utuzan wine, aonaan pu'u udi'itapan panyukunuu ii aimaakan umanawunu'o wuru'u Naobanai

c 11:21 Uruu dono mishidainao aroopauzon baokopa wanyukunui dau'u ina'akaniaz kida, inikan nii kapam poroom-ba'i na'iki ituzan nii wine inyukunuitapa-kinaa nii Naobanai Jesus mawakan. **d 11:25** Tominkaru sha'apatan pa'ina'o pasha'apata'azooniaz pidannao ati: uruu dakota-kao Pa'ina'o Covenant. Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii, 'covenant' waranu'u.

Jesus mawakanuz, oia'o wuru'u usha'apataniaz, usha'apanum kau'an aonaa utaapan umanawunu'o nii wuru'u Naobanai Jesus mawakanuz. ²⁸Ukau'an, marii uawunuutinan kaimanaiman unyukunuu ii kiwiitapa zii, udauna'an turuu unikan wuru'u bread, na'iki utuzan wine wuru'u koopo ida'a'oraz. ²⁹Aizii aonaan an udi'itapan unyukunuu ii kanom wuru'u Naobanai nanaa kainaabatapanii, ukau'an unikan dono wuru'u bread na'iki utuzan dono wine, Tominkaru pataka'utan nii unao. ³⁰Uruu idi'o iriba unao karinaan na'iki ukapatin, na'iki pabi'i kida umin-mishidannao mawakan. ³¹Mazan waawunuutinan an kaimanaiman wanyukunuu ii kiwiitapa zii, aonaa kandii nii Tominkaru pataka'utan waunao. ³²Mazan Naobanai Tominkaru pataka'utan dono waunao, ukakinaotan waunao wuru'u, aonaa kizi wakaboota-kao pataka'utin-kizai iti pidannao tuma mamishida-kainaouz Tominkaru.

³³Uruu idi ōmin-mishidannao, ubaokopatinan dono, uaroopa'anan wuru'u wanyukunui dau'u, unyukunuitapa'anan Naobanai Jesus mawakan, uzaudapaaka zii uaroopa kizi baokopa umin-mishidannao tuma. ³⁴Aizii na'ia'oram unao zamazin an, unika'aka uwanyukunuu udapu ii zii. Uruu aonaa kizi Tominkaru pataka'utan unao ubaokopatinan dono.

Aizii upishaaniaz ba'oran aimaakan kida dau'an, ōsakitapadan niizu ōkaawan dono.

Kaimana'o Doronaa taanii waka'iita-kinaa wakaudinan

12 ¹Aizii ōmin-mishidannao, ōparada'azon tawuru dau'ana'a Kaimana'o Doronaa taanii kidaz, waka'iita-kinaa nii washa'apatan kaudin-kizai Tominkaru ati. Ōaipan uaitapan aimaakan mishi'o udau'an. ²Unao, uaitapanii na'apam da'i umashaapauzon aonaan pu'u zii umishidan Tominkaru. Unao pozawatapa-kida-kariwai da'i, utominkaruniitapan ida'an toma-kariwai tominkarunao, aona'oraz ikakupan. ³Ukau'an, ōaipan uaitapan aonaa na'ia'oram pidan Tominkaru Doronaa kazowautapanii ka'iitan padakoopan Jesus, na'iki aonaa na'ia'oram pidan ka'iitan pakian “Jesus uruu Naobanai,” soo Kaimana'o Doronaa^e kazowautapan ida'an uruu.

⁴Kaina'a pabi'inaaka Kaimana'o Doronaa taanii pidan ka'iita-kinaa pasha'apatan kaudin-kizai, mazan uruu Kaimana'o Doronaa wuru'u taa'oraz ipai ḭdyaun. ⁵Kaina'a pabi'inaaka kida na'apam pidannao kaudinan, mazan bauda'apa'o Naobanai Tominkaru ati'o wuru'u kaudin-karuz. ⁶Na'iki ipai waunao pabi'inaaka kida washa'apatan kaudin-kizai, mazan uruu bauda'apa'oraz Tominkaru kaudina'oraz wa'ida'an na'iki ukaminka'utan waunao ipai aimaakan washa'apatanii ida'a.

⁷Aizii Kaimana'o Doronaa taanuzu ma'ozaka-kina'i wa'ati, waka'iita-kinaa ni'o washa'apatan kaudin-kizai, uruu turuu kizi wakaminka'utan wamin-mishidannao. ⁸Bauda'apa pidan ati, Kaimana'o Doronaa taa uka'iita-kinaa nii pataan kaimana'o kakinaorii aitapaaba-karu ida'an. Ba'oran ati, utaa uaitapa-kinaa nii dadara'o kuwai Tominkaru di'iki'o. ⁹Ba'oran ati, Kaimana'o Doronaa taa umanawunu'o mishida-karu. Na'iki ba'oran pidan ati, uruu Kaimana'o Doronaa koshan taa'o uka'iita-kinaa nii pakakudan karinainao pidannao. ¹⁰Ba'oran ati, Kaimana'o Doronaa taa uka'iita-kinaa nii pasha'apatan

e 12:3 Kaimana'o Doronaa: uruu Tominkaru Doronaa kapam.

umanawunu'o aimaakan kida. Na'iki ba'oran pidan ati, utaa uka'iita-kinaa nii pakowaadan kuwai Tominkaru di'iki'o. Na'iki ba'oran ati, utaa uaitapakinanaa nii wuru'u kuwaiz Tominkaru Doronaa di'iki'o oo ba'oran doronai di'iki'o karikaonan. Upu'u ba'oran ati, Kaimana'o Doronaa taa uka'iita-kinaa nii paparadan pana'a'o parada-karu ida'an, aona'oraz kanom aitapan. Na'iki ba'oran ati, Kaimana'o Doronaa taa uka'iita-kinaa nii pakowaadan na'apa'oram wuru'u kii-karu pana'a'oraz parada-karu ida'an. ¹¹ Mazan uruu bauda'apa Kaimana'o Doronaa wuru'u sha'apata'oraz ipai di'oraz aimaakan kida; paaipan kawana'ati utaan pidannao ati ika'iita-kinaa nii pasha'apatan kaudin-kizai Tominkaru ati.

Bauda'apa'o nanai mazan iriba'o usha'apauzin kida

¹² Waunao bauda'apa'o wananaa, utoma-kao pu'u padamata pabi'inaaka'o wananaa sha'apauzin idi kida. Na'apa'o kapam Christ bauda'apa'o unanaa, na'iki waunao wuru'u unanaa sha'apauzin kidaz. ¹³ Pabi'i kida waunao Jewnao, na'iki baokoinao Gentilenao. Pabi'i kida waunao poitoruinao, na'iki ba'orainao aonaa poitoruinao mani. Mazan ipai waunao chikaawunuukariwai bauda'apa'o nanai di'iti, uruu bauda'apa'oraz Kaimana'o Doronaa ida'an, na'iki ipai waunao ati taa-kao wuru'u Kaimana'o Doronaa wanyukunu it.

¹⁴ Wurulu pidan nanaa iriba'o usha'apauzin. ¹⁵ Aizii dii mani kidibai kian an, "Ōgaru aonaa ka'ui mani, aonaa ōzaamatinpan nanai ida'ati." Ukian pu'u padamata na'apa, mazan upu'u aonaa na'apam umazaamatinapakan nanai ida'ati. ¹⁶ Na'iki tainii kian an mani, "Ōgaru aonaa awunui mani, aonaa ōzaamatinpan nanai ida'ati." Ukian pu'u padamata na'apa, mazan upu'u aonaa na'apam umazaamatinapakan nanai ida'ati. ¹⁷ Aizii ipai mani pidan nanaa, soo pidan awun karikaonan, aonaa na'apam uabatan aimaakan. Na'iki ipai mani pidan nanaa, soo pidan tain karikaonan, aonaa na'apam udamaan aimaakan. ¹⁸ Mazan wananaa kaina'a iriba usha'apauzin kida, na'iki Tominkaru muudan ipai wuru'u wananaa sha'apauzin kidaz paaiapa-kizi ida'a pa'an. ¹⁹ Pidana nanaa sha'apauzin bauda'apan an mani karikaonan, aonaa mani pidan nanaa nii. ²⁰ Pidana nanaa kaina'a iriba usha'apauzin kida, mazan pidan nanaa bauda'apa.

²¹ Ukau'an, waawun, aonaa turuu ukian waka'u ati, "Aonaa ōaipan pugaru!" Na'iki wazowau, aonaa turuu ukian wakidiba ati, "Aonaa ōaipan pugaru!" ²² Mishi'oraiman, tuukii pa'an waaipan wananaa sha'apauzin kida kapatioraz kawan itukapa-kao. ²³ Na'iki wananaa sha'apauzin kida wataapaniaz awutapa'o nii imanawunun, inao mishi'oraiman wataapanii kaimana'o ida'an manawun. Na'iki wuru'u wananaa sha'apauzin kidaz aona'oraz waaipan utukapa-kao, kaiman wakakamichantan, ²⁴ mazan ba'oran wananaa sha'apauzin kida, aonaa wataapan na'apa wataapan kawan wananaa sha'apauzin kida awutapa'oraz imanawunun. Tominkaru baokopatan ipai wananaa sha'apauzin kida, uruu wananaa sha'apauzin kida aona'oraz imanawunun, inao pa'an kaimana'o ida'ana'oraz manawun wataapan. ²⁵ Ukau'an, na'apa'o ida'an kizi aonaa buutaaka-karu nii wananaa ida'a, mazan ipai kizi pana'a kida'oraz wananaa sha'apauzin kida patumaaka itaapaakan. ²⁶ Bauda'apa'o wananaa sha'apauzin kaziwan an, ipai ba'oran wananaa sha'apauzin kida

kaziwan kapam. Na'iki bauda'apa'o wananaa sha'apauzin konaukii-kida-kao an, ipai ba'oran wananaa sha'apauzin kida konaukian utuma.

²⁷Aizii ipai unao Christ nanaa wuru'u, na'iki unanaa sha'apauzin kida wuru'u ipai unao. ²⁸Na'iki Tominkaru choochin ida'a, wuru'u upidananaouz: kiwiitapa uzaamata pidannao apostlenao nii, udauna'an prophetnao nii, udauna'an tiichaanao nii. Udauna'an pidannao sha'apatainao nii umana-wun kida'o aimakaan. Ba'orainao pidannao kakudapauzonao nii karinainao pidannao; ba'orainao pidannao kaminka'uupauzonao; ba'orainao kazowautapainao nii pamin-mishidannao; ba'orainao pidannao ka'iita'o nii paparadan pana'a'o parada-karu ida'an aona'oraz pidan aitapan. ²⁹Ukau'an aonaa ipai'o mani pidan zaamata-kao apostlenao nii, oo prophetnao nii, oo tiichaanao nii. Aonaa ipai mani pidan ka'iitan pasha'apatan umanawun kida'o aimakaan. ³⁰Aonaa ipai mani pidan ka'iitan pakakudan karinainao pidannao. Aonaa ipai mani pidan ka'iitan paparadan pana'a'o parada-karu ida'an aona'oraz pidan aitapan. Aonaa ipai mani pidan ka'iitan pakowaadan na'apa'oram wuru'u kii-karu pana'a'oraz parada-karu ida'an. ³¹Ukau'an utaa unyukunu di'oraz kaiman kida'o aimakaan dau'ati, uma'ozakada-kinaa nii umin-mishidannao.

Mazan aizii otukapa-kidan nii aimakaan unao ati powa'a'o zii pa'an umanawunun ipai ba'oran kida ai.

Kamarainpan-karu

13 ¹Ōaitapan pu'u mani ōparadan ipai sha'apa'oram kaduz pidannao paradan ida'an, na'iki angelnao paradan ida'an, mazan aonaan an kamarainpan-karu nii ō'ida'a, ōparadan ikoda'o nii tinin dara-daraapa-kao kawanu'o karikaonan. ²Na'iki ōka'iitan pu'u mani ōkakuwaapan Tominkaru di'iki'o kuwai dau'u, na'iki ōaitapan pu'u mani ipai dadara kida'o kuwai Tominkaru di'iki'o, na'iki ōaitapan pu'u mani mishi'o kuwai kida Tomin-karu di'iki'o aona'oraz pidan aitapan, na'iki mishida-karu kaina'an pu'u mani ō'ida'a, ōka'iita-kinaa nii ōzikadan midukuo kida, mazan aonaan an kamarainpan-karu nii ō'ida'a, madiwautapa-ka'o karikaonan wuru'u ōgaruz. ³Ōtaan pu'u mani ipai ōsha'apauz pataka'utinainao ati, na'iki ōkashaapan pu'u mani ōkawaoda-kao ōkakupan pu'u, mazan aonaan an kamarainpan-karu nii ō'ida'a, madiwautapa-ka'o wuru'u ōsha'apatanuz na'apa kida'oraz aimakaan.

⁴Pidan kamarainpanu'o, utuuda panyukunuu pato'oran ai pairibannao ati, na'iki uruu kamunanba'o; aonaa ukishauzin, aonaa u'atadinpan, aonaa utaapinpan umanawunu'o nii pasha'apatanii ida'an. ⁵Pidan kamarainpanu'o, aonaa umaniinawiikatinan pairibannao ati. Aonaa udi'itapan pasha'apatan aimakaan soo pa'ati karikaonan. Aonaa uto'ora'akauzon kadiman. Aonaa unyukunuitapan aimakaan dikauda'o sha'apata-kao pa'ati. ⁶Pidan kamarainpanu'o, aonaa ukonaukii-kidan aimakaan oia'o sha'apata-kao, mazan ukonaukii-kida pa'an aimakaan mishi'o na'iki sakitapa'o usha'apata-kao. ⁷Pidan kamarainpanu'o, aonaa ukashadinan pabaiatinan pu'u. Na'iki karikaonan umishidapan pairiban sha'apatan kaimana'o aimakaan. Na'iki uaitapa pairiban sha'apatan nii aimakaan kaimana'o. Na'iki aonaa na'apainim ukashadinan aimakaan dikauda'o sha'apan pu'u pa'ati.

⁸Kamarainpan-karu, aonaa na'apainim ukatokonon. Mazan wuru'u taa-kariwaiz pidan ka'iita-kinaa nii pakowaadapan Tominkaru di'iki'o kuwai, na'iki wuru'u taa-kariwaiz pidan ka'iita-kinaa nii paparadan parada-karu ida'an aona'oraz pidan aitapan, na'iki wuru'u taa-kariwaiz pidan aitapa-kinaa nii, ipai'o nii ikatokon-tinan. ⁹Wuru'u aitapa-karu taa-kariwaiz wa'ati, na'iki waka'iitanuz wakowaadan Tominkaru kuwaa, masakauda'u'o karikaonan, aonaa ipai'o mani wuru'u. ¹⁰Mazan diina'iti'i, aitapa-karu taa-kao dono'o naa wa'ati, waaitapa-kinaa nii ipai aimaakan, wuru'u masakauda'u sodi'oraz waaitapan, aona'o ni'i naa powa'a uaiapa-kao.

¹¹Ōkoraidaonaan dono zii da'i, ōparadan na'iki ōdi'itinpan koraidaonaa di'itinpan kawan. Mazan aizii wuru'u ōdyaupainiz naa, aona'a naa powa'a ōdi'itinpan na'iki ōparadan koraidaonaa kawan. ¹²Kai waaitapanuz Tominkaru dau'u, na'apa'o watukapan kawan wadikin ishazaba wanamari ida'a wuru'u, mazan diina'iti'i watukapan nii Tominkaru pa'an. Aimaakan ōaitapanii kai masakauda'u sodi'o karikaonan. Mazan diina'iti'i ōaitapan nii ipai aimaakan kaimanaiman, Tominkaru aitapan kawan ōgaru kaimanaiman.

¹³Aizii di'i kaina'a idikinauda'u aimaakan karikaonanuo nii ina'an: mishida-karu, na'iki waaitapanuz mishi'o nii Tominkaru sha'apatan kaimana'o aimaakan wa'ati, na'iki kamarainpan-karu. Mazan umanawunu'oraz manawun, uruu wuru'u kamarainpan-karuz.

Kadakotin-karu Kaimana'o Doronaa taanii kida dau'u

14 ¹Ukau'an utaa unyukunuu tuukii manawun kamarainpan-karu dau'ati. Na'iki tuukii kapam utaa unyukunuu wuru dau'ati'i Kaimana'o Doronaa taaniaz pidan ka'iita-kinaa pasha'apatan kaudin-kizai. Tuukii manawun utaa unyukunuu wuru dau'ati'i, uka'iita-kinaa nii ukowaadan Tominkaru di'iki'o kuwai. ²Usha'apanum kau'an pidan parada'oraz pana'a'o parada-karu ida'an, aona'oraz kanom aitapan, Tominkaru ati'o wuru'u uparadanuz, aonaa pidannao ati'o mani, usha'apanum kau'an aonaa na'ia'oram pidan aitapan na'apa'oram ukian. Kaimana'o Doronaa ma'ozakan ida'an ukowaadan aimaakan mishi kida'o, mazan aona'o nii kanom aitapan. ³Mazan pidan kowaadapa'oraz Tominkaru di'iki'o kuwai pidannao aitapanii parada-karu ida'an, ukaminka'utan pa'an pamin-mishidannao, uma'o-zakadan inyukunuu, na'iki ukonaukiitan idyaun ibaiatinan bii'i. ⁴Ukau'an pidan parada'oraz pana'a'o parada-karu ida'an, aona'oraz kanom aitapan, soo pa'ida'a karikaonan uma'ozakadinan. Mazan pidan kowaadapa'oraz Tominkaru di'iki'o kuwai, pidannao aitapanii parada-karu ida'an, uma'ozakadan pa'an na'iki ukaminka'utan baokopa pamin-mishidannao.

⁵Ōnaudapa mani ipai unao paradan pana'a'o parada-karu ida'an, aona'oraz kanom aitapan. Mazan tuukii pa'an ōaipan unao kowaadan Tominkaru di'iki'o kuwai pidannao aitapanii parada-karu ida'an. Usha'apanum kau'an pidan kowaadapa'oraz Tominkaru di'iki'o kuwai, powa'a umanawunun pidan parada'oraz ai pana'a'o parada-karu ida'an, aona'oraz kanom aitapan. Soo mishi pidan kaina'an an kowaada'o nii na'apa'oram wuru'u kii-karuz, uruu na'apa'o ida'an mishidapainao ma'ozakada-kao nii.

⁶Ōmin-mishidannao, aizii dii mani ōkaawan u'ida'ati, ōparadan u'ati pana'a'o parada-karu ida'an, aona'oraz kanom aitapan, na'apam nii dii

ōkaminka'utan na'iki ōma'ozakadan unao? Mazan aizii dii mani ōkaawan u'ida'ati ōna'akan kuwai Tominkaru aitapa-kidanii ō'ati, oo ōtominapa-kidan unao Tominkaru paradan dau'u, mishi na'apa'o ida'an ōkaminka'utan nii na'iki ōma'ozakadan nii pa'an unao. ⁷Aushaa udi'itapa mooko kuwudii oo shamoro,^f aona'o nii pidannao aitapan sha'apa'oram uaran wuru'u tau-kariwaiz, soo utau-kao an kaimanaiman. ⁸Na'iki kuwudii poota-kao an, aonaan an uaran kainaaban, aona'o nii na'apam soldyaanao min-ziiwan mizaataaka-karu dau'ati. ⁹Ukau'an na'apa'o nii pukakuwaapan an pana'a'o parada-karu ida'an. Aona'o nii pidannao aitapan kanom dau'a'o wuru'u pukakuwaapanuz. Ukau'an pukakuwaapan amazada ati'o karikaonan. ¹⁰Kaina'a iriba pana'a kida'o parada-karu da'a'a imi'i baara'a, na'iki ipai wuru'u parada-karu kidaz, kaina'a pidannao aitapa'o paparadanuz. ¹¹Mazan ōmaaitapakan an pidan paradan, tawarai wuru'u ōgaruz u'ati, na'iki uruu tawarai kapam ō'ati. ¹²Unao, uaipan idi tuukii manawun wuru'u Kaimana'o Doronaa taanii kidaz pidan ka'iita-kinaaz pasha'apatan kaudin-kizai, ukau'an utaa unyukunuu powa'a zii wuru kida dau'ati'i, uma'ozakada-kinaa ni'oraz umin-mishidannao.

¹³Ukau'an pidan parada'oraz pana'a'o parada-karu ida'an, aona'oraz kanom aitapan, marii upishaan Tominkaru paaitapa-kinaa nii pakowaadan na'apa'oram wuru'u pakianuz. ¹⁴Ōtoriinpan an pana'a'o parada-karu ida'an aona'oraz kanom aitapan, mishi ōdoronaa ida'ana'o karikaonan ōtoriinapanuz, mazan aonaa ōaitapan na'apa'oram wuru'u ōkian. ¹⁵Ukau'an, na'apam dii ōsha'apatinan? Ōtoriinpan nii pana'a'o parada-karu ida'an aona'oraz kanom aitapan, na'iki ōtoriinpan nii ōaitapanii parada-karu ida'an kapam. Ōkunuitan nii pana'a'o parada-karu ida'an, aona'oraz kanom aitapan, na'iki ōkunuitan nii ōaitapanii parada-karu ida'an kapam. ¹⁶Pukonaukii-kidan an Tominkaru putoriinpan ida'an pana'a'o parada-karu ida'an, aona'oraz kanom aitapan, aonaa na'apam pidannao kian “na'apa mishizi,” wuru'u dau'ati'i putoriinapanuz, imaaitapakan idi na'apa'oram pukian. ¹⁷Pukonaukii-kidan pu'u padamata Tominkaru kaimana'o putoriinpan ida'an, mazan aonaa putoriinapanuz ma'ozakadauan wuru'u pidannao abatapainauz putoriinpan.

¹⁸“Kaiman,” ōkian Tominkaru ati, ōaitapan idi ōparadan powa'a zii unao ai pana'a'o parada-karu ida'an, aona'oraz kanom aitapan. ¹⁹Mazan mishidapainao baokopatinpan dono pachoochin ii, kaiman zii pa'an ō'ati ōparadan an baka'iauda'u sodi parada-karu pidannao aitapanii ida'an, ōtominapa-kidakinaa nii ōmin-mishidannao, ōparadan ai dobata'a naa manawun parada-karu ida'an aona'oraz pidan aitapan.

²⁰Ōmin-mishidannao, aonaa udi'itinpa'ana'a koraiziannao di'itinpan kawan. Na'iki na'apa kizi pa'an unao pa'ishizoinao kawan, aona'oraz ĩaitapan oia'o. Mazan udi'itinapa kizi pidan dyaupai'o di'itinpan kawan. ²¹Kaina'a usaadinpan Tominkaru kaaritan ida'a, ukian,

“Ōparadan nii ōpidanannao ati

ba'oran kaduz parada-karu kida ida'an,

na'iki ōparadan nii i'ati

ba'oran kaduz pidannao paradan ida'an.

f 14:7 shamoro: Putukapa kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

Mazan una'apan pu'u,
aona'o nii ïmishidan ôgaru.”²²
Naobanai kian.

²² Ukau'an, utukapa aizii, wuru'u pidan paradanuz pana'a'o parada-karu ida'an aona'oraz kanom aitapan, tukapa-kida'o nii Tominkaru ma'ozakan pidannao ati aona'oraz ïmishidan Christ. Aonaa mishidainao Christ ati'o mani wuru'u parada-karuz pana'a'o parada-karu ida'an. Mazan Tominkaru di'iki'o kuwai kowaadapa-kaoaz, mishidainao ati'o pa'an, aonaa pidannao mamishida-kainao ati'o mani.

²³ Aizii dii mani, ipai unao mishidapainao baokopatinan uchoochiipan dono, na'iki wuru'u pidannao aitapainaoz paparadan pana'a'o parada-karu ida'an aona'oraz kanom aitapan, ïparadan naa, na'iki kaina'a pabi'i mishidainao kaawan aona'oraz ïaitapan pana'a'oraz parada-karu, oo pidannao mamishida-kainao kaawan unao choochiipan ida'ati. Aizii ïabatan idi unao paradan na'apa'o parada-karu ida'an, “Madoronaa-ziiwa wunaou'u,” ïkian nii unao dau'an. ²⁴ Mazan ipai unao ukowaadapan an Tominkaru di'iki'o kuwai, wuru'u pidannao mamishida-kainaoz na'iki wuru'u mishidainao, aona'oraz ïaitapan pana'a'o parada-karu, aizii ïabatan idi na'iki ïaitapan idi unao kuwaa, ïnyukunu pishaata-kao nii pa'oian kida dau'an. Wuru'u kuwai ïabataniaz tukapa-kidan nii na'apa'oram ïkaduz. ²⁵ Na'iki aimakaan kida ïdizapaniaz panyukunu ii, ipai'o nii uaitapa-kida-kao. Uruu idi ïkodoru'ukan nii na'iki ïtorinpan nii Tominkaru ati, ïkian nii, “Mishi'o, kaina'a Tominkaru da'a'a unao tuma!”

Sha'apatin-karu sakitapa baokopatin-karu dono choochi ii

²⁶ Kaikapa'o ati'o kaiwuru'u ôkianuz ômin-mishidannao: Aizii ubaokopatinan dono uchoochin ii, marii ukaiwaan wuru'u Kaimana'o Doronaa taaniaz uka'iita-kinaa nii usha'apatan kaudin-kizai. Kaina'a'o nii pidannao kunuita'o nii, ba'orainao tominapa-kidan unao, ba'orainao kowaadapan kuwai Tomin-karu aitapa-kidaniaz ï'ati, ba'orainao paradan pana'a'o parada-karu ida'an aona'oraz kanom aitapan, na'iki ba'orainao, marii ïkowaadan na'apa'oram wuru'u ïkianuz. Marii ipai aimakaan sha'apata-kariwaiz, ma'ozakada'o nii ipai mishidapainao. ²⁷ Aizii pidannao parada'azo'o pana'a'o parada-karu ida'an, aona'oraz kanom aitapan, soo dya'utam oo idikinauda'u pidannao paradan taapada-kao, aonaa powa'a zii mani wuru aia'a. ïparadan dono, marii ïparadan bauta'apa kida. Aizii ba'oran pidan, marii ukowaadan na'apa'oram wuru'u ïkianuz. ²⁸ Mazan aonaan an pidan nii aitapa'o pakowaadan na'apa'oram wuru'u ïkianuz, pidannao paradainaoz pana'a'o parada-karu ida'an aona'oraz kanom aitapan, aonaa kizi ïparadan. Marii ïparadan pa'ida'a na'iki Tominkaru ati.

²⁹ Marii dya'utam oo idikinauda'u pidannao kowaadapan Tominkaru aitapa-kidaniaz kuwai, na'iki ba'orainao, marii ïabatapan na'iki ïdi'itapan wuru'u kuwai, mishi'o wuru'u kuwai Tominkaru di'iki'o oo aonaa. ³⁰ Mazan na'ia'oram an pidan abatapa'oraz na'ii, Tominkaru aitapa-kidan an aimakaan u'ati, marii wuru'u pidan kakuwaapatina'oraz mashaadan, turuu kizi pidan

abatapa'oraz kowaadan Tominkaru aitapa-kidaniaz aimaakan u'ati. ³¹ Marii bauda'apa pidan paradan kiwiin, udauna'an ba'oran paradan udawu'ati. Na'apa ipai abatapainauz tominpan nii na'iki ma'ozakada-kao nii. ³² Pidan-nao kowaadapa'o Tominkaru di'iki'o kuwai, turua'o ĭzaudapan ba'oran ipaian paparadan, udauna'an uruu, turuu uparadan naa kapam. ³³ Usha'apanum kau'an Tominkaru, aonaa uaipan washa'apatan aimaakan na'apam karikao-nan wabaokopatinan dono choochi ii, mazan uaipan ipai aimaakan sha'a-pata-kao kaiman pa'an.

Ukau'an, marii kizi zunnao mashaa ĭdyaun ubaokopatinan dono uchoochin ii. ³⁴ Na'apa ipai Tominkaru pidanannao sha'apainpan kawan ĭbaokopatinan dono pachoochin di'ii kida, aonaa zunnao taapada-kao ĭparadan. Jewnao kakinaorinaa kian kawana'ati, aonaa kizi ikazowautapan baokopatin-karu. ³⁵ ĭaitapa'azon an aimaakan dau'an, marii ĭpishaan paudaiarunao padapu ii. Usha'apanum kau'an kakiba'azonna'o wuru'u zun paradan baokopatin-karu dono.

³⁶ Unao Corinth sannao itiiman Tominkaru Paradan wa'atin soo unao di'iki'o na'iki unao ati'o karikaonan? ³⁷ Na'iki na'ia'oram pidan dakotina'o kowaadapa'o nii Tominkaru di'iki'o kuwai, oo Kaimana'o Doronaa taanii u'ati uka'iita-kinaa nii pasha'apatan kaudin-kizai, marii uaitapan wuru'u ōsaada-nii kidaz unao ati, Naobanai Jesus kakinaori wuru'u. ³⁸ Mazan aonaan an utaan panyukunuu ati wuru'u kakinaoriiz, marina'a uruu.

³⁹ Ukau'an ōmin-mishidannao, utaa unyukunuu tuukii ukowaadapan dau'ati Tominkaru di'iki'o kuwai. Mazan aonaa umashaata'ana'a umin-mishidannao paradan pana'a'o parada-karu ida'an aona'oraz kanom aitanan. ⁴⁰ Marii ipai aimaakan sha'apata-kao kaimana'o ida'an na'iki sakitapa'o ida'an.

Kaimana'o kuwai Christ kadishitan dau'a'o

15 ¹ Aizii ōmin-mishidannao, ōnyukunuu-kida'azon u'ati tawuru'u Kaimana'o Kuwai ōkowaadauzoniaz u'ati. Uruu sha'atii umishidaniaz na'iki pakawanu'oraz umishidapan umanawunu'o ida'an. ² Uruu Kaimana'o Kuwai kazannaata'o unao, upakawanun an umishidapan ōkowaadan kawan u'ati. Soo mani umamishidakan an, mazanu'o karikaonan wuru'u umishidapanuz.

³ Ōdobata-kidan kuwai unao ati, uruu dobata-kida-kariwaiz ō'ati. Wur'u kuwai umanawunu'o manawun: Christ mawakan dau'ana'oraz wa'oian dikiin ii, na'apa usaadinpan kawana'ati saada-kariwai Tominkaru Paradan ida'a: ⁴ udida-kao, na'iki idikinauda'utan kamoo ida'a ukadishita-kida-kao kakupa-karu ida'ati, na'apa usaadinpan kawan saada-kariwai Tominkaru paradan ida'a. ⁵ Christ aidinan Peter ati, udauna'an 12 patominapa-kidaniinao ati. ⁶ Udauna'an, uaidinan uwazoota 500 baokopatinpa'o mishidainao ati. Iriba ĭnao kakupa zii kai, baokoinao mawaka'a naa. ⁷ Na'iki udauna'an uaidinan James ati kapam, na'iki udauna'an ipai apostlenao ati.

⁸ Udauna'an, dawu'itin zii uaidinan ō'ati kapam, ōgaru na'apa'o koraidao-naa kawan shakata'oraz pakamoon ua'ii.^a ⁹ Ōgaru, awutapa'o ōmanawunun

^a **h 15:8** koraidaonaa kawan shakata'oraz pakamoon ua'ii oo "koraidaonaa kawan mashakata-ka'oraz kaiman."

ipai ba'oran apostlenao ai. Mishi, ôgaru, aonaa kanom dikin ii turuu ôdakota-kao apostle nii, usha'apanum kau'an ôgaru pataka'uta'oraz da'i Tominkaru pidanannao. ¹⁰ Mazan ôapostle-tinan, soo Tominkaru kamunanun idi'o ô'ati, na'iki ukamunanunuz ô'ati, aonaa madiwautapa-ka'o mani. Usha'apanum kau'an powa'a zii udadaran ôkaudinan ba'orainao apostlenao ai. Mishi aonaa ôgaru mani wuru'u sha'apata'oraz aimaakan, mazan Tominkaru pa'an wuru'u kaudina'oraz ôgaru ida'an pakamunanun ida'an. ¹¹ Ukau'an, aonaa usha'apan ô'ati, ôgaru kakuwaapan oo ba'oran apostlenao kakuwaapan, ipai waunao, wakakuwaapan uruu bauta'apa'oraz kuwai dau'u, na'iki uru'u naa wuru'u unao mishidapaniaz.

Kadishita-kida-kao nii mawakainao

¹² Aizii waunao wakakuwaapan pu'u Christ kadishita-kida-kao dau'u mawaka-karu di'iki, na'apa dii mooko pabi'i unao kian mawakainao, aona'o nii îkadishita-kida-kao? ¹³ Umishiin an mani aona'o nii mawakainao kadishita-kida-kao mawaka-karu di'iki, ukau'an Christ, aonaa ukadishita-kida-kao. ¹⁴ Na'iki aonaan an mani Christ kadishita-kida-kao mawaka-karu di'iki, ukau'an madiwautapa-ka'o wuru'u wakakuwaapatinanuz, na'iki unao mishidapanuz madiwautapa-ka'o kapam. ¹⁵ Na'iki waunao apostlenao, wamariidinan naa karikaonan Tominkaru dau'u, usha'apanum kau'an wakian idi Tominkaru kadishita-kida Christ mawaka-karu di'iki. Aizii umishiin an mani aona'o nii mawakainao kadishita-kida-kao mawaka-karu di'iki, ukau'an aona'o Tominkaru kadishita-kidan Christ. ¹⁶ Ukau'an umishiin an mani aona'o nii mawakainao kadishita-kida-kao, Christ aona'o ukadishita-kida-kao kapam. ¹⁷ Na'iki aonaan an mani Christ kadishita-kida-kao, ukau'an unao mishidapanuz Christ madiwautapa-ka'o karikaonan, na'iki aonaa zii unao oian kida so'ota-kao. ¹⁸ Na'iki aonaan an mani Christ kadishita-kida-kao, ukau'an pidannao mishidainaouz Christ mawakainaouznaa, aonaa îkazan-naata-kao. ¹⁹ Aizii umishiin an mani aona'o nii wakadishita-kida-kao, ukau'an wuru'u wabaiatinanuz Christ dikin ii, madiwautapa-ka'o karikaonan. Na'iki waunao, turuu mani wakasha'ora-kida-kao ipai pidannao ai, wamishidan idi mariidin-karu'u naa karikaonan.

²⁰ Mazan Christ, mishi'o ukadishita-kida-kao mawaka-karu di'iki. Uruu kiwiini'o ukadishitan pidannao mawakainao bii iki. Ukau'an, uruu ida'ana'o waaitapan mishi'o nii mawakainao kadishita-kida-kao mawaka-karu di'iki. ²¹ Pidannao mawakan bauta'apa'o pidan sha'apatan idi'o oia'o aimaakan, na'apa kapam pidannao mawakainao kadishitan nii ba'oran pidan sha'apatan idi kaimana'o aimaakan. ²² Ipai pidan mawakauzon, usha'apanum kau'an Adam kaduz înao. Na'apa'o nii kapam ipai mishidainaouz Christ kadishita-kida-kao. ²³ Mazan Christ, uruu kiwiini'o ukadishitan. Aizii uwa'atin dono koshan, pidannao mishidainaouz uruu, îkadishitan nii pamawaka-kizi iki.

²⁴ Uruu dauna'an amazada katokon-tinan nii, Christ katokontan nii ipai oia'o doronainao naobanai-tinpainaouz. Na'iki utaan nii padaru Tominkaru ati, wuru'u pakazowautapanuz. ²⁵ Usha'apanum kau'an Christ kazowautapan nii atii Tominkaru waranuita-kidan ipai utarubanao. ²⁶ Mawaka-karu, uruu ukaduzun naa tarubai Christ mainaabatan ni'o. ²⁷ Usha'apanum kau'an Tominkaru paradan kotua'o usaadauzo-kao kian, "Tominkaru

kazowautapa-kida ipai aimaakan u'ati.”ⁱ Mazan aitapa-kao wuru'u paradakaru “ipai aimaakan” kia'oraz, aonaa Tominkaru tuma'o ati'o mani wuru'u na'apa-karu, mazan uruu pa'an kazowautapa-kida'oraz ipai aimaakan Christ ati. ²⁸ Aizii ipai'i naa aimaakan kida muuda-kao dono Christ kazowautapan nii, udauna'an uruu, Tominkaru Daniz, ukazowautapa-kidinan ni'i naa Tominkaru ati. Uruu taa'oraz ipai aimaakan kida Christ kazowautapan nii. Ukau'an Tominkaru, uru'o ni'i naa kazowautapa ipai aimaakan.

²⁹ Aizii umishiin an mani pidannao mawakainao, aona'o nii ikadishita-kida-kao kakupa-karu di'iti, kandii nii mooko pidannao chikaawunuinan mawakainao pidannao dikiin ii? Kanom wuru'u itiwaaniaz pasha'apatan na'apa'o ida'an? ³⁰ Aizii waunao mani? Aonaan an mani umishiin wakadishita-kida-kao nii wamawakan dauna'an, kandii ni'o mooko wuru'u wabaiatan aimaakan kichana'iki-kia'o kida ipai kamoo? ³¹ Ömin-mishidannao, ipai kamoo öbaiatan aimaakan kichana'iki-kia'o manawun! Mishi'o kaiwuru'u öna'apanuz, na'apa wuru mishiin kawan ö'atadinapanuz unao dau'an, wabauda'apatinpan idi Christ Jesus waNaobanaa ida'ati. ³² Da'a'a, Ephesus ida'a, kaina'a pidannao ötarubanao. Tuukii ikashadaakapan ötuma na'iki idakota pazowian ögaru. Na'apa ikichana'iki-kian ö'ati baudokoru kawan. Ukau'an kandii ni'o mooko öbaiatan na'apa kida'o aimaakan umishiin an aona'o nii pidannao mawakainao kadishita-kida-kao? Umishiin an mawakainao aona'o nii ikadishita-kida-kao, ukau'an kii-karu kawana'ati: “Wakonaukiitina'a naa ipai kamoo. Waaroopa'a naa na'iki watuzapa'a naa, usha'apanum kau'an wai-kana'an wamawakan ni'i naa na'iki aona'o nii powa'a wakadishita-kida-kao.”^j

³³ Aonaa umariida-kidina'ana'a pidannao ati kiainaouz aona'o nii mawakainao kadishita-kida-kao. Usha'apanum kau'an pukamina'utinpan dono pidannao idi, aona'oraz ikaduz kida kaimanan, ipataka'uan nii kaimana'oraz pukaduz. ³⁴ Usakitapada udi'itinpan, na'iki aona'a naa u'oiipa'ana'a. Ökian na'apa öba'azoo-kida'azon unao, usha'apanum kau'an pabi'i unao, aonaa manawun uaitapan Tominkaru.

Nanai kadishita-kida-karu ni'oraz diina'iti'i

³⁵ Pidan pishaan nii, “Na'apam nii wuru'u pidannao mawakainao kadishita-kida-kao? Sha'apa'oram kaduzu'o nii inanaa kida?” ³⁶ Pugaru madiwautapa-kao pidan. Kandii nii pupishaan kaikapa'o aimaakan? Aushaa, putukapa mooko, pupaowan dono uudai, aonaa usoda'akan sariapa, soo udida-kao an kiwiin. ³⁷ Na'iki aimaakan pupaowaniaz soo uudai karikaonan, panaadon poroom aka oo ba'oran kaduz paoribai uuda. Aonaa pupaowan paoribai udaru'ora'a naa. ³⁸ Mazan Tominkaru taan ukadunaa nii paaipan kawana'ati, na'iki ipai sha'apa'oram uudai ati utaa ikadunaa nii, ikaduz kida kawana'ati.

³⁹ Na'iki aimaakan kida kakupainauz, pana'a'o inanaa kida. Pidannao pana'a inanaa, uzainao pana'a inanaa, kotu'uz pana'a inanaa, na'iki kopau pana'a inanaa.

⁴⁰ Na'iki aokazi ii aka, kaina'a aimaakan kida, na'iki imi'i baara an, kaina'a kapam aimaakan kida; wuru'u aokazi ii aka'oraz aimaakan kida, pana'a'o ikonaunaman wuru'u imi'i baara ana'oraz aimaakan kida konaunaman ai.

⁴¹ Kamoo pana'a ukonaunaman, kauzu pana'a ukonaunaman, na'iki wizinao pana'a ikonaunaman; na'iki wizinao, upu'u zii pana'a kida ikonaunaman ba'oran wizinao ai kapam.

⁴² Ukau'an, na'apa'o nii wuru'u pidannao mawakainao kadishita-kida-kao dono kakupa-karu di'iti. Pidan mawaka'o dida-kao dono, wuru'u unanaa toma-kariwaiz mawakauzo karikaonan, mazan ukadishita-kida-kao dono'o naa, aona'o ni'i naa powa'a umawakauzon. ⁴³ Pidan mawakan dono, unanaa dida-kariwaiz, aonaa ukonaunaman, na'iki kapatii'o wuru'u unanaaz. Mazan ukadishita-kida-kao dono'o naa, konaunama'o nii na'iki ma'ozaka'o nii unanaa.

⁴⁴ Wuru'u pidan nanaa dida-kariwaiz, uruu nanai imi'i baara ana'o kaduz, mawakauzo karikaonan. Mazan ukadishita-kida-kao dono'o naa, karikaonanu'o ni'i naa ukakupan, kakupa-karu Kaimana'o Doronaa taaniaz. Mishi kaina'a nanai mawakauzo karikaonan, na'iki kaina'a nanai Kaimana'o Doronaa taaniaz kakupa-karu u'ati.

⁴⁵ Na'apa saadauzo-kariwai Tominkaru paradan kian, "Kiwiitapa'oraz Adam, utoma-kao kakupa'o pidan nii"; mazan dawu'itiini'oraz Adam, uruu Christ. Na'iki Christ, uruu Doronai taa'oraz karikaonanu'o kakupa-karu pa'an. ⁴⁶ Ukau'an wuru'u nanaiz Kaimana'o Doronaa taaniaz kakupa-karu u'ati, aonaa uruu mani wuru'u kiwiini'oraz. Mazan wuru pa'ana'a nanai imi'i baara ana'oraz kaduz, uruu kiwiini'oraz pa'an. Dawu'itin zii pa'an wuru'u nanai Kaimana'o Doronaa taaniaz kakupa-karu u'ati.

⁴⁷ Kiwiitapa'oraz Adam, imi'i idi'o utoma-kao, mazan dawu'itiini'oraz Adam, uruu aokazi iki'o uwa'atin pa'an. ⁴⁸ Ipai pidannao imi'i baara ainaouz, na'apa'o inanaa wuru'u pidan kawan, toma-kariwaiz imi'i idi. Mazan pidannao makoinao ni'oraz aokazi iti, na'apa'o nii inanaa wuru'u pidan kawan aokazi iki'oraz uwa'atin. ⁴⁹ Wananaa toma-kao kawan wuru'u pidan nanaa kaduz kawan imi'i idi, diina'iti'i na'apa'o nii wananaa wuru'u pidan nanaa kaduz kaawan aokazi iki'oraz.

⁵⁰ Ōmin-mishidannao, kaikapa'o ati'o kaiwuru'u ōkianuz: Wuru'u wananaa, imi'i baara ana'oraz kaduz karikaonan, aonaa turuu umashaapan Tominkaru naobanai-tinapa-kizi ii; na'iki wananaa mawakauzoz, aonaa turuu ukakupan karikaonanu'o nii.

⁵¹⁻⁵² Aushaa uabata, ōkowaadan aimaakan aona'oraz uaitapauzo-kao: aonaa ipai'o nii mani wamawakan, mazan dawu'itiini'o kuwudii^k poota-kao dono, ipai'o nii wapana'adina'akan kadiman aka, pidan samuruuankan kawan paawun. Aizii wuru dono'o kuwudii poota-kaoaz, pidannao mishi-dainao Christ mawakainaouznaa, ikadishitan nii, aona'o ni'i naa imawakauzon powa'a. Na'iki ipai waunao kakupainao, wapana'adina'akan nii kapam. ⁵³ Wuru'u wananaa mawakauzoz pana'ada-kao nii nanai kida di'iti, aona'o ni'oraz umawakauzon. ⁵⁴ Ukau'an wananaa mawakauzoz pana'ada-kao dono'o naa nanai kida di'iti karikaonanu'o ni'oraz ukakupan pa'an, uruu Tominkaru paradan kotua'oraz usaadauzo-kao mishiinan ni'i naa:

"Mawaka-karu mainaabata-kao'a naaz kaiman-daun!"^l

k 15:51 *kuwudii*: Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinoo di'ii.

l 15:54 Isaiah 25:8

⁵⁵ “Mawaka-karu, na'ii dii puka'iitanuz puzowian pidan?”^m

Mawaka-karu, na'ii dii puma'ozakan pukaziwaa-kinaa nii pidannao?”^m

⁵⁶ Mawaka-karu ikodan pama'ozakan pakaziwaa-kinaa nii pidannao, i'oian ida'ana'o, na'iki oia'o ikodan pama'ozakan wadikintapan ida'an kakinaorii, Moses ati'oraz utaa-ka'o. ⁵⁷ Mazan “kaiman manawun,” wakian Tominkaru ati, uruu taa'oraz wa'ati turuu-kinaa nii wadikintapan oia'o na'iki mawaka-karu, waNaobanaa Jesus Christ sha'apatanii ida'an.

⁵⁸ Ukau'an omin-mishidannao, omarainapaniinao, ma'ozaka ukadishitapa umishidapan ida'a, na'iki aonaa utaapada'ana'a aimaakan zikadan unao umishidapanii ai. Karikaonan usha'apaapa ukaudin-kizi Naobanai Jesus ati, usha'apanum kau'an uaitapa wuru'u ukaudinanz Naobanai ati, aonaa madiwautapa-ka'o mani wuru'u.

Puraata zaamata-ka'o mishidainao ati

16 ¹ Aizii o'paradan nii tawuru'u puraata zaamata'azoo-ka'oz dau'an, Jerusalem ia'oraz Tominkaru pidannao ati, pataka'utinainauz, ikaminka'uta-kinao nii. Usha'apata pa'i o'dyuudan kawan Galatia ia'o mishidapainao sha'apatan. ² Ipai Sunday kawana'ati, ipai unao, ubuuta pa'i puraata sodi wuru'u di'iki'i puraata uikodaniaz, na'iki utaapa'a naazu. Aonaa uzaudapa'ana'a atii okaawan zii, uruu zii utiwaan uzaamatan puraata ipai baukapa aka. ³ Aizii okaawan dono, o'saadan nii kaarita wuru'u pidannao dau'an, unao zaamataninaouz na'aka'o nii puraata Jerusalem iti, unao di'iki'oraz, na'iki o'dyuudan nii idyaun. ⁴ Aizii o'di'itinpan an kaimana'o nii zii omakon an kapam, ukau'an omako'okan ni'i naa baokopa ituma.

Paul morowautazon

⁵ Owa'atin nii omorowautaan unao ida'an, omakon dauna'an Macedonia ii aka. ⁶ Panaadon ona'a'akan nii unao tuma na'apauda'um sondii karikaonan, oo panaadon ona'ian nii unao tuma atii amazada wadidin ipain di'iti. Udauna'an turuu ukaminka'utan o'garu, o'dobatapa'azon dono'o naa wuru'u amazada di'iti na'iti'oram nii omakan na'iki'o dauna'an. ⁷ Aonaa omorowautazon u'ida'ati o'dobatapan tuma karikaonan. Tomunu'iki'o o'aipan ona'a'akan unao tuma, Naobanai Tominkaru taapadan an una'apan.

⁸ Ona'an nii da'a'a Ephesus ida'a atii Pentecostⁿ taapauzo-ka'o kamoan di'iti. ⁹ Usha'apanum kau'an, kaina'a iriba pidannao da'a'a abata'azo'o Kaimana'o Kuwai, na'iki kaimana'o nii manawun ona'an an zii okakuwaapan i'ati, ukaina'an pu'u padamata iriba pidannao aona'o manawun inyukunuu-atin o'garu okowaadapan idi Kaimana'o Kuwai, na'iki tuukii i'to'oran o'ati.

¹⁰ Aizii Timothy kaawan an unao ida'ati, kaiman pa'i udapaapa uruu. Uruu kaudina'o Naobanai Jesus ati na'apa o'garu kawan. ¹¹ Aonaa kizi na'ia'oram pidan kashadan uruu, mazan ukaminka'uta pa'an uruu, udobata kizi kaiman, ukaawa kizi o'ida'ati. Ozaudapan ukaawan wuru'u, ba'orainao mishidainao tuma.

¹² Aizii, wamin-mishidan Apollos dau'an. Tuukii opishaan umakon unao di'iti, wuru'u ba'oran mishidainao tuma. Mazan aonaa unyukunuu na'apazan

pamorowautapan dau'u kai unao di'iti. Mazan na'apainim dono uikodan amazada pamorowauta-kinaa nii, uruu na'apaini'o nii umakon umorowautan.

Paul katokontan paparadan

¹³Karikaonan uzaudinapa, na'iki ma'ozaka ukadishitapa umishidapan ida'a; ma'ozaka utaapin unyukunuu ii, na'iki aonaa utaria'a naa. ¹⁴Usha'a-pata ipai aimakaan unyukunuu kamarainpanun ida'an.

¹⁵Uaitapanii sha'atii Stephanas na'iki uiribannao dau'an mashaapainauz udapu'u. Inao kiwiniinao imishidan wakuwaa Jesus daua'o wiizai baara Achaia ii, na'iki tuukii itaainan pakaminka'utan ida'an Tominkaru pidannao. Ōmin-mishidannao, ōpishaan unao, ¹⁶uizo'ati kizi pidannao na'apainao ikazowautapan, na'iki pidan na'apa'o ukaudinan na'iki ukazowautapan inao kawan.

¹⁷Tuukii ōkonaukian Stephanas, Fortunatus, na'iki Achaicus kaawan dau'an ō'ida'ati; unao aonaan pu'u padamata ō'ai, mazan kaina'a inao ōtuma.

¹⁸Na'iki ikonaukiida ōnyukunuu, na'apa ikonaukiidan kawan unao nyukunuu. Utukapa-kida pa'i na'apam unaubaapan, na'iki unyukunuu-atin pidannao inao kaduz.

¹⁹Mishidapainao mashaapainauz da'a'a Asia Baara an, idyuudan papara-dan kida unao ati; Aquila na'iki udaiaro Priscilla dyuudan kapam paparadan unao ati, na'iki mishidainao choochiipauzonaouz idapu ii, idyuudan kapam paparadan ibauda'apatinpan idi unao tuma Naobanai Jesus ida'an. ²⁰Ipai mishidainao mashaapainauz da'a'a dyuudan paparadan unao ati. Konaukii unaubaa umin-mishidannao ubaokopatinan dono.^o

²¹Aizii di'i ōparadan sodi ōgaru Paul saadanii ōka'u ida'an, ōnaubaa-kinaa nii unao.^p

²²Na'ia'oram pidan aonaa umarainpan Naobanai Jesus, marii upataka'utakao. Kai'i naa puwa'ati, waNaobanaa!

²³Marii Naobanai Jesus kamunanun unao ati.

²⁴Ōmarainapa ipai unao wabauda'apatinpan idi Christ Jesus ida'an. Amen

o 16:20 Paul dono'o mishidainao baokopatinan dono, itukapa-kidan panaubaan oo pakonaukii-kidan pamin-mishidannao pakissitan ida'an idyaun pakaozoo ati oo pataawu ati oo panaadon paka'u ati. **p 16:21** Kaina'a'o da'i Paul minka'u saadapauzo kaarita u'ati. Uruu saadanii wuru'u kaaritz Paul ati. Mazan verse 21 ida'a, paaipan ati'o pa'an, Paul saadan paka'u ida'an Corinth sannao aitapa kizi mishi'o ukaaritan wuru'u.

Itamautan Paul Kaaritan

Corinth Sannao Ati'o

Di'oraz kaarita daua'o

Paul saadan koshan kaarita mishidainao ati, Corinth iainaouz.

Usaadan kaarita i'ati usha'apanum kau'an kaina'a ba'oran pidannao kowaadapainao kaikin Tominkaru paradan, mazan dakotinpainao karikao-nan Christ apostlen nii. Inao kakinaotan mishidainao apostle Paul ai. Ikian udau'an, "Aonaa mishi'o mani wuru'u uparadan ma'ozakanuz, soo pamuna-pon idi'o karikaonan uma'ozakatinpan. Mazan ukaawan an da'ati'i, aonaa uka'iitauan paparadan na'apa wakanaapu ati." (Putukapa 2 Corinthians 10:1)

Uruu idi apostle Paul saadan pakaaritan, ukakinaowan mishidainao ma'o-zaka'o ida'an. Unyukunuu-kida i'ati pamakonkauzon dau'an i'idi'ii. Iaitapa na'iki itukapanii ukaduz umakonkauzon dono iwiizi ii. Aonaa kanom dikau-da'o nii usha'apatan na'ii. Aonaa umizidin-kidan idyaun, aonaa udakotan pakaudin winipinaa i'ati, ukaudin dadara paikoda-kinaa nii aimaakan sodi kida pamashaapa-kinaa nii. Ukian aonaa puraata mani wuru'u uaipaniaz i'ai, mazan uaipan pa'an pakaminka'utan idyaun, iaitapa kizi na'apam Tominkaru aipan mishidainao mashaapan, na'iki itaapaakan pamin-mishidannao tuma.

Unyukunuu-kida i'ati puraata taa-kao dau'an mishidainao ati Jerusalem iainaouz. Mishi kizi isaabaan naa puraata wuru'u ikowaadauzoniaz pataa'a-zon mawanyukunui-tainao ati.

Ukakinao kapam mishidainao, itanawatin kizi pasha'apaapan ai oii kida'o. Imatanawatinkan an mishi'o nii ukakinaowan idyaun ma'ozaka'o ida'an na'apa pakian kawan pakaaritan ida'a.

Utokon ii Paul kowaadinan naa mishidainao ati, na'iki ukakinaowan idyaun kaimana'o ida'an. Uaipan mishi imashaapan kaiman na'iki konau-kii Tominkaru tuma na'iki pamin-mishidannaoun tuma. (Putukapa 2 Corinthians 13:11)

Kaarita buutinnan kida

Paul kaaritan daua'o 1:1-11

Paul kaudin-kizi daua'o 1:12-7:16

Puraata zaamata-kao daua'o pataka'utinainao ati 8:1-9:15

Ma'ozaka Paul kakinaowan pidannao 10:1-13:10

Paul katokontan pakaaritan 13:11-13

1 Di'oraz kaarita oġaru Paul di'iki'o, Tominkaru zaamataniaz Christ Jesus apostlen nii, na'iki wa'inawuzu Timothy di'iki'o kapam. Wasaadan

kaarita unao ati'o Tominkaru pidanannao baokopatinpainaouz Corinth ii, na'iki ba'oran upidanannao ati'o mashaapainao kidaz Achaia Baara ii aka. ²Marii Tominkaru waDaru na'iki Naobanai Jesus Christ kamunanun unao ati na'iki utaa kizi unyukunuu kaiman-kinaa nii.

Marii "kaiman," wakian Tominkaru ati

³Marii "kaiman," wakian Tominkaru ati, uruu wanaobanaa Jesus Christ Tominkarun na'iki udaru. Kamunanba'o darui wuru'u Tominkaruz, na'iki uruu karikaonanuo uma'ozakadapan nyukunui. ⁴Uruu ma'ozakada'oraz wanyukunuu wabaiatan dono aimakaan kasha'ora kida'o. Ukau'an wama'o-zakada'a naa pidannao nyukunuu kapam ibaiatan an kasha'ora kida'o, na'apa Tominkaru ma'ozakadan kawan wanyukunuu. ⁵Kai'oraz tuukii wabaiatan to'ora-karu Christ dikin ii; mazan Christ ida'ana'o wuru'u Tominkaru ma'ozakadanuz wanyukunuu tuukii manawun. ⁶Aizii wabaiatanuz dobata kasha'ora kida'o to'ora-karu, unao ati'o wuru'u, usha'apanum kau'an waaipan idi uma'ozakadinan na'iki ukazannaatinan. Waunao, na'apa'o wanyukunuu ma'ozakadauzo-kao wabaiatan dono to'ora-karu. Na'apa'o kapam wuru'u wama'ozakadanuz unyukunuu ubaiatan idi kasha'ora kida'o aimakaan. Ukau'an waaitapa aona'o nii ukashadinan, mazan ma'ozaka'o nii utaapan wuru'u umishidapanuz Christ, na'apa waunao kawan. ⁷Waaitapa upataka'uta-kao dono waunao kawan, mazan Tominkaru ma'ozakadan nii unyukunuu, na'apa uma'ozakadan kawan wanyukunuu.

⁸Wa'inawuzunao na'iki wadadakoonao, waaipan unao aitapan na'apam wabaiatan kasha'ora'o, to'ora-karu wa'ati wakakuwaatinankan dono Asia Baara ii aka. Mishi tuukii wabaiaapan dadara'o na'iki kasha'ora'o aimakaan kida, wa'itiiman shaa wamawakan ni'i naa. ⁹Ipai waunao wakian wanyukunuu ii "aizii wamawakan naa wuru'u." Mazan aimakaan sha'apanuz wa'ati kaikapa'a, aonaa kizi wadopian wa'ida'a karikaonan, mazan wadoppii kizi pa'an Tominkaru ati, kadishita-kida'oraz mawaka'o pidan. ¹⁰Mishi Tominkaru kaminka'uta na'iki ukazannaata waunao wazowii-kao ai, uruu idi waaitapa karikaonanuo nii ukazannaatan waunao na'apa. Na'iki wamishida na'iki waaitapa Tominkaru kazannaatan nii koshan waunao, ¹¹unao kaminaka'utan idi waunao utoriinpan ida'an. Tominkaru dako'atin nii wuru'u iriba'oraz toriinapa-karu wadau'an, na'iki ukaminka'utan nii na'iki ukazannaatan nii waunao. Uruu dikin ii iriba'o nii pidannao naubaa na'iki ikonaukii-kidan Tominkaru.

Paul pana'adan panyukunuu pasha'apata'azonii ai

¹²Aizii wa'atadinpa'azon: aonaa kanom washa'apatan ba'azootin-kida'o nii waunao, kaiman wamashaapan na'iki washa'apata aimakaan kaiman, ipai pidannao tuma wachi'ikapa-kizi kawana'ati. Unao tuma powa'a zii wamashaapan kaiman. Ipai washa'apatan aimakaan sakitapa Tominkaru aipan kawana'ati, aonaa kanom wadizinpan unao ai. Washa'apatinan kaikapa'a aonaa pidan aitapaaban kaduz ida'ana'o mani, mazan Tominkaru kaminaka'utan ida'ana'o pa'an waunao. ¹³⁻¹⁴Wasaadan dono wakaaritan unao di'iti, aonaa wakaiwaan kasha'apannaa kida'o parada-karu, mazan wasaadanuz masha'apanna'o na'iki kainaabana'o ida'an. Uruu idi aizii masakauda'u

uaitapan wadau'an, mazan waaitapa powa'a'o nii zii uaitapan wadau'an na'iki wakaduz dau'an kaimanaiman. Aizii diina'iti'i, Naobanai Jesus kaawan dono, tuukia'o nii unao atadapan waunao, na'apa'o nii wa'atadapan kapam unao.

¹⁵⁻¹⁶ Õaitapa na'apa'o nii unao nyukunuu kapam, umishidan nii kaiwuru õparadan kidaz. Uruu idi'o òdakotanuz padamata òmorowautapa'akan unao di'ii òmakopaanan dono Macedonia iti. Aizii òkiwan dono powaa ati òaipan koshan òmorowautapa'akan unao di'ii, itamau kizi ukonaukian uabatan idi kaimana'o òkuwaa. Aizii òdobatapan dono'o naa unao di'iki, òaiapanii padamata ukaminka'utan ògaru utaan ida'an òaiapanii kida òkiwa-kinna ni'i naa Judea Baara iti.

¹⁷ Mazan aona'a naa òmorowautapa'akan unao di'ii òkian kawana'ati. Aizii mani, na'amam ukian òpana'adan dau'an ònyukunuu, na'apa dii uabata-nuz, mariidin-karu kawan? Oo pidan kawan toma'aka'oraz padi'itinpan aizii sodi'ika'o karikaonan? “Oo,” pakian pu'u, mazan udauna'an “Aonaa” ukia'akan naa. Aonaa na'apa'o mani ògaru. ¹⁸ Tominkaru karikaonan uparadan mishiin. Na'apa'o kau'an wuru'u wakuwaa mishiniz, “Oo” òkian dono, mishi'o wuru'u “Oo” òkianuz. ¹⁹ Tominkaru Dani Jesus Christ karikaonan da'i uparadan mishiin, aonaa upana'adan panyukunuu. “Oo” ukian dono, mishi'o wuru'u “Oo” ukianuz. Uruu Jesus daua'o wuru'u Silas, Timothy na'iki ògaru kakuwaapatinanuz.

²⁰ Òkian kaikapa'a usha'apanum kau'an ipai tawuru'u Tominkaru kowaa-danii kidaz pataa'azon na'iki pasha'apata'azon, mishi'i naa usha'apatanuzu Christ ida'an na'apa pakiauzon kawan. Uruu idi'o wakian, “Amen.” Wakian kaikapa'a aimaakan sha'apan idi na'apa Tominkaru paradan kawana'ati, na'iki Christ ida'an tuukii wakonaukii-kidan Tominkaru umanawunun.

²¹ Tominkaru ida'ana'o wuru'u ma'ozaka waunao na'iki unao mishidapan Christ, uruu wuru'u zaamata'oraz ipai waunao kaudina'o nii pa'ati. ²² Na'iki kaina'a utaan Kaimana'o Doronaa wa'ida'a. Uruu ukainaabata-kinna pa'idi-wau'u naa wuru'u waunaouz. Na'iki wuru'u utaanuz Kaimana'o Doronaa wanyukunuu iti, waaitapa-kinna nii mishi'o nii utaan wa'ati ipai wuru'u ukowaadanii kidaz pataa'azon diina'iti'i.

²³ Aizii òkowaadan nii unao ati Tominkaru abatapan pu'u kanom ni'o aonaa òdobatan unao ida'an õparadan kawana'ati. Wurru'u òmamakokanuz òkaro-dapan idi'o unao, òkakinaowan ai unao kaziwa'o ida'an. ²⁴ Mazan aonaa wadyuudan mani umishidapan waparadan kawana'ati. Waaitapa unao tuukii umishidan Christ. Waaipan pa'an wakaudinana baokopa unao tuma, ukonaukii-kinna nii.

2 ¹ Ukau'an òdi'itinpan, aona'o nii òmakon unao di'iti kai, aonaa kasha'ora-karu bii a'o mani wuru'u òmorowautapa'azonuz. ² Aizii òkasha'oradan an unyukunuu, kanomanao kaina'a konaukiida'o nii ògaru? Soo unao òkasha'oradaniinaouz. ³ Uruu idi'o tawuru'u ma'ozaka õparadan u'ati, òsaadanii òkaaritan ida'a, òaipan idi'o udi'itinpan usha'apaapanii kida dau'u. Aonaa kizi ukasha'oradan ònyukunuu koshan òmakon dono unao di'iti, usha'apanum kau'an unao wuru'u konaukiida'o ni'oraz ògaru. Mazan òaitapa usha'apatinan nii õparadan kawana'ati. Uruu idi baokopa'o nii wakonaukian. ⁴ Tawuru dono'o òsaadanuz kaarita unao ati, òzaadan bii a'o òsaadan, tuukii

ōdopian unao dau'an na'iki kaziwa ōdi'itinpan udau'u. Ōsaadanuz ōkaaritan aonaa ōkasha'orada'azon mani unyukunuu, mishi'oraiman ōaipan pa'an uaitapan na'iki utukapan mishi'o ōmarainpan unao tuukii.

Pidan sha'apatanii oia'o marina'ata-kao

⁵ Aizii pidan wuru'u toma'oraz kasha'ora-karu pasha'apatanii ida'an, ukasha'orada'aka mishi ōnyukunuu, mazan unao udawunu'iti ukasha'oradan unyukunuu, panaadon powa'a zii ukasha'oran ō'ai. Mazan aonaa ō'itiiman ukaziwan waunao tuukia'o ida'an manawun. ⁶ Aizii turua'a naa upataka'utazu. Aata, upataka'uta'aka'a naazu mishidainao aitan kawana'ati. ⁷ Ukau'an aizii umarina'ata'a naa wuru'u usha'apataniaz, kaimana'a naa uparada u'ati. Panaadon unyukunuu kasha'oran ni'i naa tuukii manawun na'iki u'itiiman aona'o ni'i naa powa'a kaiman-karu pa'ati. ⁸ Uruu idi tuukii ōaipan utukapakidan ipai umin-mishidannao kanaapu'u mishi umarainpan uruu. ⁹ Tawuru'u ōsaadanuz ōkaaritan unao di'iti, ōtukapa'azon umishidan na'iki uizo'atin ipai wuru'u ōdyuudanii kidaz usha'apatan. ¹⁰ Aizii umarina'atan an wuru'u kasha'ora'oraz aimakaan pidan sha'apataniaz, ōgaru na'apa, ōmarina'atan nii kapamaz, aonaa udaru'o aimakaan mani wuru'u usha'apataniaz. Christ aitapa na'iki utukapa mishi ōmarina'ata'a naa wuru'u kasha'ora'oraz pidan sha'apatan. Na'iki unao ati'o ōsha'apatanuz aimakaan na'apa. ¹¹ Aonaa kizi Satan waota-kidan waunao, usha'apanum kau'an waaitapani'i naa tuukii Satan tiwautan pawota-kidan waunao.

Paul dopian dau'ana'o

¹² Aizii ōmakonkan dono Troas ii, ōkowaadapa'akan dono'oraz Kaimana'o Kuwai Christ dau'u, Naobanai Tominkaru da'ata padamata kaudin-kizai ō'ati, ukashaapa ōkowaadapan Kaimana'o Kuwai. ¹³ Mazan aonaa ōnyukunuu kaimanan, tuukii ōdopian usha'apanum kau'an aonaa zii Titus kaawan unao di'iki. Uruu idi ōkowaadinan na'iainao ati, udauna'an ōdobatan naa Macedonia iti.

Ma'ozaka-karu Christ ida'an

¹⁴ Mazan “kaiman,” ōkian Tominkaru ati, usha'apanum kau'an uzaamatanii waunao Christ ida'ati papoitorunao nii. Uruu idi'o Tominkaru kaiwaan waunao na'akapa'o nii na'iki kowaadapa'o nii Kaimana'o Kuwai, pidannao aitapa-kinaa nii Christ. Kaduunu'o kawanu'o nii pidannao ati wuru'u kaimana'oraz kuwai. ¹⁵ Ukau'an wuru'u wakaudinanuz, wakowaadapanuz kaimana'o kuwai, kaduunu'o Tominkaru ati wuru'u. Uruu kuwai kida po'okinan ipai pidannao kawana'ati, wuru'u kazannaatinainauz pa'orian ai na'iki makazannaatin-kainauz pa'orian ai. ¹⁶ Mazan pidannao makazannaatin-kainauz, idamaan wuru'u wakuwaa kidaz aimakaan mawaka'o dyupushan kawan, usha'apanum kau'an mawaka-kizai iti'ora'a naa imakopan. Mazan wunaou'u kazannaatinainauz pa'orian ai, kaduunu'o kawan idamaan wuru'u wakuwaa kidaz, usha'apanum kau'an karikaonanuo' nii imashaapan Tominkaru tuma. Na'ia'oram pidan turua'o usha'apatan na'apa kida'o kaudin-kizai? ¹⁷ Waunao aonaa ba'oran pidannao kawan mani wakaiwaapan Tominkaru paradan wazaamaapa-kinaa nii puraata pidannao ai. Mazan Tominkaru

zaamatanii waunao kowaadapa'o nii paparadan. Uruu idi uawun za'a ipai wakowaadan uparadan kaiman na'iki sakitapa, Christ poitorun idi waunao.

Pa'ina'o mashaapa-karu Tominkaru aipan kawana'ati

3 ¹ Na'apa dii unao kian kaiwuru kida dau'ana'a, udakota sha'a wa'ata-dinpan karikaonan? Oo uaiapa zii sha'a kaarita saada-ka'o wadau'an, wana'akan nii unao di'iti ba'oran pidannao kawan, oo kaarita saada-ka'o unao di'iki wana'akan nii wamako kizi kawana'ati? ² Mazan unao pa'an wakaaritan wana'akapaniaz watuma, saadinpa'o wanyukunuu ii. Pidannao tukapan idi kaimana'a naa unao kaduz, uruu ida'an ñaitapa mishi'o wuru'u wakaudinanz Tominkaru ati. ³ Christ kaaritan kawanu'o pa'an wuru'u unaouz, umashaapan idi pana'a'a naa, pidannao tukapa na'iki ñaitapa watominapa-kidan idi'o unao wuru'u upana'adinanz. Aonaa saaribai na'iki ka'ui ida'ana'o mani usaada-ka'o wuru'u Christ kaaritanuz, mazan Tominkaru karikaonan'u'oraz ukakupan saadanii pa'an padoronaa ida'an. Aonaa kuba baara'a'o mani usaada-ka'o, mazan usaada-ka'o pidannao nyukunuu ia'o pa'an.

⁴ Aizii kaiwuru'u òkianuz unao ati kaikapa'a òaitapan idi turuu Tominkaru sha'apatan aimaakan na'apa Christ ida'an. ⁵ Mishi waaitapa aonaa waturuan washa'apatan wa'ida'a wuru'u kaudin-kizaiz, kaimana'o kuwai kowaadapa-ka'oaz. Mazan Tominkaru taan ida'ana'o pa'an pama'ozakan wa'ati wuru'u wakowaadapanuz kaimana'o kuwai. ⁶ Tominkaru wuru'u zaamata'oraz waunao, kowaadapa'o nii paparadan, uruu wuru'u taa'oraz waka'iita-kinaa nii wakowaadan pidannao ati wuru'u pa'ina'oraz aimaakan Tominkaru sha'apataniaz naa i'ati.^a Wur'u pa'ina'oraz aimaakan Tominkaru sha'apatan, aonaa kotua'o Moses saadanzonii kakinaorii kawanu'o mani, mazan padoronaa ida'ana'o pa'an. Usha'apanum kau'an wuru'u kotua'oraz kakinaorii na'aka'o pidan mawaka-karu di'iti; mazan wuru'u Tominkaru sha'apataniaz padoronaa ida'an, pidan ikoda-kinaa pa'an karikaonan'u'o kakupa-karu.

⁷ Wur'u kotua'oraz kakinaorii, saada-kariwaiz kuba kataida'u'o ida'a, ukaawa-kidan pu'u mawaka-karu, mazan umanawun uwizi'ida'akan Moses awun baara utaa-ka'o dono u'ati. Aonaa Israelitenao ka'iitan paawunuupa'akan uawun baara iti, uwizi'in idi manawun. Padamata umainaabatinpaan pu'a'ora'a naa itukapanuzu. ⁸ Aitaniimana'o wuru'u Tominkaru Doronaa kaudin-kiziz, powa'a'o zii umanawunun u'ai. ⁹ Upu'u zii kotua'o kakinaorii wuru'u pataka'uta-kida'oraz pidan pa'oi'an dikin ii, umanawun uwizi'in, aita-niimana'o umanawunun wuru'u kaimanaaka-kida'oraz pidannao Tominkaru tuma. ¹⁰ Wur'u kotua'oraz kakinaorii umanawunu'o na'iki wizi'i'oraz utukapauzo-ka'o kiwiin, aizii aona'a naa powa'a umanawunun, usha'apanum kau'an wuru'u pa'ina'oraz Tominkaru kowaadaniaz pasha'apata'azon papidanannao ati, powa'a'o zii umanawunun u'ai. ¹¹ Wizi'i na'iki umanawun mishi wuru'u kotua'oraz kakinaorii, mazan udauna'an uwizi'in mainaabatinan naa. Aitaniimana'o umanawunun wuru'u pa'ina'oraz Tominkaru kowaadaniaz pasha'apata'azon papidanannao ati, karikaonan'u'oraz nii pa'an una'an.

a 3:6 *pa'ina'oraz aimaakan Tominkaru sha'apataniaz naa i'ati*: uruu dakota-ka'o Pa'ina'o Covenant. Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii, 'covenant' waranu'u.

¹²Wamishidan idi tuukii wuru'u pa'ina'o aimaakan, Tominkaru kowaadaniaz pasha'apata'azon, ma'ozaka ukau'an wakakuwaapan udau'u. ¹³Aonaa Moses kawanu'o mani waunao, uruu ushibatanii paawun baara umaaiapakan idi Israelitenao tukapan wizi'i'o mainaabatinan paawun baara iki. ¹⁴Mazan tuukii ñyukunuu dadaran, atii kai ñyukunuu shibatapa-kariwai kawanu'o, na'apa kotua'o kakinaorii aitaizo-kao dono'o kawan. Uzikada-kao nii soo pidan zaamatanin ida'an Christ ida'ati. ¹⁵Mishi'o wuru'u, atii kai na'apainim kotua'o Moses kakinaori aita-kao dono, pakawanu'o kawan zii ñyukunuu taratapa-kao ñaitapan aiazu. ¹⁶Mazan pidan zaamatanin an Naobanai Jesus ida'ati, uruu dono'o nii zii shibatapa'oraz unyukunuu zikada-kao.

¹⁷Aizii wuru'u Kaimana'o Doronaaz, Naobanai Doronaa wuru'u. Na'iki pidan kaina'a'oraz Naobanai Doronaa u'ida'a, aona'a naa powa'a kotua'o kakinaorii kazowautapan uruu. ¹⁸Aizii waunao zikada-kariwai'i naa wa'ai wuru'u shibatapauzoz waawun baara. Kaiman kizi'i naa watukapa-kidan Naobanai Jesus umanawunun, Kaimana'o Doronaa kaudinan ida'an wa'ida'a. Aona'o nii usookadan pakaudin an usaabaapan waunao na'apa Naobanai Jesus kawan, pidannao tukapa kizi powa'a'o zii Jesus umanawunun.

Umanawunu'o kaudin-kizai taa-kao wa'ati, wakakataimanan pu'u

4 ¹Tominkaru kamunan-kidan idi'o waunao wuru'u, uzaamatanuz waunao kaudina'o nii pa'ati, kowaadapa'o nii umanawunu'o kuwai. Uruu idi aonaa wakashadinan na'iki aonaa wadakotan wamuudan wuru'u kaudin-kizaiz. ²Mishi'oraiman ôgaru na'iki ômin-kaudinannao na'apa kida wadi'itinpan, aonaa waaipan wadizapan aimaakan u'ai oo washa'apatan mani aimaakan kakiba'azonnaa kida'o, na'iki aonaa waaipan wamariidan pidannao wakuwaa ida'an. Tominkaru awun za'a mishi wakowaadapan uparadan sakitapa pidannao ati. Ipai pidannao abatainao kida wakuwaa, ñaitapa na'iki ñtukapa mishi'o wuru'u wakowaadapaniaz kuwai. ³Mazan aizii Kaimana'o Kuwai wuru'u wakowaadapaniaz, umainaabanan an, mazan umainaabanan soo wunao ati'i mamishida-kainaouz, maabata'azoo-kainaouz Kaimana'o Kuwai, uruu idi ipataka'uta-kao nii. ⁴Satan, tominkaru-tinpa'o-oraz imi'i baara'a, uruu wuru'u awautapa'oraz Kaimana'o Kuwai mamishida-kainao aitapan aiazu. Uruu idi aonaa ñtukapan, na'iki aonaa ñaitapan umanawunu'o ukanadapan i'ida'ati, wuru'u Kaimana'o Kuwai Christ daua'oraz. Na'iki aonaa ñaitapan na'apa kida'o Christ umanawunun Tominkaru tuma. ⁵Aonaa wadaua'o mani karikaonan wuru'u wakakuwaatinanuz, mazan Jesus Christ daua'o pa'an, uruu Tominkaru taaniaz ipai pidannao naobanaa nii. Ukau'an waunao poitoruinaou'u naa karikaonan wakaudinan idi Christ ati. ⁶Aizii Tominkaru, dyuudauzoz kanada'o tominan maruta'o-karu iki, uruu wuru'u kanadapa'oraz wanyukunuu iti, waaitapa-kinaa nii Tominkaru umanawunun kandapa'oraz Christ ida'a.

⁷Ukau'an kaina'a wa'ida'a wuru'u umanawunu'oraz aitapa-kinai Tominkaru di'iki'oraz, wananaa kakataimanan pu'u, na'apa ka'uz kin kawan toma-kariwai kidaz kubai idi. Uruu ida'an pidannao aitapan nii aonaa wama'ozakan ida'ana'o mani washa'apatinan oo wakowaadapan wuru'u umanawunu'oraz kuwai, mazan Tominkaru pa'an wuru'u taa'oraz wanyukunuu iti umanawunu'o ma'ozaka-kinai. ⁸Mishi tuukii wapataka'uta-kao ipai

wamako kizi kawana'ati kida, mazan upu'u aonaa na'apa kida'o mashaatan waunao. Panaadon aonaa waaitapan na'apam naa washa'apatinan, mazan upu'u aonaa wadakotan Tominkaru manyukunuutan waunao. ⁹Wa'antamikita-kao pu'u dikauda kida'o ida'an, mazan upu'u aonaa wawa'akauzokao waba'oran. Washa'apata-kao pu'u kaziwa'o ida'an, mazan upu'u aonaa wazowii-kao. ¹⁰Ipai wakakuwaapatin-kizi kawana'ati waaitapa da'i washa'apata'azoo-kao dikauda'o ida'an. Na'apa kida'o ida'an watiwaa wuru'u Jesus baitauzonii kidaz atii na'apa uzowii-kao. Mazan aonaa watarian washa'apata'azoo-kao ai, pidannao aitapa kizi kaina'a Jesus mashaapan wa'ida'a, uruu ma'ozakadapa'oraz waunao. ¹¹Wakakuwaapatinan dikiin ii Jesus dau'u, maonapa kida da'i wamawakan, mazan uruu ida'an kizi pidannao aitapan kaina'a Jesus mashaapan wa'ida'a. ¹²Ukau'an kaina'a maonapa mawaka-karu wa'ida'a, tuukii wazowia'azoo-kao mazan aonaa watarian wamawakan ai, waaipan idi unao zaamatan wuru'u karikaonanu'oraz pa'an kakupa-karu.

¹³Na'apa tawuru'u usaadinapanuz Tominkaru kaaritan ida'a, "ömishidan idi'o Tominkaru wuru'u ôkakuwaapatinanuz" Waunao na'apa kapam wamishida Tominkaru, uruu idi'o wuru'u wakakuwaapatinanuz. ¹⁴Waaitapa na'iki wamishida Tominkaru kadishita-kidanii wanaobanaa Jesus pamawakakizi iki. Ukau'an wamishida na'apa'o nii kapam ukadishita-kidan waunao wamawaka-kizi iki wazaamatanan idi'i naa Jesus di'iti. Na'iki ukadishita-kidan ni'i naa waunao baokopa unao tuma pakanaapu iti. ¹⁵Ipai wuru'u aimaakan wabaiatanii kidaz kaikapa'a unao dikiin ia'o, wakaminka'uta'azon idi'o unao. Uruu ida'an kizi powa'a'o zii iriba pidannao aitapan mishi Tominkaru kaimanan, ikonaukii-kida kizi uruu, na'iki imanawuntapa kizi uruu.

Mishi kizi mishidapa-karu

¹⁶Uruu idi aonaa wakashadinan wakaudinan wananaa mizainan pu'u na'iki ukaakinpan pu'a'a naa. Mazan wadoronaa ii ipai kamo'o wama'ozakadapa-kao. ¹⁷Aizii wadi'itapan an wuru'u wabaiatanii kidaz aimaakan kai, masakauda'u'o karikaonan wuru'u, aonaa karikaonanu'o nii mani, mazan wabaiatinan winipinaa nii kaina'a aimaakan umanawunu'o Tominkaru taapanii wa'ati. ¹⁸Usha'apanum kau'an waunao wataapan wanyukunu aonaa tukapa-kariwai kida aimaakan dau'ati'o mani, mazan soo wuru dau'ati'o aona'oraz utukapa-kao. Wuru'u aimaakan wabaiatanii kidaz kai, aona'o nii una'an kotua'iki, mazan wuru'u aimaakan Tominkaru taa'azooniaz aona'oraz utukapa-kao, karikaonanu'o nii pa'an una'an.

Pa'ina'o nanai

5 ¹Uruu idi wananaa wiizibai kawanu'oraz, mashaapa-kizaiz kai, umainaabata-kao dono, waaitapa Tominkaru taan nii wa'ati wamashaapa-kizi nii aokazi ii, karikaonanu'o pa'an mashaapa-kizai, aonaa pidan tomanii mani. ²Mazan kai, wana'an idi zii wananaa zo'o, tuukii wadopitan, na'iki tuukia'a naa wazaudapan, wakananaata-kao wuru idi'i pa'ina'oraz nanai aokazi iki'oraz. ³Usha'apanum kau'an wakananaata-kao dono'o naa pa'ina'o nanai idi, aonaa mananaa-daunu'o nii mani wadoronaa. ⁴Mishi'o wuru'u, wana'an idi zii da'a'a wananaa zo'o, tuukii wadopitan. Mazan aonaa wamawaka'azon dau'ati'o mani kaiwuru'u wadopitanuz, mazan waaipan

naa pa'an wananaa wuru'u baiatina'oraz pana'ada-kao pa'ina'o nanai di'iti aona'oraz umawakauzon. ⁵Mishi na'apa'o wuru'u Tominkaru aipanuz papa'inaadan wananaa. Uruu idi'o uzaamatan na'iki usaabaan waunao. Na'iki Tominkaru taa paDoronaa wa'ati, uruu ida'an kizi waaitapan mishi'o nii wuru'u usha'apatanuz wa'ati aimaakan na'apa pakian kawana'ati.

⁶Ukau'an ma'ozaka wataapan wanyukunuu, waaitapan idi mishi'o nii utaan pa'ina'o wananaa nii, mazan wamashaapan idi zii wananaa zo'o, aona'o nii zii wamashaapan wanaobanaa Jesus tuma. ⁷Mazan tuukii wamishidapan uruu, wamatukapakan pu'u padamatazu. ⁸Mazan ôkian kawan, waaitapa mishi'o nii utaan pa'ina'o wananaa nii, uruu idi kaimana'o nii zii wa'ati waso'otinan di'oraz wananaa aia'a, wamashaapa an kizi'i naa pa'an Jesus tuma aokazi iti. ⁹Ukau'an powa'a zii ipai ba'oran kida ai, waaipan wamashaapan kaimana'a naa u'ati, karikaonan kizi ukonaukiitinan wadau'an, wakakupan pu'u zii kai wananaa ida'a, oo wa'aonaan pu'a'a naa wananaa ai, wa'aokazi'ian pu'a'a naa. ¹⁰Usha'apanum kau'an ipai waunao mishidainao, wakadishita-kida-kao nii Christ kanaapu iti ukootowapa-kizi ii. Na'iki ipai'o nii wakawinipinaata-kao washa'apatanii kida kawana'ati da'a'a imi'i baara'a, kaimana'o oo dikauda'o.^b

Kaimanaaka-karu Tominkaru tuma Christ ida'an

¹¹Tuukii wakichana'ikin washa'apatan dikauda kida'o aimaakan Tominkaru awun za'a. Uruu idi'o wakakinaotan pidannao tuukii, ïmishida kizi Tominkaru paradan. Tominkaru, uaitapanii mishi'o wuru'u wakowaadapanuz paparadan unao ati. Na'iki na'apa kapam ôaipan uaitapan, mishi'o wuru'u wakaudinanz Tominkaru ati. ¹²Mazan aonaa wa'atadinpan mani oo wamanawun-tinpan mani unao ati kaiwuru'u wana'apanuz. Mazan waaipan pa'an uaitapan na'iki umishidan wakuwaa, u'atadinapa kizi wadau'an, na'iki uaitapa kizi na'apam udako'atin pidannao paradan dakoopainauz waunao. Tuukia'oraz iatadinpan pasha'apaapanii aimaakan kida ida'an, mazan ïnyukunuu ii aonaa mishi'o mani ïmarainpan Tominkaru. ¹³Pabi'i kida ïnao, ïkian wadau'an wazowau madorona'o. Una'apan an mishi, aonaa usha'apan, watukapa-kao madorona'o kawan, mazan waaipan idi'o pa'an Tominkaru konaukii-kida-kao. Mazan unao tukapan an aonaa wamadoronan, kaimana'o wuru'u, unao ati'o mishi wuru'u wakaudinanz, wakaminka'utaazon idi unao. ¹⁴Mishi'o wuru'u Christ marainpan waunao udawun iti, uruu idi'o wuru'u wakaudinanz kaikapa'a. Usha'apanum kau'an waaitapa mishi Christ mawakan ipai pidannao oian dikan ii. Uruu idi Tominkaru tukapan ipai waunao mawakainau'u naa oii-karu ai. ¹⁵Jesus mawakan idi ipai pidannao ati, ukau'an pidannao mishidainauz uruu, aona'a naa turuu ïmashaapan paaipan kawana'ati. Mazan ïsha'apatin kizi soo Christ aipan kawana'ati, uruu mawaka'oraz na'iki kadishita'oraz pamawaka-kizi iki ïdikan ii.

¹⁶Ukau'an aizii aona'a naa powa'a wadi'itapan pidan, pidannao mamishidainauz Christ di'itapan kawan pidan. Mishi na'apa kowas wataapauzon Christ kiwiin. Mazan aizii aonaa powa'a wataapan uruu na'apa. ¹⁷Usha'apanum kau'an pidan zaamatina'o Christ ida'ati, pa'inaada-kariwai'i naa

ukaduz, na'iki wuru'u kiwiitapa kida'oraz ukaduz mainaabata-kaoa'a naa. Mazan pa'ina'ora'a naa pa'an kaduzui taa-kao u'ati. ¹⁸ Soo Tominkaru wuru'u pa'inaada'oraz pidannao na'apa. Uruu Tominkaru wuru'u kaimanaaka-kida'o-raz waunao patuma Christ mawakan ida'an. Na'iki uruu zaamatanii waunao kaudina'o nii, kowaadapa'o nii pidannao ati, kaimanaaka-karu dau'an Tominkaru tuma. ¹⁹ Na'iki wakowaada kizi pidannao ati Tominkaru kaimanaaka-kida'azon ipai pidannao patuma, Christ mawakan ida'an. Aizii inyukunuu na'apan an, ipai'o nii umarina'atan i'oi'an, na'iki ukaimanaakan nii ituma. Uruu kuwai wuru'u Tominkaru dyuudaniaz wakowaadapan pidannao ati. ²⁰ Ukau'an waunao wuru'u kadishita'oraz Christ ati, parada'o nii pidannao kanaapu ati. Mishi Tominkaru kaiwaan waunao paparada-kinaa nii ma'o-zaka unao ati. Uruu idi Christ aipan kawana'ati, wakia'azon u'ati ma'oza-kao ida'an umishida wuru'u wakuwaaz, ukaimanaaka kizi'i naa powaa iti Tominkaru tuma. ²¹ Tominkaru aipan ati, ipai wa'oi'an kaboota-kao Christ di'iti, uruu idi Tominkaru tukapan Christ oia'o kawan, umasha'apatakan pu'u oia'o. Upataka'uta-kao atii uzowii-kao, wa'oi'an dikin ii. Uruu idi Tominkaru tukapan waunao kaimanainao kawan Christ ida'an.

6 ¹ Wakaudin an idi baokopa Tominkaru tuma, wakakinaowan unao ma'o-zaka'o ida'an. Aonaa umanyukunuuta'ana'a Tominkaru kaimananuz u'ati. ² Kaikapa sha'atii Tominkaru paradan saadinpa'o kiauzonu'u,

"Kaina'a'o nii zii kamoo kaawan.

Uruu dono upishaan an ukaminka'uta-kao utoriinpan ida'an ò'ati,

òdako'atin nii unao

na'iki uruu dono òkazannaatan nii unao."

Uabata, aizii kaawa'a naa wuru'u kamooz, kai'i naa Tominkaru kaminka'uta'azon unao, kai'i naa pa'an ukazannaapan.

³ Aonaa waaipan waawautapan pidannao imishidan ai kaimana'o kuwai, washa'apaapan ida'an dikauda kida'o aimaakan. Aonaa wadakoapa-kida'azon kaimana'o kuwai wuru'u wakowaadapaniaz. ⁴ Mazan waaipan pa'an watukapa-kidan mishi'o Tominkaru poitorunao waunao, ipai waparadan na'iki washa'apatanii kida ida'an: wabaiatan ida'an dadara kida'o aimaakan wakaudin-kizi ii aka, na'iki wabaiatan ida'an kasha'ora kida'o wakaudin-kizi dikin ii, mazan upu'u aonaa wamarina'atan wakaudin-kizi.

⁵ Panaadon waba'izii-kao, na'iki wakaboota-kao taraa-kizai iti; panaadon pidannao to'oradinan wa'ati kichana'iki-kia'o ida'an. Na'iki wakaudin an dadara wazamazin bii'i. Panaadon aonaa wada'awun wakaudin an wamizainan pu'u. ⁶ Watukapa-kida mishi'o Tominkaru poitorunao waunao: wataapinan ida'an kaiman ipai oia'o ai. Na'iki waaitapan ida'an mishi'o kuwai wuru'u Tominkaru di'iki'oraz; na'iki wamadopiidakan ida'an wanyukunuu; na'iki wakaimanan ida'an pidannao ati; na'iki watukapa-kidan ida'an wakamarainapanun tuukii. Na'iki Kaimana'o Doronaa kaminka'utan ida'an waunao; ⁷ na'iki wakowaadapan ida'an mishi'o kuwai; na'iki Tominkaru ma'o-zakadan ida'an wanyukunuu. Washa'apata ipai aimaakan kaiman, na'apa Tominkaru aipan kawana'ati, uruu wakaiwaa waawutinapa-kinaa nii watarubanao ai, na'iki wamizaataaka-kinaa nii ituma. ⁸ Mazan upu'u wakaudin an wanaubaa-kao pu'u oo wazon-kida-kao pu'u; waunamunaa abata-kao pu'u dikauda oo kaiman; wakuwaa mishiin pu'u na'iki usakitapan pu'u,

mazan upu'u wadakota-kao mariidinauzonao nii. ⁹ Aitapa-kariwai waunao na'iki wakuwaa kaimanaiman, mazan upu'u aonaa waunao na'iki wakuwaa kida umishida-kao. Wazowia'azoo-kao pu'u, mazan upu'u zii wakakupan; waba'izii-kao pu'u tuukii mazan upu'u aonaa wazowii-kao.

¹⁰ Wakasha'oradauta-kao pu'u, mazan upu'u wakonaukiitinan. Mapuraatanu'o mishi waunao, mazan upu'u waunao ida'an iriba'o nii pidannao kasha'a-pauzin Tominkaru di'iki. Aonaa mishi washa'apauzinii da'a'a, mazan upu'u ipai aimakaan Tominkaru di'iki'o wa'idiwau wuru'u.

Umarainapa kizi waunao na'apa wamarainpan kawan unao

¹¹ Mishidainao ômarainapaniinao, Corinth sannao, mishi'o tawuru'u waparadan kida unao ati'oraz. Wakowaadan unao ati tuukii wamarainpan unao. ¹² Aonaa na'apainim zii wamanaudapakan unao, mazan unao pa'an wuru'u manaudapa-ka'oraz waunao. ¹³ Aizii ôparada'azon unao ati na'apa ôdainao ati'o kawan, uda'ata'a naa unyukunuu wa'ati, umarainapa kizi'i naa kapam waunao.

Aonaa kizi mamishida-kainao kaduz tamakapa-kao

¹⁴ Mana'a ukaminauda'utina'ana'a wunao idi'i mamishida-kainaouz Jesus. Turuu mooko mishidainao Jesus mashaapainaouznaa kaiman patumaa-kadinan oia'o pidannao tuma, wuru'u naudapainaouz pasha'apaapan oii kida'o aimakaan? Oo turuu mooko kanada'o baokopatinpan maruta'o tuma? ¹⁵ Na'apa mooko Christ nyukunuu Satan sha'apaapanii kida dau'ati? Turuu mooko mishidainao nyukunuu na'apataakan mamishida-kainao sha'apaapanii dau'ati? ¹⁶ Turuu mooko toma-kariwai tominkaru taapa-kao oo na'aka-kao Tominkaru umanawunu'oraz dapu iti? Aizii wuru'u waunaouz, Tominkaru karikaonanu'oraz ukakupan, udapu wuru'u wananaaz, umashaapan idi wanyukunuu ii. Kaikapa sha'atii Tominkaru paradan saadinpa'o kiauzon:

“Ômashaapan nii ôpidanannao ida'a
na'iki aona'o nii ômuudinpan i'ai.
Ôgaru'o nii iTominkarun nii
na'iki inaou'o nii ôpidanannao nii.”^c

¹⁷ Uruu idi Naobanai Tominkaru kian i'ati,

“Umuudina'a naa na'iki ubuutina'a naa oiainao ai.
Mana'a upishata'ana'a oo usha'apaapa'ana'a oia'o
na'iki dikauda kida'o aimakaan,
umasha'apatakan an na'apa kida'o, ôdapaapan nii unao.”^d

¹⁸ “Ôgaru'o nii unao daru nii,
na'iki ipai unao daonaioranao na'iki zunnao, ôdainaou'o nii unao,
Naobanai umanawunu'oraz kian.”^e

7 ¹ Mishidainao ômarainapaniinao, uabata na'apam Tominkaru kowaa-dan pazaamata'azon waunao paudainao nii. Ukau'an aizii wamuuda'a naa ipai oia'o wuru'u pataka'ua'oraz wananaa oo wadoronaa. Mishi kizi'i naa pa'an wamashaapan kaiman, na'iki wakichana'iki washa'apaapan ai

oia'o, Tominkaru awun za'a, wamashaapa kizi'i naa ma'oiaka-daun uaipan kawana'ati.

Paul konaukian

²Ukaimanda'a naa shoman unyukunuu wa'ati. Aonaa kanom washa'apatan dikauda'o nii unao ati. Aonaa wapataka'uan wuru'u umashaapanuz kaiman Christ ati, na'iki aonaa wakazaapan puraata oo aimaakan kida u'ai. ³Aonaa ōba'azootin-kida'azon mani unao kaiwuru'u ōna'apanuz u'ati. Na'apa ōkiauzon kawan u'ati, tuukii wamarainpan unao, na'iki karikaonanuo'oo nii wataapan unao wanyukunuu ii, wakakupan pu'u oo wamawakan pu'u. ⁴Ōaitapa mishi'o wuru'u unao mishidanuz Christ, uruu idi ōkakuwaapan umana-wunu'o ida'an umishidapan dau'u. Uruu ida'an tuukii uma'ozakadan ōnyukunuu. Aizii tuukii ōkonaukian wabaiatan pu'u kasha'ora kida'o na'iki to'orakaru, mazan upu'u tuukii ōkonaukian.

⁵Aizii wakaawan dono'o naa Macedonia ati, aonaa wasookapan kaiman. Ipai wamako-kizi kawana'ati wabaiatan to'ora-karu na'iki wakakuwaatinan towauda'uta-ka'o. Wanyukunuu kasharuapa-ka'o pu'u, kaina'a zii kaziwa wadi'itimpan ipai unao dau'an. ⁶Mazan Tominkaru konaukiidauzoz pidanao nyukunuu ikasha'oran dono, ukonaukiida waunao Titus kaawan idi wa'ida'ati. ⁷Tuukii manawun wakonaukian Titus kaawan idi. Mazan powa'a zii wakonaukian waabatan idi Titus kowaadan kaiman utaapan na'iki udapaapan uruu. Na'iki ukowaada ō'ati tuukii unao tukapa'azon ōgaru. Na'iki tuukii unao kasha'oran ukasha'oradan dikin ii ōnyukunuu. Na'iki ukowaada kapam tuukii udi'itimpan ukaminka'uta'azon dau'an ōgaru. Uruu idi ōkonaukian udawun iti manawun.

⁸Ōkasha'orada mani mishi unao ōsaadanii kida ōparadan ida'an, mazan aizii kaiman ō'ati ōsaadanuz. Ōgaru na'apa kasha'ora'aka'o kapam ōnyukunuu ōsaadan idi na'apa unao ati. Aizii ukowaada-ka'o idi ō'ati mishi unyukunuu kasha'ora'akan masakauda'u ōkaaritan aita-ka'o dono u'ati. ⁹Uruu idi aizii tuukii ōkonaukian, mazan aonaa ōkasha'oradan idi'o mani, mazan ōkonaukian ukasha'ora-kidan idi usha'apatan wuru'u oia'oraz aimaakan, na'iki umarina'atan idi wuru'u usha'apaapanii kidaz. Na'apa'o kasha'ora-karu wuru'u Tominkaru aipaniaz, uaipan idi wa'ati-karu pa'ida'ati. Ukau'an aonaa wakaziwan unyukunuu wasaadanii wakaaritan ida'an, mazan wakamin-ka'uta pa'an unao. ¹⁰Pidan mishi'o ukasha'oran pasha'apatanii oia'o dikin ii Tominkaru aipan kawana'ati, mishi'o nii umuudan na'iki utanawatinan pasha'apaapan ai oia'o. Uruu idi Tominkaru mainaabatan nii u'oian u'ai, na'iki ukazannaatan niizu. Ukau'an aonaa turuu wakasha'ora-kidan wuru'u na'apa'oraz kasha'ora-karu. Mazan pidan kasha'ora'o padamata pa'oian dikin ii, mazan upu'u aonaa uwa'atin oo utukapa-kidan zoobaba panyukunuu kasha'oran Tominkaru ati pasha'apaapan dikin ii oia'o, aona'o nii Tominkaru kazannaatanuz, mazan ukaboota-ka'o nii karikaonanuo'oo pataka'utin-kizai iti pa'oian dikin ii.

¹¹Mazan wuru'u kasha'ora-karu Tominkaru aipan kawana'ati'oraz, pidan ikoda uruu ida'an panyukunuu ma'ozaka-kinaa nii. Uruu idi'o wuru'u sariapa unao di'itimpan'akan, na'iki tuukii uaipa'akan usakitapadan wuru'u pidan oiainapanuz. Na'iki sariapa uto'ora'akan umamashaatakan idi wuru'u

oia'o sha'apaapa-kaoaz. Sariapa utarian, uaitapa'akan idi'i naa Tominkaru pataka'utan nii pidan umamuudakan an pasha'apaapan oia'o. Sariapa uai-pa'akan òmorowautapan oo òmakon u'idi'iti. Sariapa uai-pa'akan òaitapan tuukii unyukunuitapan ògaru. Uruu idi sariapa mishi upataka'utan pidan-nao wuru'u sha'apatainaouz oia'o, na'apa òparadan kawana'ati. Wururu'u usha'apatanii kidaz ida'an utukapa-kida mishi'o aonaa ubaokopatitan oia'o sha'apaapa-kao dau'ati. ¹² Aizii tawuru'u òsaadanuz kaarita unao ati, aonaa òaipan mani upataka'utan wuru'u sha'apata'oraz dikauda'o aimaakan, oo òsaabaa-kinaa ni'o mani pidan nyukunuu wuru'u kasha'orada-kariwaiz. Mazan òsaadan òkaaritan na'apa, òaipan idi'o udi'itipan na'iki utukapa-kida kizi Tominkaru ati mishi umarainpan na'iki uizo'atin waparadan. ¹³ Uruu idi tuukii wanyukunuu ma'ozakadinan.

Powa'a zii wakonaukian watukapan idi Titus kaawan konaukii unao di'iki. Kaiman unyukunuu ukaawan dauna'an unao di'iki, aonaa powa'a ukaziwada-pan panyukunuu unao dau'an. ¹⁴ Umanawunu'o da'i òkowaadapauzon unao dau'an Titus ati. Kaiman ò'ati aonaa uba'azootin-kidan ògaru u'ati. Na'apa wakowaadapauzon kawan mishi'o kuwai unao ati. Na'apa'o da'i wakowaadapauzon Titus ati mishi'o kuwai unao dauna'an. Aizii utukapanka'a naa unao kaduz, na'apa mishi wakowaadan kawan u'atiz. ¹⁵ Tuukii Titus marainpan unao, pakawan unyukunuitapan pataapa-kao kaiman umanawunu'o Tominkaru poitoru nii, na'iki ipai uizo'atin uparadan na'iki kaiman utaapan uruu umakonkan dono unao di'ii. Uruu idi powa'a zii manawun umarainpan unao. ¹⁶ Ògaru na'apa, tuukii òkonaukian usha'apanum kau'an òaitapa na'iki òmishida kaimana'o nii unao sha'apatinan Tominkaru aipan kawana'ati.

Mishidainao taan puraata

8 ¹ Wamin-mishidannao, wakowaada'azon unao ati na'apam mishidainao Macedonia iainao sha'apatinan, Tominkaru kamunanun idi tuukii i'ati. ² Mamishida-kainao to'orainpan pu'u i'ati, mazan upu'u konaukii imashaapan. Na'iki iikodan pu'u masakauda'u puraata mazan upu'u tuukii ikataanu'uzon. ³ Òaitapa na'iki òtukapa dobata kida itaan puraata masakauda'u'o papuraatan kida di'iki. Aonaa dyuuda-kariwai mani itaan na'apa, soo panyukunuu aipan kawana'ati'o. ⁴ Kaziwa ipishaan waunao powa'an kida, usha'apanum kau'an tuukii òaipan pataan puraata pakaminka'uta-kinaa nii mishidainao wuru'u Jerusalem iainaouz. ⁵ Na'iki aonaa wazauda-kidan itaan dobata kida puraata masakauda'u'o papuraatan kida di'iki. Mishi'oraiman kiwiin pataan ua'ii puraata, itaainan Naobanai Jesus ati. "Kanom puaiapanii washa'apatan, washa'apatan nii," i'kian. Udauna'an iwa'atin wa'ida'ati, na'apa kapam itaainan wa'ati. I'kian, "Kanom uaiapanii washa'apatan, washa'apatan nii." Usha'apanum kau'an òaitapa Tominkaru wuru'u aipa'oraz i'sha'apatinan na'apa.

⁶ Tuukii wapishaan Titus makon unao di'iti. Uruu kiwiini'o usakadan patominapa-kidan unao puraata taa-kao dau'an. Ukau'an marii kizi'i naa ukaminka'utankan unao baokopatan puraata, tawuru'u unao kowaadaniaz kiwiini'o dono utaa'azon ukaminka'uta-kinaa nii ba'oran mishidainao. ⁷ Aizii unao, ipai'i naa uaitapan kaiman kida'o aimaakan sha'apata-kao dau'u. Tominkaru aipan ati tuukii umishidapan, uaitapa ukakuwaapan kaiman.

Na'iki kaina'a aitapa-kinai Tominkaru di'iki'o unao ida'a. Na'iki tuukii unyukunuu dyautan usha'apata'azon dau'ati kaiman kida'o aimakaan. Na'iki tuukii umarainpan waunao. Ukau'an na'apa kizi minziiwa na'iki konaukii utaan puraata dyuuda-karu nii mishidainao di'iti.

⁸ Aonaa ödyuudan mani utaan puraata kaiwuru'u öna'apanuz u'ati. Mazan ötukapa'azon mishi'o wuru'u ukamarainapanuz, ba'oran mishidainao kawan, konaukia'oraz itaan puraata pakaminka'uta-kinai nii mishidainao Jerusalema iainauz. ⁹ Unao, uaitapa na'apam wanaobanaa Jesus Christ tuukii ukamunanban na'iki ukamarainapanun, na'iki kaina'a umanawun aimakaan kida u'ida'a aokazi ii, mazan upu'u uwa'akanuz, umashaapa'anan imi'i baara ati, upataka'utinan uaipan idi pakaminka'utan waunao, wazaamata-kinai nii wuru'u umanawunu'oraz taa'azoo-kao wa'ati.

¹⁰ Ukau'an, ökia'azon unao ati puraata taa-kao dau'an: kiwiitapa'o wunu di'ii, unao sha'atii kiwiini'o usakadan utaan na'iki uzaamaapan puraata taa-karu ni'o ba'oran mishidainao ati, uruu dono tuukia'o sha'atii ukataanu'uzon.

¹¹ Ukau'an aizii, ubaokopata'a naa ipai wuru'u utaanii kidaz puraata, uipaida kizi'i naa wuru'u usakadaniaz usha'apaapan kiwiitapa'o wunu di'ii. Utukapa-kida kizi mishi konaukii na'iki minziiwa utaan upuraatan usakadinan iki'o atii utokon iti. Utaa kizi puraata upuraatan diri'in kawana'ati kida. ¹² Aizii utaan an aimakaan konaukii na'iki minziiwa, diri'i'o di'iki oo masakauda'u'o di'iki, na'apa'o wuru'u Tominkaru naubaaniaz. Aonaa Tominkaru zaamatan aimakaan pidan ai u'aonaan pu'u manawun u'ida'a.

¹³ Kaiwuru'u ökianuz na'apa, aonaa ödyuudan mani utaan dobata puraata, uruu idi ubaiatan naa mani uzamazin ba'orainao kawanyukunun pu'u. Mazan marii kizi patumaaka oo na'apa kida kizi pidan kawanyukunun. ¹⁴ Unao ida'a kai kaina'a dobata aimakaan oo puraata. Ukau'an turuu ukaminka'utan ba'oran mishidainao. Aizii na'apainim umawanyukunuitan dono, na'apa'o nii kapam ikaminka'utan unao. Ukau'an na'apa kida'o nii ukaminka'uaakan. ¹⁵ Na'apa sha'atii tawuru'u usaadinapanuz Tominkaru kaaritan ida'a kaikapa'a: "Pidannao kasaba'uka'o diri'i wanyukunui, aonaa itaapan diri'i manawun wanyukunui. Pidannao kasaba'uka'o masakauda'u wanyukunui, aonaa wanyukunui awutan ipai manawun i'ai."^f

Titus na'iki uminauda'unao

¹⁶ "Kaiman manawun," ökian Tominkaru ati Titus dau'an, usha'apanum kau'an Tominkaru aipan ati tuukii umako'ozon na'iki ukaminka'uta'azon unao na'apa ögaru kawan. ¹⁷ Uruu idi wadyuudan nii uruu, mazan aonaa wadyuudan idi'o mani karikaonan wuru'u umako'ozoonuz, mazan tuukia'o udi'itinpan pamako'ozon dau'an koshan unao di'iti. Uruu idi tuukii ukonaukian padyuuda'azoo-kao idi.

¹⁸ Wadyuudan nii bauda'apa mishida'o daonaiora utuma, ipai mishidainao aitapa uruu kaimana'o utominapa-kidan na'iki ukowaadan Kaimana'o Kuwai. ¹⁹ Na'iki uruu mishidainao zaamata mako'o nii watuma Jerusalem iti, wana'akan dono'o naa puraata wuru'u unao taanii kidaz. Kaiman waaipan wana'akapan wuru'u puraataz, wakawa-kida-kiziz pakawan na'iki

patumaaka mishidainao di'iti, Jerusalem iainaouz. Marii kizi ikonaukii-kidan Naobanai Tominkaru, na'iki itukapa kizi mishi tuukii wakaminka'uta'azon idyaun. ²⁰ Aonaa waba'azootina'azon wana'akan dono wuru'u dobata'oraz puraata unao di'iki. ²¹ Wadi'itapa nii kaimanaiman na'apam nii wana'akan wuru'u puraataz. Kaiman waaipan washa'apatan aimakaan Tominkaru awun za'a na'iki pidannao awun za'a kapam.

²² Kaina'a zii ba'oran wakowaada'azon u'ati. Wadyuudan nii bauda'apa'a naa daonaora mishida'o Titusnao tuma. Ipai waunao waaitapanii uruu kaimana'o, na'iki dyauta'o pasha'apatan dau'ati kaiman kida'o aimakaan Tominkaru ati. Tuukii unyukunuu ma'ozakadinan uabatan idi unao dyuuda'azon puraata ba'oran mishidainao di'iti. ²³ Aizii kanom pishaan an Titus dau'an, ukowaada i'ati uruu kaimana'o pidan na'iki omin-kaudin, kowaadapa'o kaimana'o kuwai otuma ipai amazada kawana'ati na'iki unao di'ii'aka. Aizii pa'i ipishaan dono unao wunao dau'ana'a ba'oran daonaioranaouz, ukowaada i'ati mishidainao zaamatanii idyaun mako'o nii Titus tuma. Usha'apanum kau'an ikaudin-kizi kawana'ati ipai pidannao konaukii-kidan Christ idau'an. ²⁴ Ukau'an, utukapa-kida ukamarainpanun wunao ati'i dyuuda-kariwainauz. Marii kizi ba'oran mishidainao, ba'oran wiizai iki kidainao abatan mishi'o mishi wuru'u unao kamarainapanuz na'apa wakowaadan kawan i'ati.

Puraata zaamata-kao mishidainao ati'o Jerusalem ii

9 ¹ Aizii puraata zaamaapa-kao dau'an Jerusalem ia'o mishidainao kamin-ka'uta-kinao ni'oraz, aonaa kanom ni'i naa o'saadan u'ati udau'an. ² Usha'apanum kau'an oaitapa unao tuukii da'i ukamunanu'uzon, utaa'azon ida'an puraata. Uruu ida'ana'o da'i tuukia'o o'atadinpauzon unao dau'an, karikaonan okowaadapan mishidainao ati, wuru'u Macedonia ainaouz, unao taa'azon dau'an puraata. Okowaada i'ati unao Achaia iainao mishidainao, usakada'a naa pa'an uzaamaapan puraata kiwiini'o wunu di'ia'a naa. Iabatan idi unao zaamaapan naa puraata udyuudan nii, sariapa ina'apatan panyukunuu kapam puraata taa-kao dau'an. ³ Mazan upu'a'o nii o'dyuudan Titusnao wamin-mishidannaouz unao di'iti. Panaadon aonaa zii uturuudin uzaamaapan puraata, okowaadapan pu'a'a naa udau'an ba'orainao ati umanawunu'o ida'an, okowaadan kaina'a'a naa pa'an uzaamatanii puraata kida kiwiini'o wunu di'ii. Ukau'an mishi kizi'i naa uipaian usaabaan wuru'u puraata kidaz na'ii, na'apa okowaadan kawan ba'oran mishidainao ati. ⁴ Tuukia'o nii oba'azoipan, unao na'apa kapam powa'a'o nii zii uba'azoinpan, mishidainao Macedonia ikiinao kaawan an otuma unao di'iti, aonaan dono zii uipaian uzaamatan puraata ukowaadaniaz utaa'azon mishidainao Jerusalem iainao ati. ⁵ Uruu idi'o wuru'u o'dyuuda'azonuz wamin-mishidainao kiwiitan wa'ua'ati, isaabaa an kizi'i naa ipai puraata wuru'u unao taanii kidaz naa. Uruu ida'an kizi ba'oran mishidainao tukapan mishi'o wuru'u minziiwa utaan puraata, aonaa upishauta-kao idi'o mani karikaonan.

⁶ Unyukunuitapa kizi pa'i di'oraz parada-karu'u: Pidan paowa'o masakauda'u uudai, masakauda'u'o nii kapam upaoriba aka. Mazan pidan paowa'o diri'i uudai, diri'i'o nii kapam upaoriba aka. ⁷ Ukau'an ipai unao, uaitapa kizi na'iki udi'itinapa kizi uipaian ati kida na'apam nii utaan puraata, aonaa kizi utaanuzu umarainan bii an oo udyuuda-kao idi mani karikaonan.

Usha'apanum kau'an Tominkaru marainapa pidan wuru'u konaukia'oraz utaaazon aimaakan. ⁸Na'iki Tominkaru turuu utaan dobata aimaakan u'ati. Uruu idi karikaonanuo nii aimaakan kaina'an u'ida'a, atii kaina'a'o nii zii uwa'akun kida utaan nii na'iki uka'idiwauta-kinan nii ba'oran mishidainao, wuru'u aona'oraz aimaakan nii i'ida'a. ⁹Na'apa usaadinpan pidan kataanu'o dau'an Tominkaru kaaritan ida'a:

“Karikaonanuo nii utaan aimaakan dobata pataka'utinainao ati, na'iki karikaonanuo nii ukaimanan na'iki ukamunanun nyukunuitapa-kao.”

¹⁰Aizii Tominkaru taa'oraz paoribai uuda pidan paopauzo ati na'iki wanyukunui kida ipai pidannao ati. Na'apa'o nii kapam utaan aimaakan unao ati, na'iki powa'a'o nii zii utaan dobata aimaakan kida unao ati. Na'apa kizi kapam unao dobata kizi ukaminka'utan pidannao, na'iki powa'a'o nii Tominkaru tuubarudan wuru'u kaimana'oraz aimaakan usha'apaapan.

¹¹Karikaonanuo nii Tominkaru taan diri'i aimaakan oo wanyukunui unao ati, karikaonan kizi kapam ukamunanun utaan ida'an aimaakan, wunao ati'o aona'oraz kanom i'ida'a. Aizii wakaawa-kidan dono wuru'u utaanii kidaz puraata, iriba'o nii pidannao konaukii-kidan Tominkaru udau'an.

¹²Aizii wuru'u usha'apatanuz aimaakan kaikapa'a, wuru'u udyuudanuz puraata, dya'utam aimaakan sha'apan: ukaminka'utan Tominkaru pidannao, na'iki tuukia'o nii manawun Tominkaru konaukii-kida-kao. ¹³Usha'apatan ida'an aimaakan kaikapa'a, utukapa-kida mishi'o ukamarainpanun na'iki mishi'i uizo'atin Kaimana'o Kuwai Christ daua'oraz. Uruu dikin ii tuukia'o nii mishidainao konaukii-kidan Tominkaru unao dau'an. ¹⁴Uruu idi konaukia'o nii itoriinpan Tominkaru ati unao dau'an, ukaminka'utan idi dobata idyaun, Tominkaru kamunanun idi unao ati, utaan idi kamunanuaba-karu unyukunuun iti. ¹⁵Na'iki marii kizi wakonaukii-kidan Tominkaru tuukii, usha'apatan idi umanawunu'o aimaakan wa'ati. Aonaa waaitapan na'apam naa wakian umanawunun dau'an.

Paul pa'an Tominkaru zaamatanii kakuwaapatina'o nii

10 ¹Ōgaru Paul, tuukii ōparada'azon unao ati kaimana'o ida'an, na'apa Christ paradauzon kawan. Aonaa ōto'oran bii a'o mani ōparada'azon unao ati. Mishi kaina'a pabi'i kida unao kian ōdau'an, “Aonaa mishi'o mani wuru'u uparadan ma'ozakanuz, soo pamunapon idi'o karikaonan uma'ozakatinpan. Mazan ukaawan an da'ati'i, aonaa uka'iitauan paparadan na'apa wakanaapu ati,” i'ikan.

²Aizii ōkia'azon unao ati ma'ozaka'o ida'an, upana'ada'a naa wuru'u udi'itinapanuz dikauda kida'o dau'u, aonaa kizi ōparadan unao ati ma'ozaka'o ida'an ōkaawan dono u'idi'iti. Mazan na'apa'o ōdi'itinpan ōparada'azon dau'an ma'ozaka'o ida'an wunao ati'i dakotainaouz wamashaapan na'iki washa'apatinan mamishida-kainao kawan. ³Na'apa mishi waunao mashaapan da'a'a imi'i baara'a ipai ba'oran pidannao kawan, mazan aonaa wamizaataakapan kadakotin-kidainaouz waunao tuma, mamishida-kainao mizaataakapan kawan. ⁴Wuru'u mizaataaka-kinai wakaiwaapanii kidaz aonaa pidannao imi'i baara sannao kaiwauzonii kawanu'o mani, mazan umanawunu'o mizaataaka-kinai Tominkaru di'iki'o. Uruu ida'an turuu

wamainaabata-kidan Tominkaru taruba ma'ozakatinapa-kizi. Na'iki uruu ida'an turuu wamashaatan pana'iti'o kadakotin-karu Tominkaru paradan ai, ⁵na'iki turuu wamainaabatan u'ida'an wuru'u pidannao atadinapa-kinaa kidaz, ĩawautapa-kinaa kidaz pidannao ĩaitapa'azon Tominkaru dau'ana'o kuwai. Na'iki uruu ida'an turuu kapam watanawatan pidannao nyukunuu kashadamikinao, ĩizo'ati kizi Christ paradan. ⁶Aizii unao tukapa-kidan dau'ana'an mishi'o uizo'atin na'iki uda'ana'azon Christ, uruu dauna'an wakakinao-wan nii ma'ozaka'o ida'an wunaou'u aona'oraz ĩizo'ati'izon Christ kakinaori.

⁷Unao tuukii umishida'akauzon sha'apa'oram pidan paradan, aonaa udi'itapan kiwiin wuru'u ĩparadan kidaz. Unao bii'i kaina'a pidannao, ĩkian ĩnao mishi'o pa'an Christ poitoru manawun. Marii ĩdi'itapan wuru'u pamishidapanuz, ĩtukapa kizi, na'iki ĩaitapa kizi waunao mishi'o kapam Christ poitoru, na'apa ĩnao kawan. ⁸Dobata mishi ōatadinpan Tominkaru taan dau'an umanawunu'o kaudin-kizai ō'ati, mazan aonaa ōkiba'azoo-kidan ōatadinpan. Usha'apanum kau'an utaan ō'atizu ōkaminka'uta-kinaa ni'o unao, umishidapa kizi powa'a zii, aonaa ōwaota-kida-kinaa ni'o mani unao umishidapan ai Christ.

⁹Mazan aonaa ōtarĳi-kida'azon mani unao kaiwuru'u ōsaadanuz ōparadan kaikapa'a. ¹⁰Kaina'a pabi'i kida unao, ukian ōdau'an, "Tuukii uma'ozakatinpan pakaaritan ida'an, mazan ukaawa'akan dono wabii ati, aona'o nii uka'iitauan paparadan wa'ati ma'ozaka'o ida'an." ¹¹Mazan ōaiapa wuru'u pidan na'apa'oraz uparadan aitapan ipai wuru'u wasaadanii kidaz waparadan wakaaritan ida'a, na'apainim wakaawan dono unao di'iti mishi'o nii washa'apatinan na'apa wakian kawan wakaaritan ida'a.

¹²Waunao aonaa wapatumaaka-dina'azon wakaudin-kizi ida'an wunao tuma'a dakotinpainauz umanawunu'o Christ poitorunao nii ipai ba'orainao ai. Mazan wuru'u ĩdakotinapanuz umanawunu'o Christ poitoru nii, pa'ida'a'o karikaonan, uruu idi ĩabatinpan umanawun nii. Mishi'oraiman maaitapinka'o pidannao wuru'u na'apa'oraz ĩdi'itinpan.

¹³Waunao, aonaa turuu wa'atadinpan na'apa. Aonaa wa'ida'a'o mani wuru'u wakaudinanz, mazan wamakon soo wadyuuda-kizinao di'iti kida'o pa'an. Usha'apanum kau'an wakaudinanz ipai unao wiizi ida'an Tominkaru aitanii kawana'ati'o. ¹⁴Uruu idi aona'o nii wamakon unao wiizi dawun iti, aonaa wa'atadinpa'azon. Aonaan an mani waikodinanz unao atii uwiizi iti kotua'a naa, turuu mani wadakota-kaŋ atadinpainao nii. Mazan waunao sha'atii kiwiini'o wakaawa-kidauzon unao di'iti, Kaimana'o Kuwai Christ daua'oraz.

¹⁵Na'iki aonaa wa'atadinpauzon ba'orainao sakadanii kaudin-kizai kida ida'an. Mazan waaitapa na'iki wamishida unao mishidan nii powa'a zii wuru'u Christ daua'oraz kuwai. Una'apan an udarudina'o nii wuru'u wakaudin-kizi. ¹⁶Ukau'an turua'o ni'i naa wamakon uwiizi dawun itinapu kida'o wiizai di'ii'aka wana'akan Kaimana'o Kuwai, marii kizi na'ii'akainao pidannao abatanuz. Mazan aonaa pidannao kakuwaapatin kizi di'ii'aka'o nii mani wuru'u wakakuwaapatinanz. Usha'apanum kau'an aonaa wa'atadapa'azon wakaudin ba'oran pidan kaudin-kizi ii aka.

¹⁷Na'apa usaadinpan kawan Tominkaru paradan ida'a: "Na'ia'oram pidan atadinpa'azo'o pakaudin-kizi dau'an, marii pa'an u'atadinpan Naobanai

Tominkaru sha'apatanii kida dau'an." ¹⁸ Pidan pa'ida'a'o karikaonan udakotinpan umanawunu'o nii, madiwautapa-ka'o wuru'u, aonaa turuu ukuwaa mishida-ka'o. Mazan pidan wuru'u Tominkaru tukapa-kidaniaz umanawunu'o nii, turuu pa'an ukuwaa mishida-ka'o.

Dakotinpainao apostlenao nii, mazan pana'a'o ikuwaa Jesus dau'u

11 ¹ Ukashaapa shoman ôparadan u'ati ôdau'an kapam, na'apa ukashaapan kawan ba'oran pidannao paradan padau'an. Uabatan pu'u ôparadan maaitapin-ka'o kawan karikaonan, mazan upu'u ôaipan uabatan ôkuwaa, aonaa uzon-kida'ana'a ôgaru. ² Tuukii ômarainan unao, na'apa Tominkaru marainan kawan unao. Usha'apanum kau'an aonaa ôaipan upataka'uinan, kaimana'o wuru'u ôtaa'azonuz unao Christ ati. Na'apa darui awunuutapan kawan paudani mawuusa, uaipan idi pataan oroo pakawan kaiman wuru ati'i omin-mazidan ni'oraz. ³ Mazan tuukii ôdopian unao dau'an, ôzauda-kidan umariida-ka'o nii, na'apa Satan kowazaz-tinpauzoz, mariidan kawan Eve kotua'a naa. Ôzauda-kidan upozawata-kida-ka'o nii na'apa, na'iki unyukunuu tanawata-ka'o kaimana'oraz umishidapan ai, na'iki uizo'atin ai Jesus daua'o kuwai. ⁴ Usha'apanum kau'an unao, aonaa ukashanaukii-kidan pidannao kuwaa, pana'a'oraz naa ôkowaadapan Jesus dau'u, aonaa wakowaadapan kawunu'o mani. Na'iki sariapa uaipan uzaamata'akan doronai pana'a'o wakowaadapaniaz Kaimana'o Doronaa ai. Na'iki sariapa umishida'akan ikuwaa kida idakotaniaz kaimana'o kuwai nii, mazan pana'a'o karikaonan wuru'u ikuwaa kidaz, wuru aia'a wakowaadapanii kidaz Kaimana'o Kuwai, Jesus daua'oraz. ⁵ Mazan aonaa ô'itiiman umanawunu'o mani ô'ai wunaou'u dakotinpainauz umanawunu'o apostlenao nii. ⁶ Ôgaru, aonaa mishi ôaitapan ôparadan umanawunu'o na'iki konaunama'o ida'an, mazan ôaitapa kaimanaiman wuru'u kuwai ôkowaadapaniaz. Unao na'apa uaitapani'i naa kapam wuru'u kuwaiz, usha'apanum kau'an wakowaadapani'i naa unao atiz powa'an kida.

⁷ Aonaa ôpishautan ôwinipinaa unao ai ôkowaadapan dono Kaimana'o Kuwai. Uruu ida'an mishi aonaa ôtaapinpan umanawunu'o nii, ôaipan idi pa'an unao tukapa-ka'o umanawunuinao nii. Oia'o sha'a wuru'u ôsha'apatinanuz na'apa? ⁸ Panaadon ôdakota-ka'o nii ôkazaapan puraata ba'oran wiizai iki'o mishidainao ai, ômakaudinkan pu'u i'ati. Mishi ôzaamata idyuu-danii puraata ô'ati, usha'apanum kau'an ôkaudina'azon idi unao ati mawinipinaa-daun. ⁹ Na'iki ôna'iankan dono unao di'i, ôpuraatan awutauzon, aonaa kanom ida'an ôtorian ôaiapanii kida. Mazan upu'u aonaa ôpishautan puraata u'ai, mazan wamin-mishidannao Macedonia ikiinao pa'an kaawakidauzo puraata ô'ati. Aonaa ômizidin-kidan unao ôpishautan ida'an mani puraata unao ai, na'iki aona'o nii ôpishaan puraata unao ai. ¹⁰ Christ mishi'oraz uparadan, kaina'a udoronaa mashaapan ô'ida'a ônyukunuu ii. Ukau'an mishi'o kaiwuru'u ôparadanuz. Aizii wuru'u ô'atadinapanuz ôparadan ida'an kaikapa'a, aona'o nii ôzaamatan puraata u'ai ôkianuz, aonaa turuu pidannao mashaapainao Achaia ii aka mashaatan kaiwuru'u ôparadanuz na'apa. ¹¹ Panaadon uzauda-kidan ôna'apainpan ômamarainapakan idi'o unao. Aonaa, Tominkaru aitapa ômarainapa unao tuukii.

¹² Mazan upu'u aona'o nii ôzaamatan puraata unao ai. Usha'apanum kau'an aonaa ôaipan pidannao dakotinpainauz apostlenao nii atadinpan pakian

ida'an, "Na'apa wakaudinān īnao kaudinan kawan." ¹³ Mazan īnao, aonaa Christ dyuudaniinao manī īkakuwaatinan. Soo imariidapan karikaonan pidannao. Īmainaabainpan, itukapa-kao Christ apostlennao kawan, mazan aonaa mishi'o manī. ¹⁴ Na'apa'o manawun īnao Satan kawan. Na'apa sha'atii Satan mainaabainpauzon, upana'adinan na'apa kanada'o angel, Tominkaru di'iki'o kawan. ¹⁵ Ukau'an na'apa'o kapam wuru'u upoitorunao mainaabainapanuz, mishi'o kawanu'o idyuuda-kao kaminka'uta'o nii pidannao mashaa-pan Tominkaru aipan kawana'ati, mazan aonaa mishi'o manī wuru'u. Mazan diina'iti'i, ipataka'uta-kao nii pana'apainpan dikin ii.

Paul pataka'uta-kao pakakuwaatinan dikin ii Christ dau'u

¹⁶ Ōkia'azon koshan u'ati, aonaa ōaipan utaapan ōgaru maaitapin-ka'o kawan. Mazan utaapan dono ōgaru na'apa, upu'u ōaipan uabatan ōparadan, na'apa uabatapauzon kawan maaitapin-ka'o pidannao paradan iatadinpan dono. Aizii ōatadinpa'azon kapam masakauda'u ōdau'an. ¹⁷ Wur'u ō'atadinpa'azoonuz ōsha'apaapanii kida dau'an, aonaa Naobanai Jesus paradauzon kawanu'o manī, soo pidan maaitapin-ka'o pa'an paradauzoz na'apa. ¹⁸ Mishi kaina'a iriba pidannao atadinpan, soo pasha'apatanii kida dau'an karikaonan. Ōgaru na'apa, ōatadinpan nii kapam ōsha'apaapanii kida ida'an. ¹⁹ Aitapa'o manī mishi unao, uruu idi konaukii uabatapan maaitapin-kainao kuwaa kida. ²⁰ Aonaa ukashanauan īnao, ītaapan pu'u unao na'apa poitorui kawan, īzaa-maapan pu'u puraata unao ai pakaudinān winipinaa nii unao bii an, idyuu-dautan pu'u usha'apatan soo paaiapanii kida karikaonan, ītaapinpan pu'u umanawun kidainao nii unao ai. Turuu manī īta'ikan unao uawun baara iti, aonaa na'apam ukian i'ati. ²¹ Ōgaru tuukii ōkiba'azon, usha'apanum kau'an aonaa mishi ōka'iitan ōtaapan unao na'apa ītaapan kawan unao.

Aizii ōparadan nii ōdau'an, maaitapin-ka'o paradauzon kawan. Aizii wuru'u apostle-tinpainauz, idakotinpan umanawunu'o nii. Ōgaru na'apa, ōmanawun-tinpan nii kapam īnao kawan. ²² Īkian īnao Hebrewnao, ōgaru na'apa Hebrew kapam. Īkian īnao Israelitena, ōgaru na'apa Israel san kapam. Īkian īnao Abraham dani-daunnao, ōgaru na'apa Abraham dani-daun kapam. ²³ Īkian īnao Christ poitorunao, ōgaru na'apa mazan powa'a'o zii īnao ai.

Mishi ōparadan kaikapa'a madoronaa-ziiwa paradan kawan. Mazan mishi'o kaiwuru'u ōkianuz, ōgaru powa'a'o zii ōkaudinān dadara Christ ati; mapuda da'i ōkabootauzo-kao taraa-kizai iti īnao ai, uruu dikin ii. Ba'oran dono ōba'izii-kao da'i tuukii kida'o ida'an i'ai. Na'iki iriba ōbaiaapan kichana'iki-kia'o ōkaudin-kizi ii aka, maonapa kida ōmawakauzon. ²⁴ Iriba'a naa ōbaiaapan ba'izi, baka'iau Jewnao ba'izian ōgaru, 39 ba'izi ōbaiaapan baukapa'o ība'izian dono ōgaru. ²⁵ Idikinau Rome ikiinao ba'izii-kidan ōgaru atamun idi. Baukapaiman pidannao zowian padamata ōgaru, īboowautapan ida'an ōgaru kuba kida idi. Idikinau ōnaraan paran baoko ii, kanawa zowiitinan na'iki sariapa ushazodan. Baukapaiman kanawa shaazodan, uruu dono ōna'ian paran baoko'o bauda'apa maruta'o na'iki bauda'apa kamoo.

²⁶ Ipai ōkakuwaatin-kizi kawana'ati, ōbaiatan kichana'iki-kia'o: ōbaiaapa kichana'iki-kia'o wunu tuubarun; na'iki ōdobata kichana'iki-kia'o pidannao koidimikinao bii an kida; na'iki ōbaiaapa kichana'iki-kii ōmin-Jewnnao to'oran na'iki

Gentilenao na'apa kapam. Õdobatan kichana'iki-kia'o bii an donoi ii aka; na'iki õdobatan kichana'iki-kia'o mapidantaka'o amazada ii aka; na'iki kichana'iki-kia'o paran baoko an. Ba'oran dono õkaawan pidannao di'iti, mazanu'oraz idakotinpan mishidainao nii Christ, mazan kichana'iki-kii ito'oran õ'ati. ²⁷Panaadon dadara õkaudinan aonaa õda'awuuzon, õikoda-kinnaa nii aimakaan õ'ati. Ba'oran dono õbaiaapa õzamazin, õbaiaapa õmaradakon, aonaa da'i kanom õnikan. Ba'oran dono õbaiaapa wadidi'o, aonaa õkamichan midi kida'o nii. ²⁸Õbaiatan pu'u na'apa kida'o, kaina'a zii kaziwa õdi'itinpan ipai mishidainao Christ dau'an, wuru'u õtominapa-kidaniinaouz pawizi kawana'ati kida. ²⁹Aizii na'apainim õikodan dono mishida'o pidan, aona'o zii unyukunuu ma'ozakan mishidapa-karu dau'ati, kasha'ora utaapan õnyukunuu. Aizii õtukapan dono oia'o sha'apata-kida-kao mishida'o pidan ati, tuukia'o nii õto'oran wuru ati'i sha'apata-kida'oraz oia'o.

³⁰Aizii õatadinpa'azon an, õatadinpan nii aimakaan kida dau'an tukapa-kida'oraz õkakataimanan. ³¹Tominkaru, wanaobanaa Jesus Daruz, uaitapa na'iki utukapa aonaa õmariidinan mani kaiwuru'u, uruu karikaonanu'o nii unaubaa-kao. ³²Baukapaiman õna'ian dono Damascus ii, kaina'a King Arestas muudanii pidan udaru'o naobanai kazowautapa'o nii amazada na'ii. Uruu aipan pazaamata-kidan õgaru. Uruu idi udyuudan pidannao zaudapan, iawunuutapa kizi õkoditan wiizai korarannaa paniinomizinaa an. ³³Mazan mishidainao kidoapa-kida õgaru i'ai, ipaidan õgaru udaru'o dazowan zo'iti, na'iki itoka-kidan naa õgaru, donoi awautapa-kinnao kuduan shaawata'o atii imi'i baara iti. Uruu na'apa kowas õkidoopan.^s

Paul kowaadan patukapanii dau'a'o

12 ¹Aizii koshan õatadinpa'azon aimakaan kida sha'apan dau'an õ'ati. Õaitapan pu'u aona'o nii na'apa kida'o kaminka'utan unao, mazan upu'a'o nii õkowaadan umanawunu'o aimakaan dau'u, Tominkaru aidakidauzonii na'iki utukapa-kidauzonii. ²Õaitapa da'i bauda'apa pidan mishidapa'o Christ, kaina'a'o da'i aimakaan sha'apan u'ati. Aizii 14 wunu dobatan naa, una'akankauzo-kao dauna'an aokazi iti Tominkaru di'ii. (Pananaa zo'a'o mani una'akanaka-kao, oo padoronaa ia'o mani, aonaa õaitapan, soo Tominkaru aitapa.) ³⁻⁴Õkian nii koshan, mishi'o una'akankauzo-kao umanawunu'o Tominkaru wiizi di'ii, pananaa zo'a'o oo padoronaa ia'o mani, soo Tominkaru aitapa. Na'ii uabatan Tominkaru kowaadan umanawun kida'o aimakaan aona'o uka'iita-kao ukainaabata-kao parada-karu ida'an, na'iki aona'o turuu ukowaada-kao ba'oran pidannao ati. ⁵Na'apa'o pidan dau'an, turuu pa'an õatadinpan. Mazan õdau'an aona'o nii õatadinpan, soo aimakaan kida dau'an tukapa-kida'oraz õkakataimanan. ⁶Mazan õatadinpan an aimakaan kida sha'apan dau'an õ'ati, aonaa turuu õdakota-kao maaitapin-ka'o nii, usha'apanum kau'an mishi'o aimakaan kida wuru'u õkowaadaniaz. Mazan aona'o nii õatadinpan na'apa kida'o dau'an, usha'apanum kau'an aonaa õaipan õtaapa-kao oo õtukapa-kao umanawunu'o pidan nii. Mazan õaipan pa'an udi'itapan õgaru uaipan ati, utukapan ida'an õkaduz, na'iki uabatan ida'an õkuwaa kida.

⁷Mazan aonaa õaiapa-kao õatadinpan wuru dau'ana'a umanawun kida'oraz Tominkaru tukapa-kidan na'iki uabata-kidanii kidaz õ'ati, uruu idi kaziwa'o

kaboota-kaō ōnanaa ida'a. Ikodanii Satan dyuudanii kawanu'o papoituru antamikitan ōgaru. ⁸Idikinau ōtoriinpan Naobanai Jesus ati, ōpishaanuzu tuukia'o ida'an uso'ota kizi wuru'u kaziwa'oraz ōbaiatan. ⁹Mazan ukian ō'ati, "Aonaa. Turua'o nii ōkaminka'utan pugaru ōkamunanun ida'an pu'ati, uruu pa'an wuru'u tuukia'o ni'oraz puaipan. Usha'apanum kau'an pukakataimanan idi, tuukia'o nii pa'an ōkaminka'utan pugaru, ōtaan nii ōma'ozakan pu'ati." Ukau'an kaiman ō'ati wuru'u ōkakataimananuz, powa'a'o nii zii ōatadinpan u'ida'an, Christ taa kizi powa'a zii pama'ozakan ō'ati. ¹⁰Ukau'an aonaa usha'apan ō'ati wuru'u ōkakataimananuz, na'iki ōdakowaapa-kaoaz, na'iki ōbaiatanuz dadara kida'o aimakaan ōkaudin-kizi ii aka, na'iki ōbaiatanuz kichana'iki-kii kida'o to'ora-karu, na'iki wuru'u ōbaiatanuz kaziwa'o na'iki kasha'ora'o ōkaudin dikin ii Christ ati. Ōgaru aonaa mishi ōma'ozakan, mazan kakataimana'o karikaonan, mazan una'apan idi Christ taan pama'ozakan powa'a zii ō'ati.

Tuukii Paul nyukunuitapan mishidainao Corinth iainauz

¹¹Aizii ōba'azootina'aka'a naa ōkadakotinan ida'an ōdau'an madoronaa-ziiwa kawan. Mazan unao aipan ati'o wuru'u ōkadakotinanuz madoronaa-ziiwa kawan. Aonaa utiwaan zoobaba ukaminka'utan ōgaru, ukowaadan ida'an pidannao ati, ōgaru mishi'o apostle. Aonaa umanawunu'o mani ō'ai pidannao wuru'u uatadapaniinaouz, dakotinpainaouz umanawunu'o apostle-nao nii. Aonaa mani Christ kaminka'utan ōgaru, turuu mani mishi ōdakotakao madiwautapa-ka'o nii. ¹²Uaitapan pu'u na'iki utukapan pu'u padamata ōsha'apatan umanawun kida'o aimakaan sha'apatauzo-kariwaiz soo Tomin-karu ma'ozakan ida'an. Ipai wuru'u ōsha'apatanii kidaz tukapa-kida mishi'o Christ apostlen ōgaru. ¹³Pana'a mooko ōtaapan unao ba'oran mishidainao ai, wuru'u ba'oran wiizai iainao kidaz? Panaadon uzauda-kidan pana'a utaapakaō ōmazaamatakan idi puraata u'ai. Ōkasha'orada sha'a unyukunuu na'apa'o ida'an? Una'apan an, umarina'ata shoman wuru'u ōsha'apatanuz aimakaan na'apa u'ati.

¹⁴Aizii turua'a naa ōmakon unao di'iti. Uruu idikinautan ni'i naa ōmoro-wautapan uwiizi iti. Mazan aonaa ōmizidin-kida'azon unao, usha'apanum kau'an aonaa upuraatan na'iki usha'apauz mani wuru'u ōaipaniaz, soo ōaipan pa'an ukonaukii-kidan ōgaru na'ii. Aonaa koraiziannao mani ikoda'o aimakaan padarunao ati, soo daruinoo pa'an ikoda'o aimakaan paudainao ati. ¹⁵Ukau'an ōgaru, na'apa konaukia'o nii ōtaan ipai unao ati aimakaan kaina'a'o ō'ida'a. Na'iki konaukia'o nii ōtaainan ōkaminka'utan ida'an unao, utaiin kizi Tominkaru ati kaimanaiman. Aizii wuru'u ōmarainapanuz unao tuukii. Aizii unao mani, masakauda'u'o nii karikaonan umarainpan ōgaru?

¹⁶Aizii unao, uaitapa mishi'o aonaa ōzaamatan puraata u'ai ōkaudin winipinaa nii. Mazan pabi'i kida unao, ukian "Uzaamaapanii wapuraatan, mazan uaitapa na'apam pamariidan waunao." ¹⁷Aonaa na'apainim zii ōkoidapan aimakaan u'ai, oo ōkazatan mani puraata udyuudaniaz mishidainao ida'an ōdyuudaniinaouz u'idi'iti. ¹⁸Ōdyuuda sha'atii Titus unao di'iti ba'oran mishidainao tuma. Titus kaiwauzonii sha'a upuraatan udyuudaniaz u'ida'an? Aonaa, mishi? Mazan unao uaitapanii Titus na'iki ōgaru, na'apa kida'o wanyukunuu, kaiman wadi'itimpan unao dau'an, na'iki tuukia'o washa'apata'azon kaiman aimakaan unao ati.

¹⁹ Panaadon uzauda-kidan wuru'u wasaadanuz waparadan kaikapa'a wakazannaatin-kinaa ni'o karikaonan dakoopainao ai waunao. Mazan aonaa na'apa'o mani wuru'u. Tominkaru abata mishi'o wuru'u waparadan kidaz unao ati, na'iki Christ aipan kawana'ati'o wuru'u waparadanuz unao ati kaikapa'a. Ukau'an ôkia'azon unao ômarainapaniinao ati, wuru'u washa'apaapanuz ipai aimakaan kaikapa'a, waaipan pa'an wakaminka'utan na'iki wama'ozakadan unyukunuu. ²⁰ Mazan tuukii ôdi'itinkan, ôzauda-kidan ôkaawan dono unao di'iti, aona'o nii ônyukunuu kaimanan, aonaan an umashaapan kaiman ôparadan kawana'ati. Unao na'apa, panaadon aona'o nii unyukunuu kaimanan, aona'o nii unaudapan na'apam ôkian usha'apainpan dau'an. Ôzauda-kidan ôikodan nii unao, ukashadaakapan nii u'atiaaka, ukishauziaakapan nii, kichana'iki-kia'o nii uto'oradinan, ba'orainao aipan nii aimakaan soo pa'ati karikaonan, udakowaakapan nii dikauda kida'o ida'an, ukadakotin-kidan nii uiribannao madiwautapaka, udakotinkan nii umanawunu'o nii, na'iki uto'orataakapan nii. ²¹ Tuukii ôdopian ônyukunuu ii, ôzauda-kidan ôkaawan dono unao di'iti, tuukia'o nii ôba'azootinan Tominkaru ati unao dikan ii. Na'iki tuukia'o nii ônyukunuu kasha'oran, ôzaadan nii ôikodan dono pakawan zii mishidainao sha'apaapan oia'o, wuru'u pasha'apaapauzonii kidaz kiwiin. Na'iki aonaan an zii itanawatinan pasha'apaapan ai kakiba'azonnaa kida'o aimakaan, wuru'u daonaoranao da'awupanuz zunnao tuma pamamazidakan pu'u ituma, na'iki imashaapan an pakawan madoronaa-daun.

Baukapan naa Paul kakinaowan mishidainao

13 ¹ Aizii di'i ômakon, ômorowautapan koshan unao di'iti, uruu idikinautan ni'i naa. Ipai'o nii aimakaan sha'apata-kaon na'apa Tominkaru paradan kawana'ati: Na'ia'oram pidan dakota-kariwai usha'apaapan dikauda'o aimakaan, marii kiwiin uunamunaa abata-kaon zii dya'utam oo idikinauda'u'o pidannao dako iki, wuru'u tukapainaoz usha'apatan dikauda'o aimakaan. ² Ôkakinaoni'i naa sha'atii unao, na'iki ôkowaada sha'atii ipai unao ati na'iki wunao ati'i sha'apaapainaoz oia'o, itamautan ida'a'oraz ômorowautapankan unao di'ii. Aizii ômunapon pu'u ôna'apa'azon koshan powa'a zii. Aizii di'oraz ômorowautapa'anan ida'a ôpataka'utan nii unao bii'i na'ia'oram pidannao, aona'o îmuudan pasha'apaapan oia'o. ³ Mishi, unao tuukii uaitapa'azon, mishi'o mani mooko wuru'u Christ kaudinanuz ô'ida'an. Mazan ôpataka'utan dono unao u'oiipan dikan ii, uruu ida'ana'o nii utukapan aonaa kakataimana'o mani Christ, mazan ma'ozaka'o nii ukaudinan unao bii an. ⁴ Mishi kakataimana'o kawan utaapinkan utauka-kaon dono cross di'iti, mazan kai kakupa uruu, Tominkaru kadishita-kidan idi uruu powaa iti pama'ozakan ida'an. Na'apa'o kau'an wuru'u ôgaruz, kakataimana'o Christ kawan. Mazan kakupa ôgaru Christ tuma, Tominkaru taan idi pama'ozakan ô'ati. Ukau'an ma'ozaka'o nii Tominkaru kakinaowan unao ôgaru ida'an.

⁵ Ukau'an udi'itapa wuru'u umishidapanuz, uaitapa kizi mishi'o wuru'u umishidapanuz Christ. Uawunuutin kaimanaiman na'iki uaitapan nii mishi kaina'a Jesus Christ mashaapanuz u'ida'a. Soo mishi pidan mamishida-ka'o, aonaa Christ nii u'ida'a. ⁶ Aizii udi'itapan dono waunao kaimanaiman, utukapan nii na'iki uaitapan nii kapam mishi'o wamishidan Christ, na'iki mishi'o uapostlen waunao.

⁷Mazan aizii watoriinpan nii Tominkaru ati ukaminka'uta kizi unao, aonaa kizi usha'apatan dikauda'o aimaakan. Aonaa watoriinpan waaipan idi mani pidannao tukapan ôkakinaowan unao ma'ozaka'o ida'an ôkiauzon kawan u'ati. Mazan watoriinpan nii Tominkaru ati, unao sha'apata kizi pa'an kaiman kida'o aimaakan. Waaitapan pu'u kaina'a'o wunaou'u dakoopainauz waunao, idakotan nii wamaturuukan aonaan an wapataka'utan unao. ⁸Aizii umishidan an mishi'o kuwai Tominkaru di'iki'oraz, aona'o nii ôpataka'utan unao uruu dikin ii. Soo ôkaminka'utan nii pa'an unao uaitapa kizi wuru'u mishi'oraz kuwai Tominkaru di'iki'oraz. ⁹Kaimana'o nii wa'ati uma'ozakadan an umishidapan powa'a zii, aona'o nii usha'apan pidannao dakotan an waunao maturuu-kainao nii. Na'apa kida'o dau'ana'o pa'an watoriinpan Tominkaru ati, tuukii waaipan unao sakitapadan umashaapan Tominkaru ati. ¹⁰Uruu idi ôsaadan di'oraz kaarita unao ati ôkaawan ua'ii, aonaa kizi ôkaki-naowan unao ma'ozaka'o ida'an ôkaawan dono u'idi'iti. Naobanai Jesus aipan ati'o mishi wuru'u wakaudinanz, uruu idi'o waaipan wama'ozakadan unao, umishida kizi uruu powa'a zii, aonaa waaipan mani wawaota-kidan unao umishidapan ai, uruu kaiwuru'u wana'apanuz.

Baukapan naa Paul kowaadinan mishidainao ati

¹¹Aizii ôkowaadinan naa unao ati. Ukau'an ômin-mishidannao, mishi'i naa pa'i umashaapa konaukii, na'iki utiwaa'a naa usaabaan umashaapan Tomin-karu tuma na'iki umin-mishidannao tuma. Usha'apata aimaakan ôkaki-naori kawana'ati, ubauda'apata'a naa unyukunuu kida aimaakan dau'an, umashaapa kaiman konaukii umin-mishidannao tuma. Una'apan an, Tomin-karu taa'oraz marainpaaka-kinai na'iki kaimanaaka-kinai, kaminka'utan nii unao.

¹²Konaukii unaubaa umin-mishidannao ubaokopatinan dono.^h

Ipai mishidainao da'ainau'u dyuuda-kidan kapam paparadan unao di'iti.

¹³Marii Naobanai Jesus Christ kamunanun tuukii ipai unao ati, na'iki marii karikaonan Tominkaru marainpan unao, na'iki marii Kaimana'o Doronaa mashaapa'oraz unao ida'a, taan umashaapa-kinaa nii konaukii umin-mishidannao tuma.

h 13:12 Paul dono'o mishidainao baokopatinan dono, itukapa-kidan panaubaan oo pakonaukii-kidan pamin-mishidannao pakissitan ida'an idyaun pakaozoo ati oo pataawu ati oo panaadon paka'u ati.

Paul Kaaritan

Galatia Baara Sannao Ati'o

Di'oraz kaarita daua'o

Di'oraz kaarita, apostle Paul saadanii Galatia Baara sannao mishidainao ati. Aizii wuru'u Galatia, udaru'o wiizai baara, na'ii'aka'o wuru'u mishidainao mashaapanuz. Paul, uruu Jew, mazan inao, Gentilenao.^a Aizii inao mishidainau'u naa Kaimana'o Kuwai, Jesus Christ daua'oraz.

Mazan kaina'a pabi'i kida Jewnao kaawan mishidainao ida'ati. Inaou'u naa aipan ipai mishidainao sha'apatinan Moses kakinaori kawana'ati, Tominkaru dakota-kinnaa nii idyaun kaimana'o pidannao nii.

Mazan apostle Paul saadan di'oraz kaarita mishidainao ati, ukakinootan idyaun Jewnao ai, aipainauz mishidainao chootin^b Moses kakinaori kawana'ati. Uaipan mishidainao aitapan kaimanaiman, aonaa Tominkaru dakotan pidan kaimana'o pidan nii uizo'atin ida'an Moses kakinaori kida. Mazan udakotan pidan kaimana'o pidan nii soo umishidan ida'an Jesus Christ, aonaa pidan izo'atin ida'an mani Moses kakinaori. (Galatians 2:16)

Ukau'an Paul saadan di'oraz kaarita mishidainao ati, aonaan idi uaipan imishidan pidannao kuwaa pana'iti'oraz karikaonan. Ukian pakaaritan ida'a, "Aizii dii mani, waunao oo angel aokazi iki'o kowaadapan an unao ati kuwai pana'a'o wuru aia'a wakowaadaniaz unao ati, na'apa'o pidan, marii ukaboota-ka'o Tuubaruo Tikazi wu'iti." (Galatians 1:8)

Aizii wuru'u pidannao aipainauz mishidainao taapan Moses kakinaori, ikian Paul dau'an, uruu aonaa mishi'o apostle mani, na'iki kuwai kapam ukowaadapaniaz aonaa mishi'o mani. Mazan Paul kian padau'an, "Jesus Christ na'iki Tominkaru waDaru kadishita-kida'oraz Jesus pamawaka-kizi iki, uruu wuru'u zaamata'oraz o'garu pa'an." (Galatians 1:1)

Kaarita buutinpan kida

Paul mishi'o apostle 1:1-24

Paul ma'ozaka uparadan kaimana'o kuwai dikin ii 2:1-21

Kazannaatin-karu soo mishida-karu ida'an 3:1-4:31

Mashaapa-karu Kaimana'o Doronaa ida'an 5:1-6:10

Paul katokontan pakakinaopan 6:11-18

^a *Gentilenao*: Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao ida'a. ^b *chootin*: Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii, 'chootin-karu' daua'o.

1 ¹Di'oraz kaarita, ôgaru apostle Paul di'iki'o. Ôgaru, aonaa pidannao zaamatanii mani apostle nii, na'iki aonaa îdyuudanii mani ôapostle-tinan. Mazan Jesus Christ na'iki Tominkaru waDaru kadishita-kida'oraz Jesus pamawaka-kizi iki, înao wuru'u zaamata'oraz ôgaru pa'an. ²Ipai da'ainao mishidainao, îdyuudan kapam paparadan ipai unao mishidainao ati, mashaapainouz Galatia Baara ii aka.

³Ôtoriiinpan marii kizi waDaru Tominkaru na'iki Naobanai Jesus Christ kamunanun na'iki utaa kizi unao nyukunuu kaiman-kinaa nii. ⁴Aizii wuru'u Jesus, utaapada pazowii-kaao wa'orian dikiin ii, na'apa waDaru Tominkaru aipan kawana'ati, na'iki ukazannaata-kinaa nii waunao wuru aia'a kai'o-raz oia'o mashaapa-karu. ⁵Ukau'an marii karikaonan Tominkaru taapa-kaao umanawunu'o nii. Amen.

Soo kaina'a bauda'apa Kaimana'o Kuwai

⁶Tuukii ôdi'titipan unao dau'an, utanawatinan idi kadiman aka Tominkaru ai. Uruu zaamata'oraz unao pa'ida'ati Christ kamarainapanun na'iki kamunanun ida'an, mazan aizii, uda'anan naa pana'a'o kuwai pabi'i kida pidannao dakotaniaz kaimana'o kuwai nii. ⁷Aonaa ba'oran kaimana'o kuwai nii, soo pidannao mariidapan karikaonan unao, na'iki îtanawata'azon mishi'o kuwai Christ dau'a'o pana'iti'i naa karikaonan. ⁸Aizii dii mani, waunao oo angel aokazi iki'o kowaadapan an unao ati kuwai pana'a'o wuru aia'a wakowaadaniaz unao ati, na'apa'o pidan, marii ukaboota-kaao Tuubaru'o Tikazi wu'iti. ⁹Wakiini'i naa sha'atii kiwiitapa, na'iki ôkian nii koshan: na'ia'oram pidan kowaadan an unao ati kuwai pana'a'o wuru aia'a uabataniaz na'iki umishidaniaz, na'apa'o pidan, marii ukaboota-kaao Tuubaru'o Tikazi wu'iti.

¹⁰Kaiwuru'u ôkianuz kaikapa'a, ôkaimanada'azon idi'o pidan nyukunuu? Aonaa! Mazan ôaipan pa'an Tominkaru nyukunuu kaimanan ô'ati. Ôaipan an mani pidan nyukunuu kaimanan ô'ati, aonaa mishi'o mani Christ poitorun ôgaru.

Paul apostle-tinan dau'a'o

¹¹Ômin-mishidannao, ôaipan uaitapan wuru'u Kaimana'o Kuwai ôkowaa-daniaz unao ati, aonaa pidannao di'iki'o mani oo pidan tomanii mani. ¹²Aonaa ôikodanuzu pidan di'iki oo aonaa pidan tominapa-kidanii mani ôgaru udau'u. Mazan wuru'u ôkuwaaz Jesus Christ di'iki'o na'iki uaida-kidanii pa'an ô'ati.

¹³Unao, uabatanii na'apam da'i ômashaapauzon Jewnao kakinaorinaa kida kawana'ati. Uaitapa tuukia'o ôpataka'utauzon mishidainao Jesus. Na'iki ôdakota ômainaabatan îdyaun ipai daunuuda'u. ¹⁴Na'iki uruu dono ipai ôwazootapan ômin-daonaorannao na'apa kida'o îtunarunawun ôkawan, ôda'anan ida'an na'iki ôizo'atin ida'an wuru'u ôdokoza-daunnao mishidapanii kidaz. ¹⁵Mazan Tominkaru kamunanun idi ô'ati, uzaamatan kowas ôgaru kaudina'o nii pa'ati. Uzaamatan ôgaru ôshakatan ua'ii. Paaipan kawana'ati ¹⁶utukapa-kidan pauDani ô'ati, uaipan idi ômakon ôkowaadapa'anan Kaimana'o Kuwai udau'u Gentilenao di'iti. Aizii uruu aimaakan sha'apan dau-na'ana'oraz ô'ati, aonaa ômakon pidan di'iti ôaipan idi mani ukowaadan kanoma'o nii ôsha'apata. ¹⁷Na'iki aonaa ômakon Jerusalem iti, ôabata'anan

mani na'apam kiwiitapainauz iapostle-tinan kian ò'ati. Mazan ba'oran amazada iti pa'an òmakon, Arabia kia'o udakota-ka. Uruu dauna'an zii òkiwan Damascus iti.

¹⁸Idikinauda'u wunu òtukapan dauna'an Jesus, uruu zii òmakon Jerusalem iti òmorowautapa'anan Peter di'iti. Òna'ian utuma dya'utam soondii sakodaz. ¹⁹Aonaa òtukapan ba'oran apostle na'ii, soo James karikaonan, wanaobanaa Jesus inawuzuz. ²⁰Tominkaru aitapa ipai wuru'u òsaadanii kidaz mishi'o, aonaa òmariidinan mani. ²¹Uruu dauna'an òmakon naa Syria Baara na'iki Cilicia Baara ii aka'o wiizai kida kawana'ati. ²²Mazan wuru'u mishidainao Judea Baara iainao kidaz, aonaa zii ìtukapauzon ògaru. ²³Soo iabatan kari-kaonan pidannao kadakotinan òdau'u. Ìkian, "Tawuru'u pidan pataka'utau-zoz da'i waunao, uru'u naa aizii kowaadapa pidannao ati kaimana'o kuwai Christ daua'oraz, utiwaniaz pamashaadan." ²⁴Uruu idi tuukii ikonaukii-kidan Tominkaru ògaru dikin ii.

Ba'oran apostlenao kashaapa Paul kaudinan apostle nii

2 ¹Aizii 14 wunu dauna'an òmakon koshan Jerusalem iti, Barnabas mako'o òtuma, na'iki òna'aka Titus kapam. ²Wuru'u òmakonuz na'iti Tominkaru dyuudan idi'o ògaru. Òna'ian pu'u, òmiitiniipan soo choochi zowaunaanao tuma karikaonan. Òaipan iaitapan wuru dau'a òkowaada-pankaniaz Kaimana'o Kuwai Gentilenao ati, na'iki òabata'azon kaiman i'ati oo aonaa. Usha'apanum kau'an aonaa òaipan òkaudin-kizi wuru'u òsha'apa-taniaz naa na'iki òsha'apaapaniaz kai makon madiwautapaka. ³Mishi, ìna'a-pata panyukunuu. Uruu idi aonaa idyuudan òminauda'u Titus choota-ka^c Jewnao kakinaori kawana'ati, Gentile pu'u padamata uruu. ⁴Wakadakotinan wuru dau'ana'a, usha'apanum kau'an pabi'i kida pidannao taapinpainao mishida'o kawan Jesus, morotan idi'o wabii ati. Ìtukapa'azon idi karikaonan pakawan mani wada'anan Jewnao kakinaorinaa, wazaamatinpan pu'a'a naa Christ Jesus di'iti. Usha'apanum kau'an ìnao, tuukii iaipan wamashaa-pan pakawan Jewnao kakinaorinaa waranu'u. ⁵Mazan aonaa wakashaapi-nan i'ati, aonaa masakauda'u. Usha'apanum kau'an waaipan idi wakazannaa-tapan unao ati wuru'u mishi'oraz kuwai, Kaimana'o Kuwai ida'a'oraz.

⁶Na'iki choochi zowaunaanaouz, aonaa na'iam iikodan òkuwaa kasharutin-pan, uruu idi aonaa i'pana'adanuzu na'iki aonaa ìtotokadanuzu. (Aizii wuru'u i'taapa-ka^coz umanawunuinao choochi zowaunaanao nii, aonaa usha'apan ò'ati, usha'apanum kau'an Tominkaru aonaa unaubaan bauda'apa'o pidan powa'a zii ba'oran ai.) ⁷Mazan iaitapa Tominkaru wuru'u taa'oraz òkau-din-kizi nii, kowaadapa'o nii Kaimana'o Kuwai Gentilenao ati, na'apa utaan kawan kapam Peter ati kaudin-kizai, ukowaadapanuz Kaimana'o Kuwai Jewnao ati. ⁸Usha'apanum kau'an Tominkaru ma'ozakan ida'an òzaamata-ka^co apostle nii Gentilenao ati, na'apa Peter zaamata-ka^co kawan apostle nii Jewnao ati. ⁹Aizii James, Peter, na'iki John, umanawunuinao choochi zowaunaanao, iaitapa Tominkaru wuru'u taa'oraz kaudin-kizai ò'ati. Uruu idi kaiman inyukunuu Barnabas na'iki ògaru kaudinan dau'an na'apa ìnao

^c 2:3 *uchoota-ka^c*: Putukapa 'chootin-karu' daua'o, kaarita token ii, Parada-karu Masha'apan-naada-kinao ida'a.

kawan. Na'iki powa'a zii ĩma'ozakadan waunao wakowaadapa-kizi kaimana'o kuwai Gentilenao ati. Aizii ĩnao ikakuwaapatinan nii Jewnao ati. ¹⁰Kaina'a bauta'apa aimaakan ĩaipan washa'apatan, pakawan kizi wakaminka'uupan pataka'utinainao, ĩchoochin ida'a ainaouz. Uruu manawun aimaakan tuukia'oraz ōsha'apata'azon.

Paul kakinaowan Peter

¹¹Aizii Peter morowautapankan dono Antioch ii, na'ii ōparadan u'ati ma'ozaka'o ida'an, ōkakinaota-kinaa nii uruu sakitapa'o di'iti. Ōparadan u'ati pidannao kanaapu'u, usha'apanum kau'an usha'apataniaz aimaakan tuukia'o upana'itin. ¹²Uruu zi'o Peter kaawan dono Antioch ati, karikaonan da'i uaroopauzon Gentilenao tuma, mishidapainauz Jesus. Mazan Jewnao, James di'ikiinaouz kaawan dono'o naa, aona'a naa powa'a uaroopan ĩtuma utaria'akan idi'i naa ĩnao ai, aipainauz Gentilenao choota-ka'o. ¹³Uruu idi baokoinao Jewnao mishidainauz Jesus, ĩtamakapa'akan naa Peter, aona'a naa kapam ĩaroopan Gentilenao tuma. Na'iki Barnabas, upu'u zii una'apan kapam ĩnao kawan, ĩaitapan pu'u padamata aonaa sha'apa'o mani wuru'u aroapa-karuz Gentilenao tuma.

¹⁴Ōtukapan idi'i naa aonaa ĩsha'apatinan Kaimana'o Kuwai kawana'ati, wuru'u mishi'oraz kuwai. Uru'u naa ōparadan Peter ati ipai ba'orainao kanaapu'u. Ōkian u'ati, "Jew pugaru, mazan upu'u pumashaapan Gentile kawan, aonaa pusha'apatinan Jew kawan. Kandii ni'i naa mooko aizii puaipan Gentilenao mashaapan Jewnao kawan? ¹⁵Mishi, pugaru na'iki ōgaru, Jewnao wadaru na'iki wadaro nii, aonaa Gentilenao mani, dakota-kariwainauz 'oiainao' nii. ¹⁶Mazan waaitapa Tominkaru dakotan waunao kaimana'o pidan nii wamishidan ida'an Jesus Christ, aonaa waizo'atin ida'an mani Moses kakinaori. Ukau'an waunao, wamishidapanii Christ Jesus, Tominkaru dakota-kizi waunao kaimana'o pidan nii wamishidan ida'an Christ, aonaa waizo'atin ida'an mani Moses kakinaori. Usha'apanum kau'an aonaa na'a-painim nii Tominkaru dakotan pidan kaimana'o pidan nii uizo'atipan ida'an Moses kakinaori."

¹⁷Aizii waunao, wadawatan pu'u Tominkaru dakota-kinaa nii waunao kaimana'o pidan nii wamishidan ida'an Christ, mazan upu'u Jewnao dakotan waunao oiainao nii kapam, Gentilenao kawan. Ukau'an Christ aipan ati'o mooko wuru'u wa'oiapanuz? Aonaa! ¹⁸Mazan ōkiwinan an powaa iti wuru'u kakinaorii ōmuudaniaz naa, uruu ida'an ōtukapa-kidan ōdikintapan kakinaorii. ¹⁹Ōgaru mawaka'o kawanu'ora'a naa kakinaorii ai. Ukau'an aona'a naa powa'a ōmashaapan kakinaorii waranu'u, ōmashaapa-kizi'ii naa pa'an Tominkaru ati. ²⁰Ōgaru, ōmishidan idi Christ, mawaka'o kawanu'ora'a naa ōgaru Christ tuma cross ida'a. Aonaa ōgaru'u naa mani kakupa'oraz, mazan Christ pa'an wuru'u mashaapa'oraz ō'ida'a, na'iki uru'u naa kazowautapa'oraz ōgaru. Ōmashaapanuz naa, ōmishidapan ida'ana'ora'a naa Tominkaru Dani, marainpa'oraz ōgaru na'iki mawaka'oraz ō'ati. ²¹Ōgaru aonaa ōkashadan Tominkaru kazannaatan waunao pakamunanun idi karikaonan. Usha'apanum kau'an umishiin an mani Tominkaru dakotan waunao kaimana'o pidan nii waizo'atipan ida'an Moses kakinaori, madiwautapa-ka'o karikaonan wuru'u Christ mawakanuz.

Tominkaru taan Kaimana'o Doronaa mishida-karu idi

3 ¹Maam Galatia Baara sannao, maaitapin-ka'o manawun mooko unao! Kanom wuru'u madoronaada'oraz unao? Kaimanaiman sha'atii ôkaku-waapan u'ati Jesus Christ tauka-ka'o na'iki umawakan dau'u cross ida'a. ²Ôpishaa kizi unao: uizo'atin idi'o mooko Moses kakinaori uzaamatanuz Kaimana'o Doronaa, oo umishidan idi'o uabataniaz kaimana'o kuwai? ³Na'apa dii manawun umaaitapinkan! Usakadan pu'u umishidan Jesus, Kaimana'o Doronaa ida'an. Mazan aizii kandii ni'i naa utiwaan umashaapan Jesus ati usha'apaapanii kida ida'ana'a naa karikaonan? ⁴Madiwautapa-ka'o mooko karikaonan ubaiaapanuz tuukii kasha'ora kida'o aimakaan? Ô'itiiman aonaa madiwautapa-ka'o mani! ⁵Aizii Tominkaru taanuz Kaimana'o Doronaa unao ati, na'iki usha'apatanuzu umanawun kida'o aimakaan unao bii an, aonaa uizo'atin idi'o mani Moses kakinaori, mazan umishidan idi'o pa'an uabataniaz kaimana'o kuwai, Christ daua'oraz.

⁶Udi'itapa na'apam kii-karu Abraham dau'an: "Uruu mishida'o Tominkaru, na'iki umishidan idi, Tominkaru dakotan uruu kaimana'o pidan nii."^d ⁷Ukau'an uaitapa kizi, pidannao mishidainaouz Christ, înao pa'an wuru'u mishi'oraz Abraham dainao. ⁸Saadauzo-kariwai Tominkaru Paradan kowaa-dani'i naa kotua'a naa, Tominkaru dakotan nii Gentilenao kaimanainao nii îmishidan idi. Usha'apatan ua'ii zii na'apa kida'o, ukowadauzonii Kaimana'o Kuwai Abraham ati. Ukianuz "Pugaru ida'ana'o nii ôtaan kaiman kida'o aimakaan ipai pidannao ati."^e ⁹Ukau'an ipai mishidainaouz, îzaa-mata kaiman kida'o aimakaan na'apa Abraham zaamatan kawan aimakaan pamishidan idi.

¹⁰Mazan pidannao tiwa'oraz padamata paizo'atin Moses kakinaori pakazannaatin-kinaa nii, upu'a'o nii Tominkaru pataka'utan îdyaun. Usha'apanum kau'an kaikapa'o usaadinapanu'u Tominkaru paradan ida'a: "Ipa'i'o nii Tominkaru pataka'utan pidannao îmaizo'atikan idi ipai daunuu-da'u saadinpa'o Tominkaru kakinaori kaaritannaa ida'a."^f ¹¹Ukau'an aonaa Tominkaru dakotan pidan kaimana'o pidan nii utiwaan ida'an paizo'atin Moses kakinaori. Usha'apanum kau'an kaikapa'o usaadinapanu'u Tominkaru Paradan ida'a: "Tominkaru dakotaniinaouz pidannao kaimanainao nii îmishidan ida'an pa'an, înao karikaonanuo'o nii îkakupan."^g ¹²Moses kakinaori, aonaa mishida-karu di'ii'aka'o mani, soo uda'an-ka'o karikaonan. Tominkaru Paradan saada-kariwai kian: "Pidan izo'atipan an kakinaorii, marina'a naa usha'apatanuzu ipai daunuu-da'u na'iki umashaapan ni'i naa u'ida'an."^h

¹³Kaikapa'o kapam Tominkaru Paradan saada-kariwai kianu'u: "Pidan kazada-kariwai atamun kadu iti, Tominkaru pataka'utan uruu wuru'u."ⁱ Na'apa'o Christ pataka'uta-kidinanuz atamun kadu iti waunao dikin ii. Uruu ida'an ukazannaatan waunao wuru aia'a Tominkaru dakotanuz papataka'utan waunao, maizo'ati-kainaouz ipai kakinaorii. ¹⁴Uruu Christ Jesus pataka'uta-kidinan ida'an kizi, Gentilenao zaamatan kaimana'o aimakaan, Tominkaru kowaadauzoniaz pataan nii Abraham ati. Na'iki wamishidan idi'o

Jesus Christ, wazaamatan Kaimana'o Doronaa, Tominkaru kowaadauzoniaz pataan nii wa'ati.

Kakinaorii na'iki Tominkaru taa'azoonii daua'o

¹⁵ Aizii ò'inawuzunao na'iki òdadakoonao, òkainaabata kizi mooko u'ati pidannao sha'apatauzonii aimaakan ida'an: Dya'utamainao pidannao na'apataakan dono panyukunuu aimaakan dau'an, isaadan nii pa'uu kida kaarita ida'a kainaabata'o nii ìnyukunuu na'apa kidaakan. Uruu dauna'an aonaa turuu umarina'ata-kao oo utotokada-kao. Na'apa'o wuru'u Tominkaru kowaadauzoniaz pataa'azoonii. ¹⁶ Tominkaru kowaadanii kidaz pataa'azon, Abraham na'iki utakaan-daun ati'o. "Utakaan-daunnao ati'o," aonaa kia'o mani usaadinpan Tominkaru paradan ida'a, iriba'o pidannao dau'ati'o kawan. Mazan, "utakaan-daun ati'o," kii usaadinpan, bauda'apa'o pidan dau'ana'o, uruu wuru'u Jesus Christ, Abraham takaa-daunuz. ¹⁷ Kaikapa'o dau'ati'o kaiwuru'u òkianuz: Kiwiini'o zii wuru'u Tominkaru kowaadauzonuz pataan nii aimaakan Abraham ati,^j na'iki ukian mishi'o nii utaapan paparadanuz. Ukau'an, Tominkaru taaniaz kakinaorii Moses ida'an 430 wunu dauna'a-na'oraz naa, aonaa na'itim upana'adan wuru'u Tominkaru kowaadauzonuz pataan nii aimaakan Abraham ati, na'iki aonaa turuu umainaabatan wuru'u Tominkaru paradanuz. ¹⁸ Tominkaru taa'azooniaz kaimana'o aimaakan zaamata-kao an mani kakinaorii izo'atipa-kao ida'an, ukau'an aona'a naa mani turuu wazaudapan Tominkaru taan aimaakan wa'ati pakiauzon kawana'ati. Mazan Tominkaru taanuzu kaimana'o aimaakan Abraham ati, ukowaadan idi'o pa'an pataan nii u'atiz.

¹⁹ Kanom ni'o mooko wuru'u kakinaorii taa-kaoaz? Utaa-kao pidannao sha'apaapauzon idi'o oia'o pa'idiwaru. Kakinaorii kaiwainpan nii atii Abraham takaa-daun kaawan, uruu tawuru'u Tominkaru kowaadauzoniaz pataan nii utakaan-daun nii. Aizii wuru'u kakinaoriiiz, angelnao taanii Moses ati, na'iki uruu ida'ana'o udobata-kida-kao Israelitenao ati. ²⁰ Mazan aonaa Tominkaru zaamatan pidan dobata-kida'o nii paparadan Abraham ati, mazan sariapa pa'an uparadan u'ati, ukowaadan dono wuru'u pataa'azooniaz u'ati.

²¹ Aizii kakinaorii taa-kao idi, upana'adan ni'i naa mooko wuru'u Tominkaru kowaadanii kidaz pataa'azon? Aonaa! Ukau'an umishiin an mani pidan ikodan karikaonanuo kakupa-karu kakinaorii izo'ati-kao ida'an, kakinaorii ida'an mani Tominkaru dakotan pidan kaimana'o nii. ²² Mazan saada-kariwai Tominkaru paradan kowaadan wa'ati, ipai pidannao oia'o kazowautapanii pa'idiwaru. Ukau'an, wazaamatan nii wuru'u Tominkaru kowaadauzoniaz pataa'azon, soo wamishidan ida'an Jesus Christ.

²³ Christ mishidapa-kao ua'ii zii, waunao taapa-kao kakinaorii waranu'u, taraa-kariwainao kawan, atii wuru ida'ati'i Christ mishida-kao kainaabata-kaoaz naa. ²⁴⁻²⁵ Ukau'an kakinaorii taa-kao, kazowautapa'o nii waunao, atii Christ kaawan di'iti. Mazan aizii Tominkaru dakotan waunao kaimana'o pidannao nii wamishidan idi'ora'a naa Christ. Aonaa kanom ni'i naa aizii kakinaorii kazowautapan waunao powa'a.

j 3:17 *Tominkaru kowaadauzon pataan nii aimaakan Abraham ati:* uruu dakota-kao covenant. Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

Pidan mishida'oraz Jesus Christ, uruu Tominkaru dani

²⁶Ipai unao Tominkaru dainao umishidan ida'an Christ Jesus. ²⁷Ukau'an, ipai unao chikaawunuina'oraz na'iki zaamatina'oraz Christ Jesus ida'ati, umorokodan naa Christ kaduz wuru'u. ²⁸Ukau'an aonaa usha'apan pugaru Jew oo aonaa Jew mani; poitorui oo aonaa poitorui mani; daonaiaora oo zun, ipai unao na'apa kida'o pa'idiwaru, uzaamatinpan idi Christ Jesus ida'ati. ²⁹Aizii uzaamatinpan kau'an Christ Jesus ida'ati, unao wuru'u mishi'oraz Abraham takaa-daunnao. Na'iki unao wuru'u zaamata'o ni'oraz kaimana'o aimaakan, Tominkaru kowaadauzoniaz pataan nii Abraham ati.

4 ¹Kaikapa'o kaiwuru'u ôkianuz: Koraidaonaa zaamata'o ni'oraz padaru sha'apauz kida, na'apa utaapa-kao poitoruinao taapa-kao kawan, ukoraidaonaan dono zii. Mishi uka'idiwaun pu'a'a naa padamata padaru sha'apauz kida idi. ²Mazan umashaapan nii zii pakazowautapi-kinao waranu'u na'iki pasha'apauz taapikinao waranu'u zii, atii udaru aitanii kamoo kaawan di'iti. ³Na'apa'o da'i waunao kiwiin koraidaonaa kawan, wapoitoruitapa-kidinan waizo'atin ida'an kakinaorii kida doronainao di'iki'oraz, kazowautapainauz imi'i baara sannao. ⁴Mazan Tominkaru aitanii kamoo kaawan dono'o naa, udyuudan paudani, ushakatan zun di'iki. Umashaapan Jewnao kakinaorinaa waranu'u, ⁵ukazannaata kizi waunao, mashaapainauz kakinaorii waranu'u, turuu kizi Tominkaru zaamatan waunao paudainao nii. ⁶Tominkaru zaamatan idi unao paudainao nii, udyuudan pauDani Doronaa mashaapan unyukunuu ida'a. Uruu Doronai ida'ana'o wuru'u ukianuz Tominkaru ati, "ôdaru Tominkaru," kii. ⁷Ukau'an, aonaa powa'a poitoruinao mani unao, mazan Tominkaru dainau'u naa pa'an. Udainoun idi unao, ukau'an utaan nii u'ati ipai wuru'u ukowaadauzoniaz pataa'azon.

Paul dopii-kidan Galatia Baara sannao

⁸Kiwiin umaaitapakan dono zii Tominkaru, upoitoruitapa-kidinan tominkarunao ati aonaa mishiinao mani. ⁹Mazan aizii unao, uaitapa'a naa Tominkaru, oo turuu ôkian, Tominkaru pa'an aitapa'oraz unao. Kandii ni'i naa mooko ukiwa'azon powaa iti, upoitoruitapa-kidina'azon koshan mazanu'o tominkarunao ati, aona'oraz kanom îsha'apatan? ¹⁰Aizii unao, utamakapan naa Jewnao kaduz utaapan ida'an kamoo, kauzu, na'iki wunu îtaapanii kidaz. ¹¹Tuukii ôdopian unao dau'an, ukau'an madiwautapa-ka'o mooko karikaonan wuru'u ôkaudinuz unao bii an?

¹²Ômin-mishidannao, tuukii ôaipan umashaapan ôgaru kawan, aonaa Jewnao kakinaorinaa waranu'u mani. Ôgaru na'apa'ora'a naa unao Gentile-nao kawan, aona'a naa ômashaapan Jewnao kakinaorinaa waranu'u. Kaiman sha'atii da'i utaapauzon ôgaru, aonaa unyukunuu oian ô'ati. ¹³Uaitapanii ôkarinauzon idi'o ôkowaadauzonuz Kaimana'o Kuwai unao ati kiwiin. ¹⁴Ôkarinaan idi, dobata ômizidin-kidan unao, mazan upu'u aonaa uzon-kidan oo ukachama'idin ô'ai. Mazan udapaapan ôgaru kaiman, ikoda Tominkaru angelin oo ikoda Christ Jesus dapaapa-kao kawan utaapan ôgaru. ¹⁵Mazan aizii usha'apanum naa wuru'u, aona'a naa powa'a ukonaukia'azon ôtuma? Ôaitapa mishi, ôkarinauzon dono'oraz, turuu mani uso'otan uawun kida,

na'iki utaanuzu ōawun nii. ¹⁶ Aizii mani, uto'oran naa sha'a ō'ati wuru'u, ōkowaadan idi mishi'o kuwai u'ati?

¹⁷ Pidannao wuru'u aipainaoz umashaapan Jewnao kakinaorinaa waranu'u.^k Tuukii ĩaipan uzaamatinan pa'idi'iti, mazan aonaa ĩkaminka'u-ta'azon mani unao wuru'u, soo ĩaipan karikaonan pabuutan unao ō'ai, ĩnao ati kizi'i naa unyukunuu. ¹⁸ Mishi, kaimana'o wuru'u pidan nyukunuu dyaautanuz pasha'apatan dau'ati aimakaan, kaimana'oraz mazan aimakaan. Marii karikaonanuu naa usha'apatan aimakaan na'apa, aonaa soo ōna'an dono mani karikaonan utuma. ¹⁹ Ōdainao ōmarainapaniinao, daroi dopian kawan kaziwa'o idi okaudanipan dono, na'apa'o kawanu'o ōbaiatan kaziwa'o unao dau'ati. Ōdopitan nii udau'an atii umashaapan an zii kaimanaiman Christ kaduz kawana'ati. ²⁰ Kaiman zii mani ōgaru na'ii unao tuma kai. Uruu idi kaiman zii mani waabataakan waparadan, na'iki ōaitapa mani na'apam ōkian u'ati. Usha'apanum kau'an ōmunapon idi, aonaa ōaitapan na'apam ōkian u'ati.

Hagar poitoruiaba, na'iki Sarah aonaa poitoruiaba mani

²¹ Ōpisha'azon unao aipainaoz pamashaapan kakinaorii waranu'u, aonaa zii mooko uaitapan na'apam kakinaorii kian? ²² Kaina'a saada-kariwai dya'utama'o Abraham dainao daonaioranao dau'an. Bauda'apa utoman paudani papoitoruaba tuma,ⁱ ba'oran utoman paudaiaro tuma,^m aonaa poitorui mani oroo. ²³ Udani poitoruiaba tuma'oraz, ushakatan na'apa koraidaonaa shakatauzon kawan. Mazan ba'oran udani, udaiaro di'iki'o. Oroo aonaa poitoruiaba mani, ushakatan na'apa Tominkaru kiauzon kawana'ati pa'an, Abraham ati.

²⁴ Di'ora'a dya'utama'oraz zunnao kainaabatan dya'utama'oraz Tominkaru sha'apataniaz kida papidanannao ati.ⁿ Hagar, poitoruiabaz, oroo kainaabata'o wuru'u kakinaorii Tominkaru taaniaz Moses ati midukuo Sinai ii. Ipai pidannao oroo di'iki'oraz, poitoruinao pa'idiwaru, ĩmashaapan idi kakinaorii waranu'u. ²⁵ Na'iki midukuo Sinai, Arabia ia'oraz, ukainaabata-kao Hagar di'iti. Na'iki kai'oraz donoi Jerusalem, oroo di'iti koshan ukainaabata-kao, na'ii sannao mashaapan idi poitoruinao kawan kakinaorii waranu'u. ²⁶ Mazan Sarah, oroo aonaa poitoruiaba mani pa'an, oroo di'iti aokazi ia'oraz Jerusalem kainaabata-kao, na'iki oroo wadaro kawanu'o. ²⁷ Kaikapa'a Tominkaru paradan kotua'oraz kiauzonu'u odau'an:

“Pukonaukii maudaniichiaba,

Pukadako diiwa'o ida'an pukonaukian idi,

aonaan pu'u pukaudanipauzon.

Mazan aizii powa'a'o nii zii pudainao iriban,

aoro aia'a, mazidaibazo.”^o

²⁸ Ōmin-mishidannao, unao, na'apa Isaac kawan, Tominkaru dainaou'u naa, na'apa Tominkaru kiauzon kawan. ²⁹ Mazan uruu dono wuru'u koraidaonaa shakata'oraz koraidaonaa shakatauzon kawan, wuru'u poitoruiaba daniz, uantamikitauzonii Isaac, shakata'oraz Tominkaru Doronaa ida'an.

k 4:17 Putukapa Galatians 1:7 l 4:22 Genesis 16:15 m 4:22 Genesis 21:2 n 4:24 *Tominkaru sha'apataniaz kida papidanannao ati*: uruu dakota-kao covenant. Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinoo di'ii. o 4:27 Isaiah 54:1

Na'apa kai aimakaan sha'apaapa-kao wa'ati kotua'o kawan. ³⁰ Mazan na'apa dii saada-kariwai Tominkaru paradan kian? "Puwaata wuru'u poitoruiabaz paudani tuma! Usha'apanum kau'an aona'o nii odani zaamatan padaru sha'a-pauz kida, wuru'u taa'azoo-kariwaiz, aoro dani ati'i aona'oraz poitoruiaba mani." ^{p 31} Ukau'an ōmin-mishidannao, waunao aonaa poitoruiaba dainao mani, mazan aoro dainao pa'an, aona'oraz poitoruiaba mani.

Christ so'otan kakinaorii kazowautapan ai waunao

5 ¹ Mishi Christ so'otani'i naa Jewnao kakinaorinaa kida ai waunao, aona'a naa powa'a kakinaorii kazowautapan waunao. Ukau'an ma'o-zaka'a naa utaapa unyukunu, na'iki aona'a naa utaapada'ana'a kakinaorii kazowautapan unao powaa iti.

² Ubata ōgaru Paul paradan, aonaa Tominkaru dakotan pidan kaimana'o pidan nii pachoota-kidinan^q ida'an Jewnao kakinaorinaa kawana'ati. Una'apan an, madiwautapa-ka'o wuru'u Christ mawakanuz u'ati. ³ Ōkakinawwan nii unao koshan, ukashaapan an uchoota-kao Jewnao kakinaorinaa kawana'ati, ukau'an marina'a naa uizo'atin ipai daunuuda'u wuru'u kakinaorii kidaz. ⁴ Aizii na'ia'oram pidan unao bii iki aipan an Tominkaru dakotan paugaru kaimana'o pidan nii paizo'atin ida'an wuru'u kakinaorii, ubuutinan naa mishi'oraiman Christ ai wuru'u, na'iki ubuutinan naa kapam Tominkaru kaimanan ai u'ati. ⁵ Mazan waunao, waaitapa Kaimana'o Doronaa ida'an mishi'o nii Tominkaru zaamatan waunao na'iki udakotan nii waunao kaimanainao pidannao nii, wamishidan ida'an Christ pa'an. ⁶ Aizii wuru'u wazaamatanuz naa Christ Jesus ida'ati, pidan choota-kariwai oo aonaa choota-kariwai mani, aonaa itukapa-kao pana'a kida, aonaa na'apa kida'o di'itapa-kao umanawunu'o nii. Soo kanom pa'an di'itapa-kariwai, pidan mishidan Christ. Na'iki mishidapa-karu ida'ana'o wuru'u marainpaaka-karuz.

⁷ Kaiman sha'atii umishidapan padamata. Kanom wuru'u mashaata'oraz unao uda'anan ai mishi'o kuwai? ⁸ Mazan waaitapa Tominkaru, zaamata'oraz unao pa'ida'ati, aonaa uruu mani wuru'u tanawatin-kida'oraz unao mishi'o kuwai ai. ⁹ Masakauda'u'o pana'iti'o kuwai kowaada-kao, ipai'o nii pidannao mishida'akanuzu. Na'apa masakauda'u'o yeast pooda-kidan kawan ipai poroom-bi'i. ¹⁰ Mazan ōaitapa na'iki ōmishida Naobanai aipan ati, aona'o nii utanawatinan, mazan uda'anan nii pa'an wuru'u ōkuwaa kidaz. Aizii pidan wuru'u tanawatin-kida'oraz unao mishi'o kuwai ai, upataka'uta-kao nii tuukia'o ida'an.

¹¹ Ōmin-mishidannao, ōkakinootan na'iki ōdyuudautan an mani pidannao choota-kidinan Jewnao kakinaorinaa kawana'ati ikazannaatin-kinaa nii, aonaa mani ōpataka'uta-kao. Mazan wuru'u Jewnao pataka'utanuz ōgaru, ōkowaadapan idi'o pidannao kazannaata-kao soo Jesus mawakan ida'ana'o pa'an. ¹² Aizii wunaou'u tanawatin-kida'oraz unao, tuukia'oraz iaipan chootin-karu, kaiman zii manawun mani ō'ati imakuuta'aka-kao an kaiman-daun, aonaa soo ichootan mani karikaonan pamada.

¹³ Unao ōmin-mishidannao, Tominkaru zaamatanii unao, uso'otani'i naa unao kakinaorii kazowautapan ai. Mazan aonaa ukaiwa'ana'a wuru'u uso'ota-kaaz

kakinaorii ai, usha'apaapa-kinaa nii dikauda kida'o aimakaan, unyukunuu aipan kawana'ati. Mishi'oraiman ukaminka'uaaka umin-mishidannao tuma umarainpaakan ida'an. ¹⁴Mishi waizo'ati ipai daunuuda'u kakinaorii taa-kariwaiz Jewnao ati, waizo'atin ida'an wuru'u di'oraz kakinaorii'i: "Umarainapa ipai pidan na'apa umarainpan kawan unanaa," kii-karuz. ¹⁵Mazan uto'orataakapan an na'iki udakowaakapan an, utukapa pa'i uwaatan umin-mishidannao na'apa'o ida'an.

Marii Tominkaru Doronaa kazowautapan unao

¹⁶Uruu idi ôkian, aizii umashaapa'a naa Kaimana'o Doronaa aipan kawana'ati. Una'apan an aona'o ni'i naa usha'apata'azon oia'o, wuru'u unyukunuu sha'apata'a zoonii kidaz. ¹⁷Usha'apanum kau'an wuru'u wanyukunuu, tuukii uaipan washa'apatan oia'o aimakaan, aona'oraz Kaimana'o Doronaa aipan usha'apata-ka. Mazan Kaimana'o Doronaa, uaipan washa'apatan soo kaiman kida'o pa'idiwaru, wuru'u aona'oraz wanyukunuu aipan usha'apata-ka. Ukau'an kaina'a dya'utam aimakaan mizaataakapan wanyukunuu ii. Uruu idi dadara wa'ati washa'apatan kaimana'o aimakaan. ¹⁸Mazan aizii pusha'apatinan na'iki pumashaapan idi'i naa Tominkaru Doronaa aipan kawana'ati, aona'a naa powa'a Jewnao kakinaorinaa kida kazowautapan unao.

¹⁹Kanom pidan nyukunuu aiapanii, aonaa umainaaban. Unaudapa pasha'apaapan di'oraz kaduz kida'a: pakiaapaakan madoronaa-daun; pasha'apaapan kakiba'azonnaa kida'o aimakaan pakiaapan ida'an paminshu'unao; pasha'apata'azon kakiba'azonnaa kida'o usha'apata-ka madoronaa-daun; ²⁰patomin-karuniitapan toma-kariwai kida; pamakon marunao di'iti; pato'ora-kizaitapan tuukii pairibannao; pazunaapaakan; na'iki pakishauzin; kichana'iki-kii da'i uto'ora'akauzon; tuukii uaipan pawazoomikipan na'iki padikintinan; pakasha-daakapan na'iki pabuutaaka-kidan pidannao; ²¹pana'azootapan pairiban sha'apauz; papo'idipan; pasha'apaapan kakiba'azonnaa kida'o aimakaan tuzapa-kizai ii aka; na'iki pasha'apaapan iriba ba'oran oii kida'o aimakaan. Ôkia'azon koshan powa'a zii, na'apa ôkian kawan u'ati kiwiin, wuru'u pidannao sha'apaapainauz na'apa kida'o aimakaan, aona'o nii îwiizi nii Tominkaru naobanai-tinapa-kizi ii.

²²Mazan Kaimana'o Doronaa kazowautapan idi waunao, utaan nii wanyukunuu kamarainpanu'o nii, konaukii-tina'o nii, kaiman-kinaa nii, tuuda-kinaa nii wabaiatanii kida, kaminka'uaba-kinaa nii, kamunanuabakinaa nii, mishidinaaba'o nii, ²³kakarodapanu'o nii, na'iki watuudapa-kinaa nii wanyukunuu washa'apata'azon ai oia'o. Umashaapan an kaikapa'a, wuru kida kawanu'u, aonaa kakinaorii nii mashaata'o nii unao. ²⁴Pidannao wuru'u zaamataninaouz Christ Jesus ida'ati, îmarina'atani'i naa oia'o, înyukunuu naudapauzoniaz pasha'apaapan, tauka-kariwai kawanu'ora'a naa oia'o îkaduz kida Christ mawakan dono cross ida'a. ²⁵Kaimana'o Doronaa taan idi'i naa pa'ina'o mashaapa-kinai wa'ati, ukau'an wamashaapa'a naa uaipan kawana'ati. ²⁶Aonaa wamanawun-tinpa'ana'a, na'iki aonaa wato'orataakapa'ana'a, na'iki aonaa wakishauziaakapa'ana'a wa'atiaaka.

Kaminka'uaaka-karu dau'o

6 ¹Ôiribannao, umin-mishidan waotinan dono oia'o, marii unao mashaa-painauz naa Kaimana'o Doronaa aipan kawana'ati kaminka'utanuz, uparadan ida'an u'ati kaimana'o ida'an, usakitapada kizi pamashaapan

powaa iti Tominkaru aipan kawana'ati. Unao, uzaudina'a naa mazan pa'i uwaotan ai oia'o di'iti kapam. ²Ukaminka'uta umin-mishidannao ibaiatan an kasha'ora kida'o aimaakan. Na'apa'o ida'an uizo'atin Christ kakinaori wuru'u. ³Na'ia'oram pidan taapinpa'o umanawunu'o nii pa'aonaimanan pu'u, umariidapan karikaonan panyukunuu wuru'u. ⁴Marii ipai pidan di'itapan pasha'apatanii aimaakan, usha'apatanii kaimanan an, turuu ukonaukii-kidan pasha'apatanii. Mazan aonaa kizi uatadapan wuru'u pasha'apataniaz ba'oran pidan sha'apatanii ai. ⁵Usha'apanum kau'an ipai waunao, waaipan ati'o nii washa'apatan wuru'u taa-kariwai kidaz washa'apatan nii.

⁶Marii na'ia'oram pidan tominapa-kida-kariwai Tominkaru paradan dau'u kaminka'utan patiichaan, utaan ida'an kaiman kida'o aimaakan u'ati.

⁷Mana'a umariidapa'ana'a unyukunuu, Tominkaru aonaa turuu umariidakao. Kanom pidan sha'apatanii, na'apa'o nii kapam uwinipinaa. ⁸Aizii pidan sha'apaapa'o oia'o, panyukunuu aipan kawana'ati, pataka'utin-karu'o nii uwinipinaa nii. Mazan pidan mashaapa'o Kaimana'o Doronaa aipan kawana'ati, uzaamatan nii karikaonanuo kakupa-karu Kaimana'o Doronaa ida'an. ⁹Mana'a wakashadina'ana'a washa'apaapan kaiman kida'o aimaakan, usha'apanum kau'an Tominkaru aitanii kamoo kaawan dono, wazaamatan nii kaimana'o aimaakan aonaan an wakashadinan. ¹⁰Ukau'an, washa'apata kaiman kida'o aimaakan ipai pidannao ati, na'apainim dono watukapan kaimana'o aimaakan sha'apata-karu ni'o, aitaniiman wamin-mishidannao ati.

Ubaukapan naa Paul kakinaowan mishidainao

¹¹Aizii utukapa na'apam ōsaadan udaru diida'a'a, ōka'u ida'an. ¹²Wuru'u pidannao tuukia'oraz iaipan unao choota-kao' Jewnao kakinaori kawana'ati, iaipan karikaonan pidan nyukunuu-atin paugaru. Isha'apatanuzu na'apa'o īmaaiapakan idi'o pamin-Jewnao pataka'utan paugaru, patominapatin-kidan dikin ii pidannao wuru dau'ana'a Christ mawakanuz cross paawa'a ipai pidannao oian dikin ii. ¹³Mazan upu'u zii pidannao choota-kariwainauz, aonaa iizo'atin ipai wuru'u Jewnao kakinaori kidaz. Wuru'u iaipanuz unao choota-kao soo pa'atadinapa-kinaa ni'o karikaonan, iaipan patukapa-kidan iriba papidanannao. ¹⁴Mazan ōgaru, ōatadinpan nii soo wanaobanaa Jesus Christ mawakan dau'u cross ida'a. Christ mawakan idi ō'ati, aona'ana'a powa'a ōdyautan wuru'u pidannao taapaniaz umanawunu'o nii, mawaka'o kawanu'u naa ōtaapanuzu. Na'iki ōgaru, mawaka'o kawanu'u naa ītaapan. ¹⁵Aonaa umanawunu'o aimaakan mani wuru'u pidan choota-kaoaz oo aonaa uchoota-kao. Mazan kanom pa'an umanawunu'o aiapa-kao, soo Tominkaru pa'inaadan pidan nyukunuu. ¹⁶Marii Tominkaru taan nyukunui kaiman-kinaa na'iki ukamunan-kidan ipai pidan wuru'u izo'atiinaouz ōkuwaa. Īnao wuru'u mishi'oraz Tominkaru pidanannao.

¹⁷Aizii aona'a naa powa'a ōaipan pidan towauda'utan oo kimudautan ōgaru ōkuwaa dau'an, usha'apanum kau'an ipai ba'izi-daun ōmada ida'an kida'oraz aida-kidan mishi'o ōgaru Jesus poitoru.

¹⁸Ōiribannao, ōtorinpan marii kizi wanaobanaa Jesus Christ ma'ozakadan unyukunuu pakamunanun ida'an. Amen.

Paul Kaaritan

Ephesus Sannao Ati'o

Di'oraz kaarita daua'o

Di'oraz kaarita saada-kao mishidainao ati'o Ephesus iainauz. Paul saadanii wuru'u kaaritz, utaapa-kao dono'o taraa-kizai ii, Rome ia'oraz.

Ukowaadan i'ati Tominkaru sha'apata'azonii kida dau'an. Ukowaadan na'apam Tominkaru aipan pabaokopatan ipai patomaniinao, aokazi iainao na'iki imi'i baara ainao. Ubaokopata'azon idyaun Christ ida'an bauda'apa'o choochi nii, uru'o nii i'zowaunaa nii.

Na'iki Paul kowaadan mishidainao ati kaina'a umanawunu'o aimakaan Tominkaru taa'azon na'iki usha'apata'azon i'ati Christ ida'an; Christ ida'ana'o i'orian kida so'ota-kao i'ai, na'iki uruu ida'ana'o Tominkaru zaamatan naa idyaun, paudainao ni'i naa.

Di'ora'a kaarita ida'a kaimanaiman Christ kainaabata-kao pidannao ati. Itukapa-kinnaa nii ukamarainpanun; itukapa-kinnaa nii na'apam umarina'atan oia'o pidan ai; itukapa-kinnaa nii umanawunu'o ukamunanun, na'iki ukai-manan.

Kaarita buutinnan kida

Paul kowaadan pasaadan dau'an kaarita 1:1-2

Christ na'iki mishidainao daua'o 1:3-3:21

Pa'ina'o mashaapa-karu Christ ida'a 4:1-6:20

Paul katokontan paparadan 6:21-24

1 ¹Di'oraz kaarita o'garu Paul di'iki'o Tominkaru aipan kawana'ati'oraz o'apostle-tinan Christ Jesus ati. O'saadan o'kaaritan ipai unao ati, Tomin-karu pidannannao, Ephesus iainauz, mishidainauz manawun Christ Jesus. ²Marii waDaru Tominkaru na'iki Naobanai Jesus Christ kamunanun u'ati na'iki utaa kizi unyukunuu kaiman-kinnaa nii.

Kaimana'o aimakaan ikoda-kao Christ ida'an

³Tuukii wakonaukii-kidan Tominkaru, wanaobanaa Jesus Christ Tomin-karunuz na'iki uDaruz. Uruu wuru'u kamunanu'oraz wa'ati, utaan ida'an kaiman kida'o aimakaan aokazi iki kida'oraz wadoronaa ati, wamashaapa-kinnaa nii, na'iki washa'apatin-kinnaa nii kaiman. Wuru'u usha'apatanuz wa'ati aimakaan kida kaikapa'a, uzaamat-in-kidan idi'o waunao Christ ida'ati.

⁴Patoman ua'ia'o zii amazada, Tominkaru zaamatan waunao Christ ida'ati; uzaamatan waunao uaipan idi waunao kaimanainao nii manawun paawun

za'a, aonaa kizi oia'o ikoda-kao wa'ida'a. Umarainpan idi waunao, ⁵ kotua'o-ra'a naa udi'itapan wuru'u pazaamata'azonuz waunao paudainao nii Jesus Christ sha'apatanii ida'an. Tuukii ukaimanan u'ati wuru'u usha'apatanuz aimakaan na'apa, panyukunuu kawana'ati'o na'iki paaipan kawana'ati'o. ⁶ Ukau'an wakonaukii-kidan Tominkaru ukamunanun idi manawun wa'ati. Mishi tuukii manawun utukapa-kidan pakamunanun wa'ati, wuru ida'ana'a udani umarainapanii sha'apataniaz.

⁷ Utorian waunao paudani izain shootan ida'an umawakan dono. Na'iki uizain ida'an wa'orian mainaabata-kao. Na'apa'o ida'an Tominkaru tukapa-kidan wa'ati umanawunu'o pakamunanun, ⁸ na'iki dobata utukapa-kidan pakamunanun wa'ati, paaitapaaban ida'an na'iki paaitapan ida'an ipai aimakaan.

⁹ Aizii paaipan kawana'ati'ora'a naa Tominkaru aida-kidan wa'ati aimakaan wuru'u kotua'oraz utaapa-kidan mashaa panyukunuu ii, usha'apata'azoniaz wa'ati, wuru'u Christ ida'ana'oraz naa usha'apatan. ¹⁰ Kaikapa'o wuru'u uai-panuz pasha'apatan aimakaan: Pakainaatanii kamoo kaawan dono ubaokopata'azon ipai daunuuda'u aimakaan naa wuru'u aokazi iainao na'iki imi'i baara anainao kidaz bauda'apa'o naobanai waranu'u, uruu wuru'u Christ.

¹¹ Aizii ipai aimakaan kida sha'apata-kaoaz na'apa Tominkaru aitan kawana'ati'o, na'iki uzaamatanii waunao papidanannao nii uzaamatan-kidan ida'an waunao Christ ida'ati. Usha'apanum kau'an kotua'ora'a naa Tominkaru di'itapan wuru'u pazaamata'azonuz waunao. Aizii umishia'a naa wuru'u pasha'apata'azonii kidaz na'apa paaipan kawana'ati. ¹² Usha'apatan aimakaan kaikapa'a waunao Jewnao ati, mishidainaouznaa Christ kiwiin, uai-pan idi wakonaukii-kidan pamanawun. ¹³ Na'iki unao pana'ainaouzn pidannao Jewnao ai, Tominkaru zaamatanii'i naa kapam unao Christ ida'ati, uabatan na'iki umishidan dono'oraz mishi'o kuwai, tawuru'u Kaimana'oraz Kuwai Tominkaru kazannaatan dau'oraz unao. Aizii ukainaabatan wuru'u pazaamatanuz unao, utaan ida'an Kaimana'o Doronaa unao ati, ukowaadauzoniaz padyuuda'azon papidanannao ida'ati. ¹⁴ Uruu Kaimana'o Doronaa, Tominkaru kainaabata-kinaa mishi'o nii utaan wuru'u ukowaadaniaz pataa'azon diina'i-ti'i. Wazaamatan nii wuru'u utaa'azoniaz aimakaan uso'otan dono'o naa waunao kaimanaiman papidanannao nii. Uruu ida'ana'o nii tuukii pidannao konaukii-kidan Tominkaru umanawunun.

Paul toriinpan Tominkaru ati mishidainao dau'an

¹⁵⁻¹⁶ Tominkaru kamunanun idi waunao ati, aonaa oosokadan otoriinpan u'ati unao dau'an, na'iki karikaonan da'i kapam okonaukii-kidan uruu unao dau'an, sariapa oabatan di'iki'o unao unamunaa. Oabata tuukii umishidan Naobanai Jesus, na'iki oabata kapam ipai umarainpan Tominkaru pidannao. Uruu idi otoriinpan kawana'ati, otoriinpan Tominkaru ati unao dau'an.

¹⁷ Karikaonan da'i otoriinpan Tominkaru ati, wanaobanaa Jesus Christ Tominkarunuz, uruu waDaru umanawunu'o. Otoriinpan marii kizi utaan unao ati uaitapaaba-kinaa nii manawun, marii kizi ukainaabatan unao ati uaitapa kizi uruu kaimanaiman. ¹⁸ Na'iki otoriinpan, marii kizi Tominkaru da'atan unyukunuu kaimanaiman, uaitapa kizi na'apam ukaimanan na'iki umanawunu'o wuru'u aimakaan ukowaadaniaz pataa'azon papidanannao ati.

Uruu ida'ati'o wuru'u udapadanuz unao na'iki uzaamatanuz unao papidananao nii.

¹⁹Na'iki ōtoriinpan uaitapa kizi wuru'u umanawunu'oraz ma'ozaka-karu wazootapa'oraz ipai aimakaan kida ma'ozakan; uruu ma'ozaka-karu ida'ana'o Tominkaru kaminka'utan na'iki uma'ozakadan waunao mishidainaouz. Na'iki uruu ma'ozaka-karu ukaiwaanii ²⁰pakakuda-kinaa nii na'iki pakadishita-kida-kinaa nii Christ pamawaka-kizi iki, na'iki usakanata-kidanuz padiwa'ora antanapu^a aokazi ii.

²¹Christ, uruu umanawunu'o naobanai na'ii, uwazootapa ipai daunuuda'u wuru'u umanawunuinao na'iki ma'ozakainao kidaz doronainao, kai, diina'iti'i na'iki karikaonanuo' nii. ²²Tominkaru aipan ati, Christ waranuitapan nii ipai aimakaanao. Na'iki Tominkaru zaamatan Christ kazowautapa'o nii wuru'u papidanannao mishidainaouz. ²³Christ uruu mishidainao ikodanuz pakakupakinaa nii na'iki pama'ozaka-kinaa nii. Na'iki uruu wuru'u taa'oraz kakupakinai ipai aimakaanao ati, ipai amazada kawana'ati.

Tominkaru kazannaatan waunao pakamunanun ida'an

2 ¹Aizii kotua'a naa umamishidakan dono zii Christ, na'apa unao mawaka'o pidannao kawan umaizo'atikan idi Tominkaru paradan, na'iki usha'apaapan idi oii kida'o aimakaan. ²Tuukii da'i usha'apatauzon dikauda kida'o aimakaan, uda'anan idi oiainao pidannao kaduz. Na'iki tuukii uizo'a-tiizon Satan paradan, kazowautapa'oraz oia'o doronainao doko ii aka, kaudi-na'oraz pidannao nyukunuu ii dikintapainaouz Tominkaru.

³Ipai waunao na'apa'o kapam wamashaapauzon kiwiin; tuukii da'i waaipan washa'apatan oia'o aimakaan, na'iki ipai washa'apatan oia'o wanyukunuu aiapanii kidaz washa'apatan. Ukau'an na'apa'o nii padamata wapataka'utakao wa'oi'an dikiin ii ba'oran oiainao kawan.

⁴⁻⁵Mazan Tominkaru tuukii ukamunan-kidan waunao, utukapan pu'u waunao mawakainao pidannao kawan wa'oi'an idi na'iki wadikintapan idi manawun uruu. Mazan umarainpan idi waunao tuukii, utaa wa'ati kakupakaru Christ tuma. Soo Tominkaru kamunanun idi'o manawun wuru'u ukazannaatanuz waunao. ⁶Na'iki Tominkaru kadishita-kidan waunao wamawaka-kizi iki Christ tuma, na'iki usakanata-kidan waunao baokopa Christ tuma aokazi ii. Tominkaru sha'apatan aimakaan wa'ati kaikapa'a uzaamatan idi waunao Christ ida'ati. ⁷Na'iki Tominkaru sha'apatan aimakaan kaikapa'a, uaipan diina'itiinao pidannao tukapan wuru'u pakaimannuz manawun na'iki pakamunanun wa'ati, Christ Jesus ida'ana'oraz usha'apatan. Mishi ukaimanan ipai uwazootapan ba'oran aimakaan kida kaimanan.

⁸Tominkaru kamunanun idi manawun, ukazannaatan unao umishidan idi Christ. Aonaa unao kaimanan idi'o mani wuru'u ukazannaatanuz unao, mazan kana'apani'o karikaonan utaan. ⁹Na'iki aonaa unao sha'apatan dikiin ia'o mani kaiman kida'o aimakaan, uruu idi aonaa turuu pidan kian "Ōkaimanan idi'o manawun wuru'u ōkazannaata-kaoaz." ¹⁰Tominkaru

a 1:20 usakanata-kidanuz padiwa'ora antanapu: Jewnao taapan pidan sakanata'o Naobanai diwa'ora antanapu, umanawunu'o uruu ipai ba'orainao ai.

pa'an wuru'u toma'oraz waunao pa'ina'o pidannao nii, sha'apata'o nii kaiman kida'o aimakaan, wuru'u kotua'oraz naa utaapan washa'apatan nii. Wazaamata-kao idi Christ Jesus ida'ati, turuu washa'apatan kaikapa kida'o aimakaan.

Tominkaru kaimanaaka-kidan Jewnao na'iki Gentilenao

¹¹⁻¹² Unao Gentilenao pana'a'o pidannao udokuzunnao ida'an, Jewnao ai. Na'iki Jewnao dakotan unao machootin-kainao nii, usha'apanum kau'an inao choota-kariwainao^b pa'an. Mazan wuru'u ichoota-kaoaz pidan sha'apatanii karikaonan paka'u ida'an. Mazan uruu dono aona'o zii uzaamatanan Christ ida'ati, na'iki tawarainao zii unao, na'iki aona'o zii ukawiizin Tominkaru pidanannao kawan. Na'iki uruu dono aonaa unao ati'o mani wuru'u Tominkaru kowaadaniaz pasha'apata'azon papidanannao ati,^c na'iki uruu dono aonaa kanom uzaudapan sha'apa'o nii u'ati, na'iki aonaa uTominkarun nii. ¹³ Mishi kiwiin munapo ubuutapa-kao Tominkaru ai. Mazan aizii unao bauda'apatina'oraz Christ Jesus ida'ati, maonapada-kariwai'i naa unao Tominkaru ida'ati Christ izain shootan ida'an umawakan dono'oraz.

¹⁴ Christ wuru'u wakaimanaaka-kinaaz, uruu kaimanaaka-kida'o Jewnao na'iki Gentilenao na'iki bauda'apatina'a naa idyaun. Kiwiitapa imashaapan kashanau-kidaaka, mazan aizii Jesus zikada'a naa wuru'u awautapa'oraz Jewnao na'iki Gentilenao ikaimanaakan ai. ¹⁵ Usha'apata aimakaan na'apa pamarina'ata-kidan ida'an ipai wuru'u Jewnao kakinaorinaa kidaz pamawakan ida'an. Usha'apatan aimakaan kaikapa'a ubauda'apata'azon idi na'iki ubaokopata'azon idi Jewnao na'iki Gentilenao pa'ida'ati. Uruu idi aizii utukapan idyaun bauda'apa'o pidan kaduz nii. Uruu idi aizii kaimanaaka'a naa idyaun. ¹⁶ Pamawakan ida'ana'o wuru'u Christ kaimanaaka-kidanuz dya'utamao pidannao tonaazinaa, ubauda'apatan idyaun na'iki ukaimanaaka-kidan naa idyaun Tominkaru tuma. Ukau'an aonaa powa'a izoono-kidaakan. ¹⁷ Christ kaawanuz imi'i baara ati, ukowaadapa'anan Kaimana'o Kuwai kaimanaaka-karu dau'u, ipai pidan ati na'iki unao Gentilenao ati munapoinaouz Tominkaru ai, na'iki waunao Jewnao ati'o kapam, maonapainaouz Tominkaru ida'a. ¹⁸ Uruu Christ ida'an turua'a naa aizii waunao Jewnao na'iki unao Gentilenao wa'atin waDaru Tominkaru kanaapu ati, Kaimana'o Doronaa ma'ozakan ida'an.

¹⁹ Ukau'an unao Gentilenao aonaa tawarainaou'u naa mani oo ba'oran kaduz pidannaou'u naa mani, mazan unao bauda'apata-kariwai'i naa Jewnao tuma. Bauda'apa'o wiizai di'iti'ora'a naa aizii uzaamatanin baokopa Jewnao tuma, Tominkaru pidanannaouz. Uruu idi aizii baokopatinaou'u naa unao Tominkaru pidanannao bii iti. ²⁰ Ipai unao mishidainao, na'apa kabaun toma-kao kawanu'o unao. Aizii wuru'u apostlenao na'iki Tominkaru prophetinaouz, kabaun orodanaa inao. Aizii Christ Jesus uruu kuba, ma'ozaka'o udiridapan kabaun toronnaa kida. ²¹ Uruu wuru'u dadara'oraz uzaamatapan

b 2:11-12 *choota-kariwainao*: Putukapa 'chootin-karu' dau'a'o kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao ida'a. **c 2:11-12** *Tominkaru kowaadaniaz pasha'apata'azon papidanannao ati*: uruu dakota-kao covenant. Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

na'iki ukadishitapa-kidan kabaun, uruu di'iki'o kabaun tominan udaru kaimana'o na'iki umanawunu'o kabaun, soo Naobanai Tominkaru kaiwaapan ni'o. ²²Unao Gentilenao uzaamatanin idi'i naa Christ ida'ati, baokopa'ora'a naa uzaamatanpan ba'oran mishidainao tuma. Ukau'an unao wuru'u umana-wu'oraz kabaun Tominkaru mashaapa-kiziz paDoronaa ida'an.

Paul kakuwaapatinan Gentilenao ati

3 ¹Ukau'an ôgaru Paul, ôtoriinpan Tominkaru ati unao Gentilenao^d dau'an. Di'i ôgaru'u taraa-kizai'i ôtaraapa-ka, ôkowaadapan dikin ii kaimana'o kuwai, Christ Jesus dyuudaniaz ôkowaadan unao ati. ²Ôaitapa uabatani'i naa na'apam Tominkaru kaimanan manawun ô'ati, utaan ida'an ôkaudin-kizi nii, ôkaminka'uta kizi unao. ³Mishi Tominkaru tukapa-kida ô'ati pasha'apata'azoo nii aimakaan wuru'u mashaa'oraz utaapauzon. Uruu ôkowaadazaaniaz masakauda'u u'ati ôkaaritan ida'a. ⁴Aizii utukapan dau-na'an wuru'u ôkaaritanuz, uaitapan nii mishi'o wuru'u Tominkaru tukapa-kidanuz ô'ati pasha'apata'azoonii aimakaan, Christ ida'ana'oraz. ⁵Mazan kotu'u, kiwiitapainao pidannao ati, aonaa Tominkaru kowaadan na'iki aonaa utukapa-kidan wuru'u pasha'apata'azooniaz aimakaan. Mazan kai'i naa pa'an ukowaadan na'iki utukapa-kidan naazu wunao ati'i pazaamataniniinaouz apostlenao nii, na'iki prophetnao nii. Kaimana'o Doronaa ida'ana'o wuru'u utukapa-kidanuz pasha'apata'azon aimakaan wa'ati. ⁶Kaikapa'o wuru'u mashaa'oraz utaapauzon: unao Gentilenao mishidan ida'an Kaimana'o Kuwai Jesus daua'o, na'apa'o nii uzaamatan kapam wuru'u kaimana'o aimakaan Tominkaru taa'azooniaz mishidainao Jewnao ati. Na'iki unao Gentilenao bauda'apatina'ora'a naa aizii Jewnao tuma; ukau'an ipai wuru'u Tominkaru kowaadaniaz pataa'azon papidanannao ati Christ Jesus ida'an, unao ipai'o nii kapam uzaamatanuz.

⁷Tominkaru kamunanun idi ô'ati tuukii, utaa ôkaudin-kizi nii na'iki utaa pama'ozakan ô'ati ôkowaadapa-kinaa nii Kaimana'o Kuwai. ⁸Padamata ôgaru awutapa'o umanawun-karu ô'ida'a, ipai ba'oran Tominkaru poitorunao ai, mazan upu'u utaan umanawunu'o kaudin-kizai ô'ati, ôkowaada kizi Gentilenao ati Kaimana'o Kuwai, umanawun kida'o aimakaan ikoda-ka dau'u Christ ida'an. ⁹Na'iki Tominkaru zaamatan ôgaru kowaada'o nii na'iki kainaabata'o nii kaimanaiman pidannao ati na'apam nii umishii-ka wuru'u usha'apata'azooniaz aimakaan, mashaa'oraz utaapauzon panyukunuu ii. Patoman di'iki'o ipai aimakaan, mashaa Tominkaru taapan wuru'u pasha'apata'azooniaz, aonaa bauda'apa pidan ati utukapa-kidanuz oo ukowaadanuz. ¹⁰Aizii Tominkaru kaiwaa papidanannao, mishidainaouz, tukapa-kida'o nii mishi'o manawun paaitapaaban, ma'ozaka-tinpainao doronainao ati na'iki îzowaunaanao doko ii aka'oraz îmashaapan ati. ¹¹Kotua'ora'a naa patoman ua'ii amazada udi'itapan wuru'u pasha'apata'azoonuz aimakaan kaikapa'a, aizii ukawana'ati'i naa mishi usha'apatan na'apa aimakaan kida Christ Jesus, wanaobanaa ida'an. ¹²Wazaamatanin idi Christ ida'ati na'iki wamishidan idi uruu, mabaa'azoo wawa'atin Tominkaru kanaapu ati, waaitapa unaubaan nii waunao. ¹³Ukau'an

^d 3:1 *Gentilenao*: pidannao pana'a'o Jewnao ai. Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

ōkia'azon unao ati, aonaa ōaipan ukasha'oradapan unyukunuu ōpataka'uta-kaō idi taraa-kizai'i ōkōwaadapan dikin ii Kaimana'o Kuwai unao ati. Mishi'orai-man ukonaukii-kida'a naa ōtaraapa-kaō Kaimana'o Kuwai dikin ii.

Paul toriinpan mishidainao ati Ephesus iainaouz

¹⁴Uruu idi karikaonan ōkodoru'ukan waDaru Tominkaru kanaapu ati ōtoriiinpan dono. ¹⁵Uruu wuru'u pabi'inaaka kida'oraz pidannao daru, ipai aokazi iainao na'iki imi'i baara anainao kidaz. ¹⁶Tominkaru umanawunun idi ōtoriiinpan marii kizi utaan umanawunu'o ma'ozaka-kinai unao ati paDoronaa ida'an, ma'ozaka kizi utaapan unyukunuu. ¹⁷Na'iki marii kizi karikaonan Christ mashaapan unao nyukunuu ii, umishidan idi manawun uruu. Na'iki ōtoriiinpan marii kizi unao kamarainapanun tuukii, uruu ida'an kizi uma'ozakadinpan, aonaa kizi ukaakinpan. ¹⁸Uruu ida'an kizi, ipai baokopa Tominkaru pidannannao tuma, uaitapa kizi kaimanaiman na'apa'oram wuru'u Christ marainapanuz waunao udawun iti manawun. Mishi kaina'a utaapan dobata umanawunu'o marainpaaka-kinai, aonaa utokon nii. ¹⁹Aonaa mishi pidan aitapan na'apa'oram wuru'u Christ marainapanuz waunao udawun iti manawun, mazan ōtoriiinpan marii kizi ipai unao aitapan wuru'u Christ taapaniaz marainpaaka-kinai. Na'iki marii kizi'i naa unao dyaupain kaimanaiman Tominkaru kaduz di'iti'i naa.

²⁰Tominkaru, turuu usha'apatan umanawun kida'o aimakaan wanyukunuu ii pama'ozakan ida'an, powa'a'o zii umanawunun waaiapanii ai oo watukapanii ai. ²¹Tominkaru sha'apatan idi umanawun kida'o aimakaan mishidainao ida'an na'iki Christ Jesus ida'an, marii karikaonan utaapa-kaō umanawunu'o nii. Amen.

Mishidainao bauda'apatinan Christ ida'ati

4 ¹Tominkaru sha'apatan idi kaiman kida'o unao ati Christ ida'an, ukau'an ōgaru taraapa-kariwaiz ōkaudinan dikin ii Naobanai ati, ōkia'azon u'ati, ōaipan umashaapan kaiman zoobaba na'apa Tominkaru aipan kawan papidannao mashaapan. Na'apa'o nii wuru'u udapadanuz unao Christ ida'an. ²Na'iki aonaa u'atadinpa'ana'a, utaapa uiribannao kaiman na'iki ukarodapa iḍyaun, na'iki aonaa ukashadina'ana'a i'iai imasha'apatinkan dono kaiman. Umarainapa iḍyaun una'apan pu'u. ³Na'iki ma'ozaka'a naa utiwain karikaonan kizi utaapaakan kaiman, utaapa unyukunuu kaiman Kaimana'o Doronaa bauda'apatapan idi unao. ⁴Ipai waunao mishidainaouz baokopa wazaamatinpan bauda'apa'o nanai di'iti, na'iki kaina'a bauda'apa Kaimana'o Doronaa mashaapa'o ipai wakawana'ati kida. Kaina'a bauda'apa wazaudapanii, tawuru'u Tominkaru kowaadaniaz pataa'azon diina'iti'i pazaamatiinao ati. ⁵Kaina'a bauda'apa waNaobanaa, bauda'apa kaimana'o kuwai wamishidapanii, na'iki ipai waunao bauda'apa'o ida'ana'o wachikaawunui-nan. ⁶Kaina'a bauda'apa Tominkaru na'iki uruu bauda'apa ipai waunao Daru. Uruu kazowautapa'o ipai waunao, uruu kaudina'o ipai waunao ida'an, na'iki uruu mashaapa'o ipai wa'ida'a oo wanyukunuu ii.

⁷Aizii Christ kamunanun idi, wakawana'ati kida ubuutan wakaka'iita-kinaa nii washa'apatan kaudin-kizai. ⁸Kaina'a sha'atii usaadinpan na'apa Tominkaru kaaritan ida'a, tawuru'u ukianuz:

“Uzaidan dono'oraz doko iti,
utaazata-kida patarubanao, ĩnao kaakinpainaou z u'ati.
Na'iki utaa kaiman kida'o aimaakan papidanannao ati.”^e

⁹Na'apa'oram ati'o wuru'u “uzaidan doko iti” kii-karuz? Uwa'atin doko iki na'iki ukaawan apowa ati, imi'i baara ati. ¹⁰Ukau'an wuru'u kaawanka'oraz imi'i baara ati, uru'u naa wuru'u kiwa'oraz powaa iti doko iti aokazi dawun iti manawun. Uruu idi turuu ukazowautapan ipai amazada aokazi ia'o na'iki imi'i baara ana'o.

¹¹Uruu Christ taa'oraz pana'a kida'o kaudin-kizai papidanannao ati. Pabi'i kida papidanannao uzaamata apostlenao nii, ba'orainao uzaamata prophet-nao nii, ba'orainao uzaamata kowaadapa'o nii kaimana'o kuwai, ba'orainao uzaamata taapa'o nii papidanannao na'iki tominapa-kida'o nii ĩdyaun.

¹²Uzaamatan ĩdyaun, ĩtominapa-kida kizi Tominkaru pidanannao ĩaitapa kizi pasha'apatan pakaudin-kizi Tominkaru ati. Uruu ida'an kizi Christ nanaa, wuru'u mishidainaou z, ma'ozakadinan u'ati na'iki ĩma'ozakada kizi pamishidapan powa'a zii. ¹³Atii na'apa'o nii wabauda'apatan wamishidapan na'iki kaimanaimana'o nii waaitapan Tominkaru Dani. Na'iki ma'ozaka'o mishidainaou'o nii waunao. Wadyaupain nii kaimana'o mishidainao nii, atii na'apa'o nii waunao Christ kawan, uruu mishi'o ukaimanan manawun.

¹⁴Ukau'an aonaa koraiziannao kawanu'o nii mani waunao. Aonaa turuu pidannao tanawatan wanyukunuu pana'iti kida'o pakuwaa ida'an, na'apa awaru kidu'ukan kawan kanawa wunu baoko an di'itinapa kida'a. ¹⁵Mishi'o-raiman, marii kizi'i naa pa'an wakowaadapan mishi'o kuwai wamarainpaakan ida'an, uruu ida'an kizi wadyaupain, na'iki wabauda'apatin kaimanaiman Christ ida'ati, uruu wuru'u wazowauz. ¹⁶Aizii ipai waunao mishidainaou z, unanaa wuru'u waunaou z. Uruu wuru'u zaamataaka-kida'oraz waunao baudi'apa'o nanai ida'ati, na'apa pidan nanaa kawan, ipai udyukoinpan kida kaiman ĩzaamataakan na'iki ĩzaamatinpan uzowau di'iti. Ukau'an na'apa'o wuru'u waunaou z, wamarainpaakan an na'iki washa'apatan an wuru'u taakariwai kidaz wa'ati washa'apatan nii, baikopa'o nii wadyaupain, Christ ma'ozakan ida'an.

Wapana'ada kizi'i naa wakaduz

¹⁷Aizii ōkakinaowa'azon unao Naobanai aipan kawana'ati. Aona'a naa umashaapa'ana'a powa'a Gentilenao kawan, maaitapa-kainaou z Tomin-karu, wuru'u ĩdi'itapanii kidaz aimaakan mazan'u'o na'iki madiwautapaka'o karikaonan. ¹⁸Aonaa ĩaitapanaatan wuru'u mishi'o kuwai Tominkaru di'iki kida'oraz, aonaa ĩzaamatan wuru'u pa'ina'o mashaapa-karu Tomin-karu taaniaz, usha'apanum kau'an tuukii ĩdadaradapan panyukunuu u'ai, na'iki aonaa ĩaitapa'azon na'apa kida'o aimaakan dau'an. ¹⁹Uruu idi aona'a naa ĩkiba'azoo-kidan pasha'apaapan oii kida'o aimaakan. ĩmashaapan soo pasha'apaapan dau'u wuru'u pananaa na'iki panyukunuu aiapanii kidaz ĩsha'apatan. ĩmashaapan pakaminshu'uinpan dau'u, ĩsha'apata ipai kakiba'azonnaa kida'o aimaakan, aonaa isokoda'azon pana'apainpan, mazan kii'an powa'a zii ĩaipan pasha'apatan oia'o.

²⁰ Unao, aonaa utominapa-kida-kao na'apa kida'o aimakaan dau'u umishidan dono na'iki uzaamatan dono'oraz Christ unaobanaa nii. ²¹ Mazan uabata pa'an Christ dau'an, na'iki uabata kapam mishi'o kuwai, Christ kaduz kida daua'oraz. ²² Utominapa-kida-kao dono, uduyuda-kao umarina'atan na'iki umuudan kiwiini'o umashaapauzon kaduz, wuru'u unaudapaniaz usha'apaapan dikauda kida'oraz aimakaan. Wuru'u na'apa'oraz pidan kaduz, soo pataka'uta-kida'o na'iki antamikita-kida'o karikaonan pidan. ²³ Ukau'an marina'a naa Tominkaru pa'inaadan unyukunuu, udi'itinapa kizi'i naa pa'an kaimana'a dau'u pa'idiwaru. ²⁴ Mishi Tominkaru pa'inaadan unao kaduz na'apa pakaduz kawan, ukau'an ukaiwa'a naa wuru'u pa'ina'oraz kaduzui taa-kao u'ati, mishi kizi'i naa usha'apatinan kaiman, na'apa Tominkaru aipan kawana'ati.

²⁵ Ukau'an, aona'a naa powa'a umariidina'ana'a. Marii ipai pidan paradan mishi'o ida'an ipai pidannao ati. Usha'apanum kau'an ipai baokopa waunao bauda'apa'o nanai di'iti'o wazaamatinpan. ²⁶ Aizii uto'oran dono, aonaa usha'apata'ana'a oia'o aimakaan, na'iki usookada uto'orainpan na'iki usaabaa-kida unyukunuu kamoo tipitan ua'ii, ²⁷ aonaa ukashaapa'ana'a Satan kaiwaan unao, usha'apatan ida'an oia'o aimakaan.

²⁸ Aizii koidimiki pidan, marina'a naa umuudan pakoidimikin. Marii pa'an ukaudinana naa dadara, uikoda kizi aimakaan pa'ati pamashaapa-kinanaa nii, na'iki kaina'a kizi aimakaan utaan nii kapam pataka'utinainao pidannao ati. ²⁹ Mana'a ukodita-kida'ana'a dikauda'o na'iki kaziwa'o parada-karu udako iki. Mazan marii pa'an uparadan kaimana'a ida'an, na'apa'o wuru'u pidannao abata'azoo nii kidaz, uruu ida'ana'o nii ukaminka'utan na'iki uma'ozakadan pidannao nyukunuu. ³⁰ Na'iki aonaa ukasha'oradauta'ana'a Kaimana'o Doronaa Tominkaru di'iki'oraz. Tominkaru taanii wuru'u Kaimana'o Doronaaaz wa'ati, uruu ida'ana'o nii waaitapan mishi'o nii Tominkaru so'otan na'iki ukazannaatan waunao ipai oia'o ai diina'iti'i. ³¹ Aizii aona'a naa powa'a uto'oradinpauzo'o na'a, na'iki aona'a naa powa'a uto'oraba'ana'a, na'iki aona'a naa uto'ora'akauzo'o na'a. Na'iki aona'a naa powa'a uzunaa-paaka'ana'a oo udakoopaaka'ana'a dikauda sodi kida'o ida'an. Na'iki aona'a naa udi'itinpa'ana'a powa'a uantamikita'azon dau'u uiribannao. ³² Mazan usha'apata pa'an kaiman kida'o aimakaan uiribannao ati na'iki ukamunan-kida idyaun. Na'iki umarina'ata'a naa wuru'u dikauda kida'oraz uiribannao sha'apatauzonii kidaz u'ati, na'apa Tominkaru marina'atan kawan wa'oian Christ ida'an.

Mashaapa-karu kanada'o ida'a

5 ¹ Aizii uda'ana'a naa Tominkaru kaduz, usha'apanum kau'an udainao unao, na'iki umarainapanii unao tuukii. ² Na'iki karikaonanuu naa umashaapa marainpaaka, na'apa Christ marainpan kawan waunao, utaainan atii umawakan waunao dikin ii. Kaiman manawun kaduunu'o kawan udamainan Tominkaru ati umawakan dono. Na'apa uzai kawaoda-kao kawan Tominkaru ati, kaduun udamaanuz.

³ Aizii Tominkaru dainaou'u naa unao, ukau'an aona'a naa turuu uunamunaa abatauta-kao ukaminshu'uinpan. Na'iki aona'a naa turuu usha'apaapan kakiba'azonnaa kida'o aimakaan, na'iki aonaa turuu umisha'oraran. Usha'apanum kau'an aonaa turuu na'apa kida'o abata-kao Tominkaru pidannao

dau'an. ⁴Na'iki aona'a naa turuu ukadakotinan kakiba'azonnaa kida'o dau'u, na'iki maaaitapin-kainao paradan kawan, oo banikii-tin-karu mani oia'o na'iki dikauda sodi kida'o di'ii'aka. Mishi'oraiman ukonaukii-kida pa'an Tominkaru ipai aimaakan kida dau'an, wuru'u usha'apatanii kidaz unao ati. ⁵Uaitapa kizi mishi'o nii wuru'u, pidan kaminshu'uinpa'o, na'iki sha'apaapa'o kakiba'azonnaa kida'o aimaakan, na'iki misha'oraru, aona'o nii na'apainao pidannao zaamata-kao Christ na'iki Tominkaru naobanai-tinapa-kizi iti, na'iki aona'o nii izaamatan wuru'u Tominkaru taa'azooniaz. Aizii pidan aipaabi'ia'o aimaakan soo pa'ati karikaonan, utominkaruniitapan aimaakan kida wuru'u.

⁶Mana'a umariida-kidina'ana'a pidannao ati ikowaadapan an mazanu'oraz karikaonan kuwai kida. Usha'apanum kau'an Tominkaru pataka'utan nii ipai pidannao, wuru dakin ia'a isha'apaapanii kidaz, na'iki idikintapan idi Tominkaru. ⁷Ukau'an mana'a ukaminauda'u-tinpa'ana'a na'apainao pidannao idi.

⁸Mishi kiwiin umashaapan maruta'o-karu'u, mazan aizii uzaamatanan idi'i naa Naobanai di'iti, umorotan kanada'o-karu iti; ukau'an umashaapa'a naa kaiman na'apa pidannao kanada'o-karu'a'o mashaapauzon kawan. ⁹Aizii pidannao mishi'o imashaapan kanada'o ida'a, aitapa-kao idyaun, imashaapan ida'an kaiman na'iki isha'apatinan ida'an sakitapa, na'iki imashaapan ida'an mishi paparadan kawana'ati. ¹⁰Ukau'an utominpa'a naa, uaitapa kizi'i naa na'apam mashaapa-karu Tominkaru aipan kawana'ati. ¹¹Aonaa usha'apaapa'ana'a oia'o aimaakan kida wuru'u pidannao sha'apaapauzonii kidaz maruta'o-karu'u. Mishi'oraiman ukowaada i'ati aonaa ukaimanan wuru'u na'apa kida'o aimaakan isha'apaapaniaz. ¹²Tuukii ukakiba'azonnan kadakotin-karu wuru dau'a'a dikintapainao sha'apaapanii kidaz aimaakan maruta'o-karu'u. ¹³Mazan kanada'o kanadapan dono idyaun ipai'o nii ikaduz tukapa-kao na'iki aitapa-kao. ¹⁴Na'ia'oram kanada'o kanadapanii kainaabana'o ni'i naaz. Kaikapa sha'atii tawuru'u saada-kariwai Tominkaru kaaritan ida'a'o kianuz:

“Pugaru da'awupauzo, pupokoda'a naa,
mawaka'o kawanu'ora'a naa pugaru, ukau'an pukadishita
Christ taa kizi kanada'o punyukunuu iti.”

¹⁵Ukau'an umashaapa'a naa kaiman na'iki aitapin. Aonaa umashaapa'ana'a maaaitapin-kainao pidannao mashaapan kawan, mazan aitaipainao mashaapan kawan pa'an. ¹⁶Na'apainim utukapan an kaina'a kaimana'o aimaakan sha'apatakaru nii, usha'apata'aka sariapa, usha'apanum kau'an kai pidannao mashaapan oia'o dau'u pa'idiwaru. ¹⁷Ukau'an aonaa umaaitapinka'ana'a, mazan uaitapa kizi pa'an kanom wuru'u Naobanai aipaniaz usha'apatan, ukawana'ati kizi'i naa usha'apatinan. ¹⁸Aonaa upo'idi'i na'a, usha'apanum kau'an pidan po'idin an, aonaa uaitapan pasha'apaapan dikauda kida'o aimaakan. Mishi'oraiman marii pa'an Kaimana'o Doronaa ma'ozakadapan na'iki kazowautapan unao, umashaapa kizi pa'an uaipan kawana'ati. ¹⁹Uma'ozakada umin-mishidannao nyukunuu kida ukunuian ida'an Psalms ida'a kida'o kunui na'iki Tominkaru dau'u kida'o kunui; konaukii ukunuiapa unyukunuu iki Tominkaru ati. ²⁰Karikaonan ukonaukii-kida waDaru Tominkaru ipai aimaakan kida dau'an, wanaobanaa Jesus Christ ida'an.

Daiaroinao na'iki daiaruinao ati'o

²¹Aizii minziiwa'a naa usha'apatin umin-mishidannao paradan kawana'ati, usha'apanum kau'an unaobanaa Christ umanawunu'o uruu.

²² Unao daiaroinao uizo'ati udaiaru paradan na'apa uizo'atin kawan Nao-banai paradan. ²³ Usha'apanum kau'an uzowaunaa wuru'u udaiaruz. Na'apa Christ kazowautapan kawan mishidainao, wuru'u unanaaz. Īnao ukazan-naataniinaou oia'o ai. ²⁴ Ukau'an na'apa mishidainao izo'atin kawan Christ paradan, na'apa'o nii kapam wuru'u daiaroinao kida izo'atinuz paudaiaru paradan.

²⁵ Daiaruinao, umarainapa udaiaro, na'apa Christ marainpan kawan tuukii mishidainao, atii ukashaapa zii pazowii-kao pakazannaata-kinaa nii ĭdyaun, ²⁶ uaipan idi pachikaan ĭdyaun kaiman ĭ'oian ai. Uchikaan ĭdyaun wunu idi na'iki paparadan ida'an. ²⁷ Usha'apanum kau'an uaipan idi patukapa-kidan mishidainao konaunam manawun, ikadishitan dono ukanaapu ati diina'iti'i. Aonaa uaipan patukapan kaniriba'o oo dikauda'o nii ĭ'ida'a. Mazan uaipan ĭdyaun kaimanainao nii na'iki aonaa kizi oia'o ikoda-kao ĭ'ida'a. ²⁸ Na'apa kizi kapam daiaruinao marainpan paudaiaro, ĩmarainpan kawan pananaa. Na'ia'oram pidan marainpa'o paudaiaro marainpa'o pananaa wuru'u uruuz. ²⁹ Mishi aonaa na'iam zii pidan to'ora-kizaitapan pananaa. Mishi'oraiman kaiman pa'an utaapanuzu, kaiman upaanuzu. Na'apa Christ taapan kawan mishidainao kaiman. ³⁰ Usha'apanum kau'an Christ nanaa wuru'u waunaou. ³¹ Kaikapa sha'atii tawuru'u usaadinapanuz Tominkaru kaaritan ida'a: "Uruu idi daonaiora muudinan nii padaru na'iki padaro ai, na'iki ubauda'apatinan paudaiaro tuma. Uruu idi ĩbauda'apatanaa pananaa, aonaa dya'utama'ora'a naa mani ĭdyaun."^f ³² Kaina'a mishi'o na'iki umanawunu'o kakinaorii di'oraz parada-karu ida'a. Christ na'iki mishidainao dau'ana'o wuru'u ōkadakotinanz da'a'a. ³³ Ukau'an na'apa kizi kapam unao, marii kizi ipai daonaioranao marainpan paudaiaro na'apa ĩmarainpan kawan pananaa. Na'iki marii kizi ipai daiaroinao taapan umanawunu'o nii paudaiarunao.

Koraiziannao, daruinao na'iki ĩdaronao ati'o

6 ¹ Koraiziannao, uizo'ati udaru na'iki udaro paradan, usha'apanum kau'an unao mishidainao Jesus, na'iki sakitapa'o wuru'u sha'apatin-karuz na'apa. ² Kaikapa sha'atii tawuru'u usaadinapanuz Tominkaru kaaritan ida'a. "Umarainapa udaru na'iki udaro." Uruu kiwiitapa'o kakinaorii kaina'a'o aimaakan taa'azoo-kao utuma uizo'ati-kao an. ³ Kaikapa'o wuru'u aimaakan taa'azoo-kariwaiz. "Kaimana'o nii puikodan mashaapa-karu, kari-kaonanu'o nii pukonaukiitinan na'iki kotua'iki'o nii pumashaapan di'oraz imi'i baara'a puizo'atin an pudaru na'iki pudaro paradan."^g

⁴ Aizii unao daruinao, aonaa uto'orada'ana'a uadinao, mishi'oraiman kaiman utaapa ĭdyaun, ukakinaota ĭdyaun kaimana'o ida'an na'iki utomi-napa-kida ĭdyaun Tominkaru aipan kawana'ati.

Poitoruinao na'iki naobanainao ati'o

⁵ Aizii unao torii-kariwaiz poitoruinao,^h uizo'ati unaobanaanao paradan mashaapainao da'a'a imi'i baara'a. Aonaa udikintapa'ana'a ĭdyaun. Konau-kii usha'apata ĩkaudin-kiz, uizo'ati ĩparadan na'apa uizo'atin kawan Christ.

⁶Uizo'ati unaobanaano paradan, aonaa iawunuutapan idi mani karikaonan usha'apatan ukaudin-kizi oo uaipan idi karikaonan inaudapan unao. Mazan Christ poitorun idi unao, usha'apatin kaiman, unyukunuu kaimanan ida'an na'apa Tominkaru aipan kawana'ati. ⁷Usha'apata ipai ukaudin-kizi kaiman na'iki konaukii, aonaa pidan ati'o kawan mani, mazan Naobanai Jesus ati'o kawan pa'an. ⁸Usha'apanum kau'an uaitapa Naobanai Tominkaru'o nii wuru'u kawinipinaata'oraz ipai pidannao, poitoruinao na'iki wuru'u aona'oraz ipoitoruinao mani. Ukawinipinaatan nii idyaun isha'apatan idi kaiman kida'o aimakaan.

⁹Aizii unao kapoitoru-tinpainao, kaiman kapam utaapa upoitorunao, aonaa udakota'ana'a usha'apatan oo uba'izian idyaun. Usha'apanum kau'an ipai unao na'iki upoitorunao, bauta'apa'o uNaobanaa, uruu aokazi ia'oraz. Uruu, utukapa ipai pidannao na'apa kida pa'idiwaru, aonaa na'ia'oram utaapan pana'a kida'o nii.

Mishidainao mizaataakapan daara ni'o

¹⁰Aizii da'a'a ubaukapan naa okia'azon unao ati, tuukii oaipan uma'ozakadinan Naobanai Tominkaru ma'ozakan umanawunu'oraz ida'an. ¹¹Umorokoda'a naa ipai wuru'u Tominkaru taanii kidaz mizaataaka-karu daara' nii, ma'ozaka kizi ukadishitapan, na'iki aonaa kizi ukaakinpan Satan tiwaan an pawota-kidan unao pabi'inaaka kida'o aimakaan ida'an. ¹²Aizii wuru'u wamizaataakanuz, aonaa pidannao tuma'o mani, mazan wamizaataakapan oia'o doronainao tuma'o. Inao ma'ozaka'oraz ikazowautapan pidannao mashaapainauz kai maruta'o-karu'u, wuru amazada baara ana'a. Na'iki wamizaataakapan oiainao manawun doronainao tuma'o, wuru'u ma'ozaka-tinpainao kidaz doko ii aka.

¹³Ukau'an umorokoda'a naa aizii ipai wuru'u Tominkaru taanii kidaz mizaataaka-karu daara nii na'iki ukaiwa'a naazu. Aizii na'apainim oia'o na'iki dikauda'o aimakaan sha'apan u'ati, aona'o nii ukaakinpan u'ati, mazan udikintan nii wuru'u oia'oraz. Aizii uipaian dauna'an umizaataakapan, pakawanu'o nii ma'ozaka ukadishitapan. ¹⁴Ukau'an, ma'ozaka'a naa pa'i ukadishitapa. Umishidapa wuru'u mishi'oraz kuwai. Ukau'an, umorokoda wuru'u mishi'oraz kuwai uzadawu nii. Na'iki umashaapa kaiman Tominkaru aipan kawan, uruu kizi ukaiwaa udokori'i dakiniribanaa nii. ¹⁵Na'iki uminziiwanuz ukowaadapan Kaimana'oraz Kuwai, kaimanaaka-karu daua'oraz Tominkaru tuma, uruu kizi umorokoda udazkidi nii. ¹⁶Kaina'a zii ba'oran: umishidapanuz Christ, uruu kizi ukaiwaa uawautinapa-kinai nii, Satan ba'itan an pabairi tikazi-tinapa kida'o. ¹⁷Na'iki wuru'u Tominkaru kazaanaatanuz naa unao, uruu kizi umorokoda ukowam nii. Aizii wuru'u Tominkaru Paradanz, uruu ukaiwaa umarian nii, Kaimana'o Doronaa taaniaz u'ati. ¹⁸Na'iki karikaonan utoriinapa Kaimana'o Doronaa kaminka'utan ida'an unao. Utoriinpan an Tominkaru ati ukowaada ipai aimakaan dau'an; upishaa u'ati wuru'u tuukia'oraz manawun uaipan ukaminka'uta kizi unao.

i 6:11 *mizaataaka-karu daara*: Kotua'o soldyaanao morokodanii kida pamizaataaka'azon dono: zadawii, pidan dokori'i dakiniribanaa, dazkidii, awautinapa-kinai, kowamai, na'iki mizaataaka-kinai marii. English ida'an udakota-kao 'armour' kii.

Ukau'an dyauta utaapa unyukunuu toriinapa-karu dau'ati, na'iki karikaonan utoriinapa ipai Tominkaru pidanannao ati.

¹⁹Karikaonan pa'i utoriinapa Tominkaru ati ukaminka'uta kizi ôgaru ôkakuwaapan an, mabaa'azoo kizi ôkowaadan Kaimana'o Kuwai wuru'u mashaa'oraz utaapauzo-kao kotua'a naa. ²⁰Jesus zaamatanii ôgaru kowaadapa'o nii Kaimana'o Kuwai; uru'u naa wuru'u ôkowaadapaniaz na'iki uruu dikin ia'o wuru'u ôtaraapa-kaoaz da'a'a. Ukau'an, utoriinapa Tominkaru ati ôdau'an, aonaa kizi ôtarian ôkowaadapan wuru'u Kaimana'oraz Kuwai dyuuda-kariwaiz ôkowaadapan.

Paul katokontan pakaaritan

²¹Tychicus, uruu wa'inawuzuitapanii umishidan idi Christ, na'iki uruu wamarainapanii na'iki kaimana'o ukaudinauzon Naobanai ati. Uru'o nii kowaada unao ati ipai ôdau'an, na'iki ôsha'apatanii kida dau'an. ²²Ôdyuudan nii uruu unao di'iti ukowaada kizi ipai daunuuda'u waunao dau'u, na'iki uma'ozakada kizi unao nyukunuu.

²³Marii waDaru Tominkaru na'iki Naobanai Jesus Christ taan kaimana'o mashaapa-karu na'iki marainpaaka-karu ipai unao mishidainao ati, na'iki karikaonan kizi umishidapan Christ. ²⁴Marii Tominkaru kaimanan ipai wunao ati'i karikaonanu'oraz imarainpan manawun Naobanai Jesus Christ.

Paul Kaaritan

Philippi Sannao Ati'o

Di'oraz kaarita daua'o

Apostle Paul saadan di'oraz kaarita pataraa-kao dono'o Kaimana'o Kuwai dikin ii. (Philippians 1:17) Timothy umin-kaudinana na'ian pu'a'o utuma usaadan wuru'u kaaritam.

Baukapa'o Paul morowautapankauzon Silas tuma Philippi ii. Uruu dono'o wuru'u pidannao abatanuz na'iki imishidanuz Paul kowaadanii Kaimana'o Kuwai. (Acts 16:11-40) 10 wunu imorowautapankana dauna'an, usaadan wuru'u pakaaritanuz.

Aizii usaadan wuru'u kaaritam mishidainao ati'o Philippi iainaouz. Ukowaadan i'ati tuukii ukonaukian ikaminka'utan idi paugaru idyuudan ida'an aimakaan pa'ati na'iki itoriinpan idi Tominkaru ati udau'an.

Paul kowaadan tuukii pakonaukian papataka'uta-kao pu'u taraa-kizai ii. Mazan ukian, wuru'u na'apa kida'oraz kaiwainan kaimana'o nii, iriba kaiman kida'o aimakaan sha'apan una'ian pu'u. Na'iki ukowaadan tuukii pakonaukian panyukunuitapan idi mishidainao Philippi iainaouz kamunanun pa'ati.

Pakaaritan ida'a, Paul kakinaowan mishidainao aonaa kizi ikashadinan oo ikaakinpan papataka'uta-kao an pamishidan dikin ii Christ. Mazan marii kizi'i naa pa'an ikonaukiitinan karikaonan. Na'iki ma'ozaka kizi itaapan pamishidan na'iki karikaonan kizi ikaminka'uaakan na'iki imashaapan konaukii pamin-mishidannao tuma. Na'iki ukakinaowan idyaun izaudinapa kizi pidannao ai, taapinpa'azoinaouz kaimana'o nii, tuukia'oraz iaipan sha'apatin-karu Jewnao kakinaorinaa kawana'ati.

Tuukii Paul kakinaowan wuru'u mishidainaouz uaipan imashaapan kaiman na'iki idi'itinapa kizi kaiman na'apa Christ kawan.

Kaarita buutinpan kida

Kaarita daua'o *1:1-11*

Paul daua'o utaraapa-kao dono'oraz *1:12-30*

Paul kakinaotan mishidainao kaimana'o mashaapa-karu dau'u *2:1-18*

Paul sha'apatina'azon daua'o *2:19-30*

Kaimana'o kakinaorii na'iki kaduzui tukapa-kida-kao *3:1-4:1*

Mishidainao nyukunuu ma'ozakada-kao *4:2-20*

Paul katokontan pakaaritan *4:21-23*

1 ¹Di'oraz kaarita ogaru Paul na'iki Timothy di'iki'o, Christ Jesus pitorunaouz. Ogaru Paul, osaadan di'oraz kaarita ipai unao Tominkaru

pidannao ati'o, Philippi sanna, mishidainaoz Christ Jesus, na'iki mishidainao zowaunaanao ati'o kapam, na'iki ipai wunao ati'i kaminka'uupainaoz unao. ²Marii waDaru Tominkaru, na'iki Naobanai Jesus Christ kamunanun unao ati, na'iki utaa kizi unyukunuu kaiman-kinnaa nii.

Paul toriinpan Philippi sanna ati

³Na'apainim önyukunuan dono unao, tuukii da'i ökonaukii-kidan Tominkaru unao dau'an. ⁴Na'iki karikaonan da'i ötorinpaunzon konaukia'o ida'an Tominkaru ati unao dau'an. ⁵Usha'apanum kau'an unao kowaadapa'o kapam Kaimana'o Kuwai, Jesus Christ dau'oraz. Sariapa umishidan di'iki'o usakadan ukakuwaapatinan, atii kai pakawan. ⁶Mishi Tominkaru sakadani'i naa pasaabaan unao. Aizii ökian nii unao ati, öaitapa na'iki ömishida pakawanu'o nii wuru'u Tominkaru kaudinanuz na'apa, atii Christ Jesus kaawan dono'o nii zii uipaian pasaabaan unao. ⁷Ödi'itinpan unao dau'u kaikapa'a ömarainpan idi'o unao tuukii manawun. Mishi Tominkaru tukapa-kida pakaimanan ipai baokopa unao ati na'iki ögaru ati, utaapada ukaminka'utan ögaru ökaudin-kizi dau'u, ötaraapa-kao pu'u oo ökashadaakapan dono pidannao tuma Kaimana'o Kuwai dau'an ötukapa-kida'azon idi umishiin. ⁸Tominkaru tukapa na'iki uaitapa mishi'o wuru'u ötukapa'azonuz unao, ömarainpan idi'o unao tuukii, na'apa Christ Jesus marainpan kawan unao.

⁹Ötorinpan Tominkaru ati unao dau'an, marii kizi powa'a zii ukamarainapanun, na'iki utaa kizi uaitapa-kinnaa nii powa'a zii, na'iki uaitapaabakinnaa nii manawun. ¹⁰Uruu ida'an kizi uaitapan na'ia'oram kaimana'o na'iki sakitapa'o aimakaan usha'apatan nii na'iki umishidan nii. Uruu ida'an kizi karikaonan ukaimanan, aonaa kizi oia'o ikoda-kao u'ida'a atii na'apa Christ kaawan di'iti. ¹¹Marii kizi karikaonan usha'apatan kaiman kida'o pa'idiwaru aimakaan, Jesus Christ taan ida'an pama'ozakan u'ati. Na'apa'o ida'an kizi Tominkaru naubaa-kao na'iki ukonaukii-kida-kao.

Kaimana'o Kuwai abata-kao Paul taraapa-kao pu'u

¹²Aizii ömin-mishidannao, öaipan uaitapan, wuru'u dikauda kida'o aimakaan sha'apaapa-kao pu'u ö'ati kaikapa'a, mazan ukaiwainan kaimana'o nii, na'apa kida'o ida'an mishi'oraiman powa'a zii manawun Kaimana'o Kuwai abata-kao. ¹³Usha'apanum kau'an ipai'i naa da'ainao pidannao na'iki ipai soldyaanao wunaou'u watchmantapainao kidaz udaru'o naobanai dapu, kaimanaiman ïaitapan wuru'u ötaraapa-kaoz soo ökakuwaapatinan dikin ia'o Christ dau'u. ¹⁴Aizii ötaraapa-kao idi, powa'a zii mishidainao Christ ma'ozakadan, uruu idi ma'ozaka ikowaadapan Tominkaru Paradan, aonaa ïtarian.

¹⁵Kaina'a pabi'i kida mishidainao, ikowaadapan kuwai Christ dau'u padamata mazan soo pakishauzin idi'o karikaonan ö'ati, ïaipan karikaonan pada'an-kao. Mazan kaina'a ba'oran mishidainao, ikowaadapan wuru'u kuwaiz ikaminka'uta'azon idi'o pa'an ögaru. ¹⁶Na'iki wuru'u ikakuwaapatinanuz pamarainpan idi'o ögaru, ïaitapa ötaraapa-kao da'a'a ökowaadapan idi'o pidannao ati wuru'u kaimana'o na'iki mishi'o kuwai Christ dau'oraz. ¹⁷Mazan wuru'u ba'orainaoz ikakuwaatinan Christ dau'an soo ïaipan karikaonan pawazoomikipan, aonaa panyukunuu kaimanan pu'a'o mani ö'ati, mazan soo ïatadinpa'azon karikaonan. Na'iki ïaipan karikaonan

pakasha'oradan önyukunuu wuru pu'a'a ötaratapa-kaoaz. ¹⁸ Mazan aonaa isha'apaapanii kida kasha'oradauan önyukunuu. Mishi'oraiman kaiman ö'ati wuru'u ikakuwaapatinanuz Christ dau'u. Na'apa'oram ida'an kakuwaatin-karu kishauzi-karu pu'u oo kaimana'o nyukunui di'iki'o, mazan na'apa'o ida'an iabata-kidan naa pidannao ati Kaimana'o Kuwai Christ daua'oraz. Uruu idi tuukii ökonaukian.

Na'iki powa'a'o nii zii ökonaukiitinan. ¹⁹ Usha'apanum kau'an utoriinpan idi ödau'an Tominkaru ati, na'iki Kaimana'o Doronaa, Jesus Christ di'iki'oraz kaminka'utan ida'an ögaru, öaitapa ökodita-kida-kao nii di'iki'i. ²⁰ Ukau'an tuukii öaipan ötukapa-kidan mishi, aona'o nii ökasharutinan na'iki öba'azootinan ösha'apainpan ida'an. Mazan pakawan ötaapan önyukunuu ma'ozaka, pakawan kizi ötukapa-kidan mishi Christ umanawunun ösha'apatanii kida aimakaan ida'an, kai ökakupan pu'u, oo ömawakan ida'an. ²¹ Usha'apanum kau'an ögaru ati, wuru'u kakupa-karuz mishi'o mashaapa-karu'u naa pa'an kaimanaiman Christ ati. Aizii ömawakan an, powa'a'o nii zii manawun ukaimanan ö'ati. ²² Aizii ötaapa-kao an kakupa, dobata'o nii ösha'apatan kaudin-kizai Christ ati zii. Uruu idi aonaa öaitapan na'ia'oram öaipan, kakupa-karu oo mawaka-karu. ²³ Aonaa öaitapan na'ia'oram manawun özaamata. Tuukii öwa'aka'azon wuru'u di'oraz amazada baara'a, ömashaapa'ana'azon idi'i naa Christ tuma, na'ii powa'a'o zii pa'an ukaimanan mashaapa-karu ai da'a'a imi'i baara'a. ²⁴ Mazan öaitapa kaimana'o nii pa'an unao ati ötaapa-kao an zii kakupa. ²⁵ Ukau'an una'apan an, öaitapa ötaapa-kao nii zii kakupa, uruu idi pakawanu'o nii ökaudinan. Öma'ozakada kizi powa'a zii wuru'u umishidapanuz Tominkaru, na'iki konaukii kizi umashaapan umishidan idi Christ. ²⁶ Ukau'an tuukia'o nii manawun ukonaukii-kidan Christ Jesus, ökodita-kida-kao an na'iki ökaawan an koshan unao di'iti.

Mishi'o mashaapa-karu Tominkaru aipan kawana'ati

²⁷ Ukau'an kanom sha'apan an ö'ati, kaimana'a naa umashaapa, Kaimana'o Kuwai kawana'ati Christ di'iki'oraz. Aizii na'apainim ömakon an unao di'iti oo ömamakokan an, mazan upu'a'o nii öabatan, mishi ma'ozaka umishidapan na'iki bauda'apa utaapan unyukunuu. Na'iki öabatan nii baokopa ukazannaatapan wuru'u Kaimana'oraz Kuwai Christ daua'oraz. ²⁸ Na'iki aonaa utarian utarubanao sha'apaapan ai unao; uruu ida'an utukapa-kidan i'ati mishi'o nii Tominkaru pataka'utan idyaun, mazan unao ukazannaatan nii pa'an. Tominkaru'o nii wuru'u sha'apata'oraz aimakaan na'apa. ²⁹ Mishi Tominkaru kaimanan unao ati ukashaapa umishidan Christ, na'iki ukashaapa kapam unao baiaapan kasha'ora'o umishidan dikin ii uruu. ³⁰ Ubaiatan kasha'ora'o, na'apa utukapan kawan tawuru'u öbaiaapanuz kasha'ora kida'o na'ii, Philippi ii. Atii di'i pakawan zii öbaiatan kasha'ora'o.

Mishidainao di'itinapa kizi Christ Jesus di'itinpan kawan

2 ¹ Aizii uaitapan idi unyukunuu ma'ozakadinan uzaamatnpan idi Christ ida'ati; na'iki uaitapan idi unyukunuu saabainan Christ kamarainapanun ida'an; na'iki uaitapan idi ubauda'apatapan unyukunuu Kaimana'o Doronaa ida'an; na'iki uaitapan idi marainpaaka-karu na'iki kamunanu-aaka-karu kaina'an u'ida'a; ² ukau'an umashaapa'a naa na'apa ukawana'ati,

ōkonaukii-kināa nii. Utaapa'a naa unyukunuu patumaaka, na'apa kida udi'i-tinapa; na'apa kida kapam umarainpaaka; na'iki ubauda'apata unyukunuu usha'apata'azonii aimaakan dau'ati. ³Aonaa usha'apata'ana'a aimaakan u'atadinpa'azon idi karikaonan, oo uaipan idi mani karikaonan utukapa-kao umanawunu'o kawan. Aonaa umanawun-tinpa'ana'a, mishi'oraiman utaapa pa'an uiribannao umanawunu'o nii u'ai. ⁴Aonaa udi'itinpa'ana'a soo uaiapa-nii na'iki usha'apaapanii kida aimaakan dau'u karikaonan, mazan udi'itinapa ukaminka'uta'azon dau'u uiribannao kapam. ⁵Ukau'an na'apa'a naa udi'i-tinapa Christ Jesus di'itinpaazon kawan, usha'apata aimaakan unyukunuu kaimanan ida'an na'apa Christ Jesus kawan.

⁶ Christ patumaakan pu'u padamata Tominkaru tuma

na'iki ikaduz na'apa kidaakan pu'u,

mazan upu'u aonaa utiwaan papatumaakadinpan Tominkaru tuma.

⁷ Mishi'oraiman minziiwa uwa'akan umanawun-karu aokazi ii.

Utaapinpan apowa'a na'apa poitorui taapinpaazon kawan.

Ushakatan na'apa pidan kawan.

⁸ Uruu dono apowa'a utaapinpan,

uizo'ati Tominkaru pazowii-kidinan ida'an cross paawa'a.

⁹ Uruu idi Tominkaru kadishita-kidan uruu,

na'iki uzaamatan uruu umanawunu'o nii,

na'iki udakotan u'uu umanawunu'o nii ipai ba'orainao kida uuai ai.

¹⁰ Soo uruu ati bauta'apa Tominkaru aipan, ipai pidannao kodoru'ukan,

ipai aokazi iainaouz, imi'i baara anainaouz na'iki ipai

mawakainaouznaa.

¹¹ Na'iki ipai'o nii pidannao kian,

“Jesus Christ uruu umanawunu'o manawun Naobanai.”

Uruu ida'an ipai'o nii pidannao naubaan

na'iki konaukii-kidan waDaru Tominkaru.

Mishidainao mashaapa kizi Tominkaru Paradan kawana'ati

¹² Ōmin-mishidannao, ōmarainapaniinao, karikaonan da'i uizo'atiizon Tominkaru paradan ōna'ian dono utuma. Powa'a zii pa'i uizo'ati Tominkaru paradan ō'aonaan pu'u utuma. Utaapa Tominkaru umanawunu'o nii na'iki ukichana'iki usha'apaapan oia'o uawun za'a, utiwautina'a naa ma'ozaka umashaapa kaiman, na'apa Tominkaru aipan kawan pakazannaataniinao mashaapan. ¹³ Usha'apanum kau'an Tominkaru wuru'u kaudina'oraz unao ida'a, uruu aipan ati minziiwa usha'apatan wuru'u udyuudanii kidaz sha'a-pata-kao pa'ati, na'iki utaan ida'ana'o uma'ozaka-kināa nii wuru'u usha'a-patanuz kaiman kida'o aimaakan na'apa uaipan kawana'ati.

¹⁴ Aizii usha'apatan an aimaakan, kaiman usha'apatazu, aonaa ukadakoin-pa'ana'a udau'u. Na'iki aonaa ukashadaakapa'ana'a ba'orainao tuma usha'a-paapanii kida dikin ii. ¹⁵ Aonaa kizi ukadakotin-kida-kao na'iki uunamunaa abata-kao dikauda sodi kida, mazan kaiman kizi pa'an unao. Tominkaru dainaoun idi unao, umashaapa kaiman pa'an oia'o pidannao bii'i, wuru'u sha'apaapainaoz dikauda'o na'iki kakiba'azonnaa kida'o manawun aimaakan. Mazan unao, ibii ana'o nii pa'an ukanadapan, na'apa wizinao kanadapan kawan maruta'o-karu'u. ¹⁶ Ukowaadauta kizi'i naa kaimana'o kuwai,

karikaonanuo kakupa-karu ikoda-kinao daua'oraz. Aizii usha'apatinan an na'iki umashaapan dono na'apa, tuukia'o nii ōatadinpan unao ida'an, Christ kaawan dono pakamoon dono'o naa. Usha'apanum kau'an uruu ida'ana'o nii ōaitapan aonaa madiwautapa-ka'o mani wuru'u ōkaudinanz dadara unao bii an. ¹⁷Usha'apanum kau'an tuukii utaainan umishidan ida'an Tominkaru. Panaadon ōtaainan nii Tominkaru ati ōzowii-ka'o ida'an, na'iki ōizain shootan ida'an, ōipaida kizi'i naa Tominkaru ati wuru'u unao taainanz u'ati. Mazan upu'u ōkonaukian na'iki ōkonaukiitinan nii ipai unao tuma. ¹⁸Ukau'an na'apa kizi kapam ukonaukian baokopa ōtuma.

Timothy na'iki Epaphroditus dyuuda-ka'o daua'o

¹⁹Kaina'a'o nii ōaipan ōdyuudan Timothy unao di'iti wanaobanaa Jesus Christ kashaapan an mazan. Tuukia'o nii ōkonaukian ukaawa-kidan dono kuwai unao dau'an. ²⁰Aonaa ōikodan ba'oran pidan Timothy kawanu'o, tuukia'o manawun udi'itinpan unao dau'u. ²¹Kaina'a mishi ba'orainao, mazan i'di'itinpan soo pasha'apata'azonii kida aimakaan dau'u, aonaa Jesus Christ aiapanii kida daua'o mani. ²²Mazan Timothy, ipai unao utukapanii na'iki uaitapani'i naa ukaduz. Utukapa na'apam ukaudinanz ōtuma, baokopa wakowaadapan Kaimana'o Kuwai, na'apa pidan kaudinan kawan padaru tuma. ²³Ukau'an ōaipan ōdyuudan uruu unao di'iti, ōaitapa'akan dono'o naa na'apam nii ōsha'apata-ka'o da'a'a. ²⁴Mazan ōaitapa na'iki ōmishida wanaobanaa taapadan nii ōmorowautan kadiman unao di'iti.

²⁵Mazan kai ōdyuudan nii powaa iti Epaphroditus unao di'iti, uruu sha'atii udyuudazoniaz ō'ida'ati, na'aka'o nii aimakaan kida ukaminka'uta-kinaa ni'oraz ōgaru. Uruu ō'inawuzu kawanu'o ōtaapan, baokopa ukaudinanz ōtuma na'iki ma'ozaka ukazannaatapan kaimana'o kuwai ōtuma. ²⁶Ōdyuudan nii uruu utukapa'azon idi unao tuukii, na'iki kasha'ora'o unyukunuu, usha'apanum kau'an uaitapa tuukia'o unao dopian oo ukasha'oran uabatan idi ukari-naan. ²⁷Mishi'o wuru'u ukarinaankananz tuukii, maonapa umawakan, mazan tuukii Tominkaru kaimanan u'ati, ukakuda uruu. Mazan aonaa uruu ati mani paba'oran Tominkaru kaimanan, ōgaru ati kapam. Aonaa Epaphroditus mawakan, usha'apanum kau'an aonaa Tominkaru aipan ōkasha'oradan ōnyukunuu powa'a zii, ōbaiatan pu'u kasha'ora kida'o aimakaan. ²⁸Uruu idi'o tuukii manawun ōdyuuda'azon uruu unao di'iti, ōaipan idi unao konaukian utukapan dono ukaawan koshan powaa iti. Na'iki ōgaru tuukia'o nii kapam ōkonaukian ōaitapan idi aona'o ni'i naa powa'a unao nyukunuu kasha'oratinanz udau'ati. ²⁹Aizii ukaawan an unao di'iti konaukii udapaapa uruu, na'apa udapaapauzon kawan umin-mishidannao. Na'iki na'apa kizi unau-baan uruu kawanuinao pidannao, ³⁰usha'apanum kau'an minziiwa umakon kichana'iki-kia'o bii iti, na'iki maonapa umawakan pakaudinanz dikan ii Christ ati. Ubaiatan wuru'u kaudin-kizaiz, uaipan idi pasha'apatan wuru'u unao sha'apata'azoniaz padamata ō'ati, mazan unao, aonaa uturuudinanz, umunapon idi ō'ai.

Paul aipan Philippi sannao da'anan pakaduz

3 ¹Aizii ōmin-mishidannao, ukonaukiitina'a naa karikaonan, uzaama-tinpan idi'i naa wanaobanaa Christ ida'ati. Aonaa ōkashadinanz

ōkakinaotan unao powa'a an kida. Wuru'u ōkakinaori kidaz kaminka'utan nii na'iki ukazannaatapan nii unao upozawata-kida-kao ai. ²Uzaudinapa pa'i oiainaouz pidannao ai, arimaraka kawanuinaouz. Īnao tuukii ĩaipan mishi-dainao daonaioranao choota-kidan pamada Jewnao kaduz kawan. ³Waunao, mishi'o pa'an Tominkaru pidanannao manawun. Karikaonan pa'an watoriinpan Tominkaru ati Kaimana'o Doronaa kaminka'utan ida'an waunao. Na'iki wataapa pa'an Christ Jesus umanawunu'o nii. Aonaa wa'atadapan pidan sha'apaapanii kida aimakaan. ⁴Ōgaru, turua'o padamata ōmashaapan atadinapa ōsha'apatanii kida aimakaan ida'an. Aizii ukaina'an an pidannao atadinpa'o pasha'apatanii kida aimakaan ida'an, ōgaru pa'an turuu ōatadinpan powa'a zii ĩ'ai. ⁵Usha'apanum kau'an ōgaru choota-kariwai bauda'apa soondii ōshakatan dauna'an Jewnao kakinaorinaa kawana'ati. Na'iki ōgaru Israelite manawun, Benjamin takaan-daun. Ōgaru Hebrew manawun na'apa ōdarunnao kawan. Na'iki ōgaru Pharisee,^a uruu idi tuukii ōizo'atiizon Moses taanii kida kakinaorii. ⁶Na'iki tuukii ōaipan ōmashaapan kaimanaiman Tominkaru aipan kawana'ati, uruu idi'o da'i ōpataka'utauzon mishidainao Jesus. Aizii ōizo'atin idi tuukii wuru'u Jewnao kakinaori kidaz, ipai pidannao tukapan ōgaru kaimana'o manawun pidan kawan.

⁷Mazan aizii ōatadapanii kidaz kotua'a naa, ipai ōtukapan kidaz madiwau-tapa-ka'o karikaonan, ōzaamatanan idi'i naa Christ di'iti. ⁸Powa'a zii ōtukapan ipai wuru'u ōatadapanii kidaz ōkazannaatin-kinaa nii mazanu'o karikaonan, wuru aia'a umanawun kida'oraz ōikodan, ōaitapaakanuz ōnaobanaa Christ Jesus tuma. Uruu Christ dikin ii ōmarina'atan ipai daunuuda'u wuru'u mazanu'oraz karikaonan ōmishidapauzon kiwiin. Mazan aizii ōtukapanuz aimakaan kaboota-kariwai kawanu'u naa karikaonan, ōaipan idi ōzaamatanpan kaimanaiman Christ di'iti, ⁹na'iki ōbauda'apatina'azon idi utuma. Aonaa ōsha'apatan ida'ana'o mani Moses taanii kakinaorii kida wuru'u ōkaimananuz, mazan ōmishidan idi'o pa'an Christ. Ukau'an Tominkaru tukapan ōgaru kaimana'o nii soo ōmishidan idi'o pa'an Christ. ¹⁰Powa'a zii mishi ōaitapa'azon Christ kaimanaiman, na'iki ōtiwaa'azon kapam wuru'u Tominkaru ma'ozakan utaaniaz Christ ati ukadishita-kidan dono'oraz uruu pamawaka-kizi iki. Na'iki ōaipan ōkaminauda'utan uruu ōpataka'uta-kidinan ida'an uruu kawan, na'iki na'apa ōaipan ōmawakan uruu kawan. ¹¹Na'apa kapam ōaipan Tominkaru kadishita-kidan ōgaru ōmawaka-kizi iki diina'iti'i.

Pidan dimatinauzo diman atii utokon iti

¹²Mazan aonaa ōkian mani kaiwuru'u, turuudina'ora'a naa ōgaru oo kaimana'ora'a naa ōgaru ōsha'apatan idi na'apa kida'o aimakaan. Mishi'oraiman uruu idi'o pa'an dadara ōtiwautinan, ōaipan ōzaamatan wuru'u Christ Jesus taa'azooniaz; na'apa'o ni'o wuru'u uzaamatanuz ōgaru pa'idiwau nii. ¹³Ōmin-mishidannao, ōaitapa aonaa zii ōka'iitinan. Mazan kaina'a bauda'apa aimakaan tuukia'o ōaipan ōsha'apatan. Aona'o nii ōnyukunuupan powa'a wuru'u ōmarina'ataniaz naa ōkaduz kida. Mazan ōtaapan nii ōnyukunuu soo bauda'apa wuru dau'ati'i ō'ua'ia'oraz, tuukia'oraz ōaipan ōikodinan. ¹⁴Na'apa pidan dimaba'o kawan, ōdiman nii atii ōkaawan utokon iti, ōzaamata kizi

a 3:5 *Pharisee*: Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

wuru'u taa'azoo-kariwaiz ò'ati. Na'apa'o dau'ati'o wuru'u Tominkaru dapadanuz ôgaru aokazi iti, Christ Jesus mawakan ida'an ò'ati.

¹⁵Ipai waunao ma'ozaka'oraz naa wataapan wanyukunuu wamishidapan dau'ati; na'apa kizi kapam wataapan wanyukunuu wuru dau'ati'i ôkadakotin-kizi kidaz. Mazan unyukunuu mana'apakan an, turuu Tominkaru taan kapam unao ati kaimana'o di'itinapa-karu uaitapa-kinaa nii. ¹⁶Ukau'an pakawan wamashaapa wuru'u kawana'ati'i, wamishidapaniaz mishi'oraz kuwai.

¹⁷Ômin-mishidannao, uda'ana'a naa kaimana'o ôkaduz kida baokopa umin-mishidannao tuma. Na'iki udi'itapa kaimanaiman wunaou'u sha'apatinainaouznnaa kaiman, watominapa-kidan kawana'ati ïdaun. ¹⁸Mazan kaina'a iriba pidannao, îsha'apaapan ida'an oii kida'o aimakaan, îtukapa-kida patarubai-tinpan Kaimana'o Kuwai ati, wuru'u Christ mawakan daua'oraz cross paawa'a. Ôkowaadauzoni'i naa sha'atii u'ati kiwiin na'apa'o pidannao dau'an; na'iki powa'a'o nii zii koshan ôkowaadan u'atizu ônyukunuu kasha'oran bii'i. ¹⁹Diina'iti'i îkaboota-kaon nii Tuubaruo Tikazi wu'iti, usha'apanum kau'an îtaapan idi pananaa patominkarun nii, îsha'apatinan soo panyukunuu aipan kawana'ati karikaonan. Umanawunu'o nii îtaapinpan wuru ida'ana'a kiki-ba'azonnaa kida'oraz îsha'apaapan. Îdi'itinpan soo wuru dau'ati'i pidannao naudapanii kidaz pasha'apaapan imi'i baara'a.

²⁰Mazan waunao, aona'a naa turuu wamashaapan na'apa, usha'apanum kau'an aokazi ia'o di'iti'o pa'an wazaamatinpan. Uruu idi tuukia'a naa wazaudapan wakazannaatiki Naobanai Jesus Christ wa'atin aokazi iki.

²¹Pama'ozakan ida'an uzaamatapan na'iki ukazowautapan ipai daunuuda'u wuru'u toma-kariwai kidaz, aokazi ii na'iki imi'i baara an kida'oraz. Uruu ma'ozaka-karu ida'an upana'adan nii wananaa wuru'u kakataimana'oraz, pa'ina'o na'iki umanawunu'o nanai nii, na'apa pananaa umanawunun kawan.

4 ¹Ukau'an ômin-mishidannao, ômarainapaniinao, tuukii ôtukapa'azon unao. Unao ida'ana'o ôkonaukiitinan, na'iki ôkaudinan winipinaa wuru'u unaouz. Pakawan pa'i na'apa umashaapa na'iki ma'ozaka umishidapa Naobanai Tominkaru.

Kaimana'o mashaapa-karu daua'o

²Aizii da'a'a ôkia'azon ôdadakoonao Euodia na'iki Syntyche ati, tuukii ôaipan ukaimanaakan, usakitapada'a naa unyukunuu, usha'apanum kau'an ipai unao mishidainaou'u naa Naobanai Jesus. ³Na'iki pugaru ô'inawuzu, ômin-kaudinan manawun, ôaipan pukaimanaaka-kidan wuru'u zunnaouz powaa iti. Usha'apanum kau'an înao dadara'o îkaudinauzon na'apa ôgaru kawan wakowaadapan Kaimana'o Kuwai. Clement na'apa kapam na'iki ba'orainao na'apa îkaudinauzon ôtuma. Tominkaru saadani'i naa ipai înao uu kakupa-karu kaaritannaa^b daara'a.

⁴Aizii ôkian u'ati, ukonaukiitina'a naa karikaonan, uzaamatinpan idi'i naa Naobanai Jesus ida'ati. Powa'a ôkia'azon koshan, ukonaukiitina'a naa.

⁵Marii kizi ipai pidannao tukapan unao kaimanainao na'iki kakarodapaniinao nii. Unyukunuitapa kizi maonapa'a naa Naobanai Jesus wa'atin powa'a

b 4:3 kakupa-karu kaaritannaa: Tominkaru pidanannao uu saada-kizinao, mashaapainao ni'oraz karikaonan Tominkaru tuma.

ati. ⁶Aonaa kizi udopiidinan kanom sodi kida dau'ati karikaonan. Mishi'orai-man ukowaada Tominkaru ati kaziwadapa'oraz unyukunuu, na'iki upishaa u'ati aimaakan uaiapanii. Na'iki karikaonan “kaiman,” ukii u'ati ukamunaa-nun idi unao ati. ⁷Aizii una'apan an, Tominkaru kaimanan umanawunu'o-oraz na'iki wazootapa'oraz pidan aitapan, uru'o nii kazannaatapa unyukunuu na'iki udi'itinpan, dopii-karu ai, uzaamatanin idi'i naa Christ Jesus ida'ati.

⁸Aizii omin-mishidannao, okia'azon u'ati karikaonan udi'itinapa kaiman kida'o aimaakan dau'u, na'iki aimaakan kida tuukia'oraz unaudapa-kao na'iki umarainapa-kao. Di'i wuru'u aimaakan kidaz: udi'itapa mishi'o aimaakan; na'iki aimaakan wuru'u naubaapa-kariwai kidaz; na'iki aimaakan wuru'u sakitapa'oraz; na'iki aimaakan wuru'u kaimana'oraz pa'idiwaru; na'iki aimaakan konaunama'o; na'iki aimaakan umanawun kida'oraz utukapa-kao. Marii kizi udi'itinpan na'apa kida'o dau'u karikaonan. ⁹Aizii usha'apatinaa naa otominapa-kidan kawana'ati unao, ipai wuru kawana'ati'i uabatanii kidaz o'idi'iki uzaamatanii kidaz naa unyukunuu iti, na'iki ipai utukapan kawana'ati osha'apatinan, na'apa'a naa usha'apatin. Una'apan an, Tominkaru taan nii pakaimanan unao nyukunuu iti, ukaimanaaka-kinaa nii.

Paul konaukii-kidan Philippi sannao

¹⁰Naobanai Jesus ida'an, tuukii okonaukian, unyukunuitapan idi ogaru koshan kotua'o dauna'an. Mazan mishi oaitapa karikaonanuo'o da'i unyuku-nuitapauzon ogaru, mazan aonaa uaitapan na'apam utukapa-kidan o'atizu. ¹¹Mazan aonaa aimaakan aonaan idi'o mani o'ida'a kaiwuru'u ona'apanuz unao ati. Usha'apanum kau'an oaitapani'i naa na'apam okaiwainan na'apa'o-ram aimaakan sha'apan an, aonaa odopian. ¹²Oaitapanii na'iki otiwaani'i naa mashaapa-karu masakauda'u'o aimaakan ida'an. Na'iki otiwaani'i naa kapam mashaapa-karu diri'i'o aimaakan ida'an. Aonaa odopian, oka'iita omashaapan na'apa'oram aimaakan sha'apan bii'i, okawanyukunun pu'u oo omawanyuku-nun pu'u, aimaakan diri'in pu'u oo aimaakan masakauda'un pu'u. ¹³Oka'iita na'iki oaitapa osha'apatinan na'apa'oram aimaakan sha'apan an, Christ ma'o-zakadapan ida'an ogaru.

¹⁴Kaiman mazan ukamunanun o'ati, tuukii okonaukian udyuudan idi aimaakan o'ati da'ati'i opataka'uta-kao pu'u. ¹⁵Mishi unao Philippi sannao uaitapa sha'atii, tawuru dono'o uru'oraz zii uabatan Kaimana'o Kuwai Jesus Christ dau'u. Omakon dauna'an sha'atii unao wiizi iki, Macedonia Baara ia'oraz, aonaa mishidainao ba'oran wiizai di'iki'o dyuudan puraata o'ati, soo unao karikaonan. ¹⁶Aizii ona'ian dono zii Thessalonica ii, itamau sha'atii ukaminka'utan ogaru udyuudan ida'an puraata o'ati. ¹⁷Aonaa oaiapan idi'o mani karikaonan udyuudapan aimaakan o'ati kaiwuru'u ona'apanuz u'ati, mazan oaiapan pa'an Tominkaru taan uwinipinaa nii, ukaminka'uupan idi dobata ogaru. ¹⁸Mishi dobata ukaminka'utan ogaru, oaiapan ai manawun, Epaphroditus kaawa-kidan dono'oraz aimaakan kida unao di'iki. Ipai wuru'u utaanii kidaz aimaakan, kaduunu'o kawanu'o Tominkaru ati wuru'u, na'apa uzai kawoda-kao kawan u'ati, kaduun udamainan na'iki kaiman u'ati, na'iki tuukii ukonaukii-kidanuzu. ¹⁹Na'iki Christ Jesus ida'an, Tominkaru omishi-daniaz taan nii unao ati ipai wuru'u uaiapanii kidaz aimaakan, umana-wunu'oraz pasha'apauz di'iki.

²⁰Marii karikaonan wataapan Tominkaru waDaru umanawunu'o nii. Amen.

Paul katokontan pakaaritan

²¹Ödyuudan õparadan ipai Tominkaru pidanannao ati, mishidainaouz Christ Jesus. Aizii wa'inawuzunao, õmin-mishidannaouz, na'apa kapam ãdyuudan paparadan. ²²Na'iki ipai mishidainao mashaapainao kidaz da'a'a, ãdyuudan kapam paparadan u'ati. Aitaniiman wunaou'u kaudinainaouz Naobanai Caesar dapu ii, ãdyuudan kapam paparadan u'ati.

²³Marii Naobanai Jesus Christ kamunanun manawun ipai unao ati.

Paul Kaaritan

Colosse Sannao Ati'o

Di'oraz kaarita daua'o

Di'oraz kaarita saada-kao Colosse sannao ati'o, mishidainaouznaa Jesus. Paul di'iki'o wuru'u kaaritz, utaraapa-kao dono'o Rome ii. Tychicus na'iki Onesimus ida'ana'o Paul dyuudan pakaaritan Colosse iti.

Wuru'u Colosse, udaru'o wiizai Asia ii, waoko ia'o Ephesus ai. Aona'o Paul makouzon zii Colosse iti, mazan ukowaadapankauzonii Kaimana'o Kuwai Christ dau'u Ephesus ii aka. Uruu dono'o udyuudauzon patominapa-kidanii-nao makon ba'oran wiizai kida kawana'ati, ina'aka kizi Kaimana'o Kuwai na'iki ikowaada kiziz pidannao ati na'ii'aka. Uruu dono'ora'a naa ikakuwaa-pauzon Colosse ii aka, uruu idi iriba pidannao mishidan na'ii. Uruu idi'o, karikaonan da'i Paul nyukunuitapan idyaun, na'iki karikaonan utoriinpan Tominkaru ati idau'an.

Paul abata kaina'a pidannao tominapa-kidan mishidainao Colosse ii pana'iti'o kuwai dau'u. Tuukii Paul aipan na'iainaouz mishidainao aitanpan na'iki imishidan wuru'u mishi'oraz pa'an kuwai, Christ daua'oraz. Aonaa uaipan ba'oran pidannao pozawata-kidan oo tanawatin-kidan idyaun wuru ida'ati'i pana'iti'oraz karikaonan kuwai. Na'iki aonaa uaipan mishidainao da'anan ikuwaa kida. Usha'apanum kau'an inao pidannao, tuukii iaipan pidan izo'atin angel oo oia'o doronainao kakinaori, na'iki iaipan nii pidan izo'atin kakinaorii wuru'u pidannao tomanii kidaz naa karikaonan. Mazan Paul kowaadan pasaadanii ida'a, Jesus Christ ida'ana'o pa'an wuru'u kazannaatin-karuz oia'o ai. Aizii wunaou'u pana'iti'oraz itominapa-kidan pidannao, ipana'aapan naa karikaonan pidannao nyukunuu Jesus Christ ai. Mazan kaimanaiman Tominkaru paradan kowaadan soo Jesus Christ ida'ana'o pa'idiwaru wuru'u Tominkaru tomanuz ipai amazada, aokazi na'iki imi'i baara. Jesus Christ ida'ana'o kapam wuru'u Tominkaru kaimanaakanuz pidannao tuma na'iki wuru'u uzaamatanuz idyaun papidanannao nii.

Kaarita buutinpan kida

Kaarita sakadinan 1:1-8

Christ ida'ana'o Tominkaru toman ipai aimakaan 1:9-2:19

Pa'ina'o mashaapa-karu Christ ida'an 2:20-4:6

Kaarita katokonota-kao 4:7-18

1 Di'oraz kaarita oġaru Paul di'iki'o, Tominkaru zaamataniaz Christ Jesus apostlen nii, na'iki Timothy, wa'inawuzuitapaniaz di'iki'o kapam.

²Unao ati'o wasaadan, Colosse sannao, buutinainauz naa Tominkaru ati, ma'ozaka'oraz umishidapan Christ, na'iki wairibaniitapaniinaouz Christ ida'an. Watoriinpan marii kizi waDaru Tominkaru kamunanun ipai unao ati, na'iki utaa kizi unyukunuu kaiman-kinaa nii.

Paul konaukii-kidan Tominkaru Colosse sannao dau'an

³Na'apainim watoriinpan an Tominkaru ati, wanaobanaa Jesus Christ daruz, karikaonan da'i wakonaukii-kidanuz unao dau'an. ⁴Usha'apanum kau'an waabatan idi umishidan Christ Jesus, na'iki waabata kapam na'apam umarainpan umin-mishidannao. ⁵Aizii wuru'u umishidanuz Christ Jesus, na'iki wuru'u umarainpaakanuz, uaitapan idi mishi'o nii Tominkaru taan u'ati wuru'u pataa'azooniaz, kaina'a'oraz utaapan aokazi ii. Aizii uaitapan wuru dau'ana'a taa'azoo-kariwaiz, Kaimana'o Kuwai di'iki'o, uabatan dono'o'raz ukowaada-ka. ⁶Uruu kuwai wuru'u kowaada-kariwaiz naa ipai amazada kawana'ati, na'iki ma'ozaka ukaiwainan. Uruu idi iriba, iriba pidannao mishidan, na'iki tuukii imishida'azon kaimanaimana'a naa. Na'apa tawuru kawanu'u, uru'oraz zii unao abatauzon mishi'o kuwai Tominkaru kamunanun dau'u, tuukii umishidanuzu. ⁷Unao abatan wuru'u mishi'oraz kuwai Tominkaru kamunanun daua'oraz, Epaphras kakuwaapan idi'o u'ati. Uruu wamarainapanii, na'iki kaudina'o Tominkaru ati waunao kawan. Minziiwa ukaminka'uupan waunao, ukowaadapan ida'an kaimana'o kuwai, Christ dau'u unao di'ii'aka. ⁸Uruu kowaada'oraz wa'ati na'apam Kaimana'o Doronaa taan marainpaaka-kinaa unao ati.

⁹Sariapa waabatan di'iki'o kuwai unao dau'u, aonaa wasookadan watoriinpan Tominkaru ati. Karikaonan wapishaan Tominkaru utukapa-kida kizi unao ati kanom manawun wuru'u uaipaniaz usha'apatan pa'ati. Utaa kizi uaitapaaba-kinaa nii, uruu ida'an kizi uaitapan wuru'u udau'u kida'oraz aimakaan. ¹⁰Watoriinpan Tominkaru ati unao dau'an, usha'apanum kau'an waaipan idi umashaapan kaiman manawun Naobanai aipan kawana'ati. Umashaapan an na'apa, kaimana'o nii manawun Naobanai ati. Waaipan usha'apatinan kaiman ukaminka'uta kizi'i naa pidannao, na'iki uaitapa kizi'i naa Tominkaru dau'u powa'a zii manawun. ¹¹Na'iki wapishaan Tominkaru marii kizi utaan umanawunu'o pama'ozakan unao nyukunuu iti. Ukau'an pakawan pa'i umishidapa Christ, ma'ozaka kizi utaapan unyukunuu udau'ati, aonaa kizi ukashadinan upataka'uta-ka. Mishio'raiman pakawan kizi ukonaukiitinan, ¹²na'iki karikaonan "kaiman," ukii waDaru Tominkaru ati. Usha'apanum kau'an uruu wuru'u saabaa'oraz unao, uaipan idi'i naa uzaamatan wuru'u umanawunu'o'raz aimakaan usaabaaniaz naa papidanannao ati, kanada'o-karu ia'oraz.

¹³Kiwiin wamashaapan maruta'o-karu'u, Satan kazowautapan idi waunao. Mazan aizii Tominkaru so'otani'i naa waunao u'ai, na'iki uzaamatan naa waunao paudani Jesus Christ pidanannao nii, uruu udani umarainpaniaz. ¹⁴Uruu ida'ana'o uso'otan waunao Satan ai, na'iki uruu ida'an umainaabatan wa'oian wa'ai.

Christ umanawunun dau'a

¹⁵Aonaa na'apainim zii pidan tukapauzon Tominkaru, mazan paudani Christ ida'an pa'an utukapa-kidinan. Uruu udani kiwiitapa'o, na'iki

uwazootapa ipai, ipai wuru'u toma-kariwainao kidaz aimakannao. ¹⁶Usha'apanum idi uruu Christ ida'ana'o Tominkaru toman ipai aimakan, aokazi ii kida'o, na'iki imi'i baara an kida'o, ipai wuru'u tukapa-kariwai kidaz na'iki ipai wuru'u matukapa-kariwaika kidaz, ipai ma'ozaka kidainaouz angelnao, na'iki doronainao, oiainao na'iki kaimanainao, ipai inaobanaanao na'iki izowaunaanao kapam. Ipai wuru'u aimakan kida toma-kaoaz Christ ida'ana'o, na'iki u'ati'o kapam itoma-kao.

¹⁷Ipai aimakannao, pidannao na'iki amazada kida toma-kao ua'ii, Christ una'an naa karikaonan. Uruu ida'ana'o wuru'u pakawan toma-kariwainao mashaapan na'iki izikadinan Tominkaru toman kawana'ati idyaun. ¹⁸Na'iki uruu wuru'u kazowautapa'oraz pananaa, mishidainaouz. Christ wuru'u mishidainao sakadin-kiziz, uruu di'iki'o iikodanuzu karikaonanuo kakupakaru. Na'iki uruu kiwiitapa'o Tominkaru kadishita-kidan mawaka-kizai iki, aonaa na'apainim nii umawakan powa'a. Usha'apanum kau'an uaipan idi soo uruu bauda'apa, umanawunu'o na'iki wazootapa'o nii ipai wuru'u patoma-ininao kidaz.

¹⁹Uruu idi kaiman Tominkaru ati na'iki paaipan kawana'ati'o wuru'u umashaapanuz kaiman-daun pauDani ida'a. ²⁰Na'iki Tominkaru muuda wuru'u pauDaniz kaimanaaka-kida'o nii patuma ipai patomaniinao. Uruu ida'ana'o wuru'u ipai toma-kariwainao, pidannao na'iki ipai aimakannao imi'i baara an kidainaouz, na'iki aokazi ii kidainaouz kaimanaakan Tominkaru tuma. Aizii wuru'u Tominkaru kaimanaakanuz ipai patomaniinao tuma, ukashaapan ida'ana'o paudani Jesus Christ mawakan cross paawa'a, na'iki uizain shootan ida'ana'o.

²¹Mishi kiwiin aonaa karikaonan unao aitapauzon Tominkaru. Tuukii utarubaitapanuz, usha'apaapan ida'an oii kida'o aimakan, na'iki udi'tinpan idi oii kida'o dau'u pa'idiwaru. ²²Mazan aizii Tominkaru kaimanaaka-kidan naa pa'an unao patuma, pauDani Jesus Christ mawakan ida'an. Tominkaru sha'apatan aimakan kaikapa'a uaipan idi patukapan unao pakanaapu'u kaimanainao nii manawun, na'iki so'otinainao oia'o ai utiwaa-kidapa-kao dono diina'iti'i, na'iki aonaa kizi oia'o ikoda-kao unao ida'a. ²³Mishi'o nii kaimana'o aimakan sha'apan unao ati kaikapa'a, utaapan an ma'ozakaiman wuru'u umishidapanuz Christ, na'iki uma'ozakadan an umishidan kaimanaiman, na'iki karikaonan kizi'i naa uzaudapan wuru'u Tominkaru kowaadanii kidaz pataa'azon, Kaimana'o Kuwai ida'ana'oraz ukowaada-kidan. Unao ipai'i naa uabatan wuru'u Kaimana'oraz Kuwai. Uruu kapam kowaadapa-kariwaiz naa ipai pidannao ati ipai amazada kawana'ati. Ogaru Paul kaudina'o kapam wunao tuma'a kowaadapainaouz kaimana'o kuwai Jesus Christ dau'u.

Paul kaudinan mishidainao ati

²⁴Aizii konaukii onyukunuu usha'apanum kau'an opataka'uta-kao kaika-pa'a okakuwaapatinan dikin ia'o unao Gentilenao ati. Minziiwa okashaapan opataka'uta-kao Christ aipan kawana'ati, okaminka'uta-kinai nii mishidainao, wuru'u udakotapaniinaouz pananaa nii. ²⁵Ogaru, Christ pidannao poitoru. Usha'apanum kau'an Tominkaru zaamatanii ogaru, kaudina'o nii, kowaada'o nii kaimanaiman paparadan unao Gentilenao ati. ²⁶Wuru'u kuwai oo uparadan udyuudaniaz okowaadan, umanawunu'o aimakan

sha'apata'azoo-kaoo daua'o. Kotu'u, kotu'u masha Tominkaru taapan ipai pidannao ai wuru'u kuwaiz. Mazan aizii kaiman-daunu'u naa ukowaada-kaoo Tominkaru pidanannao ati, wuru'u mishidainaouznaa. ²⁷Konaukii Tomin-karu kowaadan pataa'azon papidanannao ati wuru'u umanawun-karu Christ ida'a'oraz, uaipan papidanannao aitapan unao Gentilenao mishidainaouznaa ati'o kapam utaa'azon. Aizii wuru'u umanawun kida'oraz aimaakan ukowaadaniaz pataa'azon, Christ mashaapan dau'ati'o unao nyukunuu ii wuru'u una'apanuz. Uruu ida'an uitapan mishi'o nii ubaokopatinan Tomin-karu tuma umanawunu'o-karu ii diina'iti'i. ²⁸Uruu Christ daua'o wuru'u wakakuwaapatinanuz ipai pidannao ati. Kaimana'o ida'an wakakinaowan oo watominapa-kidan pidannao, waaipan idi Tominkaru tukapan idyaun diina'iti'i turuudinainaou'u naa pa'idiwaru Christ ati. ²⁹Uruu idi'o dadara okaudinan, atii kai. Christ taan idi pama'ozakan o'ati okaudin-kinaa nii, ma'ozaka okowaadapan naa wuru'u kaimana'oraz kuwai.

2 ¹Aizii oaiapan uitapan na'apam otiwautinan dadara, okaminka'uta'azon idi unao, na'iki wunaou'u mishidainao Laodicea iainaou, na'iki ipai ba'oran mishidainao aona'oraz zii itukapauzon ogaru. ²Otiwautinan dadara, oma'ozakada'azon idi ipai unao nyukunuu, umarainpaaka kizi umin-mishidannao tuma, na'apa'o ida'an kizi bauda'apa utapan unyukunuu. Oaiapan uitapan kaimanaiman kuwai tawuru'u masha'oraz Tominkaru taapauzon kiwiin. Christ daua'o wuru'u kuwaiz. ³Uruu Christ ida'a'o wuru'u umanawun kida'o aitapaaba-kinaa na'iki aitapa-karu ikoda-kaoo.

⁴Okowaadan u'ati kaikapa'a, aonaa kizi pidannao mariidan unao pana'iti'o pakuwaa ida'an, ikakuwaapan an kaimanaiman padamata, mishi'o kawan. ⁵Mazan karikaonan'u nii kaina'a ogaru utuma odoronaa ii, omunapon pu'u padamata unao ai. Na'iki pakawan okonaukiitinan oabatan idi kaiman umashaapan bauda'apa utapan unyukunuu, na'iki oabatan idi ma'ozaka utapan umishidapan Christ.

Christ mishidainao zowaunaaz

⁶Aizii unao uzaamatani'i naa Christ Jesus unaobanaa nii, ukau'an kaimana'a naa umashaapa upidanannaoun idi'i naa unao. ⁷Ma'ozaka utaapa wuru'u umishidapanuz Christ, na'iki utominpa'a naa kaimanaiman udau'u uikoda kizi uma'ozaka-kinaa nii u'idi'iki, na'apa paoribai ikodan kawan pama'ozaka-kinaa nii pa'ishitaba'u kida di'iki. Pakawan kizi umishidan tuukii wuru'u utominapa-kida-kinaoaz Christ daua'oraz. Karikaonan kizi'i naa "kaiman manawun pugaru" ukian Tominkaru ati ukamunanun idi u'ati.

⁸Uzaudinapa pa'i, aonaa kizi pidannao mariidan na'iki zaamatan unao, pakowaadapan ida'an wuru'u pamishidanii kidaz kuwai, pidan di'itinpan kawana'ati kida'oraz karikaonan, na'iki aimaakan kida daua'o, aonaa Christ daua'o mani wuru'u ikuwaa kidaz. ⁹Christ kaawankan dono imi'i baara ati, pidan nii ukaawan, mazan upu'u Tominkaru mashaapan kaiman-daun uruu ida'a. ¹⁰Na'iki kaimanaimana'ora'a naa Christ mashaapan unao ida'a. Uruu idi aona'a naa kanom unao aipan powa'a. Uruu pa'an wuru'u Naobanaiz manawun, kazowautapa'o ipai umanawun-tinpainao na'iki ma'ozaka-tinpainao naobanainao.

¹¹ Christ mashaapan idi'i naa unao ida'a, na'apa'ora'a naa unao pidannao kawan, kainaabataninaouznaa Tominkaru ati pachoota-kidan^a ida'an. Mazan waunao, aonaa ka'ui ida'ana'o mani pa'an wuru'u wakainaabatananuz, soo Christ pa'an chootanii na'iki uso'otanii wa'ai, wuru'u wakaduz oia'oraz mashaapan wa'ida'a. ¹² Pudida-kao kawanu'o Christ tuma wuru'u puchikaa-wunuu-kaoaz. Na'iki pukadishita-kida-kao kawanu'o utuma, pumishidan idi manawun Tominkaru kadishita-kidan Christ pamawaka-kizi iki pama'ozakan ida'an.

¹³ Tominkaru tukapan pu'u unao mawaka'o pidan kawan u'oian idi, na'iki umaso'otakan pu'u zii u'ai wuru'u oia'oraz ukaduz, mazan upu'u Tominkaru kadishita-kidan unao mashaapa'o nii Christ tuma. Ukau'an Tominkaru mainaabatani'i naa ipai wa'oian. ¹⁴ Ipai umainaabatan saadinpa'o wa'oian, wuru'u pataka'uta-kida'o ni'oraz padamata waunao, ipai utauka-kao cross paawa'a Jesus mawakan dono. ¹⁵ Uruu dono'o Tominkaru so'otan ma'ozakatinapa-karu oia'o doronainao ai, naobanai-tinpainao kidaz na'iki ma'ozakatinpainao kidaz. Utukapa-kida iriba pidannao ati na'apam pawinian idyaun, Jesus mawakan ida'an cross paawa'a.

¹⁶ Ukau'an mana'a ukashaapa'ana'a pidannao kazowautapan unao, unika-nii oo utuzanii dau'an, oo ubaokopainpauzon dau'an ipai wunu, oo ubaokopainpauzon dau'an kauzu koraudan dono, oo Sookapa-karu Kamoona dau'an. ¹⁷ Uruu kida ida'an ishazaba karikaonan Tominkaru tukapa-kidan Christ wa'ati. Mazan aizii kaimanaimana'a naa Tominkaru tukapa-kidan Christ wa'ati. ¹⁸ Mana'a ukashaapina'a naa pidan dyuudan dono usanadinpan^b na'iki iaipan an utoriinpan angelnao ati na'apa inao kawan. Aizii ikian an "Tominkaru tukapa-kidanii wa'ati na'apa kida'o dau'an," mazanu'o karikaonan wuru'u ina'apanuz. Aizii usha'apatan an wuru'u isha'apaapanii kidaz, uwaziwaan nii wuru'u Tominkaru kowaadauzoniaz pataa'azon u'ati. Pidannao na'apainao, pabi'inaaka sodi kida idi'itapan aimaakan panyukunuu kawana'ati karikaonan, uruu ida'an tuukii iatadinpan. ¹⁹ Pidannao na'apai-nao, aona'a naa iaipan Christ pazowaunaa nii. Mazan Christ, uruu mishidainao zowauz manawun, uruu taapa'oraz idyaun baokopa na'iki bauda'apatinapa. Na'apa pidan zowau taapan kawan pananaa, bauda'apatinapa nanai, uaziuzon zaamataaka-kidan idizu. Ukau'an na'apa kapam Christ nanaa, wuru'u mishidainaouz, uzaamatapan idi idyaun, idyaupain kaiman Tominkaru aipan kawana'ati.

²⁰ Aizii unao, mawakainaou'u naa pa'an Christ tuma, na'iki so'ota-kariwai'i naa unao, uizo'atin ai wuru'u toma-kariwai kidaz karikaonan kakinaorii. Mazan upu'u zii mooko uizo'ati'izon wuru'u kakinaorii kidaz, na'apa wunao kawanu'u mamishida-kainaouz? ²¹ Kaikapa'o wuru'u ikakinaotanuz pidannao: "Aonaa puzaamata'ana'a na'apa kida'o aimaakan," "Aonaa punika'ana'a uruu kaduz wanyukunui," na'iki "Aonaa pupishata'ana'a na'apa kida'o aimaakan." ²² Aizii wuru'u kaikapa kida'oraz aimaakan sha'apata-kaoa'a, ipai'o nii umainaabatanan ukaiwaa-kao dauna'an. Usha'apanum kau'an paaipan

a 2:11 *pachoota-kidan*: Putukapa 'chootin-karu' dau'a'o kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao ida'a. b 2:18 *sanadinpan*: Uruu zamazidin-karu. Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

ati'o karikaonan pidannao toman, wuru'u kakinaorii kidaz. ²³Wuru'u na'apa kida'oraz kakinaorii, uabata-kao kaimana'o oo mishi'o kawanu'o. Kaina'a iriba ikakinaorinaa toma-kao pidan sha'apatan ni'o, patukapa-kida-kinaa ni'o kaikin pataainan Tominkaru ati. Uruu kakinaorii dyuuda kapam, pidan pataka'utan pananaa, na'iki sanadinapa-karu dadara'o ida'an. Mazan madiwau-tapa-ka'o karikaonan wuru'u, aonaa na'apa'o ka'iitan pamashaatan pidannao nyukunuu isha'apaapan ai oia'o.

Pa'ina'o mashaapa-karu Tominkaru aipan kawana'ati

3 ¹Aizii unao, kadishita-kida-kariwainaou'u naa Christ tuma pa'ina'o mashaapa-karu ida'ati. Ukau'an udyautada'a naa unyukunuu, utiwautina'a naa aokazi ii kida'o aimakaan dau'ati, Christ sakanatapa-kizi ia'oraz Tominkaru diwa'ora antanapu. ²Ukau'an udi'itinp'a naa aokazi ii kida'o aimakaan dau'ati. Aona'a naa udi'itinp'a'ana'a karikaonan soo imi'i baara an kida'o aimakaan dau'u. ³Usha'apanum kau'an unao mawakainaou'u naa Christ tuma. Ukau'an pa'ina'ora'a naa unao, mazan aonaa pidan tukapanuzu, udikindapa-kao idi Christ ida'a Tominkaru kanaapu'u. ⁴Aizii diina'iti'i Christ kaawan dono'o naa da'ati'i imi'i baara ati, na'apaini'o ni'i naa pa'an unao tukapa-kao utuma umanawunu'o na'iki konaunama'o-karu ii. Uruu wuru'u taa'oraz pa'ina'o mashaapa-karu.

⁵Ukau'an marina'a naa ukaduz mawakan, wuru'u naudapa'oraz pasha'apaapan oia'o kiwiin; aona'a naa ukaminshu'u-tinp'a'ana'a oo aona'a naa uda'awupa'ana'a zun oo daonaiora tuma umamazidakan pu'u ituma; aona'a naa powa'a usha'apaapa'ana'a kakiba'azonnaa kida'o aimakaan uminshu'una'o tuma; aona'a naa una'azootapaaka'ana'a, na'iki aona'a naa udi'itinp'a'ana'a usha'apaapa'azon dau'u oii kida'o aimakaan. Na'iki aonaa uaipaabi'ia'ana'a powa'a zii manawun puraata oo sha'apauzii, ukaina'an pu'a'a naa dobata u'ida'a. Una'apan an utominkaruniitapan kawanu'o wuruzu'u. ⁶Na'apa'o dikin ii Tominkaru pataka'utan nii udawun iti pidannao wuru'u dikintapai-naouz uruu.

⁷Unao, usha'apaapauzonii uruu kaduz oii kida'o aimakaan kiwiin, umamishidakan dono zii Christ. ⁸Mazan aizii, aona'a naa turuu usha'apaapan powa'a di'oraz kaduz kida aimakanu'u: uto'orauzon oo uto'ora'akauzon kanom sodi dikin ii karikaonan. Aonaa kizi usha'apatan oia'o aimakaan uiribannao ati, soo uto'oran idi karikaonan i'ati. Aonaa kizi ukadakotin-kidan oo udakoopan pidan. Aonaa kizi powa'a ukaiwaan mapidankiika'o paradakaru, aona'a naa turuu na'apa kida'o koditan unao dako iki. ⁹Mana'a naa mariidapaaka'ana'a powa'a. Usha'apanum kau'an unao umuudani'i naa wuru'u kiwiini'o ukaduz, naudapauzoz pasha'apaapan oii kida'o aimakaan.

¹⁰Mazan aizii pa'inaada-kariwai'i naa unao. Tominkaru watomiki, wuru'u saabaapa'oraz na'iki pa'inaada'oraz ukaduz, uaipan idi unao paugaru kawan, na'iki mishi kizi'i naa uaitapan uruu kaimanaiman. ¹¹Uruu idi aonaa na'ia'o-ram pidan pana'a'o nii itukapa-kao, ipai pidan tukapa-kao na'apa pa'idiwaru: Jewnao, wuru'u choota-kariwainaouz,^c na'iki Gentilenao, aona'oraz

c 3:11 Choota-kariwainaouz: Putukapa 'chootin-karu' daua'o kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao ida'a.

ĩchoota-kao, na'iki munapo'o wiizai sannao, na'iki to'oraba'o pidannao, na'iki torii-kariwai poitoruinao,^d na'iki wunaou'u aona'oraz poitoruinao mani, ipai ĩdyaun na'apa pa'idiwaru ĩtukapa-kao. Kanom pa'an wuru'u umanawunu'oraz utukapa-kao, soo Christ. Uruu wuru'u mashaapa'oraz ipai unao ida'a.

¹² Aizii Tominkaru pidanannaou'u naa unao, uzaamatani'i naa unao, kaimana'o pidannao nii, pamarainpan ni'o. Ukau'an kaikapa'a naa pa'i umashaapa aizi'i: ukasha'ora-kida pataka'utinainao, na'iki kaiman utaapaaka, aonaa u'atadinpa'ana'a, ukarodapa uiribannao na'iki utuudapa unyukunuu usha'apata'azon ai dikauda'o aimaakan; ¹³ na'iki udadarada uto'oran ukasharuta-kao an; na'iki umarina'ata'a naa kasha'ora kida'o aimaakan sha'apatauzo-kariwaiz u'ati, na'apa waNaobanaa Jesus marina'atan kawan wash'a-patanii kida oia'o. ¹⁴ Ipai'o nii unao sha'apatan wuru'u kaikapa kida'orazu'u. Mazan marainpaaka-karu, uruu pa'an wuru powa'a'o zii manawun uaiapa-kao utukapa-kidan. Usha'apanum kau'an marainpaaka-karu ida'ana'o wuru'u pidan bauta'apatanuz na'iki baokopatanuz panyukunuu pamashaapa-kinaii kaiman.

¹⁵ Marii kaimanaaka-karu Christ di'iki'oraz ma'ozakadapan unyukunuu, na'iki uruu ida'an kizi udi'itinpan kaiman. Usha'apanum idi Tominkaru zaamatani'i naa baokopa unao bauta'apa'o nanai ida'ati, mashaapa'o nii kaimanaaka'a naa umin-mishidannao tuma. Na'iki karikaonan "kaiman pukamunanun wa'ati" ukii Tominkaru ati. ¹⁶ Marii Christ daua'o kuwai mashaapan kaimanaiman unyukunuu ida'a. Uruu ida'an kizi uaitapan utominapa-kidaakan, na'iki ukakinaotaakan kaimanaiman. Na'iki uruu ida'an kizi mishi ukonaukii-kidan Tominkaru unyukunuu kaimanan ida'an, ukunuian ida'an wuru'u Psalms di'iki kida'oraz kunui, na'iki ba'oran kunui Tominkaru dau'u kida'oraz.

¹⁷ Na'iki kanom usha'apatanii, uparadan ida'an oo usha'apatinan ida'an, marii ipai usha'apatanuzu Naobanai Jesus uu ida'an. Na'iki karikaonan ukonaukii-kida Tominkaru waDaru, "Kaiman pukamunanun wa'ati" ukii kizi u'ati, Naobanaa Jesus ida'an.

Paul kakinaori ipai mishidainao ati'o

¹⁸ Unao daiaroinao, mana'a uwazootapa'ana'a udaiarunao, uizo'ati ĩparadan, Naobanai Jesus pidanannao mashaapan aita-kao kawana'ati.

¹⁹ Unao daiaruinao, umarainapa udaiaronao, mana'a uto'orainpa'ana'a ĩ'ati.

²⁰ Unao koraiziannao, uizo'ati udaru na'iki udaro paradan, ĩdyuudan an usha'apatan aimaakan. Kaimana'o nii Naobanai ati usha'apatinan an na'apa.

²¹ Unao daruinao, mana'a uto'orada'ana'a oo ukasha'orada'ana'a udainao; utaapan an ĩdyaun na'apa, ĩkashadinan ni'i naa patiwautilan ai.

²² Unao poitoruinao, uizo'ati ipai unaobanaanao paradan, usha'apata kaiman wuru'u ĩdyuudanii kidaz usha'apatan, mazan aonaa ĩawunuutapan idi mani karikaonan na'iki uaipan idi mani karikaonan ĩnaudapan unao. Mazan minziiwa usha'apata ukaudin-kizi, umarainpan na'iki uizo'atin ida'an Naobanai Jesus. ²³ Kanom usha'apatan an, utiwaa usha'apatanuzu kaiman,

d 3:11 *torii-kariwai poitorui*: Putukapa kaarita token ii Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

unyukunuu kaimanan ida'an; na'apa pidan aipan kawan pasha'apatan kaimana'o aimakaan Naobanai Jesus ati, aonaa pidan ati'o kawan mani karikao-nan. ²⁴Ukau'an usha'apata'a naa ukaudin-kizi kaiman, usha'apanum kau'an uaitapani'i naa Naobanai Jesus taan nii ukaudin winipinaa nii, wuru idi'i umanawunu'oraz aimakaan usaabaaniaz naa papidanannao idiwau nii. Ukau'an Naobanai Jesus pa'an wuru'u uNaobanaaz, uruu ati'o pa'an wuru'u ukaudinanz. ²⁵Mazan aizii pidannao sha'apaapan an oii kida'o aimakaan, Tominkaru pataka'utan nii idyaun udikin ii, ipai'o nii pidannao pataka'utakao na'apa pa'idiwaru. Aonaa Tominkaru tukapan pidannao pana'a kida upataka'utan an idyaun oia'o dikin ii.

4 ¹Aizii unao, naobanainao kapoitoru-tinpainao, kaiman utaapa upoitoru-nao. Usha'apanum kau'an uaitapa kaina'a kapam uNaobanaa aokazi ii.

²Na'iki zaudinpa'a naa pa'i umashaapa. Karikaonan utoriinapa Tominkaru ati na'iki "kaiman pukamunanun wa'ati," ukii u'ati. ³Na'iki utoriinapa pa'i kapam waunao ati, Tominkaru kashaapa kizi wakowaadan naa wuru'u kuwai Christ dau'oraz, aona'oraz uaitapauzo-kao kiwiin. Uruu dau'ana'o wuru'u otaraapa-kaoaz. ⁴Utoriinapa pa'i otati, okowaada kizi na'iki okainaabata kizi wuru'u kuwaiz kaimanaiman odyuuda-kao kawana'ati.

⁵Uaitapin pa'i umashaapa, na'iki uaitapa kizi na'apam utaapinan wunao awun za'a'a, pidannao mamishida-kainaouz Jesus. Na'apainim uikodan pidannao mamishida-ka'o, utiwaa ukaminka'utan idyaun, na'iki ukakuwaapa i'ati ina'apata kizi kapam panyukunuu Jesus dau'ati. ⁶Marii kizi karikao-nan iabatan ukadakotinan kaiman na'iki konaukii. Na'iki uaitapa kizi pa'i na'apam udako'atin iparadan, ipishaan an unao.

Paul katokontan pakuwaa

⁷Tychicus kowaadan nii unao ati kaiman-daun odau'an. Uruu wamarainapanii, na'iki wa'inawuzu Christ ida'an, uruu karikaonanuo da'i ukau-dinauzon kaiman watuma waNaobanaa ati. ⁸Odyuudanii wuru'u uruuz unao di'iti, oaipan idi unao aitan ipai wadau'an, na'iki wuru'u washa'apaapanii kida dau'u da'a'a. Na'iki oaipan idi uma'ozakadan unao nyukunuu. ⁹Odyuudan kapam Onesimus utuma, aizii uruu karikaonanuo da'i ukaudinuzon kaiman; wamarainapanii uruu, na'iki wa'inawuzu uruu Christ ida'an. Unao iriban sha'atii wuru'u uruuz, na'iki'o uwa'atiizon unao wiizi iki. Ikowaadan ni'i naa unao ati, ipai na'apam aimakaan kida sha'apan da'a'a watuma.

¹⁰Ömin-tarainpan Aristarchus dyuudan paparadan unao di'iti. Na'iki Mark, Barnabas iribanuz, udyuuda-kidan kapam paparadan unao di'iti, na'iki unaubaan kapam unao. (Wakowaadani'i naa sha'atii unao ati, na'iti'o nii zii Mark makon na'apainim karikaonan, unaubaa pa'iz ukaawan an na'iti.) ¹¹Na'iki Joshua, Justus kia'oraz udakotapa-kao,^e uruu kapam dyuudan paparadan unao di'iti. Soo inao idikinauda'u Jewnao kaudinainao ömin-kaudinannao bii'i. Ipai baokopa wakaudinanz wakowaadapan kuwai, Tominkaru naobanaita-kao dau'an. Wuru'u Jewnaouz, tuukii manawun ima'ozakadan onyukunuu.

^e 4:11 *Joshua* kia'o u'uu Hebrew paradan ida'an, mazan Greek paradan ida'an *Jesus* kia'o udakotapa-kao, na'iki Romannao paradan ida'an *Justus* kia'o udakotapa-kao.

¹² Aizii Epaphras, unao iriban, uwiizi iki'oraz uwa'atin, kaudina'o Christ Jesus ati uruu, udyuudan paparadan kapam unao di'iti. Uruu karikaonanuo da'i utoriinpauzon unao ati, upishaan Tominkaru marii kizi uma'ozakadan unao nyukunuu, na'iki udyaupai kizi Tominkaru ati, uaitapa kizi kanom manawun wuru'u Tominkaru aipaniaz usha'apatan pa'ati. ¹³ Ögaru ötukapa, mishi uruu kaudinan dadara unao ati, na'iki Laodicea iainao ati, na'iki Hierapolis iainao ati kapam. ¹⁴ Aizii wapaonaru Daakataa Luke, wamarainpaniaz, na'iki Demas, inao dyuudan kapam paparadan unao di'iti. ¹⁵ Na'iki ödyuudan kapam öparadan mishidainao ati, Laodicea iainaouz, na'iki Nympha ati, na'iki ipai mishidainao ati choochiipauzonaouz odapu ii.

¹⁶ Uabatan dauna'an pa'i ökaaritan aita-kao, udobata-kida'a naa pa'izu mishidainao di'iti wuru'u Laodicea iainaouz, marii kizi uaita-kao i'ati na'ii kapam. Aizii unao, utukapa pa'i oo uaita pa'i kapam ökaaritan, wuru'u ösaadaniaz mishidainao di'iti Laodicea iainaouz. ¹⁷ Na'iki ukii pa'i Archippus ati na'ii, "Mishi'i naa pa'i pusha'apata na'iki puipai kizi'i naa kaudin-kizai wuru'u Naobanai taaniaz pusha'apatan nii."

¹⁸ Aizii di'i öparadan sodi ögaru Paul saadanii öka'u ida'an, önaubaa-kinaa nii unao. Unyukunuitapa pa'i ödiida'anuu taraa-kizai'i utoriinpan an Tominkaru ati. Ögaru na'apa'o nii ötoriinpan, marii kizi Tominkaru kamunanun unao ati.

f 4:18 Kaina'a'o da'i Paul minka'u saadapauzo kaarita u'ati. Uruu saadanii wuru'u kaaritaz Paul ati. Mazan verse 18 ida'a, paaipan ati'o pa'an, Paul saadan paka'u ida'an Colosse sannao aitapa kizi mishi'o ukaaritan wuru'u.

Kiwiini'o Paul Kaaritan

Thessalonica Sannao Ati'o

Di'oraz kaarita daua'o

Paul kakuwaatinankauzon dono Thessalonica ii, iriba pidannao mishi-dan Kaimana'o Kuwai Jesus dau'u. Uruu idi iriba pidannao zaamatan Jesus panaobanaa nii. Gentilenao, wuru'u pana'ainaouz Jewnao ai, inao manawun iriba imishidan. Sariapa Jewnao mamishida-kainaouz kuwai Jesus dau'u to'oran atii iwaatan Paul pawiiizi iki. (Putukapa Acts 17:1-9 ida'a.) Mazan karikaonan da'i Paul di'itinpan na'iki tuukii unyukunuu kasha'oran paw'a-kaniinaouz pidannao dau'an, pa'inainao kidaz zii manawun imishidan. Uruu idi udyuudan paminauda'u Timothy, utukapanaka kizi na'apam mishidainao na'ii. Uruu idi'o Timothy makonkauzon na'ii.

Aizii ukaawan inao di'iki, ukaawa-kida kaimana'o kuwai inao mishidainao dau'u. Uruu idi Paul saadan kaarita i'ati, itominapa-kinaa nii na'iki ima'o-zakadin-kinaa nii. Na'iki pakaaritan ida'a ukowaada i'ati na'apam pakonau-kii-kidan Tominkaru tuukii manawun, imishidapan idi na'iki imarainpaa-kan idi pakawan. Na'iki unyukunuu-kida kapam i'ati pakaduz dau'u na'apam umashaapauzon ituma, umakonkauzon dono na'ii. Na'iki ukowaada kapam i'ati na'apam nii mishidainao mashaapan.

Na'iki pakaaritan ida'a udako'atin mishidainao pishaanii kidaz Jesus wa'atin dau'an. Na'iki ukakinaowan idyaun pakaaritan ida'a, marii kizi pakawan imashaapan kaiman, Tominkaru aipan kawana'ati. Izaudinapa kizi'i naa Jesus Christ wa'atin ua'ii.

Kaarita buutinnan kida

Kaarita sakadinan 1:1

Konaukii-karu 1:2-3:13

Mashaapa-karu kaiman Tominkaru aipan kawana'ati 4:1-12

Zaudinapa-karu Naobanai Christ kaawan ua'ii 4:13-5:11

Kakinaorii taa-kao 5:12-22

Kaarita katokonota-kao 5:23-28

1 ¹Di'oraz kaarita oġaru Paul, Silas na'iki Timothy di'iki'o, ipai mishidainao ati'o, Thessalonica iainaouz, zaamatinpainaouz waDaru Tominkaru di'iti na'iki Naobanai Jesus Christ di'iti. Watoriinpan marii kizi Tominkaru kamunanun unao ati, na'iki utaa kizi unyukunuu kaiman-kinaa nii.

Mishidainao Thessalonica sannao daua'o

²⁻³ Karikaonan da'i, "Kaiman pugaru" wakian Tominkaru ati unao dau'an, na'iki karikaonan kapam watoriinpan waDaru Tominkaru ati unao dau'an. Aizii watoriinpan an, karikaonan wanyukunuitapan ipai wuru'u usha'apata-nii kidaz. Umishidan idi Tominkaru, minziiwa ukaudinan u'ati. Na'iki dadara mishi ukaudinan ukaminka'uaakan ukamarainapanun idi manawun. Na'iki ma'ozaka mishi utaapan unyukunuu, ubaiatan pu'u kasha'ora'o na'iki dadara kida'o aimaakan, usha'apanum kau'an uaitapan idi na'iki umishidan idi kai-ni'iki'o nii waNaobanaa Jesus Christ wa'atin.

⁴ Wairibannao, waaitapa tuukii Tominkaru marainpan unao, na'iki mishi'o uzaamatan unao pa'idiwau nii. ⁵ Usha'apanum kau'an tawuru dono'o, uru'o-raz zii wana'akauzon Kaimana'o Kuwai unao di'iti, tuukii umishidanuz. Usha'apanum kau'an Tominkaru ma'ozakadapan idi'o waparadan Kaimana'o Doronaa ida'an, na'iki waaitapa mishi'o wuru'u wakowaadapaniaz kuwai, aonaa waparadan mani karikaonan. Watukapa-kida na'apam wamashaa-pauzon kaduz wana'iankan dono utuma, waiapan idi kapam umashaapan kaiman.

⁶ Aizii na'apa'a naa mishi uda'anan wakaduz utukapan kawana'ati wamashaapan, na'iki ipai kapam uda'anan waNaobanaa kaduz. Umishidan idi wakuwaa, ubaiatan udikauda kida'o na'iki dadara kida'o aimaakan, mazan upu'u konaukii uzaamatan wakuwaa Kaimana'o Doronaa taan idi konaukii-kina'i unyukunuu iti.

⁷ Umashaapan ida'an kaiman, utukapa-kidan kaimana'o ukaduz ipai mishi-dainao ati, Macedonia na'iki Achaia Baara ii aka kidainauz. ⁸ Mazan aonaa bauda'apa mani kaimana'o kuwai Tominkaru dau'u abata-kao unao di'iki Macedonia na'iki Achaia Baara ii aka. Mazan abata-kao kapam ipai amazada kawana'ati mishi umishidan Tominkaru manawun. Uruu idi aona'a naa wakuwaa nii unao dau'u powa'a, usha'apanum kau'an ipai'i naa manawun pidannao aitanpan kaiman kida'o ukaduz.

⁹ Na'iki ipai kapam ikowaadan na'apam utaapan waunao kaiman, na'iki tuukii ukonaukii-kidan waunao wamakonkan dono na'ii. Na'iki ipai ikowaadan kapam na'apam utanawatinan wuru aia'a toma-kariwaiz karikaonan tominkarunao nii. Na'iki ikowaadan aizii uzaamata'a naa unaobanaa nii Tominkaru, wuru'u mishi'oraz manawun, karikaonan'oraz pa'an ukakup-an. ¹⁰ Na'iki ikowaada kapam na'apam uzaudapan naa uDani Jesus kaawan aokazi iki, uruu Tominkaru kadishita-kidauzoniaz pabaaranaa iki, na'iki uruu kazannaata'o ni'oraz waunao wapataka'uta-kao ai, diina'iti'i.

Paul morowautapankan daua'o Thessalonica ii

2 ¹ Ukau'an wairibannao, ipai unao, uaitapa aonaa madiwautapa-ka'o mani karikaonan tawuru'u wamorowautapankauzonuz unao di'ii.

² Na'iki uaitapa na'apam waba'azootin-kida-kao, na'iki wapataka'uta-kao tuukii manawun Philippi ii, wakaawan ua'ii unao wiizi Thessalonica iti. Mazan Tominkaru kaminka'uta waunao, uruu idi ma'ozaka wakakuwaapan, wakowaadan Kaimana'o Kuwai Tominkaru di'iki'o unao ati. Pidannao, na'ii sannao maaiapakan pu'u, na'iki imaabata'azookan pu'u wakuwaa. ³ Mazan

ipai waparadan kida sakitapa'o, aonaa pana'iti'o mani. Aonaa wamariidapan mani karikaonan unao. Na'iki aonaa waiapan idi'o mani karikaonan aimakaan u'ai. ⁴Mazan wakowaada Kaimana'o Kuwai, na'apa Tominkaru aipan kawana'ati. Uzaamatanii waunao kowaadapa'o nii paparadan, na'iki uaitapa wakowaadan nii paparadan sakitapa. Wawa'atin, aonaa wakaimanda'azon idi'o mani karikaonan pidannao nyukunuu wa'ati. Mazan soo wakaimanda'azon pa'an Tominkaru nyukunuu wa'ati, uruu pa'an aitapa ipai wadi'itinpan.

⁵Mishi unao, uaitapa aonaa na'apainim wakaiman-dakoipauzon unao ati, waiapan idi mani ukaimanan wa'ati. Na'iki aonaa na'apainim wakaimandinpa'anan unao ati, waiapan idi mani karikaonan puraata unao ai. Kaina'a Tominkaru awunuutapa'o waunao. ⁶Mishi wachi'ikapan na'iki wakowaadapan kaimana'o kuwai, ipai amazada kawana'ati. Mazan aonaa wanaubaa-kidina'azon idi'o mani karikaonan pidannao ati oo unao ati mani, aonaa. ⁷Waiitapan pu'u padamata, Christ dyuudanii waunao kaudina'o nii pa'ati, mazan upu'u aonaa wa'atadinpan. Aonaa wapihshautan unao ai aimakaan, oo wanyukunui mani, aonaa. Mazan kaiman pa'an wataapan unao na'apa waudainao kawan manawun. Na'apa daroi taapan kawan paudainao.

⁸Wamarainpan idi unao, minziiwa wakakuwaapan u'ati. Mazan aonaa bauda'apa mani karikaonan wana'akan Kaimana'o Kuwai Tominkaru di'iki'o unao ati, mazan waunao kapam, tuukii wataaina'azon na'iki wakaminka'uta'azon unao. Usha'apanum kau'an wamarainpan idi unao tuukii. ⁹Utukapa sha'atii wakaduz wamakonkauzon dono na'ii, na'iki utukapa na'apam wakaudinan dadara. Wakowaadapan pu'u Kaimana'o Kuwai Tominkaru di'iki'o unao ati, upu'u wakaudinpan ipai kamoo na'iki ipai maruta'o, watorii-kinaa nii wawanyukunuu. Usha'apanum kau'an wamaaiapakan idi wamizidin-kidan unao puraata dau'an.

¹⁰Ipai unao, na'iki Tominkaru na'apa kapam, utukapa na'apam wamashaapan unao mishidainao bii an. Wamashaapan kaiman, sakitapa washa'apatinan, na'iki aonaa wakasharutaakan unao tuma. ¹¹Uaitapa ipai na'apam wataapan unao na'apa pa'idiwaru kida, na'apa darui taapauzon kawan paudainao manawun. ¹²Tuukii wama'ozakadan unao nyukunuu waiapan idi umishidan powa'a zii. Na'iki tuukii wakamunankii-kidan na'iki wakamin-ka'utan unao, ubaiatan pu'u kasha'ora'o na'iki to'ora-karu, na'iki tuukii waiapan umashaapan kaiman powa'a zii Tominkaru aipan kawana'ati. Uruu Tominkaru dapadauta'oraz unao mashaapa'o nii patuma panaobanai-tinapakizi ii, konaunama'oraz manawun ukanadapan.

¹³Karikaonan watoriiinpan kawana'ati, "Kaiman," wakian Tominkaru ati unao dau'an. Usha'apanum kau'an, konaukii na'iki kaimanaiman uzaamatan unyukunuu iti wuru'u Tominkaru paradanuz wakowaadaniaz unao ati. Umishida wuru'u uabataniaz wakuwaa, aonaa pidan di'iki'o kawan mani, mazan uabatanuz Tominkaru di'iki'o kawan pa'an, mazan mishi'o Tominkaru paradan wuru'u. Na'iki mishi'o wuru'u Tominkaru kaudinanuz ma'ozaka paparadan ida'an ipai unao nyukunuu ii, zaamatainaouz Jesus Christ panaobanaa nii. ¹⁴Mishi unao mishidainaouz Jesus Christ, aonaa uwiizi sannao naudapan unao, tuukii manawun ipataka'utan unao. Na'apa utaapa-kaomishidainao Judea Baara iainao kawan. Tuukii pairibannao Jewnao pataka'utan idyaun izaamatan idi Christ Jesus panaobanaa nii. ¹⁵Kotua'a naa Jewnao

zowiipauzonii Tominkaru prophetinnao. Uruu dauna'an Jewnao koshan zowia'o wanaobanaa Jesus. Na'iki kai Jewnao koshan pataka'uta'o waunao tuukii manawun. Tuukii manawun ïto'oradan Tominkaru. Aizii ïto'oradinan ipai pidannao ati. ¹⁶ Tuukii ïtiwaan pamashaatan waunao, wakowaadapan ai kaimana'o kuwai Gentilenao^a ati. Aonaa ïaipan wakowaadan ï'ati, wuru dau'ana'a Tominkaru kazannaata'azonuz pidannao pa'oian ai. Uruu idi kaina'a ïtaapan tuubaru oia'o, pana'apainpan idi. Mazan aizii ïbaiaapan ni'i naa Tominkaru to'oran.

Tuukii Paul tiwautan pamakon koshan mishidainao di'iti

¹⁷ Wairibannao, diiki'i wawa'akan unao, wawaata-kao idi u'ai. Tuukii wanyukunuu kasha'oran, na'iki tuukii wadi'itinan watukapa'azon idi koshan unao. Mishi munapo unao wa'ai, mazan wanyukunuu ii, karikaonan wataapan unao watuma. ¹⁸ Tuukii padamata watiwautan wakiwan koshan unao di'iti. Ògaruz manawun, Paul, powa'an kida'o padamata òaipan òmakon na'iti. Mazan tuukii manawun Satan awautapan waponaa. ¹⁹ Wamako'ozon na'iti, usha'apanum kau'an unao wuru'u wanyukunuu wiizi ni'oraz manawun. Diina'iti'i, wanaobanaa Jesus kaawan dono, waaitapa ipai unao na'ia'o nii kapam ukadishitan baokopa ba'orainao tuma. Unao ida'ana'o nii wuru'u watukapanuz konaukii-karu. Na'iki unao ida'ana'o nii wama'ozakadinan. Uruu idi mabaa'azo'o nii wakian wanaobanaa ati, "Waunao ida'ana'o wuru'u wunao da'anzu'u, wakowaadan idi ï'ati Kaimana'o Kuwai," wakian nii. ²⁰ Mishi unao wuru'u wama'ozaka-kinaaz na'iki wakonaukii-kinaaz.

3 ¹ Aizii wamaka'itikan idi'i naa manawun wana'an da'a'a, maabataka-daun unao di'iki oo unao dau'an, tuukii wadopian. Wamako'ozon padamata unao di'iti, mazan aonaa turuu wamakon ipai daunuuda'u. Uruu idi dya'utam wawa'akinan da'a'a Athens ida'a. ² Mazan wadyuuda soo paba'oran karikaonan Timothy, wamin-kaudinan, kaminka'uupauzoz wakaudinan Tominkaru ati, na'iki kaminka'uupauzoz wakowaadapan Kaimana'o Kuwai Christ dau'u. Wadyuudan uruu, ma'ozakada'o nii unao nyukunuu, umishidakinaa nii Christ powa'a zii manawun. ³ Usha'apanum kau'an aonaa waaipan aonaa bauda'apa unao kashadinan oo padantan powaa iti, upataka'uta-kao idi. Mazan aonaa umaaitapanii mani wuru'u, ipai unao, waitapa Tominkaru aipan kawana'ati'o wuru'u, ipai waunao mishidainao baiatan dikauda kida'o aimakaan Christ dikin ii. ⁴ Na'apa sha'atii tawuru'u wakuwaaz kiwiitapa, wamakonkan dono unao di'ii. Wakowaada sha'atii u'ati ipai waunao mishidainao, wabaiatan nii dikauda kida'o aimakaan Christ dikin ii. Aizii mishi utukapan ipai aimakaan sha'apan, na'apa manawun waparadan kawana'ati. ⁵ Uruu idi'o òdyuudan Timothy unao di'iti. Òmaka'itikan idi'i naa manawun òna'an da'a'a maabataka-daun unao dau'u, na'iki òabata'azon idi na'apam unao nyukunuu, pakawan zii umishidan oo aona'a naa. Òzauda-kidan Satan, wuru'u mariidapauzoz pidannao nyukunuu, tanawatin-kidan unao umishidapan ai Christ. Na'iki òzauda-kidan utanawatin-kidan unao powaa iti. Umishiin an utanawatinan, ukau'an madiwautapa-ka'o karikaonan wuru'u wakaudinanz.

a 2:16 *Gentilenao*: pidannao pana'a'o Jewnao ai. Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

⁶ Mazan Timothy kaawan dauna'an zii unao di'iki, wanyukunuu saabainan, ukowaadan idi wa'ati, pakawan umishidapan Jesus Christ, na'iki pakawan umarainpaakan. Na'iki ukowaadan wa'ati, karikaonan kapam unyukunui-tapan waunao kaimana'o ida'an. Na'iki ukowaadan kapam wa'ati tuukii utukapa'azon waunao, na'apa watukapa'azon kawan unao. ⁷ Wairibannao, wabaiatan pu'a'o manawun dikauda kida'o aimakaan wuru'u waabata-nuz uunamunaa pakawan umishidapan, na'iki sariapa mishi wanyukunuu wama'ozakadinan. ⁸ Aizii sooka'a naa wanyukunuu, waabatan idi pakawan zii ma'ozaka umishidapan Christ. ⁹ Tuukii manawun wakonaukii-kidan Tominkaru, "kaiman" wakian u'ati unao dau'an. Na'iki Tominkaru aitapa na'apam ukonaukiidan wanyukunuu, waabatan idi kuwai unao dau'u. ¹⁰ Ipai kamoo na'iki ipai maruta'o wapishautan Tominkaru watoriinpan ida'an u'ati, marii kizi uda'atan waponaa nii, wamako-kinnaa nii unao di'iti, waipaida'an kizi'i naa wakuwaa aona'oraz zii wakowaadan u'ati, unyukunuu ma'ozaka-kinnaa nii, na'iki umishida-kinnaa nii Christ powa'a zii manawun.

¹¹ Marii Tominkaru, waDaruz na'iki wanaobanaa Jesus da'atan waponaa, wamako-kinnaa nii unao di'iti. ¹² Marii wanaobanaa taan marainpaaka-karu unyukunuu iti, umarainapa kizi ipai uiribannao, na'iki ipai ba'oran pidan-nao powa'a zii kiwiini'o ai, na'apa wamarainpauzon kawan unao. ¹³ Aizii umarainpaakan an mishi powa'a zii, wanaobanaa ma'ozakadan nii unyuku-nuu ipai oia'o ai. Na'iki Tominkaru waDaru tukapan nii unyukunuu, kaiman kida pa'idiwaru. Uruu idi aona'o nii uba'azootinan, utukapan idi unao kai-manainao pidannao nii, ukadishitan dono ukanaapu iti diina'iti'i, wanaoba-naa Jesus kaawan dono baokopa papidanannao tuma.

Na'apam nii mishidainao mashaapan Tominkaru ati

4 ¹ Wairibannao, mishi watominapa-kidan unao kaiman kida'o mashaapa-karu dau'u, umashaapa-kinnaa nii kaiman manawun, Tominkaru nyukunuu kawana'ati. Na'apa'a naa mishi umashaapan watominapa-kidan kawana'ati unao. Mazan aizii wanaobanaa Jesus aipan kawana'ati, waaipan umashaapan kaiman, powa'a zii umashaapauzon ai kiwiin. ² Mazan ipai unao uaitapa wanaobanaa Jesus aipan kawana'ati'o, na'iki ukakinaotan kawana'a-ti'o waunao wuru'u wakakinaotanuz kapam unao.

³ Tominkaru aipan ipai unao taapan unyukunuu kaiman pa'idiwaru pa'ati, uaipan upana'adan unyukunuu ipai oia'o ai. Na'iki aonaa uaipan umashaapan madoronaa-daun zunnao tuma, oo daonaioranao tuma. ⁴ Ipai unao daonai-oranao, Tominkaru aipan umashaapan kadoronaa zoobaba uдайaro tuma. Umashaapa kizi kaiman uawun za'a, na'iki umashaapa kizi kapam kadoro-naa zoobaba ipai pidannao awun za'a. ⁵ Aonaa uaipan ukiaapan uдайaronao madoronaa-daun, ba'oran pidannao mashaapan kawan, maaitapa-kainaouz Tominkaru. ⁶ Ukau'an marii umashaapan kapam aitaipin ipai uiribannao tuma. Aonaa Tominkaru aipan uantamikiipan oo ukimudautan uiribannao, paudai-aro oo paudaiaru dau'an. Usha'apanum kau'an na'ia'oram pidan antamikiipa'o pairiban na'apa, Tominkaru pataka'utan nii uruu tuukia'o ida'an manawun. Na'apa sha'atii tawuru'u wakakinaopauzonuz unao, ipai wakowaadan u'ati na'apa kida'o dau'an wamakonkauzon dono unao di'ii. ⁷ Aonaa Tominkaru zaamatan waunao mishidainao mashaapa'o nii mani madoronaa-daun, mazan

uzaamatan waunao mashaapa'o nii kaiman manawun. ⁸ Aizii na'ia'oram pidan maizo'atika'o oo dikintapa'o wuru'u di'oraz kakinaori'i, aonaa pidan kaki-naori mani wuru'u udikintapaniaz, mazan udikintapan kakinaorii Tominkaru di'iki'o, taa'oraz wa'ati Kaimana'o Doronaa.

⁹ Aizii, mishidainao marainpaakan dau'an, ipai'i naa pa'an unao aitanpan. Ukau'an aona'o nii pa'an wasaadan u'ati oo wakakinaowan unao powa'a zii koshan. Usha'apanum kau'an ipai'i naa Tominkaru tominapa-kidan na'iki ukakinaotan unao marainpaaka-karu dau'u. ¹⁰ Uruu idi utominapa-kida-kao kawana'ati mishi umashaapan, na'iki ukawana'ati kapam umarainpan ipai mishidainao, wuru'u kawiiizi-tinpainao kidaz Macedonia Baara ii aka. Mazan wairibannao, tuukii waaipan umarainpan uiribannao, powa'a zii manawun kiwiitapa'o ai. ¹¹ Waaipan umashaapan kaiman, na'iki mashaa, uiribannao bii an kida. Mana'a ukadakoinapa-kida'ana'a oo udi'itapa'ana'a uiribannao kaudin-kizi, mazan udi'itinapa pa'an ukaudin-kizi kida dau'u. Mana'a uzoono'ona'a ukaudin ai, ukaudin mishi'oraiman minziwa, uikoda kizi uaipan ati aimakaan umashaapakinaa nii, aonaa kizi udopian ba'oran pidannao ati. Ukau'an usha'apatina'a naa, na'apa wakakinaotauzon kawana'ati unao. ¹² Aizii, mishi usha'apatinan an na'apa, tuukia'o nii mamishida-kainao di'itapan ukaduz, tuukia'o nii ikiba'azoo-kidan pasha'apaapan dikauda kida'o aimakaan uawun za'a. Na'iki uikodan nii ipai aimakaan u'ati, aonaa kanoma'o nii uaipan ba'oran pidannao ai.

Jesus wa'atin nii

¹³ Wairibannao wakowaada'azon ipai unao ati, waaipan uaitapan kaimanai-man mawakainao pidannao dau'an. Aonaa kizi unyukunuu kasha'oratinan idau'ati, ba'oran pidannao kawan, aona'oraz iaitapan kakupa-karu nii karikaonan Tominkaru tuma diina'iti'i. ¹⁴ Wamishida Tominkaru kadishita-kidan Jesus pabaaranaa iki, ukau'an wamishida kapam, diina'iti'i na'apa'o nii Tominkaru kadishita-kidan ipai mawakainao wuru'u zaamatainao kidaz Jesus panaobanaa nii. Na'iki ipai'o nii uzaida-kidan idyaun pa'idi'iti, diina'iti'i Jesus tuma.

¹⁵ Aizii watominapa-kida'azon unao na'apa Naobanai Jesus kiauzon kawana'ati. Jesus kaawan dono, aona'o nii wakiwiitan mawakainao ua'ati. ¹⁶ Mazan diiwa'o nii wanaobanaa paradan abata-kao, na'iki diiwa'o nii angelnao zowaunaa paradan abata-kao kapam, na'iki diiwa'o nii Tominkaru kuwudu^b aran abata-kao, na'iki wanaobanaa wa'atin ni'i naa aokazi iki. Na'iki mawakainao wuru'u zaamatainao kidaz Christ panaobanaa nii, kadishitan ni'i naa pabaaranaa iki kiwiin. ¹⁷ Udauna'an ipai waunao mishidainaouz, wuru'u kakupainao kidaz zii, sawata'aka-kao ni'i naa isha'iz bii iti baokopa kadishitainao tuma. Na'ia'o ni'i naa waikodapan wanaobanaa isha'iz bii ii. Uruu dauna'an wamashaapan ni'i naa utuma karikaonan. ¹⁸ Ukau'an ukowaada kapam ipai uiribannao ati wuru'u Jesus paradan kidaz, aonaa kizi ikasha'oratinan pairibannao dau'an, wuru'u mawakainao kidaz naa.

Jesus wa'atin nii kaina'iki masha'apakiaka

5 ¹ Aona'o nii pa'an wasaadan u'ati oo wakainaabatan u'ati na'apainim nii manawun wuru'u amazada sha'apanuz kaikapa'a. ² Usha'apanum kau'an

^b 4:16 *kuwudii*: Putukapa kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinoo di'ii.

ipai unao, uaitapa bauda'apa kamoo wanaobanaa kaawan nii masha'apakiaka, pidannao mazaudinapakan pu'u. Na'apa'o nii koidimiki kaawankan kawan aiwaka'an pidan dapu iti masha'apakiaka, aonaa pidan zaudinpan pu'u mani. ³Pidannao kadakotinan pu'u pairibannao tuma, "kaiman mishi wawiizi, aonaa kanom towauda'utan wamashaapan," i'kiainpan pu'a'o nii, kichana'iki-kia'o kamoo kaawa'akan. Idopian nii mazan aonaa na'itim nii i'isha'apatinan oo ikidoopan u'ai. Na'apa zun kaudanipa'azon kawan, okazi-waapa'akan masha'apakiaka, aonaa ozaudinpan pu'u mani, mazan aonaa na'itim okidoopan u'ai.

⁴Mazan ipai unao wairibannao, koditainau'u naa pa'an maruta'o-karu iki. Ukau'an wanaobanaa kamoon kaawan dono, aona'o nii pa'an upadai-da'anata-kao, koidimiki padaida'antankan kawan pidan aiwaka'an, umazaudinpan pu'u. ⁵Usha'apanum kau'an ipai unao mishidainao pa'an wanaobanaa Jesus, na'iki unao mashaapainao Kanada'o-karu'u, aonaa mashaapainao mani maruta'o-karu'u. ⁶Ukau'an mana'a wada'awupa'ana'a, maruta'o sannao na'iki da'awupauzo pidannao kawan. Mazan marii pa'an waabatapan na'iki wazaudinpan naa, wanaobanaa kaawan ua'ii. ⁷Aizii maruta'o sannauz ipai i'isha'apatan aimakaan soo maruta'o bii'i. Ida'awupan nii aiwaka'an, aizii ituzapan nii na'iki ipo'idipan nii aiwaka'an. ⁸Mazan waunao mashaapainauz Kanada'o-karu'u, marii pa'an wamashaapan aita'pin. Marii wakazannaatinpan wamishidan ida'an powa'a zii, na'iki wamarainpan ida'an Tominkaru na'iki wairibannao, na'iki wamishidan ida'an kaini'iki'o nii wanaobanaa wa'atin, ukazannaata'anan waunao oia'o ai. ⁹Mishi Tominkaru zaamatan waunao, aonaa papataka'utan ni'o mani wa'oi'an diki'ni. Mazan uaipan pa'an pakazannaatan waunao wa'oi'an ai, wamishidan ida'an Jesus mawakan wa'ati, na'iki wazaamatan ida'an Jesus Christ wanaobanaa nii. ¹⁰Uruu mawaka'oraz ipai waunao mishidainao ati. Ukau'an umawakan idi wa'ati, ipai waunao kakupainao na'iki ipai mawakainao, wamashaapan nii baokopa utuma ukaawan dono. ¹¹Ukau'an ipai unao o'iribannao, o'iaipa pakawan ukaminka'uupan na'iki utominapa-kidan uiribannao, uma'ozakada kizi inyukunuu.

Na'apam nii mishidainao mashaapan na'iki itaapaakan

¹²Wairibannao, tuukii waaipan utaapan ukazowautapikinao kaiman manawun. Aonaa ukashadapauta'ana'a idyaun. Usha'apanum idi dadara'o wuru'u ikaudinanz unao bii an. Ikaudinpan unao ati'o, uaitapa-kinaa nii kaimana'o mashaapa-karu, wanaobanaa aipan kawana'ati. ¹³Ukau'an mana'a ukashadapauta'ana'a idyaun. Mishi'oraiman umarainapa idyaun powa'a zii, itominapa-kidan idi unao kaimana'o aimakaan kida dau'u. Umashaapa kapam kaiman baokopa uiribannao tuma, mana'a uto'orataakapa'ana'a.

¹⁴Wairibannao, tuukii kapam waaipan ukakinaotan zoonzionao, uduyuda ikaudinpan. Uma'ozakada na'iki utominapa-kida pidannao aona'oraz zii inyukunuu ma'ozakan aimakaan sha'apan an i'ati. Na'iki ukaminka'uta mishidainao wuru'u aona'oraz zii itaitapan oo ituruan pamashaapan Tominkaru aipan kawana'ati. Na'iki aonaa udopiidina'ana'a uiribannao sha'apatinan an kona'ii. ¹⁵Aizii utukapan an uiribannao sha'apatan dikauda kida'o aimakaan pairiban ati, mana'a ukashaapa'ana'a ikaunaatinan powaa iti

dikauda'o ida'an pairiban ati. Utiwaa mishi'oraiman utukapa-kidan kaiman kida'o mashaapa-karu ipai mishidainao ati, na'iki ipai ba'oran pidannao ati, ukaminka'uuaakan ida'an.

¹⁶Umashaapa'a naa konaukii ipai kamoo. ¹⁷Na'iki aonaa usookada'ana'a utoriinpauzon. Utoriinapa ipai kamoo. ¹⁸Karikaonan ukonaukii-kida Tominkaru, aimakaan dikauda'o sha'apan an u'ati, na'iki kaimana'o sha'apan an u'ati. Na'apa'o nii wuru'u Tominkaru aipanuz umashaapan, wuru'u unaobanaitapanuz Christ Jesus.

¹⁹Mana'a umashaata'ana'a Kaimana'o Doronaa kaudinan unyukunuu ii. ²⁰Mana'a ukashada'ana'a oo udakoopa'ana'a pidannao kuwaa, ikowaadapan an Tominkaru di'iki'o kuwai. ²¹Uabatapa kaimanaiman, na'iki udi'itapa kaimanaiman wuru'u ikuwaa kidaz, utukapa kizi ikuwaa mishiin, umishida kizi na'iki uda'an kizi wuru'u kaimana'oraz parada-karu. ²²Mana'a unyukunuu na'apa'ana'a ipai na'apa'oram oii kida'o aimakaan dau'ati.

²³Marii Tominkaru, taapa'oraz pidan nyukunuu kaiman, saabaan unyukunuu ipai oia'o ai. Marii kizi utaapan ipai daunuuda'u unanaa, unyukunuu na'iki udoronaa, aonaa kizi uba'azootin-kida-kao, wanaobanaa Jesus Christ kaawan dono. ²⁴Aizii wuru'u dapadata'oraz unao, aonaa na'apainim ukasharutinan, ukau'an usha'apatan nii ipai aimakaan na'apa pakiauzon kawana'ati.

²⁵Unyukunuitapa pa'i waunao utoriinpan kawana'ati Tominkaru ati.

²⁶Konaukii unaubaa umin-mishidannao ubaokopatinan dono.^c

²⁷Aizii wanaobanaa aipan kawana'ati, wapishaan unao tuukii, marii kizi uabata-kidan ipai mishidainao ati wuru'u di'oraz kaarita wasaadaniaz.

²⁸Marii wanaobanaa Jesus Christ kamunanun ipai unao ati.

^c 5:26 Paul dono'o mishidainao baokopatinan dono, itukapa-kidan panaubaan oo pakonaukii-kidan pamin-mishidannao pakissitan ida'an idyaun pakaozoo ati oo pataawu ati oo panaadon paka'u ati.

Itamautan Paul Kaaritan

Thessalonica Sannao Ati'o

Di'oraz kaarita daua'o

Paul saadan koshan kaarita mishidainao ati wuru'u Thessalonica iainaouz. Usha'apanum kau'an uabatan idi ipozawaabi'iinan naa Jesus kaawan dau'an. Ba'orainao kowaadan kaawa'ora'a naa Jesus. Uruu idi Paul kowaadan i'ati pakaaritan ida'a, aonaa mishi'o mani wuru'u iparadanuz, aonaa zii Jesus kaawan. Uruu idi ukowaadan naa i'ati na'apam nii amazada sha'apan Jesus kaawan ua'ii.

Na'iki pakaaritan ida'a Paul nyukunuu-kidan mishidainao ati, marii kizi pakawan itaapan ma'ozaka wuru'u pamishidanuz, ibaiatan pu'u dikauda kida'o aimakaan na'iki ipataka'uta-kao pu'u. Na'iki unyukunuu-kidan kapam i'ati, marii kizi ikaudinan minziiwa, iikoda-kinaa nii puraata patorii-kinaa nii aimakaan oo wanyukunui pa'ati, na'iki pairibannao ati.

Kaarita buutinpan kida

Kaarita sakadin-kizi 1:1-2

Tominkaru konaukii-kida-kao mishidainao dau'an 1:3-12

Zaudinapa-karu Naobanai Christ kaawan ua'ii 2:1-17

Mishidainao ma'ozakada-kao imashaapa kizi kaiman 3:1-16

Kaarita katokonota-kao 3:17-18

1 ¹Di'oraz kaarita, o'garu Paul, Silas na'iki Timothy saadanii, ipai mishidainao ati, Thessalonica iainaouz. Wuru'u zaamatanpainao kidaz waDaru Tominkaru di'iti, na'iki Naobanai Jesus Christ di'iti. ²Marii waDaru Tominkaru na'iki Naobanai Jesus Christ kamunanun unao ati, na'iki utaa kizi unyukunuu kaiman-kinaa nii.

Pidannao tiwaa-kida-kao nii Jesus kaawan dono

³Wairibannao, karikaonanuo'o nii wakonaukii-kidan Tominkaru unao dau'an. Kaimana'o wuru'u na'apa-karuz u'ati, usha'apanum kau'an unao mishidan idi Christ powa'a zii manawun. Na'iki utukapa-kidan idi kapam ukamarainapanun, uiribannao ati powa'a zii. ⁴Uruu idi konaukii, na'iki mabaa'azoo wakakuwaapan unao dau'an ba'oran mishidainao ati, wuru'u ba'oran wiizai ii aka kidainaouz. Wakowaadan i'ati, upataka'uta-kao pu'u, na'iki ubaiatan pu'u dikauda kida'o aimakaan, mazan upu'u aonaa ukashadinan. Mishi'oraiman ma'ozaka utaapan unyukunuu, na'iki pakawan umishidapan Christ.

⁵ Mazan wuru'u unao baiatanii kida ida'an, Tominkaru tukapa-kidan patumaaka na'iki sakitapa pasha'apatan aimaakan. Uruu idi diina'iti'i konaukia'o nii Tominkaru morota-kidan unao pa'ida'ati umashaapa kizi utuma kari-kaonan unaobanai-tinapa-kizi ii. Una'apan idi'o wuru'u upataka'uta-kaoaz kai. ⁶ Mazan Tominkaru, usha'apatan nii ipai aimaakan patumaaka na'iki sakitapa, upataka'utan nii kapam ipai wuru'u pataka'utainaouz unao, ⁷ na'iki usookadan nii unao ai na'iki waunao ai, ipai wuru'u kai'oraz wapataka'utakao. Ukau'an ipai'o nii Tominkaru sha'apatan aimaakan na'apa, uduyudan dono'o naa Jesus aokazi iki baokopa pa'angelinnao tuma, ma'ozaka kidainaouz manawun. ⁸ Na'iki uwa'atin nii kaina'iki maodapa'o tikazi bii an, upataka'uta'anan naa ipai pidannao wuru'u dikintapainao kidaz Tominkaru paradan, na'iki wuru'u mamishida-kainao kidaz Kaimana'o Kuwai, wanaobanaa Jesus daua'oraz. ⁹ Ukau'an wanaobanaa pataka'utan nii idyaun dikauda'o ida'an manawun, ukaawan dono. Aona'o nii ukashaapan imaonapadinan padazaba ati, na'iki aonaa na'apainim nii itukapan umashaapa-kizi, wuru'u konaunama'o na'iki umanawunu'oraz ukanadapan pama'ozakan ida'an manawun. ¹⁰ Uruu kamoo dono, ipai'o nii upidanannao kasaba'ukinan u'idi'iti, itukapan niizu konaunam na'iki tuukia'o nii ikonaukii-kidanuz, usha'apatan idi i'ati kaiman kida'o manawun aimaakan. Aizii unao ipai'o nii kapam na'ii upidanannao bii ii, usha'apanum kau'an umishidan idi wakuwaa uruu daua'o.

¹¹ Uruu idi karikaonan da'i watoriinpauzon Tominkaru ati unao dau'an. Marii kizi usaabaan unao kaiman, uzaamata kizi wuru'u kaimana'oraz mashaapa-karu, ukowaadaniaz pataa'azon papidanannao ati. Na'iki marii kizi utaan pama'ozakan unao ati, umashaapa kizi kaiman manawun, na'apa umashaapa'azon kawan kaiman. Na'iki watoriinpan marii kizi uma'ozakadan unao, aonaa kizi umuudan ukaudin-kizi, wuru'u usha'apaapanii kidaz, umishidan idi manawun Jesus, ukaudin kizi atii utokon iti. ¹² Uruu idi tuukia'o nii Jesus konaukii-kida-kao, unao mashaapan idi u'ati kaiman manawun. Na'iki unao tuukia'o nii kapam ukonaukii-kida-kao, usha'apanum kau'an unao Jesus pidanannao. WaTominkarun, na'iki Naobanai Jesus Christ, kamunanun ida'ana'o wuru'u kaiman kida'o aimaakan sha'apata'azoo-kaoaz unao ati diina'iti'i.

Dikintapa'o manawun pidan daua'o

2 ¹ Aizii okowaada'azon unao ati na'apam nii wanaobanaa Jesus Christ kaawan, na'iki na'apam nii ipai waunao mishidainao baokopata-kao utuma. Ōiribannao, tuukii manawun okia'azon unao ati aizii, ² mana'a utaria'ana'a, oo udopia'ana'a maaitapinaka-daun manawun, uabatan idi wuru'u pidannao kianuz, “Kaawa'a naa Naobanai Kamoon.” Na'iki ba'orainao kian idi u'ati, “Na'apa sha'atii Kaimana'o Doronaa kowaadan ō'ati.” Aizii ba'orainao kian, “Na'apa sha'atii tawuru'u Paulnao kakuwaapatinanuz.” Na'iki kaina'a ba'orainao kian, “Na'apa sha'atii tawuru'u Paulnao saadanii kaarita kianuz.” ³ Aonaa waaipan umariida-kidinan. Aona'o nii wanaobanaa kamoon kaawan na'apa. Mazan ukaawan nii, mamishida-kainao iribainan ana'o ni'i naa manawun, na'iki idikintapan ana'o ni'i naa Tominkaru udawun iti manawun. Na'iki kaina'a'o nii zii kapam pidan oia'o manawun aidinan.

Uruu dikintapa'oraz manawun Tominkaru, ipai pidannao ai. Mazan diina'iti'i Tominkaru pataka'utan niizu, ukabootan niizu Tuubaru'o Tikazi wu'iti.

⁴Aizii uaidinan dono'o naa wuru'u dikintapa'oraz pidan, tuukia'o nii u'atadinpan, udakotinpan nii tuubaru'o nii manawun, ipai wunao aia'a toma-kari-wainao kidaz tominkaru nii, na'iki ipai wunao aia'a pidannao dakotapanii kidaz patominkarun nii. Atii umorotan nii na'iki usakanatan nii Tominkaru, mishi'oraz manawun dapu iti. Na'iki ukian nii padau'an, "Ōgaru Tominkaru."

⁵Ōkowaada'a naa sha'atii u'ati ipai na'apa kida'o dau'an ōmakonkauzon dono unao di'ii. ⁶Ukau'an uaitapa kanom wuru'u awautapa'oraz oia'o pidan ukaawan ai kai. Ukaawan nii soo Tominkaru aitanii kamoo kawana'ati. ⁷Kai kaina'a'a naa Satan, wuru'u tuukia'oraz manawun uaipan pidannao dikintapan Tominkaru, kaina'a ukaudinan wabii an, aonaa uaitapa-kao, soo Tominkaru ida'an turuu waaitapanuz. Mazan wuru'u awautapa'oraz oia'o pidan, una'ian nii uawautapanuz, atii Tominkaru zikadanuz. ⁸Uruu dono'o ni'i naa pa'an wuru'u oia'oraz pidan aidinan. Mazan na'apainim wanaobanaa Jesus kaawan, ukabootan nii sariapa wuru'u oia'oraz pidan paparadan ida'an, na'iki umainaabatan niizu pakanadan idi manawun.

⁹Aizii wuru'u oia'oraz pidan, wa'ati'o ni'oraz kaina'iki, ukaawan nii ma'ozaka'o ida'an, usha'apanum kau'an Satan taan nii uma'ozaka-kinaa nii, usha'apatan nii pabi'inaaka umanawun kida'o aimaakan, aona'oraz pidannao tukapauzon usha'apata-kao kida. Uruu kida ukaiwaa pamariida-kinaa nii pidannao. ¹⁰Na'iki ukaiwaan nii pabi'inaaka dikauda kida'o manawun aimaakan, pamariida-kinaa nii pidannao, wuru'u Tominkaru pataka'utan niinaouz. Usha'apanum kau'an aonaa ikonaukii-kidan na'iki aonaa imishida'azon Tominkaru paradan, wuru'u mishi'oraz manawun. Ukau'an aona'o nii ukazannaatan idyaun. ¹¹Mazan aizii imamishidakan idi, Tominkaru sharakadan naa inyukunuu, marii kizi'i naa imishidan, wuru'u oia'o pidan mariidapa-kinaa kidaz idyaun. ¹²Ukau'an ipai pidannao aona'oraz imishidan wuru'u mishi'oraz kuwai, na'iki naudapainauz pasha'apaapan oii kida'o aimaakan, Tominkaru pataka'utan nii idyaun.

Unao zaamata-kao kazannaatina'o nii

¹³Ōiribannao, karikaonanuo'o nii wakonaukii-kidan Tominkaru unao dau'an, wanaobanaa marainapaniinaouz manawun. Mishi Tominkaru so'otan kiwiin unao,^a ba'orainao bii iki kazannaatina'o nii. Ukazannaatan unao Kaimana'o Doronaa saabaan ida'an unao, Tominkaru pidannao nii, na'iki umishidan ida'an wuru'u mishi'oraz kuwai, Christ daua'oraz. ¹⁴Mishi Tominkaru dapadan unao pa'ida'ati, wuru ida'ana'a Kaimana'o Kuwai wakowaadapauzonii kidaz unao ati. Na'iki udapadan unao pa'ida'ati, marii kizi baokopa unao konaukii-kida-kao diina'iti'i, wanaobanaa Jesus Christ konaukii-kida-kao dono. ¹⁵Ukau'an ōiribannao, ma'ozaka'a naa pa'i utaapa unyukunuu, mana'a usokada'ana'a umishidapan wuru'u wakowaadapauzonii kidaz unao ati. Watominapa-kida-kinaaz unao wamakongan dono'oraz da'i uwiizi ii, na'iki wuru'u wasaadanii kidaz da'i unao ati wakaaritan ida'a.

¹⁶Aizii watorinpan unao dau'an wanaobanaa Jesus Christ ati, na'iki Tominkaru waDaru ati. Uruu marainpa'oraz ipai waunao na'iki unao. Na'iki

a 2:13 *Tominkaru so'otan kiwiin unao oo* "Tominkaru zaamatan unao amazada sakadinan iki."

uruu taa'oraz karikaonan wanyukunuu ma'ozaka-kinaa nii, pakamunan idi manawun waunao ati. Na'iki utaanii mishida-karu wa'ati, karikaonan kizi wazaudapan wuru'u kaimana'o aimaakan, ukowaadaniaz pataa'azon wa'ati. ¹⁷Na'iki watoriinpan marii kizi wanaobanaa Jesus Christ, na'iki Tominkaru waDaru ma'ozakadan unyukunuu powa'a zii, ukaminka'uta kizi unao, karikaonan kizi usha'apatan kaiman kida'o aimaakan, na'iki karikaonan kizi ukakuwaapan kaiman kida'o aimaakan dau'u.

Paul na'iki uminauda'unao aipan toriinapa-karu pa'ati

3 ¹Wairibannao, aizii wakatokontan ua'ii wakaaritan, wakia'azon unao ati baukapa'a naa. Karikaonan waaipan utoriinpan wa'ati. Marii kizi powa'a zii kaimana'o kuwai wuru'u wanaobanaa daua'oraz, iribainan kadimana'o ida'an. Marii kizi kapam pidannao zaamatan wuru'u kaimana'o-raz kuwai konaukii panyukunuu iti, na'apa unao kawan. ²Na'iki waaipan utoriinpan Tominkaru ati ukazannaatapa kizi waunao, oiainao pidannao sha'apatan ai waunao. Usha'apanum kau'an, kaina'a ba'orainao aonaa imishida'azon wuru'u kaimana'oraz kuwai. ³Mazan wanaobanaa kaimana'o manawun. Karikaonanuu'o nii utaan unyukunuu ma'ozaka-kinaa nii. Na'iki ukazannaatapan nii unao, Satan sha'apatan ai unao. ⁴Wanaobanaa taan idi waaitapa-kinaa nii, waaitapa ipai'o nii usha'apatan aimaakan wakuwaa kawana'ati, na'iki wamishida, pakawanu'o nii usha'apatan ipai wuru'u usha'apatauzonii kidaz aimaakan, wakuwaa kawana'ati. ⁵Watoriinpan unao ati, marii kizi wanaobanaa taan uaitapa-kinaa nii mishi Tominkaru marainpan unao tuukii manawun. Na'iki marii kizi uma'ozakadan unao nyukunuu, na'iki utuuda kizi ubaiatan kasha'ora kida'o aimaakan. Na'apa Christ pataka'utauzo-ka'o, ubaiatan kasha'ora kida'o aimaakan.

Kaudin-karu daua'o

⁶Wairibannao, wanaobanaa Jesus Christ aipan kawana'ati, tuukii wakia'azon unao ati aizii. Aonaa ubaokopatina'ana'a mishidainao tuma, wuru'u zoonzionao kidaz, aona'oraz imashaapa'azon wakakinaotan kawana'ati idyaun. ⁷Usha'apanum kau'an ipai unao, uaitapa ipai'o nii usha'apatinan, na'apa waunao sha'apatinauzon kawan. Wamakonkauzon dono unao di'ii, utukapa na'apam wakaudin an dadara, aonaa wazoonon. ⁸Aonaa na'apainim wamizidin-kidan unao, na'iki aonaa wazaamatauzon unao ai aimaakan oo wanyukunui mawinipinaa-daun. Mazan karikaonan da'i wakaudin dadara, ipai kamoo na'iki ipai maruta'o, aonaan idi waaipan wamizidin-kidan unao. ⁹Turu'a'o padamata wazaamatan aimaakan kida unao ai. Mazan aonaa wazaamatan aimaakan u'ai, usha'apanum kau'an waaipan idi'o utominpan waunao di'iki, ukaudin-kizi na'apa waunao kawan uikoda-kinaa nii aimaakan kida u'ati. ¹⁰Kaikapa sha'atii tawuru'u wakiauzonuz unao ati, wamakonkauzon dono na'ii. "Na'ia'oram pidan aona'o ukaudina'azon, aonaa utaa'ana'a uwanyukunuu nii." ¹¹Waparadan u'ati kaikapa'a, usha'apanum kau'an, kaina'a zii waabatan unao bi'i'i mishidainao, aonaa ikaudina'azon, paikoda-kinaa nii aimaakan. Imashaapa'azon kana'apan karikaonan, soo ichi'ikina'azon, ikashadautan na'iki ikadakoinapa-kidan karikaonan pidannao kaudinan. ¹²Aizii Naobanai Jesus Christ aipan kawana'ati, wakakinaowa'azon

na'iki wadyuudan tuukii ipai zoonzionao pidannao, marii kizi'i naa zoobaba imashaapan aitapin, marii ikaudinan minziiwa na'iki mashaada'u, iikoda kizi'i naa aimaakan pa'ati, na'iki pairibannao ati.

¹³ Aizii unao wairibannao, mana'a ukashadina'ana'a usha'apaapan ai wuru'u kaiman kida'oraz aimaakan. ¹⁴ Panaadon kaina'a'o nii pidan unao bii'i, aonaa uabata'azon na'iki umishida'azon wuru'u wasaadaniaz unao ati wakaaritan ida'a. Aizii na'ia'oram pidan dikintapa'o wuru'u parada-karu kidaz, marii ukowaada-kao ba'oran mishidainao ati, aonaa kizi ikaminau-da'utinan u'idi. Marii kizi uba'azoinpan paaipan ati. ¹⁵ Mazan mana'a utaa-pa'ana'a uruu uto'ora kizi ni'i naa karikaonan. Mishi'oraiman ukakinaota uruu kaimana'o ida'an, utukapa kizi wuru'u pa'oiانuz. Usha'apanum kau'an unao min-mishidan wuru'u uruuz.

Paul katokontan pakaaritan

¹⁶ Aizii watoriinpan wanaobanaa ati, taa'oraz kaimana'o mashaapa-karu wa'ati, marii kizi utaan karikaonan unao ati kaimana'o mashaapa-karu. Na'iki marii wanaobanaa mashaapan karikaonan unao tuma.

¹⁷ Ipai okaaritan tokon ii, karikaonan o'saadauzon oka'u ida'an kaikapa'a: "Ogaru Paul, onaubaan ipai unao." Ukau'an aonaa umainaabanan, na'iki aitapa-karu nii, ogaru di'iki'o wuru'u kaarita kidaz. ¹⁸ Aizii watoriinpan, marii kizi wanaobanaa Jesus Christ tukapa-kidan pakamunanun ipai unao ati.

Kiwiini'o Paul Kaaritan

Timothy Ati'o

Di'oraz kaarita daua'o

Timothy uruu pa'ina'o daonaiora, umashaapan Lystra ia'o. Uruu'o zii uabatan dono Kaimana'o Kuwai Jesus Christ dau'u, tuukii umishidanuzu. Uruu idi uzaamatan Jesus panaobanaa nii.

Aizii itamautan ida'a Paul makon Lystra iti, uru'u naa una'akan Timothy patuma, utominapa kizi u'idi'iki pakowaadapan dau'u Kaimana'o Kuwai Jesus Christ dau'u. Uruu idi Timothy chi'ikapan ipai wiizai kawana'ati ukaminka'uupan naa Paul kowaadapan Kaimana'o Kuwai Jesus dau'u. Atii kotua'iki ukaudinan utuma.

Uruu dauna'an Paul wa'akan naa Timothy Ephesus ii, utominapa-kida kizi'i naa mishidainao na'ii. Uruu dono pa'ina'o zii Timothy. Upu'u mazan udaru'o kaudin-kizai taa-kao u'ati. Uruu idi na'ia'a naa ukaudinan Ephesus ii.

Ukaudinan dono'o naa na'ii, Paul saadan pakaaritan u'ati, uma'ozakadakinaa nii unyukunuu, kaiman kizi na'iki ma'ozaka kizi usha'apatan pakau-din-kizi. Na'iki ukakinaowan kapam uruu, uaitapa kizi na'apam nii pana'akapan wuru'u pakaudin-kiziz. Tuukii uaipan Timothy kakinaowan pidannao na'ii, wunao aia'a tominapa-kidainaouz pidannao pana'iti karikaonan.

Na'iki ukowaada-kida kapam pakaaritan ida'a, sha'apa'oram pidannao uaipan zaamata-kao kazowautapainao nii mishidainao. Na'iki ukakinaowan kapam Timothy, uaipan umashaapan kaiman, kadoronaa. Na'iki ukowaadan u'ati na'apam nii utominapa-kidan mishidainao. Ukowaada kizi i'ati na'apam mishidainao aiapa-kao imashaapan. Imashaapa kizi kaiman, karikaonan kizi kapam ikaminka'utan pairibannao.

Kaarita buutinpan kida

Kaarita sakadin-kizi 1:1-2

Kazowautapainao na'iki kaudinainao choochi ii 1:3-3:16

Kakinaorii Timothy ati'o 4:1-6:21

1 ¹Di'oraz kaarita oġaru Paul, Christ Jesus apostlen di'iki'o. Tominkaru wakazannaatapiki aipan ati'o oġapostle-tinan na'iki Christ Jesus aipan ati'o, uruu wazaudapaniaz wa'atin. ²Aizii oġaadan wuru'u di'oraz kaarita'a pugaru Timothy ati'o, oġani kawanu'oraz manawun oġaapan, pumishidan idi Christ. Marii Tominkaru waDaru na'iki Christ Jesus wanaobanaa kamunanun pu'ati, na'iki ukamunan-kida kizi pugaru, na'iki utaa kizi punyukunuu kaiman-kinaa nii.

Timothy kakinao-kao mariidamiki pidannao ai

³ Ōsaadan kaarita ōaipan idi puna'ian Ephesus ii, na'apa ōkiauzon kawana'ati pu'ati kiwiin, tawuru dono'o ōmakopaanan dono'oraz Macedonia iti. Kaina'a pabi'i kida pidannao na'ii, tominapa-kidainao pidannao Tominkaru paradan dau'u, mazan aonaa sakitapa'o mani wuru'u itominapa-kidanuz idyaun. Ōaiapa pudyuudan iſookadan wuru'u pana'apainapanuz. ⁴ Na'iki pudyuuda'a naa imarina'atan wuru'u ikowaadapanuz kotuainaonao kuwaa kida, wuru'u madiwautapa-ka'oraz naa karikaonan, na'iki marina'a naa iſookadan padi'itapan na'iki pasaadapan padokozu-daunnao uu kida. Ipai wuru'u sha'apaapa-kariwai kidaz aimakaan na'apa, toma'o karikaonan to'orataaka-karu na'iki kashadaaka-karu. Soo Christ mishida-kao ida'an pa'an pidan aitapan pasha'apatan aimakaan Tominkaru aipan kawana'ati. ⁵ Ōsaadan kaikapa'a, ōaipan idi ikamarainapanun manawun, kaimana'o nyukunui di'iki, na'iki kaimana'o di'itinapa-karu di'iki na'iki mishi'o mishida-karu di'iki. ⁶ Pabi'i kida pidannao aonaa iſha'apatinan wuru kawana'ati'i kakinaorii kidaz. Una'apan idi'i naa ipozawatan tuukii, imashaapan soo padakoopaakan dau'u, na'iki pakashadaakapan dau'u. ⁷ Mishi tuukii iaipan patominapa-kidan pidannao, Moses kakinaori dau'u. Na'iki ma'ozaka ikakuwaapan pidannao ati aitapa'o kawan. Mazan upu'u aonaa iaitakan na'apa'o-ram daua'o wuru'u pakadakotinanuz, oo patominapa-kidanuz pidannao.

⁸ Ipai waunao, waaitapa kaimana'o wuru'u Moses kakinaori kidaz, ukaiwaa-kao ana'oraz mazan sakitapa. ⁹ Mazan waaitapa wuru'u Moses kakinaori taa-kao, aonaa kaimanainao pidannao ati'o mani. Mazan utaa-kao oiainao ati'o, wuru'u dikintapainaouz kakinaorii kida, na'iki sha'apaapauzonao ati dikauda kida'o manawun aimakaan, na'iki mamishida-kainao na'iki dikintapainao Tominkaru. Na'iki wunao ati'i, aona'oraz iaitakan Tominkaru, aona'oraz ikarodapan paparadan Tominkaru dau'an. Na'iki wunao ati'i, zowi-auzonao kidaz padarunao, padaronao na'iki ba'oran pidannao kida. ¹⁰ Na'iki wunao ati'i, mashaapainao kidaz kana'apan mamazidaaka-daun. Na'iki wunao ati'i, mashaapainaouz ba'oran daiaro tuma oo ba'oran daiaru tuma pamazidan pu'a'a naa. Na'iki wunao ati'i kiaapainaouz pamin-daonaoran, na'iki kiaapainaouz pamin-zunan. Na'iki wunao ati'i koidapauzonao kidaz pidannao pasellian nii. Na'iki wunao ati'i mariidinauzonao na'iki tomapauzonao kidaz karikaonan parada-karu. "Mishi'o waparadan" ikian pamariidinan pu'u. Na'iki wunao ati'i dikintapainaouz kaimana'o parada-karu Tominkaru di'iki'oraz. ¹¹ Ipai wuru'u kakinaorii, Kaimana'o Kuwai kawana'ati'o wuru'u. Na'iki ōgaru dyuuda-kariwai kowaadapa'o nii ipai wuru'u konaunam kida'oraz manawun kuwai, kaimana'o na'iki umanawunu'o Tominkaru di'iki kida'oraz.

Tominkaru tukapa-kidan pakamunanun Paul ati

¹² Tuukii manawun ōkonaukii-kidan Christ Jesus wanaobanaaz, utaan idi ōnyukunuu ma'ozaka-kinaa nii, ōsha'apata-kinaa nii ipai wuru'u ōkaudin-kizi kidaz. Na'iki tuukii ōkonaukii-kidanuz, utukapan idi ōgaru kaimana'o pidan kawan, na'iki uzaamatan idi ōgaru kaudina'o nii pa'ati. ¹³ Uaitapan pu'u padamata ōdakoopan paugaru, na'iki ōantamikitan pu'u padamata

uruu tuukii, na'iki uaitapan pu'u padamata ōsha'apatan iriba dikauda kida'o aimaakan, ōkaziwaa-kinaa nii uruu. Mazan Tominkaru kamunan-kida zii kowas ōgaru, usha'apanum kau'an na'apain aona'o zii ōmishidan Christ. Na'iki wuru'u ōpataka'utanuz mishidainao, aonaa ōaitapan u'oiian. Ō'itiiman kaimana'o nii wuru'u ōsha'apaapaniaz. ¹⁴Mazan wanaobanaa Christ Jesus, tuukii utukapa-kidan pakaimanan ō'ati. Atii, utaa zii ōnyukunuu iti mishida-karu, na'iki marainpaaka-kina, wuru'u taa-kariwaiz ipai waunao ati, zaamtinpainauz Christ Jesus di'iti.

¹⁵Aizii di'oraz kuwai mishi'o wuru'u na'iki turuu umishida-kao: Christ Jesus kaawan imi'i baara ati, ukazannaata'anan oiainao. Na'iki ōgaru udawun iti manawun ō'oiian ipai ba'oran oiainao ai. ¹⁶Mazan Tominkaru kamunan-kida zii ōgaru, usha'apanum kau'an uaipan idi Christ Jesus kaiwaan ōgaru oia'oraz pidan, utukapa-kida-kinaa nii mishi pakaimanan. Aonaa usha'apatan ōgaru, ō'oiian pu'u padamata udawun iti manawun, na'iki utominapa-kida-kinaa nii ba'orainao diina'iti'i. Īaitapa kizi, na'iki ĩmishida kizi, turuu kapam ukazannaatan ĩdyaun i'oiian ai, ĩmashaapa kizi utuma karikaonan.

¹⁷Aizii ōkian King dau'an, karikaonanu'oraz unaobanai-tinpan, na'iki aona'oraz umawakauzon, na'iki aona'oraz utukapauzo-kao, soo uruu bau-da'apa mishi'o Tominkaru. Marii wataapan uruu umanawunu'o nii, na'iki marii karikaonan kizi wakonaukiitin-kidan umanawunun. Amen.

¹⁸Timothy ōdani, wuru'u ōdyuudanuz pusha'apatinan kaikapa'a, paradakaru kawana'ati'o, tawuru'u Tominkaru dyuudauzoniaz papidanannao kowaadan. Īkowaadan dono'oraz kanoma'o nii pukaudin-kizi nii. Uruu kawana'ati'ora'a naa aizii, wuru'u ōdyuudanuz pugaru. Ukau'an pumishida na'iki pukaiwaa wuru'u parada-karu kidaz, punyukunuu ma'ozaka-kinaa nii, ma'ozaka kizi puna'akan Tominkaru paradan. ¹⁹Pakawan putaapa wuru'u pumishidanuz, na'iki pakawan puda'an wuru'u kaiman kida'oraz pudi'itin-pauzon. Kaina'a ba'orainao, aonaa ĩtaapan pakawan wuru'u pamishidauzonuz, na'iki aonaa ĩda'anan wuru'u kaiman kida'oraz padi'itapaniaz. Uruu idi ĩwaotan, aona'a naa ĩaitapan kanom pamishida, ĩnyukunuu pana'iti'i naa karikaonan. ²⁰Kaina'a pidannao na'apa'o idi'o ĩwaotan kapam, Hymenaeus na'iki Alexander. Uruu idi ōmuuda'aka'a naa ĩdyaun Satan ati, marii kizi'i naa uantamikitan ĩdyaun. Uruu shoman na'apa'o ida'an ĩaitapinan, aonaa kizi powa'a ĩdakoopan Tominkaru.

Na'apam mishidainao toriinpan

2 ¹Aizii kiwiitapa ōkia'azon mishidainao ati, tuukii manawun ōaipan utoriinapa-kidan ipai pidannao Tominkaru ati. Ukowaada na'iki upishaa ipai aimaakan Tominkaru ati, ukamunan kizi i'ati. Na'iki “Kaiman manawun pugaru,” ukii Tominkaru ati, ipai aimaakan dau'an na'iki pidannao dau'an. ²Na'iki utoriinapa kapam king-tinpainao dau'an, na'iki ipai ba'oran naobanai-tinpainao dau'an. Utoriinapa wamashaapa kizi kaiman, aonaa kizi wanyukunuu kasharutapa-kao, na'iki mashaa kizi kapam wataapan wanyukunuu. Wamishida kizi na'iki wamashaapa kizi soo Tominkaru ati, watukapa-kida kizi uruu ida'an mishi waikodan kaimana'o mashaapa-karu. ³Kaimana'o wuru'u toriinapa-karuz kaikapa'a, tuukii Tominkaru, wakazannaatapiki naubaan na'apa'o toriinapa-karu. ⁴Uruu aipa'o ipai pidannao kazannaatinan

pa'oi'an ai. Na'iki ïaitapa kizi ipai wuru'u parada-karu kidaz, mishi'oraz manawun. ⁵Mishi kaina'a bauda'apa Tominkaru, na'iki kaina'a bauda'apa pidan ida'an wakaimanaakan Tominkaru tuma, aonaa kanom ba'oran ida'an mani, soo bauda'apa daonaiora Christ Jesus ida'an. ⁶Uruu taaina'oraz ipai, ipai pidannao wadaun nii, ukazannaata'azon idi ïdyaun pa'oi'an ai. Tomin-karu aitanii kamoo kawana'ati'o wuru'u Jesus taainanuz naa, utukapa-kida-kinaa nii mishi'o wuru'u Tominkaru aipanuz ipai pidannao kazannaa-tinan pa'oi'an ai. ⁷Uruu idi'o wuru'u òzaamata-kaoaz, na'iki òdyuuda-kaoaz kowaadapa'o nii na'iki tominapa-kida'o nii Gentilenao,^a wuru dau'a'a mishi'o-raz kuwai. Tominkaru kazannaata'azonuz ipai pidannao. Mishi'o kaiwuru'u òkuwaaz, aonaa òmariidapan mani karikaonan unao.

⁸Ipai choochiapa-karu kawana'ati, tuukii òaipan daonaioranao, wuru'u taa'oraz manawun mishi panyukunuu Tominkaru ati, òaipan ìtoriinpan panyukunuu kaimana'o di'iki. Aonaa pato'orainpan bii'i mani, na'iki aonaa pakashadaakapan bii'i mani. ⁹Na'iki òaipan kapam zunnao aitapan na'apam pakaiwadinpan kaiman. Aonaa kizi ìkonaunamadan padizo, oo ìtinokan padizo na'apam karikaonan pakonaunamadin-kinaa nii. Aonaa kizi ìatadinpan pakaiwadapan ida'an kashoro, zaanobai, na'iki ishitainii, toma-kariwai kidaz gold idi. Na'iki aonaa kizi ìkaiwadan kamicha konaunamaa-kariwai sodi kida, na'iki kawinipinaa kida'oraz manawun. ¹⁰Mazan ìtukapa-kida kizi pa'an kaiman kida'o pakaduz ba'orainao ati. ìtukapa kizi ìkaduz ida'an, na'apam zunnao mashaapan, wuru'u mishidainaouz Tominkaru. ¹¹Na'iki marii zunnao abatapan mashaa kakuwaapatin-karu an Tominkaru paradan dau'u, aonaa turuu ìwazootapan daonaioranao. ¹²Na'iki aonaa òkashaapan zunnao kakuwaapan oo kazowautapan choochiapa-karu daonaioranao bii ii. Marii mashaa ìabatapan. ¹³Usha'apanum kau'an Adam kiwiini'o utomakao, udauna'an Eve. ¹⁴Na'iki aonaa Adam mani wuru'u mariida-kariwaiz, mazan Eve pa'an wuru'u dikintapa'oraz Tominkaru paradan, omishidan idi pamariida-kao, uruu idi o'oi'an. ¹⁵Mazan zunnao kazannaata-kao nii pakaudanipan dono, ìmishidan an pakawan Tominkaru, na'iki ìkamarainapanun an, na'iki ìmashaapan an kaiman, na'iki aitapin Tominkaru aipan kawana'ati.

Kazowautapainao choochi dau'ana'o

3 ¹Aizii di'oraz parada-karu kida'a, mishi'o na'iki sakitapa'o: Aizii na'ia'o-ram daonaiora tuukia'o ukaudina'azon pakazowautapan dau'u choochi, kaimana'o kaudin-kizai wuru'u usha'apata'azoniaz. ²Aizii pidan kazowautapa'azo'o mishidainao, marii kau'an kaiman umashaapan, aonaa abatauta-kida'o nii mani dikauda sodi kida'o pakaduz. Na'iki marii umashaapan bauda'apa'o paudaiaro tuma, na'iki marii umashaapan aitapin na'iki kadoronaa. Udi'itapa-kida kizi kaimana'o pakaduz kida ipai pidannao ati. Na'iki marii kizi konaukii umorota-kidan tawarainao, ìkaawan an udapu iti. Na'iki marii kizi ma'ozaka na'iki kaiman uaitapan patominapa-kidan pidannao. ³Na'iki aonaa kizi kapam utuzapa-shorin, na'iki aonaa kizi uto'orauzon oo ukashadakon. Mazan utaapa kizi pa'an panyukunuu kaiman na'iki mashaa. Aonaa kizi

a 2:7 *Gentilenao*: pidannao pana'a'o Jewnao ai. Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

unyukunuu soo puraata dau'ati. ⁴Marîi kizi kapam ma'ozaka na'iki kaiman ukazowautapan padapu ainao. Aonaa kizi udikintapa-kidinan paudainao ati, mazan ikichana'iki kizi u'ai, na'iki iizo'ati kizi ipai uparadan. ⁵Aizii umaka'itakan an pakazowautapan kaiman padapu ainao, na'apam nii mooko uaitapan pakazowautapan mishidainao? ⁶Na'iki aonaa kizi kapam pidan diiki'i'o zii umishidanu'u, zaamata-kao kazowautapa'o nii choochi. Panaadon pidan na'apa'o zaamata-kao an, udi'itinan nii soo pa'atadinpan dau'u, atii na'apa'o ida'ana'o nii uwaotan na'iki ukaboota-kao Satan kawan. ⁷Marîi kizi mamishida-kainao abatan kaiman uunamunaa. Ukau'an aona'o nii uba'azootin-kida-kao, na'iki aona'o nii Satan zaamatanuz pamariaariba kida ida'an.

Kaminka'uupauzonao choochi ii

⁸Aizii pidannao kaminka'uupa'o mishidainao, marîi imashaapan kaiman, aonaa kizi iunamunaa abata-kao dikauda sodi kida. Marîi kizi mishi isha'apatinan paparadan kawana'ati, aonaa ikadakoinpan mani karikaonan. Na'iki aonaa kizi ituzapa-shorin, na'iki aonaa kizi idi'itinanpan soo paaipan dau'u puraata. ⁹Na'iki aonaa kizi kanom kasharutapan inyukunuu, mazan ma'ozaka kizi itaapan pamishidan, dadara kizi izaamatinpan wuru di'iti'i mishi'oraz kuwai, Tominkaru taaniaz i'ati itominapa-kinaa nii. ¹⁰Na'iki marîi zii ipai ikaduz tiwaa-kao na'iki itukapa-kao kiwiin. Aizii ikaduz tukapa-kao an kaiman, uruu turua'a naa izaamata-kao kaminka'uupa'o nii. ¹¹Aizii idaiaronao,^b na'apa kapam, marîi imashaapan kaiman, aonaa kizi iunamunaa abata-kao dikauda sodi kida. Na'iki aonaa kizi kapam ikadakotinauzon. Imashaapa kizi kadoronaa na'iki aita-pin. Na'iki mishi kizi kapam isha'apatinan paparadan kawana'ati. ¹²Aizii daonaionao, wuru'u kaminka'uupainaouz mishidainao, marîi imashaapan bauda'apa'o paudaiaro tuma. Ma'ozaka kizi, na'iki kaiman kizi kapam ikazowautapan padapu, paudaiaro na'iki paudainao. ¹³Aizii na'ia'oram pidan kaminka'uupa'o sha'apatan an ipai pakaudin-kizi kaiman, kaimana'o nii uabata-kidan paunamunaa. Na'iki ma'ozaka'o nii na'iki mabaa'azo'o nii ukakuwaapan pamishidan dau'u Christ Jesus.

Tominkaru sha'apatan kaimana'o manawun aimakaan

¹⁴⁻¹⁵Ōaipan padamata kadiman ōwa'atin pu'ida'ati, mazan ōmakaawakan an kadiman, ōsaadan di'oraz kaarita puaitapa kizi na'apam nii waunao mishidainao aiapa-kao wataapaakan baokopa wamin-mishidannao tuma. Usha'apanum kau'an waunao wuru'u Tominkaru choochiniz. Uruu Tominkaru karikaonanu'oraz ukakupauzon. Na'iki wamishidan ida'an, dadara wazaamatapan na'iki wakazannaatapan wuru'u kaimana'o, na'iki mishi'oraz kuwai upana'ada-kao ai. ¹⁶Aonaa turuu pidan kian aonaa mishi'o mani na'iki aonaa umanawunu'o mani Tominkaru sha'apataniaz aimakaan, aona'oraz zii uaitapa-kidauzon kiwiin. Wuru'u uaitapa-kidaniaz wa'ati kai, wamishidakinanaa nii na'iki waaitapa-kinaa nii uruu. Kaikapa'o wuru'u Tominkaru aita-pa-kidanuz wa'ati mishi'o aimakaan:

Uaidinan imi'i baara'a, pidan nii.

Kaimana'o Doronaa tukapa-kidan mishi, kaimana'o manawun uruu,

b 3:11 *idaiaronao* oo "zunnao, kaminka'uupa'o mishidainao."

na'iki mishi usha'apatan ipai aimakaan sakitapa pa'idiwaru.
 Na'iki angelnao, itukapa kapam uruu.
 Kuwai makon udau'an ipai amazada kawana'ati.
 Uruu idi ipai amazada kawana'ati,
 pidannao mishidan na'iki iẓaamatan uruu panaobanaa nii.
 Udauna'an Tominkaru na'akan naazu aokazi iti.

Mariidapa'o patominapa-kidan pidannao

4 ¹ Mishi kaimanaiman sha'atii Kaimana'o Doronaa kowaadauzon, dii-na'iti'i kaina'a'o nii pabi'i kida pidannao, mishidainauz, marina'atan nii wuru'u pamishidanuz mishi'o kuwai. Na'iki imishidan ni'i naa oia'o doronainao mariidin-kinaa kida, na'iki ida'anan ni'i naa wuru'u oiainao tominapa-kidanii kidaz. ² Aizii wuru'u na'apa kida'oraz kuwai, uruu wunao na'akapani'i mariidamikinao kidaz. Mainaabata-kariwaiz naa kaiman kida'o di'itinapa-karu iẓowau iki, na'apa chipirari wiichada-kariwai mainaabatanii kawanu'oraz naa. ³ Aizii wuru'u na'apainauz pidannao, ikian aonaa turuu mazida-karu, na'iki ikian, kaina'a pabi'i kida aimakaan aonaa ukashaapa-kao unika-kao. Mazan ipai wanyukunui wuru'u aona'oraz ikashaapan unika-kao, Tominkaru tomanii pa'idiwaru wuru'u nika-karu nii. Mazan mishidainao, wuru'u aitaipainauz naa pa'an mishi'o parada-karu, turuu inikan sha'apa'oram wanyukunui, patoriinapa-kidan dauna'anazu. ⁴ Mishi ipai Tominkaru toman aimakaan kaiman pa'idiwaru. Ukau'an aonaa turuu sha'apa'oram wanyukunui mana'idiapa-kao. Mazan ipai wuru'u wanyukunui kidaz, unika-kao nii utoriinapa-kida-kao dauna'an. ⁵ Usha'apanum kau'an Tominkaru paran, na'iki toriinapa-karu ida'ana'o wuru'u, kaiman Tominkaru tukapan sha'apa'oram wanyukunui nika-kao.

Christ Jesus poitoru manawun

⁶ Aizii pukowaadapan an ipai wuru kida dau'ana'a mishidainao ati, mishi'o nii pugaru kaimana'o poitorui Christ Jesus ati. Wurru'u kuwai kida pumishidaniaz na'iki puda'ananiaz ma'ozakadan nii punyukunuu powa'a zii. ⁷ Mazan aonaa pa'an ñaipan punyukunuupan na'iki puda'anan wuru'u kotu'u kida'oraz kuwai madiwautapa-ka'oraz karikaonan, aonaa Tominkaru di'iki'o mani. Mishi'oraiman putominapa powa'a zii pusha'apatin kizi pa'an Tominkaru aipan kawana'ati. ⁸ Mishi pidan ikoda kaimana'o aimakaan pa'ati, uikoda pama'ozaka-kinaa nii, padimatinan na'iki pama'ozakainpan ida'an. Mazan pidan ma'ozakada'o panyukunuu Tominkaru dau'ati, uikodan nii aimakaan powa'a'o zii manawun ukaimanan ipai wuru aia'a ba'oran aimakaan kidaz. Uruu ida'ana'o nii pa'an uikodan kaimana'o mashaapa-karu kai, na'iki diina'iti'i Tominkaru tuma. ⁹ Mishi'o wuru'u di'oraz parada-karu kida'a. Marii kizi umishidanuzu kaimanaiman. ¹⁰ Mishi kasha'apannaa na'iki dadara wakaudinan. Usha'apanum kau'an waaitapa na'iki wamishida tuukii, kaina'a'o nii na'apainim wamakon wamashaapa'anan pa'an Tominkaru tuma, wuru'u karikaonanu'oraz ukakupauzon. Uruu wuru'u ipai pidannao kazannaatin-kinaa ni'oraz, na'iki kazannaata'oraz ipai wuru'u mishidainauz Christ.

¹¹ Aizii pukowaada'a naa, na'iki putominapa-kida'a naa pidannao ipai wuru dau'a'a parada-karu na'iki kakinaorii kidaz. ¹² Mana'a

pukashadapa-kidina'ana'a pupa'inan idi zii. Mishi'oraiman, putukapa-kida kaimana'o pukaduz mishidainao ati, puparadan ida'an kaiman, na'iki putukapa-kida i'ati kaimana'o mashaapa-karu, na'iki putukapa-kida i'ati pukamarainapanun, na'iki putukapa-kida kapam wuru'u pumishidanuz, na'iki putukapa-kida i'ati na'apam putaapinan kaiman ipai oia'o ai. ¹³Atii ōkaawan na'iti, karikaonan puaitaapa saada-kariwaiz kida Tominkaru paradan ipai pidannao ati na'ii, ikasaba'uinpan kawana'ati. Na'iki pukowaada i'ati kaimanaiman na'apa'oram wuru'u parada-karu kida kianuz. Na'iki putominapa-kida kizi'i naa ipai wuru'u pidannaouz, i'sha'apatin kizi'i naa ipai parada-karu kawana'ati. ¹⁴Mana'a pumarina'ata'ana'a kaimana'o aimakaan tawuru'u Tominkaru taauzoniaz na'apa pukaudin-kinaa nii, prophetnao ida'ana'oraz ukowaada-kida-kao, tawuru dono'o choochi zowaunaanao toriinapa-kidauzon na'iki imuudauzon dono'oraz paka'u pu'ida'ati. ¹⁵Ukau'an putiwauintina'a naa na'iki pusha'apatina'a naa na'ii ipai wuru kawana'ati'i, kakinaorii kidaz saada-kariwaiz pu'ati. Marii kizi ipai pidannao tukapan pukaudin-kizi tuubarudinan. ¹⁶Puaitapin pa'i kaiman pumashaapa, pukuwaa na'iki putominapa-kidan kawana'ati pidannao. Pakawan pusha'apatin wuru kawana'ati'i pusha'apaapauzonii kidaz. Usha'apanum kau'an, pusha'apatinan an ipai ukawana'ati, pukazannaatinan nii, na'iki pukazannaatan nii wunaou'u abatainao kidaz pukuwaa.

Kakinaorii mishidainao dau'ana'o

5 ¹Mana'a pukashadakowaua'ana'a tunarunao-tinpa'ora'a naa pidan, putukapan an usha'apatan dikauda'o aimakaan. Mishi'oraiman puparada na'iki pukakinao uruu kaiman, na'iki kona'ia'o ida'an, na'apa puparadauzon kawan pudaru ati. Aizii pa'inainao daonaionao ati na'apa kapam puparada, kaimana'o ida'an, na'apa puparadauzon na'iki pukakinaowauzon kawan pu'inawuzunao.

²Aizii putukapan an zunnao, maskonnao-tinpainao kida'a naa sha'apatan dikauda'o aimakaan, puparada na'iki pukakinao idyaun kaiman kona'ia'o ida'an, na'apa puparadauzon kawan pudaro ati. Aizii pa'inainao zunnao sha'apaapan an dikauda'o aimakaan, na'apa'o nii kapam puparadan i'ati, kaimana'o, na'iki kona'ia'o ida'an. Na'apa puparadauzon, na'iki pukakinaowauzon kawan pudadakoonao kaimana'o ida'an, aonaa madoronaa-daun mani.

³Pukamunan-kida, na'iki kaiman putaapa zunnao wuru'u mawakainauzonaa idaiarunao, mashaapainauz pa'ida'a na'iki paba'oran manawun. ⁴Mazan aizii mawakaiba odaiaru kaudainauon an zii, na'iki okatakaannaouon an zii, marii inao kataapan oroo. Marii kizi inao tukapa-kida kiwiin pidannao ati, na'apam mishidainao taapan pairibannao. Na'apa'o ida'an kizi itukapa-kidan na'iki ikawadauntan powaa iti wuru'u idaronao na'iki iko'okoonnao sha'apatauzonii kidaz i'ati kotua'a naa. Usha'apanum kau'an tuukii Tominkaru konaukii-kidan patukapan na'apa kida'o aimakaan sha'apata-kao.

⁵Aizii zun mawakaiba odaiaru, mashaapaibazo pa'ida'a na'iki paba'oran manawun, aonaa kanom ba'oran kaina'a kaminka'uta'o nii oroo. Uruu idi odopian na'iki otaapan panyukunuu soo bauda'apa Tominkaru ati karikaonan. Ipai kamoo na'iki ipai maruta'o otoriinpan kawana'ati, opishaan u'ati pakaminka'uta-kao. ⁶Mazan aizii zun wuru'u mawakaibazo naa odaiaru

mashaapan an madoronaa-daun, mawaka'o kawanu'ora'a naa otukapa-kao padoronaa ii, okakupan pu'u padamata. ⁷Ukau'an pukowaada i'ati ipai wuru'u di'oraz kakinaorii kida'a. Aonaa kizi i'sha'apaapan oo itukapa-kidan dikauda kida'o pakaduz, aonaa kizi kapam ikadaktin-kida-kao.

⁸Mazan aizii na'ia'oram pidan mishida'o, aona'o utaapa'azon pairibanao, aitaniiiman umataapa'azookan an padaro oo pako'okoon manawun, uruu tanawatina'ora'a naa pamishidan ai wuru'u na'apa'oraz pidan. Uruu idi udawun iti'ora'a naa manawun uruu wunao aia'a pidannao mamishidakainauz.

⁹Mazan aizii zunnao, aona'oraz zii imaskonnaoun tuukii, wuru'u mawakainao kidaz naa idaiarunao, aonaa pa'i pa'an pusaada'ana'a i'uu. Soo wunao pa'an pusaada, ikodainaouznaa 60 wunu. Baukapa'oraz omazidauzon, ¹⁰na'iki kaimana'oraz okaduz aitapa-kao. Na'iki kaimana'oraz kapam odyaupaitan ipai paudainao. Na'iki konaukii-kidauzon na'iki karikaonanuo'oraz onaubauzon tawarainao kaawan padapu ati. Na'iki taapaibazo ipai mishidainao kaiman, na'iki chikauzoz ikidiba ikaawan an odapu ati. Na'iki kaminaka'utauzoz pidannao, dopitainao na'iki kasha'oratinainao. Na'iki wuru'u sha'apatauzoz soo kaiman kida'o pa'idiwaru aimakaan.

¹¹Mazan aizii zunnao, aona'oraz zii imaskonnaoun kida tuukii, wuru'u mawakainauznaa idaiarunao, aonaa turuu pa'an i'uu saada-kao zii. Panaadon kaina'a'o nii zii idi'itinpan daonaiora dau'u na'iki pamazidan dau'u. Na'apa'o ida'an itanawatinan Christ ai. ¹²Na'iki uruu ida'an itukapa-kidan na'apam imariidan karikaonan paparadan, pakiauzon kawana'ati u'ati kiwiin. ¹³Na'iki aona'a naa kanom i'sha'apata'azon, soo ichi'ikina'azon karikaonan, na'iki ikadaktinan ba'orainao dau'u. Na'iki itaitapa'azon ba'orainao sha'apaapanii dau'an, na'iki ikadakoinapa-kidan ipai aimakaan pidannao sha'apaapanii kida, wuru'u aona'oraz padamata turuu ikowaadapan. ¹⁴Ukau'an okian, marii pa'an imazidan wuru'u aona'oraz zii imaskonnaoun tuukii, aizii ikaudanin an uruu itaapan ni'i naa paudainao, na'iki itaapan ni'i naa padapu kaiman. Aizii imashaapan an na'apa, aona'o nii to'oratinainao wa'ati ikodan dikauda'o pakadaktin-kida-kinnaa nii waunao. ¹⁵Usha'apanum kau'an kaina'a'a naa ba'oran zunnao mawakainauznaa idaiarunao, tanawatinan na'iki ida'anan naa Satan. ¹⁶Mazan aizii na'ia'oram zun mishida'o, na'iki kaina'a'o oiribannao mawakainau'u naa idaiarunao, marii otaapan oo okaminka'utan idyaun. Aonaa kizi ba'oran mishidainao mizidinan idau'an. Marii kizi pa'an mishidainao taapan, na'iki kaminka'utan wuru'u mairibanu'oraz na'iki pa'ida'a'oraz manawun imashaapan.

¹⁷Aizii choochi zowaunaano, wuru'u kaudinainauz kaiman, pakazowautapan dau'u choochi. Marii kaiman zoobaba itaapa-kao, marii ikawinipinaata-kao powa'a zii, aitaniiiman wuru'u kaudinainauz manawun dadara, pakowaadapan dau'u Tominkaru paradan, na'iki dadara kapam ikaudinan itominapa-kidan pidannao Tominkaru paradan kawana'ati. ¹⁸Usha'apanum kau'an saada-kariwai Tominkaru paradan kian, "Mana'a udo'otauzo'ona'a tapi'iza dako, poroom aka dakazaapa-kida-kao an u'ati." Na'iki "Kanom kaudina'o marii ukawinipinaata-kao." ¹⁹Mana'a punyukunuupa'ana'a puabatan an pidan kowaadan choochi zowaunaa sha'apatan dikauda'o aimakaan. Soo mishi puabatan an zii na'apauda'um pidannao di'iki, dya'utam oo

idikinauda'u pidannao, tukapainao manawun, kakuwaapan an zii udau'u. ²⁰Uruu dauna'an turua'a naa pa'an puparadan oo pukakinaowan uruu, ipai mishidainao abatapan pu'u. Marii kizi kapam ba'orainao kichana'ikin pasha'apaapan ai na'apa kida'o oia'o.

²¹Tominkaru, na'iki Christ Jesus na'iki kaimana'o angelnao abatapan pu'u ōkia'azon pu'ati. Tuukii manawun ōaipan puizo'atin wuru'u di'oraz kakinao-rii kida'a. Aonaa kizi pukazannaatan pabi'i kida pidannao, wuru'u pumarai-napaniinaouz, ūsha'apatan an oia'o. Mazan marii kizi pukakinaowan ipai pidannao patumaaka na'iki sakitapa parada-karu kawana'ati.

²²Mana'a puzaamata'aka'ana'a kadiman manawun pidannao kazowautapa'o nii choochi. Na'iki aonaa pupatumaaka-dina'ana'a pidannao tuma ūsha'apaapan dono oia'o. Pumashaapa kaiman, aonaa pu'oiipa'ana'a.

²³Mana'a pa'i putuza'ana'a wunu pa'idiwaru, putuza masakauda'u kida wine putoba kaziwan idi. Usha'apanum kau'an mapuda manawun pukari-naapatinauzon.

²⁴Kaina'a pabi'i kida pidannao kaiman-daun i'ioian tukapa-kao, aonaa na'itim udiza-kao. Na'iki ipai pidan aitapan pataka'uta-karu nii ūdyaun. Mazan kaina'a ba'orainao i'ioian tukapa-kao nii oo uaidinan nii diina'iti zii'i ikootowapa-kida-kao dono. ²⁵Na'apa kapam pabi'i kida pidannao wuru'u sha'apatauzonao kidaz kaimana'o pa'idiwaru aimakaan. Kaiman-daun ikaimanan tukapa-kao, na'iki ba'orainao aonaa itukapa-kidan pakaimanan, mazan aonaa na'itim ūdizan wuru'u pakaimannuz.

6 ¹Mishidainao pidannao, torii-kariwainaoz poitoruinoo^c nii, marii kaiman imashaapan panaobanaanao tuma. Ūtaapa kizi ūdyaun umana-wunu'o nii, aonaa kizi ikashadaputan oo itaapan ūdyaun na'apam karikao-nan, aonaa kizi waTominkarun uu dakoapa-kao, na'iki aonaa kizi kapam kuwai wuru'u wakowaadapanii kidaz dakoapa-kao. ²Aizii wuru'u torii-kari-waiz poitorui, unaobanaitapan an mishida'o Christ, marii kaiman utaapan oo ukaudinan u'ati. Aonaa kizi udikintapan oo ukashadapan uruu, uaitapan idi mishida'o kapam wuru'u unaobanaaz, na'apa paugaru kawan. Mazan kaiman kizi ukaudinan u'ati powa'a zii. Usha'apanum kau'an ukaudinan na'iki usha'apatinan ida'an kaiman, tuukii ukaminka'utan mishida'oraz panaobanaa umarainpan idi wuru'u panaobanaaz.

Pidannao aipainao diri'i sha'apauzii

Ukau'an putominapa-kida na'iki pukowaadapa ipai wuru'u di'oraz kowaada-kariwai kidaz aimakaan pu'ati. ³Aizii na'ia'oram pidan pana'iti'o utominapa-kidan pidannao, na'iki aona'o umishidan wuru'u mishi'o parada-karu wanaobanaa Jesus Christ di'iki'oraz. Na'iki aona'o umishidan sakitapa'o mashaapa-karu, wuru'u Tominkaru aitanii kawana'ati'oraz. ⁴U'atadinpan udawunu'iti manawun wuru'u una'apanuz, aitapa'o nii manawun utaapinpan mazan aonaa kanom uaitapan. Soo uaipan pakashadaakapan, uaipan pato'orataakapan oo padakoopaakan na'apa'oram parada-karu dikin ii karikaonan. Uruu idi utoman kishauziaaka-karu, na'iki kashadaaka-karu, na'iki mariidin-karu iribanii dau'u, na'iki dikauda'o di'itinapa-karu iribanii

c 6:1 *torii-kariwai poitorui*: Putukapa kaarita tokon ii Parada-karu Masha'apannaada-kinoo di'ii.

sha'apatanii kida dau'u. ⁵Na'iki utoman kadakowaaka-karu pidannao tuma wuru'u aona'oraz kanom ïaitapan, na'iki aona'oraz imishidan. Ì'itiiman pidan kasha'apauzi-kinaa nii wuru'u mashaapa-karuz Tominkaru aipan kawana'ati.

⁶Mishi, kasha'apauz mani pidan, mashaapa'o Tominkaru aipan kawana'ati, soo uabaapan an taa-kariwaiz pa'ati. ⁷Aonaa kanom wakaawa-kidan wuru amazada baara ati'i. Na'iki aonaa kanom wana'akan wuru amazada baara iki'i. ⁸Ukau'an, wuru'u wawanyukunuu na'iki wakamichan waikodanii kidaz, turua'o wa'ati wuru'u. ⁹Mazan aizii pidannao, wuru'u tuukia'oraz ïaipan pakapuraatanun, mariaa-kidina'o nii ïdyaun pabi'inaaka oia'o ati, na'iki ïzaamata-kidinan wuru ati'i panyukunuu sha'apata'azoonii dikauda kida'oraz. Na'apa'o ida'ana'o nii ïwaotan dikauda'o di'iti na'iki pataka'utinkaru di'iti. ¹⁰Aizii wuru'u puraata marainapa-kaooz udawunu'iti manawun, buuda'o ipai pabi'inaaka kida'o oia'o, na'iki oia'o orodanaa manawun wuru'u. Kaina'a pabi'i kida pidannao tuukia'o manawun ïdi'itipan soo puraata dau'u karikaonan. Uruu idi pana'iti'i naa karikaonan ïnyukunuu, aona'a naa powa'a ïdi'itipan mishida-karu dau'u. Uruu idi tuukii manawun ïkasha'oratinan, ipai pabi'inaaka kida'o aimaakan sha'apan idi'i naa ï'ati.

Timothy ati'o kakinaorii

¹¹Aizii pugaru, mashaapa'o manawun Tominkaru aipan kawana'ati, mana'a putaapada'ana'a oii kida'oraz sha'apan pu'ati. Putiwautin pa'an kaiman kida'o dau'ati, wuru'u Tominkaru aipanii kidaz usha'apata-ka. Na'iki mishi kizi pumashaapan kaiman, ma'ozaka kizi putaapan pumishidan. Na'iki putiwautin tuukii putukapa-kida kizi mishi pusha'apatinan puparadan kawana'ati. Na'iki putukapa-kida pukamarainapanun tuukii. Na'iki putiwa kizi pudadaradan wuru'u kasha'apanna'o na'iki dadara kida'oraz aimaakan, sha'apa'o ni'oraz kida pu'ati. Na'iki kaiman kizi putaapan punyukunuu ipai pidannao ati.

¹²Ma'ozaka'a naa pa'i putaapa punyukunuu, putukapa-kida kizi mishi pugaru mishida'o manawun Christ. Puzaamata kizi oo puikoda kizi wuru'u karikaonanu'oraz kakupa-kizai. Uruu ida'ati'o wuru'u Tominkaru zaamata-nuz oo udapadanuz pugaru. Tawuru pukowaadauzon dono'oraz ipai pidannao abatapan pu'u na'apam pumishidan Christ tuukii, na'iki puzaamatan uruu punyukunuu naobanaa nii.

¹³Aizii òkia'azon pu'ati, Tominkaru taa'oraz kakupa-kinai ipai pidannao ati na'iki ipai aimaakannao ati, uruu abatapan pu'u òkia'azon pu'ati. Na'iki Christ Jesus ma'ozaka'oraz ukakuwaapan padau'u, ukadishita-kida-ka. dono'oraz Pontius Pilate kanaapu ii. Uruu abatapan pu'u kapam òkia'azon pu'ati aizii. ¹⁴Òaiapa ipai putaapan na'iki puizo'atin wuru'u parada-karu taa-kariwai kidaz pu'ati. Mishi kizi pusha'apatinan na'iki pumashaapan kaiman manawun ukawana'ati. Aonaa kizi dikauda'o abata-ka. padau'u atii wanao-banaa Jesus Christ kaawan.

¹⁵Aizii ukaawan nii kaina'iki Paainaa kawana'ati, Tominkaru aitanii kamon kawana'ati'o nii wuru'u ukaawanuz. Tominkaru wuru'u konaukii-kida-kariwaiz, na'iki uruu bauda'apa umanawun na'iki kazowautapa'o ipai amazada na'iki ipai pidannao. Uruu tuubaruo King ipai ba'oran kingnao ai, na'iki tuubaruo Naobanai ipai ba'oran naobanainao ai. ¹⁶Uruu bauda'apa aonaa umawakauzon, umashaapan kanada'o-karu ii manawun, aonaa turuu

pidan kaawan na'iti. Aonaa kanom tukapauzon zii uruu, na'iki aonaa kanom ka'iitan patukapan uruu. Marii soo uruu bauda'apa umanawunu'o nii wataapan. Na'iki waaitapa kizi soo uruu bauda'apa ma'ozaka'o nii karikaonan. Amen.

¹⁷Pukakinao tuukii wuru'u kasha'apauzi-tinpainao kidaz manawun imashaapan kai. Aonaa kizi iatadinpan pakasha'apauzi-tinpan ida'an. Aonaa kizi itaapan panyukunuu soo pakapuraatanun dau'ati. Mazan marii pa'an itaapan panyukunuu tuukii Tominkaru dau'ati, taa'oraz pa'an ipai aimakaan kaiman kida'o wa'ati, wakonaukii-kinaa nii. ¹⁸Pukakinao idyaun tuukii, marii kizi pa'an isha'apatan kaiman kida'o aimakaan ba'orainao ati. Na'iki karikaonan kizi isha'apaapan kaiman kida'o aimakaan na'iki minziiwa kizi itaan aimakaan ba'orainao ati. Na'iki marii kizi minziiwa ika'idiwaapan ba'orainao ati. ¹⁹Aizii imashaapan an na'apa, ikasaba'ukan nii pa'ati umanawun na'iki kaiman kida'o aimakaan, pasaabaa-kinaa nii pamashaapa kizi ni'i naa diina'iti'i aokazi ii. Udauna'an izaamatan nii kakupa-kinai, wuru'u mishi'oraz manawun kakupa-karu.

²⁰Timothy, putaapa kaiman wuru'u kakinaorii, taa-kariwai kidaz pu'ati. Na'iki mana'a puturukadina'ana'a kadakoinapa-karu an madiwautapaka sodi kida'o aimakaan dau'u karikaonan. Wuru'u pabi'i kida pidannao dakotaniaz kaikin "aitapa-kinai nii manawun." ²¹Usha'apanum kau'an kaina'a'a naa pabi'i kida pidannao, tuukii imishidan na'iki ida'anan wuru'u dakota-kariwaiz kaikin "aitapa-kinai nii manawun." Aizii imishidan idi na'iki ida'anan idi na'apa kida'o, tuukii ipozawatan wuru'aia'a mishi'oraz padamata pamishidauzon.

Marii Tominkaru kamunanun ipai unao ati.

Itamautan Paul Kaaritan

Timothy Ati'o

Di'oraz kaarita daua'o

Paul saadan koshan kaarita Timothy ati. Usaadan wuru'u di'oraz kaarita'a, Rome iki'o, utaapa-kao dono'o taraa-kizai ii. Na'apain uaitapa aona'o ni'i naa powa'a pakodita-kida-kao taraa-kizai iki. Uaitapa na'ia'o ni'i naa pazowii-kao. Uruu idi tuukii uaipan pakaminka'utan na'iki pama'ozakadan Timothy nyukunuu. Usha'apanum kau'an, Paul mawakan dauna'an Timothy'o ni'i naa kaudin uwadaun nii, na'akapa'o ni'i naa Kaimana'o Kuwai ipai wiizai kawana'ati. Uruu idi'o wuru'u tuukii Paul aipan pakakinaowan Timothy powa'a zii.

Aizii pakaaritan ida'a, Paul kowaadan naa u'ati na'apam nii choochi kazowautapa-kao. Na'iki ukian u'ati, mana'a pukashaapa'ana'a mariidamiki-nao tominapa-kidan pidannao, pana'iti'oraz karikaonan ikuwaa kida. Na'iki ukian u'ati, mishi pa'i kaiman pumashaapa, puizo'ati ipai wuru'u mishi'oraz tominapa-kinai, wuru'u kakinaorii taa-kariwai kidaz waunao ati, mishidainaouz Jesus Christ.

Kaarita buutinnan kida

Kaarita sakadin-kizi 1:1-2

Timothy ma'ozakada-kao 1:3–2:13

Timothy kowaadapan mishi'o kuwai 2:14–4:5

Paul saadan padaua'o 4:6-18

Kaarita katokonota-kao 4:19-22

1 ¹Di'oraz kaarita ōgaru Paul di'iki'o, Christ Jesus zaamataniaz apostle nii Tominkaru aipan kawana'ati. Uzaamatan ōgaru kowaadapa'o nii, tawuru'u Tominkaru kowaadauzoniaz pataa'azon karikaonanuo kakupakaru, wuru'u Christ Jesus ida'ana'oraz.

²Ōsaadan di'oraz kaarita'a, pugaru Timothy ati'o, ōmarainpaniaz, na'iki ōdaniitapaniaz. Marii Tominkaru waDaruz, na'iki Christ Jesus wanaobanaa kamunanun pu'ati, na'iki ukamunan-kida kizi pugaru, na'iki utaa kizi punyukunuu kaiman-kinaa nii.

Paul ma'ozakada'azon daua'o Timothy nyukunuu

³“Kaiman manawun pugaru,” ōkian Tominkaru ati pugaru dau'an. Uruu ati'o wuru'u ōkaudinanz, ōnyukunuu kaimana'o di'iki. Na'apa'o kapam kotua'a naa ōdokozu-daunnao nyukunuu ikaudinauzon u'ati. Karikaonan da'i

önyukunuitapan pugaru ōtoriinpan kawana'ati Tominkaru ati, ipai kamoo na'iki ipai maruta'o. ⁴Pakawan kapam ōnyukunuitapan tawuru'u puzaa-dauzonuz ōdawu'ati. Tuukii ōtukapa'azon pugaru, ōnyukunuu kona ukii-kinaa nii. ⁵Karikaonan ōnyukunuitapan na'apam putukapa-kidan mishi'o mishidakar. Mishi puko'okoon Lois tuukii manawun omishidauzon, pudaro Eunice na'apa kapam tuukii omishidan. Na'iki ōaitapa na'apa'o kapam wuru'u pumishidanuz inao mishidan kawan. ⁶Uruu idi ōkia'azon pu'ati, aizii ma'ozakaimana'a naa pa'i pukaiwaa tawuru'u kaimana'o aimakaan Tominkaru taauzoniaz pukaudin-kinaa nii, ōmuudauzon dono'oraz ōka'u pu'ida'ati. ⁷Mishi Tominkaru taan Kaimana'o Doronaa wa'ati, aonaa wakichana'iki-kinaa ni'o mani. Mazan ma'ozakada'o nii pa'an waunao, ma'ozaka kizi washa'apatan wakaudin-kizi Tominkaru ati. Na'iki wamarainapa-kinaa ni'o ipai pidannao, na'iki watuuda-kinaa nii wanyukunuu washa'apata'azon ai oia'o.

⁸Ukau'an mana'a putaria'ana'a pukakuwaapan wanaobanaa Christ dau'an. Na'iki mana'a kapam pukiba'azoo-kida'ana'a oo putaria'ana'a pukowaadan wuru'u ōgaru, pumin-kaudin taratapa-kaoaz taraa-kizai ida'a, Christ dikiin ii. Mazan marii kapam pupataka'uta-kao ōgaru kawan, pukowaadapan dikiin ii karikaonan Kaimana'o Kuwai Jesus dau'u. Tominkaru taan nii punyukunuu ma'ozaka-kinaa nii ⁹Uruu Tominkaru wuru'u kazannaata'oraz waunao wapataka'uta-kao ai wa'orian dikiin ii. Na'iki uruu wuru'u dapada'oraz waunao pa'ida'ati, papidanannao nii. Mazan aonaa washa'apatan dikiin ia'o mani kaimana'o aimakaan wuru'u ukazannaatanuz na'iki udapadanuz waunao pa'ida'ati. Soo paaipan ati'o karikaonan, wuru'u ukaimananuz manawun waunao ati. Mishi kotu'u, amazada sakadinan ua'ii, udakotan wuru'u pakaimannuz wa'ati, padyuudan ida'an Christ Jesus. ¹⁰Aizii di'i, watukapa'a naa umishiinan, Christ Jesus wakazannaatapiki kaawan ida'an wuru amazada baara ati'i. Ukaawan umainaabata'anan naa wuru'u wakichana'iki-tinanuz mawaka-karu ai. Aizii wuru'u Kaimana'o Kuwai, Christ daua'oraz, uruu ida'an waaitapan karikaonanuo nii pa'an wamashaapan utuma. Wakananaata-kao nii pa'ina'o idi'i naa diina'iti'i, na'iki aona'o ni'i naa powa'a wamawakauzon.

¹¹Aizii Tominkaru zaamatan ōgaru, padyuudan ni'o, na'akapa'o nii wuru'u Kaimana'oraz Kuwai ipai amazada kawana'ati. Na'iki kowaadapa'o ni'i naa kaimana'o kuwai Christ Jesus dau'u. Na'iki ōtominapa-kida kizi pidannao uaipan kawana'ati. ¹²Uruu idi ōkaudin ōdyuuda-kao kawana'ati, mazan uruu dikiin ii ōpataka'uta-kao atii di'i ōtaratapa-kao. Mazan aonaa ōkiba'azoo-kidan wuru'u ōtaratapa-kaoaz da'a'a. Usha'apanum kau'an ōaitapa kaimanaiman kanom wuru'u ōmishidapaniaz, na'iki ōaitapa, mishi'o nii kaiman utaapan ipai wuru'u taa-kariwai kidaz aimakaan ō'ati.^a Utaapan niiz kaiman, atii diina'iti'i pidannao tiwaa-kidapa-kao dono'o naa. ¹³Aizii tawuru'u mishi'o kuwai, ōkowaadapauzoniaz pu'ati, putominapa-kinaa nii. Mana'a pumarina'ata'ana'a kidaz, ma'ozaka putaapa punyukunuu udau'ati, putominpa'a naa u'idi'iki. Na'iki pakawan putaapa wuru'u pumishidanuz, na'iki wuru'u pukamarainapanuz puzaamatinan idi'i naa Christ Jesus di'iti.

a 1:12 *wuru'u taa-kariwai kidaz aimakaan ō'ati oo "wuru'u ōtaanii oo ōsha'apatanii kidaz aimakaan u'ati."*

¹⁴Kaiman pukazannaatapa wuru'u kaimana'o kuwai taa-kariwai kidaz pu'ati, upana'ada-kao ai. Ma'ozaka pukazannaatapaz, Kaimana'o Doronaa kamin-ka'utan ida'an pugaru. Uruu mashaapa'oraz wanyukunuu ii.

¹⁵Puaitapa na'apam mishidainao pidannao, wuru'u Asia iainao kidaz wa'akan ôgaru ôba'oran, atii Phygelus na'iki Hermogenes na'apa kapam iwa'akan ôgaru. ¹⁶Ôtoriinpan marii kizi wanaobanaa kamunanun ipai Onesiphorus iribannao ati, wuru'u udapu iainao kidaz. Usha'apanum kau'an, uruu da'i wa'atiizo, ukaminka'utan ôgaru, aata mishi ôkonaukia'akan. Aonaa ukiba'azoo-kidan ôgaru, ôtaratapa-kao pu'u. ¹⁷Aizii ukaawan dono da'ati'i Rome ati, tuukii udorotinan ôdau'u, atii uikodan ôgaru. ¹⁸Marii wanaobanaa kamunanun tuukii uruu ati diina'iti'i, pidannao tiwaa-kao dono'o naa. Puaitapa na'apam tawuru'u ukaminka'utauzonuz kapam ôgaru tuukii Ephesus ii.

Pidan kaimana'o usoldyaa-tinpan Christ Jesus ati

2 ¹Aizii pugaru ôdani, ma'ozaka pukaudin na'iki ma'ozaka putaapa punyukunuu wuru ida'ana'a Christ Jesus taaniaz puma'ozaka-kinaa nii, pakamunanun idi'oraz manawun utaan pu'ati. ²Aizii tawuru'u puabatanii kidaz ôkowaadan iriba pidannao abatapan pu'u, pukowaada'a naaz pidannao ati dyaustainao kidaz inyukunuu Tominkaru paradan dau'ati. Marii kizi itominpan kaiman, na'iki inao kizi zaamata-kao, tominapa-kida'o ni'i naa kapam ba'orainao pidannao, ipai wuru dau'a'a paabatanii kidaz parada-karu. ³Marii pubaiaapa pusha'apata-kao ôgaru kawan, Christ Jesus dikin ii. Na'apa kizi pugaru kaimana'o soldyaa kawan. Kaimana'o soldyaa makon nii minziwa, ubaiaapa'anan kasha'ora'o mizaataaka-kizai iti. ⁴Aizii soldyaa kaudin-kizi taa-kao an, usha'apatan nii kaiman wuru'u unaobanaa taaniaz ukauudin-kizi nii. Usha'apanum kau'an kaiman uaipan panaobanaa nyukunuu. Aonaa turuu uturukadinan ba'oran kaduz kaudin-kizai dau'ati, wuru'u pana'a'oraz soldyaa kaudin-kizi kida ai. ⁵Aizii dimaba'o pidan, uaipan an pazaamatan wuru'u konaunama'o aimaakan taa'azoo-kariwaiz, mazan aonaan an udiman kakinaorii kawana'ati, aona'o nii turuu uzaamatan wuru'u taa'azoo-kariwaiz dimaba'o pidan ati. ⁶Aizii pidan wuru'u kaudina'oraz dadara pazakapun ii. Na'iki upaoriba aka dyuuan dono'o naa, uru'o nii kiwiin ka'idiwain wuru di'iki'i papaoriba aka kidaz. ⁷Pudi'itapa kaimanaiman wuru'u aimaakan ôkowaadanii kidaz pu'ati. Wanaobanaa kaminka'utan nii pudi'itinpan, na'iki utaan nii puaitapa-kinaa nii.

⁸Karikaonan punyukunuitapa na'apam Jesus Christ, David takaan-daunuz, kadishita-kida-kao pabaaranaa iki. Uruu wuru'u ôkuwaa ni'oraz, ôkowaadapan Kaimana'o Kuwai udau'u. ⁹Aizii ôkowaadapan idi wuru'u Kaimana'o-oraz Kuwai, ôpataka'uta-kao tuukii udikin ii. Atii ôtaapa-kao taraa-kizai ida'a watuudinapa, na'apa pidan sha'apata'o kawan dikauda'o manawun aimaakan. Mazan Tominkaru Paradan aonaa turuu uwatuda-kao. ¹⁰Aizii wuru'u ôbaiatinanuz kaikapa'a Tominkaru pidanannao dikin ia'o uzaamataninno kidaz. Ôkowaadapan i'ati kaimana'o kuwai, ôaipan idi ikazannaata-kao pamishidan ida'an Christ Jesus. Na'iki ôaipan idi imashaapan karikaonan Tominkaru tuma umashaapa-kizi ii, wuru di'ia'a konaunama'o na'iki kana-da'oraz manawun. ¹¹Aizii di'oraz parada-karu ida'a, mishi'o kiauzo-karu:

Aizii wamarina'atan an wa'oian kaiman-daun,
na'iki wataapinan an mawaka'o kawan Jesus tuma, wa'oian dikin ii,
mishi'o nii pa'an wakakupan karikaonan utuma.

- ¹² Aizii wabaiatan an wuru'u pidannao pataka'utanuz waunao.
Mazan diina'iti'i wakazowautapan nii utuma, unaobanai-tinapa kizi ii.
Aizii wakian an, "aonaa mishi'o mani uruu" oo "aonaa wamishidan
uruu,"
na'apa'o nii kapam una'apan wadau'an, "aonaa õaitapan ñnao,"
ukian nii Tominkaru ati.

- ¹³ Aizii wamasha'apatinkan an waparadan kawana'ati.
Mazan uruu pakawanu'o nii pa'an usha'apatinan paparadan
kawana'ati.
Usha'apanum kau'an aonaa na'apainim umamishiauzokan
paparadan.

Mishi'o kaudin-karu kaiman Tominkaru ati

¹⁴ Karikaonan pa'i punyukunuu-kida ipai wuru'u parada-karu kidaz, wunao
ati'i tominapa-kida'o ni'oraz pidannao. Ma'ozaka pukakinao ñdyaun Tomin-
karu abatapan pu'u. Aonaa kizi ñkashadaakapan sha'apa'oram parada-karu
sodi kida dikin ii karikaonan. Aonaa kanom kaimana'o ikoda-kao kasha-
daaka-karu an na'apa kida'o parada-karu dau'an. Soo upozawaabi'ii-kidan
naa karikaonan ipai pidannao, wuru'u abatapainao kidaz kadakotin-karu
na'apa.

¹⁵ Ma'ozaka putiwain, putukapa-kida kizi Tominkaru ati mishi kaiman
na'iki sakitapa pusha'apatan pukaudin-kizi u'ati. Aonaa kizi puba'azootin-
kida-kao pukaudin-kizi dau'an. Mazan mishi kizi pa'an putominapa-kidan
pidannao kaiman na'iki sakitapa, wuru dau'a'a, mishi'oraz kuwai, Tominkaru
di'iki'oraz.

¹⁶ Mana'a pa'i puturukadina'ana'a kadakoinapa-karu an dikauda sodi kida'o
parada-karu dau'u, wuru'u madiwaitapa-ka'oraz karikaonan. Usha'apanum
kau'an pidannao wuru'u kadakoinpainao kidaz na'apa'o dau'an, ñna'apain-
pan nii wuru'u atii ñtanawatinan powa'a zii Tominkaru ai na'apa kida'o dikin
ii karikaonan. ¹⁷ Aizii wuru'u ñtominapa-kidanuz pidannao na'apa, una'i-
tin utubarudinan wuru'u, atii iriba'o nii upataka'uan pidannao. Na'apa'o
nii u'udarudinan bishoi kawan, wuru'u bishoi unikan nii pidan mada atii
u'udarudinan.

Kaina'a dya'utam daonaoranao wunao bii a'a, na'apainau'u naa. Hyme-
naeus na'iki Philetus kia'o ñ'u. ¹⁸ Na'iki ñnao aona'a naa powa'a ñmishidan
wuru'u mishi'oraz tominapa-kinai, Tominkaru di'iki'oraz. Uruu idi ñmarii-
dapan naa pidannao, ñkowaadapan naa ñ'ati, kadishita-kida'aka-kaoa'a naa
mishidainao pamawaka-kizi iki. ñkowaadapan idi na'apa kida'o, iriba ñpoza-
waabi'ita-kidan pidannao nyukunuu. Uruu idi aona'a naa ñaitapan na'ia'o-
ram naa pamishida. ¹⁹ Mazan kaina'a mishi'o parada-karu Tominkaru di'iki'o.
Aona'o nii na'apainim pidan pana'adan wuru'u uparadan kidaz. Kaikapa'a
wuru'u uparadan kiauzonuz: "Naobanai aitapanii na'ia'oram pidannao
zaamatinainao pa'ida'ati." Na'iki ba'oran uparadan kian, "Ipai pidannao
wuru'u kowaadainauz pazaamatan Christ panaobanaa nii, marina'a naa ipai

itanawatinan, na'iki imuudan wuru'u oii kida'oraz aimaakan inaudapauzonii kidaz pasha'apaapauzon."

²⁰Kaina'a umanawun kida'o kabaunnao, unazo ii kaina'a toma-kariwai pabi'inaaka kida'o boonnao, kooponao, na'iki parapinao. Pabi'i kida itoma-kao gold idi na'iki silver idi. Ba'orainao kida toma-kao kubai idi na'iki atamun idi. Aizii wuru'u toma-kariwainao kidaz, pabi'i kida ukaiwaa-kao, umanawunu'o aimaakan sha'apaapa-kao dono'o nii. Ba'orainao kaiwaa-kao nii na'apam karikaonan. ²¹Aizii pidan, na'apa kapam. Na'ia'oram pidan saabaan an panyukunuu ipai oia'o ai, Tominkaru kaiwaan niiz umanawunu'o sha'apainapa-karu dono kida, usha'apanum kau'an utainan idi panaobanaa ati. Na'iki Tominkaru kaiwaan nii uruu sha'apata'o nii kaimana'o na'iki umanawun kida'o pa'idiwaru aimaakan pa'ati.

²²Aizii ipai aimaakan wuru'u punaudapauzonii kidaz pusha'apaapan pupa'inan dono, marina'a naa. Mana'a naa putaaina'ana'a, na'apa kida'o aimaakan ati. Mishi'oraiman puma'ozakada'a naa punyukunuu, mishi kizi pumashaapan kaiman, na'iki mishi kizi ma'ozaka putaapan pumishidan, na'iki mishi kizi pukamarainapanun, kaiman kizi kapam putaapan punyukunuu pidannao tuma, wunaou'u kaimana'oraz pa'an itaapan panyukunuu. Panyukunuu kaimana'o di'iki'oraz pa'an itoriinpaizon Naobanai Jesus ati. ²³Mazan na'apainim kashadaaka-karu an, parada-karu oo kanom sodi kida dau'an, wuru'u mazanu'o oo madiwautapaka kida'oraz karikaonan, mana'a punyukunupa'ana'a na'apa kida'o sha'apaapa-kao, munapo pumashaapa na'apa kida'o ai. Usha'apanum kau'an puaitapa kaimanaiman wuru'u na'apa kida'oraz aimaakan, toma'o karikaonan to'orataaka-karu oo zunaapaakakaru.

²⁴Aizii pidan, wuru'u Naobanai Jesus poitoruitapaniaz, aona'a naa turuu uzunaapaakan, mazan marii pa'an ukaimanan ipai pidannao ati. Na'iki marii kizi utominapa-kidan pidannao kaimanaiman, na'iki aonaa kizi ukashadinan. ²⁵Na'iki uru'o nii kakinaota pidannao, wuru'u dikintapainao, na'iki kashadainao kidaz ukuwaa, ukakinaowan nii idyaun kaiman, kona'ia'o ida'an. Panaadon bauta'apa kamoo Tominkaru aipan ati, ipana'adinan nii zii wuru aia'a pamamishidakanuz, na'iki wuru aia'a padi'itinpanuz pana'iti kida. Uruu dono'o nii zii itaitapan na'iki imishidan wuru'u mishi'oraz kuwai, Tomin-karu di'iki kida'oraz. ²⁶Na'iki uruu dono'o nii zii itaitapan udikaudan wuru'u pasha'apaapauzonii kidaz aimaakan, Uruu idi ikazatinan ni'i naa Satan mariidapan ai paugaru. Uzaamatapauzonii idyaun kaimanaiman. Na'iki ipai iizo'atiizon wuru'u Satan aipauzonii kidaz usha'apata-kao pa'ati.

Amazada ikoda'anan di'iti'o patokon

3 ¹Aizii puaitapa kizi'i naa pa'i, diina'iti'i amazada ikoda'anan di'iti'i naa patokon, dadara'o ni'i naa na'iki kasha'apanna'o ni'i naa, kaimanainao pidannao ikodan mashaapa-karu, oiainao pidannao bii an. ²Tuukia'o ni'i naa pidannao marainpan pananaa, iaipan nii ipai aimaakan soo pa'ati karikaonan. Tuukia'o nii pidannao marainpan puraata, iaipan nii puraata soo pa'ati karikaonan. Tuukia'o nii pidannao atadinpa'azon, pasha'apatanii aimaakan kida dau'an. Na'iki tuukia'o nii pidannao taapina'azon umanawunu'o nii ipai ba'orainao ai. Na'iki pidannao dakomikitinan nii, dikauda kida'o ida'an. Na'iki tuukia'o

ni'i naa pidannao dikintapan padaronao oo padarunao. Na'iki aona'o ni'i naa pidannao konaukii-kidan aimakaan taa-ka'o pa'ati. Na'iki aona'o nii idi'itinpa'azon Tominkaru dau'u, na'iki aona'o nii ikarodapan paparadan udau'an.

³ Aona'o ni'i naa pidannao marainpaaka'azon. Aona'o nii imanyukunuu-ta'azon pidan sha'apatan an dikauda'o pa'ati, na'iki aona'o nii iparadan kaimana'o ida'an u'ati. Tuukia'o nii ikadakotin-kida'azon oo itoma'azon dikauda kida'o parada-karu pairibannao oo ba'oran pidannao dau'u. Aona'o ni'i naa pidannao ka'iitan padadaradan panyukunuu pasha'apatan ai dikauda kida'o aimakaan. Aona'o ni'i naa pidannao kakarodapanun, isha'apataakan nii dikauda kida'o ida'an. Na'iki aona'o ni'i naa idyautan oo inyukunuu-atin kaimana'o aimakaan kida sha'apata-ka'o dau'an. ⁴ Na'iki tuukia'o nii ikaaka-paamikipa'azon, ikaakapaan nii pairibannao. Na'iki aona'o nii idi'itinpan kiwiin pasha'apatan ua'ii aimakaan, mazan isha'apatinan nii maaitapinaka-daun. Tuukia'o nii itadapan ipai pasha'apaapanii kida aimakaan, uruu kida ida'ana'o nii umanawun itaapinpan. Tuukia'o nii imarainpan pasha'apaapanii aimakaan kida pamarainpan ai manawun Tominkaru.

⁵ Pidannao dakotinpan nii mishidainao nii Christ, isha'apatan nii kaikin aimakaan kida'a, iaipan idi karikaonan patukapa-ka'o mishidainao kawan. Mazan panyukunuu ii, aonaa iaipan Tominkaru kazowautapan pamashaa-pan, aonaa isha'apatina'azon uaipan kawana'ati. Mana'a pubaokopatinpau-zo'ona'a, oo punyukunuu-pauzo'ona'a na'apainao pidannao. ⁶ Kaina'a pabi'i kida na'apainao pidannao, inao imorotan nii oo imakon nii pidannao dapu kawana'ati kida, iaipan idi pana'apatan pidannao nyukunuu pakuwaa dau'ati. Uruu idi tuukii ina'apatan pabi'i kida zunnao nyukunuu, maaitapinaka-daunu'oraz imashaapan. Kasha'ora padamata inyukunuu pasha'apaapanii dau'an, mazan aonaa iaitakan na'apam padadaradan panyukunuu pasha'apaapan ai oia'o, wuru'u tuukia'oraz inaudapan pasha'apaapan. ⁷ Na'apainao zunnao tuukii iabata'azon na'iki tuukii iaipan paaitapan sha'apa'oram kuwai oo aimakaan kowaada-ka'o patominapa-kinaa nii. Mazan aonaa na'apainim iikodan oo iaitakan wuru'u mishi'oraz kuwai, Tominkaru di'iki'oraz.

⁸ Kotua'a naa, tuukii Jannes na'iki Jambres tiwaan pawazootan Moses. Aizii kai na'apa manawun wunaou'u di'oraz pidannaou'u, tominapa-kidainaouz pidannao pana'iti. Tuukii iaipan padikintan na'iki pawazootan wuru'u mishi'oraz manawun kuwai, Tominkaru di'iki'oraz. Pidannao na'apainao, aona'ora'a naa iaitakan padi'itinpan kaimana'o aimakaan dau'u, soo itaapan panyukunuu oia'o dau'ati. Na'iki idi'itinpan oo inyukunuu pana'iti'i naa karikaonan. Uruu idi aonaa na'apainim nii imishidan wuru'u mishi'oraz kuwai. ⁹ Mazan aonaa karikaonanu'o nii mani wuru'u ina'apainapanuz, kainaabaina'o nii zii wuru'u imariidapanuz pidannao. Ipai'o nii zii pidannao tukapan, na'iki iaitakan nii mazan'u'o karikaonan wuru'u ikuwaa kidaz, soo imariidapan karikaonan pidannao. Na'apa kotua'a naa ipai pidannao tukapan, wuru'u Jannes na'iki Jambres sha'apatauzonii kidaz aimakaan, aonaa mishi'o mani, mazan mazan'u'o karikaonan.

Ubaukapan naa Paul kakinaowan Timothy

¹⁰ Mazan pugaru puaitapa pa'an ipai wuru'u otominapatin-kida-kinaaz pidannao. Na'iki puaitapa ipai omashaapauzon kaduz, na'iki puaitapa kanom

tuukia'o ōsha'apata'azon, na'iki puaitapa na'apam ōmishidapan tuukii, na'iki puaitapa da'i ma'ozaka ōtaapan ōnyukunuu, ōbaiatan pu'u kotua'iki kasha'ora'o. Puaitapa kapam na'apam ōkamarainapanun tuukii. Na'iki ipai puaitapan na'apam ōbaiatan dadara kida'o aimaakan ōkaudin-kizi dau'ati, mazan aonaa ōkashadinan, upu'u ōsha'apatan ōkaudin-kizi. ¹¹ Na'iki puaitapa ipai na'apam da'i ōantamikitauzo-ka'o tuukii manawun. Na'iki puaitapa kapam ipai na'apam ōbaiatan kasha'ora'o tuukii. Na'iki puaitapa kanom kida sha'apa'o ō'ati, Antioch ii, na'iki Iconium ii, na'iki Lystra ii. Mishi na'ii tuukii ōantamikita-ka'o kaziwa'o ida'an, mazan waNaobanaa kazannaata ōgaru ipai ōbaiatanii kida ai. ¹² Mazan mishi, ipai pidannao mashaapainao Tominkaru aipan kawana'ati, wuru'u zaamatainao kidaz Christ Jesus panaobanaa nii, ipai inao ībaiaapan nii papataka'uta-ka'o. ¹³ Aizii wuru'u oiainaouz pidannao, īdikauda'adinan ni'i naa manawun udawunu'iti, na'iki powa'a'o nii zii īmariidapan pidannao, mazan na'apa'o nii kapam ba'oran pidannao mariidan īdyaun.

¹⁴ Mazan aizii pugaru, pakawan ōaipan putaapan oo puda'anan wuru'u putominapa-kida-kinao kidaz, pumishidaniaz pa'an tuukii. Usha'apanum kau'an puaitapaniinao pa'an pidannao na'iki puaitapaniinao īkaduz wuru'u tominapa-kidainaouz pugaru. ¹⁵ Na'iki puaitapanii pukoraidaonaan di'iki ipai wuru'u saada-kariwai kidaz Tominkaru paradan. Tominkaru paradan ida'ana'o wuru'u puikodanuz aitapa-kinai. Uruu ida'ana'o wuru'u pidan tominapanuz pamishidan dau'u Christ Jesus, pakazannaatin-kinaa nii. ¹⁶ Ipai wuru'u saadinpa'o Tominkaru paradan kidaz, Tominkaru di'iki'o pa'idiwaru wuru'u. Uruu kaimana'o ukaiwaa-ka'o pidan tominapa-kinaa nii mishi'o kuwai dau'u, na'iki kakinaowa'o nii pidan, upozawatan an mishi'o kuwai ai. Na'iki tukapa-kida'o nii sakitapa'o mashaapa-karu, na'iki tominapa-kida'o nii pidan kaimana'o mashaapa-karu dau'u Tominkaru ati. ¹⁷ Uruu ida'an kizi pidan kaudina'o Tominkaru ati ikodan paaitapa-kinaa nii. Uruu ida'an kizi kaiman usha'apatan pakaudin-kizi, na'iki usha'apata kizi ipai kaiman kida'o pa'idiwaru aimaakan Tominkaru ati, uruu kida ida'an.

4 ¹ Aizii ōparada'azon pu'ati ma'ozaka'o ida'an, Tominkaru abatapan pu'u, na'iki Christ Jesus abatapan pu'u, uruu tiwaa-kidapa'o ni'oraz na'iki pataka'uta'o ni'oraz ipai pidannao pa'oian dikin ii, ipai wuru'u kaku-painaouz na'iki mawakainaouz. Uwa'atin idi kaina'iki unaobanai-tina'anan ipai pidannao ati. ² Uruu idi tuukii manawun ōkian pu'ati, pukowaada'a naa wuru'u kaimana'oraz kuwai, Tominkaru di'iki kida'oraz. Pukowaada'a naaz ipai sha'ap'oram pidannao ati, abata'azoinao ati oo maabata'azoo-kainao ati, upu'u pukowaadaz. Pukakinao īdyaun īsha'apaapan ai oii kida'o aimaakan. Na'iki puto'orau īdyaun īsookada kizi pasha'apaapan oii kida'o aimaakan. Na'iki puma'ozakada īnyukunuu putominapa-kida īdyaun kaimanaiman, kona'ia'o ida'an. ³ Kaina'a'o nii diina'iti'i, uruu aona'o ni'i naa manawun pidannao abata'azon wuru'u kaimana'oraz na'iki mishi'oraz kuwai, wuru'u wakowaadapaniaz. Mazan paaipan kawana'ati'o nii, īzaamatan nii pidannao, tominapa-kidainao nii paugaru, wuru kida dau'a'a tuukia'oraz manawun īabata'azon. ⁴ Mazan aizii wuru'u mishi'oraz manawun kuwai, aona'o ni'i naa īabata'azon. Soo īturukadinan ni'i naa pa'an paabata'azon dau'ati kotuainao kida kuwai, wuru'u pidannao tomanii kidaz karikaonan. ⁵ Mazan pugaru,

puaitapin pa'i pa'an na'apam putaapinan, puzaudin na'iki ma'ozaka putaapa punyukunuu pusha'apatan ai na'apa kida'o aimakaan. Mana'a pukashadina'ana'a wuru aia'a pubaiatanuz dadara'o mashaapa-karu, oo pubaiatan to'orakaru pukowaadapan dikin ii Kaimana'o Kuwai. Marii karikaonan pukakuwaapatin. Pusha'apata ipai pukaudin-kizi kaiman na'iki sakitapa, Tominkaru aipan kawana'ati.

⁶Mazan aizii ôgaru, maonapata'a naa pa'an ôzowii-kao kamoona kaawan. Uruu dono'o ni'i naa ôtaainan Tominkaru ati. Ukau'an aizii ômakon ni'i naa wuru amazada baara iki'i. ⁷Mazan aata, ôka'iita'a naa ipai ôkaudin-kizi wuru'u Tominkaru taaniaz ôsha'apatan nii. Ôsha'apata ipai ôkaudin-kizi usakadin-kizi iki, atii utokon iti. Na'iki mishi, ma'ozaka ôtaapan ômishidan wuru'u mishi'oraz kuwai, aonaa ôpana'adanuz, mazan ipai ôkowaa-danuz sakitapa udyuudan kawana'ati. ⁸Mazan kai, kaina'a'a naa umanawunu'o kowamai sarakada-karu nii ôzowau ati, uruu ôsha'apatinan idi'o mishi kaiman na'iki sakitapa Tominkaru awun za'a. Wanaobanaa Christ Jesus, sha'apata'oraz aimakaan sakitapa'o ida'an, uru'o nii taa ô'ati wuru'u kowamaiz diina'iti'i, wuru kamoo dono'o utiwaa-kidapanuz naa ipai pidannao. Mazan aonaa bauda'apa ôgaru ati'o nii mani wuru'u umanawunu'o-raz kowamai taa-kao. Mazan utaa-kao nii kapam ipai pidannao ati, wuru'u zaudapatinaonauz ukaawan, konaukia'oraz itaapan panyukunuu patukapa'azon idi ukaawan.

Di'oraz Paul paradan pa'idiwaru

⁹Putiwaa pa'i puwa'atin kadiman ô'ida'ati. ¹⁰Aizii Demas kashadina'a naa pamashaapan ai Tominkaru ati, tuukii umarainpan aimakaan imi'i baara an kida'oraz. Uruu idi uwa'akan ôgaru, na'iki umakon Thessalonica iti. Aizii Crescens mako pa'an ukaudina'anan Galatia Baara iti, aizii Titus, Dalmatia Baara iti kapam ukaudina'anan. ¹¹Soo paba'oran Luke kaina'a ôtuma. Puwa'atin an puna'aka pa'i Mark putuma. Usha'apanum kau'an turuu uruu kaminka'utan ôgaru ôkaudin-kizi dau'u. ¹²Aizii Tychicus, ôdyuuda uruu Ephesus iti. ¹³Aizii puwa'atin an, puna'aka pa'i ôchaakitan, ôwa'akauzoniaz Troas ii. Carpus di'ii sha'atii ôwa'akanuz. Na'apain puna'aka pa'i kapam tawuru'u kaarita kidaz, tawuru manawunu'u saada-kariwai kidaz kaznizo mada baara'a.

¹⁴Alexander, tawuru'u tomapauzoz aimakaan kida chipirari ida'an, aonaa ukaimanan. Utoma dikauda manawun aimakaan ô'ati, uaipan idi pasha'apata-kidan ôgaru dikauda'o ida'an. Mazan Tominkaru aitakan nii pa'an na'apam pasha'apatanuzu, una'apainpan winipinaa nii. ¹⁵Puzaudinapa pa'i kapam u'ai. Usha'apanum kau'an tuukii manawun uto'oran, pamanaudapakan idi wuru'u wakuwaa kidaz.

¹⁶Kiwiin, naobanai-tinpainao pidannao zaamatan ôgaru ôkakuwaapatinan dikin ii, na'iki ipishaan ôgaru wuru dau'ana'a ôkowaadapanii kidaz kuwai. Mazan ôkazannaatin ôaipan ati, aonaa bauda'apa pidan wa'atin kaminka'uta'o nii ôgaru. Ipai imakon ô'ai, iwa'akan ôgaru ôba'oran. Mazan ôtoriinpan Tominkaru ati, marii kizi umarina'atan wuru'u aimakaan îsha'apataniaz ô'ati. ¹⁷Mazan waNaobanaa, kaina'a uruu ôtuma, aonaa pa'an uwa'akan ôgaru, uruu taa'o ôma'ozaka-kinaa nii. Uruu idi ma'ozaka ôkakuwaapan

Kaimana'oraz Kuwai Gentilenao ati. Uruu idi ipai daunuuda'u iabatan Kaimana'oraz Kuwai. Atii mishi aonaa ōzowii-kao, waNaobanaa kazannaatan idi ōgaru. ¹⁸Mazan karikaonanuo'o nii waNaobanaa kazannaatan ōgaru, aona'o nii ukashaapan ōantamikita-kao dikauda'o ida'an manawun. Una'akan nii pa'an ōgaru kaiman aokazi iti, ōmashaapa'an kizi'i naa pa'an utuma, unao-banai-tinapa kizi iti. Marii karikaonan pidannao konaukii-kidan soo uruu bauda'apa, umanawunun idi manawun. Amen.

Ubaukapan naa Paul dyuudan paparadan

¹⁹Ōdyuudan ōparadan Priscilla na'iki odaiaru Aquila ati, na'iki Onesiphorus ati, na'iki ipai pidannao ati wuru'u mashaapainao kidaz udapu ii. ²⁰Erastus kaina'ii uwa'akinan Corinth ii. Aizii Trophimus kaina'ii ōwa'akan uruu Miletus ii, ukarinaa idi. ²¹Putiwaa pa'i puwa'atin kadiman zoobaba, amazada wadidin ua'ii. Aizii di'i, Eubulus, Pudens, Linus, Claudia, na'iki ipai wuru'u mishidainaouz, i dyuudan kapam paparadan pu'ati. ²²Marii waNaobanaa Christ Jesus mashaapan putuma na'iki marii karikaonan Tominkaru kamunanun ipai unao ati.

Paul Kaaritan

Titus Ati'o

Di'oraz kaarita daua'o

Titus uruu Paul minauda'uitapauzonii na'iki uminka'u kapam. Panaadon uchi'ikapan nii utuma ipai amazada kawana'ati ukowaadapa-kizi ii aka Kaimana'o Kuwai Jesus Christ dau'u.

Kaina'a paran baoko a'o udaru'o manawun katonaru, Crete kia'o udakotapa-kao. Kaina'a iriba pidannao kawiiizi-tinpan na'ii. Uruu idi Paul na'iki Titus makon na'iti itukapa'anan mishidainao. Dobata sondii ina'ia'akan, uruu dauna'an Paul dobatan naa koshan. Mazan Titus na'ii zii uwa'akan, uaipan idi uzaamatan pidannao kazowautapa'o nii wuru'u na'ii'akainao kidaz choochinao. Na'iki ukaminka'uta kizi na'iainao kazowautapan choochi.

Kotua'iki zaa uruu dauna'an, uruu naa Paul saadan kaarita Titus ati. Uaipan pakaminka'utanuzu pakowaadan ida'an u'ati na'apam nii ukazowautapan wuru'u choochinao, uawunuutapanii kidaz. Na'iki ukowaada-kidan u'ati na'apam nii pidannao kazowautapa'o choochi taapinan. Na'iki ukowaa-dan u'ati na'apam nii utominapa-kidan pabi'i kida pidannao choochi ii: wuru'u tunarunao-tinpainao kidaz, pa'inainao daonaioranao, poitoruinao, maskonnao-tinpainao, na'iki pa'inainao zunnao. Aizii utokon ii, ukowaada-kidan u'ati na'apam nii ipai mishidainao mashaapan.

Kaarita buutinpap kida

Kaarita sakadin-kizi 1:1-4

Choochi zowaunaanao zaamata-kao 1:5-16

Pabi'inaaka kida'o kaudin-kizai choochi ii 2:1-15

Mishidainao ma'ozakada-kao na'iki ikakinao-kao 3:1-11

Kaarita katokonota-kao 3:12-15

1 ¹Di'oraz kaarita oġaru Paul di'iki'o, Tominkaru poitoruz, na'iki Jesus Christ apostlen. Ōzaamata-kao na'iki oġyuuda-kao kaminka'uta'o nii Tominkaru zaamataniinao papidanannao nii, ōkowaada kizi i'ati kaimanaiman wuru'u mishi'o na'iki sakitapa'oraz pa'an parada-karu, mishi kizi imishidan uruu kaimanaiman, imashaapa kizi na'iki isha'apatin kizi Tominkaru aipan kawana'ati. ²Uruu parada-karu kida kawana'ati wataapan wanyukunu, waaipan idi wazaamatan wuru'u taa'azoo-kariwaiz wa'ati, wakakupakinaa nii karikaonan. Mishi Tominkaru aonaa mariidinauzo mani uruu. Kotua'a naa amazada sakadinan ua'ii, udi'itinpap pataan dau'u papidanannao ati wuru'u kakupa-kinaiz. ³Ukau'an paaitanii kamoo kawana'ati'ora'a

naa aizii uaida-kidan wuru'u pataa'azooniaz aimaakan, kaimana'o kuwai kowaadapa-kao ida'ana'a naa pidannao ati. Aizii wuru'u kaimana'oraz kuwai taa-kao ôgaru ati, ôdobata-kidan nii pidannao ati. Ukau'an ipai parada-karu oo kaimana'o kuwai wuru'u ôkowaadapanii kidaz, Tominkaru wakazannaa-tapiki dyuudan kawana'ati'o wuru'u ôkowaadapanuz uparadan.

⁴Aizii di'i ôsaadan kaarita pugaru Titus ati'o, ôdaniitapaniaz, pumishidan idi tuukii, wuru'u mishi'oraz kuwai, ômishidaniaz kapam.

Marii Tominkaru waDaru, na'iki Christ Jesus wakazannaatapiki kamunanun pu'ati, na'iki utaa kizi punyukunuu kaiman-kinaa nii.

Titus kaudin-kizi taa-kao Crete ii

⁵Ôwa'akan pugaru Crete ii, pusha'apata kizi na'iki pupatumaakada kizi'i naa wuru'u aimaakan kida aona'oraz zii washa'apatan. Ôaiapa puzaamantan pidannao choochi zowaunaanao nii ipai wiizai kawana'ati, wuru'u kaina'a'oraz mishidainao kida na'ii. Na'iki aonaa pa'i pumanyukunuuta'ana'a tawuru'u ôparadan kidaz, pidan zaamata-kao dau'ana'oraz choochi zowau-naa nii. ⁶Puzaamata kizi pidan kaimana'o umashaapan, aitapa-kariwai ukaduz kaimanan. Na'iki bauda'apa'o udaiaro. Na'iki aitapa-kariwai mishi udainao mishidainao pa'idiwaru, aonaa sha'apaapauzonao mani dikauda kida'o aimaakan, na'iki aonaa dikintapainao mani.

⁷Aizii mishidainao zowaunaa zaamata-kao an, kaudina'o nii Tominkaru ati, marii kau'an kaiman umashaapan, aonaa abatauta-kida'o nii mani dikauda sodi kida'o pakaduz, na'iki aonaa ma'ozakatinpa'o nii mani, na'iki aonaa to'ora'akauzo mani kanom sodi kida dikin ii karikaonan. Na'iki aonaa tuzapashori mani. Aonaa to'orauzo na'iki mizaataaka-shori mani. Na'iki aonaa kizi udi'tinpan soo paaipan dau'u puraata.

⁸Marii uruu konaukia'o usookapa-kidauzon tawarainao kaawan padapu iti. Na'iki naudapauzo pasha'apatan kaiman kida'o pa'idiwaru aimaakan. Na'iki ma'ozaka'o utaapan panyukunuu pasha'apatan ai aimaakan madoronaa-daun. Na'iki sha'apata'o ipai aimaakan sakitapa. Na'iki taapa'o panyukunuu ipai Tominkaru ati. Na'iki aonaa kashaapina'akauzo mani dikauda kida'o aimaakan ati. ⁹Mishi kizi ma'ozaka utaapan panyukunuu wuru dau'ati'i mishi'oraz parada-karu, wamishidaniaz na'iki wakowaadapaniaz. Aizii umashaapan an na'apa, uka'iitan nii pama'ozakadan ba'oran mishidainao kida nyukunuu, pakowaadapan ida'an wuru'u mishi'oraz kuwai. Na'iki uruu kida ida'ana'o nii kapam kaimanaiman ukainaabatan na'iki utukapa-kidan mishi wunao pozawatunu'u, pana'iti'oraz itominapa-kidan pidannao wuru aia'a, mishi'oraz kuwai wakowaadapanii kidaz.

¹⁰Usha'apanum kau'an kaina'a iriba pidannao mishidainao padamata, mazan upu'u ikashadan wuru'u mishi'oraz na'iki sakitapa'oraz kuwai. Tuukii îpana'aapan ba'oran mishidainao kida nyukunuu, îkadakotinan idi soo madiwautapaka'o aimaakan kida dau'u karikaonan. Aitaniiman Jewnao, înao manawun aipa'oraz aimaakan sha'apata-kao pakakinaorinaa kawana'ati. ¹¹Ukau'an marina'a naa imashaata-kao îkadakoinpan ai na'apa kida'o dau'u. Usha'apanum kau'an iriba'a naa kabaun kawana'ati îpozawaabi'ita-kidan pidannao nyukunuu kida, atii aona'a naa îaitapan na'ia'oram naa kuwai pamishida. Mazan îtominapa-kidanuz pidannao soo îaipan karikaonan puraata î'ai.

¹² Kaina'a'o da'i pidan iwiizi san, iprophetin uruu. Kotua'a naa kaikapa'a ukiauzon pawizi sannao dau'ana'a: "Pidannao wuru'u mashaapainaoz da'a'a Crete ida'a, mariidinauzonao manawun idyaun. Na'iki imashaapan pa'atiaaka kida, aonaa kanom ikarodapan, na'apa baudokoru kawan. Na'iki zoonzionao kapam idyaun. Imashaapan soo paaroapatinan dau'u karikaonan." ¹³ Mishi'o wuru'u ikaduz kowaada-kaoz na'apa. Ukau'an pukakinao wuru'u pidannao ma'ozaka'o ida'an, imuuda kizi'i naa wuru'u na'apa kida'oraz pakaduz. Imishida kizi'i naa bauda'apa wuru'u mishi'o, na'iki sakitapa'oraz pa'an kuwai. ¹⁴ Aonaa kizi'i naa powa'a inyukunuupan wuru'u kotua'o kuwai, Jewnao tomanii kidaz karikaonan. Na'iki aonaa kizi'i naa powa'a imishidan kakinaorii, wuru'u pidannao tomanii kidaz karikaonan, maaiapa-kainaoz mishi'o kuwai.

¹⁵ Pidannao sha'apata'o ipai aimakaan kaiman na'iki sakitapa, kaiman pa'idiwaru Tominkaru tukapan wuru'u isha'apatanii kidaz. Mazan aizii pidannao wuru'u sha'apaapainaoz dikauda kida'o aimakaan, na'iki mami-shida-kainaoz Christ, ipai aimakaan isha'apatanii aonaa ukaimanan Tominkaru tukapan. Usha'apanum kau'an aona'a naa idi'itinnan sakitapa, na'iki aona'a naa iaitapan udikauda'o wuru'u pasha'apaapanii kidaz aimakaan. ¹⁶ Tuukii idakotinnan aitapa'o nii Tominkaru, mazan ipai isha'apaapanii wuru'u oii kida'o aimakaan tukapa-kidan aonaa mishi'o mani wuru'u imishidanuz Tominkaru. Kashadamiki inao, na'iki tuukii idikintapan Tominkaru paradan, na'iki aonaa na'iti'i naa isha'apatan kaimana'o aimakaan.

Mishi'o na'iki sakitapa'o tominapa-kinai

2 ¹ Aizii pugaru, putominapa-kida'a naa pa'i pidannao wuru dau'a'a kuwai mishi'oraz na'iki sakitapa'oraz pa'an. ² Puparada na'iki pukaki-naota wuru'u tunarunao-tinpainao kidaz naa, kaiman kizi idi'itinnan aonaa madoronaa-daun mani. Na'iki aitaipin kizi imashaapan. Na'iki ma'ozaka kizi itaapan panyukunuu pasha'apatan ai oii kida'o aimakaan. Na'iki itukapa-kida kizi tuukii pamishidan wuru'u mishida-kariwaiz kuwai. Na'iki mishi kizi itukapa-kidan tuukii pakamarainapanun. Na'iki itukapa-kida kizi mishi ma'ozaka itaapan panyukunuu, pabaiatan pu'u dadara'o na'iki kasha'apanna'o mashaapa-karu. ³ Na'apa'o nii kapam pukakinaotan zunnao, wuru'u maskonnao-tinpainao kidaz naa. Pudyuuda imashaapan kaiman, zunnao taapinainao ipai oia'o ai mashaapan kawan. Aonaa kizi imashaapan pakadako-tin-kidan dau'u pairibannao, na'iki aonaa kizi kapam ituzapa-shorin. Mazan marii pa'an itominapa-kidan ba'orainao kaimana'o mashaapa-karu dau'u. ⁴ Itominapa-kida kizi'i naa wuru'u pa'inainaozunnao, daiarui marainapa-kao dau'u, na'iki daniinao marainapa-kao dau'u. ⁵ Na'iki itominapa-kida kizi idyaun idadaradan dau'u panyukunuu, aimakaan sha'apata-kao ai madoronaa-daun. Na'iki itukapa-kida kizi kapam na'apam pidan taapan pananaa ipai oia'o ai. Itukapa-kida kizi na'apam daiaroi taapan padapu, na'iki na'apam daiarui marainapa-kao na'iki uparadan izo'ati-kao. Aizii mashaapa-karu an kaiman na'apa, aona'o nii kanom dakoopan Tominkaru Paradan.

⁶ Aizii pa'inainao daonaioranao, putominapa-kida kapam idyaun. Marii kizi ma'ozaka itaapan panyukunuu, pasha'apatan ai aimakaan madoronaa-daun. ⁷ Aizii pugaru na'apa kapam, pumashaapa na'iki pusha'apata ipai aimakaan kaiman, putukapa-kida kizi kaimana'o mashaapa-karu pakaduz ida'an. Na'iki

mishi kizi putominapa-kidan pidannao kaimanaiman na'iki ma'ozaka'o ida'an.⁸ Na'iki pukaiwaa sakitapa'o na'iki ma'ozaka'o kakinaorii, aona'oraz turuu udakowapa-ka'o. Na'apa'o ida'ana'o nii puba'azootin-kidan wuru'u dakomiki-naouz, na'iki aona'o ni'i naa ïaitapan kanom ida'an padakoopan waunao.

⁹Aizii pidannao wuru'u torii-kariwaiz poitoruinoo⁹ nii, putominapa-kida ïdyaun marii kizi ïmashaapan kaiman, na'iki marii kizi karikaonan ïizo'atin panaobanaanao paradan. Kaiman kizi ïnaobanaanao nyukunuu i'ati, ïsha'apatan idi ipai aimaakan kaiman. Aonaa kizi kapam ïdako'atiizon panaobanaanao paradan.¹⁰ Na'iki aonaa kizi ïkoidapan aimaakan panaobanaanao di'iki. Mazan marii pa'an ïtukapa-kidan mishi pakaimanan. Aizii ïsha'apatinan an kaiman na'apa, ïtukapa-kidan nii mishi'o ukaimanan wuru'u kuwai kowaadapa-kariwaiz Tominkaru wakazannaatiki dau'u kida'oraz.

¹¹Mishi Tominkaru tukapa-kidan pakamunanun ipai pidannao ati, ukazannaata'azon idi ïdyaun pa'orian ai.¹² Tominkaru kamunanun idi ukakinawan waunao, wamuuda kizi'i naa ipai oia'o, wuru'u aona'oraz unaudapan washa'apaapan. Na'iki wamuuda kizi'i naa washa'apaapan oia'o, wuru'u mamishida-kainao sha'apaapauzonii kidaz. Na'iki ukakinaowan waunao marii kizi'i naa wadadaradan wanyukunuu wuru'aia'a dikauda kida'oraz washa'apaapauzon. Na'iki mishi kizi wamashaapan Tominkaru ati aitapin. Na'iki mishi kizi wamashaapan u'ati kaiman uaipan kawana'ati da'a'a imi'i baara'a'a,¹³ wazaudapan pu'a'a naa umanawunu'o na'iki konaunama'o kamoo kaawan. Uruu na'apaini'o ni'i naa watukapan umanawunu'oraz waTominkarun na'iki wakazannaatapiki, Jesus Christ kaawan.¹⁴ Uruu Jesus wuru'u taaina'oraz wa'orian dikin ii, uaipan idi paso'otan waunao washa'apaapan ai ipai wuru'u dikauda kida'oraz aimaakan. Na'iki uaipan idi pasaabaan waunao kaimanainao pidannao nii, na'iki papidanannao nii. Na'iki sha'apata'azoinao nii kaiman kida'o pa'idiwaru aimaakan.¹⁵ Ukau'an putominapa-kida ipai pidannao wuru dau'ana'a wakowaadanii kidaz parada-karu. Na'iki ma'ozaka pukowaada i'ati wuru'u dyuuda-kariwaiz pukowaadapan. Puma'ozakada kizi putominapa-kidaniinao nyukunuu uruu parada-karu dau'ati. Na'iki ma'ozaka pukashadakowau ba'orainao wuru'u aona'oraz ïmishida'azon sakitapa'o kinaowapa-karu. Aonaa pukashadapa-kidina'ana'a pidannao ati.

Na'apam mishidainao aiapa-ka'o ïmashaapan

3¹Karikaonan punyukunuu-kida putominapa-kidaniinao pidannao ati, marii ïizo'atin kazowautapainao wiizai paradan, ïdyuudan an ïsha'apatinan, na'iki marii kapam ïsha'apatan wuru'u tuubaru kidainao naobanainao dyuudanii kidaz usha'apata-ka'o. Na'iki marii kizi karikaonan itaapan panyukunuu minziiwa pasha'apata'azon dau'ati kaiman kida'o aimaakan.² Na'iki aonaa kizi ïkadakotin-kidan pidannao oia'o ida'an. Aonaa kizi ïzunapaakan mazan ïtaapa kizi pa'an panyukunuu kaimanan ipai pidannao tuma. Marii kizi kaiman ïmashaapan baokopa pidannao tuma. Na'iki aonaa kizi ïtadinpan ba'oran pidannao ai.

³Mishi kiwiin aonaa kanom waaitapan, ipai washa'apatauzon aimaakan maaitapinaka-daun karikaonan. Na'iki tuukii kapam wadikintapauzon, na'iki tuukii

wamariidapa-kidinauzon. Na'iki tuukii da'i wakashaapinauzon oia'o sha'apaapa-kao dau'ati. Na'iki tuukii da'i wanaudapauzon washa'apaapan ipai pabi'inaaka kida'o aimaakan, aona'oraz ukaimanan kida. Wamashaapauzon kiwiin soo washa'apaapan dikauda kida'o. Wato'oratinan nii da'i wairibannao ati, na'iki wakishauzitanan nii karikaonan i'ati. Panaadon wazon-kida-kao. Waunao na'apa kapam da'i, wazon-kidan idyaun. ⁴Mazan una'apan pu'u, Tominkaru wakazannaatapiki aida-kidan pakaimanan na'iki pakamunanun waunao ati. ⁵Uruu ida'an ukazannaatan waunao wa'orian ai. Aonaa washa'apatan idi'o mani kaiman kida'o aimaakan wuru'u ukazannaatanuz waunao. Soo ukamunanun wa'ati paaipan ati karikaonan. Aizii ukazannaatan waunao, uchikaan na'iki uso'otan ida'an wa'orian wanyukunuu iki. Na'iki upa'inaadan waunao Kaimana'o Doronaa ida'an. ⁶Dobata Tominkaru taan Kaimana'o Doronaa wanyukunuu iti, Jesus Christ wakazannaatapiki ida'an. ⁷Ukau'an Tominkaru kamunanun ida'ana'o udakotan waunao kaimana'o pidannao nii, na'iki wazaamata-kinaa ni'i naa wuru'u karikaonan'oraz kakupa-kinai, karikaonan'oraz wazaudapauzon. ⁸Mishi'o wuru'u parada-karu kida okowaadaniaz pu'ati.

Ōaipan nii pukowaadan kaimanaiman ipai wuru'u puabatanii kidaz parada-karu wunao ati'i mishidainao kidaz Tominkaru. Marii kizi karikaonan isha'apatan kaiman kida'o pa'idiwaru aimaakan ba'oran pidannao ati.

Aizii wuru'u saada-kariwai kidaz parada-karu Tominkaru kazannaatan dau'o-oraz waunao, kaimana'o wuru'u ukaminka'utan nii ipai pidannao. ⁹Mazan mana'a pa'i puturukadinauzo'ona'a kashadaaka-karu an kanom sodi kida dikin ii karikaonan. Na'iki mana'a puturukadinauzo'ona'a saadapa-karu dau'ati kotua'o pidannao uu kida. Na'iki mana'a punyukunuupauzo'ona'a zunaapaaka-karu. Na'iki mana'a pa'i puturukadinauzo'ona'a to'orataaka-karu an, kotua'o Jewnao kakinaori kida dau'an. Usha'apanum kau'an aonaa kanom kaimana'o ikoda-kao na'apa kida'o ida'an. Madiwaitapa-ka'o karikaonan aimaakan sha'apaapa-kao wuru'u na'apa kida'oraz. ¹⁰Marii itamau pukakinaowan pidan wuru'u pana'aapa'oraz ba'orainao nyukunuu imishidan ai mishi'o kakinaorii. Aizii umaabata'azookan an, marina'a naa uruu. ¹¹Usha'apanum kau'an pidan na'apa'o, paaipan ati'o wuru'u umaabata'azookanuz mishi'o parada-karu, na'iki paaipan ati'o wuru'u usha'apaapa'azookanuz oii kida'o aimaakan. Na'iki paaipan ati'o upataka'uta-kidinan.

Paul katokontan pakakinaopan

¹²Aizii ōdyuudan an Artemas oo Tychicus pugaru di'iti, putiwaa pa'i puwa'atin ō'ida'ati, Nicopolis ati. Usha'apanum kau'an na'iti'o nii ōmakon, na'iki na'ia'o nii ōaipan ōgaru amazada wadidiizon dono. ¹³Na'iki pukamin-ka'uta pa'i Apollos na'iki Zenas kaudina'oraz kakinaorii dau'u.^b Putaa kizi pa'i i'ati ipai aimaakan ūaiapanii kida, idobatan ana'a naa pamakopa-kizi iti. ¹⁴Marii ipai mishidainao tominpan kataan-karu dau'u, na'iki pasha'apaapan dau'u kaiman kida'o aimaakan. Karikaonan kizi iikodan aimaakan pa'ati na'iki ba'oran pidannao ati. Aonaa kizi imashaapan kana'apan karikaonan.

¹⁵Ipai pidannao wuru'u ōtumainaouz dyuudan paparadan pu'ati. Na'iki pukowaada pa'i waparadan wamin-mishidannao ati na'ii.

Marii karikaonan Tominkaru kamunanun ipai unao ati.

b 3:13 kaudina'oraz kakinaorii dau'u: uruu dakota-kao lawyer English ida'an.

Paul Kaaritan

Philemon Ati'o

Di'oraz kaarita daua'o

Paul saadan di'oraz pakaaritan Philemon ati taraa-kizai iki'o, utaraapa-kao dono'o Rome ii. Uruu Philemon mishida'o Christ, Colosse sannao min-mishidan uruu.

Kaina'a da'i Philemon poitoru utoriauzonii,^a Onesimus kia'o u'uu. Onesimus kidoopankauzonii da'i panaobanaa Philemon ai. Ukidoopankan dono, uikoda Paul utaapa-kao dono Rome ii. Na'apaini'o uabatan Paul kowaadapan Tominkaru paradan Jesus Christ dau'u kida'o. Uruu idi Onesimus mishida Tominkaru paradan, na'iki uzaamatan Jesus Christ panaobanaa nii.

Aizii Paul aitanan idi Philemon toriinii Onesimus papoitoru nii, sariapa udyuudan ukiwan powa'a iti panaobanaa di'iti. Uruu idi usaadan pakaaritan, una'akan nii Philemon di'iti, uaipan Philemon kaimanaakan powaa iti papoitoru tuma. Uaipan unaubaanuzu ukaawan dono powaa iti, na'iki kaiman kizi utaapanuzu, na'apa mishidainao Christ taapaakan kawan. Īnao ĭtaapan pamin-mishidannao na'apa pa'inawuzu kawan.

Kaarita buutinnan kida

Kaarita sakadin-kizi 1-3

Pilemon ati'o 4-7

Marii kizi Onesimus naubaa-kao 8-22

Kaarita katokonota-kao 23-25

¹Di'oraz kaarita ōgaru Paul di'iki'o tarainpa'oraz Jesus Christ dikin ii. Ōsaadan kaarita pugaru Philemon ati'o. Na'iki Timothy wa'inawuzu, udyuuda-kidan paparadan na'iki unaubaan kapam pugaru. Mishi pugaru wapaonarua kaudina'o na'apa waunao kawan. ²Na'iki wadyuudan kapam waparadan Apphia ati, wadadakoo omishidan idi'i naa. Na'iki wadyuudan waparadan Archippus di'iti, uruu ma'ozaka'oraz ukazannaatapan kaimana'o kuwai. Na'iki wanaubaan kapam ipai mishidainao, choochiipauzonaouz pudapu ii. ³Ōtorinpan marii kizi Tominkaru waDaru na'iki Naobanai Jesus Christ kamunanun unao ati na'iki utaa kizi unyukunuu kaiman-kinaa nii.

^a *poitoru utoriauzonii*: Putukapa kaarita token ii, 'torii-kariwai poitorui' dau'an, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

Philemon kamarainapanun na'iki umishidan daua'o

⁴Karikaonan òtoriinpan an, tuukii òkonaukii-kidan Tominkaru pugaru dau'an, ⁵usha'apanum kau'an ukowaada-ka'o idi ò'ati tuukii pumishidan Naobanai Jesus, na'iki òabata na'apam pumarainpan kapam ipai Tominkaru pidanannao. ⁶Òtoriinpan Tominkaru ati marii kizi karikaonan pubaokopatinan mishidainao tuma na'iki pukaminka'uta kizi'i naa ìdyaun, puaitapan idi'i naa ipai wuru'u kaiman kida'oraz aimaakan taa-kariwaiz naa wa'ati, wazaamatanan idi'i naa Christ ida'ati. ⁷Ò'inawuzu, tuukii manawun òkonaukian na'iki tuukii puma'ozakadan ònyukunuu, usha'apanum kau'an pumarainpan idi mishidainao na'iki puma'ozakadapan idi ìnyukunuu.

Paul aipan Philemon zaamatan papoitoru powaa iti

⁸Aizii òsaadan di'oraz kaarita òpisha'azon idi pugaru, na'iki kaina'a òaiapanii pusha'apatan aimaakan, usha'apanum kau'an puaitapani'i naa kaimana'o sha'apatin-karu. Turuu ma'ozaka òdyuudan pusha'apatan aimaakan òaipan kawana'ati, Christ poitorun idi ògaru, ⁹mazan wamarainpaakan idi, òpishaan nii karikaonan pugaru. Ukau'an ògaru Paul, tunarunao na'iki tarainpa'o Christ Jesus dikin ii, ¹⁰òpisha'azon pugaru, turuu mani pusha'apatan kaimana'o aimaakan pupoitoru Onesimus ati, òdani kawanu'oraz òtaapan da'a'a taraa-kizai'i? Usha'apanum kau'an uruu mishida'ora'a naa Christ òkakuwaa-pan idi u'ati. ¹¹Ukidoopankan dono pu'ai, madiwautapa-ka'o uruu pu'ati. Mazan aizii, umanawunu'o minka'ui uruu, turuu wakaiwaanuz, kaminka'uta-o nii pugaru na'iki ògaru.

¹²Aizii òdyuudan uruu powaa iti pu'idi'iti, òmarainpan pu'a'a naa uruu tuukii. ¹³Na'iki tuukii padamata òaipan una'an òtuma, kaminka'uupa'o nii ògaru òtaratapa-ka'o pu'u da'a'a Kaimana'o Kuwai dikin ii. Usha'apanum kau'an òaitapa tuukia'o padamata puaipan kapam pukaminka'utan ògaru. ¹⁴Mazan aonaa turuu òtaapan uruu òmaabatakan pu'u zii pu'idi'iki. Soo òabata'azon zii kiwiin na'apam pukian udau'an. Òaipan pusha'apatan aimaakan puaipan ati na'iki punyukunuu kawana'ati, aonaa òpishaan idi mani pugaru. ¹⁵Panaadon kaimana'o wuru'u uwa'akankanuz pugaru, aizii di'i ukaawan powa'a iti pana'a'a naa, na'iki aona'o ni'i naa powa'a uwa'akauzon pugaru, mazan una'an ni'i naa pa'an putuma karikaonan. ¹⁶Aizii di'i ukaawan powa'a iti aonaa poitorui'i naa mani karikaonan, mazan powa'a'o zii ukaimanan poitorui ai. Pu'inawuzu'u naa manawun uruu aizii umishidan idi'i naa Christ. Tuukia'o òmarainpan uruu, mazan pugaru powa'a'o nii zii pumarainapanuzu pupoitorun idi manawun uruu, na'iki pu'inawuzun idi'i naa kapam uruu.

¹⁷Ukau'an, umishiin an pukaudinan Christ ati na'apa ògaru kawan, mishi'o nii punaubaan ukaawan powaa iti pu'idi'iti, na'apa punaubauzon kawan òkaawan. ¹⁸Aizii usha'apatauzon an dikauda'o aimaakan oo umawinipinaatapan an pugaru, ògaru'o nii kawinipinaatazu. ¹⁹Aizii di'i òsaadan kaarita òaipan ati òka'u ida'an. Uruu idi òkian pu'ati na'apauda'um umawinipinaatapan pu'ai, òkawinipinaatan nii pugaru. Mazan kaina'a ònyukunuu-kida'azon aimaakan pu'ati, puaitapanii ògaru ida'ana'o sha'atii wuru'u puikodanuz pa'ina'o mashaapa-karu, ukau'an kaina'a dobata pumawinipinaatapan ògaru.

²⁰ Aizii ò'inawuzu òkia'azon pu'ati, turuu shoman pusha'apatan wuru'u òaipaniaz pusha'apatan, usha'apanum kau'an ipai waunao mishidainaou'u naa pa'idiwaru Christ. Pusha'apatinan an na'apa, tuukia'o nii puma'ozakadan ònyukunuu, usha'apanum kau'an ipai waunao, Christ ati'ora'a naa wamashaapan. ²¹ Òaitapa puizo'atin nii òparadan, uruu idi'o òsaadan kaarita pu'ati. Na'iki òaitapa powa'a'o nii zii pusha'apatan kaiman aimaakan òdyuudan ai pugaru.

²² Kaina'a bauta'apa'a naa aimaakan òpisha'azon pusha'apatan. Òaipan nii pusaabaan òsookapa-kizi nii pudapu ii. Òzanda-kidan òkodita-kida-kao ni'i naa taraa-kizai iki, unao toriinpan na'iki upishaan idi Tominkaru koditakidan ògaru.

Mishidainao dyuudan paparadan Philemon di'iti

²³ Epaphras tarainpa'oraz òtuma Christ Jesus dikin ii dyuudan kapam paparadan pu'ati. ²⁴ Na'iki ipai wunaou'u kaminka'uupainaouz ògaru da'a'a, ìnao kapam dyuudan paparadan pu'ati. Kaikapauda'u wuru'u òminka'unaouz, Mark, Aristarchus, Demas, na'iki Luke. ²⁵ Òtoriinpan, marii kizi kari-kaonan Naobanai Jesus Christ kamunanun ipai unao ati.

Kaarita Saada-kariwai

Hebrewnao Ati'o

Di'oraz kaarita daua'o

Aonaa uaitapa-kao kanom saadanii wuru'u di'oraz kaarita Hebrewnao ati. Mazan wuru'u pidan saada'oraz aitapa'o na'apam Hebrewnao di'itinpan Kaimana'o Kuwai dau'u, Jesus Christ daua'oraz. Inao dakota-kariwainauz Jewnao kii na'iki Israelitenao kii kapam.

Aizii Hebrewnao, itaitapanii ipai wuru dau'ana'a Kiwiitapa'oraz Covenant. Wurru'u Kiwiitapa'oraz Covenant,^a uruu Moses tominapa-kida-kinaaz Israelitenao. Mazan Moses, Tominkaru poitoru karikaonan uruu. Mazan Jesus, uruu Tominkaru dani pa'an. Utominapa-kida pidannao Pa'ina'o Covenant dau'u pa'an.

Joshua na'akan Israelitenao kaimana'o amazada di'iti, Tominkaru taaniaz i'ati, turuu kizi imashaapan kaiman Kiwiitapa'o Covenant kawana'ati. Mazan Jesus na'akan waunao, wamishidapan ida'an, turuu kizi wamashaapan konaukii Pa'ina'o Covenant kawana'ati.

Hebrewnao kaina'a ifaadaannao Levi takaa-daunnao, Tominkaru Paradan saadinpa'o kian kawana'ati'o. Umanawunu'o Faadaa zowii uzai kida pidannao oian so'ota-kinao nii. Uzai kida zowiauzo-kao ipai wunu. Mazan Jesus, uruu wafaadaan. Baukapa karikaonan uzowii-kao so'ota'o nii pidannao oian kida. Jesus mawakan Tominkaru taa kizi Pa'ina'o Covenant, powa'a'oraz pa'an ukaimanan. Na'iki kaarita Hebrewnao ati'oraz kaminka'uta waunao, waaitapa-kinaa nii kanom ni'o wuru'u Tominkaru taanuz Pa'ina'o Covenant.

Kaarita buutinnan kida

Kaimanaiman Christ aidan Tominkaru kaduz *1:1-3*

Christ, powa'a'o zii umanawunun angelnao ai *1:4-2:18*

Christ, powa'a'o zii umanawunun Moses na'iki Joshua ai *3:1-4:13*

Christ, uruu Faadaa Umanawunu'o powa'a'o zii *4:14-7:28*

Christ sha'apataniaz aimaakan powa'a'o zii umanawunun *8:1-9:22*

Christ taainanuz powa'a'o zii umanawunun *9:23-10:39*

Tominkaru pidannao umanawunu'o imishidapan *11:1-40*

Wada'an Jesus kaduz *12:1-13:19*

Toriinapa-karu *13:20-21*

Ubaukapan naa saada'oraz taan paparadan *13:22-25*

^a *Kiwiitapa'o Covenant*: Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii, 'covenant' waranu'u.

Tominkaru paradan pauDani ida'an

1 ¹ Kotua'a naa da'i mapuda Tominkaru paradan iriba pabi'inaaka kida'o ida'an wadokoza-daunnao ati, paprophetinnao ida'an. ² Mazan aizii amazada ikoda'anan di'iti'i naa patokon, Tominkaru paradan wa'ati pauDani ida'an pa'an. Na'iki uruu ida'ana'o utoman aokazi, imi'i baara na'iki ipai aimakaan kida. Tominkaru zaamata paudani, zaamata'o nii ipai aimakaan pa'idiwau nii. ³ Wuru'u udani, na'apa ukaduz Tominkaru kaduz kawan manawun. Wuru'u umanawununuz, aida-kida'o na'apam Tominkaru umana-wunun. Uruu zaamatapa'o ipai aimakaan paparadan ma'ozakan ida'an. Na'iki utominan dauna'an wa'orian so'otiki nii, usakanatan Tominkaru diwa'ora antanapu,^b umanawunu'oraz manawun aokazi ii.

Tominkaru dani, powa'a'o zii umanawunun angelnao ai

⁴ Tominkaru Dani, powa'a'o zii umanawunun angelnao ai. Na'apa u'uu Tominkaru taaniaz, powa'a'o zii umanawunun angelnao uu ai. ⁵ Usha'apanum kau'an aonaa na'apainim Tominkaru kiauzon angel ati,
 “Pugaru ôdani.

Aizii Ôgaru'u naa puDaru nii.”^c

Na'iki aonaa na'apainim Tominkaru kiauzon kapam angel dau'an,

“Ôgaru'o nii uDaru nii,

na'iki uru'o nii Ôdani nii.”^d

⁶ Mazan Tominkaru dyuudan dono'oraz umanawunu'o paudani imi'i baara ati, ukian,

“Marii ipai Tominkaru angelinnao umanawuntapan uruu.”^e

⁷ Kaikapa'ora'a kapam ukian angelnao dau'an:

“Tominkaru toman pa'angelinnao awaru nii kida;

na'iki înao upoitorunaouz utoman,

tikazi maodapa'o kawan kida.”^f

⁸ Mazan pauDani ati ukian pa'an,

“Pugaru Tominkaru,

karikaonanuo'o nii punaobanai-tinpan.

Pukazowautapan nii pupidanannao sakitapa'o ida'an.

⁹ Pumarainapanii aimakaan sakitapa'o,

mazan dikauda kida'o aimakaan,

tuukii pumanaudapakan.

Uruu idi ukau'an ôgaru, puTominkarun,

ôzaamatani'i naa pugaru,

na'iki ôtaani'i naa pu'ati konaukii-kinai umanawunu'oraz pa'an,

powa'a zii ôtaan pu'atizu, ôtaan ai puminauda'unao ati.”^g

¹⁰ Tominkaru kian u'ati koshan,

b 1:3 Jewnao taapan pidan sakanata'o Naobanai diwa'ora antanapu, umanawunu'o uruu ipai ba'orainao ai c 1:5 Psalm 2:7 d 1:5 2 Samuel 7:14; 1 Chronicles 17:13 e 1:6 Deuteronomy 32:43 f 1:7Psalm 104:4 g 1:9 Psalm 45:6-7

“Naobanai, pugaru toma'oraz imi'i baara amazada sakadinan dono.

Na'iki puka'u idi putoman aokazi kapam.

¹¹ Īmainaabatanan nii, mazan pugaru, puna'an nii karikaonan pa'an.

Mazan putomanii kida, zaama'o nii ĭdyaun na'apa kamicha zaaman kawan.

¹² Kamicha narakada-kao kawan, na'apa'o nii punarakadan ĭdyaun,

Na'iki pumuudan nii ĭdyaun pana'itinapa.

Mazan pugaru aonaa na'apainim pupana'adinauzon.

Na'iki pukakupanuz aona'o nii na'apainim ukatokon-tinan.”^h

¹³ Tominkaru aonaa na'apainim ukiauzon angel ati kaikapa'a:

“Pusakanata ōdazaba'a ōdiwa'ora antanapu

atii ōmuudan putarubanao puwaranu'u.”ⁱ

¹⁴ Mazan angelnao doronai karikaonan ĭdyaun na'iki poitoruinao, dyuuda-kariwai Tominkaru di'iki, kaminka'uta'o nii pidannao kazannaatina'o ni'oraz.

Umanawunu'o kazannaatin-karu

2 ¹ Ukau'an marii wakarodinan zoobaba, wada'an wuru'u mishi'o-raz parada-karu kaimanaiman, uruu aonaa kizi wapozaawatan u'ai.

² Usha'apanum kau'an kakinaorii, Tominkaru taauzoniaz angelnao ida'an aida-kida-kao umishiin manawun. Pidan dikintapa'oraz kakinaorii pataka'uta-kao pasha'apatanii kawana'ati. ³ Mazan wuru'u kazannaatin-karu powa'a'o zii pa'an umanawunun. Ukau'an tuukia'o nii wapataka'uta-kao wamashaapan an ikoda'azo'o tawuru'u aona'oraz kazannaatin-karu umana-wunun. Wururu'u kazannaatin-karu kakuwaanaata-kao kiwiin Naobanai Jesus ida'an. Na'iki abatainaouz uruu, ĭaida-kida kapam wa'ati kaimanaiman, mishi'o wuru'u kazannaatin-karu daua'oraz. ⁴ Uruu dono Tominkaru aida-kida kapam umishiin, pasha'apata-kidan ida'an aimaakan kida matukapau-zoka-kariwai, na'iki umanawun kida'o aimaakan, aida'o Tominkaru umana-wunun. Na'iki uaida-kida umishiin pataan ida'an pidannao kawana'ati ĭsha'apata-kinaa nii pabi'inaaka kida'o aimaakan Kaimana'o Doronaa ida'an, na'apa paaipan kawana'ati.

Christ tominan pidan nii

⁵ Aonaa Tominkaru zaamatan angelnao kazowautapa'o nii pa'ina'o amazada wuru'u wa'atipa'oraz, uruu diina'iki'oraz amazada daua'o wuru'u wakaku-waatinanuz. ⁶ Mazan usaadinpan Tominkaru kaaritan ida'a, kaikapa'a:

“Oo, Tominkaru! Kanom ni'o mooko wuru'u punyukunuu

pidannao dau'atinanuz manawun,

na'iki putaapanuzu wuru'u daonaiofaz kaiman kapam?

⁷ Putoman pidannao awutapa za'o nii ĭmanawunun angelnao ai,

aonaa kotua'iki'i nii mani,

na'iki putaanii konaunam-kinai na'iki umanawun-kinai ĭ'ati.

⁸ Putaa ipai aimaakan kida ĭkazowautapan nii.”^j

Tominkaru taa ipai aimaakan kida pidannao ati ĭkazowautapan ni'o, aonaa kanom kaina'a ĭmakazowautapanii. Mazan kai aonaa zii watukapan

ikazowautapan ipai aimakaan kida. ⁹Mazan watukapa Jesus, utoma-kao awutapa zaa umanawunun angelnao ai, mazan aonaa kotua'iki'o mani, umawaka kizi ipai pidannao oian dikiin ii Tominkaru kamunanun idi. Aizii taa-kao'a naa konaunam-kinai na'iki umanawun-kinai u'ati, usha'apanum kau'an ubaiatina'akani'i naa mawaka-karu di'iti.

¹⁰Tominkaru wuru'u toma'oraz ipai aimakaan kida. Na'iki ipai aimakaan kida ukonaukii-kinaa ni'o. Tominkaru aipan iriba'oraz paudainao ka'idiwai-nan pamanawunun idi. Tominkaru saabaan Jesus kaiman manawun ubaiatinan ida'an, uruu mishi kizi ukazannaatapan pidannao. ¹¹Aizii Jesus na'iki wunaou'u usaabaaniaz naa, bauda'apa'o idaru. Uruu idi aonaa ukiba'azon padakotan idyaun pa'inawuzunao nii na'iki padadakoonao nii. ¹²Ukian sha'atii Tominkaru ati kaikapa'a:

“Okakuwaapan nii pudau'u
 o'inawuzunao na'iki odadakoonao ati;
 Okonaukii-kidan nii pugaru
 pupidanannao baokopatinan dono.”^k

¹³Ukian kapam,

“Onyukunuu Tominkaru ati'o nii.”^l

Na'iki ukian kapam kaikapa'a:

“Di'i ogaru'u, koraiziannao tuma,
 Tominkaru taaniaz o'ati.”^m

¹⁴Wuru'u koraiziannao, pidannao idyaun. Ukau'an Jesus na'apa utominan, na'iki utiwaa wuru'u ibaiatanii kidaz kapam. Utominan pidan nii, na'iki pamawakan ida'an, umainaabatan ipai Satan ma'ozakanuz, kazowautapa'oraz mawaka-karu. ¹⁵Na'iki kaikapa'o ida'an, Jesus so'otan pidannao, poitoruinao kawanu'oraz imashaapan pashakatan di'iki, itaritan idi mawaka-karu ai. ¹⁶Kaimanaiman ukainaabata-kao, aonaa angelnao mani wuru'u Jesus kaminka'utaniaz, mazan Abraham takaa-daunnao pa'an. ¹⁷Uruu idi'o Jesus tominan pidan nii na'apa manawun pa'inawuzunao kawan, turuu kizi uruu iFaadaan Umanawunu'o nii, kamunan-kida'o ni'oraz idyaun na'iki mishi'o usha'apatan aimakaan kida Tominkaru ati. Uruu turuu kizi pidannao oian kida so'ota-kao. ¹⁸Na'iki aizii turuu ukaminka'utan wunaou'u tiwaa-kidapakariwainauz, usha'apanum kau'an tiwaa-kidapa-kariwai'i naa uruu, na'iki ubaiaapa'akani'i naa dikauda'o kapam.

Powa'a zii Jesus umanawunun Moses ai

3 ¹Ukau'an, oiribannao, Tominkaru zaamataninaouz papidanannao nii. Udi'itapa Jesus, uruu apostle na'iki Umanawunu'o Faadaa ipai waunao ati mishidapainauz Tominkaru. ²Jesus sha'apata ipai aimakaan Tominkaru dyuudanii usha'apatan, uzaamatan uruu sha'apata'o nii kaudin-kizai, na'apa Moses sha'apatauzon kawan da'i ipai aimakaan dyuuda-kariwai usha'apatan Tominkaru Dapu ainao ati, wuru'u upidanannauz. ³Pidan toma'oraz kabaun pamashaapa-kizi nii, powa'a zii manawun unaubaapa-kao wuru aia'a kabaun utomaniaz. Ukau'an na'apa kapam Jesus, powa'a'o zii manawun

unaubaapa-kao pa'an Moses ai. ⁴Mishi ipai kabaun kaina'a'o utomiki, mazan Tominkaru, uruu pa'an wuru'u toma'oraz ipai aimaakan. ⁵Moses sha'a-pata ipai aimaakan wuru'u dyuuda-kariwaiz usha'apatan Tominkaru Dapu ainao ati, wuru'u upidanannaouz, mazan uruu poitorui karikaonan. Na'iki usha'apaapauzoniaz kainaabatan na'apam nii aimaakan sha'apan diina'i-ti'i. ⁶Mazan Christ, Tominkaru Danin idi, ukazowautapa Tominkaru Dapu ainao wuru'u upidanannaouz, na'iki usha'apata ipai aimaakan Tominkaru dyuudanii usha'apatan i'ati. Waunao Tominkaru Dapu ainao, wazaamatinpan an pakawan wamishidapanii di'iti, na'iki wazaudapan an pakawan ukowaa-dauzoniaz usha'apatan nii wa'ati diina'iti'i.

Marii wada'anan Tominkaru karikaonan

⁷Ukau'an, Kaimana'o Doronaa kiauon kawan,

“Aizii kamoo, uabatan dono na'apam Tominkaru kian,

⁸ mana'a udadarada'ana'a unyukunuu

tawuru dono'o kawanu'u udikintapauzonuz Tominkaru,

na'iki utiwaa-kidapauzonuz uruu mapidantaka'o amazada di'ii.

⁹Na'ii udokozu-daunnao tiwaa-kidapan ôgaru,

îtukapauzon pu'a'a naa padamata kanom kida ôsha'apaapauzonii 40 wunu.

¹⁰Uruu idi tuukii manawun ôto'oran i'ati,

na'iki ôkian: Îkaduz Îmada'ana'azookan ôgaru,

na'iki aonaa manawun îaipan paizo'atin zoobaba ôkakinaori.

¹¹Uruu idi ôto'oran bii'i ôtoman parada-karu

aona'oraz turuu ukiwa-kida-kao.

Ôkian: Aona'o nii na'apainim imorotan

amazada sookapa-kizai iti, ôsaabaaniaz naa.”ⁿ

¹²Ôiribannao, ukarodin pa'i, aonaa kizi na'ia'oram unao nyukunuu dikaudan na'iki mamishidakan, na'iki unao tanawatinan pana'iti'i naa kakupa'oraz Tominkaru ai. ¹³Uma'ozakadaaka mishi'oraiman ipai kamoo, wuru'u “Aizii Kamoo” kia'oraz udakota-kao kaina'an pu'u zii, uruu aonaa kizi na'ia'oram unao dikintapadinan, umariidapa-kidinan ida'an oia'o ati. ¹⁴Waunao Christ tuma'o waka'iidiwainan, wazaamatinpan an kaimanaiman wuru di'iki'i wasakadanuz wamishidapan atii utokon iti, aonaa wakaakinpan. ¹⁵Wadi'itapa koshan tawuru'u usaadinapanuz:

“Aizii kamoo, uabatan dono na'apam Tominkaru kian,

Mana'a udadarada'ana'a unyukunuu

tawuru kawanu'u udikintapauzonuz Tominkaru.”^o

¹⁶Kanomnao tawuru'u abata'oraz padamata Tominkaru paradan mazan dikintapa'oraz uruu? Înao Moses kodita-kidaniinaouz Egypt iki. ¹⁷Na'iki kanomnao ati'o Tominkaru to'oranuz 40 wunu? Uto'oran wunao ati'ora'a, oia'oraz, mawaka'oraz naa mapidantaka'o amazada ii. ¹⁸Na'iki kanomnao ati'o Tominkaru kian parada-karu aona'oraz turuu ukiwa-kida-kao ida'an, aona'o nii na'apainim imorotan amazada sookapa-kizai iti? Ukian na'apa wunao ati'ora'a, dikintapainauz Paugaru.^p ¹⁹Ukau'an waaitapa aonaa

imorotan taapada-ka'o amazada sookapa-kizai iti, usha'apanum kau'an imamishidakan idi'o.

Kaina'a zii Tominkaru pidanannao ati sookapa-karu

4 ¹Kaina'a zii Tominkaru taauzonii wa'ati mishi'oraz paparadan, uruu ida'an kizi turuu wamorotan amazada sookapa-kizai iti. Marii wakaronin zoobaba, uruu aonaa kizi na'ia'oram unao kasharutinan, utukapa pa'i umamorotakan wuru di'iti'i sookapa-kizaiz. ²Waabatani'i naa kapam Kaimana'o Kuwai na'apa iabatauzon kawan. Mazan madiwautapa-ka'o karikao-nan i'ati wuru'u kowaada-kariwaiz. Mishi iabata padamatazu, mazan aonaa imishidanuzu. ³Aizii waunao mishidainaouznaa morota pa'an, wuru di'iti'i sookapa-kizaiz. Tominkaru kian kawan:

“Otoman oto'oran bii'i parada-karu aona'oraz turuu ukiwa-kida-ka'o.

Okian:

Aona'o nii na'apainim imorotan amazada sookapa-kizai iti,
osaabaaniaz naa!”^q

Mishi Tominkaru kaudin-kizi ipain utoman dono'oraz amazada. ⁴Kaina'a usaadinpan 7th kamoo dau'u, kaikapa'a: “Tominkaru sookapan 7th kamoo ida'a ipai pakaudin-kizi kida ai.”^r ⁵Na'iki wadi'itapa koshan usaadinapanuz, Tominkaru kian, “Aona'o nii na'apainim imorotan amazada sookapa-kizai iti.”^s ⁶Kiwiiniinaouz iabatan Kaimana'o Kuwai, aonaa imorotauan amazada sookapa-kizai iti, usha'apanum kau'an idikintapan idi'o. Kaina'a'o nii baokoinao taapada-ka'o nii imorotan amazada sookapa-kizai iti. ⁷Ukau'an Tominkaru saabaa ba'oran kamoo, uruu dakota-kariwaiz “Aizii Kamoo.” Ukowaa-danuz David ida'an iriba wunu dobatan dauna'an, uruu dau'ati'o tawuru'u kii-karuz kaikapa'a:

“Aizii kamoo, uabatan dono na'apam Tominkaru kian,

Mana'a udadarada'ana'a unyukunuu.”^t

⁸Joshua tauzon an mani sookapa-karu i'ati, aonaa kanom nii mani Tominkaru kadakotinan ba'oran kamoo dau'u udauna'an. ⁹Uruu idi, kaina'a zii Tominkaru pidanannao ati sookapa-karu, Tominkaru sookapauzon kawan 7th kamoo ida'a. ¹⁰Kanom morota'o sookapa-kizai iti, Tominkaru saabaaniaz, usookapan nii pakaudin-kizi kida ai, na'apa Tominkaru sookapauzon kawan da'i pakaudin-kizi ai. ¹¹Ukau'an marii watiwainan dadara wamorota kizi amazada sookapa-kizai iti. Dadara pa'i watiwain, uruu aonaa kizi kanom pozawatan patamakapan ida'an wunao kaduzu'u, dikintapainauz.

¹²Tominkaru Paradanuz kakupa'o, na'iki uka'iita pasha'apatan aimakaan kida. Powa'a'o zii manawun udimanan marii dya'utama'oraz udabaazi dimanainpan ai. Atii uchoota waka'azoo iti, wadoronaa na'iki wanyukunuu sakadinapa-kizi iti. Uchoota atii waniwa'uuzi dyukoinpan, na'iki waunanazoo zikon iti. Na'iki Tominkaru paradan aitapa-kida na'apam wadi'itinpan na'iki kanom waaipan wanyukunuu ii. ¹³Aonaa kanom kaina'a dizinpa'o nii Tominkaru ai ipai utomaniaz bii an. Ipai aimakaan mashaapan kainaabanaa na'iki da'atinapa uawun za'a. Na'iki u'ati'o nii wuru'u wakowaadanuz ipai na'apam wamashaapauzonuz.

Jesus, uruu Umanawunu'o Faadaa

¹⁴Kaina'a waFaadaan Umanawunu'o manawun mako'oraz naa aokazi iti, uruu Jesus, Tominkaru Daniz. Ukau'an marii pakawan wazaamatanpan wuru di'iti'i wamishidapanuz uruu. ¹⁵Usha'apanum kau'an wuru'u waFaadaan Umanawunu'oraz, uaitapanii na'apa'oram wuru'u wamaturuukanuz. Umashaapankan dono imi'i baara'a, tiwaa-kariwai kapam uruu ipai sha'a-pa'oram ida'an kida, na'apa waunao kawan. Mazan aonaa na'apainim u'oian. ¹⁶Ukau'an aonaa wataria'ana'a wamaonapadinan Tominkaru kamunanu'o-raz ida'ati. Na'ii wakamunan-kida-kao nii na'iki waikodan nii kamunan-karu kaminka'uta'o nii waunao, waaipan dono waminka'u nii.

5 ¹Umanawunu'o Faadaa zaamatauzo-kariwai da'i pairibannao bii iki, ukau'din-kizi ni'o taa-kao, umakon Tominkaru kanaapu iti pidannao ati, utaa kizi kaiman kida'o aimaakan Tominkaru ati, na'iki uzowii kizi uzainao pidannao oian dikin ii. ²Kaiman uruu wunao tuma'a maaitapin-kainaouz na'iki sha'apatainaouz dikauda kida'o aimaakan, usha'apanum kau'an uruu na'apa'o umaturuukan kapam inao kawan. ³Ukau'an pamaturuukan idi, uzowian nii uzainao pa'oian dikin ii kapam, uzowian dono uzai pidannao oian dikin ii.

⁴Aonaa pidan Umanawunu'o Faadaa-tinpan paaipan ati karikaonan. Soo Tominkaru zaamatan ida'an pidan, wuru'u utominanuz pa'an Umanawunu'o Faadaa nii, na'apa Aaron zaamatauzo-kao kawan. ⁵Ukau'an na'apa'o kapam Christ, aonaa paaipan ati'o mani wuru'u uzaamatananuz Umanawunu'o Faadaa nii. Mazan Tominkaru pa'an wuru'u zaamata'oraz uruu, ukian dono'oraz u'ati kaikapa'a:

“Pugaru òdani,

Aizii ògaru'u naa pudaru nii.”^u

⁶Na'iki ukian koshan kaikapa'a:

“Pugaru karikaonanuu'o nii pufaadaa-tinpan,

na'apa'o Melchizedek faadaa-tinpauzon kawan.”^v

⁷Jesus mashaapankan dono imi'i baara'a, utoriinapa Tominkaru ati na'iki upishaa ukaminka'utan paugaru. Utoriinpan diiwa'o ida'an na'iki uzaada Tominkaru ati, turua'oraz ukazannaatan uruu mawaka-karu ai. Na'iki wuru'u utoriinapanuz dako'ati-kao, usha'apanum kau'an utaiinan idi'o kaiman-daun Tominkaru ati. ⁸Jesus Tominkaru danin pu'u padamata, utominapa izo'ati-aaba-karu dau'u pabaiatinan ida'an. ⁹Ubaiaapan idi ipai aimaakan Tominkaru aipan kawana'ati, uruu'u naa karikaonanuu'o kazannaatin-karu ikodakinao nii ipai wunao ati'i izo'atiinaouz uruu. ¹⁰Tominkaru zaamatan uruu Umanawunu'o Faadaa nii, na'apa'o Melchizedek^w faadaa-tinpauzon kawan.

Kakinaorii waota-karu aia'o mishidapa-karu ai

¹¹Kaina'a dobata wakowaada'azoonii wuru dau'ana'a, mazan kasha'a-pannaa ukowaada-kao kaimanaiman unao ati, usha'apanum kau'an kona'ii utominpan. ¹²Unao kotua'iki'ora'a naa umishidapan Jesus, mazan upu'u aonaa uka'iitan utominapa-kidan baokoinao, mazan kii'an, ba'oran pidan

tominapa-kidan zii unao powaa iti zii koshan wuru dau'a'a kiwiini'oraz tominapa-karu kida Tominkaru kuwaa daua'oraz. Unao koraiziannao sodi kida kawanu'o zii, biidapa'o zii dunui karikaonan, maka'iitaka'o zii panikan wanyukunui. ¹³Pidan mashaapa'oraz zii dunui ida'an karikaonan, pa'ishizo sodi'o zii kawanu'o wuru'u. Aona'o zii uaitapan aimaakan kaimana'o oo aimaakan aona'o ukaimanan. ¹⁴Mazan pidan nika'o kimisha'o wanyukunui, dyaupai'ora'a naa pa'an wuru'u. Uaitapani'i naa pa'an na'ia'oram aimaakan kaimana'o na'iki aimaakan oia'o.

6 ¹Ukau'an marina'a naa shoman kiwiin kida'oraz zii da'i tominapa-karu Christ daua'oraz, mazan wamako'o naa mishi'oraiman wuru di'iti'i kakinaorii, wadyaupai-kinaa ni'oraz pa'an. Aonaa wasakadina'ana'a powaa iki wuru di'iki'i, pidannao pa'ina'oraz zii imishidan tominapa-kinaaz. Tawuru'u tanawatin-karu madiwautapa-ka'o sha'apatin-karu kida ai daua'oraz, na'iki Tominkaru mishida-kao daua'oraz zii. ²Na'iki chikaawunuin-karu kida daua'oraz, na'iki pidannao muudan daua'oraz paka'u kida ba'oran pidan ida'ati, na'iki tominapa-karuz mawakainao kadishita-kida-kao daua'oraz dii-na'iti'i, na'iki karikaonanu'oraz pataka'utin-karu daua'oraz. ³Na'iki Tomin-karu taapadan an una'apan, wamakon nii wuru di'iti'i kakinaorii wadyaupai-kinaa ni'oraz pa'an.

⁴Aizii aonaa turuu pidannao padanata-kida-kao powa'a ati koshan Tomin-karu ida'ati, wunaou'u pidannaouz kaawa-kida-kariwaiz naa baukapaiman Tominkaru kanadan ida'ati.^x Konaukia'oraz da'i itiwaan kaimana'oraz aimaakan aokazi iki'o, na'iki ka'idiwaina'oraz Kaimana'o Doronaa idi. ⁵Na'iki iaitapani'i naa na'apam Tominkaru paradan kaimanan, na'iki iaitapani'i naa na'apam Tominkaru ma'ozakan, wuru'u ukaiwaan ni'oraz diina'iti'i. ⁶Mazan imarin'atan an pamishidapan Christ, aonaa turuu ipadanata-kida-kao powaa ati Tominkaru ida'ati. Wuru'u aimaakan isha'apataniaz, Tominkaru Dani tauka-kao kawanu'o wuru'u cross di'iti na'iki iba'azootin-kidan uruu iriba'o pidannao kanaapu iti.

⁷Tominkaru wuru'u kamunan-kida'oraz zakapu kaimana'oraz wunu zabii-pan, uruu idi ziwu paoribai sodan kida, paowainao atiz. ⁸Mazan zakapu kaiwada-karu baawuta'o na'iki kazamaka'o baawuta'o pa'idiwaru, madiwautapa-ka'o karikaonan wuru'u, uruu idi Tominkaru pataka'utan niizu, na'iki ukawaoda-kao nii ipai.

⁹Ömin-mishidannao ömarainapaniinao, waparadan pu'u padamata unao ati kaikapa'a, mazan waaitapa wanyukunuu ii, usha'apatan nii kaiman kida'o aimaakan, pidan sha'apatauzoniaz pakazannaatinan idi'oraz naa. ¹⁰Tominkaru aona'o nii usha'apatan aimaakan pana'iti. Aona'o nii umanyukunuutan wuru'u unao sha'apataniaz, oo unao aida-kidaniaz ukamarainapanun Tomin-karu ati, ukaminka'utan ida'ana'oraz umin-mishidannao, atii kai pakawan zii unao sha'apaapan na'apa kida'o i'ati. ¹¹Na'iki tuukii manawun waaipan ipai unao pakawan usha'apaapan wuru'u dadara'oraz kaudin-kizai atii utokon iti. Uruu mishi'o nii uikodan wuru'u aimaakan kida uzaudapaniaz. ¹²Aonaa waaipan uzoanon, mazan waiapa unao tawunao kawan pa'ana'a,

^x 6:4 wunaou'u pidannaouz kaawa-kida-kariwaiz naa baukapaiman Tominkaru kanadan ida'ati oo "baukapaiman iaitapani'i naa padamata mishi'o kuwai Tominkaru di'iki'oraz"

mishidainaouz na'iki makashadin-kainaouz, uruu idi ĭzaamata tawuru'u Tominkaru kowaadanii putaan nii ĭ'ati.

Tominkaru kian kawana'ati, mishi'o nii usha'apan

¹³Tominkaru kaiwaa pa'uu, utukapa-kida-kinaa nii umishian nii wuru'u paparadanuz, ukowaadauzon dono'oraz pasha'apatan nii aimaakan Abraham ati. Ukaiwaan pa'uu aonaan idi ba'oran umanawunu'o nii u'ai. ¹⁴Ukian kaika-pa'a:

“Mishi'o nii ōkamunanun pu'ati,
iriba'o nii ōtaan putakaannao nii.”^y

¹⁵Abraham aonaa ukashadinan pazaudapan, atii uzaamatan Tominkaru kowaadaniaz pataan nii.

¹⁶Pidannao kaduz ĭdakotauzon pidan umanawunu'o pa'ai, ĭtukapa-kida'azon idi ĭmishian nii wuru'u paparadanuz. Na'iki pidannao abatan dono uruu kaduz parada-karu, aona'a naa powa'a ĭmamishida'akakan. ¹⁷Aizii Tominkaru aipan patukapa-kidan kaimanaiman aona'o nii upana'adan padi'itinpan pasha'apata'azoonii ai, uruu idi ukaiwaan pa'uu utukapa-kida-kinaa nii umishiian nii wuru'u paparadanuz, wunao ati'i zaamatainao ni'oraz tawuru'u ukowaadauzoniaz pataan nii. ¹⁸Di'ora'a dya'utama'oraz aimaakan kida, aonaa turuu ĭpana'adinan: Tominkaru aonaa turuu umariidinan utaan dono mishi'o paparadan, na'iki aonaa turuu umariidinan ukaiwaan dono pa'uu.

Ukau'an waunao makoinaouznaa Tominkaru di'iti kazannaatin-karu dau'ati, tuukii wanyukunuu ma'ozakada-kao aonaa kizi wakashadinan wazaudapan kaiman kida'o aimaakan Tominkaru taa'azooniaz wa'ati diina'iti'i. ¹⁹Na'iki wazaudapan idi'i naa Tominkaru taa'azooniaz wa'ati, aonaa kanom awautapan^z waunao Tominkaru ai. ²⁰Jesus mako'o naa u'idi'iti wa'ua'ati, na'iki waunao dikin ia'o umakon, uru'o ni'i naa karikaonanuo Umanawunu'o Faadaa nii, na'apa Melchizedek^a faadaa-tinpauzon kawan.

Melchizedek faadaa-tinpan kaduz umanawunu'o

7 ¹Aizii Melchizedek king da'i dono'i Salem ii, na'iki uruu faadaa kapam, ukaudinan Tominkaru umanawunu'o manawun ati. Aizii Abraham papidanannao tuma, ĭmizaataakapan patarubanao tuma, ĭzowii ipai ĭdyaun panaobanaa kingnao tuma kapam. Aizii Abraham kiwapaanan dono'o naa na'iki, Melchizedek ikodapan uruu, na'apain udapadan kaiman kida'o aimaakan sha'apa kizi Abraham ati, Tominkaru di'iki'o.^b ²Aizii Abraham, una'aka ipai aimaakan kida pazaamataniaz pamizaataaka-kizi iki. Uru'u naa ubuutan 1/10 aimaakan kida pazaamataniaz di'iki, na'iki utaanuzu Melchizedek ati, u'idiwau nii.

Wuru'u Melchizedek uuaz, “Kaimana'o Naobanai” kia'o wuru'u. Na'iki uruu dakota-kao kopam, “Kaimanaaka-karu Naobanaanaa,” usha'apanum idi uwiizi uu Salem, “kaimanaaka-karu” kia'o wuru'u. ³Aonaa Melchizedek

y 6:14 Genesis 22:17 z 6:19 Tominkaru Dapu Jerusalem ia'oraz, unazo ii kaina'a kazoa'o na'iki udaru'o kamicha mada. Uruu awautapa'o pidannao, ĭmorotan ai Kabaun Nazoo Kaimana'oraz Manawun di'iti. Soo Umanawunu'o Faadaa, uruu turuu umorotan na'iti baukapa karikaonan ipai wunu. Mazan Jesus, baukapa umawakan na'iki utaan paizain pidannao oian dikin ii. Uruu wuru'u da'ata'oraz aokazi iti'o dunapo. a 6:20 Genesis 14:17-20 b 7:1 Genesis 14:17-20

daru na'iki daro aitapa-kao. Na'iki aonaa kapam udokozu-daunnao aitapa-kao. Aonaa uaitapa-kao na'apaini'oram ushakatan na'iki na'apainim naa umawakan. Melchizedek Tominkaru Dani kawanu'o; ufaadaa-tinpan idi kari-kaonanu'o.

⁴ Aizii utukapa, na'apam Melchizedek umanawunun. Abraham, wadokozu-daunnao tomin-kiziz, ubuuta ipai aimakaan pana'akaniaz na'iki utaa 1/10 Melchizedek idiwau nii. ⁵ Na'iki kii-karu kawana'ati Moses kakinaori ida'an, Levi takaa-daunnao wuru'u faadaa-tinainauz, inao zaamata'o nii pa'idiwau nii 1/10 wuru di'iki'i pairibannao buutanii kidaz, (Abraham takaa-daunnao wuru'u iiribannauz, mazan upu'u i'zaamatan aimakaan i'idi'iki). ⁶ Mazan Melchizedek aonaa Levi takaa-daun manii uruu, upu'u zii uzaamatan 1/10 Abraham ai. Na'iki upu'u udapadan kaiman kida'o aimakaan sha'apa kizi Abraham ati, uruu ati'oraz sha'atii Tominkaru kowaadauzon usha'apatan nii kaimana'o aimakaan. ⁷ Na'iki ipai pidan aitapan: wuru'u pidan umana-wunu'oraz powa'a zii ba'oran ai, turuu udapada-kidan kaimana'o aimakaan sha'apa kizi wuru' ati'i ba'oran aona'oraz umanawunun. ⁸ Wunaou'u faadaa-naouz, wuru'u Levi takaa-daunnaouz zaamata 1/10, mazan inao mawaka'o nii. Mazan Melchizedek zaamata'oraz 1/10 Abraham ai, karikaonanu'o ukakupan pa'an, saada-kariwaiz kian kawana'ati udau'an. ⁹ Na'iki Abraham taan dono'oraz Melchizedek ati 1/10, turuu wakian Levi takaa-daunnao wuru'u zaamatauzonaouz padamata 1/10; upu'u itaan kapam Melchizedek ati Abraham ida'an, ¹⁰ usha'apanum kau'an Melchizedek ikodapan dono'oraz Abraham; Levi, padokozu-daun Abraham ida'a'ora'a naa uruu na'apain.

¹¹ Aizii wuru'u Levi takaa-daunnao faadaanao-tinapauzon kaduzuz turuan an mani usha'apatan ipai aimakaan Tominkaru aiapanii usha'apata-kao, aonaa kanom nii mani ba'oran kaduz faadaa aiapa-kao Melchizedek kawanu'o pa'an, aonaa Aaron^c kawanu'o mani. (Levi takaa-daunnao faadaa-tinapanuz, kakinaorii taa-kariwaiz Moses ati, kawana'ati'o wuru'u ifaadaa-tinapanuz.) ¹² Na'apainim dono wuru'u faadaa-tinapa-karu kaduzuz pana'ada-kao, ukau'an pana'adina'o nii kapam wuru'u ikakinaorinaaz. ¹³ Na'iki usaadinpan kawana'ati wanaobanaa Jesus dau'an, uruu ba'oran pidan tonaazinaa di'iki'o uwa'atin; na'iki aonaa na'apainim pidan uruu tonaazinaa di'iki'o faadaa-tin-pauzon. ¹⁴ Kaimanaiman uaitapa-kao wanaobanaa wa'atin Judah tonaazinaa di'iki'o, na'iki Moses aonaa na'apainim ukiauzon uruu tonaazinaa di'iki'o faadaa-tinapa-karu dau'an.^d

Ba'oran faadaa, Melchizedek kawanu'o

¹⁵ Aizii turuu waaitapan powa'a zii kaimanaiman, ba'oran kaduz faadaa aidinan, Melchizedek kawanu'o. ¹⁶ Ufaadaa-tinan aonaa ushakatan ida'ana'o mani faadaa-tin-pauzonao tonaazinaa di'iki; mazan ufaadaa-tinan wuru ida'ana'a kakupa-karu ma'ozakanuz aona'o ni'oraz ukatokon-tinauzon pa'an.

¹⁷ Na'apa usaadinpan kawana'ati udau'an, kaikapa'a:

“Pugaru karikaonanu'o nii pufaadaa-tinpan,

c 7:11 Aaron: uruu kiwiini'o faadaa, na'iki uruu Levi takaa-daun. **d 7:14** Jesus wa'atin pu'u Judah tonaazinaa di'iki, kii-karu kawana'ati, ipai wuru'u ba'oran Israel tonaazinaa kida bau-da'apa'o idokozu, Jacob, ba'oran u'uu, Israel.

na'apa Melchizedek faadaa-tinpauzon kawan.”^e

¹⁸Ukau'an kiwiitapa'oraz kakinaorii (Moses ati'oraz utauzo-kao), aona'a naa ukaiwaa-kao powa'a, usha'apanum kau'an umaturuukan idi na'iki madiwautapa-ka'ora'a naazu. ¹⁹Wuru'u kakinaoriiz, aonaa usaabaan pidan kaiman. Mazan aizii waaitapa kaina'a'a naa taa-kao wa'ati wamaonapadin-kinaa nii Tominkaru ida'ati. ²⁰Na'iki powa'a zii, kaina'a Tominkaru paradan pa'uu ida'ana'oraz utoman.^f Aonaa kaikapa'o parada-karu nii, ba'orainao zaa-mata-kao dono'oraz faadaanao nii. ²¹Mazan Jesus faadaa-tinan wuru ida'a-na'a Tominkaru taaniaz paparadan pa'uu ida'ana'oraz, ukian dono'oraz u'ati kaikapa'a:

“Ogaru Naobanai toman parada-karu ō'uu ida'an;
na'iki aona'o nii ōpana'adan ōnyukunu:

'Pugaru karikaonanu'o nii pufaadaa-tinpan!’”^g

²²Tominkaru toman idi parada-karu pa'uu ida'an, Jesus ida'ana'o umishian wuru'u Pa'ina'oraz Covenant^h Tominkaru kowaadaniaz pasha'apatan nii pidannao ati, na'iki powa'a'o zii ukaimanan.

²³Kaina'a koshan ba'oran na'apam Jesus faadaa-tinapanuz pana'adinpan: kiwiitapainauz faadaanao iriba'o idyaun, usha'apanum kau'an mawaka'o nii idyaun, ukau'an aonaa karikaonanu'o nii mani ikaudinana faadaanao nii. ²⁴Mazan Jesus, karikaonanu'o ukakupan, uruu idi karikaonanu'o nii ufaadaa-tinpan. ²⁵Ukau'an turuu ukazannaatan kai, wuru'u pidannao wa'atiinaouz Tominkaru ida'ati paugaru ida'an, na'iki karikaonanu'o nii ukazannaatan, usha'apanum kau'an karikaonan ukakupan na'iki uparadan nii idikin ii Tominkaru ati.

²⁶Ukau'an Jesus wuru'u Umanawunu'o Faadaa sha'apata'oraz ipai aimaa-kan wa'ati. Uruu Tominkaru zaamatanii, aona'o ukasharutinpan na'iki aonaa oia'o nii u'ida'a, usaabaa-kao pana'itinapu oiainao ai na'iki usawata-kao aokazi iti umanawunu'o nii. ²⁷Uruu idi aonaa kanom nii uaiapa-kao utaan uzai kawaoda-kariwai Tominkaru ati ipai kamoo, wunao Umanawun kidai-nao Faadaanao tauzon kawan uzai kida kawaoda-kariwai Tominkaru ati. Kiwiin itaan nii pa'oi'an dikin ii na'iki udauna'an ipai pidannao oian dikin ii. Uruu taaina'o baukapa pa'an pidannao oian dikin ii pamawakan ida'an na'iki aona'o nii na'apainim utaainan powa'a koshan. ²⁸Moses kakinaori ida'an pidannao maturuu-kainao zaamata-kao Faadaanao Umanawun kida'o nii, mazan kakinaorii taa-kao dauna'an, Tominkaru taan paparadan pa'uu ida'an, uzaamatan pauDani Umanawunu'o Faadaa nii, ka'iita'oraz pasha'apatan ipai aimakaan Tominkaru aipan kawana'ati.

Jesus wuru'u Umanawunu'oraz waFaadaan

8 ¹Aizii di'i wuru'u ōaipaniaz uaitapan, kaina'a Umanawunu'o waFaadaan, sakanata'oraz naa umanawun-tinapa-karu ida'a Tominkaru

^e 7:17 Psalm 110:4 ^f 7:20 pa'uu ida'ana'oraz utoman: Tominkaru kaiwaan pa'uu uaipan idi pidan aitanpa umishian nii paparadan ukian kawana'ati. ^g 7:21 Psalm 110:4 ^h 7:22 Pa'i-na'oraz Covenant: Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii, 'covenant' waranu'u.

diwa'ora antanapu aokazi ii. ²Ukaudin an Umanawunu'o Faadaa nii, wuru nazo'o ia'a mishi'oraz Tabernacle^e Tominkaru tomaniaz aokazi ii, aonaa pidan tomanii mani.

³Ipai Umanawunu'o Faadaa taa kaimana'o aimaakan kida na'iki kawao-da'o nii uzai Tominkaru ati. Uruu idi waFaadaan Umanawunu'oraz, utaani kapam aimaakan Tominkaru ati. ⁴Umashaapan an zii mani imi'i baara'a, aonaa mani ufaadaa-tinan, usha'apanum kau'an, kaina'a'a naa faadaanao taa'o aimaakan kida Tominkaru ati Kakinaorii kawana'ati. ⁵Wuru'u Tabernacle imi'i baara'a'oraz na'apa'o aokazi ia'oraz kawan, mazan udikin kari-kaonan. Uruu idi'o Moses kakinao-kao ukadishita-kida'azon dono'oraz naa Tabernacle, Tominkaru kian u'ati, "Mishi pa'i putoma ipai aimaakan, na'apa manawun wuru kawana'ati'i òaida-kidaniaz pu'ati midukuo ii."^j ⁶Mazan Jesus kaudin-kizi taa-kao, ufaadaa-tinapanuz, powa'a'o zii umanawunun pa'an wunao kaudin-kizi aia'a, kiwiitapainaoz faadaanao. Na'apa ukau'an wuru'u Pa'ina'oraz Covenant^k Jesus ida'ana'oraz umishiinan, powa'a'o zii pa'an umanawunun Kiwiitapa'oraz Covenant ai. Na'iki Tominkaru sha'apatan kaiman kida'o aimaakan uruu ida'an. ⁷Aonaan an mani pidannao kasharutinpan Kiwiitapa'oraz Covenant ai, aonaa kanom nii mani ukawadaunuta-kao. ⁸Mazan Tominkaru tukapan idi papidanannao kasharutinpan pa'ai, uruu idi ukian,

"Kaina'iki kamoo kida wa'atin," Naobanai kian,

"Uruu dono'o nii òtoman Pa'ina'o Covenant
Israelitenao na'iki Judah sannao tuma.

⁹Wuru'u Pa'ina'oraz Covenant òtoman ni'oraz,
aonaa wuru kawanu'o nii mani'i òtaaniaz covenant idokozunnao ati.
Òna'akan ìdyaun òkarodapan ida'ana'o,
òkodita-kidan dono'oraz ìdyaun Egypt iki.

Aonaan idi ìizo'atin wuru'u Covenant òtaaniaz Moses ida'an,
uruu idi'o aona'a naa ònyukunuupa'akan ìdyaun.

¹⁰Aizii kaikapa'o nii wuru'u Pa'ina'o Covenant òtoman ni'oraz
Israelitenao tuma diina'iti'i," Naobanai kian,
"Òmuudan nii òkakinaori kida ìnyukunuu ii ìdi'itinapa-kinaa nii,
na'iki òsaadan niizu ìnyukunuu ida'a ìnyukunuitapa-kinaa niizu.
Ògaru'o nii ìTominkarun nii,
na'iki ìnaou'o nii òpidanannao nii.

¹¹Aona'o nii pidan tominapa-kidan pamin-dazabazi oo pa'inawuzu,
ukian ida'an, 'Putominapa Tominkaru dau'.'
Usha'apanum kau'an ipai'o nii ìaitapan ògaru,
pidannao wuru'u aona'oraz ìmanawunun na'iki umanawuniinaouz
pidannao.

¹²Òmainaabatan nii wuru'u aimaakan dikauda kida'oraz ìsha'apatauzon,
na'iki aona'o nii powa'a ònyukunuitapan ì'oian kida."ⁱ

i 8:2 *Tabernacle*: uruu toma-kariwaiz Tominkaru Dapu nii, Exodus di'ia'oraz ukowaada-kao kamicha madanaa idi'o. Mazan da'a'a verse 2 ida'a, kaina'a Tabernacle kapam, uruu Tominkaru Dapu manawun aokazi ia'oraz. Putukapa Hebrews 9:1-8 kapam. j 8:5 Exodus 25:40; 26:30
k 8:6 *Pa'ina'oraz Covenant* Putukapa kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii, 'covenant' waranu'u. l 8:12 Jeremiah 31:31-34

¹³Tominkaru dakotan idi patoman Pa'ina'o Covenant, uruu idi Kiwiini'oraz Covenant, aona'o ni'i naa uaiapa-kao.

Imi'i baara'a'o na'iki aokazi ia'o Tabernacle

9 ¹Aizii kiwiini'oraz Tominkaru toman covenant Israelitenao tuma, kaina'a'o choochiapa-karu kakinaorinaa kida na'iki kaina'a imi'i baara'a'o Tabernacle.^m ²Wuru'u Tabernacle kamicha mada idi'o utoma-kao; na'iki dya'utama'o unazoo. Kiwiitapa'o unazoo ida'a kaina'a lamp, miisaⁿ baara na'iki bread upaawa'a; wuru'u kiwiitapa'oraz unazoo, uruu dakota-kao Kabaun Nazoo Kaimana'o.

³Tabernacle nazoo buutapa-kao kamicha mada kazadinpa'o idi, aizii uruu barau itinapu kaina'a ba'oran unazoo, uruu dakota-kao Kabaun Nazoo Kaimana'oraz Manawun. ⁴Uruu nazoo ida'a kaina'a altar, gold idi'o utoma-kao, incense^o kawaodapa-kizinao. Na'iki kaina'a Moses kakinaori pakarannaa, ipai'o ukamadata-kao gold idi. Aizii pakara nazo'o, kaina'a kamoti gold idi'o utoma-kao, paida'o manna^p idi. Kaina'a kapam Aaron wadookori soda'o-raz da'i, na'iki kaina'a dya'utam kuba kataida'u kida'o na'a'oraz Tominkaru Paradan saadinpan. ⁵Aizii pakara paawa'a kaina'a Cherubnao^q kainaabata-pa'o Tominkaru kaina'an, ikutuba kida kadamaradinapa wuru paawa ana'a oii-karu so'ota-kizinaoaz. Mazan kai aonaa zii turuu wakadakotinan kaimanaiman di'oraz aimakaan kida dau'a'a.

⁶Aizii aimakaan kida minziiwa-kida-kao dono'o naa ipai na'apa, faadaanao morotan nii ipai kamoo kiwiini'oraz unazoo di'iti, i'sha'apata kizi pakaudin-kizi. ⁷Mazan Faadaa Umanawunu'oraz pa'an, soo uru'o nii morota wuru di'iti'i ba'oran unazooz, kamicha mada kazadinpa'oraz barau itinpu'oraz, na'iki umorotan na'iti baukapa karikaonan ipai wunu. Na'iki umorotan nii na'iti, soo una'akan an izai patuma utaan ni'oraz Tominkaru ati, pa'oian dikin ii na'iki wuru dikin ia'a oii-karu kida pidannao sha'apataniaz maaitapinaka-daun.

⁸Kaimana'o Doronaa kaimanaiman ukainaabatan wa'ati wuru ida'a-na'a, aonaa zii na'itim morota-karu wuru di'iti'i Kabaun Nazoo Kaimana'o-raz Manawun, wuru kaina'an kawana'ati zii'i, kiwiitapa'oraz Tabernacle. ⁹Di'oraz aimakaan, kainaabata wa'ati kai kida'o aimakaan dau'an. Utukapa-kida wa'ati kaiman kida'oraz aimakaan taa-kao, na'iki uzai kawaoda-kaoaz Tominkaru ati, aonaa turuu usaabaan pidan choochiipa'o nyukunuu pa'oian ai. ¹⁰Wuru'u kakinaorii kidaz wuru dau'an kida'o karikaonanuu: aimakaan kida turua'oraz unika-kao na'iki utuza-kao dau'ana'o, na'iki chikain-karu kida dau'ana'o. Na'apa'oraz kakinaorii kida, nanai ati'o karikaonan, aonaa nyukunui ia'o mani, ukaiwaapa-kao nii aita-kao atii wuru ida'ati'i Tominkaru tomanuz ipai aimakaan pa'inaa na'iki pana'a.

¹¹Mazan uru'u naa Christ Umanawunu'o Faadaa taa'oraz wa'ati kaiman kida'oraz aimakaan, kaina'a'oraz naa kai. Na'iki umorota Tabernacle

m 9:1 *Tabernacle*: Putukapa kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

n 9:2 *miisa*: English ida'an, table. **o 9:4** *incense*: kaduunu'o shanaribai. **p 9:4** *manna*: uruu

Tominkaru dyuudauzoniaz Israelitenao wanyukunuu nii aokazi iki ina'iaakapan dono'oraz

mapidantaka'o amazda'i aka. **q 9:5** *Cherubnao*: angelnao kawanu'o, na'auzo maonapa Tominkaru dazaba'a. Di'ora'a kida Cherubnao dikin toma-kariwai gold idi, kainaabata'o Tomin-karu taba wuru'u.

iti, powa'a'oraz zii pa'an umanawunun na'iki ukaimanan, aonaa pidan tomanii mani, oo aonaa di'ora'a amazada ida'a'o aimaakan kida idi'o mani utoma-kao.

¹² Aonaa umorotan na'iti pana'akan ida'an boogi' izain, na'iki tapi'iza dani izain, mazan umorotan paizain ida'an pa'an Kabaun Nazoo Kaimana'oraz Manawun di'iti, umorotan baukapa na'iki aona'o nii na'apainim koshan. Uruu idi aonaa utokon nii ukazannaatan waunao oia'o ai.

¹³ Aizii wuru'u boogi izain na'iki tapi'iza kazoti izain, na'iki pariti'i kida tapi'iza dani kawaoda-kariwai di'iki'oraz chibii-kao ida'an, turuu usaabaan pidan nanaa karikaonan, wuru kawana'ati'i ikakinaorinaaz,^s mazan aonaa inyukunuu ii mani. ¹⁴ Pidan saabaa-kao kaiman kaikapa'o kaduz ida'ana'a, mazan Christ izain powa'a zii manawun usha'apatan aimaakan umana-wunu'o, utaainan idi Tominkaru ati makasharutinaaka-daun, wuru ida'ana'a Doronai karikaonanu'oraz ukakupan. Uizain saabaan nii wanyukunuu wuru aia'a madiwautapa-ka'o sha'apatin-karu kida ai, turuu kizi washa'apatan wuru'u aimaakan, Tominkaru kakupa'oraz aiapanii washa'apatan.

¹⁵ Ukau'an Christ ida'ana'o wuru'u Tominkaru tomanuz Pa'ina'o Covenant, turuu kizi Tominkaru dapadaniinaouz papidanannao nii zaamatan ukowaa-dauzoniaz pataan nii, karikaonanu'oraz kaiman kida'o aimaakan. Turuu usha'apan na'apa, usha'apanum kau'an mawaka'a naa Christ, muuda-kida'o nii pidannao wuru aia'a ipataka'uta-kaoaz pa'oiian dikin ii, wuru'u isha'apa-tauzonii kidaz imashaapan dono'oraz zii Kiwiitapa'o Covenant waranu'u.

¹⁶ Aizii pidan mawakan an mani, na'iki kaina'a uwa'akan pasaadanii mawaka-karu kaaritannaa, kowaada'o nii kanomnao ati'o nii wuru'u usha'apauz kida taa-kao umawakan dono. Aonaa kanom zaamatan wuru'u aimaakan kidaz pa'idiwau nii wuru'u kaarita kawana'ati, soo uaitapa-kao dono mishi, mawaka'a naa wuru'u saada'oraz mawaka-karu kaaritannaa. ¹⁷ Usha'apanum kau'an wuru'u mawaka-karu kaaritannaa madiwautapa-ka'o, pidan saada'o-raz kakupan an zii; ukaiwainan nii soo umawakan dauna'an.

¹⁸ Uruu idi'o kapam Kiwiitapa'oraz Covenant Tominkaru tomaniaz Israelite-nao tuma, kaiwainan soo zowii-kariwai uzai izain kaiwaa-kao ida'an.

¹⁹ Kiwiitapa'o aimaakan Moses sha'apatan, ukowaadan pidannao ati ipai Tominkaru dyuudaniaz uizo'ati-kao, usaadinpan kawana'ati kakinaorii kida ida'a. Udauna'an uzaamatan tapi'iza dainao izain, wunu tuma na'iki wuza'o kaznizo idi, na'iki hyssop waoda ida'an uchibian kakinaorii kaaritannaa, na'iki ipai pidannao. ²⁰ Aizii uchibian pu'u, ukian, "Di'oraz izai, uruu kai-naabata'o Tominkaru toman covenant unao Israelitenao tuma, unao izo'atin ni'o."^t ²¹ Na'iki na'apa kapam uchibian wuru'u Tabernacle, na'iki ipai aimaakan kida kaiwaapa-kariwaiz choochiapa-karu dono na'ii. ²² Mishi, kakinaorii kian kawana'ati, marii ipai aimaakan kida saabaa-kao kaiman izai ida'an, na'iki Tominkaru so'otan oii-karu kida soo izai shoota-kao ida'an.

Christ mawakanuz so'ota oii-karu kida

²³ Wurulu toma-kariwaiz aimaakan kida, aokazi ia'oraz kaduz kawan, saabaa-kao kaiman uzai zowiapa-kao ida'an. Mazan aokazi ii, uzai zowiapa-kao

aonaa uturuan. Uaiapa powa'a'o zii aimaakan umanawunu'o pa'an. ²⁴ Christ aonaa umorotan Kabaun Nazoo Kaimana'o di'iti, wuru'u pidan tomaniaz aokazi ia'o choochiapa-kizai dikiniz karikaonan, mazan umorotan aokazi iti manawun. Kai ukadishitapan Tominkaru kanaapu'u wadikin ii.

²⁵ Jewnao Faadaan Umanawunu'o, umorotan baukapa ipai wunu Kabaun Nazoo Kaimana'oraz Manawun di'iti, una'akan uzai izain patuma. Mazan Christ aonaa umorotan aokazi iti utaa'in kizi mani powa'a an kida. ²⁶ Una'a-pauzon an mani, powa'a an kida mani umawakan amazada tominan di'iki. Mazan ukaawankan baukapa karikaonan, amazada ikoda'anan di'iti'i naa patokon, utaa'in kizi pamainaabata-kinaa nii oia'o, pazowii-kao ida'an.

²⁷ Ipai pidan mawakan nii baukapa, na'iki uruu dauna'an ikootowapa-kida-kao nii Tominkaru kanaapu iti. ²⁸ Na'apa ukau'an, Christ taainan baukapa pamawakan ida'an uso'ota kizi iriba pidannao oian kida. Uwa'atin nii koshan, aonaa oii-karu dau'ana'ora'a naa mani, mazan ukazannaata'anan pidannao zaudapainauz naa uruu.

Jesus ida'ana'o kazannaatin-karu

10 ¹ Wuru'u Jewnao kakinaorinaa, soo dikinii karikaonan wuru'u, kai-naabata'o ishazaba wuru'u kaiman kida'oraz aimaakan wa'atipa'oraz zii. Ukau'an uzai kawaodapa-kaoaz Jewnao kakinaori kawana'ati'oraz, aonaa uturuan usaabaan pidannao kaiman, wuru'u taainainaouz Tominkaru ati, uzai taa-kao pu'u padamata powa'a an kida ipai kamoo, na'iki ipai wunu. ² Aizii wuru'u pidannao taainainaouz Tominkaru ati, umishiin dono mani isaabaa-kao kaiman manawun pa'oian ai, aonaa kanom nii mani inyukunuu kowaadan kaina'a zii i'oian, na'iki ipai mani uzai zowiapa-kaoaz mashaa-dan. ³ Mazan wuru'u uzai zowiapa-kaoaz nyukunuu-kida'o nii pidannao oian kida ipai wunu. ⁴ Usha'apanum kau'an aonaa tapi'iza kazoti izain na'iki boogi izain ka'iitan pasotaan oii-karu kida.

⁵ Uruu idi'o ukau'an, Christ kaawan dono'oraz imi'i baara ati, ukian Tominkaru ati,

“Aonaa puaipan uzai zowiapa-kao
na'iki kaiman kida'o aimaakan taa-kao pu'ati,
mazan putaa onanaa zowii-karu nii pu'ati.

⁶ Uzainao kawaoda-kao,
oo uzai zowii-kao kida oii-karu kida so'ota-kinoo ni'oraz,
aonaa punyukunuu konaukian idau'an.”

⁷ Udauna'an Christ kian,

“Di'i ogaru'u, Tominkaru, sha'apata'o nii puaiapanii osha'apatan,
na'apa usaadinpan kawana'ati odau'an kakinaorii kaaritannaa ida'a.”^u

⁸ Christ kian, “Aonaa puaipan uzai zowiapa-kao kida na'iki kaiman kida'o aimaakan taa-kao, oo uzainao kawaoda-kao na'iki uzainao zowii-kao oii-karu kida so'ota-kinoo ni'oraz, aonaa punyukunuu konaukian udau'an.” Ukian kaikapa'a, uzainao zowiapa-kao taa-kao pu'u padamata kakinaorii kian kawana'ati. ⁹ Udauna'an ukian, “Di'i ogaru'u, Tominkaru, sha'apata'o nii puaiapanii osha'apatan.” Ukau'an Tominkaru katokonota wuru'u uzainao

zowiapa-kaoaz, na'iki ukawadauntanuz Christ mawakan ida'an. ¹⁰ Usha'apanum kau'an Jesus Christ sha'apatan idi Tominkaru aiapanii usha'apatan, ipai usaabaan waunao kaiman Tominkaru ati, wuru ida'ana'a Jesus taanuz pananaa baukapa, na'iki aona'o nii na'apainim koshan utaanuz.

¹¹ Ipai faadaa kadishitan na'iki usha'apatan pakaudin-kizi ipai kamoo, na'iki utaan powa'a an kida bauda'apa'o kaduz aimakaan, wuru'u uzai zowiapa-kaoaz. Aona'oraz na'apainim turuu uso'otan oii-karu kida. ¹² Mazan Christ taa paizain baukapa uzowii-kao dono'oraz, na'iki aona'o nii utaan powa'a paizain oii-karu kida dikin ii, udauna'an usakanatan Tominkaru diwa'ora antanapu. ¹³ Na'ii kai uzaudapan atii Tominkaru muudan utarubanao uwaranu'u. ¹⁴ Pataainan ida'an baukapa, karikaonanuo'o nii Christ kaimandan pidannao saabaa-kariwainauz Tominkaru ati.

¹⁵ Na'iki Kaimana'o Doronaa aida-kida wa'ati mishi'o wuru'u, ukianuz kaikapa'a.

Kiwiin ukian,

¹⁶ “Aizii kaikapa'o nii wuru'u Pa'ina'oraz Covenant otoman ni'oraz ituma, diina'iki'oraz zii kamoo kida wa'atipan di'ii, Naobanai kian.

Ōmuudan nii okakinaori kida inyukunuu ii idi'itinapa-kinaa nii, na'iki ōsaadan niizu inyukunuu ida'a inyukunuitapa-kinaa niizu.”^v

¹⁷ Udauna'an ukian,

“Aona'o nii powa'a ōnyukunuan i'orian kida na'iki dikauda kida'o aimakaan i'sha'apataniaz.”^w

¹⁸ Ukau'an wuru'u oii-karu kida so'ota-kao dono'o naa, aona'a naa powa'a wuru aiapa-kaoa'a uzai zowiapa-kaoaz, oii-karu dikin ia'oraz.

Maonapadin-karu Tominkaru ida'ati

¹⁹ Ukau'an ōiribannao, aonaa watarian, turua'a naa wamakon aizii Kabaun Nazoo Kaimana'oraz Manawun di'iti, Jesus izain ida'an. ²⁰ Usha'apanum kau'an uda'atan wa'ati dunapo pa'ina'o na'iki kakupa-kinaiz, mako'oraz Tominkaru di'iti manawun. Tawuru'u kamicha mada awautapa'oraz pidan Kabaun Nazoo Kaimana'oraz Manawun ai, aona'a naa powa'a aizii ubuutapan waunao Tominkaru ai. ²¹ Ukau'an, ukaina'an idi umanawunu'o waFaadaan kazowautapa'oraz Tominkaru Dapu ainao, wuru'u upidanannaouz, ²² marii wamaonapadinan Tominkaru ida'ati mishi'o wanyukunuu na'iki ma'ozaka'o wamishidapan ida'an, wanyukunuu kida ida'an saabaa-kariwaiz naa wuru aia'a wanyukunuu baiainapanuz oia'o idi, na'iki wananaa kida ida'an chikaa-kariwaiz naa kaimana'o wunu idi. ²³ Marii wazaamatimpan kaimanaiman wuru di'iti'i wazaudapaniaz naa Tominkaru sha'apatan wa'ati, waaitapan idi umishian nii ipai aimakaan ukowaadaniaz pasha'apatan nii. ²⁴ Marii wadi'itimpan na'apam kizi wama'ozakadan wairibannao, imarainpaaka kizi na'iki ikaminka'uaaka kizi. ²⁵ Mana'a wamarina'ata'ana'a wuru'u wabaokopainpauzonuz baokopa wamin-mishidannao tuma, baokoinao marina'atan kawan wuru'u pabaokopainpauzonuz, mazan wama'ozakadaaka mishi'oraiman. Na'iki uaitapan idi'i naa Naobanai kaawan kamoona maonapatan, uma'ozakadaaka powa'a zii.

²⁶ Aizii wa'oiipan an zii waaipan ati'i naa karikaonan, waaitapan dauna'ana'a naa mishi'o kuwai Christ dau'ana'o, aonaa ba'oran mawaka-karu nii kaina'a so'ota'o nii wa'oiian kida. ²⁷ Mazan kanom wa'akin kaina'a wazaudapan nii, soo tarii-karu wuru aia'a: Tominkaru pataka'utanuz pidannao na'iki Tuubaruo Tikazi ai, wuru'u mainaabata'o ni'oraz Tominkaru tarubanao. ²⁸ Pidan dikintapa'o Moses Kakinaori, aonaa turuu ukazannaatinan pazowii-kao ai, dya'utam oo idikinauda'u pidannao kian dono mishi'o udikintapan. ²⁹ Aitaniimana'o nii pidan pataka'uta-kao tuukii, ukashadan idi Tominkaru Dani, na'iki utaapan idi madiwautapa-ka'o nii wuru'u izai, kinaabata'oraz Pa'ina'o Covenant, saabaa'oraz uruu kaiman, oia'o ai; na'iki udakoopan idi Kaimana'o Doronaa aida'oraz kamarainpan-karu. ³⁰ Waaitapa Tominkaru kiinii sha'atii, "Opataka'utan nii wunaou'u sha'apatainaouz oia'o aimaakan. Okunaatinan nii i'ati."^x

Na'iki ukian kapam, "Naobanai'o nii pataka'uta papidanannao wuru kawana'ati'i i'isha'apataniaz."^y ³¹ Tominkaru kakupa'oraz pataka'utan dono pidan, kichana'iki-kia'o manawun wuru'u.

³² Mazan unyukunuitapa tawuru'u kiwiini'oraz kamoo kida, utominpan dauna'ana'oraz zii mishi'o kuwai dau'u. Ubaiaapa iriba kasha'ora kida'o aimaakan, mazan upu'u aonaa ukaakinpan wuru ati'i ubaiainapanuz. ³³ Panaadon kida da'i parada-karu udau'an dikauda'o ida'an, na'iki uantamikita-kao iriba'o pidannao kanaapu'u, na'iki panaadon kida da'i minziiwa ukaminka'utan ba'orainao antamikita-kariwainao unao kawan kapam. ³⁴ Unao na'apa kapam ubaiainpan wunao tuma'a kaboota-kariwainaoz taraa-kizai iti. Na'iki usha'apauz kida kazata-kao dono'oraz ipai u'ai, upu'u ukonaukian, usha'apanum kau'an uaitapa kaina'a aimaakan u'idiwau powa'a'o zii umanawunun pa'an, na'iki karikaonanuo ni'oraz una'an.

³⁵ Ukau'an aonaa pa'i umarina'ata'ana'a wuru'u ukadishitapanuz ma'ozaka, usha'apanum kau'an kaina'a uwinipinaa umanawunu'o. ³⁶ Aonaa pa'i ukashadina'ana'a, uruu turuu kizi usha'apatan Tominkaru aiapanii sha'apata-kao, uzaamata kizi wuru'u ukowaadauzoniaz pataan nii. ³⁷ Tominkaru paradan saada-kariwaiz kian,

"Aona'o ni'i naa utomunu'ikin,
arawu'u wa'atipa'oraz kaawan nii;
aona'o nii utomunu'ikidapan pawatatinuz.

³⁸ Opidan mashaapa'oraz sakitapa kakupan nii mishidapa-karu ida'an,
mazan utanawatinan an powaa iti o'ai,
aona'o nii onyukunuu-atin."^z

³⁹ Waunao aonaa pidannao padantinainao mani powaa iti, na'iki waziwadainainao mani, mazan waunao mishidapainao, na'iki kazannaata-kariwainao pa'an.

Mishidapa-karu

11 ¹ Na'apa'oram ati'o wuru'u mishidapa-karu? Uruu wuru'u waaitapanuz wanyukunuu ii mishi'o nii aimaakan kida sha'apan wuru'u wazaudapaniaz naa. Na'iki waaitapan aimaakan mishiin aonaan pu'u

padamata watukapanuzu. ² Pidannao mashaapainauz kotua'a naa, kaiman Tominkaru nyukunuu ituma imishidan idi. ³ Wamishidan ida'an, waaitapa ipai amazada toma-kao Tominkaru paradan kawana'ati, wuru'u tukapa-kari-waiz aimaakan kida tominan, aonaa tukapa-kariwai aimaakan di'iki'o mani.

⁴ Abel mishidan ida'an, utaan Tominkaru ati kaimana'o pakawaodanii Cain taanii ai. Tominkaru kian kaiman unyukunuu aimaakan kaimana'o dau'an Abel taaniaz. Ukau'an umishidan idi, udakota-kao kaimana'o pidan nii. Abel mawaka'a naa, mazan pamishidan ida'an pakawan zii ukakuwaapan.

⁵ Enoch mishidan ida'an, una'aka-kao aokazi iti, aonaa utiwaan mawaka-karu, na'iki aonaa turuu pidan ikodan uruu, usha'apanum kau'an Tominkaru na'akan idi uruu.^a Una'aka-kao ua'ii, Tominkaru Paradan kian, Tominkaru naudapa patukapan umashaapanuz. ⁶ Ukau'an aizii uaitapa, aonaan an pidan mishidan, aonaa na'apam Tominkaru nyukunuu konaukii-kida-kao. Sha'apa'oram pidan wa'atin an Tominkaru ida'ati, marii umishidan kaina'a Tominkaru, na'iki marii umishidan Tominkaru'o nii kawinipinaata wunaou'u mishi'oraz idorotan uruu.

⁷ Noah mishidan idi, uizo'ati Tominkaru paradan, Tominkaru kakinaowan dono'oraz uruu aimaakan kida dau'an aona'oraz zii padamata utukapan; na'iki utoma udaru'o kanawa ukazannaata-kinan nii pairibannao. Paizo'atin ida'an, Noah aida-kida pidannao oian, mashaapainauz wuru'u amazada baara'a. Na'iki umishidan kau'an, Tominkaru dakotan Noah kaimana'o pidan nii.

⁸ Abraham mishidan ida'an, uizo'ati Tominkaru paradan, udapada-kao dono'oraz umako kizi ba'oran wiizai baara iti, wuru'u Tominkaru kowaadauzoniaz pataan nii u'ati. Uwa'aka pawiiizi aonaan pu'u uaitapan na'iti'oram wuru'u pamakonuz. ⁹ Abraham mishidan ida'an, umashaapan tawarai kawan wuru'u wiizai baara ii, Tominkaru kowaadauzoniaz utaan nii u'ati. Utoman pamashaapa-kizi nii, umashaapan wiizibai ida'a kida karikaonan. Isaac na'iki Jacob na'apa kapam imashaapauzon, zaamatainao ni'oraz kapam amazada baara pawiiizi nii, Tominkaru kowaadauzoniaz utaan nii i'ati. ¹⁰ Usha'apanum kau'an Abraham zaudapan wuru'u donoiz, karikaonan'oraz nii una'an, donoi Tominkaru tomaniaz paaitaan kawana'ati.

¹¹ Abraham mishidan ida'an, utunarunaoun pu'a'a naa padamata, na'iki Sarah maskonnaoun pu'a'a naa manawun, upu'u okaudanin. Umishida Tominkaru mishiiian nii wuru'u paparadanuz.^b ¹² Abraham tunarunaou'u naa manawun, ikoda'o nii mawaka'azo'ora'a naa. Mazan iriba utakaan-daunnao tominan, na'apa wizinao iriban kawan aokazi ii aka'oraz, na'apa kaatu kawan paran danoma an kida'oraz, aona'oraz uka'iita-kao uaita-kao.

¹³ Ipai di'oraz pidannao mawakan pamishidan bii'i. Aonaa izaamatan wuru'u aimaakan kida Tominkaru kowaadauzoniaz pataan nii i'ati, mazan itukapanuzu munapo pa'ua'ii na'iki ikonaukii udau'an. Na'iki ikowaadan paugaru morowautapainao na'iki tawarainao imi'i baara'a.

¹⁴ Pidannao kaikapa'oraz iparadan, iaida-kidan kaimanaiman idorotapan pawiiizi ni'i naa manawun. ¹⁵ Idi'itimpan dono mani pawiiizi dau'u iwa'akaniaz,

a 11:5 Genesis 5:24 b 11:11 Abraham mishidan ida'an, ... Umishida Tominkaru mishiiian nii wuru'u paparadanuz oo "Sarah mishidan ida'an, omaskonnaoun pu'a'a naa manawun, upu'u zii okaudanin omishidan idi Tominkaru mishiiian nii wuru'u paparadanuz."

ikiwa'a naa mani powaa iti. ¹⁶ Mazan ñyukunu tuukii pa'an kaimana'oraz wiizai dau'ati, wuru'u aokazi ia'oraz. Ukau'an Tominkaru, aonaa ukiba'azookidan padakota-kao iTominkarun nii, usha'apanum kau'an usaabaa donoi ñmashaapa-kizi nii.

¹⁷⁻¹⁸ Abraham mishidan ida'an, utaa Isaac zowii-karu nii, Tominkaru tiwaa-kidapan dono'oraz uruu. Abraham ati'o sha'atii tawuru'u Tominkaru kiauza-nuz: "Isaac ida'ana'o nii wuru'u pukatakaan-daunnaounuz."^c Mazan upu'u Abraham minziiwa utaan paudani bauta'apauzoz zowii-karu nii Tominkaru ati, ¹⁹ Abraham mishida Tominkaru ka'iita pakadishita-kidan Isaac umawakakizi iki. Na'iki ukawana'ati mishi usha'apan, turuu kii-karu, Abraham ikoda Isaac powaa ati umawaka-kizi iki.

²⁰ Isaac mishidan ida'an, adapada-kidan kaiman kida'o aimaakan Tominkaru di'iki sha'apa'o nii paudainao Jacob na'iki Esau ati, na'iki itakaan-daunnao ati diina'iti'i.

²¹ Jacob mishidan ida'an, upishaan Tominkaru sha'apatan kaiman kida'o aimaakan Joseph dainao ati, pamawakan ua'ii. Udawukapan utoriinpan Tominkaru ati udiridinpan pawadookori paawa'a.

²² Joseph mishidan ida'an, umawakapan dono'oraz naa, uparadan Israelitenao makon dau'an Egypt iki, na'iki ukian i'ati marii kizi ñna'akan uniwa'uz.^d

²³ Moses daronao mishidan ida'an, ushakatan dauna'ana'oraz, ñdizan uruu idikinauda'u kauzu, usha'apanum kau'an itupakan idi uruu koraidaonaa konaunam sodi'o; na'iki aonaa itarian king dyuuzai ai.

²⁴ Moses dyaupain dono'oraz naa, Naobanai Pharaoh dani zunaaba dyau-paitan pu'u padamata uruu; umishidan ida'an aonaa uaipan padakotapa-kao Pharaoh takan nii. ²⁵ Mishi'oraiman uaiapa pa'an pabaiatan kasha'ora kida'o aimaakan Tominkaru pidanannao tuma, una'azootapan ai oii kida'o aimaakan, aona'o ni'oraz una'an tomunu'iki. ²⁶ Udi'itapan baiatin-karu Christ ati powa'a pa'an umanawunun ka'idiwau-karu ai ipai wuru'u umanawun kida'oraz aimaakan idi Egypt ia'oraz. Usha'apanum kau'an udi'itinpan pawinipa dau'u diina'iti'oraz Tominkaru taan ni'oraz u'ati. ²⁷ Moses mishidan ida'an, uwa'akan Egypt Baara, aonaa utarian king to'oran ai. Moses aonaa ukakinpan, ikoda'azo'o utukapanii Tominkaru aona'oraz turuu utukapa-kao. ²⁸ Na'iki Moses mishidan ida'an, utaapa wuru'u Passover Kamoon na'iki udyuuda izai chibii-kao, uruu aonaa kizi Mawaka-karu Angelin zowian Israelitenao dainao daonaioranao, wuru'u kiwiitapainauz ñshakatan.^e

²⁹ Pidannao mishidan ida'an, itaraukan Red Sea, na'apa arada'o baara ana'o kawan, mazan Egypt Baara sannao tiwaan patarauka'akan na'apa, baukapa ñnaraada'aka-kao. ³⁰ Israelitenao mishidan ida'an, donoi Jericho awauribanaa kida dorautan, Israelitenao kora'uupaan dauna'an ubarau ii aka 7 kamoo, ñkora'uankanuzu baukapa ipai kamoo. ³¹ Rahab, kaminshu'u-shoroaba, mishidan ida'an, aonaa ozowii-kao wunao tuma'a dikintapainauz Tominkaru, usha'apanum kau'an konaukii odapaapan tawunaou'u Israelitenao awunuu-ta'ana'oraz na'apam amazada aidinpan.

c 11:17-18 Genesis 21:12 d 11:22 Joseph mishida upidanannao kiwan nii Israel iti, Tominkaru paradan kawana'ati, na'iki ukian ñna'aka kizi unanaa ñdida kiziz Israel ii. (Genesis 50:25)

e 11:28 Exodus 12:21-30

³² Turuu zii òna'itidan òkakuwaapan, mazan aonaa amazada turuuan manawun òkowaada-kinaa nii Gideon, Barak, Samson, Jephthath, David, Samuel, na'iki prophetnao dau'u. ³³ Di'oraz pidannao, ipai ìmishidan Tominkaru, ukau'an ìka'iita pamizaataakapan na'iki pakaakinapa-kidan ba'oran wiizai ikiinao soldyaannao. Ìsha'apata aimaakan sakitapa'o na'iki ìzaamata Tominkaru kowaadaniaz utaan nii ì'ati. Ìtarata baudokorunao dako kida, ³⁴ ìmakada tuubaru kida'o tikazi, ìkidoapa pazowia'azoo-kao ai marii idi. Ìnao kakataimana'o mazan ìtoma-kao ma'ozaka; umanawun ìmizaataakapan mizaataaka-kizai ii, na'iki kaakinapa ìtarubanao ì'ati.

³⁵ Zunnao mishidan ida'an, ìtukapan paudainao kadishita-kida-kao powaa iti mawaka-karu di'iki. Baokoinao antamikita-kao kaziwa'o ida'an atii ìmawakan, aonaan idi ìmuudan pamishidan. Usha'apanum kau'an ìaipan idi pakadi-shita-kida-kao kakupa-karu ida'ati kaimana'oraz pa'an. ³⁶ Aizii ba'orainao banikiita-kao na'iki ba'izii-kao, na'iki ba'orainao do'oo-kao na'iki ìkaboota-kao taraa-kizai iti. ³⁷ Ìzowii-kao ìboo-kao ida'an udaru kida'o kuba idi, ìsaasata'aka-kao pazikon an, ìzowii-kao marii idi. Ìkaiwadinpan kaznizo mada oo boogi mada kida ida'an karikaonan kowas; aonaa ìsha'apauz nii, ìpataka'uta-kao kaziwa'o ida'an, na'iki ìantamikita-kao.

³⁸ Ìna'iaakapan mapidantaka'o amazada di'ii'aka, na'iki midukuo baawu ii aka; ìmashaapan kuba'un kida ida'a na'iki ka'unaru shaawa ii kida. Wuru'u mishidainauz, kaiman manawun ìdyaun wuru'u imi'i baara sannao ai, aonaa turuu ìmashaapan ìtuma.

³⁹ Ipai wunao pidannao, kaiman Tominkaru nyukunuu ìtuma ìmishidan idi, upu'u aonaa bauda'apa ìdyaun zaamatan ipai wuru'u Tominkaru kowaadaniaz utaan nii. ⁴⁰ Mazan waunao ati powa'a'o zii Tominkaru aipan pasha'apatan aimaakan kaiman wa'ati, uruu baokopa kizi waunao ìnao tuma saabaa-kao kaiman manawun diina'iti'i, Tominkaru aipan kawana'ati.

Na'apam Tominkaru tominapa-kidan paudainao

12 ¹ Aizii wuru'u iriba'oraz pidannao, wadi'itinapa-kinaa ni'o. Ìmashaa-pauzon kaduz aida-kida wa'ati na'apa'oram ati'o mishidapa-karu. Ukau'an marii wamarina'atan ipai aimaakan wuru'u awautapa'oraz waunao, na'iki oia'o zaamatina'oraz wa'ida'ati. Na'iki ma'ozaka wataapa wanyukunu, aonaa wakashadina'ana'a, na'apa pidan dimatina'o kawan dimatin-karu ida'a. ² Marii waawunuutapan soo Jesus di'iti, uruu ida'ana'o wamishidanuz, na'iki wamishidapanuz karikaonan uruu ida'ana'o. Jesus baiaapa mawaka-karu cross ida'a, aonaa unyukunuapan na'apam ukakiba'azonn. Usha'apatan di'oraz aimaakan uitapan idi Tominkaru taan nii konaukii-karu utokon ii. Na'iki kai usakanatapan Tominkaru diwa'ora antanapu. ³ Udi'itapa na'apam Jesus tuudan ipai wuru'u oia'o pidannao sha'apataniaz dikauda kida'o aimaakan u'ati. Ukau'an mana'a ukashada-dina'ana'a na'iki ukaakinpa'ana'a. ⁴ Wuru ida'ana'a utiwainanuz dadara umasha'apata'azookan idi oia'o ubaiaapan kasha'ora'o, mazan upu'u aonaa na'apainim zii uzowii-kao umishidapan dikin ii. ⁵ Umanyukunuuta'a naa mooko tawuru'u Tominkaru paradan kida ma'ozakada'oraz unyukunuu? Udakotan unao paudainao nii. Ukian,

“Òdani, aonaa putaapa'ana'a madiwautapa-ka'o nii karikaonan wuru'u,

Naobanai kakinaotanuz pugaru dadara'o na'iki kaziwa'o ida'an,
na'iki aonaa pukashadina'aka'ana'a Naobanai kakinaotan dono
pugaru.

⁶ Usha'apanum kau'an Naobanai kakinaota wunaou'u
pamarainpaniinaouz.

Na'iki ukakinaota ipai paudainao.^f

⁷Ukau'an utuudapa wuru'u ubaiatinanuz, usha'apanum kau'an darui kaki-
naotan kawanu'o unao wuru'u. Tominkaru taapan unao paudainao nii. Ipai
daniinao, idarunao kakinaota idyaun. ⁸Tominkaru kakinaota ipai paudainao,
ukau'an aonaan an ukakinaotan unao, aonaa mishi'o mani udainao unao. ⁹Ipai
waunao kaina'a wadarunao, imi'i baara'a kakinaota'o waunao. Ikakinaotan
dono waunao wazaamata wuru'u ikakinaori kidaz. Ukau'an powa'a'o nii zii
ukaimanan manawun wazaamatan an waDaru aokazi ia'o kakinaori kidaz,
uruu idi kaina'a'o nii kakupa-karu wa'ida'a. ¹⁰Wadarunao, imi'i baara'a'oraz
kakinaota waunao wapa'inan dono zii. Ikakinaotan waunao wuru kawana'ati'i
itaitapanuz wakakinaota-kao aiapa-kao. Mazan Tominkaru kakinaotan waunao
kaminka'uta'o nii waunao, mishi kizi wanaudapan wamashaapan Tominkaru
aipan kawana'ati. ¹¹Aonaa wakonaukii-kidan wakakinaota-kao dono kaziwa'o
ida'an. Kaziwa pidan kakinaota-kao, mazan diina'iti'i, watominpan dauna'ana'a
naa wakakinaota-kao idi, kaiman wanyukunuu na'iki kaiman wamashaapan.

Na'apam pidannao aiapa-kao imashaapan

¹²Unao kapati'ora'a naa, ukau'an uma'ozakada'a naa unyukunuu koshan.
¹³Umashaapa sakitapa'o mashaapa-karu kaduz ida'a, uruu baokoinao mishi-
dainaouz kapatinaouznaa ma'ozakadinan nii, uruu aona'o nii ikapatin powa'a'a
naa manawun. ¹⁴Utiwaa umashaapan kaiman ipai pidannao tuma, na'iki
utaa'in Tominkaru ati, umuudina'a naa kaimanaiman oia'o ai. Na'ia'oram pidan
aona'o utaa'inan, aona'o nii utukapauzon Naobanai Tominkaru. ¹⁵Ukarodin
pa'i aonaa kizi na'ia'oram unao padantinan powaa iti Tominkaru kamunan-
ban ai. Ukarodin pa'i aonaa kizi na'ia'oram unao to'orapa'o unyukunuu. Na'a-
pa'o pidan turuu upataka'uan ipai unao. ¹⁶Ukarodin pa'i aonaa kizi na'ia'oram
unao da'awupan aonaa pamin-mazidan tuma mani. Na'iki ukarodin pa'i aonaa
kizi na'ia'oram unao Esau kawanun, madi'itinapaka'a Tominkaru dau'u. Esau,
uruu Isaac dani kiwiitapa'o, na'iki uru'o nii zaamata padamata ipai aimaa-
kan padaru ai. Mazan Esau taa wuru'u pa'ati'oraz aita-kao, bauta'apa paraapi
sodi'o wanyukunui dikin ii. ¹⁷Unao, uaitapanii sha'atii Esau sha'apatan dau-
na'an wuru'u aimakaan, upu'u zii uaipan padaru dapadan kaiman kida'o
aimakaan sha'apan pa'ati.^g Kaziwa upishaan pazaadan bi'i, mazan aonaa
udaru taa'azonuzu u'ati. Usha'apanum kau'an Esau, aonaa uikodan kanom
ida'an papana'ada-kinan nii wuru'u pasha'apataniaz aimakaan.

¹⁸Unao, aonaa uwa'atin midukuo Sinai ida'ati,^h turua'oraz upishata-
kao na'iki ka'awapa'oraz tikazi idi. Uruu midukuo ida'a kaina'a maruta'o,
kasha'ora-karu na'iki awaru kawaoru. ¹⁹Kaina'a kuwudii' aran na'iki parada-
karu. Israelitenao abatan dono'oraz parada-karu, kaziwa ipishaan aonaa kizi

f 12:6 Proverbs 3:11-12 **g** 12:17 Genesis 27:30-40 **h** 12:18 Exodus 19:16-25

i 12:19 *kuwudii*: Putukapa kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinan di'ii.

ĩabatan powaa'az. ²⁰ Aonaa ĩabata'azon wuru'u kichana'iki-kia'oraz parada-karu. Wuru'u parada-karu kian, “Na'ia'oram pidan oo uzai pishatan di'oraz midukuo, boo-kao nii kuba idi atii umawakan.” ²¹ Wuru'u aimakaan ĩtukapaniaz tuukia'o ukichana'iki-kian. Uruu idi Moses kian, “Ōnaka-nakaan ōtarian idi.”

²² Mazan unao, uwa'atin Zion Naawa ati pa'an, na'iki kakupa'oraz Tomin-karu wiizi ida'ati, wuru'u Jerusalem aokazi ia'oraz. Unao wa'atin wunao angelnao ida'ati iriba'oraz manawun, konaukia'o ida'ana'oraz ĩbaokopatinpan. ²³ Uwa'atin wunao baokopainpan ida'ati dakota-kariwainauz Tomin-karu dainao nii, kiwiitapa'oraz ĩshakatan.^j ĩ'uu kida saada-kariwai'i naa aokazi ii. Unao wa'atin Tominkaru ida'ati, di'itapa'oraz ipai pidan kaimanan oo oian. Na'iki uwa'atin Tominkaru pidanannao doronaanao ida'ati, mawakainauz mazan saabaa-kariwaiz naa ĩdyaun kaiman. ²⁴ Uwa'atin Jesus ida'ati, uruu ida'ana'o Tominkaru toman Pa'ina'o Covenant. Uwa'atin Jesus izain ida'ati, chibii-kariwaiz wa'oian chikaa-kinao nii, umanawunu'oraz pa'an Abel izain ai.^k

²⁵ Ukau'an ukarodin na'iki aonaa utarata'ana'a ukinao Tominkaru paradan dono. Baokoinao ĩtarata pakinao u'ai aonaan idi ĩabata'azon uparadan. Ukakinaowan dono'oraz ĩdyaun imi'i baara'a, mazan aonaa idobatan papataka'uta-kao ai. Ukau'an powa'a'o nii zii manawun wabaiaapan pataka'utinkaru wamaabata'azookan an Tominkaru, kakinaowa'oraz waunao aokazi iki! ²⁶ Tawuru dono'o uparadauzonuz kiwiitapa, nakaina'aka imi'i baara, mazan aizii ukian kainaaba'o ida'an, “Baukapa'a naa koshan ōnakaan nii imi'i baara, mazan aonaa uruu mani karikaonan, ōnakaan nii aokazi kapam.” ²⁷ Parada-karu kida, “Baukapa'a naa koshan,” kia'oraz, kaimanaiman ukainaabatan wa'ati ipai aimakaan toma-kariwaiz nakaa-kao nii na'iki ĩmuuda-kao nii pana'itinapu pawii ai, soo aimakaan kida aona'oraz na'itim ĩnakaa-kao na'an nii pa'an. ²⁸ Ukau'an marii wakonaukian Tominkaru ati, usha'apanum kau'an kaina'a wawiizi ni'o, aona'oraz turuu unakaa-kao. Marii wakonaukii-kidan Tominkaru na'iki wamanawuntapan uruu, wakichana'ikin ida'an u'ai, ²⁹ usha'apanum kau'an waTominkarun tikazi kawanu'o, kawaoda'oraz aimakaan kaiman-daun.

Na'apam wakonaukii-kidan Tominkaru wamashaapan ida'an

13 ¹ Pakawan umarainpaaka umin-mishidannao tuma. ² Aonaa umanyukunuuta'ana'a udapaapan tawarainao udapu ida'ati, usha'apanum kau'an pabi'i kida pidannao dapaapa tawarainao padapu ati, aonaan pu'u ĩaitapan ĩnao angelnao. ³ Unyukunuupa pidannao taraa-kizai ia'oraz, utarainpa'o kawan ĩtuma. Unyukunuupa baiatinainao, ubaiatina'o kawan ĩtuma.

⁴ Marii ipai pidan taapan mazida-karu kaimana'o nii manawun. Na'iki daiarui na'iki daiaroi, aonaa kizi ĩpataka'uan pamazidanuz, ĩdawatan ida'an ba'oran pamin-mashaapan nii. Tominkaru mishi'o nii upataka'utan wuru'u pidannao kiaapaakainauz madoronaa-daun, na'iki ba'orantapainauz.

⁵ Aonaa umarainpa'ana'a puraata. Uturuuda wuru'u aimakaan u'ida'a'oraz. Tominkaru kiinii,

“Aona'o nii ōwa'akauzon pugaru,
aona'o nii ōmanyukunuutauzon pugaru.”^l

⁶Ukau'an waaitapan idi kaimanaimanazu, turuu wakian,

“Aona'o nii ōtarian, usha'apanum kau'an kaina'a Naobanai ōminka'u nii.
Aonaa turuu pidannao sha'apatan ōgaru.”^m

⁷Unyukunuitapa uzowaunaanao tominapa-kidauzoz unao Tominkaru Paradan kida dau'u. Udi'itapa kaiman kida'oraz aimakaan sha'apan imashaa-pan idi Tominkaru ati atii imawakan. Ukau'an ma'ozaka umishidapa inao kawan. ⁸Jesus Christ, aonaa upana'adinauzon, pakawan uruu munumunu'o kawan, na'iki aizii, na'iki karikaonanu'o nii.

⁹Mana'a utaapada'ana'a ipai pabi'inaaka kida'o kakinaorii na'akan unao pana'iti'i naa. Marii mishi'oraiman unyukunuu kida ma'ozakada-ka Tominkaru kamunanban ida'an, aonaa kakinaorii kida izo'ati-kae ida'an mani wanyukunui dau'oraz, aona'oraz ukaminka'utan pidannao izo'ati'oraz uruu kaduz kakinaorii.

¹⁰Mazan ōaipan pa'an wadi'itinpan wuru dau'a'a taa-kariwaiz Tominkaru ati, wuru'u chikaa'oraz wa'oi'an. Na'iki wuru'u kaudinainauz Tabernacle di'ii, aonaa turuu inikan wuru'u taa-kariwaiz oii-karu chikaa-kinooz.”ⁿ

¹¹Umanawunu'o Faadaa, una'akauzonii uzainao izain Kabaun Nazoo Kaimana'oraz Manawun di'iti, utaa kizi oii-karu kida dikiin ii. Mazan wuru'u uzainao nanaa kida kawaoda-kae paniba ii, Jewnao kawiiizibitinapa-kizi ai.

¹²Ukau'an Jesus paniba ii umawakan donoi ai kapam, usaabaa-kinaa nii papidanannao kaiman manawun oia'o ai paizain ida'an. ¹³Ukau'an wamako Jesus di'iti paniba iti Jewnao kawiiizibitinapa-kizi ai, wakashaapa washa'apata-kae, na'iki wabaiaapa kapam uruu kaduz aimakaan kakiba'azonna'o uruu baiaapaniaz kaduz. ¹⁴Aonaa karikaonanu'o donoi nii da'a'a imi'i baara'a wa'ati, mazan waunao, tuukii wazaudapan donoi wuru'u wa'idiwau ni'oraz diina'iti'i pa'an.

¹⁵Ukau'an aizii Jesus ida'an, marii wataainan Tominkaru ati wakonaukii-kidan ida'an uruu, wakowaadan ida'an wuru'u kaiman kida'o aimakaan usha'apataniaz. ¹⁶Aonaa umanyukunuuta'ana'a usha'apatan kaimana'o ba'orainao ati, na'iki uka'idiwaaka ituma, usha'apanum kau'an na'apa kida'o pa'an aimakaan taa-kae, Tominkaru konaukii udau'an.

¹⁷Uizo'ati uzowaunaanao na'iki unaubaapa wuru'u ikaudinanz. Inao awunuutapa'o unao, usha'apanum kau'an inaou'o nii kowaada na'apam isha'apatan pakaudin-kizi Tominkaru ati. Uizo'ati idyaun, konaukii kizi isha'apatan pakaudin-kizi. Aonaa an uizo'atin, isha'apatan nii pakaudin-kizi kasha'ora-karu ida'an, na'iki aona'o nii kanom unao ikodan na'apa'o di'iki.

¹⁸Aonaa usokoda'ana'a utoriinpan wa'ati. Waaitapa aonaa kanom dikauda'o nii washa'apaapan, mazan karikaonan washa'apata'azon kaiman kida'o aimakaan. ¹⁹Tuukii manawun opishaan utoriinpan ō'ati, marii kizi Tominkaru dyuudan ōgaru powaa ati kadiman unao ida'ati.

l 13:5 Deuteronomy 31:6 **m 13:6** Psalm 118:6 **n 13:10** Faadaanao, turuu inikan dunai wuru di'iki'i taa-kariwaiz Tominkaru ati. Soo wuru'u uzainao taa-kariwaiz oii-karu chikaa-kinooz nii, aonaa turuu inikan udunaa. Ikaawaoda pa'an ipai wuru'u uzai nanaa paniba ii, munapo Jewnao kawiiizitinapa-kizi ai.

Kaarita katokon-tinan

²⁰⁻²¹ Aizii marii Tominkaru konaukii-kida-kao, uruu taa'o wanyukunuu kaiman-kinaa. Ukadishita-kida waNaobanaa Jesus mawaka-karu di'iki. Na'iki marii Jesus konaukii-kida-kao, uruu umanawunu'o kaznizo taapiki. Uruu izain ida'ana'o Tominkaru toman Pa'ina'o Covenant, aona'o ni'oraz na'apainim ukatokonon. Aizii marii Tominkaru taan ipai kaimana'o aimaakan unao sha'apata-kinaa nii aimaakan paaipan kawana'ati. Na'iki marii usaa-baan waunao paaipan kawana'ati, Jesus Christ ida'an, na'iki marii utaapa-kao umanawunu'o nii karikaonan. Amen.

²² Ōiribannao, tuukii manawun ōpishaan unao, uabatapa kizi kaimanaiman di'oraz kuwai ōsaadaniaz ōma'ozakada-kinaa ni'oraz unao; wuru'u ōkaaritanuz, aonaa udawuan manawun. ²³ Ōkowaada'azon u'ati wa'inawuzu Timothy kodita-kida-kaoa'a naa taraa-kizai iki. Ukaawan an kadiman, baokopa'o nii wawa'atin watukapa'anan unao. ²⁴ Ukowaada pa'i waparadan kida ipai uzowaunaanao ati, na'iki ipai Tominkaru pidanannao ati. Wairibannao Italy ikiinao dyuudan kapam paparadan unao ati. ²⁵ Marii Tominkaru kamunanun ipai unao ati.

James Saadanii Kaarita

Di'oraz kaarita daua'o

James, uruu Jesus inawuzu. (Matthew 13:55; Galatians 1:19) Upa'inan dono zii aonaa umishidan Jesus Tominkaru di'iki'o, mazan umishidan dau-na'an, uru'u naa choochi zowaunaa nii Jerusalem ii. (Acts 15:13; 21:18)

Jesus kadishitan dauna'an pamawaka-kizi iki na'iki ukiwan dauna'an aokazi iti, utominapa-kidaniinao kowaadapan Kaimana'o Kuwai wuru'u Jesus daua'oraz. Kiwiin ikowaadanuz Jewnao ati, Israelitenaouz. Aizii Tominkaru pidanannao zowiipauzo-kao dono, imishidan dikan ii Jesus, iriba mishidainao kidoopan ba'oran wiizai kida di'iti. Uruu idi James saadan pakaaritan ipai mishidainao ati. Mazan kiwiini'o verse ida'a usaadan kaikapa'a: "ipai 12 Israelitenaou tonaazinaa kida ati, ipai wiizai kawana'ati."

James kakinaotan idyaun, mishi kizi itukapa-kidan pamishidan Jesus, pasha'apatan ida'an kaiman kida'o aimaakan.

James kakinaowan idyaun powa'a zii: marii kizi ikonaukian papataka'uta-kao pu'u, oo pamapuraatanun pu'u. Usha'apanum kau'an pataka'utinainao, umanawunu'o Tominkaru ati inao. Na'iki kapuraataniinao pidannao, marii pa'i ikarodinan. Usha'apanum kau'an inao tuukia'o nii ito'oradan Tominkaru, isha'apatan ida'an aimaakan dikauda kida'o papuraatan ida'an.

Kaarita buutinpan kida

Kaarita sakadin-kizi 1:1

Mishida-karu na'iki aitapaaba-karu 1:2-8

Pataka'utin-karu na'iki kapuraatan-karu 1:9-11

Baiatin-karu na'iki tiwaa-kidapa-karu 1:12-18

Abatapa-karu na'iki sha'apatin-karu 1:19-27

Aonaa pidan taapa-kao umanawunu'o nii ba'oran ai 2:1-13

Mishidapa-karu na'iki sha'apatin-karu 2:14-26

Na'apam wakaiwaan waninoba na'iki waparadan 3:1-12

Dya'utama'o aitapaaba-karu kaduz 3:13-18

Mishidainao kodita kizi oia'o pidannao bii iki 4:1-5:6

Mishidainao ma'ozakada-kao powa'a zii 5:7-20

1 ¹Ōgaru James, Tominkaru na'iki Naobanai Jesus Christ poitoru. Ōdyuudan ōparadan ipai 12 Israelitenaou tonaazinaa kida ati, makoodanai-naouz ipai wiizai kawana'ati.

Mishida-karu na'iki aitapaaba-karu

² Ōiribannao, ukonaukii pa'i na'apainim dono ubaiaapan pabi'inaaka kida'o pataka'utin-kinai. ³ Usha'apanum kau'an uaitapa utiwaa-kaoaz na'apa, umishidan ma'ozakan tiwaa-kao wuru'u. Aizii upakawanun an ukadishitapan utiwaa-kao dauna'an, aona'o nii ukashadinan ba'oran dono ubaiatinan pu'u padamata. ⁴ Ukau'an marii pa'i umakashadinkanuz na'iki umakaakinapan kanuz mashaapan ma'ozaka, uruu aona'o nii ukaakinpan, na'iki aona'o nii ukasharutinpan udi'itinpan ida'an.

⁵ Mazan na'ia'oram pidan unao bii'i, aona'o uaitapan padi'itinpan, marii upishaan Tominkaru, utaa kizi u'ati aitapaaba-karu; usha'apanum kau'an Tominkaru, konaukii utaan na'iki aonaa ukashanauan pidan pishaa'o paugaru. ⁶ Mazan upishaan an Tominkaru, marii upishaanuzu pamishidan ida'an, aonaa pamamishidakan bii an mani. Usha'apanum kau'an, pidan pishaan an aimakaan pamamishidakan bii an, uruu na'apa'o wunu paran kawan, paran baoko ia'oraz, ma'ozaka'o awaru pootaniaz na'iki ukida'uu-paniaz di'itinapa kida'a. ⁷⁻⁸ Na'apa'o pidan, dya'utamatapa'o panyukunuu na'iki aona'o uaitapan na'apam dii pasha'apatinan, aonaa turuu uzaudapan Tominkaru taan pa'ati aimakaan upishaaniaz.

Pataka'utin-karu na'iki Kapuraatan-karu

⁹ Ukaina'an an Tominkaru pidanan pataka'utina'o, marii ukonaukian, usha'apanum kau'an Tominkaru awun za'a umanawunu'o uruu. ¹⁰ Mazan pidan kapuraatanu'o, marii ukonaukian, usha'apanum kau'an Tominkaru awun za'a uruu pataka'utina'o. Kapuraatanu'o pidan, umainaabatinaan nii na'apa amazada san soosoi kawan. ¹¹ Kamoo koditan dauna'an, uwiichan wiicha, wiicha, na'iki sariapa ukadunaa wuzada'akan; usooso waotan, na'iki ukonaunamanuz mainaabatina'akan naa. Ukau'an na'apa'o nii pidan kapuraatanu'oraz mainaabatinaan kapam, upuraataapatinan pu'u.

¹² Konaukia'o pidan, wuru'u tuudapa'oraz pabaiatan kasha'ora kida'o aimakaan. Aizii utuudapan idi pabaiatinan, aonaa ukaakinpan, uzaamatan nii pawinipa nii, karikaonanuo kakupa-karu idi, tawuru'u Tominkaru kowaa-dauzoniaz pataa'azon marainpainao ati paugaru.

¹³ Aizii pidan tiwaa-kidapa-kao dono pasha'apata'azon dau'ati oia'o, aonaa turuu ukian: "Tominkaru wuru'u tiwaa-kidapa'oraz ōgaru ōsha'apata kizi oia'o." Usha'apanum kau'an Tominkaru, aonaa na'apainim utiwaa-kidapan pidan oia'o dau'ati; na'iki Tominkaru, aonaa na'apainim usha'apatan oia'o utiwaa-kidapa-kao dono. ¹⁴ Mazan pidan tiwaa-kidapa-kao dono pasha'apata'azon dau'ati oia'o, unyukunuu oia'o dau'atin idi'o karikaonan wuru'u, ukozoota-kidinan paaipan ati'o, aonaa udikintan wuru'u oia'oraz. ¹⁵ Aizii unyukunuu na'apan idi oia'o dau'ati, uru'u naa usha'apata'akanuz, oia'o shakatan naa wuru'u, na'apa koraidaonaa shakatan kawan. Na'iki oia'o dyau-pain dono'o naa kaimanaiman, uru'u naa mawaka-karu shakatan kapam.

¹⁶ Ōmin-mishidannao, ōmarainapaniinao, mana'a umariidapa-kidina'ana'a. ¹⁷ Ipai aimakaan kaiman kida'oraz, taa-kariwaiz mawinipinaa-daun, aokazi iki'o wuru'u, Tominkaru di'iki'o, toma'oraz kamoo, kauzu na'iki wizinao. Tominkaru aonaa upana'adinauzon, na'iki aonaa na'apainim

utanawatinankauzon pana'iti wa'ai, na'iki aonaa uwa'akauzon waunao maru-ta'o-karu'u. ¹⁸Paaipan kawana'ati'o wuru'u udaniitanuz waunao pakakinaori mishi'o ida'an, uruu idi tuukii ukonaukii-kidan waunao ipai ba'oran patoma-niinao ai.

Abatapa-karu na'iki Sha'apatin-karu

¹⁹Ōmin-mishidannao ōmarainapaniinao, unyukunuitapa wuru'u ōkaki-naori kidaz: Marii ipai pidan abata'azo'o nii kadakotin-karu, mazan aonaa uparada'ana'a maaitapinaka-daun, na'iki udadarada unyukunuu uto'oran ai. ²⁰Usha'apanum kau'an pidan to'oran an aonaa turuu usha'apatan aimakaan kaiman kida'o Tominkaru aipan kawana'ati.

²¹Ukau'an umuuda'a naa ipai oia'o na'iki dikauda kida'o aimakaan usha'apatauzoni. Aonaa u'atadinpa'ana'a, mazan ukashaapa Tominkaru Paradan utaaniaz unyukunuu ii, uruu wuru'u ukazannaatin-kinaa ni'oraz.

²²Aonaa umariidapa'ana'a unyukunuu, uabatapan ida'an karikao-nan Tominkaru Paradan. Mishi'oraiman, usha'apatina'a naa pa'an wuru kawana'ati'i uabataniaz. ²³Na'ia'oram pidan abatapauzo Tominkaru paradan mazan aonaa usha'apatinan ukawana'ati, uruu, na'apa'o pidan kawan awunuuta'oraz paawun baara wanamari di'iti. ²⁴Uawunuutan padikin kaimanaiman na'iki udauna'an umako'okan naa, sariapa umanyukunuuta'a-kan na'apa'oram paaidinpan. ²⁵Mazan pidan di'itinpan an kaimanaiman kuwai kaimana'oraz dau'u, wuru'u muuda-kida'oraz pidannao oia'o ai, na'iki utaapan an panyukunuu karikaonan kaimana'o kuwai dau'ati, aonaa umanyukunuutan paabatanii, mazan usha'apatinan pa'an ukawana'ati. Uruu idi kanom usha'apatinii kida, kaimana'o nii usha'apan Tominkaru ida'an.

²⁶Ukaina'an an pidan unao bii'i Tominkaru-tapa'o utaapinpan, mazan aonaa utuuda'akauzon dikauda kida'o paparadan, umariidapan panyukunuu karikaonan wuru'u, na'iki uTominkaru-tapanuz madiwautapa-ka'o karikao-nan. ²⁷Mazan pidan, mishi'o uchoochi san-tinpan Tominkaru waDaru aipan kawana'ati, uruu pa'an wuru'u karikaonan'oraz ukaminka'utauzon maudaniwainao na'iki zunnao pataka'utinainaouz mawaka'oraz naa idaiarunao, na'iki uruu aona'o nii uaipan papataka'uinan oia'o idi. Na'apa'o choochi-san-tinapa-karu kaimana'o, na'iki aona'o ukasharutinpan Tominkaru awun za'a.

Pataka'utinainao na'iki Kapuraataniinao

2 ¹Ōiribannao, mishidainaouz umanawunu'o wanaobanaa Jesus Christ, aonaa unauba'ana'a bauda'apa'o pidan ba'oran ai. ²Aizii pidan kapuraatanu'o kaawan an mani uchoochin ida'ati, kaiwadinpa'o kawinipina'o kamicha idi na'iki uka'u saba nii gold; aizii ukaawan pu'u, ba'oran pidan kaawan kapam, pataka'utina'o, ukamichan uzaama'ora'a naa kowas. ³Aizii unao, unyukunuu wuru dau'ati'i pidan kaimana'oraz ukaiwadinpan manawun na'iki usakanata-kidan uruu kaimana'o tabai ida'a. Mazan aizii pidan pataka'utina'o ati unao kian, "Turuu pukadishitapan na'ii," oo "Pusaka-nata da'a'a imi'i baara'a." ⁴Usha'apatan an na'apa'o aimakaan, ubuutaakapan karikaonan wuru'u. Aonaa utaapa'ana'a bauda'apa'o pidan kaimana'o nii ba'oran ai. Na'apa'o aonaa kaimana'o mani wuru'u, na'iki unao di'itinpan aonaa usakitapan.

⁵ Õmin-mishidannao òmarainapaniinao, aushaa uabata! Tominkaru zaamatani wuru'u pidannao pataka'utinainaouz, umanawunu'o mishidapakaru ida'ati. Ìnao ìnabanaitanpan nii Tominkaru na'iki ìzaamatan nii kaiman kida'o aimaakan, tawuru'u Tominkaru kiauza-kiziz utaan nii marainpainao ati paugaru. ⁶ Aizii unao, tuukii uzon-kidan pataka'utinainaouz. Mazan wuru'u pidannao kapuraataniinaouz, ìnao mishi'oraiman na'aka'oraz unao kootowapa-kizai iti, ìzaamata kizi usha'apauzi. ⁷ Ìnao wuru'u parada'oraz oia'o ida'an kaimana'o uNaobanaa Jesus dau'an.

⁸ Kaiman zii manawun uizo'atin an waNaobanaa kakinaori, saada-kariwaiz Tominkaru Paradan ida'a kaikapa'a: "Pumarainapa pidannao na'apa pumarainpan kawan punanaa."^a ⁹ Mazan utaapan an bauta'apa pidan kaimana'o nii ba'oran ai, oia'o aimaakan wuru'u usha'apataniaz, ukau'an unao dikintapainao kakinaorii. ¹⁰ Pidan dikintapa'o bauta'apa'o kakinaorii, uruu dikintapa'o ipai ba'orainao kakinaorii kida wuru'u. ¹¹ Tominkaru kian, "Mana'a puba'orantapa'ana'a." Uruu wuru'u kia'oraz kapam, "Aonaa puzowia'ana'a pidan." Aizii aonaan pu'u puba'orantapan^b padamata, mazan puzowian pidan, pugaru dikintapa'o kakinaorii wuru'u. ¹² Ukau'an uparada sakitapa, na'iki umashaapa aitaipainao nii na'iki izo'atiinao nii Kakinaorii, wuru'u muuda-kida'oraz pidannao oia'o ai. Wuru'u kakinaoriiz, uaida-kidan nii na'apam wamashaapan, kaiman oo aonaa ukaimanan. ¹³ Usha'apanum kau'an Tominkaru pataka'utan dono pidannao, aona'o nii ukamunan-kidan pataka'utainaouz pairiban, aona'oraz ìaidan pakamarainapanun; mazan pidannao aida'oraz pakamarainapanun, aona'o nii ìpataka'uta-ka'o pa'an.

Mishidapa-karu na'iki sha'apatin-karu

¹⁴ Õiribannao, ukian umishida Tominkaru. Mazan aonaan an uaidan umishidan usha'apatan ida'an kaiman kida'o aimaakan, madiwautapa-ka'o wuru'u una'apanuz. Na'apa'o mishidapa-karu aonaa turuu ukazannaatan unao. ¹⁵ Aizii puiriban makamichanun an mani na'iki umawanyukunuun an. ¹⁶ Mazan aonaa putaan u'ati uaiapanii, soo pukian u'ati karikaonan: "Kaiman! Marii shaa pa'i Tominkaru sha'apatan kaiman kida'o aimaakan pu'ati! Kaiman kizi pukaiwadinpan, na'iki kaiman kizi puaroopan!" Madiwautapa-ka'o wuru'u puna'apan an na'apa. ¹⁷ Ukau'an na'apa'o wuru'u mishidapa-karuz: Mishida-karu kaiwaa-ka'o an paba'oran, aonaan dono kaimana'o sha'apata-ka'o utuma, madiwautapa-ka'o wuru'u.

¹⁸ Mazan panaadon ba'oran pidan kian nii, "Pabi'i pidannao mishida Tominkaru, na'iki ba'orainao sha'apata kaiman kida'o aimaakan pa'an." Mazan ôgaru, ôdako'atinuzu, "Na'apa dii mooko turuu puaida-kidan ô'ati pumishidan aonaan pu'u pusha'apatan kaiman kida'o aimaakan? Ôgaru, ôaidan nii pu'ati òmishidanuzu ôsha'apatan ida'an kaiman kida'o aimaakan pa'an." ¹⁹ Pumishidan an kaina'a bauta'apa Tominkaru, kaimana'o wuru'u! Mazan upu'u zii oia'o doronainao ìmishida kapam, na'iki tuukii ìnaka-nakaan ìtarian idi u'ai.

²⁰ Pugaru madiwautapa-ka'o pidan! Puaiapa mooko ôaida-kidan pu'ati wuru'u mishidapa-karuz, madiwautapa-ka'o karikaonan kaimana'o

a 2:8 Leviticus 19:18 b 2:11 *puba'orantapan*: zun kiaapa-kidinan ba'oran daonaiora ati pakau-daiarun pu'u oo daonaiora kiaapan ba'oran zun pakaudaiaron pu'u.

sha'apatin-karu aonaan an u'ai? ²¹ Pudi'itapa wadokozu-daun Abraham. Tominkaru kian udau'an "Kaimana'o pidan uruu," soo usha'apatinan ida'ana'o Tominkaru paradan kawana'ati: tawuru'u utaan dono'oraz paudani Isaac altar paawa'a, kawaoda-karu nii Tominkaru ati. ²² Aizii puaitapa, pamishidan ida'ana'o uizo'atin Tominkaru. Na'iki pasha'apatinan ida'an uaidan na'apam manawun pamishidan Tominkaru. ²³ Na'iki saada-kariwaiz Tominkaru Paradan mishinaan, kaikapa'oraz ukianu'u: "Abraham mishida Tominkaru, uruu idi Tominkaru dakotan uruu kaimana'o pidan nii."^c Udakotan Abraham papaonaruru nii kapam. ²⁴ Aizii uaitapa, Tominkaru aonaa udakotan pidan kaimana'o nii, soo ukian idi karikaonan "Ōmishida Tominkaru." Mazan udakotan pidan kaimana'o nii, usha'apatinan ida'an kaiman kida'o aimaakan kapam.

²⁵ Na'apa sha'atii Rahab, kaminshu'u-shoroaba, odakota-ka'o kaimana'o pidan nii osha'apatinan ida'an, tawuru'u odapaapan dono'oraz padapu ati Joshua dyuudaniinao, na'iki odyuudan iḏyaun ba'oran dunapota'a naa tarubainao ai.^d ²⁶ Aizii pidan nizowan aonaan an unanaa ai, uruu pidan mawaka'o wuru'u; ukau'an na'apa kapam, kaimana'o sha'apatin-karu aonaan an mishidapa-karu ai, mawaka'o wuru'u.

Niinobai daua'o

3 ¹ Ōiribannao! Aonaa uaipina'ana'a ipai tiichaanao nii, usha'apanum kau'an waunao tiichaanao, tuukia'o nii wapataka'uta-ka'o manawun, ipai ba'orainao ai, wakasharutinan dikin ii. ² Mishi ipai waunao kasharutina'o iriba aimaakan ida'an. Mazan pidan aona'o ukasharutinauzon paparan ida'an, uruu kaimana'o pidan manawun na'iki uka'iita pakazowautapan ipai pananaa.

³ Wamuudan kawaro dako-tannaa udako iti, uizo'ati kizi waunao, uruu idi waka'iita wana'akanuzu na'itim karikaonan waaipan kawana'ati. ⁴ Oo udi'itapa paran san kanawa: u'udarun pu'u, na'iki ma'ozaka'o awaru kida'ukapan pu'u padamatazu, turuu una'aka-ka'o poora sodi ida'an na'itim karikaonan uaiapa-ka'o kawana'ati. ⁵ Na'apa ninobai kapam: uduusodin pu'u padamata, turuu u'atadinpan tuubaruru kida'o aimaakan dau'u. Aushaa! Udi'itapa na'apam tikazi tiriizi sodi, turuu udanomaitan kanoko baawu udaru'o. ⁶ Wururu ninobaiz, na'apa'o tikazi kawan, umanawun utaapan oia'o. Uruu idi ipai dau-nuuda'u upataka'uan wananaa oia'o idi. Utoma udaru'o tikazi wananaa ida'a, atii ukawaoda na'iki umainaabata kaiman-daun wadi'itinpan, na'iki wuru'u wakakupanz. Tuubaruru'o Tikazi di'iki'o wuru'u tikazi tominanz.

⁷ Pidan ka'iita pamaawaadibaan pabi'inaaka to'ora kida'o aimaakannao, kotu'uznao, atoru na'iki kowazaz kaduz, na'iki aimaakannao mashaapai-naouz paran baoko ii. ⁸ Mazan aonaa na'ia'oram pidan ka'iitan pamaawaadibaan paninoba. Niinobai oia'o na'iki dikintapa'o, utaapan pa'idiwaru mawaka-kinai.

⁹ Ninobai ida'an wakaiwaa kaiman kida'o parada-karu waNaobanaa Tominkaru waDaru ati. Na'iki waninoba ida'an wakaiwaa dikauda kida'o parada-karu wairibannao ati, iṭoma-ka'o pu'u Tominkaru aidinpan kawan.

¹⁰Uruu bauda'apa'o dakoi di'iki parada-karu kaimana'o na'iki dikauda kida'o koditan! Ōiribannao, aonaa washa'apata'ana'a na'apa'o aimakaan! ¹¹Aonaa turuu kaimana'o na'iki kuzuba'o wunu shootapan bauda'apa'o wunu nunu-dapa-kizi di'iki. ¹²Ōiribannao, aonaa turuu fig kadunaa kaakan olive nii, oo grape kadunaa kaakan fig nii, na'apa ukau'an kuzuba'o kapoo-kizai, aonaa turuu kaimana'o wunu ikoda-kao u'idi'iki.

Aitapaaba-karu Tominkaru di'iki'oraz

¹³Ukaina'an dono pidan unao bii'i aitapaaba'o utaapinpan, marii uaidan wuru'u paaitapaabanuz pamashaapan ida'an kaiman na'iki pasha'apatan ida'an kaiman kida'o aimakaan, aonaa pa'atadapan ida'an mani wuru'u paaitapaaba nuz. ¹⁴Mazan kishauzi-karu mashaapan dono punyukunuu ii tuukii manawun, na'iki puaipan aimakaan sha'apan soo pu'ati pa'idiwaru; aonaa pu'atadinpa'ana'a puaitapaaban dau'an, usha'apanum kau'an puna'apan an, pana'atanpu'o pumashaapan wuru'u mishi'oraz kakinaorii ai. ¹⁵Kaikapa'oraz aitapaaba-karu, aonaa Tominkaru di'iki'o mani wuru'u, mazan imi'i baara iki'o karikaonan, pidan sha'apata'azon kaduz oia'o karikaonan na'iki oia'o doronainao aipan ati'o karikaonan. ¹⁶Na'iki na'iam dono kaina'a kishauziaaka-karu, na'iki pidan nyukunuu ii tuukii uaipan aimakaan sha'apan soo pa'ati karikaonan, kaina'a'o nii to'orataaka-karu na'iki pabi'inaaka kida'o oia'o sha'apata-kao.

¹⁷Mazan Tominkaru taan an aitapaaba-kinai pidan ati, aona'o nii ukasharutinnan, uruu idi aona'o nii umizaataakapan oo ukadakowaakapan, aona'o nii udikintinan, aona'o nii udikintapan, tuukia'o nii uabata'azon na'apam kii-karu kida pa'ati. Kamunanuuba'o nii na'iki pabi'inaaka kida'o nii usha'apatan kaiman kida'o aimakaan, uaitapan nii aimakaan sakitapa'o, aonaa mazanu'o mani ukadakotinanuz, mazan mishi'o pa'an uparadan. ¹⁸Umashaapan an wuru kawanu'u, paoribai uuda paowa-kao kawanu'o wuru'u. Uaidan dono pakamarainapanun pairibannao ati, ukaraodan nii kaimana'o akai udikin ii, uruu wuru'u kaimana'oraz mashaapa-karu Tominkaru awun za'a.

Oii kida'o aimakaan na'azootapa-kao

4 ¹Na'iki'oram dii wuru'u mizaataaka-karu kida na'iki to'orataaka-karu kida unao bii ana'oraz wa'atin? Īwa'atin wuru'u di'iki'o mizaataaka-karu unanaa ida'a'oraz, una'azootapan idi imi'i baara ana'o aimakaan kida karikaonan. ²Puaipan aimakaan kida padamata pu'idiwau nii, mazan aonaa uka'idiwau u'idi, uruu idi uzowiimikipa'aka'azon naa. Umaka'iitakan idi uikodan aimakaan kida, una'azootapaniaz tuukii manawun, uruu idi uto'orataakapan na'iki umizaataakapan naa. Umaikodakan aimakaan wuru'u uai-paniaz, umapishaakan idi'o Tominkaru udau'an wuru'u. ³Upishaan pu'u padamata Tominkaru aimakaan kida dau'ati, mazan upu'u aonaa utaan u'atiz, usha'apanum kau'an udi'itinnan idi'o oia'o dau'u; upishaan aimakaan soo ukaiwaa'azonuzu ukonaukii-kinaa ni'o karikaonan.

⁴Unao, mamashaapa-kainao Tominkaru aipan kawana'ati! Aonaa mooko uaitapan unyukunuu-atin dono oia'o sha'apaapa-kariwaiz imi'i baara an, pugaru Tominkaru taruba wuru'u? Uruu idi na'ia'oram pidan aipan an pamashaapan imi'i baara ana'o mashaapa-karu kaduz kawana'ati karikaonan,

utominan Tominkaru taruba nii wuru'u. ⁵Madiwautapa-ka'o mooko uaitapan wuru'u saada-kariwai Tominkaru Paradan, kia'oraz kaikapa'a? "Kaimana'o Doronaa, Tominkaru muudaniaz wanyukunuu ii tuukii manawun uaipan waunao pa'ida'antanapu." ⁶Mazan Tominkaru taa powa'a zii ma'ozaka-karu manawun wa'ati, usaadinpan kawan,

"Pana'iti Tominkaru taan panyukunuu
atadinpa'o pidan ai,
mazan ukamunan-kida pidan
aona'o u'atadinpan."^e

⁷Ukau'an uizo'ati Tominkaru. Mana'a ukashaapina'ana'a Satan ati, Satan kidoopan nii u'ai. ⁸Umaonapadin Tominkaru ida'ati, Tominkaru maonapadinan nii u'ida'ati kapam. Unao oiainao, umuuda'a naa usha'apaapan oia'o! Unao pidannao pozawatapainao kaimana'o ai, usaaba'a naa unyukunuu kida! ⁹Ukasha'ora mishi'oraiman, na'iki tuukii uzaada. Marii upana'adan ushazootinanuz kasha'oratin-karu di'iti; na'iki ukonaukianuz, kasha'ora-karu di'iti. ¹⁰Aonaa utaapinpa'ana'a umanawunu'o nii Tominkaru awun za'a, uruu unaubaan nii unao.

Aonaa ukashada'ana'a umin-mishidan

¹¹Öiribannao, aonaa ukadakotina'ana'a uiriban dau'u oia'o ida'an. Kanom kadakotinan dono pairiban dau'u oia'o ida'an na'iki kashadan uruu, udakoo-pan na'iki ukashadan Tominkaru kakinaori wuru'u. Pukashadan dono ukakinaori, aonaa puizo'atin mani ukakinaori wuru'u, mazan punaobanai-tinpan kakinaorii ati wuru'u. ¹²Mazan Tominkaru pa'an wuru'u kakinaorii Nao-banaaz na'iki uaitapa na'apam pasha'apatan pidan sakitapa'o ida'an. Uruu turuu pa'an ukazannaatan pidan oo ukabootan pidan pataka'utin-kizai iti. Ukau'an, pugaru, aonaa turuu pukian pidan dau'an, "Uruu kaimana'o," oo "Uruu oia'o" kii.

Aonaa u'atadinpa'ana'a usha'apata'azonii dau'u

¹³Aushaa uabata na'apam ökian aizii, unao kiauazonaouz kaikapa'a: "Aizii oo waikana'an wamakon nii uruu wiizai di'iti, wana'ian nii bauda'apa wunu, watoman nii sha'apauzii toriapa-kizinao nii na'ii, waikoda-kinnaa nii dobata puraata." ¹⁴Unao, aonaa uaitapan kanoma'o nii sha'apa waikana'an. Wuru'u ukakupanuz na'apa'o tawuru kawanu'u chaapi'iki'oraz amazada kishananuz; una'a'akan masakauda'u, udauna'an umainaabatina'akan naa. ¹⁵Kaikapa mishi'oraiman ukia'a: "Tominkaru taapadan an una'apan, kawanu'o nii wakakupan, na'iki washa'apatinan." ¹⁶Mazan aizii utaapinpan umanawunu'o nii, na'iki u'atadinpan ukadakotinan ida'an; ipai kaikapa kida'o atadinapa-karu aonaa kaimana'o mani wuru'u. ¹⁷Ukau'an, kanom aitapa'o pasha'apatan kaimana'o, mazan aonaa usha'apatanuzu, u'oian wuru'u.

James kakinaowan pidannao kapuraataniinao

5 ¹Aushaa uabata na'apam ökian aizii, unao pidannao kapuraataniinao! Tuukii uzaada diiwa'o ida'an. Usha'apanum kau'an kaina'iki kasha'ora

kida'o manawun aimakaan wa'atin unao ati. ²Upuraatan kidaz madiwau-tapa-ka'o nii na'iki ukamichan kida basharao nikan nii. ³Utaapan dobata'o puraata u'idiwau nii, amazada katokon-tina'azon pu'a'a naa. Upuraatan gold na'iki silver, ipai'i naa uwuzaaritan. Wuru'u iwuzaritanuz aida-kidan nii na'apam unao pidannao dikaudan, na'iki wuzaru nikan nii unanaa na'apa tikazi kawan. ⁴Aonaa ukawinipinaatan karaodapauzonao kaudinan uzakapun ii. Uabata! Umanawunu'o Naobanai abata wuru'u upoitorunao dopian unao zakapun ii. Puraata utaapaniaz aida-kida Tominkaru ati, unao sha'apatan dikauda'o aimakaan umakawinipinaata'azookan ida'an idyaun. ⁵Umashaapanuz da'a'a imi'i baara'a soo ukaiwaapan upuraatan ukonaukiitinkinaa nii pa'idiwaru, na'iki uaipan ati ukakiwindinan. Na'apa unao uzainao taapa-kariwai kawan ata'azo'oraz naa izowii-ka'o. ⁶Ukian pidan kaimana'o dau'an, "Dikauda'o uruu, wazowii-kida uruu." Mazan uruu, aonaa utiwaan pamashaatan unao.

Mashaapa-karu makashadinaka-daun na'iki toriinapa-karu

⁷Uruu idi, öiribannao, aonaa ukashadina'a naa uzaudapan Naobanai Jesus Christ kaawan. Udi'itapa na'apam pidan zakapuupauzo, aonaa ukashadinan pazaudapan papaoriba kaakan umanawunu'oraz u'ati. Na'iki aonaa ukashadinan pazaudapan wawunu donon. ⁸Na'apa pa'i unao kapam, aonaa ukashadina'ana'a na'iki ma'ozaka ukadishitapa. Usha'apanum kau'an Naobanai Jesus Christ ata'azo'o naa ukaawan. ⁹Öiribannao, aonaa uparada'a-na'a dikauda uiribannao dau'u, aonaa kizi ukaboota-ka'o pataka'utin-kizai iti. Pataka'utin-kida'o ni'oraz pidannao ata'azo'o ni'i naa ukaawan.

¹⁰Öiribannao, udi'itapa prophetnao paradauzoz da'i Naobanai uu ida'an, aonaa ikashadinan pabaiatinan pu'u. ¹¹Wadakotan idyaun konaukia'o nii, ituudan idi pabaiatinan. Uabatanii sha'atii na'apam Job dau'an aonaa ukashadinan, na'iki waaitapa na'apam Tominkaru sha'apatanuz kaiman kida'o aimakaan u'ati utokono'ia'a naa. Usha'apanum kau'an, Tominkaru ukaduz ukamarainapanun na'iki uruu kamunanba'o.

¹²Mazan unyukunuitapa pa'i di'oraz manawun öiribannao, uaipan an uparadan mishida-ka'o, utaan dono uparadan, aonaa udakota'ana'a aokazi oo imi'i baara oo sha'apa'oram aimakaan uu karikaonan, uma'ozakada-kinaa nii uparadanuz. Mazan ukian dono "Oo," mishi'o wuru'u "Oo" ukianuz. Aizii ukian dono "Aonaa," mishi'o wuru'u "Aonaa" ukianuz. Uruu aona'o nii ukaboota-ka'o pataka'utin-kizai iti, wuru dikin ia'a u'oiinuz uparadan ida'ana'oraz.

¹³Ukaina'an dono pidan unao bii'i baiata'o kasha'ora kida'o aimakaan, marii utoriinpan. Ukaina'an dono ba'oran konaukia'o, marii ukunuitan Tominkaru ati. ¹⁴Ukaina'an dono ba'oran karina'o, marii udapada-kidan choochi zowaunaanao, na'iki marii itoriinpan u'ati na'iki izichian uruu olive kiwin idi Naobanai uu ida'an. ¹⁵Wuru'u toriinapa-karu mishida-karu ida'ana'oraz kakudan nii wuru'u karina'oraz pidan; Naobanai taan nii ukakudakinaa nii koshan, na'iki ukaina'an dono oia'o kida usha'apatanii, so'ota-ka'o nii u'ai. ¹⁶Ukau'an, ukowaada u'orian kida u'atiaaka na'iki utoriinapa-kidaaka Tominkaru ati, ukakuda-kinaa nii unao. Pidan sha'apatina'o Tominkaru aipan kawana'ati, utoriinpan ida'an mishi'o nii umanawunu'o aimakaan sha'apan utoriinpan kawana'ati.

¹⁷Elijah, uruu na'apa'o waunao kawan. Utoriinpan aonaa kizi wunu kaawan uruu amazada ii. Uruu idi mishi aonaa wunu kaawan idikinauda'u wunu na'iki 6 kauzu powa'a. ¹⁸Uruu dauna'an utoriinpan koshan, uruu idi wunu kaawan naa, uzabian amazada na'iki paoribai sodan kida'a naa.

¹⁹Öiribannao, bauda'apa'o unao makon dono pana'iti mishi'o kuwai ai, na'iki ba'oran kiwa-kidan uruu powa'a ati mishi'o kuwai ida'ati, ²⁰marii uaitapan wuru'u: kanom kaawa-kidan dono pidan powa'a ati upozawatapa-kizi iki, usha'apaapan ai oia'o, ukazannaata-kidan uruu karikaonanu'oraz mawaka-karu ai, na'iki uso'ota-kidan wuru'u iriba'oraz u'oiian kida u'ai kapam.

Kiwiini'o Peter Kaaritan

Di'oraz kaarita daua'o

Di'oraz kaarita kiwiitapa'o Peter kaaritan. Usaadanii mishidapainao Jesus ati'o, mashaapainaoz Asia Minor Baara ii aka kida'oraz. Peter, uruu 12 Jesus apostlennao bii iki'o.

Uruu dono mishidapainao, Asia Minor iainaoz pataka'uta-ka'o pamishidapan dikan ii Jesus, Tominkaru daniz. Uruu idi Peter saadan pakaaritan i'ati uma'ozakada-kinaa nii i'dyaun. Peter nyukunuu-kidan i'ati na'apa'o Jesus baiatanii tuukii, i'nao dikan ii. Ukau'an marii kizi i'da'anan Jesus kaduz pama'ozakadapan ida'an panyukunuu. Na'iki pataan ida'an panyukunuu ati, pamishidapan Tominkaru. Peter na'apanuz i'ati kaikapa'a, Tominkaru zaamatan idi i'dyaun papidanannao nii. Na'iki Jesus baiainpan na'iki umawakan idi i'ati, marii imashaapan Tominkaru aipan kawana'ati'i naa.

Kaarita buutinnan kida

Kaarita sakadin-kizi 1:1-2

Tominkaru kazannaatan daua'o pidannao 1:3-12

Kakinaowapa-karu kaimana'o mashaapa-karu dau'u 1:13-2:10

Baiainapa-karu Jesus Christ kawan 2:11-4:19

Mishidapainao Christ sha'apatan ni'o 5:1-11

Kaarita katokon-tinan 5:12-14

1 ¹Di'oraz kaarita o'garu Peter di'iki'o. O'garu Jesus Christ apostlen. O'saadan di'oraz kaarita Tominkaru zaamatanii papidanannao nii ati'o, makoinaoz imashaapa'anan tawarainao kawan di'itinapa kida'a ba'oran kaduz pidannao wiizi ii aka kida: Pontus ii aka, Galatia Baara ii aka, Capadocia ii aka, Asia Baara ii aka na'iki Bithynia ii aka. ²Wuru'u waDaru Tominkaru zaamatanuz unao, udi'itapani'i naa kotua'a naa pazaamata'azon dau'u unao. Ukau'an Kaimana'o Doronaa saabaani'i naa unao kaimanaiman, uruu ida'an uizo'atin naa Jesus Christ na'iki uchikaa-kaoa'a naa u'oian ai uizain ida'an.

Marii Tominkaru kamunanun u'ati na'iki utaa kizi unyukunuu kaimankinaa nii tuukii manawun.

Zaudapa-karu mishi'o sha'apa'azo'o dau'u

³Wakonaukii-kida Tominkaru, wanaobanaa Jesus Christ daruz. Ukamunaban idi manawun, utaan wa'ati pa'ina'o mashaapa-karu pakadishita-kidan ida'an Jesus Christ pamawaka-kizi iki, uruu idi'o wamashaapan zaudapatina'a naa. ⁴Wazaudapan naa wazaamata'azooniaz wa'idiwau nii kaimana'o aimaakan

Tominkaru taapaniaz wa'ati aokazi ii. Na'ii aona'o kanom ka'iitan pamainaa-batan oo papataka'uanuz. ⁵Unao, umishidapan idi Tominkaru, utaapan unao pama'ozakan ida'an atii uzaamatan kazannaatin-karu, ata'azo'oraz naa uaidakao amazada tokono dono'o naa. ⁶Ukau'an ukonaukia'a naa tuukii udau'ati, ukasha'oratinan pu'u padamata, na'iki ubaiatan iriba dikauda kida'o aimakaan. ⁷Mazan na'apa kida'oraz sha'apan, umishidan tiwaa-kao wuru'u, na'apa'o ida'ana'o nii utukapa-kao mishi'o wuru'u umishidapanuz. Aizii gold kawaodakao tikazi di'iti, utukapa'azoo-kao idi mishi'o uruu gold, mazan upu'a'o nii umainaabata-kao. Mazan wuru'u umishidapanuz, powa'a'o zii umanawunun gold ai. Uruu idi'o utiwaa-kao utukapa'azoo-kao uturuan. Uturuudinan dono, Tominkaru konaukii-kidan nii unao, na'iki utukapan nii unao umanawunu'o nii, na'iki unaubaan nii unao Jesus Christ tukapa-kao dono'o naa.

⁸Aonaa utukapanii mani uruu, mazan upu'u umarainapanuzu. Kai, aonaa zii utukapanuzu mazan upu'u umishidanuzu. Uruu idi'o wuru'u umashaa-panuz kai konaukii. Ukonaukian umanawunu'o konaukii-karu ida'an, aonaa pidan aitapan na'apam pakian udau'an. ⁹Umishidan idi uruu, uturuudinan naa uzaamatan kazannaatin-karu, upataka'uta-kao ai u'oian dikin ii.

¹⁰Wuru'u kazannaatin-karuz oia'o ai, uruu Tominkaru prophetinnoo di'itapanii kaimanaiman kotua'a naa. Tuukii iaipan paaitapan udau'an, uruu ikowaadaniaz sha'apatina'o ni'oraz Tominkaru kamunan-kinaaz, wuru'u utaaniaz unao ati. ¹¹Christ doronaa da'i prophetnao ida'a'oraz, uruu ida'ana'o iaaitapan pakowaadan aimakaan sha'apa'o nii dau'an usha'apan ua'ii zii. Uruu idi'o ikowaadapanuz Christ baiaapan ni'o dau'ati na'iki udauna'an umanawunutakao ni'o dau'ati. Na'apa kida'o dau'an prophetnao kaudinan dadara itaawaan padi'itapan na'apainim nii na'iki na'apam nii usha'apainpan wuru'u Christ doronaa kowaadauta-kidaniaz i'ati. ¹²Tominkaru kainaabatan inao prophetnao ati wuru'u ikaudin-kiziz ikowaadautaniaz, aona'o nii itukapan usha'apan, mazan unao ati'o nii pa'an wuru'u aimakaan kida sha'apanuz. Ukau'an uru'u naa kakuwaapainao kowaadaniaz naa u'ati, Kaimana'oraz Kuwai, Kaimana'o Doronaa dyuuda-kariwaiz aokazi iki ma'ozakan ida'an. Aimakaan kida kaikapa'oraz usha'apainpanu'u tuukia'o angelnao aipan paaitapan udau'ati.

Marii mashaapa-karu kaimana'a naa

¹³Ukau'an, aizii udi'itinpa'a naa sakitapa usha'apata'azoonii kida dau'ati. Na'iki zaudinapa umashaapa, na'iki utaapa unyukunuu kaimanaiman uzau-dapanii kida dau'ati, wuru'u Tominkaru kamunan-kida'azoonuz unao, Jesus Christ kaawan dono'o naa. ¹⁴Uizo'atiaba umashaapa Tominkaru ati, Tominkaru dainaoun idi unao. Aona'a naa umashaapa'ana'a pakawan usha'apaapan dau'u oia'o, wuru'u unaudapanii kidaz usha'apaapauzon kiwiin, umaaitapakan dono'oraz zii mishi'o parada-karu Jesus dau'u kida'oraz. ¹⁵Mazan aizii kaimana'a naa pa'i umashaapa, aonaa u'oia'ana'a usha'apatanii kida ida'an, usha'apanum kau'an Tominkaru zaamata'oraz unao, kaimana'o uruu aonaa oia'o mani. ¹⁶Na'apa Tominkaru paradan saada-kariwai ida'a. Tominkaru kian, "Kaimanainao pidannao pa'i unao, aonaa oiainao nii mani, usha'apanum kau'an kaimana'o o'garu, aonaa oia'o mani."^a

¹⁷Utoriinpan dono, “waDaru” ukiauzon Tominkaru ati. Ukau'an ukicha-na'iki pa'i usha'apatan oia'o Tominkaru awun za'a, umashaapan kawana'ati zii da'a'a imi'i baara'a. Usha'apanum idi aonaa na'ia'oram pidan Tominkaru taapan panaudapanii manawun, mazan ipai pidannao uaitapa na'apam nii papataka'utan iſha'apaapanii kida kawana'ati. ¹⁸Uaitapani'i naa Tominkaru kawinipinaan pazaamatan unao, pakazannaata'azon idi unao, mazu'u omishidapauzonii kida ai, utamakapaniaz kotua'o udokozu-daunnao mishidapauzonii kidaz. Aizii wuru'u ukawinipinaata-kinaaz pakazannaatan unao, aonaa pataka'uina'aka'o nii mani gold oo silver kawan, ¹⁹mazan Christ izain umanawunun ida'ana'a. Na'apa'o uruu Christ, pa'ina'o kaznizo zowii-kao kawan, aona'oraz na'iam udikaudan, taauzo-kariwaiz Tominkaru ati. ²⁰Kotu'u amazada sakadinan ua'ii zii, Tominkaru zaamatan Christ. Aizii kai amazada ikoda'anan di'iti'i naa, patokon uaidan naa uruu unao ati. ²¹Uruu Christ ida'ana'a naa umishidan Tominkaru. Tominkaru kadishita-kida'oraz uruu pamawaka-kizi iki, na'iki taa'oraz umanawun-karu u'ati. Una'apan idi'o wuru'u unao mishidanuz tuukii Tominkaru, na'iki uzaudapan naa wuru dau'ana'a Tominkaru kowaadaniaz pataa'azon diina'iti'i.

²²Aizii kaimana'ora'a naa uchikainan u'oian ai, uizo'atin ida'an mishi'oraz parada-karu Christ daua'oraz. Uruu idi mishi'o umarainpaakan umin-mishidannao tuma. Umarainpaaka tuukii unyukunuu iki kida manawun. ²³Unao, pa'inaada-kariwai'i naa pa'an, aonaa mawakauzo udarunao di'iki'o kawanu'o mani, mazan aona'oraz umawakauzon di'iki'o pa'an. Tominkaru paradan karikaonanu'oraz umashaapan ida'ana'o pa'an upa'inaada-kao. ²⁴Na'apa Tominkaru paradan saada-kariwaiz kida kian:

“Ipa'i pidannao pinidi kawanu'o

na'iki imanawun-tinpan na'apa soosoi kawan.

Wuru'u pinidiz mawaka'akauzo

na'iki soosoi waota'akauzo pakadunaa ai.

²⁵Mazan parada-karu Naobanai di'iki'oraz, karikaonanu'o nii una'an.”^b
Uruu wuru'u Kaimana'oraz Kuwai kowaadapa-kariwaiz u'ati.

2 ¹Ukau'an umuuda'a naa oii kida'o, wuru'u umariidinauzonuz, utaapin-pauzonuz mishi'o kawan ukaimanan, ukishauzi-shorinuz, na'iki ukadakotinauzonuzu uiriban dau'u. ²Umashaapa na'apa pa'ina'o koraidao-naa shakata'akan kawan, zamazi'oraz na'iki aipa'oraz soo padaro dunuu karikaonan. Ukau'an na'apa'a naa uzamazi Tominkaru paradan dau'ati. Uruu koraidaonaa daro dunuu kawanu'o u'ati. Kaimana'o nii udyaupain u'ida'an, na'iki ma'ozaka'o nii umishidapan Tominkaru, na'iki ukazannaatinan nii. ³Usha'apanum idi utiwaani'i naa na'apam Naobanai kaimanan na'iki na'apam ukamunanban.

Kakupa'o kuba kawanuinao

⁴Uwa'ati Naobanai Christ ida'ati, kakupa'oraz kuba ida'ati. Pidannao kashadaniaz, mazan Tominkaru zaamata uruu umanawunu'o nii. ⁵Uwa'ati kakupa'o kubanao kawanu'o nii kapam, ukaiwaa-kizinao kizi Tominkaru Dapunaa toma-kinao nii Kaimana'o Doronaa ida'an. Na'iki ukaudin-kizi

kaimana'o faadaanao nii Tominkaru ati, na'iki taaina'o nii Tominkaru ati uaipan kawana'ati, Jesus Christ ida'an. ⁶Usha'apanum kau'an kaikapa'a saada-kariwai Tominkaru paradan kianu'u:

“Utukapa, òmuudan kuba Zion^c ii,
zaamata-kariwaiz umanawunu'o kuba kabaun kadishita-kida-kinao.
Aizii kanom mishida'o uruu,
aona'a nii uba'azootin-kida-kao umishidan dikin ii uruu.”^d

⁷Unao mishidainao ati umanawunu'o wuru'u kubaz. Mazan mamishida-kainao ati,

“Wuru'u kuba tomapauzonao kabaun kashadaniaz,
madiwautapa-ka'oraz ìtukapan,
uru'u naa mishi'oraiman umanawunu'o kuba
ipai ba'oran kubanao ai.”^e

⁸Ba'oran saada-kariwai kian kapam.

“Uruu kuba tukurutin-kida'o pidannao,
na'iki uruu kuba kaboina-kida'o ìdyaun.”^f

Ìtukurutan pamamishidakan idi'o uruu daua'o parada-karu. Mishi'o mazan Tominkaru aitan kawana'ati wuru'u na'apa'oraz sha'apan i'ati.

⁹Mazan unao Tominkaru zaamataniinao pa'an papidanannao nii, kaudinainao nii faadaanao nii, uruu Naobanai ati, na'iki unao Tominkaru buutanii kaimana'o pidannao nii. Tominkaru idiwau unao, kakuwaapa'o nii umanawunu'o usha'apatanii kida dau'ati. Unao Tominkaru so'otanii umashaapakizi maruta'o bii iki, konaunama'o pakanadan ida'ati. ¹⁰Kiwiitapa aonaa Tominkaru pidanannao mani unao, mazan aizii upidanannao unao. Kiwiitapa aonaa Tominkaru kamunan-kidan da'i unao, mazan aizii Tominkaru kamunan-kida'a naa unao.

¹¹Ômarainapanii òiribannao, ôparada'azon u'ati, umashaapan idi tawarainao nii di'ora'a amazada ida'a'a. Ukau'an aona'a naa usha'apaapa'ana'a dikauda kida'o aimaakan una'azootapanii kida, na'apa kida'o pataka'uan nii unao umashaapan ai kaiman. ¹²Karikaonanu'u naa umashaapa kaiman mamishida-kainao Tominkaru bii'i. Ìdakotan pu'u usha'apaapan dikauda'o aimaakan, mazan ìtukapa kizi pa'an usha'apatan kaiman kida'o aimaakan, uruu idi ìmishidan nii Tominkaru. Aizii Tominkaru kaawan dono'o naa, ìkonaukii-kidan nii umanawunun.

Naobanai-tinpainao paradan izo'ati-kao

¹³Naobanai Christ aipan ati, uizo'ati pidannao paradan taa-kariwai-naouz wanaobanaanao nii. Uizo'ati king, umanawunu'oraz unaobanai-tinpan. ¹⁴Na'iki uizo'ati wuru'u king waranu ainaouz naobanainao governor-nao paradan, usha'apanum kau'an king dyuudanii ìdyaun pataka'uta'o nii maizo'ati-kainao paparadan. Mazan izo'atiinao uparadan, kaimana'o nii ìtaapa-kao. ¹⁵Tominkaru aipan unao sha'apatan kaiman kida'o aimaakan, umashaata kizi maaitapin-ka'o pidannao, ìparadan ai maaitapinaka-daun unao dau'an. ¹⁶Unao, aona'ora'a naa upoitoruitapa-kao, mazan aonaa ukaiwa'ana'a wuru'u umashaapanuz na'apa udizapa-kinaa nii usha'apaapan oia'o,

mishi'oraiman umashaapa Tominkaru poitorunao ni'i naa. ¹⁷Utaapa ipai pidannao umanawunu'o nii. Umarainapa umin-mishidannao. Ukichana'iki Tominkaru ai, na'iki utaapa umanawunu'o nii pidan naobanai-tinpa'o.

Mashaapa-karu kaiman naobanainao ati

¹⁸Poitoruinao, utaapa unaobanaanao umanawunu'o nii na'iki uizo'ati iparadan, aonaa unaobanaanao kamunaniinao ati mani karikaonan, mazan to'orabainao unaobanaanao ati kapam. ¹⁹Aizii unao, uaitapanii kanom Tominkaru aiapanii usha'apatan, ukau'an utuudan nii kaziwa'o ubaiaapan uantamikita-kao dono umasha'apatakan pu'u oia'o, mazan uruu ida'ana'o nii Tominkaru nyukunuu kaimanan u'ati. ²⁰Kanom u'itiiman kaimana'o aimakaan uikodan nii utuudan dono uzowiautapa-kao usha'apatan dikin ii dikauda'o aimakaan? Mazan Tominkaru nyukunuu kaimanan u'ati utuudan dono ubaiaapan dikauda'o aimakaan usha'apatan dikin ii kaimana'o aimakaan. ²¹Kaikapa'o nii wuru'u Tominkaru dapadanuz unao, usha'apanum kau'an baiainpa'a naa Christ unao dikin ii. Uruu pakaduz wuru'u Christ wa'akaniaz u'ati, ukau'an uda'ana'a naa ukaduz usha'apainpan ida'an uruu kawan. ²²Uruu Christ, aonaa usha'apatauzon oia'o, aonaa na'apainim umariidinauzon. ²³Aizii udakowapa-kao dono, aonaa udakoopan powaa iti pidannao dakoopainauz paugaru. Upataka'uta-kao dono, aonaa ukaunaan powaa iti pidannao ati antamikitainauz paugaru. Mazan ipai utaan pasha'apata-kaoaz Tominkaru ati. Uruu pa'an wuru'u aitapa'o ni'oraz na'apam nii pasha'apatan pidannao isha'apatanii kida kawana'ati. ²⁴Uruu Christ baiapa'o wa'orian winipinaa, pamawakan ida'an cross paawa'a, wamuudin kizi'i naa oia'o ai, na'iki wamashaapa kizi'i naa kaiman Tominkaru aipan kawana'ati. Ubaiaainpan ida'an, ukakudan waunao. ²⁵Kiwiin unao, kaznizonao kawanu'o umakon pana'iti'i naa uka'uzatiki ai. Mazan aizii ukaawan powaa ati uka'uzatiki ida'ati. Uruu taapa'oraz unao.

Daiaroinao na'iki daiaruinao

3 ¹Unao na'apa kapam zunnao kaudaiaruinao, umashaapa kaiman izo'atiaaba udaiarunao ati. Udaiarunao mamishida'azookan an Tominkaru paradan, imishidan nii, uaida-kidan ida'an kaimana'o ukaduz i'ati. Aonaa uparadinan pu'u mani padamata i'ati, mazan upu'a'o nii utanawatin-kidan idyaun Tominkaru ida'ati, ²umashaapan idi kaiman Tominkaru paradan aipan kawana'ati. ³Aonaa uaida'ana'a ukonaunaman umaodinpan ida'an mani karikaonan, oo ukaiwadapan ida'an mani karikaonan wizi'i kida'o aimakaan, na'iki ukaiwadan ida'an mani karikaonan konaunamada-kariwai ukamichan. ⁴Mazan marii pa'an uaidan ukonaunaman kaimana'o umashaapan ida'an unyukunuu iki'o, na'iki kadorona'o mashaapa-karu ida'an. Na'apa'o konaunama-karu aonaa na'apainim nii uawutan, na'iki na'apa'oraz konaunama-karu tuukia'o Tominkaru naudapan. ⁵Na'apa'o konaunama-karu kotua'o kaimanainao zunnao aidanii. Imishidapan Tominkaru na'iki kaiman imashaapan izo'atiaaba paudaiarunao ati. ⁶Utukapa Sarah daua'o, oroo izo'ati'o paudaiaru Abraham, uruu idi odakotapan uruu panaobanaa nii. Unao zunnao, Sarah dainao wuru'u unaouz, umashaapan dono usha'apaapan dau'u kaimana'o aimakaan kida oroo kawan, aonaa kanom aia'a naa utarian.

⁷Unao na'apa kapam daonaioranao kaudaiaroinao. Utaapa udaieronao kaimana'o ida'an na'iki ukarodapa idyaun, usha'apanum kau'an uaitapanii aonaa na'apa kida'o mani ima'ozakan unao kawan. Mazan na'apa kida'o nii unao tuma i'zaamatan Tominkaru kamunan-kinaa kakupa-karuz. Umashaa-pan dono na'apa, kaimana'o nii utoriinpan baokopa, aona'o nii kanom kasharutapa'o nii unao.

Ipai mishidainao Jesus ati'o

⁸Aizii baukapa'akan naa okian, ipai unao na'apa kida utaapa unyukunuu u'atiaaka uiribannao tuma. Umarainpaaka umin-mishidannao, na'iki ukamunanuaaka na'iki aonaa u'atadinpa'ana'a. ⁹Aonaa ukaunaatina'ana'a dikauda'o idi usha'apata-kao dono dikauda'o ida'an, oo aonaa uzunaapina'ana'a powaa iti uzunaapa-kao dono. Mishi'oraiman ukaunaatin kaimana'o uparadan ida'an, upishaan ida'an Tominkaru kaimanan i'ati. Usha'apanum kau'an Tominkaru kian utaa'azon kaiman-karu wuru'u udapadanuz unao. ¹⁰Saada-kariwai Tominkaru paradan kian,

“Kanom mashaapa'azo'o konaukii
na'iki tukapa'azo'o kaimana'o aimakaan sha'apan pa'ati,
marii aonaa ukadakotinauzon dikauda'o ida'an,
na'iki marii umashaatan pamaridinauzon.

¹¹Marii umuudan naa oia'o pakaduz, usha'apatan naa kaimana'o,
udorotan naa kaimana'o mashaapa-karu,
na'iki utiwaan naa pamashaapan kaiman pairibannao tuma.

¹²Usha'apanum kau'an Tominkaru awunuutapanii kaimana'o pidannao,
na'iki uabata itoriinpan dono pa'ati,
mazan pidannao sha'apaapainao oia'o,
aonaa manawun unaudapan.”

Mishidainao Christ pataka'uta-kao kaimana'o dikin ii

¹³Kanoma'o nii sha'apata dikauda'o unao ati usha'apaapan an kaiman kida'o aimakaan? ¹⁴Konaukia'o nii unao, upataka'uta-kao an usha'apaapan dikin ii kaimana'o aimakaan, ukau'an aonaa udopia'ana'a, na'iki aonaa utaria'ana'a pidannao sha'apata'azon an dikauda'o ida'an unao. ¹⁵Mazan utaapa Christ kaimana'o unaobanaa nii unyukunuu ii, na'iki karikaonanuu naa uminziwa-kidapa uparadan nii, uaitapa kizi na'apam udako'atin pidannao, ipishaan dono unao umishidapan dau'an Tominkaru sha'apata'azooniaz u'ati. ¹⁶Na'iki udako'atin dono idyaun, kaiman uparada i'ati. Na'iki kaiman utaapa unyukunuu, uaitapanii aonaa usha'apatan aimakaan dikauda'o. Uruu ida'ana'o nii, pidannao ba'azoinpan dakoopainauz umashaapan mishidainao nii Christ.

¹⁷Panaadon Tominkaru kashaapan nii baiatin-karu kaimana'o sha'apaapa-kao dikin ii. Mazan kaimana'o wuru'u baiatin-karu ai oia'o sha'apaapa-kao dikin ii. ¹⁸Na'apa Christ, aonaa oia'o mani uruu, mazan upu'u utaaian pamawakan ida'an baupapa, aonaa powa'an kida mani wa'orian dikin ii. Uruu kaimana'o pidan, umawakan dikauda'o pidannao dikin ii. Christ sha'apatan kaikapa'ora'a una'aka kizi waunao Tominkaru ida'ati. Unanaa zowii-kao, mazan ukakuda-kao powaa iti Tominkaru Doronaa ida'an.

¹⁹Uruu Tominkaru Doronaa ida'ana'o Christ kakuwaapan doronainao ati itaraapa-kizinao ii. ²⁰Īnao maizo'ati-kainaouz Tominkaru paradan, Tominkaru zaudapan pu'u kotua'iki itanawatinan pa'oi'an ai, na'iki ĭizo'atin papara-dan, Noah tomapan pu'u pakanawan. Uruu dono 8 sodi pidannao paidinan kanawa zo'iti. Uruu ida'an ĭkazannaata-kao wunu tuubaruo ai, naraada'oraz ipai imi'i baara. ²¹Uruu wuru'u kainaabata'oraz chikaawunuin-karu, wuru'u kazannaatin-karuz Jesus Christ kadishita-kida-kao ida'an pamawaka-kizi iki. Aizii chikaawunuin-karu, aonaa pidan nanaa chikaa-kao kaniriba'o ai mani karikaonan, mazan wapishaan pa'an Tominkaru usaabaa kizi wanyukunuu oia'o ai.

²²Jesus Christ mako'oraz naa aokazi iti, kai na'ii uruu Tominkaru diwa'ora antanapu, umanawunu'o unaobanai-tinpan ipai angelnao ati, na'iki ipai doronainao umanawun kidainao ĭnaobanai-tinpan ati.

Mashaapa-karu Tominkaru ati

4 ¹Christ baiaapan idi kaziwa'o, ukau'an na'apa'a naa unao uruu kawan kapam, na'iki uma'ozakadapa'a naa unyukunuu ubaiainpa'azon dau'ati. Usha'apanum kau'an, na'ia'oram unao baiaapa'o kaziwa'o pamishidan dikiin ii Christ, aona'o ni'i naa usha'apaapa'azon oia'o. ²Ukau'an, aizii aona'a naa una'azootapa'ana'a oii kida'o usha'apaapauzonii, mazan una'an kawana'ati uizo'atipa'a naa Tominkaru. ³Unao kotua'iki'o usha'apaapauzon oia'o, maaitapa-kainao Tominkaru naudapanii kidaz pasha'apaapan. Unaudapa ukiaapaakan kakiba'azonna'o ida'an, unaudapa upo'idipan, unaudapa umakon madoronaa-daunu'o tuzapa-kizai ii aka, na'iki utominkaruniitapanuz toma-kariwainao karikaonan. ⁴Uruu idi umin-sha'apaapauzon oii kida'o aimaakan, tuukii idi'itinpan unao dau'an, aonaa ĭaitapan kanom nii aona'a naa usha'apaapan dikauda kida'oraz aimaakan powa'a. Una'apan idi'i naa ĭdakoopan unao. ⁵Mazan ĭdako'atin nii na'apa kida'a dau'an Tominkaru ati, uruu aitapa'o ni'oraz na'apam pakawinipinaan ipai pidannao kakupainao na'iki mawakainao kapam. ⁶Kaikapan idi'o Kaimana'o Kuwai kowaadauzo-kaoaz mawakainao pidannao ati ĭkakupan pu'u zii. Īnanaa pataka'uta-kao mawaka-karu ida'an na'apa ipai pidannao pataka'uta-kao kawan mawaka-karu idi, mazan upu'u karikaonanuo nii ĭkakupan na'apa Tominkaru kawan Kaimana'o Doronaa ida'an.

Marii Tominkaru taanii kaiwaa-kao kaimana'o ida'an

⁷Ipai aimaakan kida ata'azoo ĭkatokon-tinan. Ukau'an aitapina'a naa umashaapa, karikaonan kizi udi'itinpan kaiman, turuu kizi utoriinpan kaiman Tominkaru ati. ⁸Na'iki powa'a'o zii umanawunun wuru'u marainpaaka-karu an, mishi'o ida'an. Usha'apanum kau'an kamarainpan-karu marina'ata-kida ipai oia'o. ⁹Udapaapa umin-mishidannao udapu ati, na'iki ukataan i'ati, mazan aonaa unyukunuu oian bii an mani. ¹⁰Ipai unao kawana'ati Tominkaru taanii uka'iita-kinaa ni'i usha'apatan aimaakan umin-mishidannao ati. Ukau'an ukaminka'utaaka'a naa u'ida'an, na'iki ukaudina'a naa kaiman Tominkaru taanii u'ati ida'an. ¹¹Utaan an u'ati uka'iita-kinaa nii ukakuwaapan, ukowaada'a naa wuru'u Tominkaru di'iki'oraz kuwai. Aizii utaan an u'ati uka'iita-kinaa nii ukaminka'utan pidannao, ukaminka'uupa'a

naa wuru ida'ana'a ma'ozaka-karu Tominkaru taaniaz u'ati. Na'apa kizi ipai aimaakan kida sha'apata-kao Tominkaru konaukii-kida-kinoo nii Jesus Christ ida'an. Uruu Tominkaru karikaonanuu'o ni'oraz umanawunuu na'iki uma'ozakan. Amen.

Baiaianapa-karu Christ dikin ii

¹² Õmarainapanii õmin-mishidannao! Aonaa ukia'ana'a unyukunuu ii, “Kandii ni'o aimaakan sha'apan ò'ati kaikapa'a,” utiwauta-kao an ubaiatan ida'an kaziwa'o. ¹³ Mazan tuukii ukonaukii, usha'apanum kau'an ukaminau-da'utan Christ wuru'u, upataka'uta-kao ida'ana'oraz na'apa Christ pataka'uta-kao kawan. Uruu powa'a zii kizi ukonaukian utukapan dono'o naa Christ umanawunuu aida-kao, ukaawan dono'o naa. ¹⁴ Konaukia'o nii unao, udakowapa-kao dono umishidan dikin ii Christ, usha'apanum kau'an umanawunuu'o Doronai, Tominkaru di'iki'oraz kaina'an idi unao ida'a. ¹⁵ Na'ia'oram unao pataka'uta-kao dono, aonaa kizi pa'i uzowian dikin ii mani pidan, oo ukoidimikitinan dikin ii mani, oo usha'apatan dikin ii mani dikauda kida'o aimaakan, oo ukimudautan dikin ia'o mani ba'oran pidannao i'isha'apatin kizi kida dau'ati. ¹⁶ Aizii upataka'uta-kao an umishidan dikin ii Christ, aonaa kanom dikin ii ukiba'azoo-kidanuzu, mazan ukonaukii-kida Tominkaru uaitapaka'o idi umishidapan Christ. ¹⁷ Usha'apanum kau'an kaawa'a naa amazada pidannao tiwa'azoo-kao kamoon, na'iki Tominkaru pidannannao wuru'u kiwii-ni'o ni'oraz òtiwaa-kao. Aizii umishiin dono waunao mishidainao tiwaa-kao kiwiin, na'apam nii dii pidannao sha'apata-kao aona'oraz òzo'atin Kaimana'o Kuwai Tominkaru di'iki'oraz? ¹⁸ Saada-kariwai Tominkaru paradan kian,

“Aizii mani suduupa'o ida'an kaimanainao pidannao kazannaata-kao, aitaniiimana'o nii dikaudainao na'iki oiainao pidannao, na'apam ni'i naa dii i'isha'apata-kao?”^s

¹⁹ Ukau'an, upataka'uta-kao an Tominkaru aipan kawana'ati, pakawan usha'apaapa wuru'u kaimana'oraz na'iki sakitapa'oraz aimaakan. Na'iki pakawan utaapa unyukunuu Tominkaru ati, toma'oraz unao, uruu mishi'o nii usha'apatan aimaakan paparan kawana'ati.

Kazowautapainao Tominkaru Choochin

5 ¹ Aizii õparada'azon choochi zowaunaanao ati. Õgaru choochi zowau-naa kapam, na'iki õtukapauzonii Christ pataka'uta-kao, na'iki õgaru ka'idiwaina'o nii kapam ukonaunaman na'iki umanawunuu idi, uaida-kao dono ukaawan dono'o naa. ² Kaiman utaapa Tominkaru pidannannao utaapakidaniinaouz u'ati, na'apa kaznizo taapiki awunuutapan kawan pataapanii kaznizonao. Uawunuutapa òdyaun minziwa na'iki konaukia'o ida'an Tominkaru aipan kawana'ati usha'apatan. Aonaa uaipan idi mani uikodan aimaakan u'ati karikaonan, mazan utaan idi'o manawun unyukunuu uawunuutapa'azon dau'u òdyaun. ³ Aonaa unaobanai-tinpa'ana'a wunao ati'i, taapa-kida-kariwainaoz u'ati, mazan uaida-kida kaimana'o sha'apatin-karu na'iki mashaapa-karu ò'ati. ⁴ Aizii Christ, kaznizonao taapikinao zowaunaa kawanu'oraz kaawan dono'o naa, utaan nii unao ati aimaakan konaunama'o,

aona'o ni'oraz ukonaunaman mainaabatinauzon, uruu wuru'u umanawunu'o uidiwau ni'oraz.

⁵ Aizii unao pa'inainao daonaioranao, uizo'ati tunarunao-tinpainao paradan. Na'iki ipai unao, na'apa kida utaapinapa, aonaa u'atadinpa'ana'a, ukaminka'uaaka pa'an u'atiaaka. Usha'apanum kau'an Tominkaru paradan saada-kariwaiz kian,

“Pana'iti Tominkaru taan panyukunuu
atadinpa'o pidan ai,
mazan ukamunan-kida pidan
aona'o u'atadinpan.”^h

⁶ Ukau'an aonaa u'atadinpa'ana'a Tominkaru umanawunu'oraz taapan pu'u unao, kaiman kizi uzaamatan unao umanawunu'o nii diina'iti'i paaitanii kamoo kaawan dono. ⁷ Utaa Tominkaru ati ipai aimaakan kimudauta'o na'iki kasha'oradauta'o unyukunuu. Usha'apanum kau'an utaapanii wuru'u unaouz.

⁸ Zaudinapa umashaapa utaruba Satan ai. Kaina'a uruu, uchi'ika'anpan na'apa zamazi'o baudokoru ka'arantina'o kawan, dorotapa'oraz pawanyukunu-nii. ⁹ Aonaa ukashaapina'ana'a u'ati, mazan ma'ozaka umashaapa umishidapanii ida'a. Uaitapan idi umin-mishidannao mashaapainao ipai na'ia'akan di'oraz amazada ida'a, na'apa'o ibaiatinan unao kawan kapam. ¹⁰ Mazan aonaa kotua'iki'o nii mani ubaiatinan dauna'an, uru'o ni'i naa kamunan-ba'oraz Tominkaru, zaamata'oraz unao Christ ida'an ka'idiwaina'o nii kari-kaonanuo' pakonaunaman na'iki pamanawunun idi. Usaabaan ni'i naa unao powaa iti, na'iki uma'ozakadan nii unao kaimanaiman, mishi kizi umishidapan, aonaa kizi ukashadinan. ¹¹ Marii karikaonan umanawun-karu uruu ati'o nii. Amen.

Peter kowaadinan naa

¹² Ōsaadan di'oraz madiwau'u ōkaaritan unao ati, Silasⁱ kaminka'utan ida'ana'o ōgaru. Uruu kaimana'o ōmin-mishidan. Wuru'u ōsaadanuz ōkaari-tan unao ati, ōaipan idi'o ōma'ozakadan unao na'iki ōtaan ōparadan mishi'o na'iki ōaitapanii aimaakan dau'ana'o. Wuru'u di'orazu'u mishi'o kamunan-karu Tominkaru di'iki'o. Ukau'an, ma'ozaka umashaapa, uruu kamunan-karu ida'a.

¹³ Umin-mishidannao Christ, mashaapainauz da'a'a Babylon ida'a,^j Tomin-karu zaamataniiinaouz papidanannao nii unao kawan, idyuudan paparadan unao ati. Na'iki Mark, ōtaapaniaz ōdani kawan, udyuudan kapam papara-dan unao ati. ¹⁴ Konaukii unaubaaka umin-mishidannao tuma ubaokopatinan dono.^k

Marii Tominkaru taan unyukunuu kaiman-kinaa nii unao mishidainauz Christ.

^h 5:5 Proverbs 3:34 ⁱ 5:12 Silas: Greek paradan ida'an, Silvanus kia'o wuru'u.

^j 5:13 *Babylon*: Rome dakotapa-kinao. ^k 5:14 Peter dono'o mishidainao baokopatinan dono, itukapa-kidan panaubaan oo pakonaukii-kidan pamin-mishidannao pakissitan ida'an idyaun pakaozoo ati oo pataawu ati oo panaadon paka'u ati.

Itamautan Peter Kaaritan

Di'oraz kaarita daua'o

Di'oraz kaarita, itamautan Peter kaaritan mishidapainao Jesus Christ ati'o.

Aizii usaadan dono wuru'u pakaaritanuz inao di'iti, na'apain zaudina'o imashaapan wunao mariidan ai idyaunu'u, pana'iti'oraz itominapa-kidan pidannao kuwai dau'u. Uruu idi Peter kowaadan i'ati di'oraz pakaaritan ida'a, na'apam nii isha'apatinan ikashadapa-kinaa nii wunaou'u pana'iti'oraz naa ikowaadapan kuwai. Ukian i'ati uaipan itominpan, powa'a zii itaitapa kizi mishi'o kuwai dau'u, na'iki marii isha'apatinan mishi'o kuwai kawana'ati.

Di'oraz pakaaritan ida'a Peter kowaadan mishidapainao ati, Tominkaru mainaabatan nii mariidapa'o patominapa-kidan pidannao. Na'iki ukakinao-tan mishidapainao marii kizi imashaapan kaiman Tominkaru ati ma'oiaka-daun, atii Naobanai Kamoon kaawan.

Kaarita buutinpan kida

Usakadin-kinaa 1:1-2

Tominkaru dapadaniinao dyaupai'o nii udoronaa ida'an 1:3-21

Mariidapainao patominapa-kidan pidannao 2:1-22

Christ kaawan powaa ati 3:1-18

1 ¹Di'oraz kaarita, ogaru Simon Peter di'iki'o, ogaru Jesus Christ poitoru na'iki uapostlen. Wuru'u okaaritanuz unao ati'i, mishidainaouz Jesus Christ na'apa waunao kawan. Jesus Christ, waTominkarunuz na'iki wazan-naaz kaimanan ida'an. ²Marii powa'a zii Tominkaru kamunanun u'ati, na'iki utaan unyukunuu kaiman-kinaa nii, uaitapan ida'an Tominkaru na'iki wanaobanaa Jesus.

Mashaapa-karu mishi'o mishidainao nii Jesus Christ

³Pama'ozakan ida'an, Tominkaru taan naa wa'ati ipai aimakaan waaiapan-nii kida wamashaapa-kinaa nii kaiman u'ati, waaitapan idi'i naa uruu. Uruu wuru'u zaamata'oraz waunao pamanawunun na'iki pakaimanan ida'an. ⁴Na'iki umanawunu'o pama'ozakan ida'an, Tominkaru taan wa'ati ipai umanawun kida'o aimakaan, tawuru'u ukowaadaniaz pataan nii. Tominkaru taanuz paparadan pasha'apatan ni'o aimakaan kida dau'u, uruu ida'an kizi aonaa una'azootapan usha'apatan dikauda kida'o aimakaan, sha'apaapakariwaiz di'oraz amazada ida'a'a. Mazan uruu ida'an kizi pa'an uzaamatan Tominkaru kaduz kida.

⁵Ukau'an, aizii umishidan idi Christ, mishiimana'a naa utiwaa umashaapan kaiman. Umashaapan idi'i naa kaiman, mishiimana'a naa umashaapa

aitapaaba'o pidannao nii. ⁶ Aizii umashaapan idi'i naa aitapaaba'o pidannao nii, mishiimana'a naa utuudapa unyukunuu usha'apata'azon ai oia'o. Utuudapan idi'i naa unyukunuu usha'apata'azon ai oia'o, mishiimana'a naa utuudapa wuru'u ubaiatanuz kasha'ora kida'o aimakaan. Utuudapan idi'i naa wuru'u ubaiatanuz kasha'ora kida'a aimakaan, mishiimana'a naa umashaapa Tominkaru aipan kawana'ati. ⁷ Aizii umashaapan idi'i naa Tominkaru aipan kawana'ati, mishiimana'a naa ukamunanuaaka umin-mishidannao tuma. Ukamunanuaakan idi'i naa umin-mishidannao tuma, mishiimana'a naa umarainapa ipai pidannao. ⁸ Aizii umashaapan an usha'apaapan dau'u powa'a zii kaikapa kida'oraz aimakaanu'u, aonaa mazanu'o nii mani wuru'u uaitapanuz wanaobanaa Jesus Christ, na'iki uruu ida'an ma'ozaka'o nii ukaudin an u'ati. ⁹ Mazan aizii na'ia'oram pidan aona'o umashaapan wuru kida kawana'ati'i, na'apa'o uruu pidan kawan aona'oraz utukapan kaiman oo ishaawun kawanu'o uruu. Na'iki pidan aona'oraz umashaapan wuru kida kawana'ati'i, umanyukunuutan naa Tominkaru so'otani'i naa pa'oian kida.

¹⁰ Ukau'an ōmin-mishidannao, mishiimana'a naa utiwain dadara'o ida'an, uaida kizi'i naa mishi'o Tominkaru dapadan naa na'iki uzaamatan naa unao papidanannao nii. Aizii karikaonan dono usha'apaapan kaikapa kida'ora'a, aona'o nii uwaotan umishidapan ai Tominkaru. ¹¹ Kaikapa'o ida'ana'a kaimanaimana'o nii udapaapa-kaō karikaonan'oraz wanaobanaa na'iki wazan-naa Jesus Christ naobanai-tinapa-kizi iti.

¹² Uruu idi karikaonan'oraz naa powa'an kida ōkakuwaapan, ōnyukunuu-kida-kinaa nii u'ati wuru'u mishi'oraz kuwai. Mishi uaitapan pu'a'a naaz kaimanaiman, na'iki uzaamatan pu'a'a naaz kaimanaiman na'iki ma'ozaka umishidapan wuru'u mishi'oraz parada-karu. ¹³ Mazan ōdi'itapanuz, kaimana'o wuru'u ōnyukunuu-kidanuz u'ati na'apa kida'o, ōkakupan pu'u zii. ¹⁴ Usha'apanum kau'an ōaitapa ata'azo'o naa ōmawakan, na'apa wanaobanaa Jesus Christ kainaabatan ō'atiz. ¹⁵ Uruu idi'o wuru'u ōtiwainanuz dadara ōka'iitan kawana'ati ōkowaadan u'ati kidaz, karikaonan kizi unyukunuitapan kidaz ōmawakan dauna'an.

Peter kowaadan mishi'o kuwai Jesus Christ dau'u

¹⁶ Wakowaadaniaz u'ati, wanaobanaa Jesus Christ wa'atin umanawunu'o ida'ana'o nii dau'ana'oraz, aonaa toma-kariwai kuwai di'iki'o mani waabatan, mazan watukapanii waawun idi kaimanaiman na'apam mishi'o Christ umanawunun. ¹⁷ Usha'apanum idi na'ia'o waunao udaru Tominkaru naubaan dono'oraz uruu, na'iki utaan dono'oraz u'ati umanawun-karu. Waabata umanawun'oraz Tominkaru paradan u'ati, ukian, "Di'i ōdani'i, ōmarainapanii manawun, sha'apatina'o ōnyukunuu kawana'ati." ¹⁸ Na'ia'o waunao Jesus Christ tuma umanawun'oraz midukuo paawa ii, Tominkaru paradan dono'oraz u'ati aokazi iki.^a

¹⁹ Uruu ida'ana'o waaitapan kaimanaiman mishi'o wuru'u Tominkaru prophetinnao kowaadauzoniaz sha'apa'o nii. Ukau'an utaa'a naa kaimanaiman unyukunuu ati parada-karu prophetnao kowaadaniaz sha'apa'o nii dau'an. Wurru'u ikuwaaz na'apa'o lamp kanadapan kawan maruta'o-karu'u.

Ukanadapan nii atii Christ kaawan, na'iki umanawunun kanadapan naa unao nyukunuu ii. ²⁰ Powa'a zii òaipan uaitapan, aonaa pa'ida'a'o mani Prophetnao aitapan saada-kariwaiz Tominkaru Paradan, sha'apa'o nii dau'an. ²¹ Na'iki aonaa pidan aipan kawana'ati'o mani ukowaada-kao wuru'u parada-karu sha'apa'o ni'oraz. Mazan prophetnao kowaadanuz Tominkaru paradan, Kai-mana'o Doronaa Tominkaru di'iki'o kainaabatan ida'ana'o i'ati na'apam nii ikian.

Mariidapainao patominapa-kidan pidannao

2 ¹ Kotua'a naa, kaina'a'o da'i Tominkaru pidanannao bii'i dakotinpainao prophetnao nii. Na'apa'o nii kapam kai, kaina'a'o nii mariidapainao patominapa-kidan pidannao kaawan unao bii ati. Itominapa-kidan nii unao mishi'o kawan wuru'u mishidapa-karu dau'u, mazan aonaa mishi'o mani wuru'u. Na'apa kida'oraz kuwai pataka'uin-kinai dikauda'o di'iti. Ukau'an wuru'u mariidapainao patominapa-kidan pidannao, aonaa imishidan Naobanai Christ kawinipinaata'oraz pazaamatan idyaun. Uruu idi paaipan ati'o nii ipataka'uta-kidinan, na'iki masha'apakiika'o nii ipataka'uta-kao. ² Iriba'o nii pidannao da'anan wuru'u dikauda'oraz itominapa-kidanii kida, kakiba'azonna'oraz usha'apata-kao. Imashaapan idi'i naa na'apa, ba'orainao dakoo-pan ni'i naa mishi'oraz Tominkaru paradan. ³ Pana'azootapauzon idi puraata, itoman nii pakuwaa sodi kida nii, paikoda-kinaa nii puraata unao di'iki. Mazan kaina'a'ora'a naa ipataka'uta-kinao ni'o minziwa-kidapa-kao kotua'a naa, na'iki ipataka'uta-kinao kamoon kaawa'anan naa wuru'u.

⁴ Na'apa da'i kotua'a naa, aonaa Tominkaru dobata-kidan angelnao sha'apaapainao oia'o, mazan ukaboota idyaun maruta'o ka'azo iti, ina'i kizi itaratapa-kao, atii oiainao pataka'uta-kao kamoon kaawan di'iti. ⁵ Aonaa Tominkaru dobata-kidan kiwiitapa'o dono'oraz amazada, unaraadan dono'oraz ipai oiainao pidannao. Mazan ukazannaata Noah kakinaopauzoz pidannao kaimana'o mashaapa-karu dau'u Tominkaru aipan kawana'ati, na'iki ukazannaata ⁷ ba'oran pidannao utuma.^b ⁶ Na'apa da'i Tominkaru pataka'uta-zaun dono'i kida, Sodom na'iki Gomorrah,^c pakawaodan ida'an kidaz ipai daunuuda'u, atii upariti'i-tinan. Na'apa kida'o ida'an ukainaabatan na'apam nii pidannao sha'apata-kao mamashaapa-kainao kaiman Tominkaru ati. ⁷ Mazan Lot kaimana'o umashaapan Tominkaru ati, ukau'an Tominkaru kazannaata uruu pa'an Sodom iki. Uruu Lot kashadina'ora'a naa paabatautan ai, na'iki patukapautan ai kakiba'azonna'o pidannao sha'apaapanii kida.^d ⁸ Mishi, uruu Lot kaimana'o umashaapan Tominkaru aipan kawana'ati, uruu idi aona'a naa unyukunuu kaimanan umashaapan na'apainao bii ii. Ukaziwaa-kida'a naa patukapautan na'iki paabatautan ipai kamoo isha'apaapan oii kida'o. ⁹ Ukau'an Tominkaru aitapa na'apam nii pakazannaatan wuru'u pidannao izo'atiinaouz paparadan idopian an. Na'iki na'apa kapam, uaitapa na'apam pataapan pidannao wuru'u maizo'ati-kainaouz paparadan, upataka'utan nii idyaun, atii oiainao pataka'uta-kao kamoon kaawan. ¹⁰ Aita-niimana'o nii upataka'utan wunaou'u sha'apaapainao oia'o manawun,

b 2:5 Genesis 6:1–7:24 **c** 2:6 Sodom na'iki Gomorrah: Putukapa kaarita token ii Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii. **d** 2:7 Genesis 19:1–16

marainpainaouz pasha'apaapan kakiba'azonnaa kida'o aimaakan, na'iki aona'oraz inaudapan mashaapa-karu Tominkaru aipan kawana'ati.

Īnao kashadamikinao na'iki atadinpainao, uruu idi aonaa ĭtarian kanom pasha'apatan. Una'apan idi, aonaa ĭtarian na'apam paparadan dikauda aokazi iainao umanawunuinao dau'an. ¹¹ Upu'u zii angelnao powa'a'o ĩma'ozakan padamata wunao aia'a mariidapainao patominapa-kidan pidannao, mazan upu'u aonaa ĩparadan dikauda aokazi iainao dau'an Tominkaru kanaapu ati. ¹² Mazan wuru'u mariidapainaouz pidannao, ĩdakoapa zii aimaakan pamaaitapakanii. Na'apa'o ĩnao, wuniinao maaitapin-kainao kawan, ĩsha'apatinan panyukunuu aipan kawana'ati'o karikaonan, na'iki ĩtoma-kaosoo kozita-kaoni'o na'iki zowii-kaoni'o. Ukau'an na'apa'o nii ĩzowii-kaoni'o na'iki ĩmainaabata-kaoni'o. ¹³ ĩbaiaimpan nii tuukii, na'apa'o idi'o nii ĩkawinipinaata-kaoni'o ĩbaiaimpana-kidan idi ba'oran pidannao.

Īnao pidannao, ĩkonaunam-dinan patuzapatinan na'iki pasha'apaapan ida'an dikauda'o na'iki kakiba'azonnaa kida'o wakanadan pu'u ipai kamoo. Īaroopauzon dono utuma, ubaokopainpauzo kizi ii, ĩkonaunam-dinan paabatan, mazan dikauda'o ĩaidinpan ubii ii, ĩpataka'uupan unao pasha'apaapan ida'an kakiba'azonnaa kida'o. ¹⁴ Aonaa kanom dau'an ĩdi'itinpan soo paba'orantapan dau'an, ukau'an aonaa na'apainim isookodan pasha'apaapan oii kida'o. Uruu idi ĩna'apatan pidannao nyukunuu pasha'apaapanii kida dau'an, aona'oraz zii ĩtaan dadara panyukunuu mishi'oraz pamishidapanii paradakaru dau'ati. Tuukia'o ĩna'azootapan ipai aimaakan kida ĩaipan pa'ati'o nii pa'idiwara. ĩna'apan idi, pataka'uta-karu nii ĩdyau. ¹⁵ ĩmakon pana'iti'i naa sakitapa'o makopa-karu ai, ĩda'anan naa Balaam kaduz, uruu Boer daniz. Balaam, umarainapanii puraata pasha'apatan winipinaa udikauda'o. ¹⁶ Una'apan idi u'uzaa chaakashi,^e aonaa kaparadanu'o mani, parada zii pidan kawan u'ati, usha'apaapan idi pana'iti'o aimaakan. Uruu dono zii prophet Balaam sookadan pamadoronaa-dinan, pasha'apata'azon ai dikauda'o.^f

¹⁷ Wururu'u ĩnao tiichaanaouz, ĩkaudinan mazanu'o karikaonan, aonaa kanom kaimana'o ikoda-kaoni'o ĩtominapa-kidanii di'iki. Na'apa ĩdyau wunu nunudapauzo-kizi aradan kawan, na'iki maruta'o wunu wa'atin kawan, aona'oraz ukaawan awaru mainaabata'akan idiz. Ukau'an kaina'a ĩwiizi ni'o taapa-kaoni'o kichana'iki-kia'o maruta'o di'ii. ¹⁸ ĩparadan dono ĩtatadapanii na'apa'oram pakian, mazan mazanu'o ĩkuwaa karikaonan. Tuukia'o ĩmizidan pidannao, ĩaipan ĩna'apatan panyukunuu patominapa-kidanii oia'o kakiba'azonnaa kida'o sha'apaapa-kaoni'o dau'an. Atii ĩna'apatan pidannao nyukunuu, wururu'u pa'inaouuz zii ĩmuudan pasha'apaapan oia'o pamaaitapakan dono'oraz zii Tominkaru. ¹⁹ ĩkawaadan pidannao ati aonaa usha'apan ĩsha'apainpan na'apam paaipan kawana'ati. Mazan upu'u zii ĩnao, ĩpoitoruitapa-kidinan oia'o ati, usha'apanum kau'an kanom aona'o pidan ka'liitan pawazootapan, uruu ati'o nii upoitoruitapa-kidinan. ²⁰ ĩaitapankan dono wanaobanaa na'iki wazannaa Jesus Christ, na'apain sodi ĩso'otinankan oia'o sha'apaapa-kaoni'o ai, maaitapa-kainao Tominkaru sha'apaapauzonii kidaz. Mazan udauna'an powaa iti ĩzaamata-kidinan na'iki ĩna'aka-kidinan oia'o di'iti, uruu powa'a zii ĩdikauda'akan kiwiitapa'o ai. ²¹ Kaiman zii mani padamata ĩmaaitapakan

an mashaapa-karu Tominkaru aipan kawana'ati. Mazan ïaitapan pu'a'a naaz, upu'u aona'a naa ïizo'ati'izon Tominkaru kakinaori ï'ati'oraz utaa-kao padamata. ²²Na'apainao pidannao dau'ana'o mishi'o kakinaowapa-kinai kida kianuz: “Arimaraka nikauzonii powaa iti pataitani,”^g na'iki “Kooshi, pachikaa-kao dauna'an, ukiwauzonii padaarinapa-kizi iti.”

Naobanai Jesus kaawan nii powaa ati

3 ¹Ômarainapanii ômin-mishidannao, di'orazu'u ô'itamautan ôsaadan ôkaaritan u'ati. Ipai dya'utama'o ôkaaritan ida'a ôtiwaan ôma'ozakadan unao kaiman kizi udi'itimpan, uruu idi ônyukunui-kidan u'ati kidaz. ²Aonaa umanyukunuuta'ana'a parada-karu kotua'oraz Tominkaru prophetin-nao kowaadapauzon, na'iki parada-karu wanaobanaa na'iki wazannaa Jesus taaniaz waunao apostlenao ida'an.

³Powa'a zii manawun ôaipan uaitapan, diina'iti'i Jesus Christ wa'atin ua'ii powaa ati, kaina'a'o nii dakomikinao pidannao, ïdakoopan nii mishi'oraz parada-karu, na'iki ïmashaapan nii oia'a naa panyukunuu aipan kawana'ati. ⁴Ïkian nii, “Na'iam naa mooko Jesus kaawan, ukian pu'u ukaawan nii powaa ati? Aata, kotua'a naa wadokozu-daunnao mawakan, mazan ipai aimakaan pakawan karikaonan, amazada sakadinan iki'o kawan.” ⁵Mazan pa'ida'a'o wuru'u ïmanyukunuutanuz, Tominkaru paradan ida'ana'o wuru'u aokazi na'iki imi'i baara tominanuz. Na'iki wunu di'iki'o, na'iki wunu ida'ana'o, imi'i baara aidinan. ⁶Wunu idi'o koshan upataka'uan ipai kiwiitapa'o-raz amazada. ⁷Aizii kai'oraz aokazi na'iki imi'i baara, Tominkaru paradan ida'ana'o koshan una'an, diina'iti'i ukawaodan nii tikazi idi kidaz, wuru kamoo dono'o upataka'utan dono'o ni'oraz pidannao mamashaapa-kainaouz paparadan kawana'ati.

⁸Ômarainapanii ômin-mishidannao, bauta'apa kaina'a aimakaan aonaa umanyukunuuta'ana'a. Bauta'apa'o kamoo na'apa'o kotua'iki'o amazada^h kawanu'o Naobanai Tominkaru ati, na'iki kotua'iki'o amazada na'apa'o bauta'apa'o kamoo kawanu'o u'ati. ⁹Aonaa Naobanai Tominkaru kona'iachin mani wuru'u umamishiikanuz zii paparadan, ba'orainao pidannao di'itapan kawanuzu. Mishi'oraiman ukazaudapanun wuru'u unao dau'ati, umaaiapakan idi'i aonaa na'ia'oram pidan mainaabata-kao. Mazan uaipan ipai pidan tanawatinan pasha'apaapan ai oia'o. ¹⁰Masha'apakiika'o nii Naobanai Kamoon kaawan, na'apa koidimiki kaawankan kawan. Na'apain kawa'idanu'o nii aokazi mainaabatinan. Ipai'o nii aokazi ia'o aimakaan kida mainaabatinan paka'awan idi. Na'iki ipai aimakaan imi'i baara an kidainao, ipai'o nii ïmainaabatinan tikazi idi.

¹¹Aizii ipai'o nii aimakaan kida mainaabata-kao kaikapa'a, ukau'an na'apam nii uaipinan umashaapan? Umashaapa'a naa ukau'an kaiman, na'iki umashaapa Tominkaru aipan kawana'ati. ¹²Uzaudapan pu'a'a naa Naobanai Kamoon kaawan, utiwa'a naa ukadimanata-kidan naa ukaawan.ⁱ Uruu dono aokazi ka'awan nii na'iki ipai na'ii kida'o aimakaan mainaabatinan

g 2:22 Proverbs 26:11 h 3:8 kotua'iki'o amazada: English ida'an, ukian “one thousand years.” i 3:12 utiwa'a naa ukadimanata-kidan naa ukaawan oo “umashaapa, kadiman kizi'i naa uaipan ukaawan”.

nii panunudan idi tikazi wiichan idi. ¹³Mazan waunao, pakawan wataapan uparadan tawuru'u ukowaadauzonuz patoman nii pa'ina'o aokazi na'iki pa'ina'o imi'i baara. Na'ii ipai pidannao sha'apatinan nii Tominkaru aipan kawana'ati. Uru'u naa wuru'u wazaudapaniaz.

¹⁴Ukau'an ômarainapanii ôiribannao, uzaudapan idi'i naa kaikapa'oraz kida'a: utiwaina'a naa umashaapan kaimanaiman, uikoda-kao kizi kaiman umashaapan, aonaa u'oipan Tominkaru awun za'a. Na'iki utaapa'a naa unyukunuu kaimanaaka Tominkaru tuma. ¹⁵Utukapa na'apam wanaobanaa kzaudapanun paaipan idi ipai pidannao kazannaatinan. Wamarainapanii wa'inawuzu Paul saadanii u'ati na'apa kida'o dau'ana'o kapam, ukaiwaan Tominkaru taanii pa'ati aitapaaba-karu. ¹⁶Na'apa'o kapam usaadan pakaaritan kida ida'a ukadakotinan dono kaiwuru kida dau'ana'a. Paul saadaniaz pakaaritan kida ida'a, kaina'a dadara kida'o, kasha'apanna'o uaitapa-kao. Uruu idi pidannao matominapa-kainao kaiman, na'iki aona'oraz îtaan panyukunuu ati kaimanaiman pamishidapan mishi'oraz parada-karu. Înao, îpana'adan pana'iti wuru'u parada-karuz, na'apa îna'apatan ba'oran parada-karu saada-kariwaiz kida Tominkaru paradan ida'a kida'oraz. Ukau'an îpataka'uta-kidinan nii paaipan ati Tominkaru ati.

¹⁷Aizii ômarainapanii ôiribannao, uaitapani'i naa kaiwuru kida dau'ana'a. Ukau'an zaudinpa'a naa pa'i umashaapa, aonaa kizi upozawatan pidannao kashadamikinao pana'adanii parada-karu di'iti. Aizii umishidan dono îdyaun, ukasharutinan nii umishidan ai mishi'oraz kiwiitapa kida'oraz umishidapauzon kida. ¹⁸Mazan uaitapa kizi powa'a zii wanaobanaa na'iki wazannaa Jesus Christ kamunanun u'ati, na'iki uaitapa kizi'i naa uruu dau'u powa'a zii manawun. Marii kizi utaapa-kao umanawunu'o nii kai na'iki karikaonan. Amen.

Kiwiini'o John Kaaritan

Di'oraz kaarita daua'o

Apostle John saadanii di'ora'a kaarita pamin-mishidannao ati'o. Uruu na'iki ba'oran apostlenao chi'ikapa'o Jesus tuma umashaapankan dono imi'i baara'a. Ukau'an itukapanii uruu na'iki iabatanii uparadan. Di'ora'a pakaaritan ida'a, aonaa utominapa-kidan manawun mani mishidainao pa'ina'o aimaakan dau'u. Mazan uaipan pa'an i'zaudinpan pidannao ai mariidapai-naouz mishidainao. (1 John 2:26) Na'iki uaipan iaitapan mishi'o i'zaamatan karikaonanu'o kakupa-karu. (1 John 5:13) Uruu idi'o uma'ozakadan inyukunu karikaonan kizi imashaapan Tominkaru ati.

John nyukunu-kida pidannao ati na'apa'oram Tominkaru: uruu kanada'o, aonaa na'itim oia'o diza-kao u'ai; uruu kamarainpanu'o, udyuuda paudani mawakan waunao dikan ii; uruu mishi'o, aonaa na'apainim umariidinan.

John kowaadan kaimanaiman na'apam pidan aitapan kaina'a pa'ida'a Tominkaru di'iki'oraz karikaonanu'o kakupa-karu.

Kaarita buutinnan kida

Kaarita sakadin-kizi 1:1-4

Kanda'o-karua'o na'iki maruta'o-karua'o 1:5-2:29

Tominkaru dainao na'iki Satan dainao 3:1-24

Mishi'o na'iki aona'o umishiin 4:1-6

Marainpaaka-karu 4:7-21

Oia'o wazoota-kao mishida-karu ida'an 5:1-21

John aitapanii manawun kakupa-kinai

1 ¹Di'oraz kaarita, Parada-karu kakupa-kinai daua'o, uruu na'a'oraz naa amazada toma-kao ua'ii. Waunao apostlenao abatanii uparadan na'iki watukapanii uruu pa'idi'iti; wapishatanii uruu waka'u idi. ²Watukapanii wuru'u Kakupa-kinaiz ukaawankan dono pidan nii. Uruu idi'o wakakuwaapan udau'u unao ati. Wakowaadan u'ati, uruu karikaonanu'o kakupa-kinai, uruu karikaonanu'o una'auzon Tominkaru tuma, na'iki uruu aidina'oraz pidannao ati. ³Wakowaadan u'ati watukapanii daua'o, na'iki waabatanii daua'o uruu dako iki, waaipan idi unyukunu na'apa kidaakan kapam waunao tuma. Waunao, na'apa kidaaka'o wanyukunu waDaru Tominkaru na'iki uDani Jesus Christ tuma. ⁴Ōsaadan di'ora'a kaarita ōaipan idi'o wakonaukian baokopa unao tuma.

Mashaapa-karu daua'o kanada'o-karu'u

⁵Aizii kaikapa'o wuru'u kuwai waabataniaz Christ di'iki, na'iki uruu wuru'u wakowaadaniaz u'ati: Tominkaru, uruu kanada'o, aonaa maruta'o nii u'ida'a. ⁶Ukau'an, wakian an, "Ōgaru, na'apa'o ōnyukunuu Tominkaru tuma," mazan wamashaapan an pakawan zii maruta'o-karu'u, wamariidinan karikaonan wuru'u. Aonaa wamashaapan mishi'o kuwai kawana'ati. ⁷Mazan wamashaapan an kanada'o-karu'u, na'apa Tominkaru mashaapan kawan kanada'o-karu'u, uruu mishi'o pa'an wanyukunuu na'apa kidaakan wamin-mishidannao tuma. Na'iki uDani Jesus izain chikaa ipai daunuuda'u wa'oi'an.

⁸Aizii wakian an, "Aonaa oia'o mani ōgaru," wamariidapan karikaonan wanyukunuu wuru'u, na'iki aonaa wataapan mishi'o kuwai. ⁹Mazan wakowaadan an wa'oi'an Tominkaru ati, umainaabatan nii wa'oi'an kida, na'iki uso'otan nii wa'ai ipai washa'apatanii kida oia'o. Usha'apatan nii aimaakan sakitapa na'apa pakian kawana'ati. ¹⁰Ukau'an wakian an, "Aonaa ōsha'apatan oia'o," wadakotan Tominkaru mariidinauzonii wuru'u, na'iki aonaa uparadan nii wanyukunuu ii.

2 ¹Ōsaadan di'ora'a kaarita unao ati, ōdainao kawanuinao ōmarainpan, aonaa kizi usha'apatan oia'o. Mazan usha'apatan an oia'o, kaina'a bauda'apa pidan parada'o nii Tominkaru ati waunao dikin ii, uruu Jesus Christ, karikaonanu'oraz usha'apatan sakitapa aimaakan Tominkaru awun za'a.

²Uruu kashaapa'oraz pazowii-kao, na'iki baiaapa'oraz waunao dikin ii mawaka-karu, wabaiaapan ni'oraz padamata aita-kao wa'oi'an idi. Una'apan kau'an, turuu Tominkaru mainaabatan aonaa waunao oian mani karikaonan, mazan ipai pidannao oian kida kapam.

³Waizo'atipan an Tominkaru kakinaori kida na'apa'o ida'ana'o nii waaitapan, waunao wuru'u aitaapainauz Tominkaru. ⁴Aizii pidan kian an, "Ōgaru, ōaitapanii Tominkaru," mazan upu'u aonaa uizo'atin Tominkaru kakinaori kida, umariidinan wuru'u, na'iki aona'o utaapan mishi'o kuwai. ⁵Mazan pidan izo'atipan an Tominkaru kakinaori, umarainpan kaimanaiman Tominkaru wuru'u. Aizii, kaikapa'o wuru'u waaitapanuz wazaamatinpan Tominkaru ida'ati: ⁶wakian an, "Ōgaru, Tominkaru ida'ati'o ōzaamatinpan." Ukau'an na'apa pa'i kapam wamashaapa Jesus Christ mashaapan kaduz kawan.

Kanada'o sannao, aonaa turuu ūto'ora-kizaitapaakan

⁷Ōsaadan u'ati ōmarainapanii ōmin-mishidannao, aonaa pa'ina'o kakinaorii daua'o mani, uruu kakinaorii unao taapaniaz, usakadinan di'iki'oraz umishidapan, uruu kakinaorii unao abataniaz naa. ⁸Mazan kaina'a aimaakan pa'ina'o kapam uruu kakinaorii ida'a. Kaimanaiman Jesus mashaapan kaduz kainaabatanuz, na'iki unao mashaapan kaduz kainaabatan kapamazu. Usha'apanum kau'an taa'azo'o naa maruta'o mainaabatanan, na'iki aizii ma'ozakadina'a naa kanada'o unao ati.

⁹Aizii pidan kian an, "Ōgaru, kanada'o ida'a'o ōmashaapan," mazan pakawan zii uto'ora-kizaitapan pairiban, pakawanu'o zii umashaapan maruta'o ida'a wuru'u. ¹⁰Mazan pidan marainpan an pairibannao, kanada'o ida'a'o umashaapan wuru'u, na'iki aona'o nii ukasharutin-kidan pairiban oia'o di'iti.

¹¹ Mazan pidan to'ora-kizaitapa'o pamin-mishidan, maruta'o ida'a'o wuru'u uruuz. Na'apa'o pidan pozawatapa'o wuru'u, usha'apanum kau'an maruta'o ishaawunudu aka ni'i naa wuru'u uruuz.

¹² Ōsaadan u'ati, ōmarainapanii koraiziannao,^a
 usha'apanum kau'an Tominkaru mainaabatani'i naa u'oian kida
 Jesus Christ sha'apatanii ida'an.

¹³⁻¹⁴ Ōsaadan u'ati daruiniao,^b
 usha'apanum kau'an zaamatinpa'ora'a naa unao Jesus Christ ida'ati,
 na'a'oraz naa amazada toma-kao ua'ii.

Ōsaadan u'ati kapam pa'inainao,^c
 usha'apanum kau'an udikinita ni'i naa Satan.

Ōsaadan u'ati koraiziannao,
 usha'apanum kau'an unao zaamatinpa'ora'a naa waDaru Tominkaru
 ida'ati.

Ōsaadan u'ati daruiniao,
 usha'apanum kau'an zaamatinpa'ora'a naa unao Jesus Christ ida'ati,
 na'a'oraz naa amazada toma-kao ua'ii.

Ōsaadan u'ati pa'inainao,
 usha'apanum kau'an aonaa ukashadinan;
 pakawan utapan Tominkaru Paradan unyukunuu ii, na'iki udikinita
 ni'i naa Satan.

¹⁵ Mana'a umarainpa'ana'a oia'o sha'apaapa-kao, na'iki oia'o aimaakan kida di'ora'a amazada ida'a'o. Usha'apanum kau'an, pidan marainpan an oia'o aimaakan di'ora'a amazada ida'a'o, aonaa umarainpan mani waDaru Tominkaru wuru'u. ¹⁶ Usha'apanum kau'an wuru'u oia'oraz mashaapa-karu: pidan aipan pasha'apatan oia'o panyukunuu kawana'ati; pidan na'azootapan patukapanii kida; pidan atadinpan pairiban ati pasha'apauz ida'an. Na'apa kida'oraz oia'o di'itinapa-karu aonaa waDaru Tominkaru di'iki'o mani utominan wuru'u, mazan oia'o mashaapa-karu naudapa-kao aipan ati'o karikao-nan. ¹⁷ Di'ora'a amazada, na'iki ipai na'a'oraz oia'o kida tuukia'oraz pidannao na'azootapan, katokon-tina'o nii wuru'u. Mazan pidan sha'apaapa'o aimaakan Tominkaru aipan kawana'ati, karikaonanuo' nii pa'an ukakupan.

¹⁸ Ōmarainapanii koraiziannao, aizii maonapata'a naa amazada token. Wakowaadanii sha'atii u'ati kaawa'o nii Christ taruba, aizii kai iriba'a naa Christ tarubanao kaawan. Ukau'an, waaitapa maonapa'a naa amazada token. ¹⁹ Aizii wuru'u Christ tarubanaouz, watuma'o kiwiin ībaokopainpauzon, udauna'an iwa'akan waunao. Mazan wuru'u īnaouz, aonaa mishi'o mani īmishidan waunao kawan. īmishidan dono mani waunao kawan, aonaa iwa'akan waunao, pakawan mani ībaokopainpan watuma. īwa'akan idi waunao, waaitapa aonaa mishi'o mani īmishidan waunao kawan.

²⁰ Mazan unao, kaina'a'ora'a naa pa'an Kaimana'o Doronaa u'ida'a, ukau'an uaitapani'i naa wuru'u mishi'oraz kuwai. ²¹ Ōsaadan u'ati, aonaa umaaitapanan idi'o mani mishi'o kuwai, mazan uaitapan idi'o pa'anazu. Na'iki uaitapa kapam aonaa na'iam mariidin-karu Tominkaru di'iki'oraz mishi'o kuwai

a 2:12 koraiziannao: pa'inainao zii ītominkan Jesus dau'u. **b 2:13** daruiniao: kotua'ora'a naa īmishidapan Jesus. **c 2:13** pa'inainao: ma'ozakainao ikaudinanan Tominkaru ati.

ida'a. ²²Pidan kia'oraz aonaa mishi'o mani Jesus, uruu Christ,^d mariidinauzo wuru'u. Aizii pidan na'apa'oraz ukian, uruu Christ taruba'a naa wuru'u, aonaa umishidan waDaru Tominkaru na'iki uDani Jesus Christ. ²³Pidan aona'oraz umishidan Tominkaru Dani, umamishidakan kapam waDaru Tominkaru wuru'u. Mazan pidan mishida'oraz pa'an Jesus Tominkaru Danin, zaamatanpa'o Tominkaru ida'ati wuru'u.

²⁴Ukau'an kaimanaimana'a naa pa'i utaapa unyukunuu ii wuru'u kuwai kidaz, uabataniaz usakadan di'iki umishidapan. Unyukunuu-atin an pakawan wuru'u kakinaoriiz, pakawanu'o nii unao zaamatanpan Jesus, Tominkaru Dani ida'ati, na'iki Tominkaru, udaru ida'ati. ²⁵Wazaamatanpan idi Tominkaru ida'ati, kaina'a'ora'a naa karikaonanuo kakupa-karu wa'ida'a, Christ kowaadaniaz pataan nii wa'ati.

²⁶Osadan na'apa kaarita unao ati, uzaudin kizi pidannao ai tiwautao'oraz pamariidan unao. ²⁷Mazan unao, kaina'a'ora'a naa Kaimana'o Doronaa u'ida'a, ukau'an aonaa kandii nii uaipan zii ba'oran pidan tominapa-kidan unao mishi'o kuwai dau'u. Usha'apanum kau'an Kaimana'o Doronaa tominapa-kidani'i naa unao ipai kakinaorii dau'u, mishi'o wuru'u kuwai kidaz, aonaa mariidin-karu mani. Ukau'an pakawan pa'i uzaamatanpa Christ ida'ati, Kaimana'o Doronaa kakinaotan kawana'ati unao.

Na'apa'oram dau'ati'o Tominkaru dainao kii-karu

²⁸Ukau'an, òmarainapanii koraiziannao, pakawan pa'i uzaamatanpa Christ ida'ati, aonaa kizi waba'azootinan u'ati, ukaawan dono koshan, na'iki aonaa kizi watarian waikodapan uruu. ²⁹Unao, uaitapa Christ sha'apatanii kaiman kida'o pa'idiwaru aimakaan Tominkaru awun za'a. Ukau'an uaitapa pa'i, pidan sha'apaapa'o kaimana'o aimakaan Tominkaru awun za'a, Tominkaru dani uruu.

3 ¹Utukapa na'apam waDaru Tominkaru marainpan manawun waunao, turuu wadakota-ka Tominkaru dainao nii: mishi'o udainao waunao. Mazan pidannao, imi'i baara'a kida'o aimakaan daua'oraz karikaonan idi'itinpan, aonaa ìaitapan uruu, ukau'an aonaa ìaitapan Tominkaru dainao waunao. ²Òmarainapanii òmin-mishidannao, mishi Tominkaru dainaou'u naa waunao, mazan aonaa zii ukainaabatanan na'apam nii waunao diina'iti'i Christ wa'atin dono. Mazan waaitapa, ukaawan dono uruu kawanu'o nii waunao, usha'apanum kau'an watukapan nii na'apa'oram manawun uruu. ³Ukau'an pidan zaudapa'oraz naa patominan Christ kawan diina'iti'i, marii pa'i udadaradan naa panyukunuu oia'o ai, usha'apanum kau'an aonaa oia'o nii Christ ida'a.

⁴Ipai pidan sha'apaapa'oraz oia'o, dikintapa'o Tominkaru kakinaori wuru'u. Usha'apanum kau'an oia'o wuru'u kakinaorii dikintapa-kaoz. ⁵Uaitapanii Jesus kaawankan so'ota'o nii wa'oi'an kida. Aizii uruu, aona'o u'oi'an. ⁶Ukau'an pidan zaamatanpa'o Christ ida'ati aona'o ni'i naa usha'apaapan oia'o. Mazan pidan pakawanu'oraz zii usha'apaapan oia'o, aona'o uaitapauzon na'iki aona'o uzaamatanpan Christ ida'ati wuru'u.

d 2:22 Christ: wuru'u Tominkaru dyuudaniaz papidanannao zannaa nii. Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

⁷Ōmarainapanii koraiziannao, mana'a utaapada'ana'a pidan pozawata-kidan unao: pidan kaimana'o, usha'apata kaimana'o aimaakan, na'iki kaimana'o Tominkaru awun za'a wuru'u uruuz, na'apa Jesus Christ kawan. ⁸Mazan pidan sha'apaapa'oraz oia'o, ukainaabatan Satan dani wuru'u uruuz, usha'apanum kau'an Satan, ukaduz usha'apaapauzon oia'o, amazada sakadinan di'iki'o. Mazan Tominkaru Dani kaawankan mainaabata'o ni'o Satan kaudin-kizi kida. ⁹Tominkaru dainao, aonaa i'isha'apaapan naa oia'o, usha'apanum kau'an Tominkaru kaduzu'u naa wuru'u inao ida'a'oraz. Aonaa turuu i'isha'apaapan naa oia'o, Tominkaru daniitan idi'i naa i'dyaun. ¹⁰Ukau'an aizii, kaikapa waaitapan kanomnao Tominkaru dainao nii, na'iki kanomnao Satan dainao nii: pidan aona'oraz usha'apatan kaimana'o aimaakan, na'iki aona'oraz umarainpan pairiban, aonaa Tominkaru dani mani uruu.

Marainpaaka'o Tominkaru dainao

¹¹U sakadinan di'iki'o umishidapan uabatautan di'ora'a kakinaorii: wamarainpaaka pa'i, kia'oraz. ¹²Aonaa pa'i Cain kawan man waunao, tawuru'u Satan poitoruz, zowia'oraz pa'inawuzu. Cain, ukaduz usha'apaapauzon oia'o, mazan u'inawuzu Abel, kaimana'o pidan uruu, uruu idi Cain zowian uruu. ¹³Ukau'an ōmin-mishidannao, zaudinapa pa'i umashaapa. Kaina'a'o nii pidannao, imi'i baara'a'o sha'apaapa-kao daua'oraz i'di'itipan, to'ora-kizaitapan unao. ¹⁴Waaitapa, aonaa mawaka-karu ida'antanpu'ora'a naa mani waunao, mazan kakupa-karu ida'atanpu'u pa'an. Usha'apanum kau'an marainpaaka'o waunao. Pidana aona'oraz umarainpan pamin-mishidan, pakawanu'o zii mawaka-karu ida'antanpu'u uruu. ¹⁵Pidan to'ora-kizaitapa'o pamin-mishidan, zowia'o pairiban kawanu'o wuru'u uruuz. Na'iki waaitapa, pidan zowia'o pairiban, aonaa u'ida'a karikaonanu'o kakupa-karu.

¹⁶Kaikapa'o wuru'u waaitapanuz marainpaaka-karu: Jesus Christ taapada pazowii-kao waunao dikan ii. Ukau'an marii pa'i wataapadan wazowii-kao wamin-mishidan dikan ii. ¹⁷Aizii aimaakan kaina'an dono pidan ida'a umashaapa-kinaa nii kaimanaiman, na'iki kaina'a uaitapanii pairiban dopia'o paaipan idi aimaakan sodi pamashaapa-kinaa nii kapam, mazan upu'u aonaa zoobaba ukaminka'utan wuru'u dopia'oraz. Pidana na'apa'o aonaa turuu udakotan pamarainpan pairiban na'apa Tominkaru marainpan kawan pidannao. ¹⁸Ōmarainapanii koraiziannao, aonaa wamarainpaaka'ana'a wapara-dan ida'an karikaonan, mazan wakaminka'utan ida'an wairibannao, na'iki mishi'o ida'an.

Tominkaru dainao mabaa'azoo ikaawan Tominkaru ida'ati

¹⁹Wamarainpan ida'an wamin-mishidannao, waaitapan nii Tominkaru ida'atanpu'o waunao, ukau'an mabaa'azo'o nii wawa'atin Tominkaru ida'ati. ²⁰Waabatan pu'u padamata wanyukunuu ii oia'o waunao, mazan Tominkaru powa'a'o zii umanawunun wanyukunuu ai, na'iki uaitapa ipai dau-nuuda'u aimaakan. ²¹Ōmarainapanii ōmin-mishidannao, waabatan an wanyukunuu ii kaiman Tominkaru kanaapu'u, aonaa kandii nii wakiba'azon wawa'atin U'ida'ati. ²²Tominkaru taan nii wa'ati ipai aimaakan wapishaanii u'ai, usha'apanum kau'an waizo'atipan idi Ukakinaori kida na'iki wamashaa-pan idi Unyukunuu kawana'ati. ²³Aizii kaikapa'o wuru'u Tominkaru

kakinaoriz: Marii pa'i wamishidan Jesus Christ Tominkaru Danin, na'iki marii pa'i wamarainpaakan, na'apa Christ kakinaotauzon kawan waunao. ²⁴Pidan izo'atipa'o Tominkaru kakinaori, zaamatinpa'o Tominkaru ida'ati wuru'u, na'iki Tominkaru zaamatinpa'o uruu ida'ati. Tominkaru taaniaz wa'ati Kaimana'o Doronaa, uruu kainaabata wa'ati kaina'a Tominkaru mashaapan wa'ida'a.

Na'apam Tominkaru Doronaa pana'an oia'o doronai ai

4 ¹Ōmarainapanii ōmin-mishidannao, mana'a umishida'ana'a ipai pidannao dakota'oraz Tominkaru Doronaa kaina'an pa'ida'a. Mazan utiwaakidapa pa'an kaimanaiman īdyaun, uaitapa kizi mishi'o Tominkaru Doronaa wuru'u ī'ida'a'oraz. Usha'apanum kau'an iriba'a naa dakotinpainao prophet nii makon ipai wiizai kawana'ati. ²Kaikapa'o ida'ana'o nii uaitapan Tominkaru Doronaa kaina'an pidan ida'a: pidan mishida'oraz Jesus Christ kaawankan pananaa zo'o, Tominkaru Doronaa wuru'u uruu ida'a'oraz. ³Mazan pidan aona'oraz umishidan Jesus Christ kaawankan pananaa zo'o, aonaa Tominkaru Doronaa mani wuru'u uruu ida'a'oraz. Mazan Christ taruba di'iki'o doronai wuru'u uruu ida'a'oraz. Uabatauzonii kaini'iki'o nii uwa'atin, wuru'u oia'oraz doronai, aizii kai, kaina'a'a naa pidannao bii an uruu.

⁴Mazan unao, ōmarainapanii koraiziannao, Tominkaru dainao pa'an unao. Kaakinapa u'ati madiwautapa-ka'oraz īdakotinpan prophet nii, usha'apanum kau'an ma'ozaka'o manawun unao ida'a'oraz Kaimana'o Doronaa, wuru aia'a Satan di'iki'oraz doronai kazowautapa'oraz pidannao imi'i baara an. ⁵Aizii madiwautapa-ka'oraz īdakotinpan prophetnao nii, aonaa īaitapan Tominkaru, ukau'an īkakuwaapan na'apa maaitapa-kainao Tominkaru kawan. Ukau'an pidannao maaitapa-kainaouz Tominkaru, imishida ikuwaa. ⁶Mazan waunao, Tominkaru dainao pa'an, ukau'an pidannao aitaipainaouz Tominkaru, kaiman ī'ati wakuwaaz. Mazan pidannao, aona'oraz Tominkaru dainao mani īdyaun, aonaa īnaudapan wakuwaa. Na'apa'o ida'an waaitapan Kaimana'o Doronaa kainaabata'oraz mishi'o kuwai Tominkaru daua'o kaina'an pidan ida'a, oo oia'o doronai, mariidapa'oraz pidannao.

Marainpaaka-karu Tominkaru aipan ati

⁷Ōmarainapanii ōmin-mishidannao, pakawan pa'i wamarainpaaka, usha'apanum kau'an Tominkaru wuru'u wamarainpaaka-kinaaz. Ukau'an, pidan marainpa'oraz pamin-mishidannao, Tominkaru dani uruu, na'iki uaitapanii Tominkaru. ⁸Pidan aona'oraz umarainpan pamin-mishidannao, aona'o uaitapan Tominkaru, usha'apanum kau'an Tominkaru, uruu kamarainpanu'o. ⁹Kaikapa Tominkaru aidan wa'ati na'apam pamarainpan pidannao: Udyuudan paudani bouda'apauzon imi'i baara ati, turuu kizi waikodan uruu ida'an karikaonanu'o kakupa-karu. ¹⁰Kaikapa'o wuru'u kamarainpan-karuz: Aonaa waunao marainpan kaduz mani Tominkaru, mazan Tominkaru marainpan kaduz pa'an waunao. Uruu idi udyuudan pauDani mawakan waunao dikin ii, turuu kizi wa'oi'an kida mainaabata-ka. ¹¹Ōmarainapanii ōmin-mishidannao, Tominkaru marainpan kau'an waunao tuukii manawun, na'apa pa'i ukau'an wamarainpaaka kapam. ¹²Aonaa bouda'apa pidan tukapauzon pu'u padamata Tominkaru, mazan wamarainpaakan an, Tominkaru kaina'an wa'ida'a

wuru'u. Na'iki wamarainpaakan ida'ana'o nii ukamarainapanun ikodinan ba'orainao pidannao, na'apa uaipan kawan manawun.

¹³ Waaitapa Tominkaru ida'ati'o wazaamatinpan, na'iki kaina'a'o uruu wa'ida'a, usha'apanum kau'an utaani'i naa wa'ati Kaimana'o Doronaa. ¹⁴ Tominkaru dyuudan pauDani Jesus Christ kazannaata'o nii ipai pidannao i'orian kida ai. Watukapanii uruu, na'iki aizii, wakakuwaapan udau'an ba'orainao ati. ¹⁵ Na'ia'oram pidan kowaadan an Tominkaru Dani wuru'u Jesus, Tominkaru kaina'an uruu ida'a wuru'u, na'iki Tominkaru ida'ati'o uzaamatinpan. ¹⁶ Waaitapa na'apam Tominkaru marainpan waunao, ukau'an u'ati'ora'a naa wanyukunuu.

Tominkaru kamarainpanu'o uruu. Ukau'an pidannao karikaonanun'oraz ikamarainapanun, Tominkaru ida'ati'o i'zaamatinpan, na'iki inao ida'ati'o Tominkaru zaamatinpan. ¹⁷ Uruu idi'o wuru'u wamarainpaakanuz uruu kawan manawun: ukau'an wamarainpaakan idi na'apa, aona'o nii watarian wuru kamoo dono'o Tominkaru kootowapa-kidanuz pidannao. Usha'apanum kau'an Christ kawanu'ora'a naa wamashaapan da'a'a imi'i baara'a. ¹⁸ Waaitapan idi Tominkaru marainpan waunao, aonaa kandii nii watarian u'ai. Tominkaru kamarainapanun ikodinan idi ba'orainao pidannao waunao marainpaakan ida'an, na'apa manawun uaipan kawan, ukau'an aonaa kandii nii watarian Tominkaru ai. Pidan tarian Tominkaru ai, uaitapan idi'o Tominkaru pataka'utan nii paugaru, wuru kamoo dono'o Tominkaru tiwaa-kidaapanuz naa pidannao. Pidan taria'oraz, uaitapan idi'o aonaa pakamarainapanun Tominkaru aipan kawana'ati.

¹⁹ Wamarainpaakan, usha'apanum kau'an kiwiini'ora'a naa Tominkaru marainpan waunao. ²⁰ Aizii pidan kian an, "Ogaru, omarainapanii Tominkaru," mazan pakawan zii uto'ora-kizaitapan pamin-mishidan, uruu mariidinauzo wuru'u. Usha'apanum kau'an aonaa umarainpan pamin-mishidan patukapanii padamata, ukau'an aonaa na'itim umarainpan Tominkaru, aona'oraz utukapauzon. ²¹ Na'iki kaikapa'o Tominkaru kakinaori waunao ati'o: Pidan marainpa'o Tominkaru, marii pa'i umarainpan pamin-mishidannao kapam.

Turua'o Tominkaru kakinaori kida izo'ati-ka

5 ¹ Ipai pidan mishida'oraz Christ^e wuru'u Jesus, uruu Tominkaru dani. Na'iki pidan marainpa'o waDaru Tominkaru, umarainapa kapam udainao. ² Kaikapa'o wuru'u waaitapanuz wamarainpan Tominkaru dainao: wamarainpan ida'an Tominkaru, na'iki washa'apaapan ida'an udyuudaniaz sha'apata-ka. ³ Umishiin an wamarainpan Tominkaru, washa'apaapan nii udyuudaniaz sha'apata-ka. Na'iki aonaa kasha'apanna'o mani wuru'u udyuudaniaz sha'apata-ka. ⁴ Usha'apanum kau'an ipai Tominkaru dainao, turuu idikintan oia'o. Na'iki iwazootanuz pamishidapan idi Jesus Christ. ⁵ Aonaa kanom ka'iitan padikintan oia'o, soo pidan, mishida'oraz Tominkaru Dani wuru'u Jesus.

Tominkaru Dani dau'a

⁶ Jesus Christ, uruu kaawa'oraz aokazi iki, uruu chikaawunuu-kidina'oraz wunu idi, na'iki uruu shoota'oraz uizain umawakan dono. Aonaa soo wunu

e 5:1 *Christ*: Tominkaru dyuudanii aokazi iki kazannaata'o nii waunao.

ida'an mani karikaonan ukainaabata-kao Christ wuru'u uruuz, mazan uizain shootan ida'an kapam. Na'iki Kaimana'o Doronaa kainaabata kapam mishi'o wuru'u na'apa'oraz aimakaan kida. Usha'apanum kau'an Kaimana'o Doronaa, ukaduz ukainaabatauzon mishi'o aimakaan Tominkaru di'iki'o. ⁷Ukau'an kaina'a idikinauda'u aimakaan kainaabata'o wa'ati Jesus daua'o [aokazi ii: waDaru Tominkaru, Parada-karu, na'iki Kaimana'o Doronaa; ipai idikinauda'u idyaun, ikainaabata bouda'apa'o aimakaan Jesus dau'u. ⁸Na'iki kaina'a idikinauda'u aimakaan kainaabata'o wa'ati Jesus daua'o imi'i baara'a:]/ Kaimana'o Doronaa, na'iki uchikaawunu-kidinan wunu idi, na'iki uizain shootan umawakan dono; ipai idikinauda'u idyaun, ikainaabata bouda'apa'o aimakaan Jesus dau'u.

⁹Pidan kakuwaapan an paaitapanii dau'u, wamishida'aka ukuwaa. Ukau'an Tominkaru kuwaa umanawunun idi pidan kuwaa ai, wamishida pa'i ukainabataniaz aimakaan kida wa'ati. Aitaniiman ukuwaa umanawunun, usha'apanum kau'an uruu Tominkaru, na'iki pauDani daua'o wuru'u ukakuwaapanuz. ¹⁰Ukau'an pidan mishidan an Jesus, Tominkaru Danin, uaitapa mishi'o wuru'u Tominkaru kuwaa kidaz. Mazan pidan, aona'oraz umishidan Tominkaru kuwaa, udakotan Tominkaru mariidinauzonii wuru'u, usha'apanum kau'an, aonaa umishidan Tominkaru kuwaa pauDani daua'oraz. ¹¹Kaikapa'o wuru'u ukuwaaz: Tominkaru taani'i naa wa'ati karikaonanuo kakupakaru, na'iki wazaamatanuzu Tominkaru Dani ida'an. ¹²Pidan zaamatinpa'o Tominkaru Dani ida'ati, kaina'a'ora'a naa karikaonanuo kakupa-karu u'ida'a. Mazan pidan, aona'oraz uzaamatinpan Tominkaru Dani ida'ati, aonaa kariakonano kakupa-karu nii u'ida'a.

Karikaonanuo kakupa-karu

¹³Ōsaadan di'ora'a kaarita unao ati, mishidainao Jesus Tominkaru Danin, uaitapa kizi kaina'a'ora'a naa karikaonanuo kakupa-karu u'ida'a. ¹⁴Ukau'an aonaa kandii nii wakiba'azon wawa'atin Tominkaru ida'ati, waaitapan idi unyukunuupan nii waunao na'apainim dono wapishaan aimakaan u'ati, unyukunu aipan kawana'ati. ¹⁵Waaitapan idi unyukunuupan nii waunao, wapishaan dono aimakaan u'ati, waaitapa utaan nii wa'ati wapishaaniaz.

¹⁶Aizii bouda'apa unao, utukapan an mani umin-mishidan sha'apatan oia'o, mazan aonaa tawuru kaduz oia'o mani'i, buuta-kida'oraz pidan karikaonanuo mawaka-karu di'iti, marii upishaan Tominkaru kazannaatan wuru'u sha'apata'oraz oia'o, Tominkaru taan nii u'ati karikaonanuo kakupa-karu. Kaiwuru'u ōna'apanuz, pidannao sha'apatainao oia'o dau'ati'o, mazan aonaa tawuru kaduz oia'o mani'i buuta-kida'oraz pidan karikaonanuo mawaka-karu di'iti. Kaina'a mishi oia'o, uruu buuta-kida'o pidan karikaonanuo mawaka-karu di'iti. Mazan aonaa ōkian mani, upishaa kizi Tominkaru kazannaatan sha'apata'oraz uruu kaduz oia'o. ¹⁷Ipai aimakaan sha'apata-kariwaiz pana'iti Tominkaru aipan ai, oia'o wuru'u. Mazan kaina'a oia'o kida, aonaa ubuutakidan pidan karikaonanuo mawaka-karu di'iti.

¹⁸Waaitapa, Tominkaru dainao, aona'a naa īsha'apaapan oia'o, usha'apanum kau'an Tominkaru Dani, Jesus Christ, kazannaatapani'i naa idyaun,

ukau'an aonaa Satan ka'iitan pakaziwan ĭdyaun. ¹⁹Waaitapa, Tominkaru dainao waunao, mazan ipai pidannao aona'oraz ĭaitapan Tominkaru, Satan kazowautapanii ĭdyaun. ²⁰Waaitapa mishi'o Tominkaru Dani kaawan imi'i baara ati, na'iki ukainaabata aimaakan kida wa'ati, turuu kizi waaitapan wuru'u mishi'oraz Tominkaru. Wazaamatinpan mishi'o Tominkaru ida'ati, usha'apanum kau'an uDani, Jesus Christ ida'ati'o wazaamatinpan. Soo uruu bauda'apa mishi'o Tominkaru, na'iki uruu bauda'apa karikaonanu'o kakupakinai. ²¹Ukau'an ōkian u'ati ōmarainapanii koraiziannao, uzaudin, mana'a utaaaina'ana'a wuru ati'i tanawata'o ni'oraz pana'iti unyukunuu mishi'o Tominkaru ai.

Itamautan John Kaaritan

Di'oraz kaarita daua'o

Apostle John saadan di'ora'a kaarita zunaaba na'iki odainao ati'o. Mazan pabi'i kida pidannao di'itapanuz, usaada-ka'o pa'an mishidainao baokopa'o i'choochiipan ati'o.

Pakaaritan ida'a apostle John ma'ozakadan mishidainao, iizo'ati kizi Tominkaru paradan pamarainpaakan ida'an. John kakinaotan mishidainao, pidannao ai pana'iti'oraz i'tominapa-kidan pidannao Jesus dau'u. Na'iki uaipan mishidainao marina'atan i'dyaun, na'iki wuru'u pana'iti'oraz i'tominapa-kida-kinaa.

Kaarita buutinnan kida

Kaarita sakadin-kizi 1-3

Izo'ati-karu na'iki kamarainpan-karu 4-6

Zaudin-karu mazanu'o tiichaanao tominapa-kida-kinaa ai 7-11

Kaarita katokon-tinan 12-13

¹Ōgaru, choochi zowaunaa, ōsaadan di'ora'a kaarita pu'ati zunaaba, Tominkaru zaamataniaz papidanani, na'iki pudainao ati'o kapam. Mishi'o ōmarainpan unao. Aonaa ōba'orantina'o mani ōmarainpan unao, ipai pidannao aitapainauz mishi'o kuwai, i'marainapanii kapam unao. ²Wamarainpan unao waaitapan idi mishi'o kuwai, na'iki karikaonanuu'o nii wataapan wuru'u mishi'oraz kuwai. ³Ōtoriinpan, karikaonan kizi waDaru Tominkaru na'iki udani Jesus Christ kamunanun wa'ati, na'iki ukamunan-kida kizi waunao, na'iki utaa kizi wanyukunuu kaiman-kinaa nii, waizo'atipan ida'an mishi'o, na'iki wamarainpaakan ida'an.

Wamarainpaaka

⁴Tuukii ōkonaukian ōabatan idi pabi'i kida pudainao, pakawan iizo'atipan mishi'o kuwai, na'apa waDaru Tominkaru aipan kawana'ati. ⁵Aizii ōkia'azon pu'ati ōmarainapanii zunaaba; marii wamashaapa marainpaaka wamin-mishidannao tuma. Aonaa pa'ina'o kakinaorii mani wuru'u ōkowaadaniaz u'ati, uruu tawuru'u waabataniaz wasakadan di'iki'oraz wamishidapan. ⁶Aizii wuru'u marainpaaka-karu ōkianuz, waizo'atin dau'ati'o Tominkaru kakinaori, na'iki wamashaapan dau'ati'o ukawana'ati. Ukakinaotan waunao, wamarainpaaka kizi pakawan waabatan kawan ukakinaori wasakadinan di'iki'oraz wamishidapan.

⁷Iriba'a naa pozawatapa-kida'o pidannao makon ipai amazada kawana'ati. Ōkian, aonaa mishi'o mani Jesus Christ kaawan pananaa zo'o imi'i baara ati.

Pidan na'apa'o, mariidinauzo na'iki Christ taruba wuru'u. ⁸Ukau'an uzaudin, aonaa kizi uwaziwaan ukaudinan winipinaa, Tominkaru taa kizi ipai u'atiz. ⁹Pidan pana'iti'oraz ukakinaopan Christ kakinaori ai, aona'o uzaamatinpan Tominkaru ida'ati wuru'u. Mazan pidan karikaonan'u'oraz umishidapan Christ kakinaori, uruu pa'an Tominkaru na'iki uDani ida'ati'o uzaamatinpan. ¹⁰Aizii pidan kaawan an unao ida'ati, pana'iti'oraz ukakinaopan Christ di'iki'o ai, mana'a udapaapa'ana'a uruu udapu ati. Aonaa unauba'ana'a uruu. ¹¹Pidan dapaapa'oraz na'apa'o pidan, ukaminka'utan naa ukaudinan oia'o dau'u wuru'u, padapaapan ida'an uruu.

¹²Kaina'a dobata zii aimaakan ōkowaada'azonii u'ati, mazan aonaa ōaipan ōkakuwaapan kaarita ida'an karikaonan. Usha'apanum kau'an ōaipan nii ōmorowautan kadiman unao di'iti, ōkakuwaapa kizi u'ati ōna'ian pu'u. Uruu aonaa kizi kanom towauda'uan wakonaukian.

¹³Pu'inaozo, Tominkaru zaamataniaz kapam papidanan nii, odainao dyuudan paparadan pu'idi'iti.

Idikinautan John Kaaritan

Di'oraz kaarita daua'o

Apostle John saadan di'ora'a kaarita choochi zowaunaa Gaius ati'o. Pakaaritan ida'a, John kowaadan kaiman panyukunuu Gaius kaudinan dau'an. Ukonaukii-kidanuzu ukaminka'utan idi ba'orainao mishidainao. John kakinaowan Gaius, Diotrephes ai. Mazan Demetrius dau'an, kaiman pa'an uparadan.

Kaarita buutinpan kida

Kaarita sakadin-kinaa 1

Gaius konaukii-kida-kaao 2-8

Diotrephes sha'apatanii daua'o 9-10

Demetrius sha'apatanii daua'o 11-12

Kaarita katokon-tinan 13-15

¹Ōgaru, choochi zowaunaa, ōsaadan di'ora'a kaarita pu'ati, ōpaonaru Gaius, mishi'oraz ōmarainpan.

²Ōpaonaru, ōtoriinpan Tominkaru ati marii kizi punanaa mashaapan ziwu, na'iki ipai kizi aimaakan sha'apan kaiman pu'ati, na'apa pumashaapan kawan kaiman pudoronaai ii. ³Tuukii ōkonaukian ōabatan idi wa'inawuzunao kakuwaapan wa'ati, pumashaapan dau'u Tominkaru kakinaori kawana'ati. Na'iki ōabata kapam karikaonanu'o pumashaapan mishi'o kuwai kawana'ati. ⁴Tuukii manawun ōkonaukian ōabatan dono ōdainao kawanuinao ōtaapan^a mashaapan mishi'o kuwai kawana'ati.

⁵Aizii ōkia'azon pu'ati ōpaonaru, kaimana'o kaudin-kizai wuru'u pusha'a-paapaniaz Tominkaru ati, pukaminka'uapanuz morowautapa'o wa'inawuzunao, kowaadapainaouz kaimana'o kuwai. Pumaaitapauzokan pu'u padamata ba'orainao, mazan upu'u pukaminka'utan idyaun. ⁶Īkowaada'a naa da'ainao mishidainao ati'i, na'apam pukamarainapanun, pusha'apata kaiman kida'o aimaakan i'ati. Na'apa pa'i pukaminka'uta idyaun kaiman kizi idobatan pakaudin-kizi dau'ati. Kaimana'o Tominkaru ati wuru'u na'apa'oraz pusha'a-paapan. ⁷Īkaudinani idi'o Jesus Christ ati wuru'u ĩkakuwaapatinanuz na'iki ĩchi'ikapanuz, na'iki aonaa ĩpishaan, oo ĩzaamatan aimaakan mamishidakainao ai. ⁸Ukau'an waunaou'o nii wuru'u kaminka'uta'oraz idyaun, na'apa'o ida'ana'o nii wakaudinani ĩtuma, ba'orainao abata kizi mishi'o kuwai.

⁹Ōdyuudani'i naa ōkaaritan na'iti mishidainao ati na'apa'o daua'o, mazan Diotrephes, aonaa uabata'azon waparadan. Usha'apanum kau'an karikaonan

a 1:4 ōdainao kawanuinao ōtaapan: ōkakinaotauzoniniinao

uaipan pakazowautapan mishidainao pa'ida'a karikaonan. ¹⁰ Õkaawan dono unao di'iti, òkowaadan nii kanom usha'apaapanii, na'apam umariidinan tuukii wadau'u. Aonaa soo uruu mani karikaonan usha'apaapan, mazan aonaa kapam udapaapa'azon wa'inawuzunao, wuru'u mako'anpainaouz na'iki kowaadapainaouz kaimana'o kuwai. Na'iki umashaata mishidainao dapaapa'azon ìdyaun. Aizii ìdapaapan an ìdyaun, aona'o ni'i naa utaapadan ìbaokopatinan baokoinao mishidainao tuma.

¹¹ Õpaonaruru, mana'a putamakapa'ana'a pidannao sha'apatainaouz oia'o aimaakan, mazan putamakapa pa'an sha'apatainaouz kaimana'o aimaakan. Pidan sha'apata'oraz kaimana'o aimaakan, uruu Tominkaru pidanan. Mazan pidan sha'apaapa'oraz oia'o, uruu aonaa uaitapauzon Tominkaru. ¹² Aizii ipai mishidainao, aitaapainaouz Demetrius, ìkian udau'an kaimana'o pidan uruu. Umashaapa mishi'o kuwai kawana'ati, ukau'an na'apa'o kainaabata kaimana'o pidan wuru'u uruuz. Aizii waunao, "kaimana'o uruu," kii wakian udau'an kapam, na'iki unao, uaitapa mishi'o wuru'u waparadanuz na'apan dono wakian pidan dau'ati.

¹³ Kaina'a dobata zii aimaakan òkowaada'azoonii padamata pu'ati, mazan aonaa òaipan òkakuwaapan kaarita ida'an karikaonan. ¹⁴ Òaipan nii òmoro-wautan kadiman zoobaba pu'idi'iti, òparada kizi pa'an pu'ati.

¹⁵ Marii kizi pa'i Tominkaru taapan punyukunuu kaiman. Wamin-mishidannao da'ainaou'u, ìdyuudan paparadan pu'idi'iti. Wadyuudan waparadan ipai na'iainao mishidannao ati.

Jude Saadanii Kaarita

Di'oraz kaarita daua'o

Di'oraz kaarita Jude saadanii mishidainao Jesus Christ ati'o. Ukakinao-wan i'dyaun mariidinauzonao tiichaanao kakinaori ai, oo pana'iti'o itominapa-kidanii kida ai. Ukowaadan mishidainao ati, wuru'u mariidinauzonao tiichaanao, aonaa bauda'apa mani itominapa-kidan pana'iti'o parada-karu Jesus Christ dau'an, mazan itominapa-kidan naa pidannao mashaapa'o ni'i naa oii. Inao aia'o kapam Peter kakinaowanuz mishidainao itamautan pasaadanii ida'a.

Jude kowaadan kapam da'a'a pakaaritan ida'a na'apam nii Tominkaru pata-ka'utan na'iki umainaabatan tikazi idi wuru'u mariidinauzonaouz tiichaanao, na'apa umainaabatan kawan oiainao kotua'a naa, saadauzo-kariwaiz Tomin-karu paradan kowaadan kawan.

Kaarita buutinpān kida

Sakadin-kinai 1-2

Mariidinauzo tiichaanao dau'ana'o 3-16

Mishi kizi ma'ozaka mishidapa-karu 17-23

Tominkaru umanawunun konaukii-kida-kao 24-25

¹Di'oraz kaarita ōgaru Jude saadanii. Jesus Christ poitoru wuru'u ōgaruz na'iki James inawuzu ōgaru.

Ōsaadan di'oraz kaarita ipai pidannao ati'o, waDaru Tominkaru dapada-niinaouz, mashaapa'o nii pakamarainapanun ida'a, na'iki Jesus Christ taapadniinaouz kaiman.

²Marii powa'a zii kamunan-karu, kaiman-karu nyukunui ii, na'iki kamarainpan-karu na'an unao ida'a.

Mariidapa'o patominapa-kidan pidannao

³Ōmarainapanii ōmin-mishidannao, tuukia'o da'i ōsaada'azon ōkaaritan u'ati, tawuru dau'ana'a kazannaatin-karuz oia'o ai, baokopa'oraz wamishidapauzon. Mazan aizii ōsaadan nii ōma'ozakada-kināa nii unao, ma'ozaka kizi ukazannaatapan wuru'u umishidapanuz, mishi'o kuwai Tominkaru taaniaz naa papidannao ati. Karikaonanu'o nii una'an, aonaa turuu upana'ada-kao.

⁴Ōkian kaikapa'a, usha'apanum kau'an kaina'a oiainao pidannao zaamatinan ubii iti, aona'o iaitapa-kao. Inao pana'ada'o kaimana'o kuwai Tomin-karu kamunanun daua'oraz. Īpana'adan wuru'u parada-karuz kaimana'azoo īsha'apaapan oia'o, kakiba'azonnaa kida'o, na'iki ipai aimakaan dikauda kida'o usha'apaapa-kao. Na'iki aona'a naa īnyukunuu-atin Jesus Christ,

bauda'apa'oraz na'iki umanawunu'oraz wanaobanaa. Mazan na'apainao pidannao pataka'uta-kinao ni'o dau'ana'o, tawuru'u saadauzo-kariwaiz kotua'a naa, Tominkaru paradan ida'a.

⁵Ōkakuwaapa'azon u'ati uaitapan pu'a'a naa padamata kidaz, ōaipan idi'o unyukunuitapan uruu wanaobanaa kazannaata'oraz papidanannao Israelite-nao Egypt iki. Mazan udauna'an, umainaabata ipai mamishida-kainao pidannao ībii iki. ⁶Na'iki unyukunuitapa, na'apam pabi'i kida angelnao, aonaa īna'ian wuru di'ia'a Tominkaru taaniaz kaimana'o īwiizi nii na'iki īkaudinkiz nii, mazan īmarina'atan kaimana'o pamashaapa-kizi. Īnao kaina'a'a naa Tominkaru taapan maruta'o ka'azo ii chaintinapa, atii oiainao pataka'uta-kaokamoon kaawan di'iti. ⁷Unyukunuitapa kizi kapam, Sodom na'iki Gomorrah,^a na'iki īdazaba an kida'o wiizai, na'ii pidannao kiaapaakauzon madoronaa-daun, na'iki daonaioranao kiaapaakan pa'atiaaka kida. Uruu dikin ii Tominkaru mainaabatan wuru'u donoī pakawaodan ida'an kidaz. Aimaakan sha'apanuz kaikapa, ukainaabatan kaina'a'o tikazi karikaonanuo una'an, pidannao sha'apaapainao oii kida'o pataka'uta-kizinao ni'o.

⁸Na'apa kida'o ida'an pidannao pataka'uan pananaa, zaamatinainaouz unao bii iti, īmishida na'apam pazanda'awun ia'o patukapan karikaonan. Uruu idi'o tuukii īdikintapan Tominkaru paradan, na'iki īparadan dikauda aokazi iainao umanawunuinao dau'an. ⁹Upu'u zii angel Michael, umanawunu'oraz ba'orainao angelnao bii'i, aonaa na'apam ukian Satan ati, aonaa udakoopanuzu, ukadakowaakan dono utuma Moses nanaa dau'an. Mazan ukian Satan ati, "Ōnaobana'o nii pa'an kashadakowau pugaru."

¹⁰Aizii wuru'u pidannaouz, īdakoapa zii pamaaitapakanii aimaakan kida. Īnao na'apa'o wuniinao maaaitapinkan kawan, sha'apatina'oraz panyukunu aipan kawana'ati karikaonan. Ukau'an īsha'apatan oii kida'o aimaakan panyukunu aipan kawana'ati, na'iki īsha'apatanii kidaz, uru'o nii wuru'u pataka'uta-kida'o ni'oraz īdyaun. ¹¹Kasha'ora'o nii manawun ībaiaimpan! Īda'anan idi Cain kaduz, Cain zowiauzoz pa'inawuzu.^b Na'apa Īnao Balaam kawan, tuukii manawun īaipan puraata, uruu idi īsha'apatan pana'iti'o aimaakan.^c Na'iki Korah kawanu'o īkashadamikin, na'apa'o nii uruu kawan īmainaabata-kaokashadamikin idi.^d

¹²Aizii ubaokopainpauzon dono uaroapa-kizi ii, kakiba'azonna'o nii īaroo-pan dono utuma, ītuzapan na'iki mabaa'azoo īsha'apatan oii kida'o ubii ii. Īnao īaipan aimaakan soo pa'ati karikaonan. Īnao na'apa'o wunu wa'atin kawanu'o maruta'oraz utomina'akan, mazan aonaa ukaawan uzabia'azon amazada aradan, mazan sawata'aka'oraz udobatan īsha'iz nii awaru mainaabata'akan idiz. Īnao na'apa'o dizoo-karu kadunaa kida kawan makaaka-ka'oraz, ba'oran dizoo-karu kadunaa kida kaakapaan dono. Mawaka'o manawun rokoda-kariwai pa'ishitaba'u tuma kawanu'o īdyaun. ¹³Īnao na'apa paran ia'o wunu kaparanun kichana'iki-kian kawan, ībozoodapan kaniriba'o kakiba'azonnaa kida'o pasha'apaapanii. Īnao na'apa zikainpa'o wizinao kawan, aona'oraz turuu pidan aitapan pakainaabatan na'itim pamakon ī'ida'an. Uruu idi kaina'a'a naa īwiizi nii taapakaokao, uruu maruta'oraz manawun, na'iki karikaonanuo nii īna'ian.

a 1:7 Sodom na'iki Gomorrah: Putukapa kaarita token ii Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii. b 1:11 Genesis 4:3-8 c 1:11 Numbers 22:1-35 d 1:11 Numbers 16:1-35

¹⁴ Kotua'a naa Enoch kowaadan aimakaan sha'apa'o nii dau'u idau'an. Wuru'u Enoch, 7 udokozu-daunnao Adam di'iki'o. Uruu Enoch kiauzoz:

“Utukapa! Naobanai wa'atin iriba'o pa'angelinnao tuma.

¹⁵ Uwa'atin uwidaua'anan naa ipai pidannao.

Upataka'uta'anan ipai pidannao dikintapainauz Tominkaru,
imashaapan idi oii,

na'iki idakoopan idi Tominkaru dikauda'o ida'an.”

¹⁶ Inao pidannao, inaudapa paparada-paradaapan panyukunuu oian idi, na'iki iparadan oii ba'orainao dau'an. Imashaapan naa panyukunuu aipan kawana'ati'i naa, oipa'a naa. Inao pidannao, umanawun nii ikakuwaapan padau'an. Iparadan konaunam, ikaiman-dakoinpan pidannao ati, iaipan idi pa'ati'i karikaonan kaiman-karu.

Jude kakinaowan pasaada-kizinao pakaaritan

¹⁷ Ōmarainapaniinao! Aonaa umanyukunuuta'ana'a wanaobanaa Jesus Christ apostlennao kowaadauzonii, diina'iti'o nii usha'apanu'u. ¹⁸ Īkian unao ati, “Diina'iti'i amazada katokon-tina'anan di'iti, kaina'a'o nii pidannao dakoopa'o nii Tominkaru na'iki upidanannao. Inao pidannao, sha'apaa-pa'o oia'o panyukunuu na'akan kawana'ati paugaru.” ¹⁹ Na'apa'o pidannao toma'oraz buutaaka-karu unao bii'i. Īsha'apaapan aimakaan panyukunuu na'akan kawana'ati'o paugaru karikaonan, na'iki aonaa Tominkaru Doronaa nii i'ida'a.

²⁰ Mazan unao ōmarainapaniinao, marii karikaonan umashaapan uma'o-zakadaaka, powa'a zii uma'ozakada umishidapan kakinaorii kida, Tominkaru di'iki'oraz. Utoriinpauzo Kaimana'o Doronaa kaminka'utan ida'an unao.

²¹ Umashaapa'a naa Tominkaru kamarainapanun ida'a, uzaudapatinan pu'a'a naa wanaobanaa Jesus Christ kamunanu'unan, pataan ida'an u'ati karikaonanu'o kakupa-karu. ²² Ukamunan-kida na'iki uma'ozakada umin-mishidannao, aona'oraz naa ĩaitapanaatan na'ia'oram pamishida. ²³ Na'iki ukazannaata kapam ba'orainao, ukazatan ida'an ĩdyaun ĩna'aka-kao ai tikazi di'iti. Na'iki ba'orainao, ukamunan-kida ĩdyaun, mazan uzaudin ikaduz ai, aonaa kizi ukaiwadan ikamichan kaduz, kaniriba'oraz naa i'orian idi.

Jude konaukii-kidan Tominkaru umanawunun

²⁴ Uruu Tominkaru ka'iita'oraz pataapan unao uwaotan ai oia'o di'iti, na'iki uruu kadishita-kida'o ni'oraz unao kaimana'o pidannao nii, na'iki konaukiainao nii, umanawunu'o pakonaunaman kanaapu ati. ²⁵ Wakonaukii-kida uruu, soo uruu bauta'apa mishi'o Tominkaru, uruu wazannaa, waNaobanaa Jesus Christ ida'an. Soo bauta'apa uruu ida'a konaunama-karu, umanawun-karu, ma'ozaka-karu, na'iki udaru'o naobanai-tinapa-karu, kotua'a naa amazada sakadinan iki, kai, na'iki karikaonan. Amen.

Jesus Aida-kidanii

John Ati

Di'oraz kaarita daua'o

Di'ora'a kaarita apostle John saadanii, udyuuda-kao dono'o munapo pidanao ai, paran zikon ia'o amazada Patmos iti, upataka'uta-kao utominapatin-kidauzon idi'o pidannao Kaimana'o Kuwai dau'u, Jesus Christ daua'oraz.

John saadan di'ora'a kaarita'a mishidainao Jesus ati'o, pataka'uta-kariwai-naouz pamishidan dikin ii Jesus, iaitapa kizi Tominkaru wuru'u kazowautapa'oraz ipai aimaakan sha'apa'oraz kida i'ati.

Usaadan di'ora'a Jesus aida-kidanii u'ati, uzanda'awun ia'o kawanu'o utukapan, diina'iti'i daua'ora'a. John tukapanii kida kowaadan Jesus kazowautapa'o nii ipai pidannao na'iki aimaakannao, na'iki uru'o nii buuta na'iki pataka'uta pidan oia'o. Di'ora'a kaarita aida kapam mishidainao ati Jesus, na'iki na'apam di'ora'a imi'i baara katokon-tinan nii. Uaida kapam kaina'a'o nii pa'ina'o aokazi na'iki pa'ina'o imi'i baara. Na'ia'o nii mishidainao mashaapan Tominkaru na'iki Jesus tuma karikaonan, aonaa na'apainim nii utokon.

Kaarita buutinnan kida

Kaarita sakadin-kinaa *1:1-8*

Umanawunu'o aimaakan aida-kida-kao John ati *1:9-20*

Choochinao ati'o *1:1-3:22*

Scroll na'iki 7 usakibadapa-kinao kida *4:1-8:1*

7 kuwudiinao *8:2-11:19*

Dragon na'iki dya'utam kichana'iki-kia'o pana'aokazinao *12:1-13:18*

John tukapan pana'a kida'o aimaakan sha'apan *14:1-15:8*

Tominkaru to'oran shoota-kao *16:1-21*

Babylon na'iki Satan wiinii-kao *17:1-20:10*

Pidannao buuapa-kao daua'o *20:11-15*

Pa'ina'o aokazi, imi'i baara, na'iki Jerusalem *21:1-22:5*

Jesus wa'atin nii *22:6-21*

1 ¹Di'ora'a kaarita ida'a Jesus Christ aida-kidan aimaakan kida aona'o-raz uaitapauzo-kao. Tominkaru aida-kidan Jesus ida'an papoitorunao ati kanom sha'apa'azon maonapa'a naa. Jesus dyuudan pa'angelin papoitoru John di'iti. Uaipan John aitapan ipai aimaakan, ²na'iki John kowaada kizi ipai kanom patukapanii. Di'i wuru'u mishi'oraz kuwai Tominkaru Paradan di'iki'oraz Jesus Christ aida-kidaniaz. ³Konaukia'o nii wuru'u pidan

aitaapa'oraz di'ora'a kaarita'a na'iki konaukia'o nii wunaou'u abatainaouz na'iki taapainaouz ukuwaanaa, usha'apanum kau'an maonapata'a naa usha'apan kamoona.

John dyuudan paparadan 7 choochi kida ati

⁴Parada-karu kida John di'iki'o, 7 choochi^a kida ati'o Asia Baara ia'oraz.

Marii Tominkaru kamunanun unao ati, na'iki utaa kizi unyukunuu kaiman-kinaa nii. Uruu na'auzoz amazada toma-kao ua'ii, atii kai, na'iki karikao-nanu'o nii una'an. Na'iki 7 doronainao di'iki'o mashaapainaouz Tominkaru Taba kanaapu ii, ⁵na'iki Jesus Christ di'iki'o kapam. Uruu karikaonanuo ukuwaa mishiin, na'iki uruu kadishita'oraz kiwiin pamawaka-kizi iki, na'iki uruu Naobanai ipai kingnao ati imi'i baara'a.

Jesus Christ marainpan idi waunao amawakan wa'ati, uso'otan wa'oian paizain ida'an. ⁶Utoman ipai waunao Faadaanao nii pa'idiwaru, na'iki taainainao nii Tominkaru uDaru ati. Marii kizi utaapa-kao umanawunu'o nii na'iki ma'ozaka'o nii, karikaonan na'iki karikaonan. Amen!

⁷Uabata, utukapan nii uwa'atin isha'iz tuma,
ipai'o nii pidannao tukapan,
atii wunaou'u dakatainaouz uruu chipirari idi kapam.
Ipai'o nii pidannao zaadan da'a'a imi'i baara'a
itukapan dono uruu.

Na'apa'o nii mishizi! Amen!

⁸“Ogaru Alpha na'iki Omega,”^b Naobanai Tominkaru umanawunu'oraz kian padau'an, “Ogaru na'auzoz amazada toma-kao ua'ii, atii kai, na'iki karikao-nanu'o nii ona'an.”

Christ aidinan John ati

⁹Ogaru John unao inawuzu wamishidan idi Jesus kaimanaiman baokopa, watuudan nii ipai kasha'ora kida'oraz baiaapa-kao baokopa wazaamatinpan pu'u Tominkaru kazowautapa-kizi di'iti. Uruu idi'o omuuda-kao paran ia'o wiizai Patmos ii, okowaadapauzon idi Tominkaru Paradan, na'iki okakuwaapan idi Jesus dau'u. ¹⁰Naobanai kamoona dono'o, Tominkaru Doronaa kazowautan ogaru, na'iki obata diiwa'o parada-karu na'apa kuwudii^c pootapakariwai aran kawan kadakotinan obarau ikinapu.

¹¹Parada-karu kian, “Ipai pusaada putukapanii kida, udauna'an pudyuuda'a naazu 7 choochinao di'iti, di'ora'a donoi kida di'ia'oraz ati, Ephesus, Smyrna, Pergamum, Thyatira, Sardis, Philadelphia na'iki Laodicea ia'oraz.”

¹²Uruu dauna'an aka otanawatina'akan naa otukapa'azon kanom wuru'u kadakotina'oraz o'ati, otukapa 7 lamp saabatanapa-kizi kida toma-kariwai gold idi. ¹³Ibii'i otukapa pidan kawanu'o, kaiwadapa'o dawuu za'aba'i'o kamicha kaawa'o atii ukidiba di'iti, na'iki zadawii kawanu'o toma-kao gold idi ukaiwadapaniaz padokori'i ida'an, didimai morokoda-kao

a 1:4 7 choochi: mishidainao Jesus ati'o na'apa-karuz. b 1:8 Alpha na'iki Omega: A-B-C kawanu'o atii Z di'iti. Mazan Greek ida'an, usakadinan Alpha di'iki, ukatokon-tinan Omega di'iti. Tominkaru toma'oraz ipai aimakaan kida utoma-kao ua'ii, na'iki uruu katokonta'oraz ipai aimakaan kida. c 1:10 Kuwudii: Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaadakinoo di'iti.

kawan. ¹⁴Uzowaud baraka, baraka na'apa kinaridi baraka'oraz kawan, na'iki uawun pururu'ukappan na'apa tikazi kawan. ¹⁵Ukidiba wizi'i, na'apa tawuru kawanu'u chipirari tikazi wizi'idaniaz. Na'iki uparadan abata-kao na'apa tozowan shaokodappan kawan. ¹⁶Uzaamatapan 7 wizinao padiwa'ora antanpu'o paka'u ida'a, na'iki marii dimana'o dya'utama'o udabaazi kida dimanainpan kodita'akan udako iki. Uawun baara kanadan, kanada na'apa kamoo kanadan kawan, sakitapa kamoo dono'oraz.

¹⁷Ōtukapan idi'i naa uruu, ōwashatina'akan naa ōawun baara iki ukanaa-pu'u ukidiba dazaba'a ikoda tawuru'u mawaka'oraz naa. Upu'u mazan upishatan ōgaru padiwa'ora antanpu'o paka'u idi, ukian ō'ati, “Mana'a putari-a'ana'a! Ōgaru kiwiitapa'oraz na'iki dawu'itiini'o, ¹⁸na'iki karikaonanu'o nii ōkakupan. Ōgaru mawakauzoz da'i, mazan aizii ōkakupan nii karikaonan na'iki karikaonan. Kaina'a ōma'ozakan ōwazoota-kinnaa nii mawaka-karu na'iki ōtaa-kinnaa nii kakupa-karu mawakainao ati kapam. ¹⁹Aizii pusaa-da'a naa ipai aimakaan putukapanii kida, sha'apa'o ni'oraz kai na'iki diina'i-ti'i. ²⁰Ōkainaabatan nii pu'ati wuru'u aona'oraz uaitapauzo-kao, wuru kida daua'orazu'u: wuru'u 7 wizinao ōzaamatapaniaz ōdiwa'ora antanpu'o ōka'u ida'a, na'iki wuru'u 7 lampanao saabatinapa-kizi kidaz toma-kariwaiz gold idi. Aizii wuru'u 7 wizinaouz, Angelnao wuru'u, inao wuru'u awunuutapa'o nii 7 choochinaouz, na'iki wuru'u 7 lamp saabatinapa-kizi kidaz, inao wuru'u 7 choochi kidaz.”

Kaarita choochi ati'o Ephesus ia'oraz

2 ¹Udauna'an ukian ō'ati, “Pusaada pukaaritan Angel ati wuru'u awunuutapa'oraz choochi Ephesus ia'oraz:

“Dii wuru'u kuwaiz tawuru di'iki'ora'a, zaamatapa'oraz 7 wizinao, padiwa'ora antanpu'o paka'u ida'a, na'iki uruu chi'ika'anpa'oraz wunao bii ana'a 7 lampanao saabatinapa-kizi, toma-kariwaiz gold idi.

²“Ōaitapa ipai kanom unao sha'apaapanii. Ōaitapa dadara ukaudin na'iki utuuda ipai kasha'ora kida'o sha'apa'o u'ati, na'iki aona'o nii uaipan oiainao pidannao kakinaopan unao, na'iki ōaitapa utiwa-kidapanii mariidinazonao apostle-tinpa'azoinao, utukapa'azon idi ikuwaa mishiin. Mazan aonaa umishidan ikakinaori. ³Ōaitapa utuuda kasha'ora kida'oraz ubaiaapaniaz ōdikin ii na'iki aonaa ukashadinan. ⁴Mazan kaina'a ōkowaa-da'azon u'ati aona'o ōnaudapan usha'apatan. Aona'a naa umarainpan ōgaru aizii, umarainpauzon kawan da'i ōgaru kiwiin. ⁵Udi'itapa na'apam umarainpan ōgaru kiwiin. Aizii aona'a naa umarainpan ōgaru na'apa. Ukau'an utanawatina'a naa u'orian ai, usha'apata kizi'i naa usha'apatauzonii kida da'i kiwiin. Mazan umatanawatinkan an u'orian ai ōzikadan nii wuru'u ulampan saabatinapa-kizi pawiiizi iki.

⁶“Mazan ōaitapa kaina'a bauda'apa aimakaan usha'apatanii kaimana'o, aonaa unaudapan Nicolaitannao^d sha'apaapaniaz, ōgaru aonaa ōnaudapan kapamazu.

⁷“Puabatan an na'apam ōkian, ukau'an puabata'a naa na'apam Doronai kian choochinao ati! Kanom ma'ozaka'o na'iki wazoota'o oia'o, ōtaapadan

d 2:6 Nicolaitannao: sha'apaapauzonao pana'antanpu'o aimakaan Tominkaru Paradan ai.

nii unikan wuru aka'a paoribai taa'oraz kakupa-kinai, Tominkaru di'ia'oraz.”

Kaarita choochi ati'o Smyrna ia'oraz

⁸Udauna'an ukian ò'ati, “Pusaada pukaaritan Angel ati wuru'u awunuuta-pa'oraz choochi Smyrna ii:

“Dii wuru'u kuwaiz tawuru'u kiwiitapa'oraz na'iki dawu'itiini'oraz di'iki'o, uruu mawaka'oraz na'iki kakuda'oraz powaa iti koshan.

⁹“Ōaitapa pataka'utinainao unao, aonaa ukasha'apauzin, mazan unao kapuraatanu'o udoronaa ii! Ōaitapa oiaiman kida wunao kabootan papara-dan u'ati'i taapinpa'azoinaouz Jewnao nii, aonaa Jewnao mani idyaun. Īnao baokopa Satan di'iti'o Īzaamatinpan. ¹⁰Mana'a pa'i utaria'a naa aimakaan kida ai maonapa'o ni'oraz naa ubaiaapan. Uabata! Satan tiwaa-kidapan nii unao, utaraa-kidan ida'an ubii iki pidannao, na'iki ubaiaainpan nii 10 kamoo. Pakawan pa'i umishida ôgaru, atii uzowia'azoo-kao di'iti ôdikin ii, na'iki ôtaan nii kakupa-kinai uwinipa nii.

¹¹“Puabatan an na'apam ôkian, ukau'an puabata'a naa na'apam Doronai kian choochinao ati! Kanom ma'ozaka'o na'iki wazoota'o oia'o, aona'o nii ubaiaapan wuru'u itamautanuz mawaka-karu.”

Kaarita choochi ati'o Pergamum ia'oraz

¹²Udauna'an ukian ò'ati, “Pusaada pukaaritan Angel ati, wuru'u awunuuta-pa'oraz choochi Pergamum ii:

“Dii wuru'u kuwaiz tawuru di'iki'ora'a taapa'oraz marii dimana'o, dya'utama'oraz udabaazi kida dimanainpan. ¹³Ōaitapanii wuru'u unao mashaapa-kiziz, na'ia'o Satan naobanai-tinpan. Upu'u pakawan unao da'anpan ôgaru na'iki aonaa umarina'atan umishidan ôgaru, atii tawuru dono'o Antipas kakuwaapatinauzon dono ôdau'u na'iki aonaa umarina'atan pamishidan ôgaru, atii uzowiauzo-kao na'ii Satan naobanai-tinapa-kizi ii.

¹⁴“Mazan kaina'a masakauda'u aimakaan aonaa ônaudapan usha'apatan: kaina'a pabi'i kida pidannao unao bii'i da'anpainao Balaam kakinaori; uruu dyuuda'oraz Balak sha'apata-kidan oia'o kida Israelitena'o ati, ĩnikan ida'an wanyukunui kida taa-kariwaiz ba'oran tominkarunao ati, na'iki udyuudan ida'an ĩkiaapaakan madoronaa-daun kapam. ¹⁵Na'apa kapam kaina'a pabi'i kida pidannao ubii'i da'anpainao Nicolaitannao kakinaori. ¹⁶Aizii, utanawatina'a naa u'oian ai, mazan umatanawatinkan an, kadimana'o ni'i naa ôwa'atin u'ida'ati, ômizaataaka'anan wunao tuma'a matanawatin-kainaouz. Ōmizaataakan nii wuru ida'ana'a, marii dya'utama'oraz udabaazi dimanainpan, kodita'oraz ôdako iki.

¹⁷“Puabatan an na'apam ôkian, ukau'an puabata'a naa na'apam Doronai kian choochinao ati! Kanom ma'ozaka'o na'iki wazoota'o oia'o, ôtaan nii u'ati diza-kariwaiz manna.^e Ōtaan nii kapam ipai ĩkawana'ati baraka'o kuba, na'a'o nii upaawa'a pa'ina'o uuai saadinpan. Aona'o nii ba'oran pidan aitanpanuz, soo wuru'u zaamata'o ni'oraz pa'an aitanpazu.”

^e 2:17 diza-kariwaiz manna: uruu kotua'oraz Tominkaru tauzon papaa-kinai nii papidanannao, ĩkoditan dono'oraz Egypt iki.

Kaarita choochi ati'o Thyatira ia'oraz

¹⁸ Udauna'an ukian ò'ati, "Pusaada pukaaritan Angel ati, wuru'u awunuu-tapa'oraz choochi Thyatira ii:

"Dii wuru'u kuwaiz Tominkaru Dani di'iki'o, uruu tawuru'u pururu'u-kappa'oraz uawun tikazi kawan, na'iki wizi'i'oraz ukidiba chipirari wizi'i-kariwai kawan. ¹⁹ Òaitapa ipai kanom usha'apaapanii. Òaitapa pakawan utaapan umarainpaakan, umishidan ôgaru, ukamunan-kidaakan u'atiaaka na'iki utuuda kasha'ora kida'o ubaiaapanii. Òaitapa powa'a zii usha'apatan kaimana'o kiwiitapa'o ai.

²⁰ "Mazan kaina'a ôkowaada'azon aimakaan u'ati aona'o ônaudapan usha'apaapan: utaapada zii wuru'u zun Jezebel kakinaopan unao. Oroo, mariidapa'oraz pakowaadapan Tominkaru paradan ôpidannao ati. Okakinaopan ôpoitorunao pana'iti'o karikaonan, odyuudan ida'an îkiaa-paakan madoronaa-daun, na'iki înikan wanyukunui taa-kariwaiz ba'oran tominkarunao ati. ²¹ Ôdyuudauzoni'i naa otanawatinan pa'oian ai, kotua'iki ôzaudapan, mazan aonaa omuuda'azon pakaduz.

²² "Ukau'an, ôkarinaadan nii oroo tuukii pabedin paawa'a, na'iki wuru'u ba'orantapainauz odau'u, ôbaiaapa-kidan nii î'ati kaziwa'o tuukii, mazan îmarina'atan an ipai wuru'u oii kida'oraz pasha'apaapan otuma, aona'o nii îbaiaapanuzu. ²³ Ôzowian nii kapam ipai da'anpainao okakinaori kida, pidannao aitapa kizi ipai choochi kida kawana'ati ôgaru wuru'u aitapa'oraz ipai pidannao nyukunuu na'iki îdi'itinpan. Ôpataka'utan nii ipai pidannao wuru kida kawana'ati'i, oii kida'oraz îsha'apatan.

²⁴ "Mazan kaina'a ba'oran pidannao Thyatira ii, aonaa îda'anpan wuru'u oia'oraz kakinaorii, uruu wuru'u aitapa-kida-kariwaiz pabi'i kida'o pidannao ati, îdakotaniaz Satan kakinaori kida nii. Ôkian u'ati, aona'o nii ôtaan ba'oran kakinaorii u'ati, ²⁵ mazan dadara'a naa pa'i uzaamatinapa umishidan di'iti atii ôkaawan.

²⁶ "Kanom ma'ozaka'o na'iki wazoota'o oia'o, na'iki taapa'o ôdyuuda-nii usha'apatan atii amazada tokon di'iti, ôtaan nii u'ati ma'ozaka-karu ukazowautapa-kinaa nii ipai amazada kawana'ati. ²⁷ Na'iki ukazowautapan nii îdyaun, ipai pama'ozakan ida'an, ukaraabi'ian îdyaun na'apa aimakaan toma-kariwai kubai idi'o karaabi'ii-kao kawan duuza'u, na'apa ôDaru taan kawan ôma'ozakan ôkazowautapa-kinaa nii. ²⁸ Na'iki ôtaan nii u'ati wizi chaapi'iki'oraz utukapauzo-kao.

²⁹ "Puabatan an na'apam ôkian, ukau'an puabata'a naa na'apam Doronai kian choochinao ati!"

Kaarita choochi ati'o Sardis ia'oraz

3 ¹ Udauna'an ukian ò'ati, "Pusaada pukaaritan Angel ati wuru'u awunuu-tapa'oraz choochi Sardis ii:

"Dii wuru'u kuwaiz tawuru di'iki'ora'a kazowautapa'oraz 7 doronainao Tominkaru kanaapu iainaouz, na'iki zaamatapa'oraz 7 wizinao paka'u ida'a.

"Òaitapa ipai kanom usha'apaapanii. Òaitapa kakupa'o kawanu'o utukapa-kao padamata, umawakan pu'a'a naa. ² Ukau'an upokoda'a naa, na'iki

uma'ozakada'a naa wuru'u kaina'a sodi'oraz zii u'ida'a umawakan aia'a naa manawun. Usha'apanum kau'an òaitapa usha'apatanii kidaz aona'o zii uturuan òTominkarun ati. ³Unyukunuitapa ukau'an na'apam da'i utominapa-kidauzo-kao uabatauzoniaz dau'u. Uizo'atizu, na'iki utanawatina'a naa u'oi'an ai. Umapo-kodakan an, òwa'atin nii u'ida'ati koidimiki kawan, na'iki aona'o nii uaitapan na'apainim nii òkaawan. ⁴Mazan kaina'a masakauda'u pidannao ubii'i Sardis ii aona'o òkaniriban pakamichan. Ìchi'ikapan nii òtuma, òkaiwadan nii baraka'o kamicha, usha'apanum kau'an kaiman òmashaapan uaiapa-kao kawana'ati. ⁵Kanom ma'ozaka'o na'iki wazoota'o oia'o, kaiwada-kida-kao nii u'ati baraka'o kamicha, na'iki aona'o nii òmainaabatan u'uu wuru di'iki'i kakupa-karu kaaritannaaaz' òkowaadan nii òDaru na'iki Angelnao kanaapu'u, uruu òda'anpiki.

⁶“Puabatan an na'apam òkian, ukau'an puabata'a naa na'apam Doronai kian choochinao ati!”

Kaarita choochi ati'o Philadelphia ia'oraz

⁷Udauna'an ukian ò'ati, “Pusaada pukaaritan Angel ati wuru'u awunuuta-pa'oraz choochi Philadelphia ii:

“Dii wuru'u kuwaiz tawuru di'iki'ora'a kaimana'oraz na'iki mishi'oraz ukuwaa. Uruu wuru'u zaamatapa'oraz David keyan. Na'apainim uda'atan an paniinom, aonaa turuu pidan taratan; na'iki utaratan dono paniinom, aonaa turuu pidan da'atanuzu.

⁸“Òaitapa ipai kanom usha'apaapanii. Utukapa! Kaina'a òmuudan ukanaapu'u da'atinpa'o paniinom, aona'o turuu pidan taratan. Òaitapa kaina'a masakauda'u uma'ozakan na'iki upu'u zii mazan utaapan òkakinaori na'iki aonaa umarina'atan ògaru. ⁹Na'iki utukapa, wunaou'u zaamatinpainaouz Satan di'iti, ònao mariidinauzonao, taapinpa'azoinaouz kapam Jewnao nii, aonaa Jewnao mani òdyaun. Òdapadan nii òdyaun u'ida'ati òdawuka kizi u'ati ukanaapu ikinapu ukidiba dazaba'a, na'iki òaitapan nii òmarainpan unao. ¹⁰Utaapan idi òkakinaori, utuudan ida'an ipai kasha'ora kida'o ubaiaapaniaz, òkazannaatan nii unao kichana'iki-kii kida'o ai, kaawa'azo'oraz naa imi'i baara ati tiwaa-kidapa'azo'oraz naa ipai pidannao da'a'a imi'i baara'a.

¹¹“Kadimana'o ni'i naa òwa'atin. Dadara pa'i uzaamatapa kaina'a'oraz u'ida'a, aonaa utaapada'ana'a pidan koidapan u'ai wuru'u uwinipaz òtaa'azooniaz. ¹²Kanom ma'ozaka'o na'iki wazoota'o oia'o òtoman nii uruu na'apa ma'ozaka'o tooro kadishitapa'oraz Tominkaru Dapu ia'oraz kawan, aona'o nii na'apainim ukoditan unazo iki. Òsaadan nii umuna'a òTominkarun uu, na'iki dono'i òTominkarun idiwauz uu, wuru'u pa'ina'oraz Jerusalem, wa'ati'o ni'oraz aokazi iki òTominkarun di'iki. Òsaadan nii kapam umuna'a pa'ina'oraz ò'uu.

¹³“Puabatan an na'apam òkian, ukau'an puabata'a naa na'apam Doronai kian choochinao ati!”

Kaarita choochi ati'o Laodicea ia'oraz

¹⁴Udauna'an ukian ò'ati, “Pusaada pukaaritan Angel ati wuru'u awunuuta-pa'oraz choochi Laodicea ii:

“Dii wuru'u kuwaiz Amen^g di'iki'oraz, uruu kaimana'o pidan, mishi'o ukuwaa Tominkaru daua'o, uruu ida'ana'o Tominkaru toman ipai aimaakan.

¹⁵“Ōaitapa ipai kanom usha'apaapanii. Ōaitapa aonaa uwadidin oo uwii-chan. Ōaipan unao bauda'apa'o ida'a oo ba'oran di'ii mani padamata! ¹⁶Mazan uwiichan idi masakauda'u sodi karikaonan, na'iki aonaa uwadidin oo uwiichan, ōporikadan nii unao ōdako nazo iki. ¹⁷Usha'apanum kau'an ukian, ‘Ōgaru kasha'apauzi'o manawun, ipai kanom ōaiapanii kaina'a ō'ida'a, aona'a naa kanom ōaipan powa'a.’ Mazan aonaa uaitapan unao pataka'utinainao na'iki aonaa aimaakan nii u'ida'a, unao masha'apauzi'o, ishaawun na'iki makamichanu'o. ¹⁸Ōkakinaotan unao ukau'an, utorii gold ō'ai kaimana'oraz naa usaabaa-kao tikazi idi, ukasha'apauz kizi. Utorii kapam baraka'o kamicha ukamichan nii, udiza kizi wuru'u kakiba'azon-na'oraz umakamichanun. Utorii kapam kasarai uzichii-kinaa nii uawun kida utukapa kizi kaiman.

¹⁹“Ipai ōkakinaotan na'iki ōpataka'utan ōmarainapaniinao. Ōaipan idi iizo'atin ōparadan pa'an, ukau'an mishi'i naa pa'i umarina'ata u'oian. ²⁰Dii ōgaru'u, ōkadishitapan paniinom ida'a, ōdau-daupanuz; na'ia'oram pidan abatan an ōparadan na'iki da'ata'o paniinom, ōmorotan nii u'idi'iti na'iki ōaroopan nii utuma.

²¹“Kanom ma'ozaka'o na'iki wazoota'o oia'o, ōtaapadan nii usakanatan ōtuma ōtaba ida'a, na'apa ōwazootan kawan oia'o na'iki ōsakanatan kawan ōDaru tuma utaba di'ii.

²²“Puabatan an na'apam ōkian, ukau'an puabata'a naa na'apam Doronai kian choochinao ati!”

Taain-karu Tominkaru ati aokazi ii aida-kida-kao

4 ¹Uruu dauna'an ōtukapa aokazi ii paniinom da'atinpa'o! Na'iki ōabatan tawuru'u kiwiini'oraz uparadauzon da'i ō'ati, diiwa'o kuwudii aran kawanu'oraz da'i uparadan. Ukian, “Puwa'ati da'ati'i, ōaida kizi pu'ati kanoma'o nii sha'apa diina'iti'i.” ²Sariapa Tominkaru Doronaa kazowautan ōgaru. Ōtukapa aokazi ii umanawunu'oraz manawun tabai,^h kaina'a pidan sakanatapan upaawa'a!ⁱ ³Pidan sakanatapa'oraz upaawa'a aidinpan kanada na'apa jasper na'iki carnelian kawan, na'iki kaina'a kiwari'i/ awauta uawautapan wuru'u umanawunu'oraz manawun tabai, na'apa uaidinpan emerald kawan.^k

⁴Kaina'a ba'orainao, 24 manawun kida'o tabainao, awauta iawautapan wuru'u bauda'apa'oraz umanawunu'oraz manawun tabai. Na'iki wuru ida'a'a umanawun kida'oraz tabainao, kaina'a 24 kazowautapainao' sakanatapan, iikaiwadapanii baraka'o kamicha kida, na'iki king kowam kida, gold idi'o utoma-kao. ⁵Na'iki umanawunu'oraz manawun tabai di'iki, toroanaru

g 3:14 Amen: Jesus dakotan paugaru 'Amen' nii. **h 4:2** umanawunu'oraz manawun tabai: Tominkaru taba wuru'u, udakota-kao 'throne' kii English ida'an. **i 4:2** Wur'u pidan sakanatapa'oraz umanawunu'oraz manawun tabai ida'a, uruu Tominkaru. Putukapa verse 11. **j 4:3** kiwari'i: oo kuwari'i; English ida'an udakota-kao rainbow. **k 4:3** jasper, carnelian na'iki emerald: kawinipinaa kida'o kuba, kanuunu'o, mazan wuza'o oo ko'ori'o kapam. **l 4:4** kazowautapainao: umanawuniinao, foomaannao kawanu'o.

turuinan na'iki kan-kan-kia'o. Na'iki umanawunu'oraz manawun tabai kanaapu'u 7 lamp kida maodapan. ⁶Na'a kapam umanawunu'oraz manawun tabai kanaapu'u, paran kawanu'o, ikoda glass taidada, na'iki kanuunu'o crystal^m kawan.

Na'iki awauta wuru'u umanawunu'oraz manawun tabai daba'a antanapu kida, kaina'a 4 kakupa'o aimaakannao kida, kaina'a iawun pananaa an kida, ikanaapu ikinapu na'iki i'barau ikinapu. ⁷Bauda'apa aimaakan aidinpan na'apa lionⁿ kawan; ba'oran aidinpan na'apa tapi'iza kazoti kawan; ba'oran aidinpan pidan awun baara kawanu'o uawun baara; na'iki ba'oran aidinpan na'apa udaru'o kokoi zuutapa'o kawan. ⁸Ipai wuru'u 4 kakupa'oraz aimaakan kida, kaina'a 6 ikutuba kida, ipai ikutuba ida'a kaina'a iawun kida upaawa iki na'iki uwaranu iki kida. Ipai kamoo na'iki maruta'o karikaonan ikunui-tinauzon kaikapa'a:

“Kaimana'o, kaimana'o, kaimana'o
Naobanai Tominkaru umanawunu'oraz,
uruu na'auzoz amazada toma-kao ua'ii,
atii kai, na'iki karikaonanuo nii una'an.”

⁹Na'apainim 4 kakupa'oraz aimaakannao kunuuan kunui kida, ikonau-kii-kidan, na'iki ikowaadan pataapan uruu umanawunu'o nii. Na'iki kaiman ikian wuru ati'i Sakanatapa'oraz umanawunu'oraz manawun tabai ida'a, uruu wuru'u kakupa'oraz karikaonan na'iki karikaonan. ¹⁰Uruu dono wuru'u 24 kazowautapainauz, ipai iwashatinan wuru kanaapu'a'a sakanatapa'oraz umanawunu'oraz manawun tabai ida'a, imanawuntapan uruu kakupa'oraz karikaonan na'iki karikaonan. Ipai itaan pakowam king kowam kaduz kida wuru kanaapu ati'i, umanawunu'oraz manawun tabai. Ikunuuan naa kaika-pa'a:

¹¹“WaNaobanaa Tominkaru!
Soo pugaru konaunama'o, umanawunu'o, na'iki ma'ozaka'o
karikaonan,
usha'apanum kau'an putomanii ipai aimaakan.
Puaipan ati'o itominan na'iki ikakupan.”

Kaznizo-dani^o zaamatan scroll^p Tominkaru di'iki.

5 ¹Uruu dauna'an otukapa wuru'u Sakanatapa'oraz umanawunu'oraz manawun tabai ida'a, uzaamatapan scroll padiwa'ora antanpu'o paka'u idi. Ipai saada-kariwai kida kaina'a ubarau an na'iki unazo ikinapu, na'iki kaina'a 7 usakibadapa-kinao kida umuna'an. ²Na'iki otukapa umanawunu'o Angel, na'iki obata ukian diiwa'o ida'an. “Kanom kaimana'o manawun, turua'o uso'otan wuru'u scroll sakibadapa-kinao kidaz, na'iki uda'atanuzu?” ³Mazan aonaa bauda'apa aokazi iki'o, oo imi'i baara iki'o, oo imi'i waranu iki'o turuan pada'atan scroll, oo tukapan unazo ia'o. ⁴Uru'u naa ozaadan tuukii, usha'apanum kau'an aonaa kanom ikoda-kao kaimana'o nii turua'o uda'atan scroll, oo utukapan unazo ia'o saada-kariwaiz.

m 4:6 crystal: kawinipina'o kuba, kanuunu'o. **n 4:7** lion: udaru'o baudokoru. **o 5:1** Kaznizo-dani: Putukapa John 1:29 ida'a. **p 5:1** scroll: Putukapa kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

⁵Upu'u bauda'apa kazowautapainao bii iki'o kian ò'ati, “Mana'a puzaa-da'ana'a. Putukapa! Wuru'u dakota-kariwaiz umanawunu'o Lion nii, Judah takaa-daunuz, na'iki uruu kapam David takaa-daun, uruu wazoota'oraz oia'o, na'iki turuu uso'otan 7 sakibadapa-kariwai scroll di'iki, na'iki uda'a-tanuzu.”

⁶Udauna'an òtukapa Kaznizo-dani kadishitapan maonapa umanawunu'o-oraz manawun tabai dazaba'a wunao sakodaitapaniaz 4 kakupa'o aimaakan-nao, na'iki kazowautapainao. Wuru'u Kaznizo-daniz zowiau-zo-kariwai kawunu'o uaidinpan. Kaina'a 7 u'ozoo kida na'iki 7 uawun kida. Ìnao tawuru'u 7 doronainao Tominkaru di'ikiinaouz, dyuudauzo-kariwainaoz ipai amazada kawana'ati da'ati'i imi'i baara ati. ⁷Kaznizo-dani makon uzaamatan scroll Sakanatapa'o umanawunu'oraz manawun tabai ida'a'o di'iki, udiwa'ora antanpu'o uka'u di'iki.

⁸Uzaamatan dauna'ana'a naazu uru'u naa wuru'u 4 kakupa'oraz aimaakan-nao na'iki 24 kazowautapainao, ipai ìwashatinan wuru kanaapu iti'i Kaznizo-daniz. Ipai ìzaamatapan shamoro⁹ kida na'iki boon kida gold idi'o utoma-kao paida'o shanaribai idi, uruu wuru'u Tominkaru pidanannao toriinpan kidaz.

⁹Udauna'an ìkunuuan pa'ina'o kunui:

“Pugaru kaimana'o, puturuuda mishi puzaamatan scroll,
na'iki puso'otan usakibadapa-kinao kida.

Usha'apanum kau'an pugaru zowiau-zo-kariwai.

Pumawakan ida'an, pukazannaatan pidannao Tominkaru ati
ipai amazada kida di'iki,
ipai wiizai kida di'iki,
ipai bakadun kida iparadan,
na'iki ipai pana'a kida'o pidannao.

Aizii ipai ìtaainan Tominkaru ati.

¹⁰Putoman ìdyaun Faadaanao nii pa'idiwaru,
taainainao nii Tominkaru ati.

Na'iki ìnaou'u nii kazowautapa da'a'a imi'i baara'a.”

¹¹Uruu dauna'an koshan òawunuupan, òtukapa angelnao, iriba'o manawun ìdyaun aonaa ìaita-kao kawana'ati, awauta ìkadishitapan ìzikonuitapan wuru'u umanawunu'oraz tabai, 4 kakupa'oraz aimaakannao na'iki wuru'u 24 kazowautapainao kidaz. ¹²Na'iki òabata angelnao kunuipan naa diiwa'o ida'an. Kaikapa'a ìkunuunu'u:

“Wuru'u Kaznizo-dani zowiau-zo-kariwaiz,
kaimana'o uruu.

Marii kizi mishi ukonaukii-kida-kao umanawunun idi, ukasha'apauzin
idi,

uaitapaaban idi, uma'ozakan idi, ukamarainapanun idi, ukanadan idi,
na'iki turuu kizi kaiman kii-karu u'ati.”

¹³Uruu dauna'an aka òabatan ipai aimaakan kida kunuipan, aokazi ia'o, imi'i baara'a'o, imi'i waranu ia'o na'iki paran baoko ia'o, na'iki ipai aimaakannao mashaapainao ipai amazada kawana'ati. Ipai ìkunuipan kaikapa'a:

“Wuru atil'i Sakanatapa'oraz umanawunu'oraz manawun tabai ida'a,

na'iki wuru ati'i Kaznizo-daniz.

Marii kizi turuu kaiman kii-karu i'ati, na'iki imarainapa-kao.

Marii kizi kakuwaapa-karu imanawunun na'iki ima'ozakan dau'u, karikaonan na'iki karikaonan."

¹⁴Wuru'u 4 kakupa'oraz aimaakannao kian "Amen!" Uru'u naa kazowautapainao washatina'akan naa paawun baara ukinapu imi'i baara iti, itaainan naa Tominkaru ati na'iki Kaznizo-dani ati.

Kaznizo-dani so'otan sakibadapa-kariwai kida scroll di'iki

6 ¹Ōawunuutapan pu'u Kaznizo-dani so'otan kiwiitapa'o scroll' sakibadapa-kinao. Ōabata bauda'apa, 4 kakupa'o aimaakannao bii iki, paradakaru turuinan diiwa toroanaru kawan. Ukian, "Da'ati'i!" ²Ōawunuupa'akan, na'ii ōtukapa baraka'o kawaro. Kaina'a zaidapa'o ubarau'u, kabairi'o, na'iki ōtukapa kowamai taa-kao u'ati, king kowam kaduz idi. Uruu umakon naa umizaataakapaanan, ipai uzowian mizaataakapainao patuma, ipai utarubanao kaakinpan u'ati, uruu ukau'an ma'ozaka'o nii manawun i'ai.

³Uruu dauna'an Kaznizo-dani so'otan 2nd sakibadapa-kariwai scroll di'iki. Ōabata koshan ba'oran kakupa'o aimaakannao bii iki'o kian, "Da'ati'i!" ⁴Ba'oran kawaro aidina'akan, wuza'o pa'an. Kaina'a zaidapa'o ubarau'u, taa-kao ma'ozaka-kinai u'ati, umizaataaka-kida-kinai nii imi'i baara'a pidannao pa'atiaaka, na'apa'o ida'an kizi imawakan. Uruu idi udaru'o marii taa-kao u'ati, mizaataaka-kinai marii, dya'utama'o udabaazi kida dimanainpan.

⁵Udauna'an Kaznizo-dani so'otan 3rd sakibadapa-kariwai scroll di'iki. Ōabata koshan ba'oran kakupa'o aimaakannao bii iki'o kian, "Da'ati'i!" Ōawunuupan, na'ii ōtukapa podidi'o kawaro. Kaina'a zaidapa'o ubarau'u, uzaamatapa dya'utam kimisha'o aitaaribanaa paka'u ida'a. ⁶Na'iki ōabata paradakaru wunao bii iki'o kawanu'u 4 kakupa'o aimaakannao. Kaikapa'a kii-karu'u: "Bauda'apa'o kamoo pidan kaudinan winipinaa ida'an turuu utorian soo bauda'apa kilogram poroom, oo turuu utorian soo idikinauda'u kilogram barley. Mazan aonaa pa'i pudokooda'ana'a olive oil na'iki wine winipinaa."^s

⁷Udauna'an Kaznizo-dani so'otan 4th sakibadapa-kariwai scroll di'iki. Ōabata koshan ba'oran kakupa'o aimaakannao bii iki'o kian, "Da'ati'i!"

⁸Ōawunuupan, na'ii ōtukapa kidai'o kawaro. Kaina'a zaidapa'o ubarau'u, u'uu Mawaka-karu, na'iki kaina'a Mawakainao Wiizi da'anpan uruu. Ipai inao ati ma'ozaka-karu taa-kao izowii-kinai nii 1/4 pidannao da'a'a imi'i baara'a. Wuru kida idi'o nii pidannao mawakanu'u: mizaataaka-karu idi, zamazi-karu idi, karinaa-karu bakadun kida rinai idi, na'iki kichana'iki-kii kida'o aimaakannao zowian nii idyaun.

⁹Udauna'an Kaznizo-dani so'otan 5th sakibadapa-kariwai scroll di'iki, na'ii ōtukapa altar dazaba'a, pidannao doronaa kida, zowiauzo-kariwainauz imishidan idi manawun Tominkaru Paradan na'iki imamashaada'azookan

r 6:1 scroll: kaarita katoridau'u upapidapa-kao oo soolaa-kariwai madai kaiwauzo-kariwai saadapa-kizai nii. Panaadon da'i kaina'a usakibadapa-kinao kida, panaadon da'i bauda'apa oo iriba umuna an kida, maabaiba kawanu'o usakadan idi. s 6:6 Zamazi dono, kawinipinaa wanyukunui sellii-kao.

idi pakakuwaapan udau'u. ¹⁰Diiwa'o ida'an ikian, "Umanawunu'o Naobanai, kaimana'o na'iki mishi'o! Mana'a naa puzaudapa'ana'a powa'a! Kai'i naa pupataka'uta wunaou'u imi'i baara ainaouz zowiauzonaouz waunao, pukau-naata'a naa waunao." ¹¹Uruu dauna'an ipai ikawana'ati baraka za'aba'i kida'o kamicha taa-kao i'ati. Udauna'an idyuuda-kao isookapa'anan masakauda'u, atii ba'oran mishidainao, kaudinainaoz Jesus ati, zowii-kao na'apa inao zowii-kao kawan, iaita-kao kawana'ati.

¹²Uruu dauna'an otukapa Kaznizo-dani so'otan 6th sakibadapa-kariwai scroll di'iki. Na'iki otukapa imi'i nakainan ma'ozaka'o ida'an, na'iki kamoo marutan podidi'o kamicha kawan, na'iki kauzu tukapa-kao wuza na'apa izai kawan. ¹³Wiizi kida waotan imi'i baara ati na'apa ma'ozaka'o awaru waotakidan kawan pa'ishizo'o akai kida pakadunaa di'iki. ¹⁴Aokazi papidinan na'apa scroll kawan, na'iki umainaabatan. Midukuo kida na'iki imi'i baara paran ii kida'o, ipai'o nii izikada-kao pawizi iki kida.

¹⁵Uruu idi ipai kingnao da'a'a imi'i baara'a, ipai kazowautapainao na'iki ipai soldyaanao zowaunaanao, na'iki kapuraataniinao na'iki ma'ozakainao na'iki ipai poitoruinao na'iki aonaa poitoruinao mani, ipai'o nii idizinan udaru'o kuba uun nazo ii kida na'iki kuba tuu'uz kida oroda an midukuo ii. ¹⁶Diiwa'o ida'an ikian midukuo kida na'iki kuba kida ati, "Uwaota wa'ida'ati udiza kizi waunao Sakanatapa'o umanawunu'oraz manawun tabai ida'a'o ai, na'iki Kaznizo-dani pataka'utan ai waunao. ¹⁷Uruu kichana'iki-kii kida'o pataka'utin-karu kamoo kaawan naa wuru'u: kanoma'o nii tuudazu?"

144,000 Israelitenao kainaabata-kao Tominkaru ati

7 ¹Uruu dauna'an otukapa 4 angelnao kadishitapan 4 imi'i baara shakaru kida di'ii, izaamatan awaru kida, aonaa kizi awaru nii imi'i baara'a oo paran ii oo atamun baawu an. ²Udauna'an otukapa ba'oran angel wa'atin waoko iki, una'akapa kakupa'o Tominkaru kainaariba. Uparadan diiwa'o ida'an wunao ati'i 4 angelnaouz, utaan ma'ozaka-karu i'ati, ipataka'uu-kinaa nii imi'i baara na'iki paran. ³Angel kian i'ati, "Aonaa zii ukaziwa'ana'a imi'i baara, paran oo atamun kida atii wakainaabatan dauna'an zii waTominkarun pidanannao, itawu kida ida'a."

⁴Aizii wuru'u Tominkaru pidanannao kainaabata-kariwainaoz pataawu kida ida'a kowaada-kao o'ati iiriban 144,000. Inao wuru'u 12 Israel takaandaunnao tonaazinaa bii iki'oraz izaamata-kao. ⁵⁻⁸12,000 zaamata-kao bada'apa'o tonaazinaa kida di'iki, wunao kida di'iki'i: Judah, Reuben, Gad, Asher, Naphtali, Manasseh, Simeon, Levi, Issachar, Zebulun, Joseph, na'iki Benjamin di'iki.

Iriba'o pidannao baokopatinpan

⁹Uruu dauna'an otukapa iriba'o manawun pidannao baokopatinpan aona'o turuu iaita-kao! Kaawainaoz na'ati wa'atin ipai bakadun wiizai kida di'iki, na'iki ipai bakadun idokozu-daunnao tonaazinaa kida di'iki, na'iki ipai bakadun imada kida di'iki, na'iki ipai bakadun iparadan kida di'iki. Na'a ikadishitapan umanawunu'oraz manawun tabai na'iki Kaznizo-dani kanaapu'u. Ikaiwadapa dawuu za'aba'i kida'o kamicha baraka'o, na'iki izaamatapa pokoridi anaba kawan kida'o paka'u kida ida'a. ¹⁰Diiwa'o ida'an ikian,

“Pugaru waTominkarun na'iki

Kaznizo-dani kazannaata'oraz waunao.

Pugaru sakanatapa'oraz umanawunu'o manawun tabai ida'a.”

¹¹ Ipai daunuuda'u angelnao kadishitan, awauta ĭzikonuitapan wuru'u umanawunu'oraz manawun tabai, ipai kazowautapainao, na'iki 4 kakupa'o aimaakannao. Uruu dauna'an ipai ĭwashatinan, ĭawun baara kida apowa iti wuru kanaapu ati'i umanawunu'oraz manawun tabai, na'iki ĭtaainan naa Tominkaru ati.

¹² ĭkian,

“Amen!

Marii kizi Tominkaru konaukii-kida-kao umanawunun idi,

na'iki uaitapaaban idi, na'iki ukaimanan idi;

marii kizi umarainapa-kao unaobanain idi, na'iki uma'ozakan idi

karikaonan na'iki karikaonan! Amen!”

¹³ Udauna'an bauta'apa kazowautapainao bii iki'o pishaan ōgaru. Ukian, “Kanom kaduznao wuru'u pidannaouz kaiwadapainaoz baraka'o kamicha za'aba'i kida? Na'iki'oram ĭwa'atin?”

¹⁴ “Ōnaobanaa, aonaa ōaitapan, soo pugaru pa'an aitapa,” ōkian u'ati.

Uruu dauna'an ukian ō'ati, “Ipai wunaou'u dobatainaou'u naa kichana'iki-kii kida'o aimaakan kida baiaapa-kariwai. Ipai'ora'a naa ĭchikaan pakamichan za'aba'i kida baraka, Kaznizo-dani izain idi.

¹⁵ “Uruu idi ĭkadishitapan Tominkaru taba kanaapu'u kaudinainao nii u'ati uwiizi ii ipai kamoo na'iki maruta'o; na'iki wuru'u Sakanatapa'oraz umanawunu'o manawun tabai ida'a una'auzon ni'i naa ĭtuma utaapan ĭdyaun.

¹⁶ Aonaa na'apainim nii ĭzamaziizon oo ĭmaarakon, aonaa na'apainim nii ĭbaiaapan kamoo wiichan powa'a, ¹⁷ Usha'apanum kau'an, Kaznizo-dani mashaapa'oraz maonapa umanawunu'oraz manawun tabai dazaba'a, utaapan nii ĭdyaun na'apa kaznizo taapa-kao kawan, una'akan nii ĭdyaun nunudapa'o wunu di'iti, taa'oraz kakupa-kinai. Na'iki Tominkaru inoan nii kapam ĭawun uu kida ipai ĭawun iki.”

Kaznizo-dani so'otan 7th sakibadapa-kariwai scroll' di'iki

8 ¹ Kaznizo-dani so'otan dono wuru'u 7th sakibadapa-kariwai scroll di'iki, sariapa amazada mashaadina'akan mashaa aokazi ii, ikoda mani pazikon an hour. ² Udauna'an ōtukapa 7 angelnao kadishitapan na'a Tominkaru kanaapu'u, na'iki taa-kao ĭkawana'ati, bauta'apa kida kuwudii. ³ Ba'oran angel kaawan ukadishitan maonapa altar dazaba'a, uzaamatapanii shanaribai kinnaa gold idi'o utoma-kao. Diri'i kaduunu'o aimaakan kida taa-kao shanaribai nii u'ati, ukawaodan nii Tominkaru ati upidanannao toriinpan tuma, na'iki umuudan naazu altar, gold idi'oraz utoma-kao paawa ii, wuru'u umanawunu'oraz manawun tabai kanaapu ia'oraz. ⁴ Angel zaamatapaniaz shanaribai ka'awapa'o shan makon doko iti Tominkaru di'iti, Tominkaru pidanannao toriinpan kida tuma. ⁵ Uruu dauna'an angel paidadan shanaribai

t 8:1 scroll: kaarita katoridau'u upapidapa-kao oo soolaa-kariwai madai kaiwauzo-kariwai saadapa-kizai nii. Panaadon da'i kaina'a usakibadapa-kinao kida, panaadon da'i bauta'apa oo iriba umuna an kida, maabaiba kawanu'o usakadan idi.

kinnaa wizi'i'o tikazi tiriizi idi altar paawa iki, udauna'an ukaboota'akan naazu imi'i baara iti, sariapa na'ii kan-kan-kia'o na'iki toroanaru turuinan, na'iki imi'i nakainan ma'ozaka'o ida'an.

7 kuwudiinao

⁶Wuru'u 7 angelnao zaamatapainaoz pakawana'ati kuwudii kida min-ziiwan naa ipoota'azon naa kidaz. ⁷Kiwiitapa'o angel pootan pakuwuda, sariapa dadara kida'o wunu, kuba kawan, na'iki tikazi, izai tuma'o waotan imi'i baara ati. Uruu idi 1/3 imi'i baara ka'awan, na'iki ipai atamun na'iki pinidi na'a kida'o ka'awan.

⁸Udauna'an ba'oran angel pootan pakuwuda, sariapa aimakaan udaru'o midukuo ka'awapa'o kawanu'u, kaboota-kao paran baoko iti. Uruu idi 1/3 paran baoko tanawatinan izai nii, ⁹na'iki ipai mashaapainao na'a ubaoko'o mawakan, na'iki kanawa tuu'uz kida na'a'o, ipai imainaabata-kao.

¹⁰Udauna'an 3rd angel pootan pakuwuda. Sariapa udaru'o na'iki kanada'o wizi waotan doko iki, wa'ozinao na'iki wunu nunudapan di'iti. ¹¹Wizi uu "Kibia'o Manawun," uruu idi 1/3 ukibiidan wa'ozinao na'iki wunu nunudapakizi kida, na'iki iriba pidannao mawakan ituzan idi wuru'u wunu kibia'oraz manawun.

¹²Udauna'an 4th angel pootan pakuwuda. Sariapa 1/3 kamoo, kauzu, na'iki wiizinao zowita-kao, uruu idi 1/3 kida ikanadan makada-kao. Na'iki 1/3 bauda'apa kamoo ida'a, aonaa ukanadan; na'iki na'apa kapam 1/3 bauda'apa'o maruta'o ida'a, aonaa ukanadan.

¹³Uruu dauna'an oawunuupan, otukapa udaru'o kokoi zuutapa'o doko ii. Ukian diiwa'o ida'an, "Kasha'ora'o nii! Kasha'ora'o nii! Kasha'ora'o nii manawun sha'apan ipai pidannao ati mashaapainaoz da'a'a imi'i baara'a, wuru poota-kao dono'o idikinauda'u'oraz kuwudiinao, idikinauda'u'o angelnao pootan ni'oraz!"

9 ¹Udauna'an 5th angel pootan pakuwuda, otukapa wizi waotauzoz doko iki imi'i baara ati, na'iki key taa-kao u'ati, ka'unaru aona'oraz utokon nii keyannaa. ²Wizi da'atan dono wuru'u ka'unaru aona'oraz utokon nii, kishana'o koditan bodo'okappan, na'apa tuubaruo tikazi ka'awapa'o shan kawan. Uruu idi udikinidan kamoo, na'iki maruta utapan amazada. ³Aonaa masakauda'u mani manorunao koditan tikazi shan di'iki imi'i baara ati, na'iki ima'ozakan taa-kao na'apa kankoorun ma'ozakan kawan. ⁴Aonaa itaapada-kao ikaziwan pinidi oo atamun kida oo sha'apa'oram paoribai, mazan turuu ikaziwan pidannao pa'an, aona'oraz Tominkaru kainaariba nii itawu kida ida'a. ⁵Wuru'u manorunaouz aonaa itaapada-kao izowian pidannao sariapa, mazan ibaiatin-kidan nii idyaun baka'iauda'u kauzu. Wuru kaziwanu'u ichiianiaz na'apa kankoorun chiinii kawan. ⁶Uruu dono pidannao aipan nii padamata pamawakan, mazan aona'o nii imawakan; iaipan pamawakan, mazan aonaa imawakan.

⁷Wuru'u manorunaouz aidinpan na'apa kawaronao kawan minziiwapa'oraz naa mizaataakapa-karu dau'ati; izowau paawa'a kida kaina'a ikaiwadapan kowamai kawanu'o Gold idi'o utoma-kao, na'iki iawun baara kida aidinpan na'apa pidan awun baara kawan. ⁸Izowaud kida dawuan na'apa zun zowaud kawan, iudako kida na'apa lion dako kida kawan. ⁹Kaina'a

idokori'i dikiniribanaa kida chipirari idi'o kawanu'o, na'iki ikutuba aran kida tururukadappan na'apa tawuru kawanu'u iriba'oraz kawaronao kozootapai-naouz chariot^u kida mizaataakapa-kizai iti'o kawan. ¹⁰ Kaina'a idyuo kida ida'a ichiimikitin-kinaa na'apa kankoorun kawan, na'iki uruu idi'o wuru'u ikaziwaanuz pidannao ibaiatin-kidan nii idyaun baka'iauda'u kauzu. ¹¹ Kaina'a inaobanaa king kazowautapa'o idyaun, Hebrew ida'an u'uu dakota-kao Abaddon, na'iki Greek ida'an u'uu dakota-kao Apollyon, ("Pataka'utauzo" kia'o wuru'u). Uruu angel awunuutapa'oraz ka'unaru aona'oraz utokon nii.

¹² Wururu'u di'ora'a, kiwiitapa'o kasha'ora-karu baiaapa-kariwaiz kai-wainpa'aka'oraz naa shaabatapan naa wuru'u, kaina'iki dya'utama'a naa kasha'ora-karu kida kaiwainpa'o nii zii.

¹³ Uruu dauna'an 6th angel pootan pakuwuda. Ōabata parada-karu wa'atin 4 altar shakaru kida di'iki, gold idi'oraz utoma-kao, Tominkaru kanaapu ia'oraz. ¹⁴ Parada-karu kian angel ati, "Pumuuda wuru'u 4 angelnao dodo-tapa-kariwainauz udaru'o wa'ozi Euphrates dazaba ia'orazi!" ¹⁵ Uruu 4 angel-nao taapa-kao minziwapa'a naa; wuru kamoo dau'ati'i aita-kariwaiz naa, uruu dono izowian nii 1/3 pidannao. ¹⁶ Soldyaanao zaidapainauz kawaronao, ōabata idiri'in kowaada-kao 200,000,000 idyaun.

¹⁷ Kaikapa'o wuru'u otukapan kawaronao na'iki zaidapainauz ibarau'u kida: wunaou'u zaidapainauz, kaina'a ikaiwadapan padokori'i dikiniribanaa kida, iaidinpan wuza tikazi kawan, blue sapphire^v kawan, na'iki yellow sulfur^w kawan. Kawaronao zowau kida aidinpan na'apa lionnao zowau kawan kida, na'iki idako kida di'iki kodita tikazi, kashana'o na'iki pizo-pizowa'o sulfur. ¹⁸ Na'iki 1/3 pidannao zowii-kao da'a'a imi'i baara'a, wuru idi'i idikinauda'u'oraz pataka'utin-kinai kida: tikazi, kashana'o na'iki pizo-pizowa'o sulfur kodita'oraz kida kawaronao dako iki. ¹⁹ Wururu'u kawaronauz ima'ozakan taa-kao uruu dono idako na'iki idyuo kida ida'a'o, uruu kida idi'o wuru'u ikaziwaanuz pidannao. Idyuo kida kazowau'o na'apa kowazaz zowau kawan.

²⁰ Aizii ipai pidannao, aona'oraz imawakan na'apain wuru idi'i kichana'iki-kii kida'oraz pataka'utin-kinai kida, pakawan aonaa imarina'atan patomanii aimaakan kida. Aonaa imashaadan patoriinpan oia'o doronainao ati, na'iki wunao ati'i itomaniaz aimaakan kida gold idi, wizi'i'o chipirari idi, isha'o chipirari idi, kuba idi na'iki atamun idi, aona'oraz kanom itukapan, iabatan oo aona'oraz ichi'ikan. ²¹ Na'iki aonaa imarina'atan pazowiipai pairibannao, na'iki isha'apaapan oia'o doronai ida'an aimaakan di'itinapa-kida'o pidannao, na'iki madoronaa-daun ikiaapaakan, na'iki ikoidimikin.

Angel na'iki duusodi'o scroll^x

10 ¹ Uruu dauna'an otukapa ba'oran umanawunu'o angel wa'atin aokazi iki. Ukaiwadapanii kawanu'o isha'iz kamicha kaiwaa-dapa-kao kawan. Na'a'o kapam kiwari'i uzowau paawa an, uawun baara kanada'o na'apa kamoo kawan, na'iki utaba'u kida na'apa dokoa'o tikazi

u 9:9 chariot: soldyaanao tararan v 9:17 sapphire: uruu konaunama'o kuba. w 9:17 sulfur: Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii. x 10:1 scroll: Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

kida maodapan kawan ñaidinpan, ²paka'u ida'a uzaamatapa duusodi'o scroll da'atinpa'o. Udauna'an umuudan padiwa'ora antanpu'o pakidiba paran paawa iti, na'iki umuudan pa'ashabaron antanpu'o pakidiba imi'i paawa iti. ³Na'iki ukadakon diiwa'o ida'an na'apa lion kadakon kawan. Uruu dauna'an sariapa 7 toroanarunao dako'atinuzu, òaitapa na'apa'oram wuru'u ñparadan kianuz. ⁴Maonapa'ora'a naa òsaadan padamata na'apam ñkian kida, upu'u mazan òabatan parada-karu kian aokazi iki ò'ati, "Pumashaapa zii! Mana'a pusaada'ana'a na'apam toroanarunao kian."

⁵Uruu dauna'an umanawunu'oraz angel, kadishitapa'oraz paran paawa ii, na'iki imi'i paawa'a sawadan padiwa'ora antanpu'o paka'u aokazi iti. ⁶Uaipan idi paparadan mishida-kao, ukaiwaan Tominkaru uu, uruu karikaonanu'oraz ukakupan, toma'oraz aokazi na'iki ipai aimakannao unazoa'oraz, uruu toma'oraz imi'i baara na'iki ipai aimakannao unazoa'oraz, na'iki uruu toma'oraz paran na'iki ipai aimakannao ubaoko'ia'oraz. Angel kian, "Aona'o ni'i naa Tominkaru zaudapan powa'a! ⁷Mazan 7th angel pootan dono'o naa pakuwudu, umishian ni'i naa pasha'apata'azoo-nii, na'apa ukowaadauzon kawana'atizu kotua'a naa, uruu wuru'u kuwaiz, aona'oraz uaitapauzo-kao, ukowaadauzoniaz papoitorunao, prophetnao ati."

⁸Udauna'an òabata parada-karu aokazi iki'o kian ò'ati koshan, "Pumako puzaamata'an wuru'u da'atinpa'oraz scroll, angel ka'u di'iki, kadishitapa'oraz paran paawa ii na'iki imi'i paawa'a."

⁹Uruu idi òmakon angel di'iti òpishaan naa u'ai wuru'u duusodi'oraz scroll. Ukian ò'ati, "Puzaamatazu na'iki punika'a naazu. Pudako ii putiwaan niiz bishoo, mazan pudyokorautan dauna'an ukaawan nii putoba nazo iti kata-ma'a naa." ¹⁰Uruu idi òzaamatan naa wuru'u duusodi'oraz scroll angel ka'u iki ònikan naazu! Òdako ida'a òtiwaanuz bishoo, mazan ukaawan òtoba nazoo iti, sariapa ukataman.

¹¹Udauna'an kii-karu ò'ati, "Pukowaada'ana'a naa koshan kanom Tomin-karu aiapanii pasha'apatan ipai pidannao ati, bakadun kidaz ñwiizi, ñmada, ñparadan, na'iki ipai kingnao ati."

Dya'utama'o prophetnao Tominkaru dyuudanii

11 ¹Uruu dauna'an aitaaribai atamun taa-kao ò'ati na'iki kii-karu ò'ati, "Pumako puaita'an kizi na'apam Tominkaru Dapu na'iki altar udarun, na'iki puaita na'apauda'um kaina'a pidannao choochiipainao unazo ii. ²Mazan aonaa puaita'ana'a na'apam Tominkaru Dapu panibazooti udarun, usha'apanum kau'an taa-kariwai'i naa wuru'u ba'oran pidannao ati, aona'o-raz ñmishidan Tominkaru. Ìchi'ikaadanaan nii ipai donoi nazo an Tomin-karu pidanannao mashaapa-kiziz, na'iki ñpataka'utan niizu 42 kauzu." ³Na'iki òtaan nii ma'ozaka-karu dya'utama'o òprophetinnao ati ñkakuwaapa-kinaa nii mishi'oraz òkuwaa dau'u, wuru dono'o 1,260 kamoo kidaz. Uruu dono ñkaiwadan nii kamicha kasha'ora-karu daara ñaida-kida-kinaa nii pakasha'o-ran pidannao oian dau'ati."

⁴Wuru'u dya'utama'oraz Tominkaru prophetinnoo, inoo wuru'u dya'utama'oraz olive kadunaa kida ni'oraz,² na'iki dya'utama'oraz lamp saabatnapa-kizi kida ni'oraz kapam kadishitapa'oraz Naobanai kanaapu ii, uruu kazowautapa'oraz ipai amazada. ⁵Na'ia'oram pidan tiwaan an pasha'apatan dikauda'o aimaakan ituma, ikodita-kidan nii tikazi padako iki kida, uruu idi'o nii izowian patarubanao. Ukau'an na'apa'o ida'ana'o nii pidan mawakan utiwaan an pasha'apatan dikauda'o aimaakan i'ati. ⁶Kaina'a'o nii ima'ozakan taa-kaoo imashaatapa-kinaa nii wunu ukaawan ai, wuru dono'o ikakuwaapatinanuz Tominkaru paradan dau'u. Kaina'a kapam ima'ozakan taa-kaoo itanawata-kinaa nii wunu izai nii, na'iki turuu isha'apatan bakadun pataka'utin-kinao kida imi'i baara'a na'apainim karikaonan paaipan kawana'ati.

⁷Ipaian dauna'an pakakuwaapan pidannao ati, wuru'u kichana'iki-kia'o pana'aokazi kodita'o ni'oraz imi'i waranu iki, mizaataakan nii ituma, uzowian nii idyaun mawaka. ⁸Mawaka'o prophetnao na'ian nii mapudu'o dobaapa-kizai dunapo ii, umanawunu'oraz dono'i nazo ii. Na'ia'o kapam inaobanaa Jesus taukauzo-kaoo cross di'iti. Uruu wuru'u donoiz dakota-kariwaiz kapam Sodom oo Egypt nii, usha'apanum kau'an pidannao na'ii sannao mashaapan idi ooi, na'apa Sodom oo Egypt Baara sannao kawan. ⁹Pidannao ipai wiizai kida di'iki, bakadun idokozu-daunnao kida di'iki, bakadun iparadan kida di'iki, na'iki ipai bakadun imada di'iki, ipai'o nii itukapan Prophetnao mawakainaoz washatinpan 3 1/2 kamoo, na'iki aonaa iaipan idida-kaoo. ¹⁰Tuukia'o nii pidannao konaukian Prophetnao mawakan idi, usha'apanum kau'an kiwiin ipataka'utin-kidauzon idyaun tuukii manawun. Uruu idi ikonaukiitinan nii, idyuudan nii aimaakan kida pa'atiaaka kida.

¹¹Mazan 3 1/2 kamoo dauna'an, Tominkaru kakudan nii idyaun powaa iti koshan, uruu idi ikadishitan, na'iki ipai tukapainao idyaun tarian. ¹²Uruu dauna'an dya'utama'oraz Prophetnao abatan diiwa'o parada-karu aokazi iki'o kian i'ati, "Uwa'ati da'ati'i!" kii. Imakon naa aokazi iti isha'iz ida'an, pidannao manaudapa-kainao idyaun awunuutapan pu'u.

¹³Sariapa imi'i nakainan ma'ozaka'o ida'an manawun, na'iki 1/10 kabaunnao tonnaa kaboobi'ii-kaoo. 7000 pidannao mawakan wuru idi'i imi'i nakainanuz, ba'orainao wa'akinainao aona'o imawakan, tuukii itarian, uruu idi ikian, "Tominkaru aokazi ia'o, pugaru ma'ozaka'o manawun."

¹⁴Di'ora'a 2nd kasha'ora-karu kida, kaiwainpa'aka'oraz naa kida, shaabatapan naa wuru'u. Kaina'iki bauta'apa'a naa kasha'ora-karu, kadimana'o ni'i naa ukaiwainpan di'ora'a kida dauna'an.

7th angel pootan pakuwuuda

¹⁵Uruu dauna'an uru'u naa 7th angel pootan pakuwuuda, na'ii oabata diiwa'o ida'an parada-karu kida aokazi iki'o kian:

"Aizii di'ora'a dauna'an,

soo wanaobanaa Tominkaru na'iki wuru'u uzaamataniaz Christ,
kazowautapan ni'i naa ipai pidannao.

Tominkaru kazowautapan nii karikaonan
na'iki karikaonan!"

¹⁶Sariapa 24 kazowautapainao sakanatapainaoz pataba kida ida'a Tominkaru kanaapu'u, ipai iwashatinan paawun baara ikinapa imi'i baara iti, itaainan naa u'ati. ¹⁷Ikian:

“Wanaobanaa Tominkaru umanawunu'o,
pugaru na'auzoz amazada toma-kao ua'ii,
na'iki karikaonanuo' nii puna'an.

‘Kaiman’ wakian pu'ati,
puaidan idi mishi'o puma'ozakan,
na'iki pusakadani'i naa pukazowautapan!

¹⁸Ipai mamishida-kainao to'oran tuukii pu'ati,
kaawa'a naa aizii puto'oran kamoon,
pubuupan mawakainao kamoon kaawan naa.

Kaawa'a naa kamoo pukawinipinaata-kinaa nii pupoitorunao,
wuru'u prophetaouz,
na'iki ipai pupidanannao taapainaoz pugaru umanawunu'o nii,
manawun-tinpainao na'iki pataka'utinainao.

Kaawa'a naa kamoo pumainaabatan ipai pidannao zowiainao
ba'oran pidannao da'a'a imi'i baara'a.”

¹⁹Uruu dauna'an aka Tominkaru Dapu aokazi ia'o da'atinan na'iki na'ii otukapan kaimana'oraz pakara Tominkaru paradan pakarannaz. Udauna'an na'a kan-kan-kia'o, toroanaru turuinan, imi'i nakainan na'iki dadara tuu'uz kida'o wunu waotan.

Zuna na'iki Dragon^a

12 ¹Uruu dauna'an otukapa umanawunu'o di'itinapa-kinai aimakaan aidinan aokazi ii: Zuna kakamichantinp'a'o kamoo idi, na'iki kauzu okidiba waranu'u, na'iki kaina'a okaiwadapan king kowam kaduz, upaawa'a kaina'a 12 wizinao. ²Kaudani'o wuru'u orooz, odani shakata'azon idi'i naa ozaadan na'iki okadakoinan ukaziwan idi.

³Otukapan koshan ba'oran umanawunu'o di'itinapa-kinai aimakaan aokazi ii: na'ii otukapa udaru'o wuza'o Dragon, kaina'a'o 7 uzowau na'iki 10 u'ozoo kida, na'iki ipai uzowau kida kawana'ati kaina'a king kowam kaduz kida.

⁴Padyuo idi uto'otan doko iki 1/3 wizinao, udauna'an ukabootan idyaun imi'i baara ati. Dragon kadishitan zun kanaapu'u, unika'azon odani, ushakatan dono.

⁵Uru'u naa okaudanipa'akan naa daonaiora odani nii, uruu wuru'u kazowautapa'o ni'oraz ipai pidannao da'a'a imi'i baara'a, pama'ozakan ida'an. Mazan koraidaonaa na'aka-kao masha'apakiaka Tominkaru na'iki utaba di'iti.

⁶Na'iki wuru'u zunaz, okidoopa'akan naa munapo pidan mashaapa-kizi ai, amazada iti, Tominkaru minziawatani di'iti, na'ii kaimana'o nii otaapa-kao 1,260 kamoo kawana'ati.^b

⁷Uruu dauna'an mizaataaka-karu aokazi ii. Michael, pa'angelinnao tuma mizaapan Dragon, na'iki Dragon pa'angelinnao tuma mizaapan powaa iti Michael. ⁸Mazan winii-kao Dragon pa'angelinnao tuma, na'iki aonaa turuu

a 12:1 Dragon: uruu oia'o doronai zowaunaa, udakota-kao Satan. **b 12:6** Putukapa footnote Revelation 11:2 saada-kao 1,260 kamoo dau'oraz.

imashaapan naa powa'a aokazi ii. ⁹Uruu idi udaru'oraz Dragon na'iki uangelinnao kaboota-kaoa'a naa aokazi iki imi'i baara ati, uruu wuru'u dakota-kariwaiz kowazaz nii kotua'a naa, na'iki Devil oo Satan kii, uruu wuru'u sha'apata-kida'oraz oia'o pidannao ati umariidapan ida'an idyaun.

¹⁰Sariapa obatan aokazi ii parada-karu kian diiwa'o ida'an kaikapa'a: "Aizii waTominkarun kazannaatan papidanannao kamoon kaawan naa! Aizii uaidan pamanawunun pakazowautapan ida'an king kawan, na'iki Christ, uzaamataniaz naobanai nii aidan pamanawunun kapam utuma. Usha'apannum kau'an aona'o ni'i naa powa'a Satan kadishitan Tominkaru kanaapu ii, ukaboota-ka'o idi'i naa aokazi iki imi'i baara ati. Uruu wuru'u kowaadapauzoz da'i kiwiin Tominkaru ati kanom wa'inawuzunao na'iki wadadakoonao sha'apatani oii kida'oraz aimaakan ipai kamoo na'iki maruta'o Tominkaru ati. ¹¹Mazan wa'inawuzunao na'iki wadadakoonao winii Satan, Kaznizo-dani izain ida'an na'iki ikakuwaapan ida'an kaimana'o kuwai dau'u udaua'oraz, na'iki aonaa itarian pazowia'azoo-ka'o ai. ¹²Ukonaukii, unao mashaapai-naouz aokazi ii, mazan unao mashaapainao imi'i baara'a na'iki paran baoko ii, ubaiaapan nii kasha'ora-karu tuukii, Satan kaawan idi'i naa unao ida'ati. To'ora uruu, uitapan idi aona'a naa amazada turuuan usha'apata-kida-kinaii nii oia'o."

¹³Dragon aitanan idi'i naa pakaboota-ka'o imi'i baara ati, uru'u naa udawatan zun shakata-kida'oraz da'i daonaiora. ¹⁴Mazan dya'utam udaru'o kokoi kutuba kawan kida'o taa-ka'o o'ati, ozuuta-kinaii nii pawizi iti amazada iti munapo'o pidan mashaapa-kizi ai. Na'ii kaimana'o nii otaapa-ka'o Dragon ai 3 1/2 wunu kawana'ati.^c

¹⁵Uruu dauna'an Dragon kodita-kidan wunu padako iki, kadimana'o ushoo-tan wa'ozi kawan zun dawu'ati uaipan wunu na'akan oro munapo. ¹⁶Mazan imi'i kaminka'uta wuru'u zunaz, uda'atinan ida'an utoman ka'unaru, uruu idi ipai wunu morotan ushaawata. ¹⁷Uruu idi Dragon to'oran zun ati na'iki umakon umizaataaka'anan ba'oran odainao tuma mishidainauz Tominkaru paradan na'iki taapainauz Jesus kuwaa.

¹⁸Udauna'an Dragon kadishitan paran danoma ii.

Dya'utam pana'aokazinai

13 ¹Udauna'an otukapa bauda'apa kichana'iki-kia'o pana'aokazi koditan paran baoko iki. Kaina'a 10 u'ozoo na'iki 7 uzowau; ipai u'ozoo kida kawana'ati kaina'a king kowam kaduz kida, na'iki ipai uzowau kida kawana'ati kaina'a uuai saadinpan dakoopa'o Tominkaru. ²Wuru'u kichana'iki-kia'oraz pana'aokazi aidinpan na'apa baudokoru kitannaaru kawan, ukidiba kida udaru na'apa bear^d kidiba kida kawan, na'iki udako na'apa lion dako kawan. Dragon taan naa wuru'u kichana'iki-kia'o pana'aokazi ati pataba na'iki pama'ozakan na'apa kizi ukazowautapan paugaru kawan kapam. ³Bauda'apa kichana'iki-kia'o pana'aokazi zowau, tuukia'o uzowiauzo-ka'o, mazan manaka'a naa powaa itiz. Uruu idi ipai pidannao imi'i baara

^c 12:14 Putukapa footnote Revelation 11:2 saada-ka'o, 3 1/2 wunu daua'oraz. ^d 13:2 bear: udaru'o na'iki to'ora'o. Ukaawaanii pabazi za'aba'i kida pazowii-kinaii nii aimaakan. Kaina'a udikin Parada-karu Masha'apannaada-kinaii di'ii.

ainaouz tuukii ìdì'itinpan, na'iki ìda'anan naa wuru'u kichana'iki-kia'o-raz pana'aokazi. ⁴Ipai pidannao taapan umanawunu'o nii wuru'u Dragon, utaan idi pama'ozakan kichana'iki-kia'o pana'aokazi ati. Na'iki umanawun nii kapam ìtaapan kichana'iki-kia'o pana'aokazi. Ìkian, “Aonaa kanom ma'o-zaka'o nii uruu kawan. Kanom ka'iita pawiniinuz, pamizaataakan ida'an utuma?”

⁵Uruu dauna'an wuru'u kichana'iki-kia'oraz pana'aokazi ma'ozakan taa-ka'o u'atadinapa-kinaa nii na'iki na'apa'o kida ida'an udakoopan Tominkaru. Ukazowautapan taa-ka'o 42 kauzu. ⁶Udakoopan Tominkaru, u'uu, umashaapa-kizi na'iki ipai mashaapainao aokazi ii. ⁷Taapada-ka'o umizaapan Tominkaru pidannao na'iki uwini ìdyaun pama'ozakan ida'an. Na'iki taa-pada-ka'o ukazowautapan ipai pidannao, ipai bakadun kidaz ìdokoza-daun-nao kida, ìwiizi, ìparadan na'iki ìmada. ⁸Ipai pidannao taapan umanawunu'o nii wuru'u kichana'iki-kia'o pana'aokazi. Ìnao wuru'u pidannao aona'oraz ì'uu kida saadinpan kakupa-karu kaaritannaa^e ida'a amazada toma-ka'o ua'ii. Wuru'u kaaritaz zowiauzo-kariwai Kaznizo-dani kaaritan wuru'u.

⁹Puabatan an na'apam òkian, ukau'an puabata'a naa kaiwuru'u parada-karuz. ¹⁰Na'ia'oram pidan aiapa-kariwai utaraa-ka'o, mishi'o nii utaraa-ka'o; na'ia'oram pidan aiapa-kariwai uzowii-ka'o marii idi, mishi'o nii uzowii-ka'o marii idi. Ukau'an marii kizi Tominkaru pidannao tuudan papataka'uta-ka'o na'iki marii kizi pakawan ìmishidapan uruu.

¹¹Uruu dauna'an òtukapa ba'oran kichana'iki-kia'o pana'aokazi koditan imi'i ka'azo iki. Kaina'a dya'utam u'ozoo kaznizo dani kawan, na'iki uparadan na'apa Dragon paradauzon kawan. ¹²Na'iki na'apa koshan uma'ozakan kiwiitapa'o kichana'iki-kia'o pana'aokazi kawan na'iki na'apa usha'apatan aimaakan kida uaipan kawana'ati. Uruu idi udyuudan ipai imi'i baara anainao pidannao taapan umanawunu'o nii wuru'u kiwiitapa'oraz kichana'iki-kia'o pana'aokazi, kakuda'oraz naa pazowii-ka'o dauna'an tuukii. ¹³Na'iki uaidan umanawun kida'o aimaakan di'itinapa-kida'o pidannao atii uwaota-kida zii tikazi aokazi iki imi'i baara ati ipai ìawunuutapan pu'u. ¹⁴Na'iki ipai upozawata-kidan pidannao mashaapainaoz imi'i baara'a uaidan ida'an wuru'u umanawun kida'oraz aimaakan, kiwiitapa'oraz kichana'iki-kia'o pana'aokazi awunuutapan pu'u. Na'iki udyuudan ìtoman aimaakan na'apa'o kiwiitapa'oraz kichana'iki-kia'o pana'aokazi kawan uaidinpan, uruu tawuru'u zowiauzo-kariwaiz tuukii, na'iki kakuda'oraz naa powaa iti. ¹⁵Udauna'an uma'ozakan taa-ka'o unizoin-kidan wuru'u toma-kariwaiz aimaakan, na'iki turuu kizi uparadan kapam. Uruu idi udyuudan ipai pidannao aona'oraz idawukan pa'ati zowii-ka'o.

¹⁶Tuukii kichana'iki-kia'o pana'aokazi^f dyuudan ipai pidannao, pataka'utinainao na'iki manawun-tinpainao, kapuraatanu'o na'iki mapuraatanu'o, poitorui na'iki aonaa poitorui mani kainaabata-kidinan padiwa'ora antanpu'o paka'u kida ida'a oo pataawu kida ida'a. ¹⁷Na'iki aonaa turuu pidan toriinan oo selliippan sha'apauzii, kinaaribai aonaan an u'ida'a, uruu wuru'u kiwiini'oraz kichana'iki-kia'o pana'aokazi uuaz, na'iki uruu wuru'u u'uu aitaapa-kinaoaz.

e 13:8 *kakupa-karu kaaritannaa*: Tominkaru pidannao uu saada-kizinao, ìmashaapan nii Tominkaru tuma karikaonan. **f 13:16** *kichana'iki-kia'o pana'aokazi*: uruu kowaada-kariwaiz verse 11 di'ii.

¹⁸Da'a'a uaiapa aitapaaba-karu, kanom aitapaaba'o marii kizi uaitapan kichana'iki-kia'o pana'aokazi uu aitaaribanaa, usha'apanum kau'an uruu kai-naabata'oraz pidan uu kapam, wuru'u 666 kia'oraz.

Kaznizo-dani na'iki pidannao ukazannaataniinao

14 ¹Uruu dauna'an òawunuupan koshan òtukapa Kaznizo-dani kadishitapan Zion naawa'a, na'iki kaina'a utuma 144,000 pidannao, ìnao wuru'u kaina'a'oraz u'uu na'iki udaru uu saadinpan ìtawu kida ida'a. ²Na'iki òabata parada-karu aokazi iki'o na'apa tozowan shaokodappan kawanu'o, na'iki toroanaru turuinan kawanu'o. Wuru'u òabataniaz tauapatinao kawanu'o shamoro^s kida ida'an. ³Uruu 144,000 pidannao kunuuan naa pa'ina'o kunui umanawunu'oraz manawun tabai kanaapu'u, na'iki 4 kapupa'o aimaakannao kanaapu'u, na'iki 24 kazowautapainao kanaapu'u. Aonaa turuu ba'oran pidannao kunuuan wuru'u kunuiz, soo wuru'u 144,000 pidannao pa'an, ìnao wuru'u Tominkaru kazannaataniinaouz. ⁴Ìnao wuru'u aona'oraz na'apainim ìkiitauzon zun, uruu idi kaiman ìtaapan pananaa. Ìnao wuru'u da'ana'oraz Kaznizo-dani umakon dono na'itim karikaonan. Ìnao wuru'u kiwiitapa'oraz ikazannaata-kaou imi'i baara'a, ìnao taa-kariwaiz Tominkaru na'iki Kaznizo-dani ati. ⁵Aonaa na'apainim imariidinauzon, na'iki aonaa ìsha'apatauzon oia'o.

Idikinauda'u'o angelnao

⁶Uruu dauna'an òtukapan bauda'apa angel zuutapan doko ii, ukowaada'azon Kaimana'o Kuwai karikaonanu'oraz umishiin Tominkaru di'iki'o ipai pidannao ati, mashaapainaoz ipai amazada kawana'ati kida da'a'a imi'i baara'a, bakadun kidaz ìwiizi, ìdoko zunnao, ìparadan, na'iki imada. ⁷Ukian diiwa'o ida'an, “Utaapa'a naa Tominkaru umanawunu'o nii na'iki ukonaukii-kida'a naa uruu.” Kaawa'a naa kamoo aita-kariwaiz, ubuuapa-kinnaa nii ipai pidannao da'a'a imi'i baara'a. Utaapa'a naa Tominkaru umanawunu'o nii, uruu wuru'u toma'oraz aokazi, imi'i baara, paran na'iki wunu nunudapa kida'oraz.

⁸Udauna'an 2nd angel aidinan kiwiitapa'oraz angel dawu'ati. Ukian, “Mainaabata-kaoa'a naa! Mainaabata-kaoa'a naa Babylon umanawunu'oraz dono. Babylon sha'apatani madoronaa-daun kida'oraz oia'o, ipai owaota-kidan ba'oran wizainao kida da'a'a imi'i baara'a, otaan kawanu'o wine ìtuzan nii, uruu wuru'u ma'ozaka'oraz wine okiaapa-kidinanuz madoronaa-daun. Ona'apan idi'o Tominkaru pataka'utan oroo.”

⁹Uruu dauna'an òtukapa 3rd angel aidinan kiwiitapainao dawu'ati. Ukian diiwa'o ida'an, “Ipai pidannao taapainao kichana'iki-kia'o pana'aokazi patominkarun nii, na'iki toma-kariwai uruu kawanu'oraz, na'iki ipai kaina'a'o ukainaariba kida ìtawu kida ida'a oo ìdiwa'ora antanpu'o ìka'u kida ida'a, ¹⁰ipai'o nii kapam ìtuzan wine wuru'u Tominkaru to'oranuz. Uruu ma'ozaka'oraz manawun wine Tominkaru shootan ni'oraz pato'oran kooon-naa nazo iti ìtuzan nii. Di'ora'a pidannao pataka'uta-kaou'o nii idyaun, ka'awapa'o sulfur^h idi, angelnao na'iki Kaznizo-dani awunuutapan pu'u.

g 14:2 *shamoro*: Putukapa kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

h 14:10 *sulfur*: Putukapa kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

¹¹Wuru'u tikaziz pataka'uta'o ni'oraz idyaun, ushan bodo'okapan nii kari-kaonan na'iki karikaonan, aonaa na'apainim nii ibaiatinan shaabatan. Inao wuru'u taapainauz kichana'iki-kia'o pana'aokazi patominkarun nii na'iki toma-kariwai uruu kawan, na'iki kaina'a'oraz ukainaaribanaa u'uuz i'ida'a."

¹²Ukau'an marii kizi Tominkaru pidanannao ma'ozakadinan ituuda kizi papataka'uta-kao. Pakawan kizi iizo'atin Tominkaru kakinaori kida na'iki ida'anan Jesus pamishidan tuma.

¹³Uruu dauna'an oabatan aokazi iki'o parada-karu kian, "Pusaada di'ora'a: Wunaou'u mishidainauz Naobanai Jesus, konaukia'o nii idyaun imawa-kan an di'ora'a dauna'ana'a." Udauna'an Kaimana'o Doronaa kian, "Mishi'o wuru'u. Isookapan ni'i naa dadara kida'o pakaudin-kizi ai, ipai aimakaan kaiman kida'oraz isha'apatan aitapa-kida-kao nii."

Kasaba'uapa-karu paoribai aka imi'i baara'a

¹⁴Udauna'an dawunuupan otukapa baraka'o isha'iz. Kaina'a pidan kawanu'o sakanatapan isha'iz paawa'a. Kaina'a king kowam kaduz gold idi'o utoma-kao uzowau paawa'a, na'iki kaina'a uzaamatapan dimana'o soopara paka'u ida'a. ¹⁵Uruu dauna'an ba'oran angel koditan Tominkaru Dapu aokazi ia'o di'iki. Diiwa'o ida'an ukian wuru ati'i sakanatapa'oraz isha'iz paawa ia'o ati, "Aizii pusa'uka'a naa paoribai kadunaa kida pusoparan idi, ipai paoribai aka kida da'a'a imi'i baara'a'oraz dyuua'a naa kidaz, kaawa'a naa kamoo turuu kizi'i naa ikasaba'uu-kao!" ¹⁶Udauna'an wuru'u sakanatapa'oraz isha'iz paawa'a kaudina'akan naa pasoparan ida'an. Ipai ubaokopatan paoribai aka da'a'a imi'i baara'a.

¹⁷Uruu dauna'an otukapa ba'oran angel koditan Tominkaru Dapu aokazi ia'oraz di'iki, kaina'a u'ida'a dimana'o soopara kapam.

¹⁸Na'a'o ba'oran angel, ukoditan altar dazaba iki, uruu wuru'u taapa'o-raz tikazi. Ukian diiwa'o ida'an angel zaamatapa'oraz dimana'o soopara ati, "Pukaiwa'a naa pusoparan, pudukuta'a naa grape kida pakadunaa kida di'iki da'a'a imi'i baara'a, usha'apanum kau'an ozoka'a naa grape kida." ¹⁹Uru'u naa ukaudina'akan naa pasoparan ida'an imi'i baara'a, ipai udukutan grape kida pakadunaa kida di'iki. Udauna'an umuudan naa kidaz grape dakazaa-kizinao nazo iti, uruu wuru'u Tominkaru to'oranz. ²⁰Grape kida dakazaa-kao na'iki u'uu sararoo-kaoaz paniba ia'o wiizai ai. Grape uu sararoo-kao dono'o naa, izai kodita na'iki, ushootan wa'ozi kawan, umakon munapo 200 miles mani, na'iki baka'iauda'u feet mani ukaanan.

Angelnao na'iki dawu'itiini'o pataka'utin-kinai kida

15 ¹Uruu dauna'an otukapa ba'oran umanawunu'o di'itinapa-kinai aimakaan aokazi ii. 7 angelnao zaamatapan 7 pataka'utin-kinai kida, uruu ikaduzunnaa. Ikaiwainan dauna'an kida aona'o ni'i naa Tominkaru to'oran powa'a.

²Udauna'an otukapa paran, glass taidada tikazi tuma'o kawanu'o. Na'iki na'a udazaba'a otukapa kapam taonawu'u winiainauz da'i kichana'iki-kii kida'o pana'aokazi, imadawuka'azookan ida'an toma-kariwai uruu kawanu'o

ati na'iki aona'o ĭtaapadan pakainaabata-kao ukainaariba idi uruu wuru'u u'uu aitaaribanaaz kapam. Na'iki ĭzaamatapanii shamoro' kida, Tominkaru taaniaz ĭ'ati. ³Na'iki ĭkunuuan naa Moses kunu, Tominkaru poitoruz, na'iki Kaznizo-dani kunu kapam wuru'u. Kaikapa'a ĭkunuuanzu'u:

“Naobanai Tominkaru pugaru umanawunu'o,
pusha'apata umanawun kida'o aimaakan di'itinapa-kinai kida.

Pugaru King nii ipai wiizai kida ati,
ipai wuru kida'a pusha'apatanii kidaz ipai ukaimanan na'iki umishiin.

⁴Kanom aona'o nii utarian pu'ai, Naobanai.

Ipai pidannao kowaadan nii pugaru umanawunu'o.

Pugaru puba'oran kaimana'o.

Ipai pidannao ipai wiizai kida di'iki wa'atin nii pu'ida'ati,
ĭdawuka'anan pu'ati.

Usha'apanum kau'an ipai kanom pusha'apatanii kida,
ipai usakitapan na'iki umishiin.”

⁵Uruu dauna'an otukapa Tominkaru Dapu aokazi ia'o, Tabernacle^k da'a-tinan. ⁶Wuru'u 7 angelnao zaamatapainaoz 7 pataka'utin-kinai kida koditan Tominkaru Dapu nazo iki, ĭkaiwadapanii maniriba'o kamicha wizi'i kida'o, na'iki ĭkaiwadapanii zadawii kawanu'o gold idi'o utoma-kao, didimai kai-wada-kao kawanu'o padokori'i kida paawa an. ⁷Uruu dauna'an bauda'apa, 4 kakupa'o aimaakannao bii iki'o, taan 7 angelnao ati, 7 boon kida gold idi'o ĭtoma-kao paida kida'o Tominkaru to'oran idi, uruu mashaapa'oraz kari-kaonan na'iki karikaonan. ⁸Sariapa Tominkaru Dapu nazoo kashana'akan tuukii, Tominkaru umanawunun na'iki uma'ozakan na'an idi'i naa, aonaa turuu pidan morotan unazo iti, atii 7 pataka'utin-kinai kida ipain, wuru'u 7 angelnao zaamatapaniaz kida.

7 boonno paida kida'o Tominkaru to'oran idi

16 ¹Uruu dauna'an obatan diiwa'o parada-karu Tominkaru Dapu'u iki'o kian 7 angelnao ati, “Umako ushoota'ana'a naa wuru'u 7 boon zo'o kida'oraz Tominkaru to'oranuz, imi'i baara iti.”

²Kiwiitapa'o angel makon ushootan naa paboonan wazoo imi'i baara iti. Sariapa kachama'idiikia'o kaziwa'o kabisho-karu kaawan wunao ida'ati'i, kaina'oraz kichana'iki-kia'o pana'aokazi, kainaariba kida ĭ'ida'a, na'iki dawukai-naoza toma-kariwai uruu kawanu'o ati.

³Udauna'an 2nd Angel shootan paboonan wazoo paran baoko iti. Sariapa wunu tanawatinan mawaka'o pidan izain kawan uaidinpan, na'iki ipai aimaakannao mashaapa'o paran baoko'o mawakan.

⁴Udauna'an 3rd Angel shootan paboonan wazoo wa'ozinao na'iki wunu nunudapainao kida di'iti, ipai ĭtanawatinan izai nii. ⁵Obata Angel taapa'o-raz wunu kian,

“Pugaru kaimana'o Tominkaru,
pugaru na'auzoz amazada toma-kao ua'ii,
na'iki karikaonanu'o nii puna'an.

j 15:2 *shamoro*: Putukapa kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

k 15:5 *Tabernacle*: Putukapa kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

Sakitapa'o mishi wuru'u

pupataka'utanuz pidannao kaikapa'a.

⁶ Īnao wuru'u zowia'oraz pupidanannao na'iki puprophetinnao, uruu idi'o ukau'an putuza-kidan izai ī'ati īwinipinaa nii."

⁷Uruu dauna'an ōabata parada-karu altar di'iki'o kian.

"Oo Naobanai Tominkaru, pugaru mishi umanawunu'o nii manawun, sakitapa na'iki kaiman pusha'apatan aimakaan pupataka'utanuz idyaun."

⁸Udauna'an 4th angel shootan paboonan wazoo kamoo di'iti, kamoo wiichan, wiicha manawun uwiichauzon ai, ukawaodan ipai pidannao pawii-chan idi. ⁹Ipai pidannao kawaoda-kariwainao uwiichan idi, oiaiman kida iparadan Tominkaru ati, utaapadan idi wuru kida sha'apanu'u pataka'utin-kinaa kidaz. Upu'u mazan aonaa itanawatinan pa'ōian ai, na'iki aonaa idakotan Tominkaru umanawunu'o nii.

¹⁰Udauna'an 5th angel shootan paboonan wazoo kichana'iki-kia'o pana'ao-kazi taba paawa iti, ipai amazada marutan ukazowautapa-kizi ii, na'iki ipai upidanannao kuzowan paninoba kida, ībaiaapan idi kaziwa'o kabisho-karu. ¹¹Oiaiman kida iparadan Tominkaru aokazi ia'o dau'an, pamada kida kabishon na'iki ukaziwan idi tuukii manawun. Upu'u aonaa ikasha'oran na'iki aonaa itanawatinan Tominkaru di'iti pa'ōian kida ai.

¹²Udauna'an 6th angel shootan paboonan wazoo udaru'o wa'ozi Euphrates iti, sariapa wa'ozi maaran arada, kingnao pasoldyaannao tuma, wa'ati-kizi nii waoko iki. ¹³Udauna'an ōtukapa idikinauda'u oia'o doronainao, kibaronao kawanu'o īaidinpan kida, bauda'apa koditan Dragon dako iki, ba'oran koditan kichana'iki-kia'o pana'aokazi dako iki, na'iki ba'oran koditan mariidinauzo prophet dako iki. ¹⁴Wuru'u oia'o doronainaoz kaina'a'o īma'ozakan taa-kao īsha'apata-kinaa nii umanawun kida'o aimakaan. Īmakon nii ipai kingnao kawana'ati imi'i baara ainaouz ībaokopata'azon idyaun mizaataaka'o nii Tominkaru umanawunu'o tuma, ukamoon kaawan dono. Na'apaini'o nii Tominkaru winian idyaun tuukii.

¹⁵Jesus kian, "Puabata! Ōwa'atin nii koidimiki kaawan kawan, konaukia'o nii pidan mashaapa'oraz pokodapa na'iki taapa'oraz pakamichan minziiwapa'a naa, aonaa kizi uchi'ika'anpan makamichan-daun, udauna'an uba'azootinan pidannao ati."

¹⁶Udauna'an oia'o doronainao baokopatan ipai kingnao amazada ida'ati dakota-kariwaiz Hebrew ida'an Armageddon kii.

¹⁷Udauna'an 7th angel shootan paboonan wazoo doko iti. Diiwa'o ida'an parada-karu koditan umanawunu'oraz manawun tabai di'iki, Tominkaru Dapu'u ia'o di'iki. Ukian, "Aizii ipai'i naazu." ¹⁸Sariapa kan-kan-kia'o na'iki toroanaru turuinan, na'iki imi'i baara nakainan ma'ozaka'o ida'an manawun. Aonaa na'apainim imi'i baara nakainauzon ma'ozaka'a naa manawun di'ora'a kawanu'u, kiwiini'o pidannao toma-kao di'iki'o ai. ¹⁹Imi'i nakainan idi umanawunu'oraz donoi Babylon tada'okan idikinauda'u, na'iki uruu idi kapam ipai ba'oran donoinao imi'i baara'a'oraz mainaabatanan. Aonaa Tominkaru manyukunuutan Babylon, uruu idi utuza-kidan naa ipai wine wuru'u pato'oranuz pakooon zo'iki o'ati. ²⁰Ipai imi'i baara paran ii kida'o mainaabatanan, na'iki ipai midukuo kida mainaabatanan kapam. ²¹Dadara

tu'uz kida'o wunu kuba kawan, waotan imi'i baara ati pidannao paawa ati kida, ikimishan kida 100 pounds. Tominkaru pataka'utan idi pidannao tuukii, wuru idi'i uwaota-kidanuz dadara tuu'uz kida'oraz wunu ipaawa ati, tuukii idakoutapan uruu.

Donoi zun kawanu'o ikoda'o puraata pananaa ida'an

17 ¹Udauna'an bauta'apa angel, 7 angelnao bii iki'o kaawan o'ida'ati, inao tawuru'u zaamatapauzonaouz 7 boon kida paida'oraz da'i pataka'utin-kinai kida idi, na'iki ukian o'ati, "Da'ati'i, oaida-kida kizi pu'ati na'apam nii Tominkaru pataka'utan wuru'u umanawun-tinpa'oraz zun ikoda'oraz puraata pananaa ida'an. Oroo wuru'u umanawunu'oraz donoi mashaapa'oraz maonapa iriba'o wa'ozinao dazaba'a. ²Ipai kingnao, imi'i baara ainao, iriba isha'apatan oia'o ikiaapan ida'an oroo, na'iki ipai pidannao imi'i baara ainao po'idin otaanii wine idi, uruu wuru kawanu'orazu'u okiaapa-kidinan madoronaa-daun i'ati."

³Tominkaru Doronaa kazowautan idi o'garu, angel na'aka'akan naa o'garu amazada mapidantaka'o di'iti. Na'ii otukapan zun sakanatapan wuza'o kichana'iki-kia'o pana'aokazi paawa'a, na'iki kaina'a saadinpa'o uuai kida ipai umada ida'an dakoopa'o Tominkaru. Wuru'u kichana'iki-kia'oraz pana'aokazi kaina'a 7 uzowau na'iki 10 u'ozoo. ⁴Wuru'u zunaz okaiwaadapanii kamicha kida wuza za'o na'iki wuza'o, na'iki okonaunamadan pakamichan, na'iki pamada gold idi'o utoma-kao kida idi, kawinipina'o kuba kida pabi'inaaka'o itaan kida idi, na'iki pearls' kida idi. Paka'u ida'a ozaamatapan koopo gold idi'o utoma-kao, paida'o wine idi, uruu wuru'u kachama'idiikii kida'oraz osha'apatan kida okiaapa-kidinuz pabi'inaaka'o daonaioranao ati. ⁵Kaina'a otawu ida'a uuai saadinpan aona'o uaitapa-kao. Kaikapa'ora'a: "Manawunu'o donoi Babylon, pugaru selliipauzonao pananaa, na'iki sha'apaapainao oia'o tuukii manawun daro, da'a'a imi'i baara'a." ⁶Na'iki otukapa opo'idin Tominkaru pidannao izain idi, na'iki wunao izain idi'i zowiauzo-kariwai-naouz pamishidan idi Jesus.

Otukapan idi osha'apatan aimaakan kaikapa'a, tuukii odi'itinpan. ⁷Angel kian o'ati, "Kanom nii pudi'tinpan tuukii? Okowaadan nii pu'ati aona'oraz uaitapauzo-kao wuru dau'a'a zunaz na'iki wuru'u kichana'iki-kia'oraz pana'aokazi ozaidapaniaz, uruu wuru'u kaina'oraz 7 uzowau na'iki 10 u'ozoo. ⁸Wuru'u kichana'iki-kia'oraz pana'aokazi putukapaniaz kakupauz da'izu kiwiin, mazan aizii aona'a naa ukakupan, maonapa'o ni'i naa ukoditan ka'unaru aona'oraz utokon nii nazo iki upataka'uta-kidina'anan naa. Kaina'a pidannao mashaapainao da'a'a imi'i baara'a, aona'o i'uu kida saadinpan kakupa-karu kaaritannaa^m ida'a amazada toma-kao ua'ii, tuukia'o nii idi'itinpan wuru dau'a'a kichana'iki-kia'oraz pana'aokazi, ukakupauzon idi da'i kiwiin, aizii aona'a naa ukakupan, mazan uwa'atin nii powaa ati koshan.

⁹"Da'a'a uaiapanii aitapaaba-karu. Wuru'u 7 kichana'iki-kia'o pana'aokazi zowau, 7 naawaz wuru'u. Inao paawa'a kida'a wuru'u zun sakanatapanuz. Inao 7 kingnao kapam: ¹⁰baka'iauda'u idyaun mawaka'a naa, bauta'apa

1 17:4 *pearls*: kawinipina'o kashoro kida. m 17:8 *kakupa-karu kaaritannaa*: Tominkaru pidannao uu saada-kizinao, imashaapan nii Tominkaru tuma karikaonan.

kaina'a ukazowautapan kai, ba'oran kaini'iki'o nii zii uwa'atin. Ukaawan dono aona'o nii ukazowautapan kotua'iki. ¹¹Wuru'u kichana'iki-kia'oraz pana'aokazi kakupa'oraz da'i kiwiin, aizii aona'a naa ukakupan, uruu kapam wuru'u 8th king ni'oraz. Uking-tinpan nii itamau, uruu 7 kingnao bii iki'o kapam. Uruu dauna'an upataka'uta-kao ni'i naa.

¹²“Wuru'u putukapaniaz 10 u'ozoo, inao wuru'u 10 kingnaouz, aona'oraz zii ikazowautapan, mazan ima'ozakan taa-kao dono'o naa, ikazowautapan nii masakauda'u karikaonan, kichana'iki-kia'oraz pana'aokazi tuma. ¹³Ipai'o nii ibauda'apatan padi'itinpan, itaan nii baokopa pama'ozakan na'iki pakazowautapan kichana'iki-kia'o pana'aokazi ati. ¹⁴Baokopa'o nii kingnao na'iki kichana'iki-kia'o pana'aokazi mizaapan Kaznizo-dani, mazan Kaznizo-dani na'iki udapadaniinao, uwidauniinao, na'iki uda'apikinao mishidainaouz uruu, winian nii idyaun, usha'apanum kau'an uruu ma'ozaka'o Naobanai nii ipai ba'oran naobanainao ai, na'iki umanawunu'o king nii ipai ba'oran kingnao ai.”

¹⁵Angel kian o'ati kapam, “Wuru'u iriba'o wa'ozinao, zun selliipauzoz pananaa sakanatapa kiziz, inao wuru'u pidannao, mashaapa'oraz ipai amazada kawana'ati da'a'a imi'i baara'a. ¹⁶Wuru'u kichana'iki-kia'oraz pana'aokazi na'iki 10 ozo kida putukapaniaz, to'ora-kizaitapan nii wuru'u zun selliipauzoz pananaa. Ipai'o nii izaamatan osha'apauz kida na'iki iwa'akan niizo makamichan-daun, na'iki inikan nii odunaa na'iki ikawaodan nii oroo tikazi idi. ¹⁷Tominkaru taan nii i'ati idi'itinapa-kinaa nii isha'apata kizi uaiapanii, uruu idi baokopa itaan pama'ozakan kichana'iki-kia'o pana'aokazi ati ukazowautapa-kinaa nii, atii Tominkaru paradan mishiinan. ¹⁸Wuru'u zunaz putukapaniaz, oroo wuru'u udaru'oraz dono'i kazowautapa'oraz ipai kingnao imi'i baara'a.”

Umanawunu'oraz dono'i Babylon mainaabata-kao

18 ¹Kiwiini'o aimakaan kida sha'apan dauna'an, na'a otupakan ba'oran umanawunu'o angel wa'atin aokazi iki koshan, na'iki ukanadan, kanadapan ipai amazada. ²Ukian diiwa'o ida'an “Mainaabata-kaoa'a naa, mainaabata-kaoa'a naa wuru'u umanawunu'oraz dono'i Babylon. Mazan aizii oia'o doronainao na'iki kotu'uznao, aona'oraz inikauzo-kao mashaapan ni'i naa na'ii. ³Babylon dakota-kariwaiz zun nii, taan wine ipai pidannao tuzan nii, uruu wuru'u ma'ozaka'oraz wine, okiaapa-kidinanuz madoronaa-daun i'ati. Ipai kingnao imi'i baara ainao sha'apatan oia'o iba'orantapan ida'an odu'u. Na'iki ipai selliipauzonao pasha'apauz kida da'a'a imi'i baara'a, ipai ikapuraatan-dinan powa'a zii otoriipauzon idi da'i iriba kawinipinaa kida'o aimakaan i'ai.”

⁴Uruu dauna'an oabatan ba'oran parada-karu aokazi iki'o kian, “Ukodita'a naa o'ai, opidanannao, mana'a utompa'ana'a oia'o okawan, aonaa kizi Tominkaru pataka'utan unao oroo kawan. ⁵O'oian kida kasaba'uka-kao doko'o atii kaawa aokazi iti, aonaa Tominkaru manyukunuutan wuru'u oii kida'oraz osha'apatan. ⁶Utaapa'a naa oroo na'apa otaapauzon kawan unao. Utaa'a naa uwiniipinaa nii o'ati, powa'a zii manawun upataka'uta oroo, opataka'utauzon ai unao. Upaidada okoopon riwunii idi powa'a'oraz zii uma'ozakan otomanii ai. ⁷Marii kizi ubaiaapa-kidan o'ati tuukii kaziwa'o na'iki kasha'ora-karu,

wuru wadaun ni'i na'a o'atadapanuz pakasha'apauzin. Okian padau'an, 'Ōgaru Queen, ōsakanatapan ōtaba ida'a, aonaa na'apainim nii ōkasha'orauzon, zun kasha'oran kawan mawaka'oraz naa odaiaru.' ⁸ Ukau'an bauta'apa kamo'o nii Tominkaru pataka'utan oroo, di'ora'a pataka'utin-karu kida idi'i: mawaka-karu, kasha'ora-karu na'iki zamazi-karu kidaz. Na'iki kawaoda-kao nii oroo tikazi idi, usha'apanum kau'an Tominkaru umanawunu'oraz papataka'utan nii oroo paaipan kawana'ati."

⁹ Ipai kingnao imi'i baara'o, kiaapainauz oroo na'iki kaiwainao osha'apauz, ipai'o nii īzaadan na'iki īkasha'oran odau'ati, itukapan dono tikazi shan bodo'okapan kawaodapa'oraz oroo. ¹⁰ Īkadishitapan nii munapo donoi ai ītarian idi, aonaa ībaiaapa'azon kaziwa'o wuru'u obaiaapaniaz. Īkian nii, "Kasha'ora'o manawun! Kasha'ora'o manawun sha'apan pu'ati, pugaru umanawunu'o donoi. Masha'apakia'o Tominkaru pataka'uta'akan pugaru."

¹¹ Pidannao imi'i baara ainoo toriipauzona na'iki selliipauzonaouz sha'apauzii, tuukia'o nii īzaadan Babylon dau'ati, usha'apanum kau'an aona'a naa kanom toria'o nii īsha'apauz kida powa'a. ¹² Aonaa kanom torian naa īsha'apauz kida powa'a, wuru'u gold, silver, kawinipinaa kida'o kuba kida, pearls." Na'iki aonaa kanom torian kawinipinaa kida'o kamicha mada, wuzuza'o na'iki wuza kida'o, na'iki silk idi'o kamicha mada toma-kao. Na'iki aonaa kanom torian aimaakan kida toma-kariwaiz kaduunu'o udamainan atamun idi, ipai aimaakan toma-kariwaiz ivory^o idi, kawinipina'o atamun kida idi, chipirari kida idi, na'iki marble^o idi. ¹³ Na'iki aonaa kanom torian cinnamon, spice, incense, myrrh na'iki frankincense, ipai wuru kida'a kawinipina'o kaduunuribai toma-kariwai oil nii na'iki paodaa nii. Na'iki aonaa kanom torian wine na'iki olive oil, poroom aka boodimpa'o na'iki aona'o zii uboodinpan. Na'iki aonaa kanom torian tapi'iza kida na'iki kaznizonao, kawaro kida na'iki ītararannaa kida, na'iki īsellii kapam pidannao poitoruinao nii, mazan aizii aona'a naa kanom torian ī'ai kidaz.

¹⁴ Pidannao selliipauzonaouz pasha'apauz kian nii o'ati, "Ipai aimaakan kida puaipaniaz tuukii pu'ati mainaabatina'a naa, na'iki ipai puwaziwaan kawinipina'o na'iki umanawun kida'o pusha'apauz. Na'iki aonaa na'apainim nii pukasha'apauzin na'apa'o aimaakan kida idi powa'a." ¹⁵ Wuru'u pidannao selliipauzonaouz da'i pasha'apauz, kapuraatan-dinan īselliiipauzon idi da'i pasha'apauz kida donoi ii, ipai'o nii īkadishitapan munapo donoi ai aonaa ībaiaapa'azon wuru'u obaiaapaniaz. Tuukia'o nii īzaadan, ¹⁶ na'iki īkian, "Kasha'ora'o manawun! Kasha'ora'o manawun sha'apan pu'ati umanawunu'o donoi, konaunam kida'o kamicha kida pukaiwaadapauzon wuza za'o na'iki wuza'o, pukonaunamadan pakamichan, na'iki pumada gold idi'o utoma-kao kida idi, kawinipina'o kuba kida idi pabi'inaaka'oraz ītaan kida, na'iki pearls. ¹⁷ Na'iki masha'apakiaka puwaziwaan ipai wuru kida'a pukapuraatan-dinkinaa kidaz."

Ipai na'akapainao udaru kida'o kanawa, na'iki wa'atiinao īnazo'o kida, kaudinainao kanawa kida ida'a na'iki ipai baokoinao pidannao ikoda'o papuraatan soo paselliipan ida'an pasha'apauz kida kanawa ida'an ipai

n 18:12 *pearls*: kawinipina'o kashoro kida. **o 18:12** *ivory*: aimaakan toma-kariwaiz elephant dako za'aba'i kida di'iki. **p 18:12** *marble*: kawinipina'o kuba.

wiizai kida kawana'ati, ipai ikadishitapan munapo donoi ai. ¹⁸Na'iki ĩzaadan nii ĩtukapan dono tikazi shan bodo'okapan kawaodapa'oraz oroo. ĩkian nii, "Aonaa ba'oran donoi umanawunu'o nii wuru kawanu'o." ¹⁹Īmuudan imi'i unuba kida pazowau paawa iti kida ĩaida-kinaa nii na'apam pakasha'o-ran tuukii manawun. Tuukia'o nii ĩzaadan, na'iki ĩkian nii, "Kasha'ora'o manawun! Kasha'ora'o manawun sha'apan pu'ati'i umanawunu'o donoi. Ipai kakanawaniinao udaru'o kanawa kida idi chi'ikapauzonaouz ipai wiizai kawana'ati selliipauzo oo toriipauzonaouz sha'apauzii kida, ipai ikapuraatan-dinan otoriipauzon idi ĩsha'apauz kida okapuraatanun idi manawun. Na'iki masha'apakiaka owaziwaan ipai pasha'apauz kida."

²⁰Ukonaukii ipai mashaapainao aokazi ii, Tominkaru pataka'utan idi'i naa Babylon. Ukonaukii Tominkaru pidanannao na'iki apostlenao na'iki prophet-nao, Tominkaru pataka'utan idi'i naa oroo, aimaakan osha'apatanii kidaz unao ati'o wadaun ni'i naa.

²¹Udauna'an umanawunu'o angel zaamatan udaru'o kuba na'iki ukaboota-nuzu paran baoko iti. Ukian, "Kaikapa'o nii umanawunu'oraz donoi Babylon kaboota-kao ma'ozaka'o ida'an na'iki aonaa na'apainim nii otukapauzo-kao powa'a. ²²Aonaa na'apainim nii shamoro aran kida abata-kao, na'iki aonaa pidannao kunuutinauzonao abata-kao, na'iki aonaa tauapatinauzonaouz da'i flute na'iki trumpet kida ida'an abata-kao punazo ii powa'a. Aona'o nii kaudinauzonao nii punazo ii, na'iki aona'o nii poroom aka booda-kariwai nii punazo ii. ²³Aonaa na'apainim nii lamp kanadapan tukapa-kao punazo ii, aonaa na'apainim nii mazidainao paradan abata-kao punazo ii powa'a. Pupidanannao selliipauzonao sha'apauzii kida umanawunu'o nii ĩtaapin-pa da'a'a imi'i baara'a, na'iki ĩsha'apata oia'o doronai ida'an umanawun kida'o aimaakan kida di'itinapa-kida'o pidannao, na'apa'o ida'an ĩmariidapan ĩdyaun."

²⁴Babylon pataka'uta-kao Tominkaru prophetinnao na'iki upidanannao na'iki ipai zowiauzo-kariwainao imi'i baara'a izain ikoda-kao idi'o na'ii.

"Wakonaukii-kida waTominkarun"

19 ¹Ipai wuru kida sha'apan dauna'ana'a, oabata iriba'o pidannao paradan kawanu'o aokazi ii. Diiwa'o ida'an ĩkian, "Wakonaukii-kida waTominkarun! Uruu kazannaatin-kinai, umanawunu'o na'iki ma'ozaka'o. ²Sakitapa'o na'iki kaimana'o wuru'u usha'apataniaz, upataka'utanuz umanawun-tinpaouz zun, selliipauzoz pananaa. Osha'apata-kidan ida'an oia'o ipai pidannao ati da'a'a imi'i baara'a, Tominkaru pataka'utan oroo, ozowiauzon idi'o upoitornao." ³Powa'a koshan iriba'oraz pidannao aokazi ia'o kian, "Wakonaukii-kida waTominkarun! Tikazi kawaodapa'oraz oroo, ushan bodo'okapan nii karikaonan na'iki karikaonan, aonaa na'apainim nii umashaadan."

⁴Sariapa 24 kazowautapainao na'iki 4 kakupa'o aimaakannaouz kida,^a ipai ĩwashatinan paawun baara ikinapu, ĩtaainan naa Tominkaru ati, sakanatapa'oraz umanawunu'oraz manawun tabai ida'a ati. ĩkian "Amen! Wakonaukii-kida waTominkarun!"

q 19:4 Putukapa wuru'u aimaakannao kida dau'u Revelation 4:6-8 ida'a.

Kaznizo-dani mazidan daua'o

⁵Udauna'an parada-karu kian umanawunu'oraz manawun tabai di'iki, "Ukonaukii-kida waTominkarun, ipai unao upoitorunao, pataka'utina'o na'iki manawun-tinpa'o, taapainauz Tominkaru umanawunu'o nii."

⁶Udauna'an obatan iriba'o kawanu'o pidannao kadakoinpan, na'apa tozowan shaokodappan kawanu'o, na'iki toroanaru turuinan kawanu'o. Īkian, "Wakonaukii-kida Tominkaru, usha'apanum kau'an uruu wanaobanaa, umanawunu'o King. ⁷Wakonaukii tuukii, wakonaukii-kida Tominkaru umanawunun, Kaznizo-dani mazidan kamoon kaawan naa, na'iki udaiano ni'o minziwapa'a naa oroo. ⁸Taa-kao o'ati maniriba'o wizi'i'o kawinipina'o kamicha okaiwadan nii." (Wuru'u kawinipina'oraz kamicha, uruu wuru'u kaiman kida'oraz Tominkaru pidannao sha'apatanii kida.)

⁹Udauna'an angel kian o'ati, "Pusaada di'ora'a: konaukia'o nii wunaou'u dapada-kariwainauz mazida'o Kaznizo-dani aroapa-kizi ati." Powa'a zii angel kian, "Di'ora'a mishi'o kuwai Tominkaru di'iki'o."

¹⁰Ōwashatina'akan naa ukanaapu'u ukidiba dazaba'a oawun baara ikinapu, otaapa'azon naa uruu umanawunu'o nii, mazan upu'u ukian o'ati, "Mana'a pusha'apata'ana'a na'apa'o, ogaru Tominkaru poitoru kapam, na'apa pugaru na'iki pumin-mishidannao kawan, inao wuru'u kowaadapauzoz pamishidan Jesus, ukau'an soo Tominkaru pa'an turuu putaapan umanawunu'o nii." Wuru'u kuwai Jesus kainaabataniaz, mishi'o pa'an, uruu wuru'u ma'ozakada'oraz pidannao, ĩkakuwaapan dono Tominkaru paradan dau'u.

Baraka'o kawaro na'iki zaidapa'oraz ubarau'u

¹¹Uruu dauna'an otukapa aokazi da'atinan, kaina'a baraka'o kawaro na'ii, na'iki kaina'a zaidapa'o ubarau'u udakota-kao "Kaimana'o pidan, mishi'o ukuwaa Tominkaru daua'o." Sakitapa'o wuru'u upataka'utanuz pidannao pa'orian dikan ii, na'iki umizaataakanuz patarubanao tuma. ¹²Uawun kida kanadan na'apa tikazi pururu'ukappan kawan, na'iki ukaiwadapanii iriba king kowam kaduz kida pazowau paawa'a. Kaina'a u'uu saadinpan unanaa ida'a, mazan soo uruu pa'an aitapa na'apa'oram wuru'u saada-kariwaiz. ¹³Dawuu za'aba'i'o kamicha ukaiwadapanii izaita'o, na'iki u'uu "Tominkaru paradan," kii. ¹⁴Iriba soldyaanao aokazi ikiinao makon udawu'ati, ĩzaidapanii baraka'o kawaro kida na'iki ĩkaiwadapanii baraka'o maniriba'o kamicha kida. ¹⁵Dimana'o marii dya'utama'o udabaazi kida dimanainpan kodita'akan udako nazo iki, uruu ida'ana'o nii uwinian ipai wiizainao kida. Ukazowau-tapan nii idyaun pama'ozakan ida'an, na'iki udakazaan nii idyaun grape kawan, grape uu sararoo-kizinao ii, uruu wuru'u umanawunu'oraz Tominkaru to'oranuz. ¹⁶Ukamichan za'aba'i ida'a, uokoba pa'inamun, kaina'a u'uu saadinpan. "Uruu umanawunu'o King ipai ba'oran kingnao ai, na'iki ma'ozaka'o Naobanai ipai ba'oran naobanainao ai."

¹⁷Udauna'an otukapan baida'apa angel kadishitapan kamoo paawa ii. Diiwa'o ida'an ukadakon kotu'uznao ati, zuutapainauz doko ii aka, ukian, "Uwa'ati da'ati'i, ubaokopatin kizi aroapa-kizai ida'ati, Tominkaru taan ni'oraz ida'ati.

¹⁸Uwa'ati da'ati'i, unika'an kizi wunao dunaa kida'a: kingnao, soldyaanao na'iki ĩzowaunaanao na'iki wunao dunaa kida'a kawaronao na'iki ĩzaidapikinao, na'iki

ipai bakadun kida pidannao dunaa, wuru'u poitoruinao na'iki ba'orainao aonaa poitoruinao mani, umanawun-tinpa'o na'iki pataka'utina'o."

¹⁹Uruu dauna'an otukapa kichana'iki-kia'oraz pana'aokazi na'iki ipai kingnao imi'i baara ainaouz na'iki ipai isoldyaannao baokopatinan, imizaa-taaka'azon wuru tuma'a zaidapa'oraz baraka'o kawaro na'iki usoldyaannao tuma. ²⁰Mazan zaamata-kao wuru'u kichana'iki-kia'oraz pana'aokazi, baokopa mariidinauzo prophet tuma, uruu wuru'u aida-kida'oraz umanawun kida'o aimakaan, kichana'iki-kia'o pana'aokazi aipan kawana'ati, uaidan idi na'apa kida'o aimakaan pidannao mishida uruu, inao wuru'u kaina'oraz kichana'iki-kia'o pana'aokazi kainaariba kida itawu kida ida'a na'iki inao dawuka'oraz toma-kariwai aimakaan uruu kawanu'o ati. Wuru'u kichana'iki-kia'oraz pana'aokazi na'iki mariidinauzo prophet, ipai dya'utam ikaboota-kao kakupa, Tuubaru'o Tikazi wu'iti, ka'awapa'oraz sulfur' tuma. ²¹Wuru'u zaidapa'oraz baraka'o kawaro kaiwaan marii kodita'oraz padako iki, dya'utama'oraz udabaazi kida dimanainpan, pazowii-kinnaa nii ipai isoldyaannao, na'iki ipai kotu'uznao nikan mawakainao dunaa atii abaapa kida idyaun.

1,000 wunu

20 ¹Uruu dauna'an otukapa angel wa'atin aokazi iki, uzaamatapanii key ka'unaru aona'oraz utokon nii keyannaa, na'iki toromaro'o chain. ²Uma'ozakan idi uzaamatan wuru'u dragonuz, uruu tawuru'u kotua'oraz kowazaz dakota-kariwaiz Devil oo Satan kii, udauna'an udo'ota'akan naa uruu chain idi, umashaapan nii na'apa 1,000 wunu kawana'ati. ³Udauna'an angel kabootan uruu ka'unaru aona'oraz utokon nii nazo iti, dauna'an utarata'akan naaz na'iki udadarada'akan naaz, uruu aonaa kizi powa'a Satan sha'apata-kidan oia'o ipai pidannao ati umariidapan ida'an idyaun atii 1,000 wunu ipain. Uruu dauna'an umuuda-kao nii masakauda'u karikaonan.

⁴Udauna'an otukapa tabai kida, na'iki pidannao sakanatapainaoz ipaawa'a kida kaina'a ima'ozakan taa-kao ikazowautapa-kinnaa nii. Na'iki otukapa kapam wunao doronaa kida'a dukuta-kariwainaoz ikanau kida, ikakuwaapatinauzon idi Jesus na'iki Tominkaru paradan dau'u. Inao wuru'u aona'oraz ikodoru'ukan kichana'iki-kia'o pana'aokazi ati, na'iki toma-kariwai aimakaan uruu kawana'ati, na'iki aonaa itaapadan pakainaabata-kao ukainaariba idi pataawu oo paka'u kida ida'a. Ipai'o nii ikakudan powa'a iti koshan na'iki ikazowautapan nii 1,000 wunu Christ tuma. ⁵Di'ora'a kiwiitapa'o kadishita-karu powa'a iti mawaka-karu di'iki wuru'u. (Baokoinao mawakainao aona'o ikadishitan uruu dono, diina'iti'o nii zii pa'an ikadishitanu'u 1,000 wunu ipain an.) ⁶Konaukia'o nii manawun wunaou'u kadishitainaoz kiwiitapa'o kadishita-karu ida'a, aona'o nii ibaiaapan pataka'utin-karu wuru'u baiaapa-kariwai ni'oraz u'itamautan mawaka-karu di'ia'oraz. Mazan ikaudinan nii faadaanao ni'i naa Tominkaru na'iki Christ ati, na'iki ikazowautapan nii utuma 1,000 wunu kawana'ati.

Satan winii-kao daua'o

⁷Aizii 1,000 wunu kida ipain dauna'an, Satan kodita-kida-kao nii patarata-pata-kizinao iki. ⁸Umakon nii ipai wiizai kida kawana'ati, usha'apata-kidan

nii oia'o umariidapan ida'an ipai pidannao, mashaapainauz da'a'a imi'i baara'a, ñao wuru'u wiizai kida dakota-kariwainauz Gog na'iki Magog kii. Satan kasaba'ukan nii ipai ïdyaun mizaataaka-kizai ati. Iriba'o nii manawun ïdyaun, na'apa kaatu diri'in paran danoma ana'o kawan. ⁹Imakoodanan ipai amazada kawana'ati da'a'a imi'i baara'a, na'iki awauta ïmashaapan ïzikonuitapan wuru'u Tominkaru pidannao mashaapa-kiziz donoi, umarainpaniaz. Mazan tikazi waotan aokazi iki ipai ukawaodan ïdyaun.

¹⁰Udauna'an wuru'u Satan mariidapauz ïdyaun, ukaboota-kaoa'a naa Tuubaru'o Tikazi wu'iti, ka'awapa'oraz pizo-pizowa'o sulfur tuma. Na'iti'o wuru'u ïkabootauzonuz kichana'iki-kia'o pana'aokazi na'iki mariidinauz prophet. Na'ia'o ni'i naa ïbaiatan tikazi ipai kamoo na'iki maruta'o, karikaoonan na'iki karikaonan.

Tominkaru buupan daua'o pidannao

¹¹Udauna'an òtukapa udaru'o umanawunu'oraz manawun tabai baraka'o na'iki kaina'a pidan sakanatapan upaawa'a. Sariapa imi'i na'iki aokazi ïmainaabatan ukanaapu iki, aona'a naa ïtukapa-ka'o powa'a. ¹²Na'iki òtukapa mawakainao pidannao, umanawun-tinpainao na'iki pataka'utinainao, na'a ïkadishitapan umanawunu'oraz manawun tabai kanaapu'u. Na'iki òtukapa kaarita kida da'ata-kaoa'a naa. Uruu dauna'an ba'oran kaarita da'ata-ka'o, kakupa-karu kaaritannaa.^s Mawakainao pidannao pataka'uta-kaoa'a naa ïsha'apatanii kida kawana'ati, usaadinpan kawana'ati kaaritanao ida'a. ¹³Wuru'u mawakainauz pidannao paran baoko ii, ïmakon naa Tominkaru kanaapu iti. Mawaka-karu na'iki Mawakainao Wiizi, sharakadan naa mawakainao makon Tominkaru kanaapu iti, na'iki upataka'utan naa ipai ïdyaun ïsha'apatanii kida kawana'ati. ¹⁴Uruu dauna'an Mawaka-karu na'iki Mawakainao Wiizi kaboota-kaoa'a naa Tuubaru'o Tikazi wu'iti. Di'ora'a, uruu u'itamautan mawaka-karu wuru'u. ¹⁵Ipai pidannao, aona'o i'uu kida saadinpan Kakupa-karu Kaaritannaa ida'a, ipai'o nii ïkaboota-ka'o Tuubaru'o Tikazi wu'iti.

Pa'ina'o aokazi na'iki pa'ina'o imi'i baara

21 ¹Uruu dauna'an òtukapa pa'ina'o aokazi na'iki pa'ina'o imi'i baara, kiwiitapa'oraz aokazi na'iki imi'i baara mainaabatina'a naa, na'iki paran mainaabatina'a naa kapam. ²Na'iki òtukapa kaimana'o donoi, pa'ina'o-raz Jerusalem, wa'atin apowa ati aokazi iki Tominkaru di'iki, wuru'u donoiz na'apa'o zun kawan kaiwaadapa'oraz naa pamazidan daara paudaiaru ni'o kaawan ua'ii.

³Ôabata diiwa'o parada-karu kian umanawunu'oraz manawun tabai di'iki, "Aizii di'ora'a dauna'an Tominkaru mashaapan ni'i naa papidanannao tuma, na'iki ñauo'o nii upidanannao nii, na'iki una'an nii ïtuma, na'iki uru'o nii ïTominkarun nii. ⁴Ipai'o nii uinoan ïawun uu kida, aona'o ni'i naa powa'a pidan mawakan, oo kasha'oran, oo zaadauzon oo baiaapan kaziwa'o. Usha'apanum kau'an kiwiitapa'oraz oia'o sha'apatauzo-kariwai kidaz mainaata-bata-ka'o idi'i naa."

^s 20:12 *kakupa-karu kaaritannaa*: Tominkaru pidannao uu saada-kizinao, ïmashaapan nii Tominkaru tuma karikaonan.

⁵Udauna'an wuru'u sakanatapa'oraz umanawunu'oraz manawun tabai ida'a kian, "Aizii ipai'i naa òpa'inaadan aimakaan kida!" Ukian koshan ò'ati, "Pusaada di'ora'a parada-karu kida'a, mishi'oraz, na'iki marii kizi ìmishida-kao kida." ⁶Udauna'an ukian koshan, "Aizii ipai naazu! Ògaru Alpha na'iki Omega, wuru'u sakadin-kizaiz na'iki utokonnuz. Òtaan nii maradakoinao ati wunu ìtuzan nii, wuru di'iki'i wunu nunudapa'oraz taa'oraz kakupa-kinai mawinipinaa-daun. ⁷Na'ia'oram pidan ma'ozaka'o na'iki wazoota'o oia'o, uzaamatan nii di'ora'a aimakaan kidaz ò'idi'iki, na'iki ògaru'o nii ìTomin-karun nii, na'iki ìnaou'u nii òdainao nii. ⁸Mazan pidannao tariainao pada'a-nan Jesus, pidannao muudinainauzuaa pamishidan ai Jesus, pidannao sha'apaapainao oia'o tuukia'a naa manawun, pidannao zowiainao ba'oran pidannao, pidannao madoronaa-daunu'o ìkiaapaakan," pidannao marunao-tinpainao, na'iki mariidinauzonao. Ipai'o nii ipataka'uta-kao karishii kawanu'o tikazi ka'awapan sulfur" tuma'o nazo ii. Di'ora'a uruu u'itamautannaa mawaka-karu wuru'u."

Pa'ina'o Jerusalem

⁹Bauda'apa angel kaawan ò'ida'ati, tawunao bii iki'ora'a, 7 angelnao zaamatapauzonaouz ukaduzunuz naa pataka'utin-kinai kida. Ukian ò'ati, "Puwa'ati da'ati'i, òaida kizi pu'ati zun Kaznizo-dani daiaro ni'oraz." ¹⁰Tominkaru Doronaa kazowautan idi ògaru, angel na'aka'akan naa ògaru dokoa'o midukuo powaa iti. Na'ii uaidan ò'ati kaimana'oraz donoi Jerusalem wa'atin aokazi iki Tominkaru di'iki, ¹¹na'iki Kanada, Kanada donoi Tominkaru umanawunun idi. Donoi konaunaman uwizi'in, na'apa kawinipina'o kuba wizi'in kawan, na'apa jasper kawan na'iki kanuunu'o crystal kawan. ¹²Wuru'u donoiz kaina'a'a ukorarannaa dokoa'o na'iki kaina'a 12 upaniino-mizinaa kida, ipai ikawana'ati kaina'a bauda'apa angel awunuutapa'o. Ipai paniinom kida kawana'ati, kaina'a bauda'apa Israel dani-daun uu saadinpan. ¹³Kaina'a idikinauda'u paniinom kida bauda'apa'o donoi korarannaa daba'a antanapu: idikinauda'u waoko ikinapa, idikinauda'u wakadapu ikinapa, na'iki idikinauda'u kida ba'orainao udabaazi kida ida'antanapu. ¹⁴Wuru'u donoiz, ukorarannaa toma-kao 12 kubanao kida paawa'a'o, na'iki ipai kuba kida kawana'ati, kaina'a bauda'apa Kaznizo-dani apostlen uu saadinpan. Ìnao wuru'u 12 apostlenaouz.

¹⁵Angel parada'oraz ò'ati zaamatapanii aitaaribai gold idi'o utoma-kao atamun kawanu'u, uaitaa-kinaa nii na'apam dii donoi udarun, upaniinomizinaa na'iki ukorarannaa kapam. ¹⁶Na'apa kida'o udawuan wuru'u 4 donoi dabaazi kidaz. Angel aitaan naa wuru'u donoiz paaitaariba idi, 1500 miles udawuan, na'apa kapam ukazoan na'iki udoko'an udawuan kawan. ¹⁷Angel aita kapam ukorarannaa, udoko'an 216 feet. Na'apa pidan aitaapa-kinaa kawanu'o wuru'u angel kaiwaaniaz paaitaapa-kinaa nii. ¹⁸Donoi korarannaa toma-kao jasper idi'o, na'iki ipai aimakaan kida donoi nazoo ia'oraz gold idi'o

t 21:6 Alpha na'iki Omega: A-B-C kawanu'o atii Z di'iti. Mazan Greek ida'an, usakadinan Alpha di'iki, ukatokon-tinan Omega di'ii. u 21:8 Daonaioranao kiaapan zun oo zun kiaapa-kidinan daonaiora ati mamazidaaka-dau; mazida'o daonaiora kiaapan zun oo zun kiaapa-kidinan mazida'o daonaiora ati, aonaa omin-mazidan mani. v 21:8 sulfur: Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

pa'idiwaru utoma-kao kida, kanuunu'o glass kawan. ¹⁹Wuru'u donoi koraran-naa wiizi paawa kidaz, kawinipina'o kuba kida idi'o utoma-kao wuru'u. Konaunama'o utoma-kao di'ora'a kuba kida idi'i: jasper, sapphire, agate, emerald, ²⁰onyx, carnelian, quartz, beryl, topaz, chalcedony, turquoise, amethyst. ²¹Wuru'u 12 paniinom kidaz, 12 pearls kida wuru'u, bauda'apa paniinom toma-kao bauda'apa pearl idi. Kazowa'o dunapo mapudu'oraz ukaiwaapa-kao donoi nazo ia'oraz, gold idi'o pa'idiwaru utoma-kao, turuu putukapan aimaakan unazo'o ia'o glass nazo'o ia'o kawan.

²²Aonaa otukapan Tominkaru Dapu nii donoi nazo ii. Aona'o nii uaiapa-kao Naobanai Tominkaru umanawunu'oraz na'iki Kaznizo-dani mashaapan idi'i naa na'ii. ²³Aonaa kamoo oo kauzu aiapa-kao kanadapa'o nii donoi, Tominkaru'o nii pa'an kanadapaz pamanawunun idi, na'iki Kaznizo-dani'o nii kanadapa unazo ii. ²⁴Ipai amazada kawana'ati pidannao mashaapan nii donoi kanadan ida'an, na'iki ipai kingnao imi'i baara ainao na'akan nii umanawun kida'o pasha'apauz donoi nazo ati. ²⁵Aonaa na'apainim nii upaniinomizinaa taratauzo-kao, usha'apanum kau'an aona'o nii amazada marutauzon na'ii. ²⁶Ipai konaunam na'iki umanawun kida'o pidannao sha'apauz kida na'aka-kao nii donoi nazo ati, ipai amazada iki kida. ²⁷Mazan ipai aimaakan kida aona'oraz ukaimanan, aona'o nii umorota-kida-kao donoi nazo iti. Oo pidannao oipainaouz, dawukai-naouz toma-kariwai tominkarunao ati, mariidinauzonaouz, aona'o nii imorotauzon donoi nazo iti. Soo wunaou'u nii pa'an morota-kida-kaoa'a, kaina'a'oraz i'uu kida saadinpan kakupa-karu kaaritannaa ida'a, Kaznizo-dani kaaritanuz.

Wa'ozi taa'oraz wunu kakupa-kinai

22 ¹Udauna'an angel aidan o'ati wa'ozi taa'oraz wunu kakupa-kinai, kanuunu'o crystal kawan, kodita'oraz na'iki shootapa'oraz Tominkaru na'iki Kaznizo-dani taba di'iki, ²wa'ozi shootapan kazowa'o dunapo mapudu'oraz ukaiwaapa-kao zikon an donoi nazo an. Wa'ozi danoma antanapu kida, kaina'a paoribai kida taa'oraz kakupa-kinai kaakapauzo da'i ipai kauzu kida kawana'ati. Na'iki ipai pidannao imi'i baara ainaouz kaiwaan paoribai anaba kida pakasarain-kinai nii. ³Aimaakan kida aona'oraz ukaimanan Tominkaru ati, aona'o nii umorota-kida-kao donoi nazo iti. Mazan Tominkaru na'iki Kaznizo-dani taba na'a'o ni'i naa pa'an donoi nazo ii, na'iki Tominkaru poitorunao, itaapan ni'i naa uruu umanawunu'o nii. ⁴Itukapan nii Tominkaru awun baara, na'iki kaina'a'o nii u'uu saadinpan itawu kida ida'a. ⁵Aona'o nii amazada marutauzon na'ii. Aona'o nii iaipan lamp kida oo kamoo kanadapa'o nii, usha'apanum kau'an Naobanai Tominkaru'o nii kanadapa idyaun na'iki ikazowautapan nii King kawan karikaonan na'iki karikaonanu'o nii.

Jesus wa'atin daua'o

⁶Udauna'an angel kian o'ati, "Ipai wuru'u parada-karu kidaz puabataniaz naa kida mishi'o wuru'u, na'iki marii kizi umishida-kao. Na'iki Naobanai Tominkaru taa'oraz padoronaa paprophetinnao ati, dyuudan pa'angelin, uaida-kida kizi papoitorunao ati kanom sha'apan nii kadimana'a naa."

⁷"Uabata!" Jesus kian, "Kadimana'o ni'i naa o'wa'atin. Konaukia'o nii wunaou'u izo'atiinaouz ipai parada-karu kida, saada-kariwai kidaz di'oraz kaarita ida'a'a, kai'o na'iki diina'iti'o daua'oraz kida'a."

⁸Ōgaru John, abata'oraz na'iki tukapa'oraz ipai wuru'u aimakaan kida sha'apa'oraz. Ōipaian dauna'an ōabatapan na'iki ōtukapan kidaz, ōwasha-tinan ōawun baara ikinapa, angel aida'oraz ō'ati ipai aimakaan kida kanaa-pu'u, ukidiba dazaba'a, ōtaapa'azon idi'i naa uruu umanawunu'o nii. ⁹Upu'u mazan ukian ō'ati, “Mana'a pusha'apata'ana'a na'apa'o! Ōgaru poitorui kari-kaonan na'apa pukawan, na'iki pu'inawuzunao prophetnao kawan, na'iki ipai pidannao kawan izo'atiinaouz saada-karawaiz di'ora'a kaarita ida'a'oraz. Tominkaru pa'an putaapa umanawunu'o nii.”

¹⁰Udauna'an ukian ō'ati, “Mana'a pa'i putaapa'a naa mashaa wuru'u saada-kariwaiz, di'ora'a kaarita ida'a'orazu'u, kadimana'o ni'i naa usha'apan kida. ¹¹Ukau'an ipai pidannao sha'apaapa'o oia'o, marii kizi pakawan īsha'apaa-pan oia'o, na'iki pidannao sha'apaapa'o dikauda kida'o kachama'idiikii kida'o aimakaan kida aona'oraz ukaimanan kida, marii kizi pakawan īsha'apaa-pan kidaz. Na'iki pidannao sha'apata'o kaiman kida'o aimakaan, marii kizi pakawan īsha'apatan kaiman kida'o aimakaan. Na'iki ipai pidannao kai-manainao, marii kizi pakawan īmashaapan kaiman.”

¹²“Uabata!” Jesus kian, “Kadimana'o ni'i naa ōwa'atin! Ōna'akan nii ōwinipa kida ōkawinipinaata-kinaa nii ipai pidannao īsha'apatanii kida kawana'ati. ¹³Ōgaru Alpha na'iki Omega, wuru'u kiwiini'oraz na'iki dawu'i-tiini'oraz, sakadin-kizaiz na'iki utokonnuz.”

¹⁴Konaukia'o nii wunaou'u chikainaouz pakamichan za'aba'i kida kaiman. Turuu ukau'an īmorotan paniinom kida ida'an Donoi nazo iti na'iki turuu īnikan akai wuru di'iki'i paoribai taa'oraz kakupa-kinai. ¹⁵Mazan wunaou'u, aona'o nii īmorota-kida-ka'o Donoi nazo iti, madoronaa-daunu'oraz ītaapan pananaa, wunaou'u marunao-tinpainaouz. Na'iki pidannao kiaapaakainao mamazidaaka-daun, pidannao zowiainao ba'oran pidannao, pidannao dawu-kainao toma-kariwai aimakannao ati, na'iki ipai pidannao mariidinauzonao sha'apaapauzonaouz oia'o.

¹⁶“Ōgaru, Jesus, tawuru'u dyuuda'oraz da'i ō'angelin kakuwaapa'o nii ipai wuru kida dau'a'a unao ati, ipai choochi kida kawana'ati. Ōgaru David Takaan-daun na'iki ōgaru chaapi'iki'o wizi Kanada'oraz.”

¹⁷Doronai na'iki Daiaroi¹⁸ kian, “Puwa'ati'i naa!” Ipai pidannao abatainao di'o-ra'a, marii kizi kapam īkian “Puwa'ati'i naa!” Na'ia'oram pidan maaradako'o, marii uwa'atin uzaamata kizi mawinipinaa-daun wunu wuru'u taa'oraz kakupa-kinai.

Ubaukapan naa kakinaowapa-kinai kida kowaada'azoo-kaa

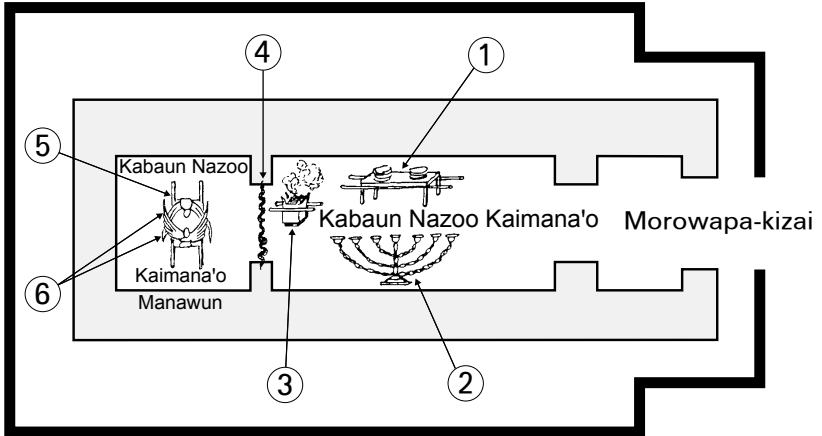
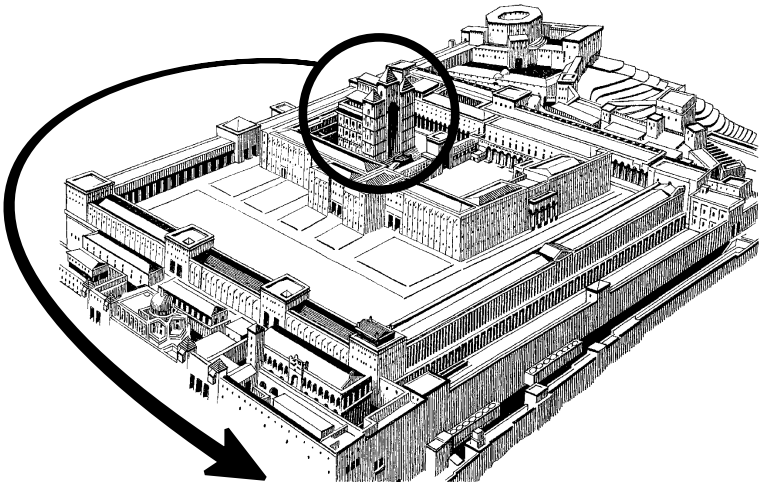
¹⁸Ōgaru John, kaimanaiman ōkakinaowan ipai pidannao abatainaouz kuwai kida kai'oraz na'iki diina'iti'o ni'oraz zii usha'apan kida daua'oraz, ōsaadaniaz di'ora'a kaarita ida'a: Na'ia'oram pidan pana'ada'o powa'a zii kidaz, powa'a'o nii zii Tominkaru pataka'utan uruu, wuru idi'i 7 pataka'utin-kinai kidaz, kowaada-kariwai da'a'a kaarita ida'a. ¹⁹Na'iki na'ia'oram pidan so'ota'o bauda'apa saada-kariwai di'ora'a kaarita di'iki'i, aona'o nii Tomin-karu taapadan unikan akai utaa'azooniaz, paoribai taa'oraz kakupa-kinai akaz, na'iki aona'o nii utaan pidan wiizi ni'oraz utaa'azon kaimana'o donoi nazo ia'oraz, uruu kida wuru'u kowaada-kariwaiz di'ora'a kaarita ida'a.

²⁰Pidan kakuwaapa'oraz wuru kida dau'a'a kian, “Mishi, kadimana'o ni'i naa ōwa'atin!”

Amen! Puwa'ati'i naa, wanaobanaa Jesus!

²¹Marii kizi Naobanai Jesus aidan pakamarainapanun ipai papidanannao ati. Marii kizi una'apan karikaonan.

Tominkaru Dapu na'iki panibazoo tuma'o

1. Miisa baara na'iki bread kida upaawa'a
2. Lampnao saabatinapa-kizi, gold idi'o utoma-kao
3. Altar, gold idi'o utoma-kao, incense kawaodapa-kizinao
4. Kamicha mada kazadinpa'o, Tominkaru dapu nazoo
buutapa-kinao
5. Moses kakinaori pakarannaa
6. Angelnao, ĩdakota-kao Cherubnao, gold idi'o ĩtoma-kao

Glossary

Abraham:

Uruu Tominkaru pidanannao tomin-kizi.

Tominkaru zaamatan na'iki udyuudan Abraham pawizi iki. Abraham izo'ati Tominkaru paradan, na'iki una'akan naa pa daiaro ba'oran wiizai di'iti. Tominkaru taan paparadan Abraham ati pataa'azon dau'an amazada u'ati. Ukowaadan u'ati ipai wuru'u amazadaz u'idiwau ni'o, na'iki ukowaadan u'ati iriba'o nii manawun utakaannao diina'iti'i. Īnaou'o nii Tominkaru pidanannao nii.

Abraham tunarunaoun pu'a'a naa, na'iki udaiaro Sarah maskonnaoun pu'a'a naa, Sarah kaudanin Tominkaru aipan ati, daonaiora odani nii. U'uu Isaac.

Isaac tominnaruan dono'o naa, umazidan Rebecca tuma. Okaudanipan dono, daonaioranao odainao nii, Shamaannao, ĩ'uu Esau na'iki Jacob. Mazan Tominkaru zaamatan soo Jacob dainao, 12 daonaioranaouz, na'iki ipai itakaannao, papidanannao nii. Na'iki Tominkaru pana'adan Jacob uu, Israel kii.

Wuru'u 12 Jacob dainaouz, ĩnao di'iki'o 12 pidannao tonaazinaa tominan. Īnao dakota-kao Jewnao kii, oo Israelitena kii, oo Hebrewnao kii.

amazada wadidiizon dono [winter]:

Ba'oran wiizai ii, amazada wadidin dono, udakota-kao winter. Kichana'iki-kii manawun chi'ikapa-karu amazada wadidiizon dono. Na'iki kasha'apannaa chi'ikapa-karu kanawa ida'an paran baoko ii aka. Usha'apanum kau'an ma'ozaka manawun awaru amazada wadidiizon dono. Turuu wuru'u ma'ozaka'oraz awaru shazowan udaru'o kanawa, na'iki unaraadanuz pidannao tuma.

amen:

Na'apa mishizi, oo na'apa kizi usha'apan kia'o wuru'u Wapichan ida'an.

angelnao:

Īnao kaimana'o doronainao, mazan na'apainim an ĩtukapa-kidina'azon, turuu ikananaatina'akan pidan kawan. Īnao Tominkaru dazaba a'o ĩmashaapan. Īkaudinan Tominkaru ati awunuutapa'o nii upidanannao. (Puawunuuta Acts 12:6-11 ida'a; na'iki Acts 27:23 ida'a; na'iki Hebrews 1:14 ida'a.) Panaadon Tominkaru dyuudan ĩdyaun na'aka'o nii umanawunu'o paparadan bauta'apa'o pidan ati. Īzowaunaa uu Michael. (Puawunuuta Jude ida'a.) Ba'oran umanawun angel, u'uu Gabriel. (Puawunuuta Luke 1:19 ida'a.)

apostle:

Pidan, Jesus Christ zaamatanii na'iki udyuudanii kakuwaapatina'o nii ba'oran pidannao ati. Aonaa pa'ida'a'o mani pidan apostle-tinan. Jesus

zaamatauzonii 12 pidannao, patominapa-kidaniinao bii iki, kaudinainao nii patuma. Na'iki inaou'u naa kowaadapa Kaimana'o Kuwai udau'u. (Puawunuuta Matthew 10:1-4 ida'a; na'iki Mark 3:13-19 ida'a.) Paul, uruu apostle kapam. Naobanai Jesus zaamatanii na'iki udyuudanii uruu kowaadapa'o nii Kaimana'o Kuwai padau'u, Gentilenao ati. (Puawunuuta 1 Corinthians 1:1 ida'a.)

bear:

Uruu udaru'o na'iki to'oraba'o. Na'apa ukaiwaan pabazi tamanawaa kawan, pazowii-kinaa nii aimakaan.

Beelzebul:

Uruu Satan, ipai oia'o doronainao zowaunaa.

Benjamin:

Uruu Jacob dani. Jacob dainao 12 daonaioranao. Aizii Benjamin, uruu idawu'ichan. Inao di'iki'o 12 Jewnao donoziinaa tominan. Aizii Benjamin, uruu bauta'apa inao tuma'o aitinpan. Ukau'an uruu di'iki'o kapam Jewnao donoziinaa tominan. (Puawunuuta Acts 13:21 ida'a; na'iki Revelation 7:8 ida'a.) Paul, Benjamin donoziinaa di'iki'o uruu. (Puawunuuta Romans 11:1 ida'a; na'iki Philippians 3:5 ida'a.)

Caesar:

Na'apa'o ipai naobanainao dakotapa-kao kazowautapauzonao wiizai Rome ii. Jesus shakatan dono, Caesar Augustus kazowautapa'o ipai wii-zainao Rome zaamatanii.

camel:

Uzai zaidauzo-kariwai, kawaro kawan. Dowauta'o kimisha'o. Panaadon u'idi idi'o kamicha toma-kao.

chikaawunuupan [baptizing]:

John Chikaawunuupauz chikaawunuupan kawan.

chootin-karu [circumcision]:

Tominkaru aipan kawana'ati'o ipai Jewnao daonaioranao chootinan. Uaipan ipai Abraham takaa-daunnao choota-kidan patyuu dako mada. Bauta'apa Soondii koraidaonaa shakatan dauna'an, uchoota-kao ni'i naa. Uruu ida'ana'o Jewnao kainaabatan Tominkaru pidanan paugaru. (Puawunuuta Acts 7:8 ida'a; na'iki Genesis 17:9-14 ida'a.)

Christ:

Jesus dakotapa-kinao, Tominkaru zaamatan idi uruu sha'apata'o nii kaudin-kizai pa'ati. Uruu Tominkaru kowaadauzoniaz padyuudan nii papidanannao kazannaatiki nii. Uruu Jewnao zaudapaniaz ukaawan, umanawunu'o panaobanaa nii.

Christ kia'oraz, uruu Greek paradan ida'ana'o wuru'u. Messiah, uruu Hebrew paradan ida'ana'o.

covenant:

Dya'utam pidannao paraakaan na'iki ina'apataakan panyukunuu pasha'apata'azon dau'ati umanawunu'o aimakaan, udakota-kao covenant. Na'ia'oram pidan aona'o umishian paparadan, ubaiaapan nii uwini pinaa. Na'apa'o wuru'u pidan mazidanuz. Udakota-kao 'marriage covenant' English ida'an.

Tominkaru kowaadauzonii pasha'apatan nii aimakaan pabi'i kida pidannao ati Old Testament ida'a. Udakota-kao covenant kapam. Wunao ati'o

kawanu'u: Noah, Abraham, Moses, David. (Puawunuuta Luke 1:73-74 ida'a; na'iki Acts 2:30 ida'a; na'iki Acts 3:25 ida'a.)

Kiwiitapa'o Covenant [Old Covenant oo First Covenant]: Tominkaru kowaadaniaz pasha'apatan nii aimaakan Israelitenao ati, Moses ida'an, Midukuo Sinai ia'oraz. Uruu Kiwiitapa'o Covenant. Na'ii Tominkaru taan paparadan Israelitenao ati. Ukowaadan i'ati uzaamatan nii na'iki utaapan nii inao papidanannao nii, na'iki uru'o nii iTominkarun nii, mazan soo iizo'atin an ipai kakinaorii utaaniaz i'ati. (Puawunuuta 2 Corinthians 3:14 ida'a; na'iki Hebrews 8:7 ida'a.)

Pa'ina'o Covenant [New Covenant]: Tominkaru kowaadaniaz pa'ina'o pasha'apata'azon aimaakan papidanannao ati: na'ia'oram pidan mishidan dono Jesus Christ, Tominkaru dakotan nii inao kaimanainao pidannao nii. Na'iki uzaamatan inao paudainao nii. Ukau'an Kiwiitapa'o Covenant ida'a, pidan aiapa-kao uizo'atipan ipai kakinaorii. Pa'ina'o Covenant ida'a, pidan aiapa-kao umishidapan Jesus. (Puawunuuta Matthew 26:28 ida'a; na'iki Mark 14:24 ida'a; na'iki Luke 22:20 ida'a; na'iki 1 Corinthians 11:25 ida'a; na'iki 2 Corinthians 3:6 ida'a; na'iki Hebrews 8:8 ida'a.)

cross:

Jesus tauka-kizinao. Rome sannao na'apa'o ikaduz. Pidan sha'apatan dono aimaakan dikauda'o manawun, naobanai Rome iki'o dyuudan nii soldyaanao zaamatan uruu na'iki itaukan nii oo ikazadan nii uruu cross ida'a atii umawakan. Jewnao ati kakiba'azonna'o wuru'u pidan zowiauzo-kaoz na'apa. (Puawunuuta Galatians 3:13 ida'a.)

Daonaiora Aokazi Iki'o [Son of Man]:

Jesus kadakotinan dono padau'u, Daonaiora Aokazi Iki'o, kii ukiauzon. Na'iki una'apanuz, tukapa-kida Tominkaru wuru'u dyuuda'oraz paugaru aokazi iki. Na'iki una'apanuz, tukapa-kida mishi'o pidan paugaru, na'iki uruu Tominkaru kapam. Kotua'a naa na'apa'o prophet Daniel kakuwaapan udau'an, Daniel 7:13-14 ida'a. Uruu wuru'u Tominkaru kowaadauzoniaz padyuudan nii kazowautapa'o nii ipai pidannao.

Di'itinapa-kinai Kuwai [parable]:

Jesus Christ na'ankan dono'oraz imi'i baara'a, iriba ukakuwaapan di'itinapa-kinai kuwai ida'an. Jesus naudapa pakakuwaapan kuwai kida ida'an, na'iki ukaiwaan pakuwaa ida'a pidan sha'apatauzonii kidaz ipai kamoo. Panaadon ukakuwaapan paowapa-karu dau'u (puawunuuta Matthew 13:3-9 ida'a), oo ukakuwaapan kopautapa-karu dau'u (puawunuuta Matthew 13:47-50 ida'a), oo pidan uza waziwadinan dau'u (puawunuuta Luke 15:3-7 ida'a). Wuru'u kuwai kidaz tominapa-kida'o nii waunao Tominkaru naobanai-tinan dau'u, na'iki na'apam kizi wamashaa-pan Tominkaru aipan kawana'ati.

dragon:

Uruu udaru'o na'iki ma'ozaka'o pana'aokazi, uaidinpan na'apa atoru kawan. Revelation ida'a Satan dakota-kao dragon, oia'o doronaa zowau-naa. Kichana'iki-kia'o pana'aokazi uruu.

faadaa [priest]:

Jewnao faadaannao, inaou'u taa'o aimaakan Tominkaru ati, pidannao aipaniaz pataan u'ati. Ikaudinan Tominkaru Dapu ii, Jerusalem

ia'oraz. Īnao, Aaron takaa-daunnao di'iki'o ĩzaamatauzo-kao pa'idi-waru. Aaron, uruu Levi takaa-daun. Levi, uruu Abraham takaa-daun.

faadaanao zowaunaanao [chief priests]:

Īnao kazowautapainao na'iki kaudinainao kapam Tominkaru Dapu ii, na'iki iribainao ĩdyaun. Īnao zaamatinpa'o kapam kootowapa-kidauzonao pidannao tuma.

Umanawunu'o Faadaa [High Priest]:

Uruu paba'orani'o, Umanawunu'o Faadaa. Soo uruu morotauzo baukapa ipai wunu Tominkaru Dapu nazo iti, wuru di'iti'i kamicha mada awautapaniaz, dakota-kariwaiz 'Kabaun Nazoo Kaimana'oraz Manawun,' kii, English ida'an 'Most Holy Place,' kii. Pamorotan ua'ii na'iti, ukawaodauzon uzai kida Tominkaru ati pa'oian dikin ii na'iki pidannao oian dikin ii. Uruu dono una'akan wuru'u uzai izainiz na'iti.

Kaarita saada-kariwaiz Hebrewnao ati'o ida'a, Jesus Christ kowaada-kao uruu Umanawunu'o Faadaa, taaina'oraz wa'oian dikin ii pa'an.

Gentile:

Ipai pana'ainao pidannao Jewnao ai, ipai amazada kawana'ati. Aizii Jewnao, ĩnaudapa pa'atadinpan Tominkaru zaamatan idi ĩnao papidanannao nii. Uruu idi ĩto'ora-kizaitapan ipai ba'oran kaduz pidannao.

grape:

Paoribai, turua'o u'aka dizoo-kao, na'iki usararoo-kao riwunii nii. Turua'o kapam u'aka aradada-kao na'iki utaapa-kao kotua'iki.

Hebrew:

Hebrew, ĩnao Jewnao kia'oraz ĩdakota-kao kapam. Īnao Abraham takaa-daunnao. Īparadan Hebrew kia'o udakota-kao kapam.

Herod:

New Testament ida'a kaina'a 4 pidannao Herod kia'o ĩ'uu.

1. King Herod, uruu dakota-kariwaiz "Herod the Great" kii. Uruu king ni'o Judea Baara ii Jesus shakatan dono. Na'iki uruu tiwa'oraz pazowian Jesus ukoraidaonaan dono'oraz. (Puawunuuta Matthew 2:1-22 ida'a; na'iki Luke 1:5 ida'a.)

2. Herod Antipas: uruu naobanai ni'o Galilee ii Jesus kakuwaapatinauzon na'iki usha'apatauzon dono'oraz da'i umanawun kida'o aimaakan. Uruu Herod zaamata'oraz Herodias paudaiaro nii. Na'iki uruu dyuuda'o'oraz John Chikaawunuupauzo kanau dukuta-kao. Jesus zowii-kao ua'ii, uruu kanaapu ati'o Jewnao na'akanuz uruu. (Puawunuuta Mark 6:14-29 ida'a; na'iki Luke 23:6-12 ida'a.)

3. King Herod Agrippa 1st: uruu pataka'utauzoz kiwiiniinao ĩmishidan Jesus. Uruu zowia'oraz James, John inawuzu. (Puawunuuta Acts 12:1-23 ida'a.)

4. King Herod Agrippa 2nd, dakota-kariwaiz King Agrippa. Uruu kanaapu ati'o apostle Paul kadishitan, ukowaadan kanom ni'o pataraa-kao, governor dyuudan ua'ii Paul Rome iti, na'ii kizi Caesar kootowapa-kidan uruu. (Puawunuuta Acts 25:13-26:2 ida'a; na'iki Acts 26:19 ida'a, na'iki Acts 26:27-32 ida'a.)

Israel:

Na'apa'o Tominkaru pana'adan Jacob uu. (Puawunuuta Genesis 32:28 ida'a.) Uruu Abraham takaanuz. Puawunuuta 'Abraham' dau'u di'oraz Parada-karu Masha'apannaada-kinao ida'a.

Aizii iwiizi na'apa'o kapam udakota-kao, 'Israel' kii. Na'iki panaadon Israel takaan-daunnao dakota-kao 'Israel sannao' kii. English ida'an idakota-kao 'people of Israel' kii.

Israelitenao:

Ipai Jacob takaan-daunnao dakota-kao 'Israelitenao' kii. Uruu Abraham takaanuz. Na'iki 'Jewnao' kii kapam idakota-kao. Ba'oran dono, Old Testament ida'a, panaadon idakota-kao 'Hebrewnao' kii kapam.

Jewnao:

Inao Abraham takaan-daunnao, mazan soo utakaan Jacob takaan-daunnao. Puawunuuta 'Abraham' dau'u na'iki 'Israel' dau'u di'oraz Parada-karu Masha'apannaada-kinao ida'a.

Kiwiin zii, soo Judah takaan-daunnao dakota-kao 'Jewnao' kii. Mazan udauna'an, ipai'i naa Jacob takaan-daunnao dakota-kao 'Jewnao' kii.

Jewnao baokopainpauzon kamoon kida [feast days of the Jews]:

Kaina'a iriba pabi'inaaka aimaakan dau'ati da'i Jewnao baokopainpauzon ipai wunu Jerusalem ii. Wuru'u ibaokopainpauzon Tominkaru dyuudan kawana'ati'o idyaun, inyukunuitapan kanom Tominkaru sha'apa-tauzonii pa'ati.

Jewnao kawiiibatinauzon kamoon [Feast of Tabernacles oo Feast of Shelters]:

Uruu dono'o Jewnao konaukii-kidauzon paipaiyan padukutapan na'iki pasaabaan papaoriba aka kida. Na'iki uruu dono'o itomauzon pawiiiziba kida nii Jerusalem ii, na'iki ina'ian nii bouda'apa Sondii sakodazi pawiiiziba ida'a. (Puawunuuta John 7:2 ida'a.) Na'apa'o ida'an inyukunuitapan na'apam da'i padokozu-daunnao mashaapauzon wiizibai sodi kida ida'a, ina'iaakapauzon dono'oraz mapidantaka'o amazada baara ii aka 40 wunu. (Puawunuuta Leviticus 23:33-43 ida'a.)

Mawiki'ina'o Bread Nikauzo-kao Kamoon [Feast of Unleaven Bread]:

Uruu dono'o Jewnao baokopainpan nii 7 kamoo. Di'oraz taapa-kao sariapa Passover Kamoon taapa-kao dauna'an aka. Uruu dono Jewnao nikan nii bread oo poroom-ba'i aonaa yeast tuma'o mani utoma-kao. Uruu ida'an inyukunuitapan na'apam da'i Jewnao wa'atiizon Egypt iki dopiauda'u, aonaa turuu ikaiwaan yeast poroom di'iti, patomunu'ikinpan ai. Aonaa turuu iminziiwan kona'ii, usha'apanum kau'an iwa'akan naa Egypt wuru'u. (Puawunuuta Exodus 12:15-20 ida'a; na'iki Matthew 26:17 ida'a; na'iki Mark 14:1 ida'a; na'iki Luke 22:1 ida'a; na'iki Acts 12:3 ida'a.)

Passover Kamoon [Feast of Passover]:

Uruu umanawunu'o kamoo Jewnao ati. Uruu dono'o ibaokopainpauzon inyukunuitapan na'apam kotua'a naa Tominkaru kazannaatan inao ipoitoruitapa-kao ai Egypt ii. Uruu dono Tominkaru kowaadan udyuudan nii angel zowia'o nii ipai daonaioranao kiwiitapainauz ishakatan, ipai Egypt baara an. Mazan ukakinaowan Jewnao, marii kizi izowian kaznizo dani na'iki izichii kizi uizain papaniinomiz toronnaa ida'an kida. Uruu

idi na'apa iſha'apatan aimaakan. Ukau'an angel tukapan dono wuru'u izaiz, sariaapa'o nii udobatan wuru'u kabaunuz na'iki aona'o nii uzowian wuru'u daonaora kiwiini'oraz ushakatan. Na'iki'o uruu di'iki, karikao-nanu'u naa Jewnao taapauzon Passover Kamoon. Ipai kabaun kawana'ati Jewnao zowian nii kaznizo dani na'iki ikazimatan niiz. Udauna'an inikan ni'i naazu baokopa padapu ainao tuma. (Puawunuuta Exodus 12:1-13 ida'a; na'iki Matthew 26:2 ida'a; na'iki Mark 14:11 ida'a; na'iki Luke 2:41 ida'a; na'iki John 2:13 ida'a; na'iki Acts 12:4 ida'a; na'iki 1 Corinthians 5:7 ida'a.)

Pentecost Kamoon [Feast of Pentecost]:

Pentecost kii-karu '50' kia'o wuru'u. Ukau'an 50 kamoo Passover Kamoon dauna'an, Jewnao taapan di'oraz kamoo. Itaapanuzu pakonau-kii-kida-kinaa ni'o paipaian padukutapan papaoriba wheat. Acts ida'a usaadinpan, Pentecost Kamoon dono'o sha'atii Kaimana'o Doronaa kaawauzonuz mishidainao ida'ati. (Puawunuuta Acts 2:1 ida'a; na'iki 1 Corinthians 16:8 ida'a.)

Tominkaru Dapu Saabauzo-kao Kamoon [Feast of Dedication]:

Uruu dono'o Jewnao baokopatinan na'iki inyukunuitapan na'apam itarubanao pataka'uan Tominkaru Dapu iſha'apatan ida'an oii kida'o aimaakan na'ii. Na'iki inyukunuitapan na'apam Judas Maccabaeus saabauzon Tominkaru Dapu, kaimana'o nii powaa iti ukaiwaa-kao Tominkaru ati. (Puawunuuta John 10:22 ida'a.)

Kaimana'o Kuwai [Gospel]:

Tominkaru kuwaa paudani Jesus Christ daua'o. Ukowaadan padyuudan bauda'apauzoz paudani imi'i baara ati, umawaka kizi pidannao oian dikin ii. Na'iki ukazannaata kizi pidannao ipataka'uta-kao ai pa'oian dikin ii. Na'iki imishidan ida'an uruu, turuu Tominkaru dakotan inao paudainao nii.

Kaznizonao taapiki [shepherd]:

Awunuutapa'o kaznizonao; una'akan nii kaznizonao ko'ori'o pinidi kawana'ati iaroapa kizi na'ii. Una'ia'akan nii uawunuutapan idyaun, uruu idi kaimanaiman uaitapan ipai kaznizonao. Utoman ikorarannaa kaimanaiman, na'iki una'akan nii idyaun unazo iti ida'awu'anan, aonaa kizi kanom sha'apatan idyaun aiwaka'an. Aizii uruu, uda'awun nii ikorarannaa paniinomizinaa ida'a, aonaa kizi koidimiki morotinan idyaun.

Tominkaru Paradan ida'a, Jesus Christ kian padau'an, uruu kaznizonao taapiki kawanu'o. Na'iki pidannao, mishidainauz uruu, ukaznizonnao kawanu'o.

kichana'iki-kia'o bishoi [leprosy]:

Bishoi, aona'o ukasaranaa nii, tuzuinba'o kapam ba'oran pidan di'iti. Pidannao karina'o u'idi, aonaa itaapada-kao imashaapan ziwuinao pidannao tuma. Na'iki aonaa turuu ibaokopatinan ituma ichoochiapa-kizi iti. (Puawunuuta Leviticus 13:1-46 ida'a.)

kootowapa-kidauzonao pidannao [Council; Sanhedrin]:

Inao miitiniipauzo itaitapa-kizi na'apam nii pasha'apatan pidan, wuru kawana'ati'i kotua'oraz usaadauzo-kao Tominkaru Paradan ida'a, na'iki wuru kawana'ati'i itaapauzoniaz pakaduz. Inao, turua'o ikian pidan

dau'an: aonaa turuu umakon pidannao tuma ukonaukia'anan Tominkaru Dapu iti.

Īnao wuru'u faadaanao zowaunaanaouz, kazowautapainaouz Jewnao, na'iki tiichaapauzonaouz Moses kakinaori dau'u. Umanawunu'o Faadaa, uruu kazowautapa'o idyaun kootowapa-karu dono.

Kuwudii [trumpet]:

Aimaakan upoota-kao tapi'iza ozoo potauzo-kao kawan. Ukaiwaa-kao pidan dapaapa-kinai nii.

Messiah:

Putukapa Christ daua'o.

mizaataaka-karu daara [armour]:

Kotua'o soldyaa morokodanii kida pamizaataaka'azon dono: zadawii, pidan dokori'i dikiniribanaa, dazkidii, awautinapa-kinai, kowamai, na'iki mizaataaka-kinai marii. Na'apa'o kawanu'o wuru'u aiapa-kariwaiz mishidainao morokodan ĩmizaataaka-kinai nii pataruba Satan tuma. (Puawunuuta Ephesians 6:10-13 ida'a.)

Moses Kakinaori [Laws of Moses]:

Kaina'a 10 kakinaorii Tominkaru taanii Moses ati midukuo Sinai ii. Utaa-kao Moses kodita-kidan dauna'ana'o Israelitenao Egypt iki. Wuru'u kakinaorii kidaz usaada-kao dya'utam kataida'u'o kuba daara'a. Uruu wuru'u Tominkaru aipaniaz Israelitenao taapan oo izo'atin. (Puawunuuta Exodus 20:1-17 ida'a.)

Kaina'a kapam baka'iauda'u kaarita Moses saadanii Old Testament ida'a: Genesis, Exodus, Leviticus, Numbers, na'iki Deuteronomy. Na'iki uruu kida ida'a kaina'a kakinaorii Tominkaru di'iki kida'o Israelitenao taapan ni'o.

Olive:

Olive kii-karu atamun ati'o. U'aka uu olives kapam. Uruu idi'o Jewnao toman kiwinii, pawanyukunuu wiki'inaa nii, na'iki paramauzi nii, na'iki kaina'a ba'oran tannaa kida nii ĩkaiwaanuz. (Puawunuuta Romans 11:17 ida'a; James 3:12 ida'a; Revelation 11:4 ida'a.)

Olive Naawa [Mount of Olives]:

Wuru'u Olive Naawa waako'o antanpu'o Jerusalem ai. Udoko'an kowaada-kao 2,723 feet. Udakota-kao Olive Naawa nii, u'olive baawutan idi'o. Na'iti'o Jesus makouzon apostlenao tuma utominapa-kidauzon dono idyaun na'apauda'u sodi pidannao ai. Na'ia'o Jesus zaamata-kida-kaouz patarubanao ati. Na'iki na'iki'o Jesus kiwanuz naa aokazi iti.

Passover Kamoon:

Putukapa "Jewnao baokopainpauzon kamoon kida" di'ii.

Pentecost Kamoon:

Putukapa "Jewnao baokopainpauzon kamoon kida" di'ii.

Pharisee:

Īnao Jewnao, taapa'o pakaduz na'iki kakinaorii Tominkaru taaniaz Moses ati. Umanawunu'o pidannao taapan idyaun. Ipai ĩaipan pidannao da'anan kakinaorii kida Tominkaru taauzoniaz Moses ati. Mazan kaina'a ba'oran kakinaorii kida ĩtomanii, uruu kida kapam idyuuda pidannao da'anan. Atadinpa'o ĩnao kapam, ĩtaapinpa'azon kaimana'o nii.

prophet:

Pidan kowaadapauz kuwai Tominkaru di'iki'o. Uruu ati'o nii Tominkaru paradan, udauna'an udobata-kidan ni'i naa dyuuda-kariwaiz ukowaa-dan. Ukowaadan nii aimaakan sha'apa'o ni'o dau'u. Isaiah, uruu prophet, ukakuwaapauzonii Jesus shakata'azon dau'u na'iki uzowia'azoo-kao dau'u. Ipai ukuwaa mishiinan. Na'iki kaina'a ba'orainao uruu kawanuinao prophetnao, ba'oran ikowaadanii kida mishiina'a naa kotua'a naa, ba'oran ikowaadanii kida diina'iti'o nii zii umishiinanu'u.

Kaina'a ba'orainao dakotinpainao prophetnao nii. Īkuwaa aonaa mishi'o mani. Īnao mariidinauzonao, na'iki ĩnao aonaa Tominkaru prophet-tinnao mani.

Puraata:

New Testament saada-kao dono, wizi'i'o puraata kaiwaa-kao, utoma-kao silver idi. Greek paradan ida'an udakota-kao denarius oo drachmas. Bauda'apa denarius, bauda'apa'o kamoo kaudin-karu winipinaa wuru'u.

Kaina'a kapam ba'oran ĩpuraatan, utoma-kao gold idi. Greek paradan ida'an udakota-kao mina. Bauda'apa mina, idikinauda'u kauzu kaudin-karu winipinaa wuru'u.

Rome:

Umanawunu'o donoi, wiizai Italy ia'o. Na'ia'o umanawunu'o naobanai Caesar mashaapan.

sadducee:

Īnao Jewnao, mishida'o Tominkaru na'apa ipai ba'oran Jewnao kawan, mazan aona'o ĩmishidan pidan kadishitan nii pamawaka-kizi iki diina'iti'i.

Samaria Baara san [Samaritan]:

Samaria Baara, turuu utukapa-kao amazada dikin ida'a, kaarita sakadin-kizi iki, north antanpu'o Judea Baara ai. Judea Baara na'iki Galilee Baara sakoda'a'o wuru'u Samaria Baaraz. Na'ii sannao wuru'u dakota-kari-wainaouz 'Samaria Baara sannao' kii, oo 'Samaritans' kii English ida'an.

Jesus kaawankan dono, Samaria Baara sannao, aonaa Jewnao manawun mani ĩdyaun. Usha'apanum kau'an kotua'o ba'oran kaduz pidannao, na'aka-kariwainao ba'oran wiizai kida iki, kaudina'o nii na'ii. Aizii wuru'u ba'oran kaduz pidannaouz, ĩtominkaruniitapan ba'oran tominkarunao. Īnao kaudaiarun kida'a naa na'iki ĩmazidan kida'a naa Jewnao tuma. Uruu idi Jewnao manawun, Judea Baara ikiinao na'iki Galilee Baara ikiinao, aonaa ĩnaudapan Samaria Baara sannao.

sanadinpan [fasting]:

Uruu zamazidin-karu. Tominkaru pidanannao Jewnao, na'apa'o ĩnao kaduz ĩsanadinpan dono, aonaa ĩnikan pawanyukunu oo ĩtuzan wunu na'apam utomunu'ikin paaitaan kawana'ati. Na'apa'oraz usha'apata-kao, 'sanadinapa-karu' kia'o udakota-kao, oo 'fast' English ida'an. Īsha'apatinan ida'an na'apa ĩtukapa-kidan mishi ĩtanawatinan pa'oian ai, mishi ĩkasha'o-ran, na'iki aonaa imanawunun Tominkaru awun za'a.

scroll:

Kaarita oo soolaa-kariwai madai kaiwauzo-kariwai saadapa-kizai nii kotua'a naa. Papidinpa'o utaapauzo-kao. Panaadon sakibadinpa'o utaapa-kao kida.

shamoro [harp]:

Uruu tauapa-kinai guitar kawan.

Sodom na'iki Gomorrah:

Īnao donoi kida, Tominkaru mainaabataniinao, na'iki uzowian ipai pidannao mashaapainao na'ii, īsha'apaapan idi oia'o pa'idiwaru aimakaan. (Puawunuuta Genesis 19:1-28 ida'a.)

Sookapa-karu Kamoon [Sabbath]:

Jewnao Sookapauzon Kamoon sakadinan Friday, kamoo tipitan dau-na'an, atii Saturday di'iti, kamoo tipitan dauna'an. Uruu dono'o ipai'o nii Jewnao sookapan pakaudin-kizi kida ai. Īuzanao na'iki ipoitorunao aona'o nii īkaudin kapam. Genesis di'ii ukowaada-ka, Tominkaru toman ipai aimakaan 6 kamoo ida'a. 7th kamoo ida'a usookapan.

Jewnao iriba ĩtoman pakakinaori sodi kida na'apam kizi Sookapa-karu Kamoo taapa-ka. Īkian, aonaa kizi pidan sha'apatan aimakaan udono. Uruu idi'o ĩto'oran Jesus ati ukakudan dono'oraz pidan karina'o Jewnao Sookapauzon Kamoon dono.

sulfur:

Uruu yellow aimakaan. Uka'awan dono, wiicha na'iki kanada'o uaidinpan, na'iki dyupusha udamainan.

synagogue:

Kabaun, ipai'o Jewnao wiizi kida kawana'ati'o, ĩbaokopainpauzo-kizi pasookapauzon kamoon dono. Na'ia'o Tominkaru Paradan aitaapauzo-ka na'iki abatauzo-ka. Na'iki na'ia'o pidannao toriinpan Tominkaru ati, na'iki ĩtominapa-kidauzo-ka kakinaorii kida dau'u Tominkaru taaniaz Moses ati. Na'ia'o kapam pidannao miitiniipauzon; na'ia'o kapam koraizianao tominapa-kida-ka. Panaadon na'ia'o nii kootowapa-karu.

Tabernacle:

Wiizibai korara-tinpa'o, Tominkaru dyuudan kawana'ati'o Moses toma-kidan. Tominkaru kainaabatapa-kinaa pakaina'an ĩtuma. Unazo ii kaina'a kabaun sodi toma-ka. Ipai kabaun sodi pakorarannaa tuma, kamicha mada idi'o na'iki uzainao mada idi'o utoma-ka.

Wuru'u wiizibaiz, turua'o uso'oobi'ii-ka Tominkaru aipan kawana'ati Israelitenao dobatan. Na'iki una'aka-ka ba'oran amazada iti. Na'ia'o ni'i naa koshan ukadishita-kida-ka.

Uruu wiizibai ida'a'o da'i Israelitenao kawaodan uzai kida Tominkaru ati, atii King Solomon toman di'iti Tominkaru Dapu.

Tiichaa [teacher oo Rabbi]:

Jewnao kaduz, ĩdakotan aitapa'o pidan 'Tiichaa' kii. Na'apa'o Jesus dakotinan, "Tiichaa" kii. (Puawunuuta Matthew 26:18 ida'a; na'iki Luke 22:11 ida'a.) Ba'orainao dakotan uruu Tiichaa kapam. (Puawunuuta Mark 5:35 ida'a; na'iki Luke 8:49 ida'a.) Hebrew paradan ida'an, 'Rabbi' kii.

Tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u [Teacher of the Law; Scribe]:

Tominapa-kidauzonao pidannao kakinaorii dau'u Tominkaru taauzoniaz Moses ati.

Tominkaru Dapu [Temple]:

Umanawunu'o torinapa-kizai Tominkaru ati Jerusalem ia'o. Soo na'ii Jewnao zowiauzon uzai pakawaodan nii Tominkaru ati. Na'iki na'ia'o ībaokopainpauzon ītaapauzon dono umanawun kida'o kamoo.

Tominkaru Dapu nazo ii kaina'a kazo'a'o na'iki udaru'o kamicha mada. Uruu awautapa'o pidannao, īmorotan ai Kabaun Nazoo Kaimana'oraz Manawun di'iti. Soo Umanawunu'o Faadaa, uruu turuu umorotan na'iti baukapa karikaonan ipai wunu.

Tominkaru naobanai-tinan [Kingdom of God / Kingdom of Heaven]:

Pidan zaamata'o Jesus panaobanaa nii, na'apainao ati'o Tominkaru naobanai-tinan.

torii-kariwai poitorui [slave]:

Pidan torii-kariwai poitorui nii, karikaonanu'o nii ukaudinan panaobanaa ati, mazan aona'o nii ukaudinan kawinipinaata-kao.

Tuubaru'o Tikazi [hell]:

Karikaonanu'o pataka'utin-kizai, na'iki tikazi, aona'o umakadauzon. (Puawunuuta Mark 9:47-48 ida'a; na'iki Revelation 20:10 ida'a.)

Wheat:

Paoribai zaishi kaduz. Upaowa-kao dono u'uuda kaboo-kao oo pararaa-kao zakapu baara an. Uwuzadan dono'o naa uruu udukuta-kao ni'i naa. Udauna'an udodota-kao nii kida, na'iki u'aka ba'izita-kao nii, udauna'an ukasaba'uka-kao ni'i naa. Udauna'an ushiri na'iki ukadunaa zuu-kida-kao nii, na'iki umanaruu-kao ukaunuban ai. Udauna'an ubooda-kaoa'a naa poroom nii.

wine:

Wine toma-kao grape aka ozoka'o idi'o. Jewnao riwun kaduz wuru'u wine.

wine kinnaa [wineskin]:

Grape sararoo-kao dauna'an, u'uu paida-kao ni'i naa, pakinnaa zo'iti toma-kariwai kaznizo oo boogi mada idi.

zaamaapauzo tax puraatanannaa [tax collector]:

Īnao Jewnao, mazan ikaminka'uta Romannao zaamaapan puraata pairiban Jewnao ai. Wuru'u puraataz taa-kao nii Rome zowaunaanao ati. Na'apain Romannao wuru'u zaamatapa'o Jewnao wiizi, na'iki ikazowau-tapan Jewnao ma'ozaka'o ida'an. Uruu idi aonaa Jewnao naudapan zaamaapauzonao tax puraatanannaa.

Na'iki zaamaapauzonaouz tax puraatanannaa powa'a zii da'i īpishaauzon dobata puraata tax puraatanannaa zaamaapa-kao ai, uruu īzaamatan ni'i naa puraata dobatapanuz pa'idiwau ni'i naa. Uruu idi'o aonaa īnaudapa-kao.

Read the New Testament daily

January

<i>date</i>	<i>scripture</i>	<i>date</i>	<i>scripture</i>
1	Matthew 1:1–2:12	17	Matthew 12:1–21
2	Matthew 2:13–3:6	18	Matthew 12:22–45
3	Matthew 3:7–4:11	19	Matthew 12:46–13:23
4	Matthew 4:12–25	20	Matthew 13:24–46
5	Matthew 5:1–26	21	Matthew 13:47–14:12
6	Matthew 5:27–48	22	Matthew 14:13–36
7	Matthew 6:1–24	23	Matthew 15:1–28
8	Matthew 6:25–7:14	24	Matthew 15:29–16:12
9	Matthew 7:15–29	25	Matthew 16:13–17:9
10	Matthew 8:1–17	26	Matthew 17:10–27
11	Matthew 8:18–34	27	Matthew 18:1–22
12	Matthew 9:1–17	28	Matthew 18:23–19:12
13	Matthew 9:18–38	29	Matthew 19:13–30
14	Matthew 10:1–23	30	Matthew 20:1–28
15	Matthew 10:24–11:6	31	Matthew 20:29–21:22
16	Matthew 11:7–30		

February

1	Matthew 21:23–46	15	Mark 1:1–28
2	Matthew 22:1–33	16	Mark 1:29–2:12
3	Matthew 22:34–23:12	17	Mark 2:13–3:6
4	Matthew 23:13–39	18	Mark 3:7–30
5	Matthew 24:1–28	19	Mark 3:31–4:25
6	Matthew 24:29–51	20	Mark 4:26–5:20
7	Matthew 25:1–30	21	Mark 5:21–43
8	Matthew 25:31–26:13	22	Mark 6:1–29
9	Matthew 26:14–46	23	Mark 6:30–56
10	Matthew 26:47–68	24	Mark 7:1–23
11	Matthew 26:69–27:14	25	Mark 7:24–8:10
12	Matthew 27:15–31	26	Mark 8:11–9:1
13	Matthew 27:32–66	27	Mark 9:2–29
14	Matthew 28:1–20	28	Mark 9:30–10:12

March

1	Mark 10:13-31	17	Luke 2:36-52
2	Mark 10:32-52	18	Luke 3:1-22
3	Mark 11:1-26	19	Luke 3:23-38
4	Mark 11:27-12:17	20	Luke 4:1-30
5	Mark 12:18-37	21	Luke 4:31-5:11
6	Mark 12:38-13:13	22	Luke 5:12-28
7	Mark 13:14-37	23	Luke 5:29-6:11
8	Mark 14:1-21	24	Luke 6:12-38
9	Mark 14:22-52	25	Luke 6:39-7:10
10	Mark 14:53-72	26	Luke 7:11-35
11	Mark 15:1-47	27	Luke 7:36-8:3
12	Mark 16:1-20	28	Luke 8:4-21
13	Luke 1:1-25	29	Luke 8:22-39
14	Luke 1:26-56	30	Luke 8:40-9:6
15	Luke 1:57-80	31	Luke 9:7-27
16	Luke 2:1-35		

April

1	Luke 9:28-50	16	Luke 18:1-17
2	Luke 9:51-10:12	17	Luke 18:18-43
3	Luke 10:13-37	18	Luke 19:1-27
4	Luke 10:38-11:13	19	Luke 19:28-48
5	Luke 11:14-36	20	Luke 20:1-26
6	Luke 11:37-12:7	21	Luke 20:27-47
7	Luke 12:8-34	22	Luke 21:1-28
8	Luke 12:35-59	23	Luke 21:29-22:13
9	Luke 13:1-21	24	Luke 22:14-34
10	Luke 13:22-14:6	25	Luke 22:35-53
11	Luke 14:7-35	26	Luke 22:54-23:12
12	Luke 15:1-32	27	Luke 23:13-43
13	Luke 16:1-18	28	Luke 23:44-24:12
14	Luke 16:19-17:10	29	Luke 24:13-53
15	Luke 17:11-37	30	John 1:1-28

May

1	John 1:29-51	8	John 5:24-47
2	John 2:1-25	9	John 6:1-21
3	John 3:1-21	10	John 6:22-40
4	John 3:22-4:3	11	John 6:41-71
5	John 4:4-42	12	John 7:1-29
6	John 4:43-54	13	John 7:30-52
7	John 5:1-23	14	John 7:53-8:20

15	John 8:21-30	24	John 13:31-14:14
16	John 8:31-59	25	John 14:15-31
17	John 9:1-41	26	John 15:1-27
18	John 10:1-21	27	John 16:1-33
19	John 10:22-42	28	John 17:1-26
20	John 11:1-53	29	John 18:1-24
21	John 11:54-12:19	30	John 18:25-19:22
22	John 12:20-50	31	John 19:23-42
23	John 13:1-30		

June

1	John 20:1-31	16	Acts 10:34-48
2	John 21:1-25	17	Acts 11:1-30
3	Acts 1:1-26	18	Acts 12:1-23
4	Acts 2:1-47	19	Acts 12:24-13:12
5	Acts 3:1-26	20	Acts 13:13-41
6	Acts 4:1-37	21	Acts 13:42-14:7
7	Acts 5:1-42	22	Acts 14:8-28
8	Acts 6:1-15	23	Acts 15:1-35
9	Acts 7:1-29	24	Acts 15:36-16:15
10	Acts 7:30-50	25	Acts 16:16-40
11	Acts 7:51-8:13	26	Acts 17:1-34
12	Acts 8:14-40	27	Acts 18:1-21
13	Acts 9:1-25	28	Acts 18:22-19:12
14	Acts 9:26-43	29	Acts 19:13-41
15	Acts 10:1-33	30	Acts 20:1-38

July

1	Acts 21:1-16	17	Romans 4:1-12
2	Acts 21:17-36	18	Romans 4:13-5:5
3	Acts 21:37-22:16	19	Romans 5:6-21
4	Acts 22:17-23:10	20	Romans 6:1-23
5	Acts 23:11-35	21	Romans 7:1-14
6	Acts 24:1-27	22	Romans 7:15-8:6
7	Acts 25:1-27	23	Romans 8:7-21
8	Acts 26:1-32	24	Romans 8:22-39
9	Acts 27:1-20	25	Romans 9:1-21
10	Acts 27:21-44	26	Romans 9:22-10:13
11	Acts 28:1-31	27	Romans 10:14-11:12
12	Romans 1:1-17	28	Romans 11:13-36
13	Romans 1:18-32	29	Romans 12:1-21
14	Romans 2:1-24	30	Romans 13:1-14
15	Romans 2:25-3:8	31	Romans 14:1-23
16	Romans 3:9-31		

August

1	Romans 15:1-21	17	1 Corinthians 11:2-16
2	Romans 15:22-16:7	18	1 Corinthians 11:17-34
3	Romans 16:8-27	19	1 Corinthians 12:1-26
4	1 Corinthians 1:1-17	20	1 Corinthians 12:27-13:13
5	1 Corinthians 1:18-2:5	21	1 Corinthians 14:1-17
6	1 Corinthians 2:6-3:4	22	1 Corinthians 14:18-40
7	1 Corinthians 3:5-23	23	1 Corinthians 15:1-28
8	1 Corinthians 4:1-21	24	1 Corinthians 15:29-58
9	1 Corinthians 5:1-13	25	1 Corinthians 16:1-24
10	1 Corinthians 6:1-20	26	2 Corinthians 1:1-11
11	1 Corinthians 7:1-24	27	2 Corinthians 1:12-2:11
12	1 Corinthians 7:25-40	28	2 Corinthians 2:12-17
13	1 Corinthians 8:1-13	29	2 Corinthians 3:1-18
14	1 Corinthians 9:1-18	30	2 Corinthians 4:1-12
15	1 Corinthians 9:19-10:13	31	2 Corinthians 4:13-5:10
16	1 Corinthians 10:14-11:1		

September

1	2 Corinthians 5:11-21	16	Galatians 2:17-3:9
2	2 Corinthians 6:1-13	17	Galatians 3:10-22
3	2 Corinthians 6:14-7:7	18	Galatians 3:23-4:20
4	2 Corinthians 7:8-16	19	Galatians 4:21-5:12
5	2 Corinthians 8:1-15	20	Galatians 5:13-26
6	2 Corinthians 8:16-24	21	Galatians 6:1-18
7	2 Corinthians 9:1-15	22	Ephesians 1:1-23
8	2 Corinthians 10:1-18	23	Ephesians 2:1-22
9	2 Corinthians 11:1-15	24	Ephesians 3:1-21
10	2 Corinthians 11:16-33	25	Ephesians 4:1-16
11	2 Corinthians 12:1-10	26	Ephesians 4:17-5:2
12	2 Corinthians 12:11-21	27	Ephesians 5:3-33
13	2 Corinthians 13:1-14	28	Ephesians 6:1-24
14	Galatians 1:1-24	29	Philippians 1:1-26
15	Galatians 2:1-16	30	Philippians 1:27-2:18

October

1	Philippians 2:19-3:6	8	Colossians 3:18-4:18
2	Philippians 3:7-4:1	9	1 Thessalonians 1:1-2:9
3	Philippians 4:2-23	10	1 Thessalonians 2:10-3:13
4	Colossians 1:1-20	11	1 Thessalonians 4:1-5:3
5	Colossians 1:21-2:7	12	1 Thessalonians 5:4-28
6	Colossians 2:8-23	13	2 Thessalonians 1:1-12
7	Colossians 3:1-17	14	2 Thessalonians 2:1-17

15	2 Thessalonians 3:1-18	24	2 Timothy 2:22-3:17
16	1 Timothy 1:1-20	25	2 Timothy 4:1-22
17	1 Timothy 2:1-15	26	Titus 1:1-16
18	1 Timothy 3:1-16	27	Titus 2:1-14
19	1 Timothy 4:1-16	28	Titus 2:15-3:15
20	1 Timothy 5:1-25	29	Philemon 1:1-25
21	1 Timothy 6:1-21	30	Hebrews 1:1-14
22	2 Timothy 1:1-18	31	Hebrews 2:1-18
23	2 Timothy 2:1-21		

November

1	Hebrews 3:1-19	16	Hebrews 13:1-25
2	Hebrews 4:1-13	17	James 1:1-18
3	Hebrews 4:14-5:14	18	James 1:19-2:17
4	Hebrews 6:1-20	19	James 2:18-3:18
5	Hebrews 7:1-19	20	James 4:1-17
6	Hebrews 7:20-28	21	James 5:1-20
7	Hebrews 8:1-13	22	1 Peter 1:1-12
8	Hebrews 9:1-10	23	1 Peter 1:13-2:10
9	Hebrews 9:11-28	24	1 Peter 2:11-3:7
10	Hebrews 10:1-18	25	1 Peter 3:8-4:6
11	Hebrews 10:19-39	26	1 Peter 4:7-5:14
12	Hebrews 11:1-16	27	2 Peter 1:1-21
13	Hebrews 11:17-31	28	2 Peter 2:1-22
14	Hebrews 11:32-12:13	29	2 Peter 3:1-18
15	Hebrews 12:14-29	30	1 John 1:1-10

December

1	1 John 2:1-17	17	Revelation 8:1-13
2	1 John 2:18-3:2	18	Revelation 9:1-21
3	1 John 3:3-24	19	Revelation 10:1-11
4	1 John 4:1-21	20	Revelation 11:1-19
5	1 John 5:1-21	21	Revelation 12:1-18
6	2 John 1:1-13	22	Revelation 13:1-18
7	3 John 1:1-14	23	Revelation 14:1-20
8	Jude 1:1-25	24	Revelation 15:1-8
9	Revelation 1:1-20	25	Revelation 16:1-21
10	Revelation 2:1-17	26	Revelation 17:1-18
11	Revelation 2:18-3:6	27	Revelation 18:1-24
12	Revelation 3:7-22	28	Revelation 19:1-21
13	Revelation 4:1-11	29	Revelation 20:1-15
14	Revelation 5:1-14	30	Revelation 21:1-27
15	Revelation 6:1-17	31	Revelation 22:1-21
16	Revelation 7:1-17		